ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΑΠΑΝΤΑ.

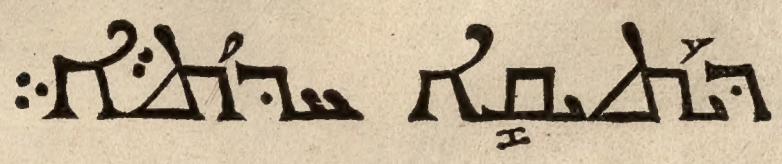

NOVVM IESV CHRISTI D. N. TESTAMENTVM.

SACRORVM BIBLIORVM TOMVS QVINTVS.

2.2.5.55 s. IV

Biblioteka Śląska

Dep. XVII
9.274

ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΑΠΑΝΤΑ

NOVUM IESV CHRISTI D. N. TESTAMENTUM

NOVISSIME DIEBVS HIS LOCVTVS EST NOBIS DEVS IN FILIO,
QVEM CONSTITVIT HÆREDEM VNIVERSORVM. *Heb. i.*

Biblioteka Śląska

AD PHILIPPVM II. POTEN-
TISSIMVM HISPANIARVM REGEM,
GVIDONIS FABRITII BODERIANI
EPISTOLA.

CVM apud doctiſſimos quoſque viros hoc iamdiu in more poſitum viderim, REX potentiſſime, vt nullus eorum ſuas lucubrationes promiſcuæ multitudinis iudicio, & vulgi ſermonibus permittat, niſi prius eas præſtantiſſimi & ornatiſſimi alicuius viri patrocinio atque tutelæ commendarit. Atque ideo cæterorum exemplo cùm mihi faciendũ ſtatuiſſem,& multum diuque ipſe mecum hac de re cogitaſſem;tandem neminem eſſe inter mortales exiſtimaui,cui potius quàm Regiæ M. T. huius laboris mei protectio atque tutela committi deberet. Conuenire ſiquidem mihi videbatur,vt quemadmodum ſuprema M. T.auctoritate & munificẽtia totum opus perfectum abſolutumq; eſt,ita etiam ſub tutelari & Catholico Regiæ dignitatis tuæ nomine ab omni inuidia & obtrectatione ſaluum & incolume in publicam lucem prodiret. Itaque iſtam meam lucubrationem,licet Regia ſublimitate tua indignam, tuæ tamen Maieſt.pietate & humanitate fretus, ſub eius inclyti nominis tutela, tanquã ſub Aiacis clypeo, liberiùs & ſecurè publicæ lucis diſcrimini committo. Non caſu, nec leui de cauſa,REX præſtantiſsime,ſed diuino planè conſilio factum eſt,vt Catholica M. T. ſacrorum Bibliorum hoc tempore talem fieri editionem curauerit. Cùm enim à diuina ſapientia, per quam reges regnant, & potentes decernunt iuſtitiam, tot regnorum ac populorum cura & gubernatio vni tuę Maieſtati commiſſa ſit,vt vix Alexandri Magni felicitas, & Cæſaris Dictatoris in nationibus domandis præclaræ res geſtæ comparari poſsint cum iis triumphis & victoriis quæ ad Antipodas vſque ſub inuictiſsimi Imperatoris Caroli v. patris tui,felicis auguſtæque memoriæ, tuæ Maieſtatis ſignis & auſpiciis reportatæ fuerunt: hoc vnum ad ſummam laudem, & tot tantorumque triumphorum cumulum deſiderari videbatur, vt ſpiritalia quoque arma comparari iuberes, quibus animorum ſimul & corporum victoria potireris. Ex vniuerſi orbis terrarum nationibus duas tantummodò gentes diuinus Spiritus in Abdiæ vaticinio cõmemorauit, quibus potiſsimùm vteretur ad exteras quaſque nationes Auſtri in ordinem ſub ſe redigendas, Gallicam ſcilicet & Hiſpanicam, vt ex ſequentibus Abdiæ verbis conſtat,

„ וגלת החיל הזה לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת וגלת ירושלם אשר בספרד ירשו את ערי הנגב ועלו
„ מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה ליי׳ המלוכה׃

Quæ Latinè ad verbum expreſſa ſic ſonant: Et tranſmigratio exercitus huius filiorum Iſrael, qui Cananæi ſunt, (hoc eſt, humiliati & mercimoniis addicti) vſque in „
TZARPHATH,Galliam,& trãſmigratio Ieruſalem,quæ eſt in SEPHARAD, Hiſpania, „
hæreditate poſſidebunt ciuitates Auſtri. Et aſcendent ſalutem procurantes in montem „
Tzion,ad iudicandum montem Eſau, & erit Domino regnum. Quod quidem vatici- „
nium nunc magna ex parte impletum, tum demum perfectè, & omnino impletum iri mihi mens præſagit, quando Catholicam tuam Maieſtatem, & Chriſtianiſsimum Galliarum Regem coniunctis animis ſua conſilia, ſuas opes, & conatus omnes ad extirpandam Turcarum & Maurorum, infeſtiſsimorum Chriſtiani nominis hoſtium, pernicioſiſsimam ſectam conuertere videbimus. Faxit Deus, vt & Rex Chriſtianiſsimus,prout hactenus fecit, ſplendori nominis ſui ſemper in poſterum reſpondeat, vtq;

verè Carol, quod Armenicè Potentem significat, ac verè קוראל hoc est, Inuocatorem Dei se præbeat; atq; vt Hispani & Galli simul eorum omnium, qui densissima erroris caligine, falsisque diaboli præstigiis sunt obcæcati, salutem, & à diaboli tyrannide liberationem omnibus modis procurent. Sic demum futurum est, vt & gens Hispanica in dilatandis sub Christi imperio ditionis tuæ M. finibus, suum diuinitus acceptum Hebræum nomen, & omen, magis ac magis tueatur & illustret. Est enim ספרד, quo nomine Hispania Hebraicè appellatur, idem quod ספר רד portum seu limitem extendens. Syriacè verò à nauigãdi peritia sortita est denominationem. Dicitur enim ܐܣܦܢܝܐ Hisphania, & ܣܦܢܝܐ Sphania, à Sphiná Hebraicè & Chaldaicè, vnde Syris ܣܦܝܢܬܘ Sephinthó, & Arabibus Saphinathun, quod nauim seu nauium classem notat. Inde etiam naucleri ספנין Sapanin Chaldaicè, & ܣܦܝܢ Saponé Syriacè nuncupantur. Cuius duplicis etymologiæ gloriam quis nescit Hispanos iampridem esse consecutos? Quippe quorum partim res terra mariq́ue præclarè gestæ, partim harum fama & honorifica prædicatio, iisdem, quibus Solis cursus, regionibus ac terminis continentur. Nunc verò huius operis præstanti & futuris seculis admiranda dignitate quantum honoris & splendoris Celtiberorum nomini sit accessurum, nemo non videt. Verè namq́; hoc Regiũ opus est ספרד, Hispanicúmue, seu ספר רדי Liber Dominans. Quandiu enim durabit mundus, cæteris omnibus libris dominabitur, sicut auibus cæteris aquila, quadrupedibus leo, piscibus delphis, arboribus palma, lilium floribus, brutis animantibus homo, cunctis verò hominibus Christus Iesus θεάνθρωπος. Imò, vt amplius dicam, in æternum durabit. Cælum enim & terra, inquit Veritas, præteribunt, verba autem mea nequaquam præteribunt. Istius dominatoris libri adiumento Iudæi, Turcæ, Tartari, Pseudo-christiani & hæretici, aliæq́; Barbaræ nationes omnes Christo tandem diuina prouidentia subiicientur. Eius quoque felici propagatione & hoc oraculum
» implebitur, Ab Oriente emittam semen tuum, & ab Occidente congregabo te. Ab Ie-
» rusalem tanquam à centro (Deus enim operatus est salutem in medio terræ) Euangelicum semen in totum orbem quõdam dispersum fuit. Nunc autem è צרפת siue Gallia repurgata, quemadmodum aurum in fornace repurgatur, & è ספרד siue Hispania longè lateq́ue fines suos diffundente, hic Sepharadæus & Tzarphathæus, hoc est, Dominans & Repurgans codex prodiens, ter triplicis linguæ beneficio ex septuaginta duabus nationibus orbis terrarum electos omnes, precioſum Dei semen, in vnum congregabit. Equidem auguror appropinquare nunc tempus acceptabile, & dies salutis, quibus Euangelium regni per vniuersarum terrarum orbem prædicabitur: futurumq́ue breui vt omnis lingua confiteatur IESVM Christum humani generis instauratorem, vt in nomine eius omne genu flectatur, omne cor eundem amplectatur, mens omnis in eius beneficiis, & admirandis operibus contemplandis occupetur; denique vt omnis potestas ei subiiciatur. Cuius immensam bonitatem supplex oro, vt Catholicam tuam M. prospero & læto suarum rerum omnium successu vtentem, in multos annos conseruet incolumem: vtque pro mercede huius libri dominatoris, qui auspiciis tuis nunc in lucem prodit, Regium nomen tuum in libro vitæ descriptum, & in præsenti & in futuro seculo vera immortaliq́ue gloria resplendere faciat. Antvverpiæ. cIↃ. IↃ. LXXI. Calendis Iulij.

AD SA-

AD SACRARVM LINGVARVM STVDIOSVM LECTOREM,

GVIDONIS FABRITII BODERIANI nationè Galli, In Noui Teſtamenti Syriaci Latinam interpretationem,

PRÆFATIO.

RERVM *omnium conditoris Dei tanta eſt bonitas, tanta tamque admirabilis prouidentia, tantus denique erga genus humanum amor, Lector, vt etiam ex rebus ſuapte naturâ malis atque noxius, ſummum hominibus bonum frequenter eliciat. Quantum incommodi audax & impium facinus eorum, qui immani ſuperbia turrim Babylonicam extruere ſunt moliti, quantumque damni illa linguarum confuſio & diuerſitas, quæ inde nata eſt, humanæ ſocietati inuexerit, nemo eſt, qui aliquam rerum huius mundi experientiam habeat, cui non ſit compertum. Cùm enim omnium animantium, homines ſoli diuino beneficio rationis & orationis ſint participes; ea primùm cauſa, vt Dei Opt. Max. miranda opera ratione conſiderantes, oratione ei gratias aſſiduè agant, eiuſque clementiam ſummo proſequantur amore: deinde vt alij alios tanta eius in ſe beneficia doceant, ac mutuæ charitatis nexu ſimul deuincti, & ſocietatem colant, vitæque præſentis commoda inter ſe communicent. Hanc ſocietatem, mirum dictu, quantopere diremerit, & etiamnum hodie dirimat ſermonis diſſimilitudo. Rectè ſiquidem Auguſtinus, Linguarum diuerſitas hominem alienat ab homine. Nam ſi duo ſibimet inuicem fiant obuiam, neque præterire, ſed ſimul eſſe aliqua neceſſitate cogantur, quorum neuter norit linguam alterius: faciliùs ſibi animalia muta etiam diuerſi generis, quàm illi cùm ſint homines ambo, ſociantur. Quando enim quæ ſentiunt, inter ſe communicare non poſſunt, propter ſolam linguarum diuerſitatem, nihil prodeſt ad conſociandos homines tanta ſimilitudo naturæ: ita vt libentiùs homo ſit cum cane ſuo, quàm cum homine alieno. Cui conſentiens Plinius, Tanta eſt, inquit, loquendi varietas, vt externus alieno non ſit hominis vice. Quæ linguarum varietas ſi ſemel eſſet ſublata, vniuerſus terrarum orbis, tanquam ciuitas vna, omnibus ſufficeret, omnesq; verè Coſmopolitani tunc eſſemus, quando vno & eodem idiomatis genere coniuncti, alij alios mutuò intelligeremus, quocunque proficiſceremur. Et cùm Deus, in cuius cognitione, amore, & adoratione vera religio verſatur, ſit vnus eſſentiâ, omnes quoque res eò ſint perfectiores, quò propius ad vnitatem accedunt, admodum perfectus ac felix, cæleſtique proximus eſſet rerum humanarum ſtatus, ſi omnes Deum mundi Creatorem, & ſupremum moderatorem, vno modo, vno ritu, vnoque ſermonis genere colerent atque adorarent. Nec eſſet multum diſſimilis ab eo, quem aliquando futurum vaticinatus eſt Sophonias propheta his verbis:*

De Ciuit. Dei lib. 19. cap. 7.

לכן חכו לי נאם יהוה ליום קומי לעד כי משפטי לאסוף גוים לקבצי ממלכות לשפך עליהם זעמי כל
חרון אפי כי באש קנאתי תאכל כל הארץ כי אז אהפך על עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם
יהוה לעברו שכם אחד׃

Id eſt, Expectate me, inquit Dominus, in diem reſurrectionis meæ in futurum: quia iudicium meum, vt congregem gentes, vt colligam regna, ad effundendum ſuper ea indignationem meam, omnem iram furoris mei, quoniam in igne zeli mei deuorabitur vniuerſa terra: quia tunc conuertam ad populos labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & ſeruiant ei humero vno. A cuius quidem felici ſtatu præſentem rerum humanarum conditionem, proh dolor, plurimum abeſſe videmus. Sed vt vtilitatem vel ex ipſo damno caperemus, ac diuiſionis inſtrumentum in vnionis & collectionis organum commutaretur, ſummus ille & admirabilis artifex, qui ad impiorum hominum reprimendam audaciam linguarum confuſionem immiſerat, vt ad ſe miſerum mortale genus hominum colligeret, à quo propter ingrati animi vitium deſciuerat, ac procul ſeiunctum erat; poſtquam æternum ſuum verbum ſplendorem gloriæ, & figuram ſubſtantiæ ſuæ, vt noſtram naturam aſſumeret; è ſublimi Maieſtatis throno miſiſſet ad nos: diuina Spiritus ſancti charismata, donumque linguarum omnium per totum orbem diſperſarum in Apoſtolos & Diſcipulos ſuos effundere dignatus eſt, vt ipſi, quos ad id delegerat, omnes omnium gentium quantumuis longè diſſitas nationes linguarum beneficio ad eum reducerent, ac vniuerſas oues, pro quibus bonus ille paſtor animam ſuam poſuerat, in vnum ouile congregarent. Et quemadmodum in illa ſuperbiæ & impietatis mole, in qua rebelles in Deum & naturam conſpiratores conuenerant, linguarum chaos & permixta confuſio contigerat: Sic in cœnaculo pacis, humilitatis, & pietatis, vbi congregati erant Apoſtoli & Diſcipuli, qui vno conſenſu animos ad Dominum, non contra Dominum erigebant, facta eſt in linguis igneis multiplicis ſermonis diſtributio. Quo quidem inſigni & admirabili miraculo, & ſuam immenſam potentiam, & erga genus humanum ineffabilem charitatem Deus manifeſtè declarauit. Illa autem confuſio 72. linguarum diuerſa genera in totum orbem diſſeminauit, qui ob eam cauſam in 72. nationes diuiſus eſt, per totidem duces & viros principes ex filiis & nepotibus Noachi, qui ſeptuaginta duas colonias ex Armenia Saga in varias mundi partes deduxerunt,

duxerunt, vt vniuersam terram memoranda clade desertam, incolis & habitatoribus denuo replerent. Quanquam non sum nescius de numero nationũ discrepare doctorum virorũ sententias. Alij siquidem 70. tantùm, alij 71. alij 73. alij deniq; 74. recensent. Comunis tamen & magis recepta opinio cùm inter Hebræos, tum etiam inter Ecclesiæ proceres, septuaginta duas enumerat, vt & ipse testatur Augustinus. Quinimò ipsemet Moses idem videtur asserere, vbi Dei laudes decantans ait: Quando diuidebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum secundum numerum filiorum Israel: vel, vt interpretati sunt Græci, secundum numerum filiorum Dei. Certum est autem, siue Græcam interpretationem, siue Hebraicum τὸ τυπον sequamur, hoc loco numerum 72. esse designatum, neque maiorem, neque minorem. Constat enim populum Israeliticum, qui populus electus, peculium Dei, Deique hæreditas appellatur, primo ordine in duodecim semper diuisum fuisse, ac postea in septuaginta duo. In duodecim quidem tribus ac Polemarchos totidem, quorum vnusquisque sex præfectos alios sibi subditos habebat, qui simul collecti 72. efficiunt, eundem prorsus numerum, quo continebantur Israelitæ, quando ingressi sunt Ægyptum, vt ex hoc loco manifestissimè patet. Omnes animæ domus Iaacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuêre septuaginta: quibus addendi sunt duo filij Ioseph, quos filia Putipherá sacerdotis Heliopoleos in eadem prouincia ei pepererat. Nam quemadmodum totus illius gentis politicus ordo à maximo illo Legislatore, qui ad supremi montis contemplationem ascendebat, oreque ad os cum Deo loquebatur, tanquam homo aliquis cum socio suo, descriptus ac distinctus fuit: Sic etiam ad formam & Ideam tam mundi Archetypi, quàm cæli spectabilis, cuius exemplar ostensum ei fuerat in monte, suis omnibus numeris constans effictus est & absolutus. Archetypi quidem mundi, in quo sacrosanctæ ac semper adorandæ Trinitatis imperio & legibus subsunt nouem Angelorum Hierarchiæ, ac septuaginta duo præcipui custodes 72. nationum, qui vniuersum orbem terrarum inhabitant, vt ex Daniele probatur, vbi mentionem facit Angeli Persarum; & ex Apocalypsi, per Angelos Ecclesiarum Asiæ tutores: prout & inter Hebræos antiquiores Simeon Ben-Iochai in Zohare, & Ioseph Ben-Karmitol in שערי צדק *siue Portis Iustitiæ (quamuis iste 70. tantùm enumeret) clarissimè ac luculenter explicant. Cæli autem spectabilis, in quo sub 12. signis Zodiaci septuaginta duæ distinguntur partes, quæ à Græcis δωδεκατημόρια vocantur, & quarum vnicuique signo sex in Mathematicis tribuuntur. Hinc 12. lapides precioſi in pontificali veste Aharonis, quibus insculpta erant 12. tribuum nomina. Hinc 70. Seniores, siue magnæ Synagogæ viri, qui ab ipsis Iudæis* סנהדרין, *à Græcis verò συνέδριον dicuntur, quique cum duobus filiis Aharon 72. capita conficiunt. Ad hanc autem senatoriam dignitatem tantùm eligebantur viri moribus, ætate, atque sapientia clarissimi, & qui totidem linguarum, quot ipsi erant, cognitionem haberent, ne oporteret eos interpretes alios audire, vt ex veterum Iudæorum Commentarijs notauit Galatinus. Hinc 72. interpretes ex 12. tribubus delecti, ex vnaquaque seni, & ab Eleazaro summo Iudæorum Pontifice ad Ptolemæum Philadelphum Ægypti regem missi, vt ex Hebræo in Græcum sermonem sacra Biblia transferrent. Hinc est denique cur Seruator mundi ac Sol iustitiæ Christus cùm perfectam & Hierarchicam Ecclesiæ suæ politiam constitueret, vltra duodecim Apostolorum numerum, delegerit 72. discipulos; quorum ministerio 72. nationes, totidemque linguas ad vnam fidem, vnam Euangelicam legem, vnumque baptisma sub vno Deo & vno Pastore vndique colligeret. Et per quos, tanquam per optimos architectos ædificaret, non portentosæ ac superbæ cuiusdam molis turrim, sed veram Noachi ex diluuij fluctibus erepti arcam, & sanctam Ierusalem duodecim portarum ciuitatem, cuius fundamenta super profundæ humilitatis aream iacta fuerunt, & cuius ædificium 12. columnis, quot bases habebat Salomonis concha, fultum & confirmatum, ad cælos vsque fastigium erexit. Inter omnes huiusmodi linguas, Lector, tres potissimùm maxima in admiratione, summoque in pretio semper habitæ fuerunt, Hebraica nempe, Græca, & Latina: tum quòd in ipsis tam diuinarum quàm humanarum scientiarum monumenta sint conseruata, & à maioribus ad posteros veluti per manus transmissa, tum etiam quòd gloriosæ crucis Regis regum, ac Domini dominantium* IESV CHRISTI *Redemptoris nostri memorabili titulo honoratæ, eminentem quandam supra alias linguas dignitatem sint consecutæ. Porrò harum vnaquæque, veluti arbor quædam in tres diducta ramos, in tres alias sermonis dialectos diffusa est. Hebraica quidem in Babylonicam siue Chaldaicam, in Syram siue Ierosolymitanam, & in Arabicam quam Iudæi vocant linguam Ismael. Græca Ionicáue in Atticam, Doricam, & Æolicam. Romana verò quæ & Latina, in Italicam, Hispanicam, & Francicam. Sic in his tribus linguis, vt in plerisque aliis huius mundi rebus, quæ vel intelligentia percipiuntur, vel sub sensum oculorum cadunt, diuina illa & adoranda Trinitas Potentiæ, Sapientiæ, & Bonitatis infinitæ relucet. Omnes autem simul collectæ mysticam iterum referunt nobis dodecadem. Proinde in tribus illis potissimùm linguis ter maximus ille, ac ter beatus Deus diuinam voluntatem suam nobis patefacere voluit, & sua sancta statuta & præcepta tradere, quæ nobis essent pro regula quadam bene beateque viuendi in huius mundi publica & amplissima ciuitate, quò tandem ad perennem & immortalem vitam peruenieremus, ac vnius diuinæ essentiæ Personarumque Trinitatis frueremur aspectu. In hoc igitur ter triplici idiomatum genere libri sacri ad nos peruenerunt, qui quidem sunt arcana monumenta, quibus suis thesauris longè precioſiora, in magna integritate atque puritate per tot sæculorum ætates diuinitus conseruata. Cæterum in Hebraica, quæ lingua extra omnem ingenij aleam posita est, quæque proculdubio omnium est prima & antiquissima, Lex vetus electo Iudæorum populo diuinitus data, partim digito ipsius Dei, partim manu Mosis, dictante Spiritu sancto, primùm fuit exarata. Eadem lingua sancta Prophetarum oracula eodem afflante Spiritu edita fuerunt.*

De Ciuit. Dei lib. 16. cap. 3. Deut. 33.

Genes. 46.

Iust. Mart. in Orat. ad Gẽt.

Origen. super Luc. Homil. 14. Basil. contra Eunomiũ. August. serm. 46. ad fratres. Dan. 10 & ibi Hieronym. item Theodori. in Epit. diui. dogma. Num. 11. cap.

Galat. libr. 4. de Arc. Cath. ver. cap. 5.

Ioseph. lib. 1. Antiq. Philo. libr. 2.

In Græcam verò iussu, & nulla vnquam obliuione delenda liberalitate ac munificentia Ptolemæi Philadelphi magnarum & excellentium rerum cognoscendarum auidi regis, ac mirabili seu diligentia, seu felicitate 72. virorum, quorum suprà meminimus, conuersi fuerunt vel quinque libri Mosis tantum, vt cum Hebræis Christiani doctores nonnulli censent, vel (vt alij volunt, multique grauissimi auctores videntur innuere) omnes viginti quatuor libri, qui in canone Hebræorum continentur. Et in eadem à quibusdam aliis cætera penè omnia, quæ veteris Testamenti nomine comprehenduntur volumina, literis consignata fuerunt: quorum etiam nonnulla Hebraico & sermone & charactere nunc inueniuntur, quæ licet in pari auctoritate ac prima illa viginti quatuor apud Hebræos non habeantur, nihilominus tamen sanctorum Ecclesiæ Patrum decretis atque consensu recepta sunt & approbata, ac in sacrorum librorum ordinem relata. In Romanam denique linguam diu postea conuersi fuerunt & hi libri, qui ab Hebræis appellantur קדש יה, *hoc est, Sanctitas Dei, & alij, qui Oecumenicorum Conciliorum auctoritate in sacrorum librorum catalogum sunt relati. Quo quidem idiomate à temporibus Apostolorum, ad nostra vsque sæcula vsa est semper in templis Ecclesia in plerisque prouinciis Europæ, Romanorum monarchia longissimè latissimeque patente, in qua prima fidei nostræ iacta sunt fundamenta, huius rei occasionem fortassis præbente, vel potius diuina Prouidentia, cuius imperuestigabiles viæ sunt, & admiranda iudicia, ita disponente, vt Romanæ linguæ instrumento magna illa statua ex variis metallis conflata, pedibusque partim ferreis, partim fictilibus subnixa, euerteretur, ac exposa omni idolomania, ea lingua, quæ inscriptione tituli glorioſæ crucis Christi seruatoris nostri decorata & nobilitata fuerat, iam non amplius idolis seruiret, sed ad decantandas & celebrandas Dei laudes conuerteretur. Hic locus requireret, vt de ter triplicium harum linguarum dignitate & præstantia aliquanto fusius dissererem, ostenderemque quo tempore, & à quibus sacra Biblia in eis immortali memoriæ commendata fuerint, & quomodo, quaque serie tanta cum integritate ad nostra vsque tempora peruenerint, ita vt nec à Iudæorum peruersitate, nec à Græcanica Philosophorum leuitate, nec à veterum Romanorum superstitione, aut denique à barbaris vllis nationibus fuerint vnquam corrupta aut violata. Verùm quoniam Benedictus Arias Montanus, sacræ Theologiæ Doctor eximius & πολύγλωττος, (qui tum propter singularem & admirabilem eruditionem, tum propter Christianam pietatem, synceram fidem, morum integritatem, incredibilem diligentiam, aliasque animi dotes quamplurimas, vnus ex tot hominum millibus ad præsidendum huic Regiæ & memorabili Bibliorũ editioni à Catholica Maiestate sapienter delectus est) has partes in sua generali præfatione iure sibi assumpsit, hunc locum ei integrum relinquendum duxi. Hoc tantum breuiter de Hebraico Bibliorum contextu dicam, in eo esse tot sacramenta, quot sunt literæ; tot mysteria, quot puncta; totque arcana, quot apices: vt non immeritò ipsemet Christus dixerit, non præteriturum à Lege vnum Iod, aut vnum apicem donec omnia fiant. Et certè nihil in eo prætermittendum est, sed omnia, vel minima quæque, summa cum attentione considerari debent & expendi, omni tamen superstitione remota. Illic siquidem est profunda quædam secretorum abyssus, quæ nunquam potest exhauriri, & in qua doctissimi viri quò maiores progressus faciunt, eò magis suæ ignorantiæ sibimet conscij euadunt, nouis subinde diuitiis emergentibus, nouis micantibus gemmis, & in eorum oculos suæ lucis radios diffundentibus, nouis denique rutilantibus astris, & supra eorum mentis veluti horizontem apparentibus quotidie in illo limpidissimo cælo, in illo splendido Dei volumine, quod non secus diuinis characteribus distinctum & variatum mysteriis vndequaque coruscat, atque ingens & rotundum illud Naturæ volumen claris syderibus, quasi literis quibusdam aureis, exornatur. Quapropter lingua Hebraica meritò sancta est appellata; vt in qua trina Sanctitas, aut sancta Trinitas tam clarè vbique relucet, vt nullum sit thema (radicem vocant) quod tribus literis suis diuinæ Triadis quædam vestigia & non obscuras notas aspicientibus non referat. Neque ad res diuinas duntaxat cognoscendas, sed etiam ad humanas scientias facilè comparandas plurimùm conducit huius linguæ notitia. Si quis enim diligenter vim verborum eius perpendere voluerit, & etymologicam eorum energiam perceperit, constanter affirmare ausim, eum hoc modo plus profecturum in vera naturalium rerum cognitione, quàm si vniuersam doctrinam Aristotelis, Theophrasti, Plinij, Dioscoridis, & id genus auctorum fideli memoria complexus sit: vt interim taceam vim illam arcanam, qua pios & studiosos viros, non secus quàm magnes ferrum ad se trahit, & non commemorem mirabiles effectus eius in precatione illis tantùm cognitos, quos æquus non Iupiter, sed verè iuuans pater Deus amauit & elegit, quique vicissim eum amant, venerantur, atque in spiritu & veritate colunt & adorant. Hanc sanctam Hebræorum linguam omnium esse antiquissimã non solùm nostri affirmant, vt diuus Hieronymus, & B. Augustinus, duo Catholicæ Ecclesiæ clarissima lumina, sed etiam extraneorum suffragiis constat, ac maximè Græcorum, qui, si vlli alij, gloriæ & laudis humanæ fuerunt semper auidissimi: quorum eò maioris ponderis videri debet testimonium, quòd ipsa veritatis vi ab aduersariis proficiscatur. Eupolemus Græcus auctor, de Regibus Iudææ in præclaris historiæ suæ libris differens, scriptum reliquit, Mosem apprimè doctum fuisse; & literarum cognitionem certis Grammatices præceptionibus digestam & ordinatam Iudæis tradidisse, quam ipsi postea Phœnicibus ob viciniam largiti sunt, ac deinde Phœnices literarum ordinem & numerum Græcorum pueris dedisse ob mutua vtriusque gentis commercia. Artepanus & ipse auctor Græcus in ea est sententia, vt credat Mosem literas dedisse Ægyptiis, eundemque fuisse Mercurium illum, qui propter literarum inuentionem à Græcis tantopere celebratur. Strabo etiam decimo sexto Geographiæ libro Mosem vnum ex Ægyptiis sacerdotibus fuisse scribit, eumque cùm molestè ferret*

de vita Mosis. Aristeæ libell. Hieron. in cap. 2. Mich. Iust. Mart. in Orat. ad Gẽt. Tertul. in Apolo. cap. 18. & 19. Epiph. de mẽsur. & ponder. Irenæ. libr. 3. cap. 25. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 18. ca. 42.

» eorum instituta, illinc ad Ierosolymam commigrasse. Docebat enim, inquit Strabo, quomodo Aegyptij non rectè
» sentirent, qui ferarum ac pecorum imagines Deo tribuerent; nec Libyes, nec Græci, qui deos hominum figuris in-
» signirent. Qua in re quamuis vterq; deceptus fuerit, ille quòd Mosem cum Mercurio confuderit; hic autem quòd
eundem Ægyptium Hierophantem putauerit, ambo tamen in huiusmodi opinionem ob id adducti sunt, quoniam
certum est Mosem ibi educatum, ac omni scientia Ægyptiorum eruditum fuisse, vt scriptura testatur Plato, nescio
quo Genio impulsus, fateri non dubitauit primum nominum impositorem hominem Syrum fuisse, Adamum vel
Plin. libr. 7. nat. Hist. cap. 56. & cap. 12. lib. 5. Libr. 3. Mosem (vt Marsilius Ficinus rectè annotauit) intelligens. Et Plinius ille diligens totius antiquitatis peruestigator, qui nullam bibliothecam prætermisisse videtur, quam non excusserit & perlustrarit, eò adductus est, vt existimaret literas semper Assyrias fuisse. Vnde Lucanus:

» Phœnices primi, famæ si credimus, ausi
» Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Diodorus præterea Siculus, qui primus, si Plinio credendum est, apud Græcos nugari desiit, quique triginta totis annis, vt ipsemet testatur, Asiam & Europam exquisita quadam diligentia peragrauit, spectatorque rerum plurimarum fuit, hoc inter cætera de Mose Græcis suis testimonium reliquit. Apud Iudæos Moses ab Iao, quem illi Deum inuocant, acceptas leges dare præ se ferebat, &c. Quo loco nomine Iao sacrosanctum Dei Tetragrammaton nomen יהוה à Diodoro designatum esse certum est. Græcos enim istud Dei nomen sic scripsisse, tum ex Macrobio reconditæ eruditionis viro, tum etiam ex Clemente Alexandrino clarissimè patet. Macrobius enim cùm Deorum omnium nomina ad vnum Deum referre vellet, hunc Orphei versiculum citat;

» Εἷς Ζεὺς, εἷς ἅδης, εἷς ἥλιος, εἷς Διόνυσος. Id est,
» Iuppiter est vnus, Pluto vnus, Bacchus & vnus,
» Vnus Sol. vel, vt Caninius vno versu reddidit,
» Bacchus, Sol, Orcus, & Iuppiter vnus & idem.

Macrob. Satur. lib. 1. cap. 18. Huius, inquit Macrobius, versus auctoritas fundatur oraculo Apollinis Clarij, in quo aliud quoque nomen Soli adiicitur, qui in eisdem sacris versibus inter cætera vocatur ἰάω. Nam consultus Apollo Clarius, quis Deorum habendus sit, qui vocatur ἰάω, ita effatus est;

» Ὄργια μὲν δεδαῶτας ἐχρῆν νηπευθέα κεύθειν,
» Ἐν δ' ἀπάτῃ παύρη σύνεσις κεὴ νοῦς ἀλαπαδνός.
» Φράζεο τῶν πάντων ὕπατον θεὸν ἔμμεν' ἰάω.

Quorum versuum sententia sic à Caninio appenditur:

» Orgia qui norunt, arcana recondere par est.
» Fraudem mentis inops agitat, quem inscitia versat.
» Diuorum summum cunctorum en accipe Iäo.

Lib. 5. Strom. Clemens autem Alexandrinus, Quatuor literarum, inquit, nomen mysticum est, quo illi circundabantur, qui
» soli adytum ingrediebantur. Dicitur autem ἰαόν, quod exponitur Existens & futurus (ὁ ὤν.) Huc non adducam
» testimonia Appionis Grammatici, & Ptolemæi Mendesij, qui de rebus Aegyptiorum latè tractarunt, neque Polemonis, Hellanici, Philochori, Castoris, Thalli, Alexandri cognomento Polyhistoris: quorum omnium monumenta de Mose illo Hebraicæ gentis antesignano non sine laude mentionem faciunt. Quinimò & ipsius Græciæ oraculum, cùm à quodam consuleretur, quinam vnquam extitissent verè pij & religiosi homines, tale responsum
In Orat. ad Græc. edidisse ex eorundem Græcorum testimonio scribit Iustinus Martyr, & philosophus Christianus;

» Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ' ἀρ' Ἑβραῖοι,
» Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι Θεὸν αὐτόν. Id est,
» Solus Chaldæus sapit, & Iudæus Apella,
» Per seipsum genitum, regemque Deumque colentes.

» Philo natione & sapientia Iudæus, Græcanicæ verò facundiæ leniter fluens amnis, aut in alueo scripturarum potius dulce canens cygnus, Hebraicæ linguæ originem ad Abraham tribuere videtur, quo nomine, meo quidem iudicio, Hebræum sermonem intelligit. Licet enim propriorum nominum notationes sint Hebraicæ, Chaldaicas tamen appellat, cùm ob vtriusque linguæ magnam inter se affinitatem, tum quòd Abrahamus media in Chaldæa Hebraico sermone vteretur, eumque per manus maiorum recepisset iam à temporibus Heber nepotis Sem, à quo Hebraicus est appellatus; eo quòd in confusione linguarum primum illud labium vniuersæ terræ in sola familia Heber purè fuerit conseruatum. Illa enim non consenserat impietati ac superbæ temeritati sceleratorum hominum, qui Gigantea quadam audacia diuinæ Prouidentiæ iura violare tentarunt, quique in cælos & cælites irruptionem & impetum voluisse facere videntur, ad quos sola humilitas & feruens charitas tutissimam viam sternit. Verissimum est enim & extra omnem controuersiam, Hebræam linguam multis ante Abrahamum seculis extitisse, imò Adamo fuisse familiarem atque vernaculam, quum Apostolus Iudas in sua Canonica librum Chanochi septimi ab Adamo viri, & eiusdem, vt fertur, amanuensis, prophetias citet, quas certum est Hebraico sermone fuisse conscriptas. Flauius item Iosephus primo antiquitatum Iudaicarum libro, narrat à filiis Seth duas erectas fuisse columnas, lapideam vnam, alteram lateritiam, in eisque quas inuenerant artes inscriptas fuisse, atque adeò

columnam

columnam lapideam ad ſua vſque tempora in Syria permanſiſſe. Quæ quidem inſcriptio ad aliam linguam, quàm ad Hebraicam, referri non poteſt. Itaq; Solis luce clarius apparet, Hebræum idioma eſſe omnium primum & antiquiſſimum. Hæc breuiter dicta ſint tam de veteri Teſtamento, quàm de antiquitate & excellentia linguæ Hebraicæ, quæ, vt ſuprà attigimus, vtriuſque Chaldaicæ mater eſt & parens, imò omnium penè linguarum Orientis fons & origo. IAM verò, quòd ad nouum Teſtamentum attinet, maior ſuboritur quæſtio & explicatu difficilior, qua lingua, videlicet, primùm, vel ipſum totum, vel aliqua eius volumina ſcripta fuerint. Res eſt enim etiamnum inter doctos plena controuerſiæ. De Euangeliis quidem B. Iohannis, & B. Lucæ, de Actis Apoſtolorum, Epiſtolis tredecim Pauli, Canonicis Epiſtolis & Apocalypſi, nemo vel mediocriter doctus, vt arbitror, ambigit, quin ea Græco ſermone, tempore naſcentis Eccleſiæ, ſcripta ſint. De Matthæi verò & Marci Euangelio, de Epiſtola item Pauli ad Hebræos, quonam ſermone primùm ſcripta fuerint, diſceptatur inter doctos, & adhuc ſub iudice lis eſt. Origenes Adamantius, vir ſingularis doctrinæ, & in cognitione linguarum nulli doctorum Eccleſiæ cedens, teſtatur Matthæum Iudæis illis, qui nomina Chriſto dederãt, Euangelium ſuum tradidiſſe Iudaico ſermone. Gregorius Nazianzenus, cui ob excellentem ſacrarum literarum peritiam, auguſtiſſimum Theologi nomen tribuit antiquitas, dum canonicos & ſacros libros recenſet, iſtud inter cætera de Euangeliſtis dicit:

Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν Ἑβραίοις θαύματα χριστοῦ.
Μάρκος δ' Ἰταλίη, Λουκᾶς ἀχαϊάδι.
Πᾶσι δ' Ἰωάννης κήρυξ μέγας, ἀθανοφοίτης. Hoc eſt,
Matthæus quidem ſcripſit Hebræis miracula Chriſti.
Marcus autem Italiæ, Lucas Achaidi.
Omnibus autem Iohannes præco magnus, cælipeta.

At Diuus Hieronymus in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum de Matthæo verba faciens, ad hunc modum ait: Matthæus qui & Leui, ex publicano Apoſtolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circunciſione crediderant, Euangelium Chriſti Hebraicis literis verbisque compoſuit: quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt. Porrò ipſum Hebraicum habetur vſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphilus martyr ſtudioſiſſimè confecit. Mihi quoq; à Nazaræis, qui in Beroea vrbe Syriæ hoc volumine vtũtur, deſcribendi facultas fuit. De Epiſtola verò ad Hebræos, vbi de eius auctore quædã dubia mouit, ſtatim de Paulo ita ſubiũgit: Scripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt, ſuo eloquio diſertiſſimè, vt ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc eſſe cauſam, quòd à cæteris Pauli Epiſtolis diſcrepare videatur. Hactenus Hieronymus. Cuius quidem auctoritas, cùm ob eius integerrimæ vitæ ſanctimoniam, tum ob trium linguarum non mediocrem peritiam, quandam veluti præiudicationem in hac quæſtione aliis attuliſſe videtur, ob idque antea ferè omnibus perſuaſum fuerat Euangelium Matthæi autographum, & epiſtolam ad Hebræos, arcano & primigenio Hebræorum ſermone initio in lucem prodiiſſe. Verùm ex quo diuina Prouidentia noſtro demum felici ſeculo, ſua ſi bona norit, iisque rectè vti velit, linguas omnes peregrinas monumentis literarum conſignatas quaſi à morte ad vitam reuocauit, plerique in noſtra Europa viri literati, multum temporis multumque operæ in eis addiſcendis ita feliciter impenderunt, ac vniuerſa veterum exotica monumenta ita ſedulò cœperunt euoluere, vt quod hactenus denſiſſimis tenebris erat obductum & inuolutum, nunc in media cognitionis luce verſetur. Quorum in numero haud exiguum meretur honorem Albertus Vvidmanſtadius Ferdinandi Romanorum Imperatoris, optimi ac ſapientiſſimi principis, Cancellarius, qui quidem iuſſu & egregia liberalitate illius verè auguſti Principis, noui Teſtamenti lingua & characteribus Syris pulcherrimè exornati, editioni præfuit. Quod opus ante hoc ſeculum (in quo omnia renaſci videmus, vt & Chriſtus renaſcatur in nobis) in regionibus Europæ nunquam viſum fuerat, ſed tantùm delituerat apud Eccleſias eorum Chriſtianorum, qui tota Aſia diſperſi partim Turcarum tyranno, partim Sophi Perſarum regi pendunt tributa, vt religionem ſuam tueantur & retineant. Is in præfatione quam operi illi præfixit, quæſtionem iſtam in vtramque partem ita eleganter & doctè diſputauit, ac ſuam demum ſententiam, firmis argumentis roborauit, vt omnem inde exemiſſe ſcrupulum mihi videatur. Itaque cùm ille plurimis grauiſſimisque rationibus probauerit Matthæum Euangelium ſuum, Paulum verò ad contribules ſuos epiſtolam, Hebræorum quidem lingua, ſed vulgari, hoc eſt, Syriaca, conſcripſiſſe: nimis tempore & otio abuti viderer, ſi nodum tam dextrè ſolutum rurſus exoluere vellem, & actum, quod aiunt, agere. Mihi ſanè omnia eius argumenta attentè conſideranti, vnum imprimis abundè ſatisfacit, nempe linguam illam, quæ ab Euangeliſtis ipſis Hebraica appellatur, Syram Hieroſolymitanam eſſe, tunc temporis Iudæis omnibus vernaculam. Quod facilè cognoſci poteſt ex ramentis quibuſdam & claris eius veſtigiis, quæ in nouo Teſtamento, Græco & Latino remanſerunt, ne quid de phraſibus dicam, & tota ſermonis ſtructura, quæ linguarum peritis Syriſmum planè redolet. Quis quæſo eſt, eorum qui vtriuſque linguæ, Hebraicæ videlicet & Syriacæ mediocrem cognitionem habent, qui hodie dubitare poſſit, quin ῥακὰ, μαμωνᾶ, βαρ-ιωνᾶ, γολγοθᾶ, ſint vocabula merè Syriaca, quæ à Syris ita ſcribuntur & pronunciantur, רקו Reko, מעמנו Momouno, בר־יונא Bar--Iauna, גלגלתא Gogoultho: pro quibus Hebræi dicerent רק Rek, רכוש Recouſch, vel עשר Oſcher, בן־יונה Ben--Ionah, גולגלת Golgoleth; hoc eſt, Inanis, Opulentia, filius Columbæ, Cranium? Contrà verò quis doctorum neſcit hæc poſtrema Seruatoris verba, magna voce ab eo in cruce prolata, ηλὶ ηλὶ λαμμασαβαχθανὶ, eſſe Hebraica omnia, Matth. 8. 16. 26. & 27.

omnia, præter ܐܠܗܝ ܐܠܗܝ ܠܡܐ ܫܒܩܬܢܝ *tantũ, quod Syriacum eſt, pro quo ſcripſerat Regius vates ſuo eloquio,* אלי אלי למה עזבתני *Eli Eli lammah azavthani? Deus mi, Deus mi, cur deſeruiſti me? Vnde factum eſt, vt rudis & imperita multitudo, quæ arcanam linguam Hebraicam non intelligebat, putauerit eum vocaſſe Eliam, cuius nomen Hebraicè pronunciatur* אליהו *Eliiahou, Syrè verò* ܐܠܝܐ *Iliió. Hoc autem hemiſtichium Syrè ſic ſcribitur,* ܐܠ ܐܠ ܠܡܢܐ ܙܒܩܬܢܝ *Il, Il, lemonó ſchevakthoni? Præterea licet fortaſſis Iudæus aliquis antiquæ linguæ Hebraicæ tantummodo peritus, Syriacæ verò ignarus, quamplurima alia per nouum Teſtamentum linguæ Apoſtolis vernaculæ diſperſa verba pro Hebraicis propter affinitatem haberet, quin tamen Syriaca ſint, nulla eſt*
Marc.3.& 5. Iohan.5.19. & 20. *dubitatio; cuiuſmodi ſunt* בני רגש *Benai-regheſchi, quæ Græci ſcripſerunt vt potuerunt* Βοανεργὲς, *& expoſuerunt* ὑοὺς βροντῆς, *filios tonitru, qui Hebraicè dicerentur* בני רעם *Bené raam. Et* θαλιθὰ κοῦμι, *Syrè* ܛܠܝܬܐ ܩܘܡܝ *Telithó koumi, Hebraicè* הנערה קומי *Hanaarah koumi, verbo koumi ad vtramque linguam pertinente. Et* βηθ-εσδά, *Syrè* ܒܝܬ ܚܣܕܐ *Beth-cheſdó, Hebraicè* בית חסד *Beth-chéſed, domus ſeu locus miſericordiæ. In quo Græci non potuerunt exprimere fortem aſpirationem. Item* ܓܦܦܝܬܐ *Ghephiphtó, quod Græci ſcripſerunt* Γαββαθὰ, *propter affinitatem* β *&* φ *eiuſdem organi, nempe labiorum: interpretati ſunt autem* Λιθόστρωτον, *quod eſt lapidibus ſtratum, ſeu peribolus, & à Vitruuio in ædificiis vocatur lorica. Syri per paraphraſim illud ſic explicant,* ܪܙܝܦܬܐ ܕܟܦܐ ܓܦܦܝܬܐ *Razziphthó dekiphé, hoc eſt, pauimentum lapidum, etſi* גפוף *Ghipouph &*
Num.19.in Tharg. ܓܦܦܝܬܐ *ad id propriè pertineant, quod Hebræi appellant* מסלה *Meſillah. Item* ܪܒܘܢܝ *Rabbouni,* ῥαββοῦνι,
Act.1.& 9. *Hebraicè* אדוני *Adóni, aut lingua Thalmudica* רבוני *Ribbóni, Dominus meus. Et* Ακελδαμὰ, *Syrè* ܚܩܠ ܕܡܐ *Hakal-demó, Græcè* χωρίον αἵματος, *Hebraicè* שדה הדם *Sçadé-hadam, hoc eſt, ager ſanguinis. Et* ταβιθὰ, *Syrè* ܛܒܝܬܐ *Tevithó, Hebræi dicerent* הצביה *Hazzeviah, id eſt, dama aut caprea, vt à Græcis exponitur* Δορκάς. *Et* μαρὰν-αθα, *Syrè* ܡܪܢ ܐܬܐ *Moran-ethó, Hebraicè* אדוננו בא *Adonénu ba, id eſt, Dominus noſter venit.*
1.ad Cor.vlt. & ad Gala.4. *Et* Αββὰ, *Syrè* ܐܒܐ *Abbá, Hebraicè* אב *Av, Pater. Vt obmittam, breuitatis cauſa, omnium tum Apoſtolorum, tum aliorum ſanctorum nomina, quæ quidem, paucis exceptis, quorum origo ad Græcos refertur, omnia & genti & linguæ Syrorum debentur. Idcirco non eſt veriſimile, Euangelium illud, quo vtebantur Ebionitæ, germanum fuiſſe Matthæi autographum, quòd iam à temporibus naſcentis Eccleſiæ Syros primosque Chriſtianos, qui Dominum noſtrum viderant & audierant, conſtet, relictis antiquis characteribus ſcripturæ Hebraicæ, quibus à captiuitate Babylonica etiam in Chaldaiſmo Iudæi ſemper vſi fuerant, nouis à veteribus plurimùm diſcrepantibus, ne quid haberent commune cum Ebionitis & aliis hæreticis, vſos fuiſſe. Quumque Hebræi, Babylonij, & Arabes, primæ Sphæræ motum imitãtes, ſcriberent ab Oriente Occidentẽ verſus, hoc eſt, à dextra verſus ſiniſtram: Græci verò & Latini, contrarium Planetarũ motum ſecuti, ab Occidente in Orientem, vel à ſiniſtra ad dexteram verſus characteres ſuos depingerent, primi illi Chriſtiani neutrum imitati, ſed mediam quandam in ſcribendo viam eligentes, literas lineatim inter ſe connexas & colligatas, verſus pectus deduxerunt. Sic dum Orientales hinc, inde verò Occidentales calamum ducunt, Syri autem inter vtroſque medium tenent, ac tranſuerſam inter vtroſque lineam deſcribentes, perfectam ſalutiferæ crucis formam effingunt & abſoluunt. Tranſuerſam itaque lineam illam, quæ Geographis* ὑποτείνουσα *dicitur, & in qua, tanquam in cardine, tota Geographiæ diſciplina vertitur, imitati Syri in depingendis ſuarum literarum notis, ſacroſanctam crucis myſticam figuram compleuerunt, in memoriam illius qui ſublatus in ea, manibus expanſis, vniuerſa ad ſe traxit ſecula. Illius, inquam, qui licet æterno Patri æqualis eſſet, propter noſtram ſalutem tamen humanam aſſumpſit naturam, & habitauit in nobis; cuius ore ſanctiſſimo hoc ſanctum idioma Syrum immortalitati conſecratũ eſt. In quo pacem & ſalutem hominibus annunciauit. In quo remiſſionem peccatorum palam prædicauit. In quo diuina diuinumque amorem ſpirantia præcepta tradidit. Quod etiam Deipara virgo eloquio ſuo nobilitauit, & in quo, vt credibile eſt, Angeli ſalutatio caſtis ipſius auribus ſuauiter inſonuit. Quo tanquam materno & vulgari omnes Apoſtoli vſi ſunt, tum in priuatis colloquiis, tum in publicis concionibus, quotieſcunque Iudaicam plebem ſunt allocuti. Quod ab eorum temporibus vſque ad noſtram ætatem in omnibus Eccleſiis Chriſtianorum totius Aſiæ incorruptè aſſeruatum & cuſtoditum fuit. Ex quo ſimul & ex Arabico Indica ſiue Æthiopica dialectus coaluit, communis omnibus Aphricæ populis, aut ſaltem literarum peritis, qui magni & Chriſtiani principis, quem nos Preſbyterum Iohannem, illi verò vulgari idiomate Iohannem Belul, vel Æthiopice Iohannem Encoe, hoc eſt, Precioſum ſiue Altum vocant, imperio ſubiecti ſunt. In quo denique peruenit ad nos Ferdinandi Imperatoris, vt dixi, munificentia, nouum Teſtamentum elegantibus typis exaratum. Quia verò nouum Teſtamentum, vt paulò antè dicebamus, initio Græcè ſcriptum fuit, Matthæi & Marci Euangeliis, & Epiſtola ad Hebræos duntaxat exceptis: duplex nunc rurſum exoritur quæſtio; altera, qua ratione Apoſtoli & Euangeliſtæ adducti, Græca potiſſimùm lingua ſcribere voluerint: altera, quis deinde in linguam Syrorum Teſtamentum nouum, vt nunc habemus, tranſtulerit. Quod ad priorem quæſtionem attinet, veriſimile eſt diuinâ prouidentiâ linguæ Græcæ hoc eſſe tributum, vt per eam euerteretur idololatria, ac falſorum Deorum vanitas, quam ipſa ſua inani facundia & inſtructa quadam dicendi facilitate fabricarat atque inuexerat: vtque veri Dauidis, veri animarum paſtoris, verique Iudæorum regis manu ſuperbus ille Goliath, diuini numinis contemptor, proprio gladio iugularetur. Sed quando & à quo ſacer iſte codex in Syrum ſermonem verſus ſit, nullius auctoris teſtimonio, ſaltem quem legerim, demonſtrari poteſt. Syri tamen, à quibus eum habemus, conſtanter aſſerunt, S. Marcum Sancti Petri Apoſtolorum coryphæi diſcipulũ, & in cuius domo initio coaluiſſe Eccleſiam credunt*

plurimi,

plurimi, latinè primùm scripsisse Euangelium suum, quod etiamnum asseruari dicunt in inclyta Venetorum vrbe. Deinde eundē ipsum Marcum lingua patria, hoc est, Galilæa Syráue trāstulisse, non modò Euangelium suū, sed etiā cæteros omnes noui Testamenti libros. Id mihi literis significauit Guilelmus Postellus, affirmauitque se ita à Syris ipsis accepisse, dum in Oriente præstantissimos linguæ Syriacæ & Arabicæ thesauros diligenter conquireret. Illi verò rem ita se habere ex auita traditione affirmabant. Porrò, nonnullis interiectis seculis, Alexandrini Patriarchæ B. Marci successores capita sectionibus quibusdam distinxerunt, eosque titulos qui nunc in ipsis leguntur, addiderunt: in quibus Ecclesiarum Orientis cum Romana principis Apostolorum sede consensus apertè conspicitur. Nec possunt ij dicere qui titulum sibi emendatorum Ecclesiæ vendicant, sacros ritus & ceremonias, quibus Romana vtitur Ecclesia, nouas esse Pontificum Romanorum traditiones, cùm tam apertè in ijs titulis mentio fiat commemorationis Sanctorum, precum pro mortuis, certorum & statorum dierum, qui sacri haberi debent; nec non ieiuniorum, venerationis sanctæ Crucis, & aliarum multarum generis eiusdem obseruationum, quas ab Apostolis acceptas, etiamnum Asiæ Ecclesiæ retinent. Nec verò in Asia tantùm apud Syros, sed etiam in Aphrica apud Abyssinos & Aethiopas, tales ceremoniæ vigent, quas ab Apostolis ipsis præscriptas fuisse, ac penes se esse Synodos Apostolorum octo voluminibus comprehensas (quas patrio idiomate מנרע Mandea vocant, hoc est, scientiam κατ' ἐξοχὴν) iidem affirmant; vt ex eo libello facilè potest intelligi, quem Damianus à Goes Lusitanus eques, de fide, religione, & moribus Æthiopum scripsit. Quod quidem idcirco hic obiter indicare volui, vt omnes intelligerent, quàm pulchrè conueniant in ritibus ecclesiasticis obseruandis Asiani & Aphricani Christiani cum Europæis, quorum triplex vinculum haud facilè abrumpetur. HABES, *Lector candide, quæ ante noui Testamenti Syriaci eos libros, qui ætate nostra, sacra Syrorum lingua,* IESV CHRISTO *seruatori nostro vernacula, in lucem prodierunt, & à nobis in Latinum conuersi sunt, iudicauimus præmittenda; quibus ad totius operis complementum & perfectionem Catholicæ nonnullæ Epistolæ, & Apocalypsis Iohannis nobis defuerunt. Illa enim nec in antiquis exemplaribus, quæ Moses Mardenus Mesopotamiæ Catholicus sacerdos attulerat, nec in vetustissimo alio exemplari manuscripto, quod cum Viennensi contulimus, vt infrà dicemus, extiterunt: quamuis apud Syros reperiantur, ac pro sacris & authenticis habeantur, sicut & cæteri libri Viennæ Austriacæ non ita pridem excusi. Porrò quum illud diuinum noui Testamenti Syriaci opus, in manus meas incidisset, meque totum in sui admirationem rapuisset, tum propter eius raritatem & nouitatem, tum maximè ob memoriam & amorem Iesu Christi Domini & Seruatoris nostri, illicò interna quadam vi sensi me extimulari, vt exscriptionē & interpretationem eius aggrederer. Non quòd tunc, vt verum ingenuè fatear, translationem meam vnquam in lucem edere cogitarem, sed exercitationis tantùm causa, vtque honestum illud otium, quo tunc temporis in re literaria mihi frui licebat, in hoc lucubrationis genus conferrem, atque hoc modo tempus mihi perire non sinerem. Quo in studio incredibilibus exantlatis laboribus, adeò vt bis in morbum summo cum vitæ discrimine inciderim, tandem diuini numinis gratia & auxilio, partim Falesiæ apud Normanos, vnde originem traxi, partim Lutetiæ omnium bonarum artium & doctorum hominum procreatricis fœcundissimæ, octodecim mensium spatio, noui Testamenti characteres Syriacos in characteres Hebraicos, & sermonis Syriaci in sermonem Latinum conuersionem ante annos tres, anno videlicet Domini 1567. absolui, & ita diuina adiuuante gratia absolui, vt viri eruditissimi, & quatuor linguarum, Hebraicæ, videlicet, Syriacæ, Græcæ, & Latinæ peritissimi, eam non modò commendarent, sed etiam dignam quæ typis excusa in publicam lucem emitteretur, iudicarent; meque ad id faciendum & curandum vehementer hortarentur. Ad quorum auctoritatem Christophorus Plantinus, vir cùm multis aliis laudibus, tum verò typographica arte clarissimus, postea accessit. Is enim asserens sibi à sapientissimo Hispaniarum Rege Catholico, prouinciam noui & veteris Testamenti, sicut primùm vtrumque scriptum est, & olim versum fuit, imprimendi esse demandatam, & ad istam impressionem omnibus suis numeris explendam, eundem potentissimum Principē postulare, vt Syriaco nouo Testamento sua è regione adiungeretur Latina interpretatio, me vt huius versionis meæ copiam sibi facerem, & ad se in ista memorabili Bibliorum editione facienda, iuuandum Antvverpiam venirem, obnixè orauit. Horum igitur auctoritate atque precibus permotus, & Catholicæ Maiest. tam pia & laudabili voluntate, cui in re tam sancta deesse nephas ducebam, compulsus, statui, postpositis omnibus aliis negotiis atque curis, eiusdem Regis piæ & sanctæ voluntati satisfaciendum, & tot tantorumque virorum auctoritati cedendum esse, atque Christophorum Plantinum in tam pio & eximio opere, ad amplificandam Dei gloriam, & Ecclesiæ Catholicæ vtilitatem promouendam, mea qualicumque opera esse adiuuandum. Itaque vbi Antvverpiam venissem, partim in ædibus Plantini, partim Louanij in collegio Societatis* IESV, *integram tralationem meam Syrumque noui Testamenti contextum à me literis Hebræis descriptum, diligenter recognoui, atque cum vetustissimo exemplari Syro, iam ab anno 1500. regni Alexandri, à quo Syri annos suos numerant, manuscripto; religiosè contuli. Illud autem vetustissimum exemplar allatum fuerat ex Oriente à Postello, sumptibus, vt ipsemet scribit, viri optimi & doctissimi Danielis Bombergi, ex Antvverpia oriundi, cui Hebraicæ & Chaldaicæ linguæ promotionem acceptam ferre debemus; nobis autem commodatum est beneficio Danielis Bombergi, qui vt nominis, sic paternæ virtutis hæres ad rem literariam prouehendam studiosissimè incumbit. Quo emendatissimo codice manuscripto, plurimùm sanè adiuti fuimus, eiusque fidem secuti, loca plurima partim mutila & detruncata, partim perperam & mendosè in Viennensi exemplari scripta, restituimus; vt facilè animaduertere poterūt docti lectores,*

si huius

ſi huius editionis exemplar cum Viennenſi ſedulò contulerint. Addidimus præterea in margine difficiliorum vocum themata, & obſcuriorum, aut omnino Syricarum radicum Hebraicam explicationem; tum vt huius linguæ ſtudioſis conſuleremus, tum etiam vt Iudæos linguæ ſanctæ peritos ad noui Teſtamenti lectionem alliceremus. Propria verò nomina tam virorum, quàm regionum & locorum ex germana & Syrica prolatione in peregrinum ſonum haud immutanda duximus. Inest enim in nominibus propriis, potiſſimùm Hebræis, Babyloniis, & Ieroſolymitanis, vis quædam & ſignificatio recondita, quæ ſi ſemel extraneam prolationem induerit, ſtatim euaneſcit. Itaque Origenes ille vndequaque doctiſſimus contra Celſum ſcribens, propria nomina Hebraica in alienam linguam non eſſe transferenda, grauiſſimo iudicio cenſuit & affirmauit: quod profectò etiam in nominibus Syris locum habere debet, vt quæ & myſteriis & religione ad Hebraica proximè accedant. Cæterùm in totius operis recognitione tam religiosè, vt par erat in tam religioſis libris, verſati ſumus, vt affirmare auſim, Deumque hac de re teſtem inuocare, me ne vnam quidem literam, aut minimum apicem, proprio arbitrio immutaſſe, & quicquid mutatum eſt, ex auctoritate & fide antiquiſſimi manuſcripti exemplaris Syri cum Græco apprimè congruentis, mutatum eſſe. Quæ porrò vel ſic immutata, vel reſtituta & addita à nobis fuerunt, ſeorſum collegimus, & in calce huius operis imprimi curauimus. Cùm iam Epiſtolas Pauli recognoſcerem, per literas nos monuit Andreas Maſius illuſtriſſimo Cliuienſium Duci à conſiliis, ob multarum linguarum cognitionem inter literatos celeberrimus, de quibuſdam erratis, quæ inter excudendum Viennenſe exemplar in Paulinas epiſtolas irrepſerant. Ea non tantùm huius doctiſſimi ac pij viri iudicio, cui multum tribuimus, ſed etiam expreſſo ſuffragio exemplaris manuſcripti, ſuſtulimus atque emendauimus. In nonnullis verò locis, in quibus Syrus codex, aliquid minus quàm Græcus habere videbatur, inter ipſius interpretationis Latinæ verſiculos quid deeſſet, indicauimus. In ipſo etiam Græco illud diligenter eſt obſeruatum, vt vbicunque aliquid additum eſt ex antiquis codicibus Græcis, quod in Complutenſi editione non inueniebatur, quodq; alioqui cum vulgata verſione conſentiebat, obeliſcus præfigeretur. Iohannes Harlemius ſacræ Scripturæ & linguæ Hebraicæ in Societate IESV *profeſſor, vir ſanè pietate in Deum, & propenſa in Remp. Chriſtianam voluntate laudabilis, qui in Chaldæis, Syris, & Græcis non vulgares fecit progreſſus, plurimùm nos ſubleuauit, adiuuitque, tum in tralationis noſtræ recognitione, tum etiam in vniuerſo Bibliorum opere, eiusque appendicibus. Cum eo D. D. Auguſtinus Hunnæus, & Cornelius Reyneri Goudanus, ſacræ Theologiæ ambo Doctores, atque profeſſores in ciuitate Louanienſi, grauiſſimo iudicio & perattenta conſideratione, omnia examinarunt, expenderunt, atque comprobarunt. Ij enim Catholicæ Maieſtatis iuſſu, à tota Academia Louanienſi, ob illorum pietatem, & ſacrarum literarum eximiam ſcientiam, variarumque linguarum peritiam ex omnibus delecti ſunt, qui iſtius editionis ſacra Bibliorum volumina, & appendices eorum perluſtrarent, & diligenter priuſquàm Plantiniano prælo committerẽtur, recognoſcerent. In quorum omnium impreſſione, indefeſſo labore, doctiſſimi ac diligentiſſimi correctoris officio functus eſt Franciſcus Raphelengius, Plantini gener, cui, vt ornato multarum linguarum peritia, ſtudioſi omnes acceptum ferre debent, quòd nunc habeant vniuerſam paraphraſim Chaldaicam, longè emendatiorem quàm hactenus prodierat, punctorum affixione ad analogiam librorum Danielis & Eſræ vbique reuocata. Poſtquam autem quotquot huic operi aſſiduè incubuerunt, ſedulam in eo nauaſſent operam, B. Arias Montanus, Hiſpalenſis, Doctor Theologus, pro munere ſibi à Regia M. mandato, ſemper poſtremam adhibuit perluſtrationem, examinationem, atque approbationem. Noſtris igitur laboribus, Lector, vtere, & à Deo Opt. Max. nobiſcum ſupplicibus precibus contende, vt ij ad Catholicæ Eccleſiæ vtilitatem, cui omnes ſunt conſecrati, continuo referantur. Vale.*

EPISTOLA B. HIERONYMI AD DAMASVM PAPAM, IN QVATVOR EVANGELISTAS.

BEATISS. PAPÆ DAMASO HIERONYMVS.

NOVVM opus me facere cogis ex veteri, vt poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de cæteris ipſum ab omnibus iudicãdum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliua, quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat, non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere. Aduerſus quam inuidiam duplex cauſa me conſolatur: quòd & tu, qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & verum non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda, reſpondeant quibus tot ſunt exemplaria penè quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus, cur nõ ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus malè edita, vel à præſumptoribus imperitis emendata peruerſiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita ſunt aut mutata, corrigimus. Neque verò ego de Veteri diſputo Teſtamẽto, quod à ſeptuaginta Senioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos vſque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apoſtoli probauerunt. De Nouo nunc loquor Teſtamento, quod Græcum eſſe non dubiũ eſt, excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Iudæa Euangelium Chriſti Hebraicis literis edidit. Hoc certè cùm in noſtro ſermone diſcordat, & diuerſos riuulorum tramites ducit, vno de fonte quærendus eſt. Prætermitto eos codices, quos à Luciano & Heſychio nuncupatos paucorũ hominum aſſerit peruerſa contentio: quibus vtique nec in veteri inſtrumẽto poſt ſeptuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendaſſe; cùm multarũ gentium linguis Scriptura antè tranſlata doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Euangelia, quorum ordo eſt iſte: Matthæus, Marcus, Lucas, Iohannes, codicum Græcorũ emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo imperauimus, vt his tantùm, quæ ſenſum videbãtur mutare, correctis, reliqua manere pateremur vt fuerant.

* Canones

Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinum ſecutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe quæ in Euangeliis vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangeliſta plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt: vel dum eundem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui vnum è quatuor primum legerat, ad eius exemplum cæteros quoque æſtimauerit emendandos. Vnde accidit vt apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthęi. Rurſum in Matthęo plura Iohannis & Marci: & in cæteris reliquorum, quæ in aliis propria ſunt, inueniantur. Cùm itaque canones legeris, qui ſubiecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo cõcordant quatuor, Matthęus, Marcus, Lucas, Iohannes. In ſecundo tres, Matthęus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthęus, Lucas, Iohannes. In quarto tres, Matthęus, Marcus, Iohannes. In quinto duo, Matthęus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Iohannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Iohannes. In decimo, propria vnuſquiſque quæ non habentur in aliis ediderunt. Singulis verò Euangeliis ab vno incipiens vſque ad finem, librorum diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore præſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorẽ numerum, qui ad decem vſque procedẽs, indicat prior numerus in quo ſit canone requirẽdus. Cùm ergo aperto codice (verbi gratia) illud ſiue illud capitulum ſcire volueris cuius canonis ſit, ſtatim ex ſubiecto numero doceberis. & recurrens ad principia, in quibus canonũ eſt diſtincta cõgeries, eodemque ſtatim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerum eiuſdem Euangelij, qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, inuenies. atque è vicino cæterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant adnotabis. & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos antè ſignaueras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Opto vt in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

ALIVS PROLOGVS.

PLVRES fuiſſe qui Euangelia ſcripſerunt, Lucas Euangeliſta teſtatur, dicens: Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem rerum quæ in nobis completæ ſunt, ſicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt ſermonẽ, & miniſtrauerunt ei: & perſeuerantia vſq; ad præſens tempus monimenta declarant, quæ à diuerſis auctoribus edita, diuerſarũ hęreſum fuêre principia: vt eſt illud iuxta Ægyptios, & Thomam, & Matthiam, & Bartholomæum, duodecim quoque Apoſtolorum, & Baſilidis, atque Apollinis, ac reliquorum, quos enumerare longiſſimum eſt. cùm hæc tantùm in præſentiarum neceſſe ſit dicere, extitiſſe quoſdam, qui ſine Spiritu & gratia Dei conati ſunt magis ordinare narrationem, quàm hiſtoriæ texere veritatem. Quibus iure poteſt illud propheticum coaptari: Væ qui prophetant de corde ſuo, qui ambulant poſt ſpiritum ſuum, qui dicunt, Hæc dicit Dominus: & Dominus non miſit eos. De quibus & Saluator in Euangelio Iohannis loquitur: Omnes qui ante me venerũt, fures fuerunt & latrones. Qui venerunt, non, qui miſſi ſunt. Ipſe enim ait: Veniebant, & ego non mittebam eos. In venientibus præſumptio temeritatis, in miſſis obſequium ſeruitutis eſt. Eccleſia autem, quæ Domini voce ſupra petram fundata eſt, quam introduxit Rex in cubiculum ſuum, & ad quam per foramen deſcenſionis occultæ miſit manum ſuam ſimilis damulæ hinnuloque ceruorum, quatuor flumina paradiſi inſtar eructans, quatuor & angulos & annulos habet, per quos quaſi arca teſtamenti & cuſtos legis Domini lignis mobilibus vehitur. Primus omnium Matthæus eſt publicanus, cognomento Leui, qui Euangelium in Iudæa Hebræo ſermone edidit: ob eorum vel maximè cauſam, qui in Ieſum crediderãt ex Iudæis, & nequaquam, Legis vmbra ſecedente, Euangelij veritatem ſeruabant. Secundus, Marcus, interpres Apoſtoli Petri, & Alexandrinæ Eccleſiæ primus epiſcopus: qui Dominum quidem Saluatorem ipſe non vidit, ſed ea quæ audierat magiſtrum prędicantem, iuxta fidẽ magis geſtorum narrauit quàm ordinem. Tertius, Lucas medicus, natione Syrus, Antiochenſis, cuius laus in Euangelio: qui & ipſe diſcipulus Apoſtoli Pauli in Achaiæ Bithyniæque partibus volumen condidit: quædam altius repetens, & vt ipſe in proœmio confitetur, audita magis quàm viſa deſcribens. Vltimus, Iohannes Apoſtolus & Euangeliſta, quem Ieſus amauit plurimùm: qui ſuper pectus Domini recumbens, puriſſima doctrinarum fluenta potauit: & qui ſolus de cruce meruit audire: Ecce mater tua. Is cùm eſſet in Aſia, & iam tunc hęreticorum ſemina pullularent, Cerinthi, & Ebionis, & cæterorum qui negant Chriſtum in carne veniſſe, quos & ipſe in Epiſtola ſua Antichriſtos vocat, & Apoſtolus Paulus frequenter percutit, coactus eſt ab omnibus penè tunc Aſiæ Epiſcopis, & multarum Eccleſiarum legationibus, de diuinitate Saluatoris altiùs ſcribere, & ad ipſum (vt ita dicam) Dei Verbum non tam audaci quàm felici temeritate prorũpere. Vt Eccleſiaſtica narrat hiſtoria, cùm à fratribus cogeretur vt ſcriberet, ita facturum ſe reſpondiſſe, ſi indicto ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur. Quo expleto, reuelatione ſaturatus, in illud proœmiũ cælo veniens eructauit: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Hęc igitur quatuor Euangelia multò antè prædicta, Ezechielis quoque volumen probat, in quo prima viſio ita contexitur: Et in medio ſimilitudo quatuor animalium, & vultus eorum. Facies hominis, & facies leonis, & facies vituli, & facies aquilæ. Prima hominis facies Matthæum ſignificat, qui quaſi de homine exorſus eſt ſcribere: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Secunda Marcum, in quo vox leonis in eremo rugientis auditur: Vox clamantis in deſerto, Parate viã Domini, rectas facite ſemitas eius. Tertia vituli, quę Euan-

geliſtam Lucam à Zacharia ſacerdote ſumpſiſſe initium præfigurat. Quarta Iohannem Euangeliſtam, qui aſſumptis pennis aquilæ,& ad altiora feſtinãs,de Verbo Dei diſputat. Cætera quæ ſequuntur,in eundem ſenſum proficiunt: Crura eorum recta,& pennati pedes:& quocunque Spiritus ibat,ibant, & non reuertebantur: & dorſa eorum plena oculis,& ſcintillæ ac lampades in medio diſcurrentes, & rota in rota, & in ſingulis quatuor facies. Vnde & Apocalypſis Iohannis poſt expoſitionem viginti quatuor ſeniorum qui tenentes citharas & phialas adorantes Agnum Dei,introducit fulgura atque tonitrua,& ſeptem ſpiritus diſcurrentes, & mare vitreum,& quatuor animalia plena oculis, dicens: Animal primum ſimile leoni, & ſecundum ſimile vitulo, & tertium ſimile homini, & quartum ſimile aquilæ volanti. Et poſt paululum : Plena, inquit, erant oculis,& requiẽ non habebant die ac nocte, dicentia : Sanctus,ſanctus,ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt,& qui venturus eſt. Quibus cunctis perſpicuè oſtenditur, quatuor debere tantùm Euangelia ſuſcipi, & omnes apocryphorum nænias mortuis magis hæreticis quàm eccleſiaſticis viuis canendas.

PROLOGVS IN MATTHÆVM.

MATTHÆVS cùm primò prædicaſſet Euangelium in Iudæa, volens tranſire ad Gentes, primus Euangelium ſcripſit Hebraicè, quod fratribus, à quibus ibat, ad memoriam reliquit. Sicut enim neceſſe fuit ad confirmationem fidei Euangelium prædicari, ſic & contra hæreticos ſcribi. Cùm autem plures Euangelium ſcripſerint,quatuor tantùm habent auctoritatis teſtimonium: quia per quatuor mundi partes fidem nuntiant Trinitatis, & ſunt quaſi quatuor rotæ in quadriga Domini, quæ vehit eum per prædicationem Euangelij : & genus humanum quadrifida morte peremptum eorum erat prædicatione viuificandum. Vnde & aliorum Euangelia deciderunt, nec recepta ſunt, quia nolebant præfinitum numerum caſſari propter virtutem ſacramenti. Deſignantur etiam Euangeliſtæ quatuor figuris, quæ non ſunt deceptoriæ, ſed iocundi myſterij ſibi conſcię. Matthæus in homine intelligitur: quia circa humanitatẽ Chriſti principaliter immoratur. Marcus in leone: quia agit de reſurrectione. Lucas in vitulo : agens de ſacerdotio. Iohannes in aquila : ſcribens ſacramenta diuinitatis. Chriſtus verò, quem deſcribunt, homo fuit de virgine natus: vitulus in immolatione: leo in reſurrectione: aquila in aſcenſione. Vel in homine humanitas, in vitulo ſacerdotium, in leone regnum, in aquila exprimitur diuinitatis ſacramentum.

ARGVMEN-

ARGVMENTVM IN EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

MAtthæus ex Iudæa ſicut in ordine primus ponitur, ita Euangelium in Iudæa primus ſcripſit, cuius vocatio ad Dominum ex publicanis actibus fuit; duorum in generatione Chriſti principia præſumens; vnius cuius prima circunciſio in carne; alterius, cuius ſecundùm cor electio fuit. Ex vtriſque enim patribus Chriſtus. Sicque quaterdenario numero triformiter poſito principium à credendi fide in electionis tempus porrigens, & ex electione vſque in tranſmigrationis diem dirigens, atque à tranſmigrationis die vſque in Chriſtum definiens, decurſam aduentus Domini oſtendit generationem; vt numero ſatisfaciens & tempori, & ſe quid eſſet oſtenderet, & Dei in ſe opus monſtrans, etiam in his, quorum genus poſuit, Chriſti operantis à principio teſtimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus, ordo, numerus, diſpoſitio vel ratio, quod fidei neceſſarium eſt, Deus Chriſtus eſt, qui factus eſt ex muliere, factus ſub lege, natus ex virgine, paſſus in carne, omnia in cruce fixit, vt triumphans ea in ſemetipſo reſurgens in corpore, & patris nomen in patribus filio, & filij nomen patri reſtituens in filijs, ſine principio, ſine fine; oſtendens vnum ſe cum Patre eſſe quia vnus eſt. In quo Euangelio vtile eſt deſiderantibus Deum ſic prima vel media vel perfecta cognoſcere, vt & vocationem Apoſtoli, & opus Euangelij, & dilectionem Dei in carne naſcentis per vniuerſa legentes intelligant, atque id in eo in quo reprehenſi ſunt & apprehendere appetunt, recognoſcant. Nobis enim in hoc ſtudio argumenti fuit, & fidem factæ rei tradere, & operantis Dei intelligendam diligenter eſſe diſpoſitionem à quærentibus non tacere.

IN VIRTVTE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA CHRISTI, incipimus ſcribere Librum ſacroſancti Euangelii. Primumque Euangelium, Matai præconium, GVIDONE FABRICIO Exſcriptore & Interprete.

DOMINICA ANTE NATIVITATEM.

CAPVT I.

1 LIBER *generationis* IESCHVA *Meſchicho,*
filij Dauid, filij Abrohom. * *Abrohom ge-*
2 *nuit Iſchok, Iſchok genuit Jaakoub, Jaa-*
koub genuit Jihoudo & fratres eius. * *Jihoudo genuit Parez, &*
3 *Zarach de Thomor. Parez genuit Cheſroun,*
Cheſroun genuit Orom.
4 * *Orom genuit Aminodob, Aminodob ge-*
nuit Nachſoun, Nachſoun genuit Salmoun.
5 * *Salmoun genuit Booz de Rochob, Booz*
genuit Oubid de Reouth; Oubid genuit Iſchai;
6 * *Iſchai genuit Dauid regem; Dauid genuit*
Schelemoun ex uxore Ourijo;
7 * *Schelemoun genuit Rechebam; Rechebam*
genuit Abio; Abio genuit Oſo;
8 * *Oſo genuit Johouſchophot; Johouſchophot*
genuit Jourom; Jourom genuit Ouzio;
9 * *Ouzio genuit Jouthom, Jouthom genuit*
Ochoz; Ochoz genuit Chezakio;
10 * *Chezakio genuit Menaſché; Menaſché*
genuit Amoun; Amoun genuit Jouſchio;
11 * *Jouſchio genuit Joucanio & fratres eius*
in exilio Babylonico.
12 * *Poſt exilium autem Babylonicum Jou-*
canio genuit Schelatheil, Schelatheil genuit
Zourbobel;
13 * *Zourbobel genuit Abbioud; Abbioud ge-*
nuit Eliokim; Eliokim genuit Ozour.
14 * *Ozour genuit Zodouk; Zodouk genuit*
Achin; Achin genuit Elioud;
15 * *Elioud genuit Eliozar; Eliozar genuit Ma-*
tan; Matan genuit Jaakoub;
16 * *Jaakoub genuit Jauſeph virum Mariam,*
de qua natus eſt IESCHVA, *qui vocatur*
Meſchicho.

עַל חַיֵּיהּ דְּמָרָן וַאלָהַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ² מַשְׁרְיָנָן לְמִכְתַּב כְּתָבָא דְּאוּנְגֶלְיוֹן קַדִּישָׁא קַדְמִית אוּנְגֶלְיוֹן כְּרוֹזוּתָא דְּמַתַּי: ³שְׁרָא

רְמַר בְּשַׁבָּא דְּמָרָן יַלְדָּא

כְּתָבָא דִּילִידוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּדָוִיד בְּרֵהּ דְּאַבְרָהָם: ² אַבְרָהָם אוֹלֵד לְאִיסְחָק אִיסְחָק אוֹלֵד ³פירושו ספרא
לְיַעֲקוֹב יַעֲקוֹב אוֹלֵד לִיהוּדָא וְלַאחָוֹהִי: ³ יְהוּדָא אוֹלֵד לְפֶרֶץ וְלִזֶרַח מִן תָּמָר: פֶּרֶץ אוֹלֵד לְחֶצְרוֹן ᵇיִלֵּד
חֶצְרוֹן אוֹלֵד לְאָרָם: ⁴ אָרָם אוֹלֵד לְעַמִּינָדָב עַמִּינָדָב אוֹלֵד לְנַחְשׁוֹן נַחְשׁוֹן אוֹלֵד לְסַלְמוֹן: ⁵ סַלְמוֹן אוֹלֵד לְבָעַז מִן רָחָב

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAPVT I.

LIBER Generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham.

Luc. 3.c Ioh. 1.a Gen. 21.a 1.Par. 2 1.b Gen. 25. d & 29. g

* Abrahã genuit Iſaac; Iſaac autem genuit Iacob; Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.

Ge. 38.g Ruth. 4.d

* Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar; Phares autem genuit Eſron; Eſron autem genuit Aram.

* Aram autẽ genuit Aminadab; Aminadab autem genuit Naaſſon; Naaſſon autem genuit Salmon;

* Salmon autem genuit Booz de Rahab; Booz autem genuit Obed ex Ruth; Obed autem genuit Ieſſe;

1.Par.2 a 2. Reg. 12.f 1.Para. 3.b 3. Reg. 11.g 1.Para. 5.b.

* Ieſſe autem genuit Dauid regem; Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.

* Salomon autẽ genuit Roboam; Roboam autem genuit Abiam; Abia autem genuit Aſa; * Aſa autẽ genuit Ioſaphat; Ioſaphat autem genuit Ioram; Ioram autẽ genuit Oziam.

* Ozias autẽ genuit Ioatham; Ioatham autem genuit Achaz; Achaz autem genuit Ezeciam; * Ezecias autem genuit Manaſſen; Manaſſes autem genuit Amon; Amon autem genuit Ioſiam;

* Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius, in tranſmigratione Babylonis.

* Et poſt tranſmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel; Salathiel autẽ genuit Zorobabel;

1.Para. 3.c

* Zorobabel autẽ genuit Abiud; Abiud autem genuit Eliacim; Eliacim autem genuit Azor; * Azor autem genuit Sadoc; Sadoc autem genuit Achim; Achim autem genuit Eliud;

* Eliud autem genuit Eleazar; Eleazar autem genuit Mathan; Mathan autem genuit Iacob; * Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ: de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

κεφ. α.

1 ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ δαβὶδ, υἱοῦ ἀβραάμ.

2 * ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

3 * ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς θαμάρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἑσρώμ. ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ.

4 * ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών.

5 * σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὼβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὼβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί.

6 * ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαβὶδ τὸν βασιλέα. δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶντα ἐκ τῆς οὐρίου.

7 * σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά.

8 * ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωρὰμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν.

9 * ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν.

10 * ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν.

11 * ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος.

12 * μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ.

13 * ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ.

14 * ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ.

15 * ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν· ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.

16 * ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος χριστός.

בָּעַז אוֹלֵד לְעוֹבִיד מִן רָעוּת עוֹבִיד אוֹלֵד לְאִישַׁי׃ 6 אִישַׁי אוֹלֵד לְדָוִיד מַלְכָּא דָּוִיד אוֹלֵד לִשְׁלֵימוּן מִן אַנְתַּתָּה דְּאוּרְיָא
7 שְׁלֵימוּן אוֹלֵד לְרְחַבְעָם רְחַבְעָם אוֹלֵד לַאבְיָא אַבְיָא אוֹלֵד לְאָסָא׃ 8 אָסָא אוֹלֵד לִיהוֹשָׁפָט יְהוֹשָׁפָט אוֹלֵד
לִיוֹרָם יוֹרָם אוֹלֵד לְעוּזְיָא׃ 9 עוּזְיָא אוֹלֵד לְיוֹתָם יוֹתָם אוֹלֵד לְאָחָז אָחָז אוֹלֵד לְחִזְקִיָא׃ 10 חִזְקִיָא אוֹלֵד לְמְנַשֶּׁא
מְנַשֶּׁא אוֹלֵד לְאָמוֹן אָמוֹן אוֹלֵד לְיוֹשִׁיָא׃ 11 יוֹשִׁיָא אוֹלֵד לְיוֹכָנְיָא וְלַאֲחוֹהִי בִּגְלוּתָא דְבָבֶל׃ 12 מִן בָּתַר גְּלוּתָה
דְּבָבֶל יוֹכָנְיָא אוֹלֵד לְשַׁלְתִּיאֵל שַׁלְתִּיאֵל אוֹלֵד לְזוּרְבָּבֶל׃ 13 זוּרְבָּבֶל אוֹלֵד לַאבִיוּד אַבִיוּד אוֹלֵד לְאֶלְיָקִים אֶלְיָקִים
אוֹלֵד לְעָזוֹר׃ 14 עָזוֹר אוֹלֵד לְצָדוֹק צָדוֹק אוֹלֵד לַאכִין אַכִין אוֹלֵד לְאֶלִיּוּד׃ 15 אֶלִיּוּד אוֹלֵד לְאֶלְעָזָר אֶלְעָזָר
[a]וְיָלַד [b]קָרָא [c]מְשַׁח אוֹלֵד לְמַתָּן מַתָּן אוֹלֵד לְיַעֲקוֹב׃ 16 יַעֲקוֹב אוֹלֵד לְיוֹסֵף בַּעֲלָהּ דְּמַרְיָם דְּמִנָּהּ [a]אִתְיְלִד יֵשׁוּעַ [b]דְּמִתְקְרָא [c]מְשִׁיחָא׃

17 * Hæ ſunt ergo cunctæ generationes ab Abrohom vſque ad Dauid, generationes quatuordecim. A Dauid vſque ad exilium Babylonicum, generationes quatuordecim. Ab exilio Babylonico aduſque Meſchicho, generationes quatuordecim.

Reuelatio ipſius Iauſeph.

18 * Generatio autem Ieſchua Meſchicho fuit huiuſmodi. Quum deſponſata eſſet Mariam mater eius ipſi Fauſeph, priuſquam ſocietatē inirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu Sanctitatis.

19 * Fauſeph autem maritus eius quum iuſtus eſſet, noluit eam traducere, ſed cogitabat clàm eam derelinquere.

20 * Quum autem hæc illi veniſſent in mentem, apparuit ei angelus Domini in ſomnio, & ait illi: Fauſeph fili Dauid, ne timeas accipere Mariam vxorem tuam, quod enim genitum eſt in ea, ex Spiritu ſancto eſt.

21 * Pariet autem filium, & vocabis nomen eius IESCHVA; quippe qui ſeruaturus ſit populum ſuum à peccatis ipſorum.

22 * Id autem omne factum eſt, vt adimpleretur id quod dictum eſt à Domino per prophetam.

23 * Ecce virgo vterum feret, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Amanuil, quod exponitur, Nobiſcum Deus noſter.

24 * Quum igitur ſurrexiſſet Fauſeph à ſomno ſuo, egit ſicuti præceperat illi Angelus Domini, & accepit vxorem ſuam.

25 * Neque cognouit eam donec peperit filium ſuum primogenitum, & vocauit illa nomen eius IESCHVA.

Ad veſperam Natalitiorum.

CAP. II.

1 QVum autem natus eſſet Ieſchua in Bethleché quæ eſt Iihoudæ in diebus Heroudis regis, aduenerũt Magi ab Oriente ad Ouriſchlē. 2 * Et inquiunt: Vbi natus eſt ille rex Iihoudæorum? vidimus enim ſtellam eius in Oriente, venimúſque vt adoremus eum.

3 * Quæ quum audiſſet rex Heroudes perterritus eſt, totáque Ouriſchlem cum eo.

4 * Et congregatis omnibus principibus ſacerdotum, & ſcribis populi, percontatus eſt ab eis vbi Meſchicho naſceretur.

---

17 כְּלְהֵין הָכִיל שַׁרְבָּתָא מִן אַבְרָהָם עַדְמָא לְדָויד שַׁרְבָּתָא אַרְבָּעְסְרָא וּמִן דָּויד עַדְמָא לְגָלוּתָא דְבָבֶל שַׁרְבָּתָא אַרְבָּעְסְרָא
וּמִן גָּלוּתָא דְבָבֶל עַדְמָא לְמְשִׁיחָא שַׁרְבָּתָא אַרְבָּעְסְרָא ׃

[a] גְּלְיָנָה דְיוֹסֵף

18 יַלְדָה דֵין דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא הָכְנָא הֲוָא בַּד מְכִירָא הֲוָת מַרְיָם אִמֵּהּ לְיוֹסֵף עַדְלָא [b] נְשְׁתַּוְחְפִין [c] אֶשְׁתַּכְחַת בַּטְנָא מִן רוּחָא
דְקוּדְשָׁא ׃ 19 יוֹסֵף דֵין בַּעֲלָהּ [d] כְּאנָא הֲוָא וְלָא צְבָא [e] נַנְפַּרְסֵיהּ [f] וְאִתְרְעִי [g] דְמַטְשְׁיֵאת [h] נָשְׁרֵיהּ׃ 20 בַּד הָלֵין דֵין אִתְרְעִי
אָהְחָזִי לֵהּ מַלְאכָא דְמָרְיָא בְּחֶלְמָא וְאמַר לֵהּ יוֹסֵף בְּרֵהּ דְדָויד לָא תֶּדְחַל [i] לְמֶסַב לְמַרְיָם אַנְתְּתָךְ הֲוֹ גֵיר דְאִתְיְלֵד בָּהּ מִן
רוּחָא הוּ דְקוּדְשָׁא ׃ 21 [k] וְתֵאלַדִי דֵין בְּרָא וְתֶקְרָא שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ הוּ גֵיר [l] נַחְיוּהִי לְעַמֵּהּ מִן חֲטָהֵיהוֹן ׃

[a] גְּלֵא [b] שְׁתַף [c] שְׁכַח [d] כוּן [e] פַּרְס [f] רְעָא [g] טְשָׁא [h] שְׁרָא [i] נְסַב [k] יְלַד [l] חַיָּא

17 * Omnes itaque generationes ab Abraham vſque ad Dauid, generationes quatuordecim.& à Dauid vſque ad trãſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à tranſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim.

Luc. 1.c. 27. 18 * Chriſti autẽ generatio ſic erat.Cùm eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto.

Deu.4.a. 1. 19 * Ioſeph autem vir eius cùm eſſet iuſtus,& nollet eam traducere; voluit occultè dimittere eam.

20 * Hæc autem eo cogitante,ecce angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Ioſeph fili Dauid,noli timere accipere Mariam coniugem tuã.quod enim in ea natum eſt,de Spiritu ſancto eſt.

Luc.1.c. 31. Act.4.b. 12. 21 * Pariet autem filium,& vocabis nomen eius Ieſum. ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.

22 *(Hoc autem totum factũ eſt, vt adimpleretur quod dictum eſt à Domino per prophetam dicentem:

Eſai.7.c. 24. †vocabitur 23 * Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium:& †vocabunt nomẽ eius Emmanuel,quod eſt interpretatum,Nobiſcum Deus.)

24 * Exurgens autem Ioſeph à ſomno,fecit ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem ſuam.

25 * Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum:& vocauit nomen eius Ieſum.

CAP. II.

Luc.2.a. 7. 1 CVm ergo natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iudę in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam,

2 * dicentes: Vbi eſt qui natus eſt rex Iudęorum? vidimus enim ſtellam eius in Oriente,& venimus adorare eum.

3 * Audiens autem Herodes rex,turbatus eſt,& omnis Hieroſolyma cum illo.

4 * Et congregans omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur.

17 * πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τ μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· ☩ ἀπὸ τ μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τ χριστ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

18 * τ δὲ ἰησ χριστ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτ μαρίας τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

19 * ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν.

20 * ταῦτα δὲ αὐτ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων, ἰωσὴφ υἱὸς δαβὶδ μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαρίαμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου.

21 * τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτ, ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

22 * τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τ κυρίου, διὰ τ προφήτου λέγοντος·

23 * ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτ ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

24 * διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτ.

25 * καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτ ἰησοῦν.

β'.

1 * τ δὲ ἰησ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τ ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρῴδου τ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα,

2 * λέγοντες, ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

3 * ἀκούσας δὲ ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα 4 ἱεροσόλυμα μετ' αὐτ.

* καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται.

---

m בְּטֶן 22 הָרָא דִין כְּלָא דַהֲוָה דְנָתְמַלָּא מִדֵּם דְּאִתְאַמַּר מִן מָרְיָא בְּיַד נְבִיָּא׃ 23 וְהָא בְּתוּלְתָא m תֶּחְבְּטָנִי וְתֵאלַדִי בְּרָא וְנָקְרִין שְׁמֵה עַמָּנוּאֵיל דְּמֶתְתַּרְגֵּם עִמָּן אֱלָהָן׃ 24 כַּד קָם דִין יוֹסֵף מִן שְׁנָתֵה עֲבַד אֵיכָנָא דְּפַקַּד לֵה מַלְאכָה דְּמָרְיָא וְדָבְרָה לַאנְחֵתֵה׃ 25 וְלָא חַכְמָה עַדְמָא דְיֵילְדַת בּוּכְרָא וְקָרַת שְׁמֵה יֵשׁוּעַ׃

דְּמַשְׁיָא וְהַלָּא׃ קפלאון ב

a אַתָּא b דְּנַח 1 בַּר דִין אֶתְיְלַד יֵשׁוּעַ בְּבֵית לְחֶם דִּי דִיהוּדָא בְּיוֹמֵי הָרוֹדֶס מַלְכָּא a אֲתוֹ מְגוּשָׁא מִן b מַדְנְחָא לְאוּרְשְׁלֵם׃ 2 וְאָמְרִין c יְלַד זוּעַ אֵיכוֹ מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא c דְּאִתְיְלַד חֲזַין גֵּיר כּוֹכְבֵה בְּמַדְנְחָא וַאֲתַין לְמִסְגַּד לֵהּ׃ 3 שְׁמַע דִין הָרוֹדֶס מַלְכָּא d וְאִתְחֲזִיעַ וְכֹלָּה c יְלַד אוּרְשְׁלֵם עִמֵּה׃ 4 וְכַנֵּשׁ כָּהֲנִין רַבִּי כָּהֲנֵא וְסָפְרָא דְעַמָּא וְמִשְׁאַל חֲוָא לְהוֹן דְּאֵיכָא c מֶהֱוֵלַד מְשִׁיחָא׃

5 * Illi autem dixerunt, In Bethlechem quæ est Iihoudææ, sic enim scriptum est per prophetam.

6 *Tu quoque Iihoudaica Bethlechem, nequaquam minima es inter reges Iihoudææ; ex te enim prodibit rex qui pascet populum illum meum Iſroiel.

7 *Tum Heroudes clàm vocauit Magos, & exquisiuit ab eis quonam tempore stella eis 8 apparuisset. *Eosque dimittens Bethlechem, ait illis: Exquirite diligenter super puerulo: postquam autem inueneritis eum, venite, renuntiate mihi, vt & ego proficiscar illum adoraturus.

9 *Illi autem his à rege auditis abiêre, & ecce stella quam viderant in Oriente, præcedebat eos donec venit, stetitque super locum vbi erat puer ille.

10 *Quum autem vidissent stellam, gauisi sunt gaudio magno admodum, domúmque ingressi contemplati sunt puerulum cum Mariam matre eius.

11 *Et procidentes adorarunt eum, suosq; thesauros aperuêre, ac obtulerunt ei oblationes, aurum, myrrham, & thus.

12 *Et visum est eis in somnio, ne reuerterentur ad Heroudem; itaque per aliam viam profecti sunt in regionem suam.

Ad Matutinam infanticidij.

13 QVum autem abiissent, apparuit angelus Domini in somnio ipsi Iauseph, & ait illi, Surge, accipe puerulum & matrem eius, & in Ægyptum fugito, & illic esto vsquedum dixero tibi: futurum est enim vt Heroudes quærat puerum, vt illum perdat.

14 *Iauseph itaque surgens accepit puerum & matrem eius noctu, fugáque in Ægyptum contendit.

15 *Et fuit illic adusque mortem Heroudis: vt adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem, Ex Ægypto vocaui filium meum.

16 *Tum Heroudes quum videret se à Magis illusum esse, vehementer excanduit, misitque qui interficerent omnes pueros Bethlechmitas, finitimosq; omnes à nato duos annos & infrà, secundùm tempus quod ex Magis exquisierat.

---

5 הִנּוּן דֵּין אֲמַרוּ בְּבֵית לְחֶם דִּיהוּדָא הָכַנָּא גְּיר כְּתִיב בַּנְּבִיָא׃
6 וְאַף אַנְתִּי בֵּית לְחֶם דִּיהוּדָא לָא[f] הֲוֵיתִי בְּצִירָא[f] הֲוֵה
בְּמַלְכֵּא דִּיהוּדָא׃ מָנְכִי גְּיר נְפוֹק מַלְכָּא דְּהוּ[g] נֶרְעִיוּתִי לְעַמִּי יִסְרָיֵל׃ 7 הֵידֵין הֵרוֹדֵס מַטְשְׁאִית קָרָא[h] לַמְגוּשֵׁא[g] רְעָא[h] מְגוּשָׁא
וְסַחִי מִנְּהוֹן בַּאינָא זַבְנָא אִתְחֲזִי לְהוֹן כַּוכְבָא׃ 8 וְשַׁדַּר אֲנוּן לְבֵית לְחֶם וְאֲמַר לְהוֹן׃ [k]זְלוּ עַקְבוּ עַל טַלְיָא חֲפִיטָאִית[i] אֲזַל[k]
וּמָא[l] דְּאַשְׁכַּחְתּוּנֵיתִי הַו[m] חֲוָאוּנִי דָּאף אֲנָא אֵזֵל אֶסְגּוֹד לֵהּ׃ 9 הֲנּוּן דֵּין כַּד שְׁמַעוּ מִן מַלְכָּא אֵזָלוּ׃ וְהָא כַוכְבָא הַו שְׁכַח[l] חַוָא[m]
דַּחֲזוּ בְּמַדְנְחָא אֵזֵל הֲוָא קַדְמֵיהוֹן עַדְמָא דְאתָא קָם לְעֵל מִן אֵיכָא[n] דְאִיתַוהִי טַלְיָא׃ אִית[n]
10 כַּד דֵּין חֲזָאוּהִי לְכַוכְבָא חֲדִיו חֲדוּתָא רַבְּתָא דְּטָב׃ 11 וְעָלוּ לְבַיְתָא וְחָזָאוּהִי לְטַלְיָא עִם מָרְיָם אֵמֵהּ׃ וְנָפְלוּ
מְגִדוּ לֵהּ וּפְתָחוּ סִימָתְהוֹן וְקָרְבוּ לֵהּ קוּרְבָנָא דַּהֲבָא וּמוּרָא וּלְבוֹנְתָא׃ [o]סִימָא

5 * At illi dixerunt ei, In Bethlehem Iudæ. Sic enim scriptum est per prophetam.

6 * Et tu Beth-lehem Terra-Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel.

Ioh. 7.f Mich. 5.

7 * Tunc Herodes clàm vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis.

B

8 * Et mittens illos in Beth-lehem, dixit, Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.

9 * Qui cùm audissent regem, abierunt. & ecce stella quam viderat in Oriente, antecedebat eos, vsquedum veniès staret suprà vbi erat puer.

10 * Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio magno valdè.

Tob. 11. d

11 * Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius. & procidentes adorauerunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

12 * Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

13 * Qui cùm recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum: & esto ibi vsque dum dicam tibi: Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad C perdendum eum.

14 * Qui consurgens accepit puerum & matrem eius nocte, & secessit in Ægyptum.

15 * Et erat ibi vsque ad obitum Herodis, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam, dicentem: Ex Ægypto vocaui filium meum.

Osee. 11. a

16 * Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittès occidit omnes pueros qui erant in Beth-lehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, secundùm tempus quod exquisierat à Magis.

5 * ὁ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·

6 * καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

7 * τότε Ἡρῴδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

8 * καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

9 * οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.

10 * ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.

11 * καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν.

12 * καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

13 * Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.

14 * ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον.

15 * καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

16 * Τότε Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

---

* הַפַּךְ 12 וְאִתְחֲזִי לְהוֹן בְּחֶלְמָא דִּלָּא [b]נְהַפְּכוּן לְוָת הוֹרוֹדֵס וּבְאוֹרְחָא אָחֳרִיתָא אֲזָלוּ לַאֲתְרְהוֹן׃
דְּצַפְרָא דְּקָטְלָא דַּיְלוֹדָא׃
13 כַּד דִּין אֲזָלוּ אִתְחֲזִי מַלְאכָא דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא לְיוֹסֵף וְאָמַר לֵהּ׃ קוּם דְּבַר לְטַלְיָא וְלְאִמֵּהּ וַעֲרוֹק לְמָצְרִין׃ וְהֵמְן הֲוִי
* בְעָא [b] אֲבַד עַדְמָא דַּאמַר אֲנָא לָךְ׃ וְעֲהִיד הוֹא גִיר הוֹרוֹדֵס [a] לְמִבְעֵיהּ לְטַלְיָא אֵיךְ [b] דְּנָוְבְרִיהִי׃ 14 יוֹסֵף דִּין קָם שַׁקְלֵהּ לְטַלְיָא
וְלְאִמֵּהּ בְּלֵילְיָא וַעֲרַק לְמָצְרִין׃ 15 וַהֲוָא תַּמָּן עַדְמָא לְמָוְתֵהּ דְּהוֹרוֹדֵס׃ דְּיֶתְמַלָּא מִדֵּם דַּאתְאמַר מִן מָרְיָא בְּנְבִיָא דַּאמַר
* בְּזוּז [d] חֲמָא דְּמִן מָצְרִין קְרִית לִבְרִי׃ 16 הֵידִין הוֹרוֹדֵס כַּד חֲזָא [c] דְּאִתְבְּזוּז מִן מְגוּשֵׁא [d] אֶתְחֲמַת טָב וְשַׁדַּר קְטֵל טַלְיָא כֻּלְּהוֹן דְּבֵית לֶחֶם
וְדִכְלְהוֹן תְּחוּמֵיהּ מִן כַּד תַּרְתֵּין שְׁנִין וְלַתַּחַת אֵיךְ זִבְנָא דְּעַקַּב מִן מְגוּשֵׁא׃

17 * Tunc impletum eſt id quod dictum eſt per Jrmeio prophetam, dicentem:

18 * Vox audita eſt in Rometho, fletus & lamentum multum: Rochel plorans ſuper filios ſuos, renuitque vllam accipere conſolationem, eò quòd non ſunt.

Ad oblationem Infanticidij.

19 * Quum autem obiiſſet rex Heroudes, viſus eſt angelus Domini in ſomnio ipſi Jauſephin Aegypto, & ait illi:

20 * Surge, aſſume puerum & matrem eius, & proficiſcere in terram Iſroiel, etenim mortui ſunt illi, qui quærebant animam pueri.

21 * Cùm itaque ſurrexiſſet Jauſeph, aſſumpſit puerum & matrem eius, & venit in terram Jſroiel.

22 * Quum autem audiuiſſet Archelaum in Iehoudæa, regem eſſe loco Heroudis patris ſui, timuit illuc proficiſci. Et viſum eſt ei in ſomnio eundum eſſe in regionem Galilææ.

23 * Quò cùm peruenisſet, habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nozerath; vt impleretur id quod dictum eſt per prophetam, fore vt Nazarenus vocaretur.

Feſto Epiphaniæ. CAP. III.

1 ILlis autem ipſis diebus venit Jouchanon Baptiſta, & prædicauit in deſerto Iehou-
2 dææ, & dicebat: * Pœnitentiam agite, appropinquauit regnum cælorum.

3 * Js enim eſt qui dictus eſt per Eſchaio prophetam: Vox clamantis in deſerto, parate vias Domini, & adæquate ſemitas eius.

4 * Ipſe autem Jouchanon habebat veſtimentum ſuum è pilis camelorum, zonamque pelliceam circum lumbos ſuos, & cibus eius erant locuſtæ & mel agreſte.

5 * Tunc exiuit ad eum Ouriſchlem & tota Jihoudæa, totaque regio ambiens Jourdenon.

6 * Et baptizabătur ab eo in Jourdenon flumine, poſtquam peccata ſua fuerant confeſſi.

7 * Quum aũt videret multos è Periſchæis & Zadoukæis venientes, vt baptiſarẽtur, ait illis: Generatio viperarum, quis vobis indi-
8 cauit, vt fugeretis ab ira ventura? * Facite igitur fructus dignos pœnitentia. * Neque
9 cogitetis & dicatis in animabus veſtris, Eſt nobis pater Abrohõ: etenim dico vobis, Deũ poſſe ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios ipſi Abrohõ.

17 הֵידִין [e]אִתְמַלִּי מִדֵּם דְּאִתְאֲמַר בְּיַד אַרְמְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר׃ 18 קָלָא [f]אֶשְׁתְּמַע [g]בְּרָמְתָא [h]בְּכְיָא וַאֲלָיָא סַגִּיאָא רָחֵיל [e]מְלָא [f]שְׁמַע [g]רָם
בָּכְיָא עַל בְּנֵיהָ וְלָא [i]צָבְיָא [k]לְמֶתְבַּיָּאוּ מָטָל דְּלָא אִיתַיְהוּן׃ [h]בְּכָא [i]עְבָא [k]בַּיָּא

דְּקוֹרְבָא דְּקַטְלָא וְיַלּוֹדָא

19 כַּד מִית דֵּין הוֹרוֹדֵס מַלְאָכָא אֶתְחֲזִי מַלְאָכָא דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא לְיוֹסֵף בְּמָצְרִין וְאָמַר לֵהּ׃ 20 קוּם דְּבַר לְטַלְיָא וְלְאִמֵּהּ
וְזֵל לַאֲרְעָא דְיִסְרָיֵל [m]מִיתוּ לְהוֹן גֵּיר הָנִין [n]דְּבָעִין הָווּ נַפְשֵׁהּ דְּטַלְיָא׃ 21 וְיוֹסֵף קָם דְּבַר לְטַלְיָא וְלְאִמֵּהּ וַאֲתָא לַאֲרְעָא [l]אֲזַל [m]מֵת [n]בְּעָא
דְיִסְרָיֵל׃ 22 בַּר דֵּין שְׁמַע דַּארְכֶּלָאוֹס הֲוָא מַלְכָּא בִּיהוּד חֲלַף הוֹרוֹדֵס אֲבוּהִי דְּחֵל דְּנֵאזַל לְתַמָּן וְאִתְחֲזִי לֵהּ בְּחֶלְמָא דְּנֵאזַל [o]אֲזַל
לַאתְרָא דַּגְלִילָא׃ 23 וְאָתָא עָמַר בְּמְדִינְתָא [p]דְּמִתְקְרֵיָא נָצְרַת אֵיךְ דְּנַתְמַלֵּא מֵדֵּם דְּאִתְאֲמַר בַּנְבִיָּא דְּנָצְרָיָא נֶתְקְרָא׃ [o]נִקְרָא

17 *Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem,

18 *Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

Ier. 31.c 15.

19 *Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto,

20 *Dicens, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & vade in terram Israel. defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.

21 *Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Israel.

22 *Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illò ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ.

23 *Et veniens habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

17 *τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος·

18 *φωνὴ ἐν ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί.

19 *τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ·

20 *λέγων, ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

21 *ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ.

22 *ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας.

23 *καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

CAP. III.

γ'.

1 IN diebus autem illis venit Iohannes Baptista prædicans in deserto Iudææ,

Matt. 3. a. 4. Lu. 3. a. 3 Esa. 40. a. 3 Marc. 1. a. 2

2 *Et dicens, Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum.

2 *Hic est enim †qui dictus est per Isaiã prophetam, dicentem, Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

3 *Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ & mel syluestre.

Ioh. 1.c 24.

5 *Tunc exibat ad eum Ierosolyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem:

6 *Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

7 *Videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptisB mum suum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira?

Infr. 23. d 33

8 *Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

9 *Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham. dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

Ioh. 1.c 29 Act. 13. d 26 Inf. 7.c 8

1 *Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας·

2 *καὶ λέγων, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

3 *οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

4 *αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι ἄγριον.

5 *τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου.

6 *καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

7 *ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8 *ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας·

9 *καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.

---

a עמר הוא פטל
b תב שוא
c אכל
d ומאכולהה
e ירא
f חיא
g תיובותא הוא השובה
h פ

1 וּבְהוֹן דִּין בְּיוֹמָתָא הָנוֹן אִתָא יוּחָנָן מַעְמְדָנָא[a] וּמַכְרֵז הֲוָא בְּחוּרְבָא דִיהוּד וְאָמַר׃
2 תּוּבוּ[b] קֻרְבַת לָהּ מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא׃ 3 הָנוֹ גֵּיר הוּ דְאֶמִיר בְּיַד אֶשַׁיָּא נְבִיָּא לְמֵימַר קָלָא דְקָרֵא בְּחוּרְבָא שַׁוּבוּ אוֹרְחֵה דְמָרָיָא
4 וְאַשְׁוּוּ[c] לַשְׁבִילוֹהִי׃ הוּ דִּין יוּחָנָן אִיתַוֹהִי חֻלְבּוּשָׁא דְסַעֲרָא דִגְמַלָּא וְאִסָּר חַצָּא דְמֶשְׁכָּא עַל חַצּוֹהִי[d] וּמְאכוֹלְהֵה
קַמְצָא וְדִבְשָׁא דְבָרָא׃ 5 הֵידֵין נָפְקָא לְוָתֵה אוּרְשְׁלֵם וְכֻלֵּה יְהוּד וְכֻלֵּה אַתְרָא דַחְרֵי יַרְדְּנָן׃ 6 וְעַמְּדִין הֲווּ מְגַּה
בְּיוֹרְדְּנָן נַהֲרָא כַּד מְוַדְּיִן בַּחֲטָהֵיהוֹן׃ 7 כַּד חָזָא דִּין סַגְיָיא מִן פְּרִישָׁא וּמִן צְדוֹקָיָא דְאָתִין לְמַעְמַד אִסָּר לְהוֹן יְלָדָא
דְאִכְדְּנָא מְנוּ[e] חַוִּיבוּן לְמֵעְרַק מִן רוּגְזָא דְאָתֵי׃ 8 עִבְדוּ חָכִיל פֵּירָא דְשָׁוִין[f] לְתֵיוּבוּתָא[g]׃ 9 וְלָא תְסַבְּרוּן וְתֵאמְרוּן
בְּנַפְשְׁכוֹן דְּאַבָּא אִיתַלָּן אַבְרָהָם אֵסָר אֲנָא לָכוֹן גֵּיר דְּמֶשְׁכַּח אֱלָהָא מִן הָלֵין כְּאפֵּא[h] לְמֵקְמוּ בְּנַיָּא לְאַבְרָהָם׃

10 * Ecce autem posita est securis ad radicem arborum, omnis igitur arbor quæ bonos fructus non facit; exciditur & in ignem cadit.

11 * Ego quidem baptizo vos aqua ad pœnitentiam, ille verò qui post me venit, fortior me est, cuius non sum dignus ferre calciamenta, ipse baptizaturus est vos in Spiritu sanctitatis & igne, 12 * Cuius ventilabrũ in manu ipsius, & repurgat areas suas, & triticum cogit in horrea sua, paleámque comburit igni inextinguibili.

13 * Tunc venit Jeschua è Galilæa in Jourdenon ad Iouchanon vt baptizaretur ab eo.

14 * Ipse autem Jouchanon prohibebat eum, & dicebat: Ego quidem necesse habeo baptizari à te, & tu venis ad me?

15 * At ipsemet Jeschuá respondens, ait illi: Sine nunc; sic enim decet nos adimplere omnem rectitudinem. & tunc omisit eum.

16 * Quum autem baptizatus fuisset Jeschua, statim ascendit ex aqua, & aperti sunt ei cæli, & suspexit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super ipsum.

17 * Et ecce vox è cælis, dicens: Hic est filius meus dilectissimus in quo mihi complacui.

Dominica introitus ieiunij, & ad oblationem Quadragesimæ.

CAP. IIII.

1 TUnc Jeschuá subductus est à spiritu sanctitatis in desertum vt tentaretur ab accusatore. i. diabolo.

2 * Et ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea verò esurijt.

3 * Et accedens tentator ille, dixit ei: Si filius Dei es, dic vt isti lapides panis fiant.

4 * At ille respondit, & ait: Scriptum est; Non tantummodo pane viuit homo, sed omni verbo quod procedit ex ore Dei.

5 * Tunc transtulit eum accusator ille super sacrosanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, & ait illi:

6 * Si filius Dei es, deorsum te dede præcipitem. Scriptum est enim, Angelis suis præcipiet de te, vt manibus suis te subleuent, ne offendas ad lapidem pedem tuum.

---

10 הָא דֵין נָרְגָא סִים עַל עָקָרָא וְאִילָנָא כָּל אִילָנָא דְּלָא עָבֵד פֵּרְיָא טָבָא לָא עָבֵד מֶתְפַּסֵק וְנָפֵל בְּנוּרָא ׃ 11 אֲנָא
מַעֲמַר אֲנָא לְכוֹן בְּמַיָּא לְתֵיבוּתָא הַוּ דֵּין דְּבָתְרִי אָתֵא חַסִין הוּ מִנִּי הַוֹ דְּלָא שָׁוֵא אֲנָא טְסַנּוּתֵי לְמַשְׁקָלוּ הוּ מַעֲמַר לְנוּן
בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא ׃ 12 הַוֹ דְּרִנְפָּשָׁא בְּאִידֵהּ וּמַרְכָּא אָדְרוֹהִי וְחֶטֵא כֻּנֵשׁ לְאוּצְרוֹהִי וְתֶבְנָא [l] מְוֹקֵד בְּנוּרָא דְּלָא דָעֲכָא ׃ [l] יְקַד
13 הֵידֵין אֵתָא יֵשׁוּעַ מִן גְּלִילָא לְיוֹרְדָּנָן לְוָת יוּחָנָן דְּנֶעְמַד מֶנֵּהּ ׃ 14 הוּ דֵין יוּחָנָן כְּלָא לֵהּ וַאֲמַר אֲנָא סְנִיק
אֲנָא דְּמֶנָּךְ אֶתְעַמַּד וְאַנְתְּ לְוָתִי אֲתַיְתְּ׃ 15 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ עָנָא וַאֲמַר לֵהּ שְׁבוֹק הַשְׁתָּא הָכֵנָא גְּיר יָאֵא לַן דְּנִסְמָלָא כְּלָהּ [k] כְּאנוֹתָא [k] כוֹן ושעמו ישר
וְהֵידֵין שְׁבְקֵהּ ׃ 16 כַּד עֲמַד דֵּין יֵשׁוּעַ מֶחֲרָא סְלַק מִן מַיָּא ׃ וְאִתְפְּתַח לֵהּ שְׁמַיָּא וַחֲזָא רוּחָא דֵאלָהָא [l] דְּנָחֵתָא אַיִךְ יוֹנָא [l] נְחַת
וַאתַת עֲלוֹהִי ׃ 17 וְהָא קָלָא מִן שְׁמַיָּא דַאמַר הָנוֹ בְּרִי חַבִּיבָא דְּבֵהּ [m] אָצְטְבִית ׃ [m] צְבָא

* Iam enim securis ad radicem arborũ posita est. Omnis ergo arbor quæ nõ C
Inf. 7.b facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

* Ego quidem baptizo vos in aqua in 11
Mar. 1.b Luc. 3.d Ioh. 1.d Acto. 1.a & 11.b & 19.a pœnitentiam, qui autem post me venturus est, fortior me est; cuius non sum dignus calceamenta portare. ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

* Cuius ventilabrum in manu sua, & 12
permundabit aream suam: & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

* Tunc venit Iesus à Galilæa in Ior- 13
Mar. 1.b Luc. 3.d Ioh. 1.d danem, ad Iohannem, vt baptizaretur ab eo. D

* Iohannes autem prohibebat eum, 14
dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me.

* Respondens autem Iesus, dixit ei, 15
Sine modò. sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum.

* Baptizatus autem Iesus, confestim 16
ascendit de aqua. & ecce aperti sunt ei cæli: & vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.

* Et ecce vox de cælis, dicens: Hic est 17
Mar. 1.b Inf. 17.b filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAP. IIII.

TVnc Iesus ductus est in desertum à 1
Mar. 1.b Luc. 4.a Spiritu, vt tentaretur à diabolo A

* Et cùm ieiunasset quadraginta die- 2
Exo. 34.d bus & quadraginta noctibus, postea esuriit.

* Et accedens tentator, dixit ei: Si fi- 3
lius Dei es, dic vt lapides isti panes fiãt.

* Qui respondens dixit: Scriptum est, 4
Deu. 8.a Luc. 4.a Nõ in solo pane viuet homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

* Tunc assumpsit eũ diabolus in san- 5
ctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi.

* Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te 6
deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandabit de te, & in manibus
Psal. 90. tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

10 * ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

11 * ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί.

12 * οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

13 * τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐπὶ τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

14 * ὁ δὲ ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;

15 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην· τότε ἀφίησιν αὐτόν.

16 * καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.

17 * καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

δ'.

1 * Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

2 * καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.

3 * καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται.

4 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε· γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.

5 * τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

6 * καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

דְּחַר בְּשַׁבָּא [f]לְמֶעְבַּד [b]צוֹמָא וְקוּרְבָּא דְּאַרְבְּעִין קפלאון ד

1 הֵדֵין יְשׁוּעַ אִתְּבַר מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא לְמַדְבְּרָא דְנִתְנַסָּא מִן [c]אֶבְלִיסָר׳ 2 וְצָם אַרְבְּעִין [d]אִימִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן
אַחֲרִית דֵּין כְּפֵן׃ 3 וְקָרֵב הַוָה דְמְנַסָּא וְאָמַר לֵהּ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דֵאלָהָא אֱמַר דְּהָלֵין כְּאפֵּא [e]נֶהְוִין לַחְמָא׃
4 הוּדֵין עָנָא וְאָמַר כְּתִיב דְּלָא הֲוָא בְּלַחְמָא בַּלְחוֹד חָיֵא בְּרֵנָשָׁא אֶלָּא בְּכֹל [f]מִלָּא דְנָפְקָא מִן פּוּמֵהּ דֵאלָהָא׃
5 הֵדֵין [g]דַּבְּרֵהּ אָבְלִיסָר׳ לְמְרִינַת קוּדְשָׁא וְאַקִימֵהּ עַל כְּנָפָא דְהֵיכְלָא וְאָמַר לֵהּ׃
6 אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דֵאלָהָא [h]שְׁדִי נַפְשָׁךְ לְתַחַת כְּתִיב גֵּיר דְּלְמַלְאכוֹהִי נְפַקֵּד עֲלָיִךְ וְעַל [i]אִידֵיהוֹן [k]נְשַׁקְלוּנָךְ דִּלָּא [l]תְּחֵקֵל
בְּכַאפָּא רַגְלָךְ׃

[a]עלל [b]צָם
[c]אבלקרא. שעמו
מלשין
[d]יום
[e]תְּהֵא [f]מִלֵּל
[g]דְּבַר
[h]שְׁרֵא
[i]אִידְרָא עזראית ד׳
[k]שְׁקַל [l]תְּקַל

7 * Ait illi Jeschua, Rursus scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 * Iterũ transtulit eum accusator in montem admodum sublimem, eíque ostendit omnia regna mundi, & omnem eorum gloriam.

9 & ait illi: * Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.

10 * Tum dixit ei Jeschua, Abi tibi inimice. Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, illumque ipsum solumnodo coles.

11 * Tunc omisit eum accusator: & ecce angeli accesserunt, illíque ministrauêre.

Dominica post Epiphaniam.

12 * Quum autem auditione accepisset Jeschua Jouchanon coniectum fuisse in carcerem, reuersus est in Galilæam.

13 * Relictáque Nozerath venit & habitauit in Capharnachum iuxta mare in finibus Zebouloun & Naphtholi.

14 * Ut impleretur quod dictum est per Eschaio prophetam, dicentem:

15 * Terra Zebouloun terra Naphtholi, via maris trans Jourdenon, Galilæa gentium.

16 * Populus qui sedebat in tenebris lucem magnam conspicatus est, & ijs qui habitabant in regione & umbra mortis,

17 lux est exorta. * Inde cœpit Jeschua prædicare, & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.

18 * Quúmque iter faceret iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Schemeoun qui vocatur Kipho, & Andream fratrem eius in mare retia proijcientes (erant enim piscatores.)

19 * Et ait illis Ieschua, Venite post me, & faciam vos esse piscatores hominum.

20 * Illi autem confestim retia sua dimittentes, post eum iuêre.

21 * Et quum illinc discederet, vidit duos alios fratres Jaakoub filium Zabdai & Jouchanon fratrem eius, in nauicula cum Zabdai ipsorum patre, resarcientes retia sua, &

22 vocauit eos Jeschua. * Illi autem statim reliquerunt nauiculam & patrem suum, ac sequuti sunt eum.

23 * Et perlustrabat Jeschua vniuersam Galilæam, docebatque in synagogis eorum, & prædicabat Euangelium regni, atque sanabat omnem dolorem, omnémque languorem in populo.

---

7 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב כְּתִיב דְּלָא תְּנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃ 8 חוּב דַּבְּרֵהּ אַכְלְקְרָצָא לְטוּרָא דְּטָב רָם וְחַוְיֵהּ כְּוֹלְהֵין מַלְכְוָתָא מְלַךְ
דְּעָלְמָא וְשׁוּבְחָהֵין וְאֲמַר לֵהּ׃ 9 הֵלֵין כְּוֹלְהֵיזְלָךְ אֶחֱל אֵן תִּפֵּל תֶּסְגּוּד לִי׃ 10 הֵידֵין אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֵל לָךְ סָטָנָא שְׁבַח נְחַל
כְּתִיב גֵּיר לַמָרְיָא אֱלָהָךְ תֶּסְגּוּד וְלֵהּ בַּלְחוֹדוֹהִי תְּפַלּוּחַ׃ 11 הֵידֵין שַׁבְקֵהּ אַכְלְקְרָצָא וְהָא מַלְאֲכֵא קְרִבוּ וּמְשַׁמְשִׁין הֲוֹוּלֵהּ׃ נְפַל אֲזַל
דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּבַתַר דַּנְחָא׃ עכראית זנח

12 כַּד שְׁמַע הֵין יֵשׁוּעַ דְּיוֹחָנָן אֶשְׁתְּלֶם שְׁנִי לֵהּ לַגְלִילָא׃ 13 וְשַׁבְקֵהּ לְנָצְרַת וַאֲתָא עֲמַר בַּכְּפַרְנַחוּם עַל יַד יַמָּא שְׁלֵם
בַּתְחוּמֵהּ דְּזְבוּלֵן וְדִנַפְתָּלִי׃ 14 דִּנְתַמְלָא מֵרֵם דַּאֲמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָא דַּאֲמַר׃ 15 אַרְעָא דְּזְבוּלֵן אַרְעָא דִּנַפְתָּלִי אוֹרְחָא שְׁנִי טעמו שב
דַּיַמָּא עֲבְרוֹהִי דְּיוֹרְדָנָן גְּלִילָא דְּעַמְמָא׃ 16 עַמָּא דְּיָתֵב בְּחֶשׁוֹכָא נְהִירָא רַבָּא חָזָא וְאִילֵּין דְּיָתְבִין בַּאתְרָא וּבְטַלָּלָא דְּמַוְתָא עֲמַר טעמו שב

7 * Ait illi Iesus rursum, Scriptum est, Deut. 6. c 16 Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 * Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valdè, & ostendit ei B omnia regna mundi, & gloriam eorum.

9 * Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.

10 * Tunc dicit ei Iesus, Vade *retro me Satana: scriptum est enim, Dominum Deut. 16 c 13 Deũ tuum adorabis; & illi soli seruies.

11 * Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.

12 * CVM autem audisset Iesus quòd Iohannes traditus esset, secessit in Galilæam: Mar. 1.b 14 Luc. 4. c 14 Ioh. 4. f. 43

13 * Et relicta ciuitate Nazareth, vênit & habitauit in †Caphernaũ maritima, †ciuitate in finibus Zabulon & Nephthalim,

14 * Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem:

15 * Terra Zabulõ & terra Nephthalim, Isa. 9. a 1 via maris trans Iordanem, Galilæa gentium:

16 * Populus qui †sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione, & vmbra mortis, lux orta est eis. †ambulabat

17 * Exinde cœpit Iesus prædicare, & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Mar. 1.b 15

18 * Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem Mar. 1.b 16 Lu. 5. a 1 qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores.)

19 * Et ait illis, Venite post me: & faciã vos fieri piscatores hominum.

20 * At illi continuò relictis retibus secuti sunt eum.

21 * Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrẽ eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: & vocauit D eos.

22 * Illi autẽ statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.

23 * Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni; & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.

7 * ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

8 * πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν·

9 * καὶ λέγει αὐτῷ, ταῦτά σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.

10 * τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε *ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

11 * τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

12 * Ακούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

13 * καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ νεφθαλείμ,

14 * ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

15 * γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.

16 * ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

17 * Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

18 * περιπατῶν δὲ ὁ ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς·

19 * καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

20 * οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

21 * καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.

22 * οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

23 * καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

נְהָרָא דְּנַח לְהוֹן׃ 17 מִן הֲדֵין שָׁרִי יֵשׁוּעַ [g]לְמַכְרָזוּ וְלְמֵאמַר תּוּבוּ קָרְבַת לָהּ גְּיר מַלְכוּתָא דְּשְׁמַיָּא׃

וְכַד מְהַלֵּךְ עַל יַד יַמָּא דְּגְלִילָא חֲזָא תְּרֵין אַחִין שִׁמְעוֹן דְּאִתְקְרִי כֵּאפָא וְאַנדְּרָאוֹס אַחוּהִי דִּרְמֵין [f]מְצַיְּדָתָא בְּיַמָּא 18
אֵיתַיְהוֹן הֲווֹ גְּיר צַיָּדָא׃ 19 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [g]תּוֹ בָּתְרִי וְאֶעְבֵּדְכוֹן דְּתֶהֱווֹן צַיָּדָא דְּבְנַינָשָׁא׃

הֲנוֹן דֵּין מִחָדָא שְׁבָקוּ מְצַיְּדָתְהוֹן וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ׃ 20 וְכַד עָבַר מִן תַּמָּן חֲזָא אָחֳרָנָא אַחָא תְּרֵין יַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי 21
וְיוֹחָנָן אַחוּהִי בְּאַלְפָא עִם זַבְדַי אֲבוּהוֹן [h]דְּמִתְקָנִין מְצַיְּדָתְהוֹן וְקָרָא אֱנוּן יֵשׁוּעַ׃

הֲנוֹן דֵּין מִחָדָא שְׁבָקוּ לְאַלְפָא וְלַאֲבוּהוֹן וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ׃ 22 [i]וּמְתָכְּרֵךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּכָלָּה גְּלִילָא [k]וּמַלֵּף בְּחֻוָא 23
בַּבְנוּשָׁתְהוֹן וּמַכְרֵז סַבְרָהָא דְּמַלְכוּתָא [l]וּמַאסֵא כָּל [m]כְּאֵב [n]וְכוּרְהַן בְּעַמָּא׃

[g] כְּרֵז
[f] צַיָּד
[g] אֵתָא
[h] תַּקֵּן
[i] כָּרֵךְ שעמו תור
[k] אַלֵּף [l] אָסָא
[m] כְּאֵב עבראית מבאוב
[n] כְּרָה

24 *Et audita est fama eius in tota Syria, & offerebantur ei omnes qui pessimè affecti erant infirmitatibus variis: quique cruciatibus cõstringebãtur, nec non dæmoniaci, & lunatici, & paralytici: eosque sanauit.

25 *Et sequebantur eum turbæ multæ à Galilæa ac Decapoli, & ab Ourischlem & à Jhoudæa, & regionibus situs vltrà Jourdenon.

Apostolorum & Patrum.

CAP. V.

1 QVum autem vidisset Jeschua turbas, ascendit in montem: quumque consedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.

1 *Et aperuit os suum eosque docuit, in-
3 quiens. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

4 *Beati lugentes, quippe qui consolationem accepturi sunt.

5 *Beati mites, quippe qui hæreditatis iure possessuri sunt terram.

6 *Beati illi qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

7 *Beati misericordes, quoniam super eos futuræ sunt misericordiæ.

8 *Beati illi qui mundi sunt corde, quippe
9 qui visuri sunt Deum. *Beati pacifici, quippe qui filij Dei vocabuntur.

10 *Beati illi qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

11 *Beati vos, quum exprobrauerint vobis, vosque persecuti fuerint, & dixerint omne verbum malum, aduersus vos propter me in mendacio.

12 *Tunc gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cælis, sic enim persecuti sunt prophetas qui vos præcesserunt.

13 *Vos estis sal terræ: quòd si sal infatuatum fuerit, quo salietur? ad nullum venit vsum, nisi vt proijciatur foras, & conculcetur ab hominibus.

14 *Vos estis lux mundi: impossibile est vt
15 abscondatur ciuitas, quæ super montem ædificata est. *Neque lumen lucernæ admouent, vt ponant eam subter modium, sed super candelabrum: & lucet ijs omnibus qui sunt in ædibus.

---

24 וַאִשְׁתְּמַע שִׁבְהּ בְּכָלְהּ סוּרְיָא וְקַרִבוּ לֵהּ כָּלְהוֹן אַיְלִין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין בְּכוּרְהָנָא מְשַׁחְלְפָא וַאוּלִין דַּאלִיצִין [a] אִתַּץ
[b] בְּתַשְׁנִיקָא וְדַיְוָנָא וַדְּבָר אֵגֵרָא [c] וַמְשַׁרְיָא וַאסִי אֵנוּן׃ 25 וַאזְלוּ בָּתְרֵהּ כֻּנְשָׁא סַגְיָא מֵן גְּלִילָא וּמֵן עֶסְרַת מְדִינָתָא וּמֵן [d] שְׁנַק שְׁרָא
אוּרְשְׁלֵם וּמֵן יְהוּד וּמֵן עֵבְרָא דְיַרְדְּנָן׃

דְּשְׁלִיחֵא וְרַאבַּחְתָּא קְפַלְאוֹן ח

1 בַּר חֲזָא דֵּין יְשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא סְלֵק לְטוּרָא וְכַד יְתֵב קְרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידְוֹהִי׃ 2 וַפְתַח פּוּמֵהּ [e] וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן וַאמַר׃ [a] אֶלֵף
3 טוּבַיְהוֹן לְמַסְכְּנֵא בְּרוּחַ דִּדִילְהוֹן הִי מַלְכוּתָא דְשְׁמַיָא׃ 4 טוּבַיְהוֹן [b] לַאֲבִילֵא דְהִנּוּן [c] נְתַבְּיוּן׃ [b] אֲכַל [c] נַיָא
5 טוּבַיְהוֹן לְמַכִּיכֵא דְהִנּוּן [d] נְאִרְתוּן אַרְעָא׃ 6 טוּבַיְהוֹן לַאִילֵין דְכָפְנִין [e] וְצָהֵין לְכַאנוּתָא דְהִנּוּן [f] נְסַבְּעוּן׃ [d] יִרְתוּן עִבְרָאִית יִרְשׁ [e] צָחֵא [f] סְבָע

24 Et abijt opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, varijs languoribus & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos: & curauit eos.

24 καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σελληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Marc. 3. a 7. Luc. 6. c 17

25 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ieroſolymis, & de Iudæa, & de trans-Iordanem.

25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

CAP. V.

ε.

1 VIdens autem turbas, aſcendit in montem: & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius,

1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens,

2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων,

Luc. 6. c 20

3 Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

3 μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

4 Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur.

4 μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

Pſal. 36. a 11

5 Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram.

5 μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Iſai. 61. a 3. & 65. c 13. & 66. c 10 Pſal. 23. a 4

6 Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.

6 μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

7 Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

8 Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt.

8 μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

9 Beati pacifici: quoniam ipſi filij Dei vocabuntur.

9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

1. Pet. 2. d 20. & 3. c 14. & 4. d 14.

10 Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

homines

11 Beati eſtis cùm maledixerint vobis†, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos mentientes, propter me:

11 μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ·

12 Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis. ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

12 χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Mar. 9. g 50. Luc. 14. g 34.

13 Vos eſtis ſal terræ. Quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet vltrà, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

13 ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 Vos eſtis lux mundi. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.

14 ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη.

Marc. 4. c 21. Luc. 8. b 16. & 11. c 33.

15 Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt.

15 οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

---

7 טוֹבִיהוֹן לְמִרְחֲמָנָא דְּעַלֵּיהוֹן נֶהֱוִין רַחֲמָא ׃ 8 טוֹבַיהוֹן לְאִילֵּין דְּדַכְיִין בְּלִבְּהוֹן דְּהִנּוּן נֶחֱזוּן לֵאלָהָא ׃

9 טוֹבִיהוֹן לְעָבְדֵי שְׁלָמָא דְּבְנָוֹהִי דְּאֱלָהָא נֶתְקְרוּן ׃ 10 טוֹבִיהוֹן לְאִילֵּין דְּאִתְרַדְפוּ מֶטֶל כְּאנוּתָא דְּדִילְהוֹן דִּי

11 מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃ טוֹבִיכוֹן אֱנָשִׁין דְּמִתְחַסְּדִין לְכוֹן וְדָרְפִין לְכוֹן וַאֲמְרִין עֲלֵיכוֹן כָּל מְלָא בִּישָׁא מֶטַלְּהִי בְּרַגְלוֹתָא

12 הָוְיִן חֲדוֹ וְרַוּחוּ דְּאַגְרְכוֹן סַגִּי בִּשְׁמַיָּא הָכְנָא גִּיר רַדְפוּ לִנְבִיֵּא דְּמִן קַדְמֵיכוֹן ׃ 13 אַנְתּוּן אִנּוּן מֶלְחָא דְּאַרְעָא

אֶנְתּוּן דֵּין דְּמֶלְחָא חֲפִכַת בְּמַנָּא חֲתִמַלְחִי לְמֶרְם לָא אֶזְלָא אֶלָּא דְּחֶשְׁחֲרָא לְבַר וְהֶתְרִישׁ מִן אֲנָשָׁא ׃

14 אַנְתּוּן אִנּוּן נוּהֲרָה דְּעָלְמָא לָא מֶשְׁכְּחָא דְּחֶטְשָׁא מָדִינְחָא דְּעַל טוּרָא בְּנְיָא ׃

15 וְלָא מְנַהֲרִין שְׁרָגָא וְסָמִין לַהּ תְּחוֹת מַאתָא אֶלָּא עַל מְנָרְתָא וּמַנְהַר לְכָל אֵילֵּין דְּבְבֵיתָא אִנּוּן ׃

16 * Ita luceat lux vestra coram hominibus vt videant bona opera vestra, euehántque laudibus patrem vestrum qui in cælis est.

17 * Ne putetis me veniſſe vt ſoluam legem aut prophetas, non vt ſoluam, ſed vt adimpleam.

18 * Amin enim dico vobis ego, donec trãſierint cæli & terra, ſoud vnum, vnuſue apex non præteribit à lege donec omnia fiant.

19 * Quiſquis igitur ſoluerit vnum ex mandatis hiſce minimis, & ita docuerit homines, minimus vocabitur in regno cælorum. quiſquis autem fecerit & docuerit, iſte magnus vocabitur in regno cælorum.

20 * Ego enim dico vobis, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Periſchæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

Matutinis III. Feriæ Septimanæ præcedent. Ieiunium.

21 * Audiſtis dictum fuiſſe antiquis, Non occides: & quiſquis occiderit, reus erit iudicij.

22 * Ego verò dico vobis, Quicunque iraſcetur fratri ſuo temerè, reus eſt iudicij; & quicunque dixerit fratri ſuo raka, reus eſt conſeſſus: & quiſquis dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.

23 * Igitur ſi obtuleris munus tuum ſuper altare, & illic recordatus fueris fratrem tuum retinere cõtra te inimicitiam aliquam:

24 * Dimitte illic oblationem tuam ſuper altare, & abi: primùm redi in gratiam cum fratre tuo, & tum veni, offer oblationem tuam.

25 * Eſto deſiderabilis cum aduerſario tuo citò, dum adhuc cum illo es in via, ne fortè aduerſarius tuus tradat te iudici, & iudex tradat te exactori, & incidas in domum vinctorum.

26 * Amin enim ego dico tibi, te illinc non egreſſurũ donec reddideris octauũ †numulum vltimum.

27 * Audiſtis dictum fuiſſe, Non mœchaberis.

28 * Ego verò dico vobis, Quiſquis aſpexerit mulierem vt eam concupiſcat, illicò adulterauit eam in corde ſuo.

---

16 הֲכַנָּא נְנַהַר נְהוֹרְכוֹן קֳדָם בְּנֵינָשָׁא דְּנֶחֱזוֹן עֲבָדֵיכוֹן טָבֵא וְנֶשַׁבְּחוּן לַאֲבוּכוֹן דִּבְשְׁמַיָּא ׃ 17 לָא תְּסְבְּרוּן דְּאֵתֵית
[a] שְׁרָא [b] עִבְרִית תּוֹרַת [c] פְּקַד [d] אַלָּף [e] אַלֵּף [f] יַתֵּר [g] עֲלַל
[h] נָמוֹסָא אוֹ נְבִיֵּא לָא דְּאֵשְׁרֵא אֶלָּא דְּאַמְלֵא׃ 18 אֲמִין גֵּיר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַדְמָא דְּנֶעְבְּרוּן שְׁמַיָּא וְאַרְעָא יוֹד
חַדָּא אוֹ חַד סָרְטָא לָא נֶעְבַּר מִן נָמוֹסָא עַדְמָא דְּכֹל נֶהֱוֵא ׃ 19 כְּל מַן דְּנֶשְׁרֵא הָכִיל חַד מֵן פּוּקָדְנָא הָלֵין זְעוּרֵא [i] וְנֵלֵף
הָכְנָא לַבְּנֵינָשָׁא בְּצִירָא נֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא כְּל דֵּין דְּנֶעְבֵּד [j] וְנֵלֵף הָנָא רַבָּא נֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא ׃
20 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּאִן לָא [k] תְּאַתַּר כְּאנוּתְכוֹן יַתִּיר מִן דְּסָפְרָא וּפְרִישֵׁא לָא [l] תֵּעָלוֹן לְמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא ׃
דְּצַפְּרָא דְּתְלָתָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא קַדְמַיְתָא דְּצוֹמָא
21 שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְאֲמַר לְקַדְמָיֵא לָא תֶּקְטוֹל וְכָל דְּנֶקְטוֹל מְחַיֵּב הוּ לְדִינָא ׃

16 * Sic luceat lux vestra coram hominibus: vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.

1. Pet. 2. c. 12

16 * ὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

17 * Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. non veni soluere, sed adimplere.

17 * μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.

18 * Amen quippe dico vobis, donec

Luc. 16. d 17

18 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου,

transeat cælum & terra, iota vnum aut C vnus apex non præteribit à lege: donec omnia fiant.

ἕως ἂν πάντα γένηται.

19 * Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. qui autem fecerit, & docuerit: hic magnus vocabitur in regno cælorum.

Iaco. 2. b 10.

19 * ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

20 * Dico enim vobis, quia nisi abun-

Luc. 11. f 39.

20 * λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

dauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

21 * Audistis quia dictum est antiquis:

Exod. 20 c 13.

21 * Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

Non occides. qui autem occiderit, reus erit iudicio.

Deut. 5. b 17.

22 * Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. D Qui autem dixerit fratri suo raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.

22 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

23 * Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te:

23 * ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ·

24 * Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

24 * ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

25 * Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.

Luc. 12. f. 58.

25 * ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

26 * Amen dico tibi, Non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem.

26 * ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

27 * Audistis quia dictum est antiquis,

Exo. 20. c 14.

27 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις.

Non mœchaberis.

28 * Ego autem dico vobis, Quia omnis

Eccl. 42. d 25.

28 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

---

22 אֲנָא דֵין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּנֶרְגַז עַל אֲחוּהִי [d] אִיקָא מְחַיַּב הוּלְדִינָא וְכָל דְּנֵאמַר לַאֲחוּהִי רֵקָא מְחַיַּב הוּ
23 לְכְנוּשְׁתָּא וְכָל מַן דְּנֵאמַר [e] לְלֵא סַחַיַּב הוּ לְגֵהַנָּא דְנוּרָא׃ 23 אֱנָהוּ הָכֵיל דְּמְקָרֵב קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְתַמָּן תְּהֵדְכַּר
24 דַּאֲחִיל עֲלָיךְ אֲחוּךְ [f] אֲבְתָא מֵרֵם׃ 24 שְׁבוֹק תַּמָּן קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְזֵל לְוִקְדֵּם אֶתְרַעֵא עִם אֲחוּךְ וְהָדֵין תָּא
קָרֵב קוּרְבָּנָךְ׃ 25 הֱוֵית [g] מְתָאוֵא עִם בְּעַל דִּינָךְ עָגֵל עַד עִמֵּה אַנְתְּ בְּאוֹרְחָא דַּלְמָא בְּעַל דִּינָךְ נַשְׁלְמָךְ [h] לְדַיָּנָא וְדַיָּנָא
נַשְׁלְמָךְ לְגַבָּיָא [k] וְתֶפֵּל בֵּית אֲסִירָא׃ 26 וְאָמִין אֲמַר אֱנָא לָךְ דְּלָא [l] תִּפּוֹק מִן תַּמָּן עַדְמָא [m] דְּתֶחֱל [n] שָׁמוּנָא אַחֲרָיָא׃
27 שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְאֲמַר דְּלָא תִּגּוֹר׃ 28 אֱנָא דֵין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּחָזֵא אִנְתְּתָא אֵיךְ דְּנֶרְגִּיהּ מֶחֱרָא
גָּרֵה בְּלִבֵּהּ׃

[d] אִיקָא לשון יון
[e] לְלֵא שעמו פתי
[f] אֲבָא ושעמו שנאה
[g] אוֹא עברית אוה
[h] דַּיָּן [i] גֶּבָא [k] נְפַל
[l] נְפַק [m] נִתַּל
[n] חלק שמכה
[d] גוֹר

29 * Si autem oculus tuus dexter offendiculo tibi fuerit, erue eum & proïjce abs te: præstat enim tibi vt pereat vnum membrum tuum, quàm totum corpus tuum cadat in gehennam.

30 * Quòd si manus tua dextera offendiculo tibi fuerit, amputa & abïjce eam abs te; satius enim tibi fuerit vt pereat vnum ex membris tuis, quàm totum corpus tuum incidat in gehennam.

31 * Dictum est, Quicunque dimiserit vxorem suam, det ei libellum repudij.

32 * Ego verò dico vobis, Quisquis dimiserit vxorem suam præter quàm ratione fornicationis, facit eam mœchari; & qui duxerit dimissam, adulterium committit.

33 * Rursum audistis dictum fuisse antiquis, Nõ mentieris in iuramento tuo, sed persolues Domino iuramentum tuum.

34 * Ego verò dico vobis, Non iurabis omnino: non per cœlum, quia thronus Dei est.

35 * Neque per terram, quia scabellum est subter pedes eius: nec etiam per Ourischlem quia ciuitas est summi regis.

36 * Nec etiam per caput tuum iurabis, quia non potes facere in eo, vel particulam vnius pili nigri vel albi.

37 * Sed erit sermo vester, Est, est: & non, non. id quod supra hæc abundat, à malo est.

38 * Audistis dictum fuisse, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

39 * Ego verò dico vobis, Ne insurgatis contra malum: sed quisquis percusserit te supra maxillam tuam dexteram, obuerte ei & alteram.

40 * Et ei qui voluerit litigare tecum, & auferet tunicam tuam, dimitte ei & pallium tuum.

41 * Quisquis traxerit te ad miliare vnum, abi cum eo duo.

42 * Petenti abs te dato, & volentem mutuari abs te, ne prohibeas.

43 * Audistis dictum fuisse, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

---

29 אִן דִּין עֵינָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ ᵖחַצְיֵהּ ᵍוְשַׁדְיֵהּ מִנָּךְ פַּקַּח לָךְ גֵּיר ʳדְּנֵאבַד חַד מִן הַרְמָךְ וְלָא כְּלֵּהּ פַּגְרָךְ נֶפֶל בְּגֵהַנָּא ׃

30 וְאִן אִידָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוֹק שְׁדְיֵהּ מִנָּךְ פַּקַּח לָךְ גֵּיר דְּנֵאבַד חַד מִן הַרְמָיִךְ וְלָא כְּלֵּהּ פַּגְרָךְ נֶפֵּל בְּגֵהַנָּא ׃

31 אִתְאֲמַר דְּמַן דְּשָׁרֵא אֲנָחֲתֵהּ נֶהֵל לַהּ ᵃכְּתָבָא ᵇדְּרוֹלָא ׃ 32 אֲנָא דִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּשָׁרֵא אֲנָחֲתֵהּ
לְבַר מִן מִלְּתָא ᶜדְּזָנְיוּתָא עָבֵד לַהּ ᵈדַּתְגוּרִי וּמַן דְּשַׁקֵּל שְׁבִיקְתָא גָּאֵר ׃

33 חוּב שְׁמַעְתּוּן דְּאִתַּאמַר לְקַדְמָיֵא דְּלָא תְּדַגֵּל ᶜבְּמוֹמָתָךְ תְּשַׁלֵּם דִּין לְמָרְיָא מוֹמָתָךְ ׃

34 אֲנָא דִּין אָמַר אֱנָא לְכוֹן לָא ᶠתְּאמוּן ᵍסָךְ לָא בַּשְׁמַיָּא דְּכוּרְסַיָּא הוּ דַּאלָהָא ׃

ᵖ חַצָּא ᵍ שְׁרָא
ʳ אֲבַד
עברית ספר
b כריתות
c זְנָא ᵈ גָּר
e וְמָא ᶠ מָא
g שעמו כתי

Infr. 18. a 8 Marc. 9. g 47.

* Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.

29 * εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

* Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.

30 * καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Deu. 24. a 1. Infr. 19. b 7. Mar. 10. a 4. Luc. 16. d 18 1. Cor. 7. b 10.

* Dictum est autem, Quicunque dimiserit vxorem suam, det ei libellum repudij.

31 * ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.

* Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.

32 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

Leui. 19. c 12. Exo. 20. b 7. Deut. 5. b 11 Inf. 23. c 22.

* Iterum audistis, quia dictum est antiquis, Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

33 * πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.

* Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per cælum: quia thronus Dei est.

34 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ.

* Neque per terram: quia scabellum est pedum eius. neque per Ierosolymã: quia ciuitas est magni regis.

35 * μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱερουσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως.

* Neque per caput tuum iuraueris: quia non potes vnum capillum album facere aut nigrum.

36 * μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.

Luc. 5. c 12

* Sit autem sermo vester, Est, est; non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

37 * ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναί· οὒ, οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

Exo. 21. c 24. Deu. 19. d 21. Leu. 24. d. 20.

* Audistis quia dictum est, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

38 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.

Luc. 6. c 29.

* Ego autem dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexterã maxillam tuam, præbe illi & alteram.

39 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅς τις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

* Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium.

40 * καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

* Et quicunque te angariauerit mille passus, vade cum illo † alia duo.

41 * καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.

& †

* Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne auertaris.

42 * τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς.

1. Cor. 6. b. 7. Deut. 15 c. 7. Leu. 19. d. 18.

* Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

43 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

---

35 וְלָא בַּאַרְעָא דִכוּבְשָׁא הִיא דְרַגְלוֹהִי אַף לָא בְּאוּרְשְׁלֵם דְמַדִינְתָּה הִיא דְמַלְכָּא רַבָּא׃
36 אַף לָא בְּרִישָׁךְ תְּאמָא דְלָא מְשַׁכַּח אַנְתְּ לְמֶעְבַּד בֵּהּ חֲדָא דְסַעֲרָא אוֹכְמְתָא אוֹ חִוָרְתָא׃
37 אֶלָּא חֶהֱוֵא מַלֵּיכוֹן אִין אִין וְלָא לָא מֵרֵם דְמִן הָלֵין יְהִיר מִן בִּישָׁא הוּא׃ 38 שְׁמַעְתּוֹן דְאִתְאֱמַר דְעַיְנָא חֲלָף עַיְנָא וְשִׁנָּא חֲלָף שִׁנָּא׃ 39 אֲנָא דֵין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְלָא תְּקוֹמוּן לְוָקְבָלְ בִּישָׁא אֶלָּא מַן [h] דְמָחֵא לָךְ עַל פֵּכָּךְ דְיַמִינָא
[g] מְחָא עברית מעיל
אַפְנֵא לֵהּ אַף אָחֳרָנָא׃ 40 וּמַן דְצָבֵא דַנְדוֹן עַמָּךְ וְנָשְׁקוֹל כּוּתִינָךְ שְׁבוֹק לֵהּ אַף [i] מְרְטוּטָךְ׃
41 מַן דְמְשַׁחַר לָךְ מִילָא חַר זִל עִמֵּהּ תְּרֵין׃ 42 מַן דְשָׁאֵל לָךְ [k] הַב לֵהּ וּמַן [l] דְנָאזַף מִנָּךְ לָא תְּכְלִיוּהִי׃
[i] יְהַב [l] נְטַף
43 שְׁמַעְתּוֹן דְאִתְאֱמַר דְרַחֵם לְקָרִיבָךְ וְסָנֵי לְבַעַל דְבָבָךְ׃

44 * Ego verò dico vobis, Diligite inimicos vestros, & bene precemini ei qui imprecatur vobis, ac benefacite ei, qui odio vos prosequitur, & orate pro ijs qui vexant vos cum violentia & persequuntur vos.

45 * Vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui facit oriri Solem suum super probos & improbos, & facit descendere pluuiam suam super æquos & iniquos.

46 * Etenim si dilexeritis eos qui diligunt vos, quænam vos manet merces? nonne & publicani idem faciunt?

47 * Et si postulaueritis pacem fratrum vestrorum tantummodo, quid vos amplius facitis? nonne & publicani itidem faciunt?

48 * Vos igitur estote perfecti, sicut pater vester qui est in cælis, perfectus est.

Matutinis 1111. Feriæ Septimanæ præcedent. Ieiunium.

CAP. VI.

1 ATtendite autem in eleemosina vestra ne erogetis eam coram hominibus vt ſpectemini ab eis, alioqui nulla vobis futura est merces apud patrem vestrum qui est in cælis.

2 * Quum igitur facturus es eleemosinam, ne proclamaueris cornu coram te vti faciunt acceptores vultus† hypocritæ in ſynagogis & plateis, vt celebrentur ab hominibus: equidem ego dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

3 * Quum verò tu erogas eleemosinam nesciat sinistra tua quid agat dextera tua.

4 * Vt sit eleemosina tua in absconditо: & pater tuus qui videt in absconditо, ipse rependet tibi in propatulo.

5 * Et quum oras, ne sis sicut acceptores vultus† hypocritæ, qui amãt stare in ſynagogis, & in angulis platearum ad fundendum preces vt ſpectentur ab hominibus: equidẽ ego dico vobis, Receperunt mercedem ſuam.

6 * Tu verò quum oras introito in cubiculum tuum, clauſóque oſtio tuo ora patrem tuum qui est in absconditо, & pater tuus qui videt in absconditо, rependet tibi in propatulo.

---

44 אֲנָא דֵין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן אַחֲבוּ לַבְּעֵלֵי דְּבָבֵיכוֹן וּבָרְכוּ לְמַן דְּלָאֵט לְכוֹן וַעֲבֵדוּ דְּשַׁפִּיר לְמַן דְּסָנֵא לְכוֹן וְצַלּוּ עַל אֵילֵין
דְּדַבְּרִין לְכוֹן [m]בַּקְשִׁירָא וְרָדְפִין לְכוֹן׃ 45 אֵיכַנָא דְּתֶהֱווֹן בְּנַוְהֵי דְּאֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא הוּ דְּמַרְנַח שֶׁמְשֵׁהּ עַל טָבֵא וְעַל
בִּישֵׁא [n]וּמַחֵת מָטְרָה עַל [o]כְּאנֵא וְעַל עַוְלָא׃ 46 אֵן גִּיר [p]מַחְבִּין אַנְתוּן לֵאוֹלֵין דְּמַחְבִּין לְכוֹן מָנָא אַגְרָא אִית לְכוֹן לָא הָא [q]נְחַת °כוֹן
אַף מָכְסָא הִי הָדָא עָבְדִין׃ 47 וְאֵן שְׁאֵלִיתוּן בַּשְׁלָמָא דְּאַחֵיכוֹן בַּלְחוֹד מָנָא יַתִּיר עָבְדִין אַנְתוּן לָא הָא אַף מָכְסָא הִי [r]חֲבֵב
הָדָא עָבְדִין׃ 48 חֲווּ הָכֵיל אַנְתוּן גְּמִירָא אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא גְּמִיר הוּ׃

רְצַפְרָא וְאַרְבְּעָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא קַדְמַיְתָא וְצוֹמָא

1 [s]חֲדוּ דֵין [t]בְּזְדַהֲכוֹן דְּלָא תַּעְבְּדוּנַהּ קֻדָּם בְּנֵינָשָׁא אֵיךְ דְּתִתְחֲזוֹן לְהוֹן וְאֵן לָא אַגְרָא לַיִת לְכוֹן לָוָת אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא׃

[m] עִבְרָאִיה בְּעֵשֶׁק
[n] נְחַת °כוֹן
[o] חֲבֵב
[p] חַר [t]זֵק
[q] עִבְרָאִיה צוֹק

* Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. 44

Luc. 6. d 27. Rom. 12. d 17. Luc. 23. c 34. Act. 7. c 60. 1. Cor. 4. c 13.

* Vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. 45

* Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedē † habebitis? nónne & publicani hoc faciunt? 46

habetis

* Et si salutaueritis fratres vestros tantùm, quid amplius facitis? nónne & ethnici hoc faciunt? 47

* Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. 48

CAP. VI.

ATtendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in cælis est. 1

* Cùm ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 2

* Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: 3

Rom. 12. b 8.

* Vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 4

Lu. 14. c 14.

* Et cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 5

Isai. 29. d 13.

* Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 6

4. Reg. 4. c 33. Act. 10. a 9.

44 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.

45 * ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

46 * ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;

47 * καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν;

48 * ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

ς'.

1 * Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 * ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

3 * σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου.

4 * ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

5 * καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6 * σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

---

[c] שבח [d] גדע [e] בסא [f] גלא [g] תהא עברית חדה

[a] אמתי חכיל דעבד אנת וזדקתא לא תקרא קדמיך אין דעבדין נסבי באפא בכנושתא ובשוקא אין [b] נשתבחון מן בנינשא ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון: [c] אנת דין מא דעבד אנא לכון דקבלו אגרהון [d] חדעי סמלך מנא עברא ימינך: [e] בסא [f] גלא [4] אין דתהוא וזדקתך [e] בכסיא ואבוך דחזא בכסיא הו נפרעך [f] בגליא: [5] ומא דמצלא אנת לא תהוא אין נסבי באפא דרחטין למקם בכנושתא ובזויתא דשוקא למצליו דנתחזון לבני אנשא ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון: [6] אנת דין אמתי מצלא אנת עול [g] לחתונך ואחוד תרעך וצלא לאבוך דבכסיא ואבוך דחזא בכסיא נפרעך בגליא:

7 * Quumque preces funditis ne sitis mus-
fitantes vt hypocritæ : putant enim in mul-
tiloquio sei exauditum iri.

8 * Ne igitur illis assimilemini : etenim pa-
ter vester nouit quid requiratur vobis, an-
tequam petatis ab eo.

9 * Vos ita orate. PATER noster qui es
in cælis, sanctificetur nomen tuum,

10 * Adueniat regnum tuum, fiat voluntas
tua vt in cælo & in terra.

11 * Da nobis panem indigẽtiæ nostræ hodie,

12 * Et remitte nobis debita nostra, sicut nos
etiam remittimus debitoribus nostris,

13 * Et ne nos inducas in tentationem ; sed
libera nos à malo. Quia tuum est regnum, &
potentia, & gloria in sæcula sæculorum.

14 * Si enim remiseritis hominibus errata
ipsorum, remittet etiam vobis pater vester,
qui est in cælis.

15 * Sin autem non remiseritis hominibus,
nec etiam pater vester remissurus est vobis
errata vestra.

Secunda Feria Septimanæ se-
cundæ Ieiunij.

16 * QVVM autem ieiunatis ne sitis atra-
ti sicut acceptores vultus * hypocritæ, detur-
pant enim vultus suos vt appareant homi-
nibus ieiunantes : equidem ego dico vobis,
receperunt mercedem suam.

17 * Tu verò quum ieiunas, ablue vultum
tuum, & vnge caput tuum.

18 * Vt ne appareas hominibus tu ipse ie-
iunans, sed patri tuo qui est in abscondito:
& pater tuus qui videt in abscondito, ipse
rependet tibi.

19 * Ne reponatis vobis thesauros in terra,
loco vbi tinea & erugo corrumpunt, &
vbi fures perfodiunt & furantur.

20 * Sed reponite vobis thesauros in cælis,
vbi nec tinea nec erugo corrumpunt, & vbi
fures non perfodiunt, neque furantur.

21 * Vbi enim est thesaurus vester, illic est
etiam cor vestrum.

22 * Lucerna corporis est oculus : si oculus
tuus igitur fuerit simplex, etiam totum cor-
pus tuum lucidum erit.

---

7 וּמָא דְמִצְלָא אַנְחוּן לָא תֶהֵיחוּן [h]מְפַקְקִין אֵיךְ חַנְפֵּא דְסָבְרִין גֵּיר דִּבְסַגִּיאָא [i]מִשְׁתְּמְעִין ׃
8 לָא הָכֵיל [k]תֶּדְמוּן לְהוֹן אֲבוּכוֹן גֵּיר יָדַע מָנָא מָתְבָּעָא לְכוֹן עַדְלָא תְּשְׁאֲלוּנֵיהִי ׃ [l]הָכָנָא צַלּוּ אַנְחוּן אֲבוּן דִּבַשְׁמַיָּא
9 נָתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ ׃ [o]10 תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ נֶהֱוֵא [m]צְבְיָנָךְ אֵיכְנָא דְבַשְׁמַיָּא אַף בַּארְעָא ׃ [n]11 הַב לַן לַחְמָא [q]דְסוּנְקָנַן יוֹמָנָא ׃
12 וְשָׁבוֹק לַן [p]חוֹבִין אֵיכְנָא דַאף חֲנַן שָׁבְקִין לְחַיָּבִין ׃
13 וְלָא תַּעֲלַן [q]לְנִסְיוֹנָא אֶלָּא [r]פַּצַן מִן בִּישָׁא מָטֵל דִּדִילָךְ הִי מַלְכוּתָא וְחַיְלָא [s]וְתֻשְׁבּוּחְתָּא לְעָלַם עָלְמִין ׃
14 אֵן גֵּיר תְּשְׁבְּקוּן לַבְּנֵינָשָׁא סַכְלוּתְהוֹן נָשְׁבוֹק אַף לְכוֹן אֲבוּכוֹן דִּבַשְׁמַיָּא ׃
15 אֵן דֵּין לָא תְּשְׁבְּקוּן לַבְּנֵינָשָׁא אַף לָא אֲבוּכוֹן שָׁבֵק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃

[h] פְּקַק ושעמו מחאנכים
[i] שְׁמַע [k] דְּמֵי
[l] אִיתָא [m] צְבְיָנָא
[n] יְהַב [o] סְנַק [p] חַיֵּב
[q] נָסָא [r] פְּצָא [s] שְׁבָחָא

7 * Orantes autem, nolite multum lo- faciũt qui, ſicut ethnici†. putant enim quòd in multiloquio ſuo exaudiantur.

8 * Nolite ergo aſſimilari eis. ſcit enim pater veſter quid opus ſit vobis, ante- B quam petatis eum.

9 * Sic ergo vos orabitis: PATER no- Luc.11. à 2. ſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.

10 * Adueniat regnum tuum. Fiat volun tas tua, ſicut in cælo, & in terra.

11 * Panem noſtrum ſuperſubſtantia- lem da nobis hodie.

12 * Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

13 * Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.

14 * Si enim dimiſeritis hominibus pec Infr. 18. d 33. Marc. 11 c 25. Eccl. 28. a 7. cata eorum: dimittet & vobis pater ve- ſter cæleſtis delicta veſtra.

15 * Si autem non dimiſeritis homini- bus, nec pater veſter dimittet vobis pec cata veſtra.

16 * CVM autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritę triſtes. exterminãt enim facies ſuas, vt appareãt hominibus ieiu- nantes. Amen dico vobis quia recepe- runt mercedem ſuam.

17 * Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua,

18 * Ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo qui eſt in abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito, red- det tibi.

19 * Nolite theſaurizare vobis theſau- Luc. 12. d 33. 1. Tim. 6. d 19. ros in terra: vbi ærugo & tinea demo- litur, & vbi fures effodiunt & furantur. C

20 * Theſaurizate autem vobis theſau- ros in cælo: vbi neque ærugo neque ti- nea demolitur, & vbi fures non effodiũt nec furantur.

21 * Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt Luc. 12. c 34. Luc. 11. c 34. & cor tuum.

22 * Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si igitur oculus tuus fuerit ſim- plex, totum corpus tuum lucidum erit.

7 * προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 * μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9 * οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·

10 * ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

11 * τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·

12 * καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

13 * καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· * ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

14 * ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.

15 * ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

16 * Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

17 * σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι·

18 * ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

19 * μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι.

20 * θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν.

21 * ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

22 * ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται·

וְיוֹם תְּרֵין כְּשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא דְּתְרֵין וְרַחֲמָא

16 אֲמַתַּי דֵּין רְצַיְמִין אַנְחוּן לָא תֶּהֱווֹן כְּמִילָּא אַיְךְ נָסְבֵי בַּאֲפָא מְחַבְּלִין גֵּיר פַּרְצוּפֵיהוֹן אֲיְךְ דְּנֵתְחֲזוֹן לַבְּנֵינָשָׁא דְּצָיְמִין
17 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוֹן׃ 17 אַנְתְּ דֵּין מָא דְצָאֵם אַנְתְּ אֲשִׁיג אַפָּךְ וּמְשׁוּח רֵישָׁךְ׃ 18 אֲיְךְ דְּלָא תֶּהֱחֲזֵא
19 לַבְּנֵינָשָׁא דְּצָאֵם אַנְתְּ אֶלָּא לַאֲבוּךְ דְּבְכְסְיָא וַאֲבוּךְ דְּחָזֵא בְּכְסְיָא הוּ נָפְרַעָךְ׃ 19 לָא תְּסִימוּן לְכוֹן סִימָתָא בַּאַרְעָא אֲתַר
20 דְּסָסָא וְאָכְלָא מְחַבְּלִין וְאִיכָא דְּגַנְבָא פָּלְשִׁין וְגָנְבִין׃ 20 אֶלָּא סִימוּ לְכוֹן סִימָתָא בַּשְׁמַיָּא אֲיכָא דְּלָא סָסָא וְלָא אָכְלָא
21 מְחַבְּלִין וְאִיכָא דְּגַנְבָא לָא פָּלְשִׁין וְלָא גָנְבִין׃ 21 אֲיכָא גֵּיר דְּאִיתֵיהּ סִימַתְכוֹן תַּמָּן הוּ וְאַף לֵבְכוֹן׃ 22 שְׁרָגָא דְּפַגְרָא
אִיתֵיהּ עֵינָא אִן עֵינָךְ הָכֵיל תֶּהֱוֵא פְּשִׁיטָא אַף כְּלֵּה פִּגְרָךְ נַהִיר הוּ׃

23 * Sinautem oculus tuus fuerit malus, totum corpus tuum tenebricosum erit : si ergo lumen quod est in te, tenebræ sunt, tenebræ tuæ quantæ futuræ sunt?

24 * Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio prosequetur, & alterum diliget, aut vnum honorabit, & alterum contemnet. non potestis Deo seruire & Mamouno, diuitijs.

Feria tertia Septimanæ præcedentis Ieiunium.

25 * Propterea ego dico vobis, Ne solliciti sitis animæ vestræ quid esuri sitis, & quid bibituri, nec corpori vestro qua re sitis induendi. nonne anima plus est quàm alimentum, & corpus plus quàm vestimentum?

26 * Aduertite ad volucres cæli, quæ nec serunt nec metunt, neque cogunt in horrea, & pater vester qui est in cælis alit eas; nonne vos estis eis præstantiores?

27 * Quis est autem ex vobis qui sollicitus possit addere ad staturam suam cubitum vnum?

28 * Ac de vestimento quid anxij estis? considerate lilia agri quomodo crescant, quæ neque laborant neque nent.

29 * Ego verò dico vobis, ne Shelemoun quidem in tota gloria sua sic amictum fuisse vt vnum ex eis.

30 * Quòd si gramen agri, quod hodie extat, & cras cadit in clibanum, Deus ita vestit, nonne vos multò magis, modica fide præditi?

31 * Ne igitur anxij sitis, néue dicatis, Quid edemus? quidue bibemus? quoue operiemur?

32 * Hæc enim omnia gentes huius mundi quærunt sibi. Pater autem vester qui in cælis est, nouit quòd & vobis requiruntur hæc omnia.

33 * Sed quærite primò regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijciuntur vobis.

34 * Ne sitis igitur anxij de crastino, nam crastinus dies curam habebit suiipsius: sufficit diei malum suum.

---

23 אִן דִּין עֵינָךְ חֶזְיָא בִישָׁא כְּלֵּה פִּגְרָךְ חֶשׁוֹכָא נֶהֱוֵא אִן הָכִיל נְהוֹרָא דְּבָךְ חֶשׁוֹכָא הוּ חֶשׁוֹכָךְ כְּמָא נֶהֱוֵא ׃ 24 לָא
אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח לְחֶרֵין [g]מָרְוָן [h]לְמִפְלַח אוֹ גֵיר לְחַד [i]נָסְנָא וְלָאחֳרָנָא נֶרְחַם אוֹ לְחַד [k]נְיַקַר וְלָאחֳרָנָא [l]נְשׁוּט לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְחוּן
לַאלָהָא לְמִפְלַח וְלַמָּמוֹנָא ׃ דְּיוֹם תְּלָתָא בְּשַׁבְּתָא דְּשַׁבְּתָא קַדְמֵיתָא דְּצוֹמָא

25 מֶטֶל הָנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן לָא [a]תְּאַצְפוּן לְנַפְשְׁכִין מָנָא [b]תֵּאכְלוּן וּמָנָא [c]תֶּשְׁתּוּן וְלָא לְפַגְרְכוֹן מָנָא תֶּלְבְּשׁוּן לָא הֲוֵת
נַפְשָׁא יַתִּיר [d]מִן [e]סִבַּר [f]חַר פְּגַרְחָא וּפְגַרָא מִן לְבוּשָׁא ׃ 26 [e]חוּרוּ [f]בְּפָרְחָתָא דַּשְׁמַיָּא דְּלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלָא חָמְלִין [g]בַּאוֹצָרֵא
וַאבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא [h]מְהַדֵּם לְהוֹן לָא הָא אַנְחוּן מְיַחֲרִין אַנְחוּן מָנְהוֹן ׃ 27 מַנוּ דִּין מָנְכוֹן דְּנִאְצַף מָשְׁכַּח [i]לְמוֹסָפוּ עַל
[k]קוֹמְתֵהּ אַמְתָא חָדָא ׃

[g] לשון יחיד מריא
[h] פְּלַח [i] סְנָא [k] יְקַר
[l] שָׁט

[a] יִצַּף [b] אֵכַל [c] שְׁתָא
[d] סְבַר [e] חַר [f] פְּרַח
[g] אֲצַר [h] תַּרְסָא
פעמו מאכל
[i] יְסַף [k] קָם

23 * Si autē oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?

23 * ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται· εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον;

24 * Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammonæ.

Luc.16.c 13.

24 * οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

25 * Ideo dico vobis, Ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nónne anima plus est quàm esca: & corpus plus quàm vestimentum?

Luc.12.c 22. 1.Pet.5.b 7. Psal.54.d 25. Phi.4.a 6 1.Tim.6.b 8.

25 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;

26 * Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cæles- D tis pascit illa. Nónne vos magis pluris estis illis?

26 * ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

27 * Quis autem vestrum cogitans, potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum?

27 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

28 * Et de vestimento quid soliciti estis? Cōsyderate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent.

28 * καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει.

29 * Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis.

29 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

30 * Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei?

30 * εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

31 * Nolite ergo soliciti esse, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

31 * μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα;

32 * Hęc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis.

32 * πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

33 * Quærite ergo primùm regnum Dei & iustitiā eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

1.Reg.3.c 9.1

33 * ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

34 * Nolite ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi. sufficit diei malitia sua.

34 * μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

---

k קוֹמְתָהּ אַמְתָא חָרָא ׃ 28 וְעַל לְבוּשָׁא מָנָא יְצַפִּין אַנְחוּן אֶתְבַּקוּ בְשׁוֹשַׁנֵּא דְּבָרָא אֵיכַנָא רָבִין וְלָא m לָאֵין וְלָא עָזְלִן ׃
29 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דִּין דְּאַפִלָא שְׁלֵימִין בְּכֻלְּהוֹן שׁוּבְחֵהּ n אֶתְכַּסִי אַיךְ חֲדָא מִנְּהֵין ׃ 30 אִן דֵּין לַעֲסִירָא דְּחַקְלָא
דְּיוֹמָנָא אִיתַוֹהִי וּמָחָר נָפֵל בְּתַנּוּרָא אֱלָהָא הָכַנָא מַלְבֵּשׁ לָא סַגִּי יַתִּיר לְכוֹן זְעִירֵי הֵימָנוּתָא ׃
31 לָא הָכֵיל תְּאצְפוּן אוֹ תְּאמְרוּן מָנָא נֵאכוֹל אוֹ מָנָא נֶשְׁתֵּא אוֹ מָנָא נֶתְכַּסֵא ׃
l בְּעָא 32 כְּלְהֵין גֵּיר הָלֵין עַמְמֵא הוֹ דְּעָלְמָא ס בָּעִין לְהֵין אֲבוּכוֹן דִּין דְּבַשְׁמַיָּא יָדַע דַּאף לְכוֹן מְחַבְּעִין הָלֵין כְּלְהֵין ׃
33 בְּעוֹ דֵּין לוּקְדֵם מַלְכוּתָא וַאלָהָא וְזַדִּיקוּתֵהּ וְכְלְהֵין הָלֵין p מְתְּתַוסְפִּן לְכוֹן ׃
m יִסַּף 34 לָא הָכֵיל q תְּאצְפוּן דְּמְחָר הוֹ גֵּיר מָחָר יֶצֶף דִּילֵהּ סַפֵּק לֵהּ לְיוֹמָא בִּישְׁתֵּהּ ׃
n יִצַּף

Feria tertia Septimanæ ſecundæ Ieiunij.

CAP. VII.

1 NE iudicaueritis, vt ne iudicemini.

2 * *Quo enim iudicio vos iudicatis, iudicabimini: & qua menſura vos metimini, menſurabitur vobis.*

3 * *Quid autem intueris feſtucam, quæ eſt in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non animaduertis?*

4 * *Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine educam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo?*

5 * *Acceptor vultus, [perſonate] educito primùm trabē de oculo tuo, & tunc perſpicies ad educendam feſtucam de oculo fratris tui.*

6 * *Ne dederitis ſanctum canibus, nec proieceritis margaritas veſtras ante ſues, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi dilacerent vos.*

7 * *Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.*

8 * *Quiſquis enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & ei qui pulſat, aperietur.*

9 * *Sed quis eſt vir ex vobis, qui, ſi ab eo filius eius petat panem, lapidem porrigat ei?*

10 * *Et, ſi piſcem petierit, num colubrum porriget ei?*

11 * *Quòd ſi ergo vos qui mali eſtis, noſtis munera bona dare filijs veſtris; quantò magis pater veſter qui in cælis eſt, dabit bona ijs qui rogauerint eum?*

12 * *Quæcunque igitur volueritis vt faciant vobis homines, ita & vos facite eis. Hoc enim eſt Lex & Prophetæ.*

Matutinis Paraſceues Sabbathi præcedentis Ieiunium.

13 * *Intraite per anguſtam portam, quoniam lata eſt porta & ſpacioſa via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt illi qui abeunt per eam.*

14 * *Quàm parua eſt porta & ſtricta via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt illi, qui inueniunt eam!*

יוֹם תְּלָתָא בְּשַׁבָּא דְּתִנְיָנוּתָא דְּרַעוּתָא

1 לָא תְּרוֹנוּן דְּלָא תְּתְדִּינוּן׃ 2 בְּדִינָא גַיר דְּתְדִּינוּן אַנְתוּן תְּתְדַּנוֹן וּבְכִילְתָּא דְּמְכַיְלִין אַנְחְנָא מְתְכַיְלִ לְכוֹן׃
3 וּמָנָא דִּין חָזֵא קַסְמָא דִּבְעֵינָךְ לָא כָּחַר אַנְתְּ׃ 4 אוֹ אֵיכְנָא אֲמַר אַנְתְּ לַאחוּךְ שְׁבוֹק
5 נְסַב דִּין חָזֵא קַסְמָא דִּבְעֵינָךְ וְהָא קוֹרְתָּא בְּעֵינָךְ׃ 5 נְסַב בַּאפָּא אֲפֵק לוּקְדָם קָרִיתָא מִן עֵינָךְ וְהֵידֵין נָחְבַּחַר לָךְ לְמַפְקוּ
6 אֲפֵק גְּלָא מִן עֵינָךְ וְהָא קָרִיתָא בְּעֵינָךְ׃ 6 לָא הֲוֵלִין קוּדְשָׁא לְכַלְבֵא וְלָא חַרְמוּן מַרְגָּנִיתְכוֹן קֻדָּם חֲזִירֵא דִּלְמָא נְרוּשׁוּן אֵנִין
7 בְּרַגְלֵיהוֹן וְנַהְפְּכוֹן נְבַזְעוּנְכוֹן׃ 7 שְׁאֵלוּ וְנִתְיְהֵב לְכוֹן בְּעוּ וְהַשְׁכְּחוּן קוּשׁוּ וְנִתְפְּתַח לְכוֹן׃
8 כָּל גַּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וְדָבְעָא מַשְׁכַּח וְלַאינָא דְנַקֵּשׁ מִתְפְּתַח לֵהּ׃

---

[a] דִּן כְּלֵל אוֹ כְּלָא אוֹ כָּל [b] גְּלָל [c] נָפַק [d] נִתַּל [e] רַמָּא [f] חֵפֵד [g] בּוּז [h] נְקַשׁ

CAP. VII.

ζ.

& nō iudicabimini Luc. 6. f 37. Rom. 2. a 1. Mar. 4. c 24.

NOlite iudicare, †vt nō iudicemini. 1
* In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini; & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. 2 A

* Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo nō vides? 3

* Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine eijciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est in oculo tuo? 4

*Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. 5

* Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis, & †conuersi dirumpant vos. 6

canes

Inf. 21. b 22. Mar. 11. c 24. Luc. 11. b 9. Ioh. 14. b 13. & 16. c 23. Iac. 1. a 6

* Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. 7

* Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. 8

* Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei? 9 B

* Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei? 10

* Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quantò magis pater vester qui in cælis est, dabit bona petentibus se? 11

Luc. 6. d 31. Tob. 4. c 16. Luc. 13. c 24. ita

* Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines: †& vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ. 12

* Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spaciosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. 13

* Quàm angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inueniunt eam! 14

---

m יִשָּׁט
n יִתֵּב ° נָתַל יִתַּר

9 אוֹ מַנוּ מָנֵכוּן גַּבְרָא דְּנָשַׁאלְיוּהִי בְּרֵה לַחְמָא לְמָא כְּאפָא m מַוּשֵׁט לֵהּ׃ 10 וְאִן נוּנָא נָשָׁאלְיוּהִי לְמָא חֲוָיָא מַוּשֵׁט
לֵהּ׃ 11 וְאִן חָכִיל אַנְהוּן דְּבִישָׁא אַנְהוּן יָדְעִין אַנְחוּן n מַוּהֲבָתָא מְבָתָא ° לְמֶהֱל לַבְנֵיכוּן כְּמָא p יְהֵירָאִית אֲבוּכוּן
דְּבִשְׁמַיָּא נָהֵל טָבָתָא לְאִילֵּין דְּשָׁאלִין לֵהּ׃ 12 כֹּל מָא דְּצָבֵיהוּן דְּנֶעְבְּדוּן לְכוּן בְּנֵינָשָׁא הָכַנָּא אַף אַנְחוּן עֲבְדוּ
לְהוּן הָנוֹ גִּיר נָמוֹסָא וְנְבִיָא׃

דְּצַפְרָא וְעָרוּכְתָא דְּשַׁבְּתָא קַרְמַיְתָא ° דְּצוֹמָא

o עִם
b עָל ° פְּתָא
d יְבַל ° אֲבַר

13 b עוּלוּ בְּהֵרְעָא אֲלִיצָא c דַּפְתָּא הוּ הֵרְעָא וּרְוִיחָא אוּרְחָא אַיְדָא d דְּמוּבְלָא c לַאבְדָנָא וְסַגְיָא אֲנוּן אִילֵּין דָּאזְלִין בְּיַדֵּהּ׃
14 מָא קְטִין הֵרְעָא וַאלִיצָא אוּרְחָא אַיְדָא דְּמוּבְלָא לְחַיֵּא וְזָעִירָא אֲנוּן אִילֵּין דְּמַשְׁכְּחִין לֵהּ׃

15 * Cauete à pſeudoprophetis, qui ꝛ veniunt ad ꝛos cum ꝛeſtimentis ouium, intus autem ipſi ſunt lupi rapaces.

16 * Sed à fructibus eorum cognoſcetis eos. Num colliguntur ex ſpinis ꝛuæ, aut ex tribulis ficus?

17 * Ita omnis arbor bona, fructus bonos facit: arbor autem mala, fructus malos facit.

18 * Impoſſibile eſt arborem bonam fructus malos facere, aut arborem malam fructus bonos facere.

19 * Omnis arbor quæ non facit fructus bonos, exciditur, & in ignem cadit.

20 * Itaque à fructibus eorũ cognoſcetis eos.

21 * Non quiſquis dicit mihi, Domine mi, Domine mi, intraturus eſt in regnum cælorum; ſed is qui facit ꝛoluntatem patris mei qui in cælis eſt.

22 * Multi dicturi ſunt mihi in illo die, Domine mi, Domine mi, nunquid in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo ꝛirtutes multas edidimus?

23 * Tunc autem profitebor eis, Nunquam noui ꝛos: diſcedite à me operarij iniquitatis.

24 * Quiſquis igitur audit hos ſermones meos, eosque exequitur, aſſimilatur ꝛiro ſapienti, qui quidem extruxit domum ſuam ſuper petram.

25 * Et deſcendit pluuia, ꝛenerúntque flumina: ac flauerunt ꝛenti, & irruerunt in ipſam domum illam, neque cecidit, quippe cuius fundamenta ſuper petram iacta fuerant.

26 * Et quiſquis audit hos ſermones meos, nec eos exequitur, aſſimilatur ꝛiro ſtulto qui extruxit domum ſuam ſuper arenam.

27 * Et deſcendit pluuia, ꝛenerúntque flumina; ac flauerunt ꝛenti, & irruerunt in domum illam, atque corruit, & fuit ruina eius magna.

28 * Et factum eſt, quum abſoluiſſet Jeſchua hos ſermones ꝛt obſtupeſcerent turbæ ſuper doctrina ipſius.

29 * Docebat enim eos, ꝛt poteſtatem habens, non autem ꝛt Scribæ ipſorum & Periſchæi.

---

15 [f] אֶזְדַּהֲרוּ מִן נְבִיֵא דַּגְלָא דְאַתְיִן לְוָתְכוֹן כַּלְבוּשֵׁא דְאִמְּרָא מִזְ לְגַו דֵּין אִיתַיְהוֹן דְאִבָּא חָטוּפָא ׃ [f] זְהַר

16 מֶן פְּאַרַיְהוֹן דֵּין [g] תֵּדְעוּן אֱנוּן לְמָא לָקְטִין מֶן כּוּבָא עָנְבָא אוֹ מֶן קוּרְטָבָא חֶאֱנָא ׃ [g] יְדַע

17 הֲכַנָא כְּל אִילָנָא טָבָא פְּאַרָא שַׁפִּירָא עָבֵד אִילָנָא דֵּין בִּישָׁא פְּאַרָא בִּישָׁא עָבֵד ׃

18 לָא מָשְׁכַּח אִילָנָא טָבָא פְּאַרָא בִּישָׁא לְמֶעְבַּד וְלָא אִילָנָא בִּישָׁא פְּאַרָא טָבָא לְמֶעְבַּד ׃

19 כְּל אִילָנָא דְלָא עָבֵד פְּאַרָא טָבָא מֶתְפְּסֵק וְנָכְנוֹרָא נָפֵל ׃ 20 מַדִּין מֶן פְּאַרַיְהוֹן תֵּדְעוּן אֱנוּן ׃

21 לָא הַנָא כְּל דַּאמַר לִי מָרִי [h] עָאל לְמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָא אֶלָא מֶזְ דְעָבֵד צְבְיָנֵה דַאבִי דְבִשְׁמַיָא ׃ [h] עַל

22 סַגִיאֵא [i] נֵאמְרוּן לִי בְּהַהוּ יוֹמָא מָרִי מָרִי לָאו בְשֻׁמָךְ [k] אֶתְנַבִּין וּבְשֻׁמָךְ שֵׁאדֵא [l] אַפֵּקֶן וּבְשֻׁמָךְ חַיְלֵא סַגִיאֵא עָבְדֶן ׃ [i] אָמַר [k] נְבָא [l] נְפֵק

15 * Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

15 * προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες.

Luc. 6. f 44.

16 * A fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus?

16 * ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

17 * Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit.

17 * οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

autem

18 * Non poteſt† arbor bona, malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.

18 * οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

Sup. 3. b 10.

19 * Omnis arbor quæ nõ facit fructum bonũ, excidetur, & in ignem mittetur.

19 * πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

20 * Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

20 * ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Infr. 25. b 11.

21 * Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum.

21 * οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

22 * Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus.

Act. 19. c 13.

22 * πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 * Et tunc confitebor illis, quia nunquã noui vos: diſcedite à me † qui operamini iniquitatem.

omnes Pſ. 6. a 9. Inf. 25. d 41. Luc. 13. c 27. Luc. 6. g 47. Rom. 2. b 15. Iacob. 1. d 22.

23 * καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

24 * Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea: aſſimilabitur viro ſapienti qui ædificauit domum ſuam ſuper petram:

24 * πᾶς οὖν ὅς τις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν.

25 * Et deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit. fundata enim erat ſuper petram.

25 * καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Iacob. 2. c 25.

26 * Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto qui ædificauit domũ ſuam ſuper arenã:

26 * καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον.

Ezech. 13 b 11

27 * Et deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

27 * καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

Marc. 1. c 22 Luc. 4. c 32.

28 * Et factum eſt, cùm cõſummaſſet Ieſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina eius.

28 * καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

29 * Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi.

29 * ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

---

21 וְחַיְדִין [m] אַוְדָא לְהוֹן דְּמֵמְהוֹם לָא יְדַעְתְּכוֹן אַרְחֲקוּ לְכוֹן מִנִּי פָּלְחֵי עַוְלָא׃ 22 כָּל הָכֵיל דְּשָׁמַע [n] מִלַּי הָלֵין וְעָבֵד

[m] יְרָא [n] מִלָּל

23 לְהֵין נְתַדְּמֵא לְגַבְרָא חַכִּימָא הַו דַּבְּנָא בַּיְתֵהּ עַל שׁוּעָא׃ 25 וְנָחֵת מֵטְרָא [o] וְאַתוֹ נַהֲרָוָתָא [p] וְנָשַׁבִּי רוּחָא [q] וְאִתְטַרִיו בֵּה

[o] אֶתָא [p] נְשַׁב [q] טַרְיָא

24 בְּבַיְתָא הַו וְלָא נְפַל שָׁתָאסַו הֵי גֵּיר עַל שׁוּעָא [r] סִימָן הָוֵי׃ 26 וְכָל מַן דְּשָׁמַע מִלַּי הָלֵין וְלָא עָבֵד לְהֵין נְתַדְּמֵא לְגַבְרָא

[r] סָם

27 סַכְלָא דַּבְּנָא בַּיְתֵהּ עַל חָלָא׃ 27 וְנָחֵת מֵטְרָא וְאַתוֹ נַהֲרָוָתָא וְנָשַׁבִּי רוּחָא וְאִתְטַרִיו בְּבַיְתָא הַו וְנָפַל וַהֲוָת

[s] נְפַל [t] אֵלֶף

28 [s] מַפּוּלְחֵהּ רַבָּא׃ 28 וַהֲוָא דְּכַר שַׁלֵּם יְשׁוּעַ מְלָא הָלֵין תְּחִירִין הֲוָו כָּנְשָׁא עַל [t] יוּלְפָנֵהּ׃

29 מַלֵּף הֲוָא לְהוֹן גֵּיר אֵיךְ מְשַׁלְטָא וְלָא אֵיךְ סָפְרֵיהוֹן וַפְּרִישָׁא׃

Lectio ad veſperam Dominicæ ſecundæ Ieiunij.

CAP. VIII.

1 *QVum autem deſcendiſſet è monte, circundederunt eum turbæ multæ.*

2 ** Et ecce leproſus vnus veniens adorauit eum, & ait: Domine mi, ſi volueris, potes me mundare.*

3 ** Et extendens manum ſuam Jeſchua, admouit ei, & ait: Volo ego, mundus eſto. & in illa ipſa hora mundata eſt lepra eius.*

4 ** Et ait illi Jeſchua, Vide ne vlli dixeris: ſed abi, oſtende temetipſum ſacerdotibus, & offer oblationem ſicuti præcepit Mouſche, vt ſit eis teſtimonio.*

5 ** Quum autem ingreſſus fuiſſet Jeſchua Capharnachum, acceſſit ad eum Centurio quidam, & rogauit eum, inquiens.*

6 ** Domine mi, puer meus iacet domi & paralyticus eſt, & malè cruciatur.*

7 ** Ait illi Jeſchua, Ego iturus ſum, & ſanabo eum.*

8 ** Reſpondit ille Centurio, & ait: Domine mi, non ſum dignus, vt ingrediaris ſub tugurium meum, ſed tantum dic verbum & ſanabitur puer meus.*

9 ** Nam & ego ſum homo ſub poteſtate conſtitutus, & habeo ſub manu mea milites, & dico huic, ito, itque: & alteri, veni, venitque: & ſeruo meo, hoc age, & agit.*

10 ** Quod quum audiſſet Ieſchua miratus eſt, & ait ſecum euntibus: Amin ego dico vobis, ne in Iſroiel quidem inueni talem fidem.*

11 ** Ego verò dico vobis, Multi venturi ſunt ab Oriente, & ab Occidente, ſeſſurique cum Abrohom, & Iſchok, & Jakoub in regno cælorum.*

12 ** Filij verò regni extrudentur in tenebras exteriores, illic erit fletus & ſtridor dentium.*

13 ** Proinde ait Jeſchua Centurioni illi, Abi, vt credidiſti, fiat tibi: & ſanitati reſtitutus eſt puer eius in illa ipſa hora.*

---

[a] קְרִיָנָא דְרַמְשָׁא דְיַחַר בְּשַׁבָּא דְיַתְרִין דְצוֹמָא קפלאון ח [a] קְרָא

1 כַּד דַיִן נְחֵת מִן טוּרָא [b] נַקְפוּהִי כֻּנְשָׁא סַגִּיאָא ׃ 2 וְהָא גַּרְבָּא חַד אֲתָא סְגִד לֵהּ וַאֲמַר מָרִי אִן צָבֵא אַנְתְּ מָשְׁכַּח [b] נְקַף עברית יקף כְּמוֹ מִן יֵדַע נוֹדַע
אַנְתְּ [c] לְמִדְכֵּיוֹתִי ׃ 3 וּפְשַׁט אִידֵהּ יְשׁוּעַ קְרֵב לֵהּ וַאֲמַר צָבֵא אֲנָא אֶתְדְּכֵי וּבָהּ בְּשָׁעְתָא אִתְדְּכִי גַּרְבֵּהּ ׃ דְּכָא
4 וַאֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ חֲזִי לְמָא לָאֱנָשׁ אָמַר אַנְתְּ [d] לָא חַוֵּא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנָא וְקָרֵב קוּרְבָּנָא אַיִךְ דְּפַקֵּד מוּשֶׁא [e] לְסָהֲדוּתְהוֹן ׃ [a] אֲזַל [e] סְחַד
5 כַּד עַל דַּיִן יְשׁוּעַ לְכְפַרְנַחוּם קְרֵב לֵהּ קְנְטְרוֹנָא חַד וּבְעָא הֲוָא מְבַּהּ וַאֲמַר ׃
6 מָרִי טַלְיִי [f] רְמָא בְּבֵיתָא וַמְשַׁרְי [g] וּבִישְׁאִית מָשְׁהַנַק ׃ 7 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ אֲנָא אֶתֵּא וַאסֵיוּתְי ׃ [f] רְמָא [g] בִּישׁ
8 עָנָא קְנְטְרוֹנָא הַו וַאֲמַר מָרִי לָא שָׁוֵא אֲנָא דְּתֵעוֹל תְּחֵית [h] מַטְלִי אֶלָּא בַּלְחוֹד אֱמַר בְּמִלְּתָא [i] וְנָתַאסֵא טַלְיִי ׃ [h] טְלַל [i] אֶסָא

CAP. VIII.

Ieſus Marc. 1. d 40. Luc. 5. e 12.

CVm autem deſcendiſſet† de monte, ſequutæ ſunt eum turbæ multæ. A

* Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens, Domine, ſi vis, potes me mundare.

* Et extendens Ieſus manum, tetigit eum, dicens, Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius.

* Et ait illi Ieſus, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te ſacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis.

Leui. 14. a 2.

* Cùm autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio, rogans eum,

Lu. 7. a 1 Ioh. 4. g 46.

* Et dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

* Et ait illi Ieſus, Ego veniam, & curabo eum.

* Et reſpondens centurio, ait, Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, & B ſanabitur puer meus.

Lu. 7. a 6

* Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, Vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit.

* Audiens autem Ieſus, miratus eſt: & ſequentibus ſe dixit, Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſrael.

Eſa. 42. f 25. Mala. 1. c 11. Luc. 13. c 29.

* Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cælorum:

Infr. 22. b 13. Luc. 13. f 28. Pſal. 106 b 20. Sap. 16. b 12

* Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.

ex

* Et dixit Ieſus Centurioni, Vade, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer †in illa hora.

η'.

1 * Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

2 * καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

3 * καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.

4 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

5 * εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτόν,

6 * καὶ λέγων, κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος.

7 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

8 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη, κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

9 * καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

10 * ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

11 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ, καὶ ἰσαὰκ, καὶ ἰακὼβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

12 * οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

13 * καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ, ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι· καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

---

[a] שְׁלַט והוא לשון יון [b] אַף אֲנָא גְּיר גַּבְרָא אֲנָא דְּתְחֵית [k] שׁוּלְטָנָא וְאִית תְּחֵית אִידַי [l] אֲמַטְרַטְיוּתָא וַאֲמַר אֲנָא לְהָנָא [m] דְּזִל וַאֲזֵל וְלְאַחֲרָנָא [n] דְּתָא
[m] אֲזַל [n] אָתָא וְאָתָא וְלְעַבְדִּי דְּעָבֵד הָדָא וְעָבֵד ׃ [10] כַּד שְׁמַע דֵּין יְשׁוּעַ [o] אְתְדְּמַר וַאֲמַר [p] לְדָאתִין עְמֵּה אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאַף
[o] דְּמַר [p] אָתָא לָא בְּיִסְרָיֵל [q] אֶשְׁכַּחֵת אֵיךְ הָדָא [r] הֵימָנוּתָא ׃ [11] אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דִּין דְּסַגִּיאָא נְאתוֹן מִן [s] מַדְנְחָא וּמִן [t] מַעַרְבָא
[q] בְּיִסְרָאֵל [r] הֵימָנוּתָא [s] מִדִּינְחָא [t] מַעֲרְבָא [u] וְנֶסְחַמְכוּן עִם אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקוֹב בְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃
[12] בְּנֵי מַלְכוּתָא [x] נֶפְקִין לְחָשׁוֹכָא בָּרָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכְיָא וְחוֹרֶק שִׁנַּיָּא ׃
[x] נְפַק [y] אֲפָא [13] וַאֲמַר יְשׁוּעַ לְקֶנְטוּרוֹנָא הַוֵ אֲזֵל אֵיכְנָא דְּהֵימְנְתְּ נֶהֱוֵא לָךְ [y] וְאִתְאַסִּי טַלְיֵהּ בָּהּ בְּשָׁעְתָּא ׃
[y] עֲרַב

Lectio ad Oblationem Septimanæ præcedentis Ieiunium.

14 * *Quúmque veniſſet Jeſchua in ædes Schemeoun, vidit ſocrum eius iacentem ac febre correptam.*

15 * *Et tetigit manum eius, & reliquit eam febris, ſurrexitque ac miniſtrauit eis.*

16 * *Quum autem eſſet veſpera, obtulerunt coram eo dæmoniacos multos, & fecit exire dæmonia eorum verbo, eoſque omnes qui malè affecti erant, ſanauit.*

17 * *Vt impleretur id quod dictum eſt per Eſchaio prophetam, dicentem: Ipſe accipiet dolores noſtros, & infirmitates noſtras ſuſtinebit.*

18 * *Quum autem vidiſſet Jeſchua turbas multas quæ circuibant ſe, iuſſit eas abire in vlteriorem* ripam.

19 * *Et acceſſit quidam Scriba, & dixit ei, Præceptor mi, ibo poſt te quocunque iueris.*

20 * *Ait illi Jeſchua, Vulpes habent luſtra, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi reclinet caput ſuum.*

21 * *Alius autem ex diſcipulis eius, dixit ei: Domine mi, permitte mihi primùm ire ſepultum patrem meum.*

22 * *Jeſchua verò dixit ei, Veni poſt me & relinque mortuos ſepelientes mortuos ſuos.*

Ad veſperam Dominicæ tertiæ Ieiunij.

23 * *Et quum Jeſchua conſcendiſſet nauem, conſcenderunt cum eo diſcipuli eius.*

24 * *Et ecce commotio magna facta eſt in mari, vſqueadeo vt nauis operiretur fluctibus: ipſe autem Jeſchua dormiebat.*

25 * *Et acceſſerunt diſcipuli eius, qui excitarunt eum, & dixerunt ei: Domine noſter, libera nos, perimus.*

26 * *Ait illis Jeſchua, Quid timidi eſtis modica fide præditi? tunc ſurrexit & cohibuit ventum ac mare, & facta eſt tranquillitas magna.*

27 * *Homines verò mirati ſunt, dicentes: Quis eſt iſte, cui venti & mare obediunt?*

---

[a] קְרִינָא דְקוּרְבָא דְשַׁבְתָא קַדְמַיְתָא דְצוֹמָא

14 וְאִתָּא יְשׁוּעַ לְבַיְתָהּ דְשִׁמְעוֹן וְחָזָא לַחְמָתֵהּ [b] דְרַמְיָא [c] וְאָחִידָא לָהּ אֶשָׁתָא׃ 15 וְקָרֵב לְאִידָהּ וְשַׁבַּקְתַּהּ אֶשָׁתָא

[b] רְמָא [c] אֲחַר

[d] וְקָמַת [c] וְמְשַׁמְשָׁא הֲוָה לְהוֹן׃ 16 כַּד חֲוָא דֵין רַמְשָׁא קָרְבוּ קֳדָמוֹהִי דַיְוָנֵא סַגִיאֵא [f] וְאפֵק רַיוֵיהוֹן בְּמִלְּחָא וְלְכָלְהוֹן

[d] קָם [e] שַׁמֵּשׁ [f] נְפַק

אִילֵין [g] דְבִישָׁאִית עֲבִידִין הֲוֹו אַסִי אֲנוּן׃ 17 אַיִךְ דְּתֶחְמֵלָא מֵדֶם דַּאתֶאמַר בִּיד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דַאמַר דְּהוּ [h] נָסַב כְּאבַיִן

[g] בִּישׁ [h] נְסַב

[i] וְכוּרְהַנַיִן נָטַעַן׃ 18 כַּד חֲזָא דֵין יְשׁוּעַ בְּנָשָׁא סַגְיָאֵא [k] דַחְדִירִין לֵהּ פְּקַד דְּנֶא זְלוֹן לְעֶבְרָא׃

[i] כְּרֵה [k] חֲדַר

19 וְקָרֵב סָפְרָא חַד וְאמַר לֵהּ רַבִּי אֲתֵא בָּתְרָךְ לַאתַר דַּאזֵל אַנְתְּ׃ 20 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ לְתַעֲלָא נָקְעָא אִית לְהוֹן

[l] טְלַל

וְלַפְרָחְתָא דַשְׁמַיָּא [l] מַטְלָלָא לַבְּרֵהּ דֵין דַּאנָשָׁא לַית לֵהּ אַיכָא דְנָסְמוֹךְ רִישֵׁהּ׃

Marc. 1. c 29. Luc. 4. f 38.

* Et cùm veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem & febricitantem:

14 * Καὶ ἐισελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημμένην καὶ πυρέσσουσαν·

* Et tetigit manum eius, & dimiſit eam febris; & ſurrexit, & miniſtrabat ei.

15 * καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Mar. 1. c 32. Luc. 4. f 40.

* Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & eijciebat ſpiritus verbo, & omnes malè habentes curauit.

16 * ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν.

Eſai. 53. g 4. 1. Pet. 2. d 24.

* Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, dicentem, Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotationes †portauit.

noſtras

17 * ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

* Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſſit † ire trans fretum.

diſcipulos

18 * ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

Luc. 9. g 59.

* Et accedens vnus Scriba, ait illi, Magiſter, ſequar te, quocunque ieris.

19 * καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

* Et dicit ei Ieſus, Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput †reclinet.

ſuum

20 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

* Alius autem de diſcipulis eius, ait illi, Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum.

21 * ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

* Ieſus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

22 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

Marc. 4. d 36. Luc. 8. c 22.

* Et aſcendente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius:

23 * Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

* Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat.

24 * καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε.

* Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes, Domine, ſalua nos, perimus.

25 * καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες, κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

* Et dicit eis †, Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tũc ſurgens imperauit ventis & mari; & facta eſt tranquillitas magna.

Ieſus

26 * καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ· καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

* Porrò homines mirati ſunt, dicentes, Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?

27 * οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

---

m הוא לשון יון

21 אַחֲרִינָא דֵין מִן תַּלְמִידוֹהִי אֲמַר לֵהּ מָרִי ᵐאַפֵּם לִי לוּקְדָם אִזַל אֶקְבּוֹר אֲבִי ׃

x אַתָּא

22 וְשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ ᵐ תָּא בָּתַרִי וְשָׁבוֹק מִיְתָא קְבִרִין מִיְתֵיהוֹן ׃

דַּרְמְשָׁא רְחַר בְּשַׁבָּא וְתַלְתָא רְצוֹמָא

24 וְהָא זוָעָא רַבָּא הֲוָא בְּיַמָּא אֲיכַנָּא דְּאַלְפָא מְחַכְּסָא מִן 23 וְכַד סְלֵק וְשׁוּעַ לְסַפִּינְתָּא סְלִקוּ עַמֵּהּ תַּלְמִידוֹהִי ׃

y עַר בְּצָא z אֲבַר

כַּלָּא הוּ דֵּין וְשׁוּעַ דְּמִיךְ הֲוָא׃ 25 וְקָרִבוּ תַּלְמִידוֹהִי y וְאָעִירוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ מָרָן z פְּצַן אַבְרִינָן ׃ 26 אֲמַר לְהוֹן וְשׁוּעַ

a דְּחַל

לְמָנָא a דַּחֲלְתָּנִין זְעוּרֵי הֵימָנוּתָא הֵיךְנִין קָם וְנְזָא בְּרוּחָא וּבְיַמָּא וַהֲוָא שְׁלָיָא רַבָּא ׃

b דְּמַר c שְׁמַע

27 אֲנָשָׁא דֵּין c אִתְדַּמְּרוּ וְאָמְרִין מַנּוּ הָנָא דִּוּרְחָא וְיַמָּא b מְשְׁתַּמְּעִין לֵהּ ׃

28 * Quúmque veniſſet Jeſchua ad vlteriorem ripam in regionem Godaræorum, occurrerunt ei duo dæmoniaci exeuntes de domo ſepulchrorum malè admodum, ita vt nemo poſſet tranſire per illam viam.

29 * Et acclamarunt, dicentes: Quid nobis & tibi Jeſchua fili Dei? veniſti huc ante tempus cruciatum nos?

30 * Erat autem procul ab eis grex porcorum multorum paſcens.

31 * Ipſi verò dæmones petebant ab eo, dicentes: Si eijcis nos, permitte nobis abire in gregem porcorum.

32 * Dixit eis Jeſchua, Abite. & ſtatim exeuntes ingreſſi ſunt porcos: & totus ille grex rectà contendit in rupem, & corruerunt in mare ac mortui ſunt in aquis.

33 * Illi autem qui paſtores agebant, fugientes ſeſe receperunt in vrbem, ac renuntiarunt quicquid acciderat, deque ipſis dæmoniacis.

34 * Exijt itaque tota ciuitas in occurſum Jeſchua: quúmque aſpexiſſent eum, petierunt ab eo, vt ex finibus ipſorum excederet.

CAP. IX.

1 ET conſcendit nauem, traiecitque & venit in ciuitatem ſuam.

2 * Et obtulerunt ei paralyticum decumbentem in lecto: viditque Jeſchua fidem eorum, & ait paralytico illi, Bono ſis animo fili mi, remittuntur tibi peccata tua.

3 * Quidam verò è Scribis dicebant in anima ſua, Iſte blaſphemat.

4 * Jeſchua autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis, Quid cogitatis mala in corde veſtro?

5 * Vtrum enim facilius eſt, dicere, Remittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge & ambula?

6 * Vt autem cognoſcatis, filium hominis habere poteſtatem in terra remittendi peccata, (dixit paralytico illi) Surge, tolle lectũ tuum, & abi domum tuam.

7 * Surgens itaque abijt domum ſuam.

8 * Quæ quum vidiſſent turbæ illæ, timuerunt, Deúmque laudibus euexêre, qui dediſſet talem poteſtatem hominibus.

---

28 וְכַד אֲתָא יֵשׁוּעַ לְעֶבְרָא לַאתְרָא דְּגַדְרָיֵא אַרְעוּהִי תְּרֵין דַּיוֵנֵא דְּנָפְקִין מִן בֵּית קְבוּרֵא בִּישָׁא דְּטָב אֵיךְ דְּלָא אֱנָשׁ נָשְׁבַח
נֶעֱבַר בְּהֵי אוֹרְחָא׃ 29 וְקָעַו וַאמְרִין מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵה דַּאלָהָא אֲתֵיתְ לְכָא קֳדָם זְבַנָא דְּתְשַׁנְקַן׃
30 אִיתְ הֲוָא דֵין לְהַל מָנְהִין בַּקְרָא דַּחֲזִירֵא סַגִּיאָא דְּרָעְיָא׃ 31 הָנוּן דֵּין שְׁאֲלָא בַּעֲיִן הֲוֹו מָנֵּהּ וַאמְרִין אִן סַפֵּק
אַנְתְּ לַן אֶפֵּס לַן דְּנֵאזַל לְבַקְרָא דַּחֲזִירָא׃ 32 אָמַר לְהִין יֵשׁוּעַ זְלוּ וּמֵחֲרָא נְפַקוּ וְעַלוּ בַּחֲזִירָא וְכָלָּה בַּקְרָא הֲי
מְחֲצַת לְעֵל לַשְׁקִיפָא וְנָפְלוּ בְיַמָּא וּמִיהוּ בְּמַיָּא׃ 33 הָנוּן דֵּין דְּרָעַיִן הֲוֹו עָרְקוּ וְאזַלוּ לְמְדִינְתָּא וְחַוִיוּ כָּל מֵדֵם דַּהֲוָא
וְדָהָנוּן דַּיוֵנֵא׃ 34 וְנָפְקַת כָּלָּה מְדִינְתָּא לְאוּרְעָה דְּיֵשׁוּעַ וְכַד חֲזַאוּהִי בְּעוֹ מָנֵּהּ דְּנֵשְׁנֵא מֵן תְּחוּמַיהוֹן׃

a קְעָא b שְׁנַק
i רְעָא k בְּעָא l נְפַק
m אֵזַל
n תְּרַץ o חֲמָא
p בְּעָא

Marc.5. a 1.f Luc.8. d 20

28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam.

28 * καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

29 * Et ecce clamauerunt, dicẽtes, Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

29 * καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Marc.5. b 11 Luc.7. d 32

30 * Erat autem non longè ab illis grex porcorum multorum paſcens.

30 * ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

31 * Dæmones autem rogabant eum, dicentes, Si eijcis nos†, mitte nos in gregem porcorum.

31 * οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

hinc

32 * Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierũt in porcos, & ecce †impetu abijt totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.

32 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑπάγετε· οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων· καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

magno

33 * Paſtores autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nunciauerunt omnia, & de ijs qui dæmonia habuerant.

33 * οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.

34 * Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu: & viſo eo, rogabant vt tranſiret à finibus eorum.

Marc.5. b 17 Luc.8. c 37 Act.16. f 39

34 * καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

CAP. IX.

θ'.

Ieſus Marc.2. a 3. Luc.5. d 18 Iohis.a 5

1 * ET aſcendens † in nauiculam, tranſfretauit: & venit in ciuitatem ſuam.

1 * Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

2 * Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

2 * καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον· καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ, θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι σου.

3 * Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe, Hic blaſphemat.

3 * καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλασφημεῖ.

4 * Et cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

4 * καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, ἵνατί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Eſai.43. d 13 tua

5 * Quid eſt facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata†: an dicere, Surge & ambula?

5 * τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;

6 * Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

6 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· (τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ,) ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Acto.9. f 34

7 * Et ſurrexit, & abijt in domũ ſuam.

7 * καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

8 * Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

8 * ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

קפאלין ט

1 וְסָלַק לְאַלְפָּא וְעָבַר וְאָתָא לְמַרְוָנְתֵהּ׃

2 וְקַרִבוּ לֵהּ מְשַׁרְיָא כַּד רְמָא בְעַרְסָא וְחָזָא יְשׁוּעַ הֵימְנוּתְהוֹן וְאָמַר לְהַוֵּי מְשַׁרְיָא אִתְלַבַּב בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהֵיךְ׃

3 אֲנָשֵׁא דִין מִן סָפְרָא אֲמְרוּ בְּנַפְשְׁהוֹן הָנָא מְגַדֵּף׃

4 יְשׁוּעַ דִין יְדַע מַחְשְׁבָתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן מָנָא מְחַשְׁבִין אַנְתוּן בִּישָׁתָא בְּלֵבְכוֹן׃

5 מָנָא גִיר פְּשִׁיק לְמֵאמַר דְשָׁבִיקִין לָךְ חֲטָהֵיךְ אוֹ לְמֵאמַר דְקוּם הַלֵּךְ׃

6 וְהֵידְעוּן דִין דְשׁוּלְטָנָא אִית לַבְּרָה דְאֱנָשָׁא בַּאַרְעָא לְמְשְׁבַּק חֲטָהֵא אֲמַר לְהַוֵּי מְשַׁרְיָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ וְזֵל לְבַיְתָךְ׃

7 וְקָם אֲזֹל לְבַיְתֵהּ׃

8 כַּד חֲזוֹ דִין כְּנִשָׁא הָנוּן דְחֵלוּ וְשַׁבְּחוּ לֵאלָהָא דְיָהַב שׁוּלְטָנָא דְאִידְ הָנָא לַבְּנֵינָשָׁא׃

a שרא
b חשב
c ורע אזל
d ורע
e וזל

Feria quinta Septimanæ Candidatorum.

9 * *Quúmque Ieschua prætergrederetur illinc, vidit virum sedentem in ædibus telonariorum nomine Mathai, & ait illi: Veni post me. surgens itaque iuit post eum.*

10 * *Et quum accumberent domi venerunt publicani & peccatores multi, & accubuerunt cum Jeschua, & cum discipulis eius.*

11 * *Quæ quum vidissent Perischæi, dixerunt discipulis ipsius, Quare cum publicanis flagitiosisque edit magister vester?*

12 * *Quod quum audisset Jeschua, dixit eis: Non indigent sani medico, sed ij qui malè affecti sunt.*

13 * *Ite, discite quid sit: Misericordiam volo & non sacrificium, non enim veni vt vocarem iustos, sed peccatores.*

14 * *Tunc accesserunt ad eum discipuli Jouchanon, & inquiunt, Quare nos & Perischæi multum ieiunamus, & discipuli tui nõ ieiunant?*

15 * *Dixit eis Jeschua, Nunquid possunt filij thalami ieiunare quandiu cum eis est sponsus? Veniunt autem dies quum tolletur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt.*

16 * *Nemo immittit frustum panni nouum in vestimentum attritum vetustate, ne quid detrahat supplementum ex illo vestimento, fiatque scissura maior.*

17 * *Neque inijciunt vinum recens in vtres veteres, ne rumpantur vtres, vinúmque effundatur, & vtres pereant; sed inijciunt vinum recens in nouos vtres, & ambo conseruantur.*

Commemoratione Defunctorum.

18 * *Quum autem hæc loqueretur cum eis, veniens princeps quidã, appropinquauit & adorauit eum, inquiens, Filia mea nunc mortua est, sed veni, impone manum tuam super eam & viuet.*

19 * *Surgens itaque Jeschua ac discipuli eius, abierunt post eum.*

20 * *Et ecce mulier quæ profluuio sanguinis laborabat à duodecim annis, venit à tergo illius, tetigitque fimbriam vestimenti eius.*

21 * *Dicebat enim in anima sua* [apud se]. *Si solùm tetigero vestimentũ eius, sanabor ego.*

וְיוֹם חֲמִשָּׁא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דְּחַתָּנֵא

9 וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן תַּמָּן חֲזָא גַּבְרָא דְּיָתֵב בֵּית מָכְסָא דִּשְׁמֵהּ מַתַּי וְאָמַר לֵהּ תָּא בָּתְרִי וְקָם אָזַל בָּתְרֵהּ׃ [a] אֲתָא

10 וְכַד סָמִיכִין בְּבֵיתָא אִתּוֹ מָכְסָא וְחַטָּיֵא [b] אֲסְתַּמְכוּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידְוֹהִי׃ 11 וְכַד חֲזוֹ פְּרִישָׁא אָמְרִין [c] אָמָא לְתַלְמִידְוֹהִי לְמָנָא עִם מָכְסָא וְחַטָּיֵא לָעֵם רַבְּכוֹן׃ 12 [d] יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד שְׁמַע אֲמַר לְהוֹן לָא סְנִיקִין חַלִּימָא עַל [e] אֲסָיָא אֶלָּא [f] אֲזַל [g] עֲלַל

אִילֵּין דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין׃ 13 [h] זְלוּ [i] יְלַפּוּ מָנוּ חֶנָּנָא בָּעָא אֲנָא וְלָא דְּבְחָתָא לָא גַּיר אִתִּית וְאִקְרָא לְזַדִּיקָא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃ [j] עִם

14 הֵידֵין קְרִבוּ לֵהּ תַּלְמִידְוֹהִי דְּיוֹחָנָן וְאָמְרִין לְמָנָא חֶנָּן וּפְרִישָׁא [k] צָיְמִינָן סַגִּי וְתַלְמִידָךְ לָא צָיְמִין׃ g עברית חפה

15 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דַּלְמָא מָשְׁכְּחִין בְּנוֹהִי [l] דַּגְנוּנָא לְמֶעֱם כְּמָא דְּחַתָּנָא עִמְּהוֹן אִתֵּין דֵּין יוֹמָתָא כַּד [m] נְשְׁתַּקַּל מֶנְהוֹן [h] שְׁקַל

Marc.2. b 14 Luc.5.e 27.

* ET cùm transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. & surgens, secutus est eum.

9 * καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τελώνιον, ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

* Et factum est: discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius.

10 * καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

* Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus māducat magister vester?

11 * καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

Mar.2. c 17.

* At Iesus audiens, ait, Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus.

12 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Ose.6.a6 Infr. 12. a 7. 1.Tim.1. c 15

* Euntes autem discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

13 * πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν· οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Marc.2. c 18 Luc.5.f 33.

* Tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis dicentes, Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter; discipuli autem tui non ieiunant?

14 * τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες, διατί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

* Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.

15 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

* Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à vestimento, & peior scissura fit.

16 * οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

* Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpũtur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt: & ambo conseruantur.

17 * οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Mar. 5.b 22. Luc. 8. f 41.

* HAEC illo loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit, & adorabat eum, dicens, Domine filia mea modò defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet.

18 * Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἷς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, καὶ ζήσεται.

* Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius.

19 * καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Leui.15. d24. Marc.5. c25. Luc. 8.f 43.

* Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius. * Dicebat enim intra se, Si tetigero tantùm vestimentũ eius: salua ero.

20 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

21 * ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

---

[a] בְּלָא [b] נְתַף חֲתָנָא וְהֵיךְ נְצוּמוּן׃ 16 לָא אֱנָשׁ רָמֵא אוּרְקַעְתָּא חַדְתָּא עַל נַחֲתָא [k] בְּלִיָא דְּלָא [l] תְּתוּף [m] מַלְיוּתֵהּ מִן הַהוּ נַחֲתָא וְנָחֲוָא
[n] בְּזָעָא יַתִּירָא׃ 17 וְלָא רָמִּין חַמְרָא [o] חַדְתָּא בִּזְקָא בְּלִיתָא דְּלָא [p] מָצַטְרִין זִקָא וְחַמְרָא מָתְאַשֵּׁד וְזִקָא אָבְדָן אֶלָּא
[q] רָמִּין חַמְרָא חַדְתָּא בִּזְקָא חַדָתָא וְתַרֵיהוּן מָתְנַטְרִין׃
[r] בְּרוּכְרָנָא דַּעֲנִידָא כ

[s] כַּר דִּין הֲלִין מְמַלֵּל הֲוָא עַמְהוֹן אֶתָא [b] אַרכוֹנָא חַד קָרֵב סְגֵד לֵהּ וְאָמַר בַּרְתִי הָשָׁא מִיתַת אֶלָּא [c] תָּא סִים אִידָךְ עֲלַיהָ
[d] וְתֶחֱא׃ 19 וְקָם יְשׁוּעַ וְתַלְמִידוֹהִי וְאָזְלוּ בָּתְרֵהּ׃ 20 וְהָא אִנְתְתָא דְּדָרָא הֲוָא דְמָה שְׁנִין תְּרֵתְעָסְרָא אִתַת מִן בֵּסְתְּרַת
וְקָרְבַת לְקָרְנָא דְּלְבוּשֵׁא׃ 21 אָמְרָא הֲוַת גִּיר בְּנַפְשָׁהּ אֶפֵּן בְּלְחוֹד דְּלָמָאנֵהּ קָרְבָא אֲנָא [e] סְתָאסְיָא אֲנָא׃

22 * Jeschua autem conuersus respexit eam, & dixit ei: Bono sis animo, filia mea; fides tua seruauit te: & sanata est isthæc mulier ex illa hora.

23 * Venítque Jeschua in domum principis illius, ac videns tibicines turbásque tumultum edentes,

24 * Ait illis, Recedite vos, puella enim mortua non est, sed dormit. & subsannabant
26 eũ. * Quúmque eiecisset turbas, ingressus, prehendit eam manu eius. & surrexit puella.

26 * Et exijt hæc fama in vniuersam illam terram.

Feria sexta hebdomadæ quintæ Ieiunij.

27 * Quúmque prætergrederetur illinc Jeschua, sese adiunxerunt ei duo cæci, clamantes ac dicentes, Miserere nostri fili Dauid.

28 * Et quum domum veniisset, accesserunt ad eum cæci illi: dixit eis Jeschua, Creditis me posse hoc agere? dicunt ei, Etiam Domine no-
29 ster. * Tunc tetigit oculos eorum, & ait, Vti credidistis fiat vobis.

30 * Et statim aperti sunt oculi eorum, & prohibuit eis Jeschua, dicens, Videte, nemo resciscat.

31 * Illi autem egressi, famam eius sparserunt in vniuersam illam terram.

32 * Quúmque exüsset Ieschua, obtulerunt ei mutum in quo erat dæmonium.

33 * Et ejecto dæmonio locutus est mutus: & miratæ sunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit tale quicquam in Jsroiel.

34 * Perischæi verò dicebant, Per principem dæmoniorum ejicit dæmonia.

35 * Et perlustrabat Jeschua vrbes omnes & vicos, & docebat in synagogis eorum, atque prædicabat Euangelium regni, & sanabat omnes languores, omnésque dolores.

Commemoratione Apostolorum Sanctorum.

36 * Quum autem videret Jeschua turbas, misertus est earum, quòd essent fatigatæ ac dispersæ tanquam oues non habentes pasto-
37 rem. * Et ait discipulis suis: Messis multa & operarij pauci.

38 * Petite igitur à domino messis vt emittat operarios in messem suam.

---

22 וְיֵשׁוּעַ דֵּין אֶתְפְּנִי חֲזָה וְאֲמַר לָהּ אֶתְּלַבְּבִי בַּרְתִּי הַיְכָנוּתֵכִי וְאִתְאַסְיַת אַנְחְתָא הַי מִן הָי שָׁעֲתָא׃

23 וְאִתָא יֵשׁוּעַ לְבֵיתֵהּ דַּאַרְכּוֹנָא וַחֲזָא זְמָרֵא וְכֻנְשָׁא דְּמְשַׁתַּגְּשִׁין׃ 24 וְאֲמַר לְהוֹן פְּרוּקוּ לְכוֹן טְלִיתָא גִּיר לָא מִיתַת

25 אֶלָּא דַּמְכָא הִי וְגָחֲכִין הֲווֹ עֲלוֹהִי׃ וְכַד אַפֵּק לְכֻנְשָׁא עַל אַחֲרָה בְּאִידָהּ וְקָמַת טְלִיתָא׃ 26 וְנַפַּק שְׁבָא הָנָא

בְּכָלָּה אַרְעָא הָי׃

27 וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן חַמָּן דַּבְקוּהִי סַמְיֵא תְּרֵין דְּקָעִין וַאֲמְרִין אֶתְרַחֵם עָלַין בְּרֵהּ דְּדָוִיד׃

28 וְכַד אֵתָא לְבֵיתָא קְרִבוּ לֵהּ הָנוּן סַמְיֵא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מְהַימְנִין אַנְתּוּן דְּמָשְׁכַח אֲנָא הָדָא לְמֶעְבַּד אָמְרִין לֵהּ אִין

מָרַן׃ 29 תֵּירִין קְרֵב לְעֵינֵיהוֹן וַאֲמַר אֵיכָנָא דְּהֵימְנְתּוּן נֶהֱוֵא לְכוֹן׃

f פְּנָא g חֲנָא

h שְׁנַשׁ

i נְפַק k קָם

l סְמָא m קָעָא

n עָבַר

22 * At Ieſus conuerſus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te ſaluam fecit: & ſalua facta eſt mulier ex illa hora.

22 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

23 * Et cùm veniſſet Ieſus in domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem,

23 * καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον,

dixit ad eos

24 * † Dicebat, Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

24 * λέγει αὐτοῖς, ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

25 * Et cùm eiecta eſſet turba, intrauit, & tenuit manum eius †. Et ſurrexit puella.

25 * ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.

† & dixit, Puella ſurge.

26 * Et exijt fama hæc in vniuerſam terram illam.

26 * καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 * Et tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæci clamantes, & dicentes, Miſerere noſtri, fili Dauid.

27 * καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες, καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαβίδ.

28 * Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci, & dicit eis Ieſus, Creditis quia hoc poſſum facere? Dicunt ei, Vtique Domine.

28 * ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

29 * Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

29 * τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.

30 * Et aperti ſunt oculi eorum, & comminatus eſt illis Ieſus, dicens, Videte ne quis ſciat.

30 * καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.

31 * Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum in tota terra illa.

31 * οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

Inf. 12. b 22. Luc. 11. b 14. Infr. 12. b 23. Marc. 3. c 22. Luc. 11. b 15. Marc. 6. a 6. Luc. 13. a 10.

32 * Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

32 * αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

33 * Et eiecto dæmonio, locutus eſt mutus: & miratæ ſunt turbæ, dicētes, Nunquam apparuit ſic in Iſrael.

33 * καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες, οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ.

34 * Phariſæi autem dicebant, In principe dæmoniorum eijcit dæmones.

34 * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

35 * Et circuibat Ieſus omnes ciuitates, & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

35 * καὶ περιῆγε ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Marc. 6. c 34.

36 * Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & iacentes ſicut oues non habentes paſtorem.

36 * ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

Luc. 10. a 2. Iohan. 4. c 36.

37 * Tunc dicit diſcipulis ſuis, Meſſis quidem multa, operarij autem pauci.

37 * τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

38 * Rogate ergo Dominum meſſis vt mittat operarios in meſſem ſuam.

38 * δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

פְּתַח יְדַעְטָנָא 36 וּמְחָרָא אֶתְפְּתַחִי עֵינַיְהוֹן וְכָאָא בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר חֲזוֹ לָמָא אֱנָשׁ נְדַע׃ 37 הֵנוּן דֵּין נְפַקוּ אַטְבוּהִי בְּכָלָּה אַרְעָא הָהִי׃
דְּמַר
נְפַק 38 וְכַר נְפַק יֵשׁוּעַ קָרְבוּ לָהּ חַרְשָׁא דְּאִית עֲלוֹהִי דַּיְוָא׃ 39 וּמִן דְּנְפַק דַּיְוָא כְּלֵל הָוֹ חַרְשָׁא וְאִתְדַּמְּרוּ כֻּנְשָׁא וַאֲמְרִין
אֲלַף כְּרַח 40 וְלָא מָטְהוֹם אֶתְחֲזִי הָכְנָא בִּיסְרָיֵל׃ 41 פְּרִישָׁא דֵּין אָמְרִין הָוֵי בְּרִישָׁא דְּרַיְוָא מַפֵּק דַּיְוָא׃ 42 וּמְתְּבְרֵךְ הָוָא יֵשׁוּעַ
בַּמְדִינָתָא כָּלְהֵין וְכַקוֹרָיָא וּמַלֵּף הָוָא בַּכְנוּשְׁתְּהוֹן וּמַכְרֵז סַבְרָתָא דְּמַלְכוּתָא וּמַאסֵא כָּל כּוּרְהָנִין וְכָל כְּאבִין׃

כב

רְכַר 43 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ לְכָנְשָׁא אֶתְרַחֵם עֲלֵיהוֹן דַּלְאֵין הָוֵי וְשַׁרְיִן אַיִךְ עָרְבָא דְּלַית לְהוֹן רָעְיָא׃ 44 וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי
לְאָא שְׁרָא חַצָּדָא סַגִּי וּפָעֲלָא זְעוּרִין׃ 45 בְּעוֹ הָכִיל מִן מָרֵא חַצָּדָא דְּנַפֵּק פָּעֲלָא לְחַצָּדָה׃
נְפַק רָעָא

CAP. X.

1 ET vocauit duodecim discipulos suos, ac dedit eis potestatem contra spiritus inquinatos vt eijcerẽt eos, sanarentque quemlibet dolorem & infirmitatem.

2 * Ipsorum autem duodecim Apostolorum, nomina sunt hæc: Primus eorum Schemeoun qui vocatur Kipho, & Andreas frater eius: & Jaakoub filius Zabdai, & Jouchanon frater eius.

3 * Nec nõ Philippus, & Bar-Thoulmai, & Thoumo, & Mathai publicanus: & Jaakoub filius Chalphai, & Labbi cognominatus Thaddi.

4 * Et Schemeoun Zelotes, & Jihudo Scarioutо is qui prodidit eum.

5 * Hos duodecim misit Jeschua, ac præcepit eis, dicens: In viam prophanorum, [Gentium] ne proficiscamini, nec in vrbes Samaritanorum ingrediamini:

6 * Ite potius ad oues quæ perierunt ex domo Jsroiel.

7 * Quúmque proficiscimini, prædicate ac dicite: Appropinquauit regnum cælorum.

8 * Infirmos sanate, & leprosos mundate, mortuos susçitate, dæmoniaque eijcite: gratis accepistis, gratis date.

9 * Ne comparaueritis aurum, nec argentum, neque æs in marsupijs vestris.

10 * Neque peram ad iter, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo.

11 * In quamcunque verò vrbem aut ciuitatem introieritis, petite quisnam in ea dignus sit, & illic estote vsquedum exeatis.

12 * Et quum ingrediemini domum, postulate pacem domus.

13 * Quòd si domus illa digna fuerit, pax vestra ad eam perueniet: sinautem indigna fuerit, pax vestra super vos reuertetur.

14 * Quisquis autem non receperit vos, neque audierit sermones vestros, quum exieritis ex domo, aut ex ciuitate illa, excutite puluerem ex pedibus vestris.

15 * Equidem ego dico vobis, terram Sedoum & Omouro futuram trãquilliorem in die iudicij, vrbe illa.

קפלאון י

1 וְקָרָא לַתְּרֵעסַר תַּלְמִידוֹהִי וְיָהֵב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא עַל רוּחֵא סַנְפָּתָא דְּנַפְקוּן וְלַמַאסָיוּ כָּל כְּאֵב וּכוּרְסָן׃ [f] אֶסָּא

2 דְּיִלְהוֹן דֵּין דִּתְרֵעסַר שְׁלִיחֵא שְׁמָהָא אִיתַיהוֹן שָׁמְעוֹן דְּמָתְקְרֵא כֵּאפָּא וְאַנְדְּרָאוֹס אֲחוֹהִי וְיַעֲקוֹב בַּר 2 זַבְדַי וְיוּחַנָן אֲחוֹהִי׃ 3 וּפִילִיפּוֹס וּבַר תּוּלְמַי וְתָאוֹמָא וּמַתַּי מָכְסָא וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַּי וְלַבִּי [g] דְּאִתְכַּנִּי תַּדַּי׃ [g] כְּנָח

4 וְשִׁמְעוֹן קְנַנָיָא וִיהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הוּ דְּאִשְׁלְמֵה׃ 5 לְהָלֵין תְּרֵעסַר שַׁדַּר יֵשׁוּעַ וּפַקֵּד אֵנוּן וְאֲמַר בְּאוּרְחָא [h] עַל׳ אֶזֵל
דְּחַנְפֵּא לָא תֵּאזְלוּן וְלַמְרִינָתָא דְּשָׁמָרָיֵא לָא [h] תֵּעָלוּן׃ 6 [i] זְלוּ לְכוּן דֵּין יְתִירָאִית לְוָת עָרְבָא דְּאַבַּדוּ מִן בֵּית יִסְרָיֵל׃ [h] עַל׳ אֶזֵל
7 וְכַד אָזְלִין אַנְתוּן אַכְרְזוּ וְאֲמַרוּ דְּקָרְבַת מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָא׃

CAP. X.

Marc. 3. b 13. & 6. a 7. Luc. 6. c 13. & 9 a 1. & 10 a 1.

ET conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

2 Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius,

3 Philippus & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphei, & Lebbæus qui cognominatus est Thaddæus;

4 Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum.

5 Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, † dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis:

Act. 13. § 46.

6 Sed potiùs ite ad oues quæ perierunt domus Israel.

7 Euntes autem prædicate, dicentes, Quia appropinquauit regnum cælorũ.

8 Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite. gratis accepistis, gratis date.

9 Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris:

Marc. 6. b 8. Luc. 9. a 3. & 10. a 4. 1. Tim. 5 c 18.

10 Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgã. dignus est enim operarius cibo suo.

Marc. 6. b 10. Luc. 9. a 4. & 10. a 5.

11 In quamcunque autem ciuitatem aut castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & ibi manete donec exeatis.

12 Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes, Pax huic domui.

13 Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam. si autem non fuerit digna: pax vestra ad vos reuertetur.

Mar. 6. b 11. Lu. 9. a 5 Act. 13. § 51. & 18. a 6.

14 Et quicunque nõ receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel ciuitate illa, excutite puluerem de pedibus vestris.

Luc. 10. a 3.

15 Amen dico vobis, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.

ι΄.

2 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

2 τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος, σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

3 φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος· θωμᾶς καὶ ματθαῖος ὁ τελώνης· ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος.

4 σίμων ὁ καναναῖτης, καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

5 τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε·

6 πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

7 πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

9 μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.

10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.

11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.

12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. λέγοντες, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

13 καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, εἰσελθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

14 καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

---

[a] נְפַק יְהַב [g] כְּרִיהָא אַסָּוּ וְנַרְבָּא דַּמּוֹ סְיָהָא אַקִימוּ וְדַיְוָא [k] אַפְקוּ מַגָּן נְסַבְחוּן מַגָּן [l] הַבוּ׃ [9] לָא תֶקְנוּן דַּהֲבָא וְלָא סְאסָא וְלָא נְחָשָׁא בְּכִיסַיכוּן׃ [10] וְלָא חַרְמָלָא לְאוּרְחָא וְלָא תְרֵתֵין כּוּתִינִין וְלָא מְסָנָא וְלָא שַׁבְטָא שָׁוֵא הוּ גֵּיר פָּעֲלָא סַיְבְרֵהּ׃ [11] לַאֵידָא דֵּין מְדִינְתָא אוֹ קִרְיְתָא דְּעָאלִין אַנְחוּן לֵהּ שְׁאַלוּ מַנּוּ שָׁוֵא בָּהּ וְתַמָּן חֲווּ עַרְמָא דְּנָפְקִין אַנְחוּן׃ [12] וּמָא דְּעָאלִין אַנְחוּן לְבַיְתָא שְׁאַלוּ שְׁלָמֵהּ דְּבַיְתָא׃ [13] וְאִן הוּ דְשָׁוֵא בַּיְתָא שְׁלָמְכוּן [m] נֵאתֵא עֲלוֹהִי אִן לָא שָׁוֵא שְׁלָמְכוּן עֲלַיכוּן נָפְנֵא׃ [14] מַן דְּלָא דֵּין מְקַבֵּל לְכוּן וְלָא שְׁמַע מֵלַיכוּן כַּד נָפְקִין אַנְחוּן מֶן בַּיְתָא אוֹ מֶן קִרְיְתָא הָדֵי [n] פְּצוּ חֵלָא מַן רַגְלַיכוּן׃ [15] וְאַמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּלַארְעָא דַסְדוֹם וַעֲמוֹרָא נֵהֶוֵא [o] נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא מִן דְּלְמֶרְיְתָא הָהִי

[a] נְפַק [g] יְהַב [k] נְפַק [l] נוּחַ [m] אֵתָא [n] נְפַק [o] נוּחַ

Commemoratione Martyrum Sanctorum.

16 * *En ego mitto vos tanquam oues inter lupos: estote igitur prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.*

17 * *Cauete autem ab hominibus. tradent enim vos in domum iudiciorum* [prætoria,] *et in synagogis suis flagellabunt vos.*

18 * *Et coram præsidibus ac regibus, sistent vos propter me, in testimonium tum ipsorum, tum gentium.*

19 * *Quum autem tradiderint vos, ne solliciti fueritis quomodo quídue loquamini: dabitur enim vobis in illa ipsa hora quid loquamini.*

20 * *Non estis enim qui loquimini, sed Spiritus patris vestri loquitur in vobis.*

21 * *Tradet autem frater fratrem proprium ad mortem, & pater filium suum: & insurgent liberi in parentes suos, eosque ad mortem adigent.*

22 * *Et eritis exosi cuilibet homini propter nomen meum: ille verò qui perseuerauerit vsque ad finem, ipse seruabitur.*

23 * *Quum autem persequentur vos in hac vrbe, fugite vos in aliam. Amin enim dico vobis, Nequaquam absolueritis ipsas vniuersas ciuitates domus Jsroiel, vsquedum venerit filius hominis.*

24 * *Non est discipulus præstantior magistro suo, neque seruus domino suo.*

25 * *Sufficit discipulo vt sit sicut magister ipsius, & seruo sicut dominus suus. Si semel dominum domus vocauerunt Beelzeboub, quanto magis filios domus ipsius?*

26 * *Ne igitur expauescatis ab eis. nihil est enim opertum quod non reueletur, nihilque absconditum quod non cognoscatur.*

27 * *Jd quod dico vobis in tenebris, dicite in luce: & quod in aures vestras auditis, prædicate super tecta.*

28 * *Nec expauescatis ab ijs qui corpus interimunt, animam autem non possunt interimere: sed timete potius ab eo, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.*

---

16 הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן אַיְךְ אָמְרָא בֵּינֵי דְּאַבָּא הֱווֹ חֲכִימֵי אַיְךְ חַוְיָתָא וְתַמִימֵי אַיְךְ יַוְנָא ׃

17 אֶזְדַּהַרוּ דֵּין מִן בְּנֵינָשָׁא מַשְׁלְמִין לְכוֹן גֵּיר לְבֵית דִּינֵא וּבְכְנוּשְׁתְהוֹן נְנַגְּדוּנָכוֹן ׃ *זמר

18 וְקֳדָם הִגְמוֹנֵא וּמַלְכֵא מְקָרְבִין לְכוֹן מִשְׁלְחִי לְסָהֲדוּתָא דִּילְהוֹן וְדַעַמְמָא ׃

19 אֱמַתַי דֵּין דְּנַשְׁלְמוּנָכוֹן לָא ᵇתְאצְפוּן אֵיכַנָא אוֹ מָנָא חֲמַלְלוּן מֶתְיְהֵב לְכוֹן גֵּיר בְּהַי שָׁעְתָא מָא דַּחֲמַלְלוּן ׃ *יצף

20 לָא חֲנָא גֵּיר אַנְתוּן מְמַלְלִין אֶלָּא רוּחָא דַאבוּכוֹן מְמַלְלָא בְּכוֹן ׃

21 נַשְׁלֵם דֵּין אֲחָא לַאחוֹהִי לְמוֹתָא וְאַבָּא לַבְּרֵה ᶜוְנְקוּמוּן בְּנַיָא עַל אֲבָהַיהוֹן ᵈוְנָמִיתוּן אִנּוּן ׃ *קם ᵈ מית

Luc. 10. a. 3. * Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

* Cauete autem ab hominibus. Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt vos.

* Et ad præsides & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus.

Marc. 13. b 11. Luc. 12. b 11. * Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

C

* Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

Luc. 21. d 16. * Tradet autẽ frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filij in parentes, & morte eos afficient.

hominibus * Et eritis odio omnibus † propter nomen meum. qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

* Cùm autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, Non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat filius hominis.

Luc. 6. 40. Ioh. 13. b 12. & 15. c 20. * Nõ est discipulus super magistrum nec seruus super dominum suum.

* Sufficit discipulo vt sit sicut magister eius: & seruo, sicut dominus eius. Si patremfamiliàs Beel-zebub vocauerunt: quantò magis domesticos eius?

Mar. 4. c 22. Luc. 8. c 17. & 12. a 2. * Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum, quod non reueletur: & occultum, quod non sciatur.

* Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta.

* Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

16 * ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

17 * προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.

18 * καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

19 * ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

20 * οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

21 * παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

22 * καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

23 * ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

24 * οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

25 * ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην, Βεελζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;

26 * μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

27 * ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

28 * καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

---

22 וְהֱווֹן סְנִיאִין מִן כָּלְנָשׁ מֶטֶל שְׁמִי אַיְנָא דֵּין דְּנָסִיבַר עַדְמָא לְחַרְתָא הוּ נְחָא׃ 23 מָא דְּרָדְפִין לְכוֹן בַּמְדִינְתָא
הָדָא עָרוֹקוּ לְכוֹן לָאחֳרָתָא אֲמִין גֵּיר אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא תְּשַׁלְמוּן אֵנִין כְּרְכִין מְדִינָתָא דְּבִית וִסְרָיֵל עַדְמָא דְּנָאתֵא בְּרֵה
דֶּאנָשָׁא׃ 24 לֵית תַּלְמִידָא דְּיַתִּיר מִן רַבֵּה וְלָא עַבְדָא מִן מָרֵה׃ 25 סַפֵּק לֵה לְתַלְמִידָא דְּנֶהֱוֵא אֵיךְ רַבֵּה וְלַעַבְדָא אַיךְ מָרֵה
אִן לְמָרֵה דְּבַיְתָא קְרוּ בְּעֵלְזְבוּב חַד כְּמָא לִבְנֵי בֵיתֵהּ׃ 26 לָא תֶּהֱכִיל הֲדֵחֲלִין מִנְּהוֹן לֵית גֵּיר מֵדֵם דְּכְתִיב וְלָא נְתִגְלֵא
וְרַמְטַשֵׁי דְּלָא נְתִידַע׃ 27 מֵדֵם דַּאמַר אֲנָא לְכוֹן בְּחָשׁוּכָא אוּמְרוּהִי אַנְתוּן בְּנְהִירָא וּמֵדֵם דְּבְאֻדְנַיכוֹן שָׁמְעִין אַנְתוּן
אֶכְרְזוּ עַל אִגְּרָא׃ 28 וְלָא תֶּהֱדְחֲלוּן מִן אִילֵּין דְּקָטְלִין פִּגְרָא נַפְשָׁא דֵּין לָא מָשְׁכְּחִין לְמֶקְטַל דְּחַלוּ דֵּין יְהִירָאִית מִן מַן
דְּמָשְׁכַח דַּלְנַפְשָׁא וְלִפְגְרָא נוּבַד בְּגַהַנָּא׃

29 * Nónne duo passerculi assario veneunt, & vnus ex eis sine patre vestro non cadit
30 super terram? * Quinetiã pili capitis vestri
31 omnes numerati sunt. * Ne igitur timueritis: multis passerculis præstantiores estis.
32 * Quisquis ergo confitebitur me coram hominibus, ego quoque confitebor eum coram patre meo qui in cælis est.
33 * Qui verò abnegauerit me coram hominibus, ego quoque abnegabo eum coram patre meo qui est in cælis.

Lectio defunctorum.

34 * Ne existimetis me venisse vt mittam pacem in terram; non veni vt mittam pacem sed gladium.
35 * Veni enim vt faciam dissidere virum aduersus patrem suum, filiamque aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum
36 suã. * Et inimicos habebit vir filios domus ipsius [domesticos suos.]
37 * Qui amat patrẽ aut matrem plusquam me, non est me dignus: quíque amat filium aut filiam plus quàm me, non est me dignus.
38 * Et quicunque non baiulat crucem suam & venit post me, non est me dignus.
39 * Qui inuenerit animam suam, perdet eam, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.
40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui recipit me, eum qui me misit, recipit.
41 * Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipit: quíque recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipit.
42 * Et quicunque propinauerit vni ex his paruulis calicem frigidæ tantùm in nomine discipuli: Amin ego dico vobis non perdiderit mercedem suam.

Ad oblationem amputationis capitis Iouchanon.

CAP. XI.

1 ET factum est quum finem fecisset Jeschua præcipiendi duodecim discipulis suis, discessit illinc vt doceret & prædicaret in vr-
2 bibus eorum. * Jouchanon autem in domo vinctorũ [carcere] cùm audisset opera Meschicho, misit per discipulos suos & dixit ei.

---

29 לָא תַרְתֵּין צִפֳּרִין [i]מְזַדְּבְנָן בַּאסָר וַחֲדָא מִנְּהֵין [k]בְּלְעַד מִן אֲבוּכוֹן לָא נָפְלָא עַל אַרְעָא׃ 30 דִּילְכוֹן דִּין אַף מְנָא
k עבראית מבלא או מבלי
31 זְבַן
i מְזַדְּבְנָא
m וְרָא
l מְנָא
32 דְּרִישְׁכוֹן כְּלְהֵין [l]מַנְיָן אִנִּין׃ 31 לָא הָכִיל תְּרֵחֲלִין מִן צִפֳּרָא סַגִּיאָתָא מְיַחֲרִין אַנְחוֹן׃ 32 כְּלְנָשׁ הָכִיל דְּנַוְרָא בִּי
33 קָדָם בְּנַינָשָׁא [m]אַוְרָא בֵּהּ אַף אֲנָא קָדָם אָבִי דְּבַשְׁמַיָּא׃ 33 מַן דִּין דְּנָכְפּוֹר בִּי קָדָם בְּנַינָשָׁא אָכְפּוֹר בֵּהּ אַף אֲנָא
n קְרִינָא דַּעֲנִירָא כר
קָדָם אָבִי דְּבַשְׁמַיָּא׃
n קָרָא
34 לָא תְסַבְּרוֹן דְּאִתִית דַּאְרְמָא שַׁיְנָא בַּאַרְעָא לָא אִתִית דַּאְרְמָא שַׁיְנָא אֶלָּא חַרְבָּא׃ 35 אִתִית גִּיר דַּאפְלוֹג גַּבְרָא עַל
אֲבוּהִי וּבְרְתָא עַל אֶמַּהּ וְכַלְתָּא עַל חֲמָתַהּ׃ 36 וּבְעֲלֵי דְּבָבוּהִי דְּגַבְרָא בְּנֵי בַיְתֵהּ׃ 37 מַן דְּרָחֵם אֲבָא אוֹ אֶמָּא
יַתִּיר מִן דִּלִי לָא שָׁוֵא לִי וּמַן דְּרָחֵם בְּרָא אוֹ בַרְתָּא יַתִּיר מִן דִּלִי לָא שָׁוֵא לִי׃

29 * Nónne duo paſſeres aſſe væneunt: & vnus ex illis non cadet ſuper terram D ſine patre veſtro?

30 * Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.

31 * Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

32 * Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

Mar. 8. d 38. Luc. 9. c 26. & 12 b 8. 2. Tim. b 12.

33 * Qui autem negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

34 * NOLITE arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium.

Luc. 12. f 51.

35 * Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam.

Mich. 7. b 6.

36 * Et inimici hominis, domeſtici eius.

37 * Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus. & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

Luc. 14. f 26.

38 * Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.

Marc. 8. d 34. Infr. 16. d 24. Luc. 9. c 24. & 14. f 26. & 17. g 33. Ioh. 12. d 25.

39 * Qui inuenit animam ſuam, perdet illam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.

Luc. 10. c 16. Ioh. 13. c 20.

40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.

41 * Qui recipit prophetam in nomine prophetæ; mercedem prophetæ accipiet. & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet.

Marc. 9. f 41

42 * Et quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

CAP. XI.

ET factum eſt: cùm conſummaſſet 1 Ieſus præcipiens duodecim diſcipu- A lis ſuis, tranſijt inde, vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum.

Luc. 7. c 18.

2 * Iohannes autẽ cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti: mittens duos de diſcipulis ſuis,

29 * οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν;

30 * ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί.

31 * μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

32 * πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

33 * ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

34 * μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.

35 * ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς.

36 * καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

37 * ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

38 * καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

39 * ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

40 * ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

41 * ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

42 * καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

ια'.

1 * Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

2 * ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

---

ᵇ אֲבַד 38 וְכָל דְּלָא שָׁקֵל זְקִיפֵהּ וְאָתֵא בָּתְרַי לָא שָׁוֵא לִי׃ 39 מַן דְּאַשְׁכַּח נַפְשָׁא ᵇנָוְבְּרִיהּ וּמַן דְּנָוֵבד נַפְשֵׁהּ מֶטַלְתִּי נָשְׁכְּחִיהּ׃

40 מַן דְּמְקַבֵּל לְכוֹן לִי מְקַבֵּל וּמַן דְּשַׁלְחַנִי מְקַבֵּל׃ 41 מַן דְּמְקַבֵּל נְבִיָא בְּשֵׁם נְבִיָא אַגְרָא

ᶜ שְׁקָא דְּנְבִיָא נְסֵב וּמַן דְּמְקַבֵּל זַדִּיקָא בְּשֵׁם זַדִּיקָא אַגְרָא זַדִּיקָא נְסֵב׃ 42 וְכָל ᶜדְּמַשְׁקֵא לְחַד מִן הָלֵין זְעוּרָא כָּסָא דְּקָרִירָא

בִּלְחוֹד בְּשׁוּמָא דְּתַלְמִידָא אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא נָוֵבד אַגְרֵהּ׃

דְּקוּרְבָּא דְּפָסְקִרִישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן כח קְפַלְאוֹן יא

1 וַהֲוָא דְכַד שַׁלֵּם יֵשׁוּעַ לְמִפְקַד לְתַרְעֵסַר תַּלְמִידוֹהִי שַׁבִּי מִן תַּמָּן ᵇלְמַלָּפוּ ᶜוְלְמַכְרָזוּ בְּמָדִינָתְהוֹן׃

2 ויוֹחָנָן דִּין כַּד שְׁמַע בֵּית אֲסִירָא עוֹבָדוֹהִי דְּמְשִׁיחָא שַׁדַּר בְּיַד תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לֵהּ׃

ᵃ לְמַר ᵇ אֱלַף ᶜ זְרִז

3 * Túne is es qui venturus erat, an alios expectamus?

4 * Respondit Jeschua, & ait illis: Jte renunciate ipsi Jouchanon ea quæ auditis & videtis.

5 * Cæci vident, & claudi ambulant, leprosíque mundantur, & surdi audiunt, et mortui resurgunt, & pauperibus euangelizatur.

6 * Ac demùm felix ille qui non impegerit in me.

7 * Quum autem abissent, cœpit Jeschua verba facere ad turbas super Jouchanon: Quid existis in desertum visuri? arúdinem à vento agitatam?

8 * Sin minus, quid visuri existis? virum vestimentis mollibus indutum? ecce ij qui mollibus vestiuntur, in aulis regum degunt.

9 * Sin minus, quid visuri existis? prophetam? Certè dico vobis, & propheta præstantiorem.

10 * Jpse enim est de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui parabit viam coram te.

11 * Verè ego dico vobis, Non surrexit inter natos mulierum maior Jouchanon Baptista, minimus autem in regno cælorum maior est eo.

12 * A diebus porrò Iouchanon Baptistæ, nunc vsque, regnum cælorum cum violentia accipitur, & violenti rapiunt illud.

13 * Nam cuncti prophetæ Léxque vsque ad Jouchanon vaticinati sunt:

14 * Et si vultis, recipite: quia is est Flijo qui venturus erat.

15 * Qui habet aures ad audiendum, audiat.

Secunda Feria Septimanæ tertiæ Ieiunij.

16 * Sed cuinam assimilabo generationem hanc? similis est pueris qui sedent in platea, & clamant ad socios suos.

17 * Et inquiunt, Cecinimus vobis, nec saltauistis; & lamentati sumus vobis, nec planxistis.

18 * Venit enim Jouchanō nec edens nec bibens, & aiunt, Dæmonium habet.

19 * Venit filius hominis edens & bibens, & aiunt, Ecce homo edax & bibax vini, amicúsque publicanorum ac flagitiosorum: et iustificata est sapientia à seruis suis.

ג אַנְתְּ הוּ דְּאָתָא אוֹ לָאָחֳרִין הוֹ מְסַכִּינַן׃ ד עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן זְלוּ אֶשְׁתַּעוּ לְיוּחָנָן אִילֵּין דְּשָׁמְעִין אַנְחוּן וְחָזַיִן׃ ה סַמְיָא חָזַיִן וַחֲגִירָא מְהַלְכִין וְגַרְבָּא מְתְדַּכְּיִן וְחַרְשָׁא שָׁמְעִין וּמֵיתֵא קָיְמִין וּמֶשְׁכִּינָא מְסַחַבְּרִין׃ ו וְטוּבַיְהִי לַאֲינָא דְּלָא נֶתְכַּשֶּׁל בִּי׃ ז כַּד דֵּין אִזְלוּ שַׁרִי יְשׁוּעַ לְמֵאמַר לְכֶנְשָׁא עַל יוּחָנָן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָּא לְמֶחֱזָא קָנְיָא דְּמֵן רוּחָא מִתְחַזְיַע׃ ח וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחֱזָא גַּבְרָא לְבִישׁ חֲמָא רְכִיכָא לְבִישׁ חֲמָא אִילֵּין דְּרָכִיכָא לְבֵישִׁין בֵּית מַלְכָּא אִנּוּן׃ ט וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחֱזָא נְבִיָּא אִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן וְיַתִּיר מִן נְבִיָּא׃ י הַוּ גִיר דַּעֲלוֹהִי כְּתִיב דְּהָא אֲנָא מְשַׁדַּר מַלְאָכִי קֻדָּם פַּרְצוּפָךְ דְּנַתְקֵן אוֹרְחָא קֳדָמָיִךְ׃ יא אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא קָם בְּיַלִּידֵי נְשָׁא דְּרַב מִן יוּחָנָן מַעֲמְרָנָא וְעוּרָא דֵּין בְּמַלְכוּת שְׁמַיָּא רַב הוּ מָנֵהּ׃

ג אַנְתְּ הוּ דַּאֲתָא אוֹ לָאָחֳרִין הוּ מְסַכִּינִן׃ ד עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן זְלוּ אֶשְׁתַּעוּ לְיוּחָנָן אִילֵּין דִּשְׁמָעִין אַנְחוּן וְחָזַיִן׃ ה סַמְיָא חָזַיִן וַחֲגִירָא מְהַלְכִין וְגַרְבָּא מְתַדַּכְּיִן וּמֶשְׁכִּינָא מְסַחַבְּרִין׃ ו וְטוּבַיְהִי לַאֲינָא דְּלָא נֶתְכַּשֶּׁל בִּי׃ ז כַּד דֵּין אִזְלוּ שַׁרִי יְשׁוּעַ לְמֵאמַר לְכֶנְשָׁא עַל יוּחָנָן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָּא לְמֶחֱזָא קָנְיָא דְּמֵן רוּחָא מִתְחַזְיַע׃ ח וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחֱזָא גַּבְרָא לְבִישׁ חֲמָא רְכִיכָא לְבִישׁ חֲמָא אִילֵּין דְּרָכִיכָא לְבֵישִׁין בֵּית מַלְכָּא אִנּוּן׃ ט וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחֱזָא נְבִיָּא אִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן וְיַתִּיר מִן נְבִיָּא׃ י הַוּ גִיר דַּעֲלוֹהִי כְּתִיב דְּהָא אֲנָא מְשַׁדַּר מַלְאָכִי קֻדָּם פַּרְצוּפָךְ דְּנַתְקֵן אוֹרְחָא קֳדָמָיִךְ׃ יא אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא קָם בְּיַלִּידֵי נְשָׁא דְּרַב מִן יוּחָנָן מַעֲמְרָנָא וְעוּרָא דֵּין בְּמַלְכוּת שְׁמַיָּא רַב הוּ מָנֵהּ׃

[g] סַמְיָא [h] דַּכָּא עבראית זכח [i] סַכָּר [k] זוּעַ [l] נְחַת

[m] תְּקַן [n] יַלַּד [o] עַמָּר עבראית סבל

3 * Ait illi, Tu es qui venturus es; an alium expectamus?

4 * Et respondens Iesus, ait illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ auditis & viditis:

Esa. 35. a 5. & 61. a 1. 5 * Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.

6 * Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.

Luc. 7. d 24. 7 * Illis autem abeuntibus cœpit Iesus dicere ad turbas de Iohanne, Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

8 * Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.

9 * Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm prophetam.

Mala. 3. a 1. Marc. 1. a 2. Luc. 7. d 27. 10 * Hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11 * Amen dico vobis, Non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo.

Lu. 17. d 16. 12 * A diebus autem Iohannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

13 * Omnes enim Prophetæ & Lex, vsq; ad Iohannem prophetauerunt:

Mala. 4. b 5. 14 * Et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est.

15 Qui habet aures audiendi, audiat.

Luc. 7. c 31. 16 * Cvi autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes coæqualibus;

17 * Dicunt, Cecinimus vobis, & non saltastis: lamentauimus, & nō planxistis.

18 * Venit enim Iohannes, neque manducans neque bibens: & dicunt, Dæ- C
monium habet. 19 * Venit filius hominis manducans & bibens: & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia à filijs suis.

3 * εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε.

5 * τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, & πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

6 * καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 * τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ ἰωάννου, τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

8 * ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

9 * ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

10 * οὗτός γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

11 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, μείζων ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν.

12 * ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.

13 * πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν.

14 * καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

15 * ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

16 * Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν.

17 * καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

18 * ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει.

19 * ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν· καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

---

12 מִן יוֹמֵי יוֹחָנָן דִּין מַעְמְרָנָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא בַּקְטִירָא מְתַדַּבְּרָא וְקַטִּירַיָּא מְחַטְּפִין לַהּ׃

13 כְּלְהוֹן גִּיר נְבִיֵּא וְאוֹרָיְתָא עַדְמָא לְיוֹחָנָן אֶתְנַבְּיוּ׃ 14 וְאִן צָבִין אַנְתּוּן קַבָּלוּ דְהַוִּיו אִלְיָא דַּעֲתִיד לְמֵאתָא׃

15 מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְנָשְׁמַע נָשְׁמַע׃

16 לְמַן דִּין אֲדַמְיֵהּ לְשַׁרְבְּתָא הָדָא דָּמְיָא לְטָלְיָא דְיָתְבִין בְּשׁוּקָא וְקָעַיִן לְחַבְרֵיהוֹן׃ 17 וְאָמְרִין זְמַרִין לְכוֹן וְלָא רַקָּדְתּוּן וְאַלִּין לְכוֹן וְלָא אֲרַקְדְתּוּן׃ 18 אֶתָא גִּיד יוֹחָנָן דְּלָא אָכֵל וְלָא שָׁתֵא וְאָמְרִין דַּיְוָא אִית לֵהּ׃

19 אֶתָא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין הָא גַּבְרָא אָכוֹלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא וְרָחֲמָא דְמָכְסָא וְדַחֲטָיֵא וְאִזְדַּקְּטוּ חָכְמְתָא מִן עָבְדֶיהָ׃

ᵃ דִּכְר

ᵇ דְמָא ᵇ קָעָא

ᶜ רַכָּד פירושו ספר

ᵈ פירושו זולל

ᵉ זְדַק אבראית אזק

20 * Tunc cœpit Jeschua exprobrare urbibus illis in quibus editæ fuerant uirtutes ipsius quàm plurimæ, neque pœnitẽtiam egerant. 21 * Et dicebat, Væ tibi Courazin, væ tibi Bethzaiodo, quoniam si in Tzour aut in Tzaidon editæ fuissent uirtutes illæ, quæ in uobis editæ fuerunt, iam olim in cilicijs & cinere pœnitentiam egissent.

22 * Verùm ego dico uobis, Tzour & Tzaidon tranquilliores futuras in die iudicij, quàm uos.

23 * Tuque Capharnachum, quæ ad cælos usque es euecta, usque ad inferos deprimêris: quoniam si in Sedom editæ fuissent uirtutes illæ, quæ in te editæ sunt, stetisset usque ad hodiernum diem.

24 * Verùm ego dico tibi, terram Sedom tranquilliorem futuram in die iudicij, quàm tu.

Ad uesperam Dominica secunda post Epiphaniam.

25 * In illo tẽpore respondit Jeschua, & ait: Confiteor tibi pater mi, dominator cæli & terræ quòd absconderis hæc à sapientibus & prudentibus, eaque reuelaueris pueruli.

26 * Etiam pater mi, quoniam talis fuit uoluntas coram te.

27 * Omnia tradita sunt mihi à patre meo, & nemo nouit filium nisi pater, nemo quoque patrem nouit, nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare.

28 * Venite ad me ô uos omnes qui defessi estis, & baiulantes onera, & ego præbebo uobis requiem.

29 * Baiulate iugum meum super uos, & discite à me quòd mitis sim, & humilis in corde meo, & inuenietis requiem animabus uestris. 30 * Jugum enim meũ suaue est, & onus meum leue est.

CAP. XII.

1 IN illo tẽpore iter faciebat Jeschua in Sabbatho per sata, & discipuli eius esuriebant, cœperúntque uellere spicas & edere.

2 * Perischæi verò cùm aspexissent eos, dicunt ei: Ecce discipuli tui id faciunt quod illicitum est factu in sabbatho.

3 * Ipse verò dixit eis, Legistísne quid fecit Dauid quum esurijt, & ij qui cum eo erant?

---

20 הֵידֵין שָׁרִי יֵשׁוּעַ לְמִסְהַדוּ מָרְנָתָא אִילֵּין דַּהֲוַו בְּהֵין חַיָלוֹהִי סַגִּיאֵא וְלָא [c] תָּבוּ ׃ 21 וַאֲמַר הֲוָא וַי לָכִי בָּורַזִין
[f] פירושו אפר
[g] רָם
[h] נְחַת [i] סָם
[k] נוּחַ
[a] וְזָא [b] כְּסָא
[c] סְכַל עבראית שכל
[d] גְּלָא
וַי לָכִי בֵּית צַיְדָא דְּאִלּוּ בְּצוּר וּבְצִידָן הֲוּ חַיְלָא אִילֵּין דַּהֲוַו בְּכֶן כְּבַר דִּין בְּסַקָּא [f] וּבְקִטְמָא תָּבוּ ׃ 22 בְּרַם אֲמַר אֲנָא
לְכֶין דְּלָצוּר וְלָצִידָן נֶהֱוֵא נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוּ לְכֶין ׃ 23 וְאַנְתִּי כְּפַרְנַחוּם הֲי דְּעַדְמָא לַשְׁמַיָּא [g] אֶתְתְּרִימְתִּי עַדְמָא
לַשְׁיוֹל [h] תֶּתַּחֲתִּין דְּאִלּוּ בַּסְדוֹם הֲוַו חַיְלָא אִילֵּין דַּהֲוַו בְּכִי [i] קַיְמָא הֲוַת עַדְמָא לְיוֹמָנָא ׃
24 בְּרַם אֲמַר אֲנָא לָכִי דְּלַארְעָא דַּסְדוֹם נֶהֱוֵא [k] נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוּ לָכִי ׃
דְּרְמְשָׁא דְּרַר בְּשַׁבָּא דִּתְרֵין דְּרָתַר דְּנָחָא כז
25 בְּהֵו זִבְנָא עָנָא יֵשׁוּעַ וְאֲמַר [a] מְודֵא אֲנָא לָךְ אֲבִי מָרָא דִּשְׁמַיָּא וְדַארְעָא [b] דְּכַסְּיִתְ הָלֵּין מִן חַכִּימֵא [c] וְסָכוּלְתָנָא [d] וְגַלְיִתְ

*Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam.

Luc. 10. b 13. *Væ tibi Corozain, væ tibi Beth-saida: quia si in Tyro & Sidône factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

*Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidôni remissius erit in die iudicij, quàm vobis.

*Et tu Caphernaum, nunquid vsque in cælum exaltaberis? vsque in infernum descẽdes. quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque in hanc diem.

*Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, quàm tibi.

D

Luc. 10. d 21. *In illo tempore respondens Iesus, dixit, Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

*Ita pater: quoniam sic fuit placitum ante te.

*Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo nouit filium nisi pater: neque patrem quis nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.

Iohan. 7. d 28. & 8. b 19. & 10. c 15.

*Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.

Ierc. 6. d 16. *Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.

2. Ioh. 5. d 3. *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

CAP. XII.

Marc. 2. d 23. Luc. 6. a 1. IN illo tempore abijt Iesus per sata, sabbatho: discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare.

*Pharisæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce, discipuli tui faciunt quod non licet † facere sabbathis.

cis

1. Reg. 21. 24. *At ille dixit eis, Non legistis quid fecerit Dauid quãdo esurijt, & qui cum eo erant;

20 * τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.

21 * οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

22 * πλὴν λέγω ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

23 * καὶ σὺ καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 * πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.

25 * ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.

26 * ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

27 * πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

28 * δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

29 * ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

30 * ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

ιβ'.

1 * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν.

2 * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.

3 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ·

אֲנִין לֵילוֹדָא׃ 26 אִין אֲבִי דְּהָכָנָא הָוָא עֲבִינָא קֳדָמָיךְ׃ 27 כֹּל מִדֵּם אִשְׁתְּלַם לִי מִן אֲבִי וְלָא אֱנָשׁ יָדַע לַבְּרָא

אֶלָּא אִן אַבָּא אַף לָא לַאבָּא אֱנָשׁ יָדַע אֶלָּא אִן בְּרָא וְלִמַן דְּצַבֵּא בְּרָא דְּיֶגְלֵא׃ 28 תַּו לְוָתִי כָּלְכון לַאֲיָא וַשְׁקִילִי סוֹבְלָא

וְאֲנָא אֲנִיחֵיכוֹן׃ 29 שְׁקוּלוּ נִירִי עֲלֵיכון וִילְפוּ מֶנִּי דְּנִיחַ אֲנָא וּמַכִּיךְ אֲנָא בְּלִבִּי וּמְשְׁכְּחִין אַנְתּון נְיָחָא לְנַפְשָׁתְכון׃

קפאלין יב

30 נִירִי גִּיר בַּסִּים הוּ וּמַובָּלִי קַלִּילָא הִי׃

1 בְּהַו זַבְנָא מְהַלֶּךְ הָוָא יְשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידוֹהִי כְּפֵנוּ וְשַׁרִיו מָלְגִין שָׁבְלָא וַאכְלִין׃

2 פְּרִישָׁא דֵּין כַּד חֲזוֹ אֱנון אָמְרִין לֵהּ הָא תַּלְמִידָךְ עָבְדִין מַדֵּם דְּלָא שַׁלִּיט לְמֶעְבַּד בְּשַׁבְּתָא׃

3 הוּ דֵּין אֲמַר לְהון לָא קְרִיתוּן מָנָא עֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֵן וְאִילֵּין דְּעִמֵּהּ׃

E

4 * Quomodo sit ingressus ædem Dei, & panem mensæ Domini comedit, quem non erat ei licitum comedere, nec ijs qui cum eo erant, nisi sacerdotibus tantùm.

5 * Aut non legistis in Lege, sacerdotes in templo profanare ipsum sabbathum, nullóq; 6 teneri crimine? * Ego verò dico vobis maiorem templo hîc esse.

7 * Quòd si nouissetis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium, non condamnassetis eos quum insontes sint.

8 * Dominus enim sabbathi est filius hominis.

Feria prima Septimanæ tertiæ Ieiunij.

9 * Et discessit illinc Jeschua, venítque in synagogam eorum.

10 * Erátque homo vnus illic, cuius manus aruerat, & interrogauerunt eum, dicentes, Licét ne in sabbatho sanare? vt accusarent eum.

11 * Ipse verò dixit eis, Quis est vir ex vobis qui habeat ouem vnam, &, si ciderit in foueam die sabbathi, non prehendat & erigat eam?

12 * Quantum autem oue præstantior est homo? Quare licet in sabbatho bene agere.

13 * Tunc dixit illi homini, Extende manum tuam. & extendit manum suam, & restituta est sicut socia sua.

14 * Et quum exissent Perischæi, consilium inierunt aduersus eum, vt perderent eum.

15 * Ieschua autem sciens, secessit illinc, & abierunt post eum turbæ multæ eásque omnes sanitati restituit.

16 * Et inhibuit eis, ne ipsum reuelarent.

17 * Vt impleretur quod dictũ est per Eschaiã prophetam, dicentem,

18 * Ecce seruus meus in quo mihi complacui, dilectus meus in quo acquiescit anima mea; Spiritum meum ponam super eum, & iudicium Gentibus prædicabit.

19 * Non litigabit neque clamabit, & nemo audiet vocem eius in platea.

20 * Arundinem quassatam non conteret, lucernam propè extinguendam non extinguet: vsquedum proferat iudicium ad victoriam.

21 * Et in eius nomine Gentes sperabunt.

---

4 אַיכְנָא עַל לְבַיְתָא דַּאלָהָא וְלַחְמָא דְּפַתּוּרָה דְּסַרְיָא אֲכַל הוּ דְּלָא שַׁלִּיט חֲוָא לֵהּ לְמֵאכַל וְלָא לְאִילֵּין דְּעִמֵּהּ אֶלָּא אֵן לְכָהֲנָא בִּלְחוֹד ׃ 5 אוֹ לָא קְרִיתוּן בְּאוֹרַיְתָא דְּכָהֲנֵא בְהֵיכְלָא [b]מְחַלִּין לֵהּ לְשַׁבְּתָא וְדְלָא עָדְלֵי אֲנוּן ׃ [b] חַלַל

6 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּרַב מִן הֵיכְלָא אִית [c]הָרְכָא ׃ 7 אִלּוּ דֵּין יְדַעְתּוּן מַנוּ חֲנָנָא צְבֵא אֶנָא וְלָא דְּבָחָתָא לָא [c] פירושו מא
מְחַיְבִין חַוְיתוּן לְאִילֵּין דְּדְלָא עָדְלֵי אֲנוּן ׃ 8 [d]מָרֵהּ גֵּיר דְּשַׁבְּתָא אִיתַהוּהִי בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא ׃
וְיוֹם שַׁבְּתָא וְשַׁבְּתָא דַּתְלָתָא דְּצוֹמָא כח

9 וְשַׁנִי מִן תַּמָּן יְשׁוּעַ וְאָתָא לְכְנוּשְׁתְּחוֹנְהוֹן׳ ׃ 10 וְגַבְרָא חַד אִית חֲוָא תַּמָּן [d]דְּיַבִּישָׁא אִידֵהּ וְמְשָׁאֲלִין חֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין דְּאַן [d] יבש
שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא [e]לְמַאסָיוּ אַיךְ דְּנֵאכְלִין קְרָצוֹהִי ׃ 11 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן מַנוּ מָנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ עָרְבָא חַד וְאַן [e] אֲסָא

4 Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis comêdit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus?

Leui. 24. b 8. Num. 28 b 9. 5 Aut non legistis in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo sabbathum violant, & sine crimine sunt?

6 Dico autem vobis, quia templo maior est hic.

Osc. 6. a 6 7 Si autem sciretis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium: nunquam condemnassetis innocentes.

8 Dominus enim est filius hominis etiam sabbathi.

9 Et cùm inde transisset, venit in synagogam eorum.

10 Et ecce homo erat manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes, Si licet sabbathis curare? vt accusarent eum.

11 Ipse autem dixit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ouem vnam, & si ceciderit hæc sabbathis in foueam, nónne tenebit & leuabit eam?

Mar. 3. a 1. Lu. 6. b 6 Deut. 22 a 4.

12 Quanto magis melior est homo oue? Itaque licet sabbathis benefacere.

13 Tunc ait homini, Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitati sicut altera.

14 Exeuntes autem Pharisęi, consilium faciebant aduersus eum, quomodo perderent eum.

15 Iesus autem sciens recessit indè, & secuti sunt eum multi, & curauit eos omnes. B

16 Et præcepit eis ne manifestum eum facerent.

17 Vt adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem,

18 Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eũ, & iudicium gentibus nuntiabit.

Isai. 42. a 2.

19 Non contendet, neque clamabit: neque audiet aliquis in plateis vocem eius.

20 Arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet: donec eijciat ad victoriã iudiciũ.

21 Et in nomine eius Gẽtes sperabunt.

4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;

6 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.

7 εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

8 κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

10 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

12 πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.

13 τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

14 οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

15 ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

16 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν·

17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος,

18 ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.

19 οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

20 κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν·

21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.

---

[f] קם [g] חֶסֶן
[h] אֵבֶר כְּאֵבֶר [i] גְּדֵל כְּגָדֵל
[c] קוֹח פרושו רוח
[d] קָם
[e] חֵרֵא עבראיתחרית
[f] קְעֵא
[g] רְעֵיעָא פרושו שבר

נָפַל בְּחַבְרָא בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא לָא אָחֵד[f] וּמְקִים לֵהּ׃ 12 כְּמָא דִין יַתִּיר בַּר אֱנָשָׁא מִן עֻרְבָּא מָרִין שַׁלִּיט הוּ בְּשַׁבְּתָא
לְמֶעְבַּד דְּשַׁפִּיר׃ 13 הֵידִין אֲמַר לֶהֱוֵי גַּבְרָא פְּשׁוֹט אִידָךְ וּפְשַׁשׁ אִידֵהּ וְתֶקְנַת אַיִךְ חֲבַרְתָּהּ׃
14 וְנַפְקוּ פְרִישֵׁא וּמַלְכָא נְסַבוּ עֲלוֹהִי אֵיךְ[h] דְּנוֹבְרוּנֵיהִי׃ 15 וְיֵשׁוּעַ דִּין יָדַע וְשַׁנִי לֵהּ מִן תַּמָּן וְאַזְלוּ בָּתַרֵהּ בֶּנְשֵׁא
סַגְיָאָא וְאַסִי לְכֻלְּהוֹן׃ 16 וְכָאָא בְּהוֹן דְּלָא[i] נֶגְלוּנֵיהִי׃ 17 דְּיֶתְמַלָּא מֵדֵם דְּאִתְאֲמַר בִּיד אֶשַׁעְיָא נְבִיָא דְּאָמַר׃
18 הָא עַבְדִי[b] דְּאִצְטְבִית בֵּהּ חַבִּיבִי[c] דְּסָחֲחַת בֵּהּ נַפְשִׁי רוּחִי[d] אֲסִים עֲלוֹהִי וְדִינָא לְעַמְמָא נַכְרַז׃
19 לָא נְהֵחֵרָא וְלָא[e] נָקְעָא וְלָא אֱנָשׁ נְשְׁמַע קָלֵהּ בְּשׁוּקָא׃ 20 קָנְיָא[g] רְעִיעָא לָא נָתֵבַר וְשַׁרְגָא דְמִטְפְּטֵף לָא נַדְעֵךְ

Ad veſperam Dominicæ ante Ieiunium.

22 * *Tunc obtulerunt ei dæmoniacum quendam mutum & cæcum, & ſanauit eum, ita vt mutus & cæcus loqueretur & videret.*

23 * *Et mirabantur omnes illæ turbæ, dicentes: Nónne iſte eſt filius Dauid?*

24 * *Periſchæi verò quum hæc audiſſent, aiunt, Ille non eïcit dæmonia niſi per Beelzeboub caput dæmoniorum.*

25 * *Ieſchua autem ſciens cogitationes eorum, ait illis, Omne regnum quod diuiſum fuerit aduerſus ſeipſum, vaſtabitur: & omnis domus & vrbs quæ contra ſemetipſam diuiſa fuerit, non ſtabit.*

26 * *Sed ſi Satanas Satanam eijcit, cõtra ſemetipſum diuiſus eſt: quomodo igitur ſtat regnum eius?*

27 * *Quòd ſi ego per Beelzeboub eïcio dæmonia, filij veſtri per quem eijciunt ea? propter hoc ipſi erunt vobis iudices.*

28 * *Sed ſi per ſpiritum Dei ego eijcio dæmonia, peruenit ad vos regnum Dei.*

29 * *Sed quomodo quis poteſt ingredi domum ſtrenui, & vaſa eius deprædari, niſi prius ligauerit ſtrenuum illum, & tunc domum eius deprædabitur?*

30 * *Qui nõn eſt mecum, contra me eſt: qui nõn colligit mecum, omnino diſpergit.*

31 * *Propter hoc ego dico vobis, Omnia quidem ſcelera & blaſphemiæ remittentur hominibus: blaſphemia verò in Spiritum, non remittetur hominibus.*

32 * *Et quiſquis loquutus fuerit ſermonem aduerſus filium hominis, remittetur ei: quiſquis autem in Spiritum Sanctitatis obloquetur, non remittetur ei nec in hoc ſeculo, nec in ſeculo futuro.*

33 * *Aut facite arborem bonam, & fructus eius bonos: aut facite arborem malam, & fructus eius malos. Nam à fructibus ſuis ipſa dignoſcitur arbor.*

34 * *Progenies viperarum quomodo poſſetis bene loqui, quum mali ſitis? quandoquidem ex abundantia cordis os loquitur.*

---

22 הֵידִין קָרְבוּ לֵהּ דַּיְמָנָא חַד דַּחֲרַשׁ וַעֲוִיר [h] וְאַסְיֵהּ אַיכְנָא דְּחַרְשָׁא [i] וְסַמְיָא נְמַלֵּל וְנֶחֱזֵא ׃

23 [k] וּתְתְמְהִין הַוּוֹ כְּלְהוֹן כֻּנְשָׁא וְאָמְרִין הַלְמָא הָנָו בְּרֵהּ דְּדָוִיד ׃ 24 פְּרִישֵׁא דִּין כַּד שְׁמַעוּ אָמְרִין הָנָא לָא [l] מְפֵּק דְּמַר [l] נְפֵּק שְׁאֵדָא אֶלָּא בְּבַעֲלְזְבוּב רֵישָׁא דְּדַיְוָא ׃ 25 [m] יְשׁוּעַ דִּין יְדַע מַחְשָׁבְתְּהוֹן וְאֲמַר לְהוֹן כָּל מַלְכוּ דְּתֶתְפְּלַג עַל נַפְשֵׁהּ תָּחְרַב [m] תֶּשַׁב וְכָל בַּי וַמְרִינָא דְּנֶתְפְּלַג עַל נַפְשֵׁהּ לָא נְקוּם ׃ 26 וְאִן סָטָנָא לְסָטָנָא מְפֵּק עַל נַפְשֵׁהּ אֶתְפְּלַג אַיכְנָא הֵכִיל קָיְמָא מַלְכוּתֵהּ ׃

27 וְאִן אֲנָא בְּבַעֲלְזְבוּב מְפֵּק אֲנָא דַיְוֵא בְּנַיכוֹן בְּמָנָא מְפְּקִין לְהוֹן מְשַׁל הָנָא הַנּוֹן נָטְרִין לְכוֹן [n] דַּיְנֵא ׃ 28 וְאִן בְּרוּחָא

Sup. 9. d 32. Luc. 11. b 14.

22 * Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus & mutus: & curauit eum, ita vt loqueretur & videret.

23 * Et stupebant omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic est Christus filius Dauid?

Sup. 9. d 34. Marc. 3. c 22.

24 * Pharisæi autem audientes dixerunt, Hic non eijcit dæmones nisi in Beel-zebub principe dæmoniorum.

25 * Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diuisum contra se desolabitur: & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se, non stabit.

Lu. 11. c 17.

26 * Et si satanas satanam eijcit, aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnum eius?

27 * Et si ego in Beel-zebub eijcio dæmones: filij vestri in quo eijciunt? Ideò ipsi iudices vestri erunt.

28 * Si autem ego in spiritu Dei eijcio dæmones: igitur peruenit in vos regnũ Dei.

29 * Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere: nisi prius alligauerit fortem, & tunc domum illius diripiet?

30 * Qui non est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit.

Marc. 3. d 28. Luc. 12. bi 10. 1. Ioh. 5 d 16.

31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur.

32 * Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei. qui autem dixerit contra spiritum sanctum: non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

33 * Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. siquidem ex fructu arbor agnoscitur.

Luc. 6. 845.

34 * Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.

22 * Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.

23 * καὶ ἐξίσαντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς Δαβίδ;

24 * ὁ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβὰλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

25 * εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται.

26 * καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

27 * καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβὰλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ ἔσονται.

28 * εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 * ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει;

30 * ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

31 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.

32 * καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

33 * ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

34 * γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.

דַּאלָהָא אֱנָא מַפֵּק אֲנָא דַיְוָא קָרְבַת לָהּ עֲלֵיכוֹן מַלְכוּתָא דַאלָהָא׃ 29 אוֹ אֵיכַנָא אֱנָשׁ מָשְׁכַח דְּנֵעוֹל לְבֵית חֲסִינָא
וּמָאנְוֹהִי ° נְבוֹז אֶלָּא אִן לוֹקְדָם ᵖ לֵאסְרִיוֹהִי לְחַסִינָא וְהֵידִין בַּיְתֵהּ נְבוֹז׃ 30 מַן דְּלָא הֲוָא עִמִּי לוֹקְבֵלִי הוּ וּמַן דְּלָא כָּנֵשׁ
° בְּזַז ᵛ אֲסַר עִמִּי מְבַדַּרוּ מְבַדַּר׃ 31 מְטֻל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל חַטָהִין וּגוּדְפִין ᵠ נֶשְׁתַּבְּקוּן לִבְנֵינָשָׁא גוּדָפָא דֵּין דְּעַל רוּחָא לָא
ᵠ שְׁבַק נֶשְׁתַּבַּק לִבְנֵינָשָׁא׃ 32 וְכָל מַן דְּנֵאמַר מִלְּתָא עַל בַּרְהּ דַּאנָשָׁא נֶשְׁתַּבַּק לֵהּ כֵּל דֵּין דְּעַל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא נֵאמַר לָא נֶשְׁתַּבַּק
לֵהּ לָא בְּעָלְמָא הָנָא וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי׃ 33 אוֹ עֲבֵדוּ אִילָנָא שַׁפִּירָא וּפֵרוֹהִי שַׁפִּירָא אוֹ עֲבֵדוּ אִילָנָא בִּישָׁא וּפֵרוֹהִי
בִּישָׁא מִן פֵּרוֹהִי הוּ גַיר ᵠ מְתְיַדַּע אִילָנָא׃ 34 יַלְדָּא ᵇ דְאַכְדְּנֵא אֵיכַנָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן טָבָתָא לְמִמַּלְלוּ דְּבִישִׁין
ᵇ יְדַע ᵠ מִשְׁתְּכִין אַנְתּוּן ° הַוְתְּרֵי לֵבָא גַיר מְמַלֵּל פּוּמָא׃

35 * Vir bonus è theſauris bonis depromit bona: & homo malus è theſauris malis depromit mala.

36 * Quare ego dico vobis, Quodcunque verbum ocioſum loquuti fuerint homines, de eo reddituros rationem in die iudicij.

37 * Nam ex ſermonibus tuis iuſtificaberis, & ex ſermonibus tuis condemnaberis.

Ad Veſperam commemoratione Deiparæ.

38 * Tunc reſponderunt aliqui ex Scribis & Periſchæis, & dicunt ei: Doctor velimus videre ex te ſignum.

39 * Is autem reſpondens, ait illis, Generatio mala & adulterina ſignum poſtulat, nec ſignum dabitur ei, niſi ſignum Jaunon prophetæ.

40 * Sicut enim fuit Jaunon in ventre piſcis tribus diebus, tribúsque noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus tribúsque noctibus.

41 * Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum hac generatione, & ream peraget eam, quippe qui pœnitentiam egerint prædicatione Jaunon, & ecce qui maior eſt Iaunon hîc eſt.

42 * Regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione hac, reámque peraget eam, quippe quæ venerit ab vlteriori terra vt audiret ſapientiam ipſius Schelemoun; & ecce qui præſtantior eſt Schelemoun, hîc eſt.

43 * Porrò quum ſpiritus immundus exierit ab homine, perluſtrat loca aquis carentia, & quærit requiem, nec inuenit.

44 * Tunc ait, Reuertar domum meam vnde exiui: & quum venit, repperit eam vacuam, verſámque ac præparatam.

45 * Tunc abit ducens ſecum ſeptem ſpiritus alios ſeipſo nequiores: & ingreſſi habitant in eo: fitque vltima conditio hominis illius peior priore. ita erit generationi huic ſceleratæ.

46 * Quum autem ipſe verba faceret ad turbas, venerunt mater & fratres eius ſtantes foris, & quærentes eum alloqui.

---

35 גַּבְרָא טָבָא מִן סִימָתָא טָבָתָא [d]מַפֵּק טָבָתָא וּגַבְרָא בִישָׁא מִן סִימָתָא בִישְׁתָא מַפֵּק בִישָׁתָא ׃ 36 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן
[d] נְפַק [e] מַלֵּל
[f] נְתַל פירושו נתן
[g] זְדַק [h] חָב
[i] דְּכַר ופירושו זכרון
[k] אַלַף [l] צְבָא
[m] גּוּר [n] יְהַב
[o] יוֹם [p] קָם
[q] חָב [r] הֲב [s] טְרַי

גַּיר דְּכָל [c]מִלָּא בַּטָּלָא דְּנָאסְרִין בְּנֵינָשָׁא [f]נְתִלִין פֻּתְגָמָה בְּיוֹמָא דְּדִינָא ׃ 37 מִן מִלַּיִךְ [g]תְּזְדַּכַּךְ וּמִן מִלַּיִךְ [h]תְּתְחַיַּב ׃
דְּרְמְשָׁא [i]בְּרוּכְרָנָא וְיַלַּדַת אֲלָהָא

38 הֵידִין עֲנוֹ אֲנָשָׁא מִן סָפְרֵא וּמִן פְּרִישֵׁא וַאמְרִין לֵהּ [k]מַלְפָנָא [l]צַבְיִין דְּנֶחֱזֵא מָנָךְ אָתָא ׃ 39 הוּ דֵין עָנָא וַאמַר
לְהוֹן שַׁרְבְּתָא בִּישְׁתָא [m] וְגִירְתָא אָתָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא [n]תֶּתְיְהֵבִי לַהּ אֶלָּא אָתַהּ דְּיוֹנָן נְבִיָא ׃ 40 אֵיכְנָא גִּירְדַּהֲוָא יוֹנָן
בְּכַרְסָהּ דְּנוּתָא תְּלָתָא יַלְיְנִין הֲכָנָא נֶהֱוֵא בְּרַהּ דַּאנָשָׁא בְּלֵבָהּ דַּארְעָא תְּלָתָא [o]אִיסְמִין וְתְלָתָא לֵילְיָן ׃
41 גַּבְרֵא נִינְוֵיֵא [p]נְקוּמִין בְּדִינָא עִם שַׁרְבְּתָא הָדֵא [q]וְנַחֲיְבוּנַהּ דְּהָנוּן [r]תָּבוּ [s]בְּכִרְוּוּתַהּ דְּיוֹנָן וְהָא דְּרַב מִן יוֹנָן הָכָן ׃

35 Bonus homo de bono thesauro profert bona: & malus homo de malo thesauro profert mala.

35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ πονηρά.

36 Dico autem vobis, Quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.

36 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως·

37 Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

38 Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Pharisæis, dicentes, Magister, volumus à te signum videre.

38 Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἀπό σου σημεῖον ἰδεῖν.

Inf. 16. a 4. Luc. 11. d 29. 1. Cor. 1. c 22. Ionæ. 2. a 2.

39 Qui respondens, ait illis, Generatio mala & adultera signum quærit: & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ.

39 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

40 Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus D diebus & tribus noctibus.

40 ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Ionæ. 3. b 5.

41 Viri Niniuitæ surgent in iudicio cũ generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prędicatione Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas hîc.

41 ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

42 Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hîc.

3. Reg. 10. a 1. 2. Par. 9. a 1.

42 Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

Luc. 11. c 24.

43 Cùm autẽ immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit.

43 Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.

44 Tunc dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam.

44 τότε λέγει, Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον, καὶ κεκοσμημένον.

45 Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ.

1. Pet. 2. d 20.

45 τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων· οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

Marc. 3. d 31. Luc. 8. c 20.

46 Adhuc eo loquente ad turbas, Ecce mater eius & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.

46 Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.

---

42 מַלְכְּתָא דִּתֵימָנָא תְּקוּמִי בְּדִינָא עִם שָׁרְבְּתָא הָדָא וְתַחֲיְבִיהָ דְּאַתַת מִן עֲבְרֵיהַ דַּאַרְעָא דְּתֶשְׁמַעִי חָכְמְתֵהּ דִּשְׁלֵימוֹן וְהָא

43 דְּיַתִּיר מִן שְׁלֵימוֹן הָכָא׃ אֶסְתֵּי דֵּין דְּרוּחָא טַנְפְתָּא מִתְכַּרְכָא בַּאתְרָוָתָא דְּמַיָא לֵית בְּהוֹן

44 וּבָעְיָא נַיָחָא וְלָא מְשַׁכַּחְאוּ׃ הֵידֵין אָמְרָא אָתֵיבִית מִן אֵיכָא דְּנָפְקֵת וַאתְיָא מְשַׁכַּחָא דַּם רֵיק וְחֵמִים וּמְצַבַּת

45 הֵידֵין אָזְלָא דְּבָרָא עַמָּהּ שְׁבַע רוּחִין אַחֲרָנִין דְּמָנָּהּ בִּישִׁין וְעָאלָן וְעָמְרָן בֵּהּ וְהָוְיָא חַרְתָּהּ דְּגַבְרָא הַהוּ בִּישָׁא מִן

קַדְמָיְתֵהּ כְּכַנָא נָהֲוָא לָהּ לְשַׁרְבְּתָא הָדָא בִּישְׁתָּא׃

46 כַּד הוּא דֵין מְמַלֵל לְכֻנְשָׁא אִתּוֹ אִמֵּהּ וַאֲחוֹהִי קָיְמִין לְבַר וּבָעַיִן דְּנִמַלְלוּן עִמֵּהּ׃

---

[c] יְמִן
[v] נְפַק
[x] חֵמִם וכן בתרגום באשעית ד׳ עִבְרַאית טאטא
[y] צְבִרַת
[a] על כמו בוא
[b] אִתָא [c] קָם
[d] בְּעָא

47 * Dixit autem ei homo quidam, Ecce mater tua & fratres tui ſtant foris, & quærunt te alloqui.

48 * Ipſe verò reſpondit, & ait illi qui hoc ei renunciauerat, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49 * Et protendit manum ſuam ad diſcipulos ſuos, & ait: Ecce mater mea, & ecce fratres mei.

50 * Quiſquis enim exequitur voluntatem patris mei qui in cælis eſt, is eſt frater meus, & ſoror mea, & mater mea.

Feria quarta Septimanæ ſecundæ Ieiunij.

CAP. XIII.

1 Illo verò die egreſſus eſt Jeſchua domo, ſedítque iuxta littus maris.

2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita vt conſcenderit ſederítque in naui: totáque turba ſtabat ſupra littus maris.

3 * Et multa ad eos collocutus eſt in parabolis, dicens, Ecce exijt ſeminator ad ſeminandum. 4 * Quúmque ſeminaret, contigit vt ſemen ceciderit iuxta viam, & venit auis & deuorauit illud.

5 * Aliúdque cecidit ſuper petram vbi non erat multum glebæ, & eodem momento apparuit, propterea quòd non erat profunda 6 terra. * Quum autem exortus eſſet Sol, affectum eſt calore, & quia illud non habebat radicem, exaruit.

7 * Aliud verò cecidit inter ſpinas, & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocarunt illud.

8 * Aliud denique cecidit in terram bonam, & edidit fructus, aliud centenos, & aliud ſexagenos, & aliud tricenos.

9 * Qui habet aures ad audiendum, audiat.

10 * Et acceſſerũt diſcipuli eius & dixerunt ei, Quare in parabolis colloqueris eis?

11 * Ipſe verò reſpondit, & ait illis, Quia vobis datum eſt noſſe arcana regni cælorum; illis verò non datum eſt. 12 * Nam qui habet, dabitur ei, & abundabit ſibi: qui verò non habet, & id etiã quod habet, tolletur ab eo.

13 * Propterea in parabolis colloquor eis, quippe qui videant & non videant, audiántque & non audiant, nec intelligant.

---

47 אֲמַר לֵהּ דֵּין אֱנָשׁ חָא אִמָּךְ וְאַחַיִךְ קָיְמִין לְבַר וּבָעֵין דְּנִמַּלְלוּן עִמָּךְ׃ 48 הוּדִין עָנָא וַאֲמַר לְמַן דְּאֲמַר לֵהּ מַן
הִי אִמִּי וּמַן אִנּוּן אַחַי׃ 49 וּפָשַׁט אִידֵהּ לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר חָא אִמִּי וְחָא אַחַי׃ 50 כְּלְנָשׁ דֵּין דְּעָבֵד [c]צְבְיָנֵהּ צְבָא
דְּאַבִּי דְּבִשְׁמַיָּא הוּא אָחִי וְחָתִי וְאִמִּי׃ דיום אַרְבְּעָא בְּשַׁבָּא דְּשָׁבְתָּא דַּהֲרִין דְּצוֹמָא לא קפלאון יג

1 בְּהַהוּ דֵּין יַוְמָא נְפַק יֵשׁוּעַ מִן בַּיְתָא וְיָתֵב עַל יַד יַמָּא׃ 2 וְאִתְכַּנְּשׁוּ לְוָתֵהּ כֻּנְשָׁא סַגִּיאָא אַיִךְ [f]דְּנָסַק נַחֵב לֵהּ בְּאִלְפָּא [f]נסק
וְכָל כֻּנְשָׁא קָאֵם הֲוָא עַל סָפַר יַמָּא׃ 3 וְסַגִּי מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן [g]בְּפִלְאָתָא וַאֲמַר הָא נְפַק זָרוֹעָא לְמִזְרַע׃ [g]פלא
4 וְכַד זָרַע אִית דְּנָפַל עַל יַד אוֹרְחָא וְאַתָּת פָּרְחָתָא וְאָכְלַתְהִ׃ 5 וְאָחֳרָנָא נָפַל עַל [h]שׁוּעָא אֵיכָא דְּלֵית הֲוָא מָרְרָא [h]עבראית אבן [i]עבראית צמח
סַגִּיאָא וּבַר שָׁעֲתָה [i]שְׁוַח מָטַל דְּלֵית הֲוָא עוּמְקָא דְּאַרְעָא׃ 6 בַּר דְּנַח דֵּין שְׁמְשָׁא [k]חַם וּמְטַל דְּלֵית הֲוָא לֵהּ עָקַרָא יְבֵשׁ [k]חמם מלשון עברית

47 ✱ Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quærentes te alloqui.

48 ✱ At ipſe reſpondens dicenti ſibi ait, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49 ✱ Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei.

50 ✱ Quicunque enim fecerit voluntatẽ patris mei qui in cælis eſt: ipſe meus frater & ſoror, & mater eſt.

CAP. XIII.

1 IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat ſecus mare.

2 Marc. 4. a 1. Luc. 8. a 4. ✱ Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ. ita vt in nauiculam aſcendens A ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.

3 ✱ Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens, Ecce exijt qui ſeminat, ſeminare.

4 ✱ Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres, † cæli & comederunt ea.

5 ✱ Alia autem ceciderunt in petroſa, vbi non habebant terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

6 ✱ Sole autem orto æſtuauerunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

7 ✱ Alia autem ceciderunt in ſpinas, & creuerunt ſpinæ, & ſuffocauerunt ea.

8 ✱ Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum.

9 ✱ Qui habet aures audiendi, audiat.

10 ✱ Et accedentes diſcipuli, dixerunt ei, Quare in parabolis loqueris eis?

11 ✱ Qui reſpondens, ait illis, Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorũ: B illis autem non eſt datum.

12 Infr. 25. a 29. ✱ Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

13 ✱ Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

47 ✱ εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου & οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

48 ✱ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;

49 ✱ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν, ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου & οἱ ἀδελφοί μου·

50 ✱ ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφός, καὶ ἀδελφὴ, & μήτηρ ἐστίν.

ιγ'.

1 ✱ Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.

2 ✱ καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει.

3 ✱ καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων, ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.

4 ✱ καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγον αὐτά.

5 ✱ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ ἀθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.

6 ✱ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 ✱ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, & ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

8 ✱ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

9 ✱ ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10 ✱ καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ, διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

11 ✱ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

12 ✱ ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, & ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

13 ✱ διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσι.

---

7 וְאַחֲרָנָא נָפַל בֵּית כּוּבָא וַסְלֶקוּ כּוּבָא וְחַנְקוּהִי ׃ 8 וְאַחֲרָנָא נָפַל בַּאַרְעָא טָבְתָא וְיָהֵב פֵּארָא אִיתְדַמָּאָא וְאִית
דְּשִׁתִּין וְאִית דְּתִלָתִין ׃ 9 מַן דְּאִית לֵהּ אוּדְנָא וְנִשְׁמַע נִשְׁמַע ׃ 1מ׳ושו׳אחנים
10 וְקִרְבוּ תַּלְמִידְוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא בְּפִלָאתָא מְמַלֵל אַנְתְּ עִמְּהוֹן ׃
11 הוּדַיִן עָנָא וְאָמַר לְהוֹן דִּלְכוֹן הוּ יְהִיב לְמִדַּע אַרְזָא דְמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לְהֵנוֹן דִּין לָא יְהִיב ׃
12 לְמַן גִּיר דְּאִית לֵהּ נְתִיהֵב לֵהּ וְנֶתְיַהַר לֵהּ וְלְמַן דְּלֵית לֵהּ וְאַף הַו דְּאִית לֵהּ נְשְׁתַּקֵל מִנֵּהּ ׃
13 מִטֶל הָנָא בְּפִלָאתָא מְמַלֵל אֲנָא עִמְּהוֹן מִטֶל דְּחָזִין וְלָא חָזִין וְשָׁמְעִין וְלָא שָׁמְעִין וְלָא מְסְתַּכְלִין ׃

✱ יַדַּע ᵃ יְהֵב ᵇ שְׁקַל ᶜ חֲזָא ᵈ מְסַכַּל עכ׳ראה שכל

14 * Et completur in eis prophetia Eſchaio, dicentis : Auditu quidem audietis, nec intelligetis, & videndo videbitis, neque cognoſcetis.

15 * Etenim nube offuſum eſt cor populi huius, & auribus ſuis grauiter audiunt, & oculos ſuos occluſerunt, nequando videant oculis, & audiant auribus, intelligántque corde, vt conuertantur & ſanem eos.

16 * Veſtri verò felices ſunt oculi, quòd cernant: & aures veſtræ quòd audiant.

17 * Amin enim dico vobis, Multi quidem prophetæ, & iuſti perquàm deſiderarunt videre id quod videtis, neque viderunt, & audire id quod auditis, nec audierunt.

18 * Vos igitur audite parabolam ſeminis.

19 * Quiſquis audit ſermonem regni, nec intelligit eum, venit Malus, & rapit verbum quod ſatum eſt in corde ipſius, illud eſt quod iuxta viam ſeminatur.

20 * Illud verò quod ſuper petram ſatum eſt, is eſt qui audit ſermonem, & eodem momento cum gaudio excipit eum.

21 * Verùm non agit radicem in ipſum, ſed temporarius eſt: quúmque fuerit oppreſſio aut perſecutio propter ſermonem, ſtatim offenditur.

22 * Illud autem quod inter ſpinas ſatum eſt, is eſt qui ſermonem audit: ſed ſollicitudo mundi huius, & fallaciæ diuitiarum ſuffocant ipſum ſermonem, & infructuoſus fit.

23 * Illud autem quod ſuper terram bonam ſatum eſt, is eſt qui audit ſermonem meum, & intelligit, & edit fructus, profértque alius centenos, & alius ſexagenos, alius denique tricenos.

Ad oblationem Dominicæ Sacerdotum.

24 * Aliam parabolam ænigmaticè propoſuit eis, inquiens: Simile eſt regnum cælorum viro ſeminanti ſemen bonum in agro ſuo.

25 * Et quum dormirent homines, venit hoſtis eius, & ſeminauit zizania inter triticum, & abiit.

26 * Quum autem germinaſſet herba, & edidiſſet fructus, tunc apparuerunt etiam zizania.

---

14 וְשַׁלְמָא בְּהוֹן נְבִיאוּתָה דְּאֶשַׁעְיָא דַּאֲמַר דְּשָׁמְעָא תִּשְׁמְעוּן וְלָא תֶּסְתַּכְּלוּן וּמֶחְזָא תֶּחְזוֹן וְלָא תַּרְעוּן׃
15 אֲתַעֲבִי לֵהּ גֵּיר לִבֵּהּ דְּעַמָּא הָנָא וּבְאֻדְנֵיהוֹן יַקִּירָאִית שָׁמְעִין וְלַעֵינֵיהוֹן עַמְּצוּ דְּלָא נֶחְזוֹן בְּעֵינֵיהוֹן וְנֶשְׁמְעוּן
בְּאֻדְנֵיהוֹן וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלִבְּהוֹן וְנֶתְפְּנוּן וַאֲסֵא אֲנוּן׃ 16 דִּילְכוֹן דֵּין שׁוּבַיהֵין לְעֵינֵיכוֹן דְּחָזִין וְלְאֻדְנֵיכוֹן דְּשָׁמְעָן ׃
17 אֲמִין גֵּיר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּסַגִּיאֵא נְבִיָא וְזַדִּיקָא אֲתַרְגְּרוּ דְּנֶחְזוֹן מַדֵּם דְּחָזִין אַנְחוּן וְלָא חֲזוֹ וְלְמִשְׁמַע מַדֵּם דְּשָׁמְעִין
אַנְחוּן וְלָא שְׁמַעוּ׃ 18 אַנְחוּן דֵּין שְׁמַעוּ מַתְלָא דְּזָרְעָא׃ 19 כָּל דְּשָׁמַע מִלְּתָא דְּמַלְכוּתָא וְלָא מְסַתְכַּל בַּהּ אֲתָא בִּישָׁא
וְחַשֵׁף מִלְּתָא דְּזָרִיעָא בְּלִבֵּהּ הַנּוּ הוּ דְּעַל יַד אוֹרְחָא אֶזְדְּרַע׃ 20 הוּ דֵּין דְּעַל שׁוּעָא אֶזְדְּרַע הוּ הוּ דְּשָׁמַע מִלְּתָא וּבַר
שָׁעָתֵהּ בְּחַדּוּתָא מְקַבֵּל לֵהּ ׃

[a] נְבִיאָ יְדַע
[b] עַבִי הוא נון נוסח מן עבאו עבא פורשיית עבא
[c] יְקַר [d] פְּנָא
[e] רַגְרֵג עבראית חסר
[f] זְרַע
[g] חֲנָא

dicentis Isaiæ 6. c 9. Matt. 4. b 12. Luc. 8. b 10. Ioh. 12. f 44. Act. 28. f 16. Rom. 11. b 8. Luc. 10. d 23.

14 * Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ, dicens †, Auditu audietis, & nõ intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

15 * Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant & conuertantur, & sanem eos.

16 * Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestræ quia audiunt:

17 * Amen quippe dico vobis quia multi prophetæ & iusti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

18 * Vos ergo audite parabolam seminantis.

Marc. 4. b 14. Luc. 8. b 11.

19 * Omnis qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus, & rapit quod C seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est.

20 * Qui autem super petrosa seminatus est: hic est qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud:

21 * Non habet autem in se radicem, sed est temporalis. facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuò scandalizatur.

22 * Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum † audit, & solicitudo Dei seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum & sine fructu efficitur.

23 * Qui verò in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò tricesimum.

Marc. 4. d 26.

24 * Aliam parabolam proposuit illis, dicens, Simile factum est regnum cælorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo.

Sup. 2. d 24.

25 * Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminauit D zizania in medio tritici, & abijt.

26 * Cùm autem creuisset herba, & fructum fecisset: tunc apparuerunt & zizania.

14 * καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

15 * ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

16 * ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι· καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει.

17 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

18 * ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος.

19 * παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.

20 * ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·

21 * οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.

22 * ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων· καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

23 * ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιὼν, ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

24 * Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

25 * ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.

26 * ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.

ח פירושו פתאם
* רְנָא פ שְׁעָא
ף עָתַר עבראית עשר

22 לֵית לֵהּ דֵּין עִקָּרָא בֵּהּ אֶלָּא דְּזַבְנָא הוּא וּמָא דַּחֲוָא אוֹלָעֲנָא אוּ רְדוּפְיָא מֶטֶל מִלְּתָא ᵇעֲבַל מָתְכַּשֵּׁל׃ 22 הַהוּא דֵּין דִּבֵּית
כּוּבָא אֱזְדַּרַע הַהוּא דְּשָׁמַע מִלְּתָא ᵒוֶרְנְיָא דְּעָלְמָא הָנָא ᵖוְשׁוּעֵי ᵖדְּעוֹתְרָא חָנְקִין לֵהּ לְמִלְּתָא וְדָלָא פְּאֵרָא הֲוָיָא׃ 23 הַהוּ דֵּין
דְּעַל אַרְעָא טָבְתָא אֱזְדַּרַע הַהוּ דְּשָׁמַע מִלְּתִי וּמְסְתַּכַּל וְיָהֵב פְּאֵרָא וְעָבֵד אִית דַּמָּאָא וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דְּתְלָתִין׃
דְּקוּרְבָּא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּכַחֲנָא לכ

24 אַחֲרָנָא מַתְלָא ᵗאַמְתֵּל לְהוֹן וְאָמַר ᵘדְּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא דְּזָרַע זַרְעָא טָבָא בַּקְרֵיתֵהּ׃
25 וְכַד דְּמָכוּ אֲנָשָׁא אֲתָא ᵇבְּעַל דְּבָבֵהּ וְזָרַע ᶻזִיזָנָא בֵּינֵת חִטָּא וְאָזַל׃
26 כַּד דֵּין ᵇיְעָא עָסְבָא וַעֲבַד פְּאֵרָא הֲדֵין אִתְחֲזִיו אַף זִיזָנָא׃

ת מִתַּל עבראית משל
ש דְּמָא
ז מן לשון יין
ט עבראית יפא

27 ✱ Et accesserunt serui patrisfamiliâs & dixerunt ei, Domine noster, nónne semẽ bonũ seminasti in agro tuo, vnde habet zizania?

28 ✱ Ipse autem ait illis: Homo inimicus hoc egit: cui subdunt serui ipsius, Vis vt eamus & colligamus eam?

29 ✱ At ille dixit eis, Ne fortè dum collecturi estis zizania, eradicetis cum eis etiam triticum.

30 ✱ Sinite crescant vtraque simul vsque ad messem: & tempore messis dicam ego messoribus, Colligite primùm zizania, & ligate ea in fasciculos vt comburantur: tritica verò illa cogite in horrea mea.

31 ✱ Aliam parabolam ænigmaticè proposuit eis dicens: Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod acceptum homo seminat in agro suo.

32 ✱ Et hoc quidem minimum est omnium seminum: quum autem excreuerit maximum est omnium olerum, & fit arbor: ita vt veniat volatile cæli nidificatum in ramis eius.

33 ✱ Aliam parabolam dixit eis: Simile est regnum cælorum fermẽto illi, quod acceptum mulier abdidit in tribus satis farinæ vsque dum totum fermentetur.

34 ✱ Hæc omnia locutus est Jeschua in parabolis ad turbas, nec absque parabolis colloquebatur eis.

35 ✱ Vt adimpleretur id quod dictum est per prophetam dicentem: Aperiam os meum in parabolis, eructabo abscondita quæ fuerunt ante constitutionem mundi.

36 ✱ Tunc dimisit Jeschua turbas, venítque domum: & adierunt eum discipuli eius & dicunt ei, Explica nobis parabolam illam zizaniorum & agri.

37 ✱ Ipse verò respondit & ait illis: Is qui seminat semen bonum, est filius hominis, & ager est mundus.

38 ✱ Semen verò bonum sunt filij regni: Zizania verò sunt filij illius mali.

39 ✱ Inimicus autem qui seminauit ea, est ille Satanas: messis verò est ipsa consummatio mundi: messores autem Angeli.

---

27 וְקָרְבוּ עַבְרַוהִי דְמָרֵא בַּיתָא וְאמְרוּ לֵהּ מָרַן ᵃלַו זַרְעָא טָבָא זָרַעְתְּ בַּקְרִיתָךְ מִן אַיכָּא אִית בֵּהּ זִיזָנֵא ׃

28 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן גֻּבְרָא בְּעֵלְדָּבָא עֲבַד הָדָא אֲמְרִין לֵהּ עַבְרַוהִי צָבֵא אֲנַחְ נָאזַל נְגַבֵּא אֱנוּן ׃

29 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן דַּלְמָא כַּד מְגַבְּיִן אַנְתּוּן זִיזָנֵא תֶּעְקְרוּן עִמְּהוֹן אַף חִטֵּא׃ 30 שְׁבוּקוּ ᵈרַבִּין תְּרֵיהוֹן אֲכְחָדָא עַדְמָא לַחְצָדָא וּבְזַבְנָא דַּחְצָדָא אֲמַר אֲנָא לְחַצָּורָא גַּבּוּ לוּקְדָם זִיזָנֵא וְאסוּר אִנּוּן ᶜמַאסָרַיָּתָא ᶠדְנאקְדוּן חִטֵּא דֵּין כַּנְשׁוּ אֱנִין לַאוצָרַי׃

31 אָחֳרָנָא מַתְלָא ᵍאַמְחֵל לְהוֹן וְאמַר ʰדְּמְיָא מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לַפִּרְדְתָא דְחַרְדְּלָא דְנָסַב גַּבְרָא זַרְעָהּ בַּקְרְיֵהּ ׃

32 וְהִי זְעוּרְיָא הִי מִן כָּלְהוֹן זַרְעוּנַא מָא דַּיִן ⁱדַּרְבַת רַבָּא הִי מֵן כָּלְהוֹן יַרְקוּנָא וְהָוְיָא אִילָנָא אֵיךְ דְּתֵאתָא פָּרְחָתָא דִשְׁמַיָּא ᵏתְקֵן בְּסַוכְיהָ ׃

ᵃלַו כמו לָא
ᵇרַבָּא
ᶜאֲסַר ᶠיקר
ᵍמְתַל כמו משל
ʰדְמָא ʲרַבָּא
ᵏקְנֵן

* Accedentes autem serui patris fa- 27
miliâs, dixerunt ei, Domine, nónne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

* Et ait illis, Inimicus homo hoc fe- 28
cit. Serui autem dixerunt ei, Vis igitur imus, & colligimus ea?

* Et ait, Non: ne fortè colligentes zi- 29
zania, eradicetis simul cum eis & triticum.

* Sinite vtraque crescere vsque ad 30
messem: & in tempore messis dicam messoribus, Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

Mar. 4. d 30. Luc. 13. d 18. * Aliam parabolam proposuit eis, di- 31
cens, Simile est regnum cælorum grano sinâpis, quod accipiens homo seminauit in agro suo:

*Quod minimum quidem est omni- 32
bus seminibus: cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.

Luc. 13. c 21. *Aliam parabolam locutus est eis. Si- 33
mile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus: donec fermentatum est totum.

Marc. 4. d 33. * Hæc omnia locutus est Iesus in pa- 34
rabolis ad turbas: & sine parabolis non loquebatur eis.

*Vt impleretur quod dictum erat per 35
Psal. 77. a 2. prophetam dicentem, Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi.

*Tunc dimissis turbis venit in domũ 36
Iesus: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Edissere nobis parabolam zizaniorum agri.

* Qui respondens ait illis, Qui semi- 37
nat bonum semen, est filius hominis.

* Ager autem: est mundus. Bonum 38
verò semen: hi sunt filij regni. Zizania autem: filij sunt nequam.

* Inimicus autem qui seminauit ea: 39
Apo. 14. c 15. est diabolus. messis verò, consummatio seculi est. messores autem: angeli sunt.

27 * προσελθόντες ὁ ⊕ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια;

28 * ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν· οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά;

29 * ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

30 * ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

31 * ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων, ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

32 * ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστὶ καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

33 * ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς, ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

34 * Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς·

35 * ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

36 * τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς, καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.

37 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

38 * ὁ δὲ ἀγρός, ἔστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά, εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

39 * ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἔστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμός, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταί, ἄγγελοί εἰσιν.

---

33 אָחֳרָנָא מַתְלָא אֲמַר לְהוֹן דְּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לַחְמִירָא דִּו דְּשַׁקְלַת אִנְתְּתָא טַמְרַת בְּתְלָת סָאִין דְּקֶמְחָא עַד דְּכֻלֵּהּ חֲמַע׃ 34 הָלֵין כֻּלְּהֵין מַלֵּל יֵשׁוּעַ בְּפִלְאתָא לְכֻנְשָׁא וְדִלָּא פִּלְאתָא לָא מְמַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן׃ 35 אֵיךְ דְּנֶתְמַלְיָא
[1]נְבִע [m] בְּפָא [n] רְמָא מֵרֵם דְּאִתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא דְּאָמַר אֶפְתַּח פּוּמִי בְּמַתְלָא [l]וַאֲבַע [m]כַּסְיָתָא דְּמִן קַדֵּם [n]חַרְמִיתְהוֹן דְּעָלְמָא׃
36 הֵידִין שְׁבַק יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא וַאֲתָא לְבַיְתָהּ וְקָרְבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמְרִין לֵהּ פְּשָׁק לַן מַתְלָא דְּזִיזָנֵא וְדִקְרִיתָא׃
37 הוּא דֵּין עָנָא וְאָמַר לְהוֹן דְּזָרַע זַרְעָא טָבָא אִיהֵוֹהִי בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא׃ 38 וְקִרְיְתָא אִיתַיְהָ עָלְמָא
זַרְעָא דֵּין טָבָא בְּנֵיהּ אִנּוּן דְּמַלְכוּתָא וְזִיזָנֵא דֵּין אִיתַיְהוֹן בְּנוֹהִי דְּבִישָׁא׃
39 בְּעֵלְדְּבָבָא דְּזָרַע אִנּוּן אִיתַיְהוֹהִי סָטָנָא חַצָּדָא דֵּין אִיתַיְהוֹהִי [o]שׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא חָצָדָא דֵּין מַלְאֲכֵא׃ [o] שׁלם

40 * Sicut itaque colliguntur zizania, & comburuntur igni, sic erit in consummatione mundi huius.

41 * Mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent ex ipsius regno omnia scandala, omnésque agentes iniquitatem.

42 * Et proijcient eos in fornacem ignis: illic erit fletus & stridor dentium.

43 * Tunc iusti splendescent vt Sol in regno patris sui. Qui habet aures ad audiendum, audiat.

44 * Rursus simile est regnum cælorum thesauro qui absconditus est in agro, quem inuentum vir abdit, & præ gaudio abit, vendit quæcunque habet, & emit agrum illum.

45 * Rursus simile est regnum cælorum viro negociatori qui quærebat margaritas optimas.

46 * Quum autem inuenisset margaritam vnam preciosissimi precij, abijt, vendidit quæcunque habebat, ac sibi comparauit eam.

47 * Rursus simile est regnum cælorum sagenæ iactæ in mare, & ex omni genere congenti.

48 * Quæ quum est impleta, subducunt eam ad littora maris, & sedentes colligunt, quæque bona sunt proijciunt in vasa; quæ verò mala, abijciunt foras.

49 * Sic erit in consummatione mundi. Egredientur Angeli, & secernent flagitiosos à iustis.

50 * Et proijcient eos in fornacem ignis: illic erit fletus & stridor dentium.

51 * Ait illis Jeschua, Intelligitis hæc omnia? dicunt ei, Etiam Domine noster.

52 * Ait illis, Propterea omnis scriba qui edoctus est ad regnum cælorum, similis est viro patrifamilias, qui depromit è thesauro suo noua & vetera.

Ad vesperam amputationis capitis Iouchanon.

53 * Et factum est quum absoluisset Jeschua parabolas istas vt discesserit illinc:

54 * Et vbi venisset in prouinciam suam, docuit eos in synagogis eorum, ita vt obstupescerent, dicerentque: Vnde huic sapientia ista & virtutes?

---

40 אֵיכַנָא הָכִיל דְּמִתְגַּבְּיִן זִיזַנָא וְיָקְדִין בְּנוּרָא הָכַנָא נֶהֱוֵא בְּשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃ 41 נְשַׁדַּר בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא מַלְאֲכוֹהִי
וְנִגְבּוּן מִן מַלְכוּתֵהּ כָּל־הוּן מַכְשׁוֹלָא וְכָל־הוּן עָבְדֵי עַוְלָא׃ 42 [b] וְנַרְמִין אִנּוּן בַּאתּוּנָא דְּנוּרָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בָּכְיָא וְחִרָק
שָׁנָא׃ 43 הָיֵדִין זַדִּיקָא [c] נְנַהֲרוּן אַיְךְ שֶׁמְשָׁא בְּמַלְכוּתָא דַּאבוּהוּן מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנִשְׁמַע נִשְׁמַע׃
44 הוֹב [d] דָּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְסִימְתָא [e] דִּמְטַשְׁיָא בַּקְרְיְתָא הֵי דְּאִשְׁכְּחָא גַּבְרָא וְטַשְׁיָהּ וּמִן [g] חַדוּתֵהּ אָזַל זַבֵּן כָּל
דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ לַקְרְיְתָא הֵי׃ 45 הוֹב דָּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא [h] תַּגְרָא דְּבָעֵא הֲוָא מַרְגְנִיָּתָא טָבָתָא׃
46 כַּד דֵּין אֶשְׁכַּח מַרְגְנִיתָא חֲדָא [i] זַקִּירָה [k] דַּמְיָא אָזַל זַבֵּן כָּל מָא דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ׃
47 תּוֹב דָּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא [l] לְמָצִידְתָא דְּנָפְלַת בְּיַמָּא וּמִן כָּל גִּנְסָא כַּנְּשָׁת׃

[a] גְּבָיָא
[b] רְמָא [c] נְהַר עבראית הזהר
[d] דְּמָא
[e] טְשָׁיָא [g] חֶדְוָא
[h] תְּגַר
[i] וְקַר
[k] עבראית סחיר ובתרגום דמין
[l] עוד

40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi.

41 Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem:

42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium.

43 Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

Sap. 3. b 7. Dan. 12. a 3.

44 Iterum simile est regnū cęlorum thesauro abscondito in agro: quē qui inuenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum.

45 Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

46 Inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

47 Iterum simile est regnum cęlorū sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.

48 Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus littus sedētes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.

49 Sic erit in consummatione seculi. exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum:

50 Et mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus & stridor dentium.

51 Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam Domine.

52 Ait illis, Ideo, omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamiliâs, qui profert de thesauro suo noua & vetera.

53 Et factum est: cùm consummasset Iesus parabolas istas, transijt inde.

Marc. 6. a 1. Luc. 4. c 16.

54 Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita vt mirarentur, & dicerent, Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?

40 ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος·

41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.

42 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

44 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει, πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

45 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας.

46 ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

47 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·

48 ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν, καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.

49 οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφορίσουσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων.

50 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

51 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

52 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

53 καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν.

54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν, πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις;

---

48 וְכַד מְלַת אַסְקוּהִי לְסַפְרֵי יַמָּא וִיתְבוּ גַּבְיוּ וְטָבָא אַרְמִיו בְּמָאנָא וּבִישָׁא שְׁדוֹ לְבַר׃ 49 הָכַנָא נֶהֱוֵא
בְּשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא נְפִקוּן מַלְאֲכֵא וְנַפְרְשׁוּן בִּישָׁא מֶן בֵּינֵי זַדִּיקַא׃ 50 וְנַרְמוּן אִנּוּן בַּאתּוּנָא דְנוּרָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכְיָא
וְחוּרָק שִׁנָּא׃ 51 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אִסְתַּכַּלְתּוּן כְּלְהֵין הָלֵין אֲמְרִין לֶהּ אִין מָרַן׃ 52 אֲמַר לְהוֹן מְטַל הָנָא כָּל סָפְרָא
דְּמִתְחַלְמַד לְמַלְכוּת שְׁמַיָּא דְּמֵא לְגַבְרָא מָרֵא בַּיְתָא דְּמַפֵּק מֶן סִימָתֵהּ חַדַתָּא וְעַתִּיקָתָא׃
דְּרַמְשָׁא לג
53 וַהֲוָא דְכַד שַׁלֶּם יְשׁוּעַ כַּתֶּלָא הָלֵין שַׁנֵי מֶן תַּמָּן׃ 54 וַאֲתָא לַמְרִינְתֵּהּ וּמַלֶּף הֲוָא לְהוֹן בַּכְנוּשָׁתְהוֹן אַיכְנָא
דְּתָהֲרִין וְנֵאמְרִין אֵימֶכָא לֶהּ לְהָנָא חָכְמְתָא הָדָא וְחַיָּלָא׃

מ נסק עבראיה העלה
נ יתב כמו ישב
ס גבא ע רמא פ שרא
צ סכל ק למר ר נפק
ש פירושו כריהוה
ת פירושו עיר גדולה ן וארץ סביבותיה
א תהר עבראיה הבטה
ב פירושו מאין

55 * Nónne iſte eſt filius fabri? nónne mater eius vocatur Mariam, & fratres eius Iaakoub & Iouſi, & Schemeoun et Iihoudo?
56 * Et ſorores eius omnes, nónne apud nos ſunt? vnde huic ipſi iſta omnia?
57 * Et offendebantur in eo. Ipſe verò Ieſchua ait illis, Non eſt propheta deſpectus, niſi in prouincia ſua & domo ſua.
58 * Neque edidit illic virtutes multas propter incredulitatem eorum.

CAP. XIIII.

1 Illo verò tempore audiuit Heroudes Tetrarcha famam Ieſchua.
2 * Et dixit ſeruis ſuis, Iſte eſt Iouchanon Baptiſta, ipſe ſurrexit è domo mortuorum, propterea virtutes operantur in eo.
3 * Is autem Heroudes prehenderat Iouchanon, vinctúmque coniecerat in carcerem propter Heroudiadem vxorem Philippi fratris ſui. 4 * Dicebat enim ei Iouchanon, Nõ licet tibi eam habere vxorem.
5 * Et volebat eum interficere, ſed timebat à populo, quippe qui vt prophetam habebant eum.
6 * Quum autem eſſet domus natiuitatis Heroudis (id eſt, quum agerentur natalitia Heroudis) ſaltauit filia Heroudiadis coram aſſeſſoribus, & placuit Heroudi.
7 * Propterea iureiurando ſpopondit ei, ſe daturum ei quicquid petüſſet.
8 * Ipſa verò propterea quòd edocta fuerat à matre ſua, dixit, Da mihi hîc in paropſide caput Iouchanon Baptiſtæ.
9 * Et ægrè tulit rex: ſed propter iuſiurandum & aſſeſſores, præcepit ei dari.
10 * Miſitque qui amputaret caput Iouchanon Baptiſtæ in domo vinctorum.
11 * Et allatum eſt caput eius in paropſide, & datum eſt puellæ illúdque obtulit matri
12 ſuæ. * Quúmque acceſſiſſent diſcipuli eius, ſuſtulerunt truncum eius, eúmque ſepeliérunt, ac venientes renunciarunt Ieſchua.
13 * Ieſchua verò quum hoc audiſſet, diſceſſit illinc nauicula in locum deſertum ipſe ſolus: quod quum audiſſent cœtus, abierunt poſt
14 eum per aridam ab vrbibus. * Et egreſſus Ieſchua vidit turbas multas, & miſertus eſt earum ac ſanauit infirmos earum.

---

55 לָא הָוָא הָנָא בְּרֵה דְנַגָּרָא לָא אִמֵּה [c] מְתְקָרְיָא מַרְיָם וַאֲחוֹהִי יַעֲקוֹב וְיוֹסֵא וְשָׁמְעוֹן וְיהוּדָא ׃ 56 וַאֲחָתָתֵה [c] הָכָא
בְּלְהֵין לָא חָא לְוָתַן אֵנִין אַיְמָכָא לֵה לְהָנָא הָלֵין כְּלְהֵין ׃ 57 וּמְתְכַּשְׁלִין הֲוֹו בֵּה הוּדִין יְשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן לֵית נְבִיָא
דְּצָעִיר אֶלָּא אִן בְּמְדִינְחֵה וּבְבֵיתֵה ׃ 58 וְלָא עֲבַד תַּמָּן חַיְלָא סַגְיָאֵא מֶטֻל לָא [d] הֵימְנוּתְהוֹן ׃

[e] עַמַּר כמושכל
[f] סְעַר עבראית עשׂה
[g] אֵסַר
[h] רְמָא
[i] קְטַל

קַפְלָאוֹן יד

2 וְאֲמַר לְעַבְדּוֹהִי הָנוֹ יוֹחָנָן [e] מַעֲמָרְנָא הוּ קָם מִן בֵּית סְיְתָא מֶטֻל הָנָא חַיְלָא [f] מְסְהַעֲרִין בֵּה ׃ 3 הוּ דֵין הֵרוֹדֵס
אֵסַר [g] הֲוָא לְיוֹחָנָן [h] וְאַסְרֵה וְאַרְמֵיה בֵּית אֲסִירֵא מֶטֻל הֵרוֹדְיָא אִנְתַּת פִּילִיפּוֹס אֲחוּהִי ׃ 4 אֲמַר הֲוָא לֵה גְיר יוֹחָנָן
דְּלָא שַׁלִּיט דְּתֶהֱוֵא לָךְ אִנְתְּחָא ׃ 5 וְצָבֵא הֲוָא [i] לְמִקְטְלֵה וְדָחֵל הֲוָא מִן עַמָּא דְאִין דְּלִנְבְיָא אִתְיְדִין הֲוֹו לֵה ׃

Ioh. 6. c 42.
55 * Nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria: & fratres eius Iacobus & Ioseph, & Simon & Iudas?
56 * Et sorores eius, nónne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista?
57 * Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua.
Marc. 6. a 4. Luc. 4. d 24. Iohan. 4. f 44.
58 * Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

55 * οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσὴς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;
56 * καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
57 * καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς; οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
58 * καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

CAP. XIIII.

Marc. 6. b 14. Luc. 9. a 1.
1 IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu:
2 * Et ait pueris suis, Hic est Iohannes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.
Marc. 6. c 17. Luc. 3. d 19.
3 * Herodes enim tenuit Iohannem, & alligauit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui.
4 * Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam.
5 * Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant.
Infr. 21 c 26.
6 * Die autem natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi.
7 * Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcunque postulasset ab eo.
8 * At illa præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hîc in disco caput Iohannis Baptistæ.
9 * Et contristatus est rex: propter iuramentum autem & eos qui pariter recumbebant, iussit dari.
10 * Misitque, & decollauit Iohannem in carcere.
11 * Et allatum est caput eius in disco: & datum est puellæ, & †attulit matri suæ.
illa
12 * Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus†, & sepelierunt illud: & venientes nuntiauerunt Iesu.
eius
Luc. 9. a 10. Mar. 6. d 31. Io. 6. a 22.
13 * Quod cùm audisset Iesus, secessit inde in nauicula, in locum desertum seorsum. & cùm audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de ciuitatibus.
14 * Et exiens vidit turbam multam: & misertus est eis, & curauit languidos eorum.

ιδ'.

1 * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρῴδης ὁ τετραάρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ.
2 * καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.
3 * ὁ γὰρ Ἡρῴδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.
4 * ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.
5 * καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.
6 * γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρῴδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ Ἡρῴδῃ.
7 * ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.
8 * ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
9 * καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσε δοθῆναι.
10 * καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.
11 * καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς.
12 * καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό· καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.
13 * καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.
14 * καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν.

---

* רַקָּד שְׁפַר ... יְמָא
ᵐ נְתַל ᵒ אִלֵּף ᵖ יְחַב
ᵍ מלשן יון
ʳ כְּרַח אִתָּא
ˢ חַוָּא כמו חגד
ᵗ רְחַם

6 כַּד הֲוָא דִּין בֵּית יַלְדָּה דְּהָרוֹדֶס ᵏ רַקְּדַת כַּרְתָּה דְּהָרוֹדְיָא קֳדָם סְמִיכָא ˡ וְשַׁפְּרַת לַהּ לְהָרוֹדֶס ׃
7 מֶטֹל הָנָא ᵐ בְּמוֹמָתָא יְמָא לַהּ ⁿ וְנָחֵל לַהּ כְּלֻמֵּהּ וְתִשְׁאֲלִי ׃ 8 הִי דִּין מֶטֹל ᵒ דְּמַלְפָּא הָוַת לְאִמַּהּ אֲמָרַת ᵖ הַב
לִי הָרָכָא ᵍ בְּפִינָכָא רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן מַעֲמָרְנָא ׃ 9 וְכָרַיִת לַהּ לְמַלְכָּא מֶטֹל דִּין מוֹמָתָא וְסַמִּיכָא פְּקֹד דְּנָהֵיב לַהּ ׃
10 וְשַׁדַּר פַּסֵּקַהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן בֵּית אֲסִירָא ׃ 11 וְאֵיתֵי רֵישֵׁהּ בְּפִינָכָא וְאִתְיְהֵב לְטַלְיְתָא וְאֵיתְיְהַת לְאִמַּהּ ׃
12 וְקָרְבוּ תַּלְמִידוֹהִי שְׁקָלוּ שְׁלָהּ קְבָרוּ וְאָתוֹ ʳ חַוִּיוּ לְיֵשׁוּעַ ׃
13 יְשׁוּעַ דִּין כַּד שְׁמַע מִן תַּמָּן בְּאַלְפָּא לַאחֳרָא חוּרְבָא בְּלַחוֹדְהִי וְכַד שְׁמַעוּ בְּנֵשָׁא אֲזָלוּ בַּתְרֵהּ בְּיַבְשָׁא מֵן מְדִינָתָא ׃
14 וְנָפַק יְשׁוּעַ חָזָא כְּנֵשָׁא סַגְיָא ˢ וְאִתְרַחֵם עֲלֵיהוֹן וַאסִי כְּרִיהֵיהוֹן ׃

Oblatio quotidiana.

15 * *Quum autem esset vespera, accesserunt ad eum discipuli eius, & dixerunt ei: Locus est desertus, & tempus præterijt: dimitte cœtus hominum, vt adeant villas, emántque sibi cibum.*

16 * *Ipse verò dixit eis, Nõ opus est illos abire, vos date illis ad comedendum.*

17 * *Ipsi verò dicunt ei, Non habemus hîc nisi quinque placentas, & duos pisces.*

18 * *Dixit eis Jeschua, Afferte mihi ea huc.*

19 * *Et præcepit turbis vt discumberent humi, accepítque illos quinque panes & duos pisces, & suspexit in cælum, benedixítque & fregit, ac dedit discipulis suis, ipsi verò discipuli apposuerunt turbis.*

20 * *Et comederunt omnes & expleti sunt; & sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos.*

21 * *Illi verò homines qui comederant fuêre quinquies mille, exceptis mulieribus & pueris.*

22 * *Et statim coëgit discipulos suos conscendere nauim, & præire sibi in vlteriorem ripam, dum ipse dimitteret turbas.*

23 * *Quúmque dimisisset turbas, ascendit in montem solus vt oraret.*

Ad Vesperam feria prima hebdomadis secundæ post Resurrectionem.

Quum autem ingruissent tenebræ, solus erat illic.

24 * *Cæterùm nauis iam recesserat à terra stadiis multis, quum agitata est plurimum à fluctibus: ventus enim erat ei è regione.*

25 * *Quarta autem noctis vigilia venit ad eos Ieschua quum ambularet super aquas.*

26 * *Et viderunt eum discipuli eius ambulantem super aquas, atque conturbati sunt, et dicebãt, Est visio mendax* [id est, spectrum:] *ac præ timore suo clamarunt.*

27 * *Ipse verò Jeschua eodem momento collocutus est eis, inquiens, Bono estote animo, ego sum, ne timeatis.*

28 * *Et respondens Kipho, dixit ei, Domine mi, si tu es, iube me venire ad te super aquas.*

* Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Desertus est locus, & hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in castella, emant sibi escas.

15 * ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.

* Iesus autem dixit eis, Non habent necesse ire: date illis vos manducare.

16 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

Marc. 6. c 37. Luc. 9. b 13. Iohan. 6. b 9.

* Respondérunt ei, Non habemus hîc nisi quinque panes & duos pisces.

17 * οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας.

* Qui ait eis, Afferte mihi illos huc.

18 * ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.

* Et cùm iussisset turbam discumbere super fœnum: acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspiciés in cælum, benedixit & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.

19 * καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

* Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. C

20 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

* Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus & paruulis.

21 * οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

* Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

Mar. 6. c 45.

22 * καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

* Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare.

Iohan. 6. b 17. Luc. 6. b 12.

23 * καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.

Vespere autem facto solus erat ibi.

Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.

* Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. erat enim contrarius ventus.

24 * τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

* Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos Iesus ambulans super mare.

25 * τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

* Et vidétes eum discipuli super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes, Quia phantasma est. Et præ timore clamauerunt.

26 * καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστιν. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

* Statímque Iesus locutus est eis, dicens, Habete fiduciam: ego sum, nolite timere.

27 * εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

* Respondens autem Petrus, dixit, Domine si tu es, iube me ad te venire super aquas.

28 * ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

---

[1] צְלָא כמו פּ׳ [m] קָם [n] חֲשַׁךְ [o] מושך יין [p] מְשַׁחֲגְשָׁא [q] שְׁנַשׁ [r] נְטַר [s] זוּעַ [t] חֲזָא [u] דְּנַל [v] קָעָא [w] אַתְיָא [x] אַתָּא

[23] וְנַאֲחֵלוּן קְדָמוֹהִי לְעִבְרָא עַד הוּ שָׁרָא הֲוָא לְכֶנְשָׁא׃ [24] וְכַד שְׁרָא לְכֶנְשָׁא סְלֵק לְטוּרָא בַּלְחוֹדוֹהִי לְמִצְלֵי׃
דְּרְמְשָׁא וְהַר בְּשַׁבְּנָא וְתֵרִין דְּבָתַר קְנִקְתָּא לה

[24] וְכַד חֲשִׁכַת בַּלְחוֹדוֹהִי הֲוָא תַמָּן׃ וְאַלְפָא דְחִיקָא הֲוָת מִן אַרְעָא אִסְטְרְיָתָא סַגְיָא כַּד מְשַׁחֲגְשָׁא סַגִּי
מִן גְּלָלָא רוּחָא גִּיר לְקוּבְלָה הֲוָת׃ [25] בְּמַשְׁרְתָא דִּין רְבִיעָיְתָא דְּלֵלְיָא אֲתָא לְוָתְהוֹן יְשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא׃
[26] וְחַזְאוּהִי תַּלְמִידוֹהִי דַּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְאִתְחֲזִיעוּ וְאָמְרִין הֲוֹו דְּחָזְנָא הוּ דַּגְלָא וּמִן דָּחֲלְתְהוֹן קָעוּ׃
[27] הוּדֵין יְשׁוּעַ כַּר שָׁעֲתָה מַלֵּל עִמְּהוֹן וְאָמַר אִתְלַבְּבוּ אֱנָא אֱנָא לָא חֲדָחֲלוּן׃
[28] וַעֲנָא כֵּאפָא וַאֲמַר לֵהּ מָרִי אִן אַנְתְּ הוּ פְּקוֹד לִי אֵתָא לְוָתָךְ עַל מַיָּא׃

29 *Jeschua verò dixit ei, Veni. & descendit Kipho è nauicula & ambulauit super aquas vt adiret Jeschua.

30 *Sed quum vidisset ventum vehementem timuit, cœpítque demergi: & attollens vocem suam, dixit, Domine mi libera me.

31 *Et in ipsius horæ puncto porrigit manum suam Dominus noster, & prehendens eum, dixit ei, O exigua fide prædite, quare
32 dubitasti? *Quumque conscendissent nauim, conquieuit ventus.

33 *Et venerunt ij qui in naui erant, eúmq;
34 adorantes dixerunt, Verè filius Dei es. *Et nauigarunt, venerúntque in terrã Genesar.

35 *Et quum agnouissent eum viri regionis illius, miserunt in omnes vicos circumiacentes, & obtulerunt ei eos omnes qui malè, malè, inquam, affecti erant.

36 *Et rogabant eum vt tangerent vel fimbriam tantum vestimenti eius: & ij qui tetigerunt, sanitati sunt restituti.

Dominica post Pentecosten.

CAP. XV.

1 TVnc adierunt Jeschua Perischæi, & Scribæ ab Ourischlem, & inquiunt,

1 *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum, nec abluunt manus suas quum edunt panem?

3 *Respondit Jeschua & ait illis, Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Deus enim ait,

4 *Honora patrem tuum & matrem tuam: & , Qui maledixerit patri suo, aut matri suæ, morte moriatur.

5 *Vos autem dicitis, Quisquis dixerit patri aut matri, Oblatio mea est id quod tibi proderit ex me:

6 *Nec honorauerit patrem suum aut matrem suam. Et abrogastis sermonem Dei propter traditionem vestram.

7 *Acceptores vultus [hypocritæ] benè vaticinatus est super vos Eschaio propheta, in-
8 quiens. *Populus hic labijs suis ipse honorat me, cor autẽ eorũ valdè elongatum est à
9 me. *Et frustra me reuerentur quũ doceant doctrinas, quæ sunt præcepta hominum.

10 *Porrò conuocauit turbas, & dixit eis, Audite & intelligite.

---

29 וְיֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ תָּא וְנַחַת כְּאַפָּא מִן אֶלְפָּא וְהַלֶךְ עַל מַיָּא דְנֵאתֵא לְוָת יֵשׁוּעַ׃
30 וְכַד חֲזָא רוּחָא דְקַשְׁיָא [z]תְּקִשָּׁא [a]וְחָל וְשָׁרִי [b]לְמָטְבַע [c]וְאַרִים קָלֵהּ וַאֲמַר מָרִי פְּרוֹקִינִי׃
31 וּבְרֶשָׁעֲהָה פְּשַׁט אִידֵהּ מָרָן [d]וַאֲחֲדֵהּ וַאֲמַר לֵהּ זְעוֹר [e]טְבַע [f]רַם [g]פְּרַק [h]אַחַר [i]שְׁלָא
32 הֵימָנוּתָא לְמָנָא אֶתְפַּרְגַּתְּ׃ 33 וְכַד סְלִקוּ לֶאלְפָּא שְׁלַיָת רוּחָא׃ 34 וְאִנּוּן דִּבֶאלְפָּא סְגִדוּ לֵהּ וַאֲמַרוּ
[f]שַׁרִירָאִית בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא׃ 35 [g]וְרַנּוּ וַאתוּ לַארְעָא דְגִנֵסַר׃ [h]וַאשְׁתְּוַדְעוּהִי אֱנָשֵׁא דַאתְרָא הַו [i]רְכָא [k]יְדַע
וְשַׁדְּרוּ לְכָל־הַיִן קוּרְיֵא דְחַרְרַיהוּן וְקַרְבוּ לֵהּ כָּל־הַיִן אִילֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין׃
36 וּבָעַיִן חַיוּ מְנֵהּ דְנָקְרְבוּן אֶפֵּן לְכָנְפָא בַּלְחוּד דַּלְבוּשֵׁהּ וְאִילֵין דְּקָרְבוּ [l]אֲתַאסְיוּ׃ [l]אֶסְתָּא

* At ipse ait, Veni. Et descendens Petrus de naucula, ambulabat super aquã vt veniret ad Iesum. D
* Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpisset mergi, clamauit dicens, Domine, saluum me fac.
* Et continuò Iesus extendens manum, apprehendit eum: & ait illi, Modicæ fidei quare dubitasti?
* Et cùm ascendissent in nauiculam, cessauit ventus.
* Qui autem in nauicula erant venerunt, & adorauerunt eum, dicentes, Verè filius Dei es.
Matt. 6. b 33. * Et cùm transfretassent, venerunt in Terram-Genesar.
* Et cùm cognouissent eum viri loci illius, miserunt in vniuersam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes:
* Et rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, salui facti sunt.

29 * ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
30 * βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων, κύριε, σῶσόν με.
31 * καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;
32 * καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.
33 * οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.
34 * καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ.
35 * καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας.
36 * καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

CAP. XV.

Marc. 7. & 11. TVnc accesserunt ad Iesum ab Ierosolymis Scribæ & Pharisæi, dicentes, A
* Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant manus suas cùm panem manducant.
* Ipse autem respondens ait illis, Quare & vos transgredimini mandatũ Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit,
Exo. 20. c 12. Deut. 5. b 16. & 27. b 16. Ephes. 6. a 2. Leui. 20. b 9. Pro. 20. b 20. Exo. 21. c 16. * Honora patrem & matrem. &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. * Vos autẽ dicitis, Quicunq; dixerit patri vel matri, Munus quodcunque est ex me, tibi proderit:
* Et non honorificabit patrem suum aut matrẽ suam: & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionẽ vestram.
* Hypocritæ bene prophetauit de vobis Isaias, dicens,
Isai. 29. d 13. Marc. 7. a 6. * Populus hic, labijs me honorat: cor autem eorum longè est à me.
* Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum. B
* Et conuocatis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelligite.

ιε'.

1 * Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες,
2 * διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.
3 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;
4 * ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων, τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.
5 * ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ, ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς·
6 * καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.
7 * ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων,
8 * ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.
9 * μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.
10 * καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε.

אמ׳שון יח
[1] שָׁלַם
[m] שׁוּב ופירושו חזיל
[n] יָקַר [o] אָחָא [p] מרת
[q] חָנָא ופירושו חוגיל
[r] סָרַק עבראית ריקם
[s] אֶלֶף
[t] סָבַל

דְּמַר בְּשַׁבָּא דְּבַתַּר [h] פָּנְטִיקוֹסְטִי לוֹ קָפְלָאוֹן יה
[z] הֵידִין קְרִבוּ לְוָת יְשׁוּעַ פְּרִישָׁא וְסָפְרָא דְּמִן אוּרְשְׁלֵם וְאָמְרִין׃ [2] לְמָנָא תַּלְמִידָךְ עָבְרִין עַל [l] מַשְׁלַמָּנוּתָא דְּקַשִּׁישָׁא
וְלָא [m] מְשִׁיגִין אִידֵיהוֹן מָא דְּאָכְלִין לַחְמָא׃ [3] עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְמָנָא אַף אַנְחוֹן עָבְרִין אַנְחוֹן עַל פּוּקְדָּנָא דְּאֱלָהָא
מְטַל מַשְׁלַמָּנוּתְכוֹן אֱלָהָא גִּיר אֲמַר׃ [4] [n] יַקַּר לְאָבוּךְ וְלְאִמָּךְ וּמַן [o] דְּמְצַחֵא לְאָבוּהִי וְלְאִמֵּה [p] מְמָת נְמוּת׃ [5] אַנְחוֹן דֵּין
אָמְרִין אַנְהוֹן כָּל מַן דְּנְאמַר לְאָבָא אוֹ לְאִמָּא קוּרְבָנִי מֵדֵם [q] דְּמֶהֱנֵא מָנִי׃ [6] וְלָא נְיַקַּר לְאָבוּהִי אוֹ לְאִמֵּה וּבַשְׁלְתּוֹן
מָלְתָא דְּאֱלָהָא מְטַל מַשְׁלַמָּנוּתְכוֹן׃ [7] [r] נָסְבֵי בַּאפָּא שַׁפִּיר אֶתְנַבִּי עֲלֵיכוֹן אֶשַׁעְיָא נְבִיָא וְאָמַר׃ [8] עַמָּא הָנָא בְּסֻפְוָתֵה
הוּ מְיַקַּר לִי לֶהֱוֹן דֵּין סַגִּי רַחִיק מָנִי׃ [9] [s] וַסְרִיקָאִית דָּחְלִין לִי בַּר [t] מַלְפִין יְהַלְפָנָא דְּפוּקְדָּנָא דַּבְנֵינָשָׁא׃ [10] וְקָרָא
לְכֻנְשָׁא וְאָמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ וְאִסְתַּבְּלוּ׃

11 * Nihil eſt quod intret per os polluens hominem, ſed quod prodit ab ore, illud ipſum inquinat hominem.

12 * Tunc acceſſerunt diſcipuli eius, & dicunt ei, Noſti Periſchæos qui audierunt hunc ſermonem offenſos fuiſſe?

13 * Ipſe verò reſpondit, & ait illis, Omnis illa plantatio quam non plantauerit Pater meus qui in cælis eſt, euelletur.

14 * Omittite eos, cæci ſunt duces cæcorum: ſed ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadunt.

15 * Reſpondit autem Schemeoun Kipho, & dixit ei, Domine mi, interpretare nobis parabolam hanc.

16 * Ipſe verò dixit eis, Adhuc & vos non
17 intelligitis? * Noſtísne id quod intrat per os, in ventrem abire, & inde per expurgationem eïjci foras?

18 * Id autem quod ab ore prodit, à corde manat, illúdque inquinat ipſum hominem.

19 * Nam à corde ipſo manant cogitationes malæ, adulterium, cædes, ſcortatio, furtum, teſtimonium falſum, blaſphemia.

20 * Hæc ſunt quæ inquinant hominem. Sed ſi homo comederit illotis manibus, non inquinatur.

Ad veſperam Dominicæ quartæ Ieiunij.

21 * Et egreſſus eſt illinc Jeſchua venítque in fines Tzour & Tzaidon.

22 * Et ecce mulier Cananithes à finibus illis exïjt, clamans ac dicens, Miſerere ſuper me Domine mi, fili Dauid; filia mea malè vexatur à dæmonio.

23 * Ipſe verò ne verbum quidem reſpondit. Et acceſſerunt diſcipuli eius rogantes eum & dicentes, Dimitte eam, quæ clamat poſt nos.

24 * Ipſe verò reſpondit & ait illis, Non ſum miſſus niſi ad oues quæ aberrarunt à domo Iſroiel.

25 * Illa autem veniens adorauit eum, dicens, Domine mi, adiuua me.

26 * Dixit ei Jeſchua, Non decorum eſt accipere panem liberorum, & obïjcere canibus.

---

11 לָא חֲוָא מֶרֵם [u] דְעָאֵל לְפוּמָא [z] מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא אֶלָּא מֶרֵם דְנָפֵק מִן פּוּמָא הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא׃

12 הֵידִין קְרִבוּ [a] תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמְרִין לֵהּ יָדַע אַנְתְּ דַּפְרִישֵׁא דְשְׁמַעוּ [b] מִלְּתָא הָדָא [c] אֶתְכַּשְׁלוּ׃

13 הוּדֵין עָנָא וַאמַר לְהוֹן כָּל [d] נִצְבְּתָא אַיְדָא דְלָא נְצָבָה אֲבִי דְבִשְׁמַיָּא [e] תֶּתְעַקַּר׃ 14 שְׁבוּקוּ לְהוֹן [f] סְמָיֵא אִנּוּן

[g] נַגּוֹרָא דְסַמְיֵא סַמְיָא דִין לְסַמְיָא אִן נֶגֶד הְרֵיהוֹן בְּגוּמְצָא נָפְלִין׃ 15 וַעָנָא שָׁמְעוֹן כֵּאפָא וַאמַר לֵהּ מָרִי פַּסֵּק לַן

[h] מַתַּלָא הָנָא׃ 16 הוּדִין אֲמַר לְהוֹן עַדְמָאלְחָשָׁא אַף אַנְתוּן לָא [i] מְסְתַּכְלִין אַנְחוּן׃ 17 לָא יָדְעִין אַנְחוּן

דְמֶרֵם [k] דְעָאֵל לְפוּמָא לְכַרְסָא הוּ אָזֵל וּמַן חַמֵּן [l] כְּחַרְכִיתָא [m] מָשְׁחְרָא לְבַר׃ 18 מֶרֵם דִין דְמֵן פּוּמָא נָפֵק מִן לִבָּא

נָפֵק וְהַוִיו מְסַיְּבִ לֵהּ לְבַרְנָשָׁא׃ 19 מִן לִבָּא הוּ גִיר נָפְקָן [n] מַחְשָׁבָתָא בִּישָׁתָא [o] גַּוּרָא קְטָלָא [p] זְנִיוּתָא [o] גַּנְבוּתָא

[u] עוֹל [x] סָאֵב
[z] לְמַר [b] מַלֵּל [c] כְּשַׁל
[d] נְצַב [e] עֲקַר [f] טְעָיָא
[g] נְגַר [h] מְתַל עִבְרִית מָשָׁל
[i] סְכַל [k] עוֹל
[l] דְּקָא כְּמוֹ זכָה אוֹ זַךְ
[m] שְׁרָא [n] חֲשַׁב [o] גּוֹר
[p] זְנָא [q] גְּנַב

* Nō quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

11 * ὁ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

* Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei, Scis quia Pharisæi, audito verbo hoc, scandalizati sunt?

12 * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ, οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν;

Ioh. 15. 2. Luc. 6. f. 39.

* At ille respondens ait, Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cælestis eradicabitur.

13 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε, πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.

* Sinite illos: cæci sunt, duces cæcorum: cæcus autē si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadent.

14 * ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται.

* Respondens autem Petrus, dixit ei, Edissere nobis parabolam istam.

15 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.

* At ille dixit, Adhuc & vos sine intellectu estis?

16 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

* Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur?

17 * οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;

* Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem.

18 * τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Gen. 6. a 5. & 8. d 21.

* De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.

19 * ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.

* Hæc sunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

20 * ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

* Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis.

21 * Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος.

Mar. 7. c 25.

* Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clamauit, dicens ei, Miserere mei Domine fili Dauid: filia mea malè à dæmonio vexatur.

22 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με κύριε, υἱὲ δαβίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

* Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum, dicentes, Dimitte eam: quia clamat post nos.

23 * ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.

Sup. 10. 6. Luc. 19. b 10. Ioh. 10. 43.

* Ipse autem respondens, ait, Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel.

24 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

* At illa venit & adorauit eum, dicens, Domine, adiuua me.

25 * ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ, λέγουσα, κύριε βοήθει μοι.

* Qui respondens, ait, Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

26 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

---

[a] סָאַב [b] לְעַס [c] שׁוּג סָהֲדוּת שׁוּקְרָא גוּפָא׃ 20 הָלֵין אִנִּין דְּמְסָאֲבִין לִבְרְנָשָׁא אֵן אֱנָשׁ דִּין [d] נְלָעֵם כַּד לָא [e] מְשַׁנָּן אִידָוהִי לָא מְסָהֲיַב׃

דְּרְמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבְּתָא וַאַרְבְּעָא וְעָמָא׃ לז

[f] נְפַק [g] קְעָא 21 וְנָפַק מִן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וְאָתָא לְתְחוּמָא דְצוּר וְדְצִידָן׃ 22 וְהָא אִנְתְּתָא כְּנַעֲנָיְתָא מִן תְּחוּמָא הָנוּן [h] נָפְקַת כַּד
[i] דְּבַר [j] פְּנָא תרגומאיה אחיב
[k] בְּעָא [l] שְׁרָא [m] שְׁרָר קָעָא [n] אָמְרָא אֶתְרַחֵם [o] עֲלַי מָרִי בְּרֵה דְּדָוִיד בַּרְתִי בִּישָׁאִית [p] מְתְדַּבְּרָא מִן שְׁאדָא׃ 23 הוּדִין לָא [q] פְּנָיָה פִּתְגָמָא
[r] טָעָא [s] אָתָא וְקִרְבוּ תַּלְמִידוֹהִי [t] בְּעוֹ מָנֵהּ וְאָמְרִין [u] שְׁרִיהּ דְּקָעָיָא בָּתְרַן׃ 24 הוּדִין עָנָא וַאמַר לְהוֹן לָא [v] אֶשְׁתַּדַּרַת אֶלָּא לְ[w]עָדַת
[x] עָרַב כמועד עָרְבָא [y] טַעֲוָ מִן בֵּית יִסְרָיֵל׃ 25 הִי דִּין [z] אִתַּת מָרִי [aa] לְהֹה וַאמַרַת מָרִי [bb] עַדְרִינִי׃
[cc] נָסַב [dd] רְמָא 26 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לָא שַׁפִּיר [ee] לְמִסַּב לַחְמָא דִבְנַיָּא [ff] וְלִמְרְמִיוּ לְכַלְבָּא׃

27 * Illa verò dixit, Etiam Domine mi: quinimò canes edunt de micis quæ cadunt à mensis dominorum suorum, & viuunt.

28 * Tunc dixit ei Jeschua, O mulier magna est fides tua, fiat tibi vt vis: & sanata est filia eius ex illa hora.

29 * Et discessit illinc Jeschua, venítque iuxta crepidinem maris Galilææ: et conscendit montem, sedítque illic.

30 * Et adierunt eum turbæ quamplurimæ habentes secum claudos & cæcos, mutósque ac mancos, & alios multos, atque obiecerunt eos ad pedes ipsius Jeschua, & sanauit eos.

31 * Ita vt obstupescerent turbæ illæ quum viderent mutos loquentes, mancos sanitati restitutos, claudos ambulantes, cæcósque videntes: & laudibus euexêre Deum Jsroiel.

Oblatio quotidiana.

32 * Ipse verò Jeschua vocauit discipulos suos, & ait illis: Ego misericordia cõmoueor erga turbam hanc, quippe qui iam triduum expectant apud me, nihilque habent quod edant: dimittere autem eos ieiunos nolo, ne fortè præ lassitudine deficiant in via.

33 * Dicunt ei discipuli eius, Vndenam haberemus in deserto panem ad explendam totam hanc turbam?

34 * Dicit eis Jeschua, Quot panes habetis? dicunt ei, Septem, & modicum piscium minutorum.

35 * Et præcepit turbis vt discumberent humi.

36 * Accepítque illos septem panes & pisces, & laudauit [Deum], fregítque ac dedit discipulis suis: discipuli verò dederunt turbis.

37 * Et comederunt omnes & saturati sunt, sustulerúntque reliquias fragmentorum plenas septem sportas.

38 * Illi autem qui comederant, fuêre quatuor mille viri præter mulieres & pueros.

39 * Quum autem dimisisset turbas, cõscenditnauim, venitque in fines Magedou.

---

27 הִי דִּין אֲמָרַת אִין מָרִי אַף כַּלְבֵּא אָכְלִין מִן פָּרְתּוּתָא דְּנָפְלִין מִן פַּחוּרָא דְּמָרֵיהוֹן [k] וְחָיִין׃ 28 הֲיָדִין אֲמַר לַהּ [k] חַיָּא [l] עָבְדָא [z] אֲמָא [b] יְתֵב כמו ושב
וֵשׁוּעַ אוֹ אֲנָתְתָא רַבְּא הִי הֵימָנוּתֵכִי נֶהֱוֵא לֵכִי אֵיךְ [l] דְּצָבְיָא אַנְתְּי [a] וְאִתְאסְיַת בְּרַחֲה מִן הַי שָׁעֲתָא׃
29 וְשַׁנִי מִן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וְאָתֵת עַל גֻּנְבָּ יַמָּא דַּגְלִילָא וְסָלֵק לְטוּרָא [b] וְיָתֵב תַּמָּן׃
30 וְקַרְבוּ לְוָתֵהּ כֻּנְשָׁא סַגְיָאָא דְּאִית הֲוֵי עִמְּהוֹן חַגְּירָא וְסַמְיָא וְחַרְשָׁא וּפַשִׁיגָא וְאָחֳרִינָא סַגְיָאָא [c] וְאַרְמִיו אֱנוּן לָוֹת
רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וְאַסִי אֱנוּן׃ 31 אֵיךְ [d] דְּהֲדַמְרוּן כֻּנְשָׁא הָנוּן [e] דְּחָזִין חַרְשֵׁא דַּמַּלְלִין וּפַשִׁיגָא דְּמִתְחַלְּמִין וְחַגְּירָא
דַּמְהַלְכִין [f] וְסַמְיָא דְּחָזִין וְשַׁבְּחוּ לַאלָהָא דְּיִסְרָיל׃

[k] חַיֵּא [l] עָבְדָא [z] אֲמָא [b] יְתֵב כמו ושב
[a] רְמָא [d] רְמַר [c] חֵזֵא [e] סְמָא

* At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. 27

* Tunc respondens Iesus, ait illi, O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. 28

* Et cùm transisset inde Iesus, venit secus mare Galilææ: & ascendens in montem, sedebat ibi. 29

Esai. 35. a 5. Luc. 7. d 22. *Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos. 30

* Ita vt turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, debiles sanos, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Israel. 31 D

Marc. 8. a 1. * Iesus autem conuocatis discipulis suis, dixit, Misereor turbæ: quia triduo iam perseuerant mecum, & non habent quid manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. 32

* Et dicunt ei discipuli, Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, vt saturemus turbam tantam? 33

* Et ait illis Iesus, Quot panes habetis? At illi dixerunt, Septem, & paucos piscículos. 34

* Et præcepit turbæ vt discumberent super terram. 35

*Et accipiens septem panes, & pisces, -&' gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo. 36

* Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. 37

* Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres. 38

* Et dimissa turba, ascendit in nauiculam, & venit in fines Magedan. 39

27 * ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.

28 * τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

29 * καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.

30 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς,

31 * ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τοῦ ἰσραήλ.

32 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

33 * καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;

34 * καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

35 * καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.

36 * καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.

37 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

38 * οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

39 * καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

---

* רַחֵם קורנא דְּכַלְיוּם לוז [32] הוּ דֵין יֵשׁוּעַ קְרָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן [g] מְתְרַחֵם
[h] אֲנָא עַל כֻּנְשָׁא הָנָא דְּהָא תְלָתָא [i] יוֹמִין [h] קָיְמִין לְוָתִי וְלֵית לְהוֹן מָא [i] דְּנֵיאכְלוּן [k] וְדֵאשְׁרֵא אֱגוֹן כַּד [l] צָיְמִין לָא צְבָא אֲנָא דְּלָמָא
[m] נְעוּפוּן בְּאוּרְחָא׃ [33] אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי [n] אֵימֵכָא אִית לַן בְּחוּרְבָא לַחְמָא דְּנַסַּבַע כֻּנְשָׁא הָנָא כְּוָתֵהּ׃
[34] אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא וְקַלִּיל נוּנֵי [o] דַּקִּדְקָא׃ [35] וּפַקַד לְכֻנְשָׁא [p] דְּנֶסְתַּמְכוּן
עַל אַרְעָא׃ [36] וְשָׁקַל לְהָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין וְלַנוּנֵי וְשַׁבַּח [q] וְקָצָא וְיָהַב לְתַלְמִידוֹהִי וְתַלְמִידֵא יְהָבוּ לְכֻנְשָׁא׃
[37] וְאֵכְלוּ כְּוָתְהוֹן וְסַבְעוּ וְשָׁקְלוּ [r] חַוְתֵרָא [s] דַּקְצָיֵא [t] מְלָא שַׁבְעָא [u] אַסְפְּרִידִין׃ [38] הָנוּן דֵּין דֵּאכְלוּ [v] תְּוִין הָווּ
אַרְבְּעָא אֱלָפִין גַּבְרָא סְטַר מִן נְשָׁא וְטָלְיָא׃ [39] וְכַד שְׁרָא לְכֻנְשָׁא סְלֵק לֵאלְפָא [w] וְאָתָא לַחְחוֹמָא דְּמַגְדוּ׃

[q] מלשון יון [r] חֵוְיָא [s] אֵיתָא [t] חֵוְיָא [u] מְלֵיָא [v] אֵיתָא [w] אֵיתָא

CAP. XVI.

1 ET accesserunt Perischæi & Zadoukæi, tentantes eum ac rogantes eum vt signum è cælo ipsis ostenderet.

2 *Ipse verò respondit & ait illis, Quum fuerit vespera, dicitis, Serenitas erit, rubet enim cælum.

3 *Manè verò dicitis, Hodie tempestas erit, rubet enim cælum triste. Acceptores vultus, faciem quidem cæli nostis scrutari; signa verò temporis huius non nostis discernere.

4 *Generatio mala & adultera signum quærit, nec signum dabitur ei, nisi signum Jaunon prophetæ. & reliquit eos & abijt.

5 *Quum autem venissent discipuli eius in vlteriorem ripam, obliti fuerant sumere secum panem.

6 *Ipse verò dixis eis, Videte, cauete à fermento Perischæorum & Zadoukæorum.

7 *Illi autem cogitabant apud se, & dicebant se panem non sumpsisse.

8 *Jeschua verò id sciens, dixit eis, Quid cogitatis apud vos ô modica fide præditi, quòd panem non sumpsistis?

9 *Nondum intelligitis nec in memoriam reuocatis illos quinq; panes, hominum quinque millia, & quot cophinos sustuleritis?

10 *Neque illos septem panes, hominum quatuor millia, & quot Sportas sustulistis?

11 *Quomodo vos non intellexistis, me non de pane dixisse vobis, sed vt caueretis à fermento Perischæorum & Zadoukæorum?

12 *Tunc intellexerunt eum non dixisse vt cauerent à fermento panis, sed à doctrina Perischæorum & Zadoukæorum.

Commemoratione Apostolorum Sanctorum.

13 *Quum autem venisset Jeschua in regionem Cæsareæ Philippi, interrogauit discipulos suos, inquiens, Quid dicunt de me homines, me esse filium hominis?

מַפְלִיאוֹן ה

2 וְקָרְבוּ פְּרִישֵׁא וְזַדוּקָיֵא מְנַסִּין לֵהּ וְשָׁאֲלִין לֵהּ אָתָא מִן שְׁמַיָּא דַּנְחַוֵּא אִנּוּן׃ 3 הַוֵּין עָנָא וְאָמַר לְהוֹן מָא דַּהֲוָא רַמְשָׁא אָמְרִין אַנְחוּן בָּעֵי צַחְוָא הוּ סָמְקָת גֵּיר שְׁמַיָּא׃ וְבִצְפְרָא אָמְרִין אַנְחוּן יוֹמָנָא סַתְוָא הוּ סָמְקָת גֵּוֹר שְׁמַיָּא כְּמִרְאִית נָסְבֵי בַּאפֵּי פַּרְצוּפָא דִּשְׁמַיָּא יְדָעִין אַנְחוּן דְּחָבְקִין אַתְוָתָא דְּזַבְנָא הָנָא לָא יָדְעִין אַנְחוּן 4 שַׁרְבְּתָא בִּישְׁתָּא וְגִירְתָא אָמָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא אִתְיְהֵבָא לַהּ אֶלָּא אִן אָתָה דְּיוֹנָן נְבִיָּא וְשָׁבַק אַנּוּן וַאֲזַל׃ 5 וְכַד אָתוֹ תַּלְמִידוֹהִי לְעֵבְרָא טְעוֹ דְּנָסְבִין עַמְהוֹן לַחְמָא׃ 6 הוּדֵין אֲמַר לְהוֹן חֲזוּ וְאִתְבְּרוּ מִן חֲמִירָא דַּפְרִישֵׁא וְדַזַּדוּקָיֵא׃ 7 הֵנּוּן דֵּין סָתְרָעִין הֲוּ בְּנַפְשְׁהוֹן וַאֲמְרִין דְּלַחְמָא לָא נְסַבוּ׃ נְסָא חַוָּא סְמַק צְחָא כְּמַר בְּקָא פְּרַשׁ גּוֹר בְּעָא יְחֵב אֲתָא מְעָא נְסַב חֲזָא זְהַר רְעָא

CAPVT XVIII.

1 IN illa hora accesserunt discipuli ad Jeschuam, dicentes ei, Quis maximus est in regno cælorum?

2 Ipse verò vocauit ad se puerum, & statuit eum in medio eorum.

3 Et dixit, Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis & fiatis sicut pueri, non ingredietis in regnum cælorum.

4 Quicunque ergo humiliauerit se sicut puer iste, hic est maximus in regno cælorum.

5 Et quicunque susceperit vnum puerum talem in nomine meo, me suscipit.

6 Et quicunque scandalizauerit vnum ex his paruulis, qui credunt in me, melius ei esset vt suspenderetur mola asinaria in collo eius, & submergeretur in profundo maris.

7 Væ mundo à scandalis. Necesse quidem est vt veniant scandala, verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit.

8 Si manus tua aut pes tuus scandalizat te, abscinde eum & proijce à te. Bonum tibi est vt ingrediaris in vitam debilis aut claudus, quàm vt habens duas manus aut duos pedes mittaris in ignem æternum.

9 Et si oculus tuus scandalizat te, eruito eum & proijce à te. Bonum tibi est vt ingrediaris in vitam habens vnum oculum, quàm vt habens duos oculos mittaris in gehennam ignis.

10 Videte ne contemnatis vnum ex his paruulis. Dico enim vobis, quòd angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.

11 Venit enim Filius hominis vt saluet quod perierat.

12 Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oues, & vna ex illis errauerit, nonne relinquet nonaginta nouem in montibus, & ibit quærere errantem?

13 Et si contigerit vt inueniat eum, amen dico vobis, quòd gaudebit super illo magis quàm super nonaginta nouem quæ non errauerunt.

CAP. XVI.

ις'.

Mar. 8. b 12. Luc. 12. g 54.

ET accesserunt ad eum Pharisæi & Sadducæi tentantes: & rogauerunt A eum vt signum de cælo ostenderet eis.

1 * Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.

* At ille respondens, ait illis, Facto vespere dicitis, Serenum erit, rubicundum est enim cælum.

2 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γενομένης λέγετε, εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός.

* Et manè, Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. Faciem ergo cæli dijudicare nostis: signa autem temporum non potestis?

3 * καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;

Sup. 12. c 39. * Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abijt. Ion. 2. a 2.

4 * γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθε.

* Et cùm venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.

5 * καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.

Marc. 8. b 14. Luc. 12. a 1. * Qui dixit illis, Intuemini & cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum.

6 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τ ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

* At illi cogitabant inter se, dicentes, Quia panes non accepimus.

7 * οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

* Sciens autem Iesus, dixit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis? B

8 * γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε;

Sup. 14. c 17. Io. 6. b 9. Sup. 15. d 34. * Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum, & quinque millium hominum, & quot cophinos sumpsistis?

9 * οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

* Neque septem panum, & quatuor millium hominum, & quot sportas sumpsistis?

10 * οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

* Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis, Cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum?

11 * πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τ ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;

* Tunc intellexerunt quia non dixerit cauendum à fermento panum, sed à doctrina Pharisæorum & Sadducæorum.

12 * τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

Marc. 8. c 27. Luc. 9. b 18. * Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens, Quem me dicunt homines esse, filium hominis?

13 * Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τ Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τ ἀνθρώπου;

---

13 וַאֲתָא יֵשׁוּעַ לִתְחוּם קֵיסָרְיָא דְּפִילִיפּוֹס [i] מְשָׁאַל הֲוָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר מָנוּ אָמְרִין עֲלַי אֱנָשָׁא דְּאִיתַי בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא׃

[i] שְׁאַל

14 * Ipſi verò dixerunt, Sunt qui dicunt Jou
chanon Baptiſtam, alij verò Jlijo, alij deni-
que Ermio aut vnum ex prophetis.
15 * Dixit eis, Vos autem quem me dicitis
16 eſſe? * Reſpondit Schemeoun Kipho, & ait,
Tu es Meſchicho filius Dei viui.
17 * Reſpõdit Jeſchua, & dicit ei, Beatus es,
Schemeoun Bere de-Jauno [fili columbæ,] ſi-
quidem caro & ſanguis non reuelauit tibi,
ſed pater meus qui in cælis eſt.
18 * Quinetiam ego dico tibi, Tu es Kipho
[petra,] & ſuper hanc petram ædificabo Eccle
ſiam meam, & portæ inferorum non præua-
19 lebunt ei. * Tibi dabo claues regni cælorũ; &
quicquid ligaueris in terrâ, erit ligatum in
cælis: & quod ſolueris in terra, erit ſolutum
in cælis.
20 * Tunc præcepit diſcipulis ſuis, vt nemini
dicerent ipſum eſſe Meſchicho.

Dominica ſecunda poſt Pentecoſten.

21 * Et ex eo tempore cæpit Jeſchua indica-
re diſcipulis ſuis ſe profecturum Ouriſchlem,
& multa paſſurum à Senioribus, & à prin-
cipibus Sacerdotum, Scribísque, nec non in-
terfectum iri, atque tertio die ſurrectu-
22 rum. * Et prehendens eum Kipho, cæpit eum
obiurgare, inquiens, Propitius eſto tibi Do-
mine mi, quominus hoc tibi contingat.
23 * Ipſe verò conuerſus ait Kipho, Abi re-
trorſum à me Satana; offendiculo es mihi,
quippe qui non ſapias quæ Dei ſunt, ſed quæ
ſunt hominis.
24 * Tunc dixit Jeſchua diſcipulis ſuis, Quis-
quis voluerit venire poſt me, abneget ani-
mam ſuam, & baiulet crucem ſuam, & ve-
niat poſt me.
25 * Quiſquis enim voluerit ſeruare ani-
mam ſuam, perdet eam, & quiſquis perdi-
derit animã ſuam propter me, inueniet eam.
26 * Quid enim lucratur homo ſi mundũ vni-
uerſum poſſideat, & anima eius detrimẽtum
patiatur? aut quam dabit homo permutatio-
nem animæ ſuæ?
27 * Futurum eſt enim vt veniat filius ho-
minis in gloria patris ſui cum Angelis ſuis
ſanctis. & tunc rependet vnicuique ſecun-
dùm eius opera.

---

14 חנון דין אמרו אית דאמרין דיוחנן ᵘ מעמדנא אחרינא דין אליא ואחרנא ארמיא או חד מן נביא ׃
15 אמר להון אנתון דין מנו אמרין אנתון דאיתי ׃ 16 ענא שמעון כאפא ואמר אנת או משיחא ברה
דאלהא חיא ׃ 17 ענא ישוע ואמר לה טוביך שמעון ברה דיונא דבסרא ודמא לא גלא לך אלא אבי דבשמיא ׃
18 אף אנא אמר אנא לך דאנת הוא כאפא ועל הדא כאפא ˣ אבניה ʸ לעדתי ותרעא דשיול לא ᶻ נחסנונה ׃
19 לך ᵃ אתל קלידא דמלכותא דשמיא וכל מרם ᵇ דתאסור בארעא ᶜ נהוא אסיר בשמיא ומרם ᵈ דתשרא
בארעא נהוא שרא בשמיא ׃ 20 הידין פקד לתלמידוהי דלא ᵉ נאמרין דהוו משיחא ׃
21 מן הידין שרי ישוע ᵍ למחניו לתלמידוהי דחד בשבא ᶠ דתרין דבתר פנטיקוסטי ם

ᵘ עמר פרושו שכל
ˣ בנא ʸ עזה ᶻ חסן
ᵃ נתל ᵇ אסר ᶜ הוא
ᵈ שרא ᵉ אמר
ᶠ מן לשון יון
ᵍ חנא

14 * At illi dixerunt, Alij Iohannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiá, aut vnũ ex prophetis. 15 * Dicit illis Ieſus, Vos autem quem me eſſe dicitis?

Ioh. 6. g 69. 16 * Reſpondens autẽ Simon Petrus, dixit, Tu es Chriſtus filius Dei viui.

17 * Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Ioann. 1. f 42. Beatus es Simon Bar-Iona: quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt.

18 * Et ego dico tibi, Quia tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portę inferi non præualebunt aduerſus eam.

Infr. 18 c 18. Ioh. 20. c 23. 19 * Et tibi dabo claues regni cælorum. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.

20 * Tunc præcepit diſcipulis ſuis vt nemini dicerent, quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.

21 * Exinde cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis quia oporteret eum ire Ieroſolymam, & multa pati à ſenioribus & ſcribis, & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.

22 * Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens, Abſit à te Domine: non erit tibi hoc.

Marc. 8. d 33. 23 * Qui conuerſus, dixit Petro, Vade poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum. D

Sup. 10. d 38. Luc. 9. c 23. & 14. c 27. 17. g 23. 24 * Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

Ioh. 12. d 25. 25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. 26 * Quid enim prodeſt homini, ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Pſal. 48. a 8. Pſal. 61. b 13. Act. 17. g 31. 27 * Filius enim hominis vẽturus eſt in gloria patris ſui cum angelis ſuis: & tunc reddet vnicuique ſecundùm opera eius. Rom. 2. a 6.

14 * Οἱ δὲ εἶπον, οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, Ἠλίαν· ἕτεροι δὲ, Ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.

15 * λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;

16 * ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπε, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

17 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

18 * κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

19 * καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

20 * τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός.

21 * Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

22 * καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ, λέγων, ἵλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

23 * ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

24 * τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

25 * ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

26 * τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

27 * μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

---

[a] אֲזַל [b] חֲשַׁשׁ [c] קֶדֶם
[d] כְּאָא [e] חוס [f] חֲזָא [g] כְּנָא
[h] אֲזַל [i] רְעָא
[k] כְּפַר [l] שְׁקַל
[m] חֲזָא [n] אִבַּד
[o] שְׁבַח [p] חֲנָא עברית הוֹעִיל
[q] קְנָא [r] חֲסַר [s] חֲלַף
[t] שְׁבָח [u] פְּרַע

דְּעָתִיד הוּא דְּנֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם וְסַגִּי [1] נְחַשׁ מִן קַשִּׁישֵׁא וּמִן רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְנֶתְקְטַל וְלַיּוֹמָא דַּחְלָתָא [k] נְקוּם ׃
כְּאָא [m] חוֹס [n] חֲזָא [o] כְּנָא
[p] רְעָא [q] אֲזַל [r] רְעָא
[s] כְּפַר [t] שְׁקַל
[u] חֲזָא [v] אִבַּד
[w] שְׁבַח [x] חֲנָא עברית הוֹעִיל
[y] קְנָא [z] חֲסַר [a] חֲלַף
[b] שְׁבָח [c] פְּרַע

22 וְדַבְּרָה כְאַפָּא וְשָׁרִי [l] לְמֵכְאָב בֵּהּ וַאֲמַר [m] חֵס לָךְ מָרִי [n] דְּהֲוֵא לָךְ הָדָא ׃ 23 הוּדִין [o] אֶתְפְּנִי וַאֲמַר לְכַאפָּא
[p] וַל לָךְ לְכֻסְּהָרִי סָטָנָא תּוּקְלָתָא אַנְתְּ לִי דְּלָא [q] מְהַרְעָא אַנְתְּ דַּאלָהָא אֶלָּא דַּבְּנֵי נָשָׁא ׃
24 הָדִין אֲמַר יְשׁוּעַ לְתַלְמִידְוהִי מִן דְּצָבָא דְּנֵאתָא בָּתְרִי [s] נֶכְפּוֹר בְּנַפְשֵׁהּ [s] וְנֶשְׁקוֹל זְקִיפֵּהּ וְנֵאתֵא בָּתְרִי ׃
25 מָן דְּצָבָא גִּיר דְּנַחָא נַפְשֵׁהּ [u] נַוְבְּדִיהּ וּמִן דְּנַוְבַּד נַפְשֵׁהּ מֶטַלְתִּי [x] נַשְׁכְּחִיהּ ׃ 26 מָנָא גִּיר [y] נֶהֱנֵא בְּרְנָשָׁא אִן
עָלְמָא כֻּלֵּהּ [z] נֶקְנֵא וְנַפְשֵׁהּ [a] נֶחְסַר אוֹ מָנָא נֶהֵל בְּרְנָשָׁא [b] חֲלָפָא דְּנַפְשֵׁהּ ׃ 27 עָתִיד הוּא גִּיר בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא
דְּנֵאתֵא [c] בְּתַשְׁבּוּחָתָא דַּאבּוּהִי עִם מַלְאַכְוהִי קַדִּישֵׁא וְהָדִין [d] נֶפְרוֹעַ לַאנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ עֲבַדְוהִי ׃

Ad veſperam feſto taberna-
culorum.

28 * *Amin ego dico vobis, Sunt quidam hic aſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec viderint Filium hominis venientem in regnum ſuum.*

CAP. XVII.

1 ET *poſt ſex dies accepit Jeſchua Kipho & Jaakoub, & Jouchanon fratrem eius, & adduxit eos in montem excelſum ſolos.*

2 * *Et transformatus eſt Jeſchua coram eis, & ſplenduit facies eius vt Sol, veſtimenta verò ipſius facta ſunt candida vt lux.*

3 * *Et apparuerunt eis Mouſche & Elijo, quum loquerentur cum eo.*

4 * *Reſpondit autem Kipho & dixit Ieſchua; Domine mi, bonum eſt nos hic eſſe: & ſi vis, faciemus hic tria tabernacula, vnum tibi, vnúmque Mouſche, & vnum Elijo.*

5 * *Et adhuc eo loquente, ecce nubes lucida operuit eos: & vox facta eſt de nube, dicens: Hic eſt filius meus dilectiſſimus, in quo mihi complacui; ipſum audite.*

6 * *Quod quum audiſſent diſcipuli, prociderunt in facies ſuas, & timuerunt valde.*

7 * *Et acceſſit ad eos Jeſchua, & tetigit eos, inquiens, Surgite, ne timeatis.*

8 * *Suſtulerúntque oculos ſuos, & neminem viderunt, niſi Jeſchua ſolum.*

9 * *Quumque deſcenderent de monte, præcepit eis Jeſchua, eisque dixit, Coram nemine dixeritis viſionem hanc, donec ſurrexerit filius hominis à mortuis.*

10 * *Et interrogauerunt eum diſcipuli ſui, & dicunt ei, Quid igitur Scribæ dicunt, quòd Ilijo oporteat prius venire?*

11 * *Reſpondit Jeſchua & dixit eis; Ilijo venturus eſt prius vt omnia reſtituat.*

12 * *Ego verò dico vobis, Jam venit Elijo neque nouerunt eum, & fecerunt in eum quicquid voluerunt: ita & filius hominis vim paſſurus eſt ab eis.*

13 * *Tunc intellexerunt diſcipuli eum de Jouchanon Baptiſta ipſis verba feciſſe.*

וְרַמְשָׁא וְעַד עַרְבָּא מא

22 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא דְּקִימִין הָכָן דְּלָא יְטְעֲמוּן מוֹתָא עַד דְּחָזוֹן לַבְּרֵהּ דַּאֱנָשָׁא דְּאָתָא בְּמַלְכוּתֵהּ׃

קפלאון יז

1 וּבָתַר שְׁתָּא יוֹמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלְיַעֲקוֹב וְלְיוֹחָנָן אֲחוּהִי וְאַסֵּק

אֲנוּן לְטוּרָא רָמָא בַּלְחוֹדֵיהוֹן׃ 2 וְאִשְׁתְּחֲלַף יֵשׁוּעַ קֳדָמֵיהוֹן וְנְהַר פַּרְצוּפֵהּ אַיְךְ שִׁמְשָׁא וְלְבוּשׁוֹהִי אַיְךְ

נוּהֲרָא׃ 3 וְאִתְחֲזִיו לְהוֹן מוּשֵׁא וְאֵלִיָא כַּד מְמַלְלִין עִמֵּהּ׃ 4 עֲנָא דֵין כֵּאפָא וַאמַר לְיֵשׁוּעַ מָרִי שַׁפִּיר

הוּ לַן דְּהָכָן נֶהֱוֵא וְאִן צָבֵא אֲנָא נְעֲבֵד תְּלָתָא מְטַלְלִין חַדָא לָךְ וְחָדָא לְמוּשֵׁא וְחָדָא לְאֵלִיָא׃

5 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא עֲנָנָא נַהִירְתָא אַטְלַת עֲלֵיהוֹן וְקָלָא הָוָא מִן עֲנָנָא דַּאמַר הָנוֹ בְּרִי חַבִיבָא דְּבֵהּ אֶצְטְבִיתּ לֵהּ

---

a טְלַל
b קֵם c טְשֵׁם
d נְסַק
i מן הלף נוסף שתלף
k נְהַר כמו הר עבראית
l נְחַת ופירושו לנשתים
m חֵיל n חֲזָא o טְלַל
p נְהִיר q טְלַל r צְבָא

Mar. 6.f 2.1. Luc.9.c. 27.

* Amen dico vobis, Sunt quidam de hîc ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo.

28 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

CAP. XVII.

ιζ.

Mar.9. a.2. Luc.9. d.28.

ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum:

1 * Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν, κατ' ἰδίαν.

2 * Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut Sol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.

2 * καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

3 * Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.

3 * καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἠλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.

4 * Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum, Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Elię vnum.

4 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ.

5 * Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipſum audite.

2.Pet.1. d.17. Sup.3. d.17.

5 * ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε.

6 * Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè.

6 * καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

7 Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixitque eis, Surgite, & nolite timere.

7 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν, ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.

8 * Leuantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum.

8 * ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

9 * Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Ieſus, dicens; Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat.

9 * καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων, Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

10 * Et interrogauerunt eum diſcipuli, dicentes, Quid ergo Scribę dicunt quòd Eliam oporteat primùm venire?

Marc. 9. b.11. Mal.4.a. 5. Sup.11. b.14.

10 * καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

11 * At ille reſpondens, ait eis, Elias quidem venturus eſt primùm, & reſtituet omnia.

11 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα·

12 * Dico autem vobis, Quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in eo quæcunque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis.

12 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

13 * Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Iohanne Baptiſta dixiſſet eis.

13 * τότε συῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

---

6 וְכַד שְׁמַעוּ תַּלְמִידָא נְפַלוּ עַל אַפֵּיהוֹן וְדָחֲלוּ טָב׃ 7 וְאִתְקְרֵב לְוָתְהוֹן יְשׁוּעַ וְקָרֵב לְחוֹן

וַאֲמַר קוּמוּ לָא תֶּחֱלוֹן׃ 8 וַאֲרִימוּ עֵינֵיהוֹן וְלָאֲנָשׁ לָא חֲזוֹ אֶלָּא מָן לְיֵשׁוּעַ בַּלְחוֹדוֹהִי׃

9 וְכַד נָחְתִין מִן טוּרָא פַּקֵּד אֲנוּן יְשׁוּעַ וְאֲמַר לְהוֹן לְעִין אֱנָשׁ לָא תְּאֲמְרוּן חֶזְוָא הָנָא עַדְמָא דְּנְקוּם בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא

מִן מְיְתָא׃ 10 וְשַׁאֲלוּהִי תַּלְמִידָוהִי וַאֲמְרִין לֵהּ מָנָא הָכִיל סָפְרָא אֲמְרִין דְּאִלְיָא וְלָא דְנָאתֵא לְוָקְדָם׃

11 עָנָא יְשׁוּעַ וְאֲמַר לְהוֹן אִלְיָא אָתֵא לְוָקְדָם וְכָל מַדֵּם נְשַׁלֵּם׃

12 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּהָא אִלְיָא אֲתָא וְלָא יְדָעוּהִי וַעֲבַדוּ בֵּהּ כָּל מָא דְצָבוּ הָכְנָא אַף בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא עָתִיד דְּנִתְחַשׁ

מִנְּהוֹן׃ 13 הֵידֵין אִסְתַּכְּלוּ תַּלְמִידָא דְּעַל יוֹחָנָן מַעֲמְדָנָא אֲמַר לְהוֹן׃

Feria secunda hebdomadis tertiæ Ieiunij.

14 * *Quúmque venissent ad turbam, accessit ad eum homo, & procidens super genua sua, dixit ei :*

15 * *Domine mi, miserere mei & filij mei, quippe qui lunaticus sit & malè afficiatur: sæpissimè enim in ignem cadit, & sæpissimè in aquam.*

16 * *Cúmque obtuli discipulis tuis, nec potuerunt eum sanare.*

17 * *Respondit Jeschua & ait, O vos generatio infidelis & peruersa, quousque tandem ero vobiscum, & quousque tandem tolerabo vos? adducite eum mihi huc.*

18 * *Et increpauit eum Jeschua, & exijt ab illo dæmonium: & sanitati restitutus est puer ex illa hora.*

19 * *Tunc adierunt discipuli Jeschua priuatim, & dixerunt ei, Quare nos non potuimus eum sanare?*

20 * *Dixit eis Jeschua, Propter incredulitatem vestram. Amin enim ego dico vobis, Si fuisset in vobis fides instar grani sinapis, diceretis monti huic, Decede hinc, & decederet, & nihil præualeret vobis.*

21 * *Hoc verò genus* dæmoniorum *non egreditur, nisi ieiunio & oratione.*

Feria tertia Septimanæ tertiæ Ieiunij.

22 * *Quum autem conuersarentur in Galilæa, dixit eis Jeschua, Futurum est vt filius hominis tradatur in manus hominum.*

23 * *Et interficient eum, die verò tertio resurget. Et tristitia affecti sunt valdè.*

24 * *Quúmque venissent in Capharnachum accesserunt ad Kipho, ij qui accipiunt bina zuzim* [binas drachmas] *argenti capitatim, & dixerunt ei, Magister vester non tradit duas drachmas suas.*

25 * *Dicit eis, Etiam. Et quum ingressus fuisset Kipho domum, præoccupauit eum Jeschua, & ait illi, Quid tibi videtur Schemeoun? Reges terræ à quo accipiunt tributum, aut pecuniam capitatim? à filijs suis, an ab extraneis?*

דיום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : מב

14 וכד אתו לותכנשא קרב להו גברא וברך על בורכוהי ואמר לה : 15 מרי אתרחם עלי ברי דאית לה כר
אגרא ובישאית עביד כמא גיר זבנין בנורא נפל וכמא זבנין במיא : 16 וקרבתה לתלמידיך ולא אשכחו לאסיותה :
17 ענא ישוע ואמר אוין שרבתא דלא מהימנא ומעקלתא עדמא לאמתי אהוא לותכון ועדמא לאמתי אסיברכון
אתיהוי לי לכא : 18 וכאא בה ישוע ונפק מנה שאדא ואתאסי טליא מן הי שעתא : 19 הידין קרבו
תלמידוהי לותה לסיועא ואמרו לה למנא חנן לא אשכחן לאסיותה : 20 אמר להון ישוע מטל לא הימנותכון אמין גיר אמר אנא לכון דאן תהוא בכון הימנותא אית פרדתא דחרדלא

Feria quarta hebdomadis tertiæ Ieiunij.

1 * *Eo tempore accessit Jeschua & discipuli ad Kipho, & dixerunt ei, Quis maior est in regno cœlorum?*

2 * *Et vocauit Jeschua puerum, & collocauit eum in medio eorum.*

3 * *Et dixit eis, Amin dico vobis, Nisi conuersi fueritis & fiatis sicut pueri, non ingredietur regnum cœlorum.*

4 * *Quicunque ergo humiliauerit se sicut puer iste, hic maior est in regno cœlorum.*

5 * *Et quicunque susceperit puerum unum sicut istum in nomine meo, me suscipit.*

6 * *Quicunque autem scandalizauerit unum ex his paruulis qui in me credunt, melius ei esset vt suspenderetur mola asinaria collo eius, & submergeretur in profundo maris.*

7 * *Væ mundo à scandalis! necesse enim est vt scandala eueniant: verùm væ homini illi per quem scandalum venit!*

8 * *Quod si manus tua aut pes tuus te scandalizat, abscinde illum & proice à te: melius tibi est vt ingrediaris ad vitam debilis aut claudus, quàm vt habens duas manus aut duos pedes mittaris in ignem gehennæ.*

9 * *Et si oculus tuus te scandalizat, eruito illum & proice à te: melius tibi est vt ingrediaris ad vitam vnoculus, quàm vt habens duos oculos mittaris in gehennam ignis.*

10 * *Videte ne contemnatis vnum ex his paruulis: dico enim vobis, Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei qui in cœlis est.*

11 * *Venit enim filius hominis vt saluet quod perierat.*

12 * *Quid vobis videtur? si fuerint alicui homini centum oues, & vna ex illis errauerit, nonne relinquet nonaginta nouem in montibus, & abibit ad quærendam illam errantem?*

13 * *Et si contigerit vt inueniat eam, amin dico vobis, Gaudebit super illa magis quàm super nonaginta nouem quæ non errauerunt.*

14 * *Sic non est voluntas coram patre meo qui in cœlis est, vt pereat vnus ex his paruulis.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : מג

1 בהדין זבנא קרבו לותה תלמידוהי ואמרו לה למנו הוא רבא בגו מלכותא דשמיא : 2 וקרא ישוע לטליא
ואקמה בגו מנהון : 3 ואמר להון אמין אמר אנא לכון אלהן לא תתהפכון ותהוון כטליא לא תעלון לותכנשא
דשמיא : 4 כל דיתמך נפשה כטליא הדין הוא רבא בגו מלכותא דשמיא : 5 וכל דיקבל טליא חד כהדין
בשמי קבל יתי : 6 ודי יכשל חד מן אלין זעירין דמהימנין בי טב ליה דיתעל בצוארה רחיא דחמרא
ויתטבע בעמקא דימא : 7 ויי לעלמא מן כשולין אלהן מחתא דיתון כשולין אבל ויי לגברא דבידוהי
אתי כשולא : 8 ואן ידך או ריגלך מכשלא לך קטעינון ושדי מנך טב לך דתעל לחיי חלש או
פסח מן דתתרמא תרין ידין או תרין ריגלין בנורא דגיהנם : 9 ואן עינך מכשלא לך קלענה ושדי מנך
טב לך דתעל לחיי חד עין מן דתתרמא תרין עינין בנורא דגיהנם : 10 חזרו דלא תזלזלון בחד מן אלין
זעירין אמין גיר אמר אנא לכון מלאכיהון בשמיא כל עדן חזין אפי אבי דבשמיא : 11 אתא גיר בר נשא
דיפרוק דאבד : 12 מה לכון מסתכלין אן הוה לגברא מאה ענא ואתעה חד מנהון הלא יתיב תשעין
ותשע בטורא ואזל לבעיא דאתעה : 13 ואן יתרחיש דישכחנה אמין אמר אנא לכון חדי עלוהי יתיר
מן תשעין ותשע דלא אתעו : 14 כדין לא רעותא קדם אבי דבשמיא דיתאבד חד מן אלין זעירין

Feria quinta hebdomadis tertiæ Ieiunij.

15 * *Si autem peccauerit in te frater tuus, vade & obiurga eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.*

16 * *Si autem non audierit, adhibe tecum vnum aut duos, vt in ore duorum aut trium testium stet omne verbum.*

17 * *Si autem non audierit eos, dic ecclesiæ: si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.*

18 * *Amin dico vobis, Quæcunque ligaueritis super terram, ligata erunt in cœlo: & quæcunque solueritis super terram, soluta erunt in cœlo.*

19 * *Amin iterum dico vobis, Si duo ex vobis consentiant super terram de quacunque re petenda, fiet illis à patre meo qui in cœlis est.*

20 * *Vbi enim duo aut tres congregati sunt in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.*

21 * *Tunc accessit ad eum Kipho, & dixit ei, Magister, quoties peccabit in me frater meus, & remittam ei? vsque ad septies?*

22 * *Dixit ei Jeschua, Non dico tibi vsque ad septies, sed vsque ad septuagies septies.*

23 * *Propterea assimilatum est regnum cœlorum homini regi qui voluit rationem ponere cum seruis suis.*

24 * *Et quum cœpisset ponere, oblatus est ei vnus qui debebat ei decem millia talentorum.*

25 * *Et quum non haberet vnde redderet, præcepit dominus eius vt venderetur ipse & vxor eius & filij eius & omnia quæ habebat, & redderetur.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : מד

15 ואן יחטי לך אחוך אזל אוכחנה בינך ובינה לחודוהי ואן שמעך אחסדתה לאחוך : 16 ואן לא שמע
דבר עמך חד או תרין דעל פום תרין או תלתא סהדין יקום כל פתגמא : 17 ואן לא שמע להון אמר
לכנשתא ואן לכנשתא לא שמע להי כעממאה וכגבאה : 18 אמין אמר אנא לכון כל דתאסרון על ארעא
יתאסרון בשמיא וכל דתשרון על ארעא יתשרון בשמיא : 19 אמין תנינות אמר אנא לכון תרין מנכון
דיתפקון על ארעא על כל מדם דיבעון יתיהב להון מן קדם אבי דבשמיא : 20 ארום תרין או תלתא
דמתכנשין בשמי תמן אנא בגוהון : 21 כדין קרב לותה כיפא ואמר לה מרי כמה זמן יחטי לי אחי
ואשבוק לה עד שבע זמנין : 22 אמר לה ישוע לא אמר אנא לך עד שבע זמנין אלא עד שבעין זמנין
שבע זמנין : 23 על כן אתדמי מלכותא דשמיא לגברא מלכא דצבא למתבע חושבן עם עבדוהי :
24 וכד שרא למתבע אתייתי לותה חד דחייב לה עשרת אלפין ככרין דדהבא : 25 ולא הוה ליה מן
דיתיב ואמר מריה דיתזבן הוא ואתתה ובנוהי וכל דאית ליה ויתיהב

Feria sexta hebdomadis tertiæ Ieiunij.

26 * *Tunc procidens seruus ille adorauit eum, dicens, Domine mi, patientiam habe mecum, & omnia tibi reddam.*

27 * *Et misertus est domino seruus ille, & dimisit ei debitum, & remisit ei.*

28 * *Egressus autem seruus ille inuenit vnum ex conseruis suis qui debebat ei centum denarios, & apprehendens eum strangulabat eum, dicens, Redde mihi quod debes.*

29 * *Et procidens conseruus eius rogabat eum, dicens, Patientiam habe mecum, & omnia tibi reddam.*

30 * *Ille autem noluit, sed abiit & coniecit eum in carcerem, donec redderet debitum.*

31 * *Quod quum vidissent conserui eius, contristati sunt valdè, & venerunt & narrauerunt domino suo omnia quæ acciderant.*

32 * *Tunc vocauit eum dominus suus, & dixit ei, Serue nequam, omne debitum tuum remisi tibi, quia rogasti me.*

33 * *Nonne oportuit & tu misereri conserui tui, sicut & ego misertus sum tui?*

34 * *Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, donec redderet omne debitum.*

35 * *Sic & pater meus qui in cœlis est faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo ex cordibus vestris.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : מה

26 כדין נפל עבדא ההוא וסגד לה ואמר מרי הב לי רוחא עמי ואנא יהב לך כל מה דאית לי : 27 ורחם
מרה דעבדא ההוא ושבק ליה לחובתה ושבקה ליה : 28 ונפק עבדא ההוא ואשכח חד מן עבדי
כוותה דחייב ליה מאה דינרין ואחד ביה ואחנקיה ואמר הב לי מה דאית לך : 29 ונפל עבדי כוותה
ובעא מנה ואמר הב לי רוחא עמי ואנא יהב לך כל מה דאית לי : 30 והוא לא צבא אלא אזל ושדה
בבית אסירא עד דיהב חובתה : 31 וכד חזו עבדי כוותה מה דהוה חמו עצבו לחדא ואתו ואחוון
למרהון כל מה דהוה : 32 כדין קרא לה מרה ואמר לה עבדא בישא כל חובתך שבקית לך ארום
בעיתני : 33 הלא אתחייבת אף את למרחם על עבדי כוותך כמה דרחמית אנא עליך : 34 ותקיף
מרה ומסרה לסיורי עד דיהב כל חובתה : 35 כן אבי דבשמיא יעבד לכון אן לא תשבקון גבר לאחוהי
מן לבבכון

Feria septima hebdomadis tertiæ Ieiunij.

1 * *Et factum est quum complesset Jeschua sermones hos, migrauit à Galilæa & venit in fines Iudææ trans Iordanem.*

2 * *Et secutæ sunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi.*

3 * *Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dixerunt ei, Licetne homini dimittere vxorem suam ex quacunque causa?*

4 * *Respondit & dixit eis, Nonne legistis quia qui creauit ab initio masculum & fœminam creauit eos?*

5 * *Et dixit, Propterea relinquet homo patrem & matrem & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.*

6 * *Itaque non sunt amplius duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.*

7 * *Dicunt ei, Quare ergo Moses præcepit dare libellum repudij & dimittere?*

8 * *Dicit eis, Propter duritiem cordis vestri Moses permisit vobis dimittere vxores vestras: ab initio autem non fuit ita.*

9 * *Dico autem vobis, Quicunque dimiserit vxorem suam, nisi ob causam fornicationis, & duxerit aliam, adulterium committit: & qui duxerit dimissam, adulterium committit.*

10 * *Dicunt ei discipuli, Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere.*

11 * *Dixit eis, Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est.*

12 * *Sunt enim eunuchi qui de vtero matris natiuitate sua sic nati sunt: & sunt eunuchi qui ab hominibus castrati sunt: & sunt eunuchi qui castrauerunt se ipsos propter regnum cœlorum. Qui potest capere capiat.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : מו

1 והוה כד שלם ישוע ית מלין אלהן אעדי מן גלילא ואתא לתחום יהודא מעבר ליורדנא : 2 ואזלו
בתרוהי כנשין סגיאין ואסי יתהון תמן : 3 וקרבו לותה פרושין מנסין יתה ואמרו לה הלמא שרי
לגבר לשבקה לאנתתה לכל עלתא : 4 ענה ואמר להון הלא קריתון ארום דברא מן שורא ברא
דכרא ונוקבא ברא יתהון : 5 ואמר על כן יבטל גבר ית אבוי וית אמה ויתדבק לאנתתה ויהון תרין
לבישרא חד : 6 כדין לא תרין אלא בישרא חד מה דאלהא זווג לא יפרוק בר נשא : 7 אמרין ליה
אמאי כדין פקד משה למיהב ספר פטורין ולמשבקה : 8 אמר להון משה מן קשי ליבכון שבק לכון
לשבקה לנשיכון ומן שורא לא הוה כדין : 9 ואנא אמר לכון כל דישבק לאנתתה לבר מן עלת זנות
ויסב אחרתא זנה הוא וכל דיסב שבקתא זנה הוא : 10 אמרין ליה תלמידוהי אן הכדין עלת גבר
עם אנתתה לא שפר למסב : 11 אמר להון לא כל אנשא יכלין לקבלא פתגמא הדין אלא אינון דיהב
להון : 12 ארום איכא סריסין דמן בטן אמהתהון אתילדו כדין ואיכא סריסין דמן בני נשא אתסרסו
ואיכא סריסין דסרסו נפשהון בגלל מלכותא דשמיא מן דיכיל למקבל יקבל

Feria prima hebdomadis quartæ Ieiunij.

13 * *Tunc adducebant ad eum pueros vt manus eis imponeret & oraret: discipuli autem increpabant eos.*

14 * *Jeschua autem dixit, Sinite pueros & ne prohibete eos venire ad me: talium enim est regnum cœlorum.*

15 * *Et quum manus eis imposuisset, abiit inde.*

16 * *Et ecce vnus accedens dixit ei, Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?*

17 * *Dixit ei Jeschua, Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi vnus Deus. Si autem vis ingredi ad vitam, obserua mandata.*

18 * *Dicit ei, Quæ? Jeschua dixit, Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices,*

19 * *Honora patrem & matrem, & diliges proximum tuum sicut teipsum.*

20 * *Dicit ei adolescens, Omnia hæc obseruaui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deest?*

21 * *Dixit ei Jeschua, Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo: & veni & sequere me.*

22 * *Quum audisset adolescens sermonem hunc, abiit tristis: erat enim habens diuitias multas.*

23 * *Jeschua autem dixit discipulis suis, Amin dico vobis, Quòd diues difficilè ingredietur regnum cœlorum.*

24 * *Et iterum dico vobis, Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem ingredi regnum cœlorum.*

25 * *Quod quum audissent discipuli, admirati sunt valdè, & dixerunt, Quis ergo potest saluus fieri?*

26 * *Respexit Jeschua & dixit eis, Apud homines hoc impossibile est, sed apud Deum omnia possibilia sunt.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : מז

13 כדין קריבו לותה טלייא דישוי עלוהי ידוהי ויצלי ותלמידוהי גערו בהון : 14 ישוע אמר שבקו
לטלייא ולא תמנעון יתהון דיתון לותי ארום דכותהון מלכותא דשמיא : 15 ושוי עלוהון ידוהי
ואזל מתמן : 16 והא חד קרב ואמר לה מרי טב מה טב אעבד דאחסן חיי עלמא : 17 אמר לה
ישוע מה את אמר לי טב לית טב אלא חד אלהא אן בעית למיעל לחיי נטור פקודיא : 18 אמר לה
אילין מנהון אמר ליה ישוע לא תקטול לא תנאף לא תגנוב לא תסהד סהדו שקרא : 19 יקר ית
אבוך וית אמך ותרחם לחברך כנפשך : 20 אמר לה טליא כל אלין נטרית מן זעורותי מה עוד
חסר לי : 21 אמר לה ישוע אן בעית למהוי שלים אזל זבון כל דאית לך ויהב לעניא ויהי לך
אוצר בשמיא ותא בתר : 22 כד שמע טליא פתגמא הדין אזל עציב ארום הוה ליה אחסנא סגיא :
23 ישוע אמר לתלמידוהי אמין אמר אנא לכון ארום עתירא קשי יעול למלכותא דשמיא : 24 ותוב
אמר אנא לכון ארום יתיר קל לגמלא למיעל בחרקא דמחטא מן לעתירא למיעל למלכותא דשמיא :
25 כד שמעו תלמידוהי תמהו לחדא ואמרו מן הכדין יכיל למשתזבא : 26 חזא ישוע ואמר להון
לות בני נשא דא לא יכיל אלא לות אלהא כל מלי יכיל

Feria secunda hebdomadis quartæ Ieiunij.

27 * *Tunc respondens Kipho dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?*

28 * *Jeschua autem dixit eis, Amin dico vobis, Vos qui secuti estis me, in regeneratione quum sedebit filius hominis in throno gloriæ suæ, sedebitis & vos super duodecim thronos, & iudicabitis duodecim tribus Israel.*

29 * *Et omnis qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut vxorem aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet & vitam æternam possidebit.*

30 * *Multi autem primi nouissimi erunt, & nouissimi primi.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : מח

27 כדין ענה כיפא ואמר לה הא אנחנא שבקנא כל מה דאית לן ובתרך אזלנא מה הוא לן : 28 ישוע
אמר להון אמין אמר אנא לכון אנתון דבתרי אזלתון בתקנתא כד יתב בר נשא על כורסי יקרה
תתבון אף אנתון על תרי עסר כורסון ותדינון תרי עסר שבטי ישראל : 29 וכל דישבק בתין או
אחין או אחתן או אבא או אמא או אנתתא או בנין או חקלין בגלל שמי מאה כפולין יקבל וחיי
עלמא יחסן : 30 ואית סגיאין קדמאי דיהון בתרין ובתרין קדמאי

Feria tertia hebdomadis quartæ Ieiunij.

1 * *Similis est enim regnum cœlorum homini patrifamilias qui exijt primo mane vt conduceret operarios in vineam suam.*

2 * *Et quum conuenisset cum operariis ex denario in diem, misit eos in vineam suam.*

3 * *Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes otiosos in foro,*

4 * *Et dixit eis, Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis. Et abierunt.*

5 * *Rursus egressus circa horam sextam & nonam, fecit similiter.*

6 * *Circa horam autem vndecimam egressus, inuenit alios stantes, & dixit eis, Quid hic statis tota die otiosi?*

7 * *Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit eis, Ite & vos in vineam meam.*

8 * *Quum autem sero factum esset, dixit dominus vineæ procuratori suo, Voca operarios & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.*

9 * *Quum ergo venissent qui circa horam vndecimam, acceperunt singuli denarium.*

10 * *Quum autem venissent primi, putauerunt se plus accepturos: acceperunt & ipsi singuli denarium.*

11 * *Quo accepto murmurabant aduersus patremfamilias,*

12 * *Dicentes, Isti nouissimi vnam horam fecerunt, & pares nobis fecisti illos, qui portauimus pondus diei & æstus.*

13 * *Ille autem respondens vni ex illis dixit, Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti mecum?*

14 * *Tolle quod tuum est & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi.*

15 * *An non licet mihi facere quod volo in meis? an oculus tuus malus est, quia ego bonus sum?*

16 * *Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Multi enim vocati, pauci autem electi.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : מט

1 ארום דמי מלכותא דשמיא לגבר בעל בתא דנפק בצפרא למגר פועלין לכרמה : 2 ואתפיס עם
פועלין על דינרא ליומא שדרינון לכרמה : 3 ונפק בשעתא תליתאה וחזא אחרנין קיימין בטלין
בשוקא : 4 ואמר להון אזלו אף אנתון לכרמא ומה דיהי זכותא אתן לכון ואזלו : 5 ותוב נפק
בשעתא שתיתאה ותשיעאה ועבד כדין : 6 ובשעתא חדסרתאה נפק ואשכח אחרנין קיימין ואמר
להון מה אתון קיימין הכא כל יומא בטלין : 7 אמרין ליה ארום לא אגרנא לן גבר אמר להון אזלו
אף אנתון לכרמא : 8 כד הוה רמשא אמר מרי כרמא לרבא דביתה קרי לפועלין ויהב להון אגרהון
מן בתרייתא ועד קדמאי : 9 כד אתו אינון דבשעתא חדסרתאה נסבו גבר חד דינרא : 10 כד אתו
קדמאי סברו ארום יתר נסבון ונסבו אף אינון גבר חד דינרא : 11 ובד נסבו רטנו על בעל בתא :
12 ואמרין אלין בתרייתא שעתא חדא עבדו ושויתינון שוין לן דסבלנא משקל יומא וחרבא :
13 ענה ואמר לחד מנהון חברי לא עבדית לך עולא הלא על דינרא אתפיסת עמי : 14 סב דילך
ואזל אנא בעי ליהב לבתרייתא הדא כוותך : 15 הלא שלטנא אנא למעבד בשלי מה דבעי אן
עינך בישתא הוא ארום אנא טב אנא : 16 הכדין יהון בתרייתא קדמאי וקדמאי בתרייתא ארום
סגיאין קריאין וזעירין בחירין

Feria quarta hebdomadis quartæ Ieiunij.

17 * *Et ascendens Jeschua Hierosolymam, assumpsit duodecim discipulos priuatim, & dixit eis,*

18 * *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis, & condemnabunt eum morte,*

19 * *Et tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum & crucifigendum: & tertio die resurget.*

20 * *Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo.*

21 * *Dixit ei Jeschua, Quid vis? Dicit ei, Dic vt sedeant hi duo filij mei vnus à dextris tuis & vnus à sinistris tuis in regno tuo.*

22 * *Respondens autem Jeschua dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei, Possumus.*

23 * *Dicit eis, Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dextram meam & ad sinistram meam non est meum dare vobis, sed quibus præparatum est à patre meo.*

24 * *Et audientes decem indignati sunt de duobus fratribus.*

25 * *Jeschua autem vocauit eos & dixit, Scitis quòd principes gentium dominantur eis, & qui magni sunt potestatem exercent in eos.*

26 * *Non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos fieri magnus, sit vester minister.*

27 * *Et quicunque voluerit inter vos primus esse, sit vester seruus.*

28 * *Sicut filius hominis non venit vt ministretur ei, sed vt ministret & det animam suam redemptionem pro multis.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : נ

17 וסליק ישוע לאורשלם ונסב לתריסר תלמידוהי בסתרי ואמר להון : 18 הא סלקין אנחנא לאורשלם
ובר נשא יתמסר לרבני כהניא וסופריא ויחייבון יתה קטולא : 19 ויתמסר לעממיא לאתקלסותה
ולמלקותה ולמצלבותה ובתלתא יומין יקום : 20 כדין קרבת לותה אמא דבנוהי דזבדי עם בנהא
סגדת ובעת מנה מדם : 21 אמר לה ישוע מה את בעיא אמרת לה אמור דיתבון תרין בנאי אלין
חד מימין דידך וחד משמאל דידך במלכותך : 22 ענה ישוע ואמר לה לא ידעתון מה אתון בעיין
הלמא יכלין אנתון לשתיא כסא דאנא שתי עתיד אנא למשתי אמרין ליה יכלין אנחנא : 23 אמר
להון כסא דילי אמנם תשתון ומיתבא מימין דילי ומשמאל דילי לא אנא יהב לכון אלא לדאתכסי
להון מן קדם אבי : 24 ועשרתהון כד שמעו אתרגזו על תרין אחין : 25 ישוע קרא להון ואמר
ידעתון ארום רברבני עממיא שלטין בהון ורברבניהון מתרשן בהון : 26 לא הכדין יהי בינכון אלא
מן דיבעי בינכון למהוי רב יהי משמשכון : 27 ומן דיבעי בינכון למהוי קדמאי יהי עבדכון :
28 כמה דבר נשא לא אתא דישתמש אלא דישמש ויתן נפשה פרקן על סגיאין

Feria quinta hebdomadis quartæ Ieiunij.

29 * *Et egredientibus illis ex Iericho, secutæ sunt eum turbæ multæ.*

30 * *Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audientes quòd Jeschua transiret, clamauerunt, dicentes, Miserere nostri, Domine, fili Dauid.*

31 * *Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant, dicentes, Miserere nostri, Domine, fili Dauid.*

32 * *Et stans Jeschua vocauit eos & dixit, Quid vultis vt faciam vobis?*

33 * *Dicunt ei, Domine, vt aperiantur oculi nostri.*

34 * *Misertus autem Jeschua tetigit oculos eorum, & confestim receperunt visum, & secuti sunt eum.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : נא

29 ובמפקהון מן יריחו אזלו בתרוהי כנשין סגיאין : 30 והא תרין עורין יתבין על סטר אורחא
כד שמעו ארום ישוע עבר קרו ואמרו מרי רחם עלנא בר דויד : 31 כנשא גער בהון דישתקון
והינון יתר קרו ואמרו מרי רחם עלנא בר דויד : 32 ישוע קם וקרא להון ואמר מה אתון בעיין
דאעבד לכון : 33 אמרין ליה מרי דיתפתחון עינינא : 34 ישוע רחם ומשך בעינהון ומן השתא
חזרו ואזלו בתרוהי

Feria sexta hebdomadis quartæ Ieiunij.

1 * *Et quum appropinquassent Hierosolymæ & venissent Bethphagen ad montem Olivarum, tunc misit Jeschua duos discipulos,*

2 * *Dicens eis, Ite in castellum quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam & pullum cum ea: solutos adducite mihi.*

3 * *Et si quis vobis dixerit aliquid, dicite quòd Dominus his opus habet, & statim dimittet eos.*

4 * *Hoc autem factum est vt impleretur quod dictum est per prophetam dicentem,*

5 * *Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filium subiugalis.*

6 * *Abeuntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Jeschua.*

7 * *Adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & sedere fecerunt eum.*

8 * *Turba autem multa sternebat vestimenta sua in via, alij autem cædebant ramos de arboribus & sternebant in via.*

9 * *Turbæ autem quæ præibant & quæ sequebantur clamabant, dicentes, Hosanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini, Hosanna in excelsis.*

10 * *Et quum ingressus esset Hierosolymam, commota est tota ciuitas, dicentes, Quis est hic?*

11 * *Turbæ autem dicebant, Hic est Jeschua propheta à Nazareth Galilææ.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : נב

1 וכד קרבו לאורשלם ואתו לבית פגי לטורא דזיתא כדין שדר ישוע תרין תלמידין : 2 ואמר
להון אזלו לכפרא דקבלכון ומן השתא תשכחון אתנא אסירא וערקא עמה שרו ואייתו לותי :
3 ואן מן אנש יאמר לכון מדעם אמרו דמרנא צבא להון ומן השתא שדר יתהון : 4 דא הוה
דיתקים מה דאתמר על ידא דנביא דאמר : 5 אמרו לבת ציון הא מלכך אתא לך מסכינא ורכיב
על אתנא ועל עלמתא בר אתנתא : 6 אזלו תלמידין ועבדו כמה דפקד להון ישוע : 7 ואייתו
ית אתנא וית עלמתא ושוו עלוהון לבושיהון ויתב עלוהון : 8 כנשא סגיא פרשו לבושיהון באורחא
ואחרנין קטעו אגצין מן אילנא ופרשו באורחא : 9 כנשיא דקדמין ודבתרין קרון ואמרין הושענא
לבר דויד ברוך דאתא בשמא דמרא הושענא במרומא : 10 וכד עאל לאורשלם אתרגשת כל
קרתא ואמרין מן הדין : 11 כנשיא אמרין הדין הוא ישוע נביא דמן נצרת גלילא

Feria septima hebdomadis quartæ Ieiunij.

12 * *Et ingressus Jeschua templum Dei, eiecit omnes vendentes & ementes in templo, & mensas numularij & cathedras vendentium columbas euertit.*

13 * *Et dixit eis, Scriptum est, Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem facitis eam speluncam latronum.*

14 * *Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & curauit eos.*

15 * *Quod quum vidissent principes sacerdotum & scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo & dicentes, Hosanna filio Dauid, indignati sunt,*

16 * *Et dixerunt ei, Audis quid isti dicant? Jeschua autem dixit eis, Etiam. Nunquam legistis quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?*

17 * *Et relictis eis, egressus est foras ciuitatem in Bethaniam, & pernoctauit ibi.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : נג

12 וכד עאל ישוע בהיכלא דאלהא אפק כל מן דזבנין ומן דמזבנין בהיכלא וכורסי דמחלפי כספא
ומתבי דמזבנין יונתא הפך : 13 ואמר להון כתיב ביתי בית צלותא יתקרי ואנתון עבדתון יתה
מערת גנבין : 14 וקרבו לותה עורין וחגרין בהיכלא ואסי יתהון : 15 כד חזו רברבני כהניא
וסופריא ית תמהיא דעבד ויתיהון טליא דקרין בהיכלא ואמרין הושענא לבר דויד אתרגזו :
16 ואמרו לה הא שמעין אנתה מה אלין אמרין ישוע אמר להון אמנם הא לא קריתון ארום מן
פום עולא ומניקי שויתא תושבחתא : 17 ושבקינון ונפק לברא מן קרתא לבית עניא ובת תמן

Feria prima hebdomadis quintæ Ieiunij.

18 * *Et mane reuertens in ciuitatem, esuriit.*

19 * *Et quum vidisset vnam ficum in via, accessit ad eam, & nihil inuenit in ea nisi folia tantum, & dixit ei, Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et exaruit ficus.*

20 * *Quod quum vidissent discipuli, admirati sunt, dicentes, Quomodo exaruit ficus?*

21 * *Jeschua autem dixit eis, Amin dico vobis, Si habueritis fidem & non hæsitaueritis, non solùm de ficu facietis, sed & si huic monti dixeritis, Tollere & proice te in mare, fiet.*

22 * *Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : נד

18 ובצפרא תוב עאל לקרתא ואתרעב : 19 וחזא תאנתא חדא בסטר אורחא ואתא לותה ולא
אשכח בה מדם אלא עלין בלחודוהי ואמר לה לעלם לא יהי מנך פרי ויבשת תאנתא : 20 כד
חזו תלמידוהי תמהו ואמרין איכדין יבשת תאנתא : 21 ענה ישוע ואמר להון אמין אמר אנא
לכון אן תהוון מהימנין ולא תשתכון לא בתאנתא בלחודה תעבדון אלא אף אן לטורא הדין תימרון
אתנטל ואתרמי בימא יהי : 22 וכל מה דתבעון בצלותא מהימנין תקבלון

Feria secunda hebdomadis quintæ Ieiunij.

23 * *Et quum venisset templum, accesserunt ad eum principes sacerdotum & seniores populi, dicentes, In qua potestate hæc facis? & quis tibi dedit potestatem hanc?*

24 * *Respondens autem Jeschua dixit eis, Interrogabo & ego vos vnum sermonem, quem si dixeritis mihi, & ego dicam vobis in qua potestate hæc facio.*

25 * *Baptismus Jochanan vnde erat? de cœlo an ex hominibus? Illi autem cogitabant inter se, dicentes, Si dixerimus de cœlo, dicet nobis, Quare ergo non credidistis ei?*

26 * *Si autem dixerimus ex hominibus, timemus populum: omnes enim habent Jochanan pro propheta.*

27 * *Et respondentes Jeschua dixerunt, Nescimus. Et ipse dixit eis, Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.*

28 * *Quid autem vobis videtur? Homo quidam habuit duos filios, & accedens ad primum dixit, Fili, vade hodie operare in vinea mea.*

29 * *Ille autem respondens dixit, Nolo. Postea autem pœnitentia motus abiit.*

30 * *Accedens autem ad secundum dixit similiter. Ille autem respondens dixit, Eo, domine, & non abiit.*

31 * *Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei, Primus. Dicit eis Jeschua, Amin dico vobis, Quòd publicani & meretrices præcedunt vos in regnum cœlorum.*

32 * *Venit enim ad vos Jochanan in via iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei. Vos autem quum videretis, non pœnitentia motus estis postea vt credatis ei.*

ביום תרין בשבתא דתלתא ורבעא : נה

23 ומן דעאל בהיכלא קרבו לותה רברבני כהניא וסבי עמא ואמרין בסלטנא דמן הדין עבד
ומן יהב לך סלטנא הדין : 24 ענה ישוע ואמר להון אף אנא אשאל מנכון פתגם חד דן אן
תאמרון לי ואנא אמר לכון בסלטנא דמן הדין עבד : 25 מטבלנותא דיוחנן מן אן הות מן שמיא
אם מן בני נשא והינון מחשבין בינהון וא

Marc. 9. c 14. Luc. 9. c 37.

* Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus prouolutus ante eum,

14 * Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν·

* Dicens, Domine miſerere filio meo quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignē, & crebrò in aquam. C

15 * καὶ λέγων, κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.

* Et obtuli eum diſcipulis tuis: & nō potuerunt curare eum.

16 * καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.

* Reſpondens autem Ieſus, ait, Ō generatio incredula & peruerſa, quouſque ero vobiſcum? vſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

17 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

* Et increpauit illum Ieſus; & exijt ab eo dæmonium & curatus eſt puer ex illa hora.

18 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

* Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus eijcere illum?

19 * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον, διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Luc. 17. b 6.

* Dixit illis Ieſus, Propter incredulitatem veſtram. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc illuc: & tranſibit; & nihil impoſſibile erit vobis.

20 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ· καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

* Hoc autem genus non eiicitur niſi per orationem & ieiunium.

21 * τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Mar. 9. c 31. Luc. 9. f 44. & 24. a 7. Inf. 20. c 18.

* Conuerſantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Ieſus: Filius hominis tradendus eſt in manus hominum:

22 * Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

* Et occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer. D

23 * καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται· καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

* Et cùm veniſſent Caphernaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei, Magiſter veſter non ſoluit didrachma?

24 * ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς καπερναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

* Ait, Etiam. Et cùm intraſſet in domum, præuenit eum Ieſus, dicens, Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis?

25 * λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σοι δοκεῖ σίμων, ὁ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

---

[a] אָמַר [b] חַסֶן [c] עָם [d] אָלָא תְּאֻמְרוּן לְטוּרָא הָנָא דְשָׁנָא מָכָא וְנֶשְׁנֵא וּמְדֻם לָא [e] נֶחְסַנְכוּן: [21] הָנָא דֵין גִּנְסָא לָא נָפֵק אֶלָּא [f] בְּצַוָּמָא [g] וּבִצְלוֹתָא:

דְיוֹם הִלָּתָא נְשַׁבְתָּא וְשַׁבְתָּא נַהְלְתָא [h] רְעוּמָא: מג

[h] חֲפַד [i] שְׁלַם

[22] בַּד [h] מָתְחַפְכִין דֵּין בַּגְלִילָא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עָתִיד הוּ בְּרַהּ דֶאֱנָשָׁא [i] דְּנֶשְׁתְּלֶם בְּאִידֵי בְנֵינָשָׁא:

[i] קְטַל [j] בְּרַהּ [k] אֱתָא

[23] [k] וְנֶקְטְלוּנֵיהִי וְלִיוֹמָא תְּלָתָא נְקוּם [j] וְכָרְיָת לְהוֹן טָב: [24] וְכַד [m] אֲתוֹ לַכְפַּרְנַחוּם קָרְבוּ הָנוֹן דְּנָסְבִין

[l] דִּינַר תוֹת אַחַד הוּא אֶלָּא שִׁוּוֹת הוּא שֶׁל כֶּסֶף וְהַדִּינַר שֶׁל זָהָב אָמַר הַשֹּׁכֵן

תְּרִין תְּרֵין [l] זוּזִין דַּכְסַף רִישָׁא לְוָת כְּאֶפָּא וַאֲמָרוּ לֵהּ רַבְּכוֹן לָא יְהַב תְּרֵין זוּזוֹהִי:

[25] אֲמַר לְהוֹן אִין וְכַד עַל כְּאֶפָּא לְבֵיתָא קַדְמֵהּ יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ מָנָא [n] מְתְחֲזָא לָךְ שִׁמְעוֹן מַלְכֵּא דַּאַרְעָא מִן מַן

[m] חֲזָא

נָסְבִין מַכְסָא וְכֻסָּף רִישָׁא מִן בְּנֵיהוֹן אוֹ מִן [o] נוּכְרָיֵא:

[n] נָכְרִי

26 * Dicit ei Schemeoun, Ab extraneis. Ait illi Jeschua, Ergo liberi sunt filij.

27 * Ne autem simus illis scandalo, abi ad mare, & injice hamum, & eius piscis qui primus ascenderit aperi os, & inuenies statérē, ipsum accipe & offer pro me & pro te.

Feria prima tertiæ hebdomadis post Pentecosten.

CAP. XVIII.

1 * EA ipsa hora accesserunt discipuli ad Jeschua, & inquiunt: Quisnam est maximus in regno cælorum?

2 * Et vocauit Jeschua puerulum, eúmque statuit inter ipsos.

3 * Et ait, Amin ego dico vobis, Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueruli, non intrabitis in regnum cælorum.

4 * Quisquis ergo deprimit seipsum sicut iste puerulus, is erit maximus in regno cælorum.

5 * Et quisquis exceperit quasi puerulum hunc in nomine meo, is me excipit.

6 * Quisquis autem offendiculo fuerit vni ex istis minimis qui credunt in me, satius ei fuerit vt suspenderetur mola asinaria in collo eius, ac demergeretur in profundis maris.

7 * Væ mundo à scandalis: necesse est enim vt veniant scandala, væ autem homini per quem venient scandala.

8 * Si verò manus tua aut pes tuus offendiculo tibi fuerit, amputa eum, & abijce abs te. bonum enim tibi est vt ingrediaris ad vitam quum fueris claudus aut mancus, non autem quum habueris duas manus, duósue pedes ruas in ignem æternum.

9 * Quòd si oculus tuus tibi fuerit offendiculo, effode eum, & abijce abs te. bonum enim tibi est vt cum vno oculo ingrediaris ad vitam, non autem quum habueris duos oculos, cadas in gehennam ignis.

10 * Videte ne despiciatis vnum ex istis pusillis, ego enim dico vobis, Angeli eorum in omni tempore vident faciem patris mei qui

11 in cælis est. * Venit enim filius hominis vt seruet quicquid perierat.

---

26 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן מִן נוּכְרָיֵא אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מֵדֵין בְּנַי [a] חֵירָא אִנּוּן בְּנָיֵא ׃ 27 וְלָא דֵּין נִכְשֵׁל אִנּוּן [b] וֶל לַיַּמָּא [a] חֵר אוחר
[b] אֵזַל [c] רְמָא [d] בְּלַע
[c] וַאֲרְמָא [d] בַּלּוּעָא וְנוּנָא קַדְמָיָא דְּסָלֵק פְּתַח פּוּמֵהּ [e] וְתִשְׁכַּח אֶסְתְּרָא חָד סַב וְקָרֵב חֲלָפַי וְחָלָפָיךְ ׃ [e] שְׁכַח
דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּתַלְתָּא דְּבָתַר פַּנְטִיקוֹסְטִי מר מְפַלְּאוֹן יח
1 בְּהֵי שַׁעְתָּא קְרִבוּ תַּלְמִידָא לְוָת יֵשׁוּעַ וַאֲמְרִין מַנוּ כַּי רַב בְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃ 2 וְקָרָא יֵשׁוּעַ טְלָיָא [f] וְאַקִימֵהּ [f] קָם
בֵּינַיְתְהוֹן ׃ 3 וְאָמַר אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן לָא [g] תְּתְהַפְכוּן וְתֶהֱווֹן אַיְךְ טְלָיָא [h] תֵּעָלוּן לְמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃ [g] תֶּהֱפְכוּן [h] עוֹל
4 מַן הֲכִיל [i] דְּמִתְכַּךְ נַפְשֵׁהּ אַיְךְ הָנָא טְלָיָא הוּ נֶהֱוֵא רַב בְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא וּמַן דְּנְקַבֵּל אַיְךְ טְלָיָא הָנָא בְּשְׁמִי לִי הוּ [i] מִכַּךְ
מְקַבֵּל ׃ 5 וְכָל דְּנַכְשֵׁל לְחַד מִן הָלֵין זְעִירָא [k] דַּמְהַימְנִין בִּי פַּקַח הָוָא לֵהּ דְּתֶהֱוֵא [l] תַּלְיָא רַחֲיָא דַחֲמָרְתָא בְּצַוְּרֵהּ [k] מִיֵּמִן [l] תְּלֵא

16 * Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Ieſus, Ergo liberi ſunt filij.

17 * Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies ſtatêrem: illum ſumens, da eis pro me & te.

CAP. XVIII.

1 IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quis, putas, maior A eſt in regno cælorum?

Marc. 9. f. 34. Luc. 9. f. 46. Inf. 19. b 14. 1. Cor. 14 d 20.

2 * Et aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit eum in medio eorum:

3 * Et dixit, Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.

4 * Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cælorum.

5 * Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.

6 * Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

Marc. 9. f 42.

Luc. 17. a 1.

7 * Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi per quem ſcandalum venit.

8 * Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te: abſcinde †ea, & proijce abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

Sup. 5. e 30. Mar. 9. g 43. †eum

9 * Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, etue eum, & proijce abs te: bonum tibi eſt B vnum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentē mitti in gehennam ignis.

10 * Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt.

Pſal. 33. a 8.

11 * Venit enim filius hominis ſaluare quod perierat.

Luc. 19. b 10.

16 * λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

17 * ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

ιη'.

1 * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες, τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

2 * καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν·

3 * καὶ εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

4 * ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

5 * καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

6 * ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

7 * οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

8 * εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σου· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

9 * καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν, καὶ βάλε ἀπὸ σου. καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

10 * ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

11 * ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

---

a טְבַע b עִמָּק
c מִרְשׁוּעָתָךְ חִיא מִן לִשָׁן
d אֶתְיָא e פְּסַק
f שְׁרָיָא g עוֹל
h נְפַל i חֲצָא
k חֲזָא l כְּסָא כְּמוֹ בוֹז
m אֲבַד n אֲבַד

a וּמְטַבַּע b בְּעוּמְקָהּ דְּיַמָּא ׃ c אֲנַנְקָא גִּיר d וְאִיתוֹן מַכְשׁוֹלָא נָאתוֹן מַכְשׁוֹלָא ׃ e אֶן דֵּין אִידָךְ אוֹ רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ f פְּסוֹקֵיהּ g וְשָׁדְיֵהּ מָנָךְ טָב הוּ לָךְ גֵּיר h תֶּחֱעוֹל לְחַיֵּא כַּד חָגִים אַנְתְּ אוֹ כַּד פְּשִׁיג וְלָא כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין אִידִין אוֹ תַּרְתֵּין רַגְלִין i חֶפֵּל בְּנוּרָא דְּלַעֲלַם ׃ j וְאִן הוּ דְּעֵינָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ k חֲצִיהּ וְשָׁדְיֵהּ מָנָךְ טָב הוּ לָךְ דְּבַחְדָא עֵינָא תֶּעוֹל לְחַיֵּא וְלָא כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין עֵינִין תֶּחֱפֵל בְּגֵהִנָּם דְּנוּרָא ׃ l חֲזוֹ לָא m חַבְסוֹן עַל חַד מִן הָלֵין זְעוּרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמַלְאֲכַיְהוֹן בְּכָל זְבַן חֲזִין פַּרְצוּפֵהּ דַּאֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא ׃ n אֲתָא גֵּיר בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא דְּנַחָא מֵרֵם דַּאֲבִיד הֲוָא ׃

12 ✱ Quid vobis videtur? si fuerint homini centum oues, & errauerit vna ex eis, nonne relinquit nonaginta nouem in monte, & profectus quærit eam quæ aberrat?

13 ✱ Quòd si inuenerit eam: Amin ego dico vobis, maiori ob eam afficietur gaudio, quàm ob nonaginta nouem, quæ non aberrarunt.

14 ✱ Ita non est voluntas coram patre vestro qui in cælis est, vt pereat vnus ex istis pusillis.

Feria prima quartæ post Pentecosten.

15 ✱ Si verò errauerit in te frater tuus, ito, argue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.

16 ✱ Sin verò te non audierit, assume tecum vnum, duósue; vt in ore duorum aut trium testium constet omne verbum.

17 ✱ Sin verò nec eos quoque audierit, dic ecclesiæ: quòd si nec ecclesiam ipsam audierit, sit tibi tanquam publicanus & tanquam ethnicus.

18 ✱ Equidem ego dico vobis, Quicquid ligaueritis in terra, erit ligatum in cælis; & quicquid solueritis in terra, erit solutum in cælis.

19 ✱ Rursum ego dico vobis, si duo ex vobis vnanimes fuerint in terra, quicquid voluerint petere, fiet eis ab ipso patre meo qui in cælis est.

20 ✱ Vbi enim duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, illic sum inter eos.

21 ✱ Tunc accessit ad eum Kipho, & dixit ei, Domine mi, quoties si errauerit in me frater meus, remittam ei, vsque septies?

22 ✱ Ait illi Jeschua, Non dico tibi, vsque septies, sed vsque septuagesies septies.

In parasceue Sabbathi secundi Ieiunij.

23 ✱ Propterea assimilatum est regnum cælorum viro regi volenti recipere rationem à seruis suis.

24 ✱ Et quum incepisset recipere, obtulerunt ei quendam debitorem decies mille talentorum.

Luc. 15. a.4

* Quid vobis videtur? si fuerint alicui cẽtum oues, & errauerit vna ex eis: nónne relinquit nonaginta-nouem in montibus, & vadit quærere eam quæ errauit?

12 * τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

* Et si contigerit vt inueniat eã: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis, quàm super nonaginta-nouem quæ non errauerunt.

13 * καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

* Sic non est voluntas ante patrem vestrum, qui in cælis est, vt pereat vnus de pusillis istis.

14 * οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.

* Si autẽ peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.

15 * Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Leuit. 17 a.3.

* Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc vnũ vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

16 * ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.

* Quòd si non audierit eos: dic ecclesiæ. si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

Leuit. 19 d.17. Eccl. 19. b.13. Iacob. 5. d.19. Deu. 19. c.15.

17 * ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

* Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erũt ligata & in cælo: & quęcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.

18 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσαι δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τ γῆς, ἔσαι λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

2. Cor. 13 a.1. Heb. 10. d.28.

* Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis est.

19 * πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Iohan. 8. c.17. 2. Thess. 3.d.4.

* Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

20 * ὅ γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

* Tunc accedens Petrus ad eum dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septies?

1. Cor. 5. c.9.

21 * τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε, κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;

* Dixit illi Iesus: Non dico tibi vsque septies: sed vsque septuagies septies.

Ioha. 20. d.13.

22 * λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

* Ideo assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.

Luc. 17. a.4.

23 * Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

* Et cùm cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus qui debebat ei decem millia talenta.

24 * ἀρξαμένου δὲ αὐτὸ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.

---

[c] שרא [d] שנא
[c] עבא
[f] סגל
[g] צם
[h] רמא [i] נסב [k] חשב

19 חוב אמר אנא לכון דין תרין מנכין [d] נשחיין ׃
20 באר[ע] על כל [c] צבו ורנשאלין נהוא להין מן קדם אבי דבשמיא ׃
21 היך קרב לותה כאפא ואמר לה מרי כמא זבנין אן [f] אסכל בי אחי אשבוק לה עדמא לשבע
זבנין ׃
22 אמר לה ישוע לא אמר אנא לך עדמא לשבע אלא עדמא לשבעין זבנין שבע שבע ׃
[g] דעובתא ושבקתא דתרין [g] דצומא מו
23 מטל הנא [h] אתדמית מלכותא דשמיא לגברא מלכא דצבא [i] ורנסב [k] חושבנא מן עבדוהי ׃
24 וכד שרי למסב קרבו לה חד ומחיב רבו בכרין ׃

25 * Quúmque is non haberet vnde ſolueret, iuſſit eum dominus eius venundari, vxorémque ac filios eius, quicquid denique habebat, vt ſolueret.

26 * Et procidens ſeruus ille adorabat eum, inquiens, Domine mi, longanimis eſto erga me, & omnia tibi rependam.

27 * Et miſertus eſt dominus ſerui illius, ac dimiſit eum, debitúmque ipſius remiſit ei.

28 * Exijt autẽ ſeruus ille, & inuenit vnum ex conſeruis ſuis qui debebat ei centum denarios, & prehenſum eum ſuffocabat, & dicebat ei: Da mihi quod mihi debes.

29 * Et procidens conſeruus ille ad pedes eius rogabat eum, dicens, Longanimis eſto erga me: & omnia tibi rependam.

30 * Ille verò noluit, ſed abijt; coniecit eum in carcerem, quouſque redderet quod ſibi debebat. 31 * Quum autẽ vidiſſent conſerui eorũ quod factum fuerat, ægrè tulerũt admodum: & venientes renunciarunt domino ſuo quicquid factum fuerat.

32 * Tunc aduocauit eum dominus ipſius, & dixit ei, Serue nequam, totum illud debitum remiſeram tibi, vt qui me deprecatus fuiſſes.

33 * Nónne oportuit & te miſericordia commoueri erga conſeruum tuum, ſicut ego commotus fueram erga te?

34 * Proinde excanduit dominus eius, eúmque tradidit tortoribus quouſque perſolueret quicquid ipſi debebat.

35 * Ita faciet vobis Pater meus qui in cælis eſt, niſi remiſeritis ſuo quiſque fratri ex corde veſtro errata eius.

Matutinis Dominicæ poſt feſtum Crucis.

CAP. XIX.

1 ET factum eſt quum abſoluiſſet Jeſchua hos ſermones, contulit ſe à Galilæa & venit in fines Iihoudeæ vltra Jourdenon.

2 * Venerúntque poſt eum cœtus multi, & ſanauit eos illic.

3 * Et adiernnt eum Periſchæi, ac tentabant eum, dicentes, Licet ne homini dimittere vxorem ſuam ex qualibet occaſione?

4 * Ipſe verò reſpondit, & dixit eis, Nónne legiſtis quòd is qui fecit à principio maſculum & fœminam, fecerit eos?

---

25 וְכַד לַיִת חֲנָא לֵהּ לְמָפְרַע פִּקַּד מָרֵהּ דְּנָזְדַּבַּן הוּ וְאִנְתֵּתֵהּ וּבְנָוֹהִי וְכָל מַדֵּם דְּאִית לֵהּ וְנָפְרוּעַ ׃

26 וְנָפַל עַבְדָּא סְגֵד לֵהּ וַאֲמַר מָרִי אֲגַר עֲלַי רוּחָא וְכָל מַדֵּם פָּרַע אֶנָא לָךְ ׃

27 וְאִתְרַחֵם מָרֵהּ דְּעַבְדָּא וְשַׁרְיֵהּ וְחָבוֹבֵהּ שְׁבַק לֵהּ ׃

28 נְפַק דֵּין עַבְדָּא הַו וְאַשְׁכַּח לְחַד מִן כְּנָוֹתֵהּ דְּחַיָּב הֲוָא לֵהּ דִּינְרָא מְאָא וְאַחֲדֵהּ וְחָנֵק הֲוָא לֵהּ וַאֲמַר לֵהּ הַב לִי מַדֵּם דְּחַיָּב אַנְתְּ לִי ׃

29 וְנָפַל הַו כְּנָתֵהּ עַל רַגְלוֹהִי בְּעָא מֵנֵּהּ וַאֲמַר אֲגַר עֲלַי רוּחָא וְכָל מַדֵּם פְּרַע אֶנָא לָךְ ׃

30 הוּ דֵּין לָא צְבָא אֶלָּא אֲזַל אַרְמֵיהּ בֵּית אֲסִירָא עַדְמָא דְּנֶחֵל לֵהּ מָא דְּחַיָּב לֵהּ ׃

31 כַּד חֲזוֹ דֵּין כְּנָוֹהִי דַּהֲוָא דְּרִית לְהֵן טָב וְאַתּוֹ אוֹדְעוּ לְמָרְהוֹן כָּל מָא דַּהֲוָא ׃

32 הֵיךֵין קְרִיהִי מָרֵהּ וַאֲמַר לֵהּ עַבְדָּא בִּישָׁא הַי כְּלָהּ חוֹבְתָא שָׁבְקֵת לָךְ דַּבְּעֵית מָנִּי ׃

---

[1] פְּרַע [2] זְבַן
[3] אֲגַר והוא נכון ארז׳ אפץ
[4] רְחֵם [5] חוֹב
[6] כְּנָה [7] אֲחַד
[8] רְמָא [9] נְתַל
[10] כְּנָה
[11] כְּרַהּ [12] אֲתָא [13] עֲרַע [14] קְרָא
[15] חוֹב [16] שְׁבַק [17] בְּעָא

* Cùm autem non haberet vnde redderet, iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. 25

* Procidens autẽ seruus ille, adorabat eum, dicens: Domine, patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. 26 D

* Misertus autẽ dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. 27

* Egressus autem seruus ille, inuênit vnum de conseruis suis qui debebat ei cẽtum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde mihi quod debes. 28

* Et procidens conseruus eius ad pedes eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. 29

* Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum. 30

* Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde: & venerunt & narrauerunt domino suo omnia quæ facta fuerant. 31

* Tunc vocauit illum dominus suus: & ait illi: Serue nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quoniam rogasti me. 32 Luc. 2. c 23.

* Nónne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? 33

* Et iratus dominus eius, tradidit eũ tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum ei. 34

* Sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. 35 Sup. 6. b 12. Marc. 11 c 25.

25 * μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι.

26 * πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.

27 * σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

28 * ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων, ἀπόδος μοι εἴτι ὀφείλεις.

29 * πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέγων, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.

30 * ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.

31 * ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.

32 * τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ, δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με·

33 * οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγώ σε ἠλέησα;

34 * καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

35 * οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

CAP. XIX.

ιθ'.

ET factum est, cùm consummasset Iesus sermones istos, migrauit à Galilea & venit in fines Iudææ trans Iordanem. 1 Mar. 10. a 1. A

* Et secutæ sunt eum turbæ multæ: & curauit eos ibi. 2

* Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam quacunque ex causa? 3 Marc. 10 a 2.

* Qui respondens, ait illis: Nõ legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos? 4 Gen. 1. d 27.

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας πέραν τοῦ ἰορδάνου.

2 * καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

3 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ, εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

4 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

---

[i] חֲנַן [k] שְׁלֵם [l] נְנַר [m] פְּרַע
[n] עֲבַר [o] סְכַל

[25] לָא וַלָּא הֲוָא לֵהּ [l] דַּהֲחוֹן לַכְנָתֵהּ אֵיכְנָא דְּאָנָא חַנְתֵהּ ׃ [26] וְרָגֵז מָרֵהּ [k] וְאַשְׁלְמֵהּ לְמְנַגְּרָא עַדְמָא [m] דְּנָפְרוּעַ
כָּל מֵדֵם וְדַחַיָּב לֵהּ ׃ [27] הֲכָנָא [n] נֶעְבֵּר לְכוֹן אֲבִי דְּבַשְׁמַיָּא אֵן לָא תְּשְׁבָּקוּן אֱנָשׁ לַאֲחוֹהִי מִן לֵבְכוֹן [o] סְכָלוּתֵהּ ׃

וְצַבְּרָא דְּמַר בְּשְׁבָּא וְדָתַר עְאָרָא דְּצָלִיבָא מז

קְפַלָּאוֹן יט

[1] וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֵּם יֵשׁוּעַ מִלֵּא הָלֵין שְׁקַל מִן גְּלִילָא וְאָתָא לְהַחוּמָא דִּיהוּד לְעִבְרָא דְּיוֹרְדָנָן ׃ [2] [p] וְאַתַּו בַּתְרֵהּ
[p] אָתָא [q] אֲסָא [r] נְסָא
[s] שְׁרָא [t] קְרָא
[u] דְּכַר כמוזכר [x] נְקַב

H 2

5 * Et dixit, Propterea relinquet vir patrem ſuum, matrémq; ſuam, & adiunget ſeſe vxori ſuæ, erúntque ambo vna caro.

6 * Itaque non ſunt duo, ſed vnum corpus. quod ergo Deus coniunxit, homo ne diſiungat.

7 * Dicunt ei, Quare igitur Mouſche præcepit dare libellũ repudij, & eam dimittere?

8 * Ait illis, Mouſche propter duriciam cordis veſtri conceſſit vobis dimittere vxores veſtras. veruntamen à principio non ita fuit.

9 * Dico autem vobis, Quiſquis dimiſerit vxorem ſuam non adulteram, & duxerit aliam, mœchatur. quíque dimiſſam duxerit, mœchatur.

10 * Dicunt ei diſcipuli eius, Si tale eſt negotium inter virum & vxorem ſuam, præſtat non ducere vxorem.

11 * Ipſe verò dixit eis, Non quilibet ſufficienter capit hunc ſermonẽ, ſed cui datum eſt.

12 * Sunt enim eunuchi qui ab vtero matris ſuæ ita geniti ſunt: ſunt & eunuchi qui ab hominibus facti ſunt ſpadones: denique ſunt eunuchi qui fecere ſeipſos eunuchos propter regnum cælorum. Qui poteſt ſufficienter capere, capiat.

13 * Tunc obtulerunt ei puerulos, vt manum ſuam eis imponeret & oraret: & obiurgabant eos diſcipuli eius.

14 * Ipſe verò Jeſchua dixit eis, Sinite puerulos venientes ad me, neque prohibeatis eos: eorum enim qui ſunt ſicut iſti, eſt regnum cælorum.

15 * Et impoſuit eis manum ſuam, & abijt illinc.

Commemoratione patris Anthonij & Sanctorum ſociorum eius.

16 * Et venit quidam accedens, ac dixit ei, Doctor bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?

17 * Ipſe verò dixit ei, Quid vocas me bonum? non eſt bonus, niſi vnus Deus. Si verò vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.

18 * Dicit ei, Quænam? at ipſe Jeſchua dixit ei, Nõ occides, Neque mœchaberis, Neq; furaberis, Neque teſtaberis teſtimoniũ falſum,

---

5 וְאָמַר מֶטֽוֹל הָנָא נְשָׁבוּק גַּבְרָא לַאֲבוּהִי וְלֶאמֵּהּ [y] וְנֶקֹף לַאֲנְתֵּהּ וְנֶהֲווֹן תְּרֵיהוֹן חַד בְּסַר׃ [c] מֶדִּין לָא הֲווֹא

6 תְּרֵין אֱלָא חַד פְּגַר מֶרֵם הָכִיל רַאלָהָא [z] זַוֵּג בַּרְנָשָׁא לָא נְפַרֵּשׁ׃ [7] אֲמְרִין לֵהּ לְמָנָא הָכִיל מוּשֵׁא פַּקַּד [a] דְּנֶהֵל

[b] כְּתָבָא דְשׁוּבְקָנָא וְנָשְׁרֵיהּ׃ [8] אֲמַר לְהוֹן מוּשֵׁא לוּקְבַל [c] קְשִׁיוּת לֵבְכוֹן אֲפֵס לְכוֹן דְּחָשְׁרוֹן נְשֵׁיכוֹן מֶן [d] בְּרִישִׁית

דֵּין לָא הֲווֹא הָכֵנָא׃ [9] אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּמַן דְּשָׁבֵק אַנְתֵּהּ דְּלָא [e] גַּוְרָא וְנָסֵב אָחֳרְתָא גָּאֵר וּמַן דְּנָסֵב

[f] שְׁבִיקְתָא גָּאֵר׃ [10] אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי אִן הָכֵנָא אִיתּ [g] עֲדָלְיָא בֵּינֵי גַּבְרָא לַאֲנְתֵּהּ לָא פַּקַּח [h] לְמִסַּב

אֲנְתְּתָא׃ [11] הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא כְּלֶנֶשׁ מָפֵק לֵהּ [i] לְמִלְּתָא הָדָא אֱלָא מַן [k] דִּיהִיב לֵהּ׃

[12] אִיתּ גֻּיר [l] מְהַימְנֵא דְּמֶן כַּרְסָא וַאִמְּהוֹן [m] אֶתְיַלְּדוּ הָכֵנָא וְאִיתּ מְהַימְנֵא דְּמֶן בְּנַיְנָשָׁא הָנוֹ סְהַיְמְנֵא וְאִיתּ

[y] נְקַף כְּתוּ קוּף
[z] זוּג [a] נְתַל
[b] פירושו ספר כריתות
[c] קְשָׁא [d] רֵישׁ [e] גּוּר
[f] שְׁבַק
[g] פירושו ענין
[h] כְּסַב [i] מִלָּל [k] יְהֵב
[l] הַיְמֵן פירושו פרים
[m] יְלַד

Ephe. 5. g 31. 1. Cor. 6 d 16.

* Et dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrē, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna.

5 * καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

* Itaque iam nō sunt duo: sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo nō separet.

6 * ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

Deu. 24. a 1.

* Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandauit dare libellum repudij, & dimittere eam?

7 * λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;

* Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab initio autem non fuit sic.

8 * λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.

Sup. 5. c 32. Marc. 10 b 11. Luc. 16. d 18. 1. Cor. 7 b 11.

* Dico autem vobis, quia quicunque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur. B

9 * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται.

* Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere.

10 * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

* Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

11 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.

* Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui seipsos castrauerūt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat.

12 * εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.

Marc. 10 b 13. Luc. 18. c 15. Sup. 18. a 3.

* Tunc oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret. Discipuli autem increpabant eos.

13 * τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας θῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

* Iesus verò ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: taliū est enim regnum cælorum.

14 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

* Et cùm imposuisset eis manus, abiit inde.

15 * καὶ θεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

Mar. 10. b 17. Luc. 18. d 18.

* Et ecce vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?

16 * Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;

* Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata.

17 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός· εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς.

Exo. 20. c 13.

* Dicit illi: Quæ? Iesus autē dixit: Non homicidiū facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Nō falsum testimonium dices.

18 * λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, τό, οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· οὐ κλέψεις· οὐ ψευδομαρτυρήσεις·

מַהֵימְנָא דְּהֲנוּן עֲבָדוּ נַפְשְׁהוֹן מְהֵימְנָא מֶשְׁל [a] מַלְכוּתָא וְשַׁמָּיָא מַן וְמִשְׁבַּח [b] וְנָסְפַּק נָסְפַּק ׃ 13 הֵידֵין קָרִבוּ לֵהּ טְלָיֵא [a] מֶלֶךְ [b] סְפַק [c] סָם
דְּנָסִים [d] אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן [c] וְנִצְלָא וְבָאוּ בְּהוֹן תַּלְמִידֵיהִי ׃ 14 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן שְׁבוּקוּ טְלָיֵא [g] אָתֵין לְוָתִי וְלָא [h] תְּכְלוּן [d] יַד [e] עָלָא [f] בְּאָא
אֲנוּן דְּדַאֲיִלִין גִּיר דְּאִידְ תַּלִּין אֲנוּן [i] אִיתְיְהִי מַלְכוּתָא דְּשַׁמַיָּא ׃ 15 וְשָׁם אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן [k] וְאָזַל מִן תַּמָּן [g] אָתָא [h] בְּלָא
[i] אִידֵךְ כְּמוֹ שׁ
[j] בְּרוּכְרָנָא רְאָבָא אַנְשָׁנִיתָם וְקַדִּישָׁא חַבְרִיתִי מח [k] אָזַל [l] דְּבַר כְּמוֹ זְכַר
16 וְאִתָּא חַד קְרַב וַאֲמַר לֵהּ [m] מַלְפָּנָא טָבָא מָנָא דְּטַב אֶעְבַּד דְּנֶהֱוֵין לִי חַיֵּא דְּלְעָלַם ׃ 17 הוּ דֵין אֲמַר לֵהּ [m] אֶלֶף [n] קְרֵא [o] עוֹל
מָנָא [n] קְרָא אַנְתְּ לִי טָבָא אֶלָּא אֵין חַד אֱלָהָא אֵין דֵּין צְבָא אַנְתְּ [o] דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא [p] טַר [q] פּוּקְדָנָא ׃ 18 אֲמַר [p] נְטַר [q] פִּקַּד [r] גּוֹר
לֵהּ אִילֵין הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לָהּ דְּלָא נָקְטוֹל וְלָא [r] תְּגְנוֹב וְלָא תֶּסְהַד סָהֲדוּת [s] שׁוּקְרָא ׃ [s] סָהַד [t] שֶׁקֶר

19 * Et, Honora patrem tuum, matrémque tuam; & diliges proximum tuum vt animam tuam [teipsum.]

20 * Dicit ei ille adolescens: Hæc omnia obseruaui à pueritia mea, in quo defectuosus sum?

21 * Dixit ei Jeschua, Si vis perfectus esse, ito, vende possessionem tuam, & eroga pauperibus, & futurus est tibi thesaurus in cælis, veníque post me.

22 * Audiens autem ille adolescens hunc sermonem, abijt ægrè ferens, habebat enim possessionem multam.

23 * Jeschua verò ait discipulis suis, Amin ego dico vobis, Difficile est diuiti ingredi regnum cælorum.

24 * Rursus verò dico vobis, Facilius est camelum ingredi per foramen acus, quàm diuitem ingredi regnum Dei.

25 * Discipuli autem quum hæc audissent, obstupuerunt vehementer, & inquiunt, Quis igitur potest seruari?

26 * Intuitus est eos Jeschua, & dixit eis, Apud homines hoc est impossibile, apud Deum verò nihil non possibile est.

Matutinis festo Petri Apostoli.

27 * Tunc respondit Kipho, & dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid igitur nobis futurum est?

28 * Dicit eis Jeschua, Amin ego dico vobis, Quòd vos qui venistis post me, in sæculo nouo quum sedebit filius hominis super thronum gloriæ suæ, sedebitis & vos super duodecim sedes, & iudicabitis duodecim tribus Jsroiel.

29 * Et quisquis reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut liberos, aut latifundia propter nomen meum, vnum in centum [centuplum] accipiet, & vitam æternam hæreditate possidebit.

30 * Multi autem primi erunt nouissimi, & nouissimi primi.

Lectio Pauli Apostoli.

CAP. XX.

1 SImile enim est regnum cælorum viro domino domus, qui exijt summo diluculo ad conducendos operarios pro vinea sua.

---

19 [a] וְיַקַּר [b] לַאבוּךְ וְלֵאמֶךְ [b] וְתַחֵב לְקָרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ ׃ 20 אֲמַר לֵהּ הַו [c] עֲלֵימָא הָלֵין כֻּלְּהֵין נָטְרֵת אֲנִין מִן [c] יַקַּר [b] חֲבֵב [c] עָלַם

[d] טַלְיוּתִי מָנָא חַסֵּיר אֲנָא ׃ 21 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן צַבָּא אַנְתְּ [e] גְּמִירָא [f] לְמֶהֱוָא [g] וְל זַכֵּן [h] קְנָיָנָךְ [i] וְהַב לְמִסְכֵּנֵא [d] טַל [e] גְּמַר [f] חֵוָא

וְתֶהֱוֵא לָךְ סִימְתָא בִּשְׁמַיָּא [k] וְתָא בָּתְרִי ׃ 22 שְׁמַע דֵּין הַו עֲלֵימָא מִלְּתָא הָדָא וְאִזַל כַּר [l] כַּרְיָא לֵהּ אִית הֲוָא לֵהּ גֵּיר [g] אֲזַל [h] קְנָא [i] יְהֵב

קָנְיָנָא סַגִּיאָא ׃ 23 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר [m] לְתַלְמִידוֹהִי אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַטְלָא הִי לְעָתִירָא דְּנֵעוֹל לְמַלְכוּת שְׁמַיָּא ׃ [k] אַתָּא [l] כְּרַח [m] לְמַר

24 תּוּב דֵּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [n] דַּדְלִיל הוּ לְגַמְלָא לְמֵעַל בַּחֲרוּרָא דְּמַחַטָּא אוֹ עָתִירָא דְּנֵעוֹל לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ * דְּלַל ופירשו קלל

25 תַּלְמִידָא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ [o] תַּהִירִין הֲווֹ טָב וְאָמְרִין מַנוּ כִּי מָשְׁכַּח [p] דְּנֵחֵא ׃ * הַהַר [p] חַוָּא

26 [q] חַר בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לָוֹת בְּנֵינָשָׁא הָדָא לָא מָשְׁכְּחָא לְוֹת אֱלָהָא דֵּין כֹּל מִדֵּם מָשְׁכְּחָא ׃ [q] חַר כמו חגב

19 Honora patrem tuum & matrem tuam. Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

20 Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deeſt?

21 Ait illi Ieſus, Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

22 Cùm audiſſet autem adoleſcēs verbum, abijt triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis, Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cælorum.

24 Et iterum dico vobis, Facilius eſt camēlum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.

25 Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valdè, dicentes, Quis ergo poterit ſaluus eſſe?

26 Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis, Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt. D

Marc. 10 d. 28. 27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

Luc. 22. c. 28. 28 Ieſus autem dixit illis, Amen dico vobis, Quòd vos qui ſecuti eſtis me, in Luc. 22. c. 30. regeneratione cùm ſederit Filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.

29 Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

Infr. 20. b. 16. Mar. 10. c. 31. Luc. 13. f. 30. 30 Multi autem erunt primi, nouiſſimi: & nouiſſimi, primi.

CAP. XX.

1 Simile eſt regnum cælorum homini patrifamiliâs, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuam.

19 τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καί, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;

21 ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

26 ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι· παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.

27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

28 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ.

29 καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

30 πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι.

κ'.

1 Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

---

27 וַיַּעַן פְּטְרוֹס וְאָמַר לֵהּ הָא חְנַן שְׁבַקְנָן כָּל מִדְּם שליחא מט וְאִתַּיְן בָּתְרָךְ מָנָא כִּי נֶהֱוֵא לָן׃ 28 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאַנְתּוּן דְּאִתֵּיתוּן בָּתְרִי בְּעָלְמָא חְדַתָּא מָא דְּיָתֵב בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא עַל תְּרוֹנוֹס דְּשׁוּבְחֵהּ הְתִבוּן אַף אֲנַתּוּן עַל תְּרֵעסַר כּוּרְסַוָן וְתְרוֹנוּן תְּרֵעסַר שִׁבְטֵא דְיִסְרָיֵל׃ 29 וְכֹל אֱנָשׁ דְּשָׁבֵק בָּתֵּא אוֹ אָחֵא אוֹ אַחָתָא אוֹ אַבָּא אוֹ אִמָּא אוֹ אִנְתְּתָא אוֹ בְנֵיָא אוֹ קוּרְיָא מָטַל שְׁמִי חַד בַּמָּאָא נְקַבֵּל וְחַיֵּא דְלָעְלַם נֵאחַד׃ 30 סַגְיָאִין דֵּין קַדְמָיֵא דְּנֵהֲווּן אַחֲרָיֵא וְאַחֲרָיֵא קַדְמָיֵא׃

כ 1 דְּמְיָא גֵּיר מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מָרֵהּ בַּיְתָא דְּנָפַק בְּצַפְרָא דְּגָאגוֹר פָּעֲלָא לְכַרְמֵהּ׃

---

a שְׁלַח
b אִתָּא
c חְדַת כמו חדש
d יְתֵב כמו ישב
e מָן לשון יין עברית כמו
f שְׁבַח ופירושו כבוד
g יְתֵב דִּין יְרַת כמו ירש
h סְגִיא i מְרֵא k אֲנַר l פְּעַל

2 * Pactus autem cum operariis denario in diem, misit eos in vineam suam.

3 * Et exijt hora tertia, vidénsque alios stantes in platea, & ociosos:

4 * Dixit eis, Jte & vos in vineam, & quodcunque oportuerit, dabo vobis.

5 * Illi autem abierunt. Et egressus rursum sexta & nona hora fecit itidem.

6 * Et circa vndecimam horam exijt, & inuenit alios stantes & ociosos, ac dixit eis, Quid statis totum diem etiam ociosi?

7 * Dicunt ei, Quia nemo nos conducit. Quibus subdit, Jte & vos in vineam, & quodcunque oportuerit, accipietis.

8 * Quum autem esset vespera, ait dominus vineæ, præfecto domus suæ, Voca operarios & da eis mercedem eorum, & incipe à nouissimis ad primos vsque.

9 * Quúmque venissent illi vndecimæ horæ, acceperunt singuli denarium.

10 * Et quum venissent primi sperabant se plus reportaturos, acceperunt autem singuli denarium ipsi quoque.

11 * Et quum accepissent, obmurmurabant aduersus patremfamilias, dicentes.

12 * Jsti nouissimi vnam horam operati sunt, & adæquasti eos nobiscum, qui pertulimus
13 pondus diei & æstum. * Jpse verò respondit & ait vni ex eis: Misocie, iniquus non sum in te: nónne denario pactus es mecum?

14 * Accipe quod tuum est, & abi. volo autem huic nouissimo dare vt & tibi.

15 * Nónne mihi licet quod volo facere de ijs quæ ad me pertinent? an oculus tuus malus est, quia ego bonus sum?

16 * Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. multi sunt vocati, & pauci electi.

Feria prima 5. post Pentecosten.

17 * Ascensurus autem erat Jeschua ad Ourischlem, & assumpsit duodecim discipulos suos inter se & ipsos, [priuatim,] in via, & dixit eis,

18 * Ecce ascēdimus ad Ourischlem, et Filius hominis tradendus est principibus Sacerdotum, & Scribarum; & addicent eum morti.

19 * Tradéntque eum gentibus & illudent ei, & flagellis cædent eum, ac suffigent eum cruci: tertia verò die resurget.

* Conuẽtione autem facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

* Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos.

meam * Et dixit illis, Ite & vos in vineam†: & quod iustum fuerit, dabo vobis.

* Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa sextam & nonam horam, & fecit similiter.

* Circa vndecimam verò exijt, & inuênit alios stantes, & dicit illis, Quid hîc statis tota die otiosi?

meam * Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineam†.

* Cùm serò autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.

* Quum venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.

* Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi, acceperunt autem & ipsi singulos denarios.

* Et accipientes murmurabant aduersus patremfamiliâs:

* Dicentes, Hi nouissimi vna hora fecerunt: & pares illos nobis fecisti qui portauimus pondus diei & æstus.

* At ille respondens, vni eorum dixit, Amice, non faciõ tibi iniuriam: nónne ex denario conuenisti mecum?

* Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. * Aut non licet mihi quod volõ, facere? an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? * Sic erunt nouissimi, primi: & primi, nouissimi. multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

Sup. 19. d 30. Mar. 10. e 38. Luc. 13. f 31. Inf. 22. b 14. Mar. 10. e 32. Luc. 18. f 31.

* Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis: * Ecce ascendimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte. C

* Et tradent eum Gẽtibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigẽdum, & tertia die resurget.

2 * συμφωνήσας ὃ μῦ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

3 * καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.

4 * κἀκείνοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.

5 * ὁ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.

6 * περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

7 * λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδείς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.

8 * ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.

9 * καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

10 * ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.

11 * λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,

12 * λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.

13 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν, ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;

14 * ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.

15 * ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;

16 * οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

17 * Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·

18 * ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ.

19 * καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

---

[e] עֲבַד [h] שְׁעָא [g] עֲבִדוּ [h] וַאֲשְׁוִיהִ אִנּוּן עַמַּן דְּשַׁקְלָן [i] יוֹקְרָה דְיוֹמָא [k] וְחוּמְהּ׃ 13 חוּדֵין עָנָא וְאָמַר לְחַד מִנְּהוֹן חַבְרִי לָא [l] מְעַוֵּל
אֲנָא בָּךְ לָא הֲוָא בְּרִינָר [m] קְצָרַת עַמִּי׃ 14 [m] סַב דִּילָךְ [o] וְזַל [p] צְבָא אֲנָא דֵּין דְּלָהֲנָא אַחֲרָיָא [q] אֶהֱל אַיךְ דִּלָךְ׃
15 אוֹ לָא שַׁלִּיט לִי דְּמֶרֵם דְּצָבֵא אֲנָא אֶעְבֵּד בְּדִילִי אוֹ עַיְנָךְ בִּישָׁא דְּאָנָא טָב אֲנָא׃ 16 הָכְנָא נֶהֱווֹן אֲחָרְיָא
קַדְמָיֵא וְקַדְמָיֵא אַחֲרָיָא [s] סַגִּיאִין אִנּוּן [s] קְרָיָא וְזָעִירִין [t] גְּבִיָא׃
דְּחַד בְּשַׁבָּא ר דְּבָתַר [v] פָּנְטִיקוֹסְטִי נא
17 עָתִיד הֲוָא דֵּין יְשׁוּעַ [x] וְנָסַק לְאוּרְשְׁלֵם וְדִבַּר לַחְרֵעסַר [y] תַּלְמִידוֹהִי בֵּינַיְהִי וְלֶהוֹן בְּאוֹרְחָא וְאָמַר לְהוֹן׃
18 הָא [z] סָלְקִין חֲנַן לְאוּרְשְׁלֵם וּבְרֵה דֶּאנָשָׁא [a] מְשַׁחְלֵם לְרַבֵּי [b] כָּהֲנֵא וְלִסְפְּרֵא [c] וְנַחְיְבוּנֵיהִי [d] לְמוֹתָא׃
19 [c] וְנַשְׁלְמוּנֵיהִי לְעַמְמֵא [f] וְנִבְזְחוּן בֵּה [g] וְנִנְגְּדוּנֵיהִי [h] וְנֶזְקְפוּנֵיהִי וְלַיּוֹמָא דַּחְלָתָא [i] נְקוּם׃

[e] עֲבַר [h] שְׁנָא [i] יְקַר [k] חֲמָא
[l] עָוֶל [m] קַץ או קְצַץ
[n] נסב [o] אֲזַל [p] צְבָא [q] נְתַל
[r] סְנָא [s] קְרָא [t] נְבָא
[u] מן לשון יין
[x] נָסַק פירושו עלה
[y] לְמַר [z] סְלַק [a] שְׁלַם [b] כָּהֵן
[c] חוֹב [d] מוּת [e] שְׁלַם
[f] בַּזַח [g] נְגַד [h] זְקַף [i] קוּם

20 * Tunc adiit eum mater filiorum Zabdai ipsa & filij eius, & adorauit eum, et petebat ab eo aliquid.

21 * Ipse verò dixit ei: Quid vis? Ait ei: Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus à dextera tua, & alter à sinistra tua in regno tuo.

22 * Respodit Jeschua, et ait ei: Nescitis quid petatis. potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? aut baptismate quo ego baptizor, baptizabimini? Dicunt ei: Possumus.

23 Quibus subdit: Calicem meum bibetis, et baptismate quo ego baptizor, baptizabimini: vt sedeatis autem à dextera mea, aut à sinistra mea, non meum est vt dem, nisi iis, quibus paratum est à patre meo.

24 * Quæ quũ audissent decem, indignati sunt aduersus illos duos fratres.

25 * Et aduocauit eos Jeschua, & dixit eis: Scitis principes Gentium dominos earum esse ac magnates earum potestatẽ exercere in eas?

26 * Verùm non ita erit inter vos: sed qui voluerit inter vos maximus fieri, sit vobis minister.

27 * Et qui voluerit inter vos esse primus, fiat vobis seruus.

28 * Sicut filius hominis non venit vt sibi ministraretur, sed vt ministraret, daretque animam suam redemptionem pro multis.

Ad Oblationem Septimanæ quintæ Ieiunij.

29 * Quumque exiret Jeschua ex Hirichou, veniebat post eum turba multa.

30 * Et ecce duo cæci sedebant iuxta viam: qui quum audissent Jeschua præterire, ediderunt vocem dicentes: Miserere nostri Domine mi, fili Dauid.

31 * Turbæ aũt obiurgabant eos vt tacerẽt: illi verò magis attollebant vocem suam dicentes, Domine noster miserere nostri fili Dauid.

32 * Et substitit Jeschua & aduocauit eos inquiens: Quid vultis faciam vobis?

33 * Dicunt ei, Domine noster vt aperiantur oculi nostri.

34 * Et misericordia commotus est erga eos, tetegitque oculos eorum, & eo momento aperti sunt oculi eorum, & abiére post eum.

---

20 הֵידִין קָרְבַת לֵהּ אִמְּהוֹן דִּבְנֵי זַבְדַּי הִי וּבְנֵיהִ וְסָגְדַת לֵהּ וְשַׁאלָא הֲוַת לֵהּ מִנֵּהּ׃ 21 הוּ דֵין אֲמַר לַהּ מָנָא
22 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאמַר לָא יְדַעְתּוּן מָנָא שָׁאֲלִין אַנְתּוּן לְמֶשְׁתֵּא כָּסָא דַּאנָא עָתִיד אֲנָא לְמֶשְׁתֵּא אוֹ מַעֲמוּדִיתָא דַּאנָא עָמֵד
אֲנָא תָּעְמְרוּן אָמְרִין לַהּ מָשְׁכְּחִינַן׃ 23 אֲמַר לְהוֹן כָּסִי חֶשְׁתִּין וּמַעֲמוּדִיתָא דַּאנָא עָמֵד אֲנָא תֶּעְמְרוּן דִּין
מִן יַמִּינִי וּמִן סְמָלִי לָא הֲוַת דִּילִי לְאִתַּל אֶלָּא לַאילֵין דְּאִתְסַיְּבַת מִן אֲבִי׃ 24 כַּד דִּין שְׁמַעוּ עֲסַרְא רְגַזוּ עַל הַנּוּן
תְּרֵין אַחִין׃ 25 וְקָרָא אֲנוּן יֵשׁוּעַ וְאמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּרִישֵׁיהוּן דְּעַמְמֵא מָרֵיהוּן אֲנוּן וְרַוְרְבָנֵיהוּן שַׁלִּיטִין
עֲלֵיהוּן׃ 26 לָא דֵין הָכַנָא נֶהֱוָא בֵּינָתְכוֹן אֶלָּא מַן דְּצָבָא בְּכוֹן דְּנֶהֱוֵא רַבָּא נֶהֱוֵא לְכוֹן מְשַׁמְּשָׁנָא׃

a קְרֵב b סְגֵד c שְׁאֵל d עְבֵיד e יְתֵב כמו ישב f יְדַע g שְׁבַח h שְׁתֵי i עַמֵּד k יְתֵב l נְתַל כמו נתן m טָב n שְׁמַע o רְגַז p קְרָא q יְדַע r רֵישׁ s רַבָּ מזה ורבו t שְׁלַט u חֲוֵא v עְבֵד w שַׁמָּשׁ

Mar. 10. f 35.

* Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo.

20 * τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.

* Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi, Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.

21 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

* Respondens autem Iesus, dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei, Possumus.

22 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν· καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.

* Ait illis, Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à patre meo.

23 * καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.

Mar. 10. f 41. Luc. 22. c 25

* Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.

24 * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

* Iesus autem vocauit eos ad se: & ait, Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos.

25 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν, οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

* Non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister.

26 * οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

*Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus.

27 * καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος.

Phil. 2. a 7.

* Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.

28 * ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Marc. 10. f 46. Luc. 18. f 35.

*Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa.

29 * Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ ἰερειχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

* Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt quia Iesus transiret: & clamauerunt, dicentes, Domine, miserere nostri, fili Dauid.

30 * καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαβίδ.

* Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant: dicentes, Domine, miserere nostri, fili Dauid.

31 * ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον, λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαβίδ.

* Et stetit Iesus, & vocauit eos, & ait, Quid vultis vt faciam vobis?

32 * καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

* Dicunt illi, Domine, vt aperiantur oculi nostri.

33 * λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

* Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

34 * σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

---

27 וּמַן רְצָבָא בְּכֹן רְנֵיחוּא קַרְמָיָא בַּהֲוָא לְכֹן עַבְדָא ׃
28 אֲיכְנָא דְּבַרְהּ דְּאֱנָשָׁא לָא אֶתָא ° דְּנֶשְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא
דְּנַשְׁמֵשׁ ° וְדִנְחֵל נַפְשֵׁהּ ° פּוּרְקָנָא חֲלָף סַגִּיאָא ׃
29 וְכַד נָפְקִין יְשׁוּעַ מִן ° אִירִיחוֹ אַתָּא הֲוָא בַּתְרֵהּ ° סַגְיָא ׃
30 וְהָא ° סְמָיָא תְּרֵין ° יָתְבִין הֲווֹ עַל
יַד אוֹרְחָא וְכַד ° שְׁמָעוּ דְּיָשׁוּעַ עָבַר ° יַהֲבוּ קָלָא וְאָמְרִין ° אִתְרַחַם עֲלַין מָרִי בְּרֵהּ דְּדָוִיד ׃
31 כְּנָשָׁא דִּין ° בָּאֲיִן תָּווּ בְּהוֹן ° דְּנֶשְׁתְּקוּן וְהֵנּוּן ° יְתִירָאִית ° אַרִימוּ קָלְהוֹן וְאָמְרִין מָרַן אִתְרַחַם עֲלַין בְּרֵהּ דְּדָוִיד ׃
32 וְקָם ° יְשׁוּעַ וְקָרָא אֱנוּן וְאָמַר מָנָא ° צָבִין אַנְחוּן ° אֶעְבַּד לְכוֹן ׃
33 אָמְרִין לֵהּ מָרַן ° דְּנִתְפְּתְחָן עֵינִין ׃
34 וְאִתְרַחַם עֲלֵיהוֹן וְקָרֵב לַעֵינֵיהוֹן וּבַר שָׁעֲתָהּ אִתְפַּתְחוּ עֵינֵיהוֹן ° וְאַזְלוּ בַּתְרֵהּ ׃

° שַׁמֵּשׁ ᵖ נְתַל
ᵍ פִּרְקָ הגם נקרא בן בלשון שמעאל
ʳ קְרַב ˢ עִם ופירושו העבית
ᵗ יְרַח ᵛ כְּנַשׁ ˣ סְנָא ʸ סְמָא
ᶻ יְתַב ᵃ שְׁמַע ᵇ יְהַב
ᶜ רְחַם ᵈ כְּאָא ᵉ שְׁתִק
ᶠ אִתְרַחַם ᵍ עְבַד ʰ עִוַּר
ⁱ פְּתַח ˡ עַיִן ᵐ אֲזַל

Ad Veſperam Dominicæ Houſchano.

CAP. XXI.

1 ET quum appropinquaſſet Ouriſchlem, veniſſetque Beth-Poge iuxta verticem mõtis oliuarum, miſit Jeſchua duos ex diſcipulis
2 ſuis, & dixit eis. Jte in vicum iſtum qui vobis eſt è regione, & ſtatim inuenietis aſinam vinctam, & pullum cum ea: ſoluite, ad-
3 ducite mihi. Et ſi quis dixerit vobis quidpiã, dicite ei, quia Domino noſtro requiruntur, & confeſtim huc dimittet eõs.
4 Hoc autem totum factum eſt, vt impleretur id quod dictũ eſt per prophetã dicentẽ.
5 Dicite filiæ Tzehioun, Ecce rex tuus venit tibi humilis & inſidens aſinæ ac pullo filio aſinæ.
6 Profecti ſunt itaque diſcipuli, feceruntq; ſicut præceperat eis Jeſchua.
7 Et adduxerunt aſinam & pullum, & impoſuerunt pullo veſtimenta ſua, & equitauit ſuper eum Jeſchua.
8 Plurimæ autem turbæ ſternebant pallia ſua in via: alij verò cædebant ramos ex arboribus, & proiiciebant in via.
9 Cæterũm turbæ illæ, quæ præcedebant eum, quæque eum ſequebantur, clamabant dicentes: Ouſchano filio Dauid, benedictus ille qui venit in nomine Domini: Ouſchano in
10 excelſis. Quumque fuiſſet ingreſſus Ouriſchlem, commota eſt vniuerſa ciuitas, dicebantque: Quis hic eſt?
11 Turbæ verò dicebãt: Hic eſt Jeſchua propheta ille ex Notzrath Galileæ.
12 Et introiuit Jeſchua in templum Dei, eiecitque eos omnes qui emebant & vendebãt in templo, & ſubuertit menſas trapezitarũ, ſedeſque eorum qui venundabant columbas.
13 Et ait illis: Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur. vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.
14 Et adierunt eum in templo cæci & claudi, & ſanauit eos.
15 Quum autem vidiſſent principes ſacerdotum & Periſchæi miranda quæ fecerat, & puerulos qui clamabant in templo, & dicebant: Ouſchano filio Dauid, indignati ſunt.

דרמשא דחד בשבא דאושענא נג קפליאון כא

1 וכד קרב לאורשלם ואתא לבית פגא על [a] גנבא טורא דזיתא שדר ישוע תרין מן [b] תלמידוהי ואמר להון
2 זלו לקריתא הדא דלוקבלכון ומחדא [d] משכחין אנחון חמרא [c] דאסירא ועילא עמה [f] שרו [g] איתו לי
3 ואן אנש אמר לכון מדם [h] מתבעין ומחרא משדר להון לכא
4 הדא דין כלה דהות [i] דנתמלא מדם
5 [k] דאתאמר ביד נביא דאמר אמרו לברת ציון הא מלככי אתא [l] לכי מכיך [m] ורכיב על חמרא ועל עילא בר אתנא
6 7 [p] ואיתיו לחמרא ועילא [q] וסמו על עילא [r] נחתיהון ורכב
8 עלוהי ישוע [s] וסוגאא דכנשא משוין הוו מאניהון באורחא אחרנא דין [y] פסקין הוו [x] סוכא מן אילנא [y] ורמין באורחא

a כטוגב b לַמַּר c אֲזַל
d שִׁכַּח פירושו מצא
e אֲסַר f שְׁרָא g אֲתָא
h בְּעָא i מְלָא k אֲמַר
l מִכַּד m רַכַב n אֲזַל
o לְמַר p אֲתָא q סָם
r נְחַת s סָגָא t שַׁוִּי
u כַּסָּא x סוּף y רְמָא

CAP. XXI.

κά.

Mar. 11. a.1 Luc. 19. d.29. A

1 ET cùm appropinquassent Ierosolymis, & venissent Beth-phage ad Mõtem-oliueti, tunc Iesus misit duos discipulos,

1 * Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς,

2 * dicens eis: Ite in castellũ quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi.

2 * λέγων αὐτοῖς, πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.

3 * Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

3 * καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

4 * Hoc autem factum est vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem:

4 * τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος,

Isa. 62. c. 11. Zach. 9. b. 9. Ioh. 12. b 15

5 * Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam & pullum filium subiugalis.

5 * εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

6 * Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præcepit illis Iesus.

6 * πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς·

7 * Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.

7 * ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν.

8 * Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via: alij autem cędebant ramos de arboribus,

8 * ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.

9 * Et sternebant in via: turbæ autem quæ præcedebant & quæ sequebantur, clamabant, dicẽtes: Hosan-na filio Dauid: benedictus qui venit in nomine Domini: hosan-na in altissimis.

Psal. 117 d. 26. Mar. 11. b. 9. Luc. 19. f. 38.

9 * οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

10 * Et cùm intrasset Ierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic?

10 * καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, τίς ἐστιν οὗτος;

11 * Populi autem dicebãt, Hic est Iesus propheta, à Nazareth Galilææ.

11 * οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας.

Mar. 11. b. 11 Ioh. 2. c. 14. Deu. 14. d. 25 Luc. 19. E. 45 Isai. 56. a. 7

12 * Et intrauit Iesus in templum Dei, & eiiciebat omnes vendentes & ementes in templo, & mẽsas numulariorum, & cathedras vendentiũ colũbas euertit:

12 * καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.

Ier. 7. b. 11.

13 * Et dicit eis: Scriptũ est, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam spelunca latronum.

13 * καὶ λέγει αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Mar. 11. c. 18. Luc. 19. E. 47

14 * Et accessérunt ad eum cæci & claudi in templo, & sanauit eos.

14 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

15 * Videntes autem principes Sacerdotũ & Scribę mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hosanna filio Dauid: indignati sunt,

15 * ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, ἠγανάκτησαν·

---

14 בְּנְשָׁא דִּין אִילֵּין דְּאוּלַיִן הֲוֹו קְדָמוֹהִי וְאַתֵּין כָּחֲרָה וְקָעֲיִן הֲוֹו וְאָמְרִין אוֹשַׁעְנָא לְבַרֵּה דְּדָוִיד בְּרִיךְ הוּ דַּאֲתָא
15 בְּשֻׁמָּהּ דְּמָרְיָא אוֹשַׁעְנָא בְּמָרוֹמָא׃ 16 וְכַד עַל לְאוּרְשְׁלֵם אֶתְחֲזִיעַת כֻּלָּהּ מְדִינְתָא וְאָמְרִין הֲוֹו מַנּוּ הָנָא׃
17 בְּנְשָׁא דִּין אָמְרִין הֲוֹו הָנוֹ יְשׁוּעַ נְבִיָא דְּמִן נָצְרַת דַּגְלִילָא׃
18 וְעַל יְשׁוּעַ לְהֵיכְלָא דַּאלָהָא וְאַפֵּק לְכֹלְהוֹן אִילֵּין דְּזָבְנִין וּמְזַבְּנִין בְּהֵיכְלָא וְסַחֵף פָּתוּרָא דְּמַעֲרַפָּנֵי
19 וְכוּרְסָוָתָא דְּהָנוֹן דְּמְזַבְּנִין יַוְנָא׃ 20 וְאָמַר לְהוֹן כְּתִיב הוּ דְּבַיְתִי בֵּית צְלוֹתָא נֶהְקְרָא אַנְתּוּן דַּיִן עֲבַדְתּוּנַיְהִי
21 מְעָרַתָא דְּלִסְטַיָא׃ 22 וְקָרִבוּ לֵהּ בְּהֵיכְלָא סְמָיֵא וְחַגִּיסֵא וַאסִי אִנּוּן׃ 23 כַּד הָווֹ דַּיִן רַבֵּי

ᵃ אֶתָא ᵇ קָעָא ᶜ יְשַׁע
ᵈ רוּם ᵉ זוּעַ ᶠ דַּן
ᵍ עָלַל ʰ נְפַק ⁱ זְכַן
ʲ עָרַךְ ᵏ צְלָא ˡ קְרָא
ᵐ עִבַר ⁿ מן לשון יון
ᵒ סְמָא ᵖ חֲנַס ᑫ אֶסָא
ʳ חֲזָא ˢ דְּמַר ᵗ קָעָא
ᵘ אֶתְבַּשׁ כמו נאש

16 * Et dicunt ei: Audis quid dicant isti? dixit eis Jeschua, Etiam. nunquam legistis, Ex ore puerulorum & infantium direxisti laudem?

Lectio Ferię quintæ hebdomadis quartæ Ieiunij.

17 * Porrò dereliquit eos, exiitque extra ciuitatem in Beth-Anio, & pernoctauit illic.

18 * Manè verò cùm reuersus fuisset in ciuitatem, esuriit.

19 * Videnséque ficum vnam in via, venit ad eam, nihilque in ea reperit nisi folia tantùm: & dixit ei, Non erùt in te amplius fructus in æternum. Et statim aruit ficus illa.

20 * Quod cùm vidissent discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo in momento exaruit ficus?

21 * Respondit Jeschua & ait illis: Amin ego dico vobis, si fuerit in vobis fides, neque dubitaueritis, non solùm hoc de ficu facietis, verumetiam si monti huic dixeritis, Tollitor, & cade in mare, fiet.

22 * Et quicquid petieritis oratione, & credideritis, accipietis.

23 * Et quum venisset Ieschua in templum, adierunt eum principes Sacerdotum, & Seniores populi quum doceret, & dicunt ei: Quanam auctoritate ista facis? & quis dedit tibi potestatem hanc?

24 * Respondit Ieschua, & dixit eis: Interrogabo vos & ego verbum vnum, & si dixeritis mihi, ego quoque dicam vobis quanam potestate ista faciam.

25 * Baptisma Jouchanon vndè erat? è cælo, an ex hominibus?

26 * Illi verò cogitabant in animabus suis, dicentes: Si dixerimus è cælo, dicet nobis, Quare fidem ei non adhibuistis? Sin dixerimus, ab hominibus, timemus à turbis. omnes enim vt Prophetam habebant ipsum Jouchanon.

27 * Et responderunt ei, dicentes, Nescimus. Ait illis Ieschua, Nec ego dicam vobis quanam potestate ista faciam.

16 * Et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus autẽ dixit eis: Vtique. nunquam legistis, Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?

Psalm.8. a.3

16 * καὶ εἶπον αὐτῷ, ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

16 * Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam: ibique mansit.

17 * καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.

18 * Manè autem reuertens in ciuitatem, esuriit.

18 * πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε·

Mar.11. b.13

19 * Et videns fici arborem vnam secus viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantùm. & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea.

19 * καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

Mar.11. c.20

20 * Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuò aruit?

20 * καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;

21 * Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare, fiet.

21 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.

22 * Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.

22 * καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.

Su.7.a.7 Mar.11. c.24 Ioh.15. b.7 1.Ioh.3. d.22 Mar.11. d.28 Luc.20. a.2

23 * Et cùm venisset in templum, accesserunt ad eum docentem principes Sacerdotum & seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? & quis tibi dedit hanc potestatem?

23 * καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

24 * Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos & ego vnum sermonem: quem C si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.

24 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, καὶ ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

25 * Baptismus Iohannis vnde erat: è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:

25 * τὸ βάπτισμα ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες,

26 * Si dixerimus, è cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus: timemus turbam. omnes enim habẽt Iohannem sicut Prophetam.

habebant Sup.14. a.5 Mar.6.c 20

ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

26 * ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην.

27 * Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

27 * καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπον, οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτὸς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

---

[a] פירושו אף אן
[b] אֱמַר [c] שְׁקַל [d] נְפַל
[e] שְׁאַל [f] צְלָא [g] נְסַב
[h] אֱלַף [i] שְׁלַט [k] שְׁאַל
[l] מַלֵּל [m] אֱמַר
[n] עֲמַר ב׳ שון סבל
[o] אִית כמו יש
[p] רְעָא [q] חֵימַן [r] דְּחַל
[s] אֲחַד [t] עֲנָא [v] יְדַע

חֶעֱבְרוּן אֲלָא [z] אַפֵּן לְטוּרָא הָנָא [b] תֵּאמְרוּן [c] דְּאִשְׁתַּקַל [d] וּפֵל בְּיַמָּא תֶּהֱוֵא: [22] וְכֹל מִדֵּם [e] דְּתִשְׁאֲלוּן [f] בְּצְלוֹתָא
וְתְהֵימְנוּן [g] תְּסַבוּן: [23] וְכַד אֲתָא יְשׁוּעַ לְהֵיכְלָא קְרִבוּ לֵהּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא כַּד [h] מַלֵּף וַאֲמְרִין לֵהּ בְּאֵינָא
[i] שׁוּלְטָן הָלֵין עָבֵד אַנְתְּ וּמַנוּ יְהַב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא: [24] עָנָא יְשׁוּעַ וְאֲמַר לְהוֹן [k] אֶשְׁאֲלְכוֹן אַף אֲנָא [l] מִלְּתָא חֲדָא
וְאִן [m] תֵּאמְרוּן לִי אַף אֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן בְּאֵינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֲנָא: [25] [n] מַעֲמוּדִיתָהּ דְּיוּחַנָן מִן אַיְמָכָא
[o] אִיתַיהּ מִן שְׁמַיָּא הִי הוּ מִן בְּנֵינָשָׁא הַנּוֹן דִּין [p] מְהַרְעִין הַוִו בְּנַפְשְׁהוֹן וַאֲמְרִין דְּאִן נֵאמַר מִן שְׁמַיָּא אֲמַר לַן עַל מָנָא לָא
[q] הֵימְנְתּוּנֵיהִי: [26] וְדִנֵאמַר מִן בְּנֵינָשָׁא [r] דָּחֲלִינַן מַן כֻּלְּהוֹן גֵּיר אֵיךְ נְבִיָּא [s] אַחִידִין הֲווֹ לֵהּ לְיוּחַנָן:
[27] [t] וַעֲנוֹ וַאֲמְרִין לֵהּ לָא [u] יְדַעִינַן אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אַף לָא אֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן בְּאֵינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֲנָא:

Statio secunda secundæ noctis Passionis.

28 * Quid autem vobis videtur? vir quidam habebat filios duos, & accedens ad priorem dixit ei: Fili mi, abi, hodie cole vineam.

29 * Is autem respondit & ait: Nolo. Postea verò resipuit, & abijt.

30 * Et accedēs ad alterum, dixit ei itidem. Is verò respondit & ait: Ego Domine mi abeo: nec abijt.

31 * Uter ex istis duobus executus est volútatem patris sui? Dicunt ei: Prior ille. Ait illis Ieschua: Amin ego dico vobis, Publicanos & meretrices præituros vobis in regnũ Dei.

32 * Venit enim ad vos Iouchanon via rectitudinis, neque credidistis ei. Publicani verò & meretrices crediderunt ei. Vos autem ne quidem quum hæc videretis, resipuistis postea, vt credere tis ei.

33 * Audite aliam parabolam. Fuit vir quidam dominus domus, qui plantauit vineam, & vndiquaque obuallauit eam maceria, foditque in ea torcular, & extruxit in ea turrim, & elocauit eã agricolis, ac peregrè profectus est.

34 * Quum autem appropinquasset tempus fructuũ, misit seruos suos ad agricolas vt ad se mitterent de fructibus vineæ suæ.

35 * Et prehenderunt agricolæ seruos eius, et alium quidem percusserunt, alium lapidibus obruerunt, alium denique trucidárunt.

36 * Et rursum misit seruos alios plures prioribus, & itidem fecerunt eis.

37 * Nouissimè autem misit ad eos filium suũ, quum diceret: Fam erubescent propter filium meum.

38 * Agricolæ verò quum viderent ipsum filium dixerunt inter se: Hic est hæres, venite trucidemus eum, & obtinebimus hæreditatem eius.

39 * Comprehensum itaque eiecerunt eum extra vineam, & interfecerunt.

40 * Quum venerit igitur dominus vineæ, quid facturus est agricolis istis?

41 * Dicunt ei: Malè malè [inquam] perdet eos, vineamque elocabit alijs agricolis, illi quidem reddent ei fructus, in tempore suo.

* Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: & accedés ad primum, dixit: Fili, vade hodie operare in vinea mea.

28 * τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος τις εἶχε τέκνα δύο· καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε, τέκνον ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.

* Ille autem respondens, ait, Nolo. Posteà autem pœnitentia motus, abiit.

29 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω. ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε.

* Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo Domine. & non iuit.

30 * καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγώ κύριε. καὶ οὐκ ἀπῆλθε.

* Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei.

31 * τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

* Venit enim ad vos Iohannes in via iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis posteà, vt crederetis ei.

32 * ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Mar. 12. a. 1 Luc. 20. b. 9 Isai. 5. a. 1. b. 5 Ier. 2. d. 62

* Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias qui plãtauit vineam, & sepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè profectus est.

33 * ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

* Cùm autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius.

34 * ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

* Et agricolæ apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt.

35 * καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

* Iterũ misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter.

36 * πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων· καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

* Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens, Verebuntur † filium meum.

37 * ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

forte

* Agricolę autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres, venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.

Inf. 26. a 3. & 27. a. 2 Ioh. 11. g 53

38 * οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

* Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

39 * καὶ λαβόντες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.

* Cùm ergo venerit Dominus vineę, quid faciet agricolis illis?

40 * ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;

* Aiunt illi: Malos malè perdet: & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.

Psal. 117 v. 22

41 * λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

---

33 שִׁמְעוּ אֲחֶרִינָא מְתַלָּא גַּבְרָא חַד אִית חָוָא מַרָא בַּיְתָא וְנָצַב כַּרְמָא וְאַחְדְּרֵה מֵינָא וְחַפַּר בֵּהּ מְעַצְרְתָּא
וּבְנָא בֵּהּ מִגְדְּלָא וְאוֹחֲרֵהּ לְפַלָּחִין וְשָׁבַק לְעַבְדּוֹהִי לְוָת׃ 34 כַּד דַּיִן מְטָא זַבְנָא דְּפֵרְיָא שַׁדַּר לְעַבְדּוֹהִי לְוָת פַּלָּחִין דְּנַשְׁדְּרוּן
לֵהּ מִן פֵּרְיָא דְכַרְמָה׃ 35 וְאַחְדוּ פַּלָּחִין לְעַבְדּוֹהִי וְאִית דְּמַחֲאוּהִי וְאִית דְּרַגְמוּהִי וְאִית דְּקַטְלוּהִי׃ 36 וְתוּב
שַׁדַּר עַבְדָּא אָחֳרָנָא דְּסַגִּיאִין מִן קַדְמָיֵא וְהַכְנוֹת לְהוֹן׃ 37 אֲחֳרִית דַּיִן שַׁדַּר לְוָתְהוֹן לְבְרֵהּ כַּד אָמַר כְּבַר
נְבָהֲחוּן מִן בְּרִי׃ 38 פַּלָּחִין דַּיִן כַּד חֲזַאוּהִי לְבָרָא אֲמָרוּ בֵּינֵיהוֹן הָנוֹ יָרְתָא תּוֹ נְקַטְלִינֵהּ וְיִרְתוּתֵהּ׃
39 וְאַחְדוּ אַפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא וְקַטְלוּהִי׃ 40 מָא דְּאָתָא תְּכִיל מָרֵהּ דְּכַרְמָא מָנָא נַעֲבֵד לְפַלָּחִא הָנוּן׃
41 אֲמָרִין לֵהּ דְּבִישׁ בִּישׁ נוֹבֵד אִנּוּן וְכַרְמָא נוֹחֵר לַאֲחָרָנָא פַּלָּחִא אִילֵין דְּיַהֲבִין לֵהּ פֵּרְיָא בְּזַבְנֵיהוֹן׃

---

a שְׁמַע b מְתַל c חֲרַר כמו חזר d טוּג e עֲצַר f גְּדַל g אֲחַר h חֲזַק פירושו נסע i פְּלַח k שַׁדַּר l אֲחַר כמו אחז m מְחָא n סְנָא o רְגַם p קְטַל q יְרַת כמו ירש r אֲתָא s נְפַק t אֲבַר u יְהַב

42 * *Dixit illis Ieschua: Nunquam legistis in Scriptura, Quem lapidem reprobauerant ædificantes, is factus est in caput anguli? Ab ipso Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?*

43 * *Propterea dico vobis, ablatum iri à vobis regnum Dei, & datum iri Genti edituræ fructus.*

44 * *Et quisquis ceciderit super hunc lapidem, confringetur; super quemcunque verò ille ceciderit, dissipabit eum.*

45 * *Et quum audissent principes Sacerdotum & Perischæi parabolas eius, cognouerunt eum de seipsis loqui.*

46 * *Et quærebant eum prehendere, sed timuerunt à turba, quia tanquam Prophetam habebat eum.*

Ministerium præcedens noctem secundam passionis.

CAP. XXII.

1 ET *respondit iterum Ieschua in parabolis*
2 *inquiens:* * *Assimilatur regnum cælorum viro regi, qui fecit conuiuium filio suo:*
3 * *Et misit seruos suos qui conuocarent inuitatos ad conuiuium, nec voluerunt venire.*
4 * *Et rursum misit seruos alios inquiens: Dicite inuitatis, Ecce conuiuium meum paratũ est, tauri mei & altilia mea mactata sunt, cunctáque parata sunt, venite ad conuiuium.*
5 * *Illi autem spreuerunt, & abiere, alius quidẽ*
6 *in villam suam, alius verò ad mercaturam*
7 *suam.* * *Reliqui autem comprehendérunt seruos eius, & opprobrio affecerunt, ac trucidarunt.* * *Quod cùm audisset rex, excanduit:*
8 *missísque exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum concremauit.* * *Tũc dixit seruis suis, Conuiuium paratum est, illíque qui inuitati fuerant, non erant digni.*
9 * *Ite ergo ad exitus viarum, & quemcunque*
10 *inueneritis, vocate ad conuiuium.* * *Et egressi serui illi in vias, congregarunt quoscunque repererunt malos & bonos. et impleta est do-*
11 *mus conuiuij discumbentibus.* * *Ingressus autem rex vt spectaret discumbentes, intuitus est illic hominem non indutum vestimentis*
12 *conuiualibus.* * *Et dixit ei: Socie mi, quomodo huc ingressus es, cùm non habeas vestimenta conuiualia? Ille verò obmutuit.*

---

42 אַמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא מִן מְחוּם [a]קְרִיתוּן בְּכְתָבָא דְּכָאפָא [b]דְּאִסְלִיו [c]בַּנָּיֵא הִי הֲוַת לְרֵישָׁא דְּזָוִיתָא מִן לְוָת מָרְיָא הֲוָת
43 הָדָא וְאִיתַיְהָה [d]תְּרְמוּרְתָא [e]בְּעֵינַיִן: עַל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [f]דְּתֶשְׁתְּקֵל מָנְכוֹן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא [g]וְתֶתְיְהֵב לַעֲמָא
44 דְּעָבֵד פֵּארֵא ׃ וּמַן [h]דְּנָפֵל עַל כְּאפָא הָדָא [i]נֶתְרַעַע וְכֹל מַן דְּהִי חָפֵל עֲלוֹהִי [k]תְּדְרְיוֹהִי ׃ 45 וְכַד שְׁמַעוּ רַבְּי
כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא [l]מַתַלוֹהִי [m]יְדַעוּ דַּעֲלַיהוֹן אֲמַר ׃ 46 [n]וּבְעוֹ [o]לְמֵאחֲזֵה [p]וְדָחֲלוּ מִן כֻּנְשָׁא מְטַל דַּאיךְ דְּלַנְבִיָא אַחִידִין
הֲוֹוּ לֵהּ ׃ [q]תְּשְׁמְשְׁתָא קַדְמֵיתָא דְּלֵילְיָא דַּתְרֵין [r]דְּחַשְׁוָא נוּ מָפְּלָאוֹן כב

[a] קְרָא [b] סְלָא [c] בְּנָא
[d] דְּמַר [e] עֵין [f] שְׁקַל
[g] יְהַב [h] נְפַל [i] רְעַע
[k] דְּרָא פירושו שבר
[l] מְתַל [m] יְדַע [n] בְּעָא
[o] אֲחָזָר [p] דְּחַל [q] שַׁמֵּשׁ
[r] חֲשַׁשׁ [s] מְתַל [t] דְּמָא
[u] שְׁנָיָא [x] קְרָא [y] זְמַן
[z] אֲבָא [a] אֶתָא

1 וְעָנָא חוּב יֵשׁוּעַ [b]בְּמַתַלָא וְאָמַר ׃ 2 [c]אִתְדַּמְיַת מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָא לְגַבְרָא מַלְכָא דַּעֲבַד [d]מָשְׁחוּתָא לְבְרֵה ׃
3 וְשַׁדַּר לְעַבְדּוֹהִי [x] דְּנִקְרוּן [y]לְמָזְמְנָא לְמָשְׁחוּתָא וְלָא [z]צְבוֹ [a]לְמֵאתָא ׃

Psal. 117 c.22 Act. 4.b. 11. Rom.9. 8.33 1.Pet.2. 2.7 Luc. 20. c.17 Mar. 12. a.10 Zach. 12 a.3 Dan.2.c. 34

42 ✠ Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic est factus in caput anguli? A Domino factũ est istud & est mirabile in oculis nostris?

43 ✠ Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

44 ✠ Et qui ceciderit super lapidẽ istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.

45 ✠ Et cùm audissent principes Sacerdotum & Pharisæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret.

46 ✠ Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut Prophetam eum habebant.

CAP. XXII.

Luc. 14. d.16 Apo. 19. b.9

1 ET respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens: A

2 ✠ Simile factum est regnum cęlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

3 ✠ Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant venire.

4 ✠ Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis, Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occisa† & omnia parata: venite ad nuptias. sunt

5 ✠ Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam:

6 ✠ Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos, occiderunt.

7 ✠ Rex autem cùm audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.

8 ✠ Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt: sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.

9 ✠ Ite ergo ad exitus viarum: & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.

10 Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptię discũbentium.

11 ✠ Intrauit autem rex vt videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

12 ✠ Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

42 ✠ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

43 ✠ διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

44 ✠ καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

45 ✠ καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.

46 ✠ καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

κβ'.

1 ✠ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων,

2 ✠ ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ,

3 ✠ καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ, καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.

4 ✠ πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, εἴπατε τοῖς κεκλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.

5 ✠ οἱ δὲ, ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.

6 ✠ οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτειναν.

7 ✠ ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε.

8 ✠ τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.

9 ✠ πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.

10 ✠ καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας οὓς εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.

11 ✠ εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου·

12 ✠ καὶ λέγει αὐτῷ, ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη.

---

4 וְתוּב שַׁדַּר עַבְדָּא אָחֳרָנָא וְאָמַר אֱמַרוּ לְמְזַמְּנָא דְהָא שָׁרוּתִי מְטַיְבָא וְתוֹרֵי וּמַפַּשְׁמֵי קְטִילִין וְכֹל מְדֻם מְטַיָב
5 תַּו לְמֶשְׁתּוֹתָא׃ וְהֵנּוּן דֵּין בְּסוֹ וַאֲזָלוּ אִית דְּלַקְרְיְתֵהּ וְאִית דַּלְתָּאגּוֹרְתֵהּ׃ 6 שַׁרְכָא דֵּין אָחֲדוּ לְעַבְרוֹהִי
וְצַעֲרוּ וְקַטָּלוּ׃ 7 כַּד שְׁמַע דֵּין מַלְכָּא רְגַז וְשַׁדַּר לְחַיָלוֹהִי אוֹבֵד לָקְטוֹלֵא הָנּוּן וְלַמְדִינַחְהוֹן אוֹקִד׃
8 הַיְדֵין אָמַר לְעַבְרוֹהִי מֶשְׁתּוֹתָא מְטַיְבָא וְהֵנּוּן דְּמְזַמְּנִין הֲווֹ לָא שָׁוִין הֲווֹ׃ 9 זְלוּ הָכִיל לְמַפְקְנָא
דְּאוֹרְחָתָא וְכָל מַן דְּמָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן קְרוֹ לְמֶשְׁתּוֹתָא׃ 10 וְנַפְקוּ עַבְדָּא הָנּוּן לְאוֹרְחָתָא וְכַנְּשׁוּ כָּל דְּאַשְׁכַּחוּ
בִּישֵׁא וְטָבָא וְאִתְמְלִי בֵּית מֶשְׁתּוּתָא סְמִיכָא׃ 11 וְעַל מַלְכָּא וְנָחֲזָא סְמִיכָא וַחֲזָא תַּמָּן גַּבְרָא דְּלָא לְבִישׁ
לְבוּשָׁא דְּמָשְׁתּוֹתָא׃ 12 וַאֲמַר לֵהּ חַבְרִי אֵיכַנָא עָלְתָּ לְכָא כַּד לָא מְשְׁתּוֹתָא אִית לָךְ הוּדִין אֶשְׁתַּתַּק׃

[a] שָׁרָא [b] טַיָב [c] תּוֹרָא כמו שור [d] אֶתָא וְהִיא כְּמוֹ מִשְׁתֶּה [e] בְּסָא כמו בזה [f] תְּגַר או אֲגַר [g] אַחַר [h] חַיִל [i] זְקַף [j] שְׁתָא [k] טַיָב [l] שְׁתָא [m] אֲזַל [n] נְפַק [o] קְרָא [p] שְׁתָא [q] חֲזָא [r] שְׁתָא [s] עָלַל [t] שְׁתַק

13 * Tunc ait Rex miniſtris: Ligate manus ac pedes eius, eumque eiicite in tenebras exteriores; illic erit fletus & ſtridor dentium.

14 * Multi ſiquidem vocati ſunt, pauci verò electi.

Ad veſperam feria III. Septimanæ Paſſionis.

15 * Tunc abeuntes Periſchæi, conſilium inierunt quomodo aucuparentur eum in ſermone. 16 * Mittuntque ad eum diſcipulos ſuos cum domeſticis Heroudis, & dicunt ei: Doctor, nouimus te eſſe veracem, viamque Dei in veritate docere, ac nullius ſuſtinere curã, nec enim es acceptor facierum hominũ, [nec enim delectum perſonarum habes.]

17 * Dic nobis igitur, vt tibi videtur, Licet dare pecuniam, capitatim Cæſari, nec ne?

18 * Jeſchua verò cognoſcens malitiam eorũ, ait: Quid me tentatis acceptores vultus? [hypocritæ]

19 * Oſtendite mihi denarium argenti capitis [cenſus.] Illi autem obtulerunt ei denarium.

20 * Et ait illis Jeſchua: Cuius eſt imago iſta & inſcriptio?

21 * Dicunt, Cæſaris. Dixit eis: Date ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ Dei, Deo.

22 * Quod quum audiſſent mirati ſunt, & reliquerunt eum, atque abiêre.

Lectio Defunctorum.

23 IN die illo acceſſerunt Zadoukæi, & dicunt ei, Nulla eſt viuificatio mortuorum: et interrogauerunt eum, dicentes ei:

24 * Doctor, Mouſche dixit nobis: Si quiſpiam moriatur, quum non habeat liberos, accipiat frater eius vxorem ipſius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

25 * Fuerunt autem apud nos fratres septẽ: primus duxit vxorem, & mortuus eſt: quũque non habuiſſet liberos, reliquit vxorem ſuam fratri ſuo.

26 * Itidem quoque ſecundus & tertius, et vſque ad ſeptem illos.

27 * Poſt omnes autem mortua eſt et mulier.

28 * In reſurrectione ergo cuiuſnam ex iſtis ſeptem futura eſt vxor? omnes enim duxerunt eam.

29 * Reſpondit Jeſchua & dixit eis: Erratis neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.

---

13 הֵידֵין אֲמַר מַלְכָּא לְמַשַׁמְּשָׁנַי אֱסוּרוּ אִידוֹהִי וְרַגְלוֹהִי וְאַפְקוּהִי לְחָשׁוֹכָא בַּרָיָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכְיָא וְחוּרָק שִׁנַּיָּא׃ 14 סַגִּיאִין אֲנוּן גִּיר קְרַיָא וְזְעוּרִין גְּבָיָא׃

15 הֵידֵין אֲזְלוּ פְּרִישָׁא נְסַבוּ מְלְכָא דַּאיכָנָא בְּסִטְרָא׃ 16 וְשַׁדְּרוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידֵיהוֹן עִם הֵרוֹדְוָס וְאָמְרִין לַהּ מַלְפָנָא יְדַעִינַן דְּשָׁרִיר אַנְתְּ וְאוֹרְחָא דַּאלָהָא בְּקוּשְׁטָא מַלֵּף אַנְתְּ וְלָא שְׁקִיל אַנְתְּ צֶפְתָּא לְאָנָשׁ לָא גַיר נָסֵב אַנְתְּ בַּאפָּא דַּאנָשָׁא׃ 17 אֱמַר לַן חָכִיל אַיכָנָא מְהֵחָזָא לָךְ שַׁלִּיט לְמֶתַל כְּסֵף רִישָׁא לְקֵסַר אוֹ לָא׃ 18 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע בִּישׁוּתְהוֹן וַאמַר מָנָא מְנַסִּין אֲנְתוּן לִי נַסְבֵי בַּאפָּא׃ 19 חַוָּאוּנִי דִינָרָא דַּכְסַף

13 * שַׁמֵּשׁ אֲסַר יַד נְפַק
חֲשַׁדָּ בְּכָא חֲרַק
שְׁנַן קְרָא וְבָא
חַשַׁשׁ אֲזַל נְסַב
צְוַד מֶלֶל שְׁדַר
לְמַר אֶלַף יְדַע שְׁכַר
שְׁקַל יְצַף חֲזָא
גְּתַל נְסָא תְּוָא

13 Tunc dixit rex miniſtris:Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores:ibi erit fletus & ſtridor dentium.

14 Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

15 Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt vt caperent eum in ſermone.

16 Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter,ſcimus quia verax es,& viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo. non enim reſpicis perſonam hominum.

17 Dic ergo nobis quid tibi videtur,licet cenſum dare Cęſari,an non?

18 Cognita autem Ieſus nequitia eorum,ait: Quid me tentatis hypocritæ?

19 Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

20 Et ait illis Ieſus:Cuius eſt imago hęc, & ſuperſcriptio?

21 Dicunt ei:Cęſaris. Tũc ait illis:Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.

22 Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.

23 In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem:& interrogauerunt eum,

24 Dicentes:Magiſter, Moyſes dixit:Si quis mortuus fuerit non habens filium: vt ducat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

25 Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus vxore ducta defunctus eſt,& non habens ſemẽ reliquit vxorem ſuam fratri ſuo.

26 Similiter ſecundus & tertius vſque ad ſeptimum.

27 Nouiſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

28 In reſurrectione ergo cuius erit de ſeptem, vxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Reſpondens autem Ieſus, ait illis: Erratis,neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.

Sup.8.b.12 & 13. f.42 Inf.25.d.30 Mar.12.b.13. Luc.20.c.20

Rom.13.b.7

Mar.12.b.19. Luc.20.d.28. Act.23.b.6 Deu.25.b.5

13 τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

14 πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

15 Τότε πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.

16 καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.

17 εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ;

18 γοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε, τί με πειράζετε ὑποκριταί;

19 ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου· οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.

20 καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή;

21 λέγουσιν αὐτῷ, Καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.

22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν,

24 λέγοντες, διδάσκαλε, Μωσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

25 ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

26 ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

27 ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

28 ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.

29 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ,

---

[a] קְרַב [b] יְהַב [c] שְׁמַע רֵישָׁא הֲנוּן דִּין [a] קְרִבוּ לֵהּ דִּינְרָא׃ 20 וְאָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ דְּמַנּוּ צַלְמָא הָנָא וְכִתְבָא׃ 21 אָמְרִין דְּקֵסַר אֲמַר לְהוֹן [b] הַבוּ
[d] דְּמַר [e] שְׁבַק [f] אוֹל הָכִיל דְּקֵסַר לְקֵסַר וְדֵאלָהָא לֵאלָהָא׃ 22 וְכַד [c] שְׁמָעוּ [d] אֶתְדְּמַרוּ [e] וְשַׁבְקוּהִי [f] וְאַזְלוּ׃ [g] מֶרְיָנָא [h] דְּעָנְיָא נח
[g] קְרָא [h] עָנַד [i] חֲיָא 23 בְּהַו יוֹמָא קְרִבוּ זַדּוּקָיֵא וְאָמְרִין לֵהּ לֵית [i] יְחֵת [k] מִיתָא [l] וְשָׁאלוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ׃ 24 [m] מַלְפָּנָא טוֹשֵׁא אֲמַר לַן דְּאֵן אֱנָשׁ
[k] מוֹת [l] שָׁאל [m] אַלְף [n] נְסוֹת כַּד לֵית לֵהּ בְּנָיָא [o] נָסֵב אֲחוּהִי אִנְתְּהּ [p] וְנָקִים זַרְעָא לַאחוּהִי׃ 25 אִית הֲווֹ דִּין אֶחָא שַׁבְעָא קְרָמָיָא נְסַב
[o] מוֹת [p] נְסַב [q] קוֹם אִנְתְּהָא וּמִית וְלֵית הֲוָא לֵהּ בְּנָיָא שַׁבְקָהּ אִנְתְּהּ לַאחוּהִי׃ 26 הֲכָנָה אַף הוּ דִּתְרִין אַף הוּ דִּתְלָתָא וְעַד
[q] אֶחַר [r] מוֹת [s] קוֹם שִׁבְעָא׃ 27 [q] בְּתַרְתָּא דִּין דְּכֻלְּהוֹן [r] מִיתַת אַף אִנְתְּתָא׃ 28 [s] בְּקִימְתָא הָכִיל לַאיזְנָא מִן הָלֵין שַׁבְעָא [t] תְּהֵוֵא
[t] הֲוָא [u] כְּתַב אִנְתְּתָא כְּלְהוֹן גֵּיר נַסְבוּהָ׃ 29 עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן [u] טָעֵין אַנְתּוּן וְלָא יָדְעִין אִנְתּוּן [v] כְּתָבֵא וְלָא חֵילֵהּ דֵּאלָהָא׃

30 * Nam in reſurrectione mortuorum, neque ducunt vxores, nec mulieres habent viros; ſed ſunt inſtar angelorum Dei in cælis.
31 * De reſurrectione verò mortuorum, non legiſtis id quod dictum eſt vobis à Deo, di-
32 cente: * Ego ſum Deus Abrohom, Deus Iſchok, Deus Iaakoub. nec eſt Deus mortuorum, ſed viuentium.
33 * Quod cùm audiſſent turbæ, admirabantur ob doctrinam eius.

Matutinis feria III. Septimanę Paſſionis.

34 * Periſchæi verò quum audiſſent eum impoſuiſſe ſilentium Zadoukeis, congregati ſunt
35 ſimul. * Et interrogauit eum vnus ex eis peritus Legis, cùm tentaret eum,
36 * Doctor, quodnam eſt præceptum maxi-
37 mũ in Lege? * Ieſchua autem dixit ei: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & ex tota mente tua.
38 * Iſtud eſt præceptum maximum & pri-
39 mum. * Et ſecundum ſimile eſt ei: Diliges proximũ tuum ſicut animam tuam. [teipſum.]
40 * Ab iſtis duobus præceptis pendent Lex & Prophetæ.
41 * Quum autem congregati fuiſſent Periſchæi, interrogauit eos Ieſchua inquiens:
42 * Quid dicitis de Meſchicho? cuius eſt filius? Dicunt ei: Filius eſt Dauidis.
43 * Dicit eis: Quomodo ergo per ſpiritum
44 vocat eum Dominum? Ait enim: * Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextra mea, vſque dum ponam hoſtes tuos ſubter pedes
45 tuos. * Si ergo Dauid vocat eum Dominum,
46 quomodo filius eius eſt? * Et nemo poterat ei reddere rationem: nemoque auſus eſt amplius ab illo die interrogare eum.

CAP. XXIII.

1 TVnc Ieſchua collocutus eſt turbis &
2 diſcipulis ſuis, & dixit eis: * Super cathedram Mouſche ſederunt Scribæ & Peri-
3 ſchæi. * Quicquid igitur dicent vobis vt ſeruetis, ſeruate, ac peragite; ſed iuxta opera eorum ne feceritis. dicunt enim et non faciũt.
4 * Ligantque onera grauia & imponunt humeris hominum: ipſi verò ne ſuo quidem digito volunt ea tangere.

---

30 בְּקִיׁמְתָא גַיר דְמִיתֵא לָא נָסְבִין נְשֵׁא אַף לָא נְשֵׁא אֶלָּא אַיךְ מַלְאכֵא דַאלָהָא בַּשְׁמַיָא [b] אִיתַיהִין ׃ [a] חֲוָא [b] אִית כמוש
31 עַל קִיׁמְתָא דִין דְמִיתֵא לָא [c] קְרֵיתוּן מִדֻם [d] דְאִתאמַר לְכוֹן מִן אֱלָהָא דָאמַר׃ 32 דְאנָא אֲנָא אֱלָהֵה דַאבְרָהָם [c] קְרָא [d] אֲמַר [e] מורת
[f] חַנָא [g] תְמָה [h] אֲלַף
אֱלָהֵה דְאִיסְחָק אֱלָהֵה דְיַעֲקוֹב וַאלָהָא לָא הֲוָא [g] דְמִיתַא אֶלָּא [f] דְחַיֵא׃ 33 וְכַד שְׁמַעוּ בְנֵשָׁא [h] מֶתְחַמְהִין הֲוו [i] בְּיוּלְפַנֵה׃
[i] חֲשַׁשׁ
דְצַפְרָא דַהֲלָתָא דַשְׁבְתָא [i] דְחַשָׁא ׃ נט
34 פְרִישֵׁא דִין כַּד [k] שְׁמַעוּ דְשַׁתֵק לְזַדוּקָיֵא [l] אֶתְכַּנְשׁוּ אַכְחַדָא ׃ 35 [m] וְשַׁאלֵה חַד מֶנְהוֹן דְיַדַע נָמוּסָא כַּד [n] מְנַסֵא [k] שְׁמַע [l] כְּנֵשׁ [m] שְׁאַל
לֵה ׃ 36 מַלְפָנָא אַינָא [o] פּוּקְדָנָא רַב בְּנָמוּסָא ׃ 37 יֵשׁוּעַ דִין אֲמַר לֵה [p] דְתֵרְחֵם לְמָרַיָא אֱלָהָךְ מִן כָּלֵה לִבָּךְ וּמִן [n] נְסָא [o] פְּקַד [p] רְחֵם
כָּלֵה נַפְשָׁךְ וּמִן כָּלֵה חַיְלָךְ וּמִן כָּלֵה [q] רַעְיָנָךְ ׃ 38 הָנוּ פּוּקְדָנָא רַבָּא וְקַדְמָיָא ׃ 39 וְדַתְרֵין [r] דְדַמֵא לֵה דְתֵרְחֵם [q] רְעָא [r] דְמָא

30 * In resurrectione enim neque nubent, neque nubẽtur: sed †sunt sicut angeli Dei in cælo.

31 * De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est à Deo dicente vobis:

32 * Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Nõ est Deus mortuorum, sed viuentium.

33 * Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

34 * Pharisæi autem audientes quòd silentium imposuisset Sadducæis, conuenerunt in vnum:

35 * Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum:

36 * Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

37 * Ait illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

38 * Hoc est maximum & primũ mandatum.

39 * Secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

40 * In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet & Prophetæ.

41 * Congregatis autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus,

42 * dicẽs: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei, Dauid.

43 * Ait illis: Quomodo ergo Dauid in Spiritu vocat eum Dominum, dicens:

44 * Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

45 * Si ergo Dauid vocat eum Dominũ, quomodo filius eius est?

46 * Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

Exod. 3. b.6.
Mar. 12. d.28
Deu. 6. a.5 Luc. 10. c.27.
Leu. 19. d.18. Mar. 12. c.31 Mar. 12. d.33 Luc. 20. b.41
Psal. 109 a.1.

CAP. XXIII.

1 TVnc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos,

2 * dicẽs: Super cathedram Moysi sederunt Scribę & Pharisęi.

3 * Omnia ergo quęcunque dixerint vobis, seruate & facite: secundùm opera verò eorum nolite facere. dicunt enim, & non faciunt.

4 * Alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea mouere.

2. Esd. 8. a.4. Luc. 11. g.46. Act. 15. b.10. Deut. 6. b.8. Nu. 15. d.38.

30 * ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν.

31 * περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος,

32 * ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.

33 * καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

34 * Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

35 * καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικός, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων,

36 * διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

37 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

38 * αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.

39 * δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

40 * ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

41 * συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς,

42 * λέγων, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ Δαβίδ.

43 * λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων,

44 * εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

45 * εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι.

46 * καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον· οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐκέτι.

κγ'.

1 * Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

2 * λέγων, ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι.

3 * πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι.

4 * δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.

---

40 בְּהָלַיִן תְּרֵין פּוּקָדָנִין* תְּלָיָא[b] אוֹרָיְתָא וְנְבִיָא׃ 41 כַּד[c] כְּנִישִׁין דֵּין פְּרִישָׁא שַׁאֵל אִנּוּן יְשׁוּעַ וְאָמַר׃

42 מָנָא אָמְרִין אַנְתּוּן עַל[d] מְשִׁיחָא בַּר מַנּוּ אָמְרִין לֵהּ בַּר דָּוִיד׃ 43 אֲמַר לְהוֹן וְאֵיכְנָא דָּוִיד בְּרוּחַ קָרָא לֵהּ מָרְיָא

אֲמַר גֵּיר׃ 44 דֵּאֲמַר מָרְיָא לְמָרִי[e] דְּהַב לָךְ מִן יְמִינִי עַדְמָא[f] דֵּאסִיכֵם בְּעֵלְדְּבָבָיךְ תְּחֵית רַגְלָיךְ׃ 45 אִן הָכִיל דָּוִיד

קָרָא לֵהּ מָרְיָא אֵיכְנָא בְּרֵהּ הוּ וְלָא אֱנָשׁ[g] אֶשְׁכַּח[h] דְּנֶהֵל לֵהּ פֻּתְגָמָא׃ 46 וְלָא אֱנָשׁ[i] אֲמַרַת הוּב מִן תַּו יוֹמָא[k] לְמַשְׁאֲלוּתֵהּ׃

קֶפַלָּאיִן כג [l] הֵדֵין יְשׁוּעַ מַלֵּל עִם כְּנִשָׁא וְעִם[j] תַּלְמִידְוֹהִי וֵאמַר לְהוֹן׃ 2 עַל כּוּרְסְיָה דְּמוֹשֶׁא[m] יְהָבוּ

סָפְרָא וּפְרִישָׁא׃ 3 כָּל מֵרֵם הָכִיל[n] דְּנאמְרוּן לְכוֹן[o] דְּתֶטְרוּן טָרוּ[p] וַעֲבֵדוּ אַיךְ עֲבַדֵיהוֹן דֵּין לָא תֶּעֱבְדוּן אָמְרִין גֵּיר וְלָא

עָבְדִין׃ 4 [q] וְאָסְרִין[r] סָבוּבְלָא[s] יַקִּירְתָּא וְסָמִיכִין עַל כַּתְפָּתָא דַּבְּנֵינָשָׁא הֲנוּן דֵּין בְּצַבְעָוְתוּן לָא [t]צָבִין דְּנָקְרִבִין לְהֵיזָ׃

[a] חֲלָא [b] אוֹר [c] כְּנִשׁ
[d] מְשַׁח [e] יְתֵב כמו שב
[f] סוּם [g] שְׁכַח [h] נְתַל
[i] מְרַח [k] שַׁאל [l] לְמַד
[m] יְתֵב [n] אֲמַר [o] נְטַר
[p] עְבַר [q] אֲסַר [r] יְבַל
[s] יְקַר [t] סוּם [u] צְבָא
[x] קְרַב

5 * Et omnia opera ſua faciunt vt ſpectentur ab hominibus: dilatant enim phylacteria ſua, et producunt fimbrias palliorum ſuorũ:
6 * Et amant primos accubitus in cœnis, et primos conſeſſus in Synagogis.
7 * Et ſalutationem in plateis, & vocari ab hominibus Rabbi
8 * Vos autem ne vocemini Rabbi, vnus eſt enim magiſter veſter, vos autem omnes fratres eſtis.
9 * Nec patrem vocetis vobis in terra, vnus enim eſt pater veſter qui eſt in cælis.
10 * Neque vocemini Rectores, quoniam
11 vnus eſt rector veſter Meſchicho. * Qui autẽ maximus eſt inter vos, ſiat vobis miniſter.
12 * Quicunque enim efferet ſeipſum, deprimetur; & qui ſeipſum depreſſerit, efferetur.

Ad ſtationem præcedentem noctem tertiam paſſionis.

13 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptatores vultus [hypocritæ] quippe qui exedatis domos viduarum, ea occaſione quòd producitis orationes veſtras, propterea ſubituri eſtis iudicium ſupremum.
14 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus [hypocritæ] quippe qui claudatis regnum cælorum coram hominibus. vos enim non introitis, nec eos qui introeunt ſinitis introire.
15 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui perluſtretis mare & aridam, vt faciatis vnum proſelytum: & quum factus eſt, facitis eum filium gehennæ duplo ſuper vos.
16 * Væ vobis duces cæci, quippe qui dicatis: Quiſquis iurat per templum, nihil eſt: quiſquis autem iurat per aurum templi, reus
17 eſt. * Stulti & cæci, vtrum enim maius eſt aurũ aut templum, quod conſecrat ipſum au-
18 rum? * Et, quiſquis iurat per altare, nihil eſt: quicunque verò iurat per oblationem quę
19 eſt ſuper ipſum, reus eſt. * Stolidi & obcæcati, vtrum enim maius eſt oblatio an altare, quod conſecrat oblationem?
20 * Qui ergo iurat per altare, iurat per ipſum ac per omnia quæ ſuper eo ſunt.
21 * Et qui iurat per templum, iurat per ipſum, & per eum qui habitat in eo.

---

5 וְכָלְהוֹן עֲבָדֵיהוֹן עָבְדִין * דְּנָחֲזוֹן לַבְנֵינָשָׁא [b] מַפְתִּין גֵּיר [c] תָּפְלֵיהוֹן [d] וּמַוְרִכִין [e] חֻכְלָתָא [f] דְּסַרְטוֹטֵיהוֹן׃
6 וְרָחְמִין רֵישׁ [g] מַסְבָּא [h] בְּחֻשְׁמָיָתָא וְרֵישׁ [i] מַוְתְּבָא בַּכְנוּשְׁתָּא ׃ 7 וְשַׁלְמָא בְּשׁוּקָא [k] וְנִקְרוֹן [l] מֵחֲקְרִין מִן
אֱנָשָׁא רַבִּי ׃ 8 אַנְתּוּן דֵּין לָא תֶּחְקְרוּן רַבִּי חַד הוּ גֵּיר רַבְּכוֹן אַנְתּוּן דֵּין כֻּלְּכוֹן אֲחָא אַנְתּוּן ׃ 9 וַאבָּא
לָא תֶּקְרוּן לְכוֹן בַּאַרְעָא חַד הוּ גֵּיר אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא ׃ 10 וְלָא [m] תֶּחְקְרוּן [n] מְדַבְּרְנָא מְטַל דְּחַד הוּ מְדַבְּרְנְכוֹן
[o] מְשִׁיחָא ׃ 11 הוּ דֵּין דְּרַב בְּכוֹן נֶהֱוָא לְכוֹן [p] מְשַׁמְּשָׁנָא ׃ 12 מַן גֵּיר [q] דְּנָרִים נַפְשֵׁה [r] נֶתְמַכְּךְ וּמַן דְּמַכֵּךְ נַפְשֵׁה
נֶתְחֲרִים ׃

[s] וְדָמוֹמָא סַרְמָיָא דְּלֵילְיָא דְּחַתְלָתָא דְּחַשָּׁיָא ׃ ס

13 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא [t] נְסָבֵי בַּאפָּא [u] דְּאָכְלִין אַנְחוֹן בָּתָּא דְּאַרְמְלָתָא [v] בְּעִלְּתָא [w] דְּמַוְרִכִין אַנְחוֹן [x] צְלוֹתְכוֹן

[a] חֲזָא [b] פְּתָא ופירושו מרחיבים [c] תְּפָל [d] יַרְד [e] הֻכָּל [f] רֵשׁ ופירושו אדרה [g] סְמַךְ [h] חֲשַׁם [i] יְתֵב [k] חֲזָא [l] קְרָא [m] קְרָא [n] דְּבַר [o] מְשַׁח [p] שַׁמֵּשׁ [q] רוּם [r] מְכַךְ [s] קוֹם [t] חַשַׁשׁ [u] נְסַב [v] אֵכֶל [w] עֵלֶל [x] יַרְד ופירושו עֲלֵית

* Omnia verò opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. dilatant enim phylacteria ſua, & magnificãt fimbrias. Mar. 12. 4.38

* Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, Luc. 11. f. 43. & 20. f. 46

* Et ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Iaco. 3. a. 1. Mala. 2. b. 6

* Vos autem nolite vocari Rabbi. vnus eſt enim magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis.

* Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: vnus eſt enim pater veſter qui in cælis eſt.

* Nec vocemini magiſtri: quia magiſter veſter, vnus eſt, Chriſtus. B

* Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.

* Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur. Luc. 14. c. 11. & 18. c. 14

* VAE autem vobis Scribę & Phariſęi hypocritę: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes. propter hoc amplius accipietis iudicium. -.8. Mar. 12. d. 40 Luc. 20. 5. 47

* Vę vobis Scribę & Phariſæi hypocritę, quia clauditis regnum cęlorum ante homines. vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.

* Væ vobis Scribæ & Phariſęi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proſelytum. & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

* Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicunque iurauerit per templum, nihil eſt: qui autem iurauerit in auro templi, debitor eſt.

* Stulti & cęci, quid enim maius eſt, aurum, an templum quod ſanctificat aurum?

* Et quicunque iurauerit in altari, nihil eſt: quicunq; autem iurauerit in dono quod eſt ſuper illud, debet. * Stulti & cæci, quid enim maius eſt, donum, an altare quod ſanctificat donum?

* Qui ergo iurat in altari, iurat in eo & in omnibus quæ ſuper illud ſunt. C

* Et quicunque iurauerit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipſo.

5 * πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν·

6 * φιλοῦσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,

7 * καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ ῥαββί.

8 * ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.

9 * καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

10 * μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός.

11 * ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.

12 * ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

13 * Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.

14 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

15 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης, διπλότερον ὑμῶν.

16 * οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.

17 * μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;

18 * καὶ, ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.

19 * μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον;

20 * ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.

21 * καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν.

---

* קְבַל ᵇ דְּן ᶜ יְתַר
ᵈ עוֹל ᵉ כְּרֵךְ ᶠ וְכַשׁ
ᵍ גַּיִר ʰ עַפַּף פירושו כפל
ⁱ נְגַר ᵏ סְמָא ˡ יְמָא
ᵐ חוֹב ⁿ קְבַל ᵒ קַדֵּשׁ
ᵖ דְּהַבָּא כמו זהב
ᵠ דְּבַח כמו זבח
ʳ קְרֵב ˢ עֵיר
ᵗ עָמַר בלשון ישב

מֵטַל הָנָא ᶻ תְּקַבְּלוּן ᵇ דִּינָא ᶜ יַתִּירָא ׃ 14 וַיְלְכוֹן סָפְרָא וּפְרִישָׁא נָסְבֵי בַּאפָּא דְּאִחְיְדִין אַנְתּוּן מַלְכוּתָא דְשָׁמַיָּא
קֳדָם בְּנֵינָשָׁא אַנְתּוּן גִּיר לָא ᵈ עָאלִין וְלָאיְלִין דְּעָאלִין לָא שָׁבְקִין אַנְתּוּן לְמֵעַל ׃ 15 וַיְלְכוֹן סָפְרָא וּפְרִישָׁא
נָסְבֵי בַּאפָּא ᶜ דְּמְחַכַּרְכִין אַנְתּוּן יַמָּא ᶠ וְיַבֶּשְׁתָּא דְּעָבְדִין חַד ᵍ גִּיוֹרָא וּמָא דַּהֲוָא עָבְדִין אַנְתּוּן לֵהּ בְּרֵהּ דְּגֵהִנָּם ʰ תְּעַפָּא
עֲלֵיכוֹן ׃ 16 וַיְלְכוֹן ⁱ נָגוּדָא ᵏ סְמִיָּא דְּאָמְרִין אַנְתּוּן דְּמַן ˡ דְּיִמָּא בְּהֵיכְלָא לָא הֲוָא מִדַּם מַן דִּין דְּיִמָּא בְּדְהַבָּא דְּהֵיכְלָא
ᵐ חָאֵב ׃ 17 ᵑ סַכְלָא וְסַמְיָא מַנָּא גֵּיר רַב דְּהַבָּא אוֹ הֵיכְלָא דְּהוּ ᵒ מְקַדֵּשׁ לֵהּ ᵖ לְדְהַבָּא ׃ 18 וּמַן דְּיִמָּא ᵠ בְּמַדְבְּחָא
לָא הֲוָא מִדַּם מַן דִּין דְּיִמָּא ʳ בְּקוּרְבָּנָא דִּלְעֵל מִנֵּהּ חָאֵב ׃ 19 סַכְלָא ˢ וַעֲוִירָא מַנָּא גֵּיר רַב קוּרְבָּנָא אוֹ מַדְבְּחָא דְּמְקַדֵּשׁ
לְקוּרְבָּנָא ׃ 20 מַן דְּיִמָּא הֵכִיל בְּמַדְבְּחָא יְמָא בֵּהּ וּבְכֹל דְּאִית לְעֵל מִנֵּהּ ׃ 21 וּמַן דְּיִמָּא בְּהֵיכְלָא יְמָא בֵּהּ וּבְמַן ᵗ דְּעָמַר בֵּהּ ׃

22 * Quiáque iurat per cælos, iurat per thronum
23 Dei, & per eum qui ſedet ſuper ipſum. * Væ
vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui decimetis mentham, & anethum, atque cuminum; & omittatis grauiora Legis, iudicium, & miſericordiam, atque
fidē: hæc autem oportet vt faciatis, & illa
24 non omittatis. * Duces cæci: qui excolatis cu-
25 lices, et deglutitis camelos. * Væ vobis Scribæ
& Periſchæi acceptores vultus, [perſonati,]
quippe qui emundetis exteriorē partē calicis
& quæ ſunt anſæ, intus autem plena ſunt ra
26 pina & iniquitate. * Periſchæi obcæcati, emūdate primùm quod eſt intra calicem & paropſidem, vt & id quod extra eſt mundū fiat.
27 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores
vultus, quippe qui ſimiles ſitis ſepulchris dealbatis, quæ extrà quidem videntur pulcherrima, intus verò plena ſunt oſſibus mortuo-
28 rum, omniáque immunditia. * Sic & vos extrà
quidem videmini hominibus tanquam iuſti,
intus autem pleni eſtis iniquitate, & acceptione facierum. [hypocriſi.]

Miniſterium ſecundę noctis tertiæ hebdomadis Paſſionis, Dominiáque Stephani.

29 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui extruatis ſepulchra
Prophetarum, ac præparetis monumenta iu-
30 ſtorum. * Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus
patrum noſtrorum, nequaquam fuiſſemus
eis ſocij in ſanguine Prophetarum.
31 * Itaque teſtimonium perhibetis contra
voſmetipſos, quippe qui filij ſitis eorum qui
32 interfecerunt Prophetas. * Vos quoque
complete menſuram patrum veſtrorum.
33 * Serpentes, progenies viperarum, quo-
34 modo effugietis à iudicio gehennę? * Propterea
ecce ego mitto ad vos Prophetas, & ſapientes, & Scribas; & ex iis interfecturi eſtis, & in crucem acturi, & ex iis flagellis cæſuri eſtis in Synagogis veſtris, & perſequemini eos à ciuitate in ciuitatem.
35 * Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtorum, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Hobel iuſti, vſque ad ſanguinem Zecario filij Berakio, quem trucidaſtis inter templum & altare.

---

22 וּמַן דְּיִמָּא בְּשְׁמַיָּא יָמֵא בְּכוּרְסְיֵהּ דַּאלָהָא וּבְמַן דְּיָתֵב לְעֵל מָנֵהּ׃ 23 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בַּאפָּא
דְּמַעְסְרִין אַנְחוֹן נַנְעָא וַשְׁבַתָּא וְכַמוּנָא וְשַׁבְקְתוּן דְּנָמוּסָא דִּינָא וְחֶנְנָא וְהֵימָנוּתָא הָלֵין דִּין וְלָא הָווֹא
דְּהָעֲבְרִין וְהָלֵין לָא תְּשַׁבְּקוּן׃ 24 נָגוּדָא סָמְיָא דְּמַצְלִין בְּקָא וּבְלָעִין גַּמְלָא׃ 25 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי
בַּאפָּא דְּמַדְכִּין אַנְחוֹן לְבַרָה דְּכָסָא וְדִזְבוּרָא לְגַו דִּין מְלִין חֶטוּפְיָא וְעַוְלָא׃ 26 פְּרִישָׁא עִוְרָא דַּבְּו לוּקְדֵם גַּוֵה דְּכָסָא
וְדִזְבוּרָא דַּהֲווֹא אַף כַּרְהוּן דִּכָא׃ 27 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בַּאפָּא דְּדַמְיִן אַנְחוֹן לְקֶבְרֵא מְכַלְּשָׁא דְּמִן
לְבַר מְחַזְיִן שַׁפִּירֵא מִן לְגַו דֵּן מְלִין גַּרְמֵא דְּמִיתֵא וְכָלָה טִנְפוּתָא׃ 28 הָכְנָא אַף אַנְחוֹן מִן לְבַר מְחַזְיִן אַנְחוֹן
לַבְּנִישָׁא אַיךְ זַדִּיקָא וּמִן לְגַו מְלִין אַנְחוֹן עַוְלָא וּמַסָּב בַּאפָּא׃

יתב עסר
בלשון שמעאל בענע
יקר חיסן צלל
בלע דכא כמו זכה
מלא חטף דמא
כלש פירושו הלבין
חזא מות טנף
זדק כמו צדק
מלא עול נסב

Sup.5.c.34 * Et qui iurat in cælo,iurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum.

Luc.11.f.42 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia decimatis mentam, & anethum,& cyminum,& reliquiſtis quę grauiora ſunt Legis,iudicium,& miſericordiam, & fidem. hæc oportuit facere, & illa non omittere.

* Duces cæci,excolantes culicem,camelum autem glutientes.

Luc.11.c.39 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ:quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis, intus autem pleni eſtis rapina & immunditia.

* Phariſæe cæce, munda prius quod intus eſt,calicis & paropſidis,vt fiat & id quod deforis eſt, mundum.

* Væ vobis Scribæ & Phariſęi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parẽt hominibus ſpecioſa,intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.

*Sic & vos à foris quidem paretis hominibus iuſti,intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.

* Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumẽta iuſtorum:

* Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine Prophetarum.

* Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum qui Prophetas occiderunt.

* Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.

Sup.3.b.7. * Serpentes genimina viperarũ,quomodo fugietis à iudicio gehennæ?

dico vobis, * Ideò ecce ego mitto ad vos Prophetas & ſapientes & Scribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem:

* Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram,à ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinẽ Zacharię filij Barachiæ,quem occidiſtis inter templum & altare.

Gen.4.b.8 Heb.11.4.4 2.Par.24.f.22

22 * καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

23 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

24 * ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

25 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας.

26 * Φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.

27 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.

28 * οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

29 * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων,

30 * καὶ λέγετε, εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

31 * ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.

32 * καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

33 * ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;

34 * διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς, προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·

35 * ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἅβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

---

[a] שֵׁמֶשׁ [b] חַשַׁשׁ [c] נֶקֶב [d] בְּנָא [e] קְבַר [f] עֶבֶת פירוש תקן [g] הָוֵא [h] שְׁתַף [i] סָהַר [k] מְלָא [l] מְשָׁח בלשון מדד [m] וְלַד [n] מן לשון יין [o] עָרַק [p] זַקַף [q] נָנַר [r] רְדַף [s] דִּן [t] אִתָּא [u] אֲשֵׁר כמו שרא [v] רָבַח במו זנח

[a] חֲשָׁמְשָׁתָא וְחַרְיָן וְדַלְיָא וַחֲלָתָא [b] וְחַשָּׁא וּרְמָרֵי אֶסְטַפְנוּם מא

29 וְוֵי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא [c] נָסְבֵי בַּאפָּא [d] דְּבְנִין אִנְתוּן [e] קִבְרֵא דְנְבִיָּא [f] וְמְצַבְתִּין אִנְתוּן בֵּית קְבוּרָא דְזַדִּיקַיָּא: 30 וַאֲמְרִין
אִנְתוּן דְּאִלּוּ [g] הֲוִין בְּיוֹמֵי אֲבָהַתִּין לָא הֲוִין לְחִין [h] שָׁוְתְּפָא בְּדָמָא דִּנְבִיָּא: 31 מָדֵין [i] סַהֲדִין אִנְתוּן עַל נַפְשְׁכִין דִּבְנָיָא
אִנְתוּן דְּקָטְלוּ [k] לְנְבִיָּא: 32 וְאַף אִנְתוּן [l] מַשְׁוְחָא דַּאֲבָהַתִּיכוֹן: 33 חַוְיָתָא [m] יְלָדָא [n] דְּאַכְרְנָא אֵיכָנָא
[o] תֶּעְרְקוּן מִן דִּינָא דְגֵהִנָּם: 34 מִטֶּל הָנָא הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְוָתְכוֹן נְבִיָּא וְחַכִּימָא וְסָפְרָא מִנְּהוֹן [p] קְטִלִין אִנְתוּן וְזָקְפִין
אִנְתוּן וּמְנַהְרִין [q] מְנַגְּדִין אִנְתוּן בְּכְנוּשְׁתְּכוֹן [r] וְתִרְדְּפוּן אִנּוּן מִן [s] מְדִינָא לְמְדִינָא: 35 אֵיכְנָא [t] דְּנְאתֵא עֲלֵיכוֹן כְּלֵהּ דְּמָא
דְזַדִּיקָא [u] דְּאִתְשֵׁד עַל אַרְעָא מִן דְּמֵהּ דְּהָבֶיל זַדִּיקָא עָדְמָא לְדְמֵהּ דְזַכַרְיָא בַּר בְּרַכְיָא הוּ דְקְטַלְתּוּן בֵּינֵי הֵיכְלָא [v] לְמַדְבְּחָא:

36 * Amin ego dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.

37 * Ouriſchlem, Ouriſchlē, trucidans Prophetas, & lapidibus obruens eos qui ad eam mittuntur: quoties volui congregare filios tuos, ſicut congregat gallina pullos ſuos ſub
38 alas ſuas, nec voluiſtis? * Ecce, relinquitur vobis domus veſtra deſerta.

39 * Ego enim dico vobis: Non videbitis me ab hoc tempore, vſque dum dicatis, Benedictus ille qui venit in nomine Domini.

Ad veſperam Feſto Crucis.

CAP. XXIIII.

1 ET exiit Jeſchua à templo vt abiret, et acceſſêre diſcipuli eius oſtendentes ei ædifi-
2 cium templi. * Ipſe verò dixit eis: Ecce, nonne videtis hæc omnia? Amin ego dico vobis, non relinquetur hîc lapis ſuper lapidem,
3 qui non deſtruatur. * Et quum ſederet Jeſchua ſuper montem Oliuarum, acceſſerunt diſcipuli eius, et aiunt inter ſe et eū [ſeorſim,] Dic nobis quando hæc fient: & quod erit ſignū aduentus tui, et conſummationis mundi?
4 * Reſpondit Ieſchua, & dixit eis: Cauete ne quis vos inducat in errorem:
5 * Multi ſiquidem venturi ſunt in nomine meo, dicturíque, Ego ſum Meſchicho: multoſque in errorem inducent.
6 * Futurum eſt autem vt audiatis prælia, & rumorem bellorum: videte ne turbemini. oportet enim vt hæc omnia fiant: ſed necdum
7 finis. * Inſurget enim gens contra gentem, & regnum contra regnum: eruntque fames, & peſtilentiæ, & terræmotus in ſin-
8 gulis locis. * Hæc autem omnia principium ſunt dolorum.
9 * Tunc tradent vos oppreſſioni, & interficient vos: eritiſque exoſi omnibus gentibus propter nomen meum.
10 * Tunc impingent multi, & odio proſequetur alius alium, & alius alium prodet.
11 * Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, multoſque inducent in errorem.
12 * Ac propter multitudinem iniquitatis, elangueſcet charitas multorum.
13 * Qui autem ſuſtinuerit ad finem vſque, is ſaluus erit.

---

36 אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [a]דְּנָאחֵין הַלֵּין כֻּלְּהֵין עַל שַׁרְבְּתָא הָדָא׃ 37 אוּרְשְׁלֵם אוּרְשְׁלֵם [b]קְטָלַת נְבִיֵא וְרָגְמַת לַאיֵלִין [c]דְּשְׁלִיחִין לְוָתָהּ כְּמָא [d]זַבְנִין [e]צַפִּית [f]דְּאַכַּנֵּשׁ בְּנַיכִי אַיךְ דְּכַנְּשָׁא חַרְנָגוֹלְתָא [g]פְּרוּגְיָהּ תְּחֵית [h]גַּפָּהּ וְלָא צְבֵיתוּן׃ 38 הָא [i]מְשְׁתְּבֵק לְכוֹן בַּיְתְכוֹן חַרְבָּא׃ 39 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּלָא [k]תֶּחֱזוֹנְנִי מִן הַשָּׁא עַדְמָא [l]דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ הַו [m]דְּאָתֵא בִּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

דְּרַמְשָׁא דְּעַארָא [n]דְּצְלִיבָא סַב קְפַלָּאוּן כַּד

1 וְנָפַק יַשׁוּעַ מִן הֵיכְלָא [o]לְמֵאזַל וְקָרְבוּ תַּלְמִידוֹהִי [p]מְחַוִּין לֵהּ בְּנְיָנֵהּ דְּהֵיכְלָא׃ 2 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא הָא חֲזִין אַנְתּוּן הֵלֵּין כֻּלְּהֵין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא [r]תֶּשְׁתְּבֵק הָכָא כְּאף עַל כְּאף דְּלָא [s]תֶּסְתְּחַר׃ 3 וְכַד יְתֵב יַשׁוּעַ עַל טוּרָא דְּזֵיתָא קְרִבוּ [t]תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין בֵּינֵיהוֹן וְלֵהּ אֵמַר לַן אֵמָתַי הֵלֵּין [u]נֶהְוִין׃

---

[a] אֲתָא [b] קְטַל [c] שְׁלַח [d] זבנין פירושו פעמים [e] אֲבָא [f] כְּנַשׁ פירושו אפרוחים [g] נְפַף [h] חֲזָא [i] אֲמַר [k] אֲתָא [l] צְלַב [m] אֲזַל [n] חֲיָא [o] שְׁבַק [p] סְתַר [q] לְמַר [r] חֲוָא

* Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. 36

* Ierusalem Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt; quoties volui cõgregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? 37

Luc. 13. c.34. 4.Esd. 1. c.30

* Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. 38

* Dico enim vobis: Non me videbitis amodò, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini. 39

CAP. XXIIII.

ET egressus Iesus dé templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius vt ostenderent ei ædificationes templi. 1

Mar. 13. a.2 Luc. 21. b.5

* Ipse autem respondens, dixit illis, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruatur. 2

* Sedente autem eo super Montem-oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi? 3

Luc. 19. b.44

* Et respondens Iesus, dixit eis: Videte ne quis vos seducat. 4

Eph. 5. b.6

* Multi enim veniẽt in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos seducent. 5

Col. 2. d. 18

* Audituri enim estis prœlia & opiniones prœliorum. Videte ne turbemini, oportet enim hæc fieri: sed nondum est finis. 6

* Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt pestilentię, & fames, & terræmotus per loca. 7

* Hęc autem omnia initia sunt dolorum. 8

Ioh. 15. c.20. & 16.2.2 Sup. 10. c.17 Luc. 21. b.12

* Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odium omnibus gẽtibus propter nomen meũ. 9

* Et tunc scandalizabuntur multi: & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem. 10

* Et multi pseudoprophetæ surgent, & seducent multos. 11

* Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. 12

* Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. 13

36 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

37 * ἱερουσαλὴμ, ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

38 * ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.

39 * λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

κδ'.

1 * Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ· καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ.

2 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

3 * καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τοῦ συντελείας τοῦ αἰῶνος;

4 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, βλέπετε μήπως ὑμᾶς πλανήσῃ.

5 * πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

6 * μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι. ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος.

7 * ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

8 * πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

9 * τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.

10 * καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους.

11 * καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς.

12 * καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.

13 * ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

---

a אַתָּא b שְׁלַם c זְחַר d נַטְעֵיכוֹן e סְנָא f אִתָּא g נְאַמְרוֹן h שְׁמַע i פירוש מלחמה j חֲזָא k פירוש עכר l מוֹת m זוּעַ n קוֹם o אַרְעָא p סְנָא q שְׁלַם r זְחַר s כְּשַׁל t דְּבַל u עָוֵל v פּוּג w חֲבַב x סְבַר y חִוְיָא

וּמָנָא הִי אָתָא a דְּמֵאתְיָתָךְ b וְדִשְׁוֹלְמֵהּ דְּעָלְמָא׃ 4 עֲנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן c אְזְדַהֲרוּ לָא אֱנָשׁ d נַטְעֵיכוֹן׃

5 e סַגִּיאֵא גַּיר f נְאתוֹן בִּשְׁמִי g וְנְאמְרוֹן דְּאֲנָא אֲנָא מְשִׁיחָא וְסַגִּיאֵא נַטְעוֹן׃ 6 עֲתִידִין אַנְתּוּן דִּין h לְמִשְׁמַע

i קְאָרְסֵא וְשְׁמָעָא דְּקְרָבָה k חֲזוֹ לָא תֶּחֱדוֹרוּן וְלָא גַּיר דְּכְלְהֵין נֶהֱוֵין אֶלָּא לָא עַרְכִיל שׁוּלְמָא׃ 7 m נְקוּם גַּיר עַמָּא עַל

עַמָּא וּמַלְכוּתָא עַל מַלְכוּתָא וְנֶהֱוֹן כַּפְנֵא n וּמַחֲנֵא o וְזוּעֵא בְּדוּכָא דוּכָא׃ 8 הָלֵין דִּין כְּלְהֵין רֵישָׁא אֵנִין דְּחֵבְלָא׃

9 הֵידִין p נַשְׁלְמוֹנָכוֹן q לְאוּלְצָנָא וְנְקַטְלוֹנָכוֹן r סְנִיאִין מִן כְּלְהוֹן עַמְמָא מָטֶל שְׁמִי׃ 10 הֵידִין s נְתְכַּשְׁלוֹן

סַגִּיאֵא וְנְסְנוֹן חַד לְחַד וְנִשְׁלְמוֹן חַד לְחַד׃ 11 וְסַגִּיאֵא נְבִיֵא t דְּגְלֵא נְקוּמוֹן וְנַטְעוֹן לְסַגִּיאֵא׃

12 וּמֶטֶל סַגִּיאוּת u עַוְלָא x נְפוּג y חוּבָא דְּסַגִּיאֵא׃ 13 מַן z דְּנְסַיבַר דֵּין עַרְמָא לְחַרְתָּא הוּ a נְחֵא׃

14 * Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo mundo, in teſtimonium omnium gentium, & tunc veniet conſummatio.

15 * Quum autem videritis portentum immundum vaſtationis, quod dictum eſt per Daniil Prophetam, ſtans in loco ſancto, (is
16 qui legit, intelligat:) * Tunc illi qui in Iihoudæa fuerint, fugiant in montem:

17 * Et is qui fuerit in tecto, non deſcendat vt ſumat quæ ſunt in ædibus ſuis.

18 * Et qui in agro fuerit, non reuertatur retrò vt accipiat veſtimentum ſuum.

19 * Væ autem prægnantibus, & iis quæ nutrices futuræ ſunt in illis diebus.

20 * Orate verò ne fiat fuga veſtra hyeme,
21 neque Sabbatho. * Erit enim tunc oppreſſio magna, qualis non fuit ab initio mundi, nunc vſque, nec erit.

22 * Et niſi decurtati fuiſſent dies illi, non viueret omnis caro: verùm propter electos decurtabuntur dies illi.

23 * Tunc ſi quiſpiam dixerit vobis, Ecce hîc eſt Meſchicho, aut hîc: ne credite.

24 * Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, edentque ſigna magnifica, adeò vt inducant in errorem (ſi fieri poſſit) etiam
25 electos. * Ecce prædixi vobis.

26 * Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, ne exieritis: aut ecce in cubiculo eſt, ne fidem adhibueritis.

27 * Quemadmodum fulgur exit ab Oriente, & videtur in Occidentem vſque, ita futurus eſt aduentus Filij hominis.

28 * Vbicunque verò erit cadauer, ibi congregabuntur aquilæ.

29 * Statim autem poſt oppreſſionem dierum illorum Sol obtenebreſcet, & Luna non oſtendet ſplendorem ſuum, & ſtellæ cadent è cælis, & virtutes cælorum commouebuntur.

30 * Tuncque apparebit ſignum Filij hominis in cælis: & tunc plangent omnes generationes terræ, & conſpicient Filium hominis venientem ſuper nubes cælorum cum virtute & gloria multa.

31 * Et mittet angelos ſuos cum claſſici clangore magno, & congregabunt electos eius à quatuor ventis ab extremo cælorum, vſque ad extremum eorum.

---

14 וְתֶתְכְּרֵז הָדָא [a] סְבַרְתָּא דְמַלְכוּתָא בְּכֻלֵּה עָלְמָא [b] לְסָהֲדוּתָא דְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא וְהָיְדִין [c] נאתֵא שׁוּלְמָא ׃

15 מָא דִּין [d] דְּחָזִין אַנְתּוּן אָתָא [e] טַנְפְּתָא דְּחוּרְבָא דְּאִתְאֲמַר בְּדָנִיֵאל נְבִיָא [f] דְּקָיְמָא בְּרוּכְתָא קַדִּישְׁתָּא הַו [g] דְּקָרֵא

16 [h] נֶסְתַּכַּל ׃ 17 הֵידִין אִילֵּין דְּבִיהוּד אֶנּוּן נֶעֱרְקִין לְטוּרָא ׃ 17 וְהַו דְּבֵאגָרָא הוּ לָא נֵחוּה לְמֶסַּב דְּבֵיתֵהּ ׃

18 וְאִינָא דַּבְּחַקְלָא הוּ לָא נָתְהַפַּךְ לְבֶסְתַּרֵהּ לְמֶסַּב לְבָשֵׁהּ ׃ 19 וַיְדִין לְבַטְנָתָא וְלַאילֵין דְּמֵינְקָן בְּהַנּוּן יוֹמָתָא

20 [i] צַלּוּ דִּין דְּלָא נֶהֲוֵא [k] עֲרוּקֵיכוֹן [l] בְּסְתָוָא וְלָא בְּשַׁבְּתָא ׃ 21 נֶהֲוֵא גִּיר הֵידִין [m] אוּלְצָנָא רַבָּא אֵינָא דְּלָא הֲוָא מִן

[m] רֵישׁיהּ דְּעָלְמָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא וְלָא נֶהֲוֵא ׃ 22 וְאִלּוּלָא [o] אֶתְכַּרְיוּ יוֹמָתָאהָנּוּן לָא [p] חֵיָא הֲוָא כָּל בְּסַר

[q] מְטָל׃ 23 גְּבַיָא דִּין נֶתְּבְרוּן יוֹמָתָא הָנּוּן ׃ הֵידִין אִן אֱנָשׁ נאמַר לְכוֹן הָא [r] הָרְכָא הוּ מְשִׁוחָא אוּ הָרְכָא לָא תְּהֵימְנוּן ׃

[a] סְבַר כמו בשר
[b] טְהַר [c] אִתָא [d] חֵזָא
[e] טַנַף [f] קוּם [g] קְרָא
[h] סְכַל [i] צְלָא [k] עֲרַק
פורושו חרף
[l] סַתְיָא [m] אֲלַץ [n] רֵישׁ [o] כְּרָא
פירושו קצר
[p] חַיָא [q] גִּבָא
[r] עִבְרִאית פת [s] הֵימֵן

14 * Et prædicabitur hoc Euangeliũ regni in vniuerſo orbe, in teſtimoniũ omnibus gentibus. & tunc veniet conſummatio.

14 * καὶ κηρυχθήσε͂ται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τ͂ς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλ⊙.

Mar. 13. b.14 Luc. 21. d.20 Dan. 9.g 27

15 * Cùm ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto; (qui legit intelligat:)

15 * ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.

16 * Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes:

16 * τότε ⊙ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη·

17 * Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua:

17 * ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τ͂ οἰκίας αὐτοῦ·

18 * Et qui in agro, non reuertatur tollere tunicã ſuam.

18 * καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

19 * Væ autẽ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

19 * οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

20 * Orate autem, vt non fiat fuga veſtra in hyeme vel Sabbatho.

20 * προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

Act. 1.b. 22

21 * Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſque modò, neque fiet.

21 * ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.

22 * Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, nõ fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi.

22 * καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

Mar. 13. c.21 Luc. 17. d.23

23 * Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.

23 * τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε· μὴ πιστεύσητε.

24 * Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorẽ inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.

24 * ἐγερθήσον͂ται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

25 * Ecce prædixi vobis.

25 * ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.

26 * Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

26 * ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.

27 * Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vſque in Occidentem, ita erit C & aduentus filij hominis.

27 * ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Luc. 17. g.37 Mar. 13. c.4 Luc. 21. c.25 Ezc. 32. b.7 Iſa. 13. b. 10 Ioel. 2. g. 31. & 3. c.15 Apo. 1. b.8 1. Cor. 15. g. 51.

28 * Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

28 * ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσον͂ται ⊙ ἀετοί.

29 * Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.

29 * εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσε͂ται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτ͂ς, καὶ ⊙ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσον͂ται.

Mat. 24. g. 30 Apo. 1. b.7

30 * Et tũc parebit ſignum filij hominis in cælo. & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maieſtate.

30 * καὶ τότε φανήσε͂ται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τ͂ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψον͂ται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τ͂ γ͂ς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τ͂ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως ⊂ δόξης πολλ͂ς.

31 * Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cęlorum vſque ad terminos eorum.

31 * καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτ͂ μετὰ σάλπιγγος ⊂ φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτ͂ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

---

24 נְקוּמוּן גִּיר מְשִׁיחֵא דַּגְלָא וְנִבְיָא דְּכַדְּבוּתָא וְנֶהְלוּן אָתְוָתָא רַבְרְבָתָא אַיִךְ דְּנִטְעוּן אִן מְשְׁכְּחָא אָף לְגְבָיָא׃
25 הָא קְדֶמֶת אֶמְרִית לְכוֹן׃ 26 אִן הָכֵיל נֵאמְרוּן לְכוֹן הָא בְחוּרְבָא הוּ לָא תְּפְקוּן אוּ דְהָא בְתַוְנָא הוּ לָא
תְהֵימְנוּן׃ 27 אֵיכְנָא דְּבַרְקָא נָפֵק מִן מַדְנְחָ אוּ מָתְחֲזָא עַדְמָא לְמַעַרְבָא הָכְנָא תֶּהֱוֵא מֵאתְיְתֵהּ דְּבַר־נָשָׁא׃
28 אֵיכְנָא דִּין דְּנֶהֱוֵא פִּגְרָא תַּמָּן נָתְכַּנְשׁוּן נְשָׁרֵא׃ 29 מֶחֳרָא דִּין בְּתַר אוּלְצָנָא דְיוֹמָתָא הָנוּן שִׁמְשָׁא נֶחְשַׁךְ וְסַהֲרָא
לָא נְתַחֲוֵא נְהוֹרֵהּ וְכוֹכְבֵא נָפְלִין מִן שְׁמַיָּא וְחֵילֵא דִשְׁמַיָּא נְתְחְזְעוּן׃ 30 וְהֵידִין נֶהֱחֲזֵא נִישָׁא דְּבַר־נָשָׁא בִּשְׁמַיָּא
וְהֵידִין נִרְקְנָן כָּל־הֵין שִׁרְבָּתָא דְאַרְעָא וְנֶחֱזוּן לְבַר־נָשָׁא דְאָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא עִם חַיְלָא וְשׁוּבְחָא סַגִּיאָא׃
31 וְנָשַׁדַּר מַלְאֲכוֹהִי עִם שִׁיפּוּרָא רַבָּא וְנַכְנְשׁוּן לְגְבָיָא דִּילֵהּ מִן אַרְבְּעַת רוּחֵא מִן רֵישְׁהוֹן דִּשְׁמַיָּא וְעַדְמָא לְרֵישְׁהוֹן׃

---

a כְּרֵב כמו כזב
b רַבְרַב c טְעָא d גְּבָא
e נְפַק f תַּוְנָא הדר פירושו
g דְּנַח כמו זרח
h אֵתָא i חַיָּא k נְפַל
l זוע m נִישָׁא כמו נס
n רַקַד בלשון ספר
o תוא קהלש ופר p גְּבָא

32 * A ficu autem discite parabolam: cuius quum iam rami tenerescunt, & pullulant folia, scitis aduentare æstatem. 33 *Sic & vos quum videritis hæc omnia, scitote eam perue-
34 nisse ad portam. * Amin ego dico vobis, nequaquam præterierit generatio ista,
35 vsque dum hæc omnia fiant. * Cælum & terra præteribunt, at sermones mei nequaquam præteribunt.

Lectio defunctorum.

36 * De die autem illo, & de hora illa nemo nouit, ne Angeli quidem cælorum, sed Pater tantùm.
37 * Sicut autem diebus Nouach, ita futurus est aduentus filij hominis.
38 * Sicut enim qui erant ante diluuium, edebant & bibebant, & ducebant vxores, dabantque viris, ad hūc vsque diem quo in-
39 gressus est Nouach in arcam: *Neque cognouerunt donec venisset diluuium, & abstulisset omnes: sic futurus est aduentus filij ho-
40 minis. * Tunc duo erunt in villa, vnus assumetur, & alter relinquetur.
41 * Duæ molentes in pistrino, vna assumetur, & altera relinquetur.
42 * Vigilate ergo, quia nescitis qua hora ven-
43 turus est dominus vester. * Hoc autem scitote, si sciret dominus domus quanam vigilia fur venturus sit, vigilaret; nec sineret perfodi domum suam.
44 * Propterea & vos estote parati: nam qua hora non putatis, venturus est filius hominis.

Oblatio Dominicæ Sacerdotum.

45 * Quis igitur est seruus fidelis & sapiens quem constituit dominus suus super filios domus suæ, vt det eis cibum in tempore suo?
46 * Felix ille seruus, quem quum veniet dominus eius, inuenerit ita facientem.
47 *Amin ego dico vobis, constituet eum super omnia quæ habet.
48 * Sin autem dixerit seruus ille nequam in corde suo, Dominus meus tardat aduen-
49 tum: * Cœperitque percutere conseruos suos, & comederit ac potauerit cum temu-
50 lentis: * Veniet dominus serui illius, quo die non expectat, & qua hora non nouit.

---

32 מִן תְּאֵנָא דֵּין יִלְפוּ[a] פְּלָאתָא דְּמַחְדָּא[b] וְסוֹכִיהּ[c] רַכִּין[d] וּפָרְעִין טַרְפֵיהּ יָדְעִין אַנְתּוּן[e] דְּמָטָא[f] קַיְטָא[g]׃ 33 הָכַנָא
34 אַף אַנְתּוּן מָא דַּחֲזַיְתּוּן חֲלִין כְּלְהֵין[h] דְּעוֹ דְּמָטַת לָהּ לְתַרְעָא׃ אֲמִין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּלָא[i] חֶעֲבְרִי שַׁרְבְּתָא הָדָא
35 עַדְמָא דְּהָלֵין כְּלְהוֹן נֶהֲוִין׃ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא נֶעְבְּרִין[k] וּמִלַּי לָא נֶעְבְּרִין׃ קְרִינָא דְּעַנְיָרָא סג
36 עַל יוֹמָא דֵּין הַהוּ וְעַל שָׁעְתָּא הֵי אֱנָשׁ לָא יָדַע אַף לָא מַלְאכֵא דְּשָׁמַיָּא אֶלָּא אַבָּא בִּלְחוֹד׃ 37 אֵיכְנָא דֵּין דְּיוֹמֵי
38 נוּחַ הָכַנָא תֶּהֱוֵא[l] מֵאִתְּיֵהּ דְּבָרָה דְּאֱנָשָׁא׃ אֵיכְנָא גֵּיר[m] דְּאִתַּיהוּן הֲווֹ קֳדָם[n] טוּפָנָא אָכְלִין[o] וְשָׁתִין וְנָסְבִין
39 נְשֵׁי[p] וְיָהֲבִין לְגַבְרֵא עַדְמָא לְיוֹמָא[q] דְּעַל נוּחַ[r] לְכֵוְלָא׃ 39 וְלָא יְדָעוּ עַדְמָא דְּאָתָא טוּפָנָא וְשַׁקַּל לְכְלְהוֹן הָכַנָא
תֶּהֱוֵא מֵאִתְּיֵהּ דְּבָרָה דְּאֱנָשָׁא׃ 40 תְּדִין תְּרֵין נֶהֲווֹן בְּקִרְיְתָא חַד נְתַדַּבַּר וְחַד נְשְׁתְּבַק׃

[a] אַלְף פְּלָא משל [b] פִּירְשׁוֹ וּפֵירוּשׁוֹ [c] סוּךְ [d] רַכַּךְ [e] פֵּרַע [f] מְטָא [g] קִיט כמו קִץ [h] יְדַע [i] עֲבַר [k] מַלַּל [l] אִתָּא [m] אֵית כמו ש [n] נְטַף פירושו מבול [o] שְׁתָא [p] יְהַב [q] עַלַּל [r] עברשית תיכה [s] שְׁבַק

32 ✱ Ab arbore autem fici discite parabolam, cùm iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia propè est æstas.

33 ✱ Ita & vos, cùm videritis hęc omnia, scitote quia propè est in ianuis.

34 ✱ Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

Mar. 13. d.31 35 ✱ Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

36 ✱ De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi Pater solus.

Luc. 17. f.26 37 ✱ Sicut autem in diebus Noe, ita erit & aduentus filij hominis. D

Gen. 7. b.5 1. Pet. 3. d.20 38 ✱ Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vsque ad eum diem quo intrauit Noe in arcam,

39 ✱ Et non cognouerũt donec venit diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduentus filij hominis.

Luc. 17. g.36 40 ✱ Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur, & vnus relinquetur.

41 ✱ Duæ molẽtes in mola: vna assumetur, & vna relinquetur. †

Duo in lecto, vnus assumetur, & vnus relinquetur 1. Thes. 5 d.17 Mar. 13. d.32 Luc. 12. e.39 42 ✱ Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.

43 ✱ Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.

44 ✱ Ideò & vos estote parati, quia qua nescitis hora filius hominis vẽturus est.

Luc. 12. e.42 45 ✱ Quis, putas, est fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore?

46 ✱ Beatus ille seruus, quem, cùm venerit dominus eius, inuenerit sic faciẽtem.

47 ✱ Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.

Apo. 16. c.15 48 ✱ Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire: 49 ✱ Et cœperit percutere conseruos suos, manducet autem & bibat cum ebriosis:

50 ✱ Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat:

32 ✱ Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος.

33 ✱ οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

34 ✱ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.

35 ✱ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

36 ✱ Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος.

37 ✱ ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

38 ✱ ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν·

39 ✱ καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

40 ✱ τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.

41 ✱ δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

42 ✱ γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

43 ✱ ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

44 ✱ διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

45 ✱ Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;

46 ✱ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

47 ✱ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

48 ✱ ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν·

49 ✱ καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων·

50 ✱ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει·

---

41 וְתַרְתֵּין נָשָׁוִין טָחָנִן בְּרֵחַיָא חֲדָא מְתְדְּבְרָא וְחֲדָא [a]מְשְׁתְּבְקָא׃ 42 [b]אִתְּעַיְרוּ הָכֵיל דְּלָא יְדָעִין אֲנָחוֹן בַּאיזָא
שָׁעֲתָא אָתֵא מָרְכוֹן׃ 43 הָדָא דֵין [c]דְּעוּ דְּאִלּוּ יְדַע הָוָא מָרֵא בַּיְתָא בַּאיזָא [d]מַשְׁרָתָא אָתֵא גַּנָּבָא מִתְּעִיר הֲוָא וְלָא שָׁבַק
הֲוָא [e]דְּנָחְפְּלִשׁ בַּיְתֵהּ׃ 44 מֶטֶל הָנָא אַף אֲנָחוֹן הֲווֹ [f]מְטַיְבִין דַּבְּשָׁעֲתָא דְּלָא סָבְרִין אֲנָחוֹן [g]נְאתֵי בְּרֵהּ דַּאֱנָשָׁא׃
קוּרְבָּא דְּחַד בְּשָׁבָּא דְּכַתְּנָא סר 45 מַנוּ כֵּי אִיתַוהִי עַבְדָּא [h]מְהֵימְנָא וְחַכִּימָא [i]דְּאַקִּימֵהּ מָרֵהּ
עַל בְּנֵי בַיְתֵהּ [k]דְּנֶהֱל לְחוֹן [l]סַיְבְרְחָא בְּזִמְנֵהּ׃ 46 טוּבוֹהִי לְעַבְדָּא הַו דְּנָאתֵי מָרֵהּ [m]נָשְׁכְּחִיוֹהִי דְּעָבֵד הָכֵנָא׃
47 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּנְקִימְיוֹהִי עַל כָּל דְּאִית לֵהּ׃ 48 אִן דֵּין נְאמַר עַבְדָּא הַו בִּישָׁא בְּלִבֵּהּ דְּמָרִי [n]מְוַחַר [o]לְמֵאתָא׃
49 [p]וְנָשַׁרְ לְמֶמְחָא [q]כְּנָוָתֵהּ וְנֶהֱוֵא אָכֵל וְשָׁתֵא עִם [r]רְוָיֵא׃ 50 [s]נְאתָא מָרֵהּ דְּעַבְדָּא הַו בְּיוֹמָא דְּלָא סָבַר וּבְשָׁעָתָא דְּלָא יָדַע׃

[a] שְׁבַק [b] עִיר [c] יְדַע
[d] נְטַר [e] פְּלַשׁ פירושו דקריאו חקד
[f] טַיֵב [g] אֲתָא [h] חַיְמָן
[i] קוּם [k] נְתַל [l] סַבָּר בלשון אכל
[m] שְׁכַח בלשון מצא
[n] אֲחַר [o] אֲתָא [p] שְׁרָא
[q] כְּנָה [r] רָוֵא
[s] נְגַהּ

51 * Et ſeparabit eum, ponetque partem eius cum acceptoribus vultus [hypocritis.] illic erit fletus & ſtridor dentium.

Statio tertiæ noctis ſecundæ Septimanæ Paſſionis, & Mulierum ſanctarum.

CAP. XXV.

1 TUnc aſſimilabitur regnum cælorum decem virginibus illis, quæ ſumpſerunt lampades ſuas, & exierunt in occurſum Sponſi
2 & Sponſæ. * Quinque autem ex eis ſapien-
3 tes erant, & quinque fatuæ. * Et illæ fatuæ ſumpſerant quidem lampades ſuas, ſed
4 non aſſumpſerant ſecum oleum. * Hæ verò ſapientes ſumpſerant oleum in vaſis cum lam-
5 padibus ſuis. * Quum autem tardaret Sponſus, dormitarũt omnes, ſomnóque ſe de-
6 dere. * Et media nocte factus eſt clamor, Ecce, Sponſus venit: exite in occurſum eius.
7 * Tunc ſurrexerunt omnes illæ virgines,
8 & præpararunt lampades ſuas. * Dixerunt autem illæ fatuæ ſapientibus, Date nobis ex oleo veſtro, ecce enim lampades noſtræ extin-
9 ctæ ſunt. * Reſponderunt hæ ſapientes & dicunt: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad eos qui venundant, & e-
10 mite vobis. * Quum autem proficiſcerentur emptum, venit Sponſus: & hæ quæ paratæ erant introierunt cum eo in domum chori [ad nuptias:] clauſáque eſt ianua.
11 * Poſtremò verò venerunt et illæ virgines aliæ, dicentes: Domine noſter, Domine noſter,
12 aperi nobis. * Is verò reſpondit & ait eis:
13 Amin ego dico vobis, non noui vos. * Vigilate ergo, quia neſcitis diem illum neque horam.

Dominica Sacerdotum.

14 * Sicut enim vir qui peregrè profectus eſt, vocauit famulos ſuos, & tradidit eis poſſeſ-
15 ſionem ſuam: * Et vni quidem dedit quinque talenta, alij autem duo, alij denique vnũ; vnicuique ſecundùm facultatem ipſius; &
16 peregrè profectus eſt illico. * Profectus autem ille qui quinque talenta acceperat, negotiatus eſt ex eis, & lucratus eſt quinque alia.
17 * Et itidem is qui duo, negotiando lucra-
18 tus eſt duo alia. * Is autem qui acceperat vnum, profectus fodit in terram, et abdidit argentum domini ſui.

---

51 וְנַפְלְגִיוּתֵי [a] וְנִסִּים [b] מְנַחֲה עִם נָסְבֵי בַּאפָּא חַמָּן נָחֲוָא [c] בֶּכְיָא וְחוּרָק [d] שְׁנָא ׃

קוּמָא דְּתִלְתָּא דְּלֵלְיָא דְּתֵרִין דְּחַשָּׁא וְדַנְשָׁא קַדִּישְׁתָּא סה קְפַלָּאִין סו

1 הֵיוֵין [e] תֶּהְדֶּמָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְעַסָר בְּתוּלָן הָנֵין דְּנָסְבִי [f] לְמִפְּרַיהֵין וְנַפְקִי לְאוּרַע חַתָּנָא [g] וְכַלְתָּא ׃ 2 חַמֵּשׁ דִּין
מָגְהַין חַכִּימָן הֲוִי וְחַמֵּשׁ סָכְלָן ׃ 3 וְהָנֵין סָכְלָתָא נְסָבִי לְמִפְּרַיהֵין וְלָא נְסָבִי עִמְּהֵין מֶשְׁחָא ׃ 4 הָנֵין דִּין חַכִּימָתָא
נְסָבִי מֶשְׁחָא בְּמָאנָא עִם לְמִפְּרַיהֵין ׃ 5 כַּד אַוחַר דִּין חַתָּנָא [h] נְמִי כְּלְהֵין וּדְמֶכִי ׃ 6 וְנַפְלְגֵה דְּלֵלְיָא הֲוַת [k] קְעָתָא הָא
חַתָּנָא אָתֵא [l] פּוּקוּ לְאוּרְעָה ׃ 7 הֵיוֵין [m] קָמֵי כְּלְהֵין בְּתוּלָתָא וְתַקְנִי לְמִפְּרַיהֵין ׃ 8 אֲמְרָן דִּין הָנֵין [n] סַכְלָתָא
לְחַכִּימָתָא [o] הַבֵּין לַן מִן [p] מֶשְׁחֵכִין דִּילְכוֹן דְּעָכוּ לְהוֹן לְמִפְּרַין [q] עֲנִי הָנֵין חַכִּימָתָא וְאָמְרָן לְמָא לָא [s] נְסְפַּקְלַן וְלֵכִין אֶלָּא

[a] סוּם [b] מְנָא
ופירושו חלק
[c] בְּכָא [d] שְׁנַן [e] וְהָמָא
[f] לְמִפְּיר כמו ופיד
[g] כַּלָּה [h] נוּם [k] קְעָא
[l] נְפַק [m] קוּם [n] סְכַל
[o] יְהַב [p] מְשַׁח [q] וְעָנָא
[s] עָנָא [t] סְפַק

51 * Et diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis : illic erit fletus & stridor dentium.

Sup. 13. f.41 Inf. 25.c 30.

CAP. XXV.

1 TVnc simile erit regnum cælorum decem virginibus: quę accipientes lam A pades suas exierunt obuiam Sponso & Sponsæ.

2 * Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.

3 * Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum:

4 * Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

5 * Moram autem faciẽte Sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt.

6 * Media autem nocte clamor factus est, Ecce Sponsus venit, exite obuiam ei.

7 * Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas.

8 * Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.

9 * Respondẽrunt prudentes, dicentes: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.

10 * Dum autẽ irent emere, venit Sponsus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cũ eo ad nuptias: & clausa est ianua.

11 * Nouissimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis.

12 * At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos.

Mar. 13. d.33 Sup. 24. c.42

13 * Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

Luc. 17. b.12

14 * Sicut enim homo peregrè proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. B

15 * Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum; vnicuique secundùm propriam virtutem: & profectus est statim.

16 * Abiit autem qui quinque talẽta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque.

17 * Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo.

18 * Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.

51 * καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

κέ.

1 * Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.

2 * πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί.

3 * αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·

4 * αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.

5 * χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον.

6 * μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

7 * τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

8 * αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.

9 * ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.

10 * ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

11 * ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.

12 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

13 * γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

14 * Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

15 * καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν· ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.

16 * πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβών, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.

17 * ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.

18 * ὁ δὲ τὸ ἓν λαβών, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

---

10 וְכַד אָזְלִי לְמִזְבַּן אֲתָא חַתְנָא וְאִיתְיָן [b] לְמִזְבַּן אֲתָא חַתְנָא וְאִיתְיָן [c] דְּמִטַּוְבָן הֲווֹ [d] עִלַּי עִמֵּה לְבֵית חֲלוּלָא [e] וְאִתְחֲחַד תַּרְעָא׃ 11 בְּחֳרָתָאדֵין [f] אִתַּי אַף הָנֵין בְּתוּלָתָא אֲחֳרָנֵיתָא וְאָמְרָן מָרָן מָרָן פְּתַח לָן׃ 12 הוּדֵין עָנָא וְאָמַר לְהֵין אָמִין אָמַר אֲנָא לְכֵין דְּלָא יָדַע אֲנָא לְכֵין׃ 13 [g] אִתְּעֵירוּ הָכֵיל דְּלָא יְדָעִין אֲנָתוּן לְיוֹמָא הַו וְלָא לְשָׁעֲתָא׃

סו

14 אֵיךְ גַּבְרָא גֵּיר [h] דְּחָזַק קְרָא לְעַבְדְּוֹהִי וְאַשְׁלֵם לְהוֹן [i] קְנְיָנֵהּ׃ 15 אִיתּ דְּיַהֵב לֵהּ חַמֵּשׁ כַּכְּרִין וְאִית דְּתַרְתֵּין וְאִית דְּחַד לְכָל חַד כְּפוּם חֵילֵהּ וְאַזַל בְּהֵין [k] אִתְחַגַּר׃ 16 אַזַל דֵּין הַו דְּנָסַב חַמֵּשׁ כַּכְּרִין וְעָבַד בְּהֵין [l] וְיהַר חַמֵּשׁ אָחֳרָנִין׃ 17 וְהָכְוָתָה הַו דְּתַרְתֵּין אִתְחַגַּר תַּרְתֵּין אָחֳרָנִין׃ 18 הַו דֵּין דְּנָסַב חָדָא אֲזַל חָפַר בַּאַרְעָא [m] וְטַשִּׁי כְּסְפָּא דְּמָרֵהּ׃

---

[a] אזל [b] זבן [c] טוב [d] עלי [e] אתר [f] עור [g] חזק פרושו נסע [h] קנא [i] תגר [k] טשא

19 * Poſt autem multum temporis venit dominus ſeruorum illorum, & recepit ab eis rationem.

20 * Et acceſſit is qui acceperat quinque talenta, obtulitque quinque alia, & ait, Domine mi, quinque talẽta dediſti mihi, ecce quinque alia negotiando lucratus ſum ſupra ea.

21 * Dixit ei dominus eius: Bene eſt, ſerue bone & fidelis: in modico fidelis fuiſti, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.

22 * Et acceſſit is qui duo talenta, & ait: Domine mi, duo talenta dediſti mihi; ecce alia duo negotiando lucratus ſum ſupra ea.

23 * Dixit ei dominus eius: Bene eſt, ſerue bone & fidelis, in modico fidelis fuiſti, ſuper multa conſtituam te: intra in gaudium domini tui.

24 * Acceſſit autem & is qui acceperat vnum talentum, & ait: Domine mi, noueram te eſſe virum durum, teque metere vbi non ſeminaſti, & colligere vnde non ſparſiſti.

25 * Ac timui, & abiens abſcondi talentum tuum in terra, en habes quod tuum eſt.

26 * Reſpondit dominus eius, & dixit ei: Serue nequam ac piger, noueras me metere vbi non ſeminaui, & colligere vnde non ſparſi:

27 * Oportuit te committere pecuniam meam menſæ, & ego veniſſem ac repetiſſem quod meum eſt cum fœnore.

28 * Tollite ergo ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

29 (* Ei enim qui habet, dabitur, & adiicietur ei: is verò qui non habet, id etiam quod habet auferetur ab eo.)

30 * Et ſeruum ocioſum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium.

Lectio in commemorationem rectorum & iuſtorum, Feriaque ſexta Candidatorum.

31 * Quum venerit autem filius hominis in gloria ſua, & omnes angeli eius ſancti cum eo, tunc ſedebit ſuper thronum gloriæ ſuæ.

---

19 בַּתַּר דֵּין זַבְנָא סַגִּיאָא אֲתָא מָרֵהוֹן דְּעַבְדָּא הָנוֹן וְנַסַּב מֶנְהוֹן [a] חוּשְׁבָּנָא׃ 20 וְקָרֵב הַו דְּנַסַּב חֲוָא חַמֵּשׁ כִּכְּרִין [a] יַתֵּב וְקָרֵב חַמֵּשׁ אָחֳרָנַיִן וְאָמַר מָרִי חַמֵּשׁ כִּכְּרִין [b] יַהַבְתְּ לִי הָא חַמֵּשׁ אָחֳרָנַיִן [c] אִתְתַּגַּרְתְּ עֲלֵיהֵין׃ 21 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ [d] אִיו עַבְדָּא טָבָא [e] וְמְהֵימְנָא עַל קַלִּיל מְהֵימַן הֲוֵיתְ עַל סַגִּי [f] אַקִּימָךְ עוֹל [g] לְחַדּוּתֵהּ דְּמָרָךְ׃ 22 וְקָרֵב הַו דְּתַרְתֵּין כִּכְּרַוְהִי וְאָמַר מָרִי תַּרְתֵּין כִּכְּרִין יַהַבְתְּ לִי הָא תַּרְתֵּין אָחֳרָנַיִן אִתְתַּגַּרְתְּ עֲלֵיהֵין׃ 23 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיו עַבְדָּא טָבָא וְמְהֵימְנָא עַל קַלִּיל מְהֵימַן הֲוֵיתְ עַל סַגִּי אַקִּימָךְ [h] עוֹל לְחַדּוּתֵהּ דְּמָרָךְ׃ 24 קָרֵב דֵּין אַף הַו דְּנַסַּב חֲדָא כִּכְּרָא וְאָמַר מָרִי יָדַע

[a] חֻשְׁבָּא [b] יְהַב [c] תְּגַר כמו בלשון יון [d] הֵימָן [e] קוּס [f] חֲדָא [g] עוֹל [h] חֵצַר [i] זְרַע [j] בְּדַר כמו בזר [k] וְחַל [l] טְשָׁא

19 * Post multum verò temporis venit dominus seruorum illorum,& posuit rationem cum eis.

19 * μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 *Et accedens qui quinque talenta acceperat,obtulit alia quinque talenta,dicens: Domine,quinque talenta tradidisti mihi; ecce alia quinque superlucratus sum.

20 * καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

21 * Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis,super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

21 * ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

22 * Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum.

22 * προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε, κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

23 * Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

23 * ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

24 * Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti:

24 * προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε, κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 * Et timens abij, & abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est.

25 * καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

26 * Respondens autem dominus eius, dixit ei:Serue male,& piger,sciebas quia meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi:

26 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἤδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα.

27 * Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem vtique quod meum est cum vsura.

27 * ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

28 * Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

28 * ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

29 * Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

Sup. 13. b.12 Mar. 4. c.25 Luc. 8. c. 18. & 19. d.26

29 * τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

30 * Et inutilem seruum eiicite in tenebras exteriores. illic erit fletus & stridor dentium.

Sup. 8. b. 12. & 22. b.13

30 * καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

31 * Cùm autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ:

31 * Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ·

---

[a] חבנן ובלשון שמעאל בקרא אוסם

[b] רְמָא [c] כמו תרגית

[d] נְסַב [e] יְהַב [f] יסף

[g] שְׁקַל [h] נְפַק [i] בְּכָא

[k] שַׁבַּן [l] קְרָא [m] כון

[n] יְתֵב [o] בן לשון עין

[p] ירושו בסא

26 עָנָא מָרֵהּ וְאֲמַר לֵהּ עַבְדָא בִּישָׁא[a] וְחַבַּנְנָא[b] דְּלָא זָרַעְתְּ וְמַכְנֵשׁ אֲנָא מִן אֵיכָא דְּלָא בַּדַּרְתְּ׃ 27 וְלֵא הֲוָא לָךְ[c] דְּתַרְמָא כַּסְפִּי עַל פָּתוֹרָא וַאֲתָא הַוִּית דְּיָלִי עִם[d] רִבְיָתָהּ׃ 28 סַבוּ הָכִיל מִנֵּהּ כַּכְרָא[e] וְהַבוּהִי לְהַו דְּאִית לֵהּ עֲסַר כִּכְרִין׃ 29 לְמַן גֵּיר דְּאִית לֵהּ נְתִיהֵב לֵהּ[f] וְנִתְחַוְסָף לֵהּ הַוֵּין דְּלֵית לֵהּ וְאַף דַּהַוְאִית לֵהּ נְשְׁתְּקַל מִנֵּהּ׃ 30 וְלַעַבְדָא בַּטִּילָא[g] אַפְקוּהִי לְחָשׁוֹכָא בַּרָיָא תַּמָּן נֶהֱוֵא[h] בְּכְיָא וְחוּרָק[k] שִׁנָּא׃

[l] מָרְיָנָא בְּרוּכְרָנָא[m] וְכַאנָא וְזַרִיקָא וְדַעֲרוּבְתָא דְּחַנָּרָא סז

31 מָא דְּאַתָא דֵּין בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא בְּשׁוּבְחֵהּ וְכֻלְּהוֹן מַלְאֲכוֹהִי קַדִּישֵׁא עִמֵּהּ הֲדֵין[n] נֵתֵב עַל[o] תְּרָנוֹס דְּשׁוּבְחֵהּ׃

32 *Et congregabuntur coram eo omnes gentes, & separabit eas vnam ab altera, sicut pastor separat oues ab hœdis.

33 * Et statuet oues à dextera sua, & hœdos à sinistra sua.

34 * Tunc dicet rex iis qui erunt à dextera sua: Venite benedicti Patris mei, possidete regnum quod paratum est vobis à constitutione mundi.

35 * Esuriui enim, & dedistis mihi quod manducarem; ac sitiui, & propinastis mihi: hospes eram, & excepistis me.

36 * Nudus eram, & operuistis me: infirmus eram, & visitastis me: in domo vinctorum eram, & venistis ad me.

37 * Tunc dicent ei iusti illi: Domine noster, quando vidimus te esurientem, & cibauimus te? aut sitientem, et propinauimus tibi?

38 *Et quando vidimus te hospitem, & excepimus te? aut nudum, & operuimus te?

39 * Et quando vidimus te infirmum, aut in domo vinctorum, & venimus ad te?

40 * Et respondens rex dicet eis, Amin ego dico vobis, quotiescunque fecistis vni ex istis fratribus meis paruulis, mihi ipsi fecistis.

41 * Tunc dicet & iis qui erunt à sinistra sua: Abite à me maledicti in ignem illum æternũ, qui paratus est criminatori [diabolo] et angelis eius.

42 * Esuriui enim, nec dedistis mihi quod manducarem: & sitiui, nec propinastis mihi:

43 * Et hospes eram, nec excepistis me: & nudus eram, nec operuistis me: & infirmus eram, & in domo vinctorum eram, neque visitastis me.

44 * Tunc respondebunt & illi, ac dicent: Domine noster, quando vidimus te esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in domo vinctorum, nec ministrauimus tibi?

45 * Tunc respondebit & dicet eis, Amin ego dico vobis, quotiescunque non fecistis vni ex istis paruulis, nec mihi fecistis.

46 * Et abibunt isti in cruciatum æternum, iusti verò in vitam æternam.

---

32 וְנֶהְכַּנְשׁוּן קֳדָמוֹהִי כְּלֶהוֹן עַמְמַיָּא וְנַפְרֵשׁ אִנּוּן חַד מִן חַד אֵיךְ [z] רָעְיָא דְּמַפְרֵשׁ [z] עָרְבָא מִן גְּדָיָא׃

33 וְנָקִים [b] עָרְבָא מִן יְמִינֵהּ וְגַדְיָא מִן סְמָלֵהּ׃

34 הֵידֵין נְאֹמַר מַלְכָּא לְהָנוּן דְּמִן יְמִינֵהּ [c] תּוֹבְרִיכוֹהִי דַּאבָי

35 יְרִתוּ מַלְכוּתָא דְּעָתִידָא הֲוָת לְכוֹן מִן [c] תַּרְמִיתְהּ דְּעָלְמָא׃ כְּפֵנֵת גֵּיר וְיַהֲבְתּוּן לִי [f] לְמֵאכַל [g] וְצָהֵית [h] וַאשְׁקִיתוּנַנִי

36 אַכְסָנָיָא הֲוִית וְכַנַּשְׁתּוּנַנִי׃ [i] עֲרֻטֵלָיָא הֲוִית וְכַסִּיתוּנַנִי [k] כְּרִיהָ הֲוִית [l] וְסַעֲרְתּוּנַנִי וּבֵיתָ אֲסִירָא הֲוִית [m] וְאַתַיתוּן לְוָתִי׃

37 הֵידֵין נְאֹמְרוּן לֵהּ הָנוּן זַדִּיקַא מָרַן אֵמַתַי [n] חֲזַינָךְ רַכְפֵּן אַנְתְּ [o] וְתַרְסִינָךְ אוֹ רַצֵהָא אַנְתְּ וְאַשְׁקִינָךְ׃

38 וְאֵמַתַי חֲזַינָךְ דְּאַכְסָנָיָא אַנְתְּ וְכַנַּשְׁנָךְ אוֹ דְּעָרְטֵלִי אַנְתְּ [p] וְכַסִּינָךְ׃

39 וְאֵמַתַי חֲזַינָךְ [q] כְּרִיהָא אוֹ בֵּירַ אֲסִירָא וְאַתַין לְוָתָךְ׃

[z] רָעָא פירושו צאן
[b] קום אֵתָא
[c] יְרַת כמו ירש
[e] רַמָּא אֲכַל
[f] צְהָא כמו צמא
[g] שְׁקָא פרושו עירום
[k] כְּרַח לשון פקד
[m] אֵתָא חֵזָא תַּרְמָא
[n] כְּפָא בְּרַח

32 * Et congregabuntur ante eum omnes gentes,& separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis:

33 * Et statuet oues quidé à dextris suis, hœdos autem à sinistris.

34 * Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt,Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

35 * Esuriui enim,& dedistis mihi manducare. sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me.

Isai.58. b.7 Ezec.18. b.7

36 * Nudus,& operuistis me. infirmus, & visitastis me. in carcere eram, & venistis ad me.

Eccl 7. d.39

37 * Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine,quando te vidimus esurientem,& pauimus: sitientem, & dedimus tibi potum?

38 * Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te? aut nudum, & cooperuimus te?

39 * Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te?

40 * Et respondens rex dicet illis:Amen dico vobis, quandiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

41 * Tunc dicet & his qui à sinistris erunt,Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.

Psal. 6. b.9 Sup. 7. 23 Luc.13. f.27

42 * Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare. sitiui, & non dedistis mihi potum.

43 * Hospes eram,& non collegistis me: nudus, & non operuistis me: infirmus, & in carcere, & non visitastis me.

44 * Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem,aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi?

45 * Tunc respondit illis,dicens: Amen dico vobis,quamdiu non feciſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

46 * Et ibũt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

Ioh. 5. c. e5 Dan. 12. a.2

32 * καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων·

33 * καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἔρίφια ἐξ ἀριστερῶν.

34 * τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

35 * ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με.

36 * γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με.

37 * τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν;

38 * πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν;

39 * πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε;

40 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

41 * τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

42 * ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με.

43 * ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.

44 * τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;

45 * τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.

46 * καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

---

40 וְעָנָא מַלְכָּא וְאָמַר לְהוֹן אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכְמָא דַעֲבַדְתּוֹן לְחַד מִן הָלֵין אֲחַי זְעִירָא לִי הוּ עֲבַדְתּוֹן׃

41 הֵידֵין נאמַרְאָף לְהָנוֹן דְּמִן סְמָלֵהּ זְלוּ לְכוֹן מְנִי לִיטָא לְנוּרָא דְּלָעְלַם הֵידְמְטַיְבָא לְאִכְלְקְרָצָא וְלְמַלְאֲכוֹהִי׃

42 כְּפְנֵת גֵּיר וְלָא יַהַבְתּוֹן לִי לְמֵאכַל וַצְהֵית וְלָא אַשְׁקֵיתוּנָנִי׃ 43 וַאכְסְנָיָא הֲוִית וְלָא כַּנֵּשְׁתּוּנָנִי וְעָרְטָלַיָא הֲוִית

וְלָא כַּסֵיתוּנָנִי וַכְּרִיהָא הֲוִית וּבֵית אֲסִירָא הֲוִית וְלָא סְעַרְתּוּנָנִי׃ 44 הֵידֵין נְעָנוּן וְאַף הָנוֹן וְנאמְרוּן מָרָן אֲמַתַי

חֲזִינָךְ כְּפְנָא אוֹ צְהָיָא אוֹ אַכְסְנָיָא אוֹ עָרְטָלָיָא אוֹ כְּרִיהָא אוֹ בֵּית אֲסִירָא וְלָא שַׁמֶּשְׁנָךְ׃ 45 הֵידֵין נְעָנָא וְנאמַר

לְהוֹן אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכְמָא דְּלָא עֲבַדְתּוֹן לְחַד מִן הָלֵין זְעִירָא אַף לָא לִי עֲבַדְתּוֹן׃ 46 וְנאזְלִין הָלֵין לְחַשְׁנִיקָא

דְּלָעְלַם וְזַדִּיקֵא לְחַיֵּא דְּלָעְלַם׃

a אֲזַל b לזט

c פירושו מקטרג

d עָנָא e אֲמַר f חֲזָא

g צְחָא h כְּרִיָה

i שַׁנָּק

Die quinta Secretorum, & in consecratione Chrismatis.

CAP. XXVI.

1 ET factum est cùm absoluisset Ieschua hos omnes sermones, vt dixerit discipulis suis;
2 * Scitis post duos dies fore Pezcho, Filiúq; hominis traditum iri vt cruci suffigatur.
3 * Tunc congregati sunt principes Sacerdotum, et Scribæ ac Seniores populi in atriũ summi Sacerdotis qui vocabatur Kaiopho.
4 * Et consilium inierunt aduersus Ieschua vt dolo comprehenderent eũ, ac interficerent.
5 * Dicebant autem, Non in festo, ne fiat tumultus in populo.
6 * Quumque Ieschua esset in Beth-Anio, in ædibus Schemeoun leprosi,
7 * Accesserat ad eum mulier habens secum alabastrum vnguenti suauissimi magni pretij, & effuderat super caput ipsius Ieschua, cùm discumberet.
8 * Viderunt autem discipuli eius, & displicuit eis. & inquiunt, Quorsum perditio
9 hæc? * Potuit enim istud venundari magno, & dari egenis.
10 * Ieschua verò sciens, dixit eis: Quid fatigatis hanc mulierem? opus bonum operata
11 ta est erga me. * Nam in omni tempore egenos habebitis vobiscum, me verò non omni tempore habebitis.
12 * Id autem quod iniecit nempe *aroma* istud super corpus meum, tanquam ad sepeliẽdum
13 me fecit. * Equidem ego dico vobis, Vbicunque prædicabitur hoc Euangelium meum in vniuerso mundo, recitabitur & id quod hæc fecit in memoriam ipsius.
14 * Tunc abiit vnus ex duodecim qui vocabatur Ihoudo Scariouto ad principes Sa-
15 cerdotum, * Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego traditurus sum eum vobis? Illi autem constituerunt ei triginta argenteos.
16 * Et ex eo tempore quærebat sibi oportunitatem prodendi eum.

Die quinta hebdomadis Secretorum.

17 * Die verò prima Azymorum adierunt discipuli Ieschua, & dixerunt ei, Vbi vis paremus tibi ad manducandum Pezcho?

CAP. XXVI.

κϛ'.

ET factum est cùm consummassset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: 1 A

Mar. 14. a.1 Luc. 22. a.1 *Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius hominis tradetur vt crucifigatur. 2

*Tunc congregati sunt principes Sacerdotum & seniores populi in atrium principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: 3

*Et consilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent, & occiderent. 4

*Dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo. 5

*Cùm autem Iesus esset in Bethania 6

Ioh.11.a 3. & 12. a.3 Mar. 14. a.3 in domo Simonis Leprosi,

*Accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi,& effudit super caput ipsius recumbentis. 7

*Videntes autem discipuli, indignati sunt,dicentes, Vt quid perditio hæc? 8

*Potuit enim istud vęnundari multo, & dari pauperibus. 9

*Sciens autem Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me. 10

Deut 15 b.11 habebitis. *Nam semper pauperes habetis vobiscum, me autem nõ semper† habetis. 11

*Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me, fecit. 12

*Amen dico vobis: Vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mũdo, dicetur & quòd fecit hęc in memoriam eius. 13

Mar. 14. b.10. Luc.22. a.3 *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes Sacerdotum: 14

*Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. 15

*Et exinde quęrebat oportunitatem vt eum traderet. 16

Mar. 14. b.12 Luc. 22. a.7 *Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? 17

1 * Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

2 * οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

3 * τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα·

4 * καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι, καὶ ἀποκτείνωσιν.

5 * ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

6 * τοῦ δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ·

7 * προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.

8 * ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;

9 * ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.

10 * γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

11 * πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

12 * βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

13 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

14 * τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος ἰούδας ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,

15 * εἶπε, τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

16 * καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

17 * Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;

---

10 יְשׁוּעַ דִּין יְדַע וְאָמַר לְהוֹן מָנָא סַלֵּיתוּן לַהּ לְאִנְתְּתָא עֲבָדָא שַׁפִּירָא עֲבָדַת לְוָתִי׃ 11 בְּכָלְזְבַן גֵּיר מִסְכֵּנֵא אִית לְכוֹן עִמְּכוֹן לִידֵין לָא בְּכָלְזְבַן אִיתַ לְכוֹן׃ 12 הָדָא דִּין דְּאַרְמַיַת בִּסְמָא הָנָא עַל גּוּשְׁמִי אַיִךְ דְּלְמֶקְבְּרָנִי עֲבָדַת׃ 13 וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֵיכָא דְּיֶתְכְּרֵז סַבְּרְתִי הָדָא בְּכָלְהּ עָלְמָא נֶתְמַלֵּל אַף מַדֵּם דְּעֲבָדַת הָדָא לְדוּכְרָנַהּ׃ 14 הֲדֵין אֲזַל חַד מִן תְּרֵעסַר דְּמֶתְקְרָא יְהוּדָא סְכַרְיוֹטָא לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא׃ 15 וְאָמַר לְהוֹן מָנָא עֲבִין אִנְתּוּן לְמֶהַב לִי וְאֵנָא מְשַׁלֵּם אֲנָא לְהּ לְכוֹן הֲנוֹן דִּין אַקִימוּ לֵהּ תְּלָתִין דְּכֶסְפָּא׃ 16 וּמִן הֵידִין בָּעָא הֲוָא לֵהּ פֻּלְעָנָא דְּנַשְׁלְמִיוּתֵי׃

וְיוֹם חַמְשָׁא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא וְאַרְזָא סט

17 בְּיוֹמָא דִּין קַדְמָיָא דְּפַטִּירָא קְרִבוּ תַּלְמִידָא לְוָת יְשׁוּעַ וְאָמְרוּ לֵהּ אֵיכָא צָבֵא אַנְתְּ דְּנִטַּיֵּב לָךְ דְּתֶהְלַעֵס פִּצְחָא׃

---

a לְאָא b רְמָא c קְבֵר
d בְּרִז e סְבַר כמו נסר
f דְּבַר כמו זבר
g קְרָא h צְבָא i נְתַל
k קוּם l בְּעָא
m טבראיה עלילה
n שְׁלַם o רְזָא p לְמַר
q עְבָא r טַיֵּב s לְעַס

18 * Is autem dixit eis: Proficiſcimini in ciuitatem ad quempiam, & dicite ei, Magiſter noſter inquit, Tempus meum aduenit: apud te facio Pezcho cum diſcipulis meis.

19 * Et diſcipuli eius egerunt ſicuti præceperat eis Ieſchua, & parauerunt Pezcho.

20 * Quumque eſſet veſpera, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

21 * Et quum ederent, ait: Amin ego dico vobis, vnus ex vobis prodit me.

22 * Et ægrè fuit eis vehementer: cœperuntque dicere ei ſinguli ex eis, Nunquid ego ſum,

23 Domine mi? * Is autem reſpondit & ait: Ille qui intingit manum ſuam mecum in patino, me proditurus eſt.

24 * Et filius hominis abit vt ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi per quem Filius hominis proditur: præſtaret homini illi ſi natus

25 non fuiſſet. * Reſpondit Jihoudo proditor, & ait: Nunquid ego ſum Rabbi? Dicit ei Ieſchua, Tu dixiſti.

26 * Quum autem ederent, accepit Jeſchua panem, & benedixit; fregitque, ac dedit diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, comedite, HOC EST CORPVS MEVM.

27 * Et accepit calicem, atque gratias egit, et dedit eis, dixitque: Accipite, bibite ex eo

28 vos omnes: * HIC EST SANGVIS MEVS FOEDERIS NOVI, QVI PRO MVLTIS EFFVNDITVR IN REMISSIONEM PECCATORVM.

29 * Ego dico vobis, Non bibam ab hoc tempore ex hoc genimine vitis, vſque ad diem quo bibam illud vobiſcum nouũ in regno Dei.

30 * Et dixerunt hymnodiam: exieruntque in montem Oliuarum.

Ad noctem paraſceues Crucifixionis.

31 * Tunc ait illis Jeſchua: Vos omnes offendemini in me hac nocte. ſcriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues

32 gregis ipſius. * Poſtquàm autem ſurrexero, præceſſurus ſum vos in Galilæam.

33 * Reſpondit Kipho, & dixit ei, Etiam ſi omnis homo offendatur in te, ego nunquam offendar in te.

34 * Dixit ei Jeſchua: Amin ego dico tibi, hac nocte antequàm cantauerit gallus, tribus vicibus abnegabis me.

---

18 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן זְלוּ לַמְדִינְתָּא לְוָת[z] פְּלָן וְאֲמַרוּ לֵהּ רַבָּן אֲמַר זַבְנִי מְטָא לֵהּ לְוָתָךְ עָבֵד אֶנָא[b] פִּצְחָא עִם תַּלְמִידַי׃
19 וְתַלְמִידוֹהִי עְבַדוּ אֵיכְנָא דַּפְקַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ[c] וְטַיְּבוּ פִּצְחָא ׃ 20 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא יְתִיב הֲוָא עִם תְּרֵעסַר
תַּלְמִידוֹהִי׃ 21 וְכַד לָעְסִין אֲמַר אֲמִין אֲמַר אֶנָא לְכוֹן דְּחַד מִנְּכוֹן מְשַׁלֵּם לִי ׃ 22 וְכֵּרִיז[d] לְהוֹן טָב[c] וְשָׁרִיו
לְמֵאמַר לֵהּ חַד חַד מֵהוֹן לְמָא אֶנָא מָרִי ׃ 23 הוּ דֵין עָנָא וְאָמַר מַן דְּצָבַע[g] אִידֵהּ עִמִּי[i] בְּלַגְתָּא הוּ נַשְׁלְמַנִי ׃
24 וּבְרֵהּ דֶאנָשָׁא אָזֵל[a] אֵיכְנָא דַּכְתִיב עֲלוֹהִי וְוַי לֵהּ דֵין לְגַבְרָא הַהוּא דְּבְאִידֵהּ בְּרֵהּ דֶאנָשָׁא[k] מְשְׁתְּלֵם פַּקַח הֲוָא לֵהּ
לְגַבְרָא הַהוּא אִלּוּ לָא[l] אִתְיְלֵד ׃ 25 עָנָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא וְאָמַר דִּלְמָא אֶנָא הוּ רַבִּי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ ׃
26 כַּד דֵין[m] לָעְסִין שְׁקַל יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ[n] וְקָצָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי וַאֲמַר סָבוּ[o] אֲכוֹלוּ הָנוֹ פִּגְרִי ׃

[a] אָזַל כמו פלוני
[b] פִּצַח כמו פפח
[c] טַיֵּב כמו בָּרַח [d] שְׁרָא
[e] אֲמַר [f] צְבַע [g] יַד
[h] פירושו קָעַרְה
[i] עִלַּם [k] יְלַד [l] לְעַם
[m] קְצָא כמו קִצֵּץ
[n] נְסַב [o] אֲכַל

18 * At Iesus dixit: Ite in ciuitatem ad quendam: & dicite ei, Magister dicit, Tempus meum propè est: apud te facio Pascha cum discipulis meis.

19 * Et fecerunt discipuli sicut cõstituit illis Iesus: & parauerunt Pascha.

20 * Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.

Mar. 14. b.17

21 * Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus vestrum me traditurus est.

Luc. 22. b.14 Ioh. 13. c.21

22 * Et contristati valdè, cœperunt singuli dicere, Nunquid ego sum Domine?

23 * At ipse respondens, ait: Qui intingit mecũ manũ in paropside, hic me tradet.

24 * Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: Væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.

Psal. 40. b.10

25 * Respondens autem Iudas qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum, rabbi? Ait illi, Tu dixisti.

26 * Cœnãtibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit: deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum.

1.Cor. 11.c.24

27 * Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes.

28 * Hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

29 * Dico autẽ vobis, Non bibam à modò de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei.

30 * Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti.

31 * Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis.

Mar. 14. c.27 Ioh. 16. b.32 Zach. 13 b.7

32 * Postquàm autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam.

Mar. 14. c.28. & 16.b.7

33 * Respondens autem Petrus, ait illi: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.

34 * Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequàm gallus cantet, ter me negabis.

18 * ὁ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ, ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

19 * καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

20 * ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

21 * καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

22 * καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;

23 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.

24 * ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

25 * ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπε, μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας.

26 * ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

27 * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

28 * τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

29 * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

30 * καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

31 * Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.

32 * μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

33 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.

34 * ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

---

[a] יְרֵא [b] נְסַב [c] שְׁתָא

27 וְשַׁקַל כָּסָא [z] וַאוֹדִי וְיָהֵב לְהוֹן וַאֲמַר [b] סַבוּ [c] אֶשְׁתּוֹ מִנֵּהּ כֻּלְּכוֹן ׃

[d] הָנוֹ דְמִי [e] דְּרִיתְקָא [c] חַדְתָא [f] דִּנְפַּקְתָּא [g] מַגִּיאָא [f] מֶהֵאשַׁד [g] לְשׁוּבְקָנָא דַחֲטָהָא ׃

28 דְּנָא אֲנָא לְכוֹן דְּיֵן דְּלָא [h] אֶשְׁתֵּא מִן הָשָׁא מִן הָנָא יַלְדָא [i] דְּנָפְקָא

29 עַדְמָא לְיוֹמָא דְּבֵהּ אֶשְׁתְּיֵתִי עִמְּכוֹן חַדְתָא בְּמַלְכוּתָא דַאלָהָא ׃

30 וְשַׁבְּחוּ וְנִפְקוּ לְטוּר זֵיתָא ׃

[h] דְּלָלְיָא [k] רְצִרוּתָא דְּקוּפּוּתָא ל

31 הֵידֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַנְתּוּן כֻּלְּכוֹן [l] תֶּהְכְּשְׁלוּן בִּי בְּהָנָא לֵילְיָא כְּתִיב גִּיר [m] אֲמְחֵא לְרָעְיָא וְנֶהְבְּדְרוּן עָרְבָא

[n] רָעָא [o] כמו צאן

32 מִן כְּתַר [p] דְּקָאֵם אֲנָא דֵּין קֳדָם אֲנָא לְכוֹן לַגְלִילָא ׃

[o] דְּעָנָה ׃

33 עָנָא כְּאַפָּא וַאֲמַר לֵהּ אַפִּן כֻּלְּכוֹ [p] קוּם [q] קָרָא בלשון שורי

34 נֶתְכְּשֵׁל בָּךְ אֲנָא מֶתְהוּם לָא אֶתְכַּשַּׁל בָּךְ ׃ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דִּבְהָנָא לֵילְיָא קֳדָם [q] דְּנָקְרָא תַּרְנְגְלָא

[r] כְּפַר

תְּלָת זַבְנִין [r] תְּכְפוּר בִּי ׃

35 * Dixit ei Kipho : Si sit mihi moriendum tecum , non abnegabo te . & itidem etiam omnes discipuli dixerunt.

36 * Tunc venit cum eis Jeschua in locum qui vocatur Ghedsimon , & ait discipulis suis, Sedete hîc vsque dum abiero oratum.

37 * Et assumpsit Kipho,& duos filios Zabdai , cœpitque commoueri , ac vehementer

38 angi. * Et ait illis , Ægritudo mest animæ meæ vsque ad mortem : expectate me hîc , & vigilate mecum.

39 * Et recessit paululum, & procidit in faciem suam , precesque fudit , & ait , Pater mi, si possibile est, prætereat me calix iste: veruntamen non vt ego volo, sed vt tu.

40 * Venitque ad discipulos suos , & reperit dormientes . & ait Kipho , Itane non potuistis vna hora vigilare mecum?

41 * Expergiscimini , & orate , ne intretis in tentationem : spiritus quidem promptus est, corpus verò infirmum.

42 * Rursus abiens secundò preces fudit , & ait: Pater mi, si non potest iste calix præterire quin bibam eum, fiat voluntas tua.

43 * Veniensque iterùm reperit eos dormientes: oculi enim eorum grauati erant.

44 * Et reliquit eos , & abiit. rursus orauit tertia vice, eundemque sermonem dixit.

45 * Tunc venit ad discipulos suos , & ait illis, Dormite adhuc & requiescite, ecce appropinquat hora, & Filius hominis traditur in manus peccatorum.

46 * Surgite , eamus , ecce appropinquat ille qui prodit me.

47 * Et adhuc ipso loquente, ecce Jihoudo proditor , vnus ex duodecim venit , & turbæ cum eo multæ cum ensibus ac fustibus , à principibus Sacerdotum & senioribus populi.

48 * Dederat autem eis signum Iihoudo ille proditor , dicens : Quemcunque osculatus fuero, hic est: ipsum prehendite.

49 * Et confestim accessit ad Jeschua, & ait: Pax Rabbi: eumque deosculatus est.

50 * Ipse verò Jeschua dixit ei: Ob id venisti socie mi? Tunc accesserunt , iniecerunt manus suas in Ieschua , & prehenderunt eum.

---

35 אֲמַר לֵהּ כֵּיפָא אִן נֶהֱוֵא לִי דַּמְסָרַת עִמָּךְ לָא אֶכְפּוֹר בָּךְ וְהָכֵית אַף כְּלֶהוֹן תַּלְמִידָא אֲמָרוּ׃ 36 הֵידֵין אֵתָא
עִמְּהוֹן יֵשׁוּעַ לְרוּכְתָא [b] דְּמִתְקְרֵיָא גֶּדְסִמָן וְאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי [c] חֲבוּ הָרְכָא עַד [d] אֶזֵל [e] אֲצַלֵּא׃ 37 וְדַבַּר לְכֵאפָא
וַלְתַרְיהוֹן בְּנֵי זַבְדַי וְשָׁרִי [f] לְמֶתְכְּמַרוּ [g] וְלֶמֶתְחָעָקוּ׃ 38 וֵאמַר לְהוֹן [h] כַּרְיָאתִי לַהּ לְנַפְשִׁי עַדְמָא [i] לְמוֹתָא [k] קָנוּ לִי
הָרְכָא [l] וְשָׁהֲרוּ עִמִּי׃ 39 [m] וּפְרַק קְלִיל וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי [n] וְמַצְלֵא הָוָא וְאֲמַר אֲבִי אִן מֶשְׁכָּחָא [o] נֶעֱבַרְנִי כְּחָא הָנָא
בְּרֵם לָא אֵיךְ דְּאָנָא צָבֵא אֶנָא אֶלָּא אֵיךְ דְּאַנְתָּ׃ 40 וְאָתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וְאַשְׁכַּח אִנּוּן כַּר [p] דַּמְכִין וְאֲמַר לְכֵאפָא הָכַנָא
לָא אֶשְׁכַּחְתּוּן חָדָא שָׁעָא דְּתֶשְׁהָרוּן עִמִּי׃ 41 [q] אֶתְתְּעִירוּ וְצַלּוּ דְּלָא [r] תֵּעְלוֹן [s] לְנִסְיוֹנָא רוּחָא מְטַיְּבָא פַּגְרָא דֵּין [t] כְּרִיהוּ׃

[a] לְמַר [b] קְרָא [c] יְתֵב [d] אִזֵל [e] צְלָא [f] כְּמַר [g] עוּק [h] כְּרַח [i] מוּת [k] קְנָא [l] שְׁהַר פּירוּשׁ שְׁקַד [m] פְּרַק בּלשׁוֹן כּוּר [n] צְלָא בּלשׁוֹן פּלְ [o] עֲבַר [p] דַּמַךְ [q] עוֹד [r] עֲלַל [s] נִסָּא [t]

Ioh.13. d.38

35 * Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.

35 * λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Mar. 14. d.32 Luc. 22. d.39

36 *Tunc venit Iesus cum illis in villam quę dicitur Geth-semani: & dixit discipulis suis, Sedete hîc, donec vadam illuc, & orem.

36 * τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.

37 * Et assumpto Petro & duobus filiis Zebedęi, cœpit cōtristari & mœstus esse.

37 * καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

38 * Tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem: sustinete hîc, & vigilate mecum.

38 * τότε λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

39 * Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

39 * καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων, πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.

40 * Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes: & dicit Petro, Sic non potuistis vna hora vigilare mecum?

40 * καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;

41 * Vigilate, & orate vt non intretis in tẽtationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

41 * γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον· ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

42 * Iterum secundò abiit: & orauit, dicens, Pater mi, si nō potest hic calix trāsire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

42 * πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξατο λέγων, πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.

43 * Et venit iterùm, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorū grauati.

43 * καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.

44 *Et relictis illis, iterùm abiit: & orauit tertiò, eundem sermonem dicens.

44 * καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

45 * Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquauit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

45 * τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.

46 * Surgite, eamus: ecce appropinquauit qui me tradet.

46 * ἐγείρεσθε· ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

Mar. 14. c.43 Luc. 22. c.47 Ioh. 18. c.3

47 *Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cū eo turba multa cum gladiis & fustibus, missi à principibus Sacerdotum & senioribus populi.

47 * καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

48 * Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum.

48 * ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.

49 * Et confestim accedens ad Iesum, dixit, Aue rabbi. Et osculatus est eum.

49 * καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

50 * Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum: & tenuerunt eum.

50 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

---

42 הוּב אֵזַל דְּחַרְתֵּין זַבְנִין צַלֵּי וְאָמַר אֲבִי אִן לָא מְשְׁכַּח חֲנָא כְּסָא דְנֶעְבַּר אֶלָּא אִן [a] אֶשְׁתֵּיתֵהּ נֶהֱוֵא [b] עֲבִינָךְ׃

43 וְאָתָא הוּב [c] אַשְׁכַּח אֱנוּן כַּר דַּמְכִין עֵינֵיהוֹן גֵּיר [d] יַקִּירָן חֲמֵי׃ 44 וְשָׁבַק אֱנוּן וְאֵזַל הוּב צַלֵּי דַּהֲלַת זַבְנִין וְלֵת

[e] לְמֶלְתָא אֳמַר׃ 45 הֲיֵדִין אֲתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וְאֳמַר לְהוֹן דַּמְכוּ מְכִיל [f] וְאִתְחַנְיחוּ הָא [g] מְטָה שָׁעְתָא וּבְרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא

[h] מֶשְׁתְּלֶם בַּאֲיֵדֵיהוֹן [i] דְּחַטָּיֵא׃ 46 [k] קוּמוּ [l] נֵאזַל הָא מְטָא הַהוּ דְּמַשְׁלֶם לִי׃ 47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא יְהוּדָא מֶשְׁלָמְנָא

חַד מִן תְּרֵעְסַרְתָּא אֲתָא וְכֻכְשָׁא עִמֵּהּ סַגִּיאָא עִם [m] סַפְסָרֵא [n] וְחוּטְרָא מִן לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְעַמָּא׃ 48 וְיָהֵב הֲוָא

לְהוֹן אָתָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא וְאֳמַר לְהוֹן דְּנָשֵׁק אֲנָא הוּא לֵהּ [o] אֲחוּדוּ׃ 49 וּמֵחֲדָא קְרֵב לְוָת יֵשׁוּעַ וְאֳמַר שְׁלָם רַבִּי

וְנָשֵׁקֵהּ׃ 50 הוּא דֵּין יֵשׁוּעַ אֳמַר לֵהּ עַלְתִי [p] דְּאַתְיֵת חַבְרִי הָיֵדִין אֶתְקְרִבוּ [q] וְאַרְמִיוּ אִידֵיהוֹן עַל יֵשׁוּעַ וַאֲחַדוּהִי׃

[a] שְׁתָא [b] עִבְדָא
[c] שְׁכַח בלשון מצא
[d] יְקַר [e] מַלָּל [f] נוּחַ
[g] מְטָא [h] שְׁלֵם [i] חֲטָא
[k] קוּם [l] אֵזַל
[m] פירושו חרבים
[n] עבראית שבטים
[o] אֳחַר [p] אִתָּא [q] רָמָא

51 * Et ecce vnus ex iis qui cum Ieschua erant extendit manum suam, distrinxitque gladium, ac percussit seruum summi Sacerdotis, & abstulit auriculam eius.

52 * Tunc dixit ei Jeschua: Conuerte gladium in locum suum. ij enim omnes qui acceperint
53 gladios, gladiis morientur. * An putas me non posse petere à Patre meo, vt nunc sistat plusquàm duodecim legiones angelorum?
54 * Quomodo igitur implerentur Scripturę,
55 quum sic oporteat fieri? * In illa hora dixit Jeschua turbis: Tanquam aduersus sicarium exiuistis cum gladiis & fustibus, vt comprehendatis me. Quotidie apud vos in templo sedebam, & docebam, neque comprehendi-
56 stis me. * Hoc autem factum est vt implerentur Scripturæ Prophetarum. Tũc discipuli omnes reliquerunt eum, & aufugerunt.
57 * Illi autem qui prehenderunt Jeschua, abduxerunt eum ad Kaiopho summum Sacerdotem, vbi Scribæ & seniores congregati
58 erant. * Schemeoun autem Kipho ibat post eum procul vsque ad atrium summi Sacerdotis: & ingressus intrò sedebat cum mi-
59 nistris, vt videret finem. * Principes autem Sacerdotum, & seniores, omnisque Synagoga, quærebant aduersus Jeschua testes, vt eum morti addicerent, nec inuene-
60 runt.

* Et venerunt multi testes falsi: postremò verò accesserunt duo, & inquiunt:
61 * Iste dixit: Possum dissoluere templum Dei, & triduo ædificare ipsum.
62 * Et surrexit summus Sacerdos, & ait ei: Ne verbum quidem respondes? quid isti testificantur contra te?
63 * Ieschua verò tacebat. & subdens summus Sacerdos dixit ei: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Meschicho filius Dei.
64 * Ait illi Jeschua: Tu dixisti. Ego dico vobis, ab hoc tempore videbitis Filium hominis sedentem à dextera potentiæ, & venientem super nubes cælorum.
65 * Tunc summus Sacerdos scidit vestimenta sua, & ait: En blasphemauit: quid amplius exquiruntur nobis testes? ecce nunc audistis blasphemiam eius.

---

51 וְהָא חַד מִן הָנוּן דְּעִם יֵשׁוּעַ [a] אוֹשִׁט אִידֵה וְשָׁמַט סַפְרָא [b] וּמְחָיהִי לְעַבְדֵה דְּרַב כָּהֲנָא וְשַׁקְלֵה [c] אֻדְנֵה׃
52 הַיְדִין אֲמַר לֵה יֵשׁוּעַ [d] אַהֵפֵךְ סַפְסָרָא לְדוּכְתֵה כְּלְהוֹן גַּיר הָנוּן דְּנָסְבוּ סַיְפָא [e] נְמוּתוּן׃ 53 אוֹ סָבַר
אַנָּח דְּלָא מָשְׁכַח אֲנָא [f] דֶּאבְעֵא מִן אֲבִי [g] וְנָקִים לִי חָשָׁא יַתִּיר מִן תַּרְתַּעְסָרָא [h] לֶגְיוּנִין דְּמַלְאכָא׃ 54 אֵיכַנָא הָכִיל
[i] נֶהְמָרוּן [k] כְּתָבָא דְּהָכְנָא וְלָא דְּנֶהֱוֵא׃ 55 בְּהֵי שָׁעְתָּא אֲמַר יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא אַיְךְ דְּעַל גַּיְסָא נְפַקְתּוּן בְּסַפְסָרָא וַכְחוּטְרֵא
[l] דְּתֶחְדוּנֵנִי כְּלִיוֹם לְוָתְכוֹן בְּהֵיכְלָא יָתֵב הֲוֵית [m] וּמַלֶּף וְלָא אֲחַדְתּוּנֵנִי׃ 56 הָדָא דֵּין דַּהֲוָת דְּנֶתְמַלוּן כְּתָבֵא דַּנְבִיאֵא
הַיְדִין תַּלְמִידֵא כְּלְהוֹן שַׁבְקוּתֵה וַעֲרָקוּ׃ 57 וְהָנוּן דְּאַחְדוּתֵה לְיֵשׁוּעַ [n] אַובְלוּהִי לְוָת קַיָּפָא רַב כָּהֲנָא אֵיכָא דְּסָפְרֵא
וְקַשִּׁישֵׁא כְּנִישִׁין הֲווֹ׃ 58 שָׁמְעוֹן דֵּין כְּאפָא אָזֵל הֲוָא בָּתְרֵה עַד תַּרְעָא לְדָרְתֵה דְּרַב כָּהֲנָא [o] וְעָל יְתֵב לְגַו עִם

[a] וְשָׁט [b] מְחָא [c] אֻדְנָא כמו׳ אותן
[d] הַפֵּךְ [e] מוּת [f] בְּעָא
[g] קוּם [h] לגיון מן לשון יון
[i] מְלָא [k] כְּתַב
[l] אֲחַז [m] אֻלַּף
[n] יְבַל [o] רְחַץ
[p] עֲלַל

51 * Et ecce vnus ex his qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum, & percutiēs seruum principis Sacerdotum, amputauit auriculam eius.

51 * καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

52 * Tunc ait illi Iesus: Cōuerte gladium tuum in locum suum. omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Gen. 9. a.6 Apo. 13. c.10

52 * τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀπόστρεψον σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται.

53 * An putas quia non possum modo rogare Patrem meū, & exhibebit mihi modò pluſquàm duodecim legiones angelorū?

53 * ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων;

54 * Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?

Isa. 53. c.10

54 * πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι;

55 * In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me? quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.

55 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

56 * Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur scripturæ Prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

Sup. c. 31 Mar. 14. c.53 Luc. 22. f.54 Ioh. 18. d.24

56 * τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

57 * At illi tenentes Iesum, duxerūt ad Caipham principem Sacerdotum, vbi Scribæ & seniores conuenerant.

57 * οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.

58 * Petrus autem sequebatur eum à longè, vsque in atrium principis Sacerdotum. Et ingressus intrò, sedebat cum ministris, vt videret finem.

58 * ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος.

59 * Principes autem Sacerdotū & omne cōcilium quærebāt falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent:

Mar. 14. f. 55

59 * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι·

60 * Et non inuenerunt, cùm multi falsi testes accessissent. Nouissimè autem venerunt duo falsi testes:

60 * καὶ οὐχ εὗρον· καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες,

61 * Et dixerunt: Hic dixit, Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud.

Ioh. 2. d. 19

61 * εἶπον, οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.

62 * Et surgens princeps Sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea quæ isti aduersum te testificantur?

62 * καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

63 * Iesus autem tacebat. Et princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei.

63 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

64 * Dicit illi Iesus, Tu dixisti. verumtamen dico vobis, à modo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Sup. 16. d.27 2.Thes.4 d.14 Rom. 14 b.10

64 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

65 * Tunc princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens, Blasphemauit: Quid adhuc egemus testibus? ecce, nunc audistis blasphemiam.

65 * τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.

---

[a] דַּחֲשָׁא דְנֶחֱזֵא חַרְתָּא ׃ 59 רַבְּיָ כָהֲנֵא דֵּין וְקַשִּׁישָׁא וְכֹנוּשְׁתָּא כְּלָהּ [b] בָּעַיִן הַוּוֹ עַל יֵשׁוּעַ [c] סָהֲדָא אַיִךְ [d] דְּנִמְיחוּנֵיהִי ׃
60 וְלָא [c] אַשְׁכְּחוּ [f] וְאַתּוֹ סַגִּיאֵא סָהֲדָא דְשׁוּקְרָא אֲחָרַיִת דֵּין קְרִבוּ תְּרֵין ׃ 61 וְאָמְרִין הָנָא אֲמַר [g] דְּמְשַׁבַּח אֶנָא
[h] דְּאֶשְׁרָא הֵיכְלָא דֵאלָהָא וְלַתְלָתָא יוֹמִין [i] אֶבְנֵיוֹהִי ׃ 62 [k] וְקָם רַב כָּהֲנָא וְאָמַר לֵהּ מִדֶּם [l] מְפַנֵּא אַנְתְּ פָּתְגָמָא
מָנָא מַסְהֲדִין עָלַיִךְ הָלֵין ׃ 63 יֵשׁוּעַ דֵּין שַׁתִּיק הֲוָא וַעֲנָא רַב כָּהֲנָא וְאָמַר לֵהּ [m] מוֹמָא אֲנָא לָךְ בֵּאלָהָא חַיָּא [n] דְּתֵאמַר
לַן אִן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דֵּאלָהָא ׃ 64 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דִּמִן הָשָׁא [o] תְּחֲזוֹנֵיתִי
לִבְרֵהּ דֵּאֱנָשָׁא דְיָתֵב מִן יְמִינָא דְחַיְלָא וַאֲתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא ׃
65 הֵידֵין רַב כָּהֲנָא [p] צָרֵי מָאנָוֹהִי וַאֲמַר הָא גַדְּף מָנָא מֵכִיל [q] מֶתְבָּעַיִן לַן סָהֲדָא הָא הָשָׁא שְׁמַעְתּוּן [r] גּוּפֵּהּ ׃

[a] דְּחַשׁ ופירושו משמשין
[b] בְּעָא [c] סְהַד [d] מות
[e] שְׁכַח בלשון משא
[f] אֶתָא [g] שְׁכַח בלשון יכל
[h] שְׁרָא [i] בְּנָא [k] קוּם
[l] פְּנָא [m] יְמָא [n] אֱמַר
[o] חֲזָא [p] צְרָא
[q] בְּעָא [r] גַּרְף

66 * Quid vultis? Reſponderunt & aiunt:
67 Reus eſt mortis. * Tunc expuerunt
in faciem eius, & infligebant ei colaphos: a-
lij verò percutiebant eum, dicentes:
68 * Vaticinare nobis Meſchicho quis te per-
69 cuſſerit. * Kipho autem ſedebat extrà
in atrio: & acceſſit ad eum ancilla quædam,
& ait illi, Tu quoque eras cum Jeſchua Na-
70 zareno. * Is autem negauit coram om-
nibus, & dixit ei, Neſcio quid dicas.
71 * Et quum exiſſet in veſtibulum, vidit
eum alia mulier, & ait illis qui illic aderant,
Erat & iſte cum Jeſchua Nazareno.
72 * Et rurſus negauit cum iureiurando, Nõ
73 noui hominem illum. * Paulò pòſt au-
tem acceſſerunt ij qui adſtabant, & dixe-
runt Kipho: Sanè & tu ex ipſis es: nam &
locutio tua tete demonſtrat.
74 * Tunc cœpit ſeipſum deuouere, ac iurare,
Non noui illum hominem. Et in illa ipſa ho-
75 ra cantauit gallus. * Et recordatus eſt
Kipho ſermonis Jeſchua, qui dixerat ei, An-
tequàm cantet gallus tribus vicibus, abne-
gabis me. Et egreſſus foras fleuit amarè.

Matutinis feria ſexta Paſſionis.

CAP. XXVII.

1 QUum autem eſſet diluculum, conſilium
iniere aduerſus Jeſchua principes Sacer-
dotum, & ſeniores populi, vt eum mortiad-
2 dicerent. * Et vincierunt eum, eumque
adduxêre, ac tradiderunt Pilato præfecto.
3 * Tunc Iihoudo proditor, quum videret
damnatum iri Jeſchua, pœnituit, & profe-
ctus retulit illos triginta argenteos ad prin-
cipes Sacerdotum & ſeniores.
4 * Et ait: Peccaui, quippe qui prodide-
rim ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt ei:
Quid ad nos? tu noueris.
5 * Et proiecit illos argenteos in templum,
& diſceſſit; abienſque ſtrangulauit ſeſe.
6 * Principes verò Sacerdotum tulerunt
illud argentum, & aiunt: Non licet mittere
ipſum in domum oblationis, quoniam pre-
tium ſanguinis eſt.
7 * Et conſilium inierunt, emeruntque ex
eo agrum figuli, ad monumentum peregri-
norum.

---

66 מָנָא ᵃ צָבִין אַנְחוּן עֲנוֹ וַאמְרִין ᵇ חַיִב הוּ מִוְתָא ׃ 67 הֵידִין ᶜ רָקוּ בַאפּוֹהִי ᵈ וּמַקְפְחִין הֲווֹ לֵהּ אַחֲרָנָא דֵּין ᵉ סָחִין
ᵃ עָנָא ᵇ חַיָב ᶜ רָקַק
ᵈ קָפַח ᵉ מְחָא ᶠ נָבָא
68 חֲווֹ לֵהּ וַאמְרִין ׃ 68 ᶠ אֶתְנַבָּא לַן מְשִׁיחָא מַנוּ הוּ דִמְחָךְ ׃ 69 כֵּיפָּא דֵּין יָתֵב הֲוָא לְבַר בְּדַרְתָּא וְקָרֵבַת לְוָתֵהּ
אַמְתָּא חָדָא וַאמַרָא לֵהּ אַף אַנְתְּ עִם יֵשׁוּעַ הֲוַיְתְּ נָצְרָיָא ׃ 70 הוּדֵין כְּפַר קֳדָם כֻּלְּהוֹן וַאמַר לָא יָדַע אֲנָא מָנָא אָמְרָא
אַנְתְּי ׃ 71 וְכַד נְפַק לְסִפָּא חֲזָתֵהּ אַחֲרָתָא וַאמְרָא לְהוֹן דְּהַמַן הֲוָא אַף הָנָא עִם יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא ׃
72 וְתוּב כְּפַר ᵍ בְּמוֹמָתָא דְּלָא יָדַע אֲנָא לֵהּ לְגַבְרָא ׃ 73 מִן בָּתַר קַלִיל דֵּין קָרְבוּ הָנוּן ʰ דְּקָיְמִין וַאמְרוּ לְכֵיפָּא
ᵍ יְמָא ʰ קוּם ⁱ שְׁרִר
ופי׳ רשו׳ באמת
יְדַע ⁱ חָרַם ᵐ יְמָא
שְׁרִירַאִית אַף אַנְתְּ מִנְהוֹן אַנְתְּ אַף מַמְלַלְךְ גִּיר ᵏ מוֹדַע לָךְ ׃ 74 הֵידִין שָׁרִי ˡ לְמַחֲרְמוּ ᵐ וְלֵמֵאמַר דְּלָא יָדַע אֲנָא
לֵהּ לְגַבְרָא וּבָה בְּשָׁעָתָא קָרָא תַּרְנְגָלָא ׃

66 * Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt, Reus est mortis.

Isa. 50. b.6 Mar. 14. g.65 67 * Tunc expuerunt in faciem eius; & colaphis eum ceciderunt, alij autem palmas in faciem eius dederunt:

68 * Dicentes; Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?

Luc. 22. f.55 Ioh. 18. d.25 69 * Petrus verò sedebat foris in atrio: & accessit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Iesu Galilæo eras.

70 * At ille negauit coram omnibus, dicens, Nescio quid dicis.

71 * Exeunte autem illo ianuam, vidit eũ alia ancilla: & ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Iesu Nazareno.

72 * Et iterùm negauit cum iuramento, Quia non noui hominem.

73 * Et post pusillum accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.

74 * Tunc cœpit detestari & iurare quia non nouisset hominem. Et cõtinuò gallus cantauit.

75 * Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat, Prius quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

1 MAnè autem facto consilium inierũt omnes principes Sacerdotum & seniores populi aduersus Iesum, vt eum morti traderent.

Mar. 15. b.16 Luc. 22. g.61 Luc. 23. a.1 Ioh. 18. c.28 2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præsidi.

3 * Tunc videns Iudas qui eum tradidit quòd damnatus esset, pœnitẽtia ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum & Senioribus:

4 * Dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.

Act. 1. c. 18 5 * Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

6 * Principes autem Sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbanam; quia pretium sanguinis est.

7 * Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.

66 * τί ὑμῖν δοκεῖ; ⸋ οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, ἔνοχος θανάτου ἐστί.

67 * τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. ⸋ οἱ δὲ ἐρράπισαν,

68 * λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

69 * ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου.

70 * ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις.

71 * ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου.

72 * καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.

73 * μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ, ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.

74 * τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

75 * καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με. ⸋ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

κζ.

1 * Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες ⸋ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ⸋ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε αὐτὸν θανατῶσαι.

2 * καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

3 * τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ προδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις,

4 * λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. ⸋ οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

5 * καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε, ⸋ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

6 * ⸋ οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

7 * συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

---

75 * וַאֲתַדְכַר כֵּאפָא ᵇ מִלְּתָה דְיֵשׁוּעַ דַאמַר הֲוָא לֵה דַקְדֵם ᶜ דְנָקְרָא תַרְנְגְלָא תְלָת זַבְנִין תֶּכְפוֹר בִּי וְנָפַק לְבַר בְּכָא

ᵈ מְרִירָאִית ׃ דְצַפְרָא דְצָרִיבְתָא דְחַשָּׁא ע קֻפְלָאן כז

1 כַּד דַּיִן הֲוָא צַפְרָא מִלְּכָא נְסַבוּ עַל יֵשׁוּעַ רַבֵּי כָּהֲנָא וְקַשִּׁישֵׁא דְעַמָּא אַיְךְ ᵉ דַנְמִיתוּנֵיהִי ׃ 2 ᶠ וְאַסְרוּהִי

ᵍ וְאַבְלוּהִי ʰ וְאַשְׁלְמוּהִי לְפִילַטוֹס הֶגְמוֹנָא ׃ 3 הֵידֵין יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא כַּד חָזָא ⁱ דְאִתְחַיַּב יֵשׁוּעַ ʲ אִתְחֲוִי וְאָזַל ᵐ אַהֵפֵךְ הַלִּין

תְּלָתִין דְּכָסְפָּא לְרַבֵּי כָּהֲנָא וְלִקַשִּׁישֵׁא ׃ 4 וְאָמַר ⁿ חֲטֵיתִי דַאשְׁלֵמְתּ דְּמָא ᵒ זַכְיָא הֵנוּן דַּיִן אֲמַרוּ לֵהּ לַן מָא לַן אַנְתְּ יְדַע אַנְתְּ ׃

5 וְשָׁדִיוּהִי כָּסְפָּא בְּהֵיכְלָא וְשַׁנִּי וְאָזַל קָנַק נַפְשֵׁהּ ׃ 6 רַבֵּי כָּהֲנָא דַּיִן שַׁקְלוּהִי לְכָסְפָּא וַאֲמַרוּ לָא שַׁלִּיט

ᵖ דְנִרְמְיוּהִי בֵּית קוּרְבָּנָא מְטַל ᵍ דְטִימֵי דְמָא הוּ ׃ 7 וְנָסְבוּ מִלְּכָא וְזַבְנוּ בֵּהּ ʳ אֲגוּרְסֵהּ דְפַחְרָא לְבֵית קְבוּרָא דַאכְסְנָיֵא ׃

M

ᵃ דְכַר כמו זכר
ᵇ מִלֵּל ᶜ קָרָא בלשון שור
ᵈ מָרַר ᵉ מות אֲשֶׁר
ᶠ יָבַל ʰ שָׁלַם
ᵍ בלשון יון
ʲ חִיב ⁱ תְּחֵא ᵐ חֲפַךְ
ⁿ חֲטָא ᵒ זָכָא
ᵖ רְמָא ᵍ בלשון יון
ʳ פרושו שדה

8 * Propterea dictus est ager ille, Ager sanguinis, ad hunc vsque diem.

9 * Tunc impletum est quod dictum fuerat per Prophetam, dicentem: Et accepi triginta argenteos pretium illius honorandi, de quo pacti sunt à filiis Israel.

10 * Et dedi eos pro agro figuli, vti præceperat mihi Dominus.

11 * Ipse verò Ieschua stetit coram Præfecto: & interrogauit eum Præfectus, & dixit ei: Es tu rex ille Ihoudæorum? ait illi Ieschua, Tu dixisti.

12 * Quumque accusarent eum principes Sacerdotum & Seniores, ne verbum quidem ipse respondit.

13 * Tunc dixit Pilatus: Non audis quàm multa testificentur contra te?

14 * Neque reddidit ei rationem, ne verbum quidem vllum. & hac de re admirationi fuit valdè.

15 * Porrò in omni Festo consueuerat Præfectus dimittere vinctũ vnum populo, quem ipsi voluissent.

16 * Detinebatur autem ab eis vinctus famosus, qui vocabatur Bar-Abba.

17 * Quumque fuissent congregati, dixit eis Pilatus: Vtrum vultis dimittã vobis? Bar-Abba, an Ieschua qui vocatur Meschicho?

18 * Nouerat enim Pilatus quòd per inuidiam tradidissent eum.

19 * Quum autem sederet Præfectus pro tribunali suo, misit ad eum vxor ipsius, qui diceret ei, Nihil tibi rei sit cum illo iusto. multa enim passa sum in somno meo hodie propter eum.

20 * Principes autem Sacerdotum & Seniores persuaserunt turbis, dimittendum illis esse Bar-Abba, Ieschua verò perdendum.

21 * Subdensque Præfectus, ait illis, Vtrum vultis dimittam vobis è duobus illis? Ipsi verò dixerunt, Bar-Abba.

22 * Dixit eis Pilatus: Ipsi verò Ieschua, qui vocatur Meschicho, quid faciam?

23 * Dicunt omnes, Crucifigatur. Ait illis Pilatus: Enimuerò quid mali fecit? Illi verò magis clamabant, & dicebant, Crucifigatur.

---

8 מִטֻּל הָנָא [a]אֶתְקְרִי אֲגוּרְתָא הַהוּ קְרִיתָא דְּדָמָא עַדְמָא לְיוֹמָנָא׃ 9 הֵידֵין [b]אִתְמַלִּי מִדֶּם [c]דְּאִתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָא
דְּאָמַר [d]וְנָסְבֵת תְּלָתִין דְּכְסְפָּא וְסַוְהִי [e]דְּיַקִּירָא [f]דְּקָעוּ מִן בְּנֵי יִסְרָיֵל׃ 10 [g]וְיָהְבוּ אֲנוּן לַאֲגוּרְתָּה דְּפַחָרָא אַיְקָ
דַּפְקַד לִי מָרְיָא׃ 11 הוּדֵין יֵשׁוּעַ קֳדָם הִגְמוֹנָא וְשַׁאֲלֵהּ הִגְמוֹנָא וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָא דְיִהוּדָאֵי דַּיְיָא אֲמַר לֵהּ
יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃ 12 וְכַד [h]אִכְלִין הֲוָו קַרְצוֹהִי רַבֵּי כָּהֲנָא וְקַשִּׁישֵׁא מִדֶּם פֻּתְגָמָא הוּלָא [i]פָּנִי׃ 13 הֵידֵין אֲמַר לֵהּ
פִּילַטוֹס לָא שָׁמַע אַנְתְּ כְּמָא מַסְהֲדִין עֲלָיִךְ׃ 14 וְלָא יְהַב לֵהּ פֻּתְגָמָא אֲפִלָּא בַּחֲדָא [k]מִלָּא וְעַל הָדָא [l]אִתְדַּמַּר טָב׃
15 בְּכָל עִדָּן דַּיִן מְעַד הַהוּא הִגְמוֹנָא [m]דְּנָשְׁרָא אֲסִירָא חַד לְעַמָּא אַיְנָא דְּהֵנּוּן [n]צְבִין הֲווֹ׃ 16 אֲסִיר

[a] קְרָא [b] מְלָא [c] אֲמַר [d] נְסַב [e] יְקַר [f] קְצַץ [g] יְהַב [h] פִּירוּשׁוֹ מִלְּשׁוֹנִים [i] פָּנָא בְּלָשׁוֹן אַחֵר [k] מִלֵּל [l] דְּמַר פֵּירוּשׁוֹ חָכְמָה [m] שָׁרָא [n] צְבָא

8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον.

9 τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ·

10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.

11 ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμών, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.

12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;

14 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.

15 κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν τῷ ὄχλῳ ἕνα δέσμιον, ὃν ἤθελον.

16 εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον βαραββᾶν.

17 συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;

18 ᾔδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.

19 καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

20 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, βαραββᾶν.

22 λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.

23 ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω.

---

8 *Propter hoc vocatus est ager ille Haceldama, hoc est, ager sanguinis, vsq; in hodiernum diem.

Act. 1.c. 19

9 * Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretiũ appretiati quem appretiauerunt à filiis Israel:

Ier. 11.c. 12

10 * Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

11 * Iesus autem stetit ante Præsidem, & interrogauit eum Præses, dicens: Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis.

Mar. 15. a.2 Luc. 23. a.3 Ioh. 18. f.33

12 * Et cùm accusaretur à principibus Sacerdotum & senioribus, nihil respondit.

13 * Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia?

14 *Et non respondit ei ad vllum verbũ: ita vt miraretur Præses vehementer.

15 * Per diem autem solennem consueuerat Præses populo dimittere vnũ vinctum quem voluissent.

16 * Habebãt autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.

17 * Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus?

18 * Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum.

19 * Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illo. multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

20 * Principes autem Sacerdotum & Seniores persuaserunt populis vt peterent Barabbam, Iesum verò perderent.

Mar. 15. b.11 Luc. 23. c.18 Ioh. 18. g.4 Act. 3.c. 14

21 * Respondens autem Præses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.

22 * Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes, Crucifigatur.

23 * Ait illis Præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.

---

16 חָנָא לְהוֹן דִּין אֲסִירָא [a] דִּיעָא [b] דְּמִתְקְרָא בַּר אַבָּא ׃

17 וְכַד כְּנִישִׁין אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס לְמַן [c] צְבִין אַנְחוֹן

[d] דְּאֶשְׁרֵא לְכוֹן לְבַר אַבָּא אוֹ לְיֵשׁוּעַ דְּמִתְקְרָא מְשִׁיחָא ׃

18 יָדַע הֲוָא גֵּיר פִּילַטוֹס דְּמִן [e] חֶסְמָא [f] אַשְׁלְמוּהִי ׃

19 כַּד יְתֵב דִּין הַגְמוֹנָא עַל [g] בִּימָא דִּילֵהּ [h] שְׁלַחַתְ לֵהּ אִנְתְּתֵהּ וַאֲמַר לֵהּ לָא לָךְ וְלָהּ זַדִּיקָא סַגִּי גֵּיר [i] חֶשֵׁת בְּחֶלְמִי

יוֹמָנָא מֶטַלְתֵּהּ ׃ 20 וְרַבְּיָא כָּהֲנֵא דִּין וְקַשִּׁישָׁא [k] אַפִּיסוּ לְכֶנְשָׁא [l] וְנֶשְׁרֵא לְהוֹן לְבַר אַבָּא [m] וְנַאבְּדוּן ׃

21 וַעֲנָא הַגְמוֹנָא וַאֲמַר לְהוֹן לְמַן [n] צְבִין אַנְתּוּן [o] דְּאֶשְׁרֵא לְכוֹן מִן תַּרֵיהוֹן הַנּוּן דִּין אֲמָרוּ לְבַר אַבָּא ׃

22 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס וְלֵישׁוּעַ [p] דְּמִתְקְרָא מְשִׁיחָא מָנָא אֶעְבֵּד לֵהּ אֲמָרִין כֻּלְּהוֹן [q] נְזְדְּקֵף ׃

23 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עְבַד הַנּוּן דִּין [r] יַתִּירְאִית [s] קְעוֹ וַאֲמָרוּ נְזְדְּקֵף ׃

a יְדַע b קְרָא c עְבָא
d שְׁרָא e עִבְרָאִית קַנְטָה
f שְׁלֵם g בִּים
מִן לְשׁוֹן יָם
h שְׁלַח i חֲשַׁשׁ k פִּיס
l שְׁרָא m אֲבַר n עְבָא
o שְׁרָא p קְרָא q זְקַף
r יְתַר s קְעָא

24 * Pilatus autem quum videret se nihil proficere, sed magis tumultum fieri; accipiens aquam abluit manus suas in conspectu turbæ, & ait: Innoxius sum à sanguine istius iusti:
25 vos noueritis. * Et respondit omnis populus, & ait: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Lectio ad tertiam horam.

26 * Tunc soluit eis Barabba, ac flagellis cædit Jeschua, eumq; tradidit vt crucifigeretur.
27 * Tunc milites Præfecti duxerunt Jeschua in prætorium, & congregarunt aduersus eum
28 vniuersam cohortem. * Et exuerunt eum, ac
29 induerunt eum chlamyde coccinea. * Et cõtexuerunt coronam spineam, & imposuêre capiti eius, & arundinem in dexteram eius: et genuflectentes sese super genua sua coram eo, illudebant ei, dicentes: Pax, rex Iihoudæorũ.
30 * Et expuerunt in faciem eius, ceperuntque arundinem, ac percutiebant eum super caput
31 ipsius. * Quumque illusissent ei, exuerunt eum chlamyde, induerunt que vestimentis suis, &
32 abduxerunt eum vt crucifigeretur. * Et quũ exissent, inuenerunt virum Kourinæum nomine Schemeoun: hunc angariarunt vt baiu-
33 laret crucem eius. * Venerúntque in locum qui vocatur Gogoultho, cuius interpretatio
34 est Cranium. * Et dederunt ei acetum bibendum mistum cum felle. & gustauit, noluít-
35 que bibere. * Quumque crucifixissent eum, partiti sunt vestimenta eius sorte; vt impleretur id quod dictum est per Prophetam: Partiti sunt vestimenta mea inter se, & su-
36 per vestem meam iecerunt sortem. * Et sede-
37 bant ac custodiebant eum illic. * Et imposuerunt super caput eius occasionem mortis eius in scriptura: HIC EST IESCHVA REX ILLE IIHOVDAEORVM.

Ad sextam horam.

38 * Porrò crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextera eius, & alter à sinistra eius.
39 * Illi autem qui transibant blasphemabant aduersus eum, & mouebant capita sua, di-
40 centes: * Destructor tẽpli, & ædificans ipsum triduo, libera animam tuam [teipsum]: si filius
41 Dei es, & descende de cruce. * Itidem et principes Sacerdotum illudebant ei cum Scribis, & Senioribus ac Perischæis, & dicebant:

---

24 פִּילַטוֹס דֵּין כַּד חָזָא דְּמֵרַם לָא [a]מְהַר אֶלָּא [b]דַּחְיָא רוֹבָא הָוֵא שְׁקַל מַיָּא [c]אַשְׁיג אִידָוהִי לְעֵין כֻּנְשָׁא וְאָמַר
[d]מְחַסֵּי אֲנָא מִן דְּמֵהּ דְּהָנָא זַדִּיקָא אַנְתוּן [e]חֲזָן׃ 25 וַעֲנוֹ כֻּלְּהוֹן עַמָּא וְאָמְרוּ דְּמֵהּ עֲלַיְן וְעַל בְּנַיְן׃
[f]קְרֵינָא דְּתֵלַת שָׁעִין עא 26 הֵידֵין שְׁרָא לְהוֹן לְבַר אַבָּא וְנַגַּד בְּפַרְגָּלָא לְיֵשׁוּעַ [g]וְאַשְׁלְמֵהּ [h]דְּנֶזְדְּקֵף׃
27 הֵידֵין [i]אֶסְטְרַטְיוֹטֵא דְּהִגְמוֹנָא דַּבְּרוֹהִי לְיֵשׁוּעַ [k]לְפְרֶטוֹרִין וְכַנְּשׁוּ עֲלוֹהִי כֻּלָּה אַסְפִּיר׃ 28 [m]וְאַשְׁלְחוּתֵהּ
[n]וְאַלְבְּשׁוּהִי [o]כְּלָמִים דְּזָחוּרִיתָא׃ 29 וְגַדְּלוּ כְּלִילָא דְעוֹזָנֵיָא [p]וְסָמוּ בְּרֵישֵׁהּ וְקָנְיָא בְּיַמִּינֵהּ וַבְּרֵכוּ עַל [q]בּוּרְכֵיהוֹן
[r]קָדָּמוֹהִי [s]וַמְבַזְּחִין הֲווּ בֵּהּ וַאֲמְרִין שְׁלֵם מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃ 30 [t]וְרָקוּ בְּפַרְצוּפֵהּ וְשַׁקְלוּ קָנְיָא [u]וּמְחִין הֲווֹ לֵהּ עַל
רֵשֵׁהּ׃ 31 וְכַד בַּזְּחוּ בֵּהּ אַשְׁלְחוּהִי כְּלָמִים וְאַלְבְּשׁוּהִי [v]נַחֲתוּהִי [x]וְאוּבְלוּהִי [y]דְּנֶזְדְּקֵף וְכַד נָפְקִין [z]אַשְׁכַּחוּ גַּבְרָא

[a] יִתֵּר [b] רוּב אוּרִיכ [c] שׁוּג [d] חַסִּי פֵּירוּשׁוּ נְקֹה [e] יְדַע [f] קְרָא [g] שְׁלַם [h] זְקַף כְּמוֹ בִּלְשׁוֹן יוּן [i] מִן לְשׁוֹן יוּן [k] מִן לְשׁוֹן יוּן [m] שְׁלַח [n] לְבַשׁ [o] מִן לְשׁוֹן יוּן [p] סוּם [q] בֶּרֶךְ [r] בְּזַח [s] רָקַק [t] מְחָא פֵּירוּשׁוּ לְבוּשִׁין [u] יָבַל [v] זְקַף [x] שָׁכַח

‡ Videns autē Pilatus quia nihil proficeret,sed magis tumultus fieret; accepta aqua,lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius: vos videritis. ‡ Et respondens vniuersus populus , dixit : Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

‡ Tunc dimisit illis Barabbam:Iesum autem flagellatum tradidit eis , vt crucifigeretur. ‡ Tunc milites Præsidis suscipientes Iesum in Prætorium , congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: ‡ Et exuentes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei: ‡Et plectentes coronam de spinis,posuerūt super caput eius, & arundinem in dextera eius. & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue Rex Iudæorum.

‡ Et expuentes in eum,acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

‡ Et postquàm illuserunt ei,exuerunt eum chlamyde,& induerunt eum vestimentis eius,& duxerunt eum vt crucifigerēt . ‡Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariauerunt vt tolleret crucem eius. ‡ Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha , quod est Caluariæ locus.

‡ Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.&cùm gustasset,noluit bibere. ‡ Postquàm autem crucifixerunt eum,diuiserunt vestimēta eius,sortem mittentes : vt impleretur quod dictum est per Prophetam,dicentem: Diuiserunt sibi vestimenta mea , & super vestem meā miserunt sortem.‡Et sedentes seruabant eum.‡Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptā:HIC EST IESVS REX IVDAEORVM.

‡ Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris,& vnus à sinistris.

‡ Prętereuntes autem blasphemabant eum mouentes capita sua: ‡ Et dicentes: Vah qui destruis templum Dei,& in triduo illud reædificas : salua temetipsum: si Filius Dei es,descende de cruce.‡Similiter & principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & Senioribus , dicebant:

Mar.15. b.16 Ioh.19. a.1

Mar.15. b.21 Luc.23. d.26 Mar.15. b.21 Luc.23. c.33 Ioh.19. c.17

Mar.15. c.24 Luc.23. c.33 Ioh.19. a.18

Psal.21. c.19 Ioh.19. c.24

Ioh.2.d. 19

24 ‡ ἰδὼν δὲ ὁ πιλᾶτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου
25 τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. ‡ καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

26 ‡ Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.
27 ‡ τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν
28 σπεῖραν. ‡ καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.
29 ‡ καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.
30 ‡ καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔ-
31 τυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ‡ καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.
32 ‡ ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.
33 ‡ καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λε-
34 γόμενος κρανίου τόπος, ‡ ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν.
35 ‡ σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.
36 ‡ καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.
37 ‡ καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

38 ‡ τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσαὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ ἀριστερῶν.
39 ‡ οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν·
40 ‡ καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.
41 ‡ ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ φαρισαίων, ἔλεγον,

---

קוּרִינָיָא דִּשְׁמֵהּ שִׁמְעוֹן לְהָנָא ׳ שַׁחֲרוּ דִּנְשָׁקוֹל זְקִיפֵהּ ׃ 33 [b]וְאַתּוֹ לְרוּכְתָא [c]דְּמִתְקְרֵיָא גֻּגוֹלְתָא הֲוֵי [d]דְּמִתְפַּשְׁקָא
קָרְקַפְתָּא ׃ 34 וְיַהֲבוּ לֵהּ [e]דְּנָשְׁתָּא חַלָּא [f]דְּחָלִיט בְּמֵרָרְתָא וְטָעֵם וְלָא [g]צָבֵא לְמִשְׁתֵּא ׃ 35 וְכַד זַקְפוּהִי פַּלְגוּ נַחֲתוּהִי
בְּפַסָּא־דְּנָתְמַלָּא מֵרֵם דְּאָתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא דְּפַלְגוּ נַחֲתֵי בֵּינָתְהוֹן וְעַל לְבוּשִׁי [h]אַרְמִיו פְּסָא־ 36 וְיָתְבִין הֲווֹ וְנָטְרִין
לֵהּ תַּמָּן ׃ 37 [i]וְסָמוּ לְעֵל מִן רֵשֵׁהּ [k]עִלְּתָא [l]דְּמַוְתֵהּ בִּכְתָבָא הֲנוֹ וְשׁוּעַ מַלְכָּא דְיהוּדָיֵא ׃ דשת שין עכ
38 וְאִזְדַּקְפוּ עִמֵּהּ תְּרֵין לָסְטַיָּא חַד מִן יְמִינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ ׃ 39 אִילֵּין דֵּין דְּעָבְרִין הֲווֹ מְגַדְּפִין הֲווֹ עֲלוֹהִי
[m]וּמְנִידִין רֵשֵׁיהוֹן וְאָמְרִין ׃ 40 סָהַר הֵיכְלָא וּבָנֵא לֵהּ לַחְלָתָא יוֹמִין פַּצָּא נַפְשָׁךְ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא [o]וְחוֹת מִן
זְקִיפָא ׃ 41 הָכְנָה אַף רַבֵּי כָּהֲנָא מְבַוְּחִין הֲווֹ עִם סָפְרָא וְקַשִּׁישֵׁא וַאֲמְרִין ׃

[a] שְׁחַר [b] אֶתָא [c] קְרָא
[d] פְּשַׁק פֵּרוּשׁוֹ הִתְגַּם
[e] שְׁתָא [f] חֲלַט בְּלַל פֵּרוּשׁוֹ
[g] צְבָא [h] רָמָא [i] סוּם
[k] עֲלַל [l] מוּת
[m] זְקַף
[n] כּוֹד
[o] גְּחַת

42 * Alios seruauit, seipsum non potest seruare: si rex est Israel, descendat nunc de cruce, vt videamus, & credamus in eum.

43 * Confidit in Deo, redimat eum nunc, si vult eum. dixit enim: Filius Dei sum.

44 * Itidem & sicarij illi, qui erant crucifixi cum eo, exprobrabant ei.

Ad nonam horam.

45 * A sexta autem hora factæ sunt tenebræ super vniuersam terram vsque ad horam
46 nonam. * Et circiter horam nonam exclamauit Ieschua alta voce, & ait: Deus, Deus, quare dereliquisti me?

47 * Homines autem ex iis qui adstabant illic quum audissent, dicebant: Iste Iliio vocauit.

48 * Et in illa ipsa hora excurrit vnus ex eis, & accepit spongiam, eamque impleuit aceto, & circumposuit arundini, & propinauit ei.

49 * Reliqui verò dicebant: Sinite, videamus an veniat Ilijo vt redimat eum.

50 * Ipse verò Ieschua rursum exclamauit alta voce, & emisit spiritum suum.

51 * Et statim superficies ianuæ [velum] templi scissa est in duas partes à summo vsque ad imum, terraque commota est, et petræ scissæ.

52 * Et monumenta aperta sunt, & cadauera multa Sanctorum qui obdormierant,
53 surrexerunt. * Et exierunt, ac post resurrectionem suam ingressi sunt ciuitatem sanctam, & apparuerunt multis.

54 * Centurio autem, & qui cum eo seruabant Ieschua, quum vidissent terræmotum, & ea quæ facta fuerant, timuerunt vehementer, & dixerũt: Verè iste erat filius Dei.

55 * Erant autem illic mulieres multæ prospicientes eminus: illæ venerant post Ieschua à Galilæa, & ministrauerant ei.

56 * Quarum vna erat Mariam Magdeloitho, & Mariam mater Iaakoub & Iausi, ac mater filiorum Zabdai.

Ad vesperam Sabbathi Annunciationis.

57 * Quum autem esset vespera, venit vir diues à Rometho nomine Iauseph, qui & ipse discipulus fuerat Ieschua.

---

42 לְאַחֲרָנֵא [a] אַחִי נַפְשֵׁהּ לָא מְשֵׁכַח לְמַחְיוּ אִן מַלְכֵּהּ הוּ דְיִסְרָיֵל נֵחוּת הָשָׁא מִן זְקִיפָא [b] וְנֶחֱזֵא [c] וַנְהֵימִן בֵּהּ ׃ [z] חַיָּא [b] חֲזָא [c] חֵימִן

43 [d] תְּכִיל עַל אֱלָהָא [e] נֶפְרְקִיוּהִי הָשָׁא אִן צַבָּא בֵּהּ אֱמַר גִּיר בַּרָה אֲנָא דַאלָהָא ׃ 44 הָכְנוּתָ אָף גַּנָּבֵא הָנוּן [d] תְּכֵל [e] פְּרֵק [f] זְקַף

[f] דְּאָזְדַקְפוּ עִמֵּהּ מְחַסְדִּין הָוֵו לֵהּ ׃ וְתֵשַׁע שָׁעִין עג

45 מִן שֵׁת שָׁעִין דֵּין הָוָא חֲשׁוֹכָא עַל כְּלָהּ אַרְעָא עַדְמָא לְשָׁעָא חָשַׁע ׃ 46 וְלָאפֵי חֲשַׁע שָׁעִין קָעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא [g] רוֹם [h] שְׁבַק כתוב [i] קוּם [k] שְׁמַע [l] מן לשון יון

[g] רָמָא וַאמַר אֵיל אֵיל לְמָנָא [h] שְׁבַקְתָנִי ׃ 47 אֲנָשִׁין דֵּין מִן הָנוּן [l] דְּקָיְמִין הָוֵו תַּמָּן כַּד [k] שְׁמַעוּ אָמְרִין הָוֵו הָנָא לְאֵלְיָא

קָרָא ׃ 48 וּבָהּ בְּשָׁעָתָא רְהֵט חַד מִנְהוֹן וְשָׁקַל [l] אֶסְפוּגָא [m] וּמָלָהּ חָלָא [n] וְסָמָהּ בְּקַנְיָא [o] וּמַשְׁקֵא הָוָא לֵהּ ׃ [m] מְלָא [n] טוּם [o] שְׁקָא

49 שַׁרְנָא דֵּין אָמְרִין הָוֵו שְׁבוֹקוּ נֶחֱזֵא אִן אָתָא אֵלְיָא [p] לְמִפְרְקֵהּ ׃ 50 תּוּבִין יֵשׁוּעַ הוּב קָעָא בְּקָלָא [q] רָמָא [p] פְּרֵק [q] רוּם

* Alios saluos fecit, seipsum non po- 42
Sap.2.d.18 test saluum facere: si rex Israel est, descen
dat nunc de cruce, & credemus ei.
Psal.21.b.9 * Confidit in Deo: liberet nunc eum 43
si vult: dixit enim, Quia Filius Dei sum.
* Idipsum autem & latrones qui cru- 44
cifixi erant cum eo, improperabant ei.

* A sexta autem hora tenebræ factæ 45
sunt super vniuersam terram, vsque ad
horam nonam.
* Et circa horam nonam clamauit Ie- 46
Psal.21.a.2 sus voce magna, dicens, Eli, Eli, lamma-
sabacthani? hoc est, Deus meus, Deus
meus, vt quid dereliquisti me?
* Quidam autem illic stantes & au- 47
dientes, dicebant, Eliam vocat iste.
* Et continuò currens vnus ex eis, ac- 48
Psal.68.c.22 ceptam spongiam impleuit aceto; & im
posuit arundini, & dabat ei bibere.
* Cæteri verò dicebant: Sine, videa- 49
mus an veniat Elias liberans eum.
* Iesus autem iterum clamans voce 50
magna, emisit spiritum.
* Et ecce velum templi scissum est in 51
2.Par.3.d.14 duas partes, à summo vsque deorsum. &
terra mota est, & petræ scissæ sunt:
* Et monumenta aperta sunt: & mul- 52
ta corpora sanctorum qui dormierant,
surrexerunt.
* Et exeuntes de monumentis post 53
resurrectionẽ eius, venerunt in sanctam
ciuitatem; & apparuerunt multis.
* Centurio autem & qui cum eo e- 54
rant custodientes Iesum, viso terræmo-
tu & his quæ fiebant, timuerunt valdè,
dicentes: Verè filius Dei erat iste.
Mar.15.d.40 * Erant autem ibi mulieres multæ à 55
longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilęa,
ministrantes ei:
* Inter quas erat Maria Magdalene, & 56
Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater
filiorum Zebedæi.

Mar.15.d.42 Luc.23.g.50 Ioh.19.g.38 * Cùm autem serò factum esset, ve- 57
nit quidam homo diues ab Arimathæa, G
nomine Ioseph, qui & ipse erat discipulus Iesu.

42 * ἄλλους ἔσωσεν· ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ.
43 * πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γάρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.
44 * τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτόν.

45 * Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.
46 * περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλί, ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί; τοῦτ' ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;
47 * τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ὅτι Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος.
48 * καὶ δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.
49 * οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν.
50 * ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.
51 * καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν,
52 * καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη.
53 * καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.
54 * ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.
55 * ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ.
56 * ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

57 * Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἁριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ἰησοῦ.

---

[a] עֲרָא [b] זוּעַ [c] פְּתַח [d] קוּם [e] עֲלַל [f] חֲזָא [g] חֲזוֹ [h] זוּעָא [i] שְׁרַר [k] חֲזָא [l] רְחַק [m] אִתָּא

וְשָׁבַק רוּחֵהּ׃ 51 וּמְחָרָא אַפֵּי חַרְעָא דְהֵיכְלָא [a] אֶצְטְרִי לַחֲרִין מִן לְעֵל עַד מָא לְתַחְרֵת וְאַרְעָא [b] אֶתְחְזִעַת וְכַאפֵּא
[c] וּבֵית קְבוּרָא [c] אֶתְפַּתַּחוּ וּפְגְרָא סַגִּיאָא דְקַדִּישֵׁא דְשָׁכְבִין הֲווֹ [d] קָמוּ׃ 52 וְנַפְקוּ וּבָתַר קִיֲמְתֵהּ
[e] עָלוּ לַמְדִינְתָּא קַדִּישְׁתָּא [f] וְאִתְחֲזִיוּ לְסַגִּיאָא׃ 53 קֳנְטְרוֹנָא דְיָתִיר וְדַעֲמֵהּ דְנָטְרִין הֲווֹ לְיֵשׁוּעַ כַּד [g] חֲזוֹ [h] זוּעָא וַאֲיִלִין
דַּהֲוַי דְחִלוּ טָב וְאָמְרוּ [i] שַׁרִירָאִיתּ הָנָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃ 54 אִירְ הֲוֵי דִּין חַמָּן נַשֵּׁא סַגִּיאָתָא [k] דְחָזִין הֲוֵי מִן
[l] רוּחָקָא הַלִּין [m] דְאתֵי הֲווֹ בְּתַרֵהּ דְיֵשׁוּעַ מִן גְּלִילָא וְמְשַׁמְּשִׁין הֲווֹ לֵהּ׃ 55 דַּחֲזָא מְנַהֲיִן מַרְיָם מַגְדָּלִיתָא וּמַרְיָם
אֵמֵהּ דְיַעֲקוֹב וְדִיוֹסִא וְאִמְהוֹן דִּבְנֵי זַבְדִי׃ דַּרְמְשָׁא דְשַׁבְתָּא דְסָבְרָתָא עֵר
[n] לְמַר 57 כַּד הֲוָא דַּיְרַמְשָׁא אֲתָא גַּבְרָא עַתִּירָא מִן רָמְתָא דְשִׁמֵּהּ יוֹסֵף דְּאַף הוּ [n] אֶתְתַּלְמַד הֲוָא לְיֵשׁוּעַ׃

58 * Is adiit Pilatum, petiitque corpus Jeschua. & præcepit Pilatus vt daretur ei cor-
59 pus illud. * Et accepit Jauseph corpus, & inuoluit illud linteo lini mundi.
60 * Illudque posuit in monumento suo nouo, quod excciderat in petra: & aduoluerunt saxum ingens, ac posuerunt super ostium monumenti, & abierunt.
61 * Erant autem illic Mariam Magdeloitho & Mariam altera, quæ sedebant è regione sepulchri.

Matutinis Sabbathi Annuntiationis.

62 * Die verò crastina quæ est post Parasceuem, congregati sunt principes Sacerdotum, & Perischæi ad Pilatum:
63 * Et dicunt ei: Domine noster, meminimus seductorem illum dixisse dum viueret, Tertio pòst die resurgam.
64 * Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in tertium diem, ne fortè veniant discipuli eius & furentur eum noctu: dicantque populo, De domo mortuorum surrexit: & sit error nouissimus peior priore.
65 * Dixit eis Pilatus: Habetis custodes: ite, custodite sicut scitis.
66 * Illi autem profecti custodierunt sepulchrum, & obsignarunt saxum illud cum custodibus.

Ad vesperam Dominicæ Resurrectionis.

CAP. XXVIII.

1 VEsperè autem in Sabbatho, quum exoritura esset prima hebdomadis [Dominica,] venit Mariam Magdeloitho & Mariam altera, vt spectarent sepulchrum.
2 * Et ecce terremotus magnus factus est: Angelus enim Domini descendit de cælis, & accedens reuoluit saxum ab ostio; sedebatque
3 super illud. * Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius candi-
4 dum sicut nix. * Et præ timore ipsius contremuerunt ij qui custodiebant, & facti
5 sunt instar mortuorum. * Respondit autem Angelus, & ait mulieribus, Vos ne timeatis. scio enim Ieschua, qui crucifixus est,
6 vos quærere. * Non est hic: surrexit enim prout dixit. venite, videte locum in quo positus fuerat Dominus noster.

58 * ܗܢܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܦܝܠܛܘܣ ܘܫܐܠ ܦܓܪܗ ܕܝܫܘܥ ܘܦܩܕ ܦܝܠܛܘܣ ܕܢܬܝܗܒ ܠܗ ܦܓܪܐ ׃
59 ܘܢܣܒ ܝܘܣܦ ܦܓܪܗ ܘܟܪܟܗ ܒܣܕܢ ܕܟܬܢ ܢܩܝ ׃ * ܘܐܬܬܝܗ ܒܒܝܬ ܩܒܘܪܐ ܚܕܬܐ ܕܢܩܪ ܒܟܐܦܐ ܪܒܬܐ
60 ܘܓܠܓܠ ܥܠ ܬܪܥܐ ܕܒܝܬ ܩܒܘܪܐ ׃ * ܘܐܬܬ ܬܡܢ ܡܪܝܡ ܡܓܕܠܝܬܐ ܘܡܪܝܡ ܐܚܪܬܐ ܘܝܬܒܢ
61 ܒܩܒܠ ܩܒܪܐ ׃ * ܐܝܬ ܕܝܢ ܒܗܢ ܡܪܝܡ ܡܓܕܠܝܬܐ ܘܡܪܝܡ ܐܚܪܬܐ ܕܝܬܒܢ ܒܩܒܠ ܩܒܪܐ ׃

ܒܫܒܬܐ ܕܒܫܪܬܐ ܕܒܣܪ ܒܫܒܐ

62 * ܒܝܘܡܐ ܕܝܢ ܕܒܬܪ ܝܘܡ ܥܪܘܒܬܐ ܐܬܟܢܫܘ ܪܒܢܐ ܘܦܪܝܫܐ ܠܘܬ ܦܝܠܛܘܣ ׃
63 ܘܐܡܪܝܢ ܠܗ ׃ * ܡܪܢ ׃ ܐܬܕܟܪܢ ܕܗܘ ܬܥܝܐ ܐܡܪ ܒܗܘ ܕܚܝ ܬܪܝܨ ܒܬܪ ܬܠܬ ܝܘܡܝܢ ܐܩܘܡ ׃
64 * ܗܒ ܠܢ ܐܦ ܗܫܐ ܕܢܛܪܘܢ ܩܒܪܐ ܥܕ ܝܘܡܐ ܬܠܬܝܐ ܕܠܡܐ ܐܬܝܢ ܬܠܡܝܕܘܗܝ ܘܢܓܢܒܘܢܝܗ
ܘܢܐܡܪܘܢ ܠܥܡܐ ܕܡܝܬܝܐ ܩܡ ׃ ܘܗܘܐ ܫܠܡܘܬܐ ܒܝܫܬܐ ܡܢ ܩܕܡܝܬܐ ׃
65 * ܐܡܪ ܠܗܘܢ ܦܝܠܛܘܣ ׃ ܐܝܬ ܠܟܘܢ ܢܛܪܐ ׃ ܙܠܘ ܛܪܘ ܐܝܟ ܕܝܕܥܝܢ ׃
66 * ܐܢܘܢ ܕܝܢ ܐܙܠܘ ܛܪܝܪܘ ܠܩܒܪܐ ܚܬܡܘ ܠܐܒܢܐ ܥܡ ܢܛܪܐ ׃

ܒܨܠܘܬܐ ܕܫܒܐ ܕܩܝܡܬܐ

1 * ܒܨܪܬܐ ܕܝܢ ܒܫܒܬܐ ܒܕ ܢܗܪ ܒܚܕ ܒܫܒܐ ܐܬܬ ܡܪܝܡ ܡܓܕܠܝܬܐ ܘܡܪܝܡ ܐܚܪܬܐ ܠܡܚܙܐ ܩܒܪܐ ׃
2 * ܘܗܐ ܪܓܫܐ ܪܒܐ ܗܘܐ ܗܘ ׃ ܡܠܐܟ ܡܪܝܐ ܢܚܬ ܡܢ ܫܡܝܐ ܘܩܪܒ ܘܓܠܓܠ ܐܒܢܐ ܡܢ ܬܪܥܐ
3 ܘܝܬܒ ܥܠܘܗܝ ׃ * ܘܗܘ ܕܝܢ ܚܙܘܬܗ ܐܝܟ ܢܘܗܪܐ ܘܠܒܘܫܗ ܚܘܪ ܐܝܟ ܬܠܓܐ ׃
4 * ܘܡܢ ܕܚܠܬܗ ܐܬܙܥܙܥܘ ܢܛܪܐ ܘܗܘܘ ܐܝܟ ܡܝܬܐ ׃ * ܘܥܢܐ ܡܠܐܟܐ ܘܐܡܪ ܠܢܫܐ
5 ܐܢܬܘܢ ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ ׃ ܐܢܐ ܝܕܥ ܐܢܐ ܕܝܫܘܥ ܕܨܠܝܒ ܐܢܬܘܢ ܒܥܝܢ ܠܡܒܥܐ ׃
6 * ܠܝܬ ܗܘ ܐܬܪ ܗܫܐ ׃ ܩܡ ׃ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ׃ ܬܘ ܚܙܘ ܐܬܪܐ ܕܣܝܡ ܡܪܢ ׃

58 חָנָא קְרֵב לְוָת פִּילַטָּוס וְשַׁאל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וּפְקַד פִּילַטָּוס ᵃ וְיָהִיב לֵהּ פַּגְרָא ׃ 59 וְשַׁקְלֵהּ יוֹסֵף לְפַגְרָא
ᵃ יְהַב
ᵇ סוּם ᶜ נְקַר
ᵈ עֲנַל כְּמוֹ גגל
ᵉ רְמָא ᶠ יְתֵב ᵍ עֲרַב
ʰ דְּכַר ⁱ טְעָא ᵏ קוּם
ˡ זְחַר ᵐ אֲתָא ⁿ מוֹת
ᵒ טְעָה כְּמוֹ פְּעָא

וְכַרְכֵהּ בַּחֲיָצָא דְּכָתָנָא נַקְרָא ׃ 60 ᵇ וְסָמֵהּ בְּבֵית קְבוּרָא חַדְתָּא דִּילֵהּ ᶜ דְּנָקִיר בְּכֵאפָא ᵈ וְעַגַּל כֵּאפָא רַבְתָּא ᵉ אֲרְמִיו
עַל תַּרְעָא דְּבֵית קְבוּרָא וַאֲזַלוּ ׃ 61 אִית תַּמָּן מַרְיָם מַגְדַּלְיָתָא וּמַרְיָם אָחֳרָתָא ᶠ דְּיָתְבָן תַּמָּן לְקוּבְלָהּ דְּקַבְרָא ׃
ᵉ רָמָא ᶠ יְתֵב ᵍ עֲרַב
דְּצַפְרָא דְּשַׁבְּתָא דְּסַבַּרְתָּא עח

62 לְיוֹמָא דֵּין דְּסָחַר דְּאִיהוֹהִי בְּתַר ᵍ עֲרוּבְתָּא אֶתְכַּנְּשׁוּ רַבְּיָא כָּהֲנָא וּפְרִישָׁא לְוָת פִּילַטָּוס ׃ 63 וְאָמְרִין לֵהּ מָרָן
ʰ דְּכַר ⁱ טְעָא ᵏ קוּם
ʰ אִתְדְּכַרְן דְּהַהוּ ᵏ מַטְעְיָנָא אֲמַר הַוָא כַּד חַי דְּמָן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין ᵏ קָאֵם אֲנָא ׃ 64 פְּקוֹד הָכִיל ˡ מְזַדְּהָרִין בְּקַבְרָא עַדְמָא
ˡ זְחַר ᵐ אֲתָא ⁿ מוֹת
לְתַלְתָּא יוֹמִין דִּלְמָא ᵐ נֶאתוֹן תַּלְמִידוֹהִי נְגַנְּבוּנֵיהִי בְּלֵלְיָא וְנֵאמְרִין לְעַמָּא דְּמָן בֵּית ⁿ מִיתֵא קָם וְתֵהֲוֵא ᵒ טוֹעַת אֲחָרֵיתָא
ᵒ טְעָה כְּמוֹ פְּעָא

58 * Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus.

59 * Et accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda.

60 * Et poſuit illud in monumento ſuo nouo quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.

61 * Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.

62 * Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſceuen, conuenerunt principes Sacerdotum & Phariſæi ad Pilatum,

63 * Dicentes, Domine, recordati ſumus quia ſeductor ille dixit adhuc viuēs, Poſt tres dies reſurgam.

64 * Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum vſque in diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli eius, & furētur eum: & dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit nouiſſimus error peior priore.

65 * Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam. ite, cuſtodite ſicut ſcitis.

66 * Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum: ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.

CAP. XXVIII.

1 VEſperè autem Sabbathi quæ luceſcit in prima Sabbathi, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrū. A

Mat. 16. b.6 Ioh. 20.c 21

2 * Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cælo: & accedens, reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum:

3 * Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimentum eius ſicut nix.

4 * Præ timore autē eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.

5 * Reſpondens autem angelus, dixit mulieribus, Nolite timere vos: ſcio enim quòd Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis.

6 * Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit. venite, & videte locum vbi poſitus erat Dominus.

58 * οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.

59 * καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ.

60 * καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.

61 * ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

62 * Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον,

63 * λέγοντες, κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.

64 * κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

65 * ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

66 * οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

κή.

1 * Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον.

2 * καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

3 * ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών.

4 * ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί.

5 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξί, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε.

6 * οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.

---

58 * אָזַל בּ חָתַם בִּישָׁא מִן קַדָּמֵיתָא׃ 59 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס אִית לְכוֹן קֻסְטָוֹנְרָא ג זְלוּ אֶזְדַּהֲרוּ אֲיכַנָּא דְיָדְעִין אֲנְתוּן׃ 66 אֲזְלוּן
דֵּין אֲזָלוּ אֶזְדַּהֲרוּ בְּקִבְרָא ד וַחֲתִמוּ בְּאַפָּא הֲוֵי עִם קֻסְטָוֹנְרָא׃ דְּרַמְשָׁא דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּקָנְמְתָא עו קָפְלָאין כח
1 בְּרַמְשָׁא דֵּין בְּשַׁבְּתָא דְּנָגַהּ חַד בְּשַׁבָּא ה אֶתָּת מַרְיָם מַגְדְּלִיתָא וּמַרְיָם אָחֳרִתָא ו דְּנָחְזִין קִבְרָא׃
2 וְהָא ז זַוְעָא רַבָּא הֲוָא מַלְאָכָא גִּיר דְּמָרְיָא נָחֵת מִן שְׁמַיָּא וְקָרֵב עַגֶּל כְּאַפָּא מִן תַּרְעָא וְיָתֵב הֲוָא עֲלֵיהּ׃
3 אֵיתוֹהִי דֵּין ח חֶזְוֵהּ אֵיךְ בַּרְקָא וְלִבּוּשֵׁהּ חִוַּר הֲוָא אֵיךְ חַלְגָא׃ 4 וּמִן ט דְּחִלְתֵּהּ י אִתְתְּזִיעוּ אֵילֵין דְּנָטְרִין
הֲווֹ וְחַווֹ אֵיךְ מֵיתֵי׃ 5 עֲנָא דֵּין מַלְאָכָא וְאֲמַר לְנָשָׁא אַנְתֵּין לָא תְּדְחֲלָן יָדַע אֲנָא גִּיר דְּלִישׁוּעַ דְּאִזְדְּקַף בָּעֵין אַנְתֵּין׃
6 לָא הֲוָא הָכָן קֳדָם לֵהּ גִּיר אֲיכַנָּא דַּאֲמַר תָּאֵין יַ חֲזַיִן דּוּכְתָּא דְּסִים הֲוָא בֵּהּ מָרָן׃

* אָזַל ב חָתַם
* אָתָא ד חֲזָא
* זוּעָא ו חִוָּא
* דְּחַל ח זוּעָא
* מוּת י זְקַף
* כְּעָא יא אֲתָא
* חָזָא טוּם

7 * Et profectæ citò dicite discipulis ipsius: Surrexit è domo mortuorum, & ecce præcedit vos in Galilæam: illic videbitis eum: ecce dixi vobis.

8 * Et abiêre citò à sepulchro cum timore et gaudio magno, & cursu contenderunt vt dicerent discipulis ipsius.

9 * Et ecce Jeschua fit eis obuiam, dixitque eis, Pax vobis. Illæ autem accedentes prehenderunt pedes eius, & adorarunt eum.

10 * Tunc dixit eis Jeschua: Ne timeatis: sed abeuntes dicite fratribus meis, vt proficiscantur in Galilæam, & illic videbunt me.

11 * Quum autem profectæ fuissent, venerunt homines ex custodibus illis in ciuitatem, & dixerunt principibus Sacerdotum quicquid factum fuerat.

12 * Et congregati sunt cum Senioribus, & consilium inierunt, dederuntque pecuniam non modicam custodibus, dicentes eis:

13 * Dicite, discipuli eius venientes furati sunt eum noctu quum dormiremus.

14 * Quod si auditum hoc fuerit coram Præfecto, nos persuadebimus ei, vosque sollicitudine liberabimus.

15 * Illi autem cùm accepissent pecuniam, egerunt sicut edocti fuerant. & exiit sermo iste inter Jhoudæos vsque in hodiernũ diem.

16 * Discipuli autem vndecim profecti sunt in Galilæam in montem, prout constituerat eis Ieschua.

17 * Et quum eum aspexissent, adorarunt eum: ex iis porrò nonnulli dubitabant.

18 * Et accedens Ieschua allocutus est eos, & dixit eis: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. sicut autem misit me Pater meus, & ego mitto vos.

19 * Ite ergo docete omnes gentes, & baptizate eas in nomine Patris, & Filij, et Spiritus Sanctitatis.

20 * Et docete eas vt seruent quicquid præcepi vobis. & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Amin.

Sancti Euangelij præconij Mathai, quod prædicauit Hebraicè in terra Palestinæ,

FINIS.

---

7 ² וְזִלִין ᵇ בַּעֲגַל וְאֲמַרִין לְתַלְמִידוֹהִי דְּקֻדָּם מִן בֵּית מֵיתָא וְהָא קָדֵם לְכוֹן לַגְלִילָא תַּמָּן חֲזוֹנָיְהִי הָא אֲמִרֶת לְכִין :
8 וְאִזְלִין עֲגַל מִן קִבְרָא בִּדְחָלְתָא ᶜ וּבְחֲדוּתָא רַבְּתָא ᵈ וְרָהֲטָן ᶜ וְנָאמְרָן לְתַלְמִידוֹהִי : 9 וְהָא יְשׁוּעַ פְּגַע בְּהִין
וַאֲמַר לְהִין שְׁלָם לְכִין הֵנִין דִּין קָרְבִי אֲחַרִי רַגְלוֹהִי וְסָגְדִי לֵהּ : 10 הַיְדִין אֲמַר לְהֵין יְשׁוּעַ לָא תְּדְחָלָן אֶלָּא ᶠ זִלִין אֲמְרִין
לַאֲחַי דְּנָאזְלוֹן לַגְלִילָא וְתַמָּן ᵍ נֶחֱזוּנַנִי : 11 כַּד אִזְלִין דִּין ʰ אִתּוֹ אֲנָשָׁא מִן קַסְטוֹנָרָא הָנוֹן לַמְדִינְתָא וְאַמְרוּ לְרַבֵּי כָּהֲנֵא
כָּל מֶרֵם וַהֲוָא : 12 וְאִתְכַּנְּשׁוּ עִם קַשִּׁישֵׁא וְנִסַּבוּ ⁱ מָלְכָא וְיַהֲבוּ כֶּסְפָּא לָא זְעוֹר לְקַסְטוֹנָרָא וְאָמְרִין לְהוֹן :
13 אֱמָרוּ דְּתַלְמִידוֹהִי אִתּוֹ ᵏ גַּנְּבוּהִי בְּלֵלְיָא כַּד ˡ דַּמְכִינַן : 14 וְאִן ᵐ אֶשְׁתְּמַעַת הָדָא קֳדֵם הֶגְמוֹנָא חֲנַן
ⁿ מְפַיְּסִינַן לֵהּ וְלָכוֹן דְּלָא ᵒ צַפְּחָא עָבְדִינַן :

ᵃ אֲזַל ᵇ פירושו פתאם ᶜ חַדָּא ᵈ רַהֲט ᵉ אֲמַר ᶠ אֲזַל ᵍ חֲזָא ʰ אִתָּא ⁱ פירושי עצה ᵏ גְּנַב ˡ וְיַמַּר ᵐ שְׁמַע ⁿ פִּיֵּס ᵒ יַצָּף

7 * Et citò euntes, dicite discipulis eius quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam. ibi eum videbitis. ecce prædixi vobis.

8 * Et exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio magno, currentes nunciare discipulis eius.

9 * Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.

10 * Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. ite, nunciate fratribus meis vt eant in Galilæam, ibi me videbunt. C

11 * Quæ cùm abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in ciuitatem, & nunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant.

12 * Et congregati cũ senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus,

13 * Dicentes: Dicite, Quia discipuli eius nocte venerũt, & furati sunt eum nobis dormientibus.

14 * Et si hoc auditũ fuerit à præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus.

15 * At illi accepta pecunia, fecerũt sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum istud apud Iudæos, vsq; in hodiernũ diẽ.

16 * Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, vbi cõstituerat illis Iesus.

17 * Et videntes eum adorauerunt, quidam autem dubitauerunt. D

18 * Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.

Ioh. 17. a. 2 Heb. 2. b. 8 Mar. 16. d. 15

19 * Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti:

20 * Docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis, & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi.

7 * καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

8 * καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

9 * καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων, χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

10 * τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.

11 * πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα.

12 * καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις,

13 * λέγοντες, εἴπατε, ὅτι Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.

14 * καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

15 * Ⓓ οἱ, λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.

16 * Ⓓ οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.

17 * Καὶ ἰδόντες αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ· Ⓓ δὲ ἐδίστασαν.

18 * καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.

19 * πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

20 * διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

---

15 הַנּוּן דֵּין כַּד נְסַבוּ כְּסַפָּא עַבַדוּ אַיך ד[2]אִלְפוּ אֱנוּן וְנָפְקַת [b]מִלְּתָא הָדָא בֵּית יְהוּדָיֵא עַדְמָא לְיוֹמָנָא ׃

16 תַּלְמִידָא דֵּין חַדְעֲסַר אֱזַלוּ לַגְלִילָא לְטוּרָא אֵיכָא [c]דְּוַעַד אֱנוּן יְשׁוּעַ ׃ 17 וְכַד [d]חֲזוּהִי סְגִדוּ לֵהּ מְנְהוּן דֵּין

18 אָתְפַּלְגוּ הֲווֹ ׃ וְקָרֵב יְשׁוּעַ מַלֵּל עִמְהוּן וְאָמַר לְהוּן [e]אֶתְיְהֵב לִי כָּל [f]שׁוּלְטָן בִּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא וְאֵיכָנָא דְּשַׁדַּרְנִי

19 אֲבִי אַף אֱנָא מְשַׁדַּר אֱנָא לְכוֹן ׃ [g]וְלוּ הָכִיל [h]תַּלְמְדוּ כָּלְהוּן עַמְמָא וְאַעֲמְדוּ אֱנוּן בְּשֵׁם אֲבָא וְבְרָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃

20 וְאַלְפוּ אֱנוּן דְּנָטְרִין כָּל מָא דְּפַקֶּדְתְּכוֹן וְהָא אֱנָא עִמְּכוֹן יוֹמָתָא עַדְמָא [k]לְשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא אָמִין ׃

[a] אַלֵּף [b] מַלֵּל
[c] וַעַד פירושו צוות
[d] חֲזָא [e] וְהַב [f] שְׁלַט
[g] אֲזַל [h] תַּלְמֵד כמו למד
[i] עִמַּד בלשון סבל
[k] שְׁלֵם

שְׁלֵם אֲוַנְגֶלְיוֹן קַדִּישָׁא כִּרְזוּתָא דְּמַתַּי דְּאִכְרֵז עֶבְרָאִית בַּאַרְעָא דְּפַלֶּסְטִינִי

Τέλος τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI IN EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

MARCVS Euangeliſta Dei electus,& Petri in Baptiſmate filius, atque in diuino ſermone diſcipulus , Sacerdotium in Iſrael agens,ſecundùm carnem Leuita,ad fidem Chriſti conuerſus,Euangelium in Italia ſcripſit ; oſtendens in eo quid & generi ſuo deberet, & Chriſto. Nam initium principij in voce Propheticæ exclamationis inſtituens ordinem Leuiticæ electionis oſtendit, vt prædicans prędeſtinatum Iohannem filium Zachariæ in voce angeli annunciantis emiſſum , non ſolùm verbum carnem factum , ſed & corpus Domini in omnia per verbum diuinæ vocis animatum, in initio Euangelicæ prædicationis oſtenderet: vt qui hæc legens ſciret cui initium carnis in

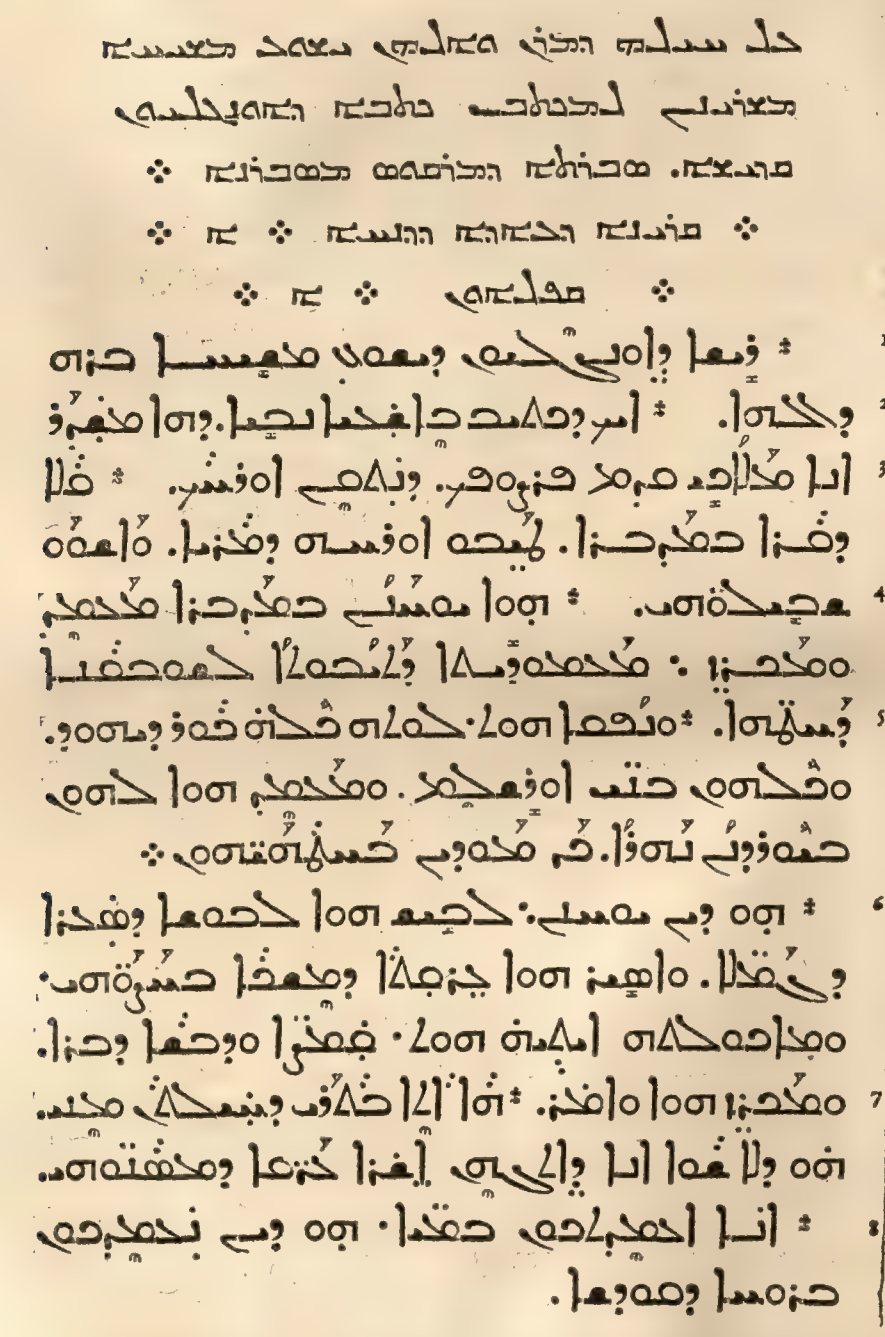

IN VIRTVTE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA CHRISTI incipimus ſcribere librum Euangelij ſacroſancti.

Euangelium Marci Euangeliſtæ.

Guidone Fabricio Boderiano exſcriptore et interprete.

Lectio Feſti Epiphaniæ.

CAPVT I.

1 *PRincipium Euangelij Jeſchua Meſchicho filij Dei:*
2 **Sicut ſcriptum eſt in Eſchaio propheta , Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui diriget viã*
3 *tuam. * Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini,& adæquate ſemitas eius.*
4 ** Erat Jouchanon in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in re-*
5 *miſſionem peccatorum. * Et exibat ad eum vniuerſa regio Jhoudææ , omneſque filij Ouriſchlem:& baptizabat eos in Iourdenon flu-*
6 *mine, cùm eſſent confeſſi peccata ſua. *Is autem Iouchanon amiciebatur veſtimento ex pilis camelorum, & erat præcinctus lumbos corrigia pellicea. cibus eius erant locuſtæ, &*
7 *mel agreſte. Et prædicabat ac dicebat: *Ecce venit poſt me qui fortior me eſt , cuius non ſum dignus qui incuruatus ſoluam corrigias*
8 *calciamentorum . * Ego baptizo vos aqua , ille verò baptizabit vos in Spiritu Sanctitatis.*

עַל חֵילֵה דְמָרָן וְאַלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְשַׁרְיָנָן לְמִכְתַּב כְּתָבָא [a] דְאוֹנְגְלְיוֹן קַדִישָׁא [b] סְבְרָא דְמַרְקוֹס סַפְּרָנָא

[a] מן לשון יון [b] סְבַר כמו נשר

[c] קְרָיָנָא [d] וְעָאנָא דְרַנְחָא פָּתְלָאוֹן א [e] קְרָא [f] וְעַד

1 רֵישָׁא דְאוֹנְגְלְיוֹן דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵה דַאלָהָא ׃ 2 אַיךְ דִכְתִיב בְּאֵשַׁעְיָא נְבִיָא דְהָא מְשַׁדַר אֲנָא מַלָאכִי

קֻדָם פַּרְצוּפָךְ [c] דְיַתְקֵן אוֹרְחָךְ ׃ 3 קָלָא [f] דְקָרֵא בְּמַדְבְּרָא סַיְבוּ אוֹרְחָה דְמָרְיָא [g] וַאשְׁוּוּ שְׁבוּלַוהִי ׃

[g] פַּתְקֵן [h] קְרָא [i] שְׁנָא

Domino & Ieſu aduenientis habitaculum caro deberet agnoſcere, atque in ſe verbum vocis, quod in conſonantibus perdiderat, inueniret. Denique cùm perfecti Euangelij opus intrans, & à Baptiſmo Domini prædicare Deum inchoans, non laborauit natiuitatem carnis, quã in prioribus viderat dicere; ſed totius exprimens expoſitionem deſerti, ieiunij numerum, tentationem diaboli, congregationem beſtiarum, & miniſterium protulit angelorum: & inſtituens nos ad intelligendum, ſingula in breui compingens, ne auctoritatem factæ rei demeret, & perficiendi operis plenitudinem non negaret. Denique amputaſſe ſibi poſt fidem pollicem dicitur vt Sacerdotio reprobus haberetur: ſed tantum conſentiens fidei prædeſtinata potuit electio vt nec ſic in opere verbi perderet, quod prius meruerat in genere. nam Alexandriæ Epiſcopus fuit. cuius per ſingula opus fuit ſcire & Euangelij in ſe dicta diſponere, & diſciplinam Legis in ſe agnoſcere, & diuinam in carne Domini intelligere naturam. Quæ in nos primùm requiri oportet, dehinc inquiſita volumus agnoſci habentes mercedem exhortationis. quoniam qui plantat & qui rigat, vnum ſunt; qui autem incrementum præſtat, Deus eſt.

SANCTVM EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT I.

1 INITIVM Euangelij Ieſu Chriſti filij Dei. A
2 *Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.
3 *Vox clamantis in deſerto, Parate viã Domini, rectas facite ſemitas eius.
4 *Fuit Iohannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentię in remiſſionem peccatorum.
5 * Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ vniuerſi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata ſua.
6 * Et erat Iohãnes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locuſtas & mel ſylueſtre edebat.
7 *Et prędicabat, dicẽs: Venit fortior me poſt me, cuius non ſum dignus procumbens ſoluere corrigiam calciamentorum eius.
8 * Ego baptizaui vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu ſancto.

Mala. 3. a. 1
Iſai. 40. a. 3
Ioh. 1. c. 15
Luc. 3. a. 4
Matt. 3. a. 1
Matt. 3. a. 5
Luc. 11. c. 22
Matt. 3. c. 12
Luc. 3. c. 16
Ioh. 1. d. 27
Act. 1. a. 5. & 2. a. 4. & 11. c. 16. & 19. a. 4

ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

κεφαλ. ά.

1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.
2 * ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
3 * φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
4 * ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
5 * Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
6 * ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.
7 * καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.
8 * ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

---

4 הֲוָא יוֹחָנָן בְּמַדְבְּרָא [a] מַעֲמַד [b] וּמַכְרֵז מַעֲמוֹדִיתָא [c] דַּתְיָבוּתָא [d] לְשׁוּבְקָנָא דַחֲטָהָא ׃
5 וְנָפְקָא הֲוָה לְוָתֵהּ כָּל כּוֹר דִיהוּד וְכָל הוֹן בְּנֵי אוּרְשְׁלֵם וּמַעֲמַד הֲוָא לְהוֹן בְּיוֹרְדְנָן נַהֲרָא כַּד [e] מְוַדְיִן בַּחֲטָהֵיהוֹן ׃
6 הוּ דֵין יוֹחָנָן [f] לְבִישׁ הֲוָא לְבוּשָׁא דְּסַעֲרָא וְאִסְיָר הֲוָא עֲרָקְתָא דְּמֶשְׁכָא בְּחַצְוֹהִי [g] וּמֵאכוֹלֵהּ אִיהֵי הֲוָת
קַמְצָא וְדִבְשָׁא דְּבָרָא וּמַכְרֵז הֲוָא וְאָמַר ׃ 7 הָא [h] אָתֵא בָּתְרִי [i] דְּחַיִלְתַּן מִנִּי הוּ דְּלָא [k] שָׁוֵא אֲנָא [l] דְּאֶתְגְּהֵן [m] אֶשְׁרֵא
עֲרָקָא דְּמַסָּנוֹהִי ׃ 8 אֲנָא אַעֲמֵדְכוֹן בְּמַיָּא הוּ דֵין נַעֲמֵדְכוֹן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃

[a] עָמַר פיתשו סכל
[b] כְּרֵז [c] תָּב כמ שוב
[d] שְׁבַק [e] יְרָא [f] לְבַשׁ
[g] אֵכֶל [h] אֲתָא [i] חֵיל
[k] שְׁוָא [l] גְּחֵן
[m] פיתשו ברע טָרָא

9 * *Et factum est in diebus illis vt venerit*
Jeschua à Nozerath Galilææ: & baptizatus
est in Jourdenon à Jouchanon.
10 * *Statimque vt ascendit ex aqua, vidit*
findi cælos, & Spiritum tanquam colum-
bam qui descendebat super eum.
11 * *Et vox extitit de cælis, Tu es Filius*
meus dilectus: in te complacui mihi.
12 * *Et confestim eduxit eum Spiritus in*
13 *desertum.* * *Fuitque illic in deserto*
diebus quadraginta, dum tentaretur à Sa-
tana: & degebat cum feris, atque ministra-
bant ei Angeli.

Ad vesperam Dominicæ post Epiphaniam.

14 * *Postquàm autem traditus fuit in* custo-
diam *Jouchanon, venit Ieschua in Galilæam,*
& prædicabat Euangelium regni Dei.
15 * *Ac dicebat, Completum est tempus, &*
appropinquauit regnum Dei: pœnitentiam
agite, & credite Euangelio.
16 * *Quumque iter faceret circa mare Gali-*
lææ, conspexit Schemeoun & Andream fra-
trem eius iacientes retia in mare. (erant enim
17 *piscatores.)* * *Et dixit eis Jeschua: Ve-*
nite post me, & efficiam vos piscatores ho-
18 *minum.* * *Et statim reliquerunt retia*
sua, ac post eum abiêre.
19 * *Quumque prætergressus fuisset paulu-*
lum, vidit Iaakoub filium Zabdai, & Jou-
chanon fratrem eius, qui & ipsi in nauicula
20 *resarciebant retia sua:* * *Et vocauit*
eos, statimque reliquerunt Zabdai patrem
suum cum mercenariis, ac post eum abiêre.
21 * *Et quũ ingressi fuissent Capharnachum,*
statim docebat in Sabbathis in Synagogis eo-
22 *rum.* * *Et mirabantur doctrinã eius: etenim*
docebat eos vt potestate valens, non autem
vt Scribæ ipsorum.
23 * *Erat porrò in Synagogis eorum homo in*
quo erat spiritus immundus: & vociferatus
24 *est, & ait:* * *Quid nobis & tibi Je-*
schua Nazarene? venisti nos perditurus? no-
25 *ui te, qui es Sanctus ille Dei.* * *Et obiur-*
gauit eum Ieschua, & ait: Occlude os tuum,
26 *& egredere ex eo.* * *Et dilacerauit eum*
spiritus ille immundus, & exclamauit voce
magna, atque exiit ab eo.

---

9 וַהֲוָא בְּיוֹמָתָא הָנוּן אֲתָא יֵשׁוּעַ מִן נָצְרַת דַּגְלִילָא וְאִתְעַמַּד בְּיוֹרְדְנָן מִן יוּחָנָן ׃
10 וּמֵחֲדָא דְסָלֵק מִן מַיָּא חָזָא
דִּ פְּרַק ב נְחַת ג עֲלַוֹהִי ׃ 11 וְקָלָא הֲוָא מִן שְׁמַיָּא אַנְתְּ הוּ בְּרִי חַבִיבָא בָךְ ה אֶתְּבְּטִית׃
12 וּמֵחֲדָא ד אַפְּקַתֵּה רוּחָא לְמַדְבְּרָא׃ 13 וַהֲוָא תַּמָּן בְּמַדְבְּרָא יוֹמָתָא אַרְבְּעִין כַּד מֶתְנַסֵּיָא מִן סָטָנָא וְאִיתַּוְהִי הֲוָא עִם
ה חַיְוָתָא וּמְשַׁמְּשִׁין הֲווֹ לֵה מַלְאֲכֵא ׃ דַּרְמְשָׁא דְּחַר בְּשִׁבְּא דְּבָתַר רַבָּתָא ב
14 בָּתַר ו דְּאִשְׁחְלֵם דִּין יוּחָנָן אֲתָא לֵה יֵשׁוּעַ לַגְלִילָא ז וּמַכְרֵז הֲוָא ח סְבַרְתָּא דְּמַלְכוּתֵה דַּאלָהָא ׃
15 וְאָמַר שְׁלֵם לֵה זַבְנָא ט וּמַטָּת מַלְכוּתָא דַּאלָהָא י תּוּבוּ יא וְהֵימְנוּ בְּסְבַרְתָּא ׃ 16 וְכַד מְהַלֵּךְ תַּדְרֵי יַמָּא דַּגְלִילָא
חָזָא לְשִׁמְעוֹן וְלַאנְדְרָאוֹס אֲחוּהִי יב דְּרָמִין יג מְצִידָתָא בְּיַמָּא אִיתַּיהוֹן הֲווֹ גִיר צַיָּדָא ׃

ז סְרַק ב נְחַת ג עֲבָא ד נְפַק ה חַיְוָא ו שְׁלֵם ז כְּרֵז ח סְבַר ט מְטָא י תֵּב יא חֵימָן יב רְמָא יג צַיָּד

9 ‡Et factum est,in diebus illis venit Ie-
Mat. 3.d 14 sus à Nazareth Galilææ : & baptizatus
est à Iohanne in Iordane.
10 ‡ Et statim ascẽdens de aqua,vidit cę-
Luc.3.d. 22 los apertos, & Spiritum tanquã colum- B
bam descendentem,& manentẽ in ipso.
11 ‡ Et vox facta est de cælis,Tu es filius
Ioh.1.d. 32 meus dilectus, in te complacui.
12 ‡ Et statim spiritus expulit eũ in de-
Matt.4. a.1 Luc.4. a.1 13 sertum. ‡ Et erat in deserto quadra-
ginta diebus, & quadraginta noctibus:
& tentabatur à satana. eratque cum be-
stiis, & angeli ministrabant illi.

14 ‡Postquàm autem traditus est Iohan-
Matt.4. b.12 Luc.4.c. 14 Ioh.4.f. 43. nes,venit Iesus in Galilæam, prædicans
Euangelium regni Dei:
15 ‡ Et dicens: Quoniam impletum est
Matt. 4. c.18 Luc.5. a.2 tempus, & appropinquauit regnũ Dei:
pœnitemini, & credite Euangelio.
16 ‡ Et præteriens secus mare Galilææ,
vidit Simonem & Andream fratrem e-
ius,mittentes retia in mare.(erant enim
piscatores.)
17 ‡Et dixit eis Iesus:Venite post me, &
faciam vos fieri piscatores hominum.
18 ‡ Et protinus relictis retibus, sequuti
sunt eum.
19 ‡ Et progressus indè pusillum , vidit
Iacobum Zebedęi & Iohannem fratrem
eius , & ipsos componẽtes retia in naui:
20 ‡Et statim vocauit illos.Et relicto pa-
tre suo Zebedæo in naui cum mercena-
riis,secuti sunt eum.
Matt.4. b.13 Luc. 4. c.31 21 ‡ Et ingrediuntur Capharnaum : &
statim Sabbathis ingressus in Synagogã,
docebat eos.
Matt. 17 d. 28 Luc.4.c. 32 22 ‡ Et stupebant super doctrina eius.
erat enim docens eos quasi potestatem
habens, & non sicut Scribæ.
23 ‡ Et erat in Synagoga eorum homo
in spiritu immundo: & exclamauit,
24 ‡Dicens:Quid nobis & tibi Iesu Na-
zarene? venisti perdere nos? scio qui sis,
Sanctus Dei.
25 ‡ Et comminatus est ei Iesus, dicens:
Obmutesce, & exi de homine.
26 ‡ Et discerpens eum spiritus immun-
dus , & exclamans voce magna , exiit
ab eo.

9 ‡ Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ
ναζαρὲτ τ γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν ἰωάννην εἰς τὸν
10 ἰορδάνην. ‡ καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε
σχιζομένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν
καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν·
11 ‡ καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀ-
γαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.
12 ‡ καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.
13 ‡ καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πει-
ραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ
ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

14 ‡ Μετὰ δὲ τ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς
τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τ βασιλείας τ θεοῦ·
15 ‡ καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
16 ‡ περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας,
εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ σίμωνος,
βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.
17 ‡ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω
ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων.
18 ‡ καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν
αὐτῷ.
19 ‡ καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζε-
βεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ
πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.
20 ‡ καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέ-
ρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλ-
θον ὀπίσω αὐτοῦ.
21 ‡ καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάβ-
βασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.
22 ‡ καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδά-
σκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμ-
ματεῖς.
23 ‡ καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύ-
ματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε,
24 ‡ λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπο-
λέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
25 ‡ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ
ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.
26 ‡ καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον. καὶ
κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

---

17 וְאֹמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ תָּוּ בָתְרִי וְאֶעֱבְדִכוֹן צַיָּדָא דַּבְנֵינָשָׁא ׃ 18 וּמִיָּד שְׁבָקוּ מְצִידָּתְהוֹן וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ ׃
19 וְכַד עָבַר קְלִיל חֲזָא לְיַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וְלִיוֹחָנָן אֲחוּהִי וְאַף לְהוֹן בְּסִפִינְתָא דְמְתַקְנִין מְצִידָּתְהוֹן ׃
20 וְקָרָא אֱנוֹן וּמִיָּד שְׁבָקוּ לְזַבְדַי אֲבוּהוֹן עִם אַגִּירָא וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ ׃ 21 וְכַד עָלוּ לִכְפַרְנַחוּם מִיָּד סַלֵּף
הֲוָא בְּשַׁבְּא בַּבְנוּשְׁתְּהוֹן ׃ 22 וְתַמְהִין הֲווֹ בְּיוּלְפָּנֵהּ מַלֵּף הֲוָא לְהוֹן גַּיר אֵיךְ מְשַׁלְטָאוּלָא אֵיךְ סָפְרֵיהוֹן ׃
23 וְאִירֵי הֲוָא בְּכַנּוּשְׁתְּהוֹן גַּבְרָא דְאִירֵי הֲוָא בֵּהּ רוּחָא טְמָאתָא וְקָעָא וְאָמַר ׃ 24 מָא לַן וְלָךְ יְשׁוּעַ נָצְרָיָא
אֲתֵיתְ לְמֵיבְרִיתַן יָדַע אֲנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישָׁה דַּאלָהָא ׃ 25 וְכָאָא בֵּהּ יְשׁוּעַ וְאָמַר סְכוֹר פּוּמָךְ וּפוֹק מִנֵּהּ ׃
26 וְשַׁדְּתֵהּ רוּחָא טְנָפְתָא וְקָעֵי בְקָלָא רָמָא וְנָפַק מִנֵּהּ ׃

[a] אָתָא [b] צִיד [c] תְּקַן [d] עַלַל [e] אַרְף [f] תְּמֵי [g] אַלַף [h] טְמָא [i] אֲבַר [k] אֲתֵי [l] סְכַר [m] נְפַק [n] שְׁרַד [o] טְנַף [p] רוּם

27 *Et obſtupuerunt omnes: & alius alium interrogabant, ac dicebant: Quid hoc eſt, & quænam eſt hæc doctrina noua, vt cum imperio & ipſiſmet ſpiritibus immundis præcipiat, & pareant ei?

28 *Et ſtatim exiit fama eius in vniuerſam regionem Galilææ.

29 *Et egreſſi è Synagoga venerunt domum Schemeoun & Andreæ cum Iaakoub et Jouchanon. 30 *Socrus autem Schemeoun iacebat ob febrim: & dixerunt ei de illa.

31 *Accedenſque prehendit eam manu, et erexit eam, & illicò dimiſit eam febris: & miniſtrabat eis.

32 *Sub veſpere autem in occaſu Solis adduxerunt ad eum illos omnes qui erant malè affecti, necnon dæmoniacos.

33 *Ciuitas autem vniuerſa coacta erat ad 34 portam. *Et ſanauit quamplurimos qui malè affecti erant morbis variis: & dæmonia multa eiecit: nec permittebat dæmoniis illis vt loquerentur, propterea quòd ipſum nouerant.

Matutinis Dominicæ ſecundæ Ieiunij.

35 *Et antelucano admodum diluculo ſurrexit, abiitque in locum deſertum, & illic 36 orabat. *Quærebant autem eum Schemeoun, quique cum eo erant.

37 *Et quum inueniſſent eum, dicunt ei: Omnes homines quærunt te.

38 *Ait illis: Ite in oppida & vrbes proximas, vt & illic prædicem: ad hoc enim veni.

39 *Et prædicabat in cunctis Synagogis eorum in vniuerſa Galilæa: & eiiciebat dæ- 40 monia. *Et venit ad eum leproſus, & procidit ad pedes eius, & precabatur eum, eique dicebat, Si vis, potes me mundare.

41 *Ipſe verò Ieſchua miſertus eſt eius: & extendens manum ſuam tetigit eum: & ait, Volo: mundus eſto.

42 *Et in illa ipſa hora diſceſſit ab eo lepra eius, ac mundus effectus eſt.

43 *Et inhibuit ei, & eiecit eum. Ac dixit 44 ei, *Vide vt nemini dicas: ſed abi, oſtende teipſum Sacerdotibus, & offer oblationem pro purgatione tua, ſicuti præcepit Mouſche, vt ſit eis teſtimonio.

27 *Et mirati sunt omnes, ita vt conquirerent inter se, dicentes: Quidnam est hoc? quænam doctrina hæc noua: quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

27 * Ϛ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστὶ τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, Ϛ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

28 *Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ.

28 * ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας.

29 *Et protinus egredientes de Synagoga, venerunt in domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Iohanne.

Matt. 8. v. 14 Luc. 4. f. 42

29 * καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου, μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

30 *Decumbebat autem socrus Simonis febricitans: & statim dicunt ei de illa.

30 * ἡ δὲ πενθερὰ τοῦ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα. καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.

31 * Et accedēs eleuauit eam apprehensa manu eius: & continuò dimisit eam febris: & ministrabat eis.

31 * καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

32 *Vespere autem facto cùm occidisset Sol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes.

32 * ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.

33 *Et erat omnis ciuitas congregata ad ianuam.

33 * καὶ ἦν πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἐπὶ τῇ θύρᾳ.

34 *Et curauit multos qui vexabantur variis languoribus: & dæmonia multa D eiiciebat: & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.

Luc. 4. g. 41

34 * καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν.

35 * Et diluculò valde surgens, egressus abiit in desertum locum: ibique orabat.

35 * Καὶ πρωῒ σφόδρα λίαν διανασὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.

36 *Et prosecutus est eum Simon, & qui cum illo erant.

36 * καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ·

37 *Et quum inuenissent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te.

37 * καὶ εὑρόντες αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.

38 *Et ait illis: Eamus in proximos vicos & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

Luc. 4. g. 43

38 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα.

39 *Et erat prædicans in Synagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eiiciens.

39 * καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

40 *Et venit ad eum leprosus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mundare.

Matt. 8. n. 2 Luc. 5. c. 12

40 * καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

41 *Iesus autem misertus eius, extendit manum suam: & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare.

41 * ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθείς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω· καθαρίσθητι.

42 *Et cùm dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mūdatus est.

42 * καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.

43 *Et comminatus est ei, statimque eiecit illum:

43 * καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν·

44 *Et dicit ei: Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te principi Sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses, in testimonium illis.

Leuit. 14 a. 3

44 * καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

וְצַפְרָא רַחֵר בְּשַׂגָא דַּתְרִין [a] וְצוּמָא ז

[a] צוּם

35 וּבְצַפְרָא קַדֵּם קָם טַב וְאָזַל לַאֲתָרָא חוּרְבָא וְתַמָּן [b] מְצַלֵּא הֲוָא׃ 36 [c] וּבָעֵין הֲווֹלֵהּ שִׁמְעוֹן וְרַעֲמֵהּ׃

[b] צְלָא [c] בְּעָא

37 וְכַד אַשְׁכְּחוּהִי אָמְרִין לֵהּ כְּלְהוֹן אֲנָשָׁא בְּעַיִן לָךְ׃ 38 אֲמַר לְהוֹן נְהֵי לְכוּ לְקוּרְיָא וְלִמְדִינָתָא דְּקָרִיבָן דְּאַף תַּמָּן

[d] אַתָא [e] נְפַק

אֲכְרֵז לְהָרָא גֵּיר [d] אֲתֵית׃ 39 וַהֲוָה מַכְרֵז בְּכְלְהֵין כְּנוּשְׁתְּהוֹן בְּכְלָּה גְלִילָא [e] וּמַפֵּק שֵׁאדָא׃ 40 וַאֲתָא לְוָתֵהּ גַּרְבָא

[f] דְּכָא [g] רְחֵם

וְנָפַל עַל רַגְלוֹהִי וּבְעָא הֲוָא מִנֵּהּ וְאָמַר לֵהּ אִן צָבֵא אַנְתְּ [f] לְמַדְכְיוּתִי׃ 41 הוּדִין יְשׁוּעַ [g] אֶתְרַחֵם עֲלוֹהִי

[h] כְּאָא [i] נְפַק

וְנַפֵּשׁ אִידֵהּ קָרֵב לֵהּ וְאָמַר צָבֵא אֲנָא אֶתְדַּכֵּא׃ 42 וּבָהּ בְּשָׁעְתָּא אֲזַל מִנֵּהּ גַּרְבוּתֵהּ וְאִתְדַּכִּי׃ 43 [h] וְכָאָא בֵּהּ [i] וְאַפְקֵהּ׃

[i] חֲזָא [j] אֲזַל

44 וְאָמַר לֵהּ [k] חֲזִי לְמָא לֶאנָשׁ אָמַר אֶלָּא [l] זֵל חֲזָא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנָא וְקָרֵב קוּרְבָנָא חֲלָף [m] תַּרְכִּיתָךְ אֵיכְנָא דְּפַקֵּד

[k] חֲזִי [l] זֵל [m] דְּכָא

מוֹשֵׁא לְסָהֲדוּתְהוֹן׃

45 * Is autem quum exiisset, cœpit prædicare multa, & diuulgare sermonem, adeò vt nequiret Ieschua apertè ingredi ciuitatem: sed foris degebat in loco deserto: & veniebant ad eum ex omni loco.

Ad oblationem Dominicę tertię Ieiunij.

CAP. II.

1 ET ingressus est rursum Jeschua in Capharnachum ad dies. Et quum audissent eum
2 domi esse, * Congregati sunt quamplurimi, ita vt non posset eos comprehendere ne vestibulum quidem ianuæ, & loquebatur cum eis sermonem. * Et venerunt ad
3 eum, & obtulerunt ei paralyticum vt per
4 quatuor baiularetur. * Quumque non possent ad eum accedere propter turbam, conscenderunt tectum, ac deiecerunt tabulatum loci in quo erat Jeschua, demiseruntque grabatum in quo iacebat paralyticus.
5 * Quum autem vidisset Jeschua fidem eorum, dixit illi paralytico: Fili mi, remit-
6 tuntur tibi peccata tua. * Erant autem illic ex Scribis & Perischæis qui sedebant,
7 & cogitabant in corde suo: * Quid iste loquitur blasphemiam? quis potest remittere peccata, nisi vnus Deus?
8 * Jeschua autem cognouit spiritu suo quòd talia cogitarent apud se: & dixit eis, Quid ista cogitatis in corde vestro?
9 * Vtrum facilius est dicere paralytico, Remittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
10 * Vt autem cognoscatis quia potis est Filius hominis in terra remittere peccata,
11 dixit paralytico: * Tibi dico, Surge: tolle grabatum tuum, & abi domum tuam.
12 * Et surrexit eo ipso momento, tulitque grabatum suum, & exiit in conspectu omnium, adeò vt mirarentur omnes, & glorificarent Deum, dicentes: Nunquam vidimus quicquam tale.

Matutinis Dominicæ tertiæ post Surrectionem.

13 * Et exiit rursum ad mare: & omnes turbæ veniebant ad eum, & docebat eos.

---

45 הוּ דֵין כַּד נְפַק שָׁרִי הֲוָא מַכְרֵז סַגִּי [a] וְאִטְבָּה [b] לְמִלְּתָא אֵיכְנָא וְלָא [c] נָשְׁבַח הֲוָא יֵשׁוּעַ [d] גַּלְיָאִית [e] דְּנֵעוֹל לַמְרִינְתָא
אֶלָּא לְבַר הֲוָא בַּאֲתַר חוּרְבָא [f] וַאֲתַיִן הֲווֹ לְוָתֵהּ מִן כָּל דּוּכְתָא ׃

קפלאון ב ד דקורבא ודחר בשבא דג דצומא

2 [g] וְעַל הוּב יֵשׁוּעַ לְכַפַּרנַחוּם לְיוֹמָתָא וְכַד שְׁמַעוּ דְּבֵיתָא הוּ ׃ [h] אֶתְכַּנְּשׁוּ סַגִּיאָא אֵיכְנָא וְלָא אֶשְׁבַּח אֲתַר
3 אֲנוֹן אַף לָא קֻדָּם תַּרְעָא וַמְמַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן [i] מִלְּתָא ׃ [j] וְאָתוֹ לְוָתֵהּ [k] מְשַׁרְיָא כַּד שְׁקִיל בֵּית אַרְבְּעָא ׃
4 וְדְלָא אֶשְׁכַּחוּ [m] לְמֶתְקָרְבוּ לְוָתֵהּ מְטַל כֶּנְשָׁא סְלִקוּ לְהוֹן לַאגְרָא [n] וַאֲרִימוּ [o] תַּטְלִילָא דַּאתַר דְּאִיתּוֹהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ
5 [p] וְשַׁבְיוּהִי לְעַרְסָא [q] דַּרְמֵא הֲוָא בָּהּ מְשַׁרְיָא ׃ כַּד חֲזָא יֵשׁוּעַ [r] הֵימָנוּתְהוֹן אֲמַר לְהוֹ מְשַׁרְיָא בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהֵיךְ ׃

[a] טְבָא פירושו השמיע [b] מְלֵל [c] שְׁכַח בלשון יכל [d] גְּלָא [e] עֲלַל [f] אֲתָא [g] עָלַל [h] מְלֵל [i] אֲתָא [j] שְׁרָא [k] קְרֵב [l] רוּם [m] טְלַל [n] שְׁבָא בלשון שלח [o] רָמָא [p] חַיְמָן [q] [r]

45 * At ille egressus cœpit prædicare & diffamare sermonẽ: ita vt iam non posset manifestè introire in ciuitatem; sed foris in desertis locis esset, & conuenie-
Luc.4.g.42 bant ad eum vndique.

45 * ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἔξω ἐπ' ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

CAP. II.

β'.

Matt. 9. a.1 Luc. 5. d. 18 octo 1 ET iterum intrauit Capharnaum post dies†. & auditum est quòd in domo esset:

1 * Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν. καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι,

confe stim 2 * Et† cõuenerunt multi, ita vt non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

2 * καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

3 * Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

3 * καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν, παραλυτικὸν φέροντες αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.

4 * Et cùm non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum vbi erat: & patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat.

4 * καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

5 * Cùm autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

5 * ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

6 * Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis:

6 * ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν,

7 * Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?
Iob.14. a.4 Isa. 43. d.25

7 * τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός;

8 * Quo statim cognito, Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris?

8 * καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

9 * Quid est facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata†: an dicere, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
tua

9 * τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράβαττον, καὶ περιπάτει;

10 * Vt autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico:)

10 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας· λέγει τῷ παραλυτικῷ,

11 * Tibi dico, Surge: tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

11 * σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

12 * Et statim surrexit ille: & sublato grabato abiit †coram omnibus, ita vt mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes, quia nunquam sic vidimus.
inde

12 * καὶ εὐθέως ἠγέρθη, καὶ ἆρας τὸν κράβαττον, ἐξῆλθεν ἐνώπιον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν, λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

13 * Et egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

13 * Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

---

* יתב
a אִיתַ֣י הָוֹ֣ו דִ֔ין חַמָּ֖ן מַן סָפְרָ֑א וַפְרִישָׁ֗א b וְיָתְבִ֣ין מִתְרַעְיִ֔ין הָוֹ֖ו בְּלִבְהֹֽון׃ 7 דְמָנָ֗א הָנָ֤א מְמַלֵּל֙ c גּוֹדָפָ֔א מַנּ֥וּ
d מְשְׁבַּח֙ לְמָשְׁבַ֣ק חֲטָהֵ֔א אֶלָּ֖א אִן֣ חַד֑ אֱלָהָֽא׃ 8 יְשׁוּעַ֙ דִּ֣ין יְדַ֔ע בְּרוּחֵ֖הּ דְּהָלֵ֣ין מְתְרַעְיִ֑ן בְּנַפְשְׁהֹ֗ון וְאָמַ֤ר לְהֹון֙ מָנָ֣א
מִתְרַעְיִ֔ין אַנְתּוּן֙ הָלֵ֣ין בְּלִבְכֹֽון׃ 9 אֵידָ֣א e פְּשִׁיקָ֗א לְמֵאמַר֙ לְמַשְׁרְיָ֣א מַשְׁבִּיקִ֔ין לָךְ֙ חֲטָהַ֣יִךְ אוֹ֔ f לְמֵאמַ֖ר דְּקוּם֙ שְׁקוֹל
עַרְסָ֣ךְ וְהַלֵּ֔ךְ׃ 10 דְּתֶרְעִ֣ין דִּ֔ין דְּשַׁלִּ֖יט הוּ֣ בְּרֵ֑הּ דְּאֶנָשָׁ֗א בַּאַרְעָ֛א לְמָשְׁבַ֥ק חֲטָהֵ֖א אֱמַ֥ר לְמַשְׁרְיָ֛א׃
11 לָךְ֥ אֲמַ֖ר אֱנָ֑א קוּם֙ שְׁקוֹל֙ עַרְסָ֣ךְ g וְזֵל֔ לְבַיְתָֽךְ׃ 12 וְקָם֙ פַּ֣ר שָׁעֲתָ֔הּ וְשָׁקַ֖ל עַרְסֵ֑הּ וְנָפַ֕ק לְעֵ֥ין כָּלְהֹ֖ון אֵיכְנָ֑א
h דְּנִתְדַּמְּרִין כָּלְהֹון i וְנַשְׁבְּחִין לַאלָהָא כַּד֙ אָמְרִ֣ין דְּלָ֔א כַּדְ֖ן j חֲזִ֥ין הֲכָנָֽא׃
דַּצְפְּרָ֣א דְּחַ֔ר בְּשַׁבָּ֖א דְּגַ֣לְתָּר k קֵימְתָ֑א ח 13 וְנָפַ֕ק תּ֖וּב לְיַמָּ֑א וְכָ֥ל כֹּנְשָׁ֛א l אָתֵ֥ין הָוֹ֖ו לְוָתֵֽהּ m וּמַלֵּ֥ף הָוָ֖א לְהֹֽון׃

a יתב
b רעא בלשון חשב
c גדף d שבח בלשון יכל
e פשק f אמר g זרע
h אזל i דמר k שבח
l חזא m קום n אתא
o אלף

14 * Quumque prætergrederetur, vidit Leui filium Chalphai ſedentem in domo Publicanorum: dixitque ei, Veni poſt me: & ſurgens poſt eum abijt.
15 * Factum eſt autem quum diſcumberet in ædibus illius, vt multi telonarij et peccatores diſcumberent cum Ieſchua, & cum diſcipulis eius. erant enim quamplurimi, & poſt eum venerant.
16 * Scribæ verò & Periſchæi quum viderent eum manducantem cum telonarijs ac peccatoribus, dixerunt diſcipulis ipſius: Quid eſt quod cum telonarijs & peccatoribus manducat & bibit?
17 * Quod quum audiſſet Jeſchua, ait illis: Non indigent ſani medico; ſed ij qui malè malè inquam affecti ſunt. Nõ veni vocatum iuſtos, ſed peccatores.
18 * Diſcipuli verò Iouchanon et Periſchæorum ieiunabant, veneruntque ac dicunt ei: Quare diſcipuli Jouchanon & Periſchæorũ ieiunant, tui verò diſcipuli, tui inquam non
19 ieiunant? * Ait illis Ieſchua, Nunquid poſſunt filij thalami, quandiu Sponſus cum eis eſt, ieiunare? minimè.
20 * Venient autem dies quũ auferetur Sponſus ab eis, tunc ieiunabunt in illo die.
21 * Nemo immittit panniculum nouum, & aſſuit veſtimento veteri, ne detrahat ſupplementum illud recens ex vetere, fiatque
22 ſciſſura maior. * Et nemo inijcit vinum nouum in vtres veteres, ne vinum diſrumpat vtres; & vtres pereant, ac muſtum effundatur: ſed inijciunt vinum nouum in vtres recentes.

Hebdomade quarta Ieiunij.

23 * Et factum eſt quum iter faceret Ieſchua Sabbatho per ſata, vt diſcipuli eius inter ambulandum vellerent ſpicas.
24 * Et dicunt ei Periſchæi: Vide quid faciunt Sabbatho, id
25 nempe quod non licet. * Ait illis Jeſchua: Nunquam legiſtis quid fecerit Dauid quum egeret ac fameſceret, quique cum eo erant?
26 * Quomodo ingreſſus ſit ædem Dei quum Abithor eſſet ſummus Sacerdos, & panem menſæ Domini comederit, quem non licet comedere, niſi Sacerdotibus, & dederit iis etiam qui ſecum erant?

---

14 וְכַד עָבַר חֲזָא לְלֵוִי בַּר חַלְפַּי דְיָתֵב בֵּית מָכְסָא וַאֲמַר לֵהּ [a]תָּא בָּתְרִי וְקָם אֲזַל בָּתְרֵהּ׃ 15 וַהֲוָא דְכַר סָמִיךְ
בְּבַיְתֵהּ סַגִיאֵא מָכְסָא וְחָטָיֵא סְמִיכִין הֲווּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם [b]תַּלְמִידְוהִי אֵיתַיְהוּן הֲווּ גֵיר סַגִיאֵא וַאֲתַוּ בָּתְרֵהּ׃
16 וְסָפְרָא וּפְרִישֵׁא כַּד [c]חֲזָאוּהִי דְלָעֵם עִם מָכְסָא וְעִם [d]חָטָיֵא אֲמָרוּ לְתַלְמִידְוהִי מָנוּ עִם מָכְסָא וְחָטָיֵא לָעֵם
[e]וְשָׁתֵא׃ 17 כַּד שְׁמַע דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן לָא [f]סְנִיקִין [g]חֲלִימֵא עַל [h]אָסָיָא אֶלָּא אִילֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין לָא [i]אֵתִית
[k]דְּאֶקְרָא לְזַדִּיקָא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃ 18 תַּלְמִידְוהִי דְיוֹחָנָן וְדִפְרִישֵׁא [l]צָיְמִין הֲווּ וְאַתוּ וַאֲמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַּלְמִידְוהִי
דְיוֹחָנָן וְדִפְרִישֵׁא צָיְמִין וְתַלְמִידָךְ דִילָךְ לָא צָיְמִין׃ 19 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמָא מֶשְׁכְּחִין בְּנַוְתִי [m]דַּגְנוּנָא כְּמָא
דְחַתְנָא עִמְּהוֹן הוּ דַנְצוֹמוֹן לָא׃

[a] אֵתָא [b] לְמַד [c] חֲזָא [d] חַטָּא [e] שְׁתָא [f] סְנַק [g] חֲלַם [h] אֵסָא [i] אֵתָא [k] קְרָא [l] צוֹם [m] גְּנַן (פירושו חנה)

Matt. 9. a.9 Luc. 5. c. 27

14 * Et cùm præteriret, vidit Leui Alphæi ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. & ſurgens ſecutus eſt eum.

14 * καὶ παράγων εἶδε λεβὶν τὸν τοῦ ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον· καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. ⁊ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

25 * Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius. erant enim multi qui ſequebantur eum.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

16 * Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum Publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis eius, Quare cum Publicanis & peccatoribus manducat & bibit magiſter veſter?

16 * καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει;

17 * Hoc audito, Ieſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico; ſed qui malè habent. Non enim veni vocare iuſtos, C ſed peccatores.

17 * καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

2. Tim. 1 c. 13 Matt. 9. b. 13 Luc. 5. f. 32

18 * Et erant diſcipuli Iohannis & Phariſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare diſcipuli Iohannis & Phariſæorum ieiunant: tui autem diſcipuli non ieiunant?

18 * καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι;

19 * Et ait illis Ieſus: Nunquid poſſunt filij nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt ieiunare.

19 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν.

Matt. 9. b. 15 Luc. 5. g. 35

20 * Venient autem dies, cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt in illis diebus.

20 * ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

21 * Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum nouum à veteri, & maior ſciſſura fit.

21 * καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγναφου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μὴ, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

22 * Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin dirumpet vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribunt. ſed vinum nouum in vtres nouos mitti debet.

22 * καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μὴ, ῥήσσει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

Matt. 12 a. 3 Luc. 6. a. 1 Dñs

23 * Et factum eſt iterum cùm †Sabbathis ambularet per ſata, & diſcipuli eius cœperunt progredi & vellere ſpicas.

23 * Καὶ ἐγένετο πάλιν παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.

diſcipuli tui

24 * Phariſæi autē dicebant ei: Ecce, quid faciunt †Sabbathis quod non licet?

24 * καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι;

1. Re. 21. b. 6

25 * Et ait illis, Nunquā legiſtis quid fecerit Dauid, quando neceſſitatē habuit, & eſuriit ipſe & qui cum eo erant?

25 * καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;

26 * Quomodo introiuit in domū Dei ſub Abiathar principe Sacerdotum, & panes propoſitionis manduca uit, quos non licebat manducare niſi ſolis †Sacerdotibus, & dedit eis & qui cum eo erant?

Exo. 29. e. 32 Leu. 8. f. 31. & 24 b. 9

26 * πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι;

---

[a] אֵתָא [b] שְׁקַל [c] רְמָא [d] חוט [e] בְּלָא [f] מְלָא [g] טְרַק [h] צְרָא [i] אַבַּד [j] אֲשֶׁד [k] רְמָא [l] צוֹם [m] לְמַר [n] מְלַג [o] חַוָּא [p] קְרָא [q] טְנָף [r] עָלַל [s]

20 נְאתוּן דֵּין יוֹמָתָא דְמָא [b] דְאִשְׁתְּקַל חַתְנָא מִנְּהוֹן הֵידֵין נְצוֹמוּן בְּהַהוּ יוֹמָא׃ 21 לָא אֱנָשׁ [c] רָמֵא אוּרְקַעְתָא
חַדְתָא [d] וְחָאט עַל מָאנָא [e] בְּלָיָא דְלָא נָסְבָא [f] מְלֵיתָא הֵי חַדְתָא מִן בְּלָיָא וְהָוֵא [g] סָרְקָא יַתִּירָא׃ 22 וְלָא אֱנָשׁ רָמֵא חַמְרָא
חַדְתָא בְּזִקָא בְּלִיתָא דְלָא חַמְרָא [h] מְצָרָא לְזִקָא וְזִקָא [i] אַבְדָן וְחַמְרָא [k] מְתָאשַׁד אֶלָּא [l] רָמִין חַמְרָא חַדְתָא בְּזִקָא חַדְתָא׃
וְשַׁבְתָא דַארְבָּע [m] דְצוֹמָא ו
23 וַהֲוָא דְבַר אֲזַל יְשׁוּעַ בְּשַׁבְתָא בֵּית זַרְעָא [n] תַּלְמִידוֹהִי מְהַלְכִין חֲווֹ [o] וּמַלְגִין שִׁבְלָא׃ 24 וַאֲמְרִין לֵהּ פְּרִישָׁיֵא
[p] חֲזִי מָנָא עָבְדִין בְּשַׁבְתָא מַרְם דְלָא שְׁלִיט׃ 25 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ לָא מֵימָהוּם [q] קְרִיתוּן מָנָא עֲבַד דָּוִיד כַּד [r] אִסְחִנַק
וְכָפֵן הוּ וְדַעֲמֵה׃ 26 אֵיכְנָא [s] עַל לְבֵיתֵהּ דַאלָהָא כַּד אֶבְיָתָר רַב כָּהֲנֵא וְלַחְמָא דְפָתוּרֵהּ דְמָרְיָא אֵכַל הוּ דְלָא שְׁלִיט
לְמֵאכַל אֶלָּא אִן לְכָהֲנֵא וְיָהֵב אַף לַאילֵּין דְעַמֵּהּ הֲווֹ׃

27 * Et ſubdit eis, Sabbathum propter hominem creatum eſſe, non hominem propter
28 Sabbathum. * Dominus eſt ergo & Sabbathi quoque Filius hominis.

CAP. III.

1 ET ingreſſus eſt iterum Jeſchua in Synagogam : eratque illic vir quidam cuius erat
2 arida manus. * Obſeruabant autem eum an ſanaret illum Sabbatho, vt deferrent
3 eum. * Et ait illi viro cuius erat arida manus: Surge in medium.
4 * Dixit autem iis quoque, Licet Sabbatho facere benè, vel malè? animam ſeruare, an perdere? ipſi verò tacebant.
5 * Et intuitus eſt eos cum indignatione, quum egrè ferret propter duriciem cordis eorum : dixitque illi homini, Extende manum tuam. & extendit : & reſtituta eſt manus
6 eius. * Et egreſſi ſunt Periſchæi eo ipſo momento cum domeſticis Heroudis, & conſilium inierunt aduerſus eum, quomodo perderent eum.
7 * Ieſchua verò cum diſcipulis ſuis profectus eſt ad mare, & plebs multa à Galilæa cinxit eum, & à Ithoudæa:
8 * Et ab Ouriſchlem, & ab Edoum, & à regione quę eſt trans Iourdenon, & à Tzour, et à Tzoidon cœtus multi, qui audierant quęcunque fecerat, venerunt ad eum.
9 * Et ait diſcipulis ſuis, vt proximè ad ſe adducerent nauiculam propter turbas, ne ip-
10 ſum opprimerent. * Multos enim ſanauerat, adeò vt irruerent in eum vt ipſum
11 tangerent. * Illique qui habebant plagas ſpirituum immundorum, quum viderent eum, procidebant, & clamabant, dicentes:
12 * Tu es filius Dei. Et multum prohibebat eis, ne ipſum reuelarent.

Dominica ignis poſt Pentecoſten.

13 * Et conſcendit montem, & aduocauit quos voluit: ad eumque venerunt.
14 * Et delegit duodecim qui ſecum eſſent, et quos mitteret vt prædicarent:
15 * Haberentque poteſtatem curandi morbos, & eijciendi dæmonia.
16 * Et nominauit Schemeoun nomine Kipho.

---

27 וְאָמַר לְהוֹן דְּשַׁבְּתָא מָטַל בַּרְנָשָׁא [a] אֲחַבְרִית וְלָא הֲוָא בַּרְנָשָׁא מָטַל שַׁבְּתָא׃ 28 מָרֵה הוּ הָכִיל וְאַף דְּשַׁבְּתָא
[a] בְּרֵא
בְּרֵה דֶּאנָשָׁא׃ קפלאון ג 1 וְעַל הוּב יֵשׁוּעַ לְכְנוּשְׁתָא וְאִיתַ הֲוָא תַּמָּן גַּבְרָא חַד [b] דִּיבִישָׁא אִידֵה׃
[b] יְבֵשׁ
2 וְנָטְרִין הֲווֹ לֵהּ דֶּאן [c] מֵאסָא לֵהּ בְּשַׁבְּתָא [d] נְקַטְרְגוֹנֵיהִי׃ 3 וְאָמַר לְהַו גַּבְרָא דִּיבִישָׁא אִידֵה קוּם [c] בַּמְצַעְתָּא׃
[c] אֶסָא [d] מַקְטְרֵג
4 אֶמַר דֵּין אַף לְהוֹן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּטָב אוֹ דְבִישׁ נַפְשָׁא [f] לְמַחֵיו אוֹ [g] לְמוֹבְדוּ הֶנּוּן דֵּין שַׁתִּיקִין הֲווֹ׃
[e] מְצַע [f] חַיָּא
5 [h] וְחָר בְּהוֹן [i] בְּחֶמְתָא כַּד [k] בַּרְיָא לֵהּ עַל [l] קְשִׁיוּת לֵבְהוֹן וְאָמַר לְהַו גַּבְרָא פְּשׁוֹט אִידָךְ וּפָשַׁט [m] וְתָקְנַת אִידֵהּ׃
[g] אֲבַד [h] חוֹר
6 וְנָפְקוּ פְּרִישָׁא בַּר שָׁעָתָא עִם [n] דִּבְיִת הֵרוֹדֵס וּמַלְכָּא נְסַבוּ עֲלוֹהִי אֵיכְנָא [o] דְּנוֹבְדוּנֵיהִי׃
[i] חֲמָא [k] בְּרָא
7 וְיֵשׁוּעַ עִם [p] תַּלְמִידוֹהִי אֵזַל לֵהּ לְוָת יַמָּא וַעֲמָא סַגִּיאָא מִן גְּלִילָא [q] נַקְפֵּה וּמִן יְהוּד׃
[l] קְשָׁא [m] תְּקַן [n] אֲבַר
[o] נְקַף נמו קף

* Et dicebat eis: Sabbathum propter hominẽ factum est, & non homo propter Sabbathum. 27

* Itaque Dominus est Filius hominis etiam Sabbathi. 28

CAP. III.

Mat. 12. d.9 Luc.6. a.16

ET introiuit iterum in Synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. 1 A

* Et obseruabant eum si Sabbathis curaret; vt accusarent illum. 2

* Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium. 3

* Et dicit eis: Licet Sabbathis benefacere, an malè? animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant. 4

* Et circunspiciens eos cum ira, contristatus super cęcitate cordis eorum, dicit homini, Extẽde manum tuam. & extendit, & restituta est manus illi. 5

Matt. 12 b.14 Ioh.10. 5.39

* Exeuntes autem Pharisæi, statim cũ Herodianis consilium faciebant aduersus eum quomodo eum perderent. 6

* Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilęa, & Iudæa secuta est eum: 7

* Et ab Ierosolymis, & ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum. 8 B

Iesus vt in nauicula sibi deseruiret

* Et dixit †discipulis suis, vt †nauicula sibi deseruiret propter turbam, ne comprimerent eum. 9

* Multos enim sanabat, ita vt irruerent in eum vt illum tangerent quotquot habebant plagas. 10

* Et spiritus immundi, cùm illum videbant, procidebãt ei: & clamabant, dicentes: * Tu es filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. 11 12

Mat. 10. a.1 Luc.6.b. 13.& 9. a.1 Inf. 6. a.7

*Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eum. 13

* Et fecit vt essent duodecim cum illo: & vt mitteret eos prædicare. 14

*Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiiciendi dæmonia. 15

*Et imposuit Simoni nomen Petrus. 16

27 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον·

28 * ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Σαββάτου.

γ'.

1 * Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·

2 * καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς Σάββασι θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

3 * καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον.

4 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ἔξεστι τοῖς Σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.

5 * καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

6 * καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

7 * καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ Ἰουδαίας,

8 * καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

9 * καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·

10 * πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

11 * καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

12 * καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι.

13 * Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.

14 * καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν,

15 * καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.

16 * καὶ ἐπέθηκε τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον·

---

8 וּמִן אוּרְשְׁלֵם וּמִן אֱדוֹם וּמִן עֵבְרָא דְיוֹרְדָנָן וּמִן צוֹר וּמִן צִידוֹן כֶּנְשָׁא סַגִיאָא דִשְׁמַעוּ הֲווֹ כָּל דְּעָבֵד [a] אִתּוֹ לְוָתֵהּ׃

9 וְאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי דְנֶקְרְבוּן לֵהּ סְפִינְתָא מְטַל כֶּנְשָׁא דְלָא [b] נֶחְבְּצוּנֵיהִי׃ 10 סַגִיאָא גֵּיר [c] מְאִסֵּא הֲוָא עַדְמָא

דְנֶהְווֹן נָפְלִין עֲלוֹהִי מְטַל דְנֶחְקְרְבוּן לֵהּ׃ 11 וַאֲילֵין דְּאִית הֲוֵי לְהוֹן [d] מַחֲוָתָא דְרוּחֵא טַנְפָתָא מָא [e] דַחֲזָאוּהִי נָפְלִין

הֲוֵי [f] וְקָעֲיִן וְאָמְרִין אַנְתְּ הוּ בְּרֵהּ דֵאלָהָא׃ 12 וְסַגִי [g] כְּאֵב הֲוָא בְּהוֹן דְלָא [h] נֶגְלוֹנֵיהִי׃

דְּהַר בְּשָׁבָא דְאִשְׁתָּא דְּבַתַּר [i] פֶּנְטִיקוֹסְטִי ז

13 וְסָלֵק לְטוּרָא וְקָרָא לַאֲילֵין דְּצַבְּא [k] וְאִתּוֹ לְוָתֵהּ׃ 14 וַעֲבָד תְּרֵעסַר דְּנֶהְווֹן עִמֵּהּ וְדִנְשַׁדַּר אֱנוּן [l] דְּנֶכְרְזוּן

15 וְדְנֶהְווֹן שַׁלִּיטִין [m] דְּנֵאסוּן כְּרִיהֵא וְנִפְקִין דְּיֵיא׃ 16 [n] וְשָׁמֵי לְשִׁמְעוֹן שְׁמָא כְּאַפָּא׃

[a] אִתָּא
[b] חֲבַץ [c] אִסָּא
[d] מְחָא [e] חֲזָא [f] קָעֲיָא
[g] כְּיָא [h] גְּלָא
[i] מן לשון יין
[k] אִתָּא [l] כְּרִז [m] אֲסָא
[n] שָׂמִי כמו בלשון יוצאל

17 * Et Iaakoub filio Zabdai, & Iouchanon fratris ipsius Iaakoub, imposuit eis nomen Benai-regheschi, quod est, Filij tonitrui.

18 * Et Andream, & Philippum, & Bar-Thoulmai, & Mathai, & Thouma, & Iaakoub filium Chalphai, & Thaddi, & Schemeoun Zeloten: * Et Iihoudo Scarioutho, is qui ipsum prodidit. * Veneruntque in domum. Et congregatę sunt turbæ iterum, adeò vt ne possent quidem panẽ edere.

21 * Et audierunt patrueles eius, & exierunt vt prehenderent eum: dicebant enim eum extra mentem suam exiisse.

22 * Scribæ autem illi qui ab Ourischlem descenderant, dicebant: Beelzeboub in eo est, ac per principem dæmoniorũ eijcit dæmonia.

23 * Et aduocauit eos Ieschua, & in parabolis dixit eis: Quomodo potest Satanas Satanam eijcere? * Nam si regnum contra sese diuisum fuerit, non poterit stare regnum illud. * Et si domus contra se diuisa fuerit, non poterit domus illa subsistere.

26 * Et, si Satanas insurgit in seipsum, & diuisus est, non potest stare; sed finem habet.

27 * Nemo potest ingredi ædes strenui, & diripere vasa illius, nisi prius strenuum illum vinxerit, & tunc ædes eius diripiet.

28 * Amin dico vobis, omnia quidem peccata & blasphemiæ quibus blasphemauerint homines remittentur eis.

29 * At quisquis blasphemauerit in Spiritum Sanctitatis, non habebit remissionem in æternum; sed reus erit iudicij æterni.

30 * Propterea quòd dicebant spiritum immundum in eo esse.

Matutinis Commemorationis Deiparæ Mariam.

31 * Porrò venerunt mater & fratres eius stantes foris, miseruntque qui vocaret eum ad seipsos. * Sedebat autem circa eum turba: & dixerunt ei: En mater tua & fratres tui foris quærunt te. * Et respondit ac dixit eis: Quæ est mater mea, & quinam sunt fratres mei? * Et respexit in eos qui sedebant coram se, & ait: Ecce mater mea, & ecce fratres mei. * Etenim qui executus fuerit voluntatem Dei, is est frater meus, & soror mea, & mater mea.

---

17 וְלִיעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וְלִיוֹחָנָן אֲחוּהִי דְיַעֲקוֹב [a]סָם לְהוֹן שְׁמָא בְּנֵירֶגֶשׁ דְאִיתַיְהִי בְּנֵירַעֲמָא ׃ 18 וְאַנְדְרָאוֹס
וּפִילִיפּוֹס וּבַר תּוֹלְמַי וּמַתַּי וְתָאוּמָא וְיַעֲקוֹב בַּר חַלַפַּיְתַדַּי וְשִׁמְעוֹן [b]קַנְנָיָא ׃ 19 וְיְהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הַוַּאשְׁלְמֵהּ׃
20 [c]וְאַתַּוּ לְבַיְתָא וְאִתְכַּנְּשׁוּ כְּנִשָׁא תּוּב אַיכַּנָּא [d]דְּלָא נְשִׁכְחוּן הֲווֹ לַחְמָא לְמֵאכַל ׃ 21 וְשִׁמְעוּ אֲחָיְנוֹהִי וְנַפְקוּ
[e]לְמֵאחֲדָה אָמְרִין הֲווֹ גֵיר דְּמִן [f]הַוּנָה נְפַק ׃ 22 וְסָפְרֵא אִילֵּין דְּמִן אוּרְשְׁלֵם נְחֵתוּ אָמְרִין הֲווֹ בְּעֵל זְבוּב אִית בֵּהּ
וּבְרִישָׁא דְּדַיְוֵא [g]מַפֵּק דַיְוֵא ׃ 23 וְקָרָא אֵנוּן יְשׁוּעַ [h]וּבְמַתְלֵא אֲמַר לְהוֹן אֵיכַּנָא מֶשְׁכַּח סָטָנָא [i]לְמַפְקוּ
24 אִן מַלְכוּתָא גֵיר עַל נַפְשֵׁהּ תֶּחְפַּלַּג לָא [k]מֶשְׁכְּחָא לְמֶקֶם מַלְכוּתָא הֵי ׃ 25 וְאִן בַּיְתָא עַל נַפְשֵׁהּ נֶתְפַּלַּג לָא
מֶשְׁכַּח בַּיְתָא הַו לְמֶקֶם ׃ 26 וְאִן הוּ דְסָטָנָא קֶם עַל נַפְשֵׁהּ וְאִתְפַּלַּג לָא מֶשְׁכַּח לְמֶקֶם אֶלָּא חַרְתֵּהּ הֵי ׃

[a] סוּם [b] קְנַן [c] אֲתָא
[d] שְׁכַח בלשון יכל
[e] אֲחַד פירושו נשמט
[f] נְפַק
[g] מְתַל כמו משל
[h] נְפַק
[i] קוּם

17 Et Iacobum Zebedæi,& Iohannem fratrem Iacobi: & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt,Filij tonitrui.

18 Et Andream, & Philippum,& Bartholomæum,& Matthæum,& Thomã, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum,

19 Et Iudam Iſcariotem, qui & tradidit illum.

Mat. 9.d 34.& 12. b.24 Luc. 11. b.15

20 Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt non poſſent neque panem manducare.

21 Et quum audiſſent ſui, exierunt tenere eum. dicebant enim, Quoniam in furorem verſus eſt.

22 Et Scribæ qui ab Ieroſolymis deſcenderant,dicebãt, Quoniam Beel-zebub habet, & quia in principe dæmoniorum eiicit dęmonia.

23 Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo poteſt Satanas Satanam eiicere?

24 Et ſi regnum in ſe diuidatur, nõ poteſt regnum illud ſtare.

25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur,non poteſt domus illa ſtare.

26 Et ſi Satanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, & nõ poterit ſtare; ſed finem habet.

Mat. 12. c.31 Luc.12. b.10 1.Ioh. 5. d.16

27 Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum eius diripere, niſi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

28 Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemię quibus blaſphemauerint.

29 Qui autem blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, nõ habet remiſſionem in æternum, ſed reus erit ęterni delicti.

habebit

30 Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet.

Mat. 12. c.46 Luc.8.c. 19

31 Et veniunt mater eius & fratres: & foris ſtantes miſerunt ad eum, vocantes eum.

32 Et ſedebat circa eum turba: & dicunt ei,Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

33 Et reſpondens eis, ait, Quæ eſt mater mea & fratres mei?

34 Et circunſpiciens eos qui in circuitu eius ſedebant, ait, Ecce mater mea & fratres mei.

35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

17 καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανηργές, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς·

18 καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμαν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν καναναῖον·

19 καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

20 καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν.

21 καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ, ὅτι ἐξέστη.

22 καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν;

24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·

25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

26 καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει.

27 οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν·

29 ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·

30 ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

31 Ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν.

32 καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.

33 καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου;

34 καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·

35 ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφὴ μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

---

27 לָא אֱנָשׁ מְשַׁכַּח [a] דְּנָעוֹל לְבֵית חַסִינָא וְנָחְשׁוֹף מָאנָוֹהִי אֶלָּא אִן לוּקְדָם לְחַסִינָא [b] נֶאסוֹר וְהַיְדִין בַּיְתֵהּ [c] נֶבוּז׃

28 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹלְהוֹן חֲטָהֵא [d] וּגְדָפֵא דַּנְגַדְפוּן בְּנֵינָשָׁא [e] נָשְׁתַּבְּקוּן לְהוֹן׃ 29 מַן דֵּין דְּנִגְדֹּף עַל

רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לַיְת לֵהּ שׁוּבְקָנָא לְעָלַם אֶלָּא מְחַיֵּב הוּ [f] לְדִינָא דַּלְעָלַם׃ 30 מִטֶּל דַּאמְרִין הֲוָו דְּרוּחָא [g] טַנְפָתָא

אִית בֵּהּ׃ ח וְאָתְיָא [h] וּדְוֹכְנָא [i] דְּיִלְדַת אִלֶּהָא מְרַיִם

31 [k] וְאִמֵּהּ וְאַחְוָהִי [l] קָיְמִין לְבַר וְשַׁדְּרוּ [m] דְּנֶקְרוֹנֵיהִי לְהוֹן׃ 32 יָתֵב הֲוָא דֵּין חַדְרוֹהִי כְּנִשְׁתָּא וְאָמְרוּ לֵהּ הָא

אִמֵּךְ וְאַחָיִךְ לְבַר [n] בָּעְיִן לָךְ׃ 33 וַעֲנָא וְאָמַר לְהוֹן מַן הִי אִמִּי וּמַן אִנּוּן אַחָי׃ 34 [o] וְחָזַר בַּאיְלֵין דְּיָתְבִין לְוָתֵהּ

וְאָמַר הָא אִמִּי וְהָא אַחָי׃ 35 מַן גִּיר דְּנַעֲבֵד [p] צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא הוּא אָחִי וְאָחְתִי וְאִמִּי׃

[a] עָלַל [b] אִסַר [c] בְּזַז [d] גְּרָף [e] שְׁבַק [f] דָּן [g] טְנַף [h] דְּכַר כְּמוֹזֹה [i] יְלַד [k] אֶתָא [l] קוּם [m] קְרָא [n] בְּעָא [o] חוֹר [p] עְבָא

CAP. IIII.

1 RVrsus autem cœpit docere iuxta littus maris: & congregati sunt ad eum cœtus quamplurimi, ita vt ascenderet sederetque in naui in mari, & omnis turba stabat humi iuxta mare.

2 * Ac docebat eos in parabolis multa, dicebatque in doctrina sua:

3 * Audite, Ecce exiit seminator ad semi-
4 nandum: * Et quum seminaret, aliud quidem cecidit iuxta viam; venitque volucris, & deuorauit illud.

5 * Aliud autem cecidit super petram, vbi non erat terra multa, & in momento exortum est, quoniam non erat profunda terra.

6 * Quum autem exortus esset Sol, calore affectum est; & quia non habebat radicem,
7 aruit. * Aliud autem cecidit inter spinas, & ascenderunt spinæ, ac suffocauerunt illud, fructusque non edidit.

8 * Aliud autem cecidit in terram bonam; et ascendit creuitque, ac edidit fructus, aliud quidem tricenos, & aliud sexagenos, aliud denique centenos.

9 * Et dicebat, Qui habet aures ad audiendum, audiat.

10 * Quum autem essent soli, interrogauerunt eum ij qui cum eo erant vna cum duodecim ipsius de parabola hac.

11 * Et dixit eis Jeschua: Vobis datum est nosse arcanum regni Dei: extraneis verò om-
12 nia in parabolis fiunt: * Vt quum viderint, videant, & non videant; & quum audierint, audiant, & non intelligant; nequãdo conuertantur, & remittantur eis peccata
13 ipsorum. * Et dixit eis, Nescitis parabolam hanc, & quomodo cunctas parabolas
14 scietis? * Seminator qui seminat, sermo-
15 nem seminat. * Isti autem qui sunt iuxta viam, ij sunt in quibus seminatur sermo: sed quũ audierunt statim venit Satanas, tollitq; ipsum sermonẽ qui seminatus est in corde eo-
16 rum. * Isti autem qui super petram semen excipiunt, ij sunt qui quum audierint sermonẽ,
17 statim cum gaudio recipiunt eum. * Et non habent radicem in animis suis, sed temporarij sunt: quumque fit oppressio aut persecutio propter sermonem, statim offenduntur.

CAP. IIII.

Mat. 13. a.1 Luc.8. a.4

ET iterum cœpit docere ad mare, & congregata est ad eum turba multa, A ita vt nauim ascendens sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat:

* Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua:

* Audite: ecce, exiit seminans ad seminandum. * Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

* Aliud verò cecidit super petrosa, vbi nō habuit terram multam: & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ. * Et quando exortus est Sol, exæstuauit: & eò quòd non habebat radicem, exaruit.

* Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocauerunt illud, & fructum non dedit.

*Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem & crescentem, & afferebat vnū †triginta, & vnum †sexaginta, & vnum †centum.

†trice simum †sexag simum †cent simum

* Et dicebat, Qui habet aures audiēdi, audiat. * Et cùm esset singularis, interrogauerunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam.

*Et dicebat eis, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt:

Isa.6.c Mat.13 b.14 Luc.8.b 10 Ioh.12. 40 Act. 2. f.26 Rom.11 b.8

* Vt videntes videant, & non videāt: & audientes audiant, & nō intelligant: ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata.

* Et ait illis: Nescitis parabolam hāc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis? * Qui seminat, verbum seminat.

* Hi autem sunt qui circa viam: vbi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim venit Satanas, & aufert verbum quod seminatum est in cordibus C eorum. * Et hi sunt similiter qui super petrosa seminantur: qui cùm audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud: * Et non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.

δ'.

1 * Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

2 * καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,

3 * ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι·

4 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.

5 * ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ διὰ τέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·

6 * ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 * καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.

8 * καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

9 * καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10 * ὅτε δὲ ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.

11 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται,

12 * ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.

13 * καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;

14 * ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει.

15 * οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ Σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

16 * καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἱ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν·

17 * καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως, ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.

---

10 כַּד הֲווֹ דִּין בַּלְחוֹדֵיהוֹן שַׁאלוּהִי הָנוּן דְּעִמֵּהּ עִם תְּרֵעסַרְתֵּהּ מַתְלָא הָדֵּן׃ 11 וְאָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ לְכוֹן [a] יְהִיב

12 [b] לְמֶדַע [c] אַרְזָא דְמַלְכוּתָא דַאלָהָא לְכַרְיָא דִין כָּל מִדֵם בְּמַתְלָא הֲוָא׃ [d] דְכַד [e] חָזִין נֶחֱזוֹן וְלָא נֶחְזוֹן וְכַד שָׁמְעִין

13 נֶשְׁמְעוֹן וְלָא [f] נֶסְתַּכְלוֹן דַלְמָא [g] נֶתְפְּנוֹן וְנֶשְׁתַּבְּקוֹן לְהוֹן חֲטָהֵיהוֹן׃ 14 וְאָמַר לְהוֹן לָא יַדְעִין אַנְתוּן לָהּ לְמַתְלָא

15 הָנָא וְאֵיכְנָא כָּלְהוֹן מַתְלָא [h] תְּרֵעוֹן׃ זָרוֹעָא דְזָרַע [i] מִלְּתָא זָרַע׃ הָלֵין דִין דְעַל יַד אוֹרְחָא הָלֵין אֱנוּן

16 [k] דְמִזְדָרְעָא בְּהוֹן מִלְּתָא וּמָא דַשְׁמַעוּ מִחֲדָא אָתָא סָטָנָא וְשָׁקַל לָהּ לְמִלְּתָא דְזָרִיעָא בְּלִבְּהוֹן׃ 17 וְהָנוּן דְעַל שׁוּעָא

אֱזְדַרְעוּ הָלֵין אֱנוּן דְמָא דַשְׁמַעוּ מִלְּתָא מְקַבְּלִין לָהּ׃ [l] בְּחַדּוּתָא מְקַבְּלִין לָהּ׃ וְלֵית לְהוֹן עִקָּרָא בְּנַפְשְׁהוֹן אֶלָּא דְזַבְנָא

אֱנוּן וּמָא דַהֲוָא [m] אוּלַצְנָא אוֹ [n] רְדוּפְיָא מֶטֶל [o] מִלְּתָא [p] עִגַּל מִתְכַּשְׁלִין׃

[a] יְתֵב
[b] יְדַע [c] אַרְזָא מן
[d] דְּזָא [e] חֲזָא
[f] סָבַל כמו שכל
[g] פְּנָא [h] שְׁבַק [i] יְדַע
[k] מְלַל [l] זְרַע
[m] חֲרָא [n] אלץ [o] רְדַף
[p] מְלַל [q] פירושו פחאם

18 * Ifti porrò qui inter ſpinas ſemen excipiunt, hi ſunt qui audiunt ſermonem:
19 * At ſollicitudo mundi huius, & fallacia diuitiarum, & reliquiæ cupiditatum aliarũ introeuntes ſuffocant ipſum ſermonem, & fit infructuoſus.
20 * Ifti denique qui in terram bonam ſemen exceperunt, ij ſunt qui audiunt ſermonem, recipiuntque, ac edunt fructus, in tricenis, & in ſexagenis, & in centenis.
21 * Et ſubdit eis: Nunquid venit lucerna vt ſubter modium ponatur, aut ſubter lectũ? nonne facta eſt vt candelabro imponatur?
22 * Non eſt enim quicquam occultum quod non reueletur, nihilque fit in abſcondito quin
23 manifeſtetur. * Si quis habet aures ad audiendum, audiat.

Septimana Candidatorum.

24 * Porrò dixit eis: Videte quid audiatis: qua menſura metimini, remenſum erit vobis et adiicietur vobis, illis nempe qui audiũt.
25 * Qui enim habet, dabitur ei: & qui non habet, etiam id quod habet tolletur ab eo.
26 * Inſuper dicebat, Ita eſt regnum Dei, vt
27 ſi quis iaciat ſemen in terram: * Et dormiat, exurgatque noctu & interdiu, & ſemen germinet et aſſurgat, quum ipſe neſciat.
28 * Terra enim producit fructus, & primũ fit herba, & deinde ſpica, poſtremò autem frumentum perfectum in ſpica.
29 * Quum autem pinguis eſt fructus, ſtatim immittit falcem, quoniam aduenit meſſis.
30 * Item dicebat, Cuinam comparabimus regnum Dei, aut quanam collatione conferemus illud?
31 * Velut grano ſinapis illud ſimile eſt quod ſatum eſt in terra: minimum eſt omnium ſeminum quæ ſunt ſuper terram.
32 * Quumque ſatum eſt aſſurgit, euaditque maximum omnium olerum, editque ramos magnos, ita vt poſſit in vmbra eius volucris habitare.
33 * In parabolis hiſce ſimilibus alloquebatur eos Ieſchua per ſimilitudines, prout poterant audire.
34 * Nec abſque parabolis colloquebatur eis: ſuis autem diſcipulis inter ſe et eos [priuatim] interpretabatur omnia.

---

18 וְהָנוּן דְּבֵית כּוּבָא מְזַרְעִין הָלֵין אֱנוּן אִילֵין דְּשָׁמְעִין מִלְּתָא׃
19 וְעֶנְיָא דְעָלְמָא הָנָא וְטוּעֲנָא דְעוּתְרָא וְשָׁרְיָא
זְרַע
a רָנָא פירושי יתף
b טְעָה כמו טָעָא
c רָנַג עול d טוב
e סוּם f טָשָׁא g גְּלָא
h חַזָא i טל
j יִסַּף k יְתֵב
l שָׁקַל
דְּשָׁבְקָא דַּחֲוֹרָא ט
דְּשָׁבְקָא דַּחֲוֹרָא
דְּמִתְחַסַּף לְכוּן מִתְחַכִּיל לָכוּן
כְּוֵילְתָא דַּמְכִילִין אַנְחְנָא מְחַכְּמִין
מְחַכְּמִין
כְּוֵילְתָא
אַנְחְנָא
כְּוֵילְתָא

18 * Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminãtur: hi ſunt qui verbum audiunt;

19 * Et ærumnæ ſeculi,& deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.

20 * Et hi ſunt qui ſuper terram bonam ſeminati ſunt: qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt, & fructificãt,vnum† triginta,vnum†ſexaginta,& vnum† centum.

21 * Et dicebat illis: Nunquid venit lucerna vt ſub modio ponatur? aut ſub lecto? nonne vt ſuper candelabrum ponatur?

22 * Non eſt enim aliquid abſconditum quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed vt in palam veniat.

23 * Si quis habet aures audiendi,audiat.

24 * Et dicebat illis,Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.

25 * Qui enim habet,dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

26 * Et dicebat,Sic eſt regnum Dei,quẽadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram,

27 * Et dormiat: & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.

28 * Vltrò enim terra fructificat,primùm herbam,deinde ſpicam,deinde plenum frumentum in ſpica.

29 * Et cũex ſe produxerit fructus,ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.

30 * Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?

31 * Sicut granum ſinapis:quod cùm ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in terra:

32 * Et cùm†ſeminatum fuerit,aſcẽdit†, & fit maius omnibus oleribus: & facit ramos magnos,ita vt poſſint ſub vmbra eius aues cæli habitare.

33 * Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:

34 * Sine parabola autem non loquebatur eis: ſeorſum autem,diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.

† tricẽſimum †ſexageſimum †centeſimum

†natum †in arborem

1.Tim.6.c.17 Mat.5.b.25 Luc.8.c.16.& 11.c.33 Mat.10.c.26.c.8.c.17 Matt.7.a.2. Luc.6.f.38 Mat.13.b.12.& 25.c.29 Luc.8.c.18.& 19.d.26 Mat.13.d.21 Luc.13.d.19 Mat.13.c.34

18 * καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες,

19 * καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

20 * καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

21 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ;

22 * οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

23 * εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

24 * Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.

25 * ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

26 * καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς,

27 * καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός·

28 * αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ.

29 * ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

30 * καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν;

31 * ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

32 * καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

33 * καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν.

34 * χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

---

26 וְאָמַר הֲוָא הָכְנָא הֲוֵי מַלְכוּתָא דֵּאלָהָא אֵיךְ אֱנָשׁ דְּנָרְמָא זַרְעָא בְּאַרְעָא׃ 27 וְנִרְמָךְ וְנְקוּם בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא
וְזַרְעָא גָּרְבָא וְנֵארַךְ כַּד הוּ לָא יָדַע׃ 28 אַרְעָא גַּיר מַיְתְיָא לָהּ לְפֵארָא וְלוּקְדָם הֲוֵא עָסְבָא וּבַתְרָה שִׁבְלָא אֲחָרַיְת
דֵּין חִטְתָא מְשַׁמְלִיתָא בְּשִׁבְלָא׃ 29 מָאדְשַׁמֵּן דֵּין פֵּארָא מַחֲרָא אָתְיָא מַגָּלָא דְּמַטִי חֲצָדָא׃ 30 וְאָמַר לְמָנָא נְדַמְיֵהּ
לְמַלְכוּתָא דֵּאלָהָא וּבְאֵינָא מַתָּלָא נְמַתְּלֵיהּ׃ 31 אֵיךְ פֵּרְדְתָא הִי דְּחַרְדְּלָא הָי דְּמָא דְּאִזְדְּרַעָה בְּאַרְעָא זְעִירָיָא הִי מִן
כָּל־הֵין זַרְעוֹנֵי דְּעַל אַרְעָא׃ 32 וּמָא דְּאִזְדְּרַעַת סַלְקָא וְהָוְיָא רַבָּא מִן כָּל־הֵין יַרְקוֹנֵי וְעָבְדָא סוֹכֵי רַוְרְבָתָא אֵיךְ
דְּבְטֵלְלֵהּ פָּרְחָתָא יְכִלִין לְמִשְׁכְּחִין הָוֵי לְמִשְׁמַע׃ 33 בְּמַתָּלֵי דְּאֵיךְ הֵלֵין מְמַלֵּל הֲוָא עִמְהוֹן יְשׁוּעַ מַתָּלָא אַיךְ דְּמִשְׁכְּחִין הֲוֵי לְמִשְׁמַע׃
34 וְלָא מַתָּלָא לָא מְמַלֵּל הֲוָא עִמְהוֹן לְתַלְמִידוֹהִי דֵּין בֵּינָוֹהִי וְלְהוֹן מְפַשַּׁק הֲוָא כָּל מִדֵּם׃

a רְמָא b וְמַךְ c קוּם d יוֹם e רְבָא f אֲרַךְ g אֲחָא h מְלָא מוה נעשה שמלא i דְּמָא k מְתַל כמו משל l זְרַע m סוּךְ n רְגַב o שְׁכַן

Feria quinta hebdomadis quintæ Ieiunij.

35 * *Porrò dixit eis in illo die sub vespera, Transeamus in vlteriorem ripam.*

36 * *Et reliquerunt turbas, & acceperunt eum quum esset in naui: nauiculæ autem a-*
37 *liæ cum eis erant.* * *Et factus est turbo magnus, ventusque, & fluctus irruebant in nauim, ac propè implebatur.*

38 * *Ipse autem Ieschua super ceruical dormiebat in posteriori parte nauis: & venerunt ac excitarunt eum, dicuntque ei, Magister noster, non est tibi curæ quòd perimus?*

39 * *Surrexit itaque & obiurgauit ventum, aitq; mari, Quiesce, obmutesce tu. Et cõquieuit ventus, et facta est tranquillitas magna.*

40 * *Et dixit eis, Quid ita pauidi estis? & quare nulla est in vobis fides?*

41 * *Et timuerunt timore magno, & dicebant vnus ad alterum, Quisnam iste est, vt venti & mare obediant ei?*

Matutinis v. Feria v. Ieiunij.

CAP. V.

1 VEnit autem vltra mare in regionem Go-
2 *daræorum.* * *Quumque exiret è naui, occurrit ei de domo sepulchrorum homo habens Spiritum immundum.*

3 * *Et degebat in monumentis, & catenis nemo poterat eum vincire.*

4 * *Propterea quòd quoties compedibus et catenis vinctus fuerat, catenas fregerat, compedésque abruperat; ac nemo poterat eum subiugare.*

5 * *Et in omni tempore noctu & interdiu in monumentis & in montibus erat, clamabátque, & allidebat seipsum lapidibus.*

6 * *Quum autem vidisset Ieschua procul, cursu contendit & adorauit eum:*

7 * *Et exclamauit voce magna, et ait, Quid mihi & tibi Ieschua fili Dei altissimi? adiuro te per Deum ne me crucies.*

8 * *Dicebat enim ei, Egredere ex homine,*
9 *spiritus immunde.* * *Et interrogauit eum, Quod tibi nomen est? Dixit ei, Legio est nomen nostrum, siquidem multi sumus.*

10 * *Et efflagitabat ab eo multùm, ne emitteret ipsum extra illam regionem.*

יוֹם חֲמִשָּׁא דְּשַׁבְּתָא דַּחֲמִשָּׁא [a] דְּצוֹמָא

35 וַאֲמַר לְהוֹן בְּהוּ יוֹמָא בְּרַמְשָׁא נֶעֱבַר לַן לְעִבְרָא׃ 36 וְשַׁבְקוּ לְכֶנְשָׁא וְדַבְּרוּהִי כַּד בַּסְפִינְתָא הוּ וְסַפִּינָא
אָחֳרִנִיתָא אִית תַּמֵי עִמְּהוֹן׃ 37 וַהֲוָת עַלְעָלָא רַבְּתָא וּרוּחָא וְגַלָּלָא נָפְלִין הֲווֹ בַּסְפִינְתָא וְקָרִיבָא הֲוָת [b] דְּתֶתְמְלָא׃
38 הוּ דִּין יְשׁוּעַ עַל [c] בְּסַרְיָא דְּמָךְ הֲוָא בְּחָרְתָּה דַּסְפִינְתָא [d] וְאִתַּו [e] אֲקִימוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ רַבַּן לָא בְּטִיל לָךְ [f] דְּאִבְּדִינַן׃
39 וְקָם [g] וְכָאֲא בְּרוּחָא וְאָמַר לְיַמָּא [h] שְׁלִי [i] זְגִיר אַנְתְּ וְשָׁלִית רוּחָא וַהֲוָא [j] נוּחָא רַבָּא׃ 40 וְאָמַר לְהוֹן לְמָנָא
[k] דַּחוֹלָתָנִין אַנְתוּן הָכַנָא וְלָמָא לַית בְּכוֹן מַיְמָנוּתָא׃ 41 וְדָחֲלוּ דָּחֲלָתָא רַבְּתָא וְאָמְרִין הֲווֹ חַד לְחַד מַנוּ בִּי הָנָא
דְּרוּחָא וְיַמָּא [l] מְשְׁתַּמְּעִין לֵהּ׃

[a] צוֹם
[b] מְלָא
[c] סָרָיָא כמו סיני
[d] אִתָּא [e] קוּם
[f] אֲבַד [g] שְׁלָא
[h] זְגַר פירושו שתק
[i] נוּחַ [j] דְּחַל
[l] שְׁמַע

* Et ait illis in illa die, cùm serò esset factum, Transeamus contra.

Mat. 8. d. 23 Luc. 8. c. 22

* Et dimittentes turbam, assumunt eum ita vt erat in naui: & aliæ naues erant cum illo.

* Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis.

* Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magister, non ad te pertinet quia perimus?

* Et exurgens comminatus est vento, & dixit mari, Tace, obmutesce. Et cessauit vētus: & facta est trāquillitas magna.

* Et ait illis, Quid timidi estis? nec dum habetis fidem? * Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrū, Quis, putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAP. V.

Mat. 8. d 28 Luc. 8. d. 26

ET venerunt trās fretum maris in regionem Gerasenorum. A

* Et exeunti ei de naui, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo,

* Qui domicilium habebat in monumentis. & neq; catenis iam quisquam poterat eum ligare:

* Quoniam sępe compedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminuisset. & nemo poterat eum domare.

* Et semper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concidens se lapidibus.

* Videns autem Iesum à longè, cucurrit & adorauit eum:

* Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum ne me torqueas.

* Dicebat enim illi, Exi spiritus immunde ab homine†.

ifto

* Et interrogabat eū, Quod tibi nomen est? Et dicit ei, Legio mihi nomen est: quia multi sumus.

* Et †deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

deprecabatur

35 * καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γινομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

36 * καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ.

37 * καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι·

38 * καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν αὐτόν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;

39 * καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

40 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν;

41 * καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

ε.

1 * Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.

2 * καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,

3 * ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι,

4 * διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρίφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι.

5 * καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασι, καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

6 * ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ,

7 * καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με βασανίσῃς.

8 * ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

9 * καὶ ἐπηρώτα αὐτόν, Τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, Λεγεὼν ὄνομά μοι· ὅτι πολλοί ἐσμεν.

10 * καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

דְּעִבְרָא דְּחַקְשָׁא דְּשַׁבְתָּא רַח דְּצוֹמָא יא קפלאון ה 1 וַאֲתָא לְעִבְרָא דְּיַמָּא לַאֲתָרָא דְּגַדָּרָיֵא׃
2 וְכַד נְפַק מִן סְפִינְתָא פְּגַע בֵּהּ מִן בֵּית קְבוּרֵא גַּבְרָא דְּאִית בֵּהּ רוּחָא סְנִפְתָּא׃ 3 וְעָמַר הֲוָא בֵּית קְבוּרֵא וּבְשִׁשְׁלָתָא
אֱנָשׁ לָא מְשַׁכַּח הֲוָא לְמַאסְרֵהּ׃ 4 מְטֻל דְּכַל אֲסַתֵּי דַּכְסוּטֵמָא וּבְשִׁשְׁלָתָא מְתַאסַר הֲוָא וְסוּטֵמָא
מְפַסֵּק הֲוָא וְלָא אֱנָשׁ מְשַׁכַּח הֲוָא לְמֶכְבְּשֵׁהּ׃ 5 וּבְכָל זְבַן בְּלֵילְיָא וּבְאִימָמָא בְּבֵית קְבוּרֵא וּבְטוּרֵא אִיהֲוֵי הֲוָא
וְקָעֵא הֲוָא וּמְצַלֵּף נַפְשֵׁהּ בְּכַאפָּא׃ 6 כַּד חֲזָא דֵּין לְיֵשׁוּעַ מִן רוּחֲקָא רְהֵט סְגֵד לֵהּ׃ 7 וְקָעֵא בְּקָלָא רַמָּא וְאָמַר
מָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דַּאלָהָא מְרֵימָא מְמֵא אֲנָא לָךְ בַּאלָהָא דְּלָא תְשַׁנְקָנִי׃ 8 אֲמַר הֲוָא לֵהּ גֵּיר פּוֹק מִן בַּרְנָשָׁא רוּחָא
טַנְפָא׃ 9 וְשַׁאלֵהּ אֵיכַנָא שְׁמָךְ אֲמַר לֵהּ לֶגְיוֹן שְׁמַן מְטֻל דְּסַגִּיאָא חֲנַן׃ 10 וּבְעָא הֲוָא מָנֵהּ סַגִּי דְּלָא נְשַׁדְּרִיוּהִי לְבַר

מִן אַתְרָא

a אֲתַר b תְּבַר כתו שכר c כְּנַשׁ d יוֹם e קָעֵא f רְחַק g רוּם h רוּם i יְמָא k נְפַק
מן לשון יון m שַׁדַּר

11 * Erat autem illic ad montem grex mag-
12 nus porcorum pascens. *Et efflagitabant ab eo illi dæmones, dicentes, Mitte nos in istos porcos, vt in eos ingrediamur.
13 *Et permisit eis: exieruntque spiritus illi immundi, & ingressi sunt porcos: & excurrit ille grex in rupem, & ruit in mare, circiter bis mille, & suffocati sunt aquis.
14 * Illi autem qui pascebant eos fugerunt, & dixerunt in ciuitate & in pagis: & exierunt vt viderent id quod factum fuerat.
15 * Et venerunt ad Ieschua, & viderunt eum qui fuerat dæmoniacus vestitum, & verecundum, atque sedentem, eum inquam in quo fuerat legio: & perterriti sunt.
16 * Et renunciarunt eis qui viderant quomodo actum esset cum ipso dæmoniaco, necnon de illis porcis.
17 * Et cœperunt efflagitare ab eo, vt finibus ipsorum excederet.
18 * Quumque conscendisset nauim, petebat ab eo is qui dæmoniacus fuerat, vt cũ eo esset.
19 * Nec permisit ei: sed dixit ei, Abi domũ tuam ad homines tuos, & renuncia eis quid fecerit tibi Dominus, quodque tui misertus
20 fuerit. * Abijt itaque & cœpit prædicare in Decapoli quid fecisset sibi Jeschua: cunctique mirabantur.

Lectio Martyrum & Defunctorum.

21 * Quumque traiecisset Ieschua naui in illam vlteriorem ripam, rursus congregati sunt iuxta eum cœtus plurimi dum esset iuxta lit-
22 tus maris. * Venit autem quidam nomine Juvoroschus ex principibus Synagogæ: quumque vidisset eũ, procidit ad pedes eius.
23 *Et efflagitauit ab eo multùm, ac dixit ei, Filia mea malè affecta est: veni, impone ei manum tuam, & sanabitur ac viuet.
24 * Et abiit Ieschua cum eo: & sese adiunxit ei turba multa, & comprimebant eum.
25 * Quædam autẽ mulier, quæ erat in profluuio sanguinis à duodecim annis:
26 * Quæ quidem multa fuerat perpessa à medicis plurimis, & expenderat quicquid habebat, nihilque adiuta fuerat, quinimò magis angebatur.

---

11 אִיהּ הַוָא דֵין תַּמָּן לְוָת טוּרָא בַּקְרָא רַבְּתָא דְחַזִירֵי ׀ דְרָעְיָא׃ 12 וּבָעַיִן הַוִו מָנֵהּ הָנוּן שֵׁדִין וְאָמְרִין שַׁדַּר
לַן עַל הָנוּן חַזִירֵי דְנֵיהוּן בְּעוֹל׃ 13 וְאַפֵּס לְהוּן וְנָפְקוּ רוּחֵא הָלֵין טַנְפָתָא וְעָלוּ בְחַזִירֵי וְרָהֲטַת הַי בַּקְרָא
לְשַׁקְיָפָא וְנָפְלַת בְּיַמָּא אַיךְ תְּרִין אַלְפִין וְאִתְחַנָקוּ בְמַיָא׃ 14 וְהָנוּן דְרָעְיָן הַוִו לְהוּן עָרָקוּ וְאָמְרוּ בְמְרִינְתָא
וְאַף בְּקוּרְיָא וְנָפְקוּ לְמֶחֱזָא מַרְם דַהֲוָא׃ 15 וְאִתַו לְוָת יֵשׁוּעַ וְחָזָאוּהִי לְהַו דְשֵׁאדָוּהִי כַּד לָבִישׁ וַמְנַכַּף וְיָתֵב
הַו דְאִית הֲוָא בֵּהּ לֶגְיוֹן וְדָחֲלוּ׃ 16 וְאִשְׁתַעְיוּ לְהוֹן הָנוּן דַחֲזוּ דְאֵיכְנָא הֲוָא לְהַו דְשֵׁאדָוּהִי וְאַף עַל הָנוּן חַזִירֵא׃
17 וְשָׁרִיו בָּעַיִן מָנֵהּ דְנֵאזַל לֵהּ מֵן תְּחוּמְהוֹן׃ 18 וְכַד סָלֵק לַסְפִינְתָא בָּעָא הֲוָא מָנֵהּ הַו דְשֵׁאדָוּהִי דְעִמֵּהּ נֶהֱוֵא׃
19 וְלָא שַׁבְקֵהּ אֶלָּא אֲמַר לֵהּ זֵל לְבַיְתָךְ לְוָת אֱנָשָׁיךְ וְאִשְׁתַעֵא לְהוֹן מַרְם דַעֲבַד לָךְ מָרְיָא וְדְאִתְרַחֵם עֲלָיךְ׃

[a] רְעָא [b] בְּעָא [c] עֲלַל [d] רְחֵם
[e] פירושו סוֹלֵע [f] חֲנַק [g] רְעָא [h] חֲזָא [i] אֲתָא
[k] שְׁעָא פירושו סִיעָר [l] אֲזַל [m] שְׁעָא

Matt.8. d.30 Luc.8.d. 32 in agris

11 * Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens†:

12 * Et deprecabantur eum spiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, vt in eos B introeamus.

13 * Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare, ad duo millia, & suffocati sunt in mari.

14 * Qui autem pascebant eos, fugerũt, & nuntiauerũt in ciuitatem & in agros. Et egressi sunt videre quid esset facti.

venerũt

15 * Et† veniũt ad Iesum, & vident illum qui à dęmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis; & timuerunt.

16 * Et narrauerunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui dæmonium habuerat: & de porcis.

Luc.8.d 37 Act.16. d.39

17 * Et rogare cœperunt eum, vt discederet de finibus eorum.

18 * Cumque ascenderet nauim, cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, vt esset cum illo.

19 * Et non admisit eum, sed ait illi, Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

20 * Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

ascẽdisset

21 * Et cùm †transcẽdisset Iesus in nauì rursum trans fretum, conuenit turba C multa ad eum, & erat circa mare.

Mat.9.c. 18 Luc.8.f. 41

22 * Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius:

manũ suam

23 * Et deprecabatur eum multùm, dicẽs, Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone† manus super eam, vt salua sit & viuat.

24 * Et abiit cũ illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Leu.15. d.24 Mat.9.c. 20. Luc.8.f. 43

25 * Et mulier quæ erat in profluuio sanguinis annis duodecim;

26 * Et fuerat multa perpessa à complurib⁹ medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat:

11 * ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

12 * καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.

13 * καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

14 * οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστὶ τὸ γεγονός.

15 * καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα· καὶ ἐφοβήθησαν.

16 * διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.

17 * καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

18 * καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθείς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.

19 * ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε, καὶ ἠλέησέ σε.

20 * καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

22 * Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

22 * καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ,

23 * καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν πολλὰ, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ· καὶ ζήσεται.

24 * καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

25 * καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα,

26 * καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα·

---

20 וְאָזַל וְשָׁרֵי מְכָרֵז בְּעֶשְׂרַת מְדִינָתָא מַה דַּעֲבַד לֵהּ יֵשׁוּעַ וְכֻלְּהוֹן תְּמִיהִין הֲווֹ׃

[a] קְרָא [b] עֲבַר

21 וְכַד עֲבַר יֵשׁוּעַ בְּסַפִּינְתָא לְהֵעֶבְרָא תּוּב אִתְכַּנְּשׁוּ עֲלוֹהִי כְּנִשָׁא סַגִּיאָא כַּד אִיהוֹהִי עַל יַמָּא׃ 22 וְאָתָא

[c] סְנָא [d] חֲזָא [e] גִּישׁ

חַד דְּשַׁמֵּהּ יָאִירֹשׁ מִן רַבֵּי בְנוּשְׁתָא וְכַד חֲזָיהִי נָפַל לְוָת רַגְלוֹהִי׃ 23 וּבָעָא הֲוָא מִנֵּהּ סַגִּי וְאָמַר לֵהּ בְּרָתִי בִּישָׁאִית

[f] אִיתַ כמו ש [g] סִים [h] וְתֶתְחֲלַמִי [i] וְתֶחֱא

עֲבִידָא תֶּא סִים אִידָךְ עֲלַיהָ וְתֶתְחֲלַמִי וְתֶחֱא׃ 24 וְאָזַל עִמֵּהּ יֵשׁוּעַ וְרַבִּיק הֲוָא לֵהּ כְּנִשָׁא סַגִּיאָא וְחָבְצִין

[j] רְהָא [k] אִיתֵהּ [l] הֲוֵת [m] אֲסָא [n] נְפַק

דָּוָו לֵהּ׃ 25 אִנְתְּתָא דֵּין חֲדָא דְּאִיתֵהּ הֲוֵת בְּמַרְדְּיוּתָא דַּדְמָא שְׁנִין תְּרֵתְעֲסַרְיָא׃ 26 אִידָא וְסַגִּי סָבְלַת מִן

[o] עֲרַר כמו עור [p] וְתָרֵ [q] אֲרֵץ

אֲסוָתָא סַגִּיאָא וְאַפְקַת כָּל מַה דְּאִית לָהּ וּמַה לָא אֶתְעַדְּרַת אֶלָּא אָף יְתִירָאִית אֶתְאַלְעַת׃

27 * Quum audisset de Ieschua, venit in compressione turbæ à tergo eius, & tetigit vestimentum eius.

28 * Dicebat enim, Si vel vestimentum eius tetigero, seruabor.

29 * Et statim exaruit fons sanguinis eius: et sensit corpore suo se sanatam esse à plaga sua.

30 * Ieschua autem statim cognouit apud se virtutem exiisse à semetipso: & conuersus ad turbam, ait, Quis tetigit vestimenta mea?

31 * Dixerunt ei discipuli eius, Vides turbas quæ opprimunt te: & ais, Quis tetigit me?

32 * Et circunspiciebat vt videret quis hoc fecisset.

33 * Tunc mulier illa quum timeret ac tremeret, quippe quæ nosset quid actum fuisset cum ea, veniens procidit coram eo, & dixit ei omnem veritatem.

34 * Ipse verò dixit ei: Filia mea, fides tua te seruauit: abi in pace, & esto sana ex plaga tua.

35 * Et adhuc eo loquente, venerunt quidam è domo principis Synagogæ, & inquiunt, Filia tua mortua est, quid amplius facessis negotium Doctori?

36 * Ieschua autem audiit sermonem quem dicebant: & ait illi principi Synagogæ, Ne timeas, tantummodo crede.

37 * Nec permisit vt quisquam iret secum, nisi Schemeoun Kipho, & Iaakoub, & Iouchanon frater Iaakoub.

38 * Et venerunt domum illius principis Synagogæ, viditque tumultuantes, & flentes ac eiulantes.

39 * Et introit, dixitque eis, Quid perstrepitis ac fletis? puella non est mortua, sed dormit.

40 * Et subsannabant eum. Ipse verò Ieschua eiecit omnes, accepitque patrem puellæ & matrem eius, & eos qui secum erant, & ingreditur eò vbi iacebat puella.

41 * Et prehendit manum puellæ, ac dixit ei, Puella surge:

42 * Et eo momento surrexit puella, & ambulabat. erat enim filia annorum duodecim. Et mirati sunt admiratione magna.

43 * Præcepit autem eis multùm, ne quis id resciscere: dixítque vt darent ei quid ad manducandum.

---

27 כַּד שְׁמַע עַל יֵשׁוּעַ [a] אָתָה בְּחֶבְצָא דְכֻנְשָׁא מִן בָּסְתָרֵהּ וְקָרֵבַת לִלְבוּשֵׁהּ ׃ 28 אֲמָרָא הֲוָה גֵּיר דְאִפֵּן לִלְבוּשֵׁהּ [a] אֶתָא [b] יְבֵשׁ
29 וּמִיָּד [b] יְבְשַׁת [c] מַעְיְנָא דְדָמָהּ [d] וַאִרְגְּשַׁת בְּפַגְרָהּ [c] דְאִתַּאסְיַת מִן [f] מְחוּתָהּ ׃ [c] אַסָּא [f] מְחָא
30 יֵשׁוּעַ דֵּין מִיָּד יְדַע בְּנַפְשֵׁהּ דְחַיְלָא נְפַק מֵנֵּהּ [g] וְאִתְפְּנִי לְוָת כֻּנְשָׁא וַאמַר מַנוּ קָרֵב לְמָאנַי ׃ 31 אָמְרִין לֵהּ [g] פְּנָא [h] לְמַר
[h] תַּלְמִידוֹהִי חָזֵא אַנְתְּ לְכֻנְשָׁא דְחָבְצִין לָךְ וְאַמַר אַנְתְּ מַנוּ קָרֵב לִי ׃ 32 [i] וְחָאֵר הֲוָא דְנָחֵזָא מַנוּ הָדָא עֲבַד ׃ [i] חוֹר [k] רְתַת
33 הָיְדִין אִנְתְּתָא כַּד דְחִילָא [k] וְרָהִיטָא [l] דְיָדְעַת מָא דַהֲוָא לַהּ אֵתַת נֶפְלַת קֳדָמוֹהִי וְאִמְרַת לֵהּ כְּלֵהּ שְׁרָרָא ׃ [l] יְדַע [m] תַּנָּא
34 הוּ דֵין אֲמַר לַהּ בְּרַתִי הֵימָנוּתְכִי [m] אַחַיְתְכִי זְלִי בְּשְׁלָמָא וְהֱוֵי חֲלִימָא מִן [n] מְחוּתְכִי ׃ 35 וְעַד הוּ מְמַלֵּל [n] מְתָא [o] אִתָּא
[o] אֵתָא [p] מוֹת [q] עַמַּל [r] אַלְפָּ
אִתְּהוּ מִן דְּבֵית רַב כְּנוּשְׁתָּא וַאמְרִין דִּבְרָתָךְ [p] מִיתַת לְמָנָא מְכִיל [q] מַעְמֵל אַנְתְּ [r] לְמַלְפָּנָא ׃

27 * Cùm audisset de Iesu, venit in turba retrò, & tetigit vestimentum eius.

28 * Dicebat enim, Quia si vel vestimentum eius tetigero, salua ero.

29 * Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore quia sanata esset à plaga.

30 * Et statim Iesus in semetipso cognoscens virtutem quæ exierat de illo, conuersus ad turbam, aiebat, Quis tetigit vestimenta mea?

31 * Et dicebant ei discipuli sui, Vides turbam comprimentē te, & dicis, Quis D me tetigit?

32 * Et circunspiciebat videre eam quæ hoc fecerat.

33 * Mulier verò timens & tremens, sciēs quod factum esset in se, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

34 * Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te saluam fecit: vade in pace, & esto sana à plaga tua. Luc.7.g. 50

35 * Adhuc eo loquente veniunt †ad archisynagogum, dicentes, Quia filia tua †mortua est: quid vltrà vexas magistrū? núcij modò

36 * Iesus autem audito verbo quod dicebatur, ait archisynagogo, Noli timere: tantummodo crede. Luc.8.g. 49

37 * Et non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum, & Iacobum, & Iohannem fratrem Iacobi.

38 * Et veniunt in domum archisynagogi, & †videt tumultum, & flentes, & eiulantes multùm. vidit

39 * Et ingressus ait illis, Quid turbamini & ploratis? puella non est mortua, sed dormit. Mat.9.c. 24

40 * Et irridebant eum. Ipse verò eiectis omnibus, assumit patrem & matrē puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur vbi puella erat iacens. E

41 * Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod est interpretatum, Puella (tibi dico) surge. Act.9.g. 40

42 * Et confestim surrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim. & obstupuerunt stupore magno.

43 * Et præcepit illis vehemēter vt nemo id sciret: & †dixit dari illi manducare. iussit

27 * ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

28 * ἔλεγε γὰρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.

29 * καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

30 * καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων;

31 * Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο;

32 * καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.

33 * ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

34 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

35 * Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον;

36 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

37 * καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου.

38 * καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.

39 * καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

40 * καὶ κατεγέλων αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον κατακείμενον.

41 * καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι.

42 * καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.

43 * καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο, καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

---

35 וְשׁוּעַ דִּין שְׁמַע * לְמִלְּתָא דַּאֲמַרוּ וְאֲמַר לְהַוו רַב כְּנוּשְׁתָּא לָא תֶּדְחַל בַּלְחוֹד מֵימַן׃ 37 וְלָא שְׁבַק לְאֲנָשׁ דְּנֵאזַל
עִמֵּהּ אֶלָּא לְשִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְלִיעֲקוֹב וְלִיוֹחָנָן אֲחוּהִי דְּיַעֲקוֹב׃ 38 וְאָתוֹ לְבֵיתָא דְּהוּ רַב כְּנוּשְׁתָּא וַחֲזָא דְּרָהִיבִין
וּבָכְיִן וּמֵילִלִין׃ 39 וְעַל וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא רָהִיבִן אַנְתּוּן וּבָכִין שְׁלִיתָא לָא מִיתַת אֶלָּא דַּמְכָא הִי׃
40 וּגְחָכִין הַווּ עֲלוֹהִי הוּדֵין שׁוּעַ אַפֵּק לְכֻלְּהוֹן וְדַבַּר לַאבוּהָ דַּטְלִיתָא וְלֵאמָהּ וְלָהֲנוֹן דְּעִמֵּהּ וְעַל לַאיכָא דְּרַמְיָא
דָּוֹת טְלִיתָא׃ 41 וְאָחֵד בְּאִידָהּ דַּטְלִיתָא וַאֲמַר לָהּ טְלִיתָא קוּמִי׃ 42 וּבַר שָׁעָתָהּ קָמַת טְלִיתָא וַמְהַלְכָא הָוַת
אִיתֵיהּ הָוַת גִּיר בַּרַת שְׁנִין תַּרְתֵּעסְרָא וּמְתַדְּמְרִין הָווּ דּוּמָרָא רַבָּאי׃ 43 וּפַקֵּד אֲנוּן סַגִּי דְּלָא אֱנָשׁ יְנַדַּע הָדָא
וַאֲמַר דְּיֶהְלוֹן לָהּ לְמֶלְעַם׃

---

[a] מַלָּל [b] אֲזַל
[c] אִתָּא [d] רַהַב
[e] בְּכָא [f] אֲלִיל
[g] מוּת [h] נְפַק
[i] עֲלַל [k] רַמָּא
[l] קוּם [m] דְּמַר
[n] יְדַע [o] נְתַל
[p] לְעֵס

Ad oblationem Dominicæ sextæ post Epiphaniam.

CAP. VI.

1 ET egressus est illinc Jeschua, venitque in prouinciam suam, & sese adiunxerunt ei discipuli eius.

2 * Quumque esset Sabbathum, cœpit docere in Synagoga: multique qui audierunt admirati sunt, ac dicebant, Vndenam huic ista, & quænam est hæc sapientia quæ data est ei, vt virtutes tales per manus eius fiant?

3 * Nonne iste est faber ille filius Mariam, & frater Iaakoub, & Jausi, & Ihoudo, et Schemeoun? &, nonne sorores eius hîc apud nos sunt? & offendebantur in ipso.

4 * Et ait illis Jeschua: Non est Propheta despectus, nisi in prouincia sua, & in ædibus cognatorum suorum, & in domo sua.

5 * Et non poterat edere illic ne vnam quidem virtutem, nisi quòd ægrotis paucis imposuit manum suam, atque sanauit.

6 * Et mirabatur ob defectum fidei eorum.

Dominica VII. post Pentecosten.

Et perlustrabat pagos dum doceret.

7 * Et aduocauit duodecim suos, cœpitque mittere eos binos: ac dedit eis potestatem eiiciendi spiritus immundos.

8 * Ac præcepit eis vt nihil ferrent aditer, nisi virgam tantùm: non peram, nec panem, nec æs in ipsorum marsupiis.

9 * Sed vt calcearent sandalia, nec induerent duas tunicas.

10 * Et dixit eis, In quamcunque domum introieritis, illic estote vsquedum exeatis illinc.

11 * Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos, quum egrediemini illinc, excutite puluerem qui subest pedibus vestris in testimonium ipsis. Equidem dico vobis tranquilliorem fore Sedoum & Omouro in die iudicij, ciuitate illa.

12 * Et egressi sunt ac prædicarunt vt pœnitentiam agerent homines.

13 * Dæmoniaque multa eijciebant: vngebantque oleo infirmos multos, & sanabant eos.

CAP. VI.

ET egressus indè, abiit in patriam suam: & sequebantur eum discipuli sui. 1 A

Mat. 13. f.54 Luc.4.e. 26 Ioh.4.f. 44

* Et facto Sabbatho, cœpit in Synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vndè huic hæc omnia? & quæ est sapientia quæ data est illi, & virtutes tales quę per manus eius efficiuntur? 2

Ioh.6.c. 42

* Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? nonne & sorores eius hîc nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. 3

Mat. 13. f.57 Luc.4.d. 24 Ioh.4.f. 44

* Et dicebat illis Iesus, Quia non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & in cognatione sua, & in domo sua. 4

* Et non poterat ibi virtutem vllam facere: nisi paucos infirmos, impositis manibus, curauit: 5

* Et mirabatur propter incredulitatem eorum. 6

Et circuibat castella in circuitu docens.

Matt.9. d.53 Luc.13. d.22

* Et vocauit duodecim: & cœpit eos mittere binos; & dabat illis potestatem spirituum immundorum. 7

Mat.10. a.1 Sup.3.b. 14

* Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantùm: non perã, non panem, neque in zona æs: 8 B

Luc. 9. a.1 Act.12. b.8

* Sed calceatos sandaliis, & ne induerentur duabus tunicis. 9

* Et dicebat eis: Quocunque introieritis in domum, illic manete donec exeatis indè. 10

Matt. 10 b.14 Luc. 9. a.5

* Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes indè excutite puluerem de pedibus vestris in testimonium illis. 11

Act.13.g 51.& 18. b.6

* Et exeuntes prædicabant vt pœnitentiam agerent: 12

Isa.5.c. 25 sanabãtur

* Et dæmonia multa eiiciebant: & vngebant oleo multos ægros, & †sanabant. 13

ϛ'.

1 * Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 * καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες, ἐξεπλήσσοντο λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται;

3 * οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, καὶ ἰωσῆ, καὶ ἰούδα, καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

4 * ἔλεγεν δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

5 * καὶ οὐκ ἠδυνάτο ἐκεῖ οὐδεμίαν δυναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀῤῥώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσε.

6 * καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

7 * καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

8 * καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν·

9 * ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.

10 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.

11 * καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ γομόῤῥοις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

12 * καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι·

13 * καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους, καὶ ἐθεράπευον.

---

7 וְקָרָא לַתְרֵעסַרְתָּה וְשָׁרִי דַּנְשָׁדַר אִנּוּן תְּרֵין תְּרֵין וְיָהֵב לְהוֹן [a] שׁוּלְטָנָא עַל רוּחֵא סַנְפָּתָא דְּנַפְקוּן׃ 8 וּפַקֵּד אִנּוּן דְּלָא נְשָׁקְלוּן מְדָם לְאוֹרְחָא אֶלָּא אִן שְׁבָטָא בִּלְחוֹד לָא תַּרְמָלָא וְלָא לַחְמָא וְלָא [b] נְחָשָׁא בְּכִיסֵיהוֹן׃

9 אֶלָּא [d] נֶסְאִנּוּן [c] טְלָרָא וְלָא נָלְבְּשׁוּן תַּרְתֵּין כּוּתִינִין׃ 10 וְאָמַר לְהוֹן לַאינָא דַּיְתָא [f] דְּעָאלִין אַנְחוּן תַּמָּן הָווּ עַרְמָא דְּנַפְקִין אַנְחוּן מִן תַּמָּן׃ 11 וְכָל מַן דְּלָא נְקַבְּלוּנְכוּן וְלָא [g] נְשְׁמְעוּנְכוּן מָא דְּנָפְקִין אַנְחוּן מִן תַּמָּן [h] פְּצוּ חָלָא דְּתַחְתֵּיהוֹן דְּרַגְלֵיכוּן [k] לְסָהֲדוּתְהוֹן וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּנָהֲוָא [l] נִיחַ לְסְדוֹם וְלַעֲמוֹרָא בְּיוֹמָא [m] דְּדִינָא אִי לְמַדִינְתָא הַהִיא׃ 12 וְנַפְקוּ חָווּ [n] וְאַכְרְזוּ [o] דְּנֶתְחוּבוּן׃ 13 וְשַׁגִּיאָא סַגִּיאָא [p] מְפָקִין הָווּ [q] וּמְשָׁחִין הָווּ בְּמֶשְׁחָא [r] כְּרִיהָא סַגִּיאָא [s] וּמַאסִין הָווּ׃

[a] שְׁלַט [b] נְחָשׁ [c] פִּיס [d] סְאן [e] פירושו סנדל או מנעל [f] עוּל [g] שְׁמַע [h] נְפַץ [i] פירושו עפר [k] סָהֵד [l] נוּחַ [m] דִּין [n] כְּרַז [o] תֵּב כמו שוב [p] נְפַק [q] מְשַׁח [r] פירושו נחם [s] אֶסְף

Matutinis amputationis capitis
Iouchanon Baptiſtæ.

14 * *Audiit autem Heroudes rex de Ieſchua, (innotuerat enim ei nomen ipſius) & dicebat, Iouchanon Baptiſta ſurrexit è domo mortuorum, propterea virtutes operantur in eo.*

15 * *Alij dicebant, Iliio eſt. & alij, Prophe-ta eſt ſicut vnus ex Prophetis.*

16 * *Quum autem audiſſet Heroudes, ait, Iouchanon eſt, cuius amputaui caput: ipſe ſurrexit è domo mortuorum.*

17 * *Ipſe enim Heroudes miſerat prehenſum Iouchanon, eumque coniecerat in domũ vinctorum, propter Heroudiadem vxorem Philippi fratris ſui, quam duxerat.*

18 * *Dicebat enim Iouchanõ Heroudi, Non licet tibi ducere vxorem fratris tui.*

19 * *Ipſa autem Heroudias inſidiabatur ei, & volebat eum interficere, nec poterat.*

20 * *Namque Heroudes timebat à Iouchanon, propterea quòd ſciebat eum eſſe virum iuſtum & ſanctum: & obſeruabat eũ; multaque audierat ab eo, feceratque; ac ſuauiter audiebat eum.*

21 * *Et factus eſt dies notabilis dum Heroudes in domo natiuitatis ſuæ cœnã faceret magnatibus ſuis, & chiliarchis, atque principibus Galilææ.*

22 * *Et ingreſſa filia Heroudiadis ſaltauit: & placuit Heroudi, ũſque qui accumbebant cum eo: & ait rex puellæ, Pete à me quicquid volueris, & dabo tibi.*

23 * *Ac iureiurando ſpopondit ei, Quodcunque petieris à me, dabo tibi, vſque ad dimidium regni mei.*

24 * *Tunc exiit, dixitque matri ſuæ, Quid petam ab eo? Dixit ei, Caput Iouchanon Baptiſtæ.*

25 * *Et ſtatim ingreſſa eſt cum cupiditate ad regem, & dixit ei, Volo ego vt hac hora des mihi in diſco caput Iouchanon Baptiſtæ.*

26 * *Ægrè autem admodum id tulit rex: tamen propter iuſiurandum, ac propter accumbentes, noluit ei denegare.*

27 * *Sed confeſtim miſit rex carnificem, præcepitque vt afferret caput Iouchanon. Profectus itaque amputauit caput Iouchanon in domo vinctorum.*

---

14 וַיִּשְׁמַע הֹרֹוס מַלְכָּא עַל יֵשׁוּעַ [b] אִתְיְדַע הֲוָא לַהּ גִּיר שְׁמֵהּ וְאָמַר [a] עָמַר בלשון סבל
הֲוָא יוּחָנָן מַעֲמְדָנָא קָם מִן בֵּית [c] מִיתֵא מֶטֶל הָנָא חַיְלָא [d] מֶסְתַּעֲרִין בֵּהּ׃ 15 אַחֲרִנֵא אָמְרִין הֲוָו דְּאִלְיָא הוּ וְאַחֲרִנָא [b] יִדַע
הֲוָא יוּחָנָן מַעֲמְדָנָא קָם מִן בֵּית [c] מִיתֵא מֶטֶל הָנָא חַיְלָא [d] מֶסְתַּעֲרִין בֵּהּ׃ 16 כַּד שְׁמַע דֵּין הֹרֹוס הוּ דְּאָמַר יוּחָנָן הוּ דְּאִתְקְטַל [c] מוּת
דַּנְבִיָא הוּ אֵיךְ חַד מִן נְבִיָא׃ 17 הוּ גִּיר הֹרֹוס שַׁדַּר הֲוָא [e] אֲחַדֵּהּ לְיוּחָנָן [f] וַאַרְמִיהּ בֵּית אֲסִירָא מֶטֶל הֹרֹודְיָא אִנְתַּת פִּילִיפֹוס אֲחוּהִי דַּנְסַב׃ 18 אֲמַר הֲוָא [f] פֶּסַח [e] אֶחַד
גִּיר יוּחָנָן לְהֹרֹוס דְּלָא שַׁלִּיט לָךְ [g] דְּהַסַּב אִנְתַּת אֲחוּךְ׃ 19 הֵידֵין הֹרֹודְיָא [g] רָמָא [h] נָסַב
לְחַיָּמָא הֲוָת [i] לְחַם בלשון ארב
וְלָא מְשַׁכְּחָא הֲוָת׃ 20 הֹרֹוס גִּיר דָּחֵל הֲוָא מִן יוּחָנָן עַל דְּיָדַע הֲוָא דְּגַבְרָא הוּ זַרִיקָא וְקַדִּישָׁא וְמִנַּטַּר הֲוָא לַהּ [k] צְבָא [i] מֶטֶל
[l] וְסַגִּיאָתָא שָׁמַע הֲוָא לַהּ וְעָבֵד [m] וּבְסִימָאִית שָׁמַע הֲוָא לַהּ׃ [m] סְנָא [n] בְּסֶם

Mat. 14. a.1 Luc.9. a.7

14 * Et audiuit rex Herodes (manifestũ enim factum est nomẽ eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptista resurrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in illo.

14 * Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρῴδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.

15 * Alij autem dicebant, Quia Elias est. alij verò dicebãt, Quia Propheta est, C quasi vnus ex Prophetis.

15 * ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὡς εἷς τῶν προφητῶν.

Matt. 14 a.2

16 * Quo audito, Herodes ait, Quem ego decollaui Iohannem, hic à mortuis resurrexit.

16 * ἀκούσας δὲ ὁ ἡρῴδης εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.

Luc.3. d.19

17 * Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.

17 * αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρῴδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν.

18 * Dicebat enim Iohannes Herodi, Leu. 18. b.16 Nõ licet tibi habere vxorem fratris tui.

18 * ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρῴδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

19 * Herodias autem insidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat.

19 * ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο·

20 * Herodes enim metuebat Iohãnem, sciens eum virum iustum & sanctum: & custodiebat eum: & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.

20 * ὁ γὰρ ἡρῴδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτὸν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

21 * Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus & tribunis & primis Galilææ.

21 * καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρῴδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας·

22 * Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellæ, Pete à me quod vis, & dabo tibi.

22 * καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρῴδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί.

Esth. 5. b.6

23 * Et iurauit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

23 * καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν μου αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

24 * Quæ cùm exisset, dixit matri suæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohan D nis Baptistæ.

24 * ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

25 * Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens, Volo vt protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistæ.

25 * καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

26 * Et contristatus est rex. Propter iusiurandum & propter simul discumbentes noluit eam contristare:

26 * καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.

27 * Sed misso spiculatore præcepit afferri caput eius in disco: & decollauit eum in carcere.

27 * καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ·

---

21 וַהֲוָא יוֹמָא [a] יְדִיעָא כַּד הֵרוֹדֵס בְּיוֹם יַלְדֵהּ [b] חַשְׁמִיתָא עֲבַד הֲוָא [c] לְרַבְרְבָנוֹהִי ׀ [d] וְלִכִילִיַרְכָא וְלִרֵישֵׁה דַּגְלִילָאֵ׃

22 וְעָלַת בַּרְתֵּהּ דְּהֵרוֹדְיָא [e] רַקָּדַת [g] וְשַׁפְּרַת לֵהּ לְהֵרוֹדֵס וְלַאילֵין [h] דַּסְמִיכִין עִמֵּהּ וַאֲמַר מַלְכָּא לְטַלְיְתָא שְׁאַלִי מָנִי

מִדֵּם [i] דְּצָבְיָא אֲנַתִּי [k] וְאֶתֵּל לָכִי ׃ 23 [l] וּמָא לֵהּ דְּמָדֵם [m] דְּתִשְׁאַלִינִי אֶתֵּל לָכִי עַדְמָא לְפֶלְגַהּ דְּמַלְכוּתִי ׃

24 הֲדִין נָפְקַת וַאֲמָרַת לְאִמַּהּ מָנָא אֶשְׁאֲלִיוּהִי אָמְרָא לֵהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן [n] מַעֲמְדָנָא׃ 25 וּמֵחֲדָא [o] עָלַת

[p] בְּבַטְהִילוּתָא לְוָת מַלְכָּא וַאֲמָרַת לֵהּ [q] צָבְיָא אֲנָא בְּחָדָא שָׁעָתָא [r] דְּתֵתֵּל לִי עַל פִּינָכָא רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן מַעֲמְדָנָא׃

26 [s] וְכַרִּיתַ לֵהּ סַגִּי לְמַלְכָּא מְטַל דִּין [t] מַוֹמָתָא וּמְטַל מְסִיבֵא לָא צָבָא [u] דְּנֶגְלְזֵיהּ ׃

27 אֶלָּא מֵחֲדָא שַׁדַר מַלְכָּא [x] אֶסְפּוֹקְלָטְרָא וּפַקֵּד [y] דַּיְתֵיהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן וְאַזַל פַּסְקֵהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן בֵּית אֲסִירֵיָא ׃

[a] יַדִּיעַ [b] חֵשֶׁם פירושו משתה ערב [c] רַבָּב [d] מן לשון יין [e] עֲלַל [f] רַקַּד בלשון כרכר [g] שְׁפַר [h] סְמַךְ [i] צְבָא [k] נְתַל [l] יְמָא [m] שְׁאַל [n] עֲמַד [o] עָלַל [p] פירושו תאותא ורעותא [q] צְבָא [r] נְתַל [s] כְּרַת [t] יְמָא [u] גְּלַז [x] מן לשון יון [y] אֲתָא

28 * Et attulit in disco, deditque puellæ, & ipsa puella dedit matri suæ.

29 * Et audierunt discipuli eius, & venerunt, sustuleruntque truncum eius, & posuerunt in domo sepulchri.

Ad oblationem quotidianam.

30 * Et congregati sunt Apostoli ad Jeschua, & dixerunt ei quæcunque fecerant, et quæcunque docuerant.

31 * Et dixit eis, Venite vos, ibimus in desertum nos soli; & quiescite paululum. Erant enim plurimi qui ibant veniebantque; nec erat eis locus ne comedendi quidem.

32 * Et abierunt in locum desertum navigio
33 solitarij. * Ac viderunt eos plurimi dum proficiscerentur, & agniti sunt illi: & in aridam concurrerunt ex omnibus ciuitatibus coram eo illuc.

34 * Et egressus Jeschua vidit cœtus multos, & misertus est eorum, quippe qui similes essent ouibus non habentibus pastorem: cœpitque docere eos multa.

35 * Quumque multum temporis præteriisset, adierunt eum discipuli eius, ac dicunt ei, Iste locus desertus est, multumque temporis præteriit.

36 * Dimitte eos vt eant in agros circumiacentes vicosque, & comparent sibi panem. nihil enim habent ad manducandum.

37 * Ipse verò dixit eis, Date vos ipsis ad comedendum. Dicunt ei, Ibimus empturi ducentis denariis panem, & dabimus eis comesturis?

38 * Is autem dixit eis, Ite, videte quot panes habeatis hîc. quumque vidissent, dicunt ei, Quinque panes, & duos pisces.

39 * Et præcepit eis vt facerent omnes discumbere per ordines super gramine.

40 * Discubuerunt itaque per ordines centeni & quinquageni.

41 * Et accepit illos quinque panes & duos pisces, & suspexit in cælum, ac benedixit, fregitque panem, & dedit discipulis suis vt apponerent eis: & illos duos pisces partiti sunt omnibus.

42 * Comederuntque omnes, et expleti sunt.

43 * Et sustulerunt fragmentorum duodecim cophinos plenos, & ex piscibus.

---

28 וְאִיתַי בְּפִינְכָא וְיָהֵב לַטְלִיתָא וְהִי טְלִיתָא יְהַבַת לְאִמָּהּ׃ 29 וְשָׁמְעוּ תַּלְמִידְוֹהִי וַאֲתַו שְׁקָלוּ שְׁלַדָּהּ וְקוּרְבָא וְכָלִיהוֹן וְ
וְסָמוּ בְּבֵית קְבוּרָא׃ 30 וְאִתְכַּנְשׁוּ שְׁלִיחֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וְאַמְרוּ לֵהּ כָּל מָא דַּעֲבַדוּ וְכָל מָא דַּאלַפוּ׃ 31 וְאָמַר לְהוֹן תָּו לְכוֹן נְאזַל
לְדַבְרָא בַּלְחוֹדַיִן וְאִתְנִיחוּ קַלָּל אִית הָוּו גָּיר סַגִּיאָא דַּאזְלִין וַאֲתַיִן וְלֵית הָוָא לְהוֹן אַתְרָא אַף לָא לְמֵאכַל׃
32 וְאַזְלוּ לַאתְרָא חוּרְבָא בְּסַפִּינְתָא בַּלְחוֹדֵיהוֹן׃ 33 וַחֲזוֹ אִנּוּן סַגִּיאָא כַּד אָזְלִין וְאִשְׁתַּוַּדְעוּ אִנּוּן וּבְיַבְשָׁא
רְהִטוּ מִן כָּלְהֵין מְדִינָתָא קַרְמָוהִי לְתַמָּן׃ 34 וְנָפַק יֵשׁוּעַ חָזָא כְּנֻשָׁא סַגִּיאָא וְאִתְרַחֵם עֲלֵיהוֹן דַּהֲווֹ
לְעֲרְבֵא דְּלֵית לְהוֹן רָעְיָא וְשָׁרִי הָוָא לְמַלָּפוּ אִנּוּן סַגִּיאָתָא׃

---

a מן לשון יון ופירושו קערה
b יְהַב אֻתָּא d שלד הוא
c סום גוף מבלי ראש
f אַלָּף g אָתָא h אָזַל
i נוּחַ k אֶכֶל l יֵרַע
m רְחֵט n רַחֵם o רָמָא
p פירושו צאן
q רָעָא r אַלָּף

28 * Et attulit caput eius in disco: & dedit illud puellę,& puella dedit matri suę.

29 * Quo audito, discipuli eius venerũt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento.

30 * Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renunciauerunt ei omnia quæ egerant & docuerant. 31 * Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi,& nec spatium manducandi habebant.

Mat. 14. b.11 Luc.9.a. 10

32 * Et ascendentes in nauim, abierunt in desertum locum seorsum. 33 * Et viderunt eos abeuntes,& cognouerũt multi: E & pedestres de omnibus ciuitatibus cõcurrerunt illuc, & præuenerunt eos.

34 * Et exiens,vidit turbam multam Iesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oues non habentes pastorem: & cœpit illos docere multa.

Mat.9. d 36.&14. b.14

35 * Et cùm iam hora multa fieret,accesserunt discipuli eius, dicentes, Desertus est locus hic, & iam hora præteriit:

Mat. 14. b.15

36 * Dimitte illos, vt euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos quos manducent. 37 * Et respondens ait illis,Date illis vos manducare. Et dixerũt ei,Euntesemamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

Luc.9.b. 13

Mat. 14. b.16 Luc.9.b. 13

38 * Et dicit eis, Quot panes habetis? ite & videte. Et cùm cognouissent, dicunt, Quinque, & duos pisces.

Iohan.6. a.9

39 * Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes, secundum contubernia super viride fœnum.

40 * Et discubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

41 * Et acceptis quinq; panibus & duobus piscibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis vt ponerent ante eos: & duos pisces diuisit omnibus.

42 * Et manducauerunt omnes, & saturati sunt.

43 * Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus.

28 * καὶ λῦεγκε τλὼ κεφαλλὼ αὐτδ ἔπὶ πίναχι, καὶ ἔδωκεν αὐτλὼ τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτλὼ τῇ μητρὶ αὐτῆς.

29 * καὶ ἀκούσαντες Ⓓ μαθηταὶ αὐτδ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πῶμα αὐτδ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

30 * Καὶ συνάγονται Ⓓ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦ, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.

31 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ Ⓓ ἐρχόμενοι Ⓒ Ⓓ ὑπάγοντες πολλοὶ, καὶ οὐδ' φαγεῖν εὐκαίρουν.

32 * καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.

33 * καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας· καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοὶ, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, Ⓒ προῆλθον αὐτοὺς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

34 * καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, Ⓒ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.

35 * καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ Ⓓ μαθηταὶ αὐτδ, λέγουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, Ⓒ ἤδη ὥρα πολλή·

36 * ἀπόλυσον αὐτοὺς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς στοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν στοὺκ ἔχουσιν.

37 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων ἄρτους, καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν;

38 * ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

39 * καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς διακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

40 * καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαὶ, δυὰ ἑκατὸν καὶ δυὰ πεντήκοντα.

41 * καὶ λαβὼν στοὺς πέντε ἄρτους καὶ στοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε στοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτδ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.

42 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν·

43 * καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.

---

35 וְכַד הֲוָא [a] עִדָּנָא סַגִיאָא קְרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידוֹהִי וַאמְרִין לֵהּ הָנָא אַתְרָא חוּרְבָא הוּ וְעִדָּנָא סַגִי ; 36 [b] שְׁרִי

37 הוּא דֵין אֱמַר אֲנוּן דְנָאזְלִין לַאגוּרֵא דַחְרִרִין וְלִקוּרְיָא [c] וְנִזְבְנִין לְהוֹן לַחְמָא לֵית לְהוֹן גִיר מֵדֵם [d] לְמֵאכַל ;

38 הוּא דֵין אֱמַר לְהוֹן [e] הַבוּ לְהוֹן אַנְתּוּן [f] לְמֶלְעַם אֲמְרִין לֵהּ נְאזַל נְזִבְנִן דִינָרִין לַחְמָא [g] וְנֶיהֵל לְהוֹן לְמֶעְכַּן ;

39 וּפְקַד לְהוֹן [k] דְנִסְמְכוּן לְהוֹן [h] זְלוּ [i] חֲזוּ כְמָא לַחְמִין אִיתּ לְכוֹן הָרְכָא וְכַד חֲזוֹ אֲמְרִין לֵהּ חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרִין נוּנִין ;

40 וְאִסְתַּמְכוּ סְמָכִין סְמָכִין [m] דְנִסִימוּן לְהוֹן וְהַנוּן חֲמִשָׁא לַחְמִין וְתַרִין נוּנִין [l] וְחַר בַּשְׁמַיָא וּבָרֵךְ וַקְצָא לַחְמָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי לְהוֹן וְהַנוּן תְּרִין נוּנִין פַּלֵג לְכֻלְהוֹן ; 41 וְאכַלוּ כְּהוֹן וְסַבַּעוּ ; 42 וַשְׁקַלוּ [n] קְצִיָא תְּרֵעסַר [o] קוּפִינִין כַּד [p] מְלִין וּמִן נוּנֵא ;

[a] פירושו עת
[b] שְׁרָא [c] זְבַן [d] אֵכֶל
[e] יְהַב [f] לְעַם [g] נְתַל
[h] אֲזַל [i] חֲזָא [k] סְמַךְ
[l] חור [m] סום
[n] קְצָא כמו קצץ
[o] מן לשון יין
[p] מְלָא

44 * Erant autem qui comederant panem quinquies mille viri.

45 * Et statim coegit discipulos suos conscendere nauem, & traiicere ante ipsum in vlteriorem ripam ad Beth-Zaiodo, donec ipse dimitteret turbas.

46 * Quumque ablegasset eos, profectus est in montem vt oraret.

Lectio quotidiana in vniuersum.

47 * Quum autem esset vespera, nauis erat in medio maris, & ipse solus in terra.

48 * Et vidit eos vexatos dum sulcarent mare (erat enim ventus eis contrarius) vigilia verò quarta noctis venit ad eos Jeschua dum ambularet super aquas: volebatque eos præterire. 49 * Illi autem viderunt eum ambulantem super aquas, & reputarunt apud se visionem esse fallacem [spectrū]: 50 & exclamarunt. * (Omnes enim videbant eum, & timuerunt) & ipso momento collocutus est eis, & dixit eis, Bono estote animo, ego sum: ne timeatis. 51 * Et ascendit ad eos in nauem, et conquieuit ventus: & vehementer admirabantur ac obstupescebant 52 apud se. * Non enim intellexerant de pane illo, propterea quòd cor eorum offusum 53 erat nube. * Quumque traiecissent, venerunt in terram Gheneşar.

54 * Et quum exissent è naui, eo momento agnouerunt eum viri regionis illius.

55 * Et percurrerunt vniuersam terram illam, cœperuntque adducere eos qui malè, male inquam affecti erant, baiulantes eos in grabatis, quò loci audiebant eum esse.

56 * Et quocunque ingrederetur in pagos & vrbes, in plateis ponebant infirmos, efflagitabantque ab eo vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & ij omnes qui tangebant eum, sanabantur.

Medio ieiunio. CAP. VII.

1 ET congregati sunt ad eum Perischæi & Scribæ qui veniebant ab Ourischlem.

2 * Et viderunt quosdam ex discipulis eius edentes panem, illotis ipsorum manibus, & conquesti sunt.

---

44 אִיתַיהוֹן חֲוָו דֵּין דַּאכַלוּ לַחְמָא חַמְשָׁא אַלְפִין גַּבְרִין׃

45 וּמֵחֲדָא אֲלַץ לְתַלְמִידֵוהִי [a]דְּנָסְקִין לַסְּפִינְתָא [b]וְנֵאזְלִין קֳדָמוֹהִי לְעִבְרָא לְבֵית צַיְדָא עַד שְׁרֵא הוּ לְכֶנְשָׁא׃

46 וְכַד שְׁרָא אֱנוּן אֲזַל לְטוּרָא [c]לְמֵצְלֵיו׃

47 כַּד [d]קְרֵינָא דְּלִיוֹם [e]בַּנָּאִית יו הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא סְפִינְתָא אִיתֵיהּ בְּלַחוֹדוֹהִי עַל אַרְעָא׃ 48 וְחָזָא אֱנוּן [f]דְּמִשְׁתַּנְקִין

כַּד [g]רַדִּין רוּחָא גֵּיר לוֹקְבֵלְהוֹן הֲוָת [h]וּבְמַטְרְתָא רְבִיעָיְתָא דְּלֵלְיָא אֲתָא לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְצָבָא הֲוָא דְּנָעֲבַר אֱנוּן׃ 49 וְהֵנוּן דֵּין [i]חֲזָאוּהִי דְּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְסַבְרוּ לְהוֹן דְּחֶזְוָא הוּ [k]דַּגְלָא [l]וְקָעוּ׃ 50 כְּלְהוֹן גֵּיר חֲזָאוּהִי

וְדַחֲלוּ וּכַד שָׁעֲתָה מַלֵּל עִמְּהוֹן וַאמַר לְהוֹן [m]אִתְלַבּוּ אֲנָא אַנָא לָא תְּדַחֲלוּן׃ 51 וְסַלֵּק לְוָתְהוֹן לַסְּפִינְתָא [n]וְשָׁלְיַת

[a] גַּסְק [b] אֲזַל [c] צְלָא בלשון פח [d] קְרָא [e] בְּנָא פירושו נכל ענין [f] שְׁנַק [g] רַדָּא [h] חֲוָא [i] נְטַר [k] דְּגָל [l] קְעָא [m] לַבֵּב [n] שְׁלָא

Mat. 14. a.21

* Erant autem qui manducauerant, quinque millia virorum.

Ioh. 6. b.10

* Et statim coëgit discipulos suos ascendere nauim, vt præcederent eum trãs fretum ad Bethsaidam: dum ipse dimitteret populum.

* Et cùm dimisisset eos, abiit in montem orare.

* Et cùm serò esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra.

* Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: & volebat præterire eos.

* At illi vt viderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse: & exclamauerunt.

* Omnes enim viderunt eum, & turbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis, Confidite, ego sum: nolite timere.

* Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant.

* Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

Matt. 14 d.35

* Et cùm transfretassent, venerunt in terram Genezareth: & applicuerunt.

* Cumque egressi essent de naui, continuò cognouerunt eum:

* Et percurrentes vniuersam regionem illam, cœperũt in grabatis eos qui se malè habebant, circunferre, vbi audiebant eum esse.

* Et quocunque introibat in vicos, vel in villas aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabãtur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

CAP. VII.

conuenerunt

ET † conueniunt ad eum Pharisæi & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.

Matt. 5. a.2

* Et cùm vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperauerunt.

44 * καὶ ἦσαν ⓐ φαγόντες τοὺς ἄρτους, πενταχισχίλιοι ἄνδρες.

45 * καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.

46 * καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

47 * Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

48 * καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.

49 * οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν·

50 * πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

51 * καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.

52 * οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις. ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη.

53 * καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρὲτ, καὶ προσωρμίσθησαν.

54 * καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν,

55 * περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι.

56 * καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρὸς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσῴζοντο.

ζ.

1 * Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν ⓐ φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύμων.

2 * καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.

---

[a] רִמַּר [b] תְּחַר כמו החה [c] סְכַל [d] עב מוה בנין עָבְדָא [e] אִתָּא [f] רְחֵט שְׁרָא [g] אית כמוש [h] אִיתַי [i] עִוֵּל [k] סוּם [l] כְּרַר [m] בְּעָא [n] כְּנַף [o] אַמָּא [p] אִתָּא [q] חֲזָא [r] שׁוּב [s] עֲרַל פירוש ורחץ

3 * Omnes enim Iihoudæi & Periſchæi, niſi curiosè abluerint manus ſuas, non comedunt, propterea quòd tenent traditionem ſeniorum.

4 * Et à plateis redeuntes niſi intincti non comedunt: & multa alia ſunt ea quæ receperunt obſeruanda, nempe lotiones calicum, et œnophororum, vaſorumque æneorum, atque lectorum.

5 * Et interrogarunt eum Scribæ & Periſchæi, Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem Seniorum, ſed quum non abluerint manus ſuas comedunt panem?

6 * Ipſe verò dixit eis, pulcrè vaticinatus eſt contra vos Eſchaio propheta, ô acceptores vultus, [hypocritæ] ſicut ſcriptum eſt, Populus iſte labiis me honorat, cor autem eorum admodum elongatum eſt à me.

7 * Fruſtraque reuerentur me, quũ doceant doctrinas quæ ſunt mandata filiorũ hominũ.

8 * Quũ omittatis enim mandata Dei, & teneatis traditionem hominum, lotiones calicum & œnophororum, illaque multa his ſi-
9 milia: * Dixit eis, Bellè peruertitis mandatum Dei, vt confirmetis traditionem veſtram.

10 * Mouſche enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur.

11 * Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri ſuo aut matri ſuæ, Donum meum eſt id quo ex me abundabis.

12 * Nec permittitis ei vt quicquam faciat patri ſuo aut matri ſuæ.

13 * Et abrogatis ſermonem Dei propter traditionem quam tradidiſtis: & ſimilia huiuſmodi multa facitis.

14 * Et aduocauit Ieſchua turbam vniuerſam, ac dixit eis, Audite me vos omnes, & intelligite:

15 * Nihil eſt quod extra hominem ſit & intret in eum, quod poſſit eum contaminare: ſed quod exit ab eo, illud contaminat hominem.

16 * Cui ſunt aures ad audiendum, audiat.

17 * Quum autem ingreſſus eſſet Ieſchua domum præ turba, interrogarunt eum diſcipuli eius de hac parabola.

---

3 כִּי֨ יְהוּדָיֵ֜א וּפְרִישֵׁ֗א אִן֙ הוּ֣ דַּבְטִילָאִ֔ית לָ֥א מְשִׁיגִ֖ין אִידֵיהוֹן֙ לָ֣א לָֽעְסִ֔ין מֶ֖טֽ[b]לַ֣אחִידִ֑ין [c]מַשְׁלְמָנוּתָ֖א דְּקַשִּׁישֵׁ֥א׃ 4 וּמִן֙ שׁוּקָ֔א אִן֙ לָ֣א עָמְרִ֔ין לָ֥א לָֽעְסִ֖ין וְסַגִּיאָתָ֣א אָחֳרָנַ֑יְתָא אִית֙ אִילֵ֣ן דְּקַבְּלוּ֔ [d]דְּנֶטְרִ֖ין [c]מַעֲמוּרִיתָ֣א דְּכָסֵ֔א וְדָקְסְטָ֥א וְדָמָֽאנִי נְחָשָׁ֖א וְדַעֲרָסָתָֽא׃ 5 וְשַׁאלוּהִי סָפְרָ֣א וּפְרִישֵׁ֔א לְמָ֣נָא [f]תַלְמִידָ֔יךְ לָ֥א מְהַלְּכִ֖ין אַיְךְ֙ מַשְׁלְמָנוּתָ֣א דְּקַשִּׁישֵׁ֔א אֶ֥לָּא כַּ֖ד לָ֣א מְשִׁיגִ֑ין אִידֵיהוֹן֙ אָכְלִ֣ין לַחְמָֽא׃ 6 הוּ֣ דֵ֔ין אֲמַ֖ר לְהוֹן֙ שַׁפִּ֑יר [g]אֶתְנַבִּ֣י עֲלֵיכוֹן֙ אֶשַׁעְיָ֔א נְבִיָ֖א נָסְבִ֣י בַּאפָּ֑א אַיְךְ֙ דִּכְתִ֣יב דְּעַמָּ֔א הָנָ֖א בְּסַפְוֵ֣הּ הוּ֑ [h]מְיַקַּ֣ר לִ֔י לֵבְהוֹן֙ דִּ֣ין סַגִּ֔י רַחִ֖יק מֶנִּֽי׃ 7 וּמְרִיקְאִ֣ית דַּחֲלִ֔ין לִ֖י כַּ֑ד [k]מַלְפִ֣ין יוּלְפָּנָ֔א דְּפוּקְדָּנֵ֖א דַּבְּנֵינָשָֽׁא׃ 8 כַּ֣ד שְׁבַקְתּוּן֙ גִּ֣יר [l]פּוּקְדָּנָ֔א דַּאלָהָ֖א וְאָחִ֣ידִין אַנְתּוּן֙ מַשְׁלְמָנוּתָ֔א דַּבְּנֵינָשָׁ֖א [m]מַעֲמוּרִיתָ֣א דְּכָסֵ֔א וְדָקְסְטָ֖א וְסַגִּיאָתָ֣א אִילֵ֔ין דַּלְחָלִ֖ין [n]דָּמְיַן׃

[a] בְּטַל [b] אֲחַר [c] שְׁלַם [d] נְטַר [e] עָמַר בלשון רש [f] לְמַד [g] נְבָא [h] יְקַר [i] סְרַק [k] אַלַף [l] פְּקַר [m] עִמְרָא [n] דָּמֵא

3 * Pharisæi enim & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non mãducant, tenentes traditionem Seniorum:

4 venientes * Et à foro†, nisi baptizentur, non comedunt. & alia multa sunt quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum, & ęramẽtorum, & lectorum.

5 * Et interrogabant eum Pharisæi & Scribæ, Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6 * At ille respondens, dixit eis, Bene prophetauit Isaias de vobis hypocritis, Isa. 29. d.13 sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorũ longè est à me.

7 * In vanum autem me colunt, docentes & doctrinas †præcepta hominum.

8 * Relinquentes enim mãdatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptis- B mata vrceorum & calicum: & alia similia his facitis multa.

9 facitis * Et dicebat illis, Bene irritum† facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis.

10 * Moyses enim dixit, Honora patrem Exod.20 b.12 Deut.5. b.16 Eph. 6. a.2 tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

11 Exod. 21 c.16 Leuit.20 b.9 Pro. 20. c.20 * Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Corban, (quod est, donum) quodcunque ex me, tibi profuerit:

12 * Et vltrà non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri:

13 * Rescindentes verbum Dei per traditionem vestram quam tradidistis. & similia huiusmodi multa facitis.

14 turbas Mat. 15. a.10 * Et aduocans iterum † turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

15 * Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare. sed quæ de homine procedunt, illa sunt

coinquinãt quæ †communicant hominem.

16 * Si quis habet aures audiendi, audiat.

17 * Et cùm introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam.

3 * Ⓟ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες Ⓙ ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων·

4 * καὶ ἀπ' ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίζωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων, καὶ ξεστῶν, καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

5 * ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν Ⓟ Φαρισαῖοι καὶ Ⓒ γραμματεῖς, διατί Ⓣ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κ̄τ̄ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον;

6 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται, οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

7 * μάτην δέ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

8 * ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων· Ⓒ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

9 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.

10 * Μωσῆς γὰρ εἶπε, τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

11 * ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς.

12 * καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ,

13 * ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. Ⓒ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

14 * καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνίετε.

15 * οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

16 * εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

17 * καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν Ⓣ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τ̄ παραβολῆς·

---

[z] קוּם

9 אָמַר לְהוֹן שַׁפִּיר טָלְמִין אַנְתּוּן פּוּקְרָנָא דַּאלָהָא [a] דְּתְקִימוּן מַשְׁלְמָנוּתְכוֹן׃ 10 מוֹשֶׁא גַּיר אֲמַר יַקַּר לַאבוּךְ וְלֶאמָּךְ
[b] צְחָא פירושו לוּם וּמַן [b] דַּמָּצֵחָא לַאבָא אוֹ לֶאמָּא [c] מוֹתָא נְמוּתוּ׃ 11 אֲנַתּוּן דֵּין אָמְרִין אֲנַתּוּן אִן נַאמַר גַּבְרָא לַאבוּהִי אוֹ לֶאמֵּה קוּרְבָּנִי מֶדֵם
[d] תְּאתַר׃ 12 וְלָא שְׁבְקִין אֲנַתּוּן לֵהּ דְּנֶעֱבַד מֶדֵם לַאבוּהִי אוֹ לֶאמֵּה׃ 13 [e] וּמְסַלְּקִין אֲנַתּוּן [f] מִלְּתָא
[e] סְלָא [f] מִלֵּל דַּאלָהָא מָטֶל מַשְׁלְמָנוּתָא [g] דַּאשְׁלֶמְתּוּן [h] וְדַנְמִין לְהֵלֵּין סַגִּיאָתָא עָבְדִין אֲנַתּוּן׃ 14 וְקָרָא יְשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא כְּלֵהּ וַאמַר
[g] שְׁלַם [h] דְּמָא [i] שְׁמַע [k] סְכַל לְהוֹן [i] שׁוּמְעוּנִי כְּלְכוֹן [k] וְאִסְתַּכְּלוּ׃ 15 לַית מֶדֵם דִּלְבַר מִן בַּרְנָשָׁא הַו [l] וְעָאל לֵהּ דְּמָשְׁכַּח [m] מְסַיֵּב לֵהּ אֶלָּא מֶדֵם
[l] עוֹל [m] סַיֵּב דְּנָפֵק מֶנֵּהּ הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא׃ 16 מַן דְּאִית לֵהּ אוּדְנָא דְּנֶשְׁמַע נֶשְׁמַע׃
[n] עֲלַל [o] מְתַל 17 בַּר דֵּין [n] עַל יְשׁוּעַ לְבֵיתָא מִן כְּנֻשָׁא שַׁאלוּהִי תַּלְמִידְוֹהִי עַל [o] מַתְלָא הַו׃

18 * Dixit eis, Itane & vos desipitis, vt non cognoscatis, quodcunque extrinsecus ingreditur in hominem, non posse eum contami-
19 nare? * Quippe quod non intret in cor eius, sed in ventrem eius, & egeratur per purgationem, purgans omnem cibum.
20 * Quod autem egreditur ex homine, illud contaminat hominem.
21 * Intrinsecus enim ex corde hominum exeunt cogitationes malæ, adulterium, scorta-
22 tio, furtum, cædes, * Auaritia, iniuria, scelus, dolus, proteruia, oculus malus, blasphemia, elatio, stultitia.
23 * Hæc omnia scelera intrinsecus exeunt, et contaminant hominem.

Matutinis Dominicæ quartæ Ieiunij.

24 * Illinc surrexit Ieschua, venitque in fines Tzour & Tzaidon: & introiit in domũ quandam, nolebatque vt quisquam ipsum sciret. neque potuit latere.
25 * Statim enim audiit mulier quædam profectionem eius, in cuius filia erat spiritus im-
26 mundus, venitque ac procidit ante pedes ipsius. * Illa autem mulier erat Gentilis, ex Phœnicia Syriæ: & efflagitabat ab eo vt eiiceret dæmonium ex filia sua.
27 * Et ait illi Ieschua: Permitte prius vt saturentur filij: non enim decorum est accipere panem filiorum, & obiicere canibus.
28 * Ipsa verò respondit & dixit ei, Etiam Domine mi, sed & canes sub mensis comedunt micas filiorum.
29 * Dixit ei Ieschua, Abi: propter hunc sermonem exiit dæmonium ex filia tua.
30 * Abiit itaque domum suam, & inuenit filiam suam dum iaceret in lecto, & eiectum ab ea dæmonium eius fuisse.
31 * Rursus exiit Ieschua à confinio Tzour, & Tzaidon, venitque ad mare Galilææ ad confinium Decapolis.
32 * Et adduxerunt ei surdum quendam difficulter loquentem, & efflagitabant ab eo vt imponeret ei manum.
33 * Eum autem abduxit è turba solum, & immisit digitos suos in aures illius: expuitque, ac tetigit linguam eius.
34 * Et suspexit in cælum, ac suspirauit: dixitque ei, Adaperitor.

---

18 אֲמַר לְהוֹן הָכְנָא אַף אַנְחוֹן עָטְלִין אַנְחוֹן לָא יְדָעִין אַנְחוֹן דְּכָל מִדֵּם דְּמִן לְבַר עָאל לְבַרְנָשָׁא לָא מְשַׁבַּח מְסַיֵּב
19 לֵה׃ דְּלָא חַוָא לְלִבֵּה עָאל אֶלָּא לְכַרְסֵה ׀ וּמְשְׁחַרָא ׀ בְּחַדְכֵיתָא דְמַדַּכְיָא כְּלָה ׀ מֵאכוֹלְתָא׃
20 מְדֵם דֵּין דְּנָפַק מִן בַּרְנָשָׁא הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא׃ 21 מִן לְגַו גֵּיר מִן לֵבָא דְבַנֵּינָשָׁא נָפְקָן מַחְשְׁבָתָא
בִּישָׁתָא גַּנְבוּתָא קְטָלָא׃ 22 עָלוּבוּתָא בִּישׁוּתָא נָכְלָא צַחֲנוּתָא עַיְנָא בִּישְׁתָא גוּדָפָא שְׁבְחַרְנוּתָא
שְׁטְיוּתָא׃ 23 הָלֵין כְּלְהֵין בִּישָׁתָא מִן לְגַו הוּ נָפְקָן וְמְסַיְּבָן לֵה לְבַרְנָשָׁא׃
יט
24 וּמִן תַּמָּן קָם יֵשׁוּעַ וְאָתָא לַחְחוֹמָא דְצוֹר וְדַצַיְדָן וְעַל לְבַיְתָא חַד וְלָא צָבֵא הֲוָא דְּאִנָשׁ יִדַּע הֲוָא וְלָא אֶשְׁכַּח דְּנִטְשָׁא׃

a שְׁרָא b וְכָא c אֲכַל d חַשַׁב e נוּר f זְנָא g שְׁבְחַר h טְמָא i יְדַע j טָשָׁא

18 * Et ait illis, Sic & vos imprudentes eſtis? Non intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt
coinquinare eum †communicare:
19 * Quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?
20 * Dicebat autem, Quoniam quæ de homine exeũt, illa †communicant hominem.
coinquinãt
21 * Abintus enim de corde hominum malę cogitationes procedunt, adulteria,
Gen.6. a.5. & 8. d.21 fornicationes, homicidia,
22 * Furta, auaritię, nequitię, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.
23 * Omnia hęc mala abintus procedũt, & †communicant hominem.
coinquinãt

24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri
Mat. 15. c.21 & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latêre.
25 * Mulier enim ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia habebat ſpiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes eius.
26 * Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. & rogabat eum vt dæmonium eiiceret de filia eius.
27 * Qui dixit illi, Sine prius ſaturari filios. non eſt enim bonũ ſumere panem filiorum, & mittere canibus.
28 * At illa reſpondit, & dixit illi, Vtique Domine. nam & catelli comedunt D ſub menſa de micis puerorum.
29 * Et ait illi, Propter hunc ſermonem vade, exiit dęmonium à filia tua.
30 * Et cùm abiiſſet domum ſuam, inuenit puellam iacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.
31 * Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.
Mat.9.d 32 Luc. 11. b.14 32 * Et adducunt ei ſurdum & mutum: & deprecabantur eum vt imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba ſeorſum,
33 * Miſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius.
34 * Et ſuſpiciens in cælum, ingemuit: & ait illi, Ephphetha, quod eſt, Adaperire.

18 * καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσυνέτοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι·
19 * ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα;
20 * ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
21 * ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι,
22 * κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη.
23 * πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

24 * Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος. καὶ εἰσελθὼν εἰς τινὰ οἰκίαν, οὐδένα ἤθελεν γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.
25 * ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.
26 * ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνὶς, Συροφοινίκισσα τῷ γένει. καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.
27 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.
28 * ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν
29 παιδίων. * καὶ εἶπεν αὐτῇ, διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.
30 * καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.
31 * καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως.
32 * καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.
33 * καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ,
34 * καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθά, ὅ ἐστι, διανοίχθητι.

---

25 מִיָּד אִתְּתָא גִּיר שְׁמַעַת אֲנַחְתָּא חֲדָא [a] מְטַלְּתֵהּ דְּאִית לְבְרָתָהּ רוּחָא טַנְפְּתָא וַאֲתַת נָפְלַת קֳדָם רַגְלוֹהִי׃ 26 הַי דֵּין
אֲנַחְתָּא אִיתַיהּ הַוַת חַנְפְּתָא מִן פּוּנִיקִי דְּסוּרְיָא [b] וּבָעֲיָא הַוַת מָנַהּ [c] דְּנָפֵק לְרֵישָׁא מִן בְּרָתָהּ׃ 27 וְאָמַר לָהּ יְשׁוּעַ שְׁבוֹקִי
לוּקְדָם [d] נָסְבְעִין בְּנַיָּא לָא הַוָת גֵּיר שַׁפִּירָא [e] וְנִרְמֵא [f] לְכַלְבָּא׃ 28 הַי דֵּין עָנַת וַאֲמָרָא לֵהּ אֵין מָרִי
אָף כַּלְבָּא מִן חֵיתֵי פָּתוּרָא אָכְלִין פַּרְתּוּחֵי דְּבָנַיָּא׃ 29 אֲמַר לָהּ יְשׁוּעַ [g] זִל מְטַל הָדָא [h] מִלְּתָא נְפַק לֵהּ שֵׁדָא מִן בְּרָתְכִי׃
30 וַאֲזָלַת לְבֵיתַהּ [i] וְאַשְׁכְּחַת בַּרְתָּהּ כַּר [k] רְמְיָא בְּעַרְסָא וְנָפִיק מִנַּהּ שֵׁדָא׃ 31 תּוּב נְפַק יְשׁוּעַ מִן תְּחוּמָא דְּצוֹר וְדַצִידֹן
וַאֲתָא לְיַמָּא דַּגְלִילָא לְתְחוּמָא דְּעַסְרַת מְדִינָתָא׃ 32 [l] וַאיתַיוּ לֵהּ חַרְשָׁא חַד [m] פֵּאקָא [n] וּבָעַיִן הַווּ מִנֵּהּ [o] דְּנִסְמִיס עֲלוֹהִי אִידָא׃
33 [p] וְנַגְּדֵהּ מִן כְּנְשָׁא לְתוּדְוֹהִי [q] וְאַרְמִי צְבָעֵהּ בְּאוּדְנָוֹהִי [r] וְרָק וְקָרֵב לְלִשָׁנֵהּ׃ 34 [s] וְחַר בְּשְׁמַיָּא [t] וְאִתְתַּנַח וַאֲמַר לֵהּ [u] אָתְפַּתַּח׃

[a] נֶעַל בלשון נסע [b] בְּעָא [c] נָפַק [d] סָבַע [e] נָסַב [f] רְמָא [g] אָזַל [h] מַלָּל [i] שְׁכַח בלשון מצא [k] רְמָא אָתָא [l] פירושו פסילום אז מנקם [m] בְּעָא [n] סום [o] רְמָא [p] נָסַק [q] חור [r] אֶנַח [s] פְּתַח

35 * Atque in illa hora adapertæ ſunt eius auriculæ, ſolutumque vinculum linguæ ipſius, & locutus eſt facillimè.

36 * Et admonuit eos ne id cuiquam diceret: ſed quanto magis ipſe interdixerat eis, tanto magis illi prædicabant.

37 * Magiſque obſtupeſcebant, dicentes, Omnia bene facit: ſurdos facit vt audiant, & non loquentes vt loquantur.

Ad oblationem quotidianam.

CAP. VIII.

1 IN illis autem diebus, quum turba multa eſſet, nec eſſet quicquam quod ederent, aduocauit diſcipulos ſuos, & ait illis:

2 * Miſericordia commoueor ſuper turbam hanc, quippe qui iam triduum congregati ſint præſtolentur apud me, nihilque habeant quod comedant.

3 * Quod ſi dimiſero eos ad domum ſuam, quum ieiuni ſint, deficient in via: quidam enim ex eis è longinquo venerunt.

4 * Dicunt ei diſcipuli eius, Vndenam poteſt aliquis hîc in deſerto ſaturare pane illos omnes? 5 * Et interrogauit eos quot panes haberent. dicunt ei, Septem.

6 * Et præcepit turbis vt diſcumberent humi. accepitque illos ſeptem panes, & benedixit, fregitque, ac dedit diſcipulis ſuis vt apponerent. & apposuerunt turbis.

7 * Erant & piſciculi pauci, ſuper quos etiã benedixit, dixitque vt & eos apponerent.

8 * Et comederunt, & ſaturati ſunt: cæterùm ſuſtuleruntreliquias fragmentorum ſeptem ſportas. 9 * Erant autem homines qui comederant circiter quater mille. Et dimiſit eos, 10 * conſcenditque ſtatim nauem cum diſcipulis ſuis, & venit in regionem Dalmonoutho.

Feria III. hebdomadis Candidatorum.

11 * Et exierunt Periſchæi, cœperuntque diſceptare cum eo: & rogabant eum ſignum è cælo, quum tentarent eum. 12 * Et ingemuit ſpiritu ſuo, & ait, Cur poſtulat ſignum generatio iſta? Amin dico vobis, non dabitur ſignum generationi huic.

---

35 וּבְהּ בְּשָׁעְתָּא אֶתְפַּתְּחוּ אֲדָנְוֹהִי [a] וְאִשְׁתְּרִי [b] אֶסָרָא דְלֶשְׁנֵהּ וּמַלֵּל [c] פְּשִׁיקָאִית׃ 36 וְזַהַר אֱנוּן דְּהָדָא לֶאנָשׁ [d] שְׁרָא [e] אֶסַר [f] פִּשֵׁק [g] יְתֵר [h] דְּמַר
37 וְיַתִּירָאִית [e] מְתְדַּמְּרִין הֲווֹ וַאמְרִין דְּכֹל מִדֵּם לָא נַאמְרִין וְכָמָא דְהוּ מְזַהַר הֲוָא לְהוֹן הֵנוּן יַתִּיר מַכְרְזִין הֲווֹ׃
שַׁפִּיר עָבֵד לְחַרְשָׁא עָבֵד דְּנָשְׁמְעִין וְלִדְלָא מְמַלְּלִין דְּנִמַלְּלִין׃
1 בְּהָנוּן דִּין יוֹמָתָא כַּד כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אִית הֲוָא וְלָא אִית הֲוָא מִדֵּם [f] דְּנֵאכְלוּן קְרָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאמַר לְהוֹן׃
2 [g] מְתְרַחֵם אֲנָא עַל כֶּנְשָׁא הָנָא דְּהָא תְלָתָא יוֹמִין [h] קָיְמוּ לְוָתִי וְלֵית לְהוֹן מָנָא נֵאכְלוּן׃ 3 וְאִן הוּ [i] דְּשָׁרֵא אֲנָא
לְהוֹן כַּד [k] צָיְמִין לְבָתֵיהוֹן [l] עֲיִפִין בְּאוֹרְחָא אֲנָשָׁא דִּין מֶנְהוֹן מִן רוּחָקָא [m] אַתְיִאין׃ 4 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי אַיְמָא
מַשְׂבַּח אֱנָשׁ הָרֵכָא בְּחוּרְבָא דְנַסַּבַּע לַחְמָא לְהֵלֵין כֻּלְּהוֹן׃

[a] שְׁרָא [b] אֶסַר [c] פְּשֵׁק [d] יְתֵר [e] דְּמַר
[f] אֵכַל [g] רַחֵם [h] מְנָא [i] שְׁרָא [k] צוֹם [l] עוֹף כת׳ עִיף [m] אָתָא

* Et statim apertæ sunt aures eius: & 35
solutum est vinculum linguę eius, & loquebatur rectè.

* Et præcepit illis ne cui dicerent. 36
Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant:

* Et eo amplius admirabantur, dicen- 37
Gen.1.d 28. Eccl.39. c.21 tes, Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CAP. VIII.

Mat.15. d.32 cum Iesu IN diebus illis iterum cùm turba multa esset†, nec haberēt quod manducarent: conuocatis discipulis, ait illis: A 1

* Misereor super turbam: quia ecce 2
iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.

* Et si dimisero eos ieiunos in domum 3
suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

* Et responderunt ei discipuli sui, Vn- 4
de illos quis poterit hîc saturare panibus in solitudine?

* Et interrogauit eos, Quot panes ha- 5
betis? Qui dixerunt, Septem.

* Et præcepit turbæ discumbere su- 6
per terram. Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit: & dabat discipulis suis vt apponerent: & apposuerunt turbæ.

* Et habebant piscículos paucos: & 7
ipsos benedixit, & iussit apponi.

* Et manducauerunt, & saturati sunt: 8
& sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas.

* Erant autem qui manducauerant, 9
quasi quatuor millia: & dimisit eos.

Mat.15. d.39 * Et statim ascendens nauim cum di- 10
scipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

Mat.16. a.1 Luc.11. g.54 * Et exierunt Pharisæi, & cœperunt 11
conquirere cum eo, quærētes ab illo signum de cælo, tentantes eum. B

* Et ingemiscens spiritu, ait, Quid ge- 12
neratio ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum.

33 * καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

36 * καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν· ὅσον δ' αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον·

37 * καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

η'.

1 * Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, πάμπολλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς,

2 * σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.

3 * καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μεμακρόθεν ἥκασι.

4 * καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;

5 * καὶ ἐπηρώτα αὐτούς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

6 * καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.

7 * καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.

8 * ἔφαγον οὖν, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας.

9 * ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

10 * καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

11 * Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.

12 * καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

---

5 וְשַׁאֵל אִנּוּן הוֹ כְּמָא לַחְמִין אִיתְ לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא׃ 6 וַפְקַד לְכֻנְשָׁא[h] דְּנֶסְתַּמְכוּן עַל אַרְעָא וְנָסַב הָנוֹן שַׁבְעָא לַחְמִין וּבָרֵךְ וְקָצָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי[i] דְּנֶסְתִּימוּן וְסָמוּ לְכֻנְשָׁא׃ 7 וְאִית חֲוַו נוּנָא קְלִיל וְאַף עֲלֵיהוֹן בָּרֵךְ וְאָמַר דְּנֶסְתִּימוּן אִנּוּן׃ 8 וְאָכְלוּ וְסָבְעוּ וְשַׁקְלוּ[k] תּוֹתָרָא[j] דְּקָצָיָא שַׁבְעָא[m] אֶסְפִּרִידִין׃ 9 אִיתַיְהוֹן חֲוַו דִּין אֱנָשָׁא דְּאָכְלוּ אֵיךְ אַרְבְּעָא אַלְפִין וְשָׁרָא אִנּוּן׃ 10 וְסַלֵּק מֵחָרָא לְסָפִינְתָּא עִם תַּלְמִידוֹהִי וְאָתָא לַאתְרָא דְּרַלְמָנוּתָא׃

דְּתַלְתָּא בְּשַׁבָּא וְשַׁבְתָּא דְּחַוָּרָא כא

11 וְנַפְקוּ פְּרִישָׁא[a] וְשָׁרִיו[b] לְמֶבְעָא עִמֵּהּ וְשָׁאֲלִין חֲוַו לֵהּ אָתָא מִן שְׁמַיָּא כַּד[c] מְנַסִּין לֵהּ׃ 12 וְאִתְחַנַּח[d] בְּרוּחֵהּ וַאֲמַר מָנָא בָּעְיָא אָתָא שַׁרְבְּתָא הָדָא אֲמַר אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא[e] תֶּהְיֶהב לָהּ אָתָא לְשַׁרְבְּתָא הָדָא׃

h סְמַךְ סום
i יתר
k קְצָא כמו קְצִין
m מן לשון יון
a שְׁרָא b בְּעָא
d נְסָא d אֲנַח
e וְהֵב

13 * Et reliquit eos, conscenditque nauem, & abierunt in illam vlteriorem ripam.

14 * Oblitique fuerant assumere secum panem, nec nisi vnam placentam habebant secum in naui.

15 * Et præcepit eis, dixitque, Videte, cauete à fermento Perischæorum, & à fermento Heroudis.

16 * Disertabant itaque vnus cum alio, ac dicebant, Nempe panem non habemus.

17 * Ieschua autem cognouit, & ait illis, Quid dissertatis quòd panem non habetis? nondum cognoscitis, nec intelligitis? adhuc cor durum est vobis?

18 *Et sunt vobis oculi, nec videtis; sunt et aures vobis, nec auditis, nec meministis.

19 * Quũ illos quinque panes fregi pro quinque millibus hominum, quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? dicunt ei, Duodecim.

20 *Subdit eis, Et quum septem pro quatuor millibus, quot sportas fragmentorum plenas sustulistis? dicunt, Septem.

21 * Ait illis, Quomodo necdum intelligitis?

22 * Venit autem Beth-zaiodo: & adduxerunt ei cæcum, efflagitabantque ab eo vt tangeret illum.

23 * Et prehendit manum cæci, & eduxit eum extra pagum: expuitque in oculos eius, ac imposuit manum suam; & interrogauit eum ecquid videret.

24 * Suspexit itaque, & ait, Video homines instar arborum ambulantium.

25 * Rursus imposuit manum suam oculis ipsius, & restitutus est, & videbat omnia dilucidè.

26 * Et dimisit eum ad domum suam, et ait, Nec in pagum illum introieris, neque dixeris cuiquam in pago.

27 * Prodiit autem Ieschua & discipuli eius in vicos Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos in via, & dicebat eis, Quem me dicunt homines esse?

28 *Illi verò dixerunt, Iouchanon Baptistã: et alij Iliio, alij denique vnum ex Prophetis.

29 * Dixit eis Jeschua, Vos autem quem me dicitis esse? Respondit Schemeoun Kipho, & ait illi, Tu es Meschicho filius Dei viuentis.

---

13 וְשָׁבַק אֱנוּן וְסָלֵק לְסָפִינְתָא וְאָזְלוּ לְהוֹ עִבְרָא׃ 14 וְטַעוּ דְנָסְבוּן עִמְּהוֹן לַחְמָא וְאֶן לָא חַדָא גְרִיצְתָא לַיִת

עִמְּהוֹן בְּסָפִינְתָא׃ 15 וּפַקֵד אֱנוּן וְאָמַר לְהוֹן חֲזוּ אִזְדַּהֲרוּ מִן חֲמִירָא דְפָרִישָׁא וּמִן חֲמִירָה דְהֵרוֹדֵס׃

16 וּמִתְחַשְׁבִין הֲווֹ חַד עִם חַד וְאָמְרִין דְלַחְמָא לַיִת לַן׃ 17 יֵשׁוּעַ דֵין יְדַע וְאָמַר לְהוֹן מָנָא מִתְחַשְׁבִין אַנְתוּן דְלַחְמָא

לַיִת לְכוֹן לָא עַדְמָא לְהָשָׁא יָדְעִין אַנְתוּן וְלָא מְסַתְכְּלִין אַנְתוּן עַדְכִיל לֵבָא קַשְׁיָא אִית לְכוֹן׃ 18 וְעַיְנָא אִית לְכוֹן וְלָא

חָזִין אַנְתוּן וְאֻדְנָא אִית לְכוֹן וְלָא שְׁמָעִין אַנְתוּן וְלָא עָהֲדִין אַנְתוּן׃ 19 כַּד הַלִּין חַמְשָׁא לַחְמִין קְצִית לְחַמְשָׁא אַלְפִין

כְּמָא קוּפִינִין דַקְצָיָא כַּד מְלִין שְׁקַלְתוּן אָמְרִין לַהּ תְּרֵעסַר׃ 20 אֲמַר לְהוֹן וְכַד שַׁבְעָא לְאַרְבְּעָא אַלְפִין כְּמָא

סְפִּרִידִין דַקְצָיָא כַּד מְלִין שְׁקַלְתוּן אָמְרִין שַׁבְעָא׃ 21 אֲמַר לְהוֹן אַיכוֹ לָא עַדְמָא לְהָשָׁא מְסַתְכְּלִין אַנְתוּן׃

---

f טְעָא g חֲזָא h זְהַר i סְכָל k קְשָׁא l חֲזָא m עָהַר פירוש זכר n קְצָא o מן לשון יון p מן לשון יון q מְלָא r סְכָל

13 * Et dimittens eos, ascendit iterum nauim, & abiit trans fretum.

Mat. 16. a.5 panem

14 * Et obliti †sunt panes sumere: & nisi vnum panem non habebant secum in naui.

15 * Et præcipiebat eis, dicens: Videte & cauete à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis.

16 * Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

17 * Quo cognito, ait illis Iesus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondũ cognoscitis nec intelligitis? adhuc cęcatum habetis cor vestrum?

18 * Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini

Sup. 6.f. 41 Ioh. 6.b. 11

19 * quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei, Duodecim.

20 * Quãdo & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei, Septem.

21 * Et dicebat eis, Quomodo nondum intelligitis?

22 * Et veniunt Bethsaidam: & adducunt ei cęcum, & rogabant eum vt illum tangeret.

23 * Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuẽs in oculos eius, impositis manibus suis, interrogauit eum si quid videret.

24 * Et aspiciens, ait, Video homines velut arbores, ambulantes.

25 * Deinde iterum imposuit manus super oculos eius: & cœpit videre, & restitutus est, ita vt clarè videret omnia.

26 * Et misit illum in domum suam, dicens, Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.

27 * Et egressus est Iesus & discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi: & in via

Mat. 16. b.13

interrogabat discipulos suos, dicens eis, Quem me dicunt esse homines?

28 * Qui responderunt illi, dicentes, Alij

Luc.9.b. 18

Iohannem Baptistam, alij Eliam, alij verò quasi vnum de Prophetis.

29 * Tunc dicit illis, Vos verò quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei, Tu es Christus.

13 * καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς πάλιν εἰς πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

14 * καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

15 * καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου.

16 * καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

17 * καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;

18 * ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε,

19 * ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.

20 * ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

21 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνίετε;

22 * καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

23 * καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.

24 * καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὡς δένδρα περιπατοῦντας.

25 * εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀπεκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας.

26 * καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.

27 * καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου. καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;

28 * οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ὅτι εἷς τῶν προφητῶν.

29 * καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ Χριστός.

---

22 וְאָתָא לְבֵית צַיְדָא וְאַיְתִיוּ לֵהּ סַמְיָא וּבְעַיִן מָנֵהּ דְּנֶקְרוֹב לֵהּ׃ 23 וְאָחַד בְּאִידֵהּ דְּסַמְיָא וְאַפְּקֵהּ לְבַר מִן קְרְיְתָא וְרָק בְּעֵינְוֹהִי וְסָם אִידֵהּ עֲלוֹהִי וְשַׁאֲלֵהּ דְּמָנָא חָזֵא׃ 24 וְחָר וְאָמַר חָזֵא אֲנָא בְּנֵינָשָׁא אֵיךְ אִילָנָא דְּמְהַלְכִין׃ 25 חוּב סָם אִידֵהּ עַל עֵינְוֹהִי וְתָקֵן וְחָזֵא הָוָא כָּל מִדֵּם נַהִירָאִית׃ 26 וְשַׁדְּרֵהּ לְבֵיתֵהּ וְאָמַר אַף לָא לַקְרְיְתָא תֵּעוֹל וְלָא תֵּאמַר לֶאנָשׁ בַּקְרְיְתָא׃ 27 וְנָפַק יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידְוֹהִי לִקְוֵרְיֵא דְּקֵסָרְיָא דְּפִילִיפּוֹס וּבְאוֹרְחָא שָׁאֵל לְתַלְמִידְוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן מָנוּ אָמְרִין עֲלַי אֱנָשָׁא דְּאִיתִי׃ 28 הָנוֹן דֵּין אָמְרִין אִנּוּן דְּיוֹחָנָן מַעְמְדָנָא וְאָחֳרָנָא דְּאֵלְיָא וְאָחֳרָנָא חַד מִן נְבִיָּא׃ 29 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַנְתּוּן דֵּין מָנוּ אָמְרִין אַנְתּוּן עֲלַי דְּאִיתִי עָנָא שִׁמְעוֹן כְּאֵפָא וְאָמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא חַיָּא׃

[a] אִתָא [b] סְמָא [c] בְּעָא [d] נְפַק [e] רְקַק [f] טוּם [g] חוּר [h] נְחַר כְּמוֹ זֹהַר [i] עֲלַל [k] אָמַר [l] אִית כְּמוֹשׁ [m] עָמַר

30 * Et inhibuit eis, vt nemini id dicerent de
31 se. * Cœpitque docere eos, nempe Filium hominis multa perpessurum, & reprobatum iri à Senioribus, & à principibus Sacerdotum, necnon à Scribis: interficiendum denique,
32 ac tertio die surrecturum. * Et apertè eum sermonem loquebatur. Et prehendit eum Kipho, cœpitque eum obiurgare. * Ipse verò
33 conuersus, & conspicatus discipulos suos, obiurgauit Schemeoun, & ait, Abi retrorsum à me Satana, quippe qui non mediteris quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

Lectio Martyrum.

34 * Porrò aduocauit Jeschua turbas cum discipulis suis, & dixit eis, Quicunque voluerit venire post me, abneget semetipsum; & baiulet crucem suam, & veniat post me.
35 * Etenim quisquis voluerit seruare animam suam, perdet eam: quisquis autem perdiderit animam suam propter me, & propter
36 Euangelium meum, seruabit eam. * Quid enim vtilitatis percipiet homo si vniuersum orbem lucratus fuerit, animæ verò suæ detri-
37 mentum patiatur? * Aut quam dabit homo
38 cõpensationem animæ suæ? * Nam quemcunque puduerit mei, meorumque sermonum in generatione ista scelerata & adultera, Filium hominis etiam pudebit eius, quum venerit in gloriam Patris sui cum Angelis suis sacrosanctis.

Ad oblationem festo Tabernaculorum.

CAP. IX.

1 PORrò dicebat eis, Amin dico vobis, sunt quidam hîc adstantes, qui non gustabunt mortem, donec viderint regnum Dei venisse
2 cum virtute. * Post sex autem dies accepit Jeschua Kipho, & Iaakoub, & Iouchanon, & subduxit eos in montem excelsum solos, ac transformatus est ante oculos
3 eorum. * Et coruscabat vestimentum eius, & factum est bene candidum vt nix, quale homines dealbare in terra non possunt.
4 * Et apparuerunt eis Mousche & Fliio, dum loquerentur cum Jeschua.
5 * Ac dixit ei Kipho, Rabbi, bonum est nobis hîc esse: & faciemus tria tabernacula, tibi vnum, & Mousche vnum, & Fliio vnum.

---

30 וּכְאָא בְּהוֹן דְּלֵאנָשׁ לָא נֵאמְרוּן עֲלוֹהִי׃ 31 וְשָׁרִי הֲוָא [g]לְמַלְפוּ אֵנוּן דַּעֲתִיד הוּ בְּרֵה דַּאֲנָשָׁא [h]דְּנֶחֱשׁ סַגִּי
[i]וְדָנָסְחֵלָא מִן קַשִּׁישֵׁא וּמִן רַבִּי כָּהֲנֵא וּמִן סָפְרָא וְנֶתְקַטֵּל וַלְיוֹמָא דַּתְלָתָא [k]נְקוּם׃ 32 וְעִין בַּגְלָא [l]מְלְתָא מְסַל הֲוָא וְדִבְרֵה
כְּאפָא וְשָׁרִי [m]לְמֶכְאָא בֵּהּ׃ 33 הוּדֵין [n]אֶתְפְּנִי [o]וְחָר בְּתַלְמִידְוֹהִי וְכְאָא בְּשִׁמְעוֹן וְאָמַר [p]זֵל לָךְ לְבָסְתְרִי סָטָנָא דְּלָא
[q]רַנָא אַנְתְּ דְּאֱלָהָא אֶלָּא דְּבְנֵינָשָׁא׃ [r]קְרוּנָא דְּסַתְרָא כב
34 וְקָרָא יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא עִם [b]תַּלְמִידְוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן מַן דְּצָבָא [c]דְּנֵאתֵא בָּתְרִי נֶכְפּוֹר בְּנַפְשֵׁהּ וְנֶשְׁקוֹל זְקִיפֵהּ וְנֵאתֵא
בָּתְרִי׃ 35 כְּל מַן גַּיר דְּצָבָא [d]דְּנַחֵא נַפְשֵׁהּ [c]נוֹבְדִיהָ וְכְל דְּנוֹבֵד נַפְשֵׁהּ מֶטֶלְתִי וּמֶטֶל סִבְרָתִי נַחְיֵהּ׃
36 מָנָא גַּיר מְהַעֲדַר בַּרְנָשָׁא אִן עָלְמָא כְּלֵהּ [f]נֵאתַר וְנַפְשֵׁהּ נֶחְסַר׃ 37 אוֹ מָנָא [g]נֶתֵּל בַּרְנָשָׁא [h]חֲלוּפָא דְּנַפְשֵׁהּ׃

[e] אַלֵּף [h] חֵשֶׁשׁ [l] סְלָא
[k] קוּם [l] מַלֵּל [m] כְּאָא
[n] פְּנָא [o] חוּר [p] אֵזַל
[q] רְנָא [r] קְרָא
[b] לְמַד [c] אֵתָא
[d] חָנָא [c] אֲבַר
[e] יְתַר [g] נְתַל
[h] חֲלַף

30 * Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo.

31 * Et cœpit docere eos, quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari à Senioribus & à summis Sacerdotibus & Scribis, & occidi; & post tres dies resurgere.

32 * Et palàm verbũ loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

33 * Qui conuersus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicés, Vade retro me satana; quia non sapis quæ Dei sunt, sed quę hominum.

34 * Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit eis, Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucẽ suam, & sequatur me.

Mat. 10. d.38. & 16.d.24.

35 * Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me & Euangelium, saluam faciet eam.

Luc.o.c. 27. & 14 f.17 Luc.17. f.33 Ioh.12. d.25

36 * Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimẽtum animæ suæ faciat?

37 * Aut, quid dabit homo commutationis pro anima sua?

38 * Qui enim me †cõfusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & Filius hominis †cõfundetur eum, cùm venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

confessus Mat. 10. d.33 Luc.9.d. 26.& 12. b.9 confitebitur

CAP. IX.

1 ET dicebat illis, Amẽ dico vobis, quia sunt quidam de hîc stãtibus qui non A gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

Mat. 16. d.27 Luc.9.d. 27

2 * Et post dies sex †assumit Iesus Petrũ, & Iacobum, & Iohannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.

Mat. 17. n.1 Luc.9.d. 28. assumpsit

3 * Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.

4 * Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Iesu.

5 * Et respõdens Petrus ait Iesu, Rabbi, bonum est nos hîc esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnũ, & Eliæ vnum.

30 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ.

31 * καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·

32 * καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.

33 * ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

34 * Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

35 * ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.

36 * τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;

37 * ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

38 * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

θ'.

1 * Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

2 * καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν,

3 * καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.

4 * καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.

5 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, ῥαββὶ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν.

---

38 כָּל גֵּיר דְּנֶבְהַת בִּי וְכֶמְלֵי בְשַׁרְכְּתָא הָדָא חַטִיתָא וְגַיְרְתָא וְאַף בְּרֵה דְאֵנָשָׁא נֶבְהַת בַּהּ מָאדְאַתָא בְּשׁוּבְחָא
דַאבוּהִי עִם מַלְאכַוהִי קַדִישָׁא׃ דְקוּרְבָּא וְיַעְאנָא דְמָטָאלָא כג קפלאון ט
א וְאָמַר הָוֶא לְהוֹן אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְאִית אֱנָשָׁא דְקָיְמִין תְּנַן דְלָא טָעֲמִין מוֹתָא עַדְמָא דְנֶחֱזוֹן מַלְכוּתָה
דַאלָהָא דְאַתַת בְּחַיְלָא׃ ב וּבָתַר שְׁתָא יוֹמִין דְבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלְיַעֲקוֹב וְלְיוֹחָנָן וְאַסֵק אֲנוּן לְטוּרָא יְחִידָאי
בִּלְחוֹדֵיהוֹן וְאִשְׁתַּחֲלַף לְעֲנֵיהוֹן׃ ג וּמַלְוָהִי טָב אֵיךְ חַלָּגָא אֵיכַנָא דְבַנְיָשָׁא לְמַחֲוַרְ
בַּארְעָא לָא מְשָׁכְחִין׃ ד וְאִתְחֲזִיו לְהוֹן מוּשֶׁא וְאלְיָא כַּד מְסַלְלִין עִם יֵשׁוּעַ׃ ה וְאָמַר לֵהּ כֵּאפָא רַבִּי שַׁפִּיר
הוּלַן דְהָכָא נֶהֱוֵא וְנֶעְבַד תְּלָת מְטַלְלִין לָךְ חָדָא וְלְמוּשֶׁא חָדָא וְלְאלְיָא חָדָא׃

ב בְּחַת כְּמוֹבוּשׁ
ג מְלַל ד חֲטָא ה גּוּר
ו שְׁבַח ז וַעַר ח טְלַל
ט קוּם י טְעַם כ מוּת
ל חֲזָא מ אָתָא נ נְסַק
ס רוּם ע חֲלַף פ זְחַר נגה נלשון
צ חוֹר פירושו לבן
ק חֲזָא

6 * Nesciebat autem quid diceret: erant enim in timore.

7 * Et extitit nubes, eosque obumbrauit: & vox edita est è nube, dicens, Hic est Filius meus dilectus: ipsum audite.

8 * Et euestigio cùm circunspexissent discipuli, neminem viderunt, nisi Jeschua solum secum.

9 * Quum verò descenderent è monte, præcipiebat eis, ne cui dicerent quod viderant, nisi quù surrexisset Filius hominis à mortuis.

10 * Continuerunt itaque illum sermonem apud se: & quærebant quid esset hic sermo, Quum surrexisset è domo mortuorum.

11 * Et interrogabant eum, dicentes, Quid igitur dicunt Scribæ, Iliio oportere prius venire?

12 * Dixit eis, Iliio venturus est prius, vt reparet omnia: &, sicut scriptum est de Filio hominis, vt multa patiatur, ac reprobetur.

13 * Sed dico vobis, & Iliio venit, & egerunt in eum quicquid voluêre, sicut scriptum est de eo.

Dominica hebdomadis quartæ Ieiunij.

14 * Quumque venisset ad discipulos suos, vidit cum eis turbam multam, & Scribas disceptantes cum eis.

15 * Et in eo momento omnis turba respexit eum, & obstupuit: & accurrentes postularunt pacem eius, [salutarunt eum.]

16 * Et interrogabat Scribas, Quid disceptatis cum eis?

17 * Et respondit vnus ex turba, & ait, Doctor, adduxi filium meum ad te, in quo est spiritus non loquens:

18 * Et vbicunque conculcauerit eum, conterit eum, discerpit, ac frendet dentibus suis, & exarescit: & dixi discipulis tuis vt eijcerent eum, nec potuerunt.

19 * Respondit Jeschua, & dixit ei, O vos generatio incredula, quousque tandem ero vobiscum? quousque tandem sustinebo vos? adducite eum ad me.

20 * Adduxerunt itaque ad eum: quumque vidisset eum spiritus, eo momento contriuit eum, ceciditque in terram: & volutabatur, atque discerpebat.

---

6 לָא דִין יַדַע הֲוָא מָנָא אֲמַר אִיהֵיהוּן הֲווֹ גָיר בְּרַחֲלְתָא ׃ 7 וַהֲוָת עֲנָנָא °וּמַטְלְלָא הֲוָת עֲלֵיהוּן וְקָלָא הֲוָא מִן
עֲנָנָא דַאמַר הָנֵו בְּרִי חֲבִיבָא לֵהּ שְׁמַעוּ ׃ 8 וּמִן Pשְׁלֵיָא כַּד qחָרוּ תַּלְמִידַא לֵאנָשׁ לָא rחֲזוֹ אֶלָּא אִן לֵישׁוּעַ בַּלְחוֹדוֹהִי
עִמְּהוּן ׃ 9 וְכַד sנָחְתִין מִן טוּרָא מְפַקֵּד הֲוָא לְהוּן דְּלֵאנָשׁ לָא tנאמְרוּן מֶדֵם דַּחְזוֹ אֶלָּא אִן מָא דְקָם בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא
מִן uמֵיתֵא ׃ 10 xוַאחֲרוּהָ yלְמִלְתָא בְּנַפְשְׁהוּן zוּבָעִין הַווּ מָנָא הִי חָדָא מִלְתָא דְּמָא דְקָם מִן בֵּירַת מֵיתֵא ׃
11 וּמְשַׁאלִין הֲווֹ לֵהּ וְאמְרִין מָנָא הָכִיל אָמְרִין סָפְרָא דְּאלַיָא aוַלָּא דְּנָאתֵא לְוקָדֵם ׃ 12 אֲמַר לְהוּן אַלַיָא
אַתָא לְוקָדֵם דְּכֹל מֶדֵם bנַתְקֵן וְאֵיכָנָא כְּתִיב עַל בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא דְּסַגִי cנֵחֵשׁ dוְנֶסְתְּלָא ׃
13 אֶלָּא אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּאַף אַלַיָא אֵתָא וְעַבְדוּ בֵּהּ כָּל מָא eדַּעֲבוּ אֵיכָנָא דַּכְתִיב עֲלוֹהִי ׃

° טַלַל פירושו פחאם
P חור חֲזָא
q נְחַת אֲמַר
r מוּת אֲחַד
s מַלַל כְּעָא
t פירושו צדיק
u תְּקַן חֵשֵׁשׁ
v סְלָא עְבָא

6 * Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

7 * Et facta est nubes obumbrans eos: Et venit vox de nube, dicens, Hic est filius meus charissimus: audite illum.

8 * Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantùm secum.

9 * Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam, quę vidissent, narrarent; nisi cùm Filius hominis à mortuis resurrexerit.

Mat. 17. b.9

10 * Et verbum continuerunt apud se; conquirentes quid esset, Cùm à mortuis resurrexerit.

11 * Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Pharisæi, & Scribę, Quia Eliam oportet venire primum?

Mala.4. a.5

12 * Qui respondens, ait illis, Elias cùm venerit primò, restituet omnia: & quo modo scriptum est in Filium hominis, vt multa patiatur, & contemnatur.

Isa. 53. a.3 Mala.4. b.5

13 * Sed dico vobis, quia & Elias venit, (& fecerunt illi quæcunque voluerunt) C sicut scriptum est de eo.

Mat. 17. b.12

14 * Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

15 * Et cōfestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expauerunt: & accurrentes, salutabant eum.

16 * Et interrogauit eos, Quid inter vos conquiritis?

17 * Et respondens vnus de turba, dixit, Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum:

Mat. 17. b.14 Luc. 9.e. 37

18 * Qui vbicunque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis vt eiicerent illum, & non potuerunt. 19 * Qui respondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud D vos ero? quandiu vos patiar? afferte illum ad me.

20 * Et attulerunt eum. Et cùm vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terram, volutabatur spumās.

6 * οὐ γὰρ ἤδει τί λαλήσῃ, ἦσαν γὰρ ἔμφοβοι.

7 * καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. Ⓒ καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

8 * καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

9 * καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

10 * καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν, πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι;

11 * καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν Ⓓ γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

12 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.

13 * ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

14 * Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.

15 * καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, Ⓒ καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

16 * καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς;

17 * καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον.

18 * καὶ ὅπου ἐὰν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

19 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖ, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

20 * καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.

וְיַחַר בְּשַׁבָּא וְשַׁבְתָּא דְאַרְבַּע * רְצוֹמָא כד

14 וְכַד אֲתָא לְוָת תַּלְמִידְוֹהִי חֲזָא לְוָהֲוִין כְּנִשָׁא סַגְיָאָא וְסָפְרֵא כַּר [b] בָּעֲיִן עִמְּהוֹן׃ 15 וּכַר שָׁעֲתָה כֻּלֵּה כְּנִשָׁא

חֲזָאוּתֵי [d] וְתָוְהוּ [c] וְרָהֲטוּ שְׁאֲלוּ בַשְׁלָמֵהּ׃ 16 וְשָׁאֵל לְסָפְרָא מָנָא דָּרְשִׁין אַנְתּוּן עִמְּהוֹן׃ 17 וַעֲנָא חַד

מִן כְּנִשָׁא וְאָמַר [f] מַלְפָנָא [g] אַיְתִיתִ בְּרִי לְוָתָךְ דְּאִית לֵהּ רוּחָא דְלָא מְמַלְלָא׃ 18 וַאֵיכָא [h] דְּמַדְרְכָא לֵהּ חָכְטָא

לֵהּ [i] וּמַרְעָתּ וּמְחָרַק שִׁנּוֹהִי וְיָבֵשׁ וַאֲמָרִית לְתַלְמִידָיךְ [k] דְּנַפְקוּנֵיהִי וְלָא אֶשְׁכַּחוּ׃ 19 עֲנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אוֹן

שַׁרְבְּתָא דְלָא [l] מְהֵימְנָא עַרְמָא לְאִמְתַי אֶהֱוֵא עִמְּכוֹן וְעַרְמָא לְאִמְתַי [m] אֶסַיְבַרְכוֹן [n] אַיְתָאוּהִי לְוָתִי׃

20 וְאַיְתִיוּהִי לְוָתֵהּ וְכַד [o] חֲזָתֵהּ רוּחָא כַּר שָׁעֲתָה חֲבַטְתֵּהּ וְנָפַל עַל אַרְעָא [p] וּמִתְבַּעַךְ הֲוָא [q] וּמַרְעָתּ׃

[a] צוֹם [b] בְּעָא [c] חֲזָא [d] תְּוָה [e] רְהֵט [f] אֲלַף [g] אַתָּא [h] דְּרַךְ [i] רְעָע כמו רְצַץ [k] נְפַק [l] חֵימָן [m] סַיַּיר [n] אָתָא [o] חֲזָא [p] בַּעַע [q] רְעָע

21 * Et interrogauit Ieschua patrem illius, Quantum temporis est iam ex quo ita est? dixit ei, Jam à pueritia sua.

22 * Ac pluries abiecit eum in ignem & in aquas, vt perderet eum. sed si quid potes, adiuua me, & miserere mei.

23 * Dixit ei Jeschua, Si tu potes credere, omnia possunt fieri credenti.

24 * Et confestim clamauit pater pueri flens, et ait, Credo ego, succurre defectui fidei meæ.

25 * Quum autem videret Jeschua accurrentem populum, & congregatum ad se, obiurgauit Spiritum illum immundum, & ait illi, Spiritus surde, & non loquens, ego præcipio tibi, Exi ab eo, nec amplius ingrediaris in eum.

26 * Et clamauit dæmonium illud multùm, atque contudit eum & exiit: & factus est instar mortui, ita vt multi dicerent eum mortuum esse.

27 * Jpse verò Ieschua prehendit manum eius, & erexit eum.

28 * Quum autem Ieschua ingressus esset domum, interrogarunt eum discipuli eius priuatim, Quare nos non potuimus eijcere illud?

29 * Dixit eis, Hoc genus nullo modo eijci potest, nisi ieiunio & oratione.

30 * Quumque exisset illinc, transibant in Galilæam, nolebatque quemquam id scire.

31 * Docebat enim discipulos suos, & dicebat eis, Filius hominis tradendus est in manus hominum, & interiment eum; quumque interemptus fuerit, die tertio resurget.

32 * Jlli verò nesciebant hunc sermonem, timebantque eum interrogare.

Dominica quinta post Pentecosten.

33 * Venerunt autem in Capharnachum. quumque domum ingressi fuissent, interrogabat eos, Quid disceptabatis in via inter vos?

34 * Ipsi verò tacebant: contenderant enim in via vnus cum alio, quis esset maximus eorum.

---

21 וְשַׁאֵל יֵשׁוּעַ לַאבוּהִי דַּכְמָא לֵהּ זַבְנָא הָא מִן דְּהַכְנָא הוּ אֲמַר לֵהּ הָא מִן טַלְיוּתֵהּ ׃ 22 וְזַבְנִין סַגִיאָן אַרְמַיֵהּ
בְּנוּרָא וְבְמַיָא דְּחַוּבְרִיוּהִי אֶלָּא מַרְחֵם דְּמָשְׁכַח אַנְתְּ עֲדְרִינִי וְאִתְרַחֵם עֲלַי ׃ 23 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן מָשְׁכַח אַנְתְּ
דַּהֲמֵימֵן כְּל מַרְם מָשְׁכַח דְּנֵהֲוֵא לְמַן דַּמְהַימֵן ׃ 24 וּבַר שַׁעֲתֵהּ קְעָא אֲבוּהִי דְּטַלְיָא כַּר בְּכָא וַאמַר מְהַימֵן אֲנָא
עַדַר לְחַסְרוּת הֵימָנוּתִי ׃ 25 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ דְּרָהֵט עַמָא וּמְחַכְנֵשׁ לְוָתֵהּ כְּאָא בְּהִי רוּחָא טַנְפְּתָא וַאמַר לָהּ רוּחָא
עַדַר לְחַסְרוּת הֵימָנוּתִי ׃ 25 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ דְּרָהֵט עַמָא וּמְחַכְנֵשׁ לְוָתֵהּ כְּאָא בְּהִי רוּחָא טַנְפְּתָא וַאמַר לָהּ רוּחָא
חַרְשְׁתָא דְּלָא מְמַלְלָא אֲנָא פָּקֵד אֲנָא לְכִי פּוּקִי מֶנֵהּ וְתוּב לָא תֶּעֱלִינִי לֵהּ ׃ 26 וְקָעָא שְׁאדָא הַו סַגִי וְשַׁחֲקָה
וְנָפַק וַהֲוָא אֵיךְ מִיתָא אַיךְ דְּסַגִיאֵי נַאמְרִין דְּמִית לֵהּ ׃ 27 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אַחֲדֵהּ בְּאִידֵהּ וְאַקִימֵהּ ׃
28 כַּד עַל דֵּין יֵשׁוּעַ לְבַיְתָא שַׁאלוּהִי תַּלְמִידַוּהִי בַּלְחוֹדַיְהוֹן לְמָנָא חָנַן לָא אֶשְׁכַּחַן לְמַפְקוּתֵהּ ׃

a רְמָא b אֲבַר c עָדַר כמו עזר d חַיֵּם e בְּכָא f חֵרֵשׁ g נְפַק h מוּת i קוּם k שָׁאַל l שְׁכַח בלשון כל m נְפַק

21 * Et interrogauit patrem eius, Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia:

21 * καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν.

22 * Et frequenter eum in ignem & in aquas misit, vt eum perderet. sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri.

22 * καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.

23 * Iesus autem ait illi, Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.

23 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι· πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

24 * Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domine: adiuua incredulitatem meam.

24 * καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.

25 * Et cùm vidisset Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introeas in eum.

25 * ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

26 * Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent, Quia mortuus est.

26 * καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν.

27 * Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum: & surrexit.

27 * ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.

28 * Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum, Quare nos non potuimus eiicere eum?

28 * καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

29 * Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

29 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν· εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Mat. 17. d.22

30 * Et indè profecti, prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quenquam scire.

30 * καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.

Luc. 9. c.21

31 * Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis, Quoniam Filius hominis E tradetur in manus hominum, & occident eum; & occisus tertia die resurget.

31 * ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων· καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τείτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

32 * At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

32 * οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

33 * Et venerunt Caphernaum. qui cùm domi esset, interrogabat eos, Quid in via tractabatis?

33 * Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε;

Mat. 18. a.1 Luc. 9. f. 46

34 * At illi tacebant. siquidem in via inter se disputauerant, quis eorum maior esset.

34 * οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.

---

[e] צום [h] צְלָא [i] יַרַע
[k] אִלֵּף [l] שְׁלֵם [m] יֵר
[n] קְטֵל [o] קוּם
[p] מְלַל [q] שַׁאֵל

[a] מן לשון יין
[b] אִתָּא [c] עֲלַל [d] חֲשַׁב
[e] חֲנָא פרושו חריף

29 אֲמַר לְהוֹן הָנָא גְּנָסָא בְּמֵדֵם לָא מָשְׁכַח לְמֶפֶק אֶלָּא [g] בְּצוֹמָא [h] וּבִצְלוֹתָא ׃ 30 וְכַד נְפַק מִן הַהֵן עָבְרִין הֲווֹ
בְּגָלִילָא וְלָא צָבָא הֲוָא דְּאִנָשׁ [i] נְדַע כְּה ׃ 31 [k] מַלֵּף הֲוָא גַיר לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן דְּבְרָה דְּאִנָשָׁא [l] מְשְׁתְּלֵם
[m] בְּאִידֵי בְּנֵינָשָׁא [n] וְנֶקְטְלוּנֵיהִי וּמָא דְּאִתְקְטַל בְּיוֹמָא דְּתְלָתָא [o] נְקוֹם ׃ 32 הֵנוּן דֵּין לָא יְדָעִין הַוֹלָה [p] לְמֶמְלְתָא
וְדָחֲלִין הֲווֹ [q] דְּנְשַׁאלוּנֵיהִי ׃

[f] דְּחַר בְּשָׁבָא דח דְּבָתַר [g] פֶּנְטְקוֹסְטִי כח

33 וְאִתוֹ לְכַפַר נַחוּם וְכַד [c] עֲלוֹ לְבֵיתָא מְשַׁאֵל הֲוָא לְהוֹן דְּמָנָא [d] מֶחְחַשְׁבִין הֲוֵיתוּן בְּאוֹרְחָא בֵּינָתְכוֹן ׃
34 הֵנוּן דֵּין שַׁתִּיקִין הֲווֹ [e] אֶתְחֲרִיו הֲווֹ גַיר בְּאוֹרְחָא חַד עִם חַד דְּמַנוּ רַב בְּהוֹן ׃

35 * Et consedit Jeschua, vocauitque duodecim, ac dixit eis, Qui voluerit esse primus, erit postremus omnium, et omnium minister.

36 * Et accepit puerulum quendam, eumque statuit in medio: & quum recepisset eum super brachia sua, dixit eis:

37 * Quisquis excipit quasi hunc puerulum in nomine meo, me excipit: & quisquis me excipit, non me excipit, sed eum qui misit me.

38 * Dixit ei Iouchanon, Magister mi, vidimus hominem eijcientem dæmonia in nomine tuo, & prohibuimus eum, propterea quòd non adhæreat nobis.

39 * Dixit eis Ieschua, Ne prohibeatis eum, nemo enim est qui edat virtutes in nomine meo, & possit citò maledicere de me.

40 * Quicunque ergo non fuerit contra vos, pro vobis est.

41 * Quisquis enim propinauerit vobis calicem aquæ, eo nomine quòd ipsius Meschicho sitis: Amin dico vobis, nequaquam perdiderit mercedem suam.

42 * Et quisquis offendiculo fuerit vni ex istis paruulis qui credunt in me, satius ei fuisset, si imposita fuisset mola asini collo ipsius, fuissetque proiectus in mari.

43 * Quod si offendiculo tibi fuerit manus tua, eam amputato: satius tibi fuerit mancum ingredi ad vitam, quàm quum habueris duas manus, abeas in gehennam.

44 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

45 * Et si pes tuus offendiculo tibi fuerit, abscinde eum: melius tibi fuerit ingredi ad vitam claudum, quàm quum habueris duos pedes cadas in gehennam.

46 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

47 * Denique si oculus tuus offendiculo tibi fuerit, eum effodito: satius tibi fuerit cum vno oculo ingredi ad regnũ Dei, quàm quum habueris duos oculos cadas in gehẽnam ignis.

48 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

49 * Quilibet enim igne salietur, & omne sacrificiũ sale salietur.

50 * Bonus est sal: sed si sal insipidus fuerit, quonam salietur? Sit in vobis sal, & in pace estote vnus cum alio.

---

35 f וְיָתֵב יְשׁוּעַ וְקָרָא לִתְרֵעסַר וְאָמַר לְהוֹן מַן g דְּצָבֵא דְּנֶהֱוֵא קַדְמָיָא נֶהֱוֵא אַחֲרָיָא דְּכֻלָּנָשׁ וּמְשַׁמְּשָׁנָא דְּכֻלָּנָשׁ ׃
36 וּנְסַב טְלָיָא חַד h וְאַקִימֵהּ בְּמַצְעֲתָא וְשַׁקְלֵהּ עַל i דְּרָעוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן ׃ 37 כְּל מַן דְּמְקַבֵּל אֵיךְ הָנָא טְלָיָא
בְּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל לָא הֲוֵא לִי מְקַבֵּל אֶלָּא לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי ׃ 38 אֲמַר לֵהּ יוּחַנָן רַבִּי k חֲזַין אֱנָשׁ l דְּמַפֵּק
שֵׁאדֵא בִּשְׁמָךְ m וְכַלִּינָוחִי עַל דְּלָא n נָקֵף לַן ׃ 39 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תֶּכְלוּנִיהִי לֵירֵת גֵּיר אֱנָשׁ דְּעָבֵד חַיִל בְּשְׁמִי
וּמֶשְׁבַּח o עֲגַל אֲמַר עֲלַי דְּבִישׁ ׃ 40 מַן דְּלָא הֲוֵא הָכֵיל לוֹקְבֶלְכוֹן חֲלָפֵיכוֹן הוּ ׃ 41 כְּל גֵּיר p דְּמַשְׁקֵיכוֹן כָּסָא
דְּמַיָא בְּלֵהוּד בְּשְׁמָא דְּמְשִׁיחָא אֲנָחוֹן אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא q נֵאבַד אַגְרֵהּ ׃ 42 וְכָל מַן דְּנֶכְשַׁל לַחַד מַן הָלֵין
זְעוּרֵא r דְּמְהַימְנִין בִּי פָּקַח הֲוָא לֵהּ אִלּוּ s רַמְיָא הֲוָת רַחְיָא דַּחְמָרָא בְּצַוְּרֵא t וְשַׁדְּרָא בְּיַמָּא ׃

f יתב g צבא
h קום i דרע
k חזא l נפק
m כלא
* נקף כמו דנק
* עבראית פתאם
p שקא q אבד r חמין
s רמא t שדרא

35 * Et residens vocauit duodecim: & ait illis, Si quis vult primus esse, erit omniū nouissimus, & omniū minister. 36 * Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum. quē cùm complexus esset, ait illis:

37 * Quisquis vnum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicunque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui misit me.

38 * Respondit illi Iohannes, dicens, Magister, vidimus quendam in nomine tuo Eiicientem dæmonia, qui non sequitur nos: & prohibuimus eum.

Luc. 9. f. 49 Mat. 9. f. 38.

39 * Iesus autem ait, Nolite prohibere eum. nemo est enim qui faciat virtutē in nomine meo, & possit citò malè loqui de me. 40 * Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

1. Cor. 12. a. 3

41 * Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ † in nomine meo, quia Christi estis: Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Mat. 10. d. 42 Mat. 18. 2. 6 Luc. 17. a. 2 frigidæ

42 * Et quisquis scandalizauerit vnum ex his pusillis credētibus in me: bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur.

43 * Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, 44 * Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Mat. 5. c. 30. & 18. a. 2

Esa. 66. §. 42

45 * Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis:

46 * Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

47 * Quòd si oculus tuus scandalizat te, eiice eum. bonū est tibi luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis;

48 * Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

49 * Omnis enim igne salietur: & omnis victima sale salietur.

Leu. 2. c. 13 Mat. 5. b. 13 Luc. 14. §. 34

50 * Bonum est sal. quòd si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

35 * Ϲ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, Ϲ λέγει αὐτοῖς, εἴτις θέλῃ πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.

36 * καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς,

37 * ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

38 * Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, λέγων, διδάσκαλε, εἴδομέν τινα τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.

39 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.

40 * ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

41 * ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστέ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

42 * καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

43 * καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

44 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, Ϲ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

45 * καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

46 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

47 * καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός·

48 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

49 * πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.

50 * καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

---

43 אִן דִּין מַכְשְׁלָא לָךְ אִידָךְ [u] פְּסוֹקֵיהּ פַּקַח הוּ לָךְ פְּשִׁינָא [z] דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא אוֹ כַּד אִיתָה לָךְ תַּרְתֵּין אִידִין [y] תְּאזַל לְגֵהַנָּא׃

44 אֲיכָא [z] דְּתוֹלַעְהוֹן לָא [a] מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא [b] דָּעֲכָא׃

45 וְאִן רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוֹקֵיהּ פַּקַח הוּ לָךְ דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא חֲגִיסָא אוֹ כַּד אִיתָה לָךְ תַּרְתֵּין רַגְלִין [c] תֶּהֱוֵי בְּגֵהַנָּא׃

46 אֲיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעֲכָא׃

47 וְאִן עֵינָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ [d] חֲצִיהּ פַּקַח הוּ לָךְ דְּבַחֲדָא עֵינָא תְּעוֹל לְמַלְכוּתָה דֵּאלָהָא אוֹ כַּד אִיתָךְ תַּרְתֵּין עֵינִין תֶּהֱוֵי בְּגֵהַנָּא׃

48 אֲיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעֲכָא׃

49 כָּל גֵּיר בְּנוּרָא [e] מְתְמְלַח וְכָל [f] דְּבְחָא בְּמֶלְחָא תֶּתְמְלַח׃

50 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אֵן דִּין מֶלְחָא [g] תֶּפְכַּר־בְּמָנָא תֶּתְמְלַח תֶּהֱוֵא בְּכוֹן מֶלְחָא [h] וּבְשִׁינָא הֲווּ חַד עִם חַד׃

---

[z] פְּסַק [x] עֲלַל [y] אֲזַל

[a] תּוֹלַע [a] מוּת [b] וְעַד

[c] כְּפַל

[d] חֲצָא פירושו נקר

[e] מְלַח [f] דְּבַח כמוזבח

[g] כְּפַר־

[h] שְׁוִינָא פירושו שלום

Benedictione Sponſi & Sponſæ.

CAP. X.

1 ET ſurrexit illinc, venitque in fines Jhou dææ vltra Jourdenon : & adierunt eum illuc turbæ multæ, ac docebat eos iterum, vti conſueuerat.

2 * Acceſſerunt autem Periſchæi tentantes eum, & interrogantes, an liceret viro dimittere vxorem ſuam.

3 *Dixit eis, Quid præcepit vobis Mouſche?

4 *Illi verò dicunt, Mouſche permiſit nobis ſcribere libellum repudij, & dimittere.

5 * Reſpondit Ieſchua & dixit eis, Propter duritiem cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.

6 *Ab initio verò maſculum & fœminam effinxit eos Deus.

7 * Propterea relinquet vir patrem ſuum & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ.

8 * Et erunt duo vna caro: nec amplius erunt duo, ſed vna caro.

9 * Quod ergo Deus copulauit, homo ne ſeparet.

10 * Et interrogarunt eum rurſus diſcipuli ſui domi hac de re.

11 * Et dixit eis, Quicunque dimiſerit vxorem ſuam, & duxerit aliam, mœchatur.

12 * Quòd ſi mulier dimiſerit maritum ſuũ, fueritque alterius, mœchatur.

13 * Cæterùm obtulerunt ei pueros, vt tangeret eos : diſcipuli verò ipſius obiurgabant eos qui ipſos offerebant.

14 * Jeſchua verò quum hoc vidiſſet, diſplicuit ei: & ait illis, Sinite pueros venientes ad me, nec prohibeatis eos: talium enim quales hi ſunt, eſt regnum Dei.

15 * Amin dico vobis, Quicunque non exceperit regnum Dei ſicut puerulus, non ingredietur illud.

16 * Quumque tuliſſet eos ſuper brachia ſua, impoſuit eis manum ſuam, ac benedixit eis.

Ad veſperam Dominicæ quartæ poſt Epiphaniam.

17 * Quumque iter faceret, accurrẽs quidam procidit in genua ſua, & interrogabat eum, ac dicebat, Doctor bone, quid faciam vt hæreditate poſſideam vitam æternam?

---

[a] דְּבוּרְתָא דְּחַתְנָא [b] וְכַלְתָּא כו קפלאון ו

[1] וְקָם מִן תַּמָּן וְאָתָא לְתְחוּמָא דִיהוּד לְעִבְרָא דְיוּרְדְנָן וְאִזְלוּ לְתַמָּן לְוָתֵהּ כְּנִשָּׁא סַגִּיאָא [c] וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן חוּב
אַיךְ [d] דַּמְעָד הֲוָא׃ [2] וְקָרְבוּ פְּרִישָׁא [e] מְנַסִּין לֵהּ וְמִשְׁאֲלִין דְּאִן שַׁרִּית לְגַבְרָא דְּנֶשְׁבוּק אִנְתְּתֵהּ׃ [3] אֲמַר לְהוֹן מָנָא
פְּקֵדְכוֹן מוּשֶׁא׃ [4] הִנּוּן דַּיִן אֲמְרִין מוּשֶׁא [f] אַפֵּס לַן דְּנִכְתּוּב כְּתָבָא [g] וְנֶשְׁרֵא׃ [5] עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן
לוּקְבַל [h] קְשִׁיוּת לִבְכוֹן כְּתַב לְכוֹן [k] פּוּקְדָנָא הָנָא׃ [6] מִן בְּרִישִׁית דַּיִן דַּכְרָא וְנֻקְבְתָא עֲבַד אִנּוּן אֱלָהָא׃ [7] מָטֶל הָנָא גָּשְׁבוּק
גַּבְרָא לַאבוּהִי וְלְאִמֵּהּ [l] וְנֶקֶף לַאנְתְּתֵהּ׃ [8] וְנֶהֱווֹן תְּרֵיהוֹן חַד בְּסַר מְכֵיל לָא הֲווֹ תְּרִין אֶלָּא חַד בְּסַר׃ [9] מַדֵּם דַּאלָהָא הָכִיל
[m] זוּג [n] לְמַר [o] שְׁרָא [p] נְסַב [q] גּוֹר
[m] זִוּג אַפֵּיהּ לָא נְפָרֵשׁ׃ [10] וְשַׁאלוּהִי תּוּב [r] תַּלְמִידוֹהִי בְּבַיְתָא עַל הָדָא׃ [11] וַאֲמַר לְהוֹן כְּלְמַן [o] דְּנֶשְׁרֵא אִנְתְּתֵהּ [p] וְנִסַּב
אָחֳרִיתָא [q] נָאֵר׃

[a] בְּרֵךְ [b] כַּלָּל
[c] אַלֵּף [d] וְעַל
[e] נְסָא [f] בְּיֵט
[g] שְׁבַק [h] שְׁרָא
[k] קְשָׁא [l] פְּקַר
[l] נְקַף פרושו נדק

CAP. X.

Mat. 19. a. 1.

ET inde exurgens, venit in fines Iudææ vltra Iordanem: & conueniunt iterum turbæ ad eum. & ſicut conſueuerat, iterum docebat illos.

* Et accedentes Phariſæi, interrogabant eum, Si licet viro vxorem dimittere? tentantes eum.

* At ille reſpondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyſes?

Deu. 24. a. 1.

* Qui dixerunt, Moyſes permiſit libellum repudij ſcribere & dimittere.

* Quibus reſpondens Ieſus, ait, Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.

Gen. 1. d 27. Mat. 19. a. 4. Gen. 2. d 24. 1. Cor. 6 d 16.

* Ab initio autem creaturę maſculum & fœminam fecit eos Deus.

* Propter hoc relinquet homo patrē ſuum & matrem; & adhærebit ad vxorem ſuam.

* Et erunt duo in carne vna. Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro.

Epheſ. 5. g. 31. 1. Cor. 7 b. 10.

* Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.

* Et in domo iterum diſcipuli eius de eodem interrogauerunt eum.

* Et ait illis, Quicunque dimiſerit vxorem ſuam & aliam duxerit: adulterium committit ſuper eam. B

* Et ſi vxor dimiſerit virum ſuum, & alij nupſerit, mœchatur.

Mat. 19. b. 13. Luc. 18. d 15.

* Et offerebant illi paruulos, vt tangeret illos. Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.

* Quos cùm videret Ieſus, indignè tulit, & ait illis, Sinite paruulos venire ad me: & ne prohibueritis eos: taliū enim eſt regnum Dei.

* Amen dico vobis: Quiſquis non receperit regnum Dei velut paruulus, non introibit in illud. intrabit

* Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

* Et cùm egreſſus eſſet in via, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum, dicēs, Magiſter bone, quid C faciam vt vitam æternam percipiam?

Mat. 19. c 16. Luc. 18. d 18.

ι.

1 * Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τ᾽ ἰουδαίας, διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

2 * καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.

3 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς;

4 * Ⓘ ὃ εἶπον; μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι.

5 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

6 * ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός· καὶ εἶπεν,

7 * ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

8 * καὶ ἔσονται Ⓘ οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.

9 * ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

10 * καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν Ⓘ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν.

11 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ᾽ αὐτήν.

12 * καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.

13 * καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται Ⓘ αὐτῶν· Ⓘ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

14 * ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

15 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται Ⓘ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

16 * καὶ ἐναγκαλισάμενος Ⓘ αὐτὰ, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτὰ, εὐλόγει αὐτά.

17 * Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμών τις, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

---

12 וְאִן אַנְתְּא תְּשְׁרֵא בַּעֲלָה וְתְּהֵוֵא לַאחְרָנָא ׀ גַּיְרָא׃ 13 וּמְקָרְבִין הֲווֹ לֵהּ טְלָיֵא דְּנָקְרוּב לְהוּן תַּלְמִידוֹהִי

דִּין כְּאֵן הֲווֹ בְּהַלִּין דְּמְקָרְבִין לְהוּן׃ 14 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד חֲזָא אֶתְבָּאשׁ לֵהּ וַאמַר לְהוּן שְׁבוּקוּ טְלָיֵא אֱתֵּן לְוָתִי וְלָא

תְּכְלִין אֲנוּן דְּאִילֵּין גַּיר דְּאִיךְ הַלֵּין אִנּוּן אִיתֵיהּ מַלְכוּתָא דְּאֱלָהָא׃

15 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּכָל דְּלָא נְקַבֵּל מַלְכוּתָא אַיִךְ טְלָיָא לָא נֵעוּל לָהּ׃ 16 וַאֲשְׁקַל אֲנוּן עַל

דְּרָעוֹהִי וְסָם אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן וּבָרִיךְ אֲנוּן׃

דְּנְפַק לְמִשְׁרֵא דַּר דְּבָתַר דְּנָחֵת כו

17 וְכַד נָיֵא בְּאוֹרְחָא רְהַט חַד נְפַל עַל בּוֹרְכוֹהִי וְמִשְׁאַל הֲוָא לֵהּ וַאמַר מַלְפָּנָא טָבָא מֵנָא אֶעְבֵּד דְּאֵתַי חַיֵּא דְלְעָלַם׃

18 * Dixit ei Jeschua, Quid me vocas bonũ? non est bonus, nisi vnus Deus.

19 * Mandata nosti, Non mœchaberis, Non furaberis, Non occides, nec testaberis testimonium falsum, Non inferes iniuriam: Honora patrem tuum, & matrem tuam.

20 * Ille verò respondit, & dixit ei, Doctor, hæc omnia obseruaui à pueritia mea.

21 * Jeschua autem eum conspicatus, dilexit eum, & ait illi, Vnum tibi deest, Abi, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & futurus est tibi thesaurus in cælis: & accipe crucem tuam ac post me venito.

22 * Ille verò contristatus est hoc sermone, & abijt quum esset vehementer anxius, habebat enim diuitias multas.

23 * Respiciens autẽ Jeschua discipulos suos, dixit eis, Quàm difficile est ijs quibus sunt diuitiæ ingredi regnum Dei!

24 * Discipuli verò obstupescebant ad hos sermones ipsius. Et subdit iterum Jeschua, ac dixit eis, Filij mei quàm difficile est ijs qui confidunt diuitiis suis, ingredi regnum Dei!

25 * Facilius est camelum intrare per foramen acus, quàm diuitem in regnum Dei ingredi.

26 * Illi verò magis obstupescebant, & dicebant inter se, Quis potest seruari?

27 * Conspicatus autem eos Jeschua, dixit eis, Apud homines hoc possibile non est, sed apud Deũ: omnia enim possibilia sunt apud Deum.

Petri Apostoli.

28 * Cœpit autem Kipho dicere, Ecce nos reliquimus omnia, & adhæsimus tibi. Respondit Jeschua & ait,

29 * Amin dico vobis, Nemo est qui reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut liberos, aut latifundia propter me, aut propter Euangelium meum:

30 * Quin accipiat vnũ in centum [centuplum] nunc tempore isto, domos, & fratres, & sorores, & matres, & liberos, & latifundia cum persecutione, & in seculo venturo vitam perennem.

31 * Multi autem primi sunt, qui erunt postremi, & postremi primi.

---

21 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא קָרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא לַיְת טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא׃
19 פּוּקְדָנֵא יָדַע אַנְתְּ לָא [g] תְּגוּר לָא חֲגָנוּב לָא תֶּקְטוֹל וְלָא [h] תֶּסְהַד סָהַדוּתָא [i] דַּגְלָתָא לָא [k] תֶּחְטוֹם יַקַּר לַאבוּךְ וְלַאמֶּךְ׃
20 הוּ דֵין עָנָא וְאָמַר לֵהּ מַלְפָּנָא
הָלֵין כָּרְחֵין [l] נָטְרֵת אֱנִין מִן טַלְיוּתִי׃
21 יֵשׁוּעַ דֵּין [m] חַר בֵּהּ [n] וְאַחֲבֵהּ וְאָמַר לֵהּ חָסֵירָא לָךְ [o] זֶל זַבֶּן כָּל מִדֵּם
דְּאִית לָךְ [p] וְהַב לְמִסְכְּנָא וְתֶהֱוֵא לָךְ [q] סִימְתָא בַּשְׁמַיָּא [r] וְתֵב [s] צְלִיבָךְ [t] וְתָא בָּתְרִי׃
22 הוּ דֵין [u] אֶתְכְּמַר [x] בְּמִלְּתָא הָדָא
וְאָזַל כַּד [y] עַיְּקָא לֵהּ אִית חֲנָא לֵהּ גֵּיר נָכְסִא סַגִּיאָא׃
23 חַר דֵּין יֵשׁוּעַ בְּחַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לֶהוֹן כְּמָא עַטְלָא
לַאילַיִן דְּאִית לְהוֹן נָכְסָא [z] דְּנֶעֱלוֹן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃
24 תַּלְמִידֵא דֵּין [a] מְתְדַּמְּרִין הֲווֹ עַל [b] מַלּוֹהִי וַעֲנָא הוּב
יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֶהוֹן בְּנַי כְּמָא עַטְלָא לַאילַיִן [c] דַּתְּכִילִין עַל נָכְסַיהוֹן דְּנֶעֱלוֹן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

[f] פִּקַּד [g] גזר [h] סָהַד
[i] דְּגַל פירושו כזב
[k] טְעַם [l] נְטַר [m] חזר
[n] אַחֵב [o] אֲזַל [p] יְהֵב
[q] סום [r] נְסַב [s] צְלַב
[t] אֲתָא [x] כְּמַר [y] מַלֵּל
[z] עִוק [a] עֲלַל [b] רְמַר
[c] מַלֵּל [d] תְּבַל

18 * Iesus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi vnus, Deus.

19 * Præcepta nosti, Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimoniū dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Mat. 19. c 16. Luc. 18. d 18. Exo. 20. e 15.

20 * At ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea.

21 * Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deest: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me.

22 * Qui contristatus in verbo, abijt mœrens: erat enim habens multas possessiones.

23 * Et circunspiciens Iesus, ait discipulis suis, Quàm difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

24 * Discipuli autem obstupescebant in verbis eius. At Iesus rursus respondens D ait illis, Filioli, quàm difficile est confidentes in pecunijs, in regnum Dei introire!

25 * Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.

26 * Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos, Et quis potest saluus fieri?

27 * Et intuens illos Iesus, ait, Apud homines impossibile est: sed non apud Deū. omnia enim possibilia sunt apud Deum.

28 * Ecce cœpit ei Petrus dicere, Ecce nos dimisimus omnia: & secuti sumus te.

Mat. 19. d. 27. Luc. 18. e 28.

29 * Respondens Iesus, ait, Amen dico vobis, Nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Euangelium:

30 * Qui non accipiet centies tantū nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus; & in seculo futuro vitam æternam.

31 * Multi autem erunt primi, nouissimi; & nouissimi, primi.

Mat. 19. d. 30. Luc. 13. f 30.

18 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

19 * τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου & τὴν μητέρα.

20 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

21 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἓν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· & δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.

22 * ὁ δὲ συγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 * καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.

24 * οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

25 * εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 * οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 * ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ· πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

28 * Ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

29 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου·

30 * ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

31 * πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

---

[a] חוט [c] עָלַל [f] יִתַּר
[g] חַיָּא [h] חור

25 פְּשִׁיק הוּ לְגַמְלָא דִּנְעוֹל בְּחַרְוָא [d] דַּמְחַטָּא או עֲתִירָא לְמַלְכוּתָה דֵּאלָהָא [e] לְמֵעַל׃
26 וְהִנּוּן דֵּין יַתִּירָאִין [f] מֶחַדְּמְרִין חֲדָו וְאָמְרִין בֵּינֵיהוֹן מַנוּ מָשְׁבַח [g] לְמֶחֱא׃
27 [h] חֲר בֵּין בְּהוֹן יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְוָת בְּנֵינָשָׁא הָדָא לָא
דְּמָטְרוֹס שְׁלִיחָא כח
מָשְׁכְּחָא אֶלָּא לְוָת אֱלָהָא כָּל מִדֵּם גִּיר מָשְׁכְּחָא לְוָת אֱלָהָא׃
28 [a] וְשָׁרִי כְאפָא לְמֵאמַר הָא חַנַן שְׁבַקן כָּל מִדֵּם [a] וַנְקָפְנָךְ עֲנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר׃
29 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית אֱנָשׁ דְּשָׁבֵק בָּתָּא או אֲבָא או אִמָּא או אִנְתְּתָא או בְּנָיָא או קוּרְיָא
מָטַלְתִּי [b] וּמְטַל [b] סְבַרְתִּי׃ 30 וְלָא נְקַבֵּל חַד בְּמָאָה הָשָׁא בְּזִבְנָא הָנָא בָּתִּא וְאָחָא וְאִמְּהָתָא וּבְנָיָא וְקוּרְיָא
עִם [c] רְדוּפְיָא וּבְעָלְמָא [d] וְאָתָא תְּיָא דְּלְעָלַם׃ 31 סַגִּיאֵי דֵּין קַדְמָיֵא דְּנָהֲווֹן אַחֲרָיֵא וְאַחֲרָיֵא קַדְמָיֵא׃

[b] סְבַר כמו נשר
[c] רְדַף [d] אָתָא

32 * Quum aſcenderent autem per uiam ad Ouriſchlem, ipſe Jeſchua anteibat eis, & percellebantur, ibántque poſt eum timentes. Et aſſumpſit ſuos duodecim, cœpítque eis dicere id quod ſibi futurum erat.

33 * Ecce aſcendimus ad Ouriſchlem, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, Scribíſque: & condemnabunt eum ad mortem ac tradent eum Gentibus.

34 * Et illudent ei, cædéntque flagellis, & conſpuent in faciem eius, eum denique interficient, & tertia die reſurget.

Ad Oblationem Dominica VI. Ieiunij.

35 * Acceſſerunt autem ad eum Jaakoub & Jouchanon filij Zabdai, & dicunt ei, Magiſter, uelimus ut quicquid poſtulauerimus, facias nobis.

36 * Dixit eis, Quid uultis uobis faciam?

37 * Dicunt ei, Da nobis ut unus ſedeat à dextera tua, & alter à ſiniſtra tua in gloria tua.

38 * Ipſe uerò dixit eis, Neſcitis quid poſtuletis. poteſtis bibere calicem, quem ego bibo, & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini?

39 * Dicunt ei, Poſſumus, ſubdit eis Jeſchua, Calicem quem ego bibo, bibituri eſtis, & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini.

40 * Ut ſedeatis autem à dextera mea & à ſiniſtra mea, non eſt meum dare, niſi ijs quibus id paratum eſt.

41 * Quæ quum audiſſent decem, cœperunt obmurmurare cõtra Jaakoub & Jouchanon.

42 * Et aduocauit eos Jeſchua, ac dixit eis, Scitis eos qui exiſtimantur principes Gentium, dominos earum eſſe, & magnates earum poteſtatem in eas exercere?

43 * At non ita erit inter uos, ſed quicunque uoluerit inter uos fieri magnus, erit uobis miniſter.

44 * Et quiſquis ex uobis uoluerit fieri primus, erit ſeruus omnium.

45 * Nam & Filius hominis non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.

---

32 כַּד סָלְקִין הֲווֹ דִין בְּאוּרְחָא לְאוּרְשְׁלֵם הוּ יֵשׁוּעַ קֳדָם הֲנָא לְהוֹן ᶜ וּמְתְדַּמְּרִין הֲווֹ וְאָזְלִין בָּתְרֵהּ כַּד דַּחִילִין וְדָבַר
לַתְרֵעסַרְתֵּהּ וְשָׁרִי ᶠ דְּנָאמַר לְהוֹן מֵרֵם דַּעֲתִיד דְּנֶהֱוֵא לֵהּ :
33 דְּהָא סָלְקִין חָנָן לְאוּרְשְׁלֵם וּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא ᵍ מֶשְׁהְלֵם לְרַבֵּי כָּהֲנָא וְלִסְפְּרָא ʰ וְנַחֲיבוּנֵיהִי ⁱ לְמוֹתָא וְנַשְׁלְמוּנֵיהִי
לְעַמְמָא : 34 ᵏ וְנַבְּזְחוּן בֵּהּ ˡ וְנִנְגְּרוּנֵיהִי ᵐ וְנֶרְקִין בַּאפּוֹהִי ⁿ וְנְקְטְלוּנֵיהִי וּבְיוֹמָא דַּתְלָתָא ᵒ נְקוּם :
דְּקוּרְבָא דְּמַד בְּשַׁבָּא דו ᵖ דְּאוֹמָא כט
35 וְקָרְבוּ לְוָתֵהּ יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן בְּנֵי זַבְדַי וַאמְרִין לֵהּ ᵇ מַלְפָּנָא ᶜ צְבִין חָנָן דְּכָל דְּנִשְׁאַל תֶּעֱבֵד לָן :
36 אֲמַר לְהוֹן מָנָא צָבִין אֲנָהוֹן אֶעֱבֵד לְכוֹן : 37 אָמְרִין לֵהּ ᵈ הַב לָן דְּחַד ᶜ נַתֵּב מִן יַמִּינָךְ וְחַד מִן סְמָלָךְ ᶠ בְּשׁוּבְחָךְ :

ᵃ דְּמַר ᶠ אֱמַר
ᵍ שְׁלֵם ʰ חַיֵּב
ⁱ מוֹת ᵏ בְּזַח
ˡ נְגַד ᵐ רְמַק
ⁿ מְטַל ᵒ קוּם
ᵖ עוּם ᵇ אַלַף
ᶜ צְבָא ᵈ יְהַב
ᵉ יְתֵב ᶠ שְׁבַח

32 * Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & præcedebat illos Iesus, & E
Mat. 20. c. 17. Luc. 18. f. 31. stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei euentura.

32 * ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο· καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν.

33 * Quia ecce ascendimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & Scribis & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

33 * ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι,

34 * Et illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum.

34 * καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Mat. 20. c. 19. 35 * Et tertia die resurget. Et accedunt ad eum Iacobus & Iohannes filij Zebedæi, dicentes, Magister, volumus vt quodcunque petierimus facias nobis.

35 * Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν.

36 * At ille dixit eis, Quid vultis vt faciam vobis?

36 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν;

37 * Et dixerunt, Da nobis vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.

37 * οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ ἀριστερῶν σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

38 * Iesus autem ait eis, Nescitis quid petatis. potestis bibere calicem quem ego bibo: aut baptismo quo ego baptizor, baptizari?

38 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι;

39 * At illi dixerunt ei, Possumus. Iesus autem ait eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis, & baptismo quo ego baptizor baptizabimini:

39 * οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

40 * Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.

40 * τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

Mat. 20. c. 24. 41 * Et audientes decem, cœperunt indignari de Iacobo & Iohanne.

41 * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

Luc. 22. c. 25. 42 * Iesus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum.

42 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

43 * Non ita est autem in vobis: sed quicunque voluerit fieri maior, erit vester minister.

43 * οὐχ οὕτω δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.

44 * Et quicunque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus.

44 * καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.

45 * Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

45 * καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

---

38 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן לָא יְדַעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאֲלִין אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן [g]דְּתֶשְׁתּוֹן כָּסָא דְּאֲנָא שָׁתֵא אֲנָא [h]וּמַעֲמוּדִיתָא דְּאֲנָא עָמֵד אֲנָא תֶּעְמְדוּן׃

39 אֲמְרִין לֵהּ מֶשְׁכְּחִינַן אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ כָּסָא דְּשָׁתֵא אֲנָא תֶּשְׁתּוֹן וּמַעֲמוּדִיתָא דְּאֲנָא עָמֵד אֲנָא תֶּעְמְדוּן׃

40 [i]וְהָתְבוֹן דֵּין מִן יַמִּינִי וּמִן סְמָלִי לָא הָוָה דִּילִי [k]לְמִתַּל אֶלָּא לַאילֵּין דְּמִטַּוָּאִי׃

41 וְכַד שְׁמַעוּ עֲמָרָא [m]שַׁרְיוּ רָטְנִין עַל יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן׃

42 וְקָרָא אֲנוֹן יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן יְדָעִין אַנְתּוּן דַּאילֵּין דְּסָבְרִין רֵישֵׁי [n]דְּמָסַחֲבְרִין עַמְמֵא מָרֵיהוֹן אֲנוֹן [o]וְרַבְרְבָנֵיהוֹן שַׁלִּישִׁין עֲלֵיהוֹן׃

43 לָא דֵין הָכְנָא נֶהֱוֵא בֵּינָתְכוֹן אֶלָּא מַן [p]דְּצָבֵא בְּכוֹן דְּנֶהֱוֵא רַבָּא נֶהֱוֵא לְכוֹן מְשַׁמְשָׁנָא׃

44 וְאִינָא מֶנְכוֹן דְּצָבֵא דְּנֶהֱוֵא קַדְמָיָא נֶהֱוֵא עַבְרָא דְּכֻלְּנָשׁ׃

45 וְאַף בְּרֵהּ גֵּיר דַּאֲנָשָׁא לָא אֶתָא [q]דְּנֶשְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא דַּנְשַׁמֵּשׁ [r]וְדִנְתֶּל נַפְשֵׁהּ [s]פּוּרְקָנָא חֲלָף סַגִּיאֵא׃

[g] שָׁתֵא [h] עֲמַר
[i] וְתַב [k] נְתַל [l] טַיָּב
[m] שְׁרִי
[n] סְבַר [o] רַבַּב
[p] צְבָא
[q] שַׁמֵּשׁ [r] נְתַל [s] פְּרַק

46 * Venerunt autem Hirichou: quúmque exiret Jeschua ab Hirichou ipse & discipuli eius, turbáque multa, Timai filius Timai cæcus sedebat iuxta viam, atque mendicabat.

47 * Et audijt ipsum esse Jeschua illum Nazarenum, cœpítque clamare ac dicere, Fili Dauid miserere mei.

48 * Et obiurgabant eum multi vt taceret: ille verò magis clamabat & dicebat, Fili Dauid miserere mei.

49 * Substitit autem Jeschua, ac præcepit eum accersiri. accersunt itaque cæcum illum, & dicunt ei, Bono sis animo, surge, vocat te.

50 * Ille verò cæcus reliquit pallium suum, & surgens venit ad Jeschua.

51 * Dixit ei Jeschua, Quid vis faciam tibi? ille verò cæcus dixit ei, Domine mi, vt videam.

52 * Ieschua autem dixit ei, Vide, fides tua te seruauit, & illicò recepit visum, & ambulabat per viam.

CAP. XI.

Matutinis Dominicæ Palmarum.

1 QVúmque appropinquaret per decliue Beth-Poghe & Beth-Anio ad montem Oliuarum, misit duos è discipulis suis, & dixit eis:

2 * Ite in pagum illum qui est vobis è regione, & eo momento quo ingrediemini in eum, reperietis pullum vinctum, in quo nullus ex filijs hominum equitauit: soluite, eúmque adducite.

3 * Quòd si quispiam dixerit vobis, Cur facitis hoc? dicite ei, Quia domino nostro requiritur, & statim huc mittet eum.

4 * Profecti autem inuenere pullum vinctum iuxta portam foris in platea. quúmque soluerent,

5 * Quidã ex ijs qui astabant dixerunt eis, Quid facitis, qui soluitis pullum?

6 * Illi verò dixerunt eis, Prout præceperat eis Jeschua, & dimiserunt eos.

7 * Adduxerúntque ipsum pullum ad Jeschua, & iniecerunt ei vestimenta sua & equitauit in eo Jeschua.

8 * Multi verò sternebant pallia sua per viam, alij autem amputabant ramos ex arboribus, & sternebant in via.

---

46 וַאֲתַו לְאוּרִיחוּ וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מִן אוּרִיחוּ הוּ וְתַלְמִידוֹהִי וְכֻנְשָׁא סַגְיָאָא טִימַי בַּר טִימַי סַמְיָא יָתֵב הֲוָא עַל יַד אוּרְחָא וְחַדַּר ׃ 47 וְשָׁמַע דְּיֵשׁוּעַ הוּ נָצְרָיָא וְשָׁרִי לְמֶקְעָא וְלִמְאמַר בְּרֵהּ דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עָלַי ׃ 48 וְכָאֵין הֲווֹ בֵּהּ סַגִּיאֵא דְּנָשְׁתּוּק הוּ דֵּין יַתִּירָאִית קָעָא הֲוָא וְאָמַר בְּרֵהּ דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עָלַי ׃ 49 וְקָם יֵשׁוּעַ וְפָקַד דְּנֶקְרוֹנֵיהִי לְסַמְיָא וְאָמְרִין לֵהּ אֶתְלַבַּב קוּם קָרָא לָךְ ׃ 50 הוּדֵין סַמְיָא שְׁדַר לְבֻשֵׁהּ וְקָם אֲתָא לְוָת יֵשׁוּעַ ׃ 51 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא צָבֵא אֲנַחְ אֶעֱבֵד לָךְ הוּדֵין סַמְיָא אֲמַר לֵהּ רַבִּי דֶּאֶחֱזֵא ׃ 52 וְיֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חֲזִי הֵימָנוּתָךְ אַחְיָתָךְ וּמֶחָדָא אֶתְחֲזִי לֵהּ וַאֲזַל הֲוָא בְּאוּרְחָא ׃

דְּצַפְרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּאוּשַׁעְנָא ל קפלאון יא ׃ וְכַד קָרֵב לְאוּרְשְׁלֵם עַל בָּנְבְּבִית פַּגֵּא וּבֵית

אִתָא סְמָא ׃ אֲמַר פְּקָא ׃ כְּאָא שְׁתַק יְחַר ׃ רְחַם קָרָא סְמָא ׃ חְזָא חִימָן חֲיָא ׃

Mat. 20. d. 29. Luc. 18. f. 35.

46 * Et veniunt Iericho: & proficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius & plurima multitudine, filius Timæi Bartimęus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans.

47 * Qui cùm audiſſet quia Ieſus Nazarenus eſt: cœpit clamare & dicere, Ieſu fili Dauid, miſerere mei.

48 * Et comminabantur illi multi, vt taceret. At ille multò magis clamabat, Fili Dauid, miſerere mei.

49 * Et ſtans Ieſus præcepit illum vocari. & vocant cæcum, dicentes ei, Animæquior eſto, ſurge, vocat te.

50 * Qui proiecto veſtimento ſuo exiliens, vēnit ad eum.

51 * Et reſpondens Ieſus, dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni vt videam.

52 * Ieſus autem ait illi, Vade, fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

46 * καὶ ἔρχονται εἰς ἰεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἰεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, & ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς ἐπάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

47 * καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς δαβὶδ ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

48 * καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαβὶδ, ἐλέησόν με.

49 * καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε.

50 * ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν.

51 * καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ, ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω.

52 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε. & ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

CAP. XI.

ια'.

Mat. 21. a. 1. Luc. 19. c. 19.

1 ET cùm appropinquarent Ieroſolymæ & Bethaniæ ad montem oliuarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis,

2 * Et ait illis, Ite in caſtellū quod contra vos eſt: & ſtatim introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum, ſuper quem nullus adhuc hominum ſedit: ſoluite illum, & adducite.

3 * Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

4 * Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio: & ſoluunt eum.

5 * Et quidam de illic ſtantibus, dicebant illis, Quid facitis ſoluentes pullum?

6 * Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Ieſus: & dimiſerunt eis.

Ioh. 12. b. 14.

7 * Et duxerunt pullum ad Ieſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

8 * Multi autem veſtimenta ſua ſtrauerunt in via: alij autem frondes cædebant de arboribus, & ſternebant in via.

1 * Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

2 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν. καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

3 * καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστέλλει ὧδε.

4 * ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.

5 * καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον;

6 * οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

7 * καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.

8 * πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

---

1 עֲנִיָא לְוָת טוּרָא דְזֵיתָא שַׁדַר תְּרֵין מֶן תַּלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן ׃ 2 זְלוּ לְקַרְיְתָא הֵידָא לְקוּבְלָךְ וּבַר שָׁעָתָה דְעָאלִין
אֲנְתוּן לַהּ מָשְׁכְחִין אֲנְתוּן עִילָא דְאִסִיר דְאִנָשׁ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא לָא רְכִיבָה שְׁרוּ אַיְתָאוּהִי ׃
3 וְאִן אֱנָשׁ נְאמַר לְכוּן מָנָא עָבְדִין אֲנְתוּן הָדָא אֱמְרוּ לַהּ דְלָטָרָן מְתְבְּעָא וּמְחָדָא מְשַׁדַר לַהּ לְכָא ׃
4 וְאַזְלוּ אֶשְׁכַּחוּ עִילָא דְאִסִיר עַל תַּרְעָא לְבַר בְּשׁוּקָא וְכַר שְׁרִין חַוִו ׃ 5 אֲנָשִׁין מִן אִילֵין דְקָמִין אֲמַרוּ
לְהוֹן מָנָא עָבְדִין אֲנְתוּן שְׁרִין אֲנְתוּן עִילָא ׃ 6 הֵנוּן דִין אֲמַרוּ לְהוֹן אַיךְ דְפַקֵד אֱנוּן יְשׁוּעַ וְשַׁבְקוּ אֱנוּן ׃
7 וְאֵיתְיוּהִי לְעִילָא לְוָת יְשׁוּעַ וְאַרְמִיוּ עֲלוֹהִי מָאנֵיהוֹן וְרָכַב עֲלוֹהִי יְשׁוּעַ ׃ 8 סַגִיאָא דִין מְשַׁוִין
הָנוּ נַחְתִּיהוֹן בְּאוֹרְחָא וְאָחֳרָנָא פָּסְקִין הָנוּ סוֹכָא מִן אִילָנָא וּמְשַׁוִין בְּאוֹרְחָא ׃

a אֶזֵל b עוּל c רְכַב d שְׁרָא e אִתָא f בְּעָא g קוּם h שְׁרָא i אִתָא k רְמָא l שְׁנָא m סוּך

9 * Illíque qui anteibant, quíque ponè [ſequebantur,] clamabant & dicebant, Houſchaano, Benedictus ille qui venit in nomine Domini.

10 * Et benedictum regnum illud veniens patris noſtri Dauid. Houſchaano in excelſis.

11 * Et ingreſſus eſt Jeſchua in Ouriſchlem in templum, & conſpexit omnia: quum autem eſſet tempus veſpertinum, exijt in Beth-Anio cum duodecim.

12 * Et poſtero die quũ exijſſet è Beth-Anio, 13 eſurijt. * Et cõſpicatus ficum vnã è lõginquo, in qua erant folia, venit ad eam, num reperiret in ea quicquam. quúmque veniſſet, nihil reperit in ea niſi folia. non enim tempus erat ficuum.

14 * Et ait illi, Poſthac & in æternum nemo ex te fructus comedat: & audierunt diſcipuli eius.

15 * Venerunt autem in Ouriſchlem, & ingreſſus eſt Jeſchua in templum Dei: cœpítq; eijcere eos qui emebant & vendebant in templo, & ſubuertit menſas trapezitarum, & cathedras eorum qui vendebant columbos.

16 * Nec permittebat vt quiſquam transferret vas intra templum.

17 * Docebátque ac dicebat eis, Nónne ſcriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur ab omnibus gentibus? vos autem eam feciſtis ſpeluncam latronum.

18 * Et audierunt principes Sacerdotum, & Scribæ, quærebántque quomodo perderent eum. timebant enim ab eo, propterea quòd vniuerſus populus percelleretur ob doctrinam eius.

Septimanæ ſecundæ Ieiunij.

19 * Quúmque eſſet veſpera, exierunt extra ciuitatem.

20 * Manè autem quum tranſirent, viderunt ficum illam exaruiſſe radicitus.

21 * Et recordatus eſt Schemeon, & dixit ei, Domine mi, ecce ficus illa, cui imprecatus es, 22 exaruit. * Et reſpondit Jeſchua, & ait illis, Sit in vobis fides Dei.

23 * Amin dico vobis, Quicunque dixerit monti huic, tollitor, & cade in mare; nec dubitauerit in corde ſuo, ſed crediderit futurum id quod dicit, fiet ei quicquid dixerit.

---

9 וְהָנוּן דַּקָּדְמַיָּתֵי וְהָנוּן דְּבָתְרֵיהּ קָעַיִן הֲווֹ וַאֲמְרִין ° אוֹשַׁעְנָא ᵖ בְּרִיךְ הוּא דַּאֲתָא בִּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא ׃
10 וּבְרִיכָא הִי מַלְכוּתָא ᵠ דַּאֲתָיָא דְּאַבְנִין דָּוִיד אוֹשַׁעְנָא ᶠ בְּמָרוֹמֵא ׃ 11 וְעַל יֵשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֵם לְהֵיכְלָא וְחָזָא
כָּל מַדָּם כַּד הֲוָא דַּיְנָן ᶜ עִדְנָא דְּרַמְשָׁא נְפַק לְבֵית עַנְיָא עִם תְּרֵעסַר ׃ 12 וְלִיוֹמָא אֲחָרְנָא כַּד נְפַק מִן בֵּית עַנְיָא כְּפֵן ׃
13 וְחָזָא תְּאֵנָא חֲדָא מִן ᵘ רוּחָקָא דְּאִית בָּהּ טַרְפָּא וַאֲתָא לְוָתָהּ דְּאַן נָשְׁכַּח בָּהּ מַדָּם וְכַד אֲתָא לָא אַשְׁכַּח בָּהּ אֶלָּא
אִן טַרְפָּא זַבְנָא גֵּיר לָא הֲוָא הֲוָא דְּתְאֵנָא ׃ 14 וַאֲמַר לָהּ ˣ מִכּוֹל וְלָעָלַם אֱנָשׁ מֶגֵּכִי פְּאֵרָא לָא ʸ נֵיכוֹל וַשְׁמַעוּ
תַּלְמִידַוֹהִי ׃ 15 ᶻ וְאָתוֹ לְאוּרְשְׁלֵם וְעַל יֵשׁוּעַ לְהֵיכְלָא דַּאֲלָהָא וְשָׁרִי ᵃ דְּנַפֵּק לַאילֵין דְּזַבְנִין וְמְזַבְּנִין בְּהֵיכְלָא וְהַפַּךְ
פַּתּוֹרָא ᵇ דְּמַעֲרְפָּנֵא ᶜ וְכוּרְסָוָתָא דְּהָנוּן דְּמְזַבְּנִין יָוְנָא ׃ 16 וְלָא שָׁבֵק הֲוָא דְּאִנָשׁ נָעֵבַר מָאנָא בְּגַוֵּ הֵיכְלָא ׃

ᵃ קְרָא ᵒ יְשַׁע ᵖ בְּרִךְ
ᵍ אָתָא ʳ רוּם ˢ עִלַּל
ᵗ פֵּירוּשׁוֹ זְמַן

ᵘ רְחַק
ˣ פֵּירוּשׁוֹ מֵעֵת
ʸ אֵכֵל ᶻ אָתָא ᵃ נְפַק
ᵇ עֵרֶף
ᶜ פֵּירוּשׁוֹ מוֹשְׁבִים

9 * Et qui præibant,& qui sequebantur clamabant, dicentes, Hosan-na, benedictus qui venit in nomine Domini.

10 *Benedictum quod venit regnum patris nostri Dauid, Hosan-na in excelsis.

11 * Et introiuit Ierosolymam in templum: & circunspectis omnibus, cùm iam vespera esset hora, exijt in Bethaniam cum duodecim.

12 * Et alia die cùm exirent à Bethania, esurijt.

13 *Cúmque vidisset à longè ficum habentem folia, vênit siquid fortè inueniret in ea. Et cùm venisset ad eam, nihil inuenit præter folia. non enim erat tempus ficorum.

14 *Et respondens dixit ei, Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

15 * Et veniunt Ierosolymã. Et cùm introisset in templum, cœpit eijcere vendentes & ementes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit.

16 * Et non sinebat vt quisquam transferret vas per templum.

17 * Et docebat, dicens eis, Nónne scriptum est, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

18 * Quo audito, principes Sacerdotum & Scribæ, quærebant quomodo eum perderent. timebant enim eum: quoniam vniuersa turba admirabatur super doctrina eius.

19 * Et cùm vespera facta esset, egrediebatur de ciuitate.

20 * Et cùm manè transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

21 * Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit.

22 * Et respondens Iesus ait illis, Habete fidem Dei.

23 * Amen dico vobis, Quia quicunque dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit quia quodcunque dixerit, fiat: fiet ei.

Mat. 21. r. 9. Luc. 19. f. 38. Psa. 117. d. 24. Mat. 21. c. 10. Luc. 19. d 45. Mat. 21. b. 19. iterum Isai. 56. b. 7. Iere. 16. b. 11. Mat. 21. b. 19.

9 * καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου·

10 * εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαβίδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

11 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

12 * καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασε·

13 * καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτῇ, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.

14 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·

15 * καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερουσόλυμα· καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς, κατέστρεψε.

16 * καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.

17 * καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, Οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.

18 * καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

19 * Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγίνετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

20 * καὶ πρωὶ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν·

21 * καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, ῥαββὶ, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται.

22 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, ἔχετε πίστιν θεοῦ.

23 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.

---

[a] אֲלַף [b] צְלָא [c] קְרָא [d] 17 וּמַלֵּף הֲוָא וְאָמַר לְהוֹן לָא כְּתִיב דְּבֵיתִי בֵּית [e] צְלוֹתָא [f] נְתִקְרֵא לְכָל־הוֹן עַמְמֵא אַנְתּוּן דַּיִן עֲבַדְתּוּנֵיהִי מְעָרְתָא [g] דְּלִסְטָיֵא׃ [h] 18 וְשָׁמְעוּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא [i] וּבָעַיִן הֲווֹ דַּאֵיכַנָא [j] נוּבְדוּנֵיהִי דְּחִלִין הֲווֹ גֵּיר מָגַּהּ מָטָל דְּכֻלָּהּ עַמָּא דְּשַׁבְּחָא מִתְרִין [k] וְדַשְׁמָא לָא׃ [l] 19 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא נְפָקוּ לְבַד מִן מְדִינְתָא׃ [m] 20 וְכַד צַפְרָא כַּד עָבְרִין [n] חֲזוֹ תְּאֵנְתָא דְּיַבִּישָׁא מִן עִקָּרָהּ׃ [o] 21 וְאִתְדְּכַר שִׁמְעוֹן וַאֲמַר לֵהּ רַבִּי הָא תְּאֵנְתָא [p] דְּלַטְתְּ [q] יְבִשַׁת׃ [r] 22 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן תֶּהֱווֹא [s] בְּכוֹן [t] הֵימָנוּתָא דַּאלָהָא׃ [u] 23 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן [v] דְּנֵאמַר לְטוּרָא הָנָא [w] דְּאִשְׁתְּקַל [x] וּפֵל בְּנַפְשָׁא וְלָא נְתְפַּלַּג בְּלִבֵּהּ אֶלָּא נְהֵימִין דְּהֲוֵא הוּ מִלֵּהּ דְּאֲמַר נֶהֱוֵא לֵהּ מֶרֵם דַּאֲמַר׃

[a] אלף [b] צלא [c] קרא [d] מן לשון יין [e] בעא [f] אבר [g] תמרי [h] אלף [i] צום [j] חזה [k] רכר כמו זכר [l] לוט [m] יבש [n] חימן [o] אמר [p] שקל [q] נפל

24 * Propterea dico vobis, Quicquid orauerítis & petieritis, credite vos accepturos, & fiet vobis.

25 * Et quum adstiteritis ad fundendas preces, remittite si quid habetis aduersus aliquem, vt & Pater vester qui est in cælis, remittat vobis offensas vestras.

26 * Si autem vos non remiseritis, nec etiam Pater vester qui in cælis est, remittet vobis offensas vestras.

27 * Et venerunt rursus in Ourischlem; quúmque ambularet in templo, venerunt ad eum principes Sacerdotum, & Scribæ, & Seniores, ac dicunt ei.

28 * Quanam auctoritate hæc facis? & quis dedit tibi auctoritatem istam vt hæc facias?

29 * Ipse verò Ieschua ait illis, Interrogabo vos & ego verbum vnum, vt dicatis mihi: & ego vobis dicam, quanam auctoritate hæc facio.

30 * Baptisma ipsius Iouchanon vndenam erat? è cælo, an ex hominibus? dicite mihi.

31 * Et ratiocinabantur apud se, ac dicebant, Si dixerimus ei, E cælo, dicet nobis: Quare ergo fidem ei non adhibuistis?

32 * Quòd si dixerimus, Ex hominibus, timor imminet à populo. omnes enim tenebant [existimabant] ipsum Iouchanon verè prophetam fuisse.

33 * Responderunt itaque ac dicunt ipsi Ieschua, Nescimus. subdit eis: Nec ego dicam vobis, quanam auctoritate hæc facio.

CAP. XII.

1 ET cæpit colloqui eis per parabolas: Vir quidam plantauit vineam, & obuallauit eam sepimento, & fodit in ea torcular, exstruxítque turrim, & elocauit eam agricolis, ac peregrè profectus est.

2 * Misítque seruum suum ad agricolas suo tempore, vt de fructibus vineæ acciperet.

3 * Illi verò percusserunt eum, vacuúmque

4 dimisere. * Et misit rursus ad eos seruum alium: sed & illum lapidarunt & vulnerarunt, eúmque dimiserunt cum ignominia.

5 * Et misit rursus alium, sed & eum interfecerunt: multos denique seruos alios misit, quorum nonnullos percusserunt, cæteros verò trucidarunt.

---

24 מֶטֶל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל מֵדֶם [k] דְּמְצַלִּין אַנְחוֹן וְשַׁאֲלִין אַנְחוֹן הֵימְנוּ דְּנָסְבִין אַנְחוֹן וְנֶהֱוֵא לְכוֹן ׃

25 וּמָא [l] דְּקַיְמִין אַנְחוֹן [m] לְמְצַלָּיו שְׁבוֹקוּ מֵדֶם דְּאִית לְהוֹן עַל אֱנָשׁ דַּאף אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא נָשְׁבוֹק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃

26 אֶן דֵּין אַנְחוֹן לָא שָׁבְקִין אַנְחוֹן אַף לָא אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא [n] נָשְׁבוֹק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃ 27 וְאִתַּו תּוּב לְאוּרְשְׁלֵם

וְכַד מְהַלֵּךְ הֲוָא בְּהֵיכְלָא אִתּוֹ לְוָתֵהּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרָא וְקַשִּׁישָׁא וַאֲמְרִין לֵהּ ׃ 28 בַּאינָא [o] שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד

אַנְתְּ וּמַנוּ יְהַב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא דְּהָלֵין עָבֵד ׃ 29 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לָהוֹן [p] אֶשַׁאֲלְכוֹן אַף אֲנָא [q] מִלְּתָא חֲדָא

וְתִאמְרוּן לִי וְאֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֲנָא ׃ 30 מַעֲמוֹדִיתֵהּ דְּיוֹחָנָן מִן [r] אֵימְכָא הֲי

31 [s] וְאִתְחַשְׁבוּ בְנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרוּ דְּאִן נֵאמַר לֵהּ דִּמִן שְׁמַיָּא אָמַר לַן

---

k שְׁלֵא בשׁוּק פּוּ
l קוּם מְצַלֵּא
m אִתְּא
n שְׁלַח
o שְׁאַל p מְלֵל
q אֵמַר r עֲמַר
s פּוּרְשׁוּאִי מוּז
t חֲשַׁב

Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22.
[24] * Propterea dico vobis, Omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis: & euenient vobis.

Luc. 11. b. 9. Mat. 6. b. 14. & 18. d. 35.
[25] * Et cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus aliquem: vt & pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra.

[26] * Quòd si vos non dimiseritis: nec pater vester qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra.

D

[27] * Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cùm ambularet in templo, accedunt ad eum summi Sacerdotes & Scribę, & Seniores,

Mat. 21. b. 15. Luc. 20. a. 1.
[28] * Et dicunt ei, In qua potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc potestatem vt ista facias?

[29] * Iesus autem respondens, ait illis, Interrogabo vos & ego vnum verbum, & respondete mihi: & dicam vobis in qua potestate hæc faciam.

[30] * Baptismus Iohannis, de cælo erat, an ex hominibus? respondete mihi.

[31] * At illi cogitabant secum, dicentes, Si dixerimus, de cælo, dicet, Quare ergo non credidistis ei?

[32] * Si dixerimus, ex hominibus; timebant populum. omnes enim habebant Iohannem quia verè propheta esset.

[33] * Et respondentes dicunt Iesu, Nescimus. Et respondens Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

24 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.

25 * καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

26 * εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

27 * καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντι αὐτῷ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι.

28 * καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς;

29 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

30 * τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.

31 * καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

32 * ἀλλ' εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων· ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.

33 * καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ Ἰησοῦ, οὐκ οἴδαμεν· καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CAP. XII.

Mat. 21. d. 33. Luc. 20. b. 9. Isaiæ. 5. a. 1. Iere. 2. d. 21.
[1] ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pastinauit homo, & circundedit sepem, & fodit lacum, & ædificauit A turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè profectus est.

[2] * Et misit ad agricolas in tempore seruum, vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

[3] * Qui apprehensum eum cecideruntː & dimiserunt vacuum.

[4] * Et iterum misit ad illos alium seruum: & illum in capite vulnerauerunt, & contumelijs affecerunt.

[5] * Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios: quosdam cædentes, alios verò occidentes.

ιβ.

1 * Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε.

2 * καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.

3 * οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

4 * καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

5 * καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες.

---

[z] חִיסִין שְׁרַר פירושו נאמת
[a] עֲנָא יְדַע
[b] מְתַל
[c] חֲרַר פירושו סנב
[d] פירושו גדר
[e] עֲצַר גְּדַל אֲסַר
[f] נְסַב מְחָא
[g] רְגַם אֶלַף מְחָא

וְלָמַנָּא לָא הַיְמָנְתוּנֵיהִי׃ [2] וְאַן נְאמַר דְּמִן בְּנֵי אֲנָשָׁא דְּחַלְנָא הֵי מִן עַמָּא כְּלְהוֹן גַּיר אֲחִידִין הֲווֹ לֵהּ לְיוֹחָנָן דְּשַׁרְיָרַאִית
נְבִיָא הוּא׃ [3] וַעֲנוֹ וַאמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ לָא וְרָעִינָן אֵמַר לָהוֹן וְאַף לָא אֲנָא אָמַר אֱנָא לְכוֹן בַּאיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבַד
אֲנָא׃ קפלאון יב

[1] וְשָׁרִי דְּנָמְלֵל עַמְּהוֹן בְּמַתְלָא גַּבְרָא חַד נְצַב כַּרְמָא וְאַחֲרֵהּ סְיָנָא וְחָפַר בֵּהּ מַעֲצַרְתָּא וּבְנָא בֵּהּ מַגְדְּלָא
וְאוֹחֲרֵהּ לְפַלָּחָא וְחָזַק׃ [2] וְשַׁדַּר לְוָתֵהּ פַּלָּחָא עַבְדֵּהּ בְּזִבְנָא דְּמִן פְּארֵי דְּכַרְמָא׃ [3] הֵנוֹן דִּין
מְחָאוּהִי וְשַׁדַּרוּהִי כַּד סְפִיק׃ [4] וְשַׁדַּר תּוּב לְוָתְהוֹן עַבְדָא אָחֳרָנָא וְאַף לְהוֹ רַגְמוּהִי וְצַלְפוּהִי וְשַׁדַּרוּהִי
בְּצַעֲרָא׃ [5] וְשַׁדַּר תּוּב אָחֳרָנָא וְאַף לְהוֹ קְטָלוּהִי וְלִסַּגְיָא עַבְדֵּי אָחֳרָנֵי וּכְנוֹהִי מְחוֹ מָגְהוֹן דִּין קְטָלוּ׃

6 * Tandem verò vnicum filium dilectum habebat, quem misit ad eos vltimum: dicebat enim, Jam reuerebuntur filium meum.

7 * Illi verò agricolæ dixerunt apud se, Hic est hæres, venite, interficiamus eum, & nostra erit hæreditas.

8 * Prehenderunt itaque, trucidarunt eũ, eumque eiecerunt extra vineam.

9 * Quid ergo faciet dominus vineæ? veniet, perdet agricolas illos, dabitque hanc vineam aliis.

10 * Ne hanc quidem scripturam legistis? Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, is
11 factus est in caput anguli. * A domino factũ est istud, & est mirabile in oculis nostris.

12 * Et quærebant eum prehendere, sed timebant à populo: sciebãt enim aduersus ipsos eum dixisse hanc parabolam, & reliquerunt
13 eum, atque abiére. * Porrò miserunt ad eum quosdam è Scribis, & ex domesticis Heroudis vt aucuparentur eum in sermone.

14 * Illi autem venerunt, & interrogauerũt eum, Doctor, nouimus te veracem esse, nulliúsque sustinêre sollicitudinem [neminemque curare] nec enim respicis in faciem hominis, sed in veritate viam Dei doces. Licet dare pecuniam capitatim Cæsari, nec ne? demus, an non demus?

15 * Ipse verò cognouit fraudem eorum, & ait illis, Quid me tentatis? adferte mihi de-
16 narium vt videam. * Et protulerunt ei, & ait illis, Cuius est imago hæc & inscriptio?
17 illi autem dixerunt, Cæsaris. * Ait illis Jeschua, Quæ sunt Cæsaris, date Cæsari; & quæ Dei, Deo. Et admirabantur super eo.

Ad Oblationem defunctorum.

18 * Venerunt porrò Zadoukæi ad eum, ij qui dicunt non esse resurrectionem: & inter-
19 rogabant eum, dicentes. * Doctor, Mousche scripsit nobis, Si mortuus fuerit frater alicuius, & reliquerit vxorem, liberos autem non reliquerit, accipiat ipsius frater vxorem eius, & suscitet semen fratri suo.

20 * Septem erãt fratres, primus duxit vxorem & mortuus est, nec reliquit semen.

21 * Et secundus accepit eam, & mortuus est, quum nec ipse reliquisset semen: & ter-
tius itidem.

---

6 לְחַרְתָּא דֵּין חַד בְּרָא חֲבִיבָא אִיתׁ לֵהּ וְשַׁדְרֵהּ לְוָתְהוֹן אַחֲרַיִת אֲמַר גֵּיר כְּבַר [n] נֶבְהֲהוֹן מִן בְּרִי׃ 7 וְהִנּוּן
דֵּין פְּלָחֵא אֲמַרוּ בְּנַפְשְׁהוֹן הָנוֹ [o] יְרָתָא [p] תָּו נֶקְטְלִיוּהִי וְתֶהֱוֵא דִילַן יְרָתוּתָא׃ 8 וְנַסַבוּ קַטְלִיוּהִי וְאַפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא׃
9 מָנוֹ הָכִיל נֶעֱבֵד מָרֵא כַּרְמָא נֵאתֵא [r] נוֹבֵד לְהָנּוּן פַּלָּחֵא [s] וְנֶהֱלִיוּהִי כַּרְמָא לַאֲחָרְנָא׃ 10 וְאַף לָא כְּתָבְנָא הָנָא
[t] קְרִיהוּן דְּכָאפָא [u] דְּאִסְתְּלִיו [x] בַּנָּיָא הִי הֲוַת לְרֵישָׁא דְּזָוִיתָא׃ 11 מִן לְוָת מָרְיָא הֲוַת הָדָא וְאִיתַיְהָ [y] חֲדְמוּרְתָּא בְּעַיְנִין׃
12 וּבָעֵין הֲווֹ [z] לְמֶאֱחֲדֵהּ וְדְחֵלוּ מִן עַמָּא יְדַעוּ גֵּיר דַּעֲלֵיהוֹן אֲמַר מַתְלָא הָנָא וְשַׁבְקוּהִי וְאֲזָלוּ׃ 13 וְשַׁדַּרוּ לְוָתֵהּ
אֲנָשָׁא מִן סָפְרֵא וּמִן דְּבֵית הֵרוֹדֵס [a] דְּנֶצּוֹדוּנֵיהִי [b] בְּמִלְתָּא׃ 14 וְהִנּוּן דֵּין [c] אֱתוֹ וְשָׁאלוּהִי [d] מַלְפָנָא יָדְעִינָן דְּשַׁרִיר אַנְתְּ
וְלָא שְׁקִיל אַנְתְּ [e] צֶפְתָּא לֶאֱנָשׁ לָא גֵיר [f] חָאֵי אַנְתְּ בְּפַרְצוּפָא דְּבְנַיְנָשָׁא אֶלָּא בַּשְׁרָא אוֹרְחָא דַאלָהָא [g] מַלֵּף אַנְתְּ שַׁלִּיט

[a] בֵּהַת [b] יְרֵת כמו ירש [c] אִתָא [d] נְפַק [e] אֵבֵר [f] נְתַל [g] קְרָא [h] סָלָא פירושו מאס [i] בְּנָא [k] דְּמַר [l] אֶחַד [m] עוֹר [n] מַלֵּל [o] אֲהָא [p] אֶלֶף [q] יֵאֵף [r] חוֹר [s] אֵלֵף

Adhuc ergo vnum habens filium charissimum: & illum misit ad eos nouissimum, dicens, Quia reuerebuntur filium meum.

Coloni autem dixerunt ad inuicem, Hic est hæres; venite, occidamus eum: & nostra erit hæreditas.

Et apprehendẽtes eum, occiderunt, & eiecerunt extra vineam.

Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam alijs.

Nec scripturam hanc legistis? Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: (Psa. 117. d.22. Isai. 28. d.16. Actor. 4. b.11. Rom. 9. f.33. 1. Pet. 2. a.8. Mat. 21. d.42.)

A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.

Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam. cognouerunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis & Herodianis: vt eum caperent in verbo. Qui veniẽtes dicũt ei, Magister, scimus quia verax es, & nõ curas quenquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. licet dare tributum Cæsari: an non dabimus? (Mat. 22. h.15. Luc. 20. d.20.) Qui sciens versutiam illorũ, ait illis, Quid me tentatis? afferte mihi denarium vt videam.

At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris. Respondẽs aũt Iesus dixit illis, Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo. (Rom. 13. b.7.)

Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum, dicentes, (Mat. 22. c.23. Luc. 20. d.27.)

Magister, Moyses nobis scripsit, vt si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, & filios non reliquerit: accipiat frater eius vxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo. (Deu. 25. a.5.) Septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est nõ relicto semine. Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.

ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς αὐτούς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·

παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων καὶ τῶν ἡρῳδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.

οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν;

ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.

οἱ δὲ ἤνεγκαν· καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, καίσαρος.

καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.

Καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες·

διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.

---

[i] נָתַל [k] נָטָא [l] אֲתָא

לְמֶהֱוֵי בְּסֵף רִישָׁא לְקֵסַר אוֹ לָא נְהֵל אוֹ לָא נָהֵל ׃ 15 הוֹ דִּין יְדַע נֶכְלְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן מָנָא [k] מְנַסִּין אַנְתוּן לִי
[l] אַיְתוֹ לִי דִינָרָא אֶחֱזֵא ׃ 16 וְאַיְתִיו לֵהּ אָמַר לְהוֹן דְּמַנּוּ צַלְמָא הָנָא וְכִתָבָא הֵנוּן דִּין אָמְרוּ דְקֵסַר ׃
17 אָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ דְּקֵסַר [m] הַבוּ לְקֵסַר וְדֵאלָהָא לֵאלָהָא [n] וְתָמְהוּ הֲווֹ בֵּהּ ׃

[m] יְהֵב [n] הָמְרוּ
[o] עָנַד

דְקוּרְבָּנָא [p] בְּעִנְיָנָא לְכ

18 [b] וְאָתוּ זְדוּקָיָא לְוָתֵהּ הָנוּן דְּאָמְרִין [q] דְּקִיְמְתָא לֵית וְמִשְׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין ׃ 19 [d] מַלְפָנָא מוּשָׁא כְּתַב לַן דְּאִן
[r] מָאִה אֲחוּהִי דְּאִנָּשׁ וְשָׁבֵק אִנְתְּתָא וּבְנָיָא לָא שָׁבֵק [s] נָסַב אֲחוּהִי אִנְתְּתֵהּ [g] וְנָקִים זַרְעָא לַאֲחוּהִי ׃ 20 שַׁבְעָא אֲחִין אִית
הֲווֹ קַדְמָיָא נְסַב אִנְתְּתָא וּמִית וְלָא שָׁבֵק זַרְעָא ׃ 21 [h] וְדִתְרִין נְסָבָהּ וּמִית בַּר אַף לָא הוּ שָׁבֵק זַרְעָא [h] וְדִתְלָתָא הָכְוֹרֵת ׃

[q] קִיְמָא [r] אֲתָא [s] קוּם [g] אֲקִים [h] הָכְוֹרֵת

22 *Denique acceperunt eam ſeptem illi, nec reliquerunt ſemen : poſtrema omnium mortua eſt & ipſa mulier.

23 *In reſurrectione ergo, cuiuſnam ex eis futura eſt uxor? ſiquidem ſeptem illi duxerunt eam.

24 *Dixit eis Jeſchua, An non propterea erratis, quòd neſciatis ſcripturas, neque virtutem Dei?

25 *Quum enim reſurrexerint à mortuis, nec ducunt uxores, nec ſunt fœminæ viris, ſed ſunt inſtar Angelorum qui in cælis ſunt.

26 *De mortuis verò quod reſurgant, non legiſtis in libro Mouſche, quomodo è rubo dixerit ei Deus, Ego ſum Deus Abrohom, & Deus Iſchok, & Deus Jaakoub?

27 *Nec eſt Deus mortuorum, ſed viuentium. vos ergo multùm erratis.

Matutinis Dominicæ quartæ poſt Epiphaniam.

28 *Et acceſſit vnus è Scribis, & audijt eos diſceptantes, vidítque eum illis perbellè reddidiſſe rationem, & interrogauit eum quodnam eſſet præceptum primum omnium.

29 *Ait illi Jeſchua, Primum omnium præceptorum eſt, Audi Iſroiel, Dominus Deus noſter, Dominus vnus eſt.

30 *Item, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua, iſtud eſt præceptum primum.

31 *Et ſecundum ei ſimile, Diliges proximum tuum ſicut animam tuam: præceptum aliud maius iſtis non eſt.

32 *Dixit ei Scriba ille, Bene Domine mi, verúmque dixiſti; ſiquidem vnus eſt Deus, nec eſt alius præter eum.

33 *Quem ſi diligat homo ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & ex tota virtute: diligátque proximum ſuum ſicut ſeipſum, plus eſt quàm omnia holocauſta, &

34 ſacrificia. *Jeſchua autem videns eum ſapienter reddidiſſe rationem, reſpondit & ait illi, Non es procul à regno Dei. Et nemo auſus eſt amplius eum interrogare.

35 *Et reſpondit Jeſchua, & ait quum doceret in templo, Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum eſſe filium Dauid?

---

22 וְשִׁבְעָתֵיהוֹן נַסְבוּהָ וְלָא שְׁבַקוּ זַרְעָא אֲחֳרַיְתָא בְּלְהוֹן [i] מִיתַת אַף הִי אִנְתְּתָא ׃ 23 [k] בְּקִיְמְתָא הֲכִיל דְּאִינָא [l] מוֹת [k] קום
מָנְהוֹן תֶּהֱוֵא אִנְתְּתָא שַׁבְעָתֵיהוֹן גִּיר נַסְבוּהָ ׃ 24 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הֲוָא טָעֵל הָדָא [l] טָעֵין אִנְתּוֹן וְלָא יְדָעִין [l] שָׁעֵי
אִנְתּוֹן כְּתָבֵא וְלָא חֵילֵהּ דַּאלָהָא ׃ 25 מָא גִּיר דְּקָמוּ מִן מִיתֵא לָא נָסְבִין נְשֵׁא אַף לָא נְשֵׁא [m] הָווִין לְגַבְרָא אֶלָּא [m] הֲווֹ
אַיְךְ מַלָּאכָא דְּבִשְׁמַיָּא אִיתַיהוֹן ׃ 26 עַל מִיתֵא דֵּין דְּקִימִין לָא [n] קְרִיתוּן בַּכְתָבָא דְמוּשֶׁא אֵיכַנָא מִן סַנְיָא אֲמַר לֵהּ [n] קְרֵא
אֱלָהָא אֲנָא אֱנָא אֱלָהֵהּ דַּאבְרָהָם וַאלָהֵהּ דְּאִיסְחָק וַאלָהֵהּ דְּיַעֲקוֹב ׃ 27 וְלָא הֲוָא אֱלָהָא דְמִיתֵא אֶלָּא דְחַיֵּא אַנְתּוֹן [o] דְּנַח כמו זה
הֲכִיל מַגִּי טָעֵין אַנְתּוֹן ׃ דְצַדָּא דְחַד בְּשַׁבָּא דר דְּנַחַת [p] דַּנְחָא לג [p] תֵּב בלשון ענה
28 וְקָרֵב חַד מִן סָפְרֵא וְשָׁמַע אֵנּוּן דְּדָרְשִׁין וַחֲזָא דְּשַׁפִּיר [q] אַתִּיב לְהוֹן פְּהָנְמָא וְשַׁאֲלַהּ אֵינָא [q] פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא [q] פְּקַד

22 Et acceperunt eam similiter septem, & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est & mulier.

23 In resurrectione ergo cùm resurrexerint, cuius de his erit vxor? septé enim habuerunt eam vxorem.

24 Et respondens Iesus, ait illis, Nónne ideo erratis, non scientes scripturas, neque virtutem Dei?

25 Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli † in cælis.

Dei

26 De mortuis autem quòd resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens, Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob?

Exod. 3. b. 6. Mat. 22. d. 32. Luc. 20. f. 37.

27 Non est Deus mortuorũ, sed viuorum. Vos ergo multum erratis.

28 Et accessit vnus de Scribis qui audierat illos conquirentes. & videns quoniam bene illis responderit, interrogauit eum quod esset primum omnium mandatum.

29 Iesus autem respondit ei, Quia primum omnium mandatum est, Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est.

Deut. 6. a. 4.

30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.

31 Secundum autem simile est illi, Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horũ aliud mandatum non est.

Leui. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Rom. 13. c. 9. Galat. 5. c. 14. Iacob. 2. b. 8.

32 Et ait illi Scriba, Bene Magister, in veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum.

33 Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum: maius est omnibus holocautomatibus & sacrificijs.

34 Iesus autem videns quòd sapienter respondisset, dixit illi, Non es longè à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

35 Et respondens Iesus, dicebat, docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse Dauid?

Mat. 22. d. 42. Luc. 20. f. 41.

22 καὶ ἔλαβον αὐτὴν ὡσαύτως οἱ ἑπτά, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

23 ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

24 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;

25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωσέως, ἐπὶ τοῦ βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων, Ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;

27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων· ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

28 Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, Ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή;

29 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, Ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, Ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, Κύριος εἷς ἐστι.

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· αὕτη πρώτη ἐντολή.

31 καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.

32 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς, Καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.

33 καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν.

34 καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱός ἐστι Δαβίδ;

וְכָלְהוֹן׃ 29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ קַדְמָיָא מִן כָּלְהוֹן פּוּקְדָנָא שְׁמַע יִסְרָיֵל מָרָיָא אֱלָהַן מָרָיָא חַד הוּ׃

30 וְתֶרְחֵם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מִן כְּלֵהּ לִבָּךְ וּמִן כְּלֵהּ נַפְשָׁךְ וּמִן כְּלֵהּ [d]רְעָיָנָךְ וּמִן כְּלֵהּ חַיְלָךְ הָנוֹ פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא׃

31 וְדִתְרֵין דְּדָמֵא לֵהּ [e]דְּתֶחֱב לְקָרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ פּוּקְדָנָא אָחֳרָנָא דְּרַב מִן הָלֵין לֵית׃

32 אֲמַר לֵהּ הַוֹ סָפְרָא שַׁפִּיר רַבִּי וַשְׁרָרָא אֲמַרְתְּ דְּחַד הוּ וְלֵית אָחֳרִין לְבַר מֵנֵּהּ׃

33 [f]וְדֶרְחֵמְיוּהִי אֱנָשׁ מִן כְּלֵהּ לִבָּא וּמִן כְּלֵהּ [g]רְעָיָנָא וּמִן כְּלֵהּ נַפְשָׁא וּמִן כְּלֵהּ חֵילָא וְדֶרְחֵם לְקָרִיבֵהּ אַיְךְ נַפְשֵׁהּ הֵי מִן כְּלֵהּ [h]יְקָרָא [i]וְדִבְחָנָא׃

34 וַחֲזָא [k]חֲכַם [l]דְּחַכְיְמָאִית [m]סַפְנֵא פְּתְגָמָא וַעֲנָא וַאֲמַר לֵהּ לָא הֲוַיְתְּ רַחִיק מִן מַלְכוּתָא דֵאלָהָא וְלָא אֱנָשׁ

35 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר כַּד [n]מַלֶּף בְּהֵיכְלָא אַיכָנָא אָמְרִין סָפְרֵא דִּמְשִׁיחָא בְּרֵהּ הוּ דְּדָוִיד׃

[d] רְעָיָא כמו רצה
[e] אֲחַב כמו אהב
[f] רְחֵם [g] רְעָיָא
[h] יְקַר ופירושו עלות
[i] דִּבְחָא כמו זבח
[k] חֲזָא [l] חֲכַם
[m] סְפָנָא בלשון חשיב
[n] מַלְךְ אַלְף

36 * Quandoquidem ipſemet Dauid ait per ſpiritum Sanctitatis, Dixit Dominus Domino meo ſede à dextera mea, donec ponam hoſtes tuos ſcabellum ſubter pedes tuos.

37 * Ipſe ergo Dauid vocat eum Dominum meum: & quomodo filius eius eſt? & omnis turba audiebat eum periucundè.

38 * Porrò in doctrina ſua dicebat eis, Cauete à Scribis qui volunt cum ſtolis incedere, amántque ſalutationem in compitis.

39 * Primóſque conſeſſus in Synagogis: & primos accubitus in cœnis.

40 * Illi deuorant ædes viduarum, ea occaſione quòd prorogent preces ſuas. iſti recepturi ſunt iudicium maius.

Matutinis feſti Crucis.

41 * Dúmque ſederet Jeſchua è regione gazophylacij ſpectabat quomodo turbæ inijcerent pecuniam in gazophylacium, multíque diuites inijciebant multum.

42 * Veniens autem vidua quædam pauperrima iniecit duo minuta, quod eſt octaua pars.

43 * Et aduocauit Jeſchua diſcipulos ſuos, & ait illis, Amin dico vobis, Iſta vidua pauperrima pluſquam omnes homines qui coniecerunt, coniecit in gazophylacium.

44 * Cuncti ſiquidem ex eo quod ſibiipſis redundat coniecére, at iſta è penuria ſua quicquid habebat coniecit, omnem, inquam, poſſeſſionem ſuam.

CAP. XIII.

1 QVúmque exiret Jeſchua è templo, dixit ei vnus ex diſcipulis ſuis, Magiſter, ecce vide quales lapides, & qualia ædificia.

2 * Jeſchua autem dixit ei, Vides iſta ædificia magnifica? non relinquetur hic lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.

3 * Et quum ſederet Jeſchua in Monte oliuarum è regione templi, interrogarunt eum Kipho & Jaakoub, & Jouchanon, & Andreas ſoli:

4 * Dic nobis quando hæc futura ſunt, & quod eſt ſignum, quum appropinquabunt hæc omnia ad conſummationem?

---

36 הוּ גֵּיר דַּוִיד אֲמַר בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא דֵּאמַר מָרְיָא לְמָרִי [a] תֵּב לָךְ מִן יַמִּינִי עַדְמָא [b] דַּאסִים בְּעַלְוַבַּיךְ כּוּבְשָׁא חֵחִית רַגְלַיךְ ׃ [a] יתֵב [b] סוּם [c] בְּסַם

37 הוּ הָכִיל דַּוִיד קָרֵא לֵהּ מָרִי וְאֵיכַנָא בְּרֵהּ אִיתַוהִי וְכֻלֵּהּ כְּנִשָׁא שְׁמַע הַנָא לֵהּ [c] בְּסִימָאִית ׃ [d] אֱלַף [e] זְחַר [f] אָבָא [g] אֶסְטָלָא מן לשון יון

38 [d] וַבְּיוּלְפָּנָא אָמַר הַנָא לְחוּן [e] אֶזְדַּהַרוּ מִן סָפְרָא [f] דְּצַבְּין [g] דְּבְאִסְטָלָא נְהַלְכִין וְרַחְמִין שְׁלָמָא בְּשׁוּקָא ׃ [h] יתֵב חַשֵׁם עֲלֵל אֵרְך

39 וְרִישׁ [h] מַוְתְּבָא בַּכְּנוּשְׁתָּא וְרִישׁ סַמְכָא [i] בְּחַשְׁמַיָתָא ׃ [i] צְלוּתְהוּן חֻנּוּן נְקַבְּלִין דִּינָא יַתִּירָא ׃

40 [k] הַנּוּן דַּאכְלִין בָּתֵּא דְּאַרְמַלְתָּא [l] בְּעִלְּתָא דְּמוֹרְכִין וְצַלָּא דְּעַאנָא דְּצַלִּיבָא לר ׃ [k] חור [l] רְמָא

41 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ לוּקְבַל בֵּירַת גַּזָא [a] חָאר הֲוָא אֵיכַנָא כְּנִשָׁא [b] רַמֵּין [c] עוּרְפָּנָא בֵּירַת גַּזָא וְסַגִּיאָא עַתִּירָא רַמִּין הֲוּוּ סַגִּי ׃ [c] פירושו כסף חהום

42 [d] וְאִתָּה אַרְמַלְתָּא חָדָא מְסַכְּנְתָּא [e] אַרְמִית תַּרִין מְנִין דְּאִיתַיהוּן שָׁמוּנָא ׃ [d] אָתָא [e] רְמָא

36 *Ipse enim Dauid dicit in Spiritu sancto, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Psal. 109. a. 1.

37 *Ipse ergo Dauid dicit eum Dominum: & vnde est filius eius? Et multa turba eum libenter audiuit.

38 *Et dicebat eis in doctrina sua, Cauete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro,

Mat. 23. a. 6. Luc. 11. f. 43. & 20. g. 46.

39 *Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis:

40 *Qui deuorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

36 *αὐτὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

37 *αὐτὸς οὖν Δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

38 *καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγορᾶις·

39 *καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

40 *οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

41 *Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa.

Luc. 21. a. 1.

42 *Cùm venisset autem vna vidua pauper, misit duo minuta, quod est quadrans.

43 *Et conuocans discipulos suos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium.

44 *Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua omnia quæ habuit, misit totum victum suum.

41 *Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά.

42 *καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.

43 *καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

44 *πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

CAP. XIII.

ιγ'.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi vnus ex discipulis suis, Magister, Aspice quales lapides, & quales structuræ.

Mat. 24. a. 2. Luc. 21. a. 5.

2 *Et respõdens Iesus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.

Luc. 19. f. 44.

3 *Et cùm sederet in Monte oliuarum contra templum, interrogabant eum seorsum Petrus & Iacobus, & Iohannes, & Andreas.

4 *Dic nobis quãdo ista fient? & quod signum erit quando hæc omnia incipient consummari?

1 *Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

2 *καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

3 *καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, καὶ Ἀνδρέας·

4 *εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι.

---

43 וְקָרָא יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהֵן אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכֵן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מְסַכְּנְתָּא יַתִּיר מִן כָּלְהוֹן אֲנָשָׁא דְּרָמִין

44 כָּלְהוֹן גֵּיר מִן מְדֻם דְּיַתִּיר לְהֵן ᶠ אַרְמְיוּ הָדָא דִּין מִן מַסְכִּינוּתָא כָּל מֶדֶם דְּאִית הֲוָא לַהּ אַרְמְיָת בֵּית נַוָּא ׃

קפלאון יג

ᵉ רָמָא

ᶠ קָנְיָא

ᵍ אַרְמַיְתָהּ כֻּלָּהּ קָנְיָנָהּ ׃

1 וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מִן הֵיכְלָא אֲמַר לֵהּ חַד מִן תַּלְמִידוֹהִי ʰ מַלְפָנָא הָא ᵗ חֲזִי אִילֵין כְּאפָא וַאילֵין ᵏ בִּנְיָנָא ׃

ʰ אַלְף ⁱ חֲזָא ᵏ גְּנָא

2 יֵשׁוּעַ דִּין אֲמַר לֵהּ חָזֵא אַנְתְּ הָלֵין בִּנְיָנָא ˡ רַוְרְבָא לָא ᵐ מֶשְׁתַּבְקָא הָרְכָא כְּאף עַל כְּאף דְּלָא ⁿ מֶסְתַּחְרָא ׃

ˡ רַבְּ ᵐ שְׁבַק

3 וְכַד יְתֵב יֵשׁוּעַ בְּטוּרָא דְּזֵיתָא לוּקְבֵל הֵיכְלָא שַׁאלוּהִי כְּאפָא וְיַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְּרָאוֹס בַּלְחוֹדֵיהוֹן ׃

ⁿ סְתַר או פְּתַר פירוש חרס

4 אֲמַר לַן אֵמָתַי הָלֵין ᵒ נֶהֱוֵין וּמָנָא הִי אָתָא מָאדְּכָרִיכֶן הָלֵין דֶּהֱוֵין ᵖ לְמֶשְׁתַּלְמוּ ׃

ᵒ הֲוָא ᵖ שְׁלֵם

5 * Ipse verò Ieschua cœpit eis dicere, Videte, ne quis inducat vos in errorem.
6 * Multi siquidem venturi sunt in nomine meo, dicturíque, Ego sum: & multos aberrare facient.
7 * Quum autem audieritis prælia, & rumorem bellorum, ne timeatis, futurum est enim vt hæc fiant, sed nondum finis.
8 * Surget enim gens in gentem, & regnum in regnum, fiéntque terræmotus in singulis locis, & erunt fames & tumultus. Hæc sunt initium dolorum.
9 * Cauete autem vobismetipsis: tradent enim vos in iudicia [prætoria] & in synagogis eorum flagellis cædemini, & coram regibus & præfectis sistemini propter me, vt sit eis testimonio.
10 * Prius autem prædicandum est Euangelium meum in omnibus gentibus.
11 * Quum autem tradendos vos adducent, ne sitis antè solliciti quid loquamini, neque meditemini: sed id ipsum quod datum fuerit vobis illa ipsa hora, eloquimini. non enim estis loquentes, sed Spiritus Sanctitatis.
12 * Tradet autem frater fratrem suum ad mortem, & pater filium suum: & insurgent filij contra patres suos, & enecabunt
13 eos. * Et eritis exosi omnibus propter nomen meum. Qui verò sustinuerit vsque in finem, hic saluus erit.
14 * Quum autem videritis portentum illud immundum vastationis, quod dictum est per Daniil prophetam, stans vbi non oportet (qui legit, intelligat) tunc illi qui fuerint in Iihoudæa, fugiant in montem.
15 * Et qui fuerit in tecto ne descendat, nec ingrediatur vt auferat quicquam ex ædibus
16 suis. * Et qui fuerit in agro, is ne reuertatur retro vt tollat vestimentum suum.
17 * Væ autem vterum ferentibus, & ijs
18 quæ lactauerint per illos dies. * Orate verò ne fiat fuga vestra hyeme.
19 * Fiet enim in illis diebus oppressio, qualis non exstitit à principio creationis quam creauit Deus, nunc vsque nec erit. * Et nisi
20 Dominus decurtasset dies illos, salua non esset omnis caro: sed propter electos quos elegit, decurtauit dies illos.

---

5 הוּא דֵין יֵשׁוּעַ שָׁרִי [i] לְמֵאמַר לְהוֹן [k] חֲזוֹ דַּלְמָא אֱנָשׁ [l] נַטְעִיכוֹן ׃ 6 סַגִּיאָא גֵיר [m] נֵאתוֹן בְּשֻׁמִי וְנֵאמְרִין דֵּאנָא [l] אֶמַר [k] חֲזָא [l] מְשָׁא
אֲנָא [n] וְלַסַגְיָאָא נַטְעִין ׃ 7 מָא דֵין דִּשְׁמַעְתּוּן קְרָבָא וְטֵבָא [o] דְּקְרַסָּא לָא חֲרָחָלוּן עָחִיד הוּ גֵיר דְּנָהֲוָא אֶלָּא [m] אַתָּא [n] סְנָא
לָא עַדְכִיל חַרְתָּא ׃ 8 [p] נְקוּם גֵיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ וְנָהֲוִין [q] זַוְעָא בְּרוּכָא וּרְוָא וְנָהֲוִין [r] כַּפְנָא [o] קַרְסָס ופירושו מלחמא
[p] קוּם [q] זוּע [r] כְּפֵן
שְׁנַשׁ [s] חֲזָא [t] רוּחַ
[u] סָהַר [v] כְּרֵז
[x] יֵצֶף [y] רְנָא [z] יְחֵב

5 ✠ Et respondens Iesus cœpit dicere illis, Videte, ne quis vos seducat.
Ephe.5. b.6. 2.Th.2. a.3.
6 ✠ Multi enim venient in nomine meo dicentes, Quia ego sum: & multos seducent.
7 ✠ Cùm audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis. oportet enim hæc fieri: sed nondum finis.
8 ✠ Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum: & erũt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum, hæc.
B
9 ✠ Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in concilijs: & in synagogis vapulabitis, & ante præsides & reges stabitis propter me, in testimonium illis.
10 ✠ Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Euangelium.
Mat.10. b.19. Luc.12. b.31. & 21.c.14.
11 ✠ Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. non enim vos estis loquentes: sed Spiritus sanctus.
12 ✠ Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos.
13 ✠ Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic saluus erit.
Dan.9. g.27. Mat.24. b.16. Luc.21. d.21.
14 ✠ Cùm autem videritis abominationem desolationis stantem, vbi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes:
15 ✠ Et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua.
16 ✠ Et qui in agro erit, non reuertatur retro, tollere vestimentum suum.
17 ✠ Væ autem prægnãtibus & nutrientibus in illis diebus.
C
18 ✠ Orate verò vt hyeme non fiant.
19 ✠ Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus vsque nunc, neque fient.
20 ✠ Et nisi breuiasset Dominus dies, nõ fuisset salua omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiauit dies.

5 ✠ ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν, βλέπετε μήτις ὑμᾶς πλανήσῃ.
6 ✠ πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.
7 ✠ ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.
8 ✠ ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.
9 ✠ βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
10 ✠ καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.
11 ✠ ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.
12 ✠ παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
13 ✠ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
14 ✠ ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.
15 ✠ ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.
16 ✠ καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.
17 ✠ οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
18 ✠ προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.
19 ✠ ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.
20 ✠ καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.

---

12 וְנַשְׁלֵם דִּין אָחָא לַאחוהִי [c] לְמֹתָא וַאבָא לַבְּרֵה [d] וְנִקּוּמוּן בְּנַיָּא עַל אַבְהֵיהוּן וְנַמְיתוּן אִנּוּן׃ 13 וְתֶהֱווּן
[e] סָנְיאִין מִן כָּל נָשׁ מְטַל שְׁמִי מִן דִּין וְדִנְסַיבַר עַרְמָא לְחַרְתָּא הוּ [f] נְחָא׃ 14 מָא דִּין [g] דַּחֲזַיתּוּן אָתָא טַנְפָתָא דְחוּרְבָא
דְּאִתְמַרָא בְּדָנִיאֵל נְבִיָּא [h] דְּקָיְמָא אֵיכָא דְּלָא וְלָא הַוּ דְּקָרָא [i] נְסָתַּכַּל הָיְדִין אִילֵּין דִּבְיהוּד אִנּוּן נֶעֳרְקוּן לְטוּרָא׃
15 וּמָן [k] דְּבְאגָרָא הוּ לָא נְחוֹת וְלָא [m] נְעוֹל לְמְשְׁקַל מְרֵם מִן בֵּיתֵהּ׃ 16 וּמָן דְּבְחַקְלָא הוּ לָא נְהַפֵּךְ לְמִסְתַּרָה
דְּשְׁקוֹל לְבָשֵׁהּ׃ 17 וַיְלָן [n] לְבָטְנָתָא וְלֵאילֵין [o] דְּמֵינְקָן בְּהָנּוּן יוֹמָתָא׃ 18 [p] צַלּוֹ דִּין דְּלָא נֶהֱוֵא עֲרוֹקִיכוּן
בְּסְתָוָא׃ 19 נֶהֱוֵא גִּיר בְּיוֹמָתָא הָנּוּן [r] אוּלְצָנָא דְּלָא הֲוָא אַכְוֹתֵהּ מִן רֵישׁ בְּרִיתָא דְּבְרָא אֱלָהָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא וְלָא
נֶהֱוֵא׃ 20 וְאִלּוּלָא מְרֵיָא [s] דְּבְרִי יוֹמָתָא הָנּוּן לָא חֵיֵא הָוָא כָּל בְּסַר אֱלָּא מְטַל [t] גְּבִיֵּא דְּגְבָא בְּרִי יוֹמָתָא הָנּוּן׃

[c] מות [d] קום
[e] סניא [f] חיא [g] חזא
[h] קום [i] סכל
[k] פירושו גג
[l] נחתת [m] עלל
[n] בטן [o] ינק [p] צלא
[q] פירושו חורף
[r] אלץ [s] ברא פירושו קשר
[t] גביא

21 * *Tunc ſiquis dixerit vobis, Ecce hic eſt Meſchicho, & ecce illic, ne credatis.*

22 * *Surgent enim Pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & edent ſigna & miracula, & ſeducent, ſi poſſit fieri, etiam electos.*

23 * *Vos autem cauete, ecce prædixi vobis omnia.*

24 * *Porrò in illis diebus poſt oppreſſionem illam Sol obſcurabitur, nec Luna dabit ſplendorem ſuum.*

25 * *Et ſtellæ cadent è cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.*

26 * *Túncque videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute magna, & cum gloria.*

27 * *Et tunc mittet Angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis ab extremo terræ ad extremum vſque cæli.*

28 * *A ficu autem diſcite parabolam. Quum eius tenereſcunt rami, & germinant folia, ſcitis aduenire æſtatem.*

29 * *Ita & vos quum videritis hæc fieri, ſcitote propè eſſe ad valuas.*

30 * *Amin dico vobis, Nequaquam præterierit generatio iſta, vſque dum hæc omnia fiant.*

31 * *Cælum & terra præteribunt, nec ſermones mei præteribunt.*

32 * *Cæterùm de die illo & illa hora nemo nouit, ne Angeli quidem cælorum, nec ipſe Filius, ſed Pater.*

33 * *Cauete, vigilate & orate: neſcitis enim quando futurum ſit hoc tempus.*

34 * *Eſt enim tanquam vir qui peregrè profectus eſt, reliquítque domum ſuam, ac dedit poteſtatem ſeruis ſuis, & vnicuique opus ſuum, ianitori verò præcepit vt vigilans eſſet.*

35 * *Vigilate ergo, quippe qui neſciatis quando venturus ſit Dominus domus, veſpere, an media nocte, an in cantu galli, an manè.*

36 * *Ne quum venerit derepentè, inueniat vos dormientes.*

37 * *Quod autem vobis dico, vobis omnibus idipſum dico, eſtote vigilantes.*

---

21 וְהֵידֵין אֱנָשׁ נֵאמַר לְכוֹן דְּהָא הָרְכָא הוּ מְשִׁיחָא וְהָא [a] הָר תַּמַּן לָא תְהֵימְנוּן ׃ 22 נְקוּמוּן גֵּיר מְשִׁיחֵיא
וְדַנָּלוֹתָא וְנִבְיֵא דְּכְדְבוּתָא [b] וְנָתְלוּן אָתְוָתָא [c] וְחִדְמַרְתָּא [d] וְנֶטְעוּן אִן מְשְׁכְּחָא אַף [e] לַגְּבֵיאָ ׃ 23 אַנְתּוּן דֵּידֵין [f] אֶזְדַּהַרוּ
הָא קַדְּמֵת אֲמַרֵת לְכוֹן כָּל מַדְמֵכוֹן ׃ 24 בְּהָנוּן דֵּידֵין יוֹמָתָא בָּתַר אוּלְצָנָא הַוֹ שֶׁמְשָׁא נְחֵשַׁךְ וְסַהֲרָא לָא [g] נָתֵל נוּהֲרֵה ׃
25 וְכוֹכְבֵא [h] נָפְלוּן מִן שְׁמַיָּא [i] וְחַיְלָוָתָא דְּשְׁמַיָּא [k] נֶתְזִיעוּן ׃ 26 וְהָדֵין [l] נָחְזוּנֵיהִי לַבְּרֵהּ דֵּאנָשָׁא כַּד אָתֵא
בַּעֲנָנָא עִם חַיְלָא רַבָּא וְעִם שׁוּבְחָא ׃ 27 וְהָדֵין נְשַׁדַּר מַלְאכוֹהִי וְנִכַּנֵּשׁ [m] לַגְּבוֹהִי מִן אַרְבְּעָתְהֵין רוּחֵא
מִן רֵישֵׁהּ דַּאַרְעָא וְעַדְמָא לְרֵישֵׁהּ דַּשְׁמַיָּא ׃ 28 מִן תְּאֵנָא דִּין [n] יִלְפוּ פִּלְאתָא דְּמָא [o] דְּרַךְ סוֹכִיהָ [p] וַפְּרַעוּ טַרְפֵּיהָ
יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמָטָא קֵיטָא ׃ 29 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא דַּחֲזַיתּוּן הַלֵּין דְּהָווֹן [q] דַּעוּ דְּקָרִיבָא הִי עַל תַּרְעָא ׃

[a] הַר כמו הרי
[b] נְתַל [c] דְּמַר [d] שְׁעָא
[e] גְּבָא [f] זְהַר [g] נְתַל
[h] נְפַל [i] חֵיל [k] זוּעַ
[l] חֲזָא [m] גְּבָא
[n] יַלַף כמו אלף
[o] דֶּרֶךְ [p] פירושו צמות
[q] יַרַע

Mat. 24. d. 26. Luc. 21. b. 8.

21 * Et tunc si quis vobis dixerit, Ecce, hîc est Christus, ecce illic: ne credideritis.

21 * καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδὲ ὧδε ὁ χριστός, ἢ, ἰδὲ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε.

22 * Exurgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ: & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.

22 * ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

23 * Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia.

23 * ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

24 * Sed in illis diebus post tribulationem illam Sol contenebrabitur, & Luna non dabit splendorem suum.

Ezec. 32. b. 7. Isai. 13. b. 10. Ioel. 2. c. 10. g. 3. & 3. c. 15.

24 * ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

25 * Et stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis sunt, mouebuntur.

25 * καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

26 * Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa & gloria.

26 * καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

Mat. 24. c. 13.

27 * Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ vsque ad summum cæli.

27 * καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

28 * A ficu autem discite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoscitis quia in proximo sit æstas.

28 * Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

29 * Sic & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quòd in proximo sit in ostijs.

29 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

30 * Amen dico vobis, Quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

30 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται.

31 * Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

31 * ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

32 * De die autem illo vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius: nisi Pater.

32 * περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

Mat. 24. d. 42.

33 * Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit.

33 * βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.

34 * Sicut homo qui peregrè profectus reliquit domum suam: & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet.

34 * ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.

35 * Vigilate ergo, nescitis enim quando dominus domus veniat; serò, an media nocte, an gallicantu, an manè.

35 * γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.

36 * Ne cùm venerit repentè, inueniat vos dormientes.

36 * μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας·

37 * Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

37 * ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

---

30 אָמִין אָמַר אֲנָא לָכוֹן דְּלָא חֲלַף דָּרָא הָדָא עַד־מָא דְּהָלֵין כֻּלְּהֵין נֶהְוִין׃ 31 שְׁמַיָּא וְאַרְעָא נֶעְבְּרִין
זְמִלִּי לָא נֶעְבְּרִין׃ 32 עַל דֵּין יוֹמָא הָדֵין וְעַל שָׁעְתָא הִי אֱנָשׁ לָא יָדַע אַף לָא מַלְאֲכֵא דִּשְׁמַיָּא וְלָא בְּרָא אֶלָּא אֲבָא׃
33 חֲזוֹ אִתְחַעִירוּ וְצַלּוֹ לָא גִיר יָדְעִין אֲנַחְנוֹן אֵמָתַי הוּ זַבְנָא׃
34 אֵיךְ גַּבְרָא הוּ גָיִר דַּחֲזַק וְשַׁבַק בַּיְתֵהּ וְיַהֲב שׁוּלְטָנָא לְעַבְדּוֹהִי וְלֵאנָשׁ עֲבִידְתֵּהּ וְלְתָרְעָא פַּקֵּד דְּנֵהֱוֵא עִיר׃
35 אִתְחַעִירוּ הָכֵיל דְּלָא יְדָעִין אֲנַחְנוֹן אֵמָתַי אֲתֵא מָרֵהּ דְּבַיְתָא בְּרַמְשָׁא אוֹ בְּפָלְגֵהּ דְּלֵילְיָא אוֹ בְּמִקְרָא דְּרַנְגְּלָא אוֹ בְּצַפְרָא׃ 36 דְּלָמָא נְאתֵא מִן שָׁלְיָא וְנְשַׁכַּחְכוֹן כַּד דַּמְכִין אֲנַחְנוֹן׃ 37 מְרֵם דַּלְכוֹן דֵּין אֲמַר אֲנָא לְכֻלְכוֹן הוּ אֲמַר אֲנָא הֲוֵיתוּן עִירִין׃

ט חֲוָא
י מְלֵל
כ חֲזָא עוֹר צְלָא
א פירושו נסע
ל שְׁלַט
מ עוֹר קְרָא
נ אֲתָא
ס עוֹר

Lectio in Conſecratione Chriſmatûm.

CAP. XIIII.

1 DVobus autem poſt diebus erat Pezcho Azymorum, & quærebant principes Sacerdotum, & Scribæ quomodo dolo prehenderent eum, & eum interficerent.

2 * Dicebántque, Non in feſto, ne fiat tumultus in populo.

3 * Et quum ipſe eſſet in Beth-Anio in ædibus Schemeoun leproſi, dum accumberet, venit mulier habens ſecum alabaſtrum aromatis nardi præſtantiſſimæ, multi pretij: & aperuit illud, effudítque ſuper caput ipſius Jeſchua.

4 * Erant autem quidam ex diſcipulis quibus id diſplicebat apud ſe, & dixerũt, Quorſum facta eſt perditio huius aromatis?

5 * Poterat enim venundari amplius quàm trecentis denariis, & dari pauperibus, & murmurabant in eam.

6 * Jpſe verò Jeſchua dixit, Omittite eam. quid ei moleſti eſtis? bonum opus operata eſt

7 in me. * Nam omni tẽpore pauperes habebitis vobiſcum: & quandocunque volueritis, poteſtis eis benefacere: ego verò non omni tẽpore ero apud vos.

8 * Hæc quod habuit, egit: & præoccupauit, tanquam ad ſepulturam aromate condijt corpus meum.

9 * Equidem dico vobis, Vbicunque prædicabitur hoc Euangelium meum in vniuerſo mundo, id etiam quod iſta egit, narrabitur in memoriam ipſius.

10 * Iihoudo autem Scariouto vnus ex duodecim, abijt ad principes Sacerdotum, vt proderet eis Jeſchua.

11 * Illi verò quum hæc audiſſent lætati ſunt: & polliciti ſunt argentum ei ſe daturos: proinde quærebat ſibi opportunitatem prodendi eum.

12 * Et primo die Azymorum, quo ſacrificant Jihoudæi Pezcho, dicunt ei diſcipuli ipſius, Quò loci vis vt eamus tibi paraturi vt comedas Pezcho? 13 * Et miſit duos è diſcipulis ſuis, dixítque eis, Jte in ciuitatem, & ecce occurret vobis homo baiulans vas aquale, ite poſt eum.

---

a קְרֵנָא בְקוּדֶשׁ b מוּרְזָן לְהֵ קִפְלָאוֹן יְהוּדָאֵי

1 בָּתַר דֵּין תְּרֵין יוֹמִין הֲוָא פִּצְחָא דְּפַטִּירֵי c וּבָעֵין הֲווֹ רַבֵּי כַּהֲנֵא וְסָפְרֵא אֵיכַנָא בְּנֶכְלָא d נֶאֲחִדוּנֵיהִי
2 וְנֶקְטְלוּנֵיהִי: e וְאָמְרִין הֲווֹ לָא f בְּעַדְעָרָא דְּלְמָא נֶהֱוֵא g שְׁגוּשְׁיָא בְּעַמָּא: 3 וְכַד הוּ אִיתָוהִי הֲוָא בְּבֵית
עַנְיָא בְּבֵיתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן גַּרְבָּא כַּד סְמִיךְ h אֵתַת אַנְתָּא דְּאִית עֲלֵיהּ i שָׁטִיפְתָּא דְּבֻסְמָא דְּנַרְדִּין רִישָׁיָא סַגִּי k דְּמָיָא וַפְּתַחַהּ
l וְאִשְׁפְּעֵהּ עַל רִישֵׁהּ דְּיֵשׁוּעַ: 4 אִית הֲווֹ דֵּין אֱנָשָׁא מִן תַּלְמִידֵיהּ m דְּאִתְאַבָּשׁ לְהוֹן בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרוּ דְּלְמָנָא הֲוָא
n אַבְּרָנָא דְּהָנָא בָּסְמָא: 5 מֶשְׁכַּח הֲוָא גַּיר o לְמֶזְדַּבְּנוּ יַתִּיר מִן חֻלָּת מָאָא דִּינָרִין p וְלֶיהֱבוּ לְמִסְכֵּנֵא q וּמְזַדְּעָפִין
הֲווֹ בֵּהּ: 6 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר r שׁוּבְקוּהִי מָנָא s מַהֲרִין אַנְתּוּן לָהּ עֲבָדָא שַׁפִּירָא עָבְדַת לְוָתִי:

a קְרֵנָא
b הוא שמן הקדוש
c בְּעָא d אֶחַד e קְטֵל
f בַּעַר g שְׁגַשׁ h אֵתַת
i הוא כלי לשמן
k פירושו מחיר
l שְׁפַע m בְּאֵשׁ n אֲבַר
o זְבַן p יַהֵב q וְעָף r שְׁבַק
s מְהַר פירושו תלאת

CAP. XIIII.

ιδ'.

Mat. 26. a. 2. Luc. 22. a. 1.

ERat autem Pascha & Azyma post biduum: & quærebant summi Sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent. A

1 * Ην δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν ὁ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

* Dicebant enim, Non in die festo, ne fortè tumultus fieret † in populo. populi

2 * ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.

Mat. 26. a. 6. Ioh. 12. a. 3.

* Et cùm esset Bethaniæ in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrum vnguenti nardi spicati pretiosi: & fracto alabastro, effudit super caput eius.

3 * καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.

Mat. 26. a. 8. Ioh. 12. a. 4.

* Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes, Vt quid perditio ista vnguenti facta est?

4 * ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν;

* Poterat enim vnguentum istud venundari plus quàm trecentis denarijs, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

5 * ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

* Iesus autem dixit, Sinite eam: quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

6 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί.

* Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cùm volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper † habetis. habebitis

7 * πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

* Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus meum in sepulturam.

8 * ὃ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.

* Amen dico vobis, Vbicunque prædicatum fuerit Euangelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.

9 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

Mat. 26. b. 14. Luc. 22. a. 4.

* Et Iudas Scariotes vnus de duodecim abijt ad summos Sacerdotes, vt proderet eum illis.

10 * καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα προδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.

* Qui audientes gauisi sunt: & promiserunt ei pecuniam se daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

11 * οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν προδῷ.

Mat. 26. b. 16. Luc. 22. a. 6.

* Et primo die Azymorum quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli, Quò vis eamus, & paremus tibi vt manduces pascha?

12 * καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα;

* Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis, Ite in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans: sequimini eum.

13 * καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ.

---

7 בְּכָלְהֵן גִּיר מְסַכְּנָא אִיתַי לְכוֹן עִמְּכוֹן וְאִמְתַי o דְּצָבֵין אַנְתוּן מְשַׁכְּחִין אַנְתוּן דְּהֵיטָבִין לְהוֹן דְּשַׁפִּיר אֲנָא דַּיִן לָא בְּכָלְהֵן p אִיתַי לְוָתְכוֹן׃ 8 הַן דְּאִיתָה הֲוָא לָהּ לְהָדָא עֲבָדָה וְקַדְמַת אַיְךְ q דְּלְקְבוּרְתָא s בְּסָמַת גּוּשְׁמִי׃ 9 וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל אֲתַר t דְּיִתְכְּרֵז סַבְרְתִי הָדָא בְּכֹלָּה עָלְמָא וַאף מֵרֵם דְּעֲבָדַת הָדָא u נְתַמְלֵל לְדוּכְרָנָהּ׃ 10 יְהוּדָא דֵּין סְכַרְיוֹטָא חַד מִן תְּרֵעסַר רַבִּי כָּהֲנָא אֲזַל לְוָת רַבִּי כָּהֲנָא אַיְךְ v דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוֹן לֵישׁוּעַ׃ 11 הִנּוּן דֵּין כַּד שְׁמַעוּ w וְאִשְׁתַּדִּיוּ כַּסְפָּא x דְּנִתְּלוֹן לֵהּ וּבָעָא הֲוָא לֵהּ y פְּלָעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃ 12 וּבְיוֹמָא קַרְמָיָא דְּפַטִּירָא דְּבֵהּ z דְּבְחִין יְהוּדָיֵא a פִּצְחָא אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי אַיכָא עָבֵא אַנְתָּ b דְּנֵאזַל נְטַיֵּב לָךְ c דְּתֵאכוֹל פִּצְחָא׃ 13 וְשַׁדַּר תְּרֵין מִן d תַּלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן e זְלוּ לַמְדִינְתָּא וְהָא פָּגַע בְּכוֹן גַּבְרָא דְּשָׁקִיל מָאנָא דְּמַיָּא זְלוּ בָּתְרֵהּ׃

---

a אָבָא b אִית כמו ש c בְּסַם d כְּרֵז e דְּכַר כמו זכר f שְׁלַם g חֲדָא h יְדָא i נְתַל j פירושו עלילה k רְבַח כמו זבח l פִּצְחָא כמו פסח m אֲזַל n אֲכַל o לְמַד p אֲזַל

14 * Et quò loci ingreſſurus eſt, dicite domino domus, Magiſter noſter ait, Vbi eſt domus conuiuij vbi comedam cum diſcipulis meis
15 Pezcho? * Et ecce oſtẽdet vobis cœnaculũ magnum ſtratum ac præparatum: illic parate
16 nobis. * Exierũt itaque diſcipuli eius, & venerunt in ciuitatem, & repererunt prout dixerat eis, parauerúntque Pezcho.
17 * Quúmque eſſet veſpera, venit cum dodecade ſua.
18 * Et quum accumberent, ac mãducarent, dixit Jeſchua, Amin dico vobis; vnus ex vobis qui comedit mecum ipſe prodet me.
19 * Jlli verò cœperunt angi, & dicunt ei ſigillatim, Nunquid ego ſum?
20 * Jpſe verò ait illis, Vnus è duodecim qui intingit mecum in paropſide.
21 * Et Filius hominis abit ſicut ſcriptum eſt de eo: Væ autem homini illi per quem proditur Filius hominis: præſtaret homini illi, ſi natus non fuiſſet.
22 * Quúmque illi manducarent, accepit Ieſchua panem & benedixit, fregítque, ac dedit eis, & ait illis, Accipite, Hoc eſt ipſum corpus meum.
23 * Et accepit calicem, & gratias egit, benedixítque ac dedit eis, & biberunt ex eo omnes.
24 * Et dixit eis, Hic eſt ſanguis meus teſtamenti noui, qui pro multis effunditur.
25 * Amin dico vobis me amplius non bibiturum ex generatione vitis, vſque ad diem illum, quo bibam eam recenter in regno Dei.
26 * Et laudes cantarunt, exieruntque in Montem oliuarum.

Nocte Crucifixionis.

27 * Et dixit eis Jeſchua, Vos omnes offendemini in me iſta nocte. Scriptum eſt enim, Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues ipſius.
28 * Sed quum ſurrexero, præibo vobis in
29 Galilæam. * Dixit ei Kipho, Si omnes offendantur, ego verò non item.
30 * Ait illi Jeſchua, Amin dico tibi, Hodie nocte iſta priuſquam cantauerit gallus duabus vicibus, ter negabis me. * Jlle verò
31 magis dicebat, Etiamſi mihi moriendum ſit tecum, non negabo te Domine mi. Jtidem autem vt ipſe & omnes diſcipuli dicebant.

---

14 וְלְאֵיכָא [h] דְעָאל אֱמַרוּ לְמָרֵא בַּיְתָא מַשְׁרְיָא [i] אַיכּוֹ בֵּית אַיְכָא דֵּאכוּל עִם תַּלְמִידַי פִּצְחָא׃
15 וְהָא [k] מְחַוִּא לְכוֹן [l] עִלְיְתָא רַבְתָּא [m] דְמְשַׁוְיָא [n] וַמְטַיְבָא תַּמָּן תַּקְּנוּ לַן׃ 16 וְנְפְקוּ תַּלְמִידוֹהִי [o] וְאֲתוֹ לְמְדִינְתָא
וְאַשְׁכָּחוּ אַיכְנָא דַּאמַר לְהוֹן וְטַיְבוּ פִּצְחָא׃ 17 וְכַד חֲוָא רַמְשָׁא אֲתָא עִם תְּרֵעסַרְתֵּהּ׃ 18 וְכַד מְסַיְכִין
וְלָעְסִין אֲמַר יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲנָא לְכוֹן דְּחַד מִנְּכוֹן דְּאכֵל עִמִּי הוּ נַשְׁלְמַנִי׃ 19 הֲנוּן דֵּין שָׁרִיו [p] מְתְחְעִיקִין וְאָמְרִין
לֵהּ חַד חַד לְמָא אֲנָא׃ 20 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן חַד מִן תְּרֵעסַר דְּצָבַע עִמִּי [q] בְּלֻגְתָּא׃ 21 וּבְרֵהּ דֵּאנָשָׁא אָזֵל אֵיכָנָא
דִּכְתִיב עֲלוֹהִי וַיְדֵין לְגַבְרָא הַוּ דְּבְאִידֵהּ [r] מְשְׁתְּלֵם בְּרֵהּ דֵּאנָשָׁא פַּקַח הֲוָא לֵהּ לְגַבְרָא הַו אֱלוּ לָא [s] אֶתְיְלֵד׃
22 וְכַד הֲנוּן לָעְסִין נְסַב יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ וְקָשָׁא וְיַהֵב לְהוֹן [t] וַאמַר לְהוֹן סַבוּ הָנָא אִיהוֹהִי פִּגְרִי׃

[h] עוֹל [i] שְׁרָא [k] חַוָּא [l] עִלָּח [m] שְׁקָא [n] טַיִּב [o] אָתָא
[p] עיק כמו עיק [q] פירושו קערה [r] שְׁלֵם [s] וְלֵד [t] נְסַב

* Et quocunque introierit, dicite domino domus, Quia magister dicit, Vbi est refectio mea, vbi pascha cum discipulis meis manducem? 14

* Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratum: & illic parate nobis. * Et abierunt discipuli eius, & venerunt in ciuitatem: & inuenerũt sicut dixerat illis, & parauerunt pascha. 15 16

* Vespere autẽ facto, venit cum duodecim. * Et discũbẽtibus illis & mãducantibus, ait IESVS, Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. 17 18

Mat. 26. b. 20. Luc. 22. b. 14. Ioh. 13. c. 21.

C

* At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim, Nunquid ego? 19

* Qui ait illis, Vnus ex duodecim qui intingit mecum manum in catino. 20

Luc. 22. c. 21.

* Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi per quem Filius hominis tradetur. bonum erat ei, si non esset natus homo ille. * Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum. * Et accepto calice, gratias agens dedit eis. & biberunt ex illo omnes. 21 22 23

Psal. 40. c. 10. Actor. 1. c. 16. Mat. 26. b. 24. 1. Co. 11 c. 24.

* Et ait illis, Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. 24

* Amen dico vobis, Quia iam non bibam de genimine vitis vsque in diem illum cùm illud bibam nouum in regno Dei. * Et hymno dicto exierunt in Montem oliuarum. 25 26

* Et ait eis Iesus, Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorẽ, & dispergentur oues. 27

Ioh. 16. d. 32. Zach. 13 a. 7.

* Sed posteaquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. 28

Inf. 16. b. 7.

* Petrus autem ait illi, Et si omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego. 29

* Et ait illi Iesus, Amẽ dico tibi, Quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. * At ille amplius loquebatur, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant. 30 31

14 * καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

15 * καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.

16 * καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

17 * καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

18 * καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

19 * ὁ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;

20 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

21 * ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

22 * καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ὁ ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

23 * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

24 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.

25 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

26 * καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

27 * Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.

28 * ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν.

29 * ὁ δὲ πέτρος ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

30 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

31 * ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

---

23 וַיִּקַּח כּוֹס [a] וַאוֹדִי וּבָרַךְ וַיִּתֵּן לָהֶן [x] וַאֲשְׁתִּיו מֵהֶנָּה כֻּלָּהֶן ׃ 24 וַיֹּאמֶר לָהֶן הָזֶה דָּמִי [y] דִּבְרִיתָקָא [z] חַדְתָּא

דַּחֲלַף סַגְיָאָא [a] מֶתְאַשֵּׁד ׃ 25 אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּחוּב לָא אֶשְׁתֵּא מִן [b] יַלְדָא [c] דַּגְפְּתָא עַרְמָא לְיוֹמָא הַהוּ דְּבֵה [d] אֶשְׁתְּיוּתִי

[c] חַדְתָאִית בְּמַלְכוּתָה דַּאלָהָא ׃ 26 וְשַׁבְּחוּ וְנַפְקוּ לְטוּר זֵיתָא ׃ [a] דְּקִיפוּתָא לוֹ וְלֵלְיָא

27 וַאֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ כֻּלְכוֹן תֶּתְכַּשְׁלוּן בִּי בְּהָנָא לֵלְיָא כְּתִיב גֵּיר [b] דֶּאמְחֵא [e] לְרַעְיָא וְנֶתְבַּדְּרוּן [d] אִמְּרוּתִי ׃

28 אֶלָּא מָא [c] דְּקֵמֶת קֳדָם אֲנָא לְכוֹן לַגְלִילָא ׃ 29 אֲמַר לֵהּ כֵּאפָא אַן כֻּלְּהוֹן נֶתְכַּשְׁלוּן אֶלָּא לָא אֲנָא ׃

30 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ אָמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דַּאנְתְּ יוֹמָנָא בְּלֵלְיָא הָנָא קֳדָם [f] דְּנֶקְרָא תַּרְתֵּין זַבְנִין תְּלַת תֶּכְפּוֹר בְּיִ

31 הוּדִין [g] יַתִּיר אִיתַּ אֲמַר הָוָא דַּאן נֶהֱוֵא לִי [h] לְמֵמַת עִמָּךְ לָא אֶכְפּוֹר בָּךְ מְרִי וְאַכְוְתְּהוֹן אַף כֻּלְּהוֹן תַּלְמִידָא אֲמַרוּ ׃

[a] יהֵא [x] שְׁתָא [y] פירושו בריה מן לשון יח [z] חַדַת כמו חדש [a] אֲשֶׁר כמו שֶׁרָא [b] יִלֵּד [c] כמו גפן [d] שְׁתָא [e] חֲדַת [f] זְקַף [b] מְחָא [c] רְעָא בלשון פרס [d] עבראית צאן [e] קוּם [f] קְרָא [g] יְתִיר [h] מוּרת

32 * Et venerunt in locum qui vocatur Gadsimon, aitque discipulis suis, Sedete hic, donec preces fudero.

33 * Et duxit secum Kipho, & Jaakoub, & Jouchanon: cœpitque contristari & angi.

34 * Et ait illis, Ægritudo inest animæ meæ vsque ad mortem: expectate me hic, & vi-
35 gilate. * Et accessit paululum, procidítque in terram, & orabat, vt, si fieri posset, transiret ab eo illa hora.

36 * Et ait, Pater, Pater mi, tu potes omnia, transfer à me calicem istum: verumtamen non voluntas mea, mei, inquam, ipsius, sed tua fiat.

37 * Veniens autem inuenit eos dormientes, aítque Kipho, Schemeoun dormis? non potuisti vna hora vigilare?

38 * Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: Spiritus vult, & promptus est, sed
39 est corpus infirmum. * Et profectus iterum
40 orauit, & eundē sermonē dixit. * Et cōuersus rursum veniens inuenit eos dormientes, propterea quòd eorū oculi grauati erant, neque
41 sciebant quid ei dicerent. * Venit autem tertia vice, & ait illis, Dormite adhuc & requiescite: propè est finis, venítque hora, & ecce traditur Filius hominis in manus flagi-
42 tiosorum. * Surgite, eamus: ecce appropinquat is qui prodit me.

43 * Et adhuc ipso loquente venit Jihoudo Scariouto vnus ex duodecim, & cū eo multi cum ensibus & fustibus, à principibus Sacerdotum, & Scribis & Senioribus.

44 * Dederat autē eis signum proditionis proditor ille, & dixerat, Quemcunque oscula-
45 tus fuero, ipse est, prehēdite eum cautè, eumq; abducite. * Et eo momēto appropinquauit,
46 & dixit ei, Rabbi, Rabbi, eumque deoscula-
47 tus est. * Illi verò iniecerūt in eum manus, & prehenderunt eum.

* Vnus autē ex ijs qui adstabāt distrinxit gladium ac percussit seruum principis sacer-
48 dotum, abstulitq; eius auriculam. * Ipse verò Jeschuá respōdit & ait eis, Tanquam aduersus sicarium existis contra me cum gladijs & fustibus vt prehendatis me.

49 * Quotidie apud vos eram dum docebam in templo, neque prehendistis me. Sed vt ad implerentur scripturæ hoc factum est.

---

32 וְאַתְיָו לְדוּכְתָא אַיְדָא דְּמִתְקְרֵיָא גַּדְסִמָן וְאָמַר לְתַלְמִידְוֹהִי תֲּבוּ הָרָכָא עַד מְצַלֵּא אֲנָא׃
33 וְדָבַר עִמֵּהּ לְכֵאפָא וְלְיַעֲקוֹב וְלִיוחָנָן וְשָׁרִי לְמִתְכְּמַרוּ וְלִמְהֵוֵעָקוּ׃ 34 וְאָמַר לְהוֹן כַּרְיָא הִי לָהּ לְנַפְשִׁי
עַדְמָא לְמוֹתָא קָנוּ לִי הָרָכָא וְאִתְּהֵעִירוּ׃ 35 וְקָרֵב קַלִּיל וְנָפַל עַל אַרְעָא וַמְצַלֵּא הֲוָא וְאִן מְשִׁכְחָא חֶשְׁבַר מֶנֵּהּ
שָׁעְתָּא׃ 36 וְאָמַר אַבָּא אֲבִי כֹּל מִדֵּם מְשִׁכַּח אַנְתְּ אַעְבַּר מָנִי כַּסָּא הָנָא אֱלָּא לָא צְבִינִי דִּילִי אֱלָּא דִּילָךְ׃
37 וְאָתָא אֶשְׁכַּח אִנּוּן כַּד דַּמְכִין וְאָמַר לְכֵאפָא שִׁמְעוֹן דַּמַכְתְּ לָךְ לָא אֶשְׁכַּחְתְּ חָדָא שָׁעָא לְמִתְּהֵעִירוּ׃
38 אִתְּהֵעִירוּ וְצַלּוּ לָא תֶּעָלוּן לְנֶסְיוֹנָא דּוּחָא צְבְיָא וַמְטַיְבָא אֱלָּא פַּגְרָא כְּרִיהּ׃ 39 וְאָזַל תּוּב צְלִי וְהִי
אָמַר׃ 40 וַהֲפַךְ תּוּב אָתָא אֶשְׁכַּח אִנּוּן כַּד דַּמְכִין מֶטֶל דַּעֲיֵנֵיהוֹן יְקִירִין הֲוֵי וְלָא יְדָעִין הֲוֵו מָנָא נְאִמְרוּן לֵהּ׃

---

32 ואתו לדוכתא איתא דמתקריא גדסמן ואמר לתלמידוהי תבו הרכא עד מצלא אנא׃
33 ודבר עמה לכאפא וליוחנן ושרי למתכמרו ולמהויעקו׃ 34 ואמר להון כריא הי לה לנפשי
עדמא למותא קנו לי הרכא ואתהעירו׃ 35 וקרב קליל ונפל על ארעא ומצלא הוא ואן משכחא חשבר מנה
שעתא׃ 36 ואמר אבא אבי כל מדם משבח אנת אעבר מני כסא הנא אלא לא צביני דילי אלא דילך׃
37 ואתא אשכח אנון כד דמכין ואמר לכאפא שמעון דמכת לך לא אשכחת חדא שעא למתהעירו׃
38 אתהעירו וצלו לא תעלון לנסיונא דוחא צביא ומטיבא אלא פגרא כריה׃ 39 ואזל תוב צלי והי
אמר׃ 40 והפך תוב אתא אשכח אנון כד דמכין מטל דעיניהון יקירין הוי ולא ידעין הוו מנא נאמרון לה׃

---

[a] אַתָּא [b] קְרָא [c] יִתֵּב [d] צְלָא [e] כְּמַר [f] עוּק [g] כְּרַח [h] מוֹת [i] קָוָא [j] עוֹר [k] עֲבַר [l] צְבָא [m] דְּמַךְ [n] שְׁבַח בשין יכל [o] עוֹר [p] צְלָא [q] עוֹל [r] נְסָא [s] צְבָא [t] כְּרַח [u] מֵלל [v] יְקַר

Mat. 26. d. 36. Luc. 22. d. 40.

* Et veniunt in prædium, cui nomen 32
Gethsemani. Et ait discipulis suis, Sedete hîc donec orem.

* Et assumit Petrum, & Iacobum, & 33
Iohannem secum: & cœpit pauere & tædere. * Et ait illis, Tristis est anima mea 34
vsque ad mortẽ: sustinetẽ hîc & vigilate.

* Et cùm processisset paululum, pro- 35
cidit super terram: & orabat vt, si fieri posset, transiret ab eo hora.

* Et dixit, Abba, pater, omnia tibi pos- 36
sibilia sunt: transfer calicem hunc à me. sed non quod ego volo, sed quod tu.

* Et venit, & inuenit eos dormientes. 37
Et ait Petro, Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare?

* Vigilate, & orate vt non intretis in 38
tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma.

* Et iterum abiens orauit eundem ser- 39
monem, dicens.

* Et reuersus, denuò inuenit eos dor- 40
mientes (erant enim oculi eorum grauati) & ignorabant quid respõderent ei.

* Et venit tertiò, & ait illis, Dormite 41
iam & requiescite. Sufficit, venit hora. Ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. * Surgite, eamus. ecce, 42
qui me tradet, propè est.

* Et adhuc eo loquente, venit Iudas 43
Scariotes vnus de duodecim, & cum eo
missi Mat. 26. d. 43. Luc. 22. c. 47. Ioh. 18. a. 3.
turba multa cũ gladijs & lignis, † à summis Sacerdotibus & Scribis, & Senioribus. * Dederat autem traditor eius sig- 44
num eis dicens, Quemcunque osculatus fuerò, ipse est: tenete eum, & ducite cautè. * Et cùm veniisset, statim acce- 45
dens ad eum, ait, Aue Rabbi. & osculatus est eum. * At illi manus iniecerunt 46
Iesum in †eum: & tenuerunt eum.

* Vnus autem quidam de circunstan- 47
tibus educens gladium, percussit seruum summi Sacerdotis: & amputauit illi auriculam.

* Et respondens Iesus, ait illis, Tan- 48
quam ad latronem existis cum gladijs & lignis comprehendere me?

* Quotidie eram apud vos in templo 49
docens, & non me tenuistis. sed vt impleantur scripturæ.

32 * καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι. 33 * καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 34 * καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. 35 * καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι, παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. 36 * καὶ ἔλεγε, Ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι. παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. 37 * καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; 38 * γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 39 * καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον 40 εἰπών. * καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ἤδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι. 41 * καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. 42 * ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. 43 * καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. 44 * δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, σύσσημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν, καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς. 45 * καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ λέγει, Χαῖρε ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 46 * οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. 47 * εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 48 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; 49 * καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

---

41 וְאָתָא דְּתַלָּתָא זַבְנִין וְאָמַר לְהוֹן דַּמְּכוּ [h]מְכֵיל [i]וְאִתְחַנִּיחוּ [k]מְטָה חַדָּתָא [l]וְאָתָה שָׁעֲתָא וְהָא [m]מְשְׁתְּלֵם בַּרַהּ דֶּאֱנָשָׁא [n]בְּאִידֵיהוֹן [o]דְּחַטָּיָא׃ 42 [p]קוּמוּ נֵאזַל הָא קָרֵב הוּ דְּמַשְׁלֵם לִי׃ 43 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אָתָא יְהוּדָא חַד מִן תְּרֵעְסַר וְעִמֵּהּ סַגִּיאָא עִם [q]סַפְסָרָא וְחוּטְרָא מִן לְוָת רַבֵּי כָּהֲנָא וְסָפְרָא וְקַשִּׁישָׁא׃ 44 וְיָהֵב לְהוֹן אָתָא [r]מְשְׁלֵם הוּ דְּמַשְׁלֵם וְאָמַר הוּ דְּנָשֵׁק אֱנָא הוּיוּ [s]אָחֲדוּתֵי [t]וְהֵירָאִית [u]וְאוֹבְלוּתֵי׃ 45 וּבַר שָׁעֲתָה קָרֵב וְאָמַר לֵהּ רַבִּי רַבִּי וְנַשְׁקֵהּ׃ 46 הֵנוּן דֵּין [x]אַרְמִיו עֲלוֹהִי אִירָא וְאַחֲדוּהִי׃ 47 חַד דֵּין מִן הֵנוּן [y]דְּקָיְמִין שְׁמַט סַיְפָא [z]וּמְחָיֵהּ לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְשַׁקְלֵהּ אֲדְנֵהּ׃ 48 הוּ דֵּין יְשׁוּעַ עֲנָא וְאָמַר לְהוֹן אַיְךְ דְּעַל גַּיָּסָא נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפָא וּבְחוּטְרָא לְמִתְבְּרֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְשַׁקְרָא׃ 49 [a]דְּהֲוֵאת אִחְדוּנָנִי בְּלִיוֹם לְוָתְכוֹן מַוְיִת בַּד [b]מַלֵּף אֲנָא בְּהֵיכְלָא וְלָא אֲחַדְתּוּנָנִי אֶלָּא דְּנָשְׁלְמוּן כְּתָבָא מַה הָנָא׃

[h] פירושו עור [i] נוח [k] מטא [l] אתא [m] משלם [n] יד [o] חטא [p] קום [q] פירושו חרבים [r] שלם [s] אחד במואח [t] זהר [u] זבל [x] רמא [y] קום [z] מחא [a] אמר [b] אלף

50 *Tunc dereliquerunt eum discipuli ipsius,
51 & aufugerunt. *Quidã autẽ adolescens veniebat post eum, eratque amictus sindone nu-
52 dus, & prehenderunt eum. *Ipse verò reliquit sindonem, & aufugit nudus.
53 *Et abduxerũt Jeschua ad Kaiopho summum Sacerdotem: & congregati sunt apud eum cuncti principes Sacerdotum, & Scri-
54 bæ, & Seniores. *Schemeoun autẽ procul veniebat post eum vsque ad atrium interius summi Sacerdotis, & sedebat cum ministris,
55 atque calefaciebat se ante ignem. *Principes autem Sacerdotum, & omnis eorum synagoga quærebant aduersus Jeschua testimoniũ, vt eum morti addicerent, nec inueniebant.
56 *Quum enim multi testificarentur aduersus eum, non erant æqualia eorum testi-
57 monia. *Quidam autem insurrexerunt in eum testes falsi, & dixerunt.
58 *Nos audiuimus eum dicentem, Ego dissoluo templum hoc manibus factum, & tribus diebus ædifico aliud nõ factum manibus.
59 *Sed ne sic quidem æquale erat eorum te-
60 stimonium. *Porrò surrexit summus Sacerdos in medium, & interrogauit Jeschua, & ait, Ne verbum quidem respondes? quid isti testificantur contra te?
61 *Ipse verò Jeschua tacebat, & nihil ei respondit. Et rursus interrogauit eum summus Sacerdos, & ait, Túne es ille Meschicha filius Benedicti?
62 *Ipse verò Jeschua, dixit ei, Ego sum, & videbitis Filium hominis sedentem à dextera virtutis, & venientem super nubes cæ-
63 lorum. *Summus autem Sacerdos scidit tunicam suam, & ait, Quorsum amplius requi-
64 runtur nobis testes? *En ex ore ipsius audistis blasphemiam: quid vobis videtur? illi verò omnes iudicarunt eum esse reum mortis.
65 *Et cæperunt quidam conspuere in vultum ipsius, & velare faciem eius, & alapis eum cædere, ac dicere, Vaticinare. Ministri quoq; percutiebant eũ super maxillas ipsius.
66 *Quúmque Schemeoun esset inferius in atrio, venit quædam adolescentula quæ erat
67 summi Sacerdotis. *Vidit eum calefacientem sese, & respiciens in eum dixit ei, Et tu cum Jeschua Nazareno eras.

---

50 הֵידִין שַׁבְקוּהִי [c] תַּלְמִידוֹהִי וַעֲרָקוּ׃
51 הוּדִין שָׁבַק סְדוֹנָא וַעֲרַק עַרְטֵל׃
52 כַּהֲנָא וְתָפְרָא וְקַשִּׁישָׁא׃
53 עִם מְשַׁמְשָׁנָא וְשָׁחֵן לְוָקְבֵל נוּרָא׃
54 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ׃
55 אֲנָשִׁין דִּין [m] קָמוּ עֲלוֹהִי סָהֲדָא [n] דְּשׁוּקְרָא וְאָמְרוּ׃
56 הָנָא דַּעֲבִיד [p] בְּאִידָּא וְלַהְלָא יוֹמִין בָּנָא אָחֳרָנָא דְּלָא עֲבִיד בִּידַיָּא׃
57 וְאַף לָא הָכָנָא [q] שַׁוְיָא סָהֲדוּתְהוֹן׃
58 וְעַלְיְמָא חַד [d] אָתָא הֲוָא בַּתְרֵה וַעֲטִיף הֲוָא סְדוֹנָא עַרְטֵל וְאַחְדוּהִי׃
59 וְאוֹבְלוּהִי לְיֵשׁוּעַ לְוָת קַיָּפָא רַב כָּהֲנֵא [f] וְאִתְכַּנְשׁוּ לְוָתֵהּ כָּל־הוֹן רַבֵּי
60 שְׁמְעוֹן דִּין מִן [g] רוּחֲקָא אָתָא הֲוָא בַּתְרֵה עַרְמָא לְגַו דָּרְתָּה דְּרַב כָּהֲנָא וְיָתֵב הֲוָא
61 רַבֵּי כָּהֲנֵא דִּין וְכָל־הֵן כְּנִשְׁתְּהוֹן [h] בָּעֵין הֲווֹ עַל יֵשׁוּעַ [i] סָהֲדוּתָא [k] דְּנַסְיְתוּנֵיהִי
62 כַּד סַגְיָא גֵּיר מַסְהֲדִין עֲלוֹהִי לָא [l] שַׁוְיִן הֲוֵי סָהֲדוּתְהוֹן׃
63 דַּחֲנַן [o] שְׁמַעְנֵיהִי דַּאֲמַר דְּאָנָא שְׁרָא אֲנָא הַיְכְלָא
64 וְאִנְשָׁא וְנִבְנֵי בְּתְלָתָא יוֹמִין׃ וְלָא [r] שַׁוְיָא סָהֲדוּתְהוֹן׃
65 וְאִנְשָׁא וְנִבְנֵי בְּתְלָתָא יוֹמִין׃ וְלָא [s] שַׁוְיָא

[c] תַּלְמִידוֹהִי [d] אֲחָא [f] קַיָּפָא [g] רוּחֲקָא [h] בָּעֵין [i] סָהֲדוּתָא [k] דַּנַסְיְתוּנֵיהִי [l] שַׁוְיִן [m] קָמוּ [n] דְּשׁוּקְרָא [o] דַּחֲנַן [p] בְּאִידָּא [q] שַׁוְיָא [r] לָא [s] שַׁוְיָא

Mat. 26. f. 56.

50 * Tunc discipuli eius relinquẽtes eum, omnes fugerunt.

50 * καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.

51 * Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum. 52 * At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis:

51 * καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.

52 * ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

Luc. 22. f. 54. Ioh. 18. a. 13.

53 * Et adduxerunt Iesum ad summum Sacerdotem: & cõuenerunt omnes Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores.

53 * καὶ ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς.

54 * Petrus autem à longè secutus est eũ vsque intrò in atrium summi Sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se.

54 * καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συνκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

Mat. 26. f. 59.

55 * Summi verò Sacerdotes & omne concilium quærebant aduersus Iesum testimonium, vt eum morti traderent, nec inueniebant. 56 * Multi enim testimoniũ falsum dicebant aduersus eum: & conuenientia testimonia non erant.

55 * Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ ηὕρισκον.

56 * πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.

57 * Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicentes, 58 * Quoniam nos audiuimus eum

Iohan. 2. d. 19.

dicentem, Ego dissoluam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manufactum, ædificabo.

57 * καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες·

58 * ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.

59 * Et non erat conueniens testimoniũ illorũ. 60 * Et exurgens summus Sacerdos in medium, interrogauit Iesum, dicẽs, Non respondes quicquã ad ea quæ tibi obijciuntur ab his?

59 * καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.

60 * καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

61 * Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus Sacerdos interrogabat eum: & dixit ei, Tu es Christus filius Dei benedicti?

61 * ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;

62 * Iesus autem dixit illi, Ego sum, & videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli. 63 * Summus autem Sacerdos

Mat. 24. c. 30.

scindens vestimẽta sua, ait, Quid adhuc desideramus testes? 64 * Audistis blasphemiam. quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. 65 * Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei, Prophetiza. & ministri alapis eum cædebant. 66 * Et cùm

Mat. 26. f. 69. Luc. 22. f. 55. Ioh. 18. c. 17.

esset Petrus in atrio deorsum, venit vna 67 ex ancillis summi Sacerdotis. * Et cùm vidisset Petrũ calefacientẽ se, aspiciens illum, ait, Et tu cum Iesu Nazareno eras.

62 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

63 * ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;

64 * ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.

65 * καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.

66 * καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως·

67 * καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ, λέγει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα.

---

60 וְקָם רַב כָּהֲנָא בֵּמְצַעְתָּא וְשַׁאֲלֵהּ לְיֵשׁוּעַ וְאָמַר לָא [q] מְפַנֵּא אַנְתְּ פְּתְגָמָא מָנָא מַסְהָדִין עָלָיךְ הָלֵין׃

61 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ שָׁתִיק הֲוָא וּמְדֻם לָא [r] עָנְיָהִי וְתוּב שַׁאֲלֵהּ רַב כָּהֲנָא וַאֲמַר אַנְתְּ הוּמְשִׁיחָא בְּרֵהּ [s] דְּמְבָרְכָא׃

62 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ אֲנָא [t] אֲנָא וְתֶחֱזוּן לְבְרֵהּ דְּאֱנָשָׁא דְּיָתֵב מִן יַמִּינָא דְּחֵילָא וְאָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא׃

63 רַב כָּהֲנָא דֵין צְרָא כּוּהֵינֵהּ וַאֲמַר מָנָא מְכֵיל [u] מְהֵתְבְּעִין לָךְ סָהֲדֵא׃

64 הָא מִן פּוּמֵהּ שְׁמַעְתּוּן [x] גּוּדְפָא מָנָא

65 [y] מְהַחֲזֵא לְכוּן הֵנוּן דִּין כְּלְהוֹן [z] דְּנוּ דְחַיָּב הוּ [a] מוֹתָא׃

[b] וְשָׁרְיוּ אֲנָשִׁין [c] רָקִין בְּפַרְצוּפֵהּ [d] וּמְחַפְיִן אַפּוֹהִי [e] וּמְקַפְחִין

לֵהּ וְאָמְרִין אֶתְנַבָּא וְרָחֲשָׁא [f] מָחִין הָווּ לֵהּ עַל [g] פַּכּוּהִי׃

66 וְכַד שָׁמְעִין לְחַחֵת בְּרֵרְתָא [h] אֲתָה חֲדָא עַלְיְמְתָא דְּרַב

67 כָּהֲנָא׃ [i] חֲזָתָהּ דְּשָׁחִן [k] וְתַרְתִּבָהּ וַאֲמְרָא לֵהּ וְאַף אַנְתְּ עִם יֵשׁוּעַ הֲוֵיתְ נָצְרָיָא׃

---

[q] פְּנָא כמו ענת
[r] עָנָא
[s] בְּרַךְ עבראית הקבה
[t] חֲזָא [u] גְּרַף [x] חֲזָא
[y] דוין [z] מורת [a] שְׁרֵי
[b] רְקַק [c] חֲפַף [d] קְפַח
[e] מְחָא [f] כַּף פרושו לחי
[g] אַתָּא [h] חֲזָא [i] חור

68 * *Ipse verò inficiatus est, & ait, Ego nescio quid tu dicas. Et exiuit extrà in vestibulum, & cantauit gallus.*

69 * *Et rursus eum conspicata puella illa, cœpit dicere ijs qui adstabant, Iste quoque ex ipsis est.*

70 * *Ipse verò rursum negauit. Et paulò post iterum ij qui adstabant dixerunt Kipho, Verè & tu ex ipsis es; namque Galilæus es, & sermo tuus similis est.*

71 * *Ipse autem cœpit se deuouere, & iurare, Non noui hominem istum quem dicitis.* 72 * *Et in illa ipsa hora gallus cantauit secunda vice. Et recordatus est Schemeoun sermonis ipsius Jeschua quem dixerat ei, Priusquam cantauerit gallus duabus vicibus, ter me negabis: cœpítque flere.*

Lectio ad Matutinas in Parasceue Crucifixionis.

CAP. XV.

1 *STatim autem diluculo consilium inierunt principes Sacerdotum cum Senioribus, & cum Scribis, & cum tota synagoga: ac vinxerunt Jeschua, eúmque abduxêre, & tradiderunt Pilato præsidi.*

2 * *Interrogauit autem eum Pilatus, Tú ne es ille rex Jihoudæorum? Ipse verò respondit & ait ei, Tu dixisti.*

3 * *Et accusabant eum principes Sacerdotum in multis.*

4 * *Ipse verò Pilatus rursus interrogauit eum, & dixit ei, Ne verbum quidem respondes? vide quàm multa testificantur contra te.* 5 * *Ipse autem Jeschua nullum verbum protulit, ita vt miraretur Pilatus.*

6 * *Moris autem erat vt in quocunque festo dimitteretur eis vinctus vnus, quem ipsi* 7 *postulassent.* * *Erat autem aliquis qui vocabatur Bar-Abba vinctus cũ seditiosis illis* * *qui cædem in seditione fecerant.* * *Et vociferatus est populus, cœpítque postulare, prout consuetum erat ipsis, faceret.*

9 * *Ipse verò Pilatus respondit, & ait, Vultis dimittam vobis regem illum Jihoudæorũ?*

10 * *Nouerat enim Pilatus quòd per inuidiam* 11 *tradiderant eũ principes Sacerdotum.* * *Principes aũt Sacerdotum magis concitarunt turbas vt dimitteretur eis Bar-Abba.*

---

68 הוּ דֵין כְּפַר וְאָמַר לָא יָדַע אֱנָא מָנָא אָמְרָא אַנְתִּי וְנָפַק לְבַר לְסִפָּא וְקָרָא תַּרְנְגְלָא׃ 69 וְחֲזָתֵהּ תּוּב עֲלֵימְתָא

תְּי׀ וְשָׁרְיַת דְּתְאמַר לַאילֵין[m] דְּקָיְמִין דַּאף הָנָא מִנְהוֹן הוּ׃ 70 הוּדֵין תּוּב בְּפַד וּבָתַר קַלִיל תּוּב אִילֵין דְּקָיְמִין אֲמַרוּ

לְכְאפָּא[n] שַׁרְיָרְאִית סָנְהוֹן אַנְתְּ אַף גֵּיר גְּלִילָיָא אַנְתְּ וְמַמַלֶלֵךְ[o] דָּמֵא׃ 71 הוּדֵין שָׁרִי הָנָא מַחֲרֵם[p] וְמָמָא

דְּלָא יָדַע אֱנָא לֵהּ לְגַבְרָא הָנָא דַּאמְרִין אַנְתּוֹן׃ 72 וּבָה בְּשָׁעְתָא קָרָא תַּרְנְגְלָא דְּתַרְתֵּין זִבְנִין[q] וְאִתְדְּכַר שִׁמְעוֹן

סָלְתָא[r] דְּיֵשׁוּעַ דַּאמַר הָנָא לֵהּ דַּקְרֵם[s] דְּנָקְרָא תַּרְנְגְלָא תַּרְתֵּין זַבְנִין תְּלַת תָּכְפוּר בִּי וְשָׁרִי[t] וְנָבְכֵא׃

[l] קְרִינָא וְצַפְרָא[k] וְשַׁרוּכְתָא[j] דְּזִקִיפוּתָא לז קפלאון טו

[i] וּמְחָרָא בְּצַפְרָא עֲבַדוּ מָלְכָא וְרַבֵּי כָּהֲנָא עִם סָפְרָא וְעִם כְּלַּהּ כְּנוּשְׁתָא[d] וַאסַרוּ לְיֵשׁוּעַ[e] וְאוּבְלוּהִי

[m] שַׁרִי [n] קום [o] שְׁרַר [p] וְמָא [q] זְמָן [r] דִּבַּר כמו זכר [s] מַלֵּל [t] קָרָא [k] נְבָא [l] עֶרֶב [j] זְמַן [i] אֲסַר [e] יְבֵל

68 * At ille negauit, dicens, Neque scio, neque noui quid dicas: Et exijt foras ante atrium: & gallus cantauit.

69 Mat. 26. g.71. * Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, cœpit dicere circunstantibus, Quia hic ex illis est.

70 Luc. 22. f. 58. Ioh. 18. c 25. * At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

71 * Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia nescio hominem istum quem dicitis.

72 Mat. 26. g.75. Ioh. 13. d. 38. * Et statim iterum gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus, Prius quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

68 * ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

69 * καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν, πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.

70 * ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο· καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.

71 * ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.

72 * καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δὶς, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

CAP. XV.

ιε΄.

1 Mat. 27. a. 1. Luc. 22. g. 66. Ioh. 18. d. 28. ET confestim, manè cõsilium facientes summi Sacerdotes cum Senioribus, & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Iesum, duxerunt & tradiderunt Pilato. A

2 * Et interrogauit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi, Tu dicis.

3 Mat. 27. b. 12. Luc. 23. a. 6. Ioh. 18. f. 33. * Et accusabant eum summi Sacerdotes in multis.

4 * Pilatus autem rursum interrogauit eum, dicens, Non respondes quicquam? vide in quantis te accusant.

5 * Iesus autem amplius nihil respondit: ita vt miraretur Pilatus.

6 * Per diem autem festum solebat dimittere illis vnum ex vinctis quemcunque petissent.

7 * Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerant homicidium.

8 * Et cùm ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.

9 * Pilatus autem respondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

10 * Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum summi Sacerdotes.

11 * Pontifices autem cõcitauerunt turbam, vt magis Barabbam dimitteret eis.

1 * Καὶ εὐθέως πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ.

2 * καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, σὺ λέγεις.

3 * καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

4 * ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.

5 * ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.

6 * Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὃν παρῃτοῦντο.

7 * ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.

8 * καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.

9 * ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;

10 * ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.

11 * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

וַאֲשְׁלִמוּהִי לְפִילַטוֹס הַגְמוֹנָא׃ 2 וְשַׁאֲלֵהּ פִּילַטוֹס אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא הוּ דֵין עָנָא וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃
3 וְאַכְלִין חַוָּו קָרֲצוֹהִי רַבִּי כָּהֲנֵא בְּסַגִיאָתָא׃ 4 הוּ דֵין פִּילַטוֹס תּוּב שַׁאֲלֵהּ וַאֲמַר לֵהּ לָא מְפַנָּא עָנוּתָ׃
פְּתָגָמָא חֲזִי כְּמָא מָסְהָדִין עֲלָיךְ׃ 5 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ מְרֵם פְּתָגָמָא לָא יְהֵב אֵיכְנָא דְּנָחְדַּמַר פִּילַטוֹס׃
6 מֵעַר הֲוָא דֵין בְּכָל עֵדָנָא לְמֶשְׁרָא לְהוֹן אֲסִירָא חַד אֵינָא דְּשַׁאֲלִין׃ 7 וְאִית הֲוָא חַד דְּמִתְקְרָא בַּרַאבָּא
דְּאִסִּיר הֲוָא עִם עָבְדֵי אֶסְטַסִין הָנוֹן דְּקַטָלָא בְּאִסְטַסִין עֲבַדוּ׃ 8 וְקָעוֹ עַמָּא וְשָׁרִיוּ לְמֶשְׁאַל אֵיךְ דַּמְעַר הֲוָא
עֲבַד לְהוֹן׃ 9 הוּ דֵין פִּילַטוֹס עָנָא וַאֲמַר צְבִין אַנְתּוּן אֶשְׁרֵא לְכוֹן מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃ 10 וְיָדַע הֲוָא גֵּיר פִּילַטוֹס
דְּמִן חַסָדָא אִשְׁלִמוּהִי רַבִּי כָּהֲנֵא׃ 11 רַבִּי כָּהֲנֵא דֵין יְהִירָאִית הַפְּטוּ לְכֻנְּשָׁא דַּלְבַר אֲבָא יְשָׁרֵא לְהוֹן׃

a מן לשון יין
g פירושו מקטרגין
k סְנָא פְּנָא בלשון עטה
h חֲזָא דְּמָר m נער
e שְׁרָא קְרָא מן לשון יין
q חְשָׁא שְׁרִי שְׁאַל
t צְבָא שְׁרָא
s פירושו קנאה יְתֵר
z חַפָּט כמו חטף שְׁרָא

12 * At ipſe Pilatus dixit eis: Quid igitur vultis faciam iſti, quem vos vocatis Regem
13 Iihoudæorum? * Illi verò rurſus vociferati ſunt, Crucifige eum.
14 * Ipſe autẽ Pilatus ſubdit eis: Quid enim mali fecit? Illi verò magis clamabant: Cruci-
15 fige eum. * Pilatus autẽ voluit facere voluntatem turbarũ, & ſoluit eis Bar-Abba, tradiditq́ne eis Ieſchua quum flagellatus eſſet vt crucifigeretur.
16 * Cæterùm milites abduxerunt eum in atrium interius quod eſt prætorium, & aduocauerunt totam cateruam.
17 * Et induerunt eum purpura, & implexã impoſuerunt ei coronam ſpineam.
18 * Cæperuntq́ue eum ſalutare: Aue Rex Iihoudæorum.
19 * Et percutiebant eum in caput ipſius calamo, & conſpuebant in faciem eius, ac ſummittebant genua ſua, & adorabant eum.
20 * Quumq́ue illuſiſſent ei, exuerunt eũ purpura, & induerunt eum veſtimentis ipſius, eumq́ue eduxerunt vt cruci ſuffigerent.

Ad horam tertiam.

21 * Porrò angariarunt quendam prætereuntem Schemeoun Kourinæum (venientem ex pago, patrem Alexandri, & Rufi) vt baiularet crucem eius.
22 * Et adduxerũt eum in locum Golgoutho, qui exponitur Cranium capitis.
23 * Et dederunt ei bibendum vinum miſtũ cum myrrha: ipſe verò non ſumpſit.
24 * Quumq́ue cruci ſuffixiſſent eum, partiti
25 ſunt veſtimenta eius, & iecerunt ſuper ea ſortem, quid quis acciperet. * Erat autem hora tertia, quum cruci affixerunt eum.
26 * Eratq́ue inſcripta occaſio mortis ipſius inſcriptione illa, HIC EST REX ILLE IIHOVDAEORVM.
27 * Inſuper crucifixerunt cum eo duos latrones, vnũ à dextera eius, & alterũ ab eius
28 ſiniſtra. * Et impleta eſt ſcriptura quæ dicit; Cùm flagitioſis annumeratus eſt.

Media die.

29 * Quinetiã ij qui præteribant blaſphemabant in eum, & motantes capita ſua dicebãt, O tu qui diſſoluis templum & ædificas illud triduo!

---

12 חוּ דֵין פִּילַטוֹס אֲמַר לְהוֹן מָנָא הָכִיל[b] צְבִין אַנְחוּן אֶעֱבֵד לְהָנָא דִקְרִין אַנְחוּן מַלְכָּא דְיִהוּדָיֵא׃ 13 וְהָנוּן דֵין תּוּב
[a] קָעוֹ [d] זְקוֹפָיְתְיוּ׃ 14 חוּ דֵין פִּילַטוֹס אֲמַר לְהוֹן מָנָא גֵיר דְּבִישׁ עֲבַד וְהָנוּן [c] יַתִּירָאִית קָעֵין הַוּוֹ זְקוֹפָיְתְיוּ׃
15 פִּילַטוֹס דֵין צְבָא דְנֶעֱבֵד [f] צְבְיָנָא לְכֶנְשָׁא וְשַׁרָא לְהוֹן לְבַר אַבָּא וְאִשְׁלֵם לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ כַּד מְנַגַּד [g] דְּנָזְדְקֵף׃
[h] 16 אֶסְטַרְטִיוֹטֵא דֵין [i] אַובִלוּהִי לְגוֹ דָּרָהָא דְאִיתַיְהּ [k] פְּרֶטוֹרִין [l] וְקָרוֹ לְכֻלְּהּ [m] אֶסְפִּירוֹ׃
17 וְאַלְבְּשׁוּהִי אַרְגְּוָנָא וְגַדְלוּ [n] סָמוּלְהּ כְּלִילָא דְכוּבָּא׃ 18 וְשָׁרִיו לְמֶשָׁאל בַּשְׁלֵמָה שְׁלֵם מַלְכָּא דְיִהוּדָיֵא׃
[o] 19 וּמָחֵין הַוּוֹ לַהּ עַל רֵישַׁהּ בְּקָנְיָא [p] וְרָקִין הַוּוֹ בַּאפּוּהִי וּבָרְכִין הַוּוֹ עַל [q] בּוּרְכּוּהִין וְסָגְדִין לַהּ׃
20 וְכַד בַּזּוּהִי בַּהּ [r] אַשְׁלְחוּהִי אַרְגְּוָנָא וְאַלְבְּשׁוּהִי מָאנוֹהִי [s] וְאַפְּקוּהִי דְּנָזְקְפוּנָיְתְיוּ׃

[b] צְבָא [c] קָעָא [d] זְקַף [e] יִתֵּר
[f] צָבָא [g] זְקַף [h] וּבָל [i] מן לשון יון [k] מן לשון יון [l] קְרָא [m] מן לשון יון [n] סוּם [o] מְחָא [p] רְקַק [q] בֶּרֶךְ [r] שְׁלַח [s] נְפַק [t] זְקַף

Mat. 27. c. 28. Luc. 23. c. 14. Ioh. 18. f. 39. & 19. a. 6.

12 * Pilatus autem iterum respondens, ait illis, Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? 13 * At illi iterum clamauerũt†, Crucifige eum.

12 * ὁ δὲ πιλάτος ἀποκριθεὶς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

13 * οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

dicentes,

14 * Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, Crucifige eum.

14 * ὁ δὲ πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

15 * Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum vt crucifigeretur.

15 * ὁ δὲ πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν· καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν, φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

Mat. 27. c. 27. Ioh. 19. a. 2.

16 * Milites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & conuocant totam cohortem.

16 * οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν.

17 * Et induunt eum purpura, & imponunt ei, plectentes spineam coronam.

17 * καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.

18 * Et cœperunt salutare eum, Aue rex Iudæorum.

18 * καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν, Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

19 * Et percutiebant caput eius arundine: & conspuebant eum. & ponentes genua, adorabant eum.

19 * καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

20 * Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura; & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum vt crucifigerent eum.

20 * καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

Mat. 27. d. 32. Luc. 23. d. 26.

21 * Et angariauerunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, vt tolleret crucem eius.

21 * Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Mat. 27. d. 33. Luc. 23. c. 33. Ioh. 19. c. 17.

22 * Et perducunt illum in Golgotha locum quod est interpretatum, Caluariæ locus.

22 * καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.

23 * Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

23 * καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.

Mat. 27. d. 35. Luc. 23. d. 34. Ioh. 19. d. 23.

24 * Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.

24 * καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ.

25 * Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

25 * ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

26 * Et erat titulus causę eius inscriptus, REX IVDAEORVM.

26 * καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

27 * Et cum eo crucifigũt duos latrones; vnum à dextris, & alium à sinistris eius.

27 * καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς; ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.

Isai. 53. d. 12.

28 * Et impleta est scriptura quæ dicit, Et cum iniquis reputatus est.

28 * καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.

29 * ET prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes; Vah qui destruis templum†, & in tribus

Iohan. 2. c. 19.

Dei

diebus reædificas.

29 * Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες, Οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν·

---

[22] וְשַׁחְרוּ חַד וְעָבַר הֲוָא שִׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דְּאָתֵא הֲוָא מִן קִרְיְתָא אֲבוּהִי דְּאַלְכְּסַנְדְּרוֹס וְדוּפוֹס וְנָשְׂקוּל זְקִיפֵהּ׃ [23] וְיָהֲבוּ לֵהּ לְמִשְׁתֵּא חֲמָרָא דְּחָלִישׁ בֵּהּ מוּרָא הוּא דֵּין לָא נְסַב׃ [24] וְכַד זַקְפוּהִי פַּלְגוּ מָאנוֹהִי וְאַרְמִיו גּוֹרָלָא עַל־יְהוֹן פְּסָנוּ מָנָא נָסַב׃ [25] אִיתַ הֲוָא דֵּין שָׁעָא הִלְתָּ כַּד זַקְפוּהִי׃ [26] וְכְתִיבָא הֲוָה עִלָּתָא דְּמַוְתֵהּ כְּתָבָא דְּאַמַּר דְּעַם עִוּלָא אִתְחֲשֵׁב׃ [27] וְזַקְפוּ עִמֵּהּ תְּרֵין לִסְטַיָּא חַד מִן יְמִינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ׃ [28] וְשְׁלֵם דְּפָלְגָה דַּיְמָא לט [29] וְאַף אִילֵין דַּעֲבָרִים הֲווֹ מְגַדְּפִין יָתֵהּ מְנַעְדְּעִין רֵישֵׁיהוֹן וְאָמְרִין אוֹן שָׁרֵא הַיְכְלָא וּבְנָא לֵהּ לְתַלְתָּא יוֹמִין׃

---

a אַתָא b נַגָּל
c פירושו המקום
d וְהַב e שְׁתָא
f חֲלַט פירושו מזג
g רְמָא h פירושו גורל
i עֲלָל k מות
l מן לשון יין
m עָוַל
n גור

30 * Libera teipſum, & deſcende de cruce.

31 * Similiter autem & principes Sacerdotum ridebant vnus cum alio, nec non Scribæ, & dicebant, Alios ſeruauit, ſeipſum non poteſt ſeruare.

32 * Meſchicho ille rex Iſroiel deſcendat nunc de cruce, vt videamus & credamus ei: Quinetiam illi qui erant crucifixi cum eo, exprobrabant ei.

Ad nonam horam.

33 * Quúmque eſſent ſex horæ, factæ ſunt tenebræ ſuper vniuerſam terram vſque ad horam nonam.

34 * Et hora nona exclamauit Jeſchua alta voce, & ait, Jl, Jl, lemono ſchebakthoni, hoc eſt, Deus mi, Deus mi, quare dereliquiſti me?

35 * Quidam autem qui audierunt ex ijs qui adſtabant, dicebant, Jlijo vocauit.

36 * Cucurrit autem quidam, & impleuit ſpongiam aceto, alligauítque calamo vt propinaret ei. Et dicebant, Sinite, videamus an veniat Jlijo deſcenſum ei præbiturus.

37 * Ipſe verò Jeſchua clamauit alta voce, & expirauit.

38 * Et ſuperficies valuarum templi ſciſſa eſt in duas partes, à ſummo vſque ad imum.

39 * Quum vidiſſet autem Centurio ille qui adſtabat ex aduerſo eius, eum ita clamaſſe, & expiraſſe, dixit: Verè homo iſte erat filius Dei.

40 * Erant autem mulieres procul ſpectantes, Mariam Magdeloitho, & Mariam mater Iaakoub minoris & Jouſi, & Scholoum.

41 * Jllæ quum ipſe eſſet in Galilæa, adhæſerant ei, & miniſtrauerant ei, aliæque quamplurimæ quæ aſcenderant cum eo ad Ouriſchlem.

Ad Veſperam Sabbathi.

42 * Et quum eſſet veſpera Paraſceue, hoc eſt, ante Sabbathum:

43 * Venit Jauſeph ille ex Rometho honorabilis ſenator, qui & ipſe præſtolabatur regnum Dei: & confidens introijt ad Pilatum, petijtque corpus ipſius Jeſchua.

44 * Pilatus autem miratus eſt ſi iam mortuus eſſet, & aduocauit Centurionem. & interrogauit eum an iamdudum mortuus eſſet.

---

30 פְּצָא נַפְשָׁךְ [b] וְחוּס מִן זְקִיפָא׃

31 וְהָכְנָא אַף רַבֵּי כָּהֲנָא [c] גָּחֲכִין הֲווּ חַד עִם חַד וְסָפְרָא וְאָמְרִין אַחֲרָנָא

אַחֵי נַפְשֵׁה לָא מָשְׁכַח [d] לְמַחֵיו׃

32 מְשִׁיחָא מַלְכָּה דְיִסְרָיֵל [e] נְחוּת הָשָׁא מִן זְקִיפָא [f] דְנֶחֱזֵא [g] וְנַהֵימִן בֵּה וְאַף הָנוּן

דְּחֶשׁ שְׁעִין ס

דִּין דְּזְקִיפִין הֲווּ עַמֵּה מְחַסְּרִין [a] חֲווּ לֵה׃

33 וְכַד הֲווּ שֵׁת שָׁעִין הֲוָא חֲשׁוֹכָא עַל כָּלַּהּ אַרְעָא עַדְמָא לְשָׁעָא תְּשַׁע׃

34 וּבְחַשַׁע שָׁעִין קָעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא

[b] רָמָא וַאמַר אִיל אִיל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי [c] דְּאִיתֵיהּ אֱלָהִי אֱלָהִי לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי׃

35 וַאנָשִׁין דַּשְׁמַעוּ מִן הָנוּן [d] דְּקִימִין

אָמְרִין הָווּ לְאֵלִיָּא קְרָא׃

36 רְהֵט דֵּין חַד וּמָלָא [e] אָסְפוּנָא [f] חַלָּא וַאסַר בְּקָנְיָא [g] וְנַשְׁקִיוּהִי וַאמַרוּ שְׁבוּקוּ נֶחֱזֵא

אִן אָתָא אֵלִיָּא [h] מָחֵי לֵה׃

37 וְהוּדֵין יֵשׁוּעַ קָעָא בְּקָלָא [i] רָמָא וְשָׁלֵם׃

38 וְאַפֵּי חַרְעָא דְהֵיכְלָא [k] אִתְּטְרִי

[a] נְחַת [b] נְחַת [c] אִית בכמ ש [d] קום [e] פרישו חומץ [f] שְׁקָא [g] נְחַת [h] רום [i] עְרָא [k] נְחַת [l] רום [m] חַיָּא [n] נְחַת [o] חְזֵא [p] חַיִּין [q] חֵזֵא

30 *Saluum fac temetipsum descendens de cruce.

31 *Similiter & summi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant, Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere.

32 *Christus rex Israel descendat nunc de cruce: vt videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei.

33 *Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram vsque in horam nonam.

34 *Et hora nona exclamauit Iesus voce magna, dicens, Eloi, eloi, lamma sabacta ni? quod est interpretatum, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?

Psal. 21. v. 1. Mat. 27. c. 46.

35 *Et quidam de circumstantibus audientes dicebant, Ecce, Eliam vocat.

36 *Currens autem vnus, & implens spongiam aceto, circunponénsque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

Psal. 68. v. 22.

37 *Iesus autem emissa voce magna expirauit.

38 *Et velum templi scissum est in duo, à summo vsque deorsum.

39 *Videns autem centurio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait, Verè hic homo filius Dei erat.

40 *Erant autem & mulieres de longe aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome:

Mat. 27. v. 55.

41 *Quę, cùm esset in Galilęa, sequebantur eum & ministrabant ei, & aliæ multæ quæ simul cum eo ascenderant Ierosolymam.

Luc. 8. v. 2.

42 *Et cùm iam serò esset factum quia erat Parasceue, quod est ante sabbathum:

43 *Venit Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipse erat expectãs regnũ Dei: & audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. *Pilatus autẽ mirabatur si iam obiisset. Et accersito centurione, interrogauit eum si iam mortuus esset.

Mat. 27. v. 57. Luc. 23. v. 50. Ioh. 19. v. 38.

44

30 * σῶσον σεαυτὸν, ⁊ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

31 * ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων, ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι.

32 * ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν· καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

33 * Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

34 * καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἐλωΐ ἐλωΐ, λαμὰ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;

35 * καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ.

36 * δραμὼν δέ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθεὶς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.

37 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.

38 * καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

39 * ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν, ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

40 * ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς καὶ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, ⁊ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη.

41 * αἳ ⁊ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.

42 * καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον·

43 * ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ⁊ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, ⁊ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

44 * ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· ⁊ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

---

[1] קום [m] שרר
[n] הבא [o] רחק [p] חזא
[q] נקף פירשו דנק
[r] ערב
[s] יקר פירשו נכבד
[t] פרשו יתקן מן לשון קין
[u] מורד
[v] פירשו זמן או עת

[43] בַּר חַוָא דֵין קְנִטְרוֹנָא חַד[l]דְּקָאֵם הֲוָא לְוָהֵה דְּמַכְנָא קָעָא וְשָׁלֵם אֲמַר[m]שְׁרִיאִית
[40] אִיתּ[n] הֲווֹ דִּין נְשָׁא מִן[o] רוּחָקָא[p] דְּחָזַיִן הֲוֵי מְרִיֵם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיֵם אֱמֵהּ
[42] הֲנִין דְּבַד הוּ בְּנְלִילָא[q] נְקִיפָן הֲוֵי לֵהּ וּמְשַׁמְּשָׁן לֵהּ וְאָחֳרָנָיְתָא סַגִּיאָתָא
דְּסָלְקִי הֲווֹ עִמֵּהּ לְאוּרְשְׁלֵם׃ דַּרְמְשָׁא וְשַׁבְּתָא מָא

[41] וְכַר הֲוָא רַמְשָׁא[r] וְעָרוּבְתָא דְּאִיתֵיהּ קֳדֵם שַׁבְּתָא׃ [43] אֲתָא יוֹסֵף הַו דְּמִן רָמְתָא[s] מְיַקְּרָא[t] בּוּלְוְטָא
אֲיְנָא דְּאַף הוּ מְסַבֵּא הֲוָא לְמַלְכוּתָא דְּאֱלָהָא וְאָמַרְ וְעַל לָוָת פִּילַטוֹס וְשַׁאל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃
[44] פִּילַטוֹס דִּין תְּמַהּ דְּאַן מִן כְּרוֹ[u] מִית וְקָרָא לְקָנְטְרוֹנָא וְשַׁאֲלֵהּ דְּאַן מִן קֳדֵם[v] עִדָּנָא מִית׃

45 * Quúmque didicisset, dedit corpus ipsius Iausepho.

46 * Emítque Iauseph linteum, & ipsum detractum inuoluit eo: ac deposuit in sepulchro quod excisum erat in rupe: & aduoluit saxum ad ostium sepulchri.

47 * Mariam verò Magdeloitho, & Mariam illa Iousi mater spectabant vbi poneretur.

CAP. XVI.

1 ET quum præterijsset Sabbathum, Mariam Magdeloitho, & Mariam Iaakoub, & Scholoum, emerunt aromata, vt venirent eum vnctura.

Oblatio Dominicæ Resurrectionis.

2 * Diluculo verò prima sabbathi venerunt ad domum sepulchri quum Sol esset exortus.

3 * Et dicebant apud se, Sed quis reuoluturus est nobis saxum ab ostio domus sepul-
4 chri? * Et respicientes vident deuolutum esse saxum. erat enim ingens admodum.

5 * Ingressæ itaque in domum sepulchri conspicantur adolescentem sedentem à dextera, & indutum stola candida, & perculsæ sunt.

6 * Is autem dixit eis, Ne timeatis, Jeschua Nazarenum quæritis illum qui fuit crucifixus: surrexit, non est hìc: en locus vbi positus fuerat.

7 * Sed abite dicturæ discipulis ipsius, & Kipho, Ecce præit vobis in Galilæam, illic eum videbitis, sicut dixit vobis.

8 * Quod quum audissent, currentes exiluerunt è sepulchro: tenebat enim eas stupor & tremor, & nemini quicquam dicebant, quippe quæ expauescerent.

9 * Diluculo autem prima sabbathi resurrexit, & apparuit primùm ipsi Mariam Magdeloitho, ex qua septem dæmonia eiecerat.

10 * Et ea profecta annunciauit ijs, qui cum eo fuerant, lugentibus ac flentibus.

11 * Qui quum audissent eas dicentes ipsum viuere, & apparuisse sibi, fidem eis haud quaquam adhibuere.

12 * Postea apparuit duobus ex ipsis alia specie, quum ambularent & proficiscerentur in villam.

13 * Et illi profecti dixerunt cæteris, qui ne illis quidem crediderunt.

45 * Et cùm cognouisset à centurione, donauit corpus Ioseph.

46 * Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti.

47 * Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph aspiciebant vbi poneretur.

45 * καὶ γνοὺς ἀπὸ τ̃ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.

46 * καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τ̃ μνημείου.

47 * ἦν δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

CAP. XVI.

ιϛ.

Mat. 28. a. 1. Luc. 24. a. 1. Ioh. 20. a. 11

1 ET cùm transisset sabbathum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. A

1 * Καὶ διαγενομένου τ̃ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν τὸν ἰησοῦν.

2 * Et valde manè vna sabbathorum, veniunt ad monumentum, orto iam Sole.

2 * καὶ λίαν πρωῒ τ̃ μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τ̃ ἡλίου.

3 * Et dicebant ad inuicem, Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumẽti?

3 * καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τ̃ θύρας τ̃ μνημείου;

4 * Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. erat quippe magnus valdè.

4 * καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.

Mat. 28. a. 5. Luc. 24. a. 4. Ioh. 20. c. 14.

5 * Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida: & obstupuerunt.

5 * καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

6 * Qui dixit illis, Nolite expauescere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hîc, ecce locus vbi posuerunt eum.

6 * ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, μὴ ἐκθαμβεῖσθε· ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη· οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.

7 * Sed ite, dicite discipulis eius & Petro quia †præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. B

præcedet Mat. 26. c. 32. Sup. 14. c. 28.

7 * ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτ̃, καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.

8 * At illę exeuntes, fugerunt de monumento; inuaserat enim eas tremor & pauor: & nemini quicquam dixerunt. timebant enim.

8 * καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τ̃ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Ioh. 20. d. 16. Luc. 8. a. 2.

9 * Surgens aũt Iesus manè prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem dæmonia.

9 * ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.

10 * Illa vadens nũtiauit his qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus.

10 * ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτ̃ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.

11 * Et illi audientes quia viueret, & visus esset ab ea, non crediderunt. C

11 * κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν.

Luc. 24. b. 13.

12 * Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam.

12 * μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.

13 * Et illi euntes nuntiauerunt cæteris: nec illis crediderunt.

13 * κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

וּבְעֵין אַנְתִּין הַו דְּאִזְדַּקַּף קָם לֶהּ לָא חֲוָא חְנַן הָא דוּכְתָּא אֵיכָא דְּסִים הָוָא׃ 7 אֲלָא זִלִּין אֱמַרִין לְתַלְמִידוֹהִי וְלְכֵאפָא דְּהָא קָדֵם לְכוֹן לַגְלִילָא תַּמָּן תֶּחֱזוֹנֵיהִי אֵיכָנָא דְּאֲמַר לְכוֹן׃ 8 וְכַד שְׁמַעוּ עֲרָקוּ וְנָפְקוּ מִן קֳבְרָא אֲחִיד

הָוָא לֶהֱוֵן גִּיר תְּהֶרָא וְרָתִיתָא וְלָאנָשׁ מְרֵם לָא אֱמַרִין דַּחִילָן הֲוֵי גִּיר׃ 9 בְּשַׁפְרָא דֵין בְּחַד בְּשַׁבָּא קָם וְאִתְחֲזִי לוּקָדֵם לְמַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא הֲיָ דְּשַׁבְעָא שֵׁאדִין אַפֵּק חֲוָא מֶנָּהּ׃ 10 וְהִי אֲזָלַת סַבְּרַת לְהָנוּן דְּעַמֵּהּ הֲוָו דַּאבִילִין הֲוֵו וּבָכִין׃ 11 וְהִנּוּן כַּד שְׁמַעוּ דְּאִמְּרִין דְּחַי וְאִתְחֲזִי לְהֵין לָא הֵימְנוּ אֵנִין׃ 12 בָּתַר הָלֵין אִתְחֲזִי לַחֲרִין מְנַהוּן בְּרְמוּתָא אַחֲרְתָא כַּד מְהַלְכִין וְאָזְלִין לְקֵרְיְתָא׃ 13 וְהִנּוּן אֲזָלוּ אֲמַרוּ לְשַׁרְבָּא אָף לָא לְהָנוּן הֵימְנוּ׃

בְּעָא זְקַף סוּם
אֲזַל חֲוָא
תַּחַר כְּמוֹ תחה
רְתַת רְחַל
חֲוָא נְפַק
אֲבַל בְּכָא
חַיְמַן רְמָא

AdOblationem Aſcenſionis.

14 *Poſtremò verò apparuit ipſis duodecim quum diſcumberent, & exprobrauit exiguam eorum fidem, & duriciē cordis ipſorū, quippe qui ijs qui conſpexerant eum ſuſcitatum, non credidiſſent.*

15 *Et ait illis, Proficiſcimini in vniuerſum mundum, & prædicate Euangelium meum omni creaturæ.*

16 *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* 17 *Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, & linguis nouis loquētur.* 18 *Et ſerpentes tollent: &, ſi toxicum mortiferum biberint, non nocebit eis. Manus ſuas imponent ægrotis, & ſanitati reſtituentur.*

19 *Porrò Ieſchua Dominus noſter poſtquam locutus cum eis fuiſſet, cælos conſcēdit, conſeditque à dextera Dei.* 20 *Illi verò exierunt ac prædicarunt vbique, & Dominus noſter adiuuabat eos, & confirmabat ſermones eorum per ſigna quæ ipſi edebant.*

דקורנא ² דסולקא מג

14 אֲחַרַיתַּיִן ᵇ אִתְחֲזִי לַתְרֵעסַר כַּד סָמִיכִין וְחַסַּד ᶜ לַזְעוּרוּת הֵימָנוּתְהוֹן ᵈ וְלִקְשִׁיוּת לִבְּהוֹן דְּלָהֲנִין דְּאִתְחֲזוֹהִי דְקָם
לָא ᶜ חַיֶּמְנוּ : 15 וְאֲמַר לְהוֹן ᶠ זְלוּ לְעָלְמָא כֻּלֵּהּ ᵍ וְאַכְרְזוּ סְבָרְתִי בְּכָלָּה ʰ בְּרִיְתָא :
16 אֲיְנָא דְּמְהֵימֵן ⁱ וְעָמַר חָיֵא וְאִינָא דְּלָא מְהֵימֵן ᵏ מְתְחַיֵּב : 17 אָתְוָתָא דֵּין לְאִילֵּין דְּמְהֵימְנִין הָלֵּין
נָקְפָן ˡ בְּשֻׁמִי שֵׁאדֵא ᵐ נַפְקִין וְבְלִשָׁנָא ⁿ חַדְתָא נְמַלְלוֹן : 18 וְחַוְיָתָא נָשְׁקְלִין וְאִן סַמָּא ᵒ דְּמַוְתָא ᵖ נָשְׁתִין לָא ᵠ נַהֵר

ᵃ סְלֵק
ᵇ חֲזָא ᶜ זְעַר ᵈ קְשָׁיוּתָא
ᵉ חֵימָן ᶠ אֲזַל ᵍ כְּרֵז ʰ בְּרָא
ⁱ עָמַר בלשון שבל
ᵏ חוב ˡ נְקַף ᵐ נְפַק
ⁿ חַדַּת ᵒ מוּת ᵖ שְׁתָא
ᵠ הֲרָא בלשון נזק

ܗܕܐ ܣܦܪܐ ܩܕܝܫܐ ܕܒܫܘܪܬܐ ܕܡܪܩܘܣ ܕܐܡܪ ܘܐܫܬܡܥ ܒܪܘܡܝ ܒܪܘܡܝܬ̈ܐ ܀
ܫܠܡ ܣܦܪܐ ܕܒܫܘܪܬܐ ܀

Abſolutum eſt Euangelium ſacroſanctum nuntium Marci, quod locutus eſt & annuntiauit in Roma Romanè.

Luc. 24. c. 36. Ioh. 20. c. 19.
14 *Nouissimè recumbentibus illis vndecim apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia ijs qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

14 *ὕστερον, ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον, οὐκ ἐπίστευσαν.

Mat. 28. d. 19.
15 *Et dixit eis, Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.

15 *καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.

16 *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.

16 *ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.

Acto. 16. p. 18. Actor. 2. a. 4. & 10 g. 46. Acto. 28. a. 5. Acto. 18. b. 8.
17 *Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, Linguis loquentur nouis.

17 *σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς·

18 *Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ęgros manus imponẽt, & bene habebũt.

18 *ὄφεις ἀροῦσι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.

Luc. 24. b. 51.
19 *Et Dominus quidem Iesus postquã loquutus est eis, assumptus est in cęlum, & sedit à dextris Dei.

19 *ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.

20 *Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

20 *ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ἀμήν.

יד *סוף גלי חלם אנוך ואיתיהון נסיתון על כריהא ונתחלמון׃
טו *ויתב מן ימינא דאלהא׃
טז *ערד כמו עזר
*שרד מלל אתא כמו אות
יז *ישוע דין מרן מן בתר דמלל עמהון לשמיא סלק
כ הנון דין נפקו ואכרזו בכל דוכא ומרן סעדר הוא לחון ומשר מליהון
בראתהא דעברין חזו׃

שלם אונגליון קדישא דמרקוס דמלל וכבר דהומאית ברהומא׃

Τέλος τοῦ κατὰ Μαρκον ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI
IN EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

LVCAS Syrus natione Antiochenſis,arte medicus,diſcipulus Apoſtolorum, poſtea Paulum ſecutus vſque ad conſummationem eius, ſeruiens Domino ſine crimine: nam neque vxorem vnquam habens, neque filios; ſeptuaginta & quatuor annorum obijt in Bithynia,plenus Spiritu ſancto. Qui cùm iam ſcripta eſſent Euangelia, per Matthæum quidem in Iudæa, per Marcum autem in Italia; ſancto inſtigante Spiritu in Achaiæ partibus hoc ſcripſit Euangeliũ,ſignificans etiã ipſe in principio ante ſuũ alia eſſe deſcripta. Cui extra ea quæ ordo Euangelicæ diſpoſitionis expoſcit; ea maximè neceſſitas laboris fuit,vt primùm Græcis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem Dei Chriſti manifeſtata humanitate, ne Iudaicis fabulis attenti in ſolo Legis deſiderio tenerẽtur: vel,ne hæreticis fabulis,& ſtultis ſollicitationibus ſeducti excíderent à veritate, elaboraret. Dehinc vt in prin-

IN NOMINE DOMINI
DEIQVE NOSTRI IESCHVA Meſchicho, ſigillamus Euangelium ſacroſanctum nuntium Lucæ Euangeliſtæ, quod locutus eſt, & annuntiauit Ionicè in Alexandria magna.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Lectio Matutinis Annuntiationis ipſius Zecario.

1 QVoniam plurimi voluerunt ſcribere narrationes earum actionum, in quibus nos contenti acquieuimus,
2 * Prout tradiderunt nobis ij, qui à principio ſpectatores ac miniſtri fuerunt ipſius ſer-
3 monis: * Viſum eſt etiam mihi quippe qui fuerim impensè proximus illis omnibus, ordine ſuo cuncta ad te ſcribere, victorioſiſſime
4 Theophile. * Vt recognoſcas veritatem eorũ ſermonũ quibus eruditus fuiſti. CAP. I.
5 EVit in diebus Heroudis regis Jihoudæ Sacerdos quidam nomine Zecario ex miniſterio domus Abia: vxor autem eius ex filiabus Aharoun, cuius
6 nomen erat Eliſchebaa. * Erant autẽ ambo iuſti coram Deo, & ambulantes in omnibus mãdatis eius, & in iuſtitia Domini inculpatè.

בְּשֻׁם מָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ʿ חַתְמִינַן אֲוֹנְגֶלְיוֹן קַדִּישָׁא סְבַרְתָּא
דְלוּקָס ᵇ מְסַבְּרָנָא דְמַלַּל וְסַבַּר ᶜ יוֹנָאִית בַּאלֶכְסַנְדְרִיאַ רַבְּתָא :
ᵈ מָרְיָנָא וְרַצְפָּרָא דְסוּכְרָה דַּזַכְרָיָא : קְפָלָאוֹן א
1 מָטָל דְּסַגְיָיאָ צְבוּ דְּנִכְתְּבוּן ᶠ תֻּשְׁעְיָתָא ᶠ דְּסוּעָרְנָא אִילֵין דַּחְנַן ᵍ מְפַסְּקִין בְּהוֹן : 2 אַיךְ מְדֵם דַּאשְׁלְמוּ לַן

ʿ חַתַם
ᵇ סְבַר ᶜ יוֹנַי
ᵈ קְרָא
ᵉ שָׁעֵי
ᶠ סְעַר עבראית עשה פּוּס

cipio Euangelij Iohannis natiuitate præſumpta, cui Euangelium ſcriberet, & in quo electus ſcriberet indicaret: conteſtans in ſe completa eſſe, quæ eſſent ab alijs inchoata. Cui ideo poſt baptiſmum filij Dei à perfectione generationis in Chriſto impletæ, repetendæ à principio natiuitatis humanæ poteſtas permiſſa eſt, vt requirentibus demonſtraret, in quo apprehendens erat per Nathan filium Dauid, introitu recurrentis in Deum generationis admiſſo, indiſparabilis Dei prædicans in hominibus Chriſtum ſuum, perfecti opus hominis redire in ſe per filium faceret, quæ per Dauid patrem venientibus iter præbebat in Chriſto. Cui Lucæ non immeritò & ſcribendorum Actuum Apoſtolorum poteſtas in miniſterio datur, vt Deo in Deum pleno, & filio perditionis extincto; oratione ab Apoſtolis facta, ſorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus conſummationem Apoſtolicis actibus daret, quem diu contra ſtimulum recalcitrantem Dominus elegiſſet. Quod & legentibus ac requirentibus Deum, & ſi per ſingula expediri à nobis vtile fuerat: ſciens tamen quòd operantem agricolam oporteat primùm de fructibus ſuis edere; vitauimus publicam curioſitatem, ne non tam volentibus Deum demonſtraſſe videremur, quàm faſtidientibus prodidiſſe.

PROOEMIVM BEATI LVCAE IN EVANGELIVM SVVM.

QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationem quæ in nobis completę ſunt rerum; A

Sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis: Viſum eſt & mihi aſſequuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile.

Act. 1. 8. 1. Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

FVIT in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedẽtes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.

1. Par. 24. 8. 10.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

1 ΕΠειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων·

2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,

3 ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε·

4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

5 ΕΓένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

---

7 וְלָא הֲוָה לְהוֹן בְּרָא וְאִתְּתְהוֹן עֲקָרָה וְהוֹן תְּרֵיהוֹן סָבִין יַתִּירִין בְּיוֹמָתְהוֹן׃

8 וַהֲוָה כַּד כָּהֵן קֳדָם יְיָ בְּסִדַּר פֻּלְגָּתֵיהּ׃

9 כְּמִנְהַג דִּכְהֻנְּתָא נְפַק בְּפִיס קְטֹרֶת בְּמֵיעַל הֵיכְלָא דַיְיָ׃

10 וְכָל כְּנִשְׁתָּא דְעַמָּא הֲוָה צָלֵי בְּבָרָא בְּשַׁעֲתָא דִקְטֹרֶת׃

11 וְאִתְגְּלִי לֵיהּ מַלְאָכָא דַיְיָ קָאֵם מִבָּרָא לְמַדְבְּחָא דִקְטֹרֶת׃

12 וְאִתְבְּהַת זְכַרְיָה כַּד חֲזָא וּדְחַלְתָּא נְפָלַת עֲלוֹהִי׃

13 וַאֲמַר לֵיהּ מַלְאָכָא לָא תִדְחַל זְכַרְיָה אֲרֵי אִתְקַבֶּלַת צְלוֹתָךְ וְאִתְּתָךְ אֱלִישְׁבַּע תְּיַלֵּד לָךְ בְּרָא וְתִקְרֵי יָת שְׁמֵיהּ יוֹחָנָן׃

14 וְיִהְוֹן לָךְ חֶדְוָה וְחֵידוּ וְכַמְרִירָא יְחוֹן עַל מִלְּדָהּ׃

15 אֲרֵי רַב יְהֵי קֳדָם יְיָ וְחַמְרָא וְשִׁכְרָא לָא יִשְׁתֵּי וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא יִתְמְלֵי יָתֵיהּ אַף מִבִּטְנָא דְאִמֵּיהּ׃

16 וְיָתִיב מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְיָ אֱלָהֲהוֹן׃

17 וְהוּא יְהָךְ קֳדָמוֹהִי בְּרוּחָא וְחֵילָא דְאֵלִיָּה לְאָתָבָא לִבָּא דַאֲבָהָן עַל בְּנַיָּא וְסָרְבָנַיָּא לְאִתְבָּא לְדַחְלַת קְשׁוֹט לְאַתְקָנָא לְיְיָ עַמָּא דְמִתְקַנְיָן׃

18 וַאֲמַר זְכַרְיָה לְמַלְאָכָא הַבְמָה אֵידַע דָּא אֲרֵי אֲנָא סָב וְאִתְּתִי יַתִּירָא בְּיוֹמָתַהּ׃

19 וַאֲתָבַת מַלְאָכָא וַאֲמַר לֵיהּ אֲנָא גַבְרִיאֵל דְּקָאֵם קֳדָם יְיָ וְאִתְשְׁלַחִית לְמַלָּלָא עִמָּךְ וּלְבַשָּׂרָא יָת דָּא׃

20 וְהָא תְּהֵי שָׁתֵי וְלָא תִכּוּל לְמִמַּלָּלָא עַד יוֹמָא דִי יִתְעֲבֵד דָּא חֲלָף דְּלָא הֵימַנְתְּ בְּמֵימְרִי דִּי יִשְׁתְּלְמוּן בְּעִדָּנֵיהוֹן׃

21 וַהֲוָה עַמָּא מְצַפְּיָן לְזַכַרְיָה וּמִתְהַמְּהִין עַל דְּאִתְעַכַּב בְּהֵיכְלָא׃

22 וְנָפַק וְלָא יָכִיל לְמִמַּלָּלָא עִמְּהוֹן וְיָדְעוּ דְחֶזְוָא חֲזָא בְּהֵיכְלָא וְהוּא מְרַמֵּז לְהוֹן וְקָאֵם סָתִים׃

23 וַהֲוָה כַּד שְׁלִימוּ יוֹמֵי פֻלְחָנֵיהּ אֲזַל לְבֵיתֵיהּ׃

24 וּבָתַר יוֹמָתָא הָאִלֵּין עִבְּרַת אֱלִישְׁבַּע אִתְּתֵיהּ וְאַכְתִּמַת יַרְחִין חַמְשָׁא לְמֵימַר׃

25 כְּדֵין עֲבַד לִי יְיָ בְּיוֹמַיָּא דְּחָמָא לְמַעֲבַד לִי חֲלָף לְאַעָדָאָה חִסְפִּי מִבֵּין אֲנָשָׁא׃

7 * Nullum porrò habebant filium; quandoquidem Elischebaa erat sterilis, ambóq; erant multorum dierum.

8 * Factum est autem quum ipse sacerdotio fungeretur in ordine ministerij sui coram Deo;

9 * Ritu sacerdotij accidit ei, vt componeret suffitus: & ingressus est templum Domini.

10 * Tota verò turba populi orabat foris tempore suffitus.

11 * Et apparuit ipsi Zecario Angelus Domini stans à dextera altaris suffimenti.

12 * Et conturbatus est Zecario quum vidisset eum, & tremor irruit in eum.

13 * Dixit autem ei Angelus, Ne timeas Zecario, quoniam exaudita est oratio tua, & vxor tua Elischebaa pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iouchanon.

14 * Erítque tibi gaudio & exultationi, ac plurimi gaudebunt ipsius natiuitate.

15 * Etenim futurus est magnus coram Domino; nec vinum, nec siceram bibet; & Spiritu Sanctitatis replebitur adhuc ipse in vtero matris suæ existens.

16 * Multósque ex filiis Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.

17 * Et ipse præcedet eũ in Spiritu & virtute Elijo prophetæ, vt conuertat cor patrum in filios, eósque qui sunt immorigeri ad scientiam rectorum, ac præparet Domino populum perfectum.

18 * Et ait Zecario Angelo, Quomodo istud sciam? ego enim sum senex, & vxor mea prouecta in diebus suis.

19 * Et respondit Angelus ac dixit ei, Ego sum Gabriel qui adsto coram Deo, & missus sum vt te alloquar, & hæc tibi euangelizem.

20 * Nunc silebis, nec poteris loqui, ad eum vsque diem quo hæc fiant: quia non credidisti hisce sermonibus meis, qui implebuntur tempore suo.

---

7 וּבְרָא דִּין לַיִת חַוָּא לְהוֹן מָטַל דְּאֶלִישְׁבַע עַקְרְתָא הֲוָת וְתַרֵיהוֹן סַגִּיאֵי בְּיוֹמָתְהוֹן הֲווֹ׃

8 וַהֲוָא חַוָא דִּין כַּד מְכַהֵן הֲוָא בְּטָכְסָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ קֳדָם אֱלָהָא׃ 9 כַּעֲיָנָא דְּכָהֲנוּתָא מְטָת לֵהּ דְּנְסִים
שֵׁמֶשׁ עַר עָם
לְהַיכְלֵהּ דְּמָרְיָא׃ 10 וְכָל־הֵּ כֻּנְשָׁא דְּעַמָא מְצַלֵּא הֲוָא לְבַר בְּעִדָנָא דְּבֻסְמָא׃
עִדָנָא עבראית עת
שָׁנָה
11 וְאִתְחֲזִי לֵהּ לְזַכְרְיָא מַלְאכָא דְּמָרְיָא דְּקָאֵם מִן יְמִינָא דְּמַדְבְּחָא דְּבֻסְמָא׃
12 וְאִשְׁתְּגַשׁ זְכַרְיָא כַּד חֲזָיֵהּ וְדַחְלְתָא נְפָלַת עֲלוֹהִי׃ 13 וַאֲמַר לֵהּ מַלְאכָא לָא תְּדַחַל זְכַרְיָא מָטַל דְּאִשְׁתְּמַעַת
שְׁמַע
צְלוֹתָךְ וְאִנְתְּתָךְ אֱלִישְׁבַע תְּאַלְדִי לָךְ בְּרָא וְתִקְרָא שְׁמֵהּ יוֹחָנָן׃
צְלָא יְלַד
14 וְתֶהֱוֵא לָךְ חַדוּתָא וְרַוָחָא וְסַגְיָאָא נְחָרִין בְּמוֹלַדְהּ׃ 15 נֶהֱוֵא גֵּיר רַב קֳדָם מָרְיָא וְחַמְרָא וְשִׁכְרָא לָא
תֵּי יְלַד

7 * Et non erat illis filius: eò quòd esset Elisabet sterilis,& ambo processissent in diebus suis.

8 * Factum est autem : cùm sacerdotio fungeretur †in ordine vicis suæ ante Deum;

9 * Secundùm consuetudinem sacerdotij, sorte exijt vt incẽsum poneret ingressus in templum Domini.

10 * Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi.

11 * Apparuit autem illi Angelus Domini, stans à dextris altaris incensi.

12 * Et Zacharias turbatus est,videns: & timor irruit super eum.

13 * Ait autem ad illum Angelus, Ne timeas Zacharia , quoniam exaudita est deprecatio tua : & vxor tua Elisabet pariet tibi filium , & vocabis nomen eius Iohannem.

14 * Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. B

15 * Erit enim magnus coram Domino· & vinum & siceram non bibet : & Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.

16 * Et multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.

17 * Et ipse præcedet ante illum in Spiritu & virtute Eliæ : vt conuertat corda patrum in filios , & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam.

18 *Et dixit Zacharias ad Angelum, Vnde hoc sciam ? ego enim sum senex : & vxor mea processit in diebus suis.

19 * Et respondens angelus dixit ei , Ego sum Gabriel qui asto ante Deum : & missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare.

20 * Et ecce , eris tacens , & non poteris loqui vsque in diem quo hæc fiant: pro eo quòd non credidisti verbis meis, quę implebuntur in tempore suo.

Exo. 30. c. 17. Leui. 16. d. 17.

Zacharias

Infr. c. 36

Mat. 11. b. 14. Mal. 4. b. 6.

7 * καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον· καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ·

9 * κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου·

10 * καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.

11 * ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.

12 * καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.

13 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου. καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην.

14 * καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται.

15 * ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.

16 * καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.

17 * καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

18 * καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

19 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.

20 * καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

---

16 וְסַגְיָא מִן בְּנֵי יִסְרָיֵל נַפְנֵא אֱנוּן לְוָת מָרְיָא אֱלָהֲהוֹן ׃
17 וְהוּ נָאזַל קֳדָמוֹהִי בְּרוּחָא וַחֲיָלָא דְּאֵלִיָּא נְבִיָּא ᵃ דְּנַפְנֵא לֵבָא דַּאֲבָהָא עַל בְּנַיָּא וְלָאֵילִין דְּלָא ᵇ מְהֵפְּיסִין
לְיַדָּעָתָא דְּכָאנֵא וַנְטַיָּב לְמָרְיָא עַמָּא גְּמִירָא ׃
18 וְאֲמַר זְכַרְיָא לְמַלְאכָא אֵיכָנָא ᶜ אִדַּע הָדָא אֲנָא גְּבַר אִיתַי סָבָא וְאִנַּתְתִּי סְגִיאַת בְּיוֹמָהָה הִי ׃
19 וַעֲנָא מַלְאכָא וְאֲמַר לֵהּ אֲנָא גַּבְרִיאֵיל דְּקָאֵם ᵈ אֲנָא קֳדָם אֱלָהָא ᵉ וְאִשְׁתְּלַחֵת דַּאֲמַלֵּל עִמָּךְ ᶠ וּלְאַבְּרָךְ
20 ᶠ מֵכָיל הֲוֵית שָׁתִיק וְלָא תְּשַׁכַּח לְמִמַּלְלוּ עַדְמָא לְיוֹמָא דְּהָלֵין נֶהֱוֵין עַל דְּלָא הֵימַנְתְּ ᵍ לְמִלַּי הָלֵין
דְּמִתְמַלְיָן בְּזִבְנְהוֹן ׃

ᵃ פַּנָּא ᵇ טְפַּשׁ
ᶜ נְרַע
ᵈ שְׁלַח ᵉ סְבַר
ᶠ מֵכִיל עבראית ועתה
ᵍ מְלַל ʰ מְלָא

21 * Populus autem ſtabat, ac præſtolabatur ipſum Zecario, & mirabantur ſuper retardatione ipſius in templo.

22 * Quum exiret autem Zecario non poterat alloqui eos, & intellexerunt eum viſionem vidiſſe in templo, & ipſe nutu innuebat eis: & manſit mutus.

23 * Quúmque impleti fuiſſent dies miniſterij eius, venit domum ſuam.

24 * Et factum eſt poſt dies illos vt vterum ferret Eliſchebaa vxor ipſius, & occultaret ſeſe quinque menſibus, ac diceret.

25 * Nempe iſta fecit mihi Dominus diebus quibus reſpexit me vt auferret opprobrium meum inter homines.

Ad Annuntiationem Deiparæ.

26 * Menſe autem ſexto miſſus eſt Gabriel Angelus à Deo in Galilæam in vrbem nomine Nozerath:

27 * Ad virg nem deſponſatam viro nomine Jauſeph è domo Dauid, & nomen virginis erat Mariam.

28 * Et ingreſſus eſt ad eam, & dixit ei, Pax tibi, ô plena gratia, Dominus noſter tecum eſt, benedicta es inter mulieres.

29 * Illa verò quum vidiſſet, turbata eſt eius ſermone, & meditabatur qualis eſſet pax iſta [ſalutatio.]

30 * Et dixit ei Angelus, Ne timeas Mariam, inueniſti enim gratiam apud Deum.

31 * Ecce enim concipies vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius JESCHVA.

32 * Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur, eiáque dabit Dominus Deus thronum Dauid patris ipſius.

33 * Et regnabit ſuper domum Jaakoub in æternum, & regni eius non erit finis.

34 * Dixit Mariam ad Angelum, Quomodo fiet iſtud, quandoquidem vir non eſt mihi cognitus?

35 * Reſpondit Angelus, & dixit ei, Spiritus Sanctitatis veniet, & virtus Altiſſimi obumbrabit ſuper te: propterea is qui naſciturus eſt ex te ſanctus ipſe, ac Filius Dei vocabitur.

36 * Et ecce Eliſchebaa cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic eſt menſis ſextus ei quæ vocatur ſterilis.

---

21 וְעַמָּא דְּיִן קָאֵם הֲוָא וְמִסְתַּכְּלִין עַל[k] תּוֹחֲרְהֵה דִּבְהֵיכְלָא׃ 22 כַּד נְפַק דְּיִן זְכַרְיָא לָא[l] מְשְׁכַּח
[k] תְּמַהּ [l] אֵחַר [i] שְׁכַח
23 דְּיִתְכְּלוּן[m] וְאִסְתַּכְּלוּ[n] דְּחֶזְוָא חֲזָא בְּהֵיכְלָא וְהוּ מְרַמֵּז רַמֵּז הֲוָא לְהוֹן וְקָוֵי כַּד חֲרֵשׁ׃ 23 וְכַד[o] אִתְמַלְיוּ יוֹמָתָא
[m] סְכַל [n] חֲזָא [o] מְלָא
[p] טְשָׁא
24 דְּתְשְׁמְשְׁתֵּהּ אִתָּא לְבֵיתֵהּ׃ 24 וַהֲוָא מִן בָּתַר יוֹמָתָא הָנוֹן בָּטְנַת אֱלִישְׁבַע אַנְתְּתֵהּ[p] וַאִטַּשְׁיָא הֲוָת נַפְשָׁהּ יַרְחָא חַמְשָׁא
[q] נְסַב
25 וַאֲמָרָא הָוַת׃ 25 דְּהָלֵין עֲבַד לִי מָרְיָא בְּיוֹמָתָא דְּחָר בִּי[q] לְמֶסַב חֶסְרִי דְּבֵית בְּנֵינָשָׁא׃
[r] דְּטוּבְרֵהּ דְּיַלְדַת אֱלַחָא ב
[s] סְבַר
26 בְּיַרְחָא דֵּין[s] דְּאִשְׁתָּא[t] אֶשְׁתְּלַח גַּבְרִיאֵל סַלָּאכָא מִן לָוָת אֱלָהָא לְגַלִּילָא[u] לְמָרִינְתָּא דְּשְׁמַהּ נָצְרַת׃ 27 לְוָת[t] שֵׁת[u] שְׁלַח[v] נַן
[w] רַם
בְּתוּלְתָא דְּמְכִירָא לְגַבְרָא דְּשְׁמַהּ יוֹסֵף מִן בַּיְתֵהּ דְּדָוִיד וְשְׁמַהּ לַבְתּוּלְתָא[x] מַרְיַם׃ 28 וְעַל לְוָתַהּ מַלָּאכָא וְאַמַר לַהּ

21 * Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

22 * Egreſſus autem nō poterat loqui ad illos, & cognouerunt quòd viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.

23 * Et factum eſt: vt impleti ſunt dies officij eius, abijt in domum ſuam.

24 * Poſt hos autem dies concepit Eliſabet vxor eius: & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:

25 * Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

21 * καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.

22 * ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός.

23 * καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

24 * μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα·

25 * ὅτι οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

26 * In menſe autem ſexto, miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,

Mat. 1. c. 18.

27 * Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid: & nomen virginis, Maria.

28 * Et ingreſſus angelus, ad eam dixit, Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

vidiſſet

29 * Quę cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

30 * Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum.

Iſai. 7. c. 14. Infr. 2. c. 21. Marc. 1. d. 21.

31 * Ecce concipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius IESVM.

32 * Hic erit magnus; & filius Altiſsimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius:

Dan. 7. d 14. & g. 27. Mich. 4. b. 7.

33 * Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.

34 * Dixit autem Maria ad angelū: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?

35 * Et reſpondens angelus, dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſsimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur D Filius Dei.

36 * Et ecce Eliſabet cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis, ſextus eſt illi quæ vocatur ſterilis.

26 * Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρέτ,

27 * πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου Δαβίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, Μαριάμ.

28 * καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετά σου, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.

29 * ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

30 * καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ.

31 * καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

32 * οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

33 * καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

34 * εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;

35 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.

36 * καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ, τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.

שָׁלֵם לִבִּי מַלֵּאת טִיבוּתָא מָרַן עַמֵּכִי בְּרִיכַת בְּנֵשָׁא׃ 29 הִיא דִין כַּד חֲזָת אִתְרַהֲבַת בְּמִלָּתֵהּ וּמִתְחַשְׁבָא חֲוַרְ
דְּמָנוּ שְׁלָמָא הָנָא׃ 30 וַאֲמַר לָהּ מַלְאָכָא לָא תְּדַחֲלִין מַרְיָם אֲשְׁכַּחְתִּי גִיר טִיבוּתָא לְוָת אֱלָהָא׃ 31 הָא
גִיר תְּקַבְּלִין בִּטְנָא [a] וְתֵאלְדִין בְּרָא וְתֶקְרִין שְׁמֵהּ יְשׁוּעַ׃ 32 הָנָא נֶהֱוֵא רַב וּבְרֵהּ [b] דְּעֶלְיָא נֶתְקְרָא וְיִתֶּל לֵהּ מָרְיָא
אֱלָהָא כּוּרְסְיֵהּ דְּדָוִיד אֲבוּהִי׃ 33 וְנִמְלֹךְ עַל בֵּיתֵהּ דְּיַעֲקוֹב לְעָלַם וְלִמְלְכוּתֵהּ סוֹף לָא נֶהֱוֵא׃ 34 אֲמְרָא מַרְיָם
לְמַלְאָכָא אֵיכְנָא תֶּהֱוֵא הָדָא דְּגַבְרָא לָא חֲכִים לִי׃ 35 עָנָא מַלְאָכָא וַאֲמַר לָהּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא [c] תֵּאתֵא וְחֵילָהּ
דְּעֶלְיָא [d] נְגַן עֲלַיכִי מֵטֶל הָנָא הַו דְּמִתְיְלֵד מֶנֵּכִי קַדִּישָׁא הוּ וּבְרֵהּ דַּאלָהָא נֶתְקְרָא׃
36 וְהָא אֱלִישְׁבַע אַתְנָתְכִי אַף הִי בְּסֵנָא בְּרָא בְּסֵיבוּתָהּ וְהָנָא יַרְחָא [e] דְּאִשְׁתָּא לָהּ לְהַי דְּמִתְקַרְיָא עַקְרְתָא׃

[a] רַהַב
[b] יִלַּד עֶלְיוֹן
[c] אֵתֵא נַגַּן וּפְעָמוֹ הוּא חֵילָהּ דְּעֶלְיוֹן נֶעֱבַד עָלַיְכִי גְּבוֹנָא;
[d] שֵׁת עִבְרִית שש

37 * Quoniam Deo nihil eſt difficile.
38 * Ait Mariam, Ecce ego ſum ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Et abijt Angelus ab ea.

Profectio ipſius Mariam ad Eliſchebaa.

39 * Surrexit autem Mariam in diebus illis, & profecta eſt ſtudioſè in montem in ciuitatem Iihoudææ. 40 * Et ingreſſa domum Zecario, petijt pacem ipſius Eliſchebaa.
41 * Et factum eſt quum audiret Eliſchebaa ſalutationem ipſius Mariam, vt exultaret fœtus in vtero eius, & repleta eſt Spiritu 42 Sanctitatis. * Exclamauítque alta voce, & dixit ipſi Mariam: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus eſt fructus qui eſt in 43 vtero tuo. * Undenam hoc mihi, vt mater Domini mei veniat ad me?
44 * Ecce enim quum incidit vox ſalutationis tuæ in aures meas, gaudio magno ſubſultauit fœtus in vtero meo.
45 * Et ô felix quæ credidit, quia futurum eſt complementum earum rerum, quæ dictæ 46 ſunt ei à Domino. * Et ait Mariam, Magnificat anima mea Dominum.
47 * Et exultauit ſpiritus meus in Deo Ser- 48 uatore meo. * Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. ecce enim ex hoc tempore beatitudinem mihi tribuent omnes generationes.
49 * Quia egit apud me magnifica ille qui po- 50 tens eſt, & ſanctum nomen eius. * Et miſericordia eius in ætates & generationes ſuper 51 eos, qui timent ipſum. * Fecit victoriam brachio ſuo, & diſſipauit ſuperbos mente cordis 52 ipſorum. * Deturbauit potẽtes de cathedris, 53 & exaltauit humiles. * Eſurientes ſaturauit 54 bonis, & diuites dimiſit inaniter. * Adiuuit Iſroiel ſeruum ſuum, & recordatus eſt miſe- 55 ricordiæ ſuæ. * Sicut locutus eſt cum patribus noſtris, cũ Abrohom, & cũ ſemine eius in ſæ- 56 culum. * Manſit aũt Mariam apud Eliſchebaa quaſi mẽſes tres, et reuerſa eſt domũ ſuã.

Matutinis Natiuitatis ipſius Iouchanõ.

57 * Ipſi autem Eliſchebaa factum eſt tempus pariendi, & peperit filium.
58 * Et audierunt vicini, filijque cognationis eius, Deum magnificaſſe gratiam ſuam erga eam, & congratulabantur ei.

---

37 מְטֻל דְּלָא עָטֵל לַאלָהָא מִדֶּם׃ 38 אָמְרָא מַרְיָם הָא אֶנָא אַמְתֵּה דְמָרְיָא נֶהֱוֵא לִי אַיךְ מָלְתָךְ וְאזַל מַלְאכָא
מִן לְוָתָהּ׃ [a] אֶזַל ג מְאזַלְתֵּה דְמַרְיָם אֵיד אֱלִישְׁבַע
39 [b] קָמַת דֵּין מַרְיָם בְּהוֹן יְוֹמָתָא הָנוּן וְאזַלַת בְּטוּלָאוּת לְטוּרָא לַמְרִינְתָא דִיהוּד׃ 40 וְעָלַת לְבֵיתֵהּ דַּזְכַרְיָא [b] קֳם
וְשַׁאלַת שְׁלָמָהּ דְאלִישְׁבַע׃ 41 וַהֲוָא דְכַד שְׁמָעַת אֱלִישְׁבַע שְׁלָמָהּ דְמַרְיָם דָּץ עוּלָא בְּכַרְסָהּ [c] וְאִתְמַלְיַת רוּחָא [c] מְלָא
דְקוּדְשָׁא׃ 42 [d] וְקָעָת בְּקָלָא [e] רָמָא וְאמְרַת לְמַרְיָם מְבָרְכְתָא אַנְתְּי בְּנֻשָּׁא וּמְבָרַךְ הוּ פְּארָא דִּבְכַרְסֵכִי׃ [d] קָעָא [e] רָם
43 אֵימָכָא לִי הָדָא דְאִמֵּהּ דְמָרִי תֵּיתֵא לְוָתִי׃ 44 הָא גֵּיר כַּד נְפַל קָלָא דִּשְׁלָמֵכִי בְּאוְדָנַי בְּחַדּוּתָא רַבְתָא דָּץ עוּלָא
בְּכַרְסִי׃ 45 וְטוּבֵיהּ לַאיְרָא [f] דְהַיְמְנַת דְּהֲוָא שׁוּלְמָא לַאיְלִין דְּאִתְמַלַּל עִמַּהּ כֵּן לְוָת מָרְיָא׃ 46 וְאמְרַת מַרְיָם [g] מְוּרְבָא [f] הֵימִן רְבָא

37 * Quia nõ erit impossibile apud Deũ omne verbum.

37 * ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.

38 * Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.

38 * εἶπε δὲ μαριάμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου· καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

39 * Exurgens autem Maria in diebus illis, abijt in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda:

39 * Ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὸ ὀρεινὸν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα.

40 * Et intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth.

40 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ.

41 * Et factum est: vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius: & repleta est Spiritu sancto Elisabeth.

41 * καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ.

42 * Et exclamauit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

42 * καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

43 * Et vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me?

43 * καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με;

44 * Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.

44 * ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

credidisti tibi

45 * Et beata quæ †credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt †ei à Domino.

45 * καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

46 * Et ait Maria:
Magnificat anima mea Dominum.

46 * καὶ εἶπε μαριάμ, Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.

47 * Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.

47 * καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου·

48 * Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. ecce enim ex hoc beatã me dicent omnes generationes.

48 * ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

49 * Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.

49 * ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

in progenies & progenies

50 * Et misericordia eius †à progenie in progenies, timentibus eum.

50 * καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

51 * Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.

51 * ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

52 * Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

52 * καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς.

Isai. 51. b. 9. Psal. 32. b. 10. Isai. 29. c. 15. Psal. 33. b. 11. 2. Reg. 2. b. 5. recordatus

53 * Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit inanes.

53 * πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

54 * Suscepit Israel puerum suũ, †memorari misericordiæ suæ.

54 * ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους,

55 * Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula.

55 * (καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ) εἰς τὸν αἰῶνα.

Isai. 30. d 18. & 41. b. 8. & 54 b. 5.

56 * Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reuersa est in domum suam.

56 * ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

F

Ier. 31. a. 3. & d 20 Psa. 131. c. 11.

57 * Elisabeth autẽ impletum est tempus pariendi: & peperit filium.

57 * Τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὸν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.

58 * Et audierunt vicini & cognati eius quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.

58 * καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

---

a חֲרָא b חַוָּא c מְכַּךְ
d נְתַל"ר (ומזה רַיְרַב חֲלָף רבוב)
e חֵיל f רָעָא (בלשון ראה)
g טעמו ריקם
h קָנָא
i וּלַד

47 וְחֶדְוַת רוּחִי בֶּאֱלָהָא k מַחְיָנִי׃
48 דְּחַר l בְּמוּכְכָא וַאֲמְתֵהּ הָא גְּיָר מִן הָשָׁא טוּבָא n נְחֶלְנָ
49 דְּעָבַד לְוָתִי r רַוְרְבָתָא הוּ s וְקַדִּישׁ שְׁמֵהּ׃
50 וְחָנָנֵהּ לְדָרָא וְשָׁרְבָתָא עַל
51 סְחֶף תַּקִּיפָא מִן כּוּרְסָוָתָא
52 עָבַד זְכוּתָא בִּדְרָעֵהּ וּבְדַר חֲטִירֵי u בְּתַרְעִיתָא דִּלְבָהוֹן׃
53 בְּפָנֵא סַבַּע טָבָתָא וְעַתִּירֵא w שָׁרָא x מְפַיְּקָאִית׃
54 עַדַּר לְיִסְרָיֵל עַבְדֵּהּ וְאִתְדְּכַר
55 אֵיךְ דְּמַלֵּל עִם אֲבָהָתָן עִם אַבְרָהָם וְעִם זַרְעֵהּ לְעָלַם׃
56 קַוְיַת דֵּין מְרִיָם לְוָת אֱלִישְׁבַע
57 אֱלִישְׁבַע דֵּין הַוָא הָוָא
58 וְשָׁמְעוּ שְׁכֶנֵיהּ וַבְנֵי טוּהֲמָהּ דְּאִסְגִּי אֱלָהָא חֶנָּנֵהּ לְוָתָהּ c וְחַדִּין הֲווֹ עִמָּהּ׃

k וְרַחַת l בְּמוּכְכָא m רַוְרְבָתָא n נְחֶלְנָ o בְּתַרְעֵיתָא p מְפַיְּקָאִית q קַוְיַת r דְּעָבַד s וְקַדִּישׁ t בְּפָנֵא u בְּתַרְעֵיתָא v עַדַּר w עַתִּירֵא x שָׁרָא y מְרִיָם z לְוָת a וְרַחַת b וְאִלְדַת c וְחַדִּין

59 * Et factum est die octauo vt venerint circunciſuri puerulum, & vocarunt eum nomine patris ipſius, Zecario. 60 * Et reſpondit mater eius, ac dixit eis, Non ita, ſed vocabitur Iouchanon. 61 * Et dicunt ei, Nemo eſt in proſapia tua qui vocetur hoc nomine.
62 * Innuebant itaque patri eius quomodo vellet ei nomen imponi.
63 * Petiṭq; codicillos, & ſcripſit, inquiens, Iouchanon eſt nomẽ eius. Et miratus eſt vnuſquiſque. 64 * Et illico apertum eſt os eius, & eius lingua, & loquutus eſt, benedixítque Deo. 65 * Et exſtitit pauor ſuper omnes vicinos eorum, & in vniuerſo monte Iſhoudæa iſta prolata ſunt.
66 * Omnes autem qui audierunt cogitabant in corde ſuo, ac dicebant, Quiſnam futurus eſt puerulus iſte? & manus Domini erat cum eo. 67 * Et repletus eſt Zecario pater eius Spiritu Sanctitatis, ac vaticinatus eſt, dicens,
68 * Benedictus Dominus Deus Iſroiel, quippe qui viſitauerit populum ſuum, fecerítque redemptionem eius. 69 * Et erexerit nobis cornu ſalutis in domo Dauid ſerui ſui.
70 * Sicut locutus eſt per os vatum ſuorum ſanctorum, qui à ſæculo fuerunt:
71 * Se nos liberaturum ab hoſtibus noſtris, & è manu omnium, qui oderunt nos.
72 * Ac miſericordia ſua vſurum cum patribus noſtris, ſeque memorem futurum teſtamenti ſui ſancti.
73 * Necnon iuriſiurandi quod iurauit Abrohom patri noſtro, ſe daturum nobis.
74 * Vt liberaremur de manu inimicorum noſtrorũ & abſq; timore ſeruiremus corã eo,
75 * Omnibus diebus noſtris cum iuſtitia.
76 * Tuque puerule, Propheta Altiſſimi vocaberis, quandoquidem ambulabis ante faciẽ
77 Domini, vt pares viam eius. * Vt des cognitionẽ vitæ populo ſuo in remiſſionem peccatorum eorum. 78 * Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri quibus inuiſit nos oriens
79 ex alto: * Vt luceat eis qui ſunt in tenebris, & in vmbris mortis ſedent, vt dirigat pedes
80 noſtros in viam pacis. * Puerulus autem creſcebat, & corroborabatur Spiritu & in deſerto fuit ad hunc vſque diem quo ſe oſtenderet apud Iſroiel.

---

59 וַהֲוָא לְיוֹמָא דַּהֲמָנְיָא וְאַתוֹ [d] לְמָגְזְרֵהּ לְטַלְיָא [c] וְקָרִין לֵהּ בְּשְׁמָא דַּאֲבוּהִי זְכַרְיָא ׃ 60 וַעֲנָת אִמֵּהּ [a] גְּזַר [c] קְרָא
וְאָמְרָא לְחוֹן לָא הָכַנָּא אֶלָּא נֶתְקְרֵא יוֹחָנָן ׃ 61 וְאָמְרוּ לָהּ דְּלֵית אֱנָשׁ דְּמִתְקְרָא בְּשִׁרְכְּתָכִי בְּשְׁמָא הָנָא ׃
62 וְרָמִזוּ לַאֲבוּהִי דְּאֵיכָנָא [f] דְּנִשַׁמְיוּהִי ׃ 63 וְשָׁאל [g] פִּנְקִיתָא וְכָתַב וְאָמַר יוֹחָנָן הוּ שְׁמֵהּ וְאִתְדַּמַּר כֻּלָּנָשׁ ׃ [f] שְׁמִי [g] עברית לוח סופר
64 וּמֵחָדָא אִתְפַּתַּח פּוּמֵהּ וְלִשָׁנֵהּ וּמַלֵּל וּבָרֵךְ לֵאלָהָא ׃ 65 וַהֲוָת [h] דָּחְלָתָא עַל כָּלְהוֹן שְׁכֵבֵי הוֹן וְכָכְלֵה [h] דְּחַל
טוּרָא דִּיהוּד הָלִין מָתְמַלְלָן הָוֵי ׃ 66 וְכָלְהוֹן דַּשְׁמַעוּ מָתְחַשְׁבִין הָוֵו בְּלֵבְהוֹן וְאָמְרִין מָנָא כַּי נֶהֱוֵא טַלְיָא הָנָא
וְאִידֵהּ דְּמָרְיָא אִית הָוָת עִמֵּהּ ׃ 67 וְאִתְמְלִי זְכַרְיָא אֲבוּהִי רוּחָא דְּקוּדְשָׁא [k] וְאִתְנַבִּי וְאָמַר ׃ 68 מְבָרַךְ [i] מְלָא [k] נְבָא
הוּ מָרְיָא אֱלָהָא דְיִסְרָיֵל דַּסְעַר עַמֵּהּ וַעֲבַד לֵהּ [l] פּוּרְקָנָא ׃ [m] 69 וְאָקִים לַן קַרְנָא דְּפוּרְקָנָא בְּבֵיתֵהּ דְּדָוִיד עַבְדֵּהּ ׃ [i] פְּרֵק [m] קֶם

Gen. 17. c. 19. & 22. c. 16. Sup. b. 14

59 * Et factum est: in die octauo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui, Zachariam.

59 * καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ζαχαρίαν.

60 * Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes.

60 * καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχὶ ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.

61 * Et dixerũt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.

61 * καὶ εἶπον πρὸς αὐτὴν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.

62 * Innuebant autẽ patri eius, quẽ vellet vocari eum.

62 * ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

63 * Et postulans pugillarem, scripsit dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi.

Sup. b 13

63 * καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψε, λέγων, ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες.

64 * Apertum est autem ilico os eius, & lingua eius: & loquebatur benedicens Deũ.

64 * ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διηνοίχθη, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

65 * Et factus est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia mõtana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc.

65 * καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

66 * Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes: Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus Dñi erat cum illo.

66 * καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

67 * Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto: & prophetauit, dicens:

67 * καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, λέγων.

Infr. 2. d. 30. Mat. 1. d. 21.

68 * Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ.

68 * εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο, καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

69 * Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui.

69 * καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ.

Psa. 131. d. 17. Psa. 73. c. 12.

70 * Sicut locutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt, prophetarum eius;

70 * καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,

Ierc. 23. a. 6. & 30 b. 10.

71 * Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos:

71 * σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς·

72 * Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: & memorari testamenti sui sancti.

72 * ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.

Gen. 22. c. 16. Ier. 31. f. 33. Heb. 6. c. 13. & d. 17.

73 * Iusiurandũ quod iurauit ad Abrahã patrẽ nostrum, daturum se nobis.

73 * ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν,

74 * Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi,

74 * ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ,

1. Pet. 1. c. 15.

75 * In sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.

75 * ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Mal. 4. b. 5. Sup. b 17

76 * Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciẽ Domini parare vias eius,

76 * καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ προ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ·

77 * Ad dandã sciẽtiam salutis plebi eius, in remissionẽ peccatorũ eorum.

77 * τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν·

Zacha. 3. d. 9. & 6. c. 12. Mala. 4. a. 2.

78 * Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriẽs ex alto,

78 * διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους·

79 * Illuminare his qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

79 * ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80 * Puer autem crescebat & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque in diem ostensionis suæ ad Israel.

80 * τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

---

70 אַיִךְ דְּמַלֵּל בְּפוּמָא דִנְבִיּוֹהִי קַדִּישֵׁא דְמִן עָלַם׃

71 דְּנִפְרָקָן מִן בְּעַל דְּבָבִין וּמִן אִידָא דְּכֹלְהוֹן סָנְאִין׃

72 וְעָבַד חֶנָּנֵהּ עִם אֲבָהַיִן וְעָהַד לִדְיַתִיקוּתִי קַדִּישְׁתָּא׃

73 [n] וּמוֹמָתָא דִּימָא לַאֲבְרָהָם אֲבוּן [o] דְּנָתֵל לַן׃

74 דְּנֶחְפְּרַק מִן אִידָא דִבְעֲלֵי דְּבָבִין יַתְלָא [p] נְפְלוּחַ קֳדָמוֹהִי׃

75 כְּלְהוֹן יוֹמָתַן [q] בְּכָאנוּתָא׃

76 וְאַנְתְּ טְלָיָא נְבִיֵּהּ [r] דְּעֶלְיָא תֶּתְקְרֵא [s] תְּאזֵל גֵּיר קֳדָם פַּרְצוּפֵּהּ דְּמָרְיָא דְּחַטָּיֵב אוֹרְחֵהּ׃

77 דְּנֶהֱל מַדְעָא דְּחַיֵּא לְעַמֵּהּ בְּשׁוּבְקָנָא דְּחִטָּהַיְהוֹן׃

78 בְּרַחֲמֵא דְּחִנָּנָא דֵאלָהַן דְּכְהוֹן נֶסְעָרָן [t] דְּנָחֵא מִן

79 [x] לְמִנְהַרוּ לַאילִין דִּבְחֶשׁוּכָא וְכַטְלָלָא דְּמוֹתָא יַתְבִין [y] דְּנֶהֱרוּץ רַגְלַיִן בְּאוֹרְחָא דְּשְׁלָמָא׃

80 טְלָיָא דֵּין רָבָא הֲוָא וּמְתְחַיֵל בְּרוּחָא וּבְחוּרְבָא אֵימוֹהִי הֲוָא עַדְמָא לְיוֹמָא [z] דְּהַתְחְוִיתֵהּ דְּלוֹת יִסְרָאֵל׃

[n] ומומתא [o] נתל
[p] פלח [q] כון
[r] עלא [s] אזל
[t] דנח עבראית זנח
[x] רם [y] נהר ותרץ
[z] חוא

Matutinis feſto Natiuitatis.

CAP. II.

1 FActum eſt autem in diebus illis, vt exiret edictum ab Auguſto Cæſare vt deſcriberetur vniuerſus populus poſſeſſionis eius.

2 * Hæc deſcriptio prima facta eſt ſub præfectura Kyreni in Syria.

3 * Et proficiſcebatur vnuſquiſque, vt deſcriberetur, in ſuam ciuitatem.

4 * Aſcendit autem & ipſe Jauſeph à Nozerath Galilææ, ad Jihoudæam in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethlechem (quandoquidem erat ex domo, & ex proſapia ipſius Dauid.)

5 * Cum Mariam ſponſa ſua vterum ferente, vt illic deſcriberetur.

6 * Et factum eſt dum illic eſſent, vt implerentur dies, quibus ipſa pareret.

7 * Peperítque filium ſuum primogenitum, ac inuoluit eum faſciis, & reclinauit eum in præſepi, quia non erat eis locus vbi habitarent.

8 * Erant autem paſtores in ea regione qui degebant illic, & cuſtodiebant cuſtodias noctis ſuper greges ſuos.

9 * Et ecce Angelus Dei venit ad eos, gloriáque Domini illuxit eis, ac timuerunt timore magno.

10 * Et dixit eis Angelus, Ne timeatis: ecce enim annuntio vobis gaudium magnum quod futurum eſt toti mundo.

11 * Natus eſt enim vobis hodie Redemptor, qui eſt Dominus Meſchicho in ciuitate Dauid.

12 * Et hoc erit vobis ſignum, Jnuenietis infantem inuolutum faſciis, & poſitum in præſepi.

13 * Et derepentè apparuerunt cum Angelo multi exercitus cæleſtes glorificantes Deum ac dicentes:

14 * Gloria Deo in excelſis, & ſuper terram pax, & voluntas bona hominibus.

15 * Et factum eſt quum diſcederent ab eis Angeli in cælos vt locuti ſint paſtores vnus ad aliũ, dixerintq;, Proficiſcamur vſq; in Bethlechem, & videamus ſermonem iſtum qui factus eſt, prout Dominus patefecit nobis.

וסַפְּרָא דְעַאנָא דְיֵלְדָא ר קפלאון ב

1 הַוָא דִין בְּיוֹמָתָא הָנוּן נַפַּק פּוּקְדָנָא מִן אַגוּסְטוֹס קֵסַר דְּנֶהֱכְתֵּב כֻּלֵּה עַמָּא דְאוּחְדָנֵה ׃ 2 הָדָא מְכְתְּבָנוּתָא קַדְמָיְתָא הַוָת בְּהַגְמָנוּתָא דְקוּרִינָוס בְּסוּרְיָא ׃ 3 וַאזֵל הֲנָא כֻּלָּנָשׁ דְּנֶהֱכְתֵּב בַּמְדִינְתֵּהּ ׃ 4 סְלֵק הֲנָא דִין וְאַף יוֹסֵף מִן נָצְרַת דַּגְלִילָא לִיהוּד לַמְדִינְתֵּהּ דְּדָוִיד דְּמִתְקְרֵיָא בֵּית לְחֶם מְטֻל דְּאִיתוֹהִי הֲנָא מִן בַּיְתֵּהּ וּמִן שַׁרְבְּתֵּהּ דְּדָוִיד ׃ 5 עִם מַרְיָם דְּמְכִירְתֵּהּ כַּד בַּטְנָא דְתַמָּן נֶהֱכְתֵּב ׃ 6 וַהֲוָא דְכַד תַּמָּן אֲנוּן הֲוָא אִתְמַלְיוּ יוֹמָתֵהּ דְּתֵאלַדְוִי ׃ 7 וְיָלְדַת בְּרַהּ בּוּכְרָא וְכַרְכְתֵּהּ בְּעָזְרוּרֵא וְאַרְמֵיהּ בְּאוּרְיָא מְטֻל דְּלֵית הֲנָא לְהוֹן דּוּכְתָּא אֵיכָא דְּשָׁרִין הֲוּוּ ׃ 8 וְרַעְוָתָא דִין אִית הֲוּוּ בֵּהּ בַּאתְרָא דְּשָׁרִין הֲוּוּ תַּמָּן וְנָטְרִין הֲוּוּ מַשְׁרָתָא דְּרַעְיָא דְּעִדְרֵיהוֹן ׃ 9 וְהָא מַלְאֲכָא דַּייָ אִתְחֲזִי לְהוֹן וְיֵקָרָא דַּייָ נְהַר עֲלֵיהוֹן וְדָחֲלוּ דְחִלְתָּא רַבְּתָא ׃ 10 וַאֲמַר לְהוֹן מַלְאֲכָא לָא תִדְחֲלוּן אֲרוּ אֲנָא מְבַשַּׂר לְכוֹן חֶדְוְתָא רַבְּתָא דְּתֶהֱוֵי לְכָל עַמָּא ׃ 11 דְּיֵלִיד לְכוֹן יוֹמָא דֵין פָּרְקָנָא דְּהוּא מְשִׁיחָא מָרֵא בְּמַדִּינְתָּא דְּדָוִיד ׃ 12 וְדָא לְכוֹן אָתָא דְּתַשְׁכְּחוּן טְלֵא דְּאִתְכְּרִיךְ וְשָׁרֵא בְּמַשְׁרְיָתָא ׃ 13 וְהָא בְּבַר מִן מַלְאֲכָא עִם חֵילָא דְּשׁוּמַיָּא מְשַׁבְּחִין לֵאלָהָא וְאָמְרִין ׃ 14 תֻּשְׁבְּחָתָא לֵאלָהָא בְּרוּמֵי וְעַל אַרְעָא שְׁלָמָא וְרַעְוָתָא בִּבְנֵי נָשָׁא ׃ 15 וַהֲוָא כַּד אִתְעֲדִיאוּ מִנְּהוֹן מַלְאֲכַיָּא לִשְׁמַיָּא רָעְיָא אֲמָרִין בְּבַר נֵיזִיל עַד בֵּית לְחֶם וְנֶחֱזֵי פִּתְגָמָא הָדֵין דְּהַוָה דְּאוֹדַע לָנָא מָרָנָא ׃

1 אַחַד עשר אות 2 בְּתַב

CAP. II.

1 FActum est autem,in diebus illis exijt edictum à Cęsare Augusto,vt describeretur vniuersus orbis.

2 * Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriæ Cyrino.

3 * Et ibant omnes vt profiterentur, singuli in suam ciuitatem.

4 * Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth,in Iudęam,in ciuitatem Dauid quæ vocatur Beth-lehem: eo quòd esset de domo & familia Dauid:

Mich.5. a.2. Matt.2. a.6. Ioh.7. f.42.

5 * Vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante.

6 * Factum est autem:cùm essent ibi,impleti sunt dies vt pareret.

7 * Et peperit filium suum primogenitum,& pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio : quia non erat eis locus in diuersorio.

8 * Et pastores erant in regione eadem vigilantes,& custodientes vigilias noctis super gregem suum.

9 * Et ecce,angelus Domini stetit iuxta illos,& claritas Dei circunfulsit illos, & timuerunt timore magno.

10 * Et dixit illis angelus , Nolite timere: ecce enim euãgelizo vobis gaudiũ magnum, quod erit omni populo:

11 * Quia natus est vobis hodie Saluator qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid.

12 * Et hoc vobis signum, Inuenietis infantem pannis inuolutum , & positum in præsepio.

13 * Et subitò facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis laudantiũ Deum, & dicentium:

14 * Gloria in altissimis Deo : & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

15 * Et factum est vt discesserunt ab eis angeli in cælum , pastores loquebantur ad inuicem : Transeamus vsque Bethlehem , & videamus hoc verbum quod factum est, quod † Dominus † ostendit nobis.

fecit &

β'.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

2 * αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου.

3 * καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

4 * ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαβὶδ, ἥτις καλεῖται βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαβίδ,

5 * ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ, οὔσῃ ἐγκύῳ.

6 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

7 * καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

8 * καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

9 * καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.

10 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ.

11 * ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει δαβίδ.

12 * καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

13 * καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων·

14 * δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

15 * καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ⊙ ἄγγελοι, καὶ ⊙ ἄνθρωποι ⊙ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεὲμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

---

[k] רָעָא [l] שְׁבַח

[m] חָדָא

[n] וְלַד [o] שְׁבַח בלשון נוצרי

[p] לַם עבראית בשורית

[q] רְדָא

[r] נְרָא

וְהָא מַלְאכָא דַּאלָהָא אֲתָא לְוָתְהוֹן ׀ וְתֻשְׁבוּחְתָא דְמָרְיָא אַנְהָרַת עֲלֵיהוֹן וּדְחִלוּ דְחִלְתָא ׀ רַבְּתָא ׃ וַאמַר לְהוֹן מַלְאכָא לָא תֵּדְחֲלוּן הָא גֵּיר מְסַבַּר אֲנָא לְכוֹן חַדוּתָא רַבְּתָא דְּתֶהֱוֵא לְכֹלֶּה עַלְמָא ׃ אֲתִיל֣ד לְכוֹן גֵּיר יוֹמָנָא פָּרוּקָא דְאִיתְהוֹהִי מְשִׁיחָא בְּמְדִינְתָּה דְּדָוִיד ׃ וְהָדָא לְכוֹן אָתָא מְשַׁכְּחִין אֲנְהוֹן עוּלָא דַכְרִיךְ בְּעִזְרוּרֵא וְסִים בְּאוּרְיָא ׃ וּמִן שְׁלִי אֶתְחֲזִי עִם מַלְאכָא חֵילוָתָא סַגִּיאָא דְשָׁמַיָּא בָּרִ֣ך מְשַׁבְּחִין לַאלָהָא וְאמְרִין ׃ חְשְׁבוּחְתָא לַאלָהָא בְּמְרוֹמָא וְעַל אַרְעָא שְׁלָמָא וְסִבְרָא טָבָא לְבְנֵינָשָׁא ׃ וַהֲוָא דְכַד אֲזְלוּ מִן לְוָתְהוֹן מַלְאכָא לְשְׁמַיָּא מַלּוּ רְעָוָתָא חַד עִם חַד וְאמְרִין נְרָדָא עַדְמָא לְבֵית לְחֶם וְנֶחֱזֵי לְמִלְּתָא חָדָא דַּהֲוַת אַיְךְ דְמָרְיָא אַוְדַע לַן ׃

16 * Venerunt itaque festinanter, & inuenerunt Mariam, & Iausephb, & infantem positum in præsepi.

17 * Quúmque vidissent, notum fecerunt sermonem, qui dictus eis fuerat super illo puerulo.

18 * Et omnes qui audierunt mirati sunt super ijs quæ sibi dicta fuerant à pastoribus.

19 * Mariam verò conseruabat hos omnes sermones, & voluebat in corde suo.

20 * Et reuersi sunt pastores illi glorificantes ac laudantes Deum super omnibus quæ viderant & audierät, prout dictum fuerat eis.

Matutinis Introitus Domini nostri in templum.

21 * Quúmque completi fuissent octo dies, vt circuncideretur puerulus, vocatum est nomen eius IESCHVA, quod vocatum fuerat ab Angelo, priusquam conceptus fuisset in vtero.

22 * Et quum impleti fuissent dies purgationis eorum secundùm legem Mousche, adduxerunt eum ad Ourischlem, vt sisterent eum coram Domino.

23 * Sicut scriptum est in Lege Domini, Omnis masculus aperiens vuluam, Sanctus Domini vocabitur.

24 * Et vt darent sacrificium, prout dictum est in Lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbæ.

25 * Erat autem vir quidam in Ourischlem, cuius nomen erat Schemeoun, & vir iste rectus erat & iustus, ac præstolabatur consolationem Israel: Spiritúsque Sanctitatis erat
26 super eo. * Ac dictum ei fuerat à Spiritu Sanctitatis ipsum non visurum mortem vsq; dum vidisset Meschicho Domini.

27 * Hic ipse venerat per Spiritum in templum. quúmque introducerent parentes Ieschua puerulum, vt agerent pro eo sicuti præceptum fuerat in Lege:

28 * Suscepit eum in vlnas suas, & benedi-
29 xit Deo, & ait: * Nunc dimitte seruum tuum, Domine mi, secundùm verbum tuum,
30 in pace. * Ecce enim viderunt oculi mei
31 illum tuum Misericordem. * Quem præparasti in conspectu omnium populorum.
32 * Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam populo tuo Israel.

---

16 וְאַתוֹ מְסַרְהֲבָאִית וְאַשְׁכַּחוּ לְמַרְיָם וְלִיוֹסֵף וְלָעוּלָא דְּסִים בְּאוּרְיָא ׃ 17 וְכַד חֲזוֹ אוֹדְעוּ לְמִלְּתָא
18 דְּאִתְמַלֶּלַת עִמְּהוֹן עֲלוֹהִי עַל טַלְיָא ׃ 18 וְכָלְהוֹן דְּשָׁמְעוּ אִתְדַּמְּרוּ עַל אִילֵּין דְּאִתְמְלִי לְהוֹן מִן רְעוּתָא ׃
19 מַרְיָם דֵּין נְטָרָא הֲוָה כָּלְהֵין מִלֵּא הָלֵין וּמְפַחְמָא בְּלִבָּהּ ׃ 20 וַהֲפָכוּ רְעוּתָא הָנוּן כַּד מְשַׁבְּחִין
וּמְהַלְּלִין לַאלָהָא עַל כָּל דַּחֲזוּ וְשָׁמְעוּ אֵיכְנָא דְּאִתְמַלֵּל עִמְּהוֹן ׃
רְצִפְרָא * וּמְעַלְתָּה וּמָרָן לְמֵיכְלָא ו
21 וְכַד מַלּוּ תְּמָנְיָא יוֹמִין דְּנָתְגַּזַּר טַלְיָא אִתְקְרִי שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ דְּאִתְקְרִי מִן מַלְאָכָא קֳדָם b דְּנֶחְבְּטֵן בְּכַרְסָא ׃
22 וְכַד אַתְמְלִיו יוֹמָתָא c דְּתַדְכִיתְהוֹן אֵיךְ נָמוֹסָא דְּמוּשֶׁא d אַסְקוּהִי לְאוּרְשְׁלֵם e דְּנְקִימוּנֵיהִי קֳדָם מָרְיָא ׃

---

16 * Venerunt itaque festinanter, & inuenerunt Mariam, & Iausephb, & infantem positum in præsepi.

17 * Quúmque vidissent, notum fecerunt sermonem, qui dictus eis fuerat super illo puerulo.

18 * Et omnes qui audierunt mirati sunt super ijs quæ sibi dicta fuerant à pastoribus.

19 * Mariam verò conseruabat hos omnes sermones, & voluebat in corde suo.

20 * Et reuersi sunt pastores illi glorificantes ac laudantes Deum super omnibus quæ viderant & audierät, prout dictum fuerat eis.

Matutinis Introitus Domini nostri in templum.

21 * Quúmque completi fuissent octo dies, vt circuncideretur puerulus, vocatum est nomen eius IESCHVA, quod vocatum fuerat ab Angelo, priusquam conceptus fuisset in vtero.

22 * Et quum impleti fuissent dies purgationis eorum secundùm legem Mousche, adduxerunt eum ad Ourischlem, vt sisterent eum coram Domino.

23 * Sicut scriptum est in Lege Domini, Omnis masculus aperiens vuluam, Sanctus Domini vocabitur.

24 * Et vt darent sacrificium, prout dictum est in Lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbæ.

25 * Erat autem vir quidam in Ourischlem, cuius nomen erat Schemeoun, & vir iste rectus erat & iustus, ac præstolabatur consolationem Israel: Spiritúsque Sanctitatis erat
26 super eo. * Ac dictum ei fuerat à Spiritu Sanctitatis ipsum non visurum mortem vsq; dum vidisset Meschicho Domini.

27 * Hic ipse venerat per Spiritum in templum. quúmque introducerent parentes Ieschua puerulum, vt agerent pro eo sicuti præceptum fuerat in Lege:

28 * Suscepit eum in vlnas suas, & benedi-
29 xit Deo, & ait: * Nunc dimitte seruum tuum, Domine mi, secundùm verbum tuum,
30 in pace. * Ecce enim viderunt oculi mei
31 illum tuum Misericordem. * Quem præparasti in conspectu omnium populorum.
32 * Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam populo tuo Israel.

---

a עִבְרָאִית פְּתַאם
b סָם
c דְּמַר
d פְּתַאם בִּלְשׁוֹן חשב
e עַל
f בְּטֵן
g דְּבָא h נֶסֶק i סָם

16 * Et venerunt festinantes: & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio.

17 * Videntes autem, cognouerũt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

18 * Et omnes qui audierãt, mirati sunt, & de his quę dicta erãt à pastoribus ad ipsos.

19 * Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.

20 * Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant, & viderant sicut dictum est ad illos.

Gen. 17. b. 12. Leui. 12. a. 3. Sup. 1. c. 31. Mat. 1. d. 21.

21 * Et postquam consummati sunt dies octo, vt circũcideretur puer: vocatũ est nomen eius IESVS, quod vocatum est ab Angelo, prius quàm in vtero conciperetur.

22 * Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino,

Leui. 12. a. 6.

23 * (Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinũ adaperiens vluam, sanctum Domino vocabitur.)

Exo. 13. a. 2. Num. 8. c. 16.

24 * Et vt darent hostiã secundum quod dictũ est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

Leui. 12. b. 8.

25 * Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.

26 * Et responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.

27 * Et venit in spiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo.

28 * Et ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit:

29 * Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.

30 * Quia viderunt oculi mei salutare tuum.

31 * Quod parasti ante faciem omnium populorum.

32 * Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.

16 * καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦραν τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

17 * ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

18 * καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

19 * ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

20 * καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

21 * Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

22 * καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ·

23 * καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται.

24 * καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.

25 * καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.

26 * καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.

27 * καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ·

28 * καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε,

29 * νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.

30 * ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου·

31 * ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.

32 * φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.

---

23 אַיִךְ דִּכְתִיב בְּנָמוֹסָא דְמָרְיָא דְכָל דְּכָרָא פָּתַח מַרְבְּעָא קַדִּישָׁא דְמָרְיָא נֶהְקְרֵא׃ 24 וְדִנְהִלוּן דִּבְחָתָא אֵיכְנָא
דְאֲמִיר בְּנָמוֹסָא דְמָרְיָא זוּגָא דְשׁוּפְנִינֵי אוֹ תְּרֵין פְּרוּגָא דְיוֹנָא׃ 25 וְגַבְרָא דֵין חַד אִיהֲוָא בְּאוּרְשְׁלֵם שְׁמֵהּ הֲוָא
שִׁמְעוֹן וְגַבְרָא הָנָא כְּאִין הֲוָא וְזָרִיק וְסַסְגָּא הֲוָא לְבוּיְאֵהּ דְיִסְרָאֵל וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא אִיהּ הֲוָה עֲלוֹהִי׃
26 וַאֲמִיר הֲוָא לֵהּ מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְלָא נֶחֱזֵא מָוְתָא עַדְמָא דְנֶחֱזֵא לְמְשִׁיחָא דְמָרְיָא׃ 27 הוּ הָנָא אֲתָא
הֲוָא בְּרוּחָא לְהֵיכְלָא וְכַד מַעֲלִין לֵהּ אֲבָהָוהִי לְיֵשׁוּעַ שַׁלְיָא דְנָעֲבְדוּן חֲלָפּוֹהִי אֵיכְנָא דְפָקִיד בְּנָמוֹסָא׃
28 קַבְלֵהּ עַל דְּרַעֲוֹהִי וּבָרֵךְ לֵאלָהָא וְאָמַר׃ 29 מְכֵיל שְׁרִי אַנְתְּ לֵהּ לְעַבְדָּךְ מָרִי אֵיךְ מֵלֶּתָךְ בְּשְׁלָמָא׃
30 דְּחָא חֲזַי עֵינַי חֶנָּנָךְ׃ 31 הַוִּדְטַיְּבְתְּ בְּפַרְצוֹפָא דְכָלְהֵין אַמְוָתָא׃ 32 נְהוֹרָא לְגַלְוָיָנָא וְעַמְמָא וְשׁוּבְחָא לְעַמָּךְ יִסְרָאֵל׃

[f] דְּכַר עבראית זכר
[g] עבראית רחם
[h] דְּבַח עבראית זבח
[i] עבראית אפרחים
[k] כֵּין [l] סְבָא עבראית צפור
[m] בְּנָא [n] עבראית מות
[o] עָל או עָלַל
[p] שְׁרֵא [q] מַלַּל
[r] גְּלָא

33 * Iauseph autem & mater eius mirabantur super ijs, quæ dicebantur de eo.

34 * Et benedixit eis Schemeoun, & dixit Mariam matri ipsius, Ecce hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum contradictionis.

35 * Cæterùm animam tui ipsius traijciet lancea, vt reuelentur cogitationes cordium multorum.

Ad Oblationem Introitus Domini nostri.

36 * Porrò Channo Prophetissa filia Phanuil de tribu Aschir & ipsa erat decrepita diebus, annisque septem cum marito suo vixerat à virginitate sua.

37 * Et erat vidua quasi annorum octoginta & quatuor, nec discedebat à templo: sed ieiunio & oratione colebat [Deum] die nocteq;.

38 * Quinetiam ipsa surrexit ea ipsa hora, & gratias egit Domino, ac loquebatur de eo cum quolibet præstolãte redemptionem ipsius Ourischlem.

39 * Quúmque perfecissent omnia secundum Legem Domini, reuersi sunt in Galilæam in Nozerath ciuitatem suam.

40 * Puerulus autem crescebat, & corroborabatur Spiritu, ac replebatur sapientia, & gratia Dei erat super eum.

41 * Et homines [parentes] eius quotannis adibant Ourischlem in festo Pezcho.

Dominica post Natiuitatem.

42 * Quúmque esset filius annorum duodecim, ascenderunt prout consueuerant in festo.

43 * Et quum impleti fuissent dies, illi reuersi sunt: Jeschua verò puer remansit in Ourischlem, Iauseph & matre eius nescientibus.

44 * Putabant enim eum esse cum filiis societatis ipsorum: quúmque veniissent iter diei vnius, requirebant eum apud suos homines, & apud vnumquemque notum suum.

45 * Nec inuenerunt eum. Et reuersi sunt rursus ad Ourischlem, ac requirebant eum.

---

33 וְיוֹסֵף דֵּין וְאִמֵּהּ ᵃ תְּמִיהִין הֲווֹ עַל אִילֵּין דְּמִתְמַלְלִין הֲוֵי עֲלוֹהִי׃

34 וּבָרֵךְ אֲנוּן שִׁמְעוֹן וְאָמַר לְמַרְיָם אִמֵּהּ הָא חָנָא ᵇ סִים ᵛ לְמַפּוּלְתָא ˣ וְלִקְיָמָא דְסַגְיָאֵי בְיִסְרָיֵל וְלַאתָא ᵗ דְיִתְרְעֵיָא׃

35 וּבְנַפְשְׁכִי דֵּין דִּילְכִי ᶻ תֶּעֱבַר רוּמְחָא אַיךְ דְּנָתְגַלְיָן ᵃᵃ מַחְשְׁבָתָא דִּלְבָוָתָא דְסַגְיָאֵי׃

ᵃ תְּמֵהִין ᵇ נְבִיָּא ᶜ צָם ᵈ עָלְאָה ᵉ קָם ᶠ נְפַל ᵍ קָם ʰ חָרָא ⁱ חָשַׁב

36 וְחַנָּא דֵּין ᵇ נְבִיָּתָא בַּרְתֵּהּ דְּפַנוּאֵיל מִן שַׁבְטָא דְאָשִׁיר אֲף הִי קְשִׁישָׁת בְּיוֹמָתָהּ הֲוָת וְשָׁבַע שְׁנִין עִם בַּעְלָהּ

37 וַהֲוָת מִן בְּתוּלוֹתָהּ ׃ וְאַרְמַלְתָא אַיךְ שְׁנִין תְּמָנְאִין וְאַרְבַּע וְלָא פָּרְקָא הֲוָת מִן הֵיכְלָא ᶜ וּבְצוֹמָא

38 וְאַף הִי ᶜ קָמַת בָּהּ בְּשָׁעָתָא וְאוֹדִית לְמָרְיָא וּמְמַלְלָא הֲוָת

ᵃ צָם ᵇ עָלְאָה ᶜ קָם

ᵈ וּבִצְלוֹתָא פָּלְחָא הֲוָת בְּאִימְמָא וּבְלֵלְיָא ׃

33 * Et erat Ioseph & mater eius mirantes super his quæ dicebantur de illo.

33 * καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

34 * Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem eius, Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur:

Isai. 8. c. 14. Rom. 9. b. 32. 1. Pet. 2. b. 8.

34 * καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεών, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.

35 (Et tuam ipsius animam pertransibit gladius) vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.

35 * καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36 * Et erat Anna prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua.

36 * Καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετ' ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς·

37 * Et hæc vidua erat vsque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus F seruiens nocte ac die.

37 * καὶ αὐτὴ χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.

38 * Et hæc ipsa hora superueniens confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem † Israel.

Ierusalem

38 * καὶ αὐτὴ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ.

39 * Et vt perfecerunt omnia secundùm legẽ Domini, reuersi sunt in Galilæam, in ciuitatem suam Nazareth.

39 * καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέτ.

40 * Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.

40 * τὸ δὲ παιδίον ηὐξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

41 * Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solenni Paschæ.

Exo. 23. c. 15. & 34. b. 17. Deut. 16 a. 1.

41 * καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

42 * Et cùm factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis in Ierosolymam secundùm consuetudinem diei festi.

42 * Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς,

43 * Consummatisque diebus cùm redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius.

43 * καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

44 * Existimantes autem illum esse in comitatu, venerũt iter diei: & requirebant eum inter cognatos & notos.

44 * νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

45 * Et non inuenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.

45 * καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

עֲלוֹהִי עִם כְּלָנָשׁ דְּמִסְכָּא הֲוָא לְפוּרְקָנֵהּ דְּאוּרְשְׁלֶם׃ 39 וְכַד שַׁלְּמוּ כְּל מִדַּם אֵיךְ דְּבְנָמוֹסָא דְּמָרְיָא הַפְכוּ

לַגְלִילָא לְנָצְרַת מְדִינַתְהוֹן׃ 40 טְלָיָא דֵין רָבָא הֲוָא וּמִתְחַיִל בְּרוּחָא וּמִתְמְלָא חָכְמְתָא וְטִיבוּתָא דַּאלָהָא אִיתַ

הֲוָה עֲלוֹהִי׃ 41 וַאֲנָשׁוּהִי בְּכָל שְׁנָא אָזְלִין הֲוֹו לְאוּרְשְׁלֶם בְּעִדְעָדָא דְּפָצְחָא׃

דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר יַרְחָא ח

42 וְכַד הֲוָא בַּר שְׁנִין תַּרְתֵּעְסְרָא סְלִקוּ אֵיכְנָא דְּמִעָדִין הֲוֹו לְעִדְעָדָא׃ 43 וְכַד שַׁלְּמוּ יוֹמָתָא הַפְכוּ לְהוֹן יְשׁוּעַ

דֵּין טְלָיָא פְּשׁ לֵהּ בְּאוּרְשְׁלֶם וְיוֹסֵף וְאִמֵּהּ לָא יְדָעוּ׃ 44 סָבְרִין הֲוֹו גֵּיר דְּעִם כְּנֵי לְוִיתְהוֹן הוּ וְכַד אֲתוֹ מַרְיָא

יוֹמָא חַד בְּעָאוּהִי לֵוָת אֲנָשֵׁיהוֹן וְלֵוָת מַן דְּיַדְעִין לְהוֹן׃ 45 וְלָא אַשְׁכְּחוּהִי וַהֲפַכוּ לְהוֹן תּוּב לְאוּרְשְׁלֶם וּבָעֵין הֲוֹו לֵהּ׃

[a] מְעַד או עַד ופירושו הרגל
[b] פְּשׁ ופירושו עמד
[c] לֵוָא [d] רְדָא פירושו חלך

46 * Tribus verò pòst diebus inuenerunt eum in templo sedentem in medio doctorum, & audientem ab eis, ac interrogantem eos.

47 * Et mirabantur ij omnes, qui audiebant eum ob sapientiam & responsa ipsius.

48 * Vtque viderunt eum, mirati sunt, & ait illi mater ipsius, Fili mi, cur ita fecisti nobis? quoniam ecce ego & pater tuus cum multa anxietate quærebamus te.

49 * Dixit eis; Cur quærebatis me? nescitis quòd in domo patris mei oportet me esse?

50 * Illi verò non intellexerunt sermonem quem dixerat eis.

51 * Et descendit cum eis, venítque Nozerath: & subiectus erat eis, mater verò ipsius conseruabat hos omnes sermones in corde suo.

52 * Porrò Jeschua crescebat statura & sapientia sua, nec non gratia apud Deum & homines.

Ad Oblationem festi Epiphaniæ.

CAP. III.

1 ANno autem decimoquinto regni Tiberij Cæsaris, sub præfectura Pontij Pilati in Jihoudæa, dum esset Tetrarcha Heroudes in Galilæa & Philippus frater eius Tetrarcha in Jturia, & in regione Tracouno: & Lusania Tetrarcha Abilenes.

2 * In principatu Sacerdotii [pontificatu] Chanon & Kaiopho factus est sermo Dei ad Jouchanon filium Zecario, in deserto.

3 * Venítque in vniuersam regionem circumiacentem Jourdenon, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

4 * Sicut scriptum est in libro sermonum Eschaio prophetæ, dicentis, Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, & dirigite in planiciem semitas Dei nostri.

5 * Omnes valles implebuntur, omnésque montes & colles deprimentur: & fiet tumulus, humilis, & aspera regio plana.

6 * Videbítque omnis caro salutem Dei.

7 * Porrò dicebat turbis illis qui ad ipsum veniebant vt baptisarentur, Progenies viperarum quis indicauit vobis vt fugeretis à futura ira?

---

46 וּמִן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין אַשְׁכְּחוּהִי בְּהֵיכְלָא כַּד יָתֵב מָצְעַת מַלְפָּנָא וְשָׁמַע מָנְהוֹן וְמִשְׁאַל לְהוֹן׃ 47 וְתַמְיהִין אַלֵּף תְּמַהּ
חַוִּו כָּלְהוֹן אִילֵּין דְּשָׁמְעִין הֲוֹו לֵהּ בְּחָכְמְתֵּהּ וּבְפִתְגָמָוהִי׃ 48 וְכַד חֲזָאוּהִי תְּמַהוּ וַאֲמַרַת לֵהּ אֵמֵּהּ בְּרִי לְמָנָא עֲבַדְתְּ
לַן הָכֵנָא דְּהָא אֲנָא וְאַבוּךְ בְּטוּרָפָא סַגִּיאָא בְּעַיִן הֲוֵינָן לָךְ׃ 49 אֲמַר לְהוֹן מָנָא בְּעַיִן הֲוֵיתוּן לִי לָא יְדַעִין אֲנְהוֹן בְּעָא
דְּבֵית אֲבִי וְלָא לִי דְּאִהְוֵא׃ 50 הֵנּוּן דֵּין לָא אֶשְׁתְּוֹדַעוּ לְמִלְּתָא דְּאֲמַר לְהוֹן׃ 51 וְנָחֵת עִמְּהוֹן וְאָתָא לְנָצְרַת יְדַע
וּמְשַׁתְּעֵבַד הֲוָא לְהוֹן אֵמֵּהּ דֵּין נָטְרָא הֲוָת כָּלְהֵין מִלֵּא בְּלִבַּהּ׃ 52 יֵשׁוּעַ דֵּין רָבֵא הֲוָא בַּקּוּמְתֵּהּ וּבְחָכְמְתֵּהּ עָבַר או שָׁעְבַר
וּבְטַיבוּתָא לָוָת אֱלָהָא וּבְנֵינָשָׁא׃

דְּקוּרְבָא דְּעָאדָא וּדְנִחָא ט קפלאון ג

1 בְּשְׁנַת חַמְשַׂעְסַר דֵּין דְּמַלְכוּתֵהּ דְּטִבֶּרְיוּס קֵסַר בְּהַגְמָנוּתָא דְּפַנְטְיוּס פִּילַטוּס בִּיהוּד כַּד רִישָׁא רְבִיעָיָא הֵרוֹדֵס

46 * Et factum est: post triduum inuenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

47 * Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius.

48 * Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

49 * Et ait ad illos, Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse?

50 * Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos.

51 * Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo.

52 * Et Iesus proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deum & homines.

Matt. 7. d. 28. Mar. 1. b. 22. Infr. 4. c. 32. Ioh. 7. b. 15.

CAP. III.

1 ANno autem quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius Tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ Tetrarcha,

2 * Sub principibus Sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum Domini super Iohannem Zachariæ filium, in deserto.

3 * Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

Matt. 3. a. 1. Mar. 1. a. 3.

4 * Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

Isai. 40. a. 3. Ioh. 1. c. 23.

5 * Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur. & erunt praua in directa, & aspera in vias planas.

6 * Et videbit omnis caro salutare Dei.

7 * Dicebat ergo ad turbas quę exibant vt baptizarentur ab ipso, Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira?

Mat. 3. b. 7.

46 * καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.

47 * ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

48 * καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἐξεπλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε, τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

49 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἤδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

50 * καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

51 * καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

52 * καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

γ'.

1 * Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρῴδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος,

2 * ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3 * καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

4 * ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

5 * πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας.

6 * καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

7 * ἔλεγου οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

בַּגְלִילָא וּפִילִיפּוֹס אֲחוּהִי רִישָׁא רְבִיעָיָא בְּאִיטוּרִיָא וּבַאתְרָא דְּטְרַכוֹנָא וְלוּסַנְיָא רִישָׁא רְבִיעָיָא דַּאבִילֶנֵא׃
בְּרִבוּת כָּהֲנוּתָא חַנָּן וְקַיָּפָא הֲוָת מִלְּתָא דַּאלָהָא עַל יוֹחָנָן בַּר זְכַרְיָא בְּחוּרְבָא׃
וַאתָא בְּכֹלָּה אַתְרָא דְּחַרְדֵי יוֹרְדָנָן כַּד מַכְרֵז מַעֲמוֹדִיתָא דְּחִיבוּתָא לְשׁוּבְקָנָא דַּחֲטָהֵא׃
אֵיכְנָא דְּכְתִיב בְּכִתְבָא דְּמִלֵּי דְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָא דַּאמַר קָלָא דְּקָרֵא בְּחוּרְבָא טַיְבוּ אוּרְחֵה דְּמָרְיָא וְהָרוּצוּ בַּפְקַעְתָּא שְׁבִילָא לַאלָהָן׃ כָּל גֻּחִין נַחֲלָא גְּהַמְלִין וְכָל הוֹן טוּרָא וְרָמְתָא נְתַמַּכְכוּן וְנֶהֲוֵא עַרְמָא לְשַׁפְיָא וַאתְרָא עַסְקָא לַפְקַעְתָּא׃ וְנֶחֱזֵא כָּל בְּסַר חַיֵּא דַּאלָהָא׃ וַאמַר חָוָא לְכָנְשֵׁא אֵילִין דְּאִתֵּין הֲווֹ לְוָתֵהּ לְמֶעְמַד יְלָדָא וַאכְדְּנָא מַנּוּ חֲוֵיכוֹן לְמֶעְרַק מִן רוּגְזָא דַּעֲתִיד׃

a רְבָא b כַּחֵן
c עַמַּד ופירושו טבל
d תֵּב, עבראיה שוב
e תְּרֵץ בקעא כאשר בקעא
f שְׁפְיָא

8 * Edite ergo fructus dignos pœnitentia, nec incipiatis dicere apud vosmetipsos: Est nobis pater Abrohom. dico enim vobis, ex istis lapidibus posse Deum suscitare filios ipsi Abrohom.

9 * Ecce autem securis posita est ad radicem arboris. omnis igitur arbor fructus bonos non edens, exciditur, & in ignem abijcitur.

10 * Et interrogauerunt eum turbæ, dicentes: Quid igitur faciemus?

11 * Respondit, & ait illis: Qui habet duas tunicas, det nõ habenti: & qui habet cibum, itidem faciat.

12 * Quinetiam venerunt publicani vt baptisarẽtur, ac dicunt ei: Doctor, quid faciemus?

13 * Ipse verò dixit eis: Ne exegeritis plus quàm constitutum est vobis exigendum.

14 * Et interrogauerunt eum cultores militiæ, dicuntque, Nos etiam quid faciemus? dixit eis: Neminem concusseritis, neque calumnie mini: & sufficiant vobis stipendia vestra.

15 * Quum autem expectaret populus de Iouchanon, & omnes cogitarent in cordibus suis, quòd forsan esset Meschicho;

16 * Respondit Iouchanon & ait illis: Ecce ego baptiso vos aqua, venit autem post me is qui potẽtior me est, cuius non sum dignus qui soluam corrigiam calceamentorum, ipse baptisabit vos in Spritu Sanctitatis, & igni.

17 * Ipse tenet cribrum manu sua, & repurgat aream suam, ac triticum colligit in borrea sua, & paleas comburet igni inextinguibili.

18 * Quinetiam alia multa docebat, & annunciabat populo.

19 * Heroudes autem Tetrarcha propterea quòd argueretur à Iouchanon de Heroudiade vxore Philippi fratris eius, ac de omnibus flagitijs, quæ patrarat:

20 * Addidit & hoc supra omnia, quòd inclusit Iouchanon in domo vinctorum.

21 * Factum est autem quum baptisaretur omnis populus, vt & Ieschua baptisaretur: ac dum oraret, aperiretur cælum.

---

8 עֲבֵדוּ תָכִיל פְּאֵרָא דְשָׁוְיִן לַתְיָבוּתָא וְלָא [b] תְּשָׁרִין לְמֵאמַר בְּנַפְשְׁכוֹן וַאנָא אִית לַן אַבְרָהָם אַמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר [k] שְׁרָא דֵּמִן חֲלֵין כְּאִפֵּא מְשַׁכַּח אֱלָהָא [l] לְמֵקְמוּ בְּנָיָא לַאבְרָהָם ׃ 9 הָא דֵין [k] נְרָגָא סִים עַל עֻקָּרָא דְאִילָנָא כָּל אִילָנָא [l] קָם עבראית גרץ
דְּלָא עָבֵד פֵּרְיָא טָבָא לָא עָבֵד [m] מְתְפַּסַק וְנִבְנוֹרָא נָפֵל ׃ 10 וּמְשַׁאלִין הֲווֹ לֵהּ כְּנִשָּׁא וַאמְרִין מָנָא הָכִיל נֶעֱבֵד ׃
11 עָנָא וַאמַר לְהוֹן מַן דְּאִית לֵהּ תַּרְתֵּין כּוּתִינִין נֶהֵל לְמַן דְּלֵית לֵהּ וּמַן דְּאִית לֵהּ הָכֵנָא נֶעֱבֵד ׃
12 וְאַחֲנָא אַף מָכְסָא לְמֶעֱמַד וְאמְרִין לֵהּ [l] מַלְפָּנָא מָנָא נֶעֱבֵד ׃ 13 הוּדֵין אֲמַר לְהוֹן לָא [m] תְּחַבְּעוּן מִדֵּם יַתִּיר
עַלמָא דַּפְקִיד לְכוֹן לְמֶתְבַע ׃ 14 וּמְשַׁאלִין הֲווֹ לֵהּ פַּלְחֵי [n] אַסְטַרְטִיָא וְאמְרִין מָנָא נֶעֱבֵד אַף חֲנַן אֲמַר לְהוֹן לָא
בְּאנָשׁ תְּחַטְּרוּן וְלָאנָשׁ לָא תֶּעֱשְׁקוּן וְנֶסְפְּקִין לְכוֹן [o] אַפְסָנְיָתְכוֹן ׃

[l] אַלַף [m] תְּבַע
x מן לשון יון
[o] אַפְסָנְיָא מלשון יון

8 *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. & ne cœperitis dicere; Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis, suscitare filios Abrahæ.

8 *ποιήσατε οὖν καρπὸς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δυνατὸς ἐστὶν ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

9 *Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonũ, †excidetur, & in ignem †mittetur.

9 *ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

excidetur
mittetur

10 *Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus?

10 *καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες, τί οὖν ποιήσωμεν;

11 *Respondens autem, dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.

11 *ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.

Iaco. 2. c. 15. 1. Ioh. 3. c. 17.

12 *Venerunt aũt & publicani vt baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magister, quid faciemus?

12 *ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν;

13 *At ille dixit ad eos, Nihil amplius quàm quod constitutum est vobis, faciatis.

13 *ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.

14 *Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? Et ait illis, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris.

14 *ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες, καὶ ἡμεῖς τί ποιήσωμεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

15 *Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne fortè ipse esset Christus:

15 *προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστὸς,

16 *Respondit Iohannes, dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.

Mat. 3. c. 11. Mar. 1. a. 8. Ioh. 1. d. 26.

16 *ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης ἅπασι λέγων, ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.

17 *Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & cõgregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

17 *οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

Acto. 1. a 3. & 11. b. 16. & 19. a. 4. Mat. 3. c. 12.

18 *Multa quidem & alia exhortans euangelizabat populo.

18 *πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

19 *Herodes autem Tetrarcha cùm corriperetur ab illo de Herodiade vxore fratris sui Philippi, & de omnibus malis quæ fecit Herodes:

Mat. 14. a. 3. Mar. 6. c. 17.

19 *ὁ δὲ ἡρῴδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἡρῳδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ φιλίππου, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρῴδης·

20 *Adiecit & hoc super omnia, & inclusit Iohannem in carcerem.

20 *προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

21 *Factum est autem cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est cælum:

Matt. 3. c. 13. Mar. 1. a. 9. Ioh. 1. d. 32.

21 *ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν,

---

15 כַּד דַּיִן מַסְבַּר הֲוָא עַמָּא עַל יוֹחָנָן וְכֻלְּהוֹן מְחַשְּׁבִין הֲוֹו בְּלֵבְהוֹן דִּדְלָמָא הוּיוּ מְשִׁיחָא׃

16 עָנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן אֲנָא הָא מַעֲמַר אֲנָא לְכוֹן בְּמַיָּא אָתֵא דֵּין בָּתְרִי הַו דְּחַיִלְתַּן מֶנִּי הַו דְּלָא שָׁוֵא אֲנָא דֵּאשְׁרָא עָרְקָא דְּמָסָנוֹהִי הוּ נַעֲמַרְכִין בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא׃ 17 הַו דְּאִחִיד רַפְשָׁא בְּאִידֵהּ וְמַדֵּכָא אַרְעֵהּ וְחֵשֵׁא

כְּנֵשׁ לְאוֹצָרוֹהִי וְתִבְנָא נוּקְדָא דְּלָא דָּעֲכָא׃ 18 אַף אָחֳרָנָיָתָא דֵּין סַגִּיאָתָא מַלֵּף הֲוָא וּמְסַבַּר לְעַמָּא׃

19 הֲרוֹדֵס דֵּין טְטַרְכָא מִטֻּל דְּמִתְכַּסֵּם הֲוָא מִן יוֹחָנָן עַל הֲרוֹדְיָא אַנְתַּת פִּילִיפּוֹס אָחוּהִי וְעַל כֻּלְּהֵין בִּישָׁתָא

דְּעָבֵד הֲוָא׃ 20 אוֹסֵף אַף הָדָא עַל כֻּלְּהֵין וְחַבְשֵׁה לְיוֹחָנָן בֵּית אֲסִירָא׃ 21 הֲוָא דֵּין כַּד

עַמַּר כֻּלֵּה עַמָּא וְאַף יֵשׁוּעַ עַמַּר וְכַד מְצַלֵּא אֶתְפַּתַּח שְׁמַיָּא׃

יחיל
אלף
כנס עבראית שח
יסף
פתח

22 * Descēderétque Spiritus Sanctitatis supra eum specie corporea columbina, & vox ederetur de cœlis, dicens: Tu es ille filius meus dilectus, in te mihi complacui.

Ad vesperam Dominicæ secundæ post Epiphaniam.

23 * Ipse verò Jeschua erat quasi filius annorum triginta: & existimabatur filius Jausephfilij Heli.

24 * Filij Matethath, filij Leui, filij Malchi, filij Jani, filij Jausephi,

25 * Filij Mathetha, filij Amouz, filij Nachoum, filij Chesli, filij Nagi,

26 * Filij Moth, filij Mathath, filij Samei, filij Iausephi, filij Jihoudo,

27 * Filij Jouchanon, filij Roso, filij Zourbobel, filij Schelathil, filij Niri:

28 * Filij Malchi, filij Adai, filij Kousam,

29 filij Elmoudod, filij Jr: * Filij Jousi, filij Eliosar, filij Jouram, filij Mathitho, filij Leui:

30 * Filij Schemeoun, filij Jihoudo, filij Jausephi, filij Iounon, filij Eliokim:

31 * Filij Malio, filij Mani, filij Matetha, filij Nothon, filij Dauid:

32 * Filij Jschai, filij Oubid, filij Booz, filij Sa

33 lmoun, filij Nachschoun, * Filij Aminodob, filij Orō, filij Chesroun, filij Pares, filij Jihudo:

34 * Filij Jaakoub, filij Jschok, filij Abrohom, filij Tharach, filij Nochour:

35 * Filij Soroug, filij Areou, filij Polog, filij

36 Hobor, filij Scholoch: * Filij Kainan, filij Arphaxad, filij Schim, filij Nouach, filij Lamech.

37 * Filij Mathouslach, filij Chanouc, filij Jared, filij Mahaloloil, filij Kainan:

38 * Filij Anousch, filij Schith, filij Odom, qui ex Deo.

CAP. IIII.

1 PORrò Jeschua quum plenus esset Spiritu Sanctitatis, reuersus est à Jourdenon, & duxit eum Spiritus in desertum,

2 * Diebus quadraginta, vt tētaretur à criminatore [diabolo.] Neque comedit quicquā in illis diebus. quúmq; exacti essent, tum de-

3 mum esuriit. * Et dixit ei criminator: Si filius Dei es, dic lapidi huic vt fiat panis.

4 * Respondit Jeschua, & dixit ei: Scriptum est, non pane tantūmodo viuit filius hominis, sed omni verbo Dei.

---

22 וְנָחַת רוּחָא דְקוּדְשָׁא עֲלוֹהִי בְּדְמוּת גוּשְׁמָא דְיוֹנָא וְקָלָא הֲוָא מִן שְׁמַיָּא דַּאמַר אַנְתְּ הוּ בְּרִי חַבִּיבָא בָךְ אֶצְטְבִית׃
דַּרְמְשָׁא דְּחַר בְּשַׁבָּא דַּתְרֵין דְּכַתַּר נַגָּחָא ׃ ו

23 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אִיתַוהִי הֲוָא אַיְךְ בַּר שְׁנִין תְּלָתִין וּמִסְתְּחַבַּר הֲוָא בַּר יוֹסֵף בַּר הֵלִאי ׃ 24 בַּר מַטַּתַּת בַּר לֵוִי בַּר
מַלְכִּי בַּר יַאנַי בַּר יוֹסֵף ׃ 25 בַּר מַתַּתָא בַּר עַמּוֹץ בַּר נַחוּם בַּר חֶסְלִי בַּר נַגַּי ׃ 26 בַּר מָאת בַּר מַתַּת בַּר שִׁמְעִי בַּר
יוֹסֵף בַּר יְאוּדָא׃ 27 בַּר יוּחָנָן בַּר רֻסָא בַּר זְרֻבָּבֶל בַּר שַׁלַתִּיאֵל בַּר נֵרִי ׃ 28 בַּר מַלְכִּי בַּר אֲדַי בַּר קוֹסָם בַּר אֶלְמוֹדָד
בַּר עִיר ׃ 29 בַּר יוֹסֵא בַּר אֱלִיעֶזֶר בַּר יוֹרֵם בַּר מַתִּתְיָה בַּר לֵוִי ׃ 30 בַּר שִׁמְעוֹן בַּר יְהוּדָא בַּר יוֹנָם בַּר
אֶלְיָקִים׃ 31 בַּר מַלְיָא בַּר מַאנִי בַּר מַטַּתָא בַּר נָתָן בַּר דָּוִד ׃ 32 בַּר אִישַׁי בַּר עוֹבִיד בַּר בָּעַז בַּר סַלְמוֹן בַּר נַחְשׁוֹן׃

[f] 22 [g] בְּדְמוּת [h] אֶצְטְבִית [i] וּמִסְתְּחַבַּר [j] סְבַר

Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de cælo facta est: Tu es filius meus dilectus: in te complacuit mihi.

Esa. 42. a. 1. Mat. 4. d. 17. & 17. a. 5. Infr. 9. d. 33. 2. Pet. 1. c. 19. Mat. 13. g. 55. Mar. 6. a. 3. Infr. 4. d. 22. Ioh. 1. f. 45. & 6. 6. 42.

ET ipse Iesus erat incipiens quasi annorũ triginta, vt putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, Qui fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, Qui fuit Mattha thiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, Qui fuit Mahath, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, Qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, Qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Leui, Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim, Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid,

Mar. 2. 6. Qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson,

Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, Qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahę, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adã, qui fuit Dei.

CAP. IIII.

IEsus autem plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane: & agebatur in Spiritu in deserto, Diebus quadraginta, & tẽtabatur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & cõsummatis illis postea esurijt. Dixit autẽ illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat. Et respondit ad illum Iesus,

Matt. 4. a. 1. Mar. 1. b. 12.

Deut. 8. a. 2. Matt. 4. a. 4. Scriptum est, Quia non in pane solo viuet homo, sed in omni verbo Dei.

22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερᾷ, ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν, Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

23 Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, ὢν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλὶ,
24 τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ, τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἰαννὰ, τοῦ Ἰωσὴφ,
25 τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμὼς, τοῦ Ναοὺμ, τοῦ Ἐσλὶ, τοῦ Ναγγαὶ,
26 τοῦ Μααθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεὶ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰούδα,
27 τοῦ Ἰωαννᾶ, τοῦ Ῥησὰ, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιὴλ, τοῦ Νηρὶ,
28 τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἀδδὶ, τοῦ Κωσὰμ, τοῦ Ἐλμωδὰμ, τοῦ Ἢρ,
29 τοῦ Ἰωσὴ, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρεὶμ, τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ,
30 τοῦ Συμεὼν, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰωνὰμ, τοῦ Ἐλιακεὶμ,
31 τοῦ Μελεὰ, τοῦ Μαϊνὰ, τοῦ Ματταθὰ, τοῦ Ναθὰμ, τοῦ Δαβὶδ,
32 τοῦ Ἰεσσαὶ, τοῦ Ὠβὴδ, τοῦ Βοὸζ, τοῦ Σαλμὼν, τοῦ Ναασσὼν,
33 τοῦ Ἀμιναδὰβ, τοῦ Ἀδμὶν, τοῦ Ἑσρὼμ, τοῦ Φαρὲς, τοῦ Ἰούδα,
34 τοῦ Ἰακὼβ, τοῦ Ἰσαὰκ, τοῦ Ἀβραὰμ, τοῦ Θάρα,
35 τοῦ Ναχὼρ, τοῦ Σαρούχ, τοῦ Ῥαγαὺ, τοῦ Φαλὲκ, τοῦ Ἔβερ, τοῦ Σαλὰ,
36 τοῦ Καϊνὰμ, τοῦ Ἀρφαξὰδ, τοῦ Σὴμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ,
37 τοῦ Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνὼχ, τοῦ Ἰαρὲδ, τοῦ Μαλελεὴλ, τοῦ Καϊνὰμ,
38 τοῦ Ἐνὼς, τοῦ Σὴθ, τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ Θεοῦ.

δ'.

1 Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον,
2 ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν.
3 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.
4 καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων, Γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ.

לוקס ג׳ יא קפלאון ד

33 בַּר עַמִּינָדָב בַּר אָרָם בַּר חֶצְרוֹן בַּר פָּרֶץ בַּר יְהוּדָא ׃ 34 בַּר יַעֲקוֹב בַּר אִיסְחָק בַּר אַבְרָהָם בַּר תֶּרַח
בַּר נָחוֹר ׃ 35 בַּר סְרוּג בַּר אַרְעוּ בַּר פָּלֶג בַּר עֵבֶר בַּר שָׁלַח ׃ 36 בַּר קֵינָן בַּר אַרְפַּכְסַד בַּר שֵׁם בַּר נוֹחַ בַּר לֶמֶךְ ׃
37 בַּר מְתוּשֶׁלַח בַּר חֲנוֹךְ בַּר יֶרֶד בַּר מַהֲלַלְאֵל בַּר קֵינָן ׃ 38 בַּר אֱנוֹשׁ בַּר שֵׁית בַּר אָדָם דְּמִן אֱלָהָא ׃

רוּחַ קֻדְשָׁא רַמְאָעַל עוֹמָא יא

1 וְיֵשׁוּעַ דֵּין כַּר מְלָא רוּחָא דְקוּדְשָׁא הֲפַךְ מִן יַרְדְּנָן וְדַבַּרְתֵּה רוּחָא לְחוּרְבָא ׃ 2 יוֹמָתָא אַרְבַּעִים וְנָתְנַסָּא מִן אֱבֶל קַרְצָא
וְלָא לְעֵם מֵדֵם בְּהָנִין וְיוֹמָתָא וְכַר שַׁלֵּם אֱנוּן לְחַרְתָּא כְּפֵן ׃ 3 וְאֲמַר לֵהּ אֱבֶל קַרְצָא אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַאלָהָא אֱמַר לְכַאפָא
הָדָא דְּתֶהֱוֵא לַחְמָא ׃ 4 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר לֵהּ כְּתִיב הוּדְלָא הָוָא בְּלַחְמָא בַּרְנָשָׁא אֶלָּא בְּכֹל פֻּתְגָם דַאלָהָא ׃

5 * Et subduxit eum Satanas in montem excelsum, & ostendit ei omnia regna terræ modico tempoe.

6 * Aitq; ei criminator, Tibi dabo potestatẽ hanc vniuersam, & gloriam eius; quia mihi tradita est, & cuicunque voluero do eam.

7 * Si ergo adoraueris coram me, tua erunt omnia.

8 * Respondit autem ei Jeschua, ac dixit ei, Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, eique tantum seruies.

9 * Et adduxit eum in Ourisclem, eúmque statuit supra pinaculum templi, & ait ei, Si tu es Filius Dei, deijce teipsum hinc deorsum.

10 * Scriptum est enim, Angelis suis præcipiet de te, vt custodiant te.

11 * Et in vlnis suis tollent te, ne offendas pedem tuum lapide.

12 * Subdit autem Jeschua, & ait ei, Dictum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

13 * Quúmq; absoluisset criminator has omnes tentationes suas, secessit ab eo vsque ad tempus.

Circuncisio Domini nostri.

14 * Et reuersus est Ieschua cum virtute Spiritus in Galilæam, exiitq; de eo fama in vniuersam regionem circumiacentem.

15 * Et ipse docebat in synagogis eorum, & celebrabatur ab omnibus.

16 * Venit autem Nozerath, vbi fuerat nutritus, & ingressus est de more in synagogam die sabbathi, surrexítque ad legendum.

17 * Et datus est ei liber Eschaio prophetæ, & aperit Jeschua librum, & inuenit locum vbi scriptum erat.

18 * Spiritus Domini super me, & propterea vnxit me vt euangelizem pauperibus, & misit me vt sanitati restituam contritos corde.

19 * Et prædicem captiuis remissionem, & cæcis visum, ac dimittã confractos in libertatem. Denique vt prædicem annum acceptum Domino.

20 * Et complicauit librum, tradidítque ministro, & sessum abijt. Omnium autem, qui erant in synagoga, oculi conspicabantur eum.

21 * Et cœpit dicere ad eos, Hodie impleta est scriptura hæc quæ est in auribus vestris.

---

5 וְאַסְקֵהּ סָטָנָא לְטוּרָא [b] רָמָא [c] וְחַוְיֵהּ כָּלְהֵין מַלְכְוָתָא דְאַרְעָא [d] בְּעָדְנָא זְעוּרָא׃

6 וְאֲמַר לֵהּ אָכֵל קָרְצָא לָךְ [e] אֶחֵל שׁוּלְטָנָא הָדָא כְּלֵהּ וְשׁוּבְחֵהּ דִּלִי מְשַׁלַּם וְלְמַן דְּאֶצְבֵּא יָהֵב אֲנָא לֵהּ׃

7 אִן הָכֵיל תְּסְגוּד קֳדָמַי דִּילָךְ נֶהֱוֵא כֻּלֵּהּ׃ [g] עָנָא דֵין יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ כְּתִיב הוּ דְלְמָרְיָא אֱלָהָךְ תְּסְגוּד וְלֵהּ

בְּלְחוֹדוֹהִי [f] תְּפָלּוּחַ׃ [g] 9 וַאֲיְתִיהּ לְאוּרְשְׁלֵם [h] וַאֲקִימֵהּ עַל כְּנָפָא דְהַיְכְלָא וַאֲמַר לֵהּ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דְאֱלָהָא

[i] אַרְמָא נַפְשָׁךְ מֶכָּא לְתַחֲרָ׃ 10 כְּתִיב גֵּיר דְּלְמַלְאכְוהִי נְפַקֵּד עֲלָיִךְ [k] דְּנִנְטְרוּנָךְ׃

11 וְעַל דְּרָעֵיהוֹן נְשְׁקְלוּנָךְ דְּלָא [l] תְּתְקַל רַגְלָךְ בְּכְאפָא׃ 12 עָנָא דֵין יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אֲמִיר הוּ דְלָא

חֲנַסָּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃ 13 וְכַד שַׁלֵּם אָכֵל קָרְצָא כְּלֵהּ עֵן [m] נְסִיוֹנֵיהּ פְּרַק מִן לְוָתֵהּ עַד זִבְנָא׃

[a] נְסַק [b] רם [c] חֲזֵא
[d] פירשו עת
[e] נְתַל
[f] פְּלַח
[g] אִתָּא [h] קֵם
[i] רְמָא [k] גְּטַר
[l] תְּקַל
[m] נְסָא

* Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis:
* Et ait illi, Tibi dabo potestatē hanc vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa. B
* Tu ergo si procidens adoraueris coram me, erunt tua omnia.
* Et respondens Iesus, dixit illi, Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis: & illi soli seruies. * Et duxit illum in Ierusalem, & statuit eum super pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.
* Scriptum est enim quòd Angelis suis mandauit de te, vt conseruent te:
* Et quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
* Et respondens Iesus, ait illi, Dictum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.
* Et consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo, vsq; ad tempus.

Deu. 6. c. 13. & 10. d. 20.
Psal. 90. c. 11.
Deu. 6. c. 16.

* Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galilæam: & fama exijt per vniuersam regionem de illo. C
* Et ipse docebat in synagogis eorum: & magnificabatur ab omnibus.
* Et venit Nazareth vbi erat nutritus: & intrauit secundùm consuetudinem suam die sabbathi in synagogam, & surrexit legere.
* Et traditus est illi liber Isaiæ prophetæ. Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi scriptum erat.
* Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me; sanare contritos corde.
* Prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.
* Et cùm plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum. D
* Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

Mat. 4. b. 12. Mar. 1. b. 14. Ioh. 4. f. 43.
Mat. 13. f. 54. Mar. 6. a. 1.
Isai. 61. a. 1.

5 * καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου·
6 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν.
7 * Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σοῦ πᾶσα.
8 * καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται, Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.
9 * καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·
10 * γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περί σου τοῦ διαφυλάξαι σε.
11 * καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.
12 * καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.
13 * καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

14 * Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.
15 * καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.
16 * καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρὲτ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
17 * καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον·
18 * Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν,
19 * κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.
20 * καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.
21 * ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

---

* גְּזַר
* אֶלֶף
* שְׁבַח יְרַבָּא
* מְעַר או וְעַר
* יְהַב פירושו נתן
* מְשִׁח ומזה הוא ישוע אמיר משיחא
* אָסָא חְבַר עבראית עבר
* שְׁבָא חַר שְׁלַם

* גְּזוּרְתֵּהּ דְּמָרָן יב

14 וַהֲפַךְ יְשׁוּעַ בְּחַיְלָא דְרוּחָא לַגְלִילָא וְנָפַק עֲלוֹהִי טֵבָא בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא דְחַוְרַיְהוּן ׃ 15 וְהוּ מַלֵּף בְּבַנוּשָׁתְהוּן
16 וּמְשַׁבַּח הֲוָא מִן כָּל אֱנָשׁ ׃ וְאָתָא לְנָצְרַת אֵיכָא דְאִתְרַבִּי וְעַל אֵיכְנָא דְמָעַד הֲוָא לְבַנוּשְׁתָּא בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְקָם
17 לְמִקְרָא ׃ וְאִתְיְהִב לֵהּ סֵפְרָא דְאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא וּפְתַח יְשׁוּעַ סֵפְרָא וְאַשְׁכַּח אֵיכָא דַּכְתִיב ׃ 18 רוּחָה דְמָרְיָא
עֲלַי וּמְטַל הָנָא מְשָׁחַנִי לְמִסְכְּנֵא וְשַׁלְחַנִי לְמַאסָיוּ לַחֲבִירֵי לִבָּא ׃ 19 וְלִמְכְרָזוּ לְשַׁבְיָא שׁוּבְקָנָא וְלַעְוִירָא
חֲזָיָא וְלִמְשַׁרְרוּ לַחֲבִירָא בְּשׁוּבְקָנָא וְלִמְכְרָזוּ שְׁנָתָא מְקַבְּלְתָא לְמָרְיָא ׃ 20 וּבְרִיךְ מָפְרָא וְיַהֲבָה לְמַשַּׁמְשָׁנָא וְאָזַל יְהַב
כְּלְהוּן דִּין דְּבַנוּשְׁתָּא עֵינֵיהוּן 21 חָיְרִין הֲוַי בֵּהּ ׃ וְשָׁרִי לְמֵאמַר לְוָתְהוּן דְּיוֹמָנָא אֶשְׁתַּלַם כְּתָבָא הָנָא דְּבֵאדְנֵיכוֹן ׃

22 * Et perhibebant ei teſtimonium cuncti, ac mirabantur ob ſermones gratiæ qui prodibant ex ore ipſius, dicebántque, Nónne iſte fuit filius Iauſeph?

23 * Ait illis Jeſchua, Jam dicetis mihi hanc parabolam, Medice, cura teipſum: & quæcunque audiuimus te exequutum fuiſſe in Capharnachum, exequere & hîc in ciuitate tua.

24 * Jpſe verò inquit, Amin dico vobis, nullum eſſe prophetam, qui recipiatur in prouincia ſua.

25 * Veritatẽ etenim dico vobis, multas exſtitiſſe viduas in domo Jſroiel in diebus Jlijo prophetæ quum clauſi ſunt cæli annis tribus, & menſibus ſex, ita vt fuerit fames magna in vniuerſa terra [prouincia.]

26 * Sed ad nullam earũ miſſum fuiſſe Jlijo, niſi ad Tzarphath Tzaidon ad mulierem viduam.

27 * Plurimíque fuere leproſi in Jſroiel diebus Eliſchá vatis, & ne vnus quidem ex eis purgatus eſt, niſi Naamon ille Aramæus.

28 * Quúmque hæc audiſſent ij qui erant in ſynagoga, cuncti repleti ſunt furore.

29 * Et ſurrexerunt, ac eiecerunt eum extra ciuitatem, eúmque adduxere vſque ad verticem montis ſupra quem ciuitas eorum erat exſtructa, vt eum deijcerent de rupe.

30 * Jpſe verò tranſijt per medium eorum, & abijt.

Ad veſperas feria ſexta hebdomadis ſextæ Ieiunij.

31 * Et deſcendit in Caphernachum ciuitatem Galilææ, & docebat eos in Sabbathis.

32 * Et mirabantur ob doctrinam eius, quippe cuius ſermo auctoritate polleret.

33 * Erat autem in ſynagoga vir habens ſpiritum dæmonij immundi, & exclamauit alta voce.

34 * Aítque, Omitte me, quid nobis & tibi Jeſchua Nazarene? veniſti nos perditum? noui te, qui es ſanctus ille Dei.

35 * Et ipſum obiurgauit Ieſchua, dixítque, Claude os tuum, & exi ab eo: eum itaque abiecit dæmonium in medium, & exijt ab eo, nihil in eum peruerſi agens.

---

22 וְסָהֲדִין הֲוֹו לֵהּ כֻּלְּהוֹן וּמְתְדַּמְּרִין הֲוֹו בְּמִלֵּא דְּטַיבוּתָא דְּנָפְקָן הֲוֵי מִן פּוּמֵהּ וַאֲמְרִין הֲוֹו לָא הָנָא בַּר יוֹסֵף׃ 23 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כְּבַר תֵּאמְרוּן לִי מַתָּלָא הָנָא [a] אַסְיָא אַסָּא נַפְשָׁךְ וְכֹל דַּשְׁמַעְן דְּעָבַדְתְּ בִּכְפַרְנַחוּם עֲבֵד אַף הָרָכָא בְּמָרִינְחָךְ׃ 24 הוֹ דֵּין אֲמַר אֲמִין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּלֵית נְבִיָּא דְּמִתְקַבֵּל בְּמָרִינְתֵּהּ׃ 25 [b] שְׁרָרָא גֵּיר אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּסַגִּי אַרְמְלָתָא אִית הֲוֵי בְּבֵית יִסְרָיֵל בְּיוֹמֵי אֵלִיָּא נְבִיָּא כַּד [c] אִתְחַדוּ שְׁמַיָּא שְׁנִין תְּלָת וְיַרְחָא [d] שְׁתָא וַהֲוָא כַּפְנָא רַבָּא בְּכָלְּהוֹ אַרְעָא׃ 26 וְלָוֹת חֲדָא מָנְחִין לָא [e] אֶשְׁתְּדַר אֵלִיָּא אֶלָּא לְצָרְפַת דְּצִידֹן [f] דְּכָרְ׃ 27 וְסַגְיָא גַּרְבָּא אִית הֲוֹו בֵּית יִסְרָיֵל בְּיוֹמֵי אֱלִישַׁע נְבִיָּא וְחַד מִנְּהוֹן לָא [g] אִתְדְּכִי אֶלָּא אִן נַעֲמָן אַרְמָיָא׃ 28 וְכַד שְׁמַעוּ הֲוֹו הֵלֵּין הָנוּן דְּבְכְנִישְׁתָּא אִתְמְלִיוּ [h] חֲמָתָא כֻּלְּהוֹן׃

[a] אַסְיָא [b] פירושו אמת [c] אֶחַד [d] עבראית שש [e] שָׁרַר [f] דְּכָרְ [g] חֲמַם

22 * Et omnes testimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratię, quæ procedebãt de ore ipsius, & dicebant, Nonne hic est filius Ioseph?

22 * καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τ χάριτ@, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τ στόματος αὐτ, καὶ ἔλεγον, οὐχ ὅτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ;

23 * Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc similitudinem, Medice, cura teipsum: quãta audiuimus facta in Caphernaum, fac & hîc in patria tua.

23 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

Ioh. 4. f. 44. 3. Reg. 17 b. 9.

24 * Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.

24 * εἶπε δέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

25 * In veritate dico vobis, Multę viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando

Iacob. 5. d. 18.

clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, cùm facta esset fames magna in omni terra.

25 * ἐπ' ἀληθείας λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

26 * Et ad nullam illarũ missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

26 * καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεπτα τ σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν.

27 * Et multi leprosi erant in Israel sub

4. Reg. 5. d. 14.

Elisæo propheta: & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.

27 * καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἐλισαίου τ προφήτου ἐν τῷ ἰσραήλ, & οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ νεεμὼν ὁ σύρος.

28 * Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes.

28 * καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα.

29 * Et surrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem: & duxerunt illum vsq; ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum.

29 * καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τ πόλεως, & ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ καταχρημνίσαι αὐτόν.

30 * Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.

30 * αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

31 * Et descendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ: ibiq; docebat illos sabbathis.

Matt. 4. b. 13. Mar. 1. b. 21.

31 * Καὶ κατῆλθεν εἰς καπερναοὺμ πόλιν τ γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι.

32 * Et stupebant in doctrina eius: quia in potestate erat sermo ipsius.

Mat. 7. d. 28. Mar. 2. a. 23.

32 * καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτ.

33 * Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum: & exclamauit voce magna,

33 * καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ,

34 * Dicens, Sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te qui sis, Sanctus Dei.

34 * λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τ θεοῦ.

35 * Et increpauit illum Iesus, dicens, Obmutesce, & exi ab eo. Et cùm proiecisset illum dęmonium in medium, exijt ab illo, nihilque illum nocuit.

35 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν.

---

[a] נפק [b] אתא [c] שרא ואפילו סלע

29 וְקָמוּ[h] אַפִּקוּהִי לְבַר מִן מְדִינְתָּא [i] וְאַיתִיוּהִי עַד מָא לַגְבִינָא דְטוּרָא הַו דְּמִדִינְתְּהוֹן בְּנָיָא עֲלַוֹהִי [k] דְּיִשְׁדוּנֵיהִי
מִן[l] שְׁקִיפָא ׃ 30 הוּ דִּין עָבַר בֵּינְתְּהוֹן וְאָזַל ׃
דְּמָשָׁא דְעָרוּבְתָּא דְשַׁבְּתָא רח דְצוֹמָא יג

31 וַאֲתָה לְכְפַרְנַחוּם מְדִינְתָּא דְגְלִילָא [m] וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן [n] בְּשַׁבְּתָא ׃ 32 וְתַמְהִין הֲוֹו בְּיוּלְפָּנֵהּ דְמִשְׁלְטָא הֲוָת
מֵלֵּהּ ׃ 33 וְאִית הֲוָא בְּכְנוּשְׁתָּא נַבְרָא דְאִית הֲוָא בֵּהּ רוּחָא דְשֵׁאדָא טִנְפָּא וְזָעַק בְּקָלָא רָמָא ׃

[m] אלף ום׳ף בקוס מאלף

[n] שבת וה מחפסק

34 וְאָמַר שְׁבוֹקִינִי מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֲתֵיתְ [o] לְמוּבְרוּתַן יָדַע אֲנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישָׁה דַאלָהָא ׃

[o] אבר [p] נפק

35 וְכָאֲהּ בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר סְכוֹר פּוּמָךְ [p] וּפוֹק מֵנֵּהּ [q] וַשְׁדִיהִי שֵׁאדָא בְּמֶצְעָתָא וְנָפַק מֵנֵּהּ כַּד לָא סְרַח בֵּהּ מֵרֵם ׃

[q] שרא

36 * Et ſtupor inuaſit omnes, ita vt colloquerentur adinuicem, dicentes, Qualiſnam eſt ſermo iſte, quòd cum imperio & virtute præcipiat ſpiritibus immundis, & exeant?

37 * Et peruaſit de eo fama in totam regionem circumiacentem.

38 * Quúmque egreſſus fuiſſet Jeſchua è ſynagoga, introiuit domum Schemeoun: ſocrus autem ipſius Schemeoun premebatur febre maxima, & rogarunt eum in gratiam illius.

39 * Adſtans itaque ſupra eam, obiurgauit febrem, & dimiſit eam: ſtatímque ipſa ſurrexit, & miniſtrabat eis.

40 * Occidente verò Sole ij omnes qui habebant infirmos variis affectos morbis, adducebant illos ad eum: ipſe verò vnicuique eorum manum ſuam imponebat, eóſque ſanitati reſtituebat.

41 * Quinetiam exibant dæmonia ex quamplurimis vociferantia ac dicētia, Tu es Meſchicho ille filius Dei: & prohibebat eis, nec ſinebat ea loqui, quòd noſſent ipſum eſſe Meſchicho.

42 * Sub diluculo autem diei egreſſus abijt in locum deſertum: & turbæ quærebant eum, venerúntque vſque ad ipſum, & tenebant eum, ne ab ipſis diſcederet.

43 * Ipſe verò Jeſchua dixit eis, Quin & alijs ciuitatibus oportet me annunciare regnum Dei, qui ad hoc miſſus ſim.

44 * Et is prædicabat in ſynagogis Galilææ.

Dominica ſecunda poſt Surrectionem.

CAP. V.

1 FActum eſt autem cùm coacta eſſet ad eum turba ad audiendum ſermonem Dei, vt ipſe ſtaret iuxta littus maris Geneſar.

2 * Et vidit duas naues ſtantes ſuper crepidinẽ maris, & piſcatores qui deſcenderant ex ijs, eluebántque retia ſua.

3 * Una autem earum erat Schemeoun Kipho. quúmque deſcendiſſet Jeſchua, ſedit in ea, & dixit vt proueherent eam paululum ab arida in aquas: ſedebátque ac docebat turbam è naui.

---

36 וְתְמְהָא אֵחַד לְכֻלָּנָשׁ וַמְמַלְלִין חָוִו עַם חֲדָדָא וְאָמְרִין מָנָא הִי כִּי מִלְּתָא הָדָא דַּבְשׁוּלְטָנָא וַבְחַיְלָא פָּקְנָא לְרוּחֵא
טַנְפְתָא וְנָפְקָן׃ 37 וַנְפַק עֲלוֹהִי טָבָא בְּכֻלֵּה אַתְרָא דְּחַדְרֵיהוֹן׃ 38 וְכַד נְפַק יְשׁוּעַ מֵן כְּנוּשְׁתָא עַל
לָבַיְתֵה דְשִׁמְעוֹן וְחָמְתֵה דְשִׁמְעוֹן אֲלִיצָא חָוָת בְּאַשְׁתָא רַבְתָא וּבָעוֹ מָנֵה מְטַלְתָהוֹ׃
39 וְקָם לְעֵל מָנֵה וְגָאֲ בְּאַשְׁתָא וְשַׁבְקַתֵה וּמֵחֲדָא [a] קָמַת וַמְשַׁמְשָׁא חָוָת לְהוֹן׃ [a] קם
40 [b] בְּמַעֲרְבֵי שְׁמְשָׁא דֵין כְּלֵהוֹן אִילֵין דְּאִית חָוָו לְהוֹן כְּרִיהֵא דַּכְרִיהֵין [c] בְּכוּרְהָנָא מְשַׁחְלְפָא [d] אַיתִיו אֱנוֹן לְוָתֵה הוֹ [b] עֲרֵב [c] כְּרֵח [d] אָתָא
דִין עַל חַד חַד מָנְהוֹן אִידֵה [e] סָאֵם חָוָא [f] וּמַאסָא חָוָא לְהוֹן׃ [e] כּוֹם [f] אָסָא
41 וְנָפְקִין חָוו אַף שְׁאָרָא מֵן סַגְיָאֵא כַּד [g] מַזְעַקִין וַאמְרִין דַּאנְתְ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵה דַאלָהָא וְכָאֵא חָוָא בְּהוֹן וְלָא שָׁבֵק [g] זָעַק

36 * Et factus est pauor in omnibus, & colloquebantur ad inuicem, dicentes, Quod est hoc verbum, quia in potestate & virtute imperat immundis spiritibus, & exeunt?

37 * Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

38 * Surgens autem Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea.

Mat. 8. b. 14. Mar. 1. c. 30.

39 * Et stans super illam imperauit febri: & dimisit illam. Et continuò surgens, ministrabat illis.

40 * Cùm autem Sol occidisset, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos.

41 * Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei: & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

Mar. 1. c. 34.

42 * Facta autem die, egressus ibat in desertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerunt vsque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis.

Mar. 1. d. 45.

43 * Quibus ille ait, Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei: quia ideo missus sum.

44 * Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAP. V.

1 FActum est autem, cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth.

2 * Et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lauabant retia.

Mat. 4. c. 18. Mar. 1. b. 16.

3 * Ascendens autem in vnam nauem quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas.

ε'.

36 * καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται;

37 * καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

38 * ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος· πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

39 * καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

40 * δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.

41 * ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κραζοντα καὶ λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

42 * γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

43 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

44 * καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας.

ς'.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γεννησαρέτ.

2 * καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

3 * ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἀπὸ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

וְהָוָא לְהוֹן דְּאָמְרִין דְּיִדְּעִין דְּהוּיוּ מְשִׁיחָא׃ 42 וְלִצְפְּרָה דְּיוֹמָא נְפַק אֲזַל לֵהּ לַאֲתַר חוּרְבָא וְכֻנְשָׁא בָּעֵין הֲווֹ

לֵהּ וְיָתֵב עַרְמָא לְוָתֵהּ וְלָא נְאֲזַל לֵהּ מִן רְוָתְהוֹן׃ 43 הוּ דֵין יְשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן דְּאַף לְמָרְיָנָתָא אֲחָרְנָיָתָא

וְלָא לְיַלְמָדְרוּ מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא דְּעַל הָדָא הוּ אִשְׁתַּדַּרְת׃ 44 וְהוּ מַכְרֵז הָוָא בַּכְנוּשָׁתָא דַּגְלִילָא׃

וְשִׁבְתָּא דְּמָר בְּשַׁבָּא רב דְּבָתַר קְנָמְתָא יר קפלאון ר״ה

1 הָוָא דֵין כַּד כְּנַשׁ עֲלוֹהִי כְּנָשָׁא לְמִשְׁמַע מִלְּתָא דַּאלָהָא וְהוּ קָאֵם הָוָא עַל יַד גֻּמָּא דְּגֶנֵסַר׃

2 וַחֲזָא סְפִינֶא תַּרְתֵּין דְּקַיְמִין עַל גֻּנְבָּ יַמְּתָא וְצַיָּדֵא דְּסָלְקוּ מֶנְהֵין מְשַׁיְגִין מְצַיָּדְתְּהוֹן׃ 3 וְחָזָא מֶנְהֵין דְּשָׁמְעוֹן

הָוָת כְּאפָּא וְסָלֵק יְשׁוּעַ יְתֵב בָּהּ וַאמַר דְּנַדְּבְרוּנָהּ קַלִּיל מִן יַבְּשָׁא וְיָתֵב הָוָא וּמַלֵּף מִן סְפִינְתָא לְכֻנְשָׁא׃

* אֶחָד עבראית אחד
ו שְׁרַר פרושו שולח
* קם
ו עֲזַר מ שָׁדַּר פרושו רוץ
ו דִּבֵּר

4 * Quúmque ceſſaſſet loqui, dixit ipſi Schemeoun, Ducite in profundum, et proijcite retia veſtra ad piſcandum.

5 * Reſpondit Schemeoun, & dixit ei, Rabbi, tota nocte fatigati ſumus, nihílque cepimus, tamen iuxta ſermonem tuum proijcio rete.

6 * Et quum hoc feciſſent, concluſerunt multos admodum piſces, ita vt diſrumperetur rete eorum.

7 * Et innuerunt ſociis ſuis qui erant in alia nauicula, vt venirent ſibi opem laturi. quúmque veniſſent, impleuerunt ambas illas nauiculas, ita vt propè mergerentur.

8 * Quum autem hoc videret Schemeoun Kipho, procidit ante pedes ipſius Ieſchua, & dixit ei, Peto à te Domine mi, vt diſcedas à me, quippe qui homo peccator ſim.

9 * Etenim pauor inuaſerat eum, omnéſque qui cum eo erant, propter capturam illam piſcium, quam comprehenderant.

10 * Itidem autem & Jaakoub & Jouchanon filios Zabdai qui erant ſocij Schemeoun. Dixit autem Jeſchua, Ne timeas, poſt hac piſcaturus es homines ad vitam.

11 * Et impulerunt illas naues ad terram, omniáque reliquerunt, ac poſt eum abiere.

Matutinis Dominicæ v. Ieiunij.

12 * Quúmque Jeſchua eſſet in vna vrbium, veniens vir quidam plenus omnino lepra, vidit Jeſchua, procidítque in faciem ſuam, & efflagitabat ab eo, ac dicebat ei, Domine mi, ſi vis, potes me mundare.

13 * Et extendens manum ſuam Jeſchua, tetigit eum, & dixit ei, Volo ego, mundus eſto. Et eo momento diſceſſit ab eo lepra ipſius.

14 * Et præcepit ei, Nemini dixeris, ſed ito, oſtende te ſacerdotibus, & offer oblationem pro purgatione tui, ſicut præcepit Mouſche, vt hoc ſit eis teſtimonio.

15 * Exijt autem de eo fama magis, ita vt congregaretur populus multus vt audiret ab eo, ſanitatíque reſtitueretur à morbis ſuis.

16 * Jpſe verò ſecedebat in deſertũ, & orabat.

---

4 וְכַד שְׁתֵק מִן מַמְלְלֵהּ אֲמַר לְשִׁמְעוֹן דְּבְרוּ לְעוּמְקָא ׀ וְאַרְמוּ מְצִידָתְכוֹן לְצֵידָא ׃ 5 עָנָא שִׁמְעוֹן וַאמַר לֵהּ
רַבִּי לֵלְיָא כְּלֵהּ לָאֵין וּמִדֵּם לָא אֲחַדְנָן עַל מֶלְתָךְ דֵּין רַמָא אֲנָא מְצִידְתָא ׃ 6 וְכַד הָדָא עֲבַדוּ חֲבַשוּ נוּנָא סַגְיָאָא
דְּטָב ׀ וּמְצַטַרְיָא הֲוָה מְצִידַתְהוֹן ׃ 7 וַרְמַזוּ לְחַבְרֵיהוֹן דְּבִסְפִינְתָא אַחֳרָא וְנֵאתוֹן ׀ נְעַזְּרוֹן אֱנוּן וְכַד אֲתוֹ מְלוֹ
אֱנֵין סְפִינָא חַרְתֵּיהֵין אַיךְ דְּקָרִיבָן הֲוֵי ׀ לְמֶטְבַע ׃ 8 כַּד חָזָא דֵּין שִׁמְעוֹן כְּאפָּא נְפַל קֻדָם רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וַאמַר
לֵהּ בַּעָא אֲנָא מָנָךְ מָרִי פְּרוֹק לָךְ מֵנִי דְּגַבְרָא אֲנָא ׀ חַטָיָא ׃ 9 תְּמָהָא גִּיר אֲחֲדֵהּ הֲוָא וְלְכֻלְהוֹן דְּעִמֵּהּ עַל צֵידָא
דִּי דְנוּנֵא דְצָדוּ ׃ 10 הֲכְוָתֵהּ דֵּין אַף לְיַעֲקוֹב וְלִיוֹחָנָן בְּנֵי זַבְדַי דְאִיתַיהוֹן חַבַי ׀ שׁוּתְפֵא דְשִׁמְעוֹן אֲמַר דֵּין יֵשׁוּעַ לָא
תְּדְחַל מִן הָשָׁא בְּנֵי אֱנָשָׁא תְּהֵוֵא ׀ צָיֵד לְחַיָא ׃ 11 וּקְרִבוּ אֱנֵין סְפִינֵא לַארְעָא וְשָׁבְקוּ כֹל מֶדֵם וַאתַו בָּתְרֵהּ ׃

° רְמָז
* עָרֵל
ל עברית עור
ד טָבַע
ס חֲטָאִי
ע שִׁתַּף
ץ צוּר

4 * Vt ceſſauit autem loqui, dixit ad Simônem, Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.

5 * Et reſpõdens Simon, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6 * Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum.

7 * Et annuerunt ſocijs qui erant in alia naui vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & impleuerunt ambas nauiculas: ita vt † mergerentur.

8 * Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens, Exi à me, Domine, quia homo peccator ſum.

9 * Stupor enim circundederat eum & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium quam ceperant.

10 * Similiter autem Iacobum & Iohannem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Ieſus, Noli timere: ex hoc iam, homines eris capiens.

11 * Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

4 * ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

5 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιστάτα, διὸλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες, οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.

6 * καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ· διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.

7 * καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.

8 * ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι Ἰησοῦ, λέγων, ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ· ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.

9 * θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ἣν συνέλαβον.

10 * ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι· καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.

11 * καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Mat. 8. a. 2. Mar. 1. d. 40. ſuam

12 * Et factum eſt, cùm eſſet in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, & procidens in faciem †, rogauit eum dicens; Domine, ſi vis, potes me mundare.

13 * Et extendens manum, tetigit eum, dicens, Volo, Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

14 * Et ipſe præcepit illi vt nemini diceret: ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

Leu. 14. a. 4.

15 * Perambulabat autem magis ſermo de illo, & conueniebant turbæ multæ vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

16 * Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

12 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

13 * καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών, θέλω· καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.

14 * καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

15 * διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.

16 * αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν τοῖς ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος.

וַיַּפְקֵד לְחַר כְּשַׁבָּא וְלִשְׁבְּתָא רח וְלִצְלוֹתָא ירח

12 וְכַר הֲוָא יְשׁוּעַ בַּחֲדָא מִן מְרִינָתָא אִתָּא גַּבְרָא חַד דְּמָלֵא כְלָה גַּרְבָא חֲזָא לְיֵשׁוּעַ וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי וּבָעָא חֲנָא מָנֵה וְאָמַר לֵהּ מָרִי אִן צָבֵא אַנְתְּ מָשְׁכַּח אַנְתְּ לְמַרְכְיוּתִי׃

13 וְפָשַׁט אִידֵהּ יְשׁוּעַ קְרֵב לֵהּ וְאָמַר לֵהּ צָבֵא אֲנָא אִתְרָכָא וּבַר שָׁעֲתָה אֲזַל מָנֵה גַּרְבְּתָ׃

14 וּפְקָרֵהּ דְּלָאנָשׁ לָא [d] תְּאמַר אֶלָּא [e] זֵל חֲוֵא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנָא וְקָרֵב קוּרְבָּנָא חֲלָף [f] חַרְכִיתָךְ אֵיכַּנָא דְּפַקֵּד מוֹשֶׁא לְסָהֲדוּתְהוֹן׃

15 וְנָפַק עֲלוֹהִי טָבָא יַתִּירָאִית וּמִתְכַּנָּשׁ הֲוָא עַמָּא סַגִּיאָא לְמֶשְׁמַע מָנֵה [g] וְלְמֶתְאַסְיוּ מִן [h] בּוּרְהַנַּיהוֹן׃

16 הוּדִין מְשַׁנֵּא הֲוָא [i] לְרַבְרָא וְמְצַלֵּא׃

[d] אֵמַר [e] וְכָא [f] אֵסָא [g] אֵסָא [h] כמו מרחר [i] לְבָרָא

17 * Et factum est quodam die quum doceret Jeschua ut sederent Perischæi, & Doctores legis, qui venerant ex omnibus pagis Galilææ, & Jihoudææ, & Ourischlem, & virtus Domini adesset ei ad sanandum eos.

18 * Quidam autem attulerunt in lecto virum quendam paralyticum, & quærebant eum inferre, sisteréque coram eo.

19 * Quúmque non inuenirent quomodo inferrent eum propter multitudinem populi, ascenderunt in tectum, ac demiserunt eum cum lecto ipsius è tabulato in medium coram ipso Jeschua.

20 * Quum vidisset autem Jeschua fidem eorum, dixit paralytico illi, O homo, remittuntur tibi peccata tua.

21 * Et cœperunt Scribæ & Perischæi ratiocinari, dicentes, Quis est iste, qui loquitur blasphemiam? Quis potest remittere peccata, nisi Deus solus?

22 * Jeschua verò sciens cogitationes eorum, ait illis, Quid cogitatis in cordibus vestris?

23 * Utrùm facilius est dicere, Remittuntur tibi peccata tua, aut dicere, Surge, ambula?

24 * Ut autem cognoscatis Filium hominis potestatẽ habere in terra dimittendi peccata, ait paralytico, Tibi dico, Surge, tolle lectum tuũ, & abi domum tuam.

25 * Et statim surrexit ad oculos eorum [ijs spectantibus] tulítq; lectum suum, & abijt domum suam quum glorificaret Deum.

26 * Stupor autem inuasit omnes, & glorificabant Deum: repletíque sunt timore, & inquiunt, Sanè vidimus hodie miranda.

27 * Posthæc exijt Jeschua, & conspicatus publicanum nomine Leui sedentem inter publicanos dixit ei, Veni post me.

28 * Itaque reliquit omnia, & surgens post eum, abijt.

29 * Et fecit ei Leui domi suæ epulum opiparum, erátque cœtus multus publicanorum et aliorum cum eis accumbentium.

30 * Et murmurabant Scribæ & Perischæi, dicebántque discipulis eius, Cur cum publicanis & peccatoribus editis & bibitis?

---

17 וַהֲוָא בְּחַד מִן יוֹמָתָא כַּד [k] מַלֶּף הֲוָא יֵשׁוּעַ יָתְבִין הֲווֹ פְּרִישָׁא וּמַלְפֵי נָמוֹסָא דְּאַתּוּ הֲוֹו מִן כָּל קוּרְיָא דְּגַלִּילָא וְדִיהוּד
וְדְאוּרְשְׁלֵם וְחֵילָא דְּמָרָיָא אִיתָהִי הֲוָא לְמַאסְיוּתְהוֹן׃ 18 וְאַנָּשָׁא אַיְתִיו בְּעַרְסָא גַּבְרָא חַד [l] מְשַׁרְיָא וּבָעֵין הֲווֹ
[m] דְּנַעֲלוּן [n] נְסִימוּנֵיהִי קֳדָמוֹהִי׃ 19 וְכַד לָא [o] אַשְׁכַּחוּ דְּאֵיכָנָא נַעֲלוּנֵיהִי מָטַל סוּגְיָא דְּעַמָּא סְלֵקוּ לְהוֹן לְאָגָרָא
[p] וְשַׁבּוּהִי עִם עַרְסֵהּ מִן [q] חַטְלִילָא לְמַצְעַ קֳדָמוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ׃
20 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ [r] הֵימָנוּתְהוֹן אֲמַר לְהוֹ מְשַׁרְיָא גַּבְרָא שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהָיִךְ׃
21 [s] וְשָׁרִיו סָפְרָא וּפְרִישָׁא מְחַשְׁבִין וְאָמְרִין מַנוּ הָנָא דְּמַמֵּלֵל גּוּדְפָא מַנוּ מָשְׁבַח לְמֶשְׁבַק חֲטָהָא אֱלָּא אִן אֱלָהָא
בִּלְחוֹד׃ 22 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע מַחְשָׁבָתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא מְחַשְׁבִין אֲנָתוּן בְּלִבְכוֹן׃

[k] אַלַף
[l] שְׁרָיָא
[m] עוֹל [n] סָם
[o] שְׁבַח ופירושו מצא
[p] שוּב ופירושו הוריד
[q] שְׁלַל [r] הֵימִן [s] שְׁרָיָא

17 * Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisęi sedentes, & legis doctores qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.

17 * καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι φαρισαῖοι, καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

18 * Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

Mat. 9. a. 2. Mar. 2. b. 3.

18 * καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

19 * Et non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summiserũt eum cum lecto in medium, ante † Iesum.

ipsum

19 * καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ.

20 * Quorum fidem vt vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata tua.

20 * καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

21 * Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisæi, dicentes, Quis est hic qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

21 * καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, λέγοντες, τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

22 * Vt cognouit autem Iesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos, Quid cogitatis in cordibus vestris?

22 * ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23 * Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula?

23 * τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;

24 * Vt autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

24 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ· σοὶ λέγω, ἔγειραι καὶ ἆρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25 * Et confestim consurgens coram illis, tulit † in quo iacebat: & abijt in domum suam, magnificans Deum.

lectum

25 * καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἆρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.

26 * Et stupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodie.

26 * καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν· καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

27 * Et post hæc exijt, & vidit publicanum nomine Leui, sedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me.

Mat. 9. a. 9. Mar. 2. b. 14.

27 * καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι λευὶν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

28 * Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

28 * καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

29 * Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo sua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant discumbentes.

29 * καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

30 * Et murmurabant Pharisæi & Scribę eorum, dicẽtes ad discipulos eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

Matt. 9. b. 11. Mar. 2. b. 16.

30 * καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;

---

[c] וְרַע
[d] שְׁרָא [e] אִזַל
[f] תְּמַהּ
[g] קָלָא [f] חָוָא [g] דְּמַר

23 אֵידָא פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר דְּשָׁבְיקִין לָךְ חֲטָהֵיךְ אוֹ לְמֵאמַר דְּקוּם הֲלֵךְ ׃ 24 וְהַדְעוּן דְּרְשׁוֹלִיט הוּ בְּרָה דְּאֲנָשָׁא בְּאַרְעָא דְּנָשְׁבוֹק חֲטָהֵא אֲמַר לְמִשְׁרְיָא לָךְ אֲמַר אֲנָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ [c] וְזֵל לְבֵיתָךְ ׃ 25 וּמֵחָלָא קָם
לְעֵינֵיהוֹן וְשָׁקַל עַרְסֵהּ וְאָזַל לְבֵיתֵהּ כַּד מְשַׁבַּח לֵאלָהָא ׃ 26 [d] וְתְמָהָא אֲחַד לְכֹלְנָשׁ וּמְשַׁבְּחִין חָוִי לֵאלָהָא
[e] וְאִתְמְלִיוּ דְּחָלְתָא וַאֲמְרִין [f] דַּחֲזִין יוֹמָנָא [g] חֲרָמְרָתָא ׃ 27 בָּתַר הָלֵין נְפַק יֵשׁוּעַ וַחֲזָא מָכְסָאּ דְּשָׁמֵהּ לֵוִי דְּיָתֵב
בֵּית מָכְסָא וַאֲמַר לֵהּ תָּא בָּתְרִי ׃ 28 וְשָׁבַק כָּל מִדֵּם וְקָם אָזַל בָּתְרֵהּ ׃
29 וְעָבַד לֵהּ לֵוִי בְּבֵיתֵהּ [h] קוּבְלָא רַבָּא וְאִית חֲנָא כְּנִשָׁא סַגִּיאָא דְּמָכְסָא וְדְאָחֳרָנָא דְּתְמִיכִין הֲווֹ עִמְּהוֹן ׃
30 וְרָטְנִין הֲווֹ סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא וַאֲמְרִין לְתַלְמִידוֹהִי לְמָנָא עִם מָכְסָא וְחַטָּיָא אָכְלִין אַנְתּוּן וְשָׁתִין ׃

[h] פירושו משתה הגדול שמתקבלים בו אנשים רבים

31 * Et respondit Jeschua, & ait illis, Non requiritur sanis medicus, sed ijs qui malè malè [inquam] affecti sunt.

32 * Non veni vt vocarem iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

33 * Illi autem dicunt ei, Quare discipuli ipsius Jouchanon ieiunant perseueranter, & orant, etiam Perischæorum: tui verò edunt & bibunt?

34 * Ipse autem dixit eis, Num potestis efficere vt filij thalami, quandiu sponsus cum ipsis est, ieiunent?

35 * Venient autem dies quum attolletur sponsus ab eis, tunc ieiunabunt illis diebus.

36 * Dicebátque eis parabolam, Nemo abscindit frustum è vestimento nouo, & immittit in vestem vetustate attritam, ne nouum findat, & attritum non repleat frustum è recenti.

37 * Et nemo inijcit vinum recens in vtres veteres, alioquin disrumpit vinum recens vtres, ipsúmque mustum effunditur, & vtres pereunt.

38 * Sed vinum recens in vtres nouos inijciunt, & ambo conseruantur.

39 * Nemóque bibit vinum vetus, & statim petit nouum: dicit enim, Vetus est suauius.

Matutinis feria III. hebdom. v. Ieiunij.

CAP. VI.

1 FActum est autem Sabbatho quum ambularet Jeschua per sata, vt discipuli eius vellerent spicas, confricarentque manibus suis, atque comederent.

2 * Quidam autem ex Perischæis, dicunt eis, Cur facitis quod Sabbatho illicitum est factu?

3 * Respondit Jeschua, & ait illis, Ne hoc quidem legistis quod fecit Dauid cùm esuiret ipse, & ij qui cum eo erant?

4 * Quòd introierit in ædem Dei, & panem mensæ Domini sumpserit, ederit, dederítque ijs qui secum erant: id quod non licet comedere, nisi Sacerdotibus tantùm?

5 * Et subdit eis, Quin & dominus est Sabbathi Filius hominis.

---

31 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לָא מְחַבְּעָא [i]אָסְיָא לְחַלִּימָא אֶלָּא לַאוּלִין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין׃ 32 לָא אֲתֵית דְּאֶקְרֵא
לְזַדִּיקָא אֶלָּא לְחַטָּיָא [k]לְתֵיבוּתָא׃ 33 הֵנוּן דֵּין אָמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַּלְמִידוֹהִי דְּיוֹחָנָן צָיְמִין [l]אֲמִינָאִית [m]וְמְצַלִּין אַף
דְּפְרִישֵׁא דִּילְךְ דֵּין אָכְלִין וְשָׁתַיִן׃ 34 הוּ דֵּין אָמַר לְהוֹן לָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן לְבְנֵוהִי [n]דְּגְנוּנָא כְּמָא דְּחַתָּנָא עִמְּהוֹן
חָעֲבְדוֹן [o]דְּנְצוֹמוּן׃ 35 נְאחוֹן דֵּין יוֹמָתָא כַּד [p]נֶחְתְּרִים חַתָּנָא מִנְּהוֹן הֵידֵין נְצוֹמוּן בְּהָנוּן יוֹמָתָא׃
36 [q]וְאָמַר לְהוֹן מַתְלָא דְּלָא אֱנָשׁ קָאֵד [r]אוּרְקַעְתָּא מִן מָאנָא חַדְתָּא [s]וְרָמֵא עַל מָאנָא [t]בְּלְיָא דְּלָא לְחַדְתָּא [u]קָאֵד
וְלַבְּלְיָא לָא שַׁלְמָא אוּרְקַעְתָּא דְּמִן חַדְתָּא׃ 37 וְלָא אֱנָשׁ רָמֵא חַמְרָא חַדְתָּא בְּזִקָּא בְּלְיָתָא וְאִן דֵּין לָא מְבַזַּע חַמְרָא
חַדְתָּא לְזִקָּא וְהוּ חַמְרָא [v]מְתָאשַׁד וְזִקָּא אָבְדָן׃ 38 אֶלָּא חַמְרָא חַדְתָּא בְּזִקָּא חַדְתָּא וְרָמִין וְתַרֵיהוֹן מִתְנַטְּרִין׃

[i] אָסָא
[k] תֵּב [l] אֲמַן [m] צְלָא
עבראית חצפה
[n] עָם [o] רַם
[p] פירושו וחזכה
[q] רָמָא [r] בְּלָא
[s] קוֹד ופירושו ברית
[t] אָשַׁד

31 * Et respondens Iesus, dixit ad illos, Non egent qui sani sunt, medico: sed qui malè habent.

32 * Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

1. Tim. 1 c. 15. Mat. 9. b. 14. Mar. 2. c. 18.

33 * At illi dixerunt ad eum, Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Pharisæorum: tui autem edunt & bibunt?

34 * Quibus ipse ait, Nunquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare?

35 * Venient autem dies: & cùm ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

36 * Dicebat autem & similitudinem ad illos, quia nemo commissuram à nouo vestimento † immittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura à nouo.

mittit

37 * Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin † rumpet vinum nouum vtres, & † ipsum effundetur, & vtres peribunt.

Matt. 9. b. 17. Mar. 2. c. 20. rumpit vinum

38 * Sed vinum nouum in vtres nouos mittendum est: & vtraque conseruantur.

39 * Et nemo bibens vetus, statim vult nouum. dicit enim, Vetus melius est.

CAP. VI.

1 * FActum est autem in Sabbatho secundo primo, cùm transiret per sata, A vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus.

Mat. 12. a. 1. Mich. 2. d. 23.

2 * Quidam autem Pharisæorum, dicebant illis, Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

3 * Et respondés Iesus ad eos, dixit, Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cùm esurisset ipse & qui cum illo erant:

4 * Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his qui cum ipso erat, quos non licet manducare nisi tantùm Sacerdotibus?

1. Reg. 21 b. 6.

Exo. 29. c. 32. Leu. 8. f. 31. & 24. b. 9.

5 * Et dicebat illis, Quia Dominus est Filius hominis, etiam sabbathi.

31 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

32 * οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

33 * οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων· οἱ δὲ σὰ ἐσθίουσι καὶ πίνουσι;

34 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;

35 * ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

36 * ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

37 * καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται·

38 * ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότερα συντηροῦνται.

39 * καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ, ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

ς'.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.

2 * τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;

3 * καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαβὶδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες,

4 * ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνοις τοὺς ἱερεῖς;

5 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

ס״ג וְלָא אֲנָשׁ שָׁתֵא חַמְרָא עַתִּיקָא וּמִחֲדָא בָּעֵא חַדְתָּא אֲמַר גֵּיר עַתִּיקָא בַּסִּים׃
דַּעֲפָרָא דִּתְלָתָא דְּשַׁבְתָּא דרי דְּצוֹמָא יו קפלאן ו

א מַלְ׳ א חָנָא דֵּין כְּשַׁבְתָּא כַּד מְהַלֶּךְ יְשׁוּעַ בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידוֹהִי ב סָלְגִין הֲווֹ שָׁבְלָא וּפָרְכִין הֲווֹ בְּאִידֵיהוֹן וַאֲכְלִין׃
ב אֱנָשִׁין דֵּין מִן פְּרִישָׁא אָמְרִין לְהוֹן מָנָא עָבְדִין דְּלָא שַׁלִּיט בְּשַׁבְתָּא לְמֶעְבַּד׃
ג עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן וְלָא קָרֵיתוּן מָרֵם דַּעֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֵן הוּ וַאִילֵין דְּעִמֵּה׃ ב קְרָא ב עַלְ בוש
ד דְּעַל לְבַיְתֵהּ דַּאלָהָא וְלַחְמָא דְּפוּרְיָא דְּמָרֵיָא נְסַב אֲכָל וְיָהֵב לַאילֵין דְּעִמֵּהּ הוֹ דְּלָא שַׁלִּיט הָוָא לְמֵאכַל אֶלָּא לְכָהֲנֵא בִּלְחוֹד׃ ה וְאָמַר לְהוֹן דְּמָרֵהּ הוֹ דְּשַׁבְתָּא בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא׃

6 * Factum est autem alio Sabbatho vt ingrederetur in synagogã, docerétque. Erat autẽ ibi homo, cuius manus dextera arida erat.

7 * Et Scribæ & Pharisæi obseruabant eum, an ipsum curaret sabbatho, vt inuenirent quomodo deferrent eum.

8 * Ipse verò, qui cognoscebat cogitationes eorum dixit homini illi, cuius manus erat arida: Surge, prodi in mediũ synagogæ. Quumque veniisset, staretque,

9 * Ait illis Jeschua: Interrogabo vos, quid licet sabbatho facere bene an male? animam seruare, an perdere?

10 * Et intuitus est eos omnes, & dixit ei: Extende manum tuam. Extenditque, & restituta est manus eius sicut socia ipsius.

11 * Illi verò repleti sunt inuidia, & colloquebantur vnus cum alio, quid facerent ipsi Jeschua.

Apostolorum & Martyrum.

11 * Factum est autem in diebus illis vt exiret Jeschua in montem precandi gratia: illicq; pernoctauit in oratione.

13 * Et quum illuxisset, aduocauit discipulos suos, & selegit ex eis duodecim, quos Apostolos nominauit.

14 * Schemeoun illum, quem nominauit Kipho, & Andream fratrem eius: & Jaakoub, & Iouchanon, & Philippũ, & Bar-Thoulmai.

15 * Et Mathai, & Thouma, & Jaakoub filium Chalphai, & Schemeoun, qui vocatur Zelotes.

16 * Et Jihoudo filium Jaakoub, & Jihoudo Secariouto illum qui fuit proditor.

17 * Et descendit cum eis Jeschua, stetitque in planicie: & cœtus multus discipulorum eius, et multitudo turbæ populi ex tota Jihoudæa & ex Ourischlẽ, & è portu maris Tzour & Zaidon.

18 * Qui venerant vt audirent sermonem eius, & sanarentur à morbis suis. Et ij, qui vexabantur à spiritibus immundis, & sanitati restituti sunt.

19 * Totáque turba quærebat eum tangere. virtus enim prodibat ex eo, omnésque sanabat.

---

6 וַהְוָא דֵין לְשַׁבְּתָא אָחֳרְתָא [c] עַל לַכְנוּשְׁתָא [d] וּמַלֶּף הֲוָא וְאִית הֲוָא תַּמָּן גַּבְרָא דְּאִידֵהּ דְּיַמִּינָא יַבִּישָׁא הֲוָת׃

7 וְסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָטְרִין הֲוֹו לֵהּ אִן הוּ [e] דְּמַאסֵא בְּשַׁבְּתָא וְנָשְׁכְּחוּן נֵאכְלוּן קָרְצוּהִי׃ [g] הוּדִין דְּיָדַע הֲוָא

8 מַחְשָׁבָתְהוּן אֲמַר לְהוּ גַּבְרָא דְּיַבִּישָׁא אִידֵהּ קוּם [g] תָּא לַךְ לְמֶצְעָה כְּנוּשְׁתָא וְכַד אֲתָא וְקָם׃ [g] אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ

9 אֲשַׁאֲלִכוּן מָנָא שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּשֵׁב אוֹ דְּבִישׁ נַפְשָׁא [k] לְמַחְיוֹ אוֹ לְמוֹבְדוֹ׃ [l] וְחַר בְּהוּן בְּכֻלְּהוּן וְאֲמַר

10 לֵהּ פְּשׁוֹט אִידָךְ וּפְשַׁט [m] וְתִקְנַת אִידֵהּ אַיִךְ חֲבַרְתָּהּ׃ [n] חֲנִין דֵּין אֶתְמְלִיוּ חֲמָמָא וּמְמַלְּלִין הֲוֹו חַד עִם חַד דְּמָנָא

נַעֲבְרוּן לֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃ בַּשְׁלִיחֵא וּרְסָחֲרָא יז

11 וְהָוָא דֵין בְּיוֹמָתָא הָנוּן נְפַק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא [o] לְמִצְלֵיוּ וְתַמָּן [p] אֲגַהּ הֲוָא בְּצְלוֹתֵהּ דֵּאלָהָא׃

[a] עָלַל [b] אֲסָא
[f] חֲשַׁב [g] אֲתָא
[h] שְׁאַל [i] חֵיָא [k] אֲבַד
[l] עברית שוֹא
[m] תִּקּוּן [n] פירושו קבאת רעה

[o] צְלָא [p] עברית לע

* Factum est autem in alio sabba- 6
tho, vt intraret in synagogam, & do-
Matt.12. a.10. Mar.3. a.1. ceret. Et erat ibi homo, & manus eius
dextra erat arida.

6 * ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς
τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ
ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.

* Observabant autem Scribę & Pha- 7
risæi si in sabbatho curaret: vt inuenirent vnde accusarent eum.

7 * παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι εἰ
ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει· αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγο-
ρίαν αὐτοῦ.

* Ipse verò sciebat cogitationes eo- 8
rum: & ait homini qui habebat manũ
aridam, Surge, & sta in medium. Et sur-
gens stetit.

8 * αὐτὸς δὲ ἤδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀν-
θρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ
μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.

Interro gabo * Ait autem ad illos Iesus, †Interrogo 9
vos, si licet sabbathis benefacere an ma-
lè? animam saluam facere an perdere?

9 * εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί
ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν
σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;

* Et circunspectis omnibus, dixit ho- 10
mini, Extende manum tuam. Et exten-
dit: & restituta est manus eius.

10 * καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτούς, εἶπε τῷ ἀν-
θρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω. καὶ ἀπο-
κατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

* Ipsi autem repleti sunt insipientia: 11
& colloquebãtur ad inuicem, quidnam
facerent de Iesu.

11 * αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλ-
λήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

* FACTVM est autem in illis diebus, 12
exijt in montem orare, & erat perno-
ctans in oratione Dei.

12 * Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος
προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ
θεοῦ.

Matt.10. a.1. Mar.3. b.13.& 6.a.7. Inf.9.a 1 * Et cùm dies factus esset, vocauit di- 13
scipulos suos: & elegit duodecim ex
ipsis, quos & Apostolos nominauit.

13 * καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστό-
λους ὠνόμασε·

* Simonem quem cognominauit Pe- 14
trum, & Andream fratrem eius, Iaco-
bum & Iohannem, Philippum & Bar-
tholomæum,

14 * σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθο-
λομαῖον,

* Matthæum & Thomam, Iacobum 15
Alphæi & Simonem qui vocatur Zelo-
tes,

15 * ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τὸν τοῦ ἁλφαίου, καὶ σί-
μωνα τὸν καλούμενον ζηλωτὴν,

Scariot * Et Iudam Iacobi, & Iudam †Iscario- 16
ten, qui fuit proditor.

16 * ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο
προδότης.

* Et descendens cum illis stetit in lo- 17
co campestri, & turba discipulorũ eius,
& multitudo copiosa plebis ab omni
Iudæa & Ierusalem, & maritima Ty-
ri & Sidonis:

17 * καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ
ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ
πάσης τῆς ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆς παραλίου
τύρου καὶ σιδῶνος·

Quæ * † Qui venerant vt audirent eum, & 18
sanarentur à languoribus suis. Et qui
vexabantur à spiritibus immundis, cu-
rabantur.

18 * οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων
αὐτῶν, καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ
ἐθεραπεύοντο.

* Et omnis turba quærebat eum tan- 19
gere: quia virtus de illo exibat, & sana-
bat omnes.

19 * καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις
παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας.

---

13 וְכַר נָגְהַת קְרָא לְתַלְמִידוֹהִי וַנְבָא מִנְהוֹן תְּרֵעסַר הָנוּן דַּשְׁלִיחֵא שְׁמִי אֱנוּן׃
14 שִׁמְעוֹן הַוֹ דְּשַׁמִי כֵּאפָא וַאַנְדְּרֵאוֹס אֲחוּהִי וְיַעֲקוֹב וְיוּחָנָן וּפִילִיפּוֹס וּבַר תּוֹלְמַי׃
15 וּמַתַּי וְתָאוּמָא וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַּי וְשִׁמְעוֹן דְּמָתְקְרָא טַנָּנָא׃
16 וְיהוּדָא בַּר יַעֲקוֹב וְיהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הַוֹ דַּהֲוָא מַשְׁלְמָנָא׃
17 וְנַחֵת עִמְּהוֹן יְשׁוּעַ וְקָם בַּפְקִעְתָּא דְּתַלְמִידוֹהִי וְכֻנְשָׁא סַגִּיאָא דְּכֻנְשָׁא דְעַמָּא מִן כָּלַּהּ יְהוּד וּמִן אוּרְשְׁלֵם וּמִן סְפַר יַמָּא דְצוּר וְדַצִידָן׃
18 דַּאתוֹ דְּשָׁמְעוֹן מִלֵּהּ וְדְּאִתְאַסְיוֹן מִן כּוּרְהָנֵיהוֹן וְאִילֵּין דְּמַתְאַלְצִין מִן רוּחֵא סַנְפָתָא וּמַתַּאסְיִן הֲווֹ׃
19 וְכָלַּהּ כֻּנְשָׁא בָּעֵין הֲווֹ לְמִתְקָרְבוֹ לֵהּ חֵילָא גִּיר נָפֵק הֲוָא מִנֵּהּ וְלָכְלְהוֹן מַאסֵא הֲוָא׃

[a] נְגַּד
[b] פֵּירוּשׁוֹ קְרָא, כְּמוֹ גַּם בִּלְשׁוֹן יִשְׁמָעֵאל
[c] שְׁלֵם
[d] נְחֵת כְּמוֹ יָרַד
[e] טַנָּא וּפֵירוּשׁוֹ חַמּוֹן
[f] אֶסְטָא עִבְרִית רְפָא
[g] אִלֵּץ
[h] קָרַב

Feria VI. hebdomadis IIII.
Ieiunij.

20 * *Et ſuſtulit oculos ſuos ſuper diſcipulis ſuis, & ait, O vos beati egeni, quoniam veſtrum eſt regnum Dei.*

21 * *O vos beati qui nunc eſuritis, quippe qui ſaturabimini: ô vos beati, qui nunc fletis, quippe qui ridebitis.*

22 * *O vos beati quum oderint vos homines, & ſeparauerint vos vobiſque exprobrauerint, & eiecerint nomen veſtrum tanquam improborum propter Filium hominis.*

23 * *Gaudete in illo die & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis: ſic enim faciebant patres eorum prophetis.*

24 * *Sed væ vobis diuitibus, quoniam recepiſtis conſolationem veſtram.*

25 * *Væ vobis ô ſaturi, quoniam eſurietis. Væ vobis nunc ridentibus, quoniam flebitis, & lugebitis.*

26 * *Væ vobis, quum bene dixerint de vobis homines: ſic enim fecerunt pſeudoprophetis patres eorum.*

27 * *At vobis dico qui auditis, Diligite inimicos veſtros & benefacite ijs qui oderunt vos.*

28 * *Et benedicite ijs, qui vobis malè precantur, & orate pro ijs, qui vim vobis inferunt.*

29 * *Et qui percuſſerit tibi maxillam, præbe ei alteram: & ab eo qui abſtulerit pallium tuum, ne tuam etiam tunicam prohibeto.*

30 * *Cuilibet poſcenti à te, dato, & ab eo qui abſtulerit quod tuum eſt, ne repetito.*

31 * *Et prout vultis faciant vobis homines, itidem & vos eis facite.*

32 * *Si enim diligitis eos qui diligunt vos, quænam eſt gratia veſtra? quandoquidem & peccatores, eos à quibus diliguntur, amant.*

33 * *Et ſi benefeceritis ijs, qui benefaciunt vobis, quænam eſt gratia veſtra? quandoquidem & peccatores itidem faciunt.*

34 * *Et ſi mutuum dederitis ei, à quo putatis vobis repenſum iri, quænam eſt gratia veſtra? Nam etiam flagitioſi flagitioſis mutuum dant, vt æquè recipiant.*

וְעֵרוּבְתָא דשִׁבְתָא דר וְצוֹמָא יח

20 f וְאִרִים עֵינוֹהִי עַל תַּלְמִידּוֹהִי וֶאֱמַר טוּבַיכוֹן מִסְכֶּנֵא דִּדִילְכוֹן הִי מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 21 טוּבַיכוֹן אִילֵין דְּכַפְּנִין הָשָׁא דְּהֶסְבְּעוּן טוּבִיכוֹן g לַדְּבֶכִין הָשָׁא h דַּתְּגַחֲכוּן׃ 22 טוּבַיכוֹן מָא i דְּסָנֵין לְכוֹן בְּנַיְנָשָׁא וַמְפַרְשִׁין לְכוֹן וַמְחַסְּרִין לְכוֹן k וּמַפְקִין שְׁמְכוֹן אַיךְ בִּישָׁא חֲלָף בְּרֵה דֶּאנָשָׁא׃ 23 l חֲדוֹ בְּהַו יוֹמָא m וְרוּצוּ דַּאגְרְכוֹן סַגִּי בַּשְׁמַיָּא הָכַנָא עָבְדִין חֲוֵו אֲבָהָתְהוֹן לַנְבִיֵּא׃ 24 בְּרֵם וַי לְכוֹן עַתִּירֵא דְּקַבֶּלְתּוּן n בּוּיָאכוֹן׃ 25 וַי לְכוֹן סַבְעֵא הָכַנָא עֲבִדִין חֲוֵו אֲבָהָתְהוֹן לַנְבִיֵּא׃ 26 וַי לְכוֹן כַּד נֶהֱווֹן אֲמְרִין עֲלֵיכוֹן בְּנַיְנָשָׁא וְחַתַּאבֵּלוּן׃ 27 לְכוֹן דֵּין אֲמַר אֲנָא לַדְּשָׁמְעִין q אֲחֵבוּ לַבְּעֲלֵדְבָבֵיכוֹן וְשַׁפִּיר הָכַנָא גֵּיר עָבְדִין לַנְבִיֵּא p וְדַגָּלוּתָא אֲבָהָתְהוֹן׃

e רם
f בְּכָא g גְּחַךְ כמו שחק
h סְנָא i נְפַק
k חֲרָא l רוץ
m בַּוְיָא
n אֲבַל
o רְגַל ופירושו כזב
p אָחַב במוחכנא או אחב

Mat. 5. a. 2.

* Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat, Beati pauperes: quia vestrũ est regnum Dei.

Isai. 65. b. 13. Isa. 61. a. 3. & 66. b. 10. Mat. 5. a. 11.

* Beati qui nunc esuritis; quia saturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

* Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum D tanquam malum, propter Filium hominis.

* Gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo.

Amos. 6. a. 1.

secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

Eccl. 31. a. 8. Isai. 65. c. 13.

* Veruntamen væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram.

* Vę vobis qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc: quia lugebitis, & flebitis.

* Væ cùm benedixerint vobis omnes homines: secundum hæc enim faciebãt pseudoprophetis patres eorum.

Mat. 5. a. 44.

* Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos.

* Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

Mat. 5. f. 39. 1. Cor. 6. b. 7. ci

* Et qui te percutit in maxillam, præbe † & alteram. & ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.

* Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.

Matt. 7. b. 12. Tob. 4. c. 16.

* Et prout vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.

Mat. 5. g. 46.

* Et si diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis est gratia? nam & peccatores, diligentes se diligunt.

* Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt: quæ vobis est gratia? si quidem & peccatores hoc faciunt. E

Mat. 5. g. 42. Deut. 15. b. 8.

* Et si mutuum dederitis his à quibus sperat is recipere: quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia.

20 * Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21 * μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε.

22 * μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

23 * χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 * πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.

25 * οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

26 * οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

27 * ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσι, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

28 * εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

29 * τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

30 * παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.

31 * καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

32 * καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

33 * καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.

34 * καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

וַעֲבֵדוּ דְשַׁפִּיר לַאילִיִן דְסָנֵיִן לְכוֹן׃ 28 וּבָרְכוּ לַאילֵיִן דְלָיטִין לְכוֹן וְצַלּוּ עַל אִילֵּין דְרַבְּרִין לְכוֹן בְּקְטִירָא׃

29 וְלִרְמָחֵא לָךְ עַל [x] פַּכָּךְ קָרֵב לֵהּ אָחֳרָנָא וּמִן מַן דְשָׁקֵל מַרְטוּתָךְ לָא תֶּכְלָא אָף כּוּתִינָךְ׃

30 לְכָל דְשָׁאֵל לָךְ [y] תַּב לֵהּ וּמִן מַן דְשָׁקֵל דִילָךְ לָא [z] תֶּחְבַּע׃ 31 וַאֲיכַנָא דְצָבֵין אֲנָחְנָא דְנֶעְבְּדִין לְכוֹן כְּנִינָשָׁא

הָכְוָה עֲבִדוּ לְהוֹן אָף אֲנָחְנָא׃ 32 אִן גִּיר מַחֲבִין אֲנָחְנָא לַאילִיִן דְמַחֲבִין לְכוֹן אֲיָדָא הִי טַיבוּתְכוֹן אָף גִּיר חַטָּיֵא

לַאילִיִן דְמַחֲבִין לְהוֹן רַחְמִין׃ 33 וְאִן עָבְדִין אֲנָחְנָא טָב לַאילִיִן [a] דְמַטָּאבִין לְכוֹן אֲיָדָא הִי טַיבוּתְכוֹן אָף חַטָּיֵא

גִּיר הָכְנָא עָבְדִין׃ 34 וְאִן [b] מַוְזְפִין אֲנָחְנָא לְמַן דְסָבְרִין אֲנָחְנָא [c] דְיֶהְפְּרְעוּן מִנֵּהּ אֲיָדָא הִי טַיבוּתְכוֹן

אָף חַטָּיֵא גִּיר לְחַטָּיֵא מַוְזְפִין דְהָכְוָה נֶהְפְּרְעוּן׃

[x] לָט [a] אֲבָא
[y] קְטַר ופירושו עושק או גזלה
[z] מְחָא [b] בְּבָא ופירושו לחי
[c] יְחַב [a] תְּבַע
[b] טַאבָא כמו השיב
[c] וְזַף פְּרַע עברית גמל

35 * Verùm diligite inimicos vestros, & benefacite eis, mutuúmque date, neque repromittatis vobis hominis expectationem: & erit copiosa merces vestra, eritísque filij Altissimi, quippe qui suauis sit erga improbos & ingratos.

36 * Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.

Ad vesperas quarta Feria præcedente Ieiunium, ac de Patribus.

37 * Ne iudicate, & non iudicabimini: ne condemnate, & non condemnabimini, absoluite, & absoluemini.

38 * Date & dabitur vobis: mensuram bonam & expansam profusamque inijcient in sinum vestrum. Eadem enim mensura qua metimini, remensum fiet vobis.

39 * Porrò dicebat eis parabolam, Num potest cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadent?

40 * Non est discipulus præstantior magistro. verumenimuerò quisquis est perfectus, erit instar magistri sui.

41 * Quid enim intueris festucam, quæ est in oculo fratris tui, trabs autem quæ in oculo tuo est, non apparet tibi?

42 * Vel quomodo potes dicere fratri tuo, Frater mi, sine eijciam festucam ex oculo tuo, quum ecce trabs quæ est in oculo tui ipsius, nõ appareat tibi? Acceptor vultus, [personate] educito primùm trabem ex oculo tuo, & tũc erit tibi visus ad educendum festucam ex oculo fratris tui.

43 * Non est arbor bona, quæ edat fructus malos, nec arbor mala, quæ edat fructus bonos. 44 *Omnis enim arbor ex fructu suo dignoscitur. Cur enim colligent è spinis ficus? nec etiam è rubo demetunt vuas.

45 * Vir bonus è bonis thesauris cordis sui depromit bona, & homo nequam ex thesauris malis cordis sui depromit mala: siquidem ex abundantia cordis loquuntur labia.

46 * Quid me vocatis Domine mi, Domine mi, & quod dico non facitis?

47 * Quicunque venit ad me, & audit sermones meos, eósque exequitur, ostendam vobis cui similis sit.

---

35 בְּרַם אֱחֵבוּ לַבְּעַל דְּבָבֵיכוֹן וְאוֹטִיבוּ לְהוֹן וְאוֹזְפוּ וְלָא תְּפְסְקוֹן סַבְרָא דֶּאנָשׁ וְנֶהֱוֶא סַגִּי אֶגְרְכוֹן וְתֶהֱווֹן בְּנַוְהִי
d דְּרָמָא דְּהוּ בַּסִּיִם הוּ עַל בִּישֵׁא וְעַל c כְּפוּרְיָא׃ 36 הֲווֹ תָּכִיל f מְרַחֲמָנֵא אַיכַּנָא דְּאַף אֲבוּכוֹן מְרַחֲמָנָא הוּ׃
דְּרַמְשָׁא דְּאַרְבְּעָא וְשִׁבְתָּא קַרְמָיְתָא וְצוֹמָא וְדְאַבָּהָתָא יט
37 לָא תְּדוּנוֹן וְלָא g מֶתְדְּיְנִין אֲנַחְנוֹן לָא תְּחַיְּבוּן וְלָא מֶתְחַיְּבִין אֲנַחְנוֹן h שְׁרוֹ וְתֶשְׁתְּרוֹן׃ 38 i הַבוּ וּמְתִיהֲבִ לְכוֹן
k בְּכֵילְתָא טָבְתָא וְרַקִּיעָתָא l וְרַקִּיעָתָא m נַרְמוֹן n בְּעוּבְיכוֹן בְּהֵי גִּיר כֵּילְתָא דְּמִכְּילִין אֲנַחְנוֹן מֶתְכָּיל לְכוֹן׃
39 וְאָמַר הֲוָא לְהוֹן מַתְלָא לְמָא מֶשְׁבַּח p סַמְיָא לְסַמְיָא q לְמִדְבְּרוּ לָא תְּרֵיהוֹן בְּגוּמְצָא נָפְלִין׃
40 לֵית תַּלְמִידָא דְּיַתִּיר מֶן רַבֵּהּ כְּלָנָּשׁ גִּיר דַּגְמִיר נֶהֱוֵא אַיךְ רַבֵּהּ׃ 41 מָנָא גִּיר חָזֵא אַנְתְּ גְּלָא דְּבַעֲיְנֵהּ דַּאחוּךְ

k נָם ופירושו עליון
e בְּפַר f רְחֵם
g דִּן h שְׁרָא i יְהֵב
k כול l רַקָּע m שְׁפַּע
m רְמָא o עוב פירושו חיק
p סְמָא q דְּבַר

Mat. 5. 5. 44. Veruntamen diligite inimicos vestros: benefacite & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit merces vestra multa. & eritis filij Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.

35 πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester misericors est.

36 γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

Mat. 7. a. 1. Nolite iudicare & non iudicabimini. nolite condemnare, & non condemnabimini. dimittite, & dimittemini.

37 Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.

Date, & dabitur vobis: mensuram bonam & confertam & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum vestrũ. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

38 δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν, πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Mat. 8. a. 2. Mar. 4. c. 24. Mat. 15. b. 14. Dicebat autem & illis similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadent?

39 εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται;

Nõ est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.

40 οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: trabem autem quę in oculo tuo est, non consyderas?

41 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;

Mat. 10. c. 24. Ioh. 13. b. 16. & 15. c. 20. Mat. 7. a. 3. Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, sine, ejiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem nõ videns? Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo tuo: & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.

42 ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑπόκριτα, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Mat. 7. c. 17. Non est enim arbor bona quæ facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum.

43 οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.

Matt. 7. c. 16. & 12. c. 33. Vnaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant vuam.

44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis, os loquitur.

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Mat. 7. c. 21. Rom. 12. b. 13. Iaco. 1. d. 22. Quid autem vocatis me Domine, Domine: & non facitis quæ dico?

46 τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos: ostendam vobis cui similis sit.

47 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.

---

[a] חזא נפק [b] נפק [c] יתר [d] מלל חזא

42 קְרִיתָא דֵין דְּבְעֵינָךְ לָא מֶחְחַזְיָא לָךְ ׃ אוֹ אֵיכַנָא מְשְׁבַח אֲנְתְּ לְמֵאמַר לַאחוּךְ אֲחִי שְׁבוֹק נְפֵּק גְּלָא מִן עֵינָךְ דְּהָא קְרִיתָא דְּבְעֵינָךְ דִּילָךְ לָא מְחְחַזְיָא לָךְ נָסֵב בַּאפָּא אֲפֵּק לוקדם קְרִיתָא מִן עֵינָךְ וְתֵידִין נְחְחֲזָא לָךְ לְמִפְּקוּ גְּלָא מִן עֵינֵהּ דַּאחוּךְ ׃ 43 לָא אִית אִילָנָא טָבָא דְּעָבֵד פֵּארָא בִישָׁא אֶלָּא לָא אִילָנָא בִישָׁא דְּעָבֵד פֵּארָא טָבָא ׃ 44 כָּל אִילָנָא גִיר מִן פֵּארֵוהִי הוּ מִתְיַדַּע לְמָא גִיר לָקִטִין מִן כּוּבָּא תְּאנָא וְאַף לָא מִן סַנְיָא קָטְפִין עֲנָבָא ׃ 45 גַּבְרָא טָבָא מִן סִימָתָא טָבְתָא דְּבְלִבֵּהּ מַפֵּק טָבְתָא וּבִישָׁא מִן סִימָתָא בִישְׁתָא דְּבְלִבֵּהּ מַפֵּק בִּישְׁתָא מִן דְּמַלֵּל פּוּמֵהּ ׃ 46 מָנָא קָרִין אַנְתּוּן לִי מָרִי מָרִי וּמֵרֵם דְּאָמַר אֲנָא לָא עָבְדִין אַנְתּוּן ׃ 47 כָּל אֱנָשׁ דְּאָתֵא לְוָתִי וְשָׁמַע מַלַּי וְעָבֵד לְהֵין אַחֲוִיכוּן לְמָנָא דָמֵא ׃

48 * Similis est viro ædificanti domum, qui fodit & excauauit, posuítque fundamentum super petram. Cùm aũt ingruisset inundatio, erupit inundatio in domum illam, nec potuit eam conquatere: positum enim erat fundamentum eius super petram.

49 * Is autem qui audit, & non exequitur, similis est viro ædificanti domum suam super puluerem absq; fundamento: quúmq; erupit in eam flumen, illico cecidit, fuítque casus domus illius maximus.

Ad oblationem Dominicæ IIII. Ieiunij.

CAP. VII.

1 QVúmque absoluisset hos omnes sermones audiente populo, ingressus est Ieschua Capharnachoum.

2 * Seruus autem Centurionis cuiusdam malè affectus erat, qui quidem erat ipsi pretiosus, ac propè moribundus.

3 * Audijtque de Ieschua & misit ad eum Seniores Iihoudæorum, & efflagitabat ab eo vt veniret seruum suum seruaturus.

4 * Illi autem quum venissent ad Ieschua, efflagitabant ab eo studiosè, ac dicebant, Dignus est cui hoc facias.

5 * Diligit enim gentem nostram, quinetiam domum synagogæ exstruxit nobis.

6 * Porrò Ieschua iter faciebat cum eis. Quum autem non longè abesset à domo, misit ad eum Centurio amicos suos, qui dicerent ei, Domine mi, ne fatigeris, non enim dignus sum vt intres sub tectum meum.

7 * Propterea indignus fui qui venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

8 * Quandoquidem & ego sum homo sub potestate constitutus, suntque sub manibus meis milites, & dico huic, Ito, & abit: & alteri, Venito, venítque: & seruo meo, Hoc facito, & facit.

9 * Quum autem hæc audisset Ieschua admiratus est eum, & conuersus dixit turbæ post se venienti: Ego dico vobis, ne in Israel quidem inueni fidem huic similem.

10 * Et reuersi sunt domum ij qui missi fuerant, inuenerúntque seruum illum, qui æger fuerat, sanitati restitutum.

---

48 דָּמֵא לְגַבְרָא דַּבְנָא בַיְתָא וְחָפַר וְעַמֵּק וְשַׂם שְׁתָּאסְתָּא עַל שׁוּעָא כַּד הֲוָא דֵּין מַלְיָא [f] אִתְּסַרִי מַלְיָא בְּבַיְתָא הַהוּ וְלָא [f] זוּעַ
[g] אֶשְׁכַּח דַּזְיָעִיוּתְהִי סִימָא הֲוַת גַּיר שְׁתָּאסְתָּה עַל שׁוּעָא ׃ 49 וְהַהוּ דְּשָׁמַע וְלָא עָבֵד דָּמֵא לְגַבְרָא דַּבְנָא בַיְתֵהּ עַל [h] נְפַל
עַפְרָא דְּלָא שְׁתָּאסְתָּא וְכַד אִתְּסַרִי בֵּהּ נַהֲרָא בַּר שָׁעֲתָהּ [h] מַפּוּלְתֵּהּ רַבָּא דְּבַיְתָא הַהוּ ׃ [i] שְׁמַע [k] עֲלַל
[l] מוּת
דְּקוּרְבָּא דְּחַד בְּשַׁבָּא דד דְּצוֹמָא כ קפלאון ז [m] חַיָּא

1 וְכַד שַׁלֵּם מָלֵא כָּל־הֵין [i] לְמַשְׁמַעְתָּהּ דְּעַמָּא [k] עַל יֵשׁוּעַ לַכְפַרְנַחוּם ׃ 2 עַבְדֵּהּ דֵּין דְּקַנְטְרוֹנָא חַד עֲבִיד
הֲוָא בִּישָׁאִית אֲיָנָא דְּיַקִּיר הֲוָא עֲלוֹהִי וְקָרִיב הֲוָא [l] לְמָמָת ׃ 3 וְשָׁמַע עַל יֵשׁוּעַ וְשַׁדַּר לְוָתֵהּ קַשִּׁישֵׁא דְּיַהוּדָיֵא וּבָעָא
הֲוָא מָנֵּהּ אַיִךְ דְּנֵאתֵא [m] נַחָא לְעַבְדֵּהּ ׃ 4 הֲנוּן דֵּין כַּד אַתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ בָּעֵין הֲווּ מָנֵּהּ [n] בְּטִילָאִית וַאמְרִין שָׁוֵא הוּ [n] בְּטַל בחשחלות

48 * Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum supra petram. inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere: fundata enim erat supra petram.

48 * ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

49 * Qui autem audit, & non facit; similis est homini ædificanti domum suã supra terram sine fundamento, in quam illisus est fluuius: & continuò cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

49 * ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

CAP. VII.

ζ'.

1 * CVm autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intrauit Capharnaum.

1 * Ἐπειδὴ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ.

Mat. 8. 8. 5. Ioh. 4. f. 46.

2 * Centurionis autem cuiusdam seruus malè habens, erat moriturus qui illi erat pretiosus.

2 * ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.

3 * Et cùm audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum vt veniret, & saluaret seruum eius.

3 * ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

4 * At illi cùm venissent ad Iesum, rogabant eum sollicitè, dicentes ei, Quia dignus est vt hoc illi præstes.

4 * οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο.

5 * Diligit enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificauit nobis.

5 * ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.

Matt. 8. 8. 8.

6 * Iesus autem ibat cum illis. Et cùm iam non longè esset à domo, misit ad eum centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim sum dignus vt sub tectum meum intres.

6 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς· ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατοντάρχης φίλους, λέγων αὐτῷ, κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς·

7 * Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus vt venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

7 * διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

8 * Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit: & alio, Veni & venit: & seruo meo, Fac hoc, & facit.

8 * καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

9 * Quo audito, Iesus miratus est: & conuersus, sequentibus se turbis, dixit, Amen dico vobis, Nec in Israel tantam fidem inueni.

9 * ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

10 * Et reuersi qui missi fuerãt, domum, inuenerunt seruum qui languerat, sanum.

Psal. 106 d. 20. Sap. 16. b. 12.

10 * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες, εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

---

6 וְיָשׁוּעַ דֵּין אָזֵל הֲנָא עִמְּהוֹן כַּד
דֵּיךְ לָא סַגִּי רַחִיק מִן בַּיְתָא שַׁדַּר לְוָתֵהּ קֶנְטוּרְיוֹנָא רַחֲמוֹהִי וְאָמַר לֵהּ מָרִי לָא תֶּעֱמַל לָא גֵּיר שָׁוֵא אֲנָא דְּתֵעוֹל תְּחוֹת מְטַלְלִי׃
7 מָטֶל הָו אֲנָא לָא שְׁוִיתִי דַּלְוָתָךְ אִתָּא אֶלָּא אֱמַר בְּמִלְּתָא וְנֶתְאַסֵּא טַלְיִי׃
8 אֲנָא דְמִשְׁעַבַּד אֲנָא תְּחוֹת שׁוּלְטָנָא וְאִית תְּחוֹת אִידַי אֶסְטַרְטִיוֹטָא וַאֲמַר אֲנָא לְהָנָא דְּזֵל וְאָזֵל וְלַאֲחֳרָנָא דְּתָא וְאָתֵא
וְלְעַבְדִּי דַּעֲבֵד הָדָא וְעָבֵד׃
9 כַּד שְׁמַע דֵּין יְשׁוּעַ הָלֵין אִתְדַּמַּר בֵּהּ וְאִתְפְּנִי וְאֲמַר לְכֶנְשָׁא דַּאֲתָא בָּתְרֵהּ אֲמֵן
אֲנָא לְכוֹן דְּאַף לָא בְּיִת יִסְרָאֵל אַשְׁכַּחִית אֵימָן הֲדָא הֲמָנוּתָא׃
10 וַהֲפָכוּ הָנוּן דְּאִשְׁתַּדְּרוּ לְבֵיתְהָא

---

a טְלַל
b שְׁמָא c אַפָּא d שַׁעְבַּד
e מלשון יין
f אָזַל g אָתֵי
h דְּמַר פירושו תמה
i פְּנָא
k שְׁכַח בלשון מזא
l מֵימָן m שַׁדַּר n כְּרַז

Ad oblationem Dominicæ
v. Ieiunij.

11 * *Et factum eſt poſtero die vt proficiſceretur in ciuitatem nomine Nain, & diſcipuli eius cum eo, cœtúſque multus.*

12 * *Quum autem appropinquauit portæ ciuitatis, vidit comitantes mortuum, qui vnicus fuerat matri ſuæ, ipſaque mater erat vidua, & turba multa filiorũ ciuitatis* [ciuium] *erat cum ea.*

13 * *Vidit autem Ieſchua, & miſertus eſt eius, dixítque ei, Ne fleas.*

14 * *Et profectus tetigit loculum. ij autem qui baiulabant eum ſubſtitere, & ait, Adoleſcens tibi dico, ſurge.*

15 * *Et reſedit defunctus ille, cœpítque loqui, & dedit eum matri ſuæ.*

16 * *Et inuaſit omnes tremor, & glorificabant Deum, ac dicebant, Sanè propheta maximus ſurrexit inter nos, & inuiſit Deus populum ſuum.*

17 * *Exijt de eo ſermo iſte in vniuerſam Iſhoudæam, & in vniuerſam regionem circumiacentem.*

18 * *Et renuntiarunt Iouchanon diſcipuli eius hæc omnia.*

Dominica poſt Epiphaniam.

19 * *Et aduocauit Iouchanon duos ex diſcipulis ſuis, eóſque miſit ad Ieſchua, & ait, Túne is es qui venturus erat, an alium expectamus?*

20 * *Et venerunt ad Ieſchua, dicúntque ei, Iouchanon Baptiſta miſit nos ad te, & ait, Túne is es qui venturus erat, an alium expectamus?*

21 * *Illa autem ipſa hora multos ſanauit à morbis & à plagis, & à ſpiritibus malis, multíſque cæcis tribuit viſum.*

22 * *Et reſpondit Ieſchua & dixit eis, Ite, dicite Iouchanon quæcunque vidiſtis & audiſtis: quòd cæci videant, & claudi ambulent, & leproſi mundentur, & ſurdi audiant, & mortui ſuſcitentur, pauperibus denique euangelizetur.*

23 * *Et beatus eſt qui non impegerit in me.*

24 * *Quum autem abijſſent diſcipuli Iouchanon, cœpit Ieſchua verba facere ad turbas ſuper Iouchanon, Quid exiſtis in deſertum viſuri? arundinem vento agitatam?*

Iesus

11 * Et factum est: deinceps ibat †in ciuitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa.

12 * Cùm autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ: & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa.

13 * Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.

14 * Et accessit, & tetigit loculum. hi autem qui portabant, steterunt. Et ait: C Adolescens, tibi dico, surge.

15 * Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ.

16 * Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam.

Luc.24. c.19. Ioh.4. c.19.& 6.b.14. & 7.f.40

17 * Et exiit hic sermo in vniuersam Iudæam de eo, & in omnem circa regionem.

18 * Et nuntiauerunt Iohanni discipuli eius de omnibus his.

Mat. 12. a.2.

19 * Et conuocauit duos de discipulis suis Iohannes, & misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

20 * Cùm autem venissent ad eum viri, dixerunt: Iohannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

21 * In ipsa autem hora multos curauit à languoribus † & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum.

suis

22 * Et respondens, dixit illis: Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, D mortui resurgunt, pauperes euangelizantur:

Isai.29. f.18. 33.a.5. Matt.15. d.30. Isai.61. a.1. Mat.11. a.7.

23 * Et beatus est quicunque non fuerit scandalizatus in me.

24 * Et cùm discessissent nuntij Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre, arundinem vento agitatam?

---

11 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς, ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ ὁ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος πολύς.

12 * ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.

13 * καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε.

14 * καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ· οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν· καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

15 * καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

16 * ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

17 * καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

18 * καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.

19 * Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

20 * παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

21 * ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.

22 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

23 * καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

24 * ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξελήλυθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

---

[a] דָּבַק במו"ח
[b] אָתָא [c] סְכָא
[d] עֲמַר
[e] כְּרַח [f] מְחָא [g] סְמָא
[h] חֲזָא [i] אָזַל
[k] רְכָא [l] מות [m] קום
[n] סְבַר במו"פ
[o] אֲמַר [p] זוּעַ

19 וְקָרָא יוֹחָנָן לַחֲרִין מִן תַּלְמִידוֹהִי וְשַׁדַּר אֱנוּן לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמַר אַנְתְּ הוּ דְּהוּ [b] דְּאָתֵא אוֹ לָא אֲחֳרִין הוֹ [c] מְסַבְּינַן׃
20 וְאָתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרִין לֵהּ יוֹחָנָן [d] מַעְמְרָנָא שַׁדְּרָן לְוָתָךְ וְאָמַר אַנְתְּ הוּ דְּאָתֵא אוֹ לָא אֲחֳרִין הוּ מְסַבְּינַן׃
21 בַּהּ דֵּין בְּהֵי שָׁעֲתָא סַגִּיאָא אַסִּי מִן כּוּרְהָנֵא וּמִן [f] מַחֲוָתָא וּמִן רוּחֵי בִּישָׁתָא וְלַסַגִּיאֵי [g] סְמָיֵא יַהֲב חֶזְוָא [h] לְמֶחְזָא׃
22 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן [i] זְלוּ אֱמַרוּ לְיוֹחָנָן כָּל מֵדֵם דַּחֲזַיְתּוּן וְשִׁמַעְתּוּן דַּסְמָיָא חָזִין וְחַגִּירָא מְהַלְּכִין וְגַרְבָא [k] מְתְרַכִּין
וְחַרְשָׁא שָׁמְעִין [l] וּמֵיתָא [m] קָיְמִין וּמִסְכֵּנֵא [n] מְסַחַבְּרִין׃ 23 וְטוּבַיְהוֹן לְמַן דְּלָא נִתְכְּשֵׁל בִּי׃ 24 כַּד דֵּין אֲזָלוּ תַּלְמִידוֹהִי
דְיוֹחָנָן שָׁרִי יֵשׁוּעַ [o] לְמֵאמַר לָכְנְשָׁא עַל יוֹחָנָן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָא לְמֶחְזָא קָנְיָא דְּמֵן רוּחָא [p] מִתְחֲוִיעַ׃

25 * Sin autem quid visum existis? virum mollibus vestimentis indutum? ecce ij qui vestimentis glorioſis & delicatis vtuntur, in aulis regum degunt.

26 * Sin minus, quid visum existis? prophetam? Certè dico vobis & propheta præstantiorem.

27 * Hic est de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui complanabit viam tuam coram te.

28 * Dico vobis, Non est propheta inter natos mulierum maior Iouchanon Baptista: minimus autem in regno Dei maior est eo.

29 * Et totus populus qui audierat, publicani quoque iustificarunt Deum, qui baptizati fuerant baptismo Iouchanon.

30 * Perischæi verò & Scribæ calumniati sunt apud se voluntatem Dei, qui non baptizati fuerunt ab eo.

31 * Cuinam igitur assimilabo homines generationis huius? & cui similes sunt?

32 * Similes sunt pueris sedentibus in plateis, & inclamantibus ad socios suos, dicentibúsque, Cecinimus vobis, neque saltastis, ac lamentum edidimus vobis, neque fleuistis.

33 * Venit enim Iouchanon Baptista, panem non edens, nec bibens vinum, & dicitis, Dæmonium in eo est.

34 * Venit Filius hominis edens & bibens, & dicitis, Ecce vir helluo, & bibax vini, amicúsque publicanorum & flagitioſorum.

35 * Sed iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.

Ad horam tertiam Feria quinta Arcanorum.

36 * Venit autem vnus ex Perischæis efflagitans ab eo, vt secum manducaret. ingressus itaque domum Perischæi illius discubuit.

37 * Et mulier peccatrix erat in illa ciuitate. quæ quum nosset in domo Perischæi eum accubuisse, accepit alabastrum vnguenti.

38 * Et stans retro ad pedes eius, flebat, cœpítque lachrymis suis irrigare pedes eius, pilíſque capitis sui abstergebat eos, & deoscubatur pedes eius, & vngebat aromate.

---

25 וְאַן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא גַּבְרָא דְּנַחֲתָא רְכִיכָא לְבִישׁ הָא אִילֵּין דִּבְלְבוּשָׁא [q] מְשַׁבְּחָא [r] וְכָפוּנְקָא אִיתַיְהוּן בֵּית [s] מַלְכֵּא אֲנוּן ׃

26 וְאַן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן [t] לְמֶחְזָא נְבִיָּא אִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן וְיַתִּיר מִן נְבִיָּא ׃

27 הָנוֹ דַּעֲלַוהִי כְּתִיב דְּהָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא מַלְאכִי קֻדָּם פַּרְצוּפָךְ [u] דְּנַתָּקֵן אוֹרְחָא קֻדָּמַיִךְ ׃

28 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית נְבִיָּא [v] בֵּילִידֵי נָשָׁא דְּרַב מִן יוֹחָנָן [x] מַעֲמְדָנָא זְעוּרָא דֵּין בְּמַלְכוּתָא דַּאלָהָא רַב הוּ מִנֵּה ׃

29 וְכֻלֵּה עַמָּא דִּשְׁמַעוּ אַף מָכְסָא [y] זַדְקוּ לַאלָהָא דְּעַמְּדוּ [z] מַעְמוּדִיתָה דְּיוֹחָנָן ׃ 30 פְּרִישֵׁא דֵּין וְסָפְרָא טָלְמוּ

בָּנַפְשְׁהוֹן [a] עֲבִינָא דַּאלָהָא דְּלָא אֶתְעַמְּדוּ מֶנֵּה ׃ 31 לְמַן הָכִיל [b] אֲדַמֵּא לַאנָשָׁא דְּשַׁרְבְּתָא הָדָא וְלַמַן דְּמִין ׃

32 דָּמִין לְטַלְיֵא דְּיָתְבִין בְּשׁוּקָא [c] וְקָעַיִן לְחַבְרֵיהוֹן וְאָמְרִין זַמַּרְנָן לְכוֹן וְלָא רַקַּדְתּוּן וְאַלַּיִן לְכוֹן וְלָא [d] בְּכֵיתוּן ׃

[q] שְׁבַח [r] פְּנַק [s] חֲזָא [t] תְּקַן [u] יְלַד [x] עַמַּד [y] זְרַק כמו אדק [z] עַמַּד בלשון סבל [a] צְבָא [b] דְּמָא [c] קָעָא [d] בְּכָא

* Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt & delitijs, in domibus regum sunt.

25 * ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

* Sed quid existis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plusquam prophetam.

26 * ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mal.4. a.1. Mat. 11. b.10. Mar. 1. a.2.

* Hic est de quo scriptū est: Ecce ego mitto angelum meū ante faciem tuam qui præparabit viam tuam ante te.

27 * οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

* Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptista nemo est. qui autem minor est in regno Dei, maior est illo.

28 * λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.

* Et omnis populus audiens & publicani, iustificauerunt Deum, baptizati baptismo Iohannis.

29 * καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεὸν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου.

E

* Pharisæi autem & legis periti consilium Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo.

30 * οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.

* Ait autem Dominus, Cui ergo similes dicam homines generationis huius, & cui similes sunt?

31 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;

Mat. 11. b.16.

* Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus adinuicem, & dicentibus, Cantauimus vobis tibiis, & non saltastis: lamentauimus, & non plorastis.

32 * ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, ἠυλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.

* Venit autem Iohannes Baptista neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet.

Mat. 3. a.4. Mar. 1. a.6.

33 * ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει.

* Venit Filius hominis manducans & bibens: & dicitis, Ecce homo deuorator & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.

34 * ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.

* Et iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.

35 * καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

* ROGABAT autem illum quidam de Pharisæis vt manducaret cum illo. Et F ingressus domum Pharisæi discubuit.

36 * Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρισαίου, ἀνεκλίθη.

Mat. 26. a.7. Mar. 14. a.3. Ioh. 12. a.3. Iesus

* Et ecce mulier quæ erat in ciuitate, peccatrix, vt cognouit quòd † accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti.

37 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου·

* Et stans retrò secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.

38 * καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ.

---

33 אֲתָא גְיר יוֹחָנָן מַעְמְדָנָא לָא אָכֵל לַחְמָא וְלָא שָׁתֵא חַמְרָא וַאֲמְרִין אַנְחוֹן שְׁאַרָא אִית בֵּהּ ׃
34 אֲתָא בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וַאֲמְרִין אַנְחוֹן הָא גַּבְרָא [c] אָכוֹלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא וְרָחֲמָאדְמֶכְסָא [f] וְדַחֲטָיָא ׃
35 [g] וְאִזְדַּדְקַת [h] חָכְמְתָא מִן כָּלְהוֹן בְּנֶיהָ ׃

רתלת שעין ודחמשא [e] ראתיא כנ

36 אֲתָא דִּין בְּעָא מָנֵהּ חַד מִן פְּרִישָׁא [b] דְּנֶלְעֵם עִמֵּהּ [c] וְעַל לְבֵיתֵהּ דְּפָרִישָׁא הַהוּ [d] אֶסְתַּמָּךְ ׃ 37 וַאֲנְתָתָא [e] חַטָּיְתָא
אִית בַּהּ בְּמָרְיְנְתָא הַהִי וְכַד [f] יְדָעַת דְּבְבֵיתֵהּ דְּפָרִישָׁא הוּא מְסִיךְ נָסְבַת [g] שַׁתִּיפְתָּא דְּבֻסְמָא ׃ 38 [h] וְקָמַת בְּסְתָרָה לְוָת רַגְלוֹהִי
[i] וּבְכָיָא הָוָת [k] וְשָׁרְיַת בְּרֵמְעֵיהָ [l] מְצַבְּעָא רַגְלוֹהִי וּבְסַעֲרָא דְרִישָׁהּ [m] מְשַׁוְיָא לֶהֱוֵין וּמְנַשְּׁקָא הָוָת רַגְלוֹהִי [n] וּמְשָׁחָא בְּסְמָא ׃

[c] אכל פירושו זולל
[e] חטא [g] זדק [h] חכם
[a] רזא [b] לעס
[c] עלל [d] סמך [e] חטא
[f] ורע [g] הוא כלי לשמן
[h] קום [i] בכא [k] שרי
[l] צבע [m] שוא בלשון קנח
[n] משח

39 * Quum autem vidisset Pharisæus ille qui vocauerat eum, cogitauit apud se, & ait, Iste si esset propheta, nosset quænam sit, & qualis rumor peccatricis huius mulieris quæ tetigit ipsum.

40 * Respondit autem Jeschua, & dixit ei, Schemeoun habeo quiddam quod tibi dicam. Ait ei, dic Rabbi.

41 * Subdit ei Jeschua, Duo debitores erant vni domino debiti [creditori:] vnus debebat ei denarios quingentos, alter verò denarios quinquaginta.

42 * Quumque essent non soluendo, vtrisque remisit debitū. vter igitur eorum magis eum diliget?

43 * Respondit Schemeoun & ait, Puto eum cui multa remissa sunt. Dixit ei Jeschua, Rectè iudicasti.

44 * Et conuersus ad mulierem illam, dixit ipsi Schemeoun, Vides hanc mulierem? domum tuā ingressus sum, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem lachrymis suis pedes meos lauit, & capillis suis absterſit eos.

45 * Tu non es osculatus me, hæc autem ecce ex quo ingressa est, non desijt pedes meos deosculari.

46 * Tu oleo caput meum non vnxisti, hæc autem oleo aromatico pedes meos vnxit.

47 * Propterea dico tibi, remissa esse ei scelera eius multa, propterea quòd multum dilexerit: is autem cui paululum remittitur, paululum diligit.

48 * Et dixit mulieri illi, Remittuntur tibi scelera tua.

49 * Cœperunt autem ij qui accumbebant dicere apud se, Quis est iste qui etiam scelera

50 remittit? * Jeschua verò dixit ei mulieri, Fides tua te seruauit: ito in pace.

Feria v. Hebdomadis secundæ Ieiunij.

CAP. VIII.

1 ET factum est post hæc, vt perlustraret Jeschua vrbes & vicos, prædicarétque, ac euangelizaret regnum Dei, & duodecim eius erant cum eo:

2 * Necnon mulieres illæ quæ sanatæ fuerant à morbis, et à spiritibus malis, Mariam quæ vocatur Magdeloitho, ea est ex qua septem dæmonia exierant:

---

39 כַּד חָזָא דֵּין פְּרִישָׁא הַהוּ ° דַּקְרָיהִי אִתְחַשַּׁב בְּנַפְשֵׁהּ וְאָמַר הָנָא אִלּוּ נְבִיָּא הֲוָא יְדַע חֲוָא מַן הִי וּמָא ᵖ שְׁבָהּ
40 וְחַטָּיְתָא הִי אַנְתָּא הָי דְּקָרְבַת לֵהּ ׃ עָנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן מָרֵא אִית לִי ˢ וְאֵמַר לָךְ אֵמַר לֵהּ
אֵמַר רַבִּי ׃ 41 אֵמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ חְרִין ˢ חַיָּבָא אִית הֲוֹו לְחַד מָרֵא חַוָּבָא חַד חַיָּב הֲוָא לֵהּ דִּינָרָא חַמֵּשׁ מְאָא
וַאחָרִינָא דִּינָרָא חַמְשִׁין ׃ 42 וְלֵית הֲנָא לְהוֹן ˢ לְמִפְרַע לַחְרֵיהוֹן שְׁבַק אֵינָא הָכִיל מָנְחוֹן יַתִּיר ᵘ נַחֲבִיהִי ׃
43 עָנָא שִׁמְעוֹן וְאֵמַר סָבַר אֲנָא דְּהַו ˣ דְּאִשְׁתְּבַק לֵהּ סַגִּי אֵמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ ʸ חְרִיצָאִית ᶻ דָּנְתְּ ׃
44 ᵃ וְאִתְפְּנִי לְוָת הַי אַנְתָּא וְאֵמַר לְשִׁמְעוֹן חָזֵא אַנְתָּא הָנָא לְבֵיתָךְ ᵇ עֲלֵה מַיָּא לְרַגְלַי לָא ᶜ יְהַבְתְּ הָנָא דֵּין
דְּרְמְעִיָּה רַגְלַי ᵈ צַבְעָה וּבְסַעֲרָה ᶜ שַׁנְיַת אֲנִין ׃ 45 אֲנְתָּ לָא ᶠ נַשָּׁקְתָּנִי הָנָא דֵּין הָא מִן דְּעָלַת לָא ᵍ שְׁלַיַת

° קְרָא ᵖ טְבָא כמו רבה
ᵠ חַטָּאָה ʳ אֵמַר ˢ חוב
ᵗ בְּרַע ᵘ חֲבַב כמו אהב
ˣ שְׁבַק ʸ חְרַץ ᶻ דִּין
ᵃ פְּנָא ᵇ עִלַּל ᶜ יַהֵב
ᵈ צְבַע ᵉ שְׁנָא פירוש קנח
ᵉ נְשַׁק ᵍ שְׁלָא חד

39 * Videns autem Pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.

40 * Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic.

41 * Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 * Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit?

43 * Respondens Simon dixit, Æstimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei, Recte iudicasti.

44 * Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit.

45 * Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos.

46 * Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos.

47 * Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

48 * Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

Mat. 9. a. 2.

49 * Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se, Quis est hic qui etiam peccata dimittit?

50 * Dixit autem ad mulierem, Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

Mar. 5. c. 34.

CAP. VIII.

1 * ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciuitates & castella prædicans & euangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo;

A

2 * Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant:

Mar. 16. c. 9.

39 * ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.

40 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ.

41 * δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.

42 * μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;

43 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.

44 * καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη, βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου σοὶ οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε·

45 * φίλημά μοι σοὶ οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

46 * ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου σοὶ οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

47 * οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

48 * εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

49 * καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

50 * εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

η.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ,

2 * καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, μαρία ἡ καλουμένη μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει·

---

a מְשַׁח i חַטָּאָה
b אֶחָב כמו אהב
c שְׁבַק m חֲבַב או אֶחַב
d שַׁרְיוּ o חַיְמָן
e חַוָּא q אֶזַל
f צוֹם b כְּרַז
g סְבַר כמו בשר
h אֶסָא c כְּרָה f קְרָא

רַגְלַי לְמִנְשָׁקוּ ׃ 46 אַנְתְּ מְשִׁחָא לְרֵישִׁי לָא h מְשַׁחְתְּ הָדָא דֵּין בְּמֶשְׁחָא דְּבְסְמָא רַגְלַי מְשִׁחַת ׃ 47 חֲלַף
הָדָא אֲמַר אֲנָא לָךְ דַּשְׁבִיקִין לָהּ i חֲטָהֵיהּ סַגִּיאָא מָטֶל k דַּאֲחֵבַת סַגִּי הִוְ דֵּין דְּקַלִּיל l מְשַׁחְבֵּק לֵהּ קַלִּיל m מַחֵב ׃
48 וְאָמַר לָהַי אֲנָחְתָא שְׁבִיקִין לֵכִי חֲטָהֵיכִי ׃ 49 שָׁרִיו n דֵּין הָנוּן דְּמֵיכִין אֲמָרִין בְּנַפְשְׁהוֹן מַנוּ הָנָא
דְּאַף חֲטָהָא שָׁבֵק ׃ 50 יְשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהַי אֲנָחְתָא o חֵימָנוּתֵכִי p אַחְיְתֵכִי q זְלִי בְּשְׁלָמָא ׃
דְּחַמְשָׁא דְּשַׁבְתָא וְתָרִין r דְּצוֹמָא כר קפלאון ח

1 וַהֲוָא מִן בָּתַר הָלִין מְהַכְּרָךְ הָנָא יְשׁוּעַ בְּמְדִינָתָא וּבְקוּרְיָא b וּמְכְרֵז הָוָא c וְמְסַבַּר מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְתְרֵעסַרְתָּה עִמֵּהּ ׃
2 וְנְשָׁא הָנֵין d דְּאַתְּאסֵי מִן e כּוּרְהָנָא וּמִן רוּחָא בִּישְׁתָּא מָרְיָם f דְּמַתְקְרְיָא מַגְדְּלָיְתָא הִי דְּשַׁבְעָא שֵׁדִין נְפְקוּ מִנָּהּ ׃

3 * Et Iouchan uxor Couza præfecti domui Heroudis, & Schouschan, aliæque plurimæ, illæque ministrabant eis ex facultatibus suis.

4 * Quúmque multa turba coacta esset & ex omnibus ciuitatibus conuenirent ad eum, dixit per parabolas.

5 * Exijt seminator ad seminandum semen suum: quúmque seminaret, aliud cecidit iuxta uiam, & conculcatum est, ac uolucres comederunt illud.

6 * Aliud autem cecidit super petram, & illicò germinauit, & quia non habebat humorem, exaruit.

7 * Aliud autem cecidit inter spinas, & germinarunt cum eo spinæ, ac suffocarunt illud.

8 * Aliud denique cecidit in terram bonam & pulchram, ac germinauit, & edidit fructum unum in cẽtum [centuplum.] Hæc quum dixisset clamabat, Qui habet aures ad audiendum, audiat.

9 * Et interrogarunt eum discipuli eius, quæ esset ista parabola.

10 * Ipse uerò dixit eis, Vobis etenim datum est nosse arcana regni Dei, cæteris autem illis per parabolas dictum est, ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant.

11 * Est autem hæc parabola: Semen est sermo Dei.

12 * Ji autem qui secus uiam, sunt qui audiunt sermonem, & ueniens inimicus tollit sermonem ex cordibus eorum, ne credant, & salui fiant.

13 * Qui autẽ super petram, ij sunt, qui quum audierint, cum gaudio excipiunt sermonem, & radicem non habent, sed temporaria est fides eorum, & tempore tentationis impingunt.

14 * Quod autem inter spinas cecidit, ij sunt qui audiunt sermonem, sed à solicitudine, diuitijsque, & concupiscentiis mundi suffocantur, fructúsque non edunt.

15 * Quod autem in terram bonam, ij sunt qui corde humili bonóque audiunt sermonem & amplectuntur, edúntque fructus in patientia.

---

5 וְיוֹחָן אֲנַתַּת כּוּזָא רַבְּבַיְתֵהּ דְּהֵרוֹדֵס וְשׁוּשַׁן וְאָחֳרָיָתָא [g] סַגִּיאָתָא אִילֵּין דַּמְשַׁמְּשָׁן חַיֵּי לְהוֹן מִן [h] קְנְיָנֵיהֵין ׃

4 וְכַד כֶּנְשָׁא סַגְיָא כְּנַשׁ הֲוָא וּמִן כָּל מְדִינָן [i] אָתִין הֲווֹ לְוָתֵהּ אֲמַר [k] בְּמַתְלָא ׃

5 נְפַק זָרוֹעָא [l] לְמִזְרַע זַרְעֵהּ וְכַד כָּנְשֵׁהּ סַגְיָא אִיתַּ דְּנְפַל עַל יַד אוֹרְחָא [m] וְאִתְדְּרִישׁ [n] וְאַכְלֶתְהּ פָּרְחָתָא ׃

6 וְאָחֳרָנָא נְפַל עַל שׁוּעָא וּבַר שָׁעֲתֵהּ [o] יְעָא וַדְּלִית הֲוָא לֵהּ [p] חַלִּילוּתָא יְבֵשׁ ׃

7 וְאָחֳרִינָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וְיַעוּ עִמֵּהּ כּוּבָא [q] וַחֲנָקוּתְהִי ׃

8 וְאָחֳרָנָא נְפַל בַּאַרְעָא [r] טָבְתָא וְשַׁפִּירְתָּא וְיָעָא וַעֲבַד פֵּארָא חַד בַּמְאָה הָלֵין כַּד אֲמַר [s] קָעֵא הֲוָא דְּמַן דְּאִית לֵהּ [t] אֻדְנָא דְּשָׁמַע נְשְׁמַע ׃

9 וְשַׁאלוּתְהִי תַּלְמִידוֹהִי דְּמָנוּ מַתְלָא הָנָא ׃

10 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן לְכוֹן הוּ גֵּיר [u] יְהִיב [x] לְמֵדַע [y] אֲרָזָא דְּמַלְכוּתָה

---

[g] סַגִּיאָתָא כמו סגיא
[h] קְנְיָנֵיהֵין [i] אָתִין [k] מְתַל [l] זַרַע
[m] דוש [n] אָכַל
[o] יְעָא כמו סגא או הצמית קפירושו ליחה
[p] חֲנַק [q] טוב [r] קָעָא [s] אֻדְנָא כמו אזן
[t] יְהֵב [u] יִרַע [x] רָזָא

3 * Et Iohanna vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

4 * Cùm autem turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem: Mat. 13. a. 3. Mar. 4. a. 2.

5 * Exijt qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

6 * Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

7 * Et aliud cecidit inter ſpinas: & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud.

8 * Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum cẽtuplum. Hæc B dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat.

9 * Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola. Mat. 13. a. 10. Mar. 4. b. 10.

10 * Quibus ipſe dixit, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Iſaiæ 6. c. 9. Mat. 13. b. 14. Mar. 4. b. 12. Ioh. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8.

11 * Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.

12 * Qui autem ſecus viam: hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant.

13 * Nam qui ſupra petram: qui cùm audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum. & hi radices non habent: †quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. qui

14 * Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & diuitijs, & voluptatibus vitæ, euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum.

15 * Quod autem in bonam terram: hi ſunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

3 * καὶ ἰωάνα γυνὴ χουζᾶ ἐπιτρόπου ἡρῴδου, καὶ σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

4 * συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς,

5 * ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό.

6 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα.

7 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.

8 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

9 * ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.

10 * ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

11 * ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

12 * οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

13 * οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἵτινες ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

14 * τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.

15 * τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

וַאלַהָא לְהָנוּן דִּין דְּשַׁרְכָא בַּפְּלָאתָא מְתָאמַר דְּכַר חְזִין לָא נָחְזוּן וְכַד שָׁמְעִין לָא נְסָתְכְּלוּן ׃

הָנוּן דִּין סַתְלָא זַרְעָא אִיתַוהִי מִלְּתָא דַאלַהָא ׃ הָנוּן דִּין דְּעַל יַד אוּרְחָא אִיהֵיהוּן הָנוּן דְּשָׁמְעִין מִלְּתָא וְאתָא בְּעֵל דְּבָבָא שְׁקַל מִלְּתָא מִן לִבְּהוּן דִּלָא נְהֵימְנוּן וְנִחוּן ׃ וְהָלֵין דִּין דְּעַל שׁוּעָא הָלֵין אִנּוּן דְּמָא דְּשָׁמְעוּ בְּחַדוּתָא מְקַבְּלִין לָהּ לְמִלְּתָא וְעִקָּרָא לַית לְהוּן אֶלָּא דְּזִבְנָא הִי הַיְמָנוּתְהוּן וּבְזִבָּן נְסִיוּנָא מְתְכַּשְׁלִין ׃

הַו דִּין דִּנְפַל בֵּית כוּבָא הָלֵין אִנּוּן אִילֵּין דְּשָׁמְעִין מִלְּתָא וּבְצַפְּתָא וַבְעוּתְרָא וּבִרְגִינְתְּהוֹן דְּעָלְמָא מְתְחַנְקִין וְאַחֲרִין וַיְהָבִין פְּאֵרָא ׃

הַו דִּין דְּבַארְעָא טָבְתָא הָלֵין אִנּוּן אִילֵּין דְּבְלְבָא שַׁפְיָא וְטָבָא שָׁמְעִין מִלְּתָא וְקָבְלִין

[a] פְּלָא [b] אֲמַר [c] חֲזָא [d] סְכַל כמו שכל [e] מַלֵּל [f] הֵימִן [g] חַיָּא [h] חֲרָא [i] נְצָף [k] רַנָּג [l] שְׁפָא [m] קְבַר

Cõmemoratione Deiparæ Mariam.

16 * *Nemo accendit lucernam, & operit eam vase, aut ponit eam subter lectum, sed eam imponit candelabro, vt quicunque ingrediatur, videat lumen eius.*

17 * *Nihil est enim occultum quod non reueletur, nec absconditum, quod nõ cognoscatur, & veniat in apertum.*

18 * *Videte quomodo audiatis. Qui enim habet dabitur ei, & qui non habet, etiam id quod putat habere, tolletur ab eo.*

19 * *Venerunt autem ad eum mater & fratres eius, nec poterant eum alloqui propter turbam.*

20 * *Et dicunt ei, Mater tua & fratres tui stant foris, volúntque te videre.*

21 * *Ipse verò respondit & ait illis, Si sunt mater mea & fratres mei, qui audiunt sermonem Dei, eumque exequuntur.*

Ad vesperam Dominicæ v. Ieiunij.

22 * *Porrò factum est quodam die, vt Ieschua conscensa naui sederet in ea, & discipuli eius: & dixit eis, Transeamus in vlteriorem ripam maris.*

23 * *Quumq; nauigarent, somno se dedit ipse Ieschua, & factus est turbo venti in mari, & propè erat nauis vt mergeretur.*

24 * *Et accedentes excitarunt eum, dicuntq; ei, Magister noster, Magister noster, perimus. Ipse verò surrexit, et obiurgauit ventos, & fluctuationes aquarum, & quieuerunt, ac facta est tranquillitas.*

25 * *Et dixit eis, Vbi est fides vestra? hi autem quum expauescerent mirabantur, dicentes vnus ad alium: Quisnam iste est, vt & ventis imperet, fluctuationibusque, & mari, & obediant ei?*

26 * *Porrò nauigarunt veneruntque in regionem Godaræorum quæ est in vlteriori ripa ex aduerso Galilææ.*

27 * *Quumque exisset in terram, occurrit ei homo quidam ex vrbe, in quo erat dæmonium à tempore multo, & vestimento non amiciebatur, nec in ædibus degebat, sed in monumentis.*

28 * *Quum autem vidisset Ieschua, exclamauit & procidit coram eo, & alta voce dixit, Quid nobis & tibi Ieschua fili Dei Altissimi? peto à te ne me crucies.*

---

16 לָא אֱנָשׁ [c] מַנְהַר שְׁרָגָא [d] וּמְחַפֵּא לֵהּ בְּמָאנָא אוֹ [e] תַּחֵית עַרְסָא אֶלָּא תַּאם לֵהּ לְעֵל מֶן מְנָרְתָא דְּכָל [f] דְּעָיֵל
נְהֲוֵא נְהִרָה ׃ 17 לֵית גֵּיר מְרַכְסָא דְּלָא נֶחְגְּלֵא וְלָא [g] דְּמִטַּשְׁיָ דְּלָא נֶחְיְדַע [h] וְנֵאתֵא [k] לְגַלְיָא ׃ 18 חֱזוֹ אֵיכְנָא
שְׁמַעְתּוּן מַן דְּאִית לֵהּ גֵּיר נֶתְיְהֵב לֵהּ וּמַן דְּלֵית לֵהּ אַף הַו דְּסָבַר דְּאִית לֵהּ [m] נֶשְׁחְקַל מִנֵּהּ ׃ 19 אֱתוֹ דֵּין לְוָתֵהּ אִמֵּהּ וַאֲחוֹהִי
וְלָא מֶשְׁכְּחִין הֲווֹ דַּנְמַלְּלוּן עִמֵּהּ מִטֻּל כְּנִשְׁא ׃ 20 וְאַמְרוּ לֵהּ אִמָּךְ וַאֲחָיִךְ [n] קָיְמִין לְבַר [o] וְצָבְיִן [p] לְמֶחְזָיֵךְ ׃ 21 הוּ דֵּין
עָנָא וְאָמַר לְהוּן חֲלֵין אִנּוּן אִמִּי וַאֲחַי אִילֵּין דְּשָׁמְעִין [q] מֶלְתָא דַּאלָהָא וְעָבְדִין לָהּ ׃ דְּרְמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דח [s] דְּצוֹמָא כו
22 הָוָא דֵּין בְּחַד מֶן יוֹמָא סְלֵק יְשׁוּעַ יְהֵב בַּסְפִינְתָא הוּ וְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן [b] נֶעְבַר לְהוֹ עֶבְרָא דְּיַמְּתָא ׃

[a] דְּכַר [b] וְלַד
[c] נְהַר [d] חֲפָא [e] סוּם
[f] עוּל [g] טְשָׁא
[h] יְדַע [i] אֲתָא [k] גְּלָא
[l] יְהֵב [m] שְׁקַל
[n] קוּם [o] צְבָא [p] חֲזָא
[q] מַלָּל
[s] צוּם [b] עֲבַר

Mat. 5. b. 15. Mar. 4. c. 21.

16 * Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, vt intrantes videant lumen.

Mat. 10. c. 26. Mar. 4. c. 22.

17 * Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur, & in palàm veniat.

quid Mat. 13. b. 12. & 25. c. 29. Mar. 4. c. 25.

18 * Videte ergo †quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

Mat. 12. d. 46. Mar. 3. d. 31.

19 * Venerunt autem ad illum mater & fratres eius: & non poterant adire eum præ turba.

20 * Et nuntiatum est illi: Mater tua & fratres tui stant foris, volentes te videre.

21 * Qui respondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.

Mat. 8. c. 23. Mar. 4. d. 36.

22 * FACTVM est autem in vna dierum: & ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius, & ait ad illos, Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt.

23 * Et nauigantibus illis obdormiuit: & descendit procella venti, in stagnum, & D complebantur, & periclitabantur.

24 * Accedentes aũt suscitauerunt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At ille surgens, increpauit ventum & tempestatem aquæ: & cessauit: & facta est tranquillitas.

25 * Dixit autem illis, Vbi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt ad inuicem, dicentes, Quis putas hic est, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei?

Matt. 8. d. 28. Mar. 5. a. 1. de naui

26 * Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam.

27 * Et cùm †egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

28 * Is vt vidit Iesum, procidit ante illũ: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei altissimi? obsecro te ne me torqueas.

16 * Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

17 * οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γνωσθήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

18 * βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

19 * παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.

20 * καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.

21 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

22 * Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.

23 * πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.

24 * προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτόν, λέγοντες, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.

25 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

26 * καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας.

27 * ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.

28 * ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

---

23 וְכַד רַדְיִן דְּמַךְ לֵהּ הוּ יֵשׁוּעַ וַהֲוָה עַלְעָלָא דְרוּחָא בְּיַמְּתָא וְקָרִיבָא הֲוָה סְפִנְתָא לְמֶטְבַּע׃

24 וְקָרְבוּ אֲעִירוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ רַבָּן רַבָּן קְטִם וַבָּאָא בְּרוּחָא אֲבָדִינַן הוּ דֵין קָם וְגָעַר בְּרוּחָא וּבְמַחְשׁוֹלָא דְמַיָּא וְנָחוּ וַהֲוָא שְׁלָיָו׃

25 וְאָמַר לְהוֹן אַיכָא הֵי הֵימָנוּתְכוֹן הֵנִין דֵּין כַּד דָּחִילִין מְחַדְּמִרִין הֲווֹ וְאָמְרִין הַד לְחַד מַנּוּ כִּי הָנָא דְּאַף לְרוּחָא פָּקֵד וְלַמַּחְשׁוֹלָא וְלַיְמָא וּמְשְׁתַּמְּעִין לֵהּ׃

26 וְרַדּוּ לְאַתְרָא דְגַרְיֵא דְאִיהוֹהִי בְּעֶבְרָא לְוִקְבָל גְּלִילָא׃

27 וְכַד נְפַק לְאַרְעָא פְּגַע בַּהּ גַּבְרָא חַד מִן מְרִינְתָא דְּאִירַת חָנָא בֵּהּ דַּיְנָא מִן זַבְנָא וּמָאנָא לָא לָבֵשׁ חָנָא וּבְבַיְתָא לָא עָמַר חָנָא אֶלָּא בְּבֵית קְבוּרֵא׃

28 כַּד חָנָא דֵין לְיֵשׁוּעַ קָעָא וְנָפַל קֳדָמוֹהִי וּבְקָלָא רְמָא אֲמַר מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דְּאֵלָהָא מְרֵימָא בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ לָא תְּשַׁנְקִנִי

---

c רַדְיָא d טְבַע
e עוֹר f אֲבַד
g מַחְשׁוֹלָא כמו נחשול
h נוּחַ i שְׁלָא k חֵימָן
l דְּמַר m שְׁמַע n רְדָא
o אֲתָא p סְגָא
q פירושו שכן r רוּם
s רוּם t שְׁנַק

29 * Præcipiebat enim Jeschua spiritui immundo vt exiret ab homine: multum enim iam temporis fuerat, ex quo captiuum detinebat eum: & vinciebatur catenis, compedibúsque custodiebatur: & fregerat vincula sua, & ducebatur à dæmonio in desertum.

30 * Interrogauit autem eum Jeschua, Quod est nomen tuum? dixit ei, Legio. quandoquidem dæmonia multa ingressa erant in eum.

31 * Et efflagitabăt ab eo, ne præciperet ipsos abire in abyssum.

32 * Erat autem ibi grex porcorum multorum pascens in monte, & efflagitabant ab eo vt permitteret ipsis in porcos ingredi. Et permisit eis.

33 * Et exierunt dæmonia ex homine, & ingressi sunt in porcos: & rectâ contendit totus ille grex ad saxum, & ceciderunt in mare, ac suffocati sunt.

34 * Quum autem vidissent pastores quod factum fuerat, fugerunt, renuntiarúntque in ciuitates, & in pagos.

35 * Et exierunt quidam vt viderent quod factum fuerat, venerúntque ad Jeschua, & inuenerunt hominem illum à quo exierant dæmonia, vestitum, & verecundum, ac sedentem ad pedes ipsius Jeschua: & timuerunt.

36 * Et recitarunt eis illi qui viderant quomodo sanitati restitutus fuerat homo ille dæmoniacus.

37 * Et efflagitabant ab eo vniuersi cœtus Godaræorum vt abscederet à se, quippe quos timor magnus inuaserat: ipse autem Jeschua conscendit nauem, & reuersus est ab eis.

38 * Porrò vir ille à quo exierant dæmonia, efflagitabat ab eo, vt cum eo esset, sed dimisit eum Jeschua, & dixit ei:

39 * Reuertere domum tuam, & recita id quod fecit tibi Deus. Abijt itaque & prædicabat per totam ciuitatem quod fecerat ei Jeschua.

Matutinis Dominicæ v. Ieiunij.

40 * Quum autem redijsset Jeschua, excepit eum turba multa, omnes enim conspicabantur eum.

---

29 פָּקֵד הֲוָא לֵהּ גֵּיר יֵשׁוּעַ לְרוּחָא טַנְפָא [y] לְמֶפַק מִן בַּרְנָשָׁא סַגִּי הֲוָא לֵהּ גֵּיר זַבְנָא הָא מִן [x] דְשִׁבְיָא הֲוָא לֵהּ [y] וּמְהָאסַר [z] נִפַּק [x] שְׁבָא [z] אֲסַר
הֲוָא בְּשִׁשְׁלָתָא וּבְכֶבְלָא מְתְנַטַר הֲוָא [a] וּמְפַסֵּק הֲוָא מִן שְׁאַרְוֵהִי וּמְהַדַּר הֲוָא מִן שֵׁאדָא לְחוּרְבָא ׃
30 שְׁאֵלֵהּ דֵּין יֵשׁוּעַ מַן שְׁמָךְ אֲמַר לֵהּ [a] לֶגְיוֹן מֶטַל דְּרַיוּ סַגִּיאָא עֲלוֹהִי הֲוָא בֵּהּ ׃ [בְּעָא] [a] אֶזֵל
31 [b] וּבָעִין הֲוָו מָנֵהּ דְּלָא נֶפְקוּד לְהוֹן [c] לְמֵאזַל לַתְּהוֹמָא ׃ 32 אִיתּ הֲוָא דֵּין תַּמָּן בַּקְרָא דַּחֲזִירֵא סַגִּיאָא [b] רְעָא [c] תְּרַע [d] פירוש סלע
[d] דְּרָעְיָא בְּטוּרָא וּבָעִין הֲוָו מָנֵהּ דְּנֵפֵּס לְהוֹן דַּחֲזִירֵא נָעְלִין וְאֶפֵּס לְהוֹן ׃ 33 וְנַפְקוּ שֵׁאדָא מִן גַּבְרָא וְעָלוּ בַּחֲזִירֵא [e] חֲנַק [f] חֲוָא
[e] וְתָרַצַת בַּקְרָא הָי כְּלֵהּ [f] לְשִׁקִיפָא [g] וְנֶפְלוּ בְיַמְתָא [g] וְאִתְחַנָקוּ ׃ 34 כַּד [h] חֲזוֹ דֵּין [i] רַעְוָתָא מַדֵּם דַּהֲוָא עֲרָקוּ [h] חֲנַק [i] רְעָא [j] שְׁעִי [k] אִתְאָ
[k] וַאֲשְׁתַּעִיו בְּמֶרְיָנָתָא וּבְקוּרְיָא ׃ 35 וְנַפְקוּ אֲנָשָׁא דְּנָחְזוּן מַדֵּם דַּהֲוָא [l] וְאַתּוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאַשְׁכְּחוּהִי לְגַבְרָא [l] רְעָא [m] שְׁעִי [n] אִתְאָ

29 * Præcipiebat enim ſpiritui immũdo vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum,& vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

29 * παρήγγειλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

30 * Interrogauit autem illum Ieſus, dicens, Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio. quia intrauerunt dæmonia multa in eum.

30 * ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

Mat. 8. d. 30. Mar. 5. a. 11. 31 * Et rogauerunt illum ne imperaret illis vt in abyſſum irent.

31 * καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

32 * Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabãt eum vt permitteret eis in illos ingredi: Et permiſit illis.

32 * ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

33 * Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnũ, & ſuffocatus eſt.

33 * ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη.

34 * Quod vt viderunt factum qui paſcebant, fugerunt; & nuntiauerunt in ciuitatem & in villas.

34 * ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γενόμενον, ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

35 * Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerunt ad Ieſum, & inuenerunt hominem ſedẽtem à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius: & timuerunt.

35 * ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονὸς, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

36 * Nuntiauerunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

36 * ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

37 * Et rogauerunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum vt diſcederet ab ipſis, quia magno timore tenebãtur. Ipſe autem aſcendens nauim, reuerſus eſt.

37 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

38 * Et rogauit illum vir à quo dæmonia exierant, vt cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Ieſus, dicens:

38 * ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων,

39 * Redi in domum tuã, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per vniuerſam ciuitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus.

39 * ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.

40 * FACTVM eſt autem: cùm rediiſſet Ieſus, excepit illum turba. Erant autem omnes expectantes eum.

40 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

---

[a] גבף [o] שעי בכמ סיפר
[p] אסא [q] בעא [r] אזל
[s] אחר בכמ אתח
[t] שרא [u] שעא
[x] ברז
[y] צום
[z] חול

29 הָוָה דַּנְפַּקוּ שְׁאַרוּהִי כַּד לְבִישׁ [n] וַמְנַכֵּף וְיָתֵב לֵהּ רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וְרָחֲלוּ׃
30 [p] אָתַאסִי נַבְרָא הוּדַיוֹנָא׃ [q] 37 וּבָעֵין הֲווֹ מְנֵהּ כֻּלֵּהּ כְּנִשָּׁא דְּגַדָּרָיֵא [r] דְּנֶאזַל לֵהּ מִן לְוָתְהוֹן מָטַל וְדָחֲלָא
רַבְתָּא [s] אֲחָרַת אֱנוֹן הוּ דֵּין וְיֵשׁוּעַ סְלֵק לַסְפִינְתָּא וַהֲפַךְ מִן לְוָתְהוֹן׃ 38 הַו דֵּין גַּבְרָא דְּנַפְקוּ מְנֵהּ שְׁאַרָא בָּעֵא
הֲוָא מְנֵהּ דַּלְוָתֵהּ נֶהֱוֵא [t] וְשַׁרְיֵהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ׃ 39 הָפוֹךְ לְבַיְתָךְ [u] וְאִשְׁתָּעָא מָרֵם דְּעָבַד לָךְ אֱלָהָא וְאָזַל
[x] וּמַכְרֵז הֲוָא בְּכֹלָּהּ מְרִינְתָּא מָרֵם דְּעָבַד לֵהּ יֵשׁוּעַ׃
דְּצִפְּרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא דח [y] דְּשַׁמְשָׁא כז
40 כַּד הָפַךְ דֵּין יֵשׁוּעַ קַבְלֵהּ כְּנִשָּׁא סַגִּיאָא כְּלֵהּ הֲוֹן גֵּיר לֵהּ [z] חֵירִין הֲווֹ׃

41 * Ac vir quidam nomine Iuuoroſch princeps ſynagogæ, procidit ante pedes ipſius Jeſchua, & poſtulabat ab eo, vt ingrederetur ædes ipſius.

42 * Erat enim ei vnica filia circiter annos duodecim nata, ac prope erat vt moreretur. Quum autem abiret cum eo ipſe Jeſchua, turba multa comprimebat eum.

43 * Quædam verò mulier cuius eruperat ſanguis ab annis duodecim, quæ quidem in medicos totam ſubſtantiam ſuam impenderat, nec potuerat à quoquam curari:

44 * Acceſſit à tergo ipſius, tetigítque oram veſtimenti eius, & ſtatim ſubſtitit profluuium ſanguinis eius. 45 * Et dixit Ieſchua, Quis tetigit me? Quúmque omnes negarent, dixit ei Schemeoun Kipho, & qui cum eo erant, Magiſter noſter, turbæ te conſtringunt, & opprimunt: & dicis, Quis tetigit me?

46 * Ipſe verò ſubdit, Aliquis tetigit me, ego ſiquidem noui virtutem à me exiiſſe.

47 * Illa porrò mulier quum videret quòd eum non fefelliſſet, venit tremens, & procidens adorauit eum, dixítque in conſpectu totius populi quã ob cauſam tetigiſſet, & quomodo ſtatim ſanitati fuiſſet reſtituta.

48 * Ipſe verò Jeſchua dixit ei, Bono ſis animo filia mea, fides tua te ſeruauit: abi in pace.

49 * Et adhuc eo loquente venit quidam ex ædibus principis ſynagogæ, & dixit ei, Mortua eſt filia tua, Ne laborem exhibeas Doctori.

50 * Jeſchua verò audijt, & dixit patri ipſius puellæ, Ne timeas, tantummodo crede, & 51 ſeruabitur. * Venit autem Jeſchua domum, nec permiſit quemquam intróire ſecum, niſi Schemeoun, & Jaakoub, & Jouchanon, & patrem puellæ ac matrem eius.

52 * Omnes autem flebant & plangebant ſuper ea. Jeſchua verò dixit, Ne fleueritis, nec enim mortua eſt, ſed ſoporata.

53 * Et irridebant eum, quippe qui ſcirent 54 eam mortuam eſſe. * Ipſe verò eiecit omnes foras, & apprehendit manum eius, vocauítque & dixit, Puella, ſurge. 55 * Et reuerſus eſt ſpiritus eius, ac illicò ſurrexit: & præcepit vt darent ei quid manducandum.

---

41 וְגַבְרָא חַד דְּשֻׁמֵּהּ יָאִרְשׁ רֵישׁ כְּנוּשְׁתָּא נְפַל קֻדָּם רַגְלַוהִי דְּיֵשׁוּעַ וּבָעָא חֲוָא מֶנֵּהּ [c] דְּנֵעוֹל לְבַיְתֵהּ ׃

42 בְּרְתָא גְיַר [d] יְחִידְיְתָא אִית הֲוָה לֵהּ אַיִךְ בַּרְתַּ שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרָא וְקָרִיבָא הֲוָה [e] לְמָמָת וְכַד אָזֵל עִמֵּהּ הוּ יֵשׁוּעַ כְּנִשָׁא

43 סַגְיָא חָבֵץ הֲוָא לֵהּ ׃ [43] אַנְהִתָא דֵּין חֲדָא [f] דְּאִתְרְעֵי הֲוָא דְּמָהּ שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרָא הֲי דְּבֵירַת [g] אָסְוָתָא כֻּלֵּהּ

[b] קַנְיָנַהּ [i] אַפְּקַת וְלָא [k] אֶשְׁכְּחַת דְּמִן בֶּסְתַּרֵהּ וְקָרְבַת לְכָנְפָא דְּמָאנַהּ ׃ [44] אֶתְקָרְבַת מִן בֻּסְתַּרֵהּ וְקָרְבַת לְכָנְפָא דְּמָאנַהּ

וּמִחָרָא [l] קָמַת [m] מַרְדִיתָא דַּדְמָהּ ׃ [45] וַאמַר יֵשׁוּעַ מַנוּ קָרֵב לִי וְכַד כְּלְהוֹן כָּפְרִין אֲמַר לֵהּ שַׁמְעוֹן כְּאפָא

וְדַעְמָהּ רַבָּן כְּנִשָׁא [n] אָלְצִין לָךְ [o] וְחָבְצִין וְאמַר אֲנָשׁ מַנוּ קָרֵב לִי ׃ [46] הוּ דֵּין אֲמַר אֲנָשׁ קָרֵב לִי אֲנָא גְיַר

[p] יְדַעְתְּ דְּחַיְלָא נְפַק מָנִי ׃ [47] הֲי דֵּין אַנְהָתָא כַּד [q] חָזַת דְּלָא [r] טְעָתָהּ [s] אֲתָת כַּד [t] רְחִיתָא וְנָפְלַת סָגְדַת

[c] עַלַל
[d] יַחִיד [e] מוּת
[f] תְּרַע פירושו פרץ
[g] אֶסָא [h] חֲנָא [i] נְפַק
[k] שְׁכַח בלשון יכל
[l] קוּם [m] רְדָא [n] אֵלֵץ
[o] חֲבֵץ [p] יְרֵע [q] חֲזָא
[r] טָעָא [s] אָתָא [t] רְתַת

Mat. 9. c. 18. Mar. 5. b. 22.

41 * Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum vt intraret in domum eius.

41 * καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τ̃ συναγωγῆς ὑπῆρχε, ⓒ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τ̃ ἰησ̃, παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτ̃.

42 * Quia vnica filia erat ei fere annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

42 * ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτ̃ δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν τ̃ τὸν ὑπάγειν αὐτὸν, ⓓ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

43 * Et mulier quędam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab vllo potuit curari:

43 * καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ⓐ ἀπὸ ἐτ̃ δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι·

44 * Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius.

44 * προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τ̃ κρασπέδου τ̃ ἱματίου αὐτ̃· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τ̃ αἵματος αὐτ̃ς.

45 * Et ait Iesus, Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbę te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?

45 * καὶ εἶπεν ὁ ἰησ̃ς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος ⓐ καὶ οἱ μετ' αὐτ̃, ἐπιστάτα, ⓓ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, ⓒ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου;

46 * Et dixit Iesus, Tetigit me aliquis: nam† ego noui virtutem de me exijsse.

46 * ὁ δὲ ἰησ̃ς εἶπεν, ἥψατό μου τίς; ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.

47 * Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigerit eum, indicauit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit.

47 * ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτ̃ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τ̃ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

48 * At ipse dixit ei, Filia, fides tua saluam te fecit: vade in pace.

48 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

49 * Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei, Quia G mortua est filia tua, noli vexare illum.

49 * ἔτι δὲ αὐτ̃ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τ̃ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μηκύνε τὸν διδάσκαλον.

50 * Iesus autem audito hoc verbo, respondit patri puellæ, Noli timere: crede tantùm, & salua erit.

50 * ὁ δὲ ἰησ̃ς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβ̃· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσε(ται).

51 * Et cùm venisset domum, non permisit intrare secum quenquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

51 * εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν τινα εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τ̃ παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

52 * Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit, Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit.

52 * ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

53 * Et deridebant eum, scientes quòd mortua esset.

53 * καὶ κατεγέλων αὐτ̃, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

54 * Ipse autem tenens manum eius clamauit, dicens, Puella surge.

54 * αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τ̃ χειρὸς αὐτ̃ς, ἐφώνησε λέγων, ἡ παῖς ἐγείρου.

55 * Et reuersus est spiritus eius: & surrexit continuò. Et iussit illi dare manducare.

55 * καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτ̃ς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

לֵה וְאָמְרָה לְעִין עַמָּא כְּלַהּ מָטֵל אַיְדָא [u] עֻלְתָא קֳרָבַת וַאיכָנָא מַחֲנָא [x] אֲתַאסְיַת׃ 48 הוּדִין יְשׁוּעַ אֱמַר לַהּ

[v] עֲלַל [x] אִסְא [y] לַבַּב
[z] חַיְמָן [a] אֲזַל
[b] מוֹת [c] עֲמַל [d] צְלַף
[e] עֲלַל
[f] בְּכָא [g] דְּמַךְ פִּרְשׁוֹ יָשׁן
[h] נְפַק [i] אֲחַר [j] קוּם
[k] חֲפַד [l] נְתַל [m] אֲבַל

אֲתְלַבְּבִי בְּרְתִי [z] חַיְמָנוּתְכִי [a] אֲתְיַהֲבִי [b] חֲלִי בְּשְׁלָמָא׃ 49 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אֲתָא אֱנָשׁ מִן דְּבֵית רַב כְּנוּשְׁתָּא וְאֱמַר
לֵהּ [c] מִיתַת לָהּ בַּרְתָּךְ לָא [d] תַּעֲמֵל [e] לְמַלְפָּנָא׃ 50 וְיְשׁוּעַ דִּין שְׁמַע וְאֱמַר לַאבוּהָ דְּטַלְיְתָא לָא תֵּרְחַל בַּלְחוֹד הַיְמֵן
וְחָיְיָא׃ 51 אֲתָא דִּין יְשׁוּעַ לְבֵיתָא וְלָא שְׁבַק לֵאנָשׁ [f] דְּנֵעוֹל עִמֵּהּ אֶלָּא לְשִׁמְעוֹן וְלְיַעֲקוֹב וְלְיוֹחָנָן וְלַאבוּהָ
דְּטַלְיְתָא וְלְאִמָּהּ׃ 52 כְּלְהוֹן דִּין [g] בָּכִין הֲווּ וּמְרַקְדִין עֲלֵיהּ יְשׁוּעַ דִּין אֱמַר לָא תֶּבְכוֹן לָא גִּיר מִיתַת אֶלָּא
[h] דַּמְכָא הִי׃ 53 וְגָחֲכִין הֲווּ עֲלוֹהִי דְּיָדְעִין דְּמִיתַת לָהּ׃ 54 הוּא דִּין [i] אַפֵּק לְכֻלְּנָשׁ לְבַר [k] וְאָחֲדָהּ בְּאִידָהּ
וְקָרָא וַאֱמַר טְלִיתָא [l] קוּמִי׃ 55 [m] וְהָפְכַת רוּחָא וּמְחָדָא קָמַת וַפְקַד [n] דְּנֶתְלוֹן לָהּ [o] לְמֵאכַל׃

56 * Et obstupuerunt parentes eius. Ipse verò admonuit eos, vt nemini dicerent quod factum fuerat.

Ad vesperam Dominicæ v. post Surrectionem, ac de Apostolis.

CAP. IX.

1 ET aduocauit Ieschua dodecadem suam, & dedit eis virtutem & imperium in omnia dæmonia, & morbos curandi.

2 * Misítque eos vt prædicarent regnum Dei, & sanarent infirmos.

3 * Et dixit eis, Nihil feretis ad iter, non scipionem, neque peram, neque panem, neque argentum, neque duas tunicas habebitis.

4 * Et in quamcunque domum introieritis, illic estote, & illinc exite.

5 * Et quicunque non exceperint vos, quum egrediemini ex illa ciuitate, etiam puluerem à pedibus vestris excutite aduersus eos in testimonium.

6 * Exierunt itaque Apostoli, & perlustrabant pagos & ciuitates, & euangelizabant, sanabántque in omni loco.

7 * Audijt autem Heroudes Tetrarcha quæcunque fiebant manu eius, & mirabatur. Propterea quòd quidam dicebant Iouchanon surrexisse à domo mortuorum.

8 * Alij verò dicebant Elijo apparuisse: alij denique prophetam ex prophetis antiquis resurrexisse.

9 * Et ait Heroudes, Caput Iouchanon ego amputaui, quis est autem iste de quo hæc audio? Et volebat eum videre.

10 * Quúmque reuersi essent Apostoli, renuntiarunt Ieschua quicquid fecerant. Et duxit eos solos in locum desertum Bethzaiodo.

11 * Turbæ autem quum cognouissent, profectæ sunt post eum: & excepit eos, & colloquebatur eis de regno Dei, eósque qui sanatione egebant, sanabat.

Oblationis quotidianæ.

12 * Quum autem cœpisset dies inclinare, accesserunt discipuli eius, & dicunt ei, Dimitte cœtus vt proficiscantur in pagos circumiacentes & oppida, vt diuertant in eis, inueniántque sibi cibum, quia in loco deserto sumus.

---

56 וַהֶמַּהוּ אַבָּהָיהָ הוּ דֵין זַהַר אֱנוּן דַּלָּאנָשׁ לָא [q] נְאמְרוּן מְרֵם דַּהֲוָא׃

דַּרְמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דרח דְּבָתַר קַיְמְתָא וְרַשְׁלִיחֵא כח קפלאון ט

1 וְקָרָא יֵשׁוּעַ לַתְּרֵעסַרְהָה וְיַהֵב לְהוּן חַיְלָא [a] וְשׁוּלְטָנָא עַל כָּלְהוּן שֵׁאדָא [b] וְכוּרְהָנָא [c] לְמַאסְיוּ׃ 2 וְשַׁדַּר אֱנוּן [d] לְמַכְרָזוּ
מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא וְלְמַאסָיוּ כְּרִיהֵי׃ 3 וְאמַר לְהוּן מְרֵם לָא תֶּשְׁקְלוּן לְאוּרְחָא לָא שַׁבְטָא וְלָא [e] תַּרְמָלָא וְלָא לַחְמָא וְלָא
כֶּסְפָּא וְלָא תַּרְתֵּין כּוּתִינֵיךְ [f] נֶהֲוֵין לָכוּן׃ 4 וְלַאיְנָא בֵּיתָא [g] דְּעָאלִין אַנְתוּן לֵהּ תַּמָּן הֲוֵו וּמִן תַּמָּן [h] פּוּקוּ׃ 5 וְלְמַן דְּלָא מְקַבְּלִין
לְכוּן מָא דְּנָפְקִין אַנְתוּן מִן מְדִינְתָא הֵי אָף [i] חֵלָא מִן רַגְלֵיכוּן [k] פְּצוּ עֲלֵיהוּן לְסָהֲדוּתָא׃ 6 וְנָפְקוּ שְׁלִיחֵא וּמְהַכְּרְכִין הֲוֵו בְּקוּרְיָ
וּבְמְדִינְתָא וּמְסַבְּרִין הֲוֵו וּמַאסִין בְּכָל דִּיךְ׃ 7 שְׁמַע דֵּין הָרוֹדֵשׁ [l] טֶטְרַרְכָּא כְּלֶהֵין דְּהֲוֵין הֲוֵי בְּאִידֵהּ [m] וּמִתְדַּמַּר הֲוָא מָטֵל

---

[a] שְׁלַט [b] כְּרֵח [c] אֶסָּא
[d] כְּרֵז
[e] בלשון ישמעאלית אקת
[f] חֲנָא [g] עוּל [h] נְפַק
[i] פירוש אפר
[k] נְפַץ [l] אֶסְטָא
[m] מן לשון יין דְּמַר

56 * Et stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

56 * καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

CAP. IX.

θ'.

1 COnuocatis autem † duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent.

1 * Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν·

2 * Et misit illos prædicare regnũ Dei, & sanare infirmos.

2 * καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας·

3 * Et ait ad illos, Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

3 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.

4 * Et in quamcunque domum intraueritis, ibi manete, & indè ne exeatis.

4 * καὶ εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.

5 * Et quicunque non receperint vos: exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pedum vestrorum excutite, in testimonium supra illos.

Act. 13. g 51

5 * καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

6 * Egressi autem circuibant per castella euangelizantes, & curantes vbique.

6 * ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

7 * Audiuit autem Herodes Tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæsitabat eò quòd diceretur à quibusdam, Quia Iohannes surrexit à mortuis:

Mat. 14. a.1 Mar. 6.b 14

7 * ἤκουσε δὲ Ἡρῴδης ὁ τετραάρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν·

8 * A quibusdam verò, Quia Elias apparuit: ab aliis autem, Quia Propheta vnus de antiquis surrexit.

8 * ὑπό τινων δέ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δέ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

9 * Et ait Herodes, Iohannem ego decollaui: Quis est autem iste de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

9 * καὶ εἶπεν Ἡρῴδης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

10 * Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi quæcunque fecerunt: & assumptis illis, secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ.

Mat. 14. b.13 Mar. 6.d 31

10 * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.

11 * Quod cùm cognouissent turbæ, secutæ sunt illũ: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei: & eos qui curam indigebant, sanabat.

11 * οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

12 * Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, vt euntes in castella villasque quæ circa sunt, diuertant, & inueniant escas: quia hîc in loco deserto sumus.

Mat. 14. b.15 Mar. 6.c. 36

12 * Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὑρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

---

* מות ᵖחֲזָא
ᵍ פְּסַק
ʳ שְׁעָא פירושו סיפר
ˢ יְדַע ᵗ אֲזַל
ᵛ סְנַק ˣ אֲסָא
ʸ עָלָא פירושו נסה
ᶻ אֲזַל ᵃ שְׁרָא
ᵇ אִית עבראית יש

ᵃ דַּאמְרִין חַדוּ אֲנָשִׁין דְּיוֹחָנָן קָם מִן בֵּית ᵒ מֵיתֵא ׃ ᵖ אֲחָרְנָא דֵּין אֲמְרִין חֲדוּ דְּאֵלִיָּא ᵍ אִתְחֲזִי וַאֲחָרְנָא דַּנְבִיָּא מִן
נְבִיֵּא קַדְמָיָא קָם ׃ ᵍ וְאָמַר הֵרוֹדֵס רִישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן אֲנָא ᵍ פְּסֵקֵת מַנּוּ דֵּין הָנָא דְּהָלֵין שְׁמַע אֲנָא עֲלוֹהִי וְצָבָא הֲוָא
דְּנֶחְזֵיוֹהִי ׃ ᵒ וְכַד הֲפַכוּ שְׁלִיחֵא ʳ אֶשְׁתַּעִיו לְיֵשׁוּעַ כֹּל מֵדֶם דַּעֲבַדוּ וְדַבַּר אִנּוּן בַּלְחוֹדֵיהוֹן לַאתְרָא חוּרְבָא דְּבֵית צַיְדָא ׃
ᵖ וְיֵשׁוּעַ ˢ יְדַע כַּד ᵗ אֲזָלוּ בָּתְרֵהּ וְקַבֵּל אִנּוּן וּמַלֵּל הֲוָא עֲמְהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְלַאיְלֵן ᵘ דַּסְנִיקִין הֲוָו עַל
אַסְיוּתָא ˣ מַאסָא הֲוָא ׃ דְּקוּרְנָא דְּכֵלְיוֹם כט
ᵠ וְכַד דֵּין שַׁרִי יוֹמָא ʸ לְמֶעְלָא קְרִבוּ תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ שְׁרִי לְכֶנְשָׁא ᶻ דְּנֵאזְלוּן לְקוּרְיָא וְדַחֲרִין וְלַכַּפְרוּנֵא
ᵃ דְּנֶשְׁרוּן בְּהוֹן וְנֶשְׁכְּחוּן לֶהוֹן סַיְבְרְתָא מֶטֶל דְּבַאתְרָא חוּרְבָא ᵇ אִיתַין ׃

13 * Dixit eis Ieſchua: Date eis vos quid edendum. Ipſi verò dixerunt, Non ſunt nobis pluſquàm quinque panes & duo piſces, niſi proficiſcamur et emamus cibum toti huic
14 populo. * Aderant enim quaſi quinque millia virorum. Dixit eis Ieſchua, Facite eos diſcumbere per ſingulos diſcubitus homines
15 quinquagenos. * Et ita fecerunt diſcipuli, & fecerunt diſcumbere illos omnes.
16 *Et accepit Ieſchua iſtos quinque panes et duos piſces, & ſuſpexit in cælum, benedixitque, & fregit ac dedit diſcipulis ſuis, vt apponerent turbis.
17 * Comederuntque omnes & expleti ſunt; Et ſuſtulerunt fragmentorum, quæ ſuperfuerunt, duodecim cophinos.

Feſto Apoſtolorum.

18 * Quumque oraret ſolus, et diſcipuli eius eſſent cum eo, interrogauit eos, & ait, Quem me dicunt eſſe cœtus?
19 * Reſponderunt & dicunt ei, Jouchanon Baptiſtam, alij autem Iliio, alij denique Prophetam ex antiquis Prophetis reſurrexiſſe.
20 * Dixit eis, Vos autem quem me dicitis eſſe? Reſpondit Schemeoun, & ait, Meſchicho Dei.
21 * Ipſe verò prohibuit eis, eoſque admonuit vt nemini hoc dicerent.
22 * Et ait illis, Futurum eſt vt Filius hominis multa perpetiatur, & reprobetur à Senioribus & principibus Sacerdotum, Scribiſque, & vt interimant eum; ac die tertia reſurgat.
23 * Dicebat autem coram omnibus, Quicunque voluerit venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & veniat poſt me.
24 * Quiſquis enim voluerit animam ſuam ſeruare, perdet eam: quiſquis autem perdet animam ſuam propter me, is ſeruabit eam.
25 * Quid enim iuuat hominẽ lucrari mundum vniuerſum, animam verò ſuam perdere, aut detrimentum ſui facere?
26 * Quem autem puduerit mei, meorumque ſermonum, pudebit eius Filium hominis, quum venerit in gloria Patris ſui, cum Angelis ipſius ſacroſanctis.

---

13 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [b] הַבוּ לְהוֹן אַנְתּוּן [c] לְמֵאכַל הֵנּוּן דֵּין אָמְרִין לֵית לַן יַתִּיר מִן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרִין נוּנִין אֶלָּא אִן
14 אֲזַלְנַן וְזַבְנַן סַיְבְרָא לְהָנָא כֻּלֵּה עַמָּא׃ הֲוִין הֲווּ גֵּיר אַיִךְ חַמְשָׁא אַלְפִין גֻּבְרִין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [d] אַסְמְכוּ אִנּוּן סְמָכָא
15 חַמְשִׁין אֱנָשִׁין בַּסְמָכָא׃ 15 וַעֲבַדוּ [e] הָכְוָת תַּלְמִידָא וְאַסְמְכוּ לְכֻלְּהוֹן׃ 16 וְנָסַב יֵשׁוּעַ הָנּוּן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרִין
נוּנִין [f] וְחַר בַּשְׁמַיָּא וּבָרֵךְ [g] וְקָצָא וְיָהֵב [h] לְתַלְמִידוֹהִי [i] דְּנִסְיְמוּן לְכֻנְּשָׁא׃ 17 [k] וְאֶכְלוּ כֻּלְּהוֹן וְסָבְעוּ וְשַׁקְּלוּ קְצָיָא מְדֵם
[l] דְּיַהֲרוּ תְּרֵעְסַר [m] קוּפִּינִין׃ [n] וְעָאלָא דְּשַׁלְיְחָא ל
18 וְכַד מְצַלֵּא בַּלְחוֹדוֹהִי וְתַלְמִידוֹהִי עִמֵּהּ שָׁאַל אִנּוּן וְאָמַר מַנּוּ אָמְרִין עֲלַי כְּנֻשָּׁא דְּאִיתַי׃ 19 עָנוּ וְאָמְרִין
לֵהּ יוּחָנָן [o] מַעֲמְדָנָא וְאָחֳרָנָא דְּאֵלְיָא וְאָחֳרָנָא דֵּין דְּנָבִיא חַד מִן נְבִיֵּא קַדְמָיֵא קָם׃

[b] יְהַב [c] אָכַל [d] סְמַךְ
[e] פֵּירוּשׁוֹ כֵּן
[f] חוֹר כְּמוֹ חֲבִישׁ
[g] קְצָא [h] לְמַר [i] סָם
[k] אָכַל [l] יְתַר [m] מִלְּשׁוֹן יֶתֶר
[n] פֵּירוּשׁוֹ יָם סוּף
[o] עֲמַד

13 * Ait autem ad illos, Vos date illis manducare. At illi dixerunt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.

Ioh. 6.b. 9.

13 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· ⓘ δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.

14 * Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos, Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos.

14 * ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πενταχιλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.

discubuerũt

15 * Et ita fecerunt. Et † discumbere fecerunt omnes.

15 * καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.

16 * Acceptis autem quinque panibus & duobus piscibus, respexit in cœlum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, vt ponerent ante turbas.

16 * λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.

17 * Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

17 * καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

Mat. 16. b.13 Mar.8.c. 27

18 * Et factum est, cùm solus esset orãs, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos dicens, Quem me dicunt esse turbæ? 19 * At illi respondentes dixerunt, Iohannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò quia vnus Propheta de prioribus surrexit.

18 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας, συνῆσαν αὐτῷ ⓘ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς, λέγων, τίνα με λέγουσιν ⓘ ὄχλοι εἶναι;

19 * ⓘ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

20 * Dixit autem illis, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit, Christum Dei.

20 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε, τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ.

21 * At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc:

21 * ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο·

Mat. 17. c.23 Mar. 8.d 31.

22 * Dicens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à Senioribus & principibus Sacerdotum & Scribis, & occidi; & tertia die resurgere.

22 * εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

Mat. 10. d.38. & 16.d.24. Mar.8.d 34

23 * Dicebat autem ad omnes, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

23 * ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Inf.14.f. 27.& 17. f.33 Ioh.12.d 25

24 * Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam.

24 * ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

25 * Quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?

25 * τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;

Mat. 10. c.33.

26 * Nam qui me erubuerit & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua & Patris, & sanctorum Angelorum.

Mar.8.d 38 2.Tim.2 b.12

26 * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

---

[a] מְשַׁח [b] אֱמַר חֲשַׁשׁ [c] סְלָא קְטַל [d] כְּפַר חַיָּא [e] אֲבַד [f] עֲדַר עכראיה עזר [g] חֲסַר [h] בְּחַת כמו בוש

20 אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן דֵּין מַנּוּ אָמְרִין אַנְתּוּן וְאִיתַי עָנָא שִׁמְעוֹן [f] מְשִׁיחֵהּ דַּאלָהָא׃ 21 הוּא דֵּין כְּאָ
בְּהוֹן וְזָהַר אֱנוּן דְּהָדָא לְאנָשׁ לָא [g] נֶאמְרוּן׃ 22 וְאֲמַר לְהוֹן דְּעָתִיד הוּ בְּרֵהּ דְּאנָשָׁא דְּסַגִיאָתָא [h] נֶחַשׁ וְנֶסְתְּלָא
מִן קַשִׁישֵׁא וְרַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרָא [i] וְנֶקְטְלוּנֵיהִי וְלִיוֹמָא דְּתְלָתָא נְקוּם׃ 23 וַאֲמַר הֲוָא קְדָם כֹּלְנָשׁ מַן דְּצָבֵא
דְּנֵאתֵא בָּתְרִי [j] נֶכְפּוֹר בְּנַפְשֵׁהּ וְנֶשְׁקוֹל זְקִיפֵהּ כְּיוֹם וְנֵאתֵא בָּתְרִי׃ 24 מַן גֵּיר דְּצָבֵא דְּנַפְשֵׁהּ [k] נַחֵא [l] מְוֵבֵד
לָהּ מַן דֵּין דְּנוֹבֵד נַפְשֵׁהּ מֶט֠לְתִי חָנָא מַחֵא לָהּ׃ 25 מָנָא גֵּיר [m] מְתְעַדַּר בַּרְנָשָׁא דְּנֵאתַר עָלְמָא כְּלֵהּ נַפְשֵׁהּ דֵּין
נוֹבֵד אוֹ [n] נֶחְסַר׃ 26 מַן [o] דְּנֶבְהַת בִּי דֵּין וּבְמֶלַּי נֶבְהַת בֵּהּ בְּרֵהּ דְּאנָשָׁא מָא דְּאֵתֵא בְּשׁוּבְחָא דְּאבוּהִי עִם
מַלְאֲכַוהִי קַדִּישֵׁא׃

Matutinis festo Tabernaculorum.

27 * *Veritatem dico vobis, sunt quidam qui hîc adstant, qui non gustabunt mortem vsquedum viderint regnum Dei.*

28 * *Factum est autem post hæc verba circiter octo dies, vt assumpserit Jeschua Schemeoun, et Iaakoub, & Jouchanon, conscenderitque montem vt oraret.*

29 * *Quumque precaretur, mutata est species vultus eius, & vestimenta eius facta sunt candida, atque coruscabant.*

30 * *Et ecce duo viri colloquebantur ei, qui erant Mousche & Iliio,*

31 * *Qui apparebant in gloria: cæterùm verba faciebant de ipsius exitu, quem completurus erat in Ourischlem.*

32 * *Erant autem grauati somno Schemeoun & ij qui cum eo erant. vixque experrecti fuerant quum viderunt gloriam eius, et duos illos viros qui stabant cum eo.*

33 * *Quumque cœpissent discedere ab eo, dixit Schemeoun ipsi Jeschua, Magister mi, Bonum est nos hîc esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Mousche vnum, & Iliio vnum. & nesciebat quid diceret.*

34 * *Quumque hæc dixisset, extitit nubes, & operuit eos: & timuerunt quum spectarent Mousche & Iliio, qui ingrediebantur nubem.*

35 * *Et vox extitit de nube, dicens, Hic est Filius meus dilectus, eum audite.*

36 * *Quumque vox illa extitisset, inuentus est Ieschua solus: & illi siluerunt, neminique dixerunt illis diebus quod conspicati fuerant.*

Feria II. hebdomadę I I. Ieiunij.

37 * *Et factum est postero die quum descenderent de monte, vt occurrerent eis turbæ multæ.*

38 * *Et vir quidam è turba exclamauit, & ait, Doctor, peto à te respice in me pro filio meo, qui vnicus est mihi.*

39 * *Spiritus autem arripit eum, & derepentè vociferatur, frendétque dentibus suis, ac discerpit; & vix discedit ab eo, quin comminuerit eum.*

וַעֲפָרָא וְעָאלָא ᵉ וְמִטַּלְלָא לָא

27 ᵇ שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא ᶜ דְּקָיְמִין הָרָכָא דְּלָא ᵈ נְטַעֲמוּן ᵉ מוֹתָא עַדְמָא ᶠ דְּנֶחֱזוּן מַלְכוּתָא דֵּאלָהָא ׃
28 הָוָא דֵּין בָּתַר ᵍ מֶלֵּא הָלֵין אַיךְ תְּמָנְיָא יוֹמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן וְלִיעֲקוֹב וְלִיוֹחָנָן וְסַלֵּק לְטוּרָא ʰ לְמֶצְלֵיוֹ ׃
29 וְכַד הוּ מְצַלֵּא ⁱ אֶשְׁתַּחֲלַף ᵏ חֶזְוָא דַּאפּוֹהִי ˡ חֲוַרוּ ᵐ וּמַבְרְקִין ⁿ הֲווֹ ׃ 30 וְהָא תְּרֵין גַּבְרִין מְטַלְלִין חֲווֹ עִמֵּה
דְּאִיתַיְהוֹן מוּשֵׁא וְאֵלִיָּא ׃ 31 דַּאִתְחֲזִיוּ ᵒ בְּתֶשְׁבּוּחְתָא אֲמְרִין הֲווֹ דֵּין עַל ᵖ מַפְקָנֵהּ דַּעֲתִיד הֲוָא ᵍ דְּנֶשְׁתַּלַּם בְּאוּרְשְׁלֵם ׃
32 ʳ וְיַקִּירוּ הֲווֹ לְהוֹן ˢ בְּשִׁנְתָא שֶׁמְעוֹן וְהָנוֹן דְּעִמֵּהּ וַלְמַחְסֵן ᵗ אִתְתְּעִירוּ וַחֲזוֹ שׁוּבְחֵהּ וְלָהֳנוֹן תְּרֵין אֱנָשִׁין דְּקָיְמִין הֲווֹ
לְוָתֵהּ ׃ 33 וְכַד ᵘ שַׁרְיוּ ˣ לְמִפְרְשׁוּ מֶנֵּהּ אֲמַר שֶׁמְעוֹן לְיֵשׁוּעַ רַבִּי שַׁפִּיר הוּ לַן דְּהָכָא נֶהֱוֵא וְנֶעְבֵּד תְּלָת מַטְלִין לָךְ חֲדָא
וְלְמוּשֵׁא חֲדָא וְלְאֵלִיָּא חֲדָא וְלָא יָדַע הֲוָא מָנָא אֲמַר ׃

ᵉ טְלַל ᵇ פירושו אמה ᶜ קָם
ᵈ טַעֲם ᵉ מוּת ᶠ חֲזַא
ᵍ מַלֵּל ʰ צְלָא ⁱ חֲלַף
ᵏ חֲזָא ˡ חֲוַר כמו לבן
ᵐ בְּרַק ⁿ חֲוָא ᵒ שְׁבַח
ᵖ נְפַק ᵍ שְׁלֵם ʳ יְקַר כבד
ˢ יְשַׁן ᵗ עוּר ᵘ שָׁרָא
ˣ פְּרַשׁ

Mat. 16. d.28 Mar. 9. a.1

27 * Dico autem vobis verè, Sunt aliqui hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei.

27 * λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Mat. 17. a.1 Mar. 9. a.2.

28 * Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum & Iacobum, & Iohannem, & aſcendit in montem vt oraret.

28 * ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

29 * Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus eius altera: & veſtitus eius albus & refulgens.

29 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

30 * Et ecce duo viri loquebantur cum illo. erant autem Moyſes & Elias,

30 * καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας,

31 * Viſi in maieſtate: & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.

31 * οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἤμελλε πληροῦν ἐν ἰερουσαλήμ.

32 * Petrus verò, & qui cum illo erant, grauati erant ſomno. & euigilantes, viderunt maieſtatem eius, & duos viros qui ſtabant cum illo.

32 * ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

33 * Et factum eſt, cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Ieſum, Præceptor, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moyſi, & vnum Eliæ: neſciens quid diceret.

33 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν, ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοι, καὶ μίαν μωσεῖ, καὶ μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

34 * Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbrauit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

34 * ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.

Mat. 3. d 17 2. Pet. 1. c. 17

35 * Et vox facta eſt de nube, dicens, Hic eſt Filius meus dilectus: ipſum audite.

35 * καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε.

36 * Et dum fieret vox, inuentus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

36 * καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.

Mat. 17. b.14 Mar. 9. c.17

37 * Factum eſt autem, in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

37 * ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

38 * Et ecce vir de turba exclamauit, dicens, Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia vnicus mihi eſt.

38 * καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόησε, λέγων, διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου· ὅτι μονογενής ἐστί μοι·

39 * Et ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum.

39 * καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον αὐτόν·

---

34 וְכַד אֲמַר חֲלַיִן הָוָא עֲנָנָא [y]וַאטְלַת עֲלֵיהוֹן [z]וְדָחֲלוּ כַּד חֲזוֹ לְמוּשָׁא וְלַאלֵיָא [a]וְעָלוּ בַּעֲנָנָא ׃

35 וְקָלָא הָוָא מִן עֲנָנָא דַּאמַר הָנוֹ בְּרִי חַבִיבָא לֵהּ שְׁמָעוּ ׃

36 וְכַד הָוָא קָלָא [b]אֶשְׁתְּכַח יְשׁוּעַ בַּלְחוֹדוֹהִי וְהֵנוּן שְׁתִיקוּ וְלָא אֲמַרוּ בְּהָנוּן יוֹמָתָא מִדֵּם דַּחֲזוֹ ׃

דַּחֲרִין בְּשַׁבְּתָא וְשַׁבְּתָא דב [c]דְּצוֹמָא לב

37 וַהֲוָא לְיוֹמָא דְּבַתְרֵה כַּד [d]נָחְתִין מִן טוּרָא [e]פְּגַעוּ בְהוֹן כְּנִשָּׁא סַגִיאָא ׃

38 וְגַבְרָא חַד מִן כְּנִשָּׁא הַו קָעָא וַאמַר [f]מַלְפָנָא בָּעָא אֲנָא מָנָךְ [g]אִתְפְּנִי עֲלֵי בְּרִי דְּיָחִידָיָא הוּ לִי ׃

39 וְרוּחָא [h]עָרְיָא עֲלוֹהִי וּמִן שְׁלְיָא קָעָא [i]וּמַחֲרַק שַׁנָּוהִי [k]וּמַרְעֵד וְלָמַחְסַן פָּרְקָא מֶנֵּה מָא [l]דַּשְׁתַּקְּהָה ׃

[y] טַלַל [z] דְּחֵל [a] עָלַל
[b] שְׁכַח [c] צָם
[d] נְחַת [e] פְּגַע
[f] אַלַף [g] פְּנָא
[h] עָרָא ופירושו גזל
[i] חָרַק
[k] רָעַע כמו רחץ
[l] שָׁחַק

40 * Et efflagitaui à discipulis tuis vt eiicerẽt
41 eum, neque potuerunt. * Respondit autem Ieschua, & ait, O vos generatio incredula & peruersa, quousque tandem ero apud vos, & sustinebo vos? Adducito huc filium tuum.
42 * Quumque adduceret eum, prostrauit eum dæmonium illud, & stridere fecit eum. & obiurgauit Jeschua Spiritum illũ immundum, & sanauit puerum, eumque reddidit
43 patri suo. * Et admirabantur omnes ob magnificentiam Dei: quũque vnusquisque percelleretur super omnibus quæ faciebat Je-
44 schua, dixit discipulis suis: * Reponite vos sermones istos in aures vestras: Futurum est enim vt Filius hominis tradatur in manus ho-
45 minum. * Illi autem non assecuti sunt cognitione hunc sermonem, propterea quòd erat occultus ab eis ne cognoscerent eum: timebántque eum interrogare de hoc sermone.
46 * Et intrauit in eos cogitatio, quisnam es-
47 set eorum maximus. * At Ieschua cognoscens cogitationem cordis eorum, accepit puerulum,
48 & statuit eum apud se. * Et dixit eis, Quicunque exceperit puerulum huic similem in nomine meo, me excipit: & quisquis me exceperit, excipit eum qui misit me. Etenim qui minimus est inter vos omnes, is erit ma-
49 ximus. * Et respondit Jouchanon, & ait, Magister noster, vidimus quendam eiicientem dæmonia in nomine tuo: & prohibuimus eum, quia post te non venit nobiscum.
50 * Dixit eis Jeschua, Ne prohibeatis: qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

Ad vesperas Dominicæ sextæ post Resurrectionem.

51 * Et factum est quum implerentur dies ascensionis eius, præparauit vultum suum vt proficisceretur ad Ourischlem.
52 * Misitque nuntios ante faciem suam, & profecti introierunt in pagũ Schamaritano-
53 rum, vt præpararent ei. * Neque receperunt eum, quòd præ se ferret speciem proficiscentis ad Ourischlem. * Quod quum
54 vidissent Iaakoub & Jouchanon eius discipuli, dixerunt ei, Domine noster, vis dicamus vt descendat ignis de cælo, & consumat eos, sicut & Iliio fecit?

---

40 m וַבְּעִית מִן תַּלְמִידָיךְ דְּנַפְקוּנֵיהִי וְלָא אֶשְׁכַּחוּ׃
41 n וּמְעַקְמָתָא עַדְמָא לְאִמַּתִי אֶהֱוֵא לְוָתְכוֹן o וְאִסַּיבְרְכוֹן קְרֵבְיהִי לְכָא לַבְרָךְ׃
42 וְכַד מְקָרֵב לֵהּ p אַרְמְיֵהּ דֵּיוָא דֵּוֹ b וּמְעַקְמֵהּ וְכָאָא יְשׁוּעַ בְּרוּחָא קַדִּישְׁתָּא c טַנְפְתָּא d וְאַסְיֵהּ לְטַלְיָא e וְיַהֲבֵהּ לַאבוּהִי׃
43 f וְאִתְדַּמְּרוּ כְּלְהוֹן g בְּרִבוּתֵהּ דֵּאלָהָא וְכַד כְּלָנָשׁ מִתְדַּמֵּר הֲוָא עַל כָּל דְּעָבֵד יְשׁוּעַ אֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי׃
44 h סִימוּ אֲנָחוֹן i מִלֵּא הָלֵין בְּאוְדָנֵיכוֹן בְּרֵהּ גֵּיר דֵּאנָשָׁא עֲתִיד k דְּנֶשְׁתְּלֵם בִּאידֵי בְּנֵינָשָׁא׃
45 l הֲנוֹן דֵּין לָא אֶשְׁתְּהוֹדְעוּהּ לְמַלְתָּא הָדָא מֶטֶל m דַּמְכַסְיָא הֲוָת מֶנְּהוֹן דְּלָא n יְדְעוּנֵהּ וְדָחְלִין הֲווֹ o לְתַבְעוּתֵהּ עַל מַלְתָּא הָדָא׃
46 p וְעָלַת בְּהוֹן q מַחְשַׁבְתָּא דְּמַנּוּבִי רַב בְּהוֹן׃
47 יְשׁוּעַ דֵּין יְדַע מַחְשַׁבְתָּא דְּלֵבְהוֹן וְנָסַב טַלְיָא r וַאקִימֵהּ לְוָתֵהּ׃
48 וְאָמַר אוֹן שַׁרְבְּתָא דְּלָא אֶשְׁתַּבַּח׃ 41 עֲנָא דֵּין יְשׁוּעַ וַאמַר אוֹן שַׁרְבְּתָא דְּלָא מְחַיְמָנָא

m בְּעָא n עָקַם o קְבַר
a רַמָּא כמו זהשליך
b עָסָא כמו זהחריק
c טְנַף d אָסָא e יְהַב
f דְּמַר g רַבָּא h סָם
i מַלֵּל k שְׁלַם l יְדַע
m כְּמָא n יְדַע שְׁאַל
o עָלַל p חָשַׁב q מָקֹם

40 * Et rogaui discipulos tuos vt eiicerẽt illum, & non potuerunt.

40 * καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41 * Respondens autem Iesus, dixit, O generatio infidelis & peruersa, vsquequo ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

41 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

42 * Et cùm accederet, elisit illũ dæmonium, & dissipauit. Et increpauit Iesus spiritum immundũ, & sanauit puerum: & reddidit illum patri eius.

42 * ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

43 * Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus quę faciebat, dixit ad discipulos suos:

43 * ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,

44 * Ponite vos in cordibus vestris sermones istos, Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum.

44 * θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

45 * At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, vt F non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

45 * οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Inf. 22. c.24 Mat. 18. a.1 Mar. 9. c 34

46 * Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset.

46 * εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

47 * At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se:

47 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ.

48 * Et ait illis, Quicunque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicunque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est.

48 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.

49 * Respondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dæmonia: & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum.

49 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα, ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

50 * Et ait ad illum Iesus, Nolite prohibere. qui enim non est aduersum †nos, pro †nobis est.

50 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

vos vobis

51 * Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciẽ suam firmauit vt iret in Ierusalem.

51 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ·

52 * Et misit nuntios ante conspectum suum: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent illi.

52 * καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ.

53 * Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem.

53 * καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.

54 * Cùm vidissent autem discipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine, vis dicimus vt ignis descendat de cęlo, & consumat illos?

54 * ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησε;

---

48 וְאָמַר לְהוֹן כְּלְמַן דְּמְקַבֵּל טְלְיָא אַיִךְ הָנָא בְּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי אֲנָא גֵּיר דַּזְעוֹר בְּכָלְכוֹן הָנָא גְּבֶרָא רַב׃ 49 וְעָנָא יוֹחָנָן וְאָמַר רַבָּן חֲזִין אֱנָשׁ דְּמַפֵּק שֵׁידָא בִּשְׁמָךְ וְכַלַּיְנֵיהִי עַל דְּלָא אֲתָא עִמָּן בָּתְרָךְ׃ 50 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תְּכְלוּן מַן גֵּיר דְּלָא הֲוָא לוּכְבָלְכוֹן חֲלָפַיכוֹן הוּ׃

וְרַמְשָׁא וְרַחַר בְּשַׁבָּא דוֹ וְבָתַר קְנִמְתָּא לג

51 וַהֲוָא דְּכַד מְתְמַלְיָן יוֹמָתָא דְּסוּלְקֵהּ אֶתְקַן פַּרְצוּפֵהּ וְנָאזַל לְאוּרְשְׁלֵם׃ 52 וְשַׁדַּר מַלְאֲכִא קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ וְאָזְלוּ עַלְלַקְרְיָתָא דְּשָׁמָרְיָא אַיִךְ דְּנַתְקַנוּן לֵהּ׃ 53 וְלָא קַבְלוּהִי מֶטֶל דְּפַרְצוּפֵהּ לְאוּרְשְׁלֵם סְיִם הֲוָא לְמֵאזַל׃ 54 וְכַד חֲזוֹ יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן תַּלְמִידוֹהִי אֲמְרִין לֵהּ מָרָן צָבֵא אַנְתְּ דְּנֵאמַר מִן שְׁמַיָּא וְתֵחוּת נוּרָא מִן שְׁמַיָּא וְתֵסֵיף אֵנוּן אַיִךְ דְּאַף אֵלִיָּא עָבַד׃

55 * Et conuersus obiurgauit eos, & ait: Nescitis cuius spiritus vos sitis.
56 * Filius enim hominis non venit vt perderet animas, sed vt seruaret. Profecti sunt
57 itaque in pagum alium. * Quumque iter facerent, dixit ei quidam, Post te ibo quocunque ieris, Domine mi.
58 * Dixit ei Jeschua, Vulpes lustra habent, & volucres cæli nidos; Filius autem hominis non habet vbi reclinet caput suum.
59 * Et ait ad alium, Post me venito. Ille verò dixit ei, Domine mi, permitte mihi vt prius abeam sepultum patrem meum.
60 * Dixit ei Ieschua, Sine mortuos sepelientes mortuos suos: tu verò, Ito, euangeliza regnum Dei.
61 * Dixit ei alius, Post te ibo, Domine mi: sed permitte mihi prius vt proficiscar valedicturus filiis domus meæ, & veniam.
62 * Dixit ei Jeschua, Nemo admouet manū suam ad aratrum paris boum, & respicit à tergo, & aptus est ad regnum Dei.

Feria quarta Septimanę Candidatorum.

CAP. X.

1 POst hæc secreuit Ieschua è discipulis suis alios septuaginta; misitque eos binos ante faciem suam in omnem locum & ciuitatem quò futurum erat vt ipse veniret.
2 * Et dixit eis, Messis quidem multa, operarij verò pauci: petite igitur à Domino messis, vt emittat operarios in messem suam.
3 * Ite, ecce ego mitto vos tanquam oues inter lupos.
4 * Ne portaueritis vobis marsupia, neque peras, neque calceos: & pacem vllius in via ne petieritis, [& neminē in via salutaueritis.]
5 * Et in quamcunque domum introieritis, primùm dicite, Pax huic domui.
6 * Quod si fuerit illic filius pacis, requiescet super eum pax vestra: sin minus, pax vestra ad vos reuertetur.
7 * In ea autem ipsa domo estote edentes et bibentes ex iis quæ ipsi habuerint. dignus est enim operarius mercede sua. Nec transieritis de domo in domum.

---

55 וְאָהֲפְנִי וַיִּגְעַר בָּהֶם וַיֹּאמַר לָא יְדַעְתֶּן אַנְחְנִין דַּאִיזָא אַנְתּוּן רוּחָא׃ 56 בְּרֵהּ גֵּירְדֵּאנָשָׁא לָא אֲתָא[h] לְמוֹבְדוּ
נַפְשָׁתָא אֶלָּא[i] לְמַחְיוּ וֶאזַלוּ לְהוּן[a] לַקְרִיתָא אָחֳרָתָא׃ 57 וְכַד אָזְלִין בְּאוֹרְחָא אֲמַר לֵהּ אֱנָשׁ[b] אִתֵּא בָּתְרָךְ לַאתַר
דָּאזֵל אַנְתְּ מָרִי׃ 58 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ[c] לְהַעֲלֵא נָקְעָא אִירֵת לְהוּן[d] וְלַפְרָחָתָא דִּשְׁמַיָּא[c] מַטְלְלֵא לַבְּרֵהּ דֵּין דֵּאנָשָׁא
לַית לֵהּ אֵיכָא[f] דְּנֶסְמוֹךְ רִישֵׁהּ׃ 59 וַאֲמַר לַאחָרְנָא[g] תָּא בָּתְרִי הוּדֵין אֲמַר לֵהּ מָרִי[h] אַפֵּס לִי לוּקְדֵם[i] אֵזַל
אֶקְבּוֹר אֲבִי׃ 60 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ שְׁבוֹק מִיְתֵא קָבְרִין מִיְתֵיהוֹן וְאַנְתְּ[k] זֵל סַבַּר מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃
61 אֲמַר לֵהּ אַחָרְנָא אִתֵּא בָּתְרָךְ מָרִי לוּקְדֵם דֵּין אַפֵּס לִי אֵזַל אֶשְׁלֵם לְבָנֵי בַּיְתִי וְאֵתֵא׃
62 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אֱנָשׁ רָמֵא אִידֵהּ עַל[l] חַרְבָּא דְּפַדְּנָא[m] וְחָאֵר לְבֶסְתַּרֵהּ וְחָשַׁח לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

[a] פְּנָא [b] אֵבַד [c] חַיָּא
[d] פירושו שדה
[e] אִתֵּא
[f] תַּעַל עבראית שועל
[g] פְּרַח [h] טְלַל [i] סְמַךְ
[k] אִתֵּא [l] מן לשון יִן אֵזַל
[m] אֵזַל פירושו מחרשה
[n] חָר

55 * Et cõuersus increpauit illos, dicens, Nescitis cuius spiritus estis.

56 * Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud castellum.

57 * Factum est autem ambulantibus illis in via, dixit quidã ad illum, Sequar te quocunque ieris†.

58 * Dixit illi Iesus, Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.

59 * Ait autem ad alterum, Sequere me. Ille autem dixit, Domine, permitte mihi primùm ire, & sepelire patrem meum.

60 * Dixitque ei Iesus, Sine vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, & †annuntia regnum Dei.

61 * Et ait alter, Sequar te Domine; sed permitte mihi primùm renuntiare his qui domi sunt.

62 * Ait ad illum Iesus, Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retrò, aptus est regno Dei.

55 * στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς·

56 * ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι· καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

57 * ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτὸν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ, κύριε.

58 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

59 * εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61 * εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

62 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

CAP. X.

ι.

1 POst hæc autem designauit Dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quò erat ipse venturus.

1 * Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

2 Mat. 9.d 37 *Et dicebat illis, Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

2 * ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

3 Mat. 10. b.16 Mar.6. a.8 * Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.

3 * ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

4 4.Reg.4. c.29 * Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam salutaueritis.

4 * μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε·

5 * In quamcunque domum intraueritis, primùm dicite, Pax huic domui.

5 * εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ·

6 * Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos reuertetur.

6 * καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαήσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.

7 * In eadem autem domo manete edentes & bibentes, quæ apud illos sunt. Mat. 10. b.10 Deut. 24 c.14 1.Tim. 5 c.18 B dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum.

7 * ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

ᵐ חֻוֵר ᵒ לְמַר ᵖ בְּעָא ᵠ נְפַק ʳ עבראית זאב ˢ שְׂאַל ᵗ עוֹל ᵘ נוֹחַ ˣ חֲפַד ʸ שְׁנָא ᶻ שָׁנָא

יוֹם אַרְבְּעָא כְּשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא ᵐ וְחֻוֵרָא לד קפלאון ו

ᵒ לְמַר ² בָּתַר הָלֵין פְּרַשׁ יְשׁוּעַ מָרָן ᵒ תַּלְמַיְדוֹהִי אַחֲרָנָא שַׁבְעִין וְשַׁדַּר אִנּוּן תְּרֵין תְּרֵין קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ לְכָל אֲתַר וַאֲתַר דַּעֲתִיד

הֲוָא לְמֵאזַל ׃ ² וַאֲמַר לְהוֹן חֲצָדָא סַגִּי וּפָּעֲלָא זְעִירִין ᵖ בְּעוּ הָכִיל מָרֵא חֲצָדָא ᵠ דְּנִפֵּק פָּעֲלָא לַחֲצָדֵהּ ׃

ᵖ בְּעָא ᵠ נְפַק ³ זְלוּ הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן אֵיךְ אִמְּרָא ʳ דְּאַבָּא ׃ ⁴ לָא תְּשַׁקְלוּן לְכוֹן כִּיסָא וְלָא תַּרְמִילָא וְלָא מְסָנֵא

ˢ שְׂאַל ᵗ עוֹל וּבְשַׁלְמָא דְּאִנָשׁ בְּאוֹרְחָא ˢ לָא תְּשַׁאלוּן ׃ ⁵ וְלַאינָא בַּיְתָא ˢ דְּעָאלִין אַנְחוּן לוּקְדֵם אֱמַרוּ שְׁלָמָא לְבַיְתָא

ˣ נוֹחַ ʸ חֲפַד ⁶ וְאִן אִית תַּמָּן בַּר שְׁלָמָא ᵘ נְחֵית עֲלוֹהִי שְׁלָמְכוֹן וְאִן דַּיִן לָא שְׁלָמְכוֹן עֲלֵיכוֹן ˣ נֶהְפּוֹךְ ׃ 7 בַּהּ דֵּין בְּבַיְתָא

ᶻ שָׁנָא ² שְׁנָא דְּעָסִין אַנְחוּן ʸ וְשֵׁתִין מִן דִּילְהוֹן שָׁוֵא הוּגִיר פָּעֲלָא אַגְרֵהּ וְלָא ² תְּשַׁנּוּן מִן בַּיְתָא לְבַיְתָא ׃

3 * Et in quamcunque vrbem introieritis, & exceperint vos, edite quod appositum fuerit vobis.

9 * Et sanate eos qui ægroti fuerint in ea: & dicite eis, Appropinquauit ad vos regnum Dei.

10 * In quamcunque autem ciuitatem introieritis, nec exceperint vos, exite in plateas, & dicite:

11 * Sed & puluerem qui adhæsit nobis in pedibus nostris ex vrbibus vestris, excutimus vobis: veruntamen hoc scitote, appropinquasse ad vos regnum Dei.

12 * Dico vobis Sedoum pacatiorem fore in die illo, illa ciuitate.

13 * Væ tibi Kourazim, væ tibi Beth-zaiodo: nam si in Tzour & Tzaidon editæ fuissent virtutes quæ editæ sunt in vobis, iamdiu cum sacco & cinere pœnitentiam egissent.

14 * Verùm Tzour & Tzaidon futuræ sunt vobis tranquilliores in die iudicij.

15 * Et tu Kepharnachum, quæ ad cælum vsque exaltata es, ad inferos vsque deprimêris.

16 * Qui vos audit, me audit: & qui vos reiicit, me reiicit: & qui me reiicit, reiicit eum qui misit me.

17 * Porrò reuersi sunt septuaginta illi quos miserat, cum gaudio magno; & dicunt ei, Domine noster, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo.

18 * Ipse verò dixit eis, Conspicabar Satanam instar fulguris cadentem è cælo.

19 * Ecce do vobis potestatem calcandi serpentes, & scorpiones, & omnem vim inimici: & nihil vos lædet.

20 * Verùm in hoc ne gaudeatis, quòd dæmonia subijciantur vobis: sed gaudete quòd nomina vestra scripta sint in cælis.

21 * Ea ipsa hora exultauit Ieschua Spiritu Sanctitatis, & ait, Confiteor tibi, Pater mi, Domine cæli & terræ, quòd hæc absconderis à sapientibus, & prudentibus, & reuelaueris ea infantibus: etiam Pater mi, quia talis fuit voluntas coram te.

---

* וְלַאיְדָא מְרִינְתָא דְעָאלִין אַנְתּוּן וּמְקַבְּלִין לְכוּן ᵃ לְעַסּוּ מִדֵּם ᵇ דְּמִתְחַסִּים לְכוּן ; ᶜ וְאַסוּלַאיְלִין ᵈ נִכְרִיהֵין
בַּהּ וְאַמְרוּ לְהוּן ᶜ קָרְבַת עֲלֵיכוּן מַלְכוּתָה דַּאלָהָא ; ¹⁰ לַאיְדָא דִּין ᶠ מְדִינְתָא ᵍ דְּעָאלִין אַנְתּוּן וְלָא ʰ נְקַבְּלוּנְכוּן
ᵈ פּוּקוּ לְכוּן בְּשׁוּקָא וְאַמְרוּ ; ¹¹ וְאַף חֻלָּא דְּדָבֵק לַן בְּרַגְלַיִן מִן מְדִינְתְכוּן ᵏ נַפְצִינַן לְכוּן בְּרַם הָוָא דַּעוּ דְּקָרְבַת
לָהּ עֲלֵיכוּן מַלְכוּתָה דַּאלָהָא ; ¹² אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּלַסְדוֹם נֶהֱוֵא ˡ נִיחַ בְּיוֹמָא הַו אוּ לְמְדִינְתָא הָי ;
¹³ וַיְלֵכִי כָּורַזִין וַיְ לֵכִי בֵּית צַיְדָא דְּאִלּוּ בְצוּר וְבְצַיְדָן הֲווּ חַיְלֵא דַּהֲווּ בְּכִין כְּבָר דִּין בְּמַסְקָא ᵐ וְבְקֻטְמָא ⁿ תָּבוּ ;
¹⁴ בְּרַם לְצוּר וְלְצַיְדָן נֶהֱוֵא נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוּ לְכִין ;
¹⁵ וְאַנְתְּי כְּפַרְנַחוּם הָי דְּעַרְמָא לַשְׁמַיָּא ° אֶתְחֲרִיטְתִּי עַרְמָא לַשְׁוֹל ᵖ תֶּתַחֲתִּין ;

ᵃ לְעֹס ᵇ מֵם
ᶜ אֶסָּא ᵈ כְּרִיז
ᵉ קָרֵב ᶠ דִּין ᵍ עוֹל
ʰ קְבֵל ⁱ נְפֵק
ᵏ נְפֵץ ˡ נוֹחַ
ᵐ פִּירוּשׁ וְאֵפֶר
ⁿ תָּב שְׁמוּשׁ
° רָם ᵖ נָחֵת

8 ‡Et in quamcunque ciuitatem intraueritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis:

9 ‡ Et curate infirmos qui in illa ſunt: & dicite illis, Appropinquauit in vos regnum Dei.

10 ‡ In quamcunque autem ciuitatem intraueritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite,

11 Act.13. 5.51 ‡ Etiam puluerem qui adhæſit nobis de ciuitate veſtra, extergimus in vos. tamen hoc ſcitote, quia appropinquauit regnum Dei.

12 ‡ Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſius erit, quàm illi ciuitati.

13 Mat. 11. c.21 ‡ Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidone factæ C fuiſſent virtutes quę factę ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœniterent.

14 ‡ Veruntamen Tyro & Sidoni remiſſius erit in iudicio, quàm vobis.

15 ‡ Et tu Capharnaum vſque ad cælum exaltata, vſque ad infernum demergêris.

16 Mat. 10. d.40 Ioh.13. c.20 ‡Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.

17 ‡ Reuerſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo.

18 ‡ Et ait illis, Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem.

19 ‡ Ecce, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

20 ‡ Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubiiciuntur: gaudete autem quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.

21 †in ſancto Mat. 11. d.25 ‡In ipſa hora exultauit †ſpiritu†, & dixit, Confiteor tibi pater, Domine cæli D & terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Etiam Pater, quoniam ſic placuit ante te.

8 ‡ καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,

9 ‡ καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

10 ‡ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε,

11 ‡ καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν, ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

12 ‡ λέγω ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

13 ‡ οὐαί σοι, Χωραζίν, οὐαί σοι, Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.

14 ‡ πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

15 ‡ καὶ σὺ Καπερναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

16 ‡ ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

17 ‡ ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

18 ‡ εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

19 ‡ ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.

20 ‡ πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

21 ‡ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

---

16 מַן דְּלִכוֹן שָׁמַע לִי שָׁמַע וּמַן דְּלִי הוֹ טָלֵם לִי הוֹ טָלֵם וּמַן דְּלִי טָלֵם טָלֵם לְמַן דְּשַׁלְחָנִי׃

17 וַהֲפָכוּ הָנוּן שַׁבְעִין דְּשַׁדַּר בְּחַדּוּתָא רַבְּתָא וַאֲמָרִין לֵהּ מָרָן אַף שֵׁאדָא מְשְׁתַּעְבְּדִין לַן בְּשְׁמָךְ׃

18 הוּ וַיִן אֲמַר לְהוֹן חָזֵא הֲוִית לֵהּ לְסָטָנָא דְנָפַל אַיִךְ בַּרְקָא מֵן שְׁמַיָּא׃

19 הָא יְהַב אֲנָא לְכוֹן שׁוּלְטָנָא דַּהֲיָיתוּן דָּשִׁין חֲוָתָא וְעַקְרְבָא וְכֹלֵּהּ חֵילֵהּ דַּבְּעֵלְדְּבָבָא וּמִדֵּם לָא נַהֲרְכוּן׃

20 בְּרֵם בְּהָדָא לָא תֶּחֱדוּן דְּשֵׁאדָא מְשְׁתַּעְבְּדִין לְכוֹן אֶלָּא חֲדוּ דְּשְׁמָהֵיכוֹן אִתְכְּתִבוּ בַּשְׁמַיָּא׃

21 בָּהּ בְּשָׁעְתָּא רְוַז וְשׁוּעַ בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וְאָמַר מְוֹדֵא אֲנָא לָךְ אֲבָי מָרֵא דְּשְׁמַיָּא וְדְאַרְעָא וְדְכַסִּית הָלֵּין מִן חַכִּימֵא וְסַכְלְתָנֵא וְגַלֵּית אִנִּין לְיַלְדֵא אֵין אֲבִי דְּהָכְנָא הֲוָא עֲבֵינָא קֳדָמָיךְ׃

מ פירושובזה או מאס
נ שְׁלַח ס חַפַּךְ פ חֲדָא
ע מן עבד נהור שעבד
ר שְׁלַט ת חֲוָא
ש רוש ת הֲדָא
א חֲדָא ת כְּתַב
ז רְוַז ד דְּכָא ב כְּסָא
ג גְּלָא ה וְלַד ת צְבָא

22 * Et conuersus ad discipulos suos, dixit eis, Omnia tradita sunt mihi à Patre meo: & nemo nouit quis sit Filius, nisi Pater; & quis sit Pater, nisi Filius, & si cui voluerit Filius reuelare.

23 * Item conuersus ad discipulos suos seorsim, dixit, Felices oculi qui vident quod vos videtis.

24 * Etenim dico vobis, multos Prophetas & Reges voluisse videre quod videtis, neque vidisse: & audire quod auditis, nec audisse.

Ad vesperas Dominicæ sextæ Ieiunij.

25 * Ecce autem Scriba quidam surrexit vt tentaret eum, & ait, Doctor, quid faciam, vt hæreditate possideam vitam æternam?

26 *Ipse verò Ieschua dixit ei, In Lege quomodo scriptum est, quomodo legis?

27 * Respondit & dixit ei, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua: & proximum tuum sicut animam tuam, [reipsum.]

28 * Dixit ei Ieschua, Rectè dixisti: hoc age, & vives.

29 *Ille autem quum vellet iustificare semetipsum, dixit ei, Ecquis est proximus meus?

30 * Subdit ei Ieschua: Vir quidam descendebat ab Ourischlem in Hirichou; & irruerunt in eum latrones, & expoliarunt eum, vulneraruntque; & missum eum fecerunt quum vix subsisteret in eo anima: atque abiêre.

31 * Accidit autem vt Sacerdos quidam descenderet per illam viam; & vidit eum, ac præteriit.

32 * Similitèr & Leuita veniens accessit ad illum locum; & vidit eum, ac præteriit.

33 *Vir autem Schamaritanus, quũ iter faceret, venit quò loci erat ipse; viditque eum,

34 & misertus est eius. * Accessit itaque, et obligauit vulnera eius; infuditque in ea vinum & oleum: ac imposuit asino suo, & adduxit eum in diuersorium, & eius curam

35 egit. * Manè autem diei proferens duos denarios, dedit hospiti; & dixit ei, Curam illius age: & siquid suprà impenderis, quum reuertar, ego reddam tibi.

---

22 וְאִתְפְּנִי לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן כֹּל מְרֵם אִשְׁתְּלֶם לִי מִן אֲבִי וְלָא אֱנָשׁ יָדַע מַנּוּ בְּרָא אֶלָּא אַן אֲבָא וּמַנּוּ אֲבָא אֶלָּא אַן בְּרָא וְלִמַן דְּאַן נְצִבָא בְּרָא וְנֶגְלֵא׃ 23 וְאִתְפְּנִי לְוָת תַּלְמִידוֹהִי בַּלְחוֹדֵיהוֹן וַאֲמַר טוּבַיְהֵין לְעֵינָא דְּחָזִין מְרֵם דַּאִנְתּוּן חָזִין׃ 24 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דַּנְבִיָּא סַגְיָא וּמַלְכָּא צְבוּ דְּנֶחֱזוֹן מְרֵם דְּחָזִין אַנְתּוּן וְלָא חֲזוֹ וְלְמֶשְׁמַע מְרֵם דַּאִנְתּוּן שָׁמְעִין וְלָא שְׁמַעוּ׃ דְּרַמְשָׁא וְדַחַר בְּשַׁבָּא דוֹ רְצוֹמָא לח

25 וְהָא סָפְרָא חַד קָם דְּנִסַּיוּהִי וַאֲמַר אָעְבַד דְּאַרַת חַיֵּא דְּלְעָלַם׃ 26 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ בְּנָמוֹסָא אֵיכַנָא כְּתִיב אֵיכַנָא קָרֵא אַנְתְּ׃ 27 עָנָא וַאֲמַר לֵהּ דְּתְרַחֵם לְמָרֵיָא אֱלָהָךְ מִן כֻּלֵּה לִבָּךְ וּמִן כֻּלֵּה נַפְשָׁךְ וּמִן כֻּלֵּה חַיְלָךְ וּמִן כֻּלֵּה רְעָיְנָךְ וְלִקְרִיבָךְ אֵיךְ נַפְשָׁךְ׃

f בְּנָא g לְמַד h שְׁלֵם i חֲזָא k אֲבָא l חֵזָא m שְׁמַע n צַם o אֱלָף p עֲבַד q יְרַת כשרש r רְחֵם s רְעָא

* Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo ſcit quis ſit Filius, niſi Pater: & quis ſit Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.

* Et conuerſus ad diſcipulos ſuos, dixit, Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Mat. 13. b.16.

* Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.

* Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit tentans illum, & dicens, Magiſter, Quid faciendo vitã æternam poſſidebo? Mat. 22. d.35 Mar. 12. c.28

* At ille dixit ad eum, In Lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?

* Ille reſpondens, dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni méte tua: & proximum tuum ſicut teipſum. Deut. 6. a.5

* Dixitque illi, Rectè reſpondiſti: hoc fac, & viues.

* Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum, Et quis eſt meus proximus?

Suſpiciens *†Suſcipiens autem Ieſus, dixit, Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiã deſpoliauerunt eum: & plagis impoſitis, F abierunt ſemiuiuo relicto.

* Accidit autem vt Sacerdos quidam deſcenderet eadem via: & viſo illo, præteriuit.

* Similiter & Leuita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.

*Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.

* Et appropiãs alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponẽs illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit.

*Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario: & ait, Curam illius habe: & quodcunque ſupererogaueris, ego, cùm rediero, reddam tibi.

22 * πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

23 * Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

24 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

25 * καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

26 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

28 * εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.

29 * ὁ δὲ θέλων δικαιῶσαι ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

30 * ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.

31 * κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν.

32 * ὁμοίως δὲ καὶ Λευίτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.

33 * Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη·

34 * καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. Ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.

35 * καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι δ' ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι.

---

28 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [k] הֲרֵיצָיוִירְת אֲמַרְתְּ הַדָּא עֲבֵד [l] וְתֶחֱא׃

29 הוּ דֵין כַּד צְבָא [m] לְמִזְדַּקּוּ נַפְשֵׁהּ אָמַר לֵהּ וּמַנּוּ קָרִיבַי׃

30 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַד [n] נָחֵת הֲוָא מִן אוּרְשְׁלֵם לְאֵירִיחוּ וְנָפַלוּ עֲלוֹהִי לֵסְטָיֵא [o] וְשַׁלְחוּהִי [q] וַאֲזָלוּ [p] וְשַׁבְקוּהִי כַּד קַלִּיל [r] קַיְמָא בֵּהּ נַפְשָׁא [s] וְאִזְדַּל׃

31 וְגִדְּשׁ כָּהֲנָא חַד נָחֵת הֲוָא בְּאוּרְחָא הָהִי וַחֲזָיֵהִי וַעֲבַר׃

32 וְהָכֵנָא אַף לֵוָיָא אֲתָא מְטָא לְהָהִי דּוּכְתָא וַחֲזָיֵהִי וַעֲבַר׃

33 אֲנָשׁ דֵּין שָׁמְרָיָא כַּד [u] רָרָא הֲוָא אֲתָא אַיְכָא דְּאִיתַּוֹהִי וַחֲזָיֵהִי וְאִתְרַחֵם עֲלוֹהִי׃

34 וְאִתְקְרַב וַעֲצַב [v] מַחְוָהִי [w] וְנָצַל עֲלַיְהִין חַמְרָא [x] וּמִשְׁחָא [y] וְסָמֵהּ עַל חֲמָרֵהּ [z] וְאַיְתֵיהּ [a] לְפוּתְקָא [b] וַאִתְבַּטֵל לֵהּ עֲלוֹהִי׃

35 וְלַצַפְרָה דְּיוֹמָא [c] אַפֵּק תְּרֵין דִּינָרִין יְהַב [d] לְפוּתְקָיָא וַאֲמַר לֵהּ [e] וְצַף דִּילֵהּ וְאַן מֵרֵם [f] יְהֵיר חַפֵּק מָאדְהֵפֵּךְ אֲנָא יְהֵב אֲנָא לָךְ׃

*תרץ חיא [m] זדק [n] נחת [o] מן לשק יק [p] שלח [q] מחא [r] קם [s] אזל [t] גדש פירושו קרה [u] רחם [v] מחא [w] נצל כמו נגל [x] משח [y] סם [z] אתא [a] פירושו המלון [b] בטל [c] נפק [d] פירושו אדון המלון [e] וצף

36 * Quis igitur horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in manus la-
37 tronum? * Ille verò dixit, Is qui misertus est eius. Subdit ei Ieschua, Abi, & tu fac similiter.

Lectio in commemorationem Mulierum sanctarum.

38 * Et factum est quum ipsi iter facerent vt introierit in vicum quendã, & mulier Mortho nomine excepit eum domi suæ.

39 * Erat autem ei soror nomine Mariam, quæ veniens consedit ad pedes Domini nostri, & audiebat sermones eius.

40 * Mortho autem distrahebatur multo ministerio: & veniens dixit ei, Domine mi, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ei opem mihi ferat.

41 * Respondit Ieschua, & dixit ei, Mortho, Mortho, sollicita es, & distraheris circa plurima.

42 * At vnum est quod requiritur. Mariam verò partem bonam elegit sibi, quæ non auferetur ab ea.

Ad vesperas Feria tertia hebdomadis præcedentis Ieiunium.

CAP. XI.

1 ET factum est quum ipse oraret quodam in loco, vt absoluit, dixit ei vnus è discipulis suis, Domine noster, doce nos orare, sicut & Iouchanon docuit discipulos suos.

2 * Dixit eis Ieschua, Quum oratis, sic dicite: Pater noster qui es in cælis, Sanctificetur nomen tuum: Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua vt in cælo, & in terra.

3 * Da nobis panem indigentiæ nostræ quotidie.

4 * Et remitte nobis peccata nostra. nam et nos remittimus omnibus qui debent nobis. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.

5 * Et subdit eis, Quis vestrum habebit amicum, & proficiscetur ad eum media nocte, & dicet ei, Amice mi, da mihi mutuò tres placentas:

6 * Quandoquidem amicus venit ad me ab itinere, & non habeo quod apponam ei.

---

36 מַנּוּ הָכִיל מִן הָלֵין תְּלָתָא [i] מְתְחֵזֵא לָךְ דַּחֲנָא קָרִיבָא לְהַו דְּנָפַל בְּאִידֵי גַיָּסֵא׃ 37 הוּ דֵין אֲמַר הַו דְּאִתְרַחֵם
עֲלוֹהִי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [k] זֶל אַף אַנְתְּ הָכַנָא [l] הֲוַיְתְ עָבֵד׃ [m] מָרְיָנָא [n] בְּרוּכְרָנָא דְּנְשֵׁא קַרִישְׁתָּא לוּ
38 וַהֲוָא דְּכַר הֲנוּן [o] רַדִּין בְּאוּרְחָא עַל לַקְרִיתָא חֲדָא וְאִנְתְּתָא מַרְתָא קַבְּלַתֵּהּ בְּבֵיתָהּ׃
39 וְאִית הֲוָת לָהּ [a] חָתָא דַּשְׁמָהּ מַרְיָם וְאָחַת [b] יָתְבַת לָהּ לְוָת רַגְלוֹהִי דְּמָרָן וְשָׁמְעָא הֲוָה [c] מְלּוֹחֵי׃
40 מַרְתָא דֵּין [d] עַנְיָא הֲוָת [e] בְּהַשְׁמָשְׁתָא סַגִּיאָתָא [f] וְאִתְרַת אֲמְרָא לֵהּ מָרִי לָא בְּטִיל לָךְ דְּחָתִי שְׁבַקְתַנִי בַּלְחוֹדַי
לְמִשְׁמְשׁוּ אֲמַר לָהּ [g] מְעַדְרָא לִי׃ 41 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לָהּ מָרְתָא מָרְתָא [h] יָצְפַתִי וְרַחִיבַתִי עַל [k] סַגִּיאָתָא׃
42 חָדָא הִי דֵּין [l] דְּמִתְבַּעְיָא מַרְיָם דֵּין [m] מָנָתָא טָבְתָא [n] גְּבַת לָהּ הֲוָי דְּלָא תֶּהֱנְסַב מָנָהּ׃

[i] חֲזָא [k] אֶזֶל [l] חֲוָא
[m] קְרָא [n] וְכַר כמו זכר
[o] רְדָא כמו אזזה
[a] יְתֵב [b] מֵלֵל [c] עָנְיָא
[d] שַׁמֵּשׁ [e] אֲתָא [f] עֲדַר
כמו עזר [g] נְצַף [h] רְחַב
[k] סְנָא [l] בְּעָא
[m] פירושו חלק [n] גְּנָא

36 ‡ Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones?

37 ‡ At ille dixit, Qui fecit misericordiã in illum. Et ait illi Iesus, Vade & tu fac similiter.

38 ‡ Factum est autem dum irent, & ipse intrauit in quoddã castellum: & mulier quędam Martha nomine, excepit illum in domum suam:

39 ‡ Et huic erat soror nomine Maria. quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

40 ‡ Martha autem satagebat circa frequens ministerium. quæ stetit, & ait, Domine, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet.

41 ‡ Et respondens dixit illi Dominus, Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.

42 ‡ Porrò vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

1 ET factum est, cùm esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex A discipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos.

Mat. 6. b. 9 2 ‡ Et ait illis, Cùm oratis, dicite, Pater, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum†.

† Fiat volũtas tua sicut in cælo & in terra. †quotidie †nos †debitoribus nostris

3 ‡ Panem nostrum quotidianum da nobis †hodie:

4 ‡ Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & †ipsi dimittimus † omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

5 ‡ Et ait ad illos, Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes: 6 ‡ Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

36 ‡ τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;

37 ‡ ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

38 ‡ ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

39 ‡ καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.

40 ‡ ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.

41 ‡ ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά·

42 ‡ ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

ια'.

1 ‡ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2 ‡ εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε, πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

3 ‡ τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

4 ‡ καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

5 ‡ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους,

6 ‡ ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·

דְּרָמְשָׁא וְהָלְתָא בְּשָׁבָא דְּשַׁבְּתָא קָרָמַיְתָא דְּצַוְמָא לז קפלאון יא

[a] צְלָא [b] לְמַד [c] אֲלַף
[d] חֲוָא [e] אִתָא [f] עִבְדָא
[g] וְהַב [h] סְנַק [i] חוב
[j] עיול או עֲלַל [k] נְסָא
[l] פְּרַק [m] פְּלַג
[n] קם

1 וַהֲוָא דְּכַד [o] מְצַלֵּא בְּחַד אֲתַר כַּד שֵׁלֵם אֲמַר לֵהּ חַד מִן [p] תַּלְמִידוֹהִי מָרָן [q] אַלֶּפִין לַמְצַלְיוּ אֵיכְנָא דְּאַף יוֹחָנָן אַלֶּף לְתַלְמִידוֹהִי ׃ 2 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲמַתַּי דְּמְצַלֵּין אֲנַחְנוֹן הֱווֹ אָמְרִין אֲבוּן דְּבִשְׁמַיָּא [r] נְתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ
[s] תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ [t] נֶהֱוֵא [u] צְבְיָנָךְ אֵיךְ דְּבִשְׁמַיָּא אַף בְּאַרְעָא ׃ 3 [v] הַב לַן לַחְמָא [x] דְּסוּנְקָנַן כְּלִיוֹם ׃
4 וְשָׁבוֹק לַן חֲטָהַין אַף חֲנַן גַּיר שָׁבְקִין לְכָל [y] דְּחַיָּבִין לַן וְלָא [z] תַּעֲלַן [a] לְנִסְיוֹנָא אֶלָּא [b] פְּרוֹקִין מִן בִּישָׁא ׃
5 וַאֲמַר לְהוֹן מַנוּ מִנְּכוֹן דְּאִית לֵהּ רַחְמָא וְנֵאזַל לְוָתֵהּ [c] בְּפָלְגוּתָ לֵילְיָא וְנֵאמַר לֵהּ רַחֲמִי אַשְׁאֲלִינִי תְּלָתָ גְּרִיצָן ׃
6 מָטַל דְּרַחְמָא אֲתָא לְוָתִי מִן אוֹרְחָא וְלֵית לִי מֵדַּם [d] דַּאסִים לֵהּ ׃

7 * Et ille amicus eius intus respondeat & dicat ei, Ne mihi molestiam exhibeas: ecce enim ostium clausum est, & filij mei mecum sunt in lecto, non possum surgere vt dem tibi.

8 * Dico vobis, Etiamsi propter amicitiam non dederit, at propter importunitatem surget, & dabit quantum ei requiritur.

9 * Ego quoque dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

10 * Quisquis enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit; & pulsanti aperietur.

11 * Quis enim ex vobis pater, si petierit ab eo filius panem, nunquid lapidem porriget ei? & , si piscem rogauerit eum, nunquid pro pisce porriget ei serpentem?

12 * Et si petierit ab eo ouum, nunquid ipse scorpionem ei porriget?

13 * Si vos igitur quum sitis mali, nostis munera bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester è cælis dabit Spiritum Sanctitatis, iis qui rogauerint eum?

Feria tertia hebdomadis sextæ Ieiunij.

14 * Quumque eiecisset dæmonium quod erat mutum, factum est postquàm exiisset dæmonium illud, vt loqueretur mutus ille: & mirati sunt cœtus.

15 * Quidam verò ex iis dixerunt, In Beelzeboub principe dæmoniorum eijcit iste dæmonia.

16 * Alij verò quum tentarent eum, signum è cælo petebant ab eo.

17 * Jeschua verò qui sciebat cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diuisum aduersus semetipsum, vastabitur: & domus quæ in seipsam diuisa est, cadet.

18 * Quod si Satanas in seipsum diuisus est, quomodo subsistet regnum eius? nam dicitis per Beelzeboub eiicere me dæmonia.

19 * Quòd si ego per Beelzeboub eiicio dæmonia, filij vestri per quem eiiciunt? Propterea ipsi erunt vobis iudices.

20 * Sin autem digito Dei eiicio dæmonia, peruenit ad vos regnum Dei.

---

7 וְהוּא רָחֵם מִן לְגַו [a]עָנֵא וְאָמַר לֵהּ לָא [b]תַּהֲרִינִי דְּהָא תַּרְעָא אֲחִיד הוּ וּבְנַי עִמִּי בְּעַרְסָא לָא מְשַׁכַּח אֲנָא [c]דְּאָקוּם
8 [d]וְאֶתֵּל לָךְ׃ אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן מְטַל רָחְמוֹתָא לָא נְתֵּל לֵהּ מֶטֶל [e]יְצִיפוּתָא נְקוּם וְנֶתֵּל כְּמָא דְּמִתְבְּעָא לֵהּ׃
9 אַף אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן שַׁאלוּ [f]וְנֶתְיְהֵב לְכוֹן בְּעוּ וְתַשְׁכְּחוּן [g]קוּשׁוּ וְנֶתְפְּתַח לְכוֹן׃
10 כָּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וְדָבָעָא מְשַׁכַּח וְדַנָּקֵשׁ מְתְפַּתַּח לֵהּ׃ 11 אֵינָא גֵּיר מָנְכוֹן אֲבָא [h]וְנָשַׁאלְיוּהִי בְּרֵה
לַחְמָא לְמָא בְּאַפָּא [i]מַשִׁט לֵהּ וְאַן נוּנָא נָשַׁאלְיוּהִי לְמָא חֲלַף נוּנָא חֲוָיָא מַשִׁט לֵהּ׃
12 וְאַן [j]בֵּרְתָא נָשַׁאלְיוּהִי לְמָא הוּ עָקְרָבָא מַשִׁט לֵהּ׃ 13 וְאַן אַנְתּוּן דְּבִישֵׁא אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן [k]מַוְהָבָתָא
טָבָתָא [l]לְמֶתֵּל לַבְנֵיכוֹן כְּמָא יַתִּיר אֲבוּכוֹן מִן שְׁמַיָּא נֶתֵּל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לַאוֹלִין דְּשָׁאלִין לֵהּ׃

a עָנָא f חֲרָא
b תֶּקֶם h נְתֵּל
c פידושו בשוה i וְצַף k וְהַב
d יְתַּב l נְקַשׁ m וְשָׁט
e שָׁאַל
g יְתַּב n נְתֵּל

7 * Et ille deintus respõdens dicat, Noli mihi molestus esse; iam ostiũ clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere & dare tibi.

8 * Et ille si perseuerauerit pulsans: dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eò quòd amicus eius sit, propter improbitatẽ tamẽ eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.

9 * Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

10 * Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit; & pulsanti aperietur.

11 * Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi?

12 * Aut si petierit ouum, nunquid porriget illi scorpionem?

13 * Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester †de cęlo dabit Spiritum bonum petentibus se?

14 * Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm eiecisset dæmonium, locutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ.

15 * Quidam autem ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dęmoniorum eiicit dæmonia.

16 * Et alij tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.

17 * Ipse autẽ vt vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in se diuisum, †desolabitur, & domus supra domum †cadet.

18 * Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dęmonia.

19 * Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Ideò ipsi iudices vestri erunt.

20 * Porrò si in digito Dei eiicio dęmonia, profectò peruenit in vos regnũ Dei.

7 * καὶ ἐκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους παρέχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.

8 * λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει.

9 * κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10 * πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

11 * τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

12 * ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

13 * εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

14 * Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δέ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

15 * τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

16 * ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.

17 * αὐτὸς δὲ εἰδὼς τὰ διανοήματα αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.

18 * εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

19 * εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ ἔσονται.

20 * εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

וְיוֹם תְּלָתָא בְּשַׁבְּתָא דְּשַׁבְּתָא רִ֫ישָׁמָא לח

14 וְכַד מַפֵּק שְׁאָרָא וַאִיתַּוהִי חַרְשָׁא הֲוָא וְכַד נְפַק הַו שְׁאָרָא סַגֵּל הַו חַרְשָׁא וְאִתְמְרוּ כֻּנְשָׁא׃ 15 אֱנָשָׁא
דֵּין מִנְּהוֹן אֲמְרוּ בְּבַעֲלְזְבוּב רִישָׁא דְּרַיְיָא מַפֵּק הָנָא דֵּיוָא׃ 16 אָחֳרָנָא דֵּין כַּד מְנַסַּיִן לֵהּ אָתָא מִן שְׁמַיָא שָׁאֲלִין
הֲוֹוֹ לֵהּ׃ 17 וְיָשׁוּעַ דֵּין דְּיָדַע הֲוָא מַחְשְׁבָתְהוֹן אֲמַר לְהוֹן כָּל מַלְכוּ דְּתִתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ תֵּחֵרַב וּבַיְתָא דְּעַל קְנוּמֵהּ
מֵתְפַּלַּג נָפֵל׃ 18 וְאַן סָטָנָא עַל נַפְשֵׁהּ אֶתְפַּלַּג אֵיכַנָא תְּקוּם מַלְכוּתֵהּ דְּאָמְרִין אַנְחְנָא דִּבְבַעֲלְזְבוּב מַפֵּק
אֲנָא דֵּיוָא׃ 19 וְאַן אֲנָא בְּבַעֲלְזְבוּב מַפֵּק אֲנָא דֵּיוָא בְּנַיכוֹן בְּמָנָא מַפְקִין מָטֵל הָנָא הַנוּן נָהֲווֹן לְכוֹן דַּיָּנָא׃
20 אִן דֵּין בְּאֶצְבְּעָא דַאלָהָא מַפֵּק אֲנָא דֵּיוָא קְרִבַת לָהּ עֲלֵיכוֹן מַלְכוּתֵהּ דַאלָהָא׃

21 * Quum strenuus quispiam armatus custodit atrium suum, in pace est possessio eius.

22 * Sin autem venerit aliquis fortior eo, eumque vicerit, vniuersam eius armaturam aufert qua ipse confidebat, & spolia eius diuidit.

23 * Qui non est mecum, cõtra me est; quique non colligit mecum, spargit spargendo.

24 * Spiritus impurus quum exierit ab homine, profectus perlustrat per loca aquis carentia, vt quærat sibi requiem. quumque non inuenit, ait, Reuertar domum meam vnde sum egressus.

25 * Si veniat autem inuenit eam scopatam & paratam.

26 * Tunc profectus assumit septem spiritus alios seipso nequiores: & ingrediuntur, ac degunt illic; sitque finis hominis illius longè deterior eius principio.

Lectio in Festo Deiparæ Mariam.

27 * Quumque hæc loqueretur, attollit mulier quædam vocem suam è turba, & dixit ei, Beatus vterus qui te portauit, & vbera quæ lactauerunt te.

28 * Dixit ei ipse, Beati illi qui audiunt sermonem Dei, & custodiunt eum.

29 * Quumque congregarentur cœtus, cœpit dicere, Generatio hæc scelesta signum requirit, & signum non dabitur ei, nisi signum Jaunon Prophetæ.

30 * Quemadmodum enim fuit Jaunon signum Niniuitis, ita erit & Filius hominis generationi huic.

31 * Regina Austri surget in iudicio cum hominibus generationis istius, eosque reos peraget, quippe quæ venerit ab vlterioribus terræ partibus, vt audiret sapientiam ipsius Schelemoun: & ecce præstantior Schelemoun hîc est.

32 * Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, eamque peragent ream, quippe qui pœnitentiam egerint prædicatione Jaunon: & ecce præstantior Iaunon hîc est.

33 * Nemo accendit lucernam, eamque ponit in abdito, aut subter modium; sed super candelabrum, vt ij qui introeunt videant lumen eius.

---

21 אֲמַתַי דְּחַסִינָא כַּר מְזַיֵן נְטַר דָּרָהּ בְּשַׁיְנָא הוּ קְנְיָנֵהּ ׃ 22 אִן דֵּין נְאֹתֵא סַן דְּחַסִין מִנֵּהּ נָזְכִיוּהִי כְּלֵהּ זַיְנֵהּ
שְׁקַל הַוָּ דַּחְכִיל הֲוָא עֲלַוְהִי וּבְזָתֵהּ מְפַלֵּג ׃ 23 סַן דְּלָא הֲוָא עַמִי לוֹקְבְלִי הוּ וּסַן דְּלָא כָּנֵשׁ עַמִי מְבַרְרוּ מְבַדַּר ׃
24 רוּחָא טַנְפְּתָא מָא דְּנָפְקָא מִן בַּרְנָשָׁא אָזְלָא מְתְכַּרְכָא בַּאתְרָוָתָא דְּמַיָא לַיִת בְּהוֹן וְתָבְעָא לָהּ נַיְחָא וּמָא וְלָא
אַשְׁכְּחַת אָמְרָא אֶהֵפוּךְ לְבֵיתִי אֵיכֵא דְּנָפְקֵת ׃ 25 וְאִן אֵתַהּ אַשְׁכַּחְתֵּהּ דַּחְמִים וּמְצַבַּת ׃
26 הֵידִין אָזְלָא דַּבְרָא שְׁבַע רוּחִין אַחֲרָנִין דְּבִישִׁין מִנֵּהּ וְעָאלָן וְעָמְרָן תַּמָן וְהַוְיָא חַרְתָּהּ דְּבַרְנָשָׁא הַוּ בִּישָׁא יַתִּיר
מִן קַדְמָיְתֵהּ ׃ קְרִינָא דְּעָארָא וְוַלְדַת אִלָהָא מַרְיָם לט
27 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא אֲרִימַת אִנְתְתָא חֲדָא קָלֵהּ מִן כֻּנְשָׁא וְאָמְרַת לֵהּ טוּבְיָהּ לְכַרְסָא דְּטָעֲנָתָךְ וְלַחְדָיָא

---

21 זין זְטַר קְנָא זְכָא פירושו נצח תְּכָל עִבְרִאִית בְּטָח
22 בְּזַז בְּדַר כמו בור
23 בְּרַךְ פירושו הור בְּעָא
24 נוּחַ שְׁכַח הֵפֵךְ
פירושו מאין חֲמַם
פירושו טאטא צְבַרַת
עוּל עְמַר פירושו ישב
אַחַר קְרָא וְלַד

21 * Cùm fortis armatus custodit atriũ suum, in pace sunt ea quæ possidet.

21 * ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπαρχοντα αὐτοῦ.

22 * Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius †auferet in quibus confidebat, & spolia eius †distribuet.

22 * ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτὸν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

auffert
distribuit

23 * Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit.

23 * ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

24 * Cùm immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Et non inueniens, dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui.

24 * ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον·

25 * Et cùm venerit, inuenit eam scopis mundatam & ornatam.

25 * καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

26 * Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus †nequiores se, & ingressi habitãt ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.

26 * τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

†secum

27 * Factum est autem, cùm hæc diceret, extollẽs vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portauit, & hubera quæ suxisti.

27 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

28 * At ille dixit, Quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

28 * αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

29 * Turbis autem concurrentibus cœpit dicere, Generatio hæc, generatio nequam est: signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.

Mat. 12. c.39 Ioh. 2. a.2 Rom. 10 a.1 2.Par.9. a.1

29 * τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου·

30 * Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis, ita erit & Filius hominis generationi isti.

30 * καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευίταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

31 * Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. & ecce plus quàm Salomon hîc.

31 * Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὧδε.

32 * Viri Niniuitæ surgent in iudicio cũ generatione hac, & condemnabunt illam: quia pœnitentiam egerunt ad prędicationem Ionę. & ecce plus quàm Ionas hîc.

Ion.3. b.5 Mat. 5.b 25. Mar.4.c. 21

32 * ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

33 * Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio: sed supra candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant.

33 * οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

---

1 וַאֲנִי קוּךְ ׃ 28 אֲמַר לַהּ הוּ טוֹבִיהוֹן לְאִילֵּין דְּשָׁמְעִין מֵימְרָתָא דַּאלָהָא וְנָטְרִין לַהּ ׃ 29 וְכַד מִתְכַּנְּשִׁין

1 וְנַק מלל כְּנֵשׁ

הַוֹו כְּנִשָּׁא שָׁרִי לְמֵאמַר שָׁרְבְּתָא הָדָא בִּישְׁתָא אָתָא וְאָתָא לָא תִתְיְהֵב לַהּ אֶלָּא אָתַת דְּיוֹנָן נְבִיָא ׃

30 אֲיכָנָא גֵּיר דַּהֲוָא יוֹנָן אָתָא לְנִינְוֵיֵא הָכַנָא נֶהֱוֵא אַף בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא לְשָׁרְבְּתָא הָדָא ׃

31 מַלְכְּתָא דְּתֵימָנָא תְּקוּמִי בְּדִינָא עִם אֱנָשָׁא דְּשָׁרְבְּתָא הָדָא וְתַחֲיְבִי אִנּוּן דְּאַתַת מִן עֲבְרֵיהּ דְּאַרְעָא דְּתֵשְׁמַעִי חָכְמְתֵהּ דְּשְׁלֵימוֹן וְהָא דְּיַתִּיר מִן שְׁלֵימוֹן הָכָא ׃ 32 גַּבְרֵי נִינְוֵיֵא נְקוּמוּן בְּדִינָא עִם שָׁרְבְּתָא הָדָא וְנַחֲיְבוּנַהּ

2 אֲמַר 3 בְּעָא 4 יְהַב

5 אָתָא 6 יְמִין 7 קֳדָם

8 חַיָּב פירושו פּוֹרְשׁוֹפָה

9 תָּב כמו שוּב

10 כְּרַז 11 נְחַר

12 פירושו נר

13 פֻּם 14 כְּסָא

דְּאַרְעָא דְּתֵשְׁמַעִי חָכְמְתֵהּ דְּשְׁלֵימוֹן וְהָא דְּיַתִּיר מִן שְׁלֵימוֹן הָכָא ׃ 33 לָא אֱנָשׁ מַנְהַר שְׁרָגָא וְסָאם לֵהּ בְּכְסָיָא אוֹ

34 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. quum igitur oculus tuus fuerit ſimplex, etiã totum corpus tuum erit lucidum. ſin autem fuerit malus, & totum corpus tuum erit te-
35 nebroſum. * Caue igitur ne lumen quod in
36 te eſt, tenebræ ſint. * Verum enimuerò ſi totum corpus tuũ lucidum fuerit, nec habuerit vllam partem tenebroſam, erit lucidum totũ inſtar lucernæ, quæ ardendo te illuſtrat.

Feria IIII. hebdomadis VI. Ieiunij.

37 * Quum autẽ locutus eſſet, efflagitauit ab eo Periſchæus quidam vt epularetur apud ſe; & ingreſſus diſcubuit.

38 * Ille verò Periſchæus quum vidiſſet eum, miratus eſt, quòd non prius abluiſſet ſeſe ante prandium ſuum.

39 * Dixit autem ei Ieſchua, Nunc vos Periſchæi exteriorem calicis paropſidiſque partem purgatis; at quod intra vos eſt, plenum eſt rapina & ſcelere.

40 * Expertes rationis, nonne qui fecit quod foris eſt, idem & quod intus eſt fecit?

41 * Verùm id quod eſt date in eleemoſynam, & ecce omnia erunt vobis munda.

42 * Sed væ vobis Periſchæis, quippe qui decimetis mentham & rutam, & omne olus, præteritis autem iudicium & charitatem Dei. Hæc autem oportuit vt faceretis, et illa non omitteretis.

43 * Væ vobis Periſchæis, quippe qui diligatis primos conſeſſus in Synagoga, & ſalutationem in plateis.

44 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui ſitis inſtar ſepulcrorum quæ non innoteſcunt, & ſuper ea ambulant homines, nec norunt.

45 * Reſpondit autem vnus è Scribis, & dixit ei, Doctor, quum iſta dicis, nos quoque
46 probro afficis. * Ipſe verò dixit, Væ etiam vobis Scribæ, quippe qui oneretis homines oneribus grauiſſimis, vos autem ne vno quidem ex digitis veſtris attingitis onera illa.

47 * Væ vobis, quippe qui extruatis ſepulcra Prophetarum, quos Patres veſtri intereme-
48 runt. * Vos igitur teſtes eſtis, & acquieſcitis operibus Patrum veſtrorum. ij enim interfecerunt eos, vos autem exſtruitis ſepulcra eorum.

---

34 שְׁרָגָה דְּפַגְרָךְ [c] אִיהֵיהּ עֵינָךְ אִסְתַּי הָכִיל דְּעֵינָךְ פְּשִׁיטָא אַף כְּלֵהּ פַּגְרָךְ נְהֲוָא נַהִיר אִן דִּין חֲהֲוָא בִּישָׁא וְאַף
פַּגְרָךְ נְהֲוָא חֲשׁוּךְ ׃ 35 [f] אֶזְדַּהַר הָכִיל דִּלְמָא נוּהֲרָא דְּבָךְ חֲשׁוּכָא הוּ ׃ 36 אִן דִּין כְּלֵהּ פַּגְרָךְ נַהִיר הוּ
וְלֵית בֵּהּ מְנָתָא מֵרֵם חֲשׁוּכָא נְהֲוָא מַנְהַר כְּלֵהּ אַיְךְ דְּשִׁרָגָא [g] בְּדַלֶּקָה מַנְהַר לָךְ ׃
דְּאַרְבָּעָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דו דְּצוֹמָא מ

37 כַּד דִּין מְסַהֵל בְּעָא מָנֵהּ פְּרִישָׁא חַד [a] דְּנָשְׁתַּרָא לְוָתֵהּ [b] וְעַל [c] אֶסְתַּמָּךְ ׃ 38 הַו דִּין פְּרִישָׁא כַּד [d] חֲזָיְתֵי [e] אֶתְדַּמַּר
דְּלָא לִיקְדֵם [f] עֲמַר מִן קֳדָם [g] שָׁרוּתֵהּ ׃ 39 אֲמַר לֵהּ דִּין יֵשׁוּעַ הָשָׁא אַנְתוּן פְּרִישֵׁא בַּרֵהּ דְּכָסָא [h] וְדִפְינָכָא מְרַכֵּין
אַנְתוּן לְגַו מָנְכוּן דִּין [i] מְלָא [k] חֲטוּפְיָא וּבִישָׁתָא ׃ 40 חְסִירֵי [l] רַעְיָנָא לָא הֲוָא מִן דַּעֲבַד דִּלְבַר וְדִלְגַוֹהִי עֲבַד ׃

[a] אִית כמו ש [b] זְהַר [c] רַלְק [d] שְׁרָא [e] עֲלַל [f] פִּירוּשׁוֹ רוֹחֵץ [g] שְׁרָא [h] מִן לשון יין [i] מְלָא [k] חֲטַף [l] רְעָא

* Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totũ corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. * Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.

* Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habẽs aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

* Et cùm loqueretur, rogauit illum quidam Pharisęus vt pranderet apud se. † Et ingressus recubuit.

Iesus autem

* Pharisæus autem cœpit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium.

* Et ait Dominus ad illum, Nunc vos Pharisęi quod deforis est calicis & catini mundatis; quod autẽ intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate.

Mat. 25. c.25

* Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id quod de intus est, fecit?

* Veruntamen quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia mũda sunt vobis. * Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis mẽtam & rutam & omne olus, & præteritis iudicium & charitatem Dei. hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

Inf.20.g 46 Mat.23. a.6 Mar.12. c.38

* Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro. * Væ vobis Scribę & Pharisęi hypocritæ, quia estis vt monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes suprà, nesciunt.

* Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi, Magister, hæc dicens, etiam contumeliam nobis facis.

* At ille ait, Et vobis Legisperitis væ, quia oneratis homines oneribus quæ portare non possunt, & ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas. * Vę vobis, qui ędificatis monumẽta Prophetarum, Patres autem vestri occiderunt illos.

Mat. 23. a.4

* Profectò testificamini & consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidẽ eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.

34 * ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

35 * σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοί, σκότος ἐστίν.

36 * εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

37 * Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.

38 * ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.

39 * εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40 * ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;

41 * πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.

42 * ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

43 * οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

44 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

45 * Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.

46 * ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα· καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

47 * οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

48 * ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.

---

41 בְּרַם מִדֻּם דְּאִיתַי [m] הַבּוּהִי [n] בְּזִוּדְקְתָא וְהָא כֹּל מִדֵּם [o] דְּכָא הוּ לְכוֹן׃ 42 אֶלָּא וַי לְכוֹן פְּרִישֵׁא [p] דַּמְעַשְּׂרִין אַנְחוֹן [q] נַנְעָא וּפִגְנָא וְכָל יוֹרָק וְעָבְרִין אַנְחוֹן עַל [r] דִּינָא וְעַל [s] חוּבָא דַּאלָהָא הַלֵּין דִּין [t] וְלָא הֲוָא [u] דְּתֶעְבְּדוּן וְהַלֵּין לָא חֲשִׁבְקִין׃ 43 וַי לְכוֹן פְּרִישֵׁא דְּרַחְמִין אַנְחוֹן רֵישׁ [x] מוֹתְבָא בַּכְנוּשְׁתָּא וְשַׁלְמָא בְּשׁוּקָא׃ 44 וַי לְכוֹן סָפְרָא וּפְרִישֵׁא [y] נַסְבֵי בַּאפָּא דְּאִתַּיכוֹן אֵיךְ קִבְרָא דְּלָא יְדִיעִין וּבְנֵינָשָׁא מְהַלְכִין עֲלֵיהוֹן וְלָא יַדְעִין׃ 45 וַעֲנָא חַד מִן סָפְרָא וַאמַר לֵהּ [z] סַלְפָנָא כַּד הַלֵּין אָמַר אַנְתְּ וַאף לַן מְצַעַר אַנְתְּ׃ 46 הוּ דֵין אֲמַר אַף לְכוֹן סָפְרָא וַי [a] דְּמַשְׁעַנִין אַנְחוֹן לַבְּנֵינָשָׁא [b] סַבּוּלֵא יְקִירְתָא וְאַנְתּוּן בַּחֲדָא מִן [c] צְבָעֲתְכוֹן לָא קָרְבִין אַנְחוֹן לְהֵין לְמַובְּלֵא׃ 47 וַי לְכוֹן דְּבָנִין אַנְחוֹן קִבְרָא דִּנְבִיָא דַּאבָהַיכוֹן קַטְּלוּ אִנּוּן׃ 48 [d] סָהֲדִין אַנְחוֹן הָכִיל [e] וְצָבִין אַנְתּוּן בַּעֲבִרָא דַּאבָהַיכוֹן דְּהִנּוּן קַטְּלוּ אִנּוּן וְאַנְתּוּן [f] בָּנִין אַנְחוֹן קִבְרֵיהוֹן׃

[m] יחב [n] זדק כמו ארמ [o] דכא [p] עסר [q] כמו גם בלשון ישמעאל [r] דן [s] חבב [t] נלא פרושו ארור [u] עבר [x] יתב כמו ישב [y] נסב [z] אלף [a] טען [b] יובל [c] עבראית אצבעת [d] סחד [e] עבא [f] בנא

Lectio ad oblationem Annunciationis Zecario.

49 * *Propterea & Sapientia dixit, Ecce ego mittam ad eos Prophetas & Apostolos, quorum alios persequentur, alios trucidabunt.*

50 * *Vt requiratur sanguis omnium Prophetarũ qui effusus est ex quo conditus est mundus à generatione ista:*

51 * *A sanguine Hobil, vsque ad sanguinem Zecario illius, qui interfectus est inter templum & altare. Sanè dico vobis, requiretur ab ista generatione.*

52 * *Væ vobis Scribæ, quippe qui sustuleritis claues scientiæ, nec vos introistis, nec non ipsos qui introibant prohibuistis.*

53 * *Quumque hæc eis diceret, cœperunt Scribæ & Perischæi id ægrè ferre, & corripiebantur furore, & aucupabantur verba eius,*

54 * *Dolumque ei nectebant in multis, dum quærerent carpere quidpiam ex ore ipsius, vt possent eum deferre.*

Lectio in commemorationem Martyrum.

CAP. XII.

1 *QVum autem congregatæ essent multitudines cœtuum plurimorum, adeò vt alij alios conculcarent, cœpit Ieschua dicere discipulis suis, Inprimis cauete vobisipsis à fermento Perischæorum, quod est vultus acceptio.* [personata simulatio.]

2 * *Nihil enim opertum est, quod non reueletur, neque occultum quod non innotescat.*

3 * *Quoniam quæcunque in tenebris dixistis, in luce audientur; & quod in penetralibus in aures susurrastis, supra tecta prædicabitur.*

4 * *Dico autem vobis amicis meis, ne timueritis ab iis qui interficiunt corpus, & posteà non habent quod amplius faciant.*

5 * *Ostendam autem vobis quem timeatis, eum qui postquàm interfecerit, potens est vt coniiciat in gehennam: etiam dico vobis hũc timete.*

6 * *Nonne quinque passeres veneunt duobus assariis? & vnus ex eis non datur obliuioni coram Deo:*

7 * *Quinimò omnes pili comæ capitis vestri numerati sunt: ne igitur timueritis, multitudine passerum præstantiores estis.*

---

49 * מִשְׁלָא הָנָא אַף חָכְמְתָא אֲמַרַת דְּהָא אֲנָא אֲשַׁדַּר לְהוֹן נְבִיֵא וְשָׁלִיחֵא
50 מְנְהוֹן נָרְדְפוּן וְנֶקְטְלוּן : i דְּנֶתְחְבַע דְּמָא דְּכָלְהוֹן נְבִיֵא k דְּאִתְאשֵׁד מִן l דְּאִתְבְּרִי עָלְמָא מִן שַׁרְבְּתָא הָדָא :
51 מִן דְּמֵהּ דְּהָבִיל עַדְמָא לַדְּמֵהּ דְּזְכַרְיָא הַו דְּאִתְקְטֵל בֵּינֵי חֵיכְלָא m לְמַדְבְּחָא אִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמֶתְחְבַע מִן
שַׁרְבְּתָא הָדָא : 52 וַי לְכוֹן סָפְרֵא דְּשַׁקַּלְתּוּן קְלִידֵי דְּיִדְּעְתָּא אַנְתּוּן לָא עַלְתּוּן וְלָאילֵין a דְּעָאלִין b כְּלֵיתּוּן :
53 וְכַד הֲלִין אֲמַר הֲוָא לְהוֹן שַׁרְיוּ סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא c מָתְבְּאשׁ לֶהוֹן d וּמִתְחַמְּתִין הֲווּ וּמִתְכַּסִּין f מֶלְוֹהִי 54 g וְנָכְלִין
לֵהּ בְּסַגִּיאָתָא כַּד h בָּעִין לְמֵאחַד k מֵרֵם מִן פּוּמֵהּ דְּנִשְׁכְּחוּן l נְאכְלוּן קְרָצוּהִי : m קְרִינָא n דְּרוּכְנָא דְּסָחֲרָא מב קפלאון יב
1 וְכַד אֶתְכַּנְּשׁוּ o רַבְּוָתָא דְּכֻנְּשָׁא סַגִּיאָא p דַּנְדֵישׁוּן חַד לְחַד שַׁרִי יֵשׁוּעַ q לְמֵאמַר לְתַלְמִידָוֹהִי לוקדם r אֲזַדַּהַרוּ

g קְרָא h סְבַר i תְּבַע
k אֲשַׁד l בְּרָא m דְּבַח כמו זבח
a עוֹל b בְּלָא c בְּאֵשׁ
d חֲמַת פירושו חמת e מַלַּל
g נְכַל h בָּעָא i אֲחַר k כמו
מדעם או מאומה l פירושו
השען m קְרָא n דְּבַר כמו דבר
o רַבַּב p רוּשׁ q אֲמַר
r זְהַר

* Propterea & sapientia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis occident & persequentur: 49

* Vt inquiratur sanguis omniũ Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista; 50

Gen. 4. b.8 2. Par. 24.c.21 * A sanguine Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione. 51

* Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis. 52

* Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi & Legisperiti grauiter insistere, & os eius opprimere de multis; 53

* Insidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, vt accusarent eum. 54

CAP. XII.

circunstãtibus MVltis autem turbis † concurrentibus, ita vt se inuicem conculcarẽt, A cœpit dicere ad discipulos suos, Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. 1

Mat. 16. a.6 Mar. 8.b 15 Mat. 10. c.26 Mar.4.c. 21 * Nihil enim opertum est, quod non reueletur: neque absconditum, quod non sciatur. 2

* Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. 3

* Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant. 4

* Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. ita dico vobis, hunc timete. 5

* Nonne quinque passeres veneunt dipõdio; & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo? 6

Mat. 10. c.32 Mar. 8.d 38 * Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos. 7

49 * Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

50 * ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,

51 * ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἅβελ, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52 * οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

53 * λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων,

54 * ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεύσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

ιϛ.

1 * Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

2 * οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

3 * ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

4 * λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.

5 * ὑποδείξω δὲ ὑμῖν, τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6 * οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 * ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμημέναι. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

---

1 בְּנַפְשְׁכוֹן מִן חֶמִירָא דִּפְרִישָׁא דְּאִיתַוְהִי סַסָּב בַּאפָּא׃ 2 לַית דִּין מִדֵּם דְּכַסָּא דְּלָא נֶחְגְּלָא וְלָא דְּמִטַּשִׁי דְּלָא

3 נָתְיְדַע׃ כָּל גִּיר דְּבְחֶשׁוֹכָא אֶמְרְתוּן בְּנְהִירָא יִשְׁתְּמַע וּמִדֵּם דְּבְתַוּנֵא בְּאוְדְנָא לַחֶשְׁתוּן עַל אֲגָרָא נֶהְכְּרוּ׃

4 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דִּין לְרַחֲמַיָּא תְּרַחֲלוּן מִן אִילֵּין דְּקַטְלִין פִּגְרָא וּמִן בָּתַרְכֶן לַית לְהוֹן מִדֵּם יַתִּיר לְמֶעְבַד׃

5 אֲחַוְיוכוֹן דִּין מֶן מַן תְּרַחֲלוּן מִן הַוּ וְמִן בָּתַר דְּקָטֵל שַׁלִּיט לְמַרְמְיוּ בְּגֵהַנָּא אִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֶּמֶן הָנָא דְּחַלוּ׃

6 לָא חֲמֵשׁ צְפָּרִין מְזַדְּבְנָן בַּחְרִין אַסָּרִין וְחָדָא מִנְּהוֹן לָא טָעְיָא קֳדָם אֱלָהָא׃

7 דְּילְכוֹן דִּין אָף מְנָא דְּסַעֲרָא דְּרִישְׁכוֹן כְּלְהֵין מְנַיָּן אֱנַיָּן לָא הָכֵיל תְּרַחֲלוּן דֶּמֶן סוּגְיָא דְּצִפֳּרֵא מְיַחֲרִין אַנְתוּן׃

---

a נסב b גלא c טשא d יתע e שמע f הוכא פירושו חדר a עבראית אחנים b לחש c כרז d עבר e חוא f רמא g זבן h טעא עבראית שכח i מנא k סגיא l יתר

8 * Dico autem vobis, quicunque confessus me fuerit coram hominibus, etiam Filius hominis confitebitur eum coram Angelis Dei.

9 * Qui verò abnegauerit me coram hominibus, abnegabitur ipse coram Angelis Dei.

10 * Et quisquis proferet sermonem aduersus Filium hominis, remittetur ei: qui verò aduersus Spiritum Sanctitatis blasphemauerit, non remittetur ei.

11 * Quum autem stiterint vos in Synagogis coram Principibus & Præsidibus, ne solliciti sitis quomodo deprometis spiritum, [defensione vtemini] aut quid dicetis.

12 * Spiritus enim Sanctitatis docebit vos illa ipsa hora, quæ vos oporteat dicere.

Feria sexta hebdomadæ III. Ieiunij.

13 * Dixit autem ei quidam è turba illa, Doctor, dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem.

14 * Jeschua autem dixit ei, Heus tu, quis me constituit super vos iudicem, aut partitorem?

15 * Et ait discipulis suis, Cauete ab omni auaritia: neque enim in abundantia diuitiarum est vita.

16 * Dixitque eis parabolam: Viri cuiusdam diuitis protulit terra multos prouentus:

17 * Et animo versabat, & dicebat, Quid faciam? nec enim habeo vbi cogam prouentus meos.

18 * Subditque, Hoc faciam, diruam horrea mea, & ædificabo ac dilatabo ea, & cogam illic omnes fructus meos & bona mea.

19 * Et dicam animæ meæ, Anima mea, sunt tibi bona plurima reposita in multos annos: requiesce, ede, bibe, oblectare.

20 * Dixit autem ei Deus, Expers rationis, hac nocte animam tuam repetunt abs te. Quæ parasti, cuiusnam futura sunt?

21 * Ita est qui reponit sibi thesauros, & in Deo non est dives.

22 * Et ait discipulis suis, Propterea dico vobis, ne solliciti sitis de anima vestra, quid esuri sitis; nec de corpore vestro, quid induetis.

23 * Quandoquidem anima præstantior est cibo, & corpus indumento.

8 * Dico autem vobis,Omnis quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illũ coram angelis Dei.

9 *Qui autem negauerit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

10 * Et omnis qui dicit verbum in Filiũ hominis,remittetur illi: ei autem qui in Spiritum ſanctum blaſphemauerit,non remittetur.

11 * Cùm autem inducent vos in ſynagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſolliciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis:

12 * Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere.

13 * Ait autem ei quidam de turba,Magiſter, dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatem.

14 * At ille dixit ei,Homo,quis me conſtituit iudicem aut diuiſorem ſuper vos?

15 * Dixitq; ad illos,Videte & cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiuſquam vita eius eſt, ex his quę poſſidet.

16 * Dixit autem ſimilitudinem ad illos,dicens,Hominis cuiuſdam diuitis huberes fructus ager attulit.

17 * Et cogitabat intra ſe, dicens, Quid faciam,quia non habeo quò congregem C fructus meos?

18 * Et dixit,Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea:

19 *Et dicam animę meæ,Anima habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare.

20 * Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti, cuius erunt?

21 * Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum diues.

22 * Dixitque ad diſcipulos ſuos, Ideo dico vobis, Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid mãducetis, neque corpori† quid induamini.

23 * Anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentum.

8 * λέγω ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν ἑαυτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ·

9 * ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

10 * καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

11 * ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.

12 * τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

13 * Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.

14 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς;

15 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

16 * εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων, ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα,

17 * καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου.

18 * καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου,

19 * καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.

20 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;

21 * οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

22 * εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

23 * ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

---

[1] אֲקִימְנִי עֲלֵיכוֹן [m] דַּיָּנָא [n] וּמְפַרְנָנָא ׃ [15] וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי [o] אֶזְדַּהֲרוּ מִן כְּלָה [p] וְיַעֲנוּתָא מִטֶּל דְּלָא הֲוָא [q] בִּיהֵירוּתָא
[p] עברית נצע ושרש היא
דְּנָכְסָא אִית [r] חַיֵּא ׃ [16] וְאָמַר [s] מַתְלָא לְוָהֲהוֹן גַּבְרָא חַד עֲתִירָא [t] אֲעֲלַת לֵהּ אַרְעֵהּ עֲלֻלָתָא סַגִיאָתָא וּמְהַחֲשֵׁב הֲוָא [u] כמו משל עָרַל [v] חֵמַל
בְּנַפְשֵׁהּ ׃ [17] וְאָמַר מָנָא אֶעֱבֵד דְּלֵית לִי אֵיכָא [w] דְּאֶחְמוֹל עֲלֻלָתַי ׃ [18] וְאָמַר הָדָא אֶעֱבֵד [x] אֶסְתּוֹר בֵּית [y] קְפָסַי וְאַבְנֵא
כמו כנס [x] טְתַר [y] פירושו איצרותי
וְאוֹרֵב אֶנוּן וְאֶחְמוֹל חַמָּן כְּלֵהּ עִבּוּרִי וְטָבְתָא ׃ [19] וַאֲמַר לְנַפְשִׁי נַפְשִׁי אִית לֵכִי טָבְתָא סַגִיאָתָא דְּסִימִן לִשְׁנָיָא סַגִיאָתָא
[z] נוח [a] אֱכֹל [b] שְׁתֵא [c] רְעָא [d] טֵב [e] חֵוֵא [f] סָם
[g] אֶחְחַנְיִחִי [h] אֲכוֹלִי [i] אֶשְׁתִי אֶתְבַּסְמִי ׃ [20] אֲמַר לֵהּ דֵּין אֱלָהָא חַסִיר [j] רְעֵינָא בְּהָנָא לֵלְיָא נַפְשָׁךְ תָּבְעִין לֵהּ טָנֵךְ וְהָלֵין [k] דַּסַיְבְתְּ
לְמַן [l] נֶהֱוִין ׃ [21] הָכְנָא הוּ מַן [m] דְּסָאֵם לֵהּ סִימְתָא וּבֵאלָהָא לָא עֲתִיר ׃ [22] וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי מִטֶּל הָנָא לְכוֹן אֲמַר אֱנָא לָא
[n] תְּאַצְפוּן לְנַפְשְׁכוֹן מָנָא תֵּאכְלוּן וְלָא לְפַגְרְכוֹן מָנָא [o] תֶּלְבְּשׁוּן ׃ [23] נַפְשָׁה גִּיר יַתִּירָא מִן סַיְרְתָא וּפַגְרָא מִן לְבוּשָׁא ׃
[l] מָם [m] דִּין [n] פְּלַג [o] זְחַר [p] יְצוּף [q] לְבַשׁ

24 * Conſiderate coruos, qui nec ſeminant nec metunt, quibus nec eſt cella nec horreum; Deus tamen alit eos. quanto igitur vos præſtatis volucribus?

25 * Quis autem ex vobis, quum ſollicitus fuerit, poteſt addere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum?

26 * Quod ſi ne id quidem minimum poteſtis, quid de cæteris ſolliciti eſtis?

27 * Conſiderate lilia quomodo creſcant, quę nec laborant, neque nent: dico autem vobis, ne Schelemoun quidem in tota gloria ſua amictum fuiſſe vt vnum ex eis.

28 * Quòd ſi herbam, quæ hodie eſt in agro, cras verò coniicitur in clibanum, Deus ita circumueſtit; quanto magis vos, modica fide præditi?

29 * Vos itaque ne quæſieritis quid edatis aut bibatis, nec immoretur mens veſtra in iſtis.

30 * Hæc enim omnia gentes huius mundi requirunt. Pater autem veſter nouit & vobis hæc deſiderari.

31 * Verùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.

Lectio Epiſcoporum.

32 * Ne timueris, ô parue grex, quia vult Pater veſter dare vobis regnum.

33 * Vendite poſſeſſionem veſtram, & date eleemoſynam: facite vobis marſupia quæ non veteraſcunt, et theſaurum qui non præterit in cælis; quò fur non appropinquat, & vbi tinea non corrumpit.

34 * Vbi enim eſt theſaurus veſter, ibi erit & cor veſtrum.

35 * Sint præcincti lumbi veſtri, & accenſæ lucernæ veſtræ.

36 * Et eſtote ſimiles viris præſtolantibus dominum ſuum, quando reuerſurus ſit à domo conuiuij [à nuptiis]: vt quum venerit, ac pulſauerit, confeſtim aperiant ei.

37 * Felices ſerui illi, quos quum venerit Dominus ipſorum, inueniet vigilantes. Amin dico vobis, præcinctus lumbos faciet vt diſcumbant, & tranſiens miniſtrabit eis.

---

24 [i] אִסְתַּבְּלוּ [k] בַּנְעָבֵא דְּלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלֵית לְהוֹן תַּוְנֵא וּבֵירֵ קָפְסֵא וַאלָהָא [l] מְזַרְסָא לְהוֹן כְּמָא הָכִיל אַנְתּוּן יַתִּירִין אַנְתּוּן מִן [m] פָּרְחָתָא: 25 אֵינָא דֵין מַגְכוֹן כַּד יָצֵף מְשַׁכַּח [n] לְמוֹסְפוּ עַל [o] קוֹמְתֵהּ אַמְתָא חָדָא: 26 אִן דֵּין אַף לָא זְעוּרְתָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן מָנָא עַל שַׁרְכָא יְצַפִּין אַנְתּוּן: 27 אִסְתַּבְּלוּ בְּשׁוּשַׁנֵּא אֵיכַנָא [p] רַבְיָן דְּלָא [q] לְאִין וְלָא [r] עָזְלָן אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דַּאף לָא שְׁלֵימִין בְּכֻלֵּהּ [s] שׁוּבְחֵהּ [b] אִסְתַּכְּלוּ אֵיךְ חָדָא מִן הַלֵּין: 28 אִן דֵּין לַעֲמִירָא דְּיוֹמָנָא אִיתַוְהִי בְּחַקְלָא וּמָחַר נָפֵל בְּהַנּוּרָא אֱלָהָא הָכַנָא [c] מַלְבֵּשׁ כְּמָא יַתִּיר לְכוֹן וְעוֹרֵי הֵימָנוּתָא: 29 וְאַנְתּוּן לָא [d] תְּבְעוּן מָנָא [f] תֵּאכְלוּן וּמָנָא [f] תִּשְׁתּוּן וְלָא [g] נָפְהֵא [h] רַעֲיַנְכוֹן בְּהַלֵּין: 30 הַלֵּין גִּיר כָּלְהֵין עַמְמֵא הוּ דְּעָלְמָא [i] בָּעַיִן אַף לְכוֹן דֵּין אֲבוּכוֹן יַדַּע דְּמָחְבַּעְיַן לְכוֹן הַלֵּין: 31 בְּרֵכ בְּעוֹ מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא וְהַלֵּין כָּלְהֵין [k] מְתַתּוּסְפָן לְכוֹן:

[k] עבראית עורבים [l] בני זמן ארבע אותיות פרנס [m] פְּרַח [n] יְסַף [o] קַם [p] רַבָּא [q] לְאָא [r] עָזַל [s] שְׁבַח [b] בְּקָא [c] לְבַשׁ [d] בָּעָא [f] אֵכַל [g] שְׁתָא [h] בְּהָא [i] רְעָא [k] וְסַף

* Considerate coruos, quia non semi- 24
nant neque metunt, quibus non est cellarium neq; horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis?

* Quis autem vestrum cogitando po- 25
test adiicere ad staturam suam cubitum vnum?

* Si ergo neque quod minimum est 26
potestis, quid de cæteris solliciti estis?

* Considerate lilia quomodo cres- 27
cunt: non laborant, neque nent. dico D autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnum ex istis.

* Si autem fœnum quod hodie est in 28
agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos, pusillæ fidei?

* Et vos nolite quærere, quid manduce- 29
tis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli:

autem * Hæc† enim omnia gentes mundi 30
quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis.

* Veruntamen quærite primùm regnum 31
& iustitiam eius, Dei, † & hæc omnia adiicientur vobis.

* Nolite timere pusillus grex, quia 32
complacuit Patri vestro dare vobis regnum.

Mat. 19. c. 21 * Vendite quę possidetis, & date elee- 33
Mat. 6. c. 20. mosynam. Facite vobis sacculos qui nō veterascunt, thesaurum non deficientem in cęlis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

* Vbi enim thesaurus vester est, ibi & 34
cor vestrum erit. E

* Sint lumbi vestri præcincti, & lu- 35
cernæ ardentes in manibus vestris.

* Et vos similes hominibus expectan- 36
tibus dominum suum quando reuertatur à nuptiis: vt cùm venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei.

* Beati serui illi, quos cùm venerit 37
Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

24 * καταvοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;

25 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

26 * εἰ οὖν οὐτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27 * καταvοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

28 * εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

29 * καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε·

30 * ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

31 * πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

32 * Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

33 * πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

34 * ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

35 * ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι,

36 * καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

37 * μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

---

[f] קְרָנָא [m] דְאַפְּיסְקוֹפָא מר

[l] קְרָא [m] מִן לְשׁוֹן יָוָן עִבְרָאִית צוֹפִים
[n] דְּחַל [o] נְתַל [p] קְטָא
[q] וְהַב כְּמוֹ צְדָקָה
[r] בְּלָא [s] סַם [y] גּוֹן פֵּירוּשׁ עִבְרִי
[x] גְּנַב [y] הֲוָא
[z] גְּהַר כְּמוֹ זָהַר [a] דְּמָא
[b] סְכָא [c] פְּנָא [d] שְׁתָא
[e] עִוֵּר [f] אֲמַר [g] סְמָךְ

52 לָא [n] חְדְחַל גֻּזְרָא זְעוֹרָא דַּצְבָא אֲבוּכוֹן [o] דְּנָחֵל לְכוֹן מַלְכוּתָא׃ 33 זַבְּנוּ [p] קְנְיַנְכוֹן [q] וְהַבוּ [r] זְדָקָתָא עֲבֵדוּ
לְכוֹן כִּיסֵי דְּלָא [s] בְּלִין [r] וְסִימָתָא דְּלָא [u] גָּיְזָא בִּשְׁמַיָּא אַיכַנָּא [x] דְּגַנָּבָא לָא קָרֵב וְסָסָא לָא מְחַבֵּל׃
34 אֲיכָא גֵּיר דְּאִיתֵיהּ סִימַתְכוֹן תַּמָּן [y] נֶהֱוֵא אַף לִבְּכוֹן׃ 35 נֶהֱווֹן אֲסִירִין חַצַיכוֹן [z] וּמַנְהֲרִין שַׁרְגֵיכוֹן׃
36 וְהַוּוֹ [a] דָּמְיִן לֶאֱנָשָׁא [b] דְּסַסְבִּין לְמָרְהוֹן דְּאִמְתַי [c] נֶפְנֵא מִן בֵּירְתָ [d] מֶשְׁחוּתָא דְּמָא דְּאִתָא וְנָקֵשׁ מֶחֱרָא נֶפְתְּחוּן לֵהּ׃
37 טוּבַיְהוֹן לְעַבְדָא הָנוֹן אִילֵּין דְּנְאִתֵּא מָרְהוֹן וְנֶשְׁבַּח אֱנוֹן כַּד [e] עִירִין אַמִּין אִמַּר אֱנָא לְכוֹן [f] דְּנֶאסוֹר חַצַוֹהִי
[g] וְנַסְמֶךְ אֱנוֹן וְנֶעְבַּר נְשַׁמֵּשׁ אֱנוֹן׃

38 * Et si vigilia secunda aut tertia venerit, & ita inuenerit, felices serui illi.

39 * Hoc autem scitote, si sciret dominus domus quanam vigilia venturus sit fur, vigilaret, nec sineret perfodi domum suam.

40 * Et vos igitur estote parati, quoniam qua hora non putatis, venturus est Filius hominis.

41 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine noster, nobis dicis parabolam hanc, an etiam omnibus?

42 * Dixit ei Ieschua, Quisnam est præfectus domus fidelis & sapiens, quem constituet dominus super famulitium suum, vt det demensum in tempore suo?

43 * Felix ille seruus, quem quum venerit dominus eius, inueniet ita facientem.

44 * Verè dico vobis, constituet eum super vniuersam possessionem suam.

45 * Sin autem dixerit seruus ille in corde suo, Dominus meus tardat aduentum: cœperitque percutere seruos & ancillas domini sui, & cœperit edere, bibere, & inebriari:

46 * Veniet dominus serui illius die quo non putat, & hora quam non nouit: & separabit eum, & ponet partem eius cum iis qui sunt infideles.

47 * Porrò seruus ille qui nouit voluntatem domini sui, nec se comparauit iuxta voluntatem ipsius, vapulabit multis.

48 * Is verò qui non nouit, & fecit digna plagis, vapulabit plagis paucis. Nam cuicunque multum datum est, multum repetetur ab eo: & apud quem multum depositum est, amplius reposcent ab ipsius manu.

Lectio petitionis.

49 * Ignem veni proiecturus in terram, & quid volo si iam accensus est?

50 * Sed baptismo baptizandus sum, multumque constringor quousque adimpleatur.

51 * Putatis me pacem venisse vt mittam in terram? dico vobis, minimè, sed dissidia.

52 * Posthac enim erunt quinque in domo vna dissidentes tres aduersus duos, & duo aduersus tres.

---

38 וְאִן [h] בְּמַשׁרְתָא דְתַרְתֵין אוֹ דַתְלַת נְאַתֵא וְנֶשְׁכַּח הָכַנָא טוּבַיהוֹן לְעַבְדֵא הָנוֹן׃ 39 הָדָא דִין [i] דַעוּדְאלוּ יַדַע
הֲוָא מָרֵא בַּיתָא בַּאידָא מַשׁרְתָא אָתֵא גַנָבָא [k] מֶתְעִיר הֲוָא וְלָא שָׁבֵק חֲוָא [l] דְנֶתְפְּלֵשׁ בַּיתֵהּ׃ 40 אַף אַנְתוּן הֲכִיל הֲוֵו
[m] מְטַיְבֵא דַכְּהֵי שָׁעָתָא דְלָא סָבְרִין אַנְתוּן אֲתֵא בְּרֵהּ דֶאנָשָׁא׃ 41 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרַן לְוָתַן אֲמַר אַנְתְּ לַהּ
[n] לְמַתְלָא הָנָא אוֹ אַף לְוָת כְּלָנָשׁ׃ 42 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מַנוּ כְּי אִיתַוהִי רַב בַּיתָא [a] מְהֵימְנָא וְחַכִימָא [b] דַנְקִימְיוּהִי
מָרֵהּ עַל [c] חֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ [d] דְנֶתֵּל פִּרְסָא בְּזִבְנֵהּ׃ 43 טוּבוֹהִי לַהּוֹ עַבְדָא [e] דְנַאתֵא מָרֵהּ [f] נֶשְׁכְּחִיוּהִי דְעָבֵד הָכַנָא׃
44 [g] שְׁרִירָאִיה אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַנְקִימְיוּהִי עַל כְּלֵהּ [h] קְנִינֵהּ׃ 45 אִן דִין [i] נֵאמַר עַבְדָא הַו בְּלִבֵּהּ דְמָרִי [k] מְוַחַר
לְמֵאתָא וְנֶשַׁרֵא [l] לְמָחֵא לְעַבְדֵא וְלַאמְהָתָא דְמָרֵהּ וְנֶשַׁרֵא [m] לְמֵלַעַם [n] וְלִמְשֵׁתָא [o] וְלִמְרַוָא׃

[h] נְטַר [i] וְדַע [k] עוּר [l] פְּלַשׁ [m] טַיֵב
[a] מְתַל כמו משל
[b] הֵימִן [c] קָם [d] שַׁמֵּשׁ
[e] נְתַל [f] אֲתָא [g] שְׁכַח
פירושו [a] שְׁרַר פירושו מצא
[b] קָנָא [i] אֲמַר [k] אֲחַר
[l] מְחָא [m] לְעַס [n] שְׁתָא
[o] רַוָא

38 * Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi.

38 * καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν ⓓ δοῦλοι ἐκεῖνοι.

39 * Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.

Mat. 24. d.43 Apoc. 16 c.15

39 * τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχε), ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυχῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40 * Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

40 * καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

41 * Ait autem ei Petrus, Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?

41 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;

42 * Dixit autem Dominus, Quis, putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram?

42 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;

43 * Beatus ille seruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit ita facientem.

43 * μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσῃ ποιοῦντα οὕτως.

44 * Verè dico vobis, quoniam supra omnia quæ possidet, constituet illum.

44 * ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

45 * Quòd si dixerit seruus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere seruos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari:

45 * ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι,

46 * Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet.

46 * ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47 * Ille autem seruus qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis.

47 * ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσε) πολλάς·

48 * Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commẽdauerunt multum, plus petent ab eo.

48 * ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσε) ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσε) παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

49 * Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt accendatur?

49 * πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;

50 * Baptisma autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, vsquedum perficiatur?

50 * βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ;

Mat. 10. d.34 mittere

51 * Putatis quia pacem veni †dare in terram? Non, dico vobis: sed separationem.

51 * δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.

52 * Erunt enim ex hoc, quinq; in domo vna diuisi, tres in duos, & duo in tres.

52 * ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσί, καὶ δύο ἐπὶ τρισί.

---

46 נאתא מרה דעבדא הי ביומא דלא סבר ובשעתא דלא ידע ׀ ונפלגיוהי ׀ ונסיב מנהה עם הנון דלא מהימנין׃
47 עבדא דין אינא דידע צבינה דמרה ולא טיב לה איך צבינה נבלע סגיאתא׃ 48 הודין דלא ידע ועבד מדם
דשוא למחותא נבלע סחותא זעורתא כל גיר דאתיהב לה סגי סגי נתחבע מנה ולהו דאתגעל לה סגי יתיראית
נתחבעון באידה׃ קריינא רבעותא מח
49 נורא אתית דארמא בארעא ועבא אנא אלומן כדו חבת׃ 50 ומעמודיתא אית לי דאעמד וסגי
אליץ אנא עדמא דחשחמלא׃ 51 סברין אנתון דשינא אתית דארמא בארעא אמר אנא לכון דלא אלא
פלגותא׃ 52 מן השא גיר נהוון חמשא בביתא חד דפליגין תלתא על תרין והרין על תלתא׃

פלג סם עבא בלע
פירושו נכה שוא מחא
יהב תבע געל
יתר קרא בעא
אתא רמא חבת או
חבא פירושו שרף או יקד
עמר בשלון טבל
מלא שאן פלג

53 * Siquidem diſſidebit pater aduerſus filium ſuum, & filius aduerſus patrem ſuum: mater aduerſus filiam ſuam, & filia aduerſus matrem ſuam: ſocrus aduerſus nurum ſuam, & nurus aduerſus ſocrum ſuam.

54 * Et dicebat turbis, Quando videtis nubem exorientem ab Occaſu, ſtatim dicitis, Venit pluuia: & ita fit.

55 * Quumque flantem Auſtrum, dicitis, Æſtus erit: & fit.

56 * Acceptores vultus, [perſonati,] faciem cæli & terræ noſtis diſcernere, hoc autē tempus quomodo non diiudicatis?

57 * Cur autem per voſmetipſos non iudicatis veritatem?

58 * Quum enim proficiſceris cum aduerſario tuo ad magiſtratum, interea dum es in via, da mercedem vt libereris ab eo, ne adducat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor conijciat te in carcerem.

59 * Equidem dico tibi, Non exibis illinc, vſquequo reddideris vltimum octauum.

Lectio Dominicæ ſecundæ poſt feſtum Crucis.

CAP. XIII.

1 EO autem tempore venientes quidam renunciarunt ei de Galilæis illis, quorum Pilatus miſcuerat ſanguinem cum ipſorum ſacrificiis.

2 * Et reſpondit Ieſchua ac dixit eis, Putatis hos Galilæos ſceleratiores fuiſſe omnibus Galilæis, quoniam talia paſſi ſunt?

3 * Non, dico vobis, imò verò niſi vos omnes pœnitentiam egeritis, ſimiliter peribitis.

4 * Aut illos octodecim ſuper quos cecidit turris in Siloucho, & necauit eos, putatis flagitioſiores omnibus hominibus qui degunt in Ouriſchlem?

5 * Minimè: dico autem vobis, niſi pœnitentiam egeritis omnes, itidem peribitis.

6 * Porrò dixit parabolam hanc: Ficum habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens in ea fructus, nec inuenit.

7 * Et dixit agricolæ, Ecce tres ſunt anni, ex quo venio quærens fructus in ficu iſta, nec inueni: excinde eam; quorſum terram ociоſam detinet?

---

53 נֶחְפְּלֵג גִּיר אֲבָא עַל בְּרֵה וּבְרָא עַל אֲבוּהִי אֵמָא עַל בַּרְתָּה וּבַרְתָּא עַל אֵמָּה חֲמָתָא עַל כַּלְתָּה [1]וְכַלְתָּא עַל חֲמָתָה ׃

54 וְאָמַר לְכֶנְשָׁא מָא [m]דַּחֲזַיתּוּן עֲנָנָא [n]דְּדָנְחָא מִן [o]מַעַרְבָא מֵחָדָא אָמְרִין אַנְתּוּן מָטָרָא אָתָא וְהָוֵא הָכַנָא ׃

55 וּמָא [p]דְּנָשְׁבָא [q]תֵּימָנָא אָמְרִין אַנְתּוּן [r]דְּחוּמָא הָוֵא וְהָוֵא ׃ 56 [s]נַסְבֵי בַּאפָּא פַּרְצוּפָא דְּשָׁמַיָּא וְדְארְעָא יְדְעִין

אַנְתּוּן [t]דְּתֶפְרְשִׁין [u]זַבְנָא דֵּין הָנָא אַיכַנָא לָא פָּרְשִׁין אַנְתּוּן ׃ 57 [a]לְמָנָא דֵּין מִן נַפְשָׁכוֹן לָא [v]דַּיְנִין אַנְתּוּן קוּשְׁטָא ׃

58 מָא גֵּיר [b]דְּאָזֵל אַנְתְּ עִם בְּעֵל דִּינָךְ לְוָת [c]אַרְכּוֹנָא עַד בְּאוּרְחָא אַנְתְּ [d]הַב [e]תֵּאגוּרְתָא וְתֶתְפְּרֵק מִנֵּה דִּלְמָא [f]נוֹבְלָךְ לְוָת

דַּיְנָא וְדַיְנָא [g]נַשְׁלְמָךְ [h]לְגַבָּיָא וְגַבָּיָא [i]נַרְמִיךְ בֵּית אֲסִירֵא ׃ 59 וַאמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּלָא [k]תֵּפוּק מִן תַּמָּן עַד תְּמָא

[l]דְּחֵתֵל [m]שְׁמוֹנָא אַחֲרָיָא ׃

[1] כְּלַל או כלה
[m] חֲזָא [n] דְּנַח [o] עָרַב
[p] נְשַׁב [q] יְמִן [r] חֲמָא
[s] נְסַב [t] פְּרַשׁ כמו זמן
[u] זַן [v] מִן לשון יקן
[a] אֶזַל עבראית שר
[b] יְהַב [c] אֲגַר [d] יְבַל
[e] שְׁלַם [f] גְּבָאן [g] רְמָא
[h] נְפַק [i] נְתַל כמו שמן

* Diuidentur pater in filium, & filius in patrem ſuum; mater in filiam, & filia in matrem; ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam. 53

* Dicebat autem & ad turbas, Cùm videritis nubem oriẽtem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit: & ita fit. 54

Matt. 16 a. 8

* Et cùm Auſtrum flantem, dicitis, Quia æſtus erit: & fit. 55

* Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? 56

* Quid autem & à vobiſipſis non iudicatis quod iuſtum eſt? 57

* Cùm autem vadis cum aduerſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo; ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. 58

Mat. 5. d 25

* Dico tibi, Non exies indè, donec etiam nouiſſimum minutum reddas. 59

53 * διαμερισθήσ(ε)ται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

54 * ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται· καὶ γίνε(ται) οὕτω.

55 * καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται· καὶ γίνεται.

56 * ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;

57 * τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 * ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε τῷ πράκτορι παραδῷ, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς φυλακήν.

59 * λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

CAP. XIII.

ADerant autem quidam ipſo in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, A quorũ ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum. 1

*Et reſpõdens dixit illis, Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt? 2

* Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiã habueritis, omnes ſimiliter peribitis. 3

* Sicut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter B omnes homines habitantes in Ieruſalẽ? 4

*Non, dico vobis: ſed ſi non pœnitentiã habueritis, omnes ſimiliter peribitis. 5

*Dicebat autem hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. 6

*Dixit autem ad cultorem vineę, Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam: vt quid etiam terram occupat? 7

ιγ'.

1 * Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλᾶτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

2 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι, ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα πεπόνθασιν;

3 * οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.

4 * ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωάμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἰερουσαλήμ;

5 * οὐχί, λέγω ὑμῖν. ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.

6 * ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν, συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.

7 * εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;

---

1 בְּהַהוּא זִמְנָא קְרִיבוּ תַּמָּן גְּלִילָאֵי דְּדָמָא דְּפִלָטוֹס מְזַג עִם דִּבְחֵיהוֹן׃ 2 וְעָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּהָנוֹן גְּלִילָאֵי חַסְיָין הֲווֹ יַתִּיר מִן כָּל אֱנָשָׁא דִּשְׁרַן בִּירוּשְׁלֵם׃ 3 לָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּאַף כֻּלְכוֹן אִן לָא תְּתוּבוּן תְּכָנָא תֵּאבְדוּן׃ 4 אוֹ הָנוֹן תְּמָנְתַּעְסַר דְּנָפַל עֲלֵיהוֹן מַגְדְּלָא בְּשִׁילוֹחָא וְקַטֵּל אִנּוּן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּחַסְיִין הֲווֹ יַתִּיר מִן כָּל בְּנֵינָשָׁא דְּעַמְּרִין בִּאוּרְשְׁלֵם׃ 5 לָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּאַן לָא תְּתוּבוּן כֻּלְכוֹן אֲכְוָהֲהוֹן תֵּאבְדוּן׃ 6 וְאָמַר מַתְלָא הָנָא תְּתָא אִיתָהּ דַּאֲנָשׁ דְּנָצִיבָא בְּכַרְמֵהּ וְאָתָא בָּעָא בָהּ פֵּארָא וְלָא אַשְׁכַּח׃ 7 וְאָמַר לְפַלָּחָא הָא תְּלָת שְׁנִין אָתֵא אֲנָא בָּעֵא אֲנָא פֵּארָא בְּתָתָא הָדָא וְלָא מַשְׁכַּח אֲנָא פְּסוֹקֵיהּ לְמָנָא מְבַטְּלָא אַרְעָא׃

[a] וְרַח כמו זכת [b] חֲטָא [c] תֵּב [d] אֲבַד [e] גְּרַל [f] שְׁלַח [g] עָמַר פירושו יושב [h] מְתַל כמו משל [i] נְצַב [k] שְׁכַח [l] בְּלַח [m] פְּסַק [n] בְּטַל

8 * Dixit ei agricola, Domine mi, dimitte eam & hoc anno, vsquequo excoluero eam,
9 ac stercorauero: * Et si ediderit fructus, dimittes: sin minus, cur viueret? excindes eam.

Lectio ad vesperas hebdomadis v. Ieiunij.

10 * Quum autem doceret in Sabbatho in
11 vna ex Synagogis, * Erat illic mulier habens spiritum inualetudinis ab annis octodecim, & incuruata erat, nec poterat omninò ex-
12 tendi. * Viditque eam Ieschua: & eam aduocauit, ac dixit ei, Mulier, absoluta es ab inualetudine tua.
13 * Et imposuit ei manum suam, & illico erecta est: & glorificauit Deum.
14 * Respondit autem princeps Synagogæ cùm excanduisset, quòd sanasset Sabbatho Ieschua: & ait turbis, Sex sunt dies quibus oportet operari, in his venite sanitatem recepturi, & non in die Sabbathi.
15 * Ieschua verò respondit & dixit ei, Acceptor vultus [personate] vnusquisque vestrũ Sabbatho, nonne soluit bouem suum aut asinum suum à præsepi, & abit aquatum?
16 * Hanc autem, quæ est filia Abrohom, & quam vinxerat criminator [diabolus] iam ab octodecim annis, non oportuit solui ab isto vinculo die Sabbathi?
17 * Quumque hæc diceret, pudore suffusi sunt ij omnes qui adstabant ex aduerso eius. totus verò populus gaudebat super omnibus miraculis quæ fiebant per manum ipsius.
18 * Porrò dicebat Ieschua, Cuinam simile est regnum Dei, & cuinam assimilabo illud?
19 * Simile est grano synapi, quod acceptum vir proiecit in hortum suum, & creuit, euasitque in arborem magnam; & volatile cæli nidificauit in eius ramis.
20 * Rursum dixit Ieschua, Cuinam simile est regnum Dei?
21 * Simile est fermento quod acceptum mulier abdidit in farinæ satis tribus, donec tota fermentetur.
22 * Cæterùm peragrabat per pagos & vrbes, dum doceret ac proficisceretur ad Ourischlem.

---

8 אֲמַר לֵהּ פַּלָּחָא מָרִי שְׁבוֹקֵיהּ אַף הָדָא שַׁנְתָּא עַד אֲפְלִיחָהּ וַאזְבְלִיהּ ׃ 9 וְאַן עָבְדָה פֵּארָא וְאַן לָא לְמָא תֵּחֵי
חָפְסְקִיהּ ׃ קְרַנְיָא דְּרַמְשָׁא דְּשַׁבְּתָא דֵּה דְּצוֹמָא מז
10 כַּד דַּיִן מַלֵּף יֵשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בַּחֲדָא מִן כְּנוּשְׁתָּא ׃ 11 אִיתַ הֲוָת תַּמָּן אִנְתְּתָא דְּאִיתַ הֲוָת לַהּ רוּחָא דְּכוּרְהָנָא שְׁנִין
חְמָנְעֶסְרֵא וְכַפִּיפָא הֲוָת וְלָא מָשְׁכְּחָא הֲוָת דְּתֶתְפְּשְׁטִי לְגַמָּר ׃ 12 חֲזָהּ דַּיִן יֵשׁוּעַ וְקָרְהָ וְאָמַר לַהּ אִנְתְּהָא שְׁרִיתִי מִן
כּוּרְהָנְכִי ׃ 13 וְשָׂם אִידֵהּ עֲלַיהָ וּמֵחֲרָא אֶתְפְּשְׁטַת וְשַׁבְּחַת לַאלָהָא ׃ 14 עָנָא דַּיִן רַב כְּנוּשְׁתָּא כַּד מֶתְחַמַּת עַל
דַּאסִי בְשַׁבְּתָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְכֻנְשָׁא שְׁתָּא אֱנוּן יוֹמִין דַּבְּהוֹן הַיְיהוֹן וְלָא בְּהוֹן הַיְיהוֹן וְלָא בְיוֹמָא
דְשַׁבְּתָא ׃ 15 יֵשׁוּעַ דַּיִן עָנָא וְאָמַר לֵהּ נָסֵב בַּאפֵּא חַד חַד מָנְכוֹן בְּשַׁבְּתָא לָא שָׁרֵא תּוֹרֵהּ אוֹ חֲמָרֵהּ מִן אוּרְיָא

---

[a] שְׁבַק [b] פְּלַח
[c] זִבֵּל [d] עֲבַר [e] חְיָא [f] חְרָא
[g] צָם [h] אִלֵּף [i] כְּנַשׁ [k] בְּרַח
[l] כְּפַף [m] פְּשַׁט כמו׳ לגמרי
[n] חְזָא [o] קְלָא [p] שְׁרָא
[q] שְׁבַח [r] חֲמַת כמו׳ חמה או חמם
[s] אֶסָא פירוש שש [t] פְּלַח
[u] אִתָּא פירוש שורד

8 * At ille respondens dixit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora.

9 * Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. C

10 * Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbathis:

11 * Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

12 * Quam cùm videret Iesus, vocauit eam ad se, & ait illi, Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

13 * Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.

14 * Respõdens autem Archisynagogus, indignans quia Sabbatho curasset Iesus, dicebat turbæ, Sex dies sunt in quibus oportet operari. in his ergo venite, & curamini; & non in die Sabbathi.

15 * Respondens autem ad illum Dominus, dixit Hypocritæ, vnusquisque vestrum Sabbatho non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adaquare?

16 * Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit Satanas, ecce, decem & octo annis, non oportuit solui à vinculo isto die Sabbathi?

17 * Et hæc cùm diceret, erubescebant omnes aduersarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuersis quæ gloriosè fiebant ab eo.

Mat. 13. d. 31 Mar. 4. c. 30

18 * Dicebat ergo, Cui simile est regnũ Dei, & cui simile æstimabo illud?

19 * Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & creuit: & factum est in arborem magnam, & volucres cæli requieuerunt in ramis eius.

20 * Et iterùm dixit, Cui simile æstimabo regnum Dei?

Mat. 13. c. 33

21 * Simile est fermẽto, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum. F

22 * Et ibat per ciuitates & castella docẽs, & iter faciens in Ierusalem.

8 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κόπρια,

9 * κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

10 * Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι·

11 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἣ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.

12 * ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.

13 * καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνορθώθη· καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.

14 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεραπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.

15 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;

16 * ταύτην δὲ θυγατέρα ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

17 * καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

18 * ἔλεγε δὲ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19 * ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὐξήσε. Ϲ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, Ϲ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

20 * Ϲ πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;

21 * ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

22 * καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, Ϲ πορείαν ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ.

---

16 הָדָא דֵּין דִּבְרָהָה הִי דַּאבְרָהָם ᵛ אֲסִרַה ᶻ אֶכְלַקְרָצָא הָא תְּמָנְעֲסַרָא שְׁנִין לָא וְלָא חֲוָא ᵃ דְּתֶשְׁתְּרָא
מִן הָנָא אֶסוּרְיָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא ׃ 17 וְכַד הֲלֵין אֲמַר הֲוָא ᵇ בָּהֲתִין הֲווֹ כְּלְהוֹן אֵילֵין ᶜ דְּקָיְמִין הֲוֵו לְקוּבְלֵהּ וְכָלְהוֹן
עַמָּא הָדֵא הֲוָא בְּכְלְהֵין ᵈ תְּמִיהָתָא ᵉ דְּהַוְיָן הֲוֵי בְּאִידֵהּ ׃ 18 אֲמַר הֲוָא דֵּין יֵשׁוּעַ לְמָנָא ᶠ דָּמְיָא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא
וְלְמָנָא אֲדַמְיֵהּ ׃ 19 דָּמְיָא לַפְּרְדָּא דְּחַרְדְּלָא הִי דְּנָסַב גַּבְרָא ᵍ אַרְמָיֵהּ ʰ בְּגִנְּתֵהּ ⁱ וְרָבָת וַהֲוָת אִילָנָא רַבָּא ᵏ וּפָרַחְתָּא
דְּשְׁמַיָּא ˡ אַקְנַת בְּסוֹכְיֵהּ ׃ 20 תּוּב אֲמַר יֵשׁוּעַ לְמָנָא אֲדַמְיֵהּ לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ 21 דָּמְיָא לַחְמִירָא הַוּ
ᵐ דְּנְסְבַת אִנְּתָא ⁿ טְמַרַה בְּקִמְחָא דְּחִלַּת סָאִין עַדְמָא דְּכְלֵהּ ° חֲמַע ׃ 22 ᵖ וְרֵהָא הֲוָא בְּקוּרְיָא וּבְמְדִינָתָא כַּד
מַלֵּף וְאָזַל לְאוּרְשְׁלֵם ׃

ˣ שְׁקָא
ʸ אֲסַר ᶻ פירושו מלשון
ᵃ שְׁרָא ᵇ בְּהַת כמו בוש
ᶜ קָם ᵈ תְּמַה ᵉ חֲוָא
ᶠ דְּמָא ᵍ רְמָא ʰ גִּנְּן
ⁱ רְבָא ᵏ פְּרַח ˡ קִנְּן
ᵐ נְסַב ⁿ טְמַר
° כמו חמץ ᵖ וְרֵא

Lectio in commemorationem Iustorum & Patrum.

23 * Interrogauit autem eum quidam, Num pauci sint illi qui seruentur? Jeschua verò dixit eis:

24 * Contendite intrare per portam angustã: siquidem dico vobis, multi studebunt intrare, nec poterunt.

25 * Ex qua hora surrexerit dominus domus, & occluserit ostium, & eritis stantes foris & pulsantes ad ostium, & cœperitis dicere, Domine noster, domine noster, aperi nobis. tum is respondebit & inquiet, Dico vobis, non noui vnde vos sitis.

26 * Et incipietis dicere, Coram te comedimus & bibimus, & in plateis nostris docuisti.

27 * Et dicet vobis, Non noui vnde vos sitis: discedite à me operatores mendacij.

28 * Illic erit fletus & stridor dentium, quũ videritis Abrohom, & Jschok, & Jaakoub, omnesque Prophetas in regno Dei, vos autem eiiciemini foras.

29 * Et venient ab Oriente & ab Occidente, & à Meridie, & ab Aquilone, ac discumbent in regno Dei.

30 * Et ecce sunt vltimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt vltimi.

31 * Eo ipso die accesserunt quidam ex Perischæis, & dicunt ei, Exi, abi hinc, quoniam Heroudes vult te trucidare.

32 * Dixit eis Jeschua, Ite, renunciate vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & sanationes perago hodie & cras, & tertia die consummabor.

33 * Veruntamen oportet me hodie & cras operari, & altera die iter faciam, quia fieri non potest vt Propheta pereat extra Ourischlem.

34 * Ourischlem Ourischlem trucidans Prophetas, & lapidibus obruens eos qui ad eam missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos subter alas suas, & noluistis.

35 * En relinquitur vobis domus vestra deserta. Etenim dico vobis, non videbitis me, quousque dicatis, Benedictus ille qui venit in nomine Domini.

---

[a] קְרָיָא [b] בְּרוּכְרָנָא [c] דְּכְאנָא נאבָתָא מח 23 [d] שַׁאלַה דֵין אֱנָשׁ דֵאן זְעוּרִין אֱנוּן אִילֵין דְּחָאֵין יִשׁוּעַ דֵין אֱמַר לְהוֹן׃ [e] 24 אֶתְכַּחְשׁוּ [g] לְמֵעַל בְּחַרְעָא [h] אֱלִיצָא אֱמַר אֱנָא לְכוֹן גֵּיר דְּסַגְיָאא [i] נֶבְעִין לְמֵעַל וְלָא נֶשְׁכְּחוּן׃ 25 מֶן שַׁעֲתָא [k] דְּנָקוּם מָרֵא בַּיְתָא [l] וְנֵאחוּד חַרְעָא וְתֶהֱווּן קָיְמִין לְבַר [m] וְנָקְשִׁין בְּחַרְעָא [n] וְתֵשְׁרוּן [o] לְמֵאמַר מָרַן מָרַן פְּתַח לַן [p] וְנֶעֱנֵא דוּ וְנֵאמַר אֱנָא לְכוֹן דְּלָא יְדַע אֱנָא לְכוֹן [q] אַיְמָכָא אַנְתוּן׃ 26 וְתֵשְׁרוּן לְמֵאמַר קֳדָמָיךְ [r] אֲכַלַן וְאִשְׁתַיִן וּבְשׁוּקַיִן [s] אַלַּפְתָּ׃ 27 וְנֵאמַר לְכוֹן לָא יְדַע אֱנָא לְכוֹן אַיְמָכָא אַנְתוּן [u] פְּרוּקוּ לְכוֹן מִנִּי [x] פֻּלְחֵי שׁוּקְרָא׃ 28 תַּמָּן נֶהֱוֵא [y] בְּכְיָא וְחִירָק שִׁנַּיָא כַּד [a] חֶזוּן לְאַבְרָהָם וְלִיסְחָק וְלְיַעֲקוֹב וְלְכָלְהוֹן נְבִיֵא בְּמַלְכוּתָא דַאלָהָא אַנְתוּן דֵין תֶּהֱווּן [b] מְפָקִין לְבַר׃ 29 וְנֵאתוּן מֶן [c] מַדְנְחָא וּמֶן [d] מַעַרְבָּא וּמֶן [c] תֵּימְנָא וּמֶן נַרְבָיָא [f] וְנִסְתַּמְכִין בְּמַלְכוּתָא דַאלָהָא׃

[a] קְרָא [b] דְּכַר [c] כוֹן [d] שְׁאל [e] חַיָא [f] כְּתַשׁ [g] עוֹל [h] אֲלַץ [i] בְּעָא [k] קָם [l] אֲחַד [m] נְקַשׁ [n] שְׁרָא [o] אֲמַר [p] עֲנָא [q] פִּירְשׁוּ מאן [r] אֱכַל [s] אֲלַף [t] פְּרַק [u] פְּלַח [x] בְּכָא [y] חֲרַק [a] חֲזָא [b] נְפַק [c] דְּנַח כמו זנח [d] עֲרַב [c] יְמַן [f] קְמַד

23 ‡ Ait autem illi quidam, Domine, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos:

24 ‡ Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærēt intrare, & non poterunt.

Mat. 7. b 13

25 ‡ Cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostiū, & incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicētes: Domine, aperi nobis: & respondens dicet vobis, Nescio vos vnde sitis.

Mat. 25 a. 10

26 ‡ Tunc incipietis dicere, Manducauimus coram te & bibimus, & in plateis nostris docuisti.

27 ‡ Et dicet vobis, Nescio vos, vndè sitis: discedite à me omnes operarij iniquitatis.

Mat. 7. c. 23. & 25 d. 41 Psal. 6. b. 9

28 ‡ Ibi erit fletus & stridor dentium: cùm videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 ‡ Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Austro, & accumbēt in regno Dei.

30 ‡ Et ecce sunt nouissimi qui † erunt primi; & sunt primi, qui † erunt nouissimi.

erant Mat. 19. d. 30. & 20. b. 16 Mar. 10. d. 31 erant

31 ‡ In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum, dicentes illi: Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.

32 ‡ Et ait illis, Ite, & dicite vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & sanitates G perficio hodie & cras, & tertia die consummor.

33 ‡ Veruntamen oportet me hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non capit Prophetam perire extra Ierusalem.

Mat. 23. d. 37

34 ‡ Ierusalem, Ierusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum auis nidum suum sub pennis, & noluisti?

35 ‡ Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cùm dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Inf. 19. f. 38

23 ‡ εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ σῳζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς,

24 ‡ ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

25 ‡ ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

26 ‡ τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 ‡ καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας.

28 ‡ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

29 ‡ καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

30 ‡ καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι· καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.

31 ‡ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι Ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.

32 ‡ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἀπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι·

33 ‡ πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.

34 ‡ Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

35 ‡ ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἥξῃ ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

---

30 וְהָא אִית אֲחָרְיֵא דְּקַדְמָיֵא וְאִית קַדְמָיֵא דְּנֶהְווֹן אֲחָרְיֵא׃ 31 בֵּהּ בְּהַהוּא יוֹמָא

קְרִבוּ אֱנָשָׁא מִן פְּרִישֵׁיא וַאֲמְרִין לֵהּ פּוֹק זֵל לָךְ מֶכָּא מָטָל דְּהוֹרוֹדֵס עָבֵא לְמֶקְטְלָךְ׃ 32 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ זֵלוּ אֱמַרוּ

לְתַעְלָא הָנָא דְּהָא מַפֵּק אֲנָא שְׁאַרָא וְאַסְוָתָא עָבֵד אֲנָא יַוֹמָנָא וַמְחַר וַלְיוֹמָא דְּתַלְתָּא מְשַׁחְלֵא אֲנָא׃

33 בְּרַם וָלָא לִידַיוֹמָנָא וַמְחַר אֶסְעוֹר וַלְיוֹמָא אֲחָרְנָא אֲזַל מָטָל דְּלָא מֶשְׁכְּחָא דַּנְבִיָא נְאַבַד לְבַר מִן אוּרְשְׁלֵם׃

34 אוּרְשְׁלֵם אוּרְשְׁלֵם קָטֶלַת נְבִיָא וְרָגְמַת לַאיְלִין דְּשָׁלִיחִין לָוָהּ כְּמָא זַבְנִין צְבִית לְמִכְנְשׁוּ בְּנַיכִי אֵיךְ

חַרְנָגוֹלְתָּא דְּכָנְשָׁא פַּרוּגְיָהּ תְּחִית גַּפֵּיהּ וְלָא צְבִיתוּן׃ 35 הָא מְשַׁהְבַק לְכוֹן בַּיְתְכוֹן חַרְבָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גִּיר

דְּלָא חֲזוֹנְנִי עַדְמָא דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ הַדָּאתָא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

נְפַק אֲזַל קְטַל
נְפַק אֶסָא סְלָא
טְעַר פירושו עשה
אֲבַד רְנַס
עְבָא כְּנַש
פְּרַג גְּפַף
שְׁבַק חֲזָא

Lectio Feria III. hebdomadis IIII. Ieiunij.

CAP. XIIII.

1 ET factum est, quum ingressus fuisset domum vnius ex primoribus Perischæis, vt ederet panem die Sabbathi, & ipsi obseruarent eum.

2 * Et ecce homo quidam qui congregauerat aquas [hydropicus] erat coram eo.

3 * Et respondit Ieschua, & dixit Scribis & Perischæis, Licétne Sabbatho sanare?

4 * Illi verò tacuerunt. Et prehendit eum ipse, ac sanauit eum, dimisitque.

5 * Et subdit eis, Quis est ex vobis si ceciderit filius eius aut bos eius in puteũ die Sabbathi, qui non statim hauriens educat eum?

6 * Et non poterant ei dare responsum super hac re.

7 * Dicebat autem parabolam iis qui fuerant illic inuitati, eò quòd conspiceret eos eligentes loca primorum accubituum.

8 * Quum inuitatus fueris ab aliquo ad domum conuiuij, [ad nuptias,] ne abieris accubitum primo consessu, ne fortè illic sit inuitatus aliquis te honoratior.

9 * Veniatque is qui te & eum vocauit, ac dicat tibi, Da huic locũ: & pudore suffundêris, quum assurrexeris & obtinueris alium locum.

10 * Sed quum inuitatus fueris, vade discubitum in vltimum locum, vt quum venerit is qui te vocauit, dicat tibi, Amice mi, ascende superius. & erit tibi gloria coram omnibus qui tecum discumbunt.

11 * Quoniam omnis qui extollit sese, deprimetur; & qui sese depresserit, extolletur.

12 * Porrò dixit ei qui ipsum vocauerat, Quum facis prandium aut cœnam, ne vocaueris amicos tuos, nec etiam fratres tuos aut cognatos tuos, neque vicinos tuos diuites, ne & ipsi vocent te, & fiat tibi hæc cõpensatio.

13 * Sed quum facis epulum, voca paupere s, afflictos, claudos, cæcos.

14 * Et beatus eris: quia non habent vnde tibi rependant, fiet enim tua retributio in resurrectione iustorum.

---

* קְרִינָא דְיוֹם ג בְּשַׁבָּא דְשַׁבְּתָא דד [b] דְצוֹמָא מט קְפָאלִין יד

[1] וַהֲוָא דְכַד עַל לְבַיְתָא דְחַד מִן רֵישֵׁא דְפְּרִישֵׁא [c] דְנָאכוֹל לַחְמָא בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְהִנּוּן [d] נָטְרִין חֲוֵי לֵהּ ׃

[2] וְהָא גַבְרָא חַד [e] דַּכְנִישׁ הֲוָא מַיָּא אִיתַי הֲוָא קֳדָמוֹהִי ׃ [3] וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְסָפְרֵא וְלַפְּרִישֵׁא דֵּאִן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא [f] לְמַאסָיוּ ׃ [4] וְהִנּוּן [g] שְׁתִקוּ [h] וְאַחֲדֵהּ הוּ וְאַסְיֵהּ [i] וְשַׁרְיֵהּ׃ [5] וְאָמַר לְהוֹן מַנוּ מִנְכוֹן [k] דְּנָפֵל בְּרֵהּ אוֹ תּוֹרֵהּ [l] בְּבְרָא בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְלָא סְחָרָא [m] דְלָא [n] מַסֵּק לֵהּ ׃ [6] וְלָא אֶשְׁכַּחוּ [o] לְמֶחַל לֵהּ פִּתְגָמָא עַל הָדָא ׃

[7] וַאֲמַר הֲוָא מַהְלָא לְוָתְהוֹן הִנּוּן [p] דְּמִזְמְנִין תַּמָּן עַל דְּחָזָא הֲוָא לְהוֹן [q] דְּמִגַּבְּיִן דּוּכְיָתָא דְּרִישׁ מְסָבָא ׃ [8] אֲמַתַּי [r] דְמָזְמַנָּךְ אֱנָשׁ לְבֵית [s] מָהְלָא לְוָתֵהּ

CAP. XIIII.

ET factum est, cùm intrasset Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum Sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum.

* Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

* Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Pharisæos, dicens, Si licet Sabbatho curare?

* At illi tacuerunt. ipse verò apprehensum sanauit eum: ac dimisit.

* Et respondens ad illos, dixit, Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die Sabbathi?

* Et non poterant ad hæc respondere illi.

& * Dicebat autem †ad inuitatos parabolam, intẽdens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

* Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo:

* Et veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere.

* Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco: vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi, Amice, Pro. 25. a.7 ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.

* Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

* Dicebat autem & ei qui se inuitauerat, Cùm facis prandium aut cœnam, Mat. 23. b.12 Inf. 18. c.14 Tob. 4. b.7 Pro. 3. a.9 noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites, ne fortè & ipsi te reinuitent, & fiat tibi retributio.

* Sed cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos;

* Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

ιδ'.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων Σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.

2 * καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

3 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους, λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ Σαββάτῳ θεραπεύειν;

4 * Οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν, καὶ ἀπέλυσε.

5 * καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀναστήσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου;

6 * καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

7 * Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς,

8 * ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ,

9 * καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

10 * ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

11 * ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

12 * Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μή ποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

13 * ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλούς.

14 * καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

---

[a] וְנֵאתָא הַו מַן דְּלָךְ וְלֵה קָרָא וְנֵאמַר לָךְ זְהַב וּוּכְתָא לְהָנָא [b] וְחֵבְרַהּ תַּכַּד [c] קָאֵם אֲנָשׁ וְאָחֵד אֲנָשׁ דּוּכְתָא אֲחָרִיתָא ׃
10 אֶלָּא מָא דְּאִזְדַּמַּנְתָּ [c] זֵל אֶסְתַּמֵּךְ לָךְ בְּחָרְתָא דְּמָא דְּאָתָא הַו [d] דַּקְרָךְ נֵאמַר לָךְ רַחְמִי [e] אֶתְעֲלָא לְעֵל וֵאסְתַּמֵּךְ
וְתֶהֱוֵא לָךְ [f] חֶשְׁבוּחְתָא קֳדָם כָּלְהוֹן דַּסְמִיכִין עִמָּךְ ׃ 11 [g] מֶטֻל דְּכָל [g] דַּנְרִים נַפְשֵׁהּ [h] נֶהְמַכָּךְ וְכָל דְּנַמֵּךְ נַפְשֵׁהּ
נֶתְחָרִים ׃ 12 אֵמַר דֵּין לֵהּ [i] דַּקְרִיהִי מָא דְּעָבֵד אֲנָתְ [k] שָׁרוּתָא אוֹ [l] חֶשְׁמִיתָא לָא תֶהֱוֵא קָרֵא רַחֲמָיךְ אַף לָא אֲחָיךְ
אוֹ אַחְיָנָיךְ וְלָא [m] שְׁבֵנָיךְ עֲתִירָא דְּלָמָא אַף הִנּוֹן [n] נָקְרוּנָךְ וְנֶהֱוֵא לָךְ [o] פּוּרְעָנָא הָנָא ׃ 13 אֶלָּא מָא דְּעָבֵד אֲנָתְ
[p] קוּבְלָא קְרִי לְמִסְכְּנֵא [q] סְגִיפָא [r] חֲגִיסָא [s] סְמָיָא ׃ 14 וְטוּבָיךְ דְּלֵית לְהוֹן דְּנַפְרְעוּנָךְ נֶהֱוֵא גֵּיר פּוּרְעָנָךְ [t] בְּקִימָא
דְּזַדִּיקָא ׃

[y] הוא משתה ערב
[z] אֶתָא [a] יְהַב [b] בְּהַת [c] קָם [d] אֲזַל [e] קְרָא [f] עֲלָא [g] שְׁבַח [h] רַם [i] מְכַךְ [k] קְרָא [l] שְׁרָא
[m] שְׁכֵב פירושו שכן [n] קְרָא [o] פְּרַע [p] קְבַל [q] סְנַף [r] חֲנַם [s] סְמָא [t] קָם

15 * Hæc autem quum audisset quidam ex iis qui discumbebant, dixit ei, Beatus ille qui comedet panem in regno Dei.

16 * Dixit ei Ieschua, Vir quidam fecit cœnam magnam, & conuocauit multos.

17 * Misitque seruum suum tempore cœnæ, vt diceret iis qui conuocati erant, Ecce omnia parata sunt vobis; venite.

18 * Et cœperunt ab vno omnes se excusare. Dixit ei primus, Villam emi, & constringor exire eam visurus: peto à te, concede mihi vt sim excusatus.

19 * Alter dixit, Quinque iuga boum emi, & vado probatum eos. peto à te, concede mihi vt sim excusatus.

20 * Alius dixit, Vxorem duxi, & propterea non possum venire.

21 * Venit itaque seruus ille, & hæc renuntiauit Domino suo. Tunc excanduit dominus domus, dixitque seruo suo, Exi citò in plateas & vicos vrbis, hucque introducito paupere s & dolore affectos, claudosque & cæcos.

22 * Et ait seruus, Domine mi, factum est vt præcepisti, & adhuc est locus.

23 * Et dixit dominus seruo suo, Exi in vias & sepes, & coge intrare, vt impleatur domus mea.

24 * Dico enim vobis, ne vnum quidem ex iis hominibus qui vocati fuerant, gustaturum ex cœna mea.

Lectio commemoratione Monachorum.

25 * Quumque iter facerent cum eo cœtus multi, conuersus dixit eis:

26 * Qui venit ad me, & non odit patrem suum & matrem suam, & fratres suos & sorores suas, & vxorem suam & liberos suos, atque adeò animam suam, discipulus mihi esse non potest.

27 * Et qui non baiulat crucem suam, & post me venit, discipulus mihi non potest esse.

28 * Quis enim ex vobis velit ædificare turrim, quin prius sedens cõputet sumptus suos, an habeat vnde perficiat eam?

29 * Ne quum posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes spectatores illudant ei:

---

15 בַּר שְׁמַע דֵּין חַר מִן הָנוּן [a] דַּסְמִיכִין הֲלֵין אֲמַר לֵהּ [b] טוּבַוהִי לְמַן [c] דְּנֵאכוֹל לַחְמָא בְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃

16 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַר עָבַד [d] חֲשָׁמִיתָא רַבְּתָא וְקָרָא לְסַגִּיאָא ׃ 17 וְשַׁדַּר עַבְדֵּהּ [e] בְּעִדָּנָא דַּחֲשָׁמִיתָא [f] דְּנֵאמַר לַאילֵּין [h] דְּקָרִיזְהָא כְּלֹמְדִם [i] מְטַיַּב לְכוֹן [k] הַו ׃ 18 [l] וְשָׁרִיו מִן חַד כְּלְהוֹן [m] לְמִשְׁתָּאלוּ אֲמַר לֵהּ קַדְמָיָא קְרִיתָא [n] זָבְנֵת וְאִלֵּיץ אֲנָא [p] דְּאפּוֹק [q] אֶחֱזִיהּ [r] בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ [s] שְׁבוּקְנִי דְּמִשְׁתָּאל אֲנָא ׃ 19 אָחֳרָנָא אֲמַר חַמְשָׁא [t] זוּגִין תּוֹרֵא זָבְנֵת [u] וְאָזֵל אֲנָא [x] דְּאבְקָא אִנּוּן בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ שְׁבוּקְנִי דְּמִשְׁתָּאל אֲנָא ׃ 20 אָחֳרָנָא אֲמַר אִנְתְּתָא [y] נְסֵבֵת וּמִטַּל הָדָא לָא [z] מֶשְׁכַּח אֲנָא [a] דְּאתֵא ׃ 21 וְאֵתָא הַו עַבְדָּא וְאֲמַר לְמָרֵהּ הֲלֵין הֵידֵין [b] רְגֵז מָרֵא בַּיְתָא וְאֲמַר לְעַבְדֵּהּ [c] פּוֹק [d] בַּעֲנַל לְשׁוּקָא וְלִבְרְיָתָא דַּמְרִינְתָא וְאֵעֵל לָכָא לְמִסְכְּנֵא וְלִמְכָאבֵא וְלִמְחַגְּרֵא וְלַעֲוִירֵא ׃

[a] סְמַךְ [b] טוב [c] אֵכַל
[d] פירושו משתה ערב
[e] סְגָא פירושו זמן או עת
[f] אֲמַר [h] קְרָא [i] טַיֵּב
[k] אִתָּא [l] שְׁרָא [m] שְׁאַל
[n] זְבַן [o] אֵרַץ [p] נְפַק
[q] חֲזָא [r] בְּעָא [s] שְׁבַק
[t] זוּג [u] אֲזַל [x] בְּקָא [y] נְסַב
[z] שְׁכַח [a] אֲתָא [b] רְגַז [c] נְפַק
[d] פירושו פתאם

15 * Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi, Beatus qui D manducat panem in regno Dei.

15 * ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

16 * At ipſe dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.

16 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς·

Mat. 22. a.2 Apo. 19. b.9

17 * Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata ſunt omnia.

17 * καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα.

18 * Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei, Villã emi, & neceſſe habeo exire & videre illam. rogo te, habe me excuſatum.

18 * καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.

19 * Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. rogo te, habe me E excuſatum.

19 * καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον·

20 * Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideò non poſſum venire.

20 * καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

21 * Et reuerſus ſeruus, nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo, Exi citò in plateas & vicos ciuitatis; & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

21 * καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἀναπήρους, καὶ τυφλοὺς, καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

22 * Et ait ſeruus, Domine, factum eſt vt imperaſti: & adhuc locus eſt.

22 * καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

23 * Et ait Dominus ſeruo, Exi in vias & ſepes: & compelle intrare, vt impleatur domus mea.

23 * καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

24 * Dico autem vobis, quia nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

24 * λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

25 * Ibant autem turbæ multæ cum eo: & conuerſus dixit ad illos:

25 * Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς·

Mat. 10. d.37

26 * Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

26 * εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Mat. 10. d.30. & 16.d.24. Mar. 8.d 34

27 * Et qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſ- F cipulus.

27 * καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

28 * Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nõne prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum:

28 * τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν,

29 * Ne poſtquam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei:

29 * ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ.

---

[a] פְּקַד בלשון זה [b] לְמַד [c] עֶבֶד [d] בָּנָא [e] גְּבַל [f] נָפַק [g] שְׁלַם [h] חָוָא [i] בְּזַח

[l] דַּפְקוּתָ [m] פּוֹק [n] נְפַק [o] אִלֵּץ [p] עוֹל [q] מְלָא [r] קְרָא כמן [s] טְעַם [t] קְרָא [u] דְּכַר זכר [v] דּוּר [w] בְּנָא [x] סְנָא

22 וְאָמַר עַבְדָּא מָרִי הֲוָא אֲמִיר דַּפְקוּתָ וְהוֹבִ אִיתַ אַתְרָא׃ 23 וְאָמַר מָרָא לְעַבְדֵהּ פּוֹק לְאוּרְחָתָא וְלָבִירָ
מְסִיגָא וְאִלּוּץ דְּנַעֲלוּן דְּנָתְמְלָא בַיְתִי׃ 24 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּחַד מִן הָנוֹן אֱנָשָׁא דְּקָרִין הָווֹ לָא טְעַמוּן
מִן חֲשָׁמְיתִי׃

25 וְכַד אָזְלִין הָווֹ עִמֵּהּ כְּנִשָּׁא סַגִיאָא וְאִתְפְּנִי וְאָמַר לְהוֹן׃ 26 מַן דַּאתֵא לְוָתִי וְלָא סָנֵא לַאבוּהִי וְלֵאמֵהּ וְלַאחוּהִי
וְלַאחָוָתֵהּ וְלָאנְתְּתֵהּ וְלִבְנוֹהִי וְאַף לְנַפְשֵׁהּ לָא מְשַׁבַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃ 27 וּמַן דְּלָא שָׁקֵל צְלִיבֵהּ וַאתָא בָּתְרִי
לָא מְשַׁבַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃ 28 מַנוּ גֵיר מִנְכוֹן דְּצָבֵא דְּנִבְנֵא מִגְדְּלָא וְלָא לוּקְדַם יְתֵב חָשֵׁב נְפָקָתֵהּ אִן אִית
לֵהּ לְמַשְׁלְמוּתֵהּ׃ 29 דְּלָא כַד נְסִים שְׁתֵאסְתָא וְלָא נָשְׁבַח לְמַשְׁלְמוּ כֻּל דְּחָזִין נָהֲווֹן מְבַזְחִין בֵּהּ׃

30 * Dicantque, Homo iste cœpit ædificare, & non potuit perficere.

31 * Aut quis rex proficiscens vt bello decernat cum rege socio suo, non prius cogitet num possit cum decem millibus occurrere ei, qui venit aduersus ipsum cũ viginti millibus?

32 * Sin minus, dum adhuc est procul ab eo, mittit caduceatores, & expostulat pacem.

33 * Ita quisquis ex vobis non relinquit omnem possessionem suam, non potest mihi esse discipulus.

34 * Bonus est sal: si verò & ipse sal insipidus fuerit factus, quo salietur?

35 * Neque in terram, neque in sterquilinium abit: foras eum abijciunt. Cui sunt aures ad audiendum, audiat.

CAP. XV.

1 Accedebant autem ad eum Publicani & peccatores, vt ipsum audirent.

2 * Et Scribæ ac Perischæi murmurabant, & dicebant, Iste peccatores suscipit, & cum eis esitat.

3 * Et dixit eis Ieschua hanc parabolam:

4 * Quis est vir ex vobis, habens centum oues, & perdiderit vnam ex illis, qui non relinquat nonaginta nouem in deserto, & proficiscatur quæsiturus eam quæ periit, vsquedum inuenerit eam?

5 * Quumque inuenit eam, lætatur, &
6 baiulat eam super humeros suos: * Venitque domum suam, & conuocat amicos suos & vicinos suos, et ait illis, Gaudete mecũ, quippe qui inuenerim ouem meam quæ perierat.

7 * Dico vobis ita fore gaudium in cælo super vno peccatore qui pœniteat, maius quàm super nonaginta nouem iustis, qui non egent pœnitentia.

8 * Aut quænam est mulier habens decem zuzim, [drachmas] & perdiderit vnam ex illis, quæ non accendat lucernam, & scopet domum, quæratque sibi accuratissimè, vsquequo inuenerit eam?

9 * At quum inuenit eam, conuocat amicas & vicinas suas, & ait illis, Lætamini mecum, quippe quæ inuenerim drachmam meã, quæ perdita fuerat.

10 * Dico vobis, ita fore gaudium coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitente.

---

30 וְאָמְרִין דְּהָנָא גַּבְרָא שָׁרִי [d] לְמִבְנָא וְלָא אֵשְׁכַּח לַמְשַׁלְמוּ׃ 31 אוֹ מַנּוּ מַלְכָּא דְּאָזַל לְקָרָבָא [e] לְמֶהְבַּשּׁוּ עִם
מַלְכָּא חַבְרֵהּ וְלָא לוּקְדָּם [f] מֶחְרַע וְאִן מֶשְׁכַּח בְּעֶסְרָא אַלְפִין [g] לְמֵאתָא עַלְוֹהִי בְּעֶסְרִין אַלְפִין׃
32 וְאִן דֵּין לָא עַד הוּ רַחִיק מַנֵּהּ מְשַׁדַּר [h] אִיזְגֻּדָא [i] וּבָעֵא עַל שְׁלָמָא׃ 33 הָכְנָא כָּל אֱנָשׁ מֶנְכוֹן דְּלָא שָׁבֵק כֻּלֵּהּ
[k] קְנְיָנֵהּ לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי [l] תַּלְמִידָא׃ 34 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אִן דֵּין אַף מֶלְחָא [m] חֲפִכָה בְּמָנָא [n] הֶתְמְלַח׃
35 לָא לַאַרְעָא וְלָא לְזִבְלָא אָזְלָא לְבַר [o] שָׁדִין לָהּ מֶן דְּאִית לֵהּ אָדְנָא [p] דְּנִשְׁמַע נִשְׁמַע׃ קפלאון טו

1 [q] מֶטְקַרְבִין הֲווּ דֵּין לְוָתֵהּ מָכְסֵא [r] וְחַטָּיֵא [s] דְּנִשְׁמְעוּנֵיהִי׃ 2 וְסָפְרָא וַפְּרִישֵׁא [t] רָטְנִין הֲווּ וְאָמְרִין הָנָא לְחַטָּיֵא
מְקַבֵּל [u] וְאָכֵל עִמְּהוֹן׃ 3 וְאָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ [x] מַתְלָא הָנָא׃ 4 מַנּוּ מָנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ מְאָא [y] עָרְבִין וְאִן

[d] בְּנָא כְּתַשׁ פְּרוּשׁוּ בְּלַחַם
[e] רָעָא [f] אֲרַע [g] פירשו חשמנים או מלכים
[h] בְּעָא [i] קְנָא [k] לְמַד
[l] פְּכָה [m] מְלַח [n] שְׂרָא
[o] עִבְרִית אוֹנִים
[p] שְׁמַע [q] קְרַב [r] חֲטָא
[s] שְׁמַע [t] רְשַׁן [u] אֲכַל
[x] מְתַל בְּמוֹ מָשָׁל
[y] פְּרוּשׁוּ צאן

30 * Dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?

31 * Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens G prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?

32 * Alioquin adhuc illo longè agẽte, legationẽ mittens, rogat ea quę pacis sunt.

33 * Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

34 * Bonum est sal. Si autem sal euanuerit, in quo condietur? Mat.5.b 13 Mar.9.g. 50

35 * Neque in terram, neque in sterquilinium vtile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

1 ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, vt audirẽt illũ. A

2 * Et murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3 * Et ait ad illos parabolam istam, di-

4 cens: * Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eam? Mat. 18. b.12

5 * Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens:

6 * Et veniens domum, conuocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratula- B mini mihi, quia inueni ouẽ meam quæ perierat.

7 * Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiã agente, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia.

8 * Aut quæ mulier habens drachmas decem: si perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter, donec inueniat†? eam

9 * Et cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas, dicens, Congratulamini mihi, quia inueni drachmã quam perdideram.

10 * Ita, dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.

30 * λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;

31 * ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύσεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν;

32 * εἰ δὲ μήγε, ἔτι πόρρω αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

33 * οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

34 * καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

35 * οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

ιέ.

1 * Ησαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀκούειν αὐτοῦ.

2 * καὶ διεγόγγυζον οἵ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

3 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων,

4 * τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό.

5 * καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων·

6 * καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας; λέγων αὐτοῖς, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

7 * λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

8 * ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως οὗ εὕρῃ·

9 * καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας; λέγουσα, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.

10 * οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

---

a אֲבַד b כמו מרפר שְׁכַח c חַדָא d אִתָא e קְרָא f רַחֵם g שְׁבַב פירוש שכן h חֲדָא i אֲבַד k תָּב כמו שוב l בְּעָא m הַב

n זה חוא רבע שקל כסף o אֲבַד p נְהַר q חֲמָא כמו חמם עבראית שאטא r בְּעָא בְּטֵל בהשחדלת

s נְאַבַד חַד מִנְּהוֹן לָא שָׁבַק תִּשְׁעִין וְתִשְׁעָא t בְּרַבְרָא וְאָזֵל בָּעָא לְהַוֵּי דְאַבַד עַדְמָא u וְכַנְשְׁפְחִיוּהִי ; 5 וּמָא דְאַשְׁכְּחֵה

v חֲדָא וְשָׁקֵל לֵה עַל כַּתְפָּתֵה ; 6 וַאֲתָא לְבֵיתֵה w וְקָרֵא x לְרַחֲמוֹהִי y וְלִשְׁבֵנְוֹהִי z וְאָמַר לְהוֹן a חֲדוּ עִמִי דְאַשְׁכְּחֵת

עָרְבִי דַאֲבִיד חֲוָא ; 7 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָכְנָא תֶּהֱוֵא חֲדוּתָא בִּשְׁמַיָא עַל חַד חַטָאָא b דְּתָאֵב או עַל תִּשְׁעִין וְתִשְׁעָא

זַדִּיקִין דְּלָא c מְתְבָּעֵי לְהוֹן d תִּיבוּתָא ; 8 או אֵידָא הִי אִנְתְּתָא דְאִית לָהּ עֶסְרָא e זוּזִין f וְתָּבִד חַד מִנְּהוֹן וְלָא

g מְנַהֲרָא שְׁרָגָא h וְחָמָא בַּיתָא i וּבָעְיָא לָהּ j בְּטֵילָאִית עַדְמָא דְתָּשְׁכְּחִיוּהִי ; 9 וּמָא דְאַשְׁכַּחֵה קָרֵיָא לְרַחֲמָתֵה

וְלִשְׁבֵנְוֹהִי וְאָמְרָא לְהֵין חֲדֵין עִמִי דְאַשְׁכַּחֵת זוּזִי דַאֲבִיד חֲוָא ; 10 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָכְנָא תֶּהֱוֵא חֲדוּתָא קֳדָם

מַלְאֲכְוֹהִי דַאלָהָא עַל חַד חַטָאָא דְתָאֵב ;

Ad veſperas Feria quinta hebdomadis præcedentis Ieiunium.

11 * *Et dicebat eis rurſum Ieſchua, Vir quidam habebat filios duos:* 12 * *Et dixit ei filius eius minor natu, Pater mi, da mihi partem quæ mihi contingit ex domo tua. Diuiſit itaque eis poſſeſſionem ſuam.*

13 * *Paucis autem pòſt diebus collegit filius ille minor quæcunque ad ſe peruenerant, & profectus eſt in regionem longinquam; et illic dilapidauit ſubſtantiam ſuam dum profusè* 14 *viueret.* * *Quumque conſumpſiſſet quicquid habebat, fuit fames magna in regione illa, & cœpit egere.*

15 * *Abiens itaque ſeſe adiunxit vni ex filiis ciuitatis* [ciuibus] *regionis illius; & ille miſit eum in villam, vt paſceret ſues.*

16 * *Et concupiſcebat implere ventrem ſuum ex ſiliquis illis quas edebant ſues, & nemo ei dabat.*

17 * *Quumque ad ſe rediiſſet, ait, Quot ſunt nunc mercenarij in domo patris mei, qui abundant pane; ego verò hîc fame pereo!*

18 * *Surgam, proficiſcar ad patrem meum, et dicam ei, Pater mi, peccaui in cælum, &* 19 *coram te:* * *Neque amplius ſum dignus qui vocer filius tuus: fac me vt vnum ex mercenariis tuis.*

20 * *Surgens igitur venit ad patrem ſuum. quumque adhuc longè abeſſet, vidit eum pater ipſius, & miſertus eſt eius: & accurrens incidit in collũ eius, & eum deoſculatus eſt.*

21 * *Dixit autem ei filius eius, Pater mi, peccaui in cælum, & coram te; neque ſum dignus qui vocer filius tuus.*

22 * *Dixit verò pater ipſius ſeruis ſuis, Depromite ſtolam primam, & induite eum; & ponite annulum in manum eius, & cal-*
23 *ciate eum ſoleis.* * *Et adducite, mactate bouem ſaginatum, & edamus, ac oble-*
24 *ctemur.* * *Quia iſte filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus eſt. cœperuntque oblectari.*

25 * *Ipſe autem filius eius ſenior erat in villa. quumque veniſſet et appropinquaſſet domui, audiuit vocem concentus multorum.*

26 * *Et aduocauit vnum ex pueris, & ſciſcitatus eſt ab eo, quid iſtud eſſet.*

דרמשא וחמשא ושבתא קדמיתא דצומא נא

11 ואמר הוא לחון תוב ישוע גברא חד אית הוא לה בנא תרין׃ 12 ואמר לה בריה זעורא אבי ׀ הב לי
c פלגותא דמטיא לי מן בתך ופלג לחון קנינה׃ 13 ומן בתר יומתא קליל כנש הו בריה זעורא כל מדם דמטיותי
f g ואזל לאתרא רחיקא ותמן בדר קנינה בר חיא i פרחאית׃ 14 וכד גמר כל מדם דאיתי הוא לה הוא כפנא רבא
באתרא הו ושרי חסר לה׃ 15 ואזל k נקף לה לחד מן בני l מדינתא דאתרא הו והו m שדרה לקריתא n למרעא
חזירא׃ 16 o ומתרגרג הוא p לממלא כרסה מן חרובא הנון q דאכלין חזירא ולא אנש יהב הוא לה׃
17 וכד אתא לות נפשה אמר כמא הש s אגירא איתבית אבי דיתיר להין לחמא ואנא הרבא t לכפני u אבד אנא׃

e צם h וחב j פלג
d מטא g קנא i מטא
f אזל h רחק i פרח
פירוש יותר מדי
k פירוש דנק
l בן m שדר n רעא
o רגג ומזה תרג׳
p מלא q אכל r אגר
s בתן t אבד

* Ait autem, Homo quidam habuit duos filios:

* Et dixit adolescentior ex illis patri, Pater, da mihi portionem substantiæ † quæ me contingit. Et diuisit illis substantiam.

mea

* Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam; & ibi dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè.

* Et postquàm omnia consummassèt, facta est fames valida in regione illa; & ipse cœpit egere.

* Et abiit, & adhæsit vni ciuium regionis illius. & misit illum in villam suam, vt pasceret porcos.

* Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant: & nemo illi dabat.

* In se autem reuersus, dixit, Quanti mercenarij † patris mei abundant panibus; ego autem hîc fame pereo!

in domo

* Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccaui in cælum & coram te:

* Iã non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis.

* Et surgens venit ad patrem suum. Cùm autem adhuc longè essèt, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est; & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.

* Dixitque ei filius, Pater, peccaui in cælum & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus.

* Dixit autè pater ad seruos suos, Citò proferte stolam primã; & induite illũ; & date annulum in manum eius, & calciamenta in pedes eius:

* Et adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur:

* Quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est. Et cœperunt epulari.

* Erat autè filius eius senior in agro: & cùm veniret & appropinquaret domui, audiuit symphoniam & chorum:

* Et vocauit vnum de seruis, & interrogauit quid † hæc essent.

hoc esset.

11 * Εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς·

12 * καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί, πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

13 * καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

14 * δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.

15 * καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.

16 * καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.

17 * εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε, πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.

18 * ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου,

19 * καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.

20 * καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη. καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

21 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱὸς, πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.

22 * εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.

23 * καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν·

24 * ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη· καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

25 * ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν. 26 * καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα.

---

18 אָקוּם וְאֵזַל לְוָת אֲבִי וְאֵמַר לֵהּ אֲבִי חָטֵית בִּשְׁמַיָּא וְקֳדָמָיךְ׃ 19 וְלָא מְכֵיל שְׁוֵא אֶנָא דִּבְרָךְ אֶתְקְרֵא׃
20 וְקָם אֵתָא לְוָת אֲבוּהִי וְעַד הוּ רַחִיק חֲזָיְהִי אֲבוּהִי וְאִתְרַחֵם עֲלוֹהִי וְרָהֵט
נְפַל עַל צַוְרֵהּ וְנַשְׁקֵהּ׃ 21 וַאֲמַר לֵהּ בְּרֵהּ אֲבִי חָטֵית בִּשְׁמַיָּא וְקֳדָמָיךְ וְלָא שְׁוֵא אֶנָא דִּבְרָךְ אֶתְקְרֵא׃
22 אֲמַר דֵּין אֲבוּהִי לְעַבְדּוֹהִי אַפְקוּ אֶסְטְלָא רִישָׁיתָא וְסִימוּ עֲזָקְתָא בְּאִידֵהּ וְאַסְאנוּהִי מְסָנָא׃
23 וְאַיְתוּ קְטוּלָא דְּפַטְמָא וְנֶאכוֹל וְנֶתְבַּסַּם׃ 24 דְּהָנָא בְּרִי מְיָתָא הֲוָא וְחַיָּא וְאִבְיָדָא הֲוָא
וְאִשְׁתְּכַח וְשָׁרְיוּ לְמֶתְבַּסְמוּ׃ 25 הוּ דֵין בְּרֵהּ קַשִּׁישָׁא בַּקְרִיתָא הֲוָא וְכַד אֲתָא וְקָרֵב לְוָת בַּיְתָא שְׁמַע קָל זְמָרָא
דַּסַּגְיָא׃ 26 וְקָרָא לְחַד מִן טַלְיֵא וְשָׁאֲלֵהּ מָנוֹ הָנָא׃

27 ✱ Dixit ei, Frater tuus venit: & mactauit pater tuus bouem illum saginatum, quòd
29 sanum eum receperit. ✱ Et indignatus
est, noluitque introire. egressus autem pater
28 eius, efflagitauit ab eo. ✱ Is verò dixit
patri suo, Ecce, tot annos seruio tibi seruitutẽ; nec vnquam transgressus sum mandatum
tuum, nec vnquam dedisti mihi hœdum, vt
oblectarer cum amicis meis.
30 ✱ Huic autem filio tuo quũ profuderit possessionem tuam cum meretricibus, & venit,
mactasti ei bouem illum saginatum.
31 ✱ Dixit ei pater ipsius, Fili mi, in omni
tempore tu es mecũ; & omnia mea tua sunt.
32 ✱ Oblectari autem nos oportebat & gaudere, quòd iste frater tuus mortuus erat, &
reuixit; perierat, & inuentus est.

Lectio matutinis Dominicæ antequàm ingrediatur Ieiunium.

CAP. XVI.

1 POrrò dixit parabolam ad discipulos suos:
Homo quidam erat diues, & habebat præfectum domus: & delatus est apud eum, vt
qui substantiam eius profunderet.
2 ✱ Itaque vocauit eum dominus eius, &
dixit ei, Quid istud est quod audio de te? redde mihi rationẽ dispensationis tuæ. Non enim
poteris amplius mihi esse præfectus domus.
3 ✱ Dixit autem præfectus domus apud se,
Quid faciam, quum dominus meus auferat
à me dispensationem? quia fodere non possum, & mendicare pudet.
4 ✱ Noui quid faciam, vt quum exierim à
dispensatione, recipiant me in domos suas.
5 ✱ Et conuocauit vnumquemque ex debitoribus domini sui: dixitque primo, Quantũ
6 debes domino meo? ✱ Dixit ei, Centum metretas olei. Ait illi, Accipe librum tuum, &
sede citò, scribe quinquaginta metretas.
7 ✱ Et dixit alij, Tu verò quantum debes
domino meo? Dixit ei, Centum coros frumenti. Ait illi, Accipe librum tuum, & sede,
scribe octoginta coros.
8 ✱ Et laudauit Dominus noster præfectum
domus iniquũ, quòd prudenter fecisset. Filij
enim seculi eius prudentiores sunt filiis lucis
in hac generatione sua.

---

27 אֲמַר לֵה אֲחוּךְ אֲתָא וְקַטַל אֲבוּךְ תּוֹרָא דְּפַטְמָא דְּכַד [b]חָלִים [c]אַקְבְּלֵה׃ 28 וְרָגֵז וְלָא צָבָא דְּהָוָא [d]לְמֵעַל וְנָפַק
אֲבוּהִי בְּעָא מֶנֵּה׃ 29 הוּ דֵין אֲמַר לַאבוּהִי הָא כְּמָא שְׁנִין [a]פָּלַח אֲנָא לָךְ [b]עַבְדוּתָא וְלָא מְחוּם [c]עָבְרֵת [d]פּוּקְדָנָךְ
וּמֵן מְהוּם [c]גְּדְיָא לָא [e]יְהַבְתְּ לִי [f]דְּאֶתְחַבַּם עִם רַחֲמַי׃ 30 לְהָנָא דֵין בְּרָךְ כַּד פָּרַח [h]קָנְיָנָךְ עִם [i]זָנְיָתָא וְאֶתָא [k]נְכַסְתְּ
לֵהּ תּוֹרָא [l]דְּפַטְמָא׃ 31 אֲמַר לֵהּ אֲבוּהִי בְּרִי אַנְתְּ בְּכָל זְבַן עִמִּי אַנְתְּ וְכָל מְדִם דִּילִי דִּילָךְ הוּ׃ 32 [m]לְמֶחְדֵּם
דֵּין [n]וְלָא הָוָא לַן [o]וְלִמְחֵדָא דְּהָנָא אֲחוּךְ מִיְּתָא הָוָא וְחָיָא [p]וַאבִידָה הָוָא [q]וְאִשְׁתְּכַח׃

[r]קָרְיָנָא דְּצִפְּרָא דְּמַר בְּשַׁבָּא דְּמָרָם עֲלָל [s]עוֹמָא נב קְפַלָּאוֹן וֹן

1 וַאֲמַר [s]סַהֲלָא לְוָת [u]תַּלְמִידוֹהִי גַּבְרָא חַד אִית הָוָא עַתִּירָא וְאִית הָוָא לֵהּ רַבַּיְתָא [x]וְאִתְאֲכַל לֵהּ קָרְצוֹהִי דְּקָנְיָנֵהּ

[b] חֲלַם [c] קְבַל [d] עוֹל
[a] פְּלַח [b] עֲבַד [c] עֲבַר
[d] פִּקֵּד כמו גדי
[e] יְהַב [f] בְּסֵם [h] קְנָא
[i] זְנָא [k] נְכַס [l] פַּטֵּם [m] בְּסֵם
[n] נֶלֶא פירושו צריך [o] חֶדְוָא
[p] אֲבַד [q] שְׁכַח [r] קְרָא
[s] צַם [s] מְתַל כמו משל
[u] לְמַד [x] אָכַל פירושו הפשין

* Isque dixit illi, Frater tuus venit: & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia saluum illum recepit.

* Indignatus est autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus cœpit rogare illum.

* At ille respondens, dixit patri suo, Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam G mandatum tuum præteriui; & nũquam dedisti mihi hœdum, vt cũ amicis meis epularer:

* Sed postquàm filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

* At ipse dixit illi, Fili, tu semper mecum es; & omnia mea tua sunt.

* Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est.

CAP. XVI.

DIcebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat diues qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud A illum, quasi dissipasset bona illius.

* Et vocauit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

* Ait autem villicus intra se, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo; mendicare erubesco.

* Scio quid faciam, vt cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.

* Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino meo?

* At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautionem tuam: & B sede, citò scribe quinquaginta.

*Deinde alio dixit, Tu verò quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & scribe octoginta.

* Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

27 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν· ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

28 * ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.

29 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί, ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ·

30 * ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

31 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν·

32 * εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος, νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

ις'.

1 * Ελεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

2 * καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.

3 * εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι.

4 * ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

5 * καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ, πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

6 * ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.

7 * ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

8 * καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν.

---

z מְפָרַח ׃ 2 a וַקְרִיהִי מָרֶה וְאָמַר לֵה מָנוֹ הָנָא דְשָׁמַע אֲנָא עֲלָיךְ b הַב לִי c חוּשְׁבָּנָא דְרַבַּת d בֵּיתוּתָךְ לָא גְיר מֶשְׁכַּח
אַנְתְּ מְכִיל רַב בֵּיתָא דְהָדֵוָא לִי ׃ 3 אֲמַר הַו רַב בֵּיתָא בְּנַפְשֵׁה מָנָא אֶעְבֵּד דְמָרִי שָׁקֵל לֵה מָנִי רַבַּת בֵּיתוּתָא e וְאִחְפּוֹר
לָא מֶשְׁכַּח אֲנָא f וְלִמְחַדַּר g בָּהֵת אֲנָא ׃ 4 h יְדַעֵת מָנָא אֶעְבֵּד דְמָא i דְנֶפְקַת מִנַּי רַבַּת בֵּיתוּתָא k נְקַבְּלוּנָנִי בְּבָתֵּיהוֹן ׃
5 וְקָרָא לְחַד חַד מִן l חַיָּבֵא דְמָרֵה וַאֲמַר לְקַדְמָיָא כְּמָא חַיָּב אַנְתְּ לְמָרִי ׃ 6 אֲמַר לֵה m מְאָא מַתְרִין n מֶשְׁחָא
אֲמַר לֵה o סַב כְּתָבָךְ o וְתֵב בַּעֲגַל כְּתוֹב חַמְשִׁין מַתְרִין ׃ 7 וַאֲמַר לְאָחֳרָנָא אַנְתְּ כְּמָא חַיָּב אֲמַר לֵה מְאָא
כּוֹרִין p חֲטָא אֲמַר לֵה סַב כְּתָבָךְ q וְתֵב כְּתוֹב תְּמָאנִין כּוֹרִין ׃ 8 וְשַׁבַּח מָרַן לְרַב בֵּיתָא r דְעַוְלָא s דְחַכִימָאִיה עֲבַד
בְּנָוהִי גֵּיר דְעַלְמָא הָנָא חַכִימִין אִנּוּן מִן בְּנָוהִי דִנּוּהָרָא בְּשִׁרְבְּהוֹן הָדֵא ׃

z פרח פירושו פר
a קרא b יהב c חשב
d בית e חפר f חדר במן חור
g בהת h ידע i נפק
k קבל l חוב m משח
n בסב o יתב
p פירושו חטן
q ותב r עול s חכם

9 * Sed & hoc vobis dico, Facite vobis amicos ex hoc momouno [hiſce diuitiis] iniquitatis, vt quum defecerit, illi recipiant vos in tabernacula ſempiterna.

10 * Qui in modico fidelis eſt, & in multo fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, etiam in multo iniquus eſt.

11 * Si ergo in momouno iniquitatis fideles non fuiſtis, verum quis credet vobis?

12 * Et ſi in eo quod veſtrum non erat, non eſtis inuenti fideles, quod veſtrum eſt quis dabit vobis?

13 * Nullus eſt ſeruus qui valeat duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum honorabit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire, & Momouno.

14 * Periſchæi autem quum hæc omnia audiſſent, propterea quòd amabant pecuniam, irridebant eum.

15 * Jeſchua verò dixit eis, Vos eſtis ij qui iuſtificant ſepſos coram hominibus: Deus autem nouit corda veſtra. Quod elatum eſt inter homines, coram Deo abominationi eſt.

16 * Lex & Prophetæ vſque ad Iouchanon: ab eo tempore regnum Dei euangelizatur, & quiuis ipſum corripit vt introeat.

17 * Facilius eſt autem cælum & terram tranſire, quàm elementum vnum è Lege præterire.

18 * Quiſquis dimittit vxorem ſuam, & ducit aliam, mœchatur: & quiſquis ducit derelictam, mœchatur.

Lectio ad veſperas Dominicæ defunctorum.

19 * Porrò vir quidam diues erat, & amiciebatur byſſo & purpura; & quotidie ſeſe oblectabat magnificè.

20 * Et pauper quidam erat nomine Loozar, & proiectus fuerat ad portam illius diuitis, quum eſſet affectus vlceribus:

21 * Et deſiderabat explere ventrem ſuum ex fragmentis quæ cadebant à menſa diuitis illius: ſed & canes veniebant lăbentes vlcera eius.

22 * Factum eſt autem vt moreretur pauper ille: et attulerunt eum Angeli in ſinum Abrohom: quinetiam diues ille mortuus eſt, ac ſepultus.

---

9 וְאַף אֲנָא אֲמַר אֶנָא לְכוֹן דַּעֲבִדוּ לְכוֹן רַחֲמֵא מִן מָמוֹנָא הָנָא דְּעַוְלָא דְּמָא דְּגְמַר [a] נְקַבְּלוּנָכוֹן [u] בְּמַטַּלְיֵהוֹן
דְּלְעָלַם׃ 10 מַן דְּבְקְלִיל [a] מְהֵימַן אַף בְּסַגִּי מְהֵימַן הוּ וּמַן דְּבְקְלִיל [b] עַוָל אַף בְּסַגִּי עַוָל הוּ׃
11 אִן הָכִיל בְּמָמוֹנָא דְּעַוְלָא מְהֵימְנֵא לָא [c] הֲוֵיתוּן [d] שְׁרָרָא לְכוֹן מַנוּ מְהֵימַן׃ 12 וְאִן בְּדִלָּא דְּיִלְכוֹן לָא [e] אֶשְׁתְּכַחְתּוּן
מְהֵימְנֵא דְּיִלְכוֹן מַנוּ [f] נְתֵל לְכוֹן׃ 13 לַית עַבְדָּא דְּמֶשְׁכַּח לְתַרְעִין [g] מָרָנִן [h] לְמִפְלַח אוֹ גִיר לְחַד [i] נָסְנֵא וְלָאחֳרָנָא
[k] נְרַחֵם אוֹ לַחַד [l] נִיקַר וְלָאחֳרָנָא [m] נְשׁוּט לָא [n] מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמִפְלַח לַאלָהָא וְלָמָמוֹנָא׃ 14 פְּרִישָׁא דִּין כַּד
[p] שְׁמַעוּ הַלֵּין כְּלְהֵין מְטַל דְּרָחְמִין הֲווֹ כְּסָפָא [q] מְסַיְקִין הֲווֹ בֵּהּ׃ 15 וְיֵשׁוּעַ דִּין אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן אִנּוּן [r] דַּמְזַרְקִין
בַּפְּשֵׁהוּן קֳדָם בְּנֵינָשָׁא אֱלָהָא דִּין יָדַע [s] לִבְוָתְכוֹן דְּמֵרֵם [t] דְּרֵם בֵּית בְּנֵי נָשָׁא קֳדָם אֱלָהָא נְדִיד הוּ׃

[a] קַבֵּל [b] טָלַל [c] חַיְמֵן [d] עָוֶל [e] חֲוָא פירושו אמה [f] שְׁכַח [g] נָתַל [h] מָרֵא [i] פָּלַח [k] סָנָא [l] רַחֵם [m] יַקַּר [n] שׁוּט פירושו בוז [p] שְׁמַע [q] פָּלַח [r] שְׁמַע [s] מוּק פירושו זָרַק במוזרק [t] לְבַב [u] רוּם

9 * Et ego vobis dico, Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

9 * καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

10 * Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est.

10 * ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν.

11 * Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est quis credet vobis?

11 * εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

12 * Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis?

12 * καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

13 * Nemo seruus potest duobus dominis seruire; aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. non potestis Deo seruire & mammonæ.

Mat. 6. c.24

13 * οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

14 * Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illum.

14 * ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.

15 * Et ait illis, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra. quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

15 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.

16 * Lex & Prophetæ, vsque ad Iohannem. ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit.

Mat. 11. b.12

16 * ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

17 * Facilius est autem cælum & terram præterire, quàm de Lege vnum apicem cadere.

Matt. 5. c.18

17 * εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

18 * Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

Mat. 5. c.32

18 * πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχᾶται· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχᾶται.

19 * Homo quidam erat diues, † & induebatur purpura & byssо; & epulabatur E quotidiè splendidè.

qui Mat. 10. b.12 1.Cor. 7 b.10

19 * Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς·

20 * Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus:

20 * πτωχὸς δέ τις ὀνόματι λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος,

21 * Cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis †: sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius.

& nemo illi dabat:

21 * καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.

22 * Factum est autẽ vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.

22 * ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.

---

16 נְבוּאָא וְנְבִיאֵא עַדְמָא לְיוֹחָנָן מִן הֵידִין מַלְכוּתָא דֵאלָהָא מְסַהֲבְרָא וְכָל לָהּ חָבֵץ זְנֵעוֹל׃ 17 פְּשִׁיק הוּדִין
דְשְׁמַיָא וְאַרְעָא נֶעְבְּרִין אוֹ אָתוּתָא חָדָא מִן נָמוּסָא תֶּעְבַר׃ 18 כָּל מַן דְשָׁרֵא אַנְחְתֵה וְנָסֵב אָחֳרָתָא גָּאֵר וְכָל מַן
דְנָסֵב שְׁבִיקְתָא גָּאֵר׃ קְרִינָא דְרַמְשָׁא דְרַד בְּשַׁבָּא דְעַנְיְדֵא נג
19 גַּבְרָא הֵידִין חַד עַתִּירָא אִיתַהֲוָא וְלָבֵשׁ חֲוָא בּוּצָא וְאַרְגְּוָנָא וְכָלְיוֹם מְהַבְּסַם הֲוָא גַּאוָאִית׃ 20 וּמִסְכְּנָא
חַד אִיתַהֲוָא דַשְׁמֵהּ לָעְזַר וְרַמָא הֲוָא לְוָת תַּרְעֵהּ דְהַו עַתִּירָא כַּר 21 מְסַחֵי בְּשׁוּחְנָא׃ וּמְתְיַאֵב הֲוָא
בַּרְמֵה מִן פַּרְתְּוָתָא דְנָפְלִין מִן פָּתוּרֵהּ דְהַו עַתִּירָא אֶלָּא אָף כַּלְבֵא אָתִין הֲוַו מְלַחְכִין שׁוּחְנָוהִי׃
22 הֲוָא דֵין וּמִירַת הַו מִסְכְּנָא וְאוּבְלוּהִי מַלְאֲכֵא לְעוּבֵהּ דְאַבְרָהָם אָף הַו דֵין עַתִּירָא מִית וְאִתְקְבַר׃

[x] סְבַר כמו בשר [y] חֲבֵץ [z] עֲלַל [a] עֲבַר [b] שְׁרָא [c] גּוֹר [d] שְׁבַק [e] קְרָא [f] עֲנַר [g] לְבַשׁ [h] בְּסַם [i] גְּאָה [k] סְכַן [l] רְמָא [m] מְחָא [n] יְאֵב [o] מְלָא [p] נְפַל [q] אֲתָא [r] לְחַךְ [s] שְׁחַן [t] מוּת כמו לקק [u] יִקְבַּל

23 * Quumque torqueretur in inferis, eleuauit oculos suos eminus, viditque Abrohom & Loozar in sinu eius.

24 * Et clamauit alta voce, aitque, Pater mi Abrohom, miserere mei, & mitte Loozar vt intingat extremum digitum suum in aquam, & humectet mihi linguam meam: ecce enim crucior in hac flamma.

25 * Dixit ei Abrohom, Fili mi, recordare te recepisse bona tua in vita tua, et Loozar mala sua: nunc autem ecce requiescit hic, tu verò cruciaris.

26 * Et cum his omnibus, est ingens hiatus positus inter nos & vos, vt ij qui velint hinc transire ad vos, non possint; nec etiam illinc transire ad nos.

27 * Dixit ei, Ergo efflagito à te, pater mi, vt eum mittas domum patris mei:

28 * Sunt enim mihi quinque fratres: proficiscatur testificaturus eis, ne & ipsi veniãt in hunc locum cruciatus.

29 * Dixit ei Abrohom, Habent Mousche & Prophetas: audiant eos.

30 * Ille verò dixit ei, Non, pater mi Abrohom, sed si quispiam ex mortuis proficiscatur ad eos, pœnitentiam acturi sunt.

31 * Dixit ei Abrohom, Si Mousche & Prophetas non audiunt, nec si quispiam ex mortuis surrexerit, credituri sunt ei.

Lectio ad vesperas Feria v 1. septimanæ præcedentis Ieiunium.

CAP. XVII.

1 DIcebat autem Jeschua discipulis suis, Nõ potest quin eueniant scandala: væ autem ei per quem eueniunt.

2 * Satius ei fuerit si mola asinaria appẽdatur collo ipsius, & abiectus fuerit in mare, quàm sit offendiculo vni ex istis pusillis.

3 * Cauete vobisipsis. Si peccauerit frater tuus, increpa eum: & si conuersus fuerit, remitte ei.

4 * Et si septies in die offenderit te, & septies in die reuertatur ad te, & dixerit, Pœnitet me; remitte ei.

5 * Et dixerunt Apostoli Domino nostro, Adauge nobis fidem.

---

23 וּבַד מִשְׁתַּנַּק בְּשָׁאוֹל אֲרִים עֵינוֹהִי מִן רוּחֲקָא וַחֲזָא לַאבְרָהָם וְלַלָּעָזַר בְּעוּבֵהּ׃ 24 וְקָרָא בְּקָלָא [a]רָמָא
וְאָמַר אֲבִי אַבְרָהָם [b]אֶתְרַחֶם עָלַי וְשַׁדַּר לְלָעָזַר [c]וְנֶצְבּוּעַ רֵישׁ צִבְעֵהּ בְּמַיָּא [d]וְנַרְטֵב לִי לְשָׁנִי דְּהָא [e]מְשְׁתַּנַּק אֲנָא
בְּשַׁלְהֲבִיתָא הָדָא׃ 25 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם בְּרִי [f]אִתְדַּכַּר [g]דְּקַבֶּלְתְּ [h]טָבָתָךְ בְּחַיֵּיךְ וְלָעָזַר בִּישָׁתֵהּ וְהָשָׁא הָא
[k]מְתְחַנְיָא הָרָכָא וְאַנְתְּ [l]מְשְׁתַּנַּק׃ 26 וְעִם הָלֵין כֻּלְּהֵין [m]הַוָתָא [n]סִימָא בֵּינַיִן וְלָכוֹן דְּאִילֵין [o]דְּצֵבִין מֶעְבַּר
[p]וְנֶעְבְּרִין לְוָתְכוֹן לָא נְשְׁכְּחוֹן וְאַף לָא [q]וְמִן תַּמָּן נֶעְבְּרִין לְוָתַן׃ 27 אֲמַר לֵהּ מָרֵין [q]בָּעֵא אֲנָא מִנָּךְ אֲבִי
דְּתְשַׁדְּרִיהִי לְבֵית אֲבִי׃ 28 חַמְשָׁא גִּיר אַחִין אִית לִי [r]נְאַזַל [s]נְסַהֵד אֱנוֹן דְּלָא אַף הֵנוֹן [t]נֵאתוֹן לְדוּכְתָא הָדָא
[v]דְּתְשַׁנִּיקָא׃ 29 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם אִית לְהוֹן מוֹשֶׁא וְנְבִיֵא [x]נְשְׁמְעוּן אֱנוֹן׃

[a] רום [b] רחם [c] צבע
[d] רטב [e] שׁנק [f] דכר כמן זכר
[g] קבל [h] טוב [i] חיא [k] כוח
[l] שׁנק [m] חוה פירושו החוה
[n] סם [o] צבא [p] עבר
[q] בעא [r] אזל [s] סהד
[t] אתא [v] שׁנק
[x] שׁמע

*Eleuans autem oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius:

*Et ipse clamans dixit, Pater Abraham, miserere mei; & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquâ, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

*Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.

*Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnum firmatum est; vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint; neque indè huc transmeare.

*Et ait, Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei.

*Habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.

*Et ait illi Abraham, Habent Moysen & Prophetas: audiant illos.

*At ille dixit, Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

*Ait autem illi, Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

23 *καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ·

24 *καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε, πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.

25 *εἶπε δὲ Ἀβραάμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.

26 *καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δυνῶνται· μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.

27 *εἶπε δέ, ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.

28 *ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.

29 *λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.

30 *ὁ δὲ εἶπεν, οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.

31 *εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

CAP. XVII.

ET ait ad discipulos suos, Impossibile est vt non veniant scandala: væ autem illi per quem veniunt.

Mat. 18. a.7 Mar. 9. f. 42 Mat. 18. c.21 Leu. 19. d.17 Eccl. 19. b.13

*Vtilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiiciatur in mare, quàm vt scandalizet vnum de pusillis istis.

*Attendite vobis: Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi.

*Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me; dimitte illi.

*Et dixerunt Apostoli Domino, Adauge nobis fidem.

ιζ.

1 *Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δι' οὗ ἔρχεται·

2 *λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.

3 *προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

4 *καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ πρός σε, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

5 *καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.

---

30 הוּ דִּין אֲמַר לֶהּ לָא אֲבִי אַבְרָהָם אֱלָא אֵן אֱנָשׁ מִן מְיְתַיָּא נְאִזַל לְוָתְהוֹן חָיְבִין׃ 31 אֲמַר לֶהּ אַבְרָהָם
אֵן לְמוּשֶׁא וְלִנְבִיָא לָא שָׁמְעִין אָף לָא אֵן אֱנָשׁ מִן מְיְתַיָּא נְקוּם מְהֵימְנִין לֶהּ׃
קְרֶנָא דְרַמְשָׁא דְעַרְבְתָא דְשַׁבְתָא מְרָמְיְתָא דְצוֹמָא נר קפלאון יז
1 וַאֲמַר הַוָא יְשׁוּעַ לְתַלְמִידוֹהִי לָא מֶשְׁכְּחָא דְלָא נְאחוֹן מַכְשׁוֹלָא וְוַי דֵּין לְהַהוּ דְכְאִידָה נְאתוֹן׃
2 פָּקַח הֲוָאלֶהּ אֱלוּ רַחֲיָא דַחְמָרָא חַלְיָא בְצַוְרֶהּ וְשַׁדְיָא בְיַמָּא אוּ דְנָכְשֵׁל לְחַד מִן הָלֵין זְעוּרָא׃ 3 אֶזְדַּהַרוּ
בְנַפְשְׁכוֹן אִן נְחֵטָא אֲחוּךְ כְּאִיבֶהּ וְאִן תֵּאב שְׁבוֹק לֶהּ׃ 4 וְאִן שְׁבַע זַבְנִין בְיוֹמָא נְסָכֵל כָּךְ וְשָׁבַע זַבְנִין
בְיוֹמָא נְתְפְּנֵא לְוָתָךְ וְנֵאמַר דְתָאֵב אֲנָא שְׁבוֹק לֶהּ׃ 5 וַאֲמַרוּ שְׁלִיחֵא לְמָרָן אוֹסֵף לַן הֵימָנוּתָא׃

ᵛ מוּת ᵃ אָזַל
ᵃ תִּבְכּוּ שׁוּב ᵇ קוּם
ᶜ חַיְמָן ᵈ קְרָא
ᵉ צַם ᶠ לְמַר ᵍ אִתְּתָא
ʰ כְּשֵׁל ⁱ יָד ᵏ הִלְּלָא
ˡ שְׁנָא ᵐ זְחַר ⁿ חֲטָא
ᵒ כְּאָא ᵖ הֵב ᵍ סַכָּל ʳ פְּנָא
ˢ אֲמַר ᵗ נְפַשׁ ᵘ חַיְמָן

6 ✱ Dixit eis, Si haberetis fidem instar grani sinapis, diceretis huic sycamino, Eradicator, & plantator in mari, & obediret vobis.

7 ✱ Quis ex vobis habet seruum ducentem iugum boum, aut pascentem oues, cui quum venerit ab agro dicat statim, Transi, discumbe?

8 ✱ Sed dicit ei, Para mihi quod cœnem, & præcinctus lumbos ministra mihi, vsquedum edero ac bibero, & posteà tu quoque edes ac bibes.

9 ✱ Nunquid gratiam recipit illius serui, quia fecit quod ipsi iniunctum fuerat? Non puto.

10 ✱ Ita et vos, quum feceritis ea omnia quæ iniuncta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus. nam quod debuimus facere, fecimus.

Ad oblationem Dominicæ hebdomadis secundæ Ieiunij.

11 ✱ Et factum est cùm proficisceretur Ieschua ad Ourischlem, vt transierit per Schamaritanos in Galilæam.

12 ✱ Quumque propè ingrederetur vicum quendam, occurrerunt ei decem viri leprosi, & steterunt procul.

13 ✱ Et extulerunt vocem suam, dicentes, Magister noster Ieschua, miserere nostri.

14 ✱ Et quum vidisset eos, dixit eis, Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Et dum proficiscerentur, mundati sunt.

15 ✱ Vnus autem ex ipsis, vt vidit se esse mundatum, reuersus est, & alta voce glorificabat Deum.

16 ✱ Procidítque in faciem suam ante pedes Ieschua, gratias ei agens. Erat autẽ iste Schamaritanus.

17 ✱ Respondit autem Ieschua, & ait, Nonne erant decem illi qui mundati sunt? vbi sunt nouem?

18 ✱ Quare separati sunt, quin redierint daturi gloriam Deo, nisi iste qui est ex populo extraneo?

19 ✱ Et dixit ei, Surge, abi, fides tua te seruauit.

---

6 אֲמַר לְהוֹן אִן אִית הֲוָה לְכוֹן חֵימָנוּתָא אֵיךְ [z] פְּרָרָתָא דְחַרְדְּלָא אָמְרִין [y] הֲוֵיתוּן לְהוּתָא הָנָא [z] דְּאִתְעֲקַר וְאִתְנְעֵב
בְּיַמָּא וּמְשְׁתְּמַעְהָוֵא לְכוֹן׃ 7 מַנוּ מִנְכוֹן דְּאִית לֵהּ עַבְדָּא [a] דְּדָבַר [b] פַּדְּנָא אוֹ [c] דְּרָעָא [d] עָנֵא וְאַן [c] נְאוֹתֵי מִן חַקְלָא
אֲמַר לֵהּ מֵחָדָא עֲבַר [f] אֶסְתַּמֵּךְ׃ 8 אֶלָּא אֲמַר לֵהּ טַיֵּב לִי מֵדֻם [h] וְאִתְחֲשֵׁם [i] וְאִסּוֹר חַצְיָךְ [k] שַׁמְּשִׁינִי עַדְמָא [l] דְּאֵלְעַם
[m] וְאִשְׁתֵּא וּבַתְרֵכֵן אָף אַנְתְּ תֵּלְעַם וְחִשְׁתֵּא׃
9 לְמָא [n] טַיבוּתֵהּ מְקַבֵּל דְּהוּ עַבְדָּא דְּעַבַד מֵדֻם [o] דְּאִתְפְּקֵד לֵהּ לָא סָבַר אֲנָא׃
10 הָכַנָּא אָף אַנְתּוּן מָא דְּעַבַדְתּוּן כְּלְהֵין דְּפְקִידְן לְכוֹן אֲמַרוּ דְּעַבְדָּא חֲנַן [p] בַּטִּילָא דְּמֵדֻם [q] דְּחַיְבִין [r] הֲוֵין
[s] לְמֶעְבַּד עֲבַדְן׃

[x] פְּרַד [y] הֲוָא [z] עֲקַר
[a] דְּבַר נחה
[b] פְּדָן [c] רְעָא
[d] עָנְכְמוֹצָאן
[e] אִתָּא [f] סְמַךְ [h] חֲשַׁם
פֵּירוּשׁ אֹכֶל בְּעֶרֶב
[i] אֲסַר [k] שַׁמֵּשׁ [l] לְעֵם
[m] שְׁתָא [n] טַיב [o] פְּקַר
[p] בְּטַל [q] חוּב [r] חָיְבָא
[s] עֲבַד

Mat. 17. c.20 † habueritis † dicetis obediet

6 * Dixit autem Dominus, Si † habueritis fidem sicut granũ sinapis, † diceretis huic arbori moro, Eradicare, & transplantare in mare; & † obediret vobis.

6 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

boues, &

7 * Quis autem vestrum habens seruum arantẽ aut pascentem †, qui regresso de agro dicat illi, Statim transi, † recumbe:

7 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ, παρελθὼν, ἀνάπεσαι.

8 * Et non dicat ei, Para quod cœnem; & præcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam; & post hæc tu manducabis & bibes?

8 * ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;

9 * Nunquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat? Non C puto.

9 * μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.

10 * Sic & vos cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

10 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

11 * Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam.

11 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς ἰερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου σαμαρείας καὶ γαλιλαίας.

12 * Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decẽ viri leprosi, D qui steterunt à longè:

12 * καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν.

13 * Et leuauerunt vocem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri.

13 * καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν, λέγοντες, ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

Leu. 14. 2.

14 * Quos vt vidit, dixit, Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.

14 * καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν.

15 * Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum:

15 * εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν.

16 * Et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

16 * καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν σαμαρείτης.

17 * Respondens autem Iesus, dixit, Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?

17 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

18 * Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.

18 * οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.

19 * Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te saluum fecit.

19 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

ק קָרֵב ע עָם ל עָלַל
ר אֶרֶץ ס קֵם ח רְחַק
ם רוֹם כ רְחֵם א אֵזֵל
ה חָוָא כ כֹּהֵן ר רָכָא
ת רוּם ש שְׁבַח י יְדָא
ו חָוָא נמו זכה רָבָא
פ פְּרַשׁ צ אֲתָא נ נְתַל
ף שְׁבַח ר נְכַר ק קֵם
ץ אֵזֵל י יְמִין ח חָיָא

ק וְקִירְבָא דְּכַר כְּשַׁבְתָּא דַּתְרִין ר רַעְוָא נח
11 וַהֲוָא דְּכַד אָזֵל יְשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֵם עְבַר הֲוָא בֵּית שֻׁמְרָיָא לַגְלִילָא׃ 12 וְכַד קָרִיב לְמֵעַל לַקְרְיְתָא חֲדָא אַרְעְוֹהִי
עַסְרָא אֱנָשִׁין גֻּרְבָא וְקָמוּ מִן רוּחָקָא׃ 13 וַאֲרִימוּ קָלְהוֹן וַאֲמְרִין רַבַּן יְשׁוּעַ אֶתְרַחַם עֲלַיִן׃ 14 וְכַד חָזָא אֱנוּן
אֲמַר לְהוֹן זְלוּ חַוּוּ נַפְשְׁכוֹן לְכָהֲנֵא וְכַד אָזְלִין אֶתְדַּכְּיוּ׃ 15 חַד דֵּין מֶנְהוֹן כַּד חָזָא דְּאִתְדְּכִי הֲפַךְ לֵהּ וְבְקָלָא רָמָא
מְשַׁבַּח הֲוָא לַאלָהָא׃ 16 וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי קֳדָם רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ כַּד סַגִּיד לֵהּ וְהוּ הֲנָא שָׁמְרָיָא הֲוָא׃
עֲנָא דֵּין יְשׁוּעַ וַאֲמַר לָא הֲוָא עְסָרָא הֲוֹן הַלִּין אִתְדַּכְּיוּ אַיְכָא אֱנוּן תְּשְׁעָא׃ 18 לְמָא פְּרִישׁוּ דְּנָאתוּן יְהָבִין
תְּשְׁבוּחְתָא לַאלָהָא אֶלָּא הֲנָא דְּמִן עַמָּא הוּ נוּכְרָיָא׃ 19 וַאֲמַר לֵהּ קוּם זֵל הֵימְנוּתָךְ אַחֵיתָךְ׃

Lectio Feria quinta hebdomadis tertiæ Ieiunij.

20 * Quumque interrogarẽt Ieschua quidam ex Perischæis, quando venturum esset regnum Dei; respondit & dixit eis, Non veniet regnum Dei cum obseruationibus.

21 * Neque dicent, Ecce hic est, & en ecce illic est. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

22 * Dixit autem discipulis suis, Venient dies quum desiderabitis videre vnum ex diebus Filij hominis, nec videbitis.

23 * Et si dixerint vobis, Ecce hic est, & en ecce illic est, ne abieritis.

24 * Nam sicut fulgur coruscat è cælo, & quicquid est sub cælo illuminat, ita erit Filius hominis die suo.

25 * Prius autem futurum est vt patiatur multa, & reprobetur ab hac generatione.

26 * Et prout factum est in diebus Nouach, ita futurum est in diebus Filij hominis.

27 * Edebant et bibebant, & ducebãt vxores, dabanturque viris, vsque ad hunc diem quo ingressus est Nouach in arcam; venitque diluuium & perdidit omnes.

28 * Et quemadmodum rursus factum est in diebus Lout: edebant & bibebant, & emebant ac vendebãt, & plantabant, ac ædificabant. 29 * Quo autem die Lout excessit è Sedoum, pluit Dominus ignem et sulphur è cælo, & perdidit omnes.

30 * Ita futurum est quo die reuelabitur Filius hominis.

31 * In illo die qui fuerit in tecto, & vasa eius in ipsa domo, ne descendat vt sumat ea: & qui in agro fuerit, non reuertatur retrò.

32 * Memineritis vxoris Lout.

33 * Quisquis voluerit seruare animã suam, perdet eam; & qui perdiderit animã suam, seruabit eam.

34 * Dico vobis, illa nocte duo erunt in vno lecto, vnus assumetur, & alter relinquetur.

35 * Item duę erunt molentes simul, vna assumetur, & altera relinquetur.

36 * Duo erunt in agro, vnus assumetur, & alter relinquetur.

37 * Respondentes, & dicunt ei: Vbi, Domine noster? dixit eis, Vbi erit corpus, illuc congregabuntur aquilæ.

---

[7] קְרִיָנָא דְחַמְשָׁא בְשַׁבָּא דְשַׁבְתָּא דג וְעֻמָּא נו

[20] וְכַד [z] שַׁאלוּהִי לְיֵשׁוּעַ מִן פְּרִישֵׁיא אֵמַתַי [a] אָתְיָא מַלְכוּתָה דַּאלָהָא עָנָא וַאמַר לְהוֹן לָא אָתְיָא מַלְכוּתָה דַּאלָהָא
[b] בְּנְטוֹרָתָא׃ [21] וְלָא אָמְרִין הָא הָרָכָא הִי וְהָא [c] הָר חַמָּן הִי הָא גֵּיר מַלְכוּתָה דַּאלָהָא לְגַו מָּנְכוֹן הִי׃
[22] וְאַמַר [d] לְתַלְמִידוֹהִי [e] נָאתוֹן יוֹמָתָא [f] דְתֶתְרְגְרְגוּן [g] לְמֶחְזָא חַד מֶן יוֹמָתָא דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא וְלָא [h] חֶזוּן׃ [23] וְאֵן
[b] נְאמְרוּן לְכוֹן הָא הָרָכָא הוֹ וְהָא [c] הָר חַמָּן הוֹ לָא [d] תֵּאזְלוּן׃ [24] אֵיכְנָא גֵּיר דְּבַרְקָא [e] בָּרֵק מֶן שְׁמַיָּא וְכָלֵהּ תְּחֵית
שְׁמַיָּא [f] סַנְהֵר הָכְנָא [g] נֶהֱוֵא בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא בְּיוֹמֵהּ׃ [25] לוּקְדָם דֵּין עֲתִיד הוּ [h] דְּנֶתְחַשׁ [i] סַגְיָאתָא [k] וְנֶסְתְּלָא מֶן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃
[26] וְאֵיכְנָא דַּהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דְּנוֹחָ הָכְנָא נֶהֱוֵא בְּיוֹמָתֵהּ דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא׃

[z] קְרָא [a] שְׁאַל [b] אָתָא
[c] נְסַר כמו נצר [d] הַר
כמו זרי
[e] לְמַד [f] אַתָּא [g] רְגַרְגֵּ
[h] חֲזָא [i] אֲמַר
[k] הַר כמו זרי
[l] אֲזַל [m] בְּרַק [n] נְהַר
כמו זהר
[o] חֲוָא [p] חַשׁ [q] סְגָא
[r] סְלָא מאס

*Interrogatus autē à Phariſæis,quando venit regnum Dei,†reſpondit eis, & dixit,Non†venit regnum Dei cum obſeruatione: *Nequedicent, Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

†reſpondēs eis, dixit, †veniet

*Et ait ad diſcipulos ſuos, Venient dies quando deſideretis videre vnum E diem Filij hominis, & non videbitis.

*Et dicent vobis, Ecce hîc & ecce illic: nolite ire, neque ſectemini.

Mat. 24. b.23 Mar. 13. c.21

*Nam ſicut fulgur coruſcans ſub cælo, in ea quæ ſub cælo ſunt,fulget; ita erit Filius hominis in die ſua.

*Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

*Et ſicut factum eſt in diebus Noë,ita erit & in diebus Filij hominis. F

Mat. 24. c.73 Gen. 7. a.5

*Edebant & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias, vſque in diem qua intrauit Noë in arcam; & venit diluuium, & perdidit omnes.

*Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & ędificabant:

Gen. 19. c.24

*Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit:

*Secundùm hæc erit qua die Filius hominis reuelabitur.

*In illa die qui fuerit in tecto, & vaſa eius in domo, ne deſcendat tollere G illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò.

*Memores eſtote vxoris Lot.

*Quicūque quæſierit animam ſuam ſaluam facere, perdet illam: & quicunque perdiderit illam, viuificabit eam.

Sup.9.c.24. Mat. 10. d.39 Mar. 8.d 35 Ioh.12.d 25 Matt. 24 d.40 1.Theſ.4 d.17

*Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus aſſumetur, & alter relinquetur:

*Duæ erunt molentes in vnum, vna aſſumetur, & altera relinquetur.

*Duo in agro, vnus aſſumetur,& alter relinquetur.

*Reſpondentes dicunt illi, Vbi Domine? Qui dixit illis,Vbicunque fuerit corpus,illuc congregabuntur & aquilæ.

20 * Επερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως·

21 * οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.

22 * εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.

23 * καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.

24 * ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

25 * πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26 * καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

27 * ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

28 * ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν·

29 * ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας·

30 * κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

31 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

32 * μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

33 * ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν.

34 * λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

35 * δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

36 * δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

37 * καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

---

27 וְאָכְלִין הֲווֹ וְשָׁתִין וְנָסְבִין נָשֵׁא וְיַהֲבִין לְגַבְרָא עַד יוֹמָא דְעַל נוֹחַ לְכֶוְלָא וְאֲתָא טוֹפָנָא וְאוֹבַד לְכֻלָּנָשׁ׃

28 וְאִיכָנָא חוּב דַּהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דְּלוֹט דַּאֲכְלִין הֲווֹ וְשָׁתִין וְזָבְנִין וּמַזַּבְנִין וְנָצְבִין הֲווֹ וּבָנִין׃ 29 בְּיוֹמָא דִין דְּנָפַק

לוֹט מִן סְדוֹם אֲמְטַר מָרְיָא נוּרָא וְכִבְרִיתָא מִן שְׁמַיָּא וְאוֹבַד לְכֻלְּהוֹן׃ 30 הָכַנָּא נֶהֱוֵא בְּיוֹמָא דְּמָחְגְּלָא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃

31 בְּהַהוּא יוֹמָא מַן דְּבְאֲרָא הוּא וּמָאנָיְהִי בְּבֵיתָא לָא נְחוֹת דְּנָשְׁקוֹל אֱנוּן וּמַן דְּכַחֲקָלָא הוּא לָא נְתָהֲפֵךְ לְבָסְהַרָה׃

32 אָחְדְּכְרוּ לָאנְתְּהּ דְּלוֹט׃ 33 מַן דְּצָבָא נַפְשֵׁהּ לְנוֹבְדֵיהּ וּמַן דְּנוֹבֵד נַפְשֵׁהּ לְנַחְיֵהּ׃ 34 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּהֲוֹ

לֵלְיָא חֲדָא נֶהֱווֹן בַּחֲדָא עַרְסָא חַד נְתְדַּבַּר וַאֲחָרְנָא נְשְׁתְּבַק׃ 35 וְחַרְתֵּין נֶהֱווֹן טָחְנָן בַּחֲדָא חֲדָא תְּתְדַּבַּר וַאֲחָרְתָא

תְּשְׁתְּבַק׃ 36 תְּרֵין נֶהֱווֹן בְּחַקְלָא חַד נְתְדַּבַּר וַאֲחָרְנָא נְשְׁתְּבַק׃ 37 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לַאֵיכָא מָרָן אֲמַר לְהוֹן אֵיכָא דְּפַגְרָא

אָכַל = שְׁתָא = נָסַב
יַהֵב עָלַל כּוֹל
בירושו היבה
גְּטַף אֲבַד אֲכַל
שְׁתָא זְבַן נְצַב
בְּנָא מְטַר כמו גפרית
אֲבַר גְּלָא נְחַת
הֲפַךְ דְּכַר כמו זכר
חֵיוָא אֲבַר דְּבַר
בלשון לקח

Lectio in vespera Sabbathi præcedentis Ieiunium.

CAP. XVIII.

1 DIxit autẽ etiã eis parabolam, vt omni tẽpore orarent, nec ipsis esset tædio. 2 *Iudex quidam erat in quadam vrbe, qui nec Deum timebat, nec homines reuerebatur.

3 *Porrò vidua quædam erat in illa vrbe, & venit ad eum, aitque, Vindica me ab aduersario meo.

4 *Noluit autem per multum tempus: posthæc verò dixit apud se, Etsi Deum non timeam, nec homines reuerear:

5 *Tamen quia molestiam exhibet mihi hæc vidua, vindicabo eam, ne omni tempore veniens, negotium mihi faceſſat.

6 *Et dixit Dominus noster, Audite quid dicat iudex ille iniquus.

7 *Deus autem non magis faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad ipsum die ac nocte, et protrahet Spiritum suum [longanimis erit] in eos?

8 *Dico vobis, faciet vindictam eorum citò. Veruntamen quum venerit Filius hominis, num reperturus est fidem in terra?

9 *Porrò dicebat hanc parabolam aduersus eos qui sibi confidebant se esse iustos, omnésque despiciebant.

10 *Duo homines ascenderunt in templum vt preces funderent, vnus Perischæus, & alter Publicanus:

11 *Et ecce Perischæus stabat inter se & animam suã [secreto], et hæc precabatur: Deus, gratias ago tibi, quòd non sim sicut cæteri homines rapaces, & iniurij, & mœchi; nec sicut iste Publicanus.

12 *Sed ieiuno bis in hebdomade; & decimas do omnium quæ possideo.

13 *Ille verò Publicanus stabat procul, nolebatque vel oculos suos in cælum attollere: sed percutiebat pectus suum, dicebatque, Deus, propitius esto mihi peccatori.

14 *Dico vobis, descendit iste iustificatus domum suam, potius quàm Perischæus ille. Nam quicunque se extollit, deprimetur; & quicunque se deprimit, extolletur.

---

1 קָרַיְנָא דְּרַמְשָׁא דְּשַׁבְּתָא קַדְמָיְתָא 2 רַיְנָא חַד אִית הֲוָא בַּמְדִינְתָּא חַדָּא
דְּמָן אֱלָהָא לָא דְּחֵל הֲוָא וּמִן בְּנֵינָשָׁא לָא מְתְכַּחַד הֲוָא׃ 3 אַרְמַלְתָּא דִּין חַדָּא אִית הֲוָת בְּמַדִּינְתָּא הָי וַאֲתָיָא
הֲוָת לְוָתֵהּ וַאֲמְרָא חְבַעֲיְנִי מִן בְּעֵל דִּינִי׃ 4 וְלָא צְבָא הֲוָא זִבְנָא סְגִיאָא בָּתַרְכִּין דִּין אֲמַר בְּנַפְשֵׁהּ אַן מִן אֱלָהָא
לָא דָּחֵל אֲנָא וּמִן בְּנֵינָשָׁא לָא מְתְכַּחַד אֲנָא׃ 5 אֶפֵּין מְטוּל דְּאַרְמַלְתָּא הָדָא אַרְמַלְאָיָא לִי חְבָעֲיָה דְּלָא בְּכָל עִדָּן
תֵּיתֵי וְתִבְעָה דִּינִי׃ 6 וַאֲמַר טָרַן שְׁמַעוּ מָנָא אֲמַר דַּיְנָא דְּעַוְלָא׃ 7 אֱלָהָא דִּין לָא יַתִּירְאִיחַ נָעְבַד
חְבְעָתָא לַגְּבוֹהִי דְּקָרִין לֵהּ בְּאִימְמָא וּבְלֵילְיָא וּמַגַּר רוּחֵהּ עֲלֵיהוֹן׃ 8 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּנָעְבֵּד חְבְעָתְהוֹן בַּעֲגַל

CAP. XVIII.

ιη'.

Eccl. 18. c.22 1.Thes.5 c.17

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, & A non deficere:

1 * Ελεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,

1 * Dicens, Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur.

2 * λέγων, κριτής τις ἦν τις ἐν πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος.

3 * Vidua autem quædam erat in ciuitate illa: & veniebat ad eum, dicēs, Vindica me de aduersario meo.

3 * χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.

4 * Et nolebat per multum tempus. Post hęc autem dixit intra se, Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor,

4 * καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι,

5 * Tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo B veniens sugillet me.

5 * διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.

6 * Ait autem Dominus, Audite quid iudex iniquitatis dicit.

6 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

7 * Deus autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis?

7 * ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς;

8 * Dico autem vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Veruntamen Filius minis veniens, putas, inueniet fidem in terra?

8 * ναὶ λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

9 * †Dixit autem ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cæteros, parabolam istam:

9 * εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην·

dicens

10 * †Duo homines ascēdebant in templum vt orarent; vnus Pharisæus, & alter Publicanus.

10 * ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.

11 * Pharisęus stans, hæc apud se orabat; Deus gratias ago tibi, quia nō sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic Publicanus.

11 * ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

12 * Ieiuno bis in Sabbatho: decimas do omnium quæ possideo.

12 * νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.

13 * Et Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cęlum leuare: sed percutiebat pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori.

13 * καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

14 * Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. quia omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur.

Sup.14. b.11 Mat. 23. b.12

14 * λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐκεῖνον. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

---

[s] אַתָּא [t] חַיְמָן [x] מְתַל [y] תְּכַל [z] אִית [a] בְּסָא

כמו בזה [b] סַלַק [c] עֲלָא [d] קָם [e] יְרָא [f] חֲטַף [g] עֲלַב

פירושו עשק [h] גּוֹר [i] צָם [k] עַסַר [l] מְנָא [m] קָם [n] רַחֵק [o] צְבָא [p] עַיִן

[q] רַם [r] טָרַף [s] חָרָא [t] חָנַן כמו צדק [u] חֲטָא [x] נְחַת [y] זְרַק

בְּרַם [z] נְאֹתָא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא וְנֶשְׁכַּח כִּי [a] הֵימְנוּתָא עַל אַרְעָא׃ [7] וַאֲמַר הֲוָא [x] מַחֲלָא הֲנָא לְוִקְבַל אֱנָשָׁא אִילֵין [y] דְּהָכִילִין

עַל נַפְשְׁהוֹן [z] דְּאִיתַיהוֹן זָרִיקָא [a] וּבָסִין עַל כֻּלָּנָשׁ׃ [10] תְּרֵין גַּבְרִין [b] סְלִקוּ לְהֵיכְלָא [c] לְמִצְלֵי חַד פְּרִישָׁא וְאָחֳרָנָא

סָכְמָא׃ [11] וְהוּ פְרִישָׁא [d] קָאֵם הֲוָא בֵּינוֹהִי לְנַפְשֵׁהּ וְהָלֵין מְצַלֵּא הֲוָא אֱלָהָא [c] סַגְּדָא אֲנָא לָךְ דְּלָא הֲוֵית אֵיךְ שַׁרְכָא

דְּאֱנָשָׁא [f] חָטוֹפֵא [g] וְעָלוּבָא [h] וְגַיְּרָא וְלָא אֵיךְ הָנָא סָכְמָא׃ [12] אֶלָּא [i] צָאֵם אֲנָא תְּרֵין בְּשַׁבְּתָא [k] וַמְעַסַּר אֲנָא כֹּל מִדֵּם

[l] דְּקָנֵא אֲנָא׃ [13] הַוֵּין סָכְמָא [m] קָאֵם [n] הֲוָא מִן [o] רוּחֲקָא וְלָא [p] צָבֵא הֲוָא אַף לָא [q] עֵינוֹהִי [r] נְרִים לַשְׁמַיָּא אֶלָּא

[s] טָרֵף הֲוָא עַל [t] חַדְיֵהּ וְאָמַר אֱלָהָא [u] חוּנַיְנִי [x] לְחַטָּיָא׃ [14] אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [y] דַּנְחַת הָנָא [z] מְזַדַּק לְבַיְתֵהּ יַתִּיר מִן הַהוּ

פְּרִישָׁא כֻּלְּנָשׁ גִּיר דַּנְרִים נַפְשֵׁהּ [a] נְהַמְכַּךְ וְכָל מַן דְּנַמֵּךְ נַפְשֵׁהּ [b] נְתַתְּרִים׃

15 * *Adferebant autem ad eum infantes, vt tangeret eos: & viderunt eos discipuli eius, eosque obiurgarunt.*

16 * *Ipse verò Ieschua aduocauit eos, dixitque eis, Sinite pueruulos venire ad me, nec prohibeatis eos: eorum enim est, qui sicut isti sunt, eorum* inquam *regnum cælorum.*

17 * *Amin dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei tanquam pueruulus, non ingredietur illud.*

Lectio patris Antonij & conseruorum eius.

18 * *Et interrogauit eum vnus ex primoribus, dixitque ei, Doctor bone, quid faciam vt hæreditate possideam vitam æternam?*

19 * *Dixit ei Ieschua, Cur me vocas bonum? nemo bonus nisi vnus Deus.*

20 * *Mandata nosti: Non occides, Nec mœchaberis, Nec furaberis, Nec perhibebis testimonium falsum: Honora patrem tuum & matrem tuam.*

21 * *Dixit ei, Hæc omnia obseruaui à pueritia mea.*

22 * *Quod quum audisset Ieschua, dixit ei, Vnum tibi deest, Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & erit tibi thesaurus in cælo; atque post me venito.*

23 * *Ipse verò quum hæc audisset, mœrore affectus est: erat enim diues admodum.*

24 * *Quumque vidisset Ieschua eum mœrore affici, ait, Quàm difficile est iis qui habent diuitias ingredi regnum Dei!*

25 * *Facilius est camelum per foramen acus introire, quàm diuitem in regnum Dei.*

26 * *Dicunt ei ij qui audierant, Ecquis potest saluus fieri?*

27 * *Ieschua verò ait, Ea quæ apud homines impossibilia sunt, apud Deum possunt fieri.*

28 * *Dixit ei Schemeoun Kipho, Ecce nos reliquimus omnia, & venimus post te.*

29 * *Dixit ei Ieschua: Amin dico vobis, nemo est qui reliquerit domos, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei;*

30 * *Qui non recepturus sit duplicia multa hoc tempore, & in seculo venturo vitam æternam.*

---

15 קַרְבוּ הֲווֹ לֵהּ דִּין [b] יַלּוּדָא דְּנֶקְרוּב לְחוֹן [c] וַחֲזוֹ אִנּוּן [d] תַּלְמִידְוֹהִי [c] וְכַאֲבוּ בְּהוֹן׃

16 הוּ דִּין יַשׁוּעַ קְרָא אִנּוּן וְאֲמַר לְהוֹן [f] שְׁבוּקוּ טַלְיֵא [g] אֲתֵין לְוָתִי וְלָא [h] תְּכְלוּן אִנּוּן דִּדְאִילִין גֵּיר דְּאִיךְ הָלֵין אִנּוּן דְּיִלְהוֹן

הִי מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא׃ 17 אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן דְּלָא נְקַבֵּל מַלְכוּתָא דְּאֱלָהָא אַיךְ טַלְיָא לָא [i] נֶעוּל לָהּ׃

[k] קְרִינָא דְּאִנָּא אִנְטוֹנְיוֹס וְרַכְנָתֵהּ נח

18 [a] וְשַׁאֲלֵהּ חַד מֶן [b] רִישָׁנֵא וְאֲמַר לֵהּ [c] מַלְפָּנָא [d] טָבָא מָנָא אֶעְבֵּד [c] וְאִחַי חַיֵּא דְּלָעְלַם׃ 19 אֲמַר לֵהּ יַשׁוּעַ מָנָא

[e] קְרָא אַנְתְּ לִי טָבָא וְלַיִת טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא׃ 20 [g] פּוּקְדָנָא יָדַע אַנְתְּ לָא תְּקְטוֹל וְלָא [h] תְּגוּר וְלָא [i] תְּגְנוּב וְלָא

[k] תְּסַהַד סָהֲדוּתָא [l] דְּשׁוּקְרָא [m] יַקַר לַאבוּךְ וְלְאִמָּךְ׃ 21 אֲמַר לֵהּ הָלֵין כְּלְּהֵין [n] נְטָרֵת אֲנַיִן מֶן טַלְיוּתִי׃

[b] יַלַד [c] חֲזָא [d] לְמַר [e] כְּאָא [f] שְׁבַק [g] אֲתָא [h] כְּלָא [i] עָלַל [k] קְרָא [l] שְׁאַל [m] רֵישׁ [n] אַלֵף [o] טוֹב [p] וְרַת כמו ירש [q] קְרָא [r] פְּקַר [s] גּוֹר [t] גְּנַב [u] סָהַד [v] שְׁקַר [w] יְקַר

Mat. 19. b.13 Mar. 10. b.13

15 * Afferebant autem ad illum & infantes, vt eos tangeret. Quod cùm viderent discipuli, increpabant illos.

16 * Iesus autem conuocans illos, dixit, Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei.

17 * Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei sicut puer, nõ intrabit in illud.

Mat. 19. c.16 Mar. 10. b.17

18 * Et interrogauit eum quidam princeps, dicens, Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo?

19 * Dixit autem ei Iesus, Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus.

Exod.20 b.13

20 * Mandata nosti: Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum & matrem.

21 * Qui ait: Hęc omnia custodiui à iuuentute mea.

22 * Quo audito, Iesus ait ei, Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcunque habes, vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me.

23 * His ille auditis, contristatus est: quia diues erat valdè.

24 * Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit, Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt!

25 * Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.

26 * Et dixerunt qui audiebant, Et quis potest saluus fieri?

27 * Ait illis, Quę impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.

28 * Ait autem Petrus, Ecce, nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.

29 * Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei,

30 * Et non recipiat multo plura in hoc tempore, & in seculo futuro vitam æternam.

15 * προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

16 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

17 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

18 * Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

19 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

20 * τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

21 * ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

22 * ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ, ἔτι σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

23 * ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

24 * ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ·

25 * εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 * εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 * ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

28 * εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

29 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, σπέρματος τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,

30 * ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

---

22 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חַדָּא ° חַסֵּירָא לָךְ זַל זַבֵּן כָּל מַדְ֫כ דְּאִית לָךְ ׀ וְהַב ᵍ לְמִסְכְּנֵא וְתֶהֱוֵא לָךְ ᵖ סִימְתָא ᵣ בִּשְׁמַיָּא ˢ וְתָא בָּתַרִי ׃ 23 הוּ דֵּין כַּד שְׁמַע הָלֵין ᵗ כְּרִית לַהּ עֲתִיר הֲוָא גֵּיר טָב ׃ 24 וְכַד חָזָא יֵשׁוּעַ דְּכָרִית לַהּ אֲמַר אֵיכַנָא עַשְׁלָא לַאילֵין דְּאִית לְהוֹן ᵘ נְכְסָא ˣ דְּנֵעֲלִין לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ 25 ʸ דְּלֵילָא הִי לְגַמְלָא ᶻ דְּמֵחַטָא נָעוֹל אוֹ עֲתִירָא ᵃ לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ 26 אֲמְרִין לֵהּ אִילֵין ᵇ דְּשַׁמְעוּ וּמַנוּ מְשַׁבַּח ᶜ לְמָרָא ׃ 27 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר אִילֵין דְּלָוֹת בְּנַיְנָשָׁא לָא ᵈ מְשַׁכְּחַן לְוֹת אֱלָהָא מְשַׁבְּחַן ᶜ לְמֶהֱוֵא ׃ 28 אֲמַר לֵהּ שְׁמָעוֹן כְּאפָא וְתָא חֲנַן ᶠ שְׁבַקן כָּל מִדֵּם ᵍ וְאתַין בָּתְרָךְ ׃ 29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית אֱנָשׁ דְּשָׁבַק בָּתָא אוֹ אֲבָהָא אוֹ אֱחָא אוֹ אִנְתְּתָא אוֹ בְּנָיָא מְטֻל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ 30 וְלָא נְקַבֵּל ʰ בְּאַעֲפָא סַגִּיאָא בְּהָנָא זַבְנָא וַבְעַלְמָא ᵏ דְּאתָא ˡ חַיֵּא דְּלְעָלַם ׃

° חַסַּר ᵖ יַתֵּב ᵗ סְכִין ᵠ טוּם ˢ אֲתָא ᵗ כְּרִית ᵘ נְכַס ˣ עֲלַל ʸ דְּלַל וּפֵירוּשׁוֹ קַלִּיל ᶻ חַד ᵃ חוּט ᵇ שְׁמַע ᶜ חַיָּא ᵈ שְׁבַח ᵉ חַיֵּא ᶠ שְׁבַק ᵍ אֲתָא ʰ עוֹף אוֹ עֲפַף ⁱ סְגָא ᵏ אֲתָא ˡ חַיָּא

Feria v. hebdomadis VI. Ieiunij.

31 * Et accepit Ieschua dodecadem suam, & dixit eis, Ecce, ascendimus ad Ourischlem, & perficientur omnia quæ scripta sunt in Prophetis aduersus Filium hominis.

32 * Tradetur enim gentibus; & illudent ei, & conspuent in vultum eius, ac flagellis cædent eum. 33 * Et afficient eum ignominia, eumque trucidabunt; ac die tertia resurget.

34 * Illi autem nihil horum intellexerunt: sed latebat eos sermo iste, & nesciebant hæc quæ dicebantur eis.

35 * Porrò quum appropinquaret Hirichou, cæcus quidam sedebat iuxta viam, & men-
36 dicabat. * Et audiit vocem turbæ transeuntis; & scisciatus est quisnam hic esset.

37 * Dicunt ei, Ieschua Nazarenus transit.

38 * Clamauit itaque & ait, Ieschua fili Dauid, miserere mei.

39 * Ii autem qui iter faciebant ante ipsum Jeschua, obiurgabant eum vt taceret: ille verò magis clamabat, Fili Dauid, miserere
40 mei. * Et substitit Jeschua, iussitque eum ad se vocari. quumque ei appropinquasset,
41 interrogauit eum, * Dixitque ei, Quid vis faciam tibi? Ille verò dixit, Domine mi, vt
42 videam. * At Jeschua dixit ei, Videto. fides tua te seruauit.

43 * Eoque momento vidit; ac veniebat post eum, & glorificabat Deum: totusque populus quum hoc vidisset, tribuebat laudē Deo.

CAP. XIX.

1 Quumque ingressus esset Jeschua, &
2 transiret per Hirichou: * Vir quidam nomine Zaccai diues erat, & magister Pu-
3 blicanorum. * Et volebat videre Ieschua quisnam esset, nec poterat præ turba, quòd statura paruus esset Zaccai.

4 * Et cucurrit ante Jeschua, conscenditque ficum insipidam, [sycomorum], vt eum conspicaretur, quoniam futurum erat vt il-
5 lac transiret. * Vt autem venit ad eum locum, Jeschua vidit eum; & dixit ei, Festina, descende Zaccai, hodie enim oportet
6 me domi tuæ adesse. * Festinans itaque descendit, & excepit eum gaudens.

וְדַבַּר יְשׁוּעַ לְהַעֲסַרְתָּא וְאָמַר לְהוֹן הָא סָלְקִינַן לְאוּרְשְׁלֵם וּמִשְׁתְּלְמִן כָּלְהֵין דִּכְתִיבִין בְּנְבִיֵא עַל בְּרֵהּ דַאֲנָשָׁא׃
נֶשְׁתְּלֵם גֵּיר לְעַמְמֵא וְנִבְּוְחוּן בֵּהּ וְנִרְקִין בַּאפּוֹהִי וְנִנְגְּדוּנֵיהִי׃ וְנִצְעֲרוּנֵיהִי וְנִקְטְלוּנֵיהִי וְלִיוֹמָא דַּתְלָתָא
נְקוּם׃ הָנוּן דֵּין חַדָא מִן הָלֵין לָא אִסְתַּכְלוּ אֶלָּא מְכַסְיָא הַוָת מֶנְהוֹן מִלְּתָא הָדָא וְלָא יְדָעִין הַוּוּ הָלֵין דְּמִתְמַלְלִין
עַמְהוֹן׃ וְכַד קָרִיב לְאִירִיחוֹ סַמְיָא חַד יָתֵב הֲוָא עַל יַד אוּרְחָא וְחַדַר׃ וְשָׁמַע קַל כְּנָשָׁא דְעָבַר וְשַׁאֵל הֲוָא
דְמָנוּ הָנָא׃ אָמְרִין לֵהּ יְשׁוּעַ נָצְרָיָא עָבַר׃ וְקָעָא וְאָמַר יְשׁוּעַ בְּרֵהּ דְּדָוִד אֶתְרַחַם עָלַי׃ וַאֲיִלִין דְּאָזְלִין
הֲווּ קַדָמוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ כֵּאֵין הֲווּ בֵּהּ וְנֶשְׁתּוֹק הוּדֵין דְּיַתְרָאִית קָעָא הֲוָא בְּרֵהּ דְּדָוִד אֶתְרַחַם עָלַי׃

צוּם סְלַק שְׁלֵם
כְּתַב בְּזַח רַקַּק
נְגַד עְצַר קְטֵל
קוּם סְכַל כְּסָא
מְלַל יְרַע מַלַל
סְמָא יְתַב
חֲדַר שְׁאַל כְּעָא
רַחַם אְזַל כְּאָא
שְׁתַק נְתַר קָעָא

Mat. 20. b.17 Mar. 10. c.32

31 * Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait illis, Ecce ascendimus Ierosolymã, F & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.

32 * Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur:

33 * Et postquàm flagellauerint, occident eum; & die tertia resurget.

34 * Et ipsi nihil horum intellexerunt: & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

Mat. 20. d.29 Mar. 10. e.46

35 * Factum est autem, cùm appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans;

36 * Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. G

37 * Dixerunt autem ei, quòd Iesus Nazarenus transiret.

38 * Et clamauit, dicens, Iesu fili Dauid, miserere mei.

39 * Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipse verò multò magis clamabat, Fili Dauid, miserere mei.

40 * Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cùm appropinquasset, interrogauit illum,

41 * Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, vt videam.

42 * Et Iesus dixit ei, Respice: fides tua saluum te fecit.

43 * Et confestim vidit: & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, vt vidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

1 ET ingressus perambulabat Iericho.

2 * Et ecce vir nomine Zacchæus, & hic princeps erat publicanorum, & ipse A diues:

3 * Et quærebat videre Iesum quis esset, & non poterat præ turba; quia statura pusillus erat.

4 * Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret eum: quia inde erat transiturus.

5 * Et cùm venisset ad locum, suspiciẽs Iesus vidit illũ, & dixit ad illum, Zacchęe, festinans descende; quia hodie in domo tua oportet me manere.

6 * Et festinans descendit, & excepit illum gaudens.

31 * παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς αὐτούς; ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου·

32 * παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται,

33 * καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν; καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται·

34 * καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

35 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἰερειχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

36 * ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.

37 * ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται.

38 * καὶ ἐβόησε λέγων, Ἰησοῦ υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.

39 * καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.

40 * σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτὸν,

41 * λέγων, Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

42 * καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

43 * καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

ιθ'.

1 * Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἰερειχώ.

2 * καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος,

3 * καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου· ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.

4 * καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.

5 * καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.

6 * καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

---

40 [g] קוֹם [h] קְרָא [i] שׂאל

41 [i] עִבְרִי [k] צְבָא [l] עִבֵּר [m] חֲזָא

42 [m] חֲזָא [n] חַיִּים [o] חַוָּא [p] אִתָּא

43 [q] שְׁבַח [r] עֲלַל [s] עָבָא

1 [t] חֲזָא [u] שְׁכַח [x] קוּם

2 [y] רְחַט [z] סְלַק [a] פְּקַר

3 [b] חֲזָא [c] עִבַּר [d] חֲזָא

4 [e] סַרְחַב [f] נְחַת

[g] פרושו ארץ

7 * Quum autem hoc vidissent, omnes murmurabant, dicentes, Apud hominem peccatorem ingressus diuertit.

8 * Stetit autem Zaccai, & dixit ipsi Ieschua, Ecce, Domine mi, dimidium facultatum mearum do pauperibus: & cuicumque aliquid per iniuriam eripuerim, quadruplum retribuo.

9 * Dixit ei Jeschua, Hodie facta est salus huic domui, eò quòd iste quoque est filius Abrohom. 10 * Venit enim Filius hominis vt quærat, & seruet quod perierat.

11 * Et quum hæc audirent, addidit sermoni parabolam, eo quòd esset prope Ourischlē, & quòd putarent fore vt eo momento appareret regnum Dei.

12 * Et ait, Vir quidam maximo stemmate natus, profectus est in regionem longinquam, vt acciperet sibi regnum, & reuerteretur.

13 * Et aduocauit decem seruos suos, deditque eis decem minas, & dixit eis, Negotiamini donec veniam.

14 * Filij autem ciuitatis ipsius oderant eum; miseruntque legatos post eum, & inquiunt, Nolumus hunc regnare super nos.

15 * Quumque accepisset regnum, & reuersus fuisset, iussit vocari ad se seruos illos quibus dederat argentum, vt cognosceret quid vnusquisque ex eis negotiatus fuisset.

16 * Venit autem primus, & ait, Domine mi, mina tua decem minas lucrifecit.

17 * Dixit ei, Euge serue bone, quia in minimo inuentus es fidelis, dominaberis super decem vrbes [arces].

18 * Et venit secundus, & ait, Domine mi, mina tua quinque minas fecit.

19 * Dixit & isti, Tu quoque dominaberis super quinque ciuitates.

20 * Alius autem venit, & ait, Domine mi, ecce mina illa tua quæ penes me fuit posita in sindone.

21 * Timui enim à te, quippe qui homo durus sis, & auferas id quod non deposuisti, ac metas quod non seminasti.

22 * Dixit ei, Ex ore tuo te iudicabo, serue nequam: noueras enim me esse hominem durum, qui auferam quod non deposui, & me tam quod non seminaui.

---

7 בד [m] חֲזוֹ דִין כֻּלְּהוֹן [n] רְטָנִין הֲווֹ וְאָמְרִין דְּלְוָת גַּבְרָא [o] חַטָּיָא [p] עַל שְׁרָא׃ 8 [q] קָם דִּין זַכַּי וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ הָא מָרִי
[r] פֶּלְגוּת [s] נְכְסַי יְהַב אֲנָא [t] לְמִסְכֵּנֵא וְלְכָלְנָשׁ מִדֵּם [u] דְּעָלְבֵת בַּאַרְבְּעָא [v] פַּרַע אֲנָא׃ 9 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ יוֹמָנָא הָווֹ חַיֵּא
לְבַיְתָא הָנָא מֶטֵל דְּאַף הָנָא בְּרֵהּ הוּ דְּאַבְרָהָם׃ 10 אֵתָא גֵּיר בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא [w] וְנָבְעָא [x] וְנַחָא הוּ מִדֵּם [b] דְּאָבִיד הֲוָא׃
11 וְכַד [c] שָׁמְעִין הֲווֹ הָלֵין [d] אוֹסֵף [e] לְמֵאמַר [f] מַתְלָא מֶטֵל דְּקָרִיב הֲוָא לְאוּרְשְׁלֵם [g] וְסָבְרִין הֲווֹ דַּבְתָרֵי שָׁעֲתָא עֲתִידָא
[h] וְתִתְגְּלֵא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃ 12 וַאמַר גַּבְרָא חַד בַּר [i] טוֹהֲמָא רַבָּא אֲזַל לַאתְרָא רַחִיקָא דְּנָסַב לֵהּ מַלְכוּתָא
[m] וְנֵהְפוֹךְ׃ 13 וַקְרָא עֲסַרָא עַבְדְוֹהִי וְיַהֵב לְהוֹן עֲסַרָא [k] מְנִין וַאמַר לְהוֹן אִתַּתְּגְרוּ עַד אֲתָא אֲנָא׃
14 בְּנֵי מְדִינְתֵהּ דִּין סָנִין הֲווֹ לֵהּ וְשַׁדְרוּ אִינְגַּרָא בָּתְרֵהּ וַאמְרִין לָא צָבִינָן דְּנִמְלֵךְ עֲלַין הָנָא׃

[m] חֲזָא [n] רְטַן [o] חַטָּא [p] עֲלַל [q] קוּם [r] פְּלַג [s] נְכָס [t] יְהַב [u] מְכֵּן [w] פֵּירוּשׁוֹ גַּזְלָן [x] עֲלַב עֶבֶד [y] פֵּירוּשׁוֹ גַּזְלָן [z] בְּעָא [a] חַיָּא [b] אֲבַד [c] שְׁמַע [d] אֲסַף [e] אֲמַר [f] מְתַל בְּמָשָׁל [g] סְבַר [h] גְּלָא [i] פֵּירוּשׁ מְיוּחָס [k] מָנֶה בְּסִקְרָא הוּא סִ׳ סְלָעִים וּבְדַר״ה הוּא מֵאָה זוּז

7 * Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicétes, quòd ad hominem peccatorem diuertisset.

8 * Stans autem Zacchæus, dixit ad Iesum †Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & siquid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.

9 * Ait Iesus ad eum, Quia hodie salus domui huic facta est, eo quòd & ipse filius sit Abrahæ.

10 * Venit enim Filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat. Matt. 18 b.12

11 * Hęc illis audientibus, adiiciens, dixit parabolam, eo quòd esset prope Ierusalem, & quia existimarẽt quòd confestim regnum Dei manifestaretur.

12 * Dixit ergo, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere C sibi regnum, & reuerti. Mat. 25. b.14

13 * Vocatis autem decem seruis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio.

14 * Ciues autem eius oderant eum: & miserunt legationem post illum, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos.

15 * Et factum est vt rediret, accepto regno, & iussit vocari seruos quibus dedit pecuniam, vt sciret quantum quisque negotiatus esset.

16 * Venit autem primus, dicens, Domine, mna tua decem mnas acquisiuit.

17 * Et ait illi, Euge bone serue, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem ha bens supra decem ciuitates.

18 * Et alter venit, dicens, Domine, mna tua fecit quinque mnas.

19 * Et huic ait, Et tu esto super quinque ciuitates.

20 * Et alter venit, dicens, Domine, ecce mna tua quam habui repositam in sudario.

21 * Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.

22 * Dicit ei, De ore tuo te iudico, serue nequam. sciebas quòd ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui:

7 * καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.

8 * σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς. καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.

9 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν.

10 * ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

11 * ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἰερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.

12 * εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.

13 * καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.

14 * οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.

16 * παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς.

17 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ, ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

18 * καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.

19 * εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.

20 * καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 * ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

22 * λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε· ἤδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα·

---

15 וְכַד נְסַב מַלְכוּתָא ׀ וְתָפַךְ אֲמַר ׀ דֶּיקָרִין לֶהֱוֹן עַבְדַוֹהִי ׀ דִּיהַב לְהוֹן כְּסְפָּא ׀ דְּנַדַע כָּל חַד מֶנְהוֹן מָנָא

16 אֲתְחַנַּר׃ וַאֲתָא קַדְמָיָא וַאֲמַר מָרִי ׀ מַנָּיךְ עְסָרָא מְנִין ׀ אַוחַר׃ 17 אֲמַר לֵהּ ׀ אִיוּ עַבְרָא ׀ טָבָא דִּבְקַלִיל

18 אֶשְׁתְּכַחְתְּ מְהֵימַן חֶהֱוֵא ׀ שַׁלִּיט עַל עְסָרָא כַּרְכִין׃ וַאֲתָא דָּתְרִין וַאֲמַר מָרִי מַנָּיךְ חַמְשָׁא ׀ מְנִין עַבַד׃

19 אֲמַר אַף

לָהֳנָא אַף אַנְתְּ חֱוֵא שַׁלִּיט עַל חַמְשָׁא כַּרְכִין׃ 20 וַאֲתָא אָחֳרָנָא וַאֲמַר מָרִי הָא מָנָּיךְ הָוֵי וְאִירֵ חֲנָא לְוָתִי כַּד

סִים בְּסָדוֹנָא׃ 21 דְּחֶלֶת גִּיר מָנָּךְ דְּגַבְרָא אַנְתְּ קַשְׁיָא ׀ וְשָׁקֵל אַנְתְּ מֵדֵם דְּלָא ׀ וְחָצֵר אַנְתְּ מֵרֵם דְּלָא

זְרַעְתְּ׃ 22 אֲמַר לֵהּ מִן פּוּמָךְ אֲדוּנָךְ עֲבָדָא בִּישָׁא וְיָדַע הֲוֵיתְ לִי דְּגַבְרָא אֲנָא קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אֲנָא מֵרֵם דְּלָא

סָמֵת וְחָצֵד אֲנָא מֵרֵם דְּלָא ׀ זְרַעְתִּ׃

---

* חָפַד * קְרָא * יְחֵב
* יְדַע * תְּנַר * אִתָּא
* מְנָא * יְתַר
l מן לשון יון
m טוב n שְׁכַח o תִּימַן
p שְׁלַט q מְנָא r חֲנָא
s אִתָּא t סוּם
u כמו פרק או סדר
x רְחַל y קְשָׁא z שְׁקַל
a סוּם b חָצַד c זְרַע

23 * Quare non dedisti argentum meum super mensam, & ego veniſſem & illud repetiſſem cum ſuis vſuris?

24 * Illis autem qui adſtabant coram ſe dixit, Tollite ab eo minam, & date ei penes quem ſunt decem minæ.

25 * Dicunt ei, Domine noſter habet decem minas.

26 * Ait illis, Dico vobis, Vnicuique habenti dabitur; ei autem qui nihil habet, id etiam quod habet, auferetur ab eo.

27 * Verùm meos illos inimicos qui noluerunt me regnare ſupra ſe, adducite eos, & trucidate eos coram me.

Dominica Palmarum.

28 * Quumque hæc dixiſſet Ieſchua, progreſſus eſt vt proficiſceretur ad Ouriſchlem.

29 * Et quum appropinquaſſet Beth-Poge, & Beth-Anio iuxta verticem montis, qui vocatur Domus oliuarum, miſit duos ex diſcipulis ſuis;

30 * Et dixit eis, Ite in pagum illum qui vobis eſt è regione: quumque ingreſſi fueritis, ecce inuenietis pullum alligatum, in quo nemo vnquã equitauit; ſoluite, adducite eum.

31 * Et ſi quis vos interrogauerit, Quare ſoluitis eum? ſic dicetis ei, Domino noſtro requiritur.

32 * Et profecti ſunt ij qui miſſi fuerant, & inuenerunt prout dixerat eis.

33 * Quumque ſoluerent pullum illum, dicunt eis domini eius, Quare ſoluitis pullum hunc?

34 * At dixerunt eis, Quia Domino noſtro requiritur.

35 * Et adduxerunt eum ad Ieſchua, & iniecerunt ſuper pullum pallia ſua, & equitare fecerunt Ieſchua in eo.

36 * Quum autem iter faceret, ſubſternebant pallia ſua in via.

37 * Quumque appropinquaret ad deſcenſum montis domus Oliuarum, cœpit omnis cœtus diſcipulorum lætari, & glorificare Deum alta voce de omnibus virtutibus quas viderant.

38 * Et dicebant, Benedictus Rex ille qui venit in nomine Domini: pax in cælo, & gloria in excelſis.

---

23 לָמָּנָא לָא [k]יְהֵבְתְּ כַּסְפִּי עַל פָּתוֹרָא וַאֲנָא [l]אָתֵא הֲוֵית [m]וְחַבַעְלֵהּ עִם [n]רִבְיָתֵהּ ׃ 24 וְלֶהָנוּן [o]דְּקָיְמִין קֳדָמוֹהִי
אֱמַר [p]סַבוּ מִנֵּהּ [q]מַנְיָא [r]וְהַבוּ לְהַוּ דְּאִית לֵהּ עֲסָרָא מָנִין ׃ 25 אֲמָרִין לֵהּ מָרַן אִית לֵהּ עֲסָרָא מָנִין ׃
26 אֱמַר לְהוֹן אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלְכָל מַן דְּאִית לֵהּ [s]נְתִיהֵב לֵהּ וּמִן דְּלֵית לֵהּ אַף הַהוּ דְּאִית לֵהּ [t]נְתְנְסֵב מִנֵּהּ ׃
27 בְּרַם לְהָנוּן בְּעֵלְדְּבָבַי אִילֵּין דְּלָא [u]צְבוֹ [x]דְּאִמְלֵךְ עֲלֵיהוֹן [y]אֵיתַי אֲנוּן [z]וְקַטְלוּ אֱנוּן קֳדָמַי ׃

דְּחַר בְּשַׁבָּא [a]דְּאוֹשַׁעְנָא ס

28 וְכַד אֲמַר הָלֵין יְשׁוּעַ נְפַק לְקֳדָמוֹהִי [b]דְּנָאזַל לְאוּרְשְׁלֵם ׃ 29 וְכַד [c]מַטִּי לְבֵית פַּגֵּא וּבֵית עַנְיָא עַל [d]גֻּבָּ טוּרָא
דְּמָתְקְרָא דְּבֵית זַיְתָא שַׁדַּר תְּרֵין מִן תַּלְמִידָוֹהִי ׃ 30 וְאֲמַר לְהוֹן זְלוּ לַקְרְיְתָא הַיְ דַּלְקוֹבְלָן וְכַד עָאלִין אַנְתוּן תַּא

[k] יַתֵּב [l] אֲתָא [m] תְּבַע
[n] רְבָא כמו תרבית
[o] קוּם [p] נְסַב [q] מְנָא
[r] יְהַב [s] יְהֵב [t] נְסַב
[u] צְבָא [x] מַלֵּךְ [y] אֵיתָא
[z] קְטַל [a] יְשַׁע והוא אגודת עלבי בחל שבושלין בתג הסכות ואנתנו משיחיים בחג תמרים
[b] אֲזַל [c] מְטָא [d] כמו גב

* Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum vsuris vtique exegissem †illam?

illud?

* Et astantibus dixit, Auferte ab illo mnã, et date illi qui decem mnas habet.

* Et dixerunt ei, Domine, habet decẽ mnas.

* Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur†: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.

Sup. 8. c. 18 Mat. 13. b. 12. 25. c. 29 Mar. 4. c. 25 & abundabit:

* Veruntamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me.

* Et his dictis, præcedebat ascendens Ierosolymam.

* Et factum est, cùm appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montẽ qui vocatur Oliueti, misit duos discipulos suos:

Mat. 21. a. 1 Mar. 11. a. 1

* Dicens, Ite in castellum quod contra†est: in quod introeuntes, inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vnquã hominum sedit: soluite illum, & adducite.

vos

* Et siquis vos interrogauerit, Quare soluitis? sic dicetis ei, Quia Dominus operam eius desiderat.

* Abierunt autem qui missi erant: & inuenerunt sicut dixit illis, stantem pullum.

* Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos, Quid soluitis pullum?

* At illi dixerunt, Quia Dominus cũ necessarium habet.

* Et duxerunt illum ad Iesum. Et iactãtes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum.

Ioh. 12. b. 14

* Eunte autem illo substernebant vestimenta sua in via.

* Et cùm appropinquaret iam ad descensum montis oliueti, cœperunt omnes turbæ †descendentiũ gaudentes laudare Deum voce magna, super omnibus quas viderant virtutibus:

discipulorum

* Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo: & gloria in excelsis.

23 * καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τράπεζαν, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;

24 * καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μναν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.

25 * καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

26 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

27 * πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

28 * καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς ἱεροσόλυμα.

29 * Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

30 * εἰπών, ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην· ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

31 * καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ διατί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ· ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

32 * ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

33 * λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, τί λύετε τὸν πῶλον;

34 * οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος, αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

35 * καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐπιῤῥίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν.

36 * πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

37 * ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων,

38 * λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

---

k מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן עַיְלָא l דַּאסִיר דְּאֵנָשׁ מִן מְהוּמֵי לָא m רְכִיב עֲלוֹהִי n שְׁרוֹ o אֵיתַאוּהִי׃ 31 וְאִן אֱנָשׁ p מְשַׁאֵל לְכוֹן

q לְמָנָא r שָׁרִין אַנְתּוּן לֵהּ חֲכַנָא אֱמַרוּ לֵהּ לְמָרַן s מְחַבְּעָא׃ 32 a וַאֲזָלוּ הָנוּן b דְּאִשְׁתַּדַּרוּ c וַאִשְׁכַּחוּ אֵיכְנָא

d דְּאֲמַר לְהוֹן׃ 33 וְכַד e שָׁרִין לֵהּ לְעַיְלָא אֲמָרִין לְהוֹן f מָרְוֹהִי מָנָא שָׁרִין אַנְתּוּן עַיְלָא הַו׃ 34 וַאֲמַרוּ לְהוֹן

דְּלְמָרַן g מְחַבְּעָא׃ 35 h וַאיְתוֹהִי לְוָת i יְשׁוּעַ j וְאַרְמִיו עַל עַיְלָא מָאנַיְהוֹן k וְאַרְכְּבוּהִי לִישׁוּעַ עֲלוֹהִי׃

36 כַּד דֵּין אָזֵל l פָּרְשִׁין הֲווּ מָאנַיְהוֹן בְּאוֹרְחָא׃ 37 וְכַד קָרֵב l לְמַחֲתָא דְטוּרָא דְּבֵית זַיְתָא m שַׁרִיו כָּלְהֵ כָּנְשָׁא

n דְּתַלְמִידֵא חֲדָתִין o וְמְשַׁבְּחִין לַאלָהָא בְּקָלָא p רַמָא עַל כָּל חַיְלֵא דַּחֲזוֹ׃

38 וְאָמְרִין הֲווּ בְּרִיךְ הַו מַלְכָּא דְּאָתֵא בְּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא שְׁלָמָא בִּשְׁמַיָּא וְשׁוּבְחָא בְּמְרוֹמָא׃

שכח בלשון מצא
א אָסַר m רְכֵב n שְׁרָא
o אֵתָא p שַׁאל q שְׁרָא
r בְּעָא s אָזַל
t שְׁרַר u שְׁכַח
בלשון מצא
v שְׁרָא w מָרְיָא x בְּעָא
y אֵתָא z רָמָא a רְכֵב
b פְּרַשׁ c נְחַת d שְׁרָא
e לְמַד f שְׁבַח g רוּם

39 * Quidam autem ex Periſchæis è media turba dicunt ei, Rabbi, obiurga diſcipulos tuos.

40 * Ait illis, Dico vobis, ſi ſiluerint iſti, lapides clamabunt.

Ad veſperas ſecunda Feria hebdomadis Paſſionis.

41 * Quumque appropinquaſſet, vidiſſetque ciuitatem, fleuit ſuper ea.

42 * Et ait, Nempe ſi tu noſſes ea quæ ſunt ad pacem tuam, vel ſaltem iſto die tuo, nunc autem occulta ſunt ab oculis tuis.

43 * Aduenient autem tibi dies, quibus obſidebunt te hoſtes tui, & cingent te ab omni
44 loco. * Et euertent te, filioſque tuos intra te: neque relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eò quòd non noueris tempus viſitationis tuæ.

45 * Quumque ingreſſus eſſet in tẽplum, cœpit eijcere eos qui emebant in eo et vendebãt.

46 * Et ait illis, Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis eſt: vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

47 * Et ipſe docebat quotidie in tẽplo. Principes autem Sacerdotum, & Scribæ & Seniores populi ſtudebant eum perdere.

48 * Nec inueniebant quid agerent ei: omnis enim populus pendebat ab eo, vt ipſum audiret.

Ad ſtationem tertiam noctis tertiæ Paſſionis. CAP. XX.

1 ET factum eſt quodã ex diebus illis, quum doceret in templo populum, & euangelizaret, vt inſurrexerint in eum principes Sacerdotum & Scribæ cum Senioribus:

2 * Et dicunt ei, Dic nobis quanam poteſtate hæc facias, & quis eſt ille qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3 * Reſpondit Ieſchua, & dixit eis, Interrogabo vos & ego ſermonem: itaque dicite
4 mihi: * Baptiſma Jouchanon è cælo erat, an ex hominibus?

5 * Illi autem cogitabant apud ſe, & dicebant, Si dixerimus, è cælo, dicet nobis, Quare ergo fidem ei non adhibuiſtis?

6 * Sin autem dixerimus, ex hominibus, lapidibus obruet nos omnis populus. perſuaſum enim habent Jouchanon Prophetam eſſe.

39 * Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum, Magiſter increpa diſcipulos tuos.

40 * Quibus ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

41 * Et vt appropinquauit, videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens, G

42 * Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidē in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

43 * Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circunda bunt te, & coanguſtabunt te vndique.

44 * Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt: & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd nō cognoueris tempus viſitationis tuæ.

45 * Et ingreſſus in templum, cœpit eicere vendentes in illo & ementes:

46 * Dicens illis, Scriptum eſt, Quia domus mea, domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

47 * Et erat docens quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum & Scribæ & principes plebis quęrebant illum perdere:

48 * Et non inueniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

39 * καί τινες τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

40 * καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξουσιν.

41 * Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ,

42 * λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καὶ γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

43 * ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπί σε, καὶ παρεμβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν,

44 * καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.

45 * καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας·

46 * λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστιν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

47 * καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ·

48 * καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ, τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

CAP. XX.

κ'.

Mat. 21. b. 23 Mar. 11. d. 27

1 ET factum eſt, in vna dierum docente illo populum in templo & euangelizante, conuenerunt principes Sacerdotum & Scribæ cum Senioribus: A

2 * Et aiunt dicentes ad illum, Dic nobis in qua poteſtate hæc facis? aut, Quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3 * Reſpondens autem Ieſus, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego vnum verbum. reſpondete mihi:

4 * Baptiſmus Iohannis de cælo erat, an ex hominibus?

5 * At illi cogitabant intra ſe, dicentes, Quia ſi dixerimus, de cælo, dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?

6 * Si autem dixerimus ex hominibus, plebs vniuerſa lapidabit nos: certi ſunt enim Iohannem Prophetam eſſe.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ & εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις·

2 * καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

3 * ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον, καὶ εἴπατέ μοι·

4 * τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

5 * οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

6 * ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην εἶναι.

---

47 וְהוּ מַלֵּף הֲוָא כָּל יוֹם בְּהֵיכְלָא רַבֵּי כָּהֲנֵא דִּין וְסָפְרָא וְקַשִׁישֵׁא דְעַמָּא בָּעַיִן חַוָּר לְמַוְבְּדוּתֵהּ׃ 48 וְלָא

46 מֶשְׁכְּחִין חַוָּר מָנָא נֶעְבְּדוּן לֵהּ כְּלֵהּ גֵּיר עַמָּא חֵלֵא הֲוָא בֵּהּ לְמִשְׁמְעֵהּ׃ 47 וְהַוָּא כַּד מִן יוֹמָא כַּד מַלֵּף בְּהֵיכְלָא לְעַמָּא וּמְבַשַּׂר קָמוּ עֲלוֹהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרָא עִם קַשִׁישֵׁא׃

2 וְאָמְרִין לֵהּ אֱמַר לַן בַּאיָנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אַנְתְּ וּמַנּוּ הוּ דְיָהֵב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא׃ 3 עָנָא וְאָמַר

לְהוֹן אֶשְׁאֲלִכוֹן וְאַף אֲנָא מִלְּתָא וְאֵמְרוּ לִי׃ 4 מַעֲמוּדִיתֵהּ דְיוֹחָנָן מִן שְׁמַיָּא הֲוַת אוֹ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא׃

5 וְהִנּוּן דִּין מִתְחַשְׁבִין הֲווֹ בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרִין דְּאַן נֵאמַר מִן שְׁמַיָּא אֱמַר לַן מָטַל מָנָא לָא הֵימְנְתּוּנֵיהִי׃

6 אֶן דִּין נֵאמַר מִן בְּנֵינָשָׁא רָגְמִין לַן עַמָּא כְּלֵהּ מְפַסְּקִין גֵּיר דְיוֹחָנָן נְבִיָּא הוּ׃

ᵛ אַלַּף ᵘ בְּעָא ᵗ אֲבַד
ˢ שְׁבַח בלשון מצא
ʳ הֲלָא ᵖ שְׁמַע ᵒ קוֹם
ⁿ חֲשַׁשׁ ᵐ אַלַּף ˡ סְבַר
במרגלא
ᵏ קוֹם ʲ שְׁלַט ⁱ יְהַב
ʰ שְׁלַט ᵍ שְׁאַל ᶠ מְלַל
ᵉ עֲמַר בלשון סבל
ᵈ חֲשַׁב ᶜ אֱמַר ᵇ תֵּימַן

7 ✱ Et dixerunt ei, Nescimus vnde esset.
8 ✱ Ait illis Jeschua, Nec ego dico vobis quanam potestate hæc faciam.
9 ✱ Porrò cœpit dicere ad populum parabolam hanc : Vir quidam plantauit vineam, & elocauit eam agricolis, & peregrè abfuit multum tempus.
10 ✱ Et in tempore misit seruum suum ad agricolas, vt darent ei ex fructibus vineæ: agricolæ verò cæciderunt eum, ac dimiserunt inanem.
11 ✱ Et addidit misitque alterum seruum suum : illi verò eum verberarunt, & ignominia affecerunt, ac dimiserunt inanem.
12 ✱ Adiecit itaque & misit tertium: at illi & istum percusserunt atque eiecerunt.
13 ✱ Dixit Dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum, forsitan Spectabunt eum, & reuerebuntur.
14 ✱ Quum autem vidissent eum agricolæ, ratiocinati sunt apud se, & inquiunt : Iste est hæres; venite, trucidemus eum; nostraque futura est hæreditas.
15 ✱ Et eiecerunt eum extra vineam, ac trucidarunt. Quid igitur eis faciet dñs vineæ?
16 ✱ Veniet, & perdet agricolas illos, dabitque vineam aliis. Hoc autem quum audisset, dixerunt, Nequaquam hoc fiet.
17 ✱ Ille verò intuitus eos, dixit, Ecquid est illud quod scriptum est, Lapis quem reprobauerunt ædificantes, ipse factus est in caput cornu anguli?
18 ✱ Et quisquis ceciderit super eum lapidem, confringetur; & in quemcunque cadet, dissipabit eum.
19 ✱ Studebant autem principes Sacerdotum & Scribæ inijcere in eum manus eo momento, sed sibi timebant à populo. cognouerunt enim contra ipsos eum dixisse hanc parabolam.
20 ✱ Et miserunt ad eum insidiatores qui se iustos esse simularent, vt aucuparentur eũ in sermone, & traderent eum iudicio, & potestati Præsidis. ✱ Itaque interrogarunt eum ac dicunt ei, Doctor, scimus te rectè loqui et docere, nec accipere facies, [nec delectum personarum habere,] sed in veritate viam Dei docere. ✱ Licet nobis dare pecuniam capitatim Cæsari, an non?
22

---

7 וְאָמְרוּ לֵהּ לָא יְדָעִינַן מ אֵימָכָא הֲוָי ׃ ✱ אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ וְלָא אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן בְּאֵינָא נ שׁוּלְטָנָא חֵלִין
עֲבֵד אֲנָא ׃ 9 ס וְשָׁרִי פ דְּנָאמַר לְעַמָּא צ מַתְלָא הָנָא גַּבְרָא חַד ק דַּנְצַב כַּרְמָא ש וְאוֹחֲרֵהּ לְפַלָּחָא ת וְאִבְעֵד זִבְנָא סַגִּיאָא ׃
10 וּבְזִבְנָא שַׁדַּר עַבְדֵּהּ לְוָת פַּלָּחֵא א דְּיֵהְלוּן לֵהּ מִן פֵּארֵא דְּכַרְמָא פַּלָּחֵא דֵּין ב מְחָאוּהִי ז וְשַׁדְּרוּהִי כַּד ג סְרִיק ׃
11 ד וְאוֹסַף וְשַׁדַּר לְעַבְדֵּהּ אָחֳרָנָא הָנוּן דֵּין אַף לְהָוֹ מְחָאוּהִי ה וְצַעֲרוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי כַּד סְרִיק ׃
12 וְאוֹסַף וְשַׁדַּר דְּתַלְתָּא הָנוּן דֵּין אַף לְהָוֹ ו צַלְפוּהִי ח וְאַפְקוּהִי ׃
13 אָמַר מָרֵא כַּרְמָא מָנָא אֶעְבֵּד אֲשַׁדַּר בְּרִי חֲבִיבָא כְּבַר ט נְחָזְנִיהִי י וְנֶתְכַּחְדוּן ׃ 14 כַּד ב חֲזָאוּהִי דֵּין פַּלָּחֵא
מְתְחַשְׁבִין הֲווֹ בְּנַפְשְׁהוֹן וַאֲמְרִין הָנוֹ יְרֵתָא תָּו נְקַטְלִיוּהִי וְתֶהֱוֵא יְרָתוּתָא דִּילַן ׃ 15 וְאַפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא

m פירוש או מזח
ת שְׁלַט ס שָׁרָא ע אֵמַר
א מְתַל ו נְצַב ז אָחַר
כמו אח
ב פַּלַּח" בְּעַד פירוש נסף
ג נְתַל ד מְחָא ה שַׁדַּר
ו סְרַק כמו ריק
ח יְסַף ט צְעַר י צְלַף
כ נְפַק ל חֲזָא מ כְּחַד
ן חָזָא ס חָשַׁב ע וְרַת

7 ⁂Et reſpõderunt ſe neſcire vnde eſſet.
8 ⁂Et Ieſus ait illis, Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.
9 ⁂Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo † plãtauit vineam, & locauit eam colonis: & ipſe peregre fuit multis temporibus.
10 ⁂Et in tempore miſit ad cultores ſeruum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.
11 ⁂Et addidit alterum ſeruum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficiẽtes contumelia, dimiſerunt inanẽ.
12 ⁂Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.
13 ⁂Dixit autem dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forſitan cùm hunc viderint, verebuntur.
14 ⁂Quem cùm vidiſſent coloni, cogitauerunt intra ſe, dicentes, Hic eſt hæres, occidamus illum, vt noſtra fiat hæreditas.
15 ⁂Et eiectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?
16 ⁂Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi, Abſit.
17 ⁂Ille autem aſpiciens eos, ait, Quid eſt ergo hoc quod ſcriptum eſt, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?
18 ⁂Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.
19 ⁂Et quærebant principes Sacerdotum & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognouerunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.
20 ⁂Et obſeruantes, miſerunt inſidiatores qui ſe iuſtos ſimularent, vt caperent eum in ſermone, & traderent illum principatui & poteſtati Præſidis.
21 ⁂Et interrogauerunt eum, dicentes, Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces.
22 ⁂Licet nobis tributum dare Cęſari, an non?

quidam Mat. 21. c.35 Mar. 12. a.1 Iſa.5.a.1 Ier. 2.d. 21

Pſal.117 c.21 Act. 4.b. 11 Rom.9. f.33 1.Pet.2. b.8 Iſa.28.d

Mat. 21. d.42

Mat. 22. b.15 Mar. 12. b.13

7 ⁂ καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.
8 ⁂ καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
9 ⁂ Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς·
10 ⁂ καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.
11 ⁂ καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν.
12 ⁂ καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.
13 ⁂ εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.
14 ⁂ ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.
15 ⁂ καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;
16 ⁂ ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον, μὴ γένοιτο.
17 ⁂ ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε, τί οὖν ἐστὶ τὸ γεγραμμένον τοῦτο, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;
18 ⁂ πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.
19 ⁂ καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε.
20 ⁂ καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.
21 ⁂ καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·
22 ⁂ ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;

וְקַטְלוּהִי מָנָא הֲכִיל נֶעְבַד לְהוֹן מָרֵא בַּרְמָא׃ 16 נְאֵתָא [p] וְנוֹבֵד לְפַלְחֵא אָחֳרִנָא בַּר [q] וְנֶחֱל כַּרְמָא לְאָחֳרִנָא כַּד [r] שְׁמָעוּ
דֵּין אֲמָרוּ לָא [s] תֶּהֱוֵא הָדֵא׃ 17 הוּ דֵין [t] חַר בְּהוֹן וְאָמַר וּמָנָא הִי הָי [u] דַּכְתִּיבָא דְּכָאפָא [x] דְּאִסְלִיו [y] בַּנַיָּא הִי הֲוַת לְרֵישׁ
קַרְנָא [z] דְּזוֹיְתָא׃ 18 וְכֹל מַן [a] דְּנָפֵל עַל הָי כְּאפָא [b] נֶתְרַעַע וְכֹל מַן דְּהִי חָפֵל עֲלוֹהִי [c] תְּרְרִיוֹהִי׃ 19 בְּעַו הֲווֹ
דֵּין רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא [e] דְּנַרְמִין עֲלוֹהִי אִידָיָא בְּהֵי שָׁעֲתָא [f] וְדַחֲלוּ מִן עַמָּא יַדְעוּ גֵּיר דַּעֲלֵיהוֹן אֲמַר [g] מַתָּלָא הָנָא׃
20 וְשַׁדְּרוּ לְוָתֵהּ [h] גְּשׁוּשֵׁא דְּמִתְחַזְּיִן כְּזַדִּיקֵא דְּנֵאחְדוּנֵיהִי בְּמִלְּתָא וְנַשְׁלְמוּנֵיהִי לְדַיָּנָא וְלִשׁוּלְטָנֵהּ [i] דְּהַגְמוֹנָא׃
21 וְשַׁאלוּהִי וַאמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא יָדְעִינַן דַּחְרִיצָאִית מְמַלֵּל אַנְתְּ וּמַלֵּף אַנְתְּ וְלָא נָסֵב אַנְתְּ בַּאפָּא אֶלָּא בְּקוּשְׁטָא
אוֹרְחָא דַּאלָהָא מַלֵּף אַנְתְּ׃ 22 שְׁלִיט לַן דְּנֵהֵל כֶּסֶף רֵישָׁא לְקֵסַר אוֹלָא׃

[p] אֵבַד [q] נְתַל [r] שְׁמַע
[s] הֲוָא [t] חוֹר [u] כְּתַב
[x] סְלָא [y] בְּנָא [z] זָוְיְתָא
פירושו פִּנָּה
[a] נְפַל [b] רְעָע כמו ורצץ
[c] דְּרָא פירושו שבר
[d] בְּעָא [e] רְמָא [f] דְּחַל
[g] מְתַל כמו משל
[h] גְּשַׁשׁ פירוש מרגלים
[i] מן לשון יִן גבר

23 * Ipse verò animaduertit eorum astutiam, & ait, Quid me tentatis?

24 * Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inscriptionem? Illi autem inquiunt, Cæsaris.

25 * Dixit eis Jeschua, Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ Dei, Deo.

26 * Nec potuerunt carpere ex eo sermonem coram populo: & mirati sunt super eius responso: & siluerunt.

Lectio Mulierum defunctarum.

27 * Cæterùm accesserunt quidam ex Sadoukæis illis, qui dicunt nullam esse resurrectionem, & interrogarunt eum,

28 * Dicuntque ei, Doctor, Mousche scripsit nobis, Si cuius frater obierit habens vxorem sine liberis, ducat frater eius vxorem ipsius, & suscitet semen fratri suo.

29 * Septem autem fratres fuerunt, primusque duxit vxorem, & mortuus est sine liberis.

30 * Et duxit eam secũdus in vxorem suam, & iste mortuus est sine liberis.

31 * Rursum & tertius accepit eam: similiterque & illi septem, & mortui sunt, neque reliquerunt liberos.

32 * Et mortua est ad extremum ipsa quoque mulier.

33 * In resurrectione ergo cuiusnam eorũ futura est vxor? illi enim septem duxerunt eam.

34 * Dixit eis Jeschua, Filij huius seculi ducunt vxores, & mulieres fiunt virorum.

35 * Illi verò qui seculo illo digni fuerint, et resurrectione quæ est à domo mortuorum, nec ducunt vxores, nec etiam mulieres fiunt virorum.

36 * Nequaquam enim amplius mori possunt. sunt enim instar Angelorum, et sunt filij Dei, quum filij sint resurrectionis.

37 * Suscitari autem mortuos Mousche quoque demonstrauit: meminit enim in rubo dũ ait, Dominus Deus Abrohom, & Deus Ischok, & Deus Jaakoub.

38 * Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuunt ei.

39 * Responderunt autem quidam ex Scribis, & dicunt ei, Doctor perbellè dicis.

40 * Nec amplius audebant interrogare eum vlla de re.

---

23 הוּ דֵין * אֶסְתַּכַּל [b] חַרְעוּתְהוֹן וְאָמַר מָנָא [c] מְנַסִּין אַנְתּוּן לִי ׃ 24 [d] חַוְיוּנִי דִינָרָא דְמַן אִיתַּי בֵּהּ צַלְמָא

[e] וְכִתְיבְתָּא הָנוּן דֵּין אֲמְרִין דְּקֵסָר ׃ 25 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [f] הָבוּ הָכֵיל דְּקֵסָר לְקֵסָר וְדֶאלָהָא לֶאלָהָא ׃

26 וְלָא [g] אֶשְׁכַּחוּ [h] לְמֵאמַר מִנֵּהּ [i] מִלְּתָא קֳדָם עַמָּא [k] וְאִתְדַּמַּרוּ עַל פִּתְגָמֵהּ [l] וְשַׁתְּקוּ ׃

[m] קְרִינָא דְנָשֵׁא [n] דְעָנְדָן סג

27 קְרִבוּ דֵּין אֱנָשִׁין מִן זַרוּקָיָא הָנוּן דַּאֲמְרִין [o] דְּקַיְמְתָא לַית [p] וְשַׁאלוּהִי 28 וַאֲמְרִין לֵהּ [q] מַלְפָנָא מוּשֶׁא כְּתַב לַן דְּאִן

אֱנָשׁ [r] נְסִיב אֲחוּהִי דְאִית לֵהּ אַנְחָתָא וְלָא בְנָיָא [s] נָסֵב אֲחוּהִי אַנְחָתֵהּ [t] וְנֶקֵים זַרְעָא לַאֲחוּהִי ׃ 29 שַׁבְעָא דֵּין אַחִין

אִיתַּי הֲווֹ וְקַדְמָיָא נְסַב אַנְחָתָא וּמִית דְּלָא בְנָיָא ׃ 30 [v] וְנְסָבַהּ דַּתְּרִין לַאנְחָתָהּ וְהָנָא מִית דְּלָא בְנָיָא ׃

[a] מִכָּל [b] חֶרֶשׁ עִבְרִית עֲרָם [c] נְסָא [d] חַוָּא [e] כְּתַב [f] יְהַב [g] שְׁכַח בְּלָשׁוֹן יְוָנִי [h] אֶחָד [i] מַלֵּל [k] דְּמַר [l] שְׁתֵּק [m] קְרָא [n] עָנַר [o] קוֹם [p] שְׁאֵל [q] אֱלָף [r] מוֹת [s] נָסַב [t] קוֹם

23 * Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos, Quid me tentatis?

23 * καταν ο ήσας δ ὰυτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτούς, τί με πειράζετε;

24 * Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerunt, Cæsaris.

24 * Ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνα ἔχει εἰκόνα & ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσαρος.

Rom. 13 b.7 25 * Et ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cęsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

25 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

26 * Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.

26 * καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.

Mat. 22. c.23 Mat. 12. b.18 27 * Accesserunt autem quidam Saduczeorum, qui negãt esse resurrectionem, & interrogauerunt eum,

27 * Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν,

28 * Dicentes, Magister, Moyses scripsit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fratri suo.

Deut. 25 a.5

28 * λέγοντες, διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, & ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

29 * Septem ergo fratres erant, & primus accepit vxorẽ, & mortuus est sine filiis.

29 * ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος·

30 * Et sequens accepit illã, & ipse mortuus est sine filio.

30 * καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος·

31 * Et tertius accepit illam. similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen; & mortui sunt.

31 * καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον·

32 * Nouissimè omniũ mortua est & mulier.

32 * ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

33 * In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem septem habuerunt eam vxorem.

33 * ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

34 * Et ait illis Iesus, Filij huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias:

34 * καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται·

35 * Illi verò qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione ex mortuis, neq; F nubent, neque ducent vxores:

35 * οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται·

36 * Neque vltrà mori poterunt: æquales enim angelis sunt: & filij Dei sunt, cùm sint filij resurrectionis.

36 * οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι· καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.

37 * Quia verò resurgãt mortui, & Moyses ostẽdit secus rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum

Exod. 3. b.6 Mat. 22 d.32 Mar. 12. c.26 Isaac, & Deum Iacob.

37 * ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ.

38 * Deus autem non est mortuorum, sed viuorum. omnes enim viuunt ei.

38 * θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

39 * Respondentes autem quidam Scribarũ, dixerunt ei, Magister, bene dixisti.

39 * ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον, διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.

40 * Et amplius nõ audebant eum quicquam interrogare.

40 * οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

---

[a] קוֹם [b] חֲוָא [c] נְסַב
[d] חֲוָא [e] שְׁנָא [f] קוֹם
[g] מוֹת [h] שְׁבַח בלשון כל
[i] אִית [j] בַּר קָא
עבראית חגיד
[k] דְּבַר כמו זכר
[l] מַנָּא כמו אסנה
[m] מוֹת [n] חַיָּא [o] עֲנָא
[p] אֱלַף [q] מְרַח [r] שְׁאַל

31 וְרַחֲלָא חוּב נַסְבָּה וְחָכְוָת וְאַף שַׁבְעָתַיכוֹן וּמִיתוּ וְלָא שְׁבַקוּ בְּנָיָא׃ 32 וּמִיתַת בְּאַחֲרָא וְאַף אִנְתְּתָא׃
33 בְּקִיְמְתָא הָכְיל דְּאִינָא מָנְהוֹן חֲוֵא אִנְתְּתָא שַׁבְעָתַיהוֹן גִּיר נַסְבוּהָ׃ 34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ בְּנוֹהִי דְּעָלְמָא
הָנָא נָסְבִין נָשֵׁא וְנָשֵׁא הַוְיִן לְגַבְרָא׃ 35 הִנּוּן דִּין דְּלָהּוֹ עָלְמָא שָׁוֵו וְלָקְיְמְתָא דְּמִן בֵּית מִיתֵא לָא נָסְבִין נָשֵׁא וְאַף
לָא נָשֵׁא הַוְיִן לְגַבְרָא׃ 36 אַף לָא גִיר חוּב לְמֵמַת מִשְׁכְּחִין אֵיךְ מַלְאכָא אִנּוּן גִּיר וּבְנָיָא אִיתַיהוּן דְּאֱלָהָא מְטַל דַּהֲווֹ
בְּנָיָא דַּקְיְמְתָא׃ 37 וְקִיְמִין דִּין מִיתֵא אַף מוֹשֶׁא בְּדִיק אַדְכַּר גִּיר בְּסַנְיָא כַּד אֲמַר מָרְיָא אֱלָהּ דְּאַבְרָהָם וֵאלָהּ
דְּאִיסְחָק וֵאלָהּ דְּיַעֲקוֹב׃ 38 אֱלָהָא דִּין לָא הֲוָא מִיתֵא אֶלָּא חַיֵּא כֻּלְּהוֹן גִּיר חַיִּין אִנּוּן לֵהּ׃
39 וְעָנוֹ אֲנָשִׁין מִן סָפְרָא וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא שַׁפִּיר אֲמַר אַנְתְּ׃ 40 וְלָא חוּב אִסְתַּרְחוּ לְמִשְׁאֲלוּתֵהּ עַל מִדַּם׃

Ad oblationem Dominicæ quintæ poſt Epiphaniam.

41 * *Porrò dicebat eis, Quomodo dicunt Scribæ de Meſchicho, eum eſſe filium Dauid?*

42 * *Quum ipſe Dauid dicat in libro Pſalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextera mea,*

43 * *Donec ponam hoſtes tuos ſub pedibus tuis.*

44 * *Si Dauid ergo vocat eum, Dominum meum, quomodo filius eius eſt?*

45 * *Et audiente vniuerſo populo, dicebat diſcipulis ſuis:*

46 * *Cauete à Scribis qui volunt ambulare cum ſtolis, & amant ſalutationes in plateis, primoſque conſeſſus in Synagogis, & primos accubitus in cœnis.*

47 * *Iſti deuorant domos viduarum ea occaſione quòd prorogent orationes ſuas: iſti ſubibunt grauius iudicium.*

CAP. XXI.

1 COnſpicatus autem Ieſchua diuites illos *qui conijciebant in ærarium oblationes ſuas:*

2 * *Vidit etiam viduam quandam pauperrimam coniicientem octauas duas.*

3 * *Et ait, Verè dico vobis, hæc vidua pauper coniecit pluſquàm omnes.*

4 * *Hi enim omnes ex eo quod redundabat eis, coniecerunt in domum oblationis Dei hęc autem ex penuria ſua quicquid poſſidebat coniecit.*

Ad oblationem Feſto Crucis.

5 * *Quumque dicerent quidam de templo, quòd lapidibus pulcherrimis oblationibuſque ornatum eſſet:*

6 * *Dixit eis Ieſchua, In his quæ ſpectatis, venient dies quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.*

7 * *Et interrogabant eum, dicentes, Doctor, quando hæc futura ſunt? & quod eſt ſignum quum hæc appropinquauerint vt fiant?*

8 * *Ipſe verò dixit eis, Videte ne ſeducamini: multi ſiquidem venient in nomine meo, dicéntque, Ego ſum Meſchicho. & tempus illud prope eſt. ne igitur poſt eos ambulaueritis.*

41 * Dixit autem ad illos, Quomodo dicunt Christum filium esse Dauid?

Mat. 22. d.44 Mar. 12. d.36 Psal.109 a.1 42 *Et ipse Dauid dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis,

43 * Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

44 * Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius est?

Mat. 23. a.6 Mar. 12. d.38 Sup. 11. f.43 45 * Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis:

46 * Attendite à Scribis qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in Synagogis, & primos discubitus in conuiuiis:

47 * Qui deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem.

41 * Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν Δαβὶδ εἶναι·

42 * καὶ αὐτὸς Δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

43 * ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

44 * Δαβὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

45 * ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

46 * πρόσεχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις·

47 * οἱ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

CAP. XXI.

Mar. 12. d.41 1 RESpiciens autem, vidit eos qui mittebãt munera sua in gazophylacium A diuites.

2 * Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo.

3 * Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit.

4 * Nam omnes hi, ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit, misit.

5 * Et quibusdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis or- B natum esset, dixit:

Mat. 24. a.2 Mar. 13. a.2 Sup. 19. g.44 6 * Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis supra lapidem, qui non destruatur.

7 * Interrogarunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt: & quod signum cùm fieri incipient?

8 * Qui dixit, Videte ne seducamini. multi enim venient in nomine meo, dicentes, Quia ego sum: & tempus appropinquauit, nolite ergo ire post eos.

κά.

1 * Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους·

2 * εἶδε δέ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά·

3 * καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν·

4 * ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

5 * Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε,

6 * ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται.

7 * ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

8 * ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

---

d רָמָא * סְכַן f חֲסַר
g קִנְא h רְמָא i שְׁלַב
k עֲבַת פירושו חקן
l חֲוָא m אֲתָא n שְׁבַק
o סְתַר בלשון חרב
p שְׁאל q אַלֵּף r חֲוָא
s חֲזָא t טְעָא v אֲמַר
x אֲזַל

d וַאֲרִמְיַת שָׁמוּנֵא תְרִין׃ 3 וַאֲמַר שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָדָא אַרְמַלְתָא c מִסְכֵּנְתָא אַרְמְיַת יַתִּיר מִן
כֹּלְהוֹן׃ 4 כֹּלְהוֹן גִּיר הָלֵין מָא דְיַתִּיר הֲוָא לְהוֹן אַרְמִיו בֵּית קוּרְבָּנָא וַאֲלָהָא הָדָא דִּין מִן f חַסִירוּתַהּ כָּל g דְּקִנְיָא הֲוָת
h אַרְמַיְתַהּ׃ דְקוּרְבָּא רְאַתָא i רְצָלִיבָא סא
5 וְכַד אָמְרִין הֲווֹ אֲנָשִׁין עַל הֵיכְלָא דְּבְכָאפָא שַׁפִּירְתָא וּבְקוּרְבָּנִא k מְצַבְּתָא׃ 6 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הָלֵין דְּחָזִין אֲנָתוּן
m נְאתוּן יוֹמָתָא דְּבְהוֹן לָא n חֶשְׁחְבֵק כְּאף עַל כְּאף דְּלָא o חֶסְחְתַר׃ 7 p וּמְשַׁאלִין הֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין q מַלְפָנָא אֵמָתַי
הָלֵין r נֶהֱווֹן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְקָרִיבָן הָלֵין דְּנֶהֱווֹן׃ 8 הוּדִין אֲמַר לְהוֹן s חֲזוֹ לְמָא t חֶטְעוֹן סַגִּיאָא גִּיר נְאתוּן
בְּשְׁמִי u וְנְאמְרוּן דְּאָנָא אָנָא מְשִׁיחָא וְזַבְנָא קְרֵב לָא דִּין x תְּאזְלוּן בָּתְרֵהוֹן׃

9 * Quumque audieritis bella, & tumultus, ne extimueritis. Futurũ est enim vt hæc primùm fiant. sed necdum perueniet finis.

10 * Insurget enim gens contra gentem, & regnum contra regnum.

11 * Et terræmotus ingentes futuri sunt singulis in locis, itẽ fames & pestilentiæ: eruntque terriculamenta & expulsiones, & signa magna è cælo apparebunt, magnæque tempestates erunt.

12 * Sed ante hæc omnia iniicient in vos manus, vosque persequentur, & tradent vos in Synagogas, & domum vinctorum: & sistent vos coram regibus & præsidibus propter nomen meum.

13 * Hæc autem erunt vobis testimonio.

14 * Sed reponite in corde vestro vos non esse instruendos ad depromendum spiritum. [ad reddendam rationem.]

15 * Ego enim dabo vobis os & sapientiam illam, cui non poterunt obsistere omnes inimici vestri.

16 * Tradent autem vos parentes vestri, & fratres, & patrueles, & amici vestri, mortique adigent nonnullos ex vobis.

17 * Et eritis exosi omnibus propter nomen meum.

18 * Sed pilus à capite vestro non peribit.

19 * Verùm per patientiam vestram possideatis animam vestram.

20 * Quum autem videritis Ourischlem cingi ab exercitu, tunc scitote appropinquare vastationem eius.

21 * Tunc ij qui sunt in Iihoudæa, fugiant in montem; quique intra eam sunt, euadant: et qui sunt in agris, non ingrediantur eam.

22 * Nam hi sunt dies vltionis, vt impleatur quicquid scriptum est.

23 * Væ autem iis quæ fuerint prægnantes, ijsque quæ lactentes fuerint in illis diebus. erit enim oppressio ingens in terra, & ira in
24 populo isto. * Cadentque acie gladij, & captiui abducentur in omnem regionem: & Ourischlem erit conculcata à gentibus, vsquequo impleantur tempora Gentium.

25 * Et erunt signa in Sole & Luna & sideribus, & in terra angustia gentium, & complosio manuum præ stupore sonitus maris;

---

9 וּמָא דִּשְׁמָעִין אַנְחוּן קְרָבָא [y] וְשִׁגּוּשָׁיָא לָא [z] תֶּרְחֲלִין עֲתִידִין אִנִּין גֵּיר הָלֵין לוּקְדָם לְמֶהֱוֵא אֶלָּא לָא עַדְכִיל [a] מְטָת
חַרְתָא ׃ 10 [b] נְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ ׃ 11 [c] וְזוּעָא [d] רַוְרְבָא נֶהֱוִין בְּדוּכָא וּדוּכָא וְכַפְנָא
[e] וּמוֹתָנָא וְנֶהֱוִין [f] דַּחֲלָתָא [g] וְסוּרָדָא וְאָתְוָתָא רַוְרְבָתָא מִן שְׁמַיָּא נֶתְחֲזִין [h] וְסַתְוָא רַוְרְבָא נֶהֱוִין ׃ 12 קְדַם דֵּין הָלֵין כְּלְהֵין
[i] נַרְמוּן עֲלֵיכוֹן [k] אִידָיָא [l] וְנֶרְדְּפוּנָכוֹן [m] וְנַשְׁלְמוּנָכוֹן לַכְּנוּשָׁתָא וְלַבֵּירָת [n] אֲסִירָא [o] וְנַקְרְבוּנָכוֹן קְדַם מַלְכָא [p] וְהַגְמוּנָא
מָטַל שְׁמִי ׃ 13 הֲוָיָא לְכוֹן דֵּין לְסָהֲדוּתָא ׃ 14 [q] סִימוּ דֵּין בְּלֵבְכוֹן דְּלָא חֶהֱוִין [r] מְחַיְלְפִין [s] לְמַפַּק רוּעָא ׃
15 אֲנָא גֵּיר [t] אֶהֱל לְכוֹן פּוּמָא וְחָכְמְתָא אֲיַדָא דְּלָא [u] נֶשְׁכְּחוּן [v] לְמֶקֱם לְקוּבְלָה כְּלְהוֹן כְּעֲלְרָבַיכוֹן ׃
16 [w] נַשְׁלְמוּנָכוֹן דֵּין אֲבָהַיכוֹן וַאֲחַיְנַיכוֹן וְרַחְמַיכוֹן [x] וַנְמִיתוּן מָנְכוֹן ׃

[y] שְׁנַשׁ [z] דְּחַל [a] מְטָא
[b] קוּם [c] זוּעָ [d] רַבָּב
[e] מוּת [f] וְדַחַל [g] סְרַר
[h] סְתָוָא [i] רְמָא [k] יַד
[l] רְדַף [m] שְׁלַם [n] קְרֵב
[o] מִן לְשׁוֹן יוֹן נִצְבִים
[p] סוּם [q] אֲלַף [r] נְפַק
[s] נְתַל [t] שְׁבַח
בִּלְשׁוֹן יְוָנִי
[u] קוּם [v] שְׁלַם [w] מוּת

* Cùm autem audieritis prælia & seditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri, sed nondum statim finis.

* Tunc dicebat illis, Surget gens contra gétem, & regnum aduersus regnum:

* Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames, terroresque C de cælo, & signa magna erunt.

* Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas: & persequentur tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præsides propter nomẽ meum.

* Continget autem vobis in testimonium.

* Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

* Ego enim dabo vobis os & sapientiam: cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri.

* Trademini autem à parentibus & fratribus, & cognatis & amicis: & morte afficient ex vobis. D

* Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum:

* Et capillus de capite vestro non peribit.

* In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Mat. 24. b.15 Mar. 13. b.14 Dan. 9. g 27. * Cùm autem videritis circundari ab exercitu Ierusalem: tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius.

* Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, nõ intrent in eam.

* Quia dies vltionis hi sunt, vt impleãtur omnia, quæ scripta sunt.

* Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. erit enim E pressura magna supra terrã, & ira in populo hoc.

* Et cadent in ore gladij: & captiui ducentur in omnes gentes. & Ierusalem calcabitur à Gentibus: donec impleãtur tempora nationum.

Mat. 24. c.29 Mar. 13. c.14 Isai. 13. b 10 Ezec. 32 b.7 Ioel. 3. c. 15 * Et erunt signa in sole & luna & stellis: & in terris pressura gentium præ cõfusione sonitus maris & fluctuum,

* ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

10 * τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.

11 * σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.

12 * πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων, ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας σύνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.

13 * ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

14 * θέτε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι·

15 * ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

16 * παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων, καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν·

17 * καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·

18 * καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

19 * ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

20 * ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

21 * τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν·

22 * ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

23 * οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ·

24 * καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἰερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

25 * καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου,

---

17 וְתֶהֱווֹן סָנְיָאִין מִן כָּל אֱנָשׁ מְטֻל שְׁמִי׃ 18 וּמְנָתָא מִן רֵישְׁכוֹן לָא תֵאבַדִי׃ 19 בְּמַסַיבְרָנוּתְכוֹן דִּין

20 תֶּקְנוֹן נַפְשְׁכוֹן׃ 20 מָא דִין דַּחֲזַיתוֹן לְאוּרְשְׁלֵם דְּחִרִיב לָהּ חַיְלָא הֲיִדִין דְּעוּ דְּקָרֵב לֵהּ חוּרְבָּהּ׃

21 הֵידִין אִילֵן דִּבְיהוּד אֵנוּן נְעָרְקִין לְטוּרָא וְאִילִין דִּבְגַוָּהּ אֵנוּן נֶעֱרְקִין וְדִבְקוּרְיָא לָא נֵעֲלוֹן לָהּ׃

22 דְּיוֹמָתָא אֵנוּן הֲלִין דְּתֶהֱבְעָתָא דְּנֶשְׁלֵם כֹּל מָא דַּכְתִיב׃ 23 וַי דִּין לַאִילֵן דְּבַטְנָן וְלַאִילִין דְּמֵינְקָן בְּהָנוּן

יוֹמָתָא נֶהֱוָא גִיר אוּלְצָנָא רַבָּא בַּאַרְעָא וְרוּגְזָא עַל עַמָּא הָנָא׃ 24 וְנִפְּלוּן בְּפוּמָא דְּחַרְבָּא וְנֶשְׁתְּבוּן לְכָל

אַתַר וְאוּרְשְׁלֵם תֶּהֱוֵא מְתְחַרְשָׁא מִן עַמְמֵא דְּנֶשְׁלְמוּן זְבְנָא דְּעַמְמֵא׃ 25 וְנֶהֱווֹן אָתְוָתָא בְּשִׁמְשָׁא

וְבְסַהֲרָא וּבְכוֹכְבֵא וּבְאַרְעָא אוּלְצָנָא דְּעַמְמֵא וּפוּשְׁךְ אִידְיָא מִן תַּוּהֲתָא דְּקָלָא וְדַמָּא׃

---

m מְנָתָא פרישו שער
n אֲבַד o סְבַר p קְנָא
q חֲזָא r חֲרַב כמו חור
s יְדַע t חָרַב u עֲרַק
x עֲלַל y תְּבַע z בְּטַן
a יְנַק b אַרְעָא c רְגָז
d נְפַל e שְׁבָא f רוּשׁ
g פֻּשָׁךְ פרוש מפח

26 * Et commotio quæ eiiciet animas hominum præ timore eius quod inuasurum est terram: & commouebuntur virtutes cælorum.

27 * Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, magnáque gloria.

28 * Quum autem hæc incipient fieri, bono animo estote, & attollite capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.

Ad vesperas Dominicæ post Festum Crucis.

29 * Porrò dicebat eis parabolam: Videte ficum & omnes arbores:

30 * Quæ quum pullulauerint, statim ex eis intelligitis propè esse æstatem.

31 * Ita & vos quum videritis hæc fieri, scitote propè esse regnum Dei.

32 * Amin dico vobis, haudquaquam præterierit generatio ista, quousque hæc omnia fiant.

33 * Cælum & terra transibunt, verba autem mea minimè transibunt.

34 * Cauete autẽ vobis ipsis nequando grauentur corda vestra crapula, & ebrietate, & sollicitudine sæculi, & repentè vobis superueniat dies ille:

35 * Nam instar laquei illaqueabit eos omnes qui habitant in superficie vniuersæ terræ.

36 * Vigilate igitur omni tempore, & orate, vt digni habeamini qui effugiatis hæc quæ futura sunt, & consistatis coram Filio hominis.

37 * Interdiu autem docebat in templo: noctu verò exiens, pernoctabat in monte, qui vocatur Domus oliuarum.

38 * Et totus populus manè veniebãt ad eum in templum, vt audirent sermonem eius.

Ad vesperam Feria v 1. Crucifixionis.

CAP. XXII.

1 APpropinquabat autem festum Azymorum, quod vocatur Pezcho.

2 * Et quærebant principes Sacerdotum et Scribæ quomodo trucidarent eum: timebant enim à populo.

3 * Introiuit autem Satanas [aduersarius] in Iiboudo, vocatum Secariouto, qui erat è numero duodecim.

---

26 וְזוּעָא [1] דְּמַפֵּק נַפְשָׁתָא דִּבְנֵינָשָׁא מִן [m] וְחֵילָתָא דְּמֶרֶם דַּעֲתִיד [n] לְמֵאתָא עַל אַרְעָא [o] וְנָחֲזִיעוּן חֵילָא דִּשְׁמַיָּא ׃

27 וְהֵידֵין [p] נֶחֱזוּנֵיהִי לִבְרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא [q] דְּאָתֵא בַּעֲנָנָא עִם חֵילָא סַגִּיאָא [r] וְשׁוּבְחָא רַבָּא ׃

28 מָא דֵּין דְּשָׁרֵי הָלֵין [s] דְּנֶהְוֵין [t] אֶתְלַבְּבוּ [u] וַאֲרִימוּ רֵישֵׁיכוֹן מְטוֹל דְּקָרֵב לֶהּ [x] פּוּרְקָנְכוֹן ׃

דְּרַמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר עָאדָא דְּעָלִיבָא סו

29 וַאֲמַר הֲוָא לְהוֹן [y] סַהֲלָא [z] חֲזוֹ לְתְאֵנָא וְלְכֹלְהוֹן אִילָנָא ׃ 30 דְּמָא [a] דְּמַפְּרְעִין מְחֲדָא מְנָהוֹן [b] מְסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן

דְּקָרֵב לֶהּ [c] קֵישָׁא ׃ 31 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא [d] דְּחֲזֵיתוּן הָלֵין [e] דְּהֶוְיָן [f] דַּעוּ דְּקָרִיבָא הִי מַלְכוּתָא דֵּאלָהָא ׃ 32 אֲמִין אֲמַר

אֲנָא לְכוֹן דְּלָא [g] תֶּעְבְּרִי שִׁרְבְּתָא הָדָא עַדְמָא דְּכֹלְהֵין הָלֵין נֶהְוֵין ׃ 33 שְׁמַיָּא וְאַרְעָא נֶעְבְּרוּן [h] וּמִלַּי לָא נֶעְבְּרָן ׃

[1] נְפַק [m] דְּחַל [n] אֶתָא
[o] זוּעַ [p] חֲזָא [q] אֵתֵי
[r] שְׁבַח [s] הָוָא [t] לַבַּב
[u] רוּם [x] פְּרַק [y] מְתַל
בְּמוֹ מְשָׁל
[z] חֲזָא [a] פָּרַע
פֵּירוּשׁוֹ מִצְמִיחִים
[b] סְכַל [c] קֵישָׁא כְּמוֹ קַשׁ
[d] חֲזָא [e] הָוָא [f] יְדַע
[g] עֲבַר [h] מְלַל

26 ‡ Arescentibus hominibus præ timore & expectatione,quæ superuenient vniuerso orbi.nam virtutes cælorum mouebuntur:

26 ‡ ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ . αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

27 ‡ Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate.

27 ‡ καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

28 ‡ His autem fieri incipientibus,respicite & leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Rom.8. d.23 F

28 ‡ ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

29 ‡ Et dixit illis similitudinem, Videte ficulneam & omnes arbores:

29 ‡ Καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30 ‡ Cùm producunt iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas.

30 ‡ ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

31 ‡ Ita & vos cùm videritis hæc fieri, scitote,quoniam propè est regnum Dei.

31 ‡ οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32 ‡ Amen dico vobis quia non præteribit generatio hæc,donec omnia fiant.

32 ‡ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.

33 ‡ Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

33 ‡ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

34 ‡ Attendite autem vobis,ne fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina dies illa. Rom.13. d.13

34 ‡ προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη·

35 ‡ Tanquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.

35 ‡ ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς.

36 ‡ Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt,& stare ante filium hominis.

36 ‡ ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

37 ‡ Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens,morabatur in monte qui vocatur Oliueti.

37 ‡ ἦν τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν·

38 ‡Et omnis populus manicabat ad eũ in templo audire eum.

38 ‡ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

CAP. XXII.

κϛ'.

1 APpropinquabat autem dies festus Azymorum,qui dicitur Pascha: Mat.26. a.2 Mar.14. a.1

1 ‡ Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα·

2 ‡ Et quærebant principes sacerdotum & Scribæ,quomodo eum interficerent; timebant verò plebem.

2 ‡ καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

3 ‡ Intrauit autem satanas in Iudam qui cognominabatur † Iscariotes, vnum de duodecim: Mat.26. b.14 Mar.14. b.10 Scariot

3 ‡ εἰσῆλθε δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.

---

34 אֶזְדַּהֲרוּ דִּין בְּנַפְשָׁכוֹן דִּלָּא מִתְחוֹם נאקְרִין לִבַּיתְכוֹן בְּאִסּוּתוּתָא וּבְרַוָיוּתָא וּבְצִפְתָּא דְּעָלְמָא וּמִן שְׁלִיָא
35 נְאתֵא עֲלֵיכוֹן יוֹמָא הַו׃ 35 אֵיךְ צִפַּחְתָּא גִיר נֶצְפַּח עַל כָּלְהוֹן אִילֵין דְּיָתְבִין עַל אַפֵּיהּ דְּכָלָּה אַרְעָא ׃
36 הֲווּ הָכִיל שָׁהֲרִין בְּכָל זְבַן וְמִצְלִין דְּתֶשְׁוּוּן לְמֶעְרַק מִן הָלֵין דַּעֲתִידִין לְמֶהֱוֵא וְתֶקוּמוּן קֳדָם בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא ׃
37 בְּאִסְתָּא דִּין מַלֵּף הֲוָא בְּהֵיכְלָא וּבְלֵלְיָא נָפֵק הֲוָא נְאֵת בְּטוּרָא דְּמִתְקְרָא דְּבִית זַיְתָא ׃ 38 וְכָלָּה עַמָּא
מְקַדְּמִין הֲווּ לְוָתֵהּ לְהֵיכְלָא לְמִשְׁמַע מִלֵּהּ ׃ דְּרִמְשָׁא דְּעָרוּבְתָא וַיְזַקּוּפוּתָא סז קפאלין בב
1 קָרִיב הֲוָא דִּין עֲרַעְרָא דְּמִתְקְרֵא פִּצְחָא ׃ 2 וּבָעִין הֲווּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא דְּאֵיכְנָא נְקַטְלִנֵיהִי
דָּחְלִין הֲווּ גִיר מִן עַמָּא ׃ 3 עַל הֲוָא דִּין סָטָנָא בִּיהוּדָא דְּמִתְקְרֵא סְכַרְיוֹטָא דְּאִיתוֹהִי הֲוָא מִן מָנְיָנָא דִּתְרֵעסַר׃

Hh 2

5 זְחַר ‡ יְקַר פירוש כבוד עבראית זוללה
6 רָוָא ‡ יְצַף ‡ מִן שָׁלְיָא עבראית פתאם
7 ‡ צִפַּח עבראית יקש
8 ‡ יְתֵב כמו ישב
9 ‡ שְׁחַר פירוש שקד
10 ‡ אִלָּא ‡ קוּם
11 ‡ וּם ‡ אֶלֶף ‡ בורז עבראית לון
12 ‡ עבראית חב

4 * Et abiens collocutus est cum principibus Sacerdotum & Scribis & Magistris militiæ templi, vt ipsis eum proderet.
5 * Et gauisi sunt, ac pacti sunt se daturos
6 ei pecuniam. * Et spopondit eis: quærebatque sibi opportunitatem, vt proderet eum ipsis absque turba.
7 * Aduenit autem dies Azymorum, in qua moris erat mactari Pezcho.
8 * Et misit Jeschua Kipho & Jouchanon, dixitque eis, Ite parate nobis Pezcho, vt man
9 ducemus. * Ipsi verò dixerunt ei, Vbi vis paremus?
10 * Dixit eis, Ecce quum introieritis in ciuitatem, occurret vobis vir baiulans hydriam aquæ, abite post eum.
11 * Et quò loci ingredietur, dicite domino domus, Magister noster ait, Vbinam est domus conuiuij [diuersorium] vbi edam Pezcho cum discipulis meis?
12 * Et ecce hic ostendet vobis cœnaculum domus conuiuij, illic parate.
13 * Profecti itaque inuenerunt prout dixerat eis: & parauerunt Pezcho.
14 * Quumque adesset constitutum tempus, veniens Ieschua discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.
15 * Et dixit eis, Desiderio desideraui hoc Pezcho manducare vobiscum priusquàm pa-
16 tiar. * Dico enim vobis me non amplius comesturum illud, quousque compleatur in
17 regno Dei. * Et accepit calicem, et gratias egit, ac dixit, Accipite hoc, & diuidite
18 inter vos: * Dico enim vobis, me non bibiturum de generatione vitis, donec ve-
19 niat regnum Dei. * Et accepit panem, & gratias egit; fregitque, & dedit eis: & ait, Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur. hoc facite in mei memoriam.
20 * Similiter etiam de calice, postquàm cœnassent, dixit, Hic est calix testamenti noui in sanguine meo, qui pro vobis effunditur.
21 * Veruntamen ecce manus eius qui pro-
22 dit me est in mensa. * Et Filius hominis abit prout definitum est: veruntamen væ homini illi, cuius manu proditur.
23 * Cœperũt autem disquirere inter se, quisnam esset ex eis qui hoc patraturus esset.

---

4 וְאָזַל מַלֵּל עִם רַבֵּי כָּהֲנָא וְסָפְרֵא וְרַבֵּי חֵילָא דְּהֵיכְלָא אֵיךְ [a] דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוֹן ׃ 5 [h] וְחָדִיו [i] וְאִקִימוּ [k] דְּנֶהְלוֹן
6 לֵהּ כָּסְפָּא ׃ 6 [l] וְאִשְׁתַּוִּדִי לְהוֹן [m] וּבָעָא הֲוָאלֵהּ [n] פֻּלְעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוֹן בְּלָעֲדֵי מִן כְּנִשָׁא ׃ 7 וּמַטִּי יוֹמָא
דְּפַטִּירָא דְּבֵהּ אִיתֵי הֲוָא עָיְרָא [o] דְּנִתְנֵכַס [p] פִּצְחָא ׃ 8 וְשַׁדַּר יֵשׁוּעַ לְכֹאפָא וְלִיוּחָנָן וַאמַר לְהוֹן [q] זְלוּ [r] טַיְבוּ לַן פִּצְחָא
דְּנֵגְלַעַם ׃ 9 הֵנוּן דַּיִן אֲמַרוּלֵהּ אֵיכָא [t] צָבָא אַנְתְּ דְּנֵטַיֵּב ׃ 10 אֲמַר לְהוֹן הָא מָא [u] דְּעָאלִין אַנְחוּן [x] לַמְדִינְתָא
פְּגַע בְּכוֹן גַּבְרָא דָּשֵׁקִיל גְּרָבָא דְּמַיָּא [y] זְלוּ בָּתְרֵהּ ׃ 11 וַאיכָא [z] דְּעָאל אֲמַרוּ לְמָרֵהּ דְּבַיְתָא רַבָּן אֲמַר אֵינוֹ בֵּית
[a] מַשְׁרְיָא אֵיכָא [b] דֵּאכוֹל פָּצְחָא עִם [c] תַּלְמִידַי ׃ 12 וְהָא הוּ [c] מְחַוֵּא לְכוּן [d] עֵלִיתָא חֲדָא רַבְּתָא [e] דְּמְשַׁוְּיָא תַּמָּן [f] טַיְבוּ ׃
13 וְאָזְלוּן [g] אַשְׁכְּחוּ אֵיךְ דַּאמַר לְהוֹן וְטַיְבוּ פָּצְחָא ׃ 14 [r] וְכַד הֲוָא עָדְנָא אֲתָא יֵשׁוּעַ אָסְחֵמֵךְ וְתַרְעַסַר שְׁלִיחֵא עִמֵּהּ ׃

a שְׁלַם h חֲדָא i קוּם
k נְתַל l יְרָא m בְּעָא
n עבראית עלילה
o נְכַם p פְּצַח כמו פסח
q אָזַל r טַיֵּב s לְעֵס
t עָבָא u עוֹל x רַן
y אָזַל z עוֹל a שְׁרָא
b אֲכַל c חַוָּא d עַלְיָא
e שָׁוָא f טַיֵּב g שְׁכַח
בלשון משא

4 * Et abijt, & locutus est cum principibus sacerdotum & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.

5 * Et gauisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.

6 * Et spopondit. Et quærebat opportunitatem vt traderet illum sine turbis.

7 Mat. 26. b. 17 Mar. 14. b. 12 * Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha.

8 * Et misit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis pascha, vt B manducemus.

9 * At illi dixerunt, Vbi vis paremus?

10 * Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo †amphoram aquę portans: sequimini eum in domum in quam intrat.

quidam

11 * Et dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi magister, Vbi est diuersorium vbi Pascha cum discipulis meis manducem?

12 * Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum: & ibi parate.

13 * Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis; & parauerunt Pascha.

14 Mat. 26. b. 20 Mar. 14. b. 17 * Et cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.

15 * Et ait illis, Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum, antequàm patiar.

16 * Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

17 * Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & diuidite inter vos.

18 * Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

19 1. Cor. 11. c. 24 * Et accepto pane, gratias egit, & fregit; & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. hoc facite in meam commemorationem.

20 * Similiter & calicem, postquàm cœnauit, dicens, Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.

21 Mat. 26. b. 21 Mar. 14. c. 20 Ioan. 13. b. 18 Psal. 40. b. 10 * Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. C

22 * Et quidem Filius hominis secũdùm quod definitum est, vadit: veruntamen

tradi-tur

væ homini illi per quem †tradetur.

23 * Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturus esset.

4 * καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς.

5 * Οἱ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι·

6 * καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.

7 * Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα.

8 * καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπών, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.

9 * Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;

10 * Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων. ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν ὅ εἰσπορεύεται.

11 * Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

12 * κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.

13 * ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

14 * καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ·

15 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν·

16 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

17 * καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς·

18 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.

19 * Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν·

20 * ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

21 * πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης·

22 * καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.

23 * καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

---

15 וְאָמַר לְהוֹן רָגְזָא רַגְזַנִי דָּהֲנָא פָּצְחָא אֲכוֹל עַמְכוֹן קֳדָם k דְּאִתְחַשׁ ׃ 16 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמִכְיל
לָא l אֶכְלִיוּהִי עַדְמָא דְּנִשְׁלֵם בְּמַלְכוּתָה דַּאלָהָא ׃ 17 וְנָסַב כָּסָא וְאוֹדִי וְאָמַר סַבוּ הָנָא וּפַלְגוּ בֵּינָתְכוֹן ׃
18 אֲמַר אֲנָא גֵּיר לְכוֹן דְּלָא אֶשְׁתֵּא מִן יְלָרָא m דְּגָפְנָא עַדְמָא דְּתֵיתֵא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃ 19 וְנָסַב לַחְמָא וְאוֹדִי
וְקָצָא וְיָהֵב לְהוֹן וְאָמַר הָנוֹ פִּגְרִי דְּעַל אַפֵּיכוֹן מָתְיָהֵב הָנָא חַיְתוּן עָבְדִין לְדוּכְרָנִי ׃ 20 וְהָכְוֹת אַף עַל כָּסָא מִן בָּתַר
n דַּאחְשְׁמוּ אָמַר הָנָא כָּסָא o דְּיַתְקָא p חַדְתָא בְּדֻמְיְדְחָלַפֵּיכוֹן q מָתְאשֵׁד ׃ 21 בְּרַם הָא אִידֵהּ r דְּמַשְׁלְמָנִי עַל פָּתוֹרָא ׃
22 וּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא אָזֵל אֵיכַנָּא s דְּאִתְפְּרַשׁ בְּרַם וַי לְהַהוּ גַּבְרָא דְּבְאִידֵהּ מָשְׁתֶּלֶם ׃ 23 וְשָׁרִיו t דְּנַעֲקְבוּן
בֵּינָתְהוֹן דְּמַנוּ בֵּי מָנְהוֹן הַוּ דְּהָדֵא עָתִיד u לְמֶעְבַּד ׃

k רְגַז ׀ חֲשַׁשׁ l אֶכֶל
m כמו גפן
n חֲשַׁם o מן לשון אץ
p חֲדַת כמו חדש
q אֲשֶׁר ׀ יַד ׀ שָׁלַם פְּרַשׁ
r שְׁרָא ׀ עֲקַב פירוש חקר
s סָעַר בלשון עשה

24 * Exſtitit autem etiam contentio inter eos, quiſnam inter eos eſſet maior.

25 * Ipſe autem Ieſchua dixit eis, Reges gentium ſunt domini earum; quiáque poteſtatem in eas habent, benefici vocantur.

26 * Vos verò non item. ſed qui maximus eſt inter vos, ſit quaſi minimus: & qui princeps eſt, ſit tanquam miniſter.

27 * Vter enim maior eſt ille qui accumbit, an ille qui miniſtrat? nonne eſt ille qui accumbit? At ego ſum inter vos ſicut ille qui miniſtrat.

28 * Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.

29 * Et ego promitto vobis, prout promiſit mihi Pater meus, regnum;

30 * Vt edatis & bibatis in menſa regni mei: & ſedeatis ſuper thronos, ac iudicetis duodecim tribus Iſroiel.

Lectio noctis Feria ſexta Crucifixionis.

31 * Porrò dixit Ieſchua, Schemeoun, ecce Satanas poſtulat vt ventilet vos ſicut triticum.

32 * Ego verò rogaui pro te, ne deficiat fides tua: quin & tu quo tempore conuerſus fueris, tum confirma fratres tuos.

33 * Schemeoun autem dixit ei, Domine mi, tecum paratus ſum, & ad domum vinctorum [carcerem,] & ad mortem.

34 * Dixit ei Ieſchua, Dico tibi Schemeoun, non cantaturum hodie gallum, vſquedum ter negaueris, me tibi haud notum eſſe. Item dixit eis: * Quando miſi vos abſque marſupiis, & peris, calceisque, num quid defuit vobis?

35

36 * Dicunt ei, Sanè nihil. Dixit eis, Nunc qui habet marſupium, accipiat; itidemque & peram: & qui non habet gladium, vendat pallium ſuum, & comparet ſibi gladium.

37 * Dico enim vobis, etiam illud ſcriptum oportere adimpleri in me, Cum ſceleratis numeratus eſt. Nam omnia quæ de me ſcripta fuerant, finem habent.

38 * At illi dixerunt ei, Domine noſter, ecce hîc ſunt duo gladij. Dixit eis, Sufficiunt.

39 * Et egreſſus eſt profectusque vti conſueuerat, in montem domus oliuarum: & abierunt poſt eum etiam diſcipuli eius.

---

24 וַהוָא דֵין אַף [z]חֶרְיָנָא בֵּינָתְהוֹן דְּמַן אִית בְּהוֹן דְּרַב׃ 25 הוּא דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן מַלְכֵיהוֹן דְּעַמְמֵא מָרֵיהוֹן אֲנוּן
[z]וְדַשְׁלִיטִין עֲלֵיהוֹן עֲבְדֵי [b]טָבָתָא [c]מֶהְקָרִין׃ 26 אֲנַחְנָא דֵין לָא הָכֵנָא אֶלָּא אֵינָא דְּרַב בְּכוֹן נֶהֱוֵא אַיְךְ זְעוּרָא וְאֵינָא
דְּרִישָׁא הוּ אַיְךְ [d]מְשַׁמְּשָׁנָא׃ 27 מַנוּ גֵּיר רַב הַוּ [e]דְּסָמִיךְ אוּ הַוּ דְּמְשַׁמֵּשׁ לָא הָוָא הַוּ דְּסָמִיךְ אֶלָּא דֵין [f]אִיתַי בֵּינָתְכוֹן
אַיְךְ הַוּ דְּמְשַׁמֵּשׁ׃ 28 אֲנַחְנָא אֱנוּן [g]דְּכַתַּרְתוּן לְוָתִי [h]בְּנֶסְיוֹנַי׃ 29 וְאֲנָא [i]מָשְׁתַּוְרָא אֲנָא לְכוֹן אַיְךְ דְּאִשְׁתַּוְרִי
לִי אֲבִי מַלְכוּתָא׃ 30 [k]דְּתֵאכְלוּן וְתִשְׁתּוּן עַל פַּתוֹרָא דְּמַלְכוּתָא דִּילִי [m]וְתֵתְּבוּן עַל כּוּרְסָוָתָא [n]וְתִדּוּנוּן תְּרֵעסַר
שַׁבְטָא דְּיִסְרָיֵל׃ [o]קְרִינָא דִּלְלָנָא [p]דְּעַרְעִבְתָּא [q]דְּזַקִּיפוּתָא סה
31 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן הָא סָטָנָא שָׁאֵל [r]דְּנֶעְרוֹבְכוֹן אַיְךְ דַּלְחֲטָא׃ 32 וַאֲנָא [s]בְּעִית עֲלַיְךְ דְּלָא תֶּחְסַר

[z] חֲרָא [a] שְׁלַט [b] טוֹב
[c] קְרָא [d] שַׁמֵּשׁ [e] סַמֵּךְ
[f] אִית כמו ש
[g] כְּתַר עבראיה עמד
[h] נִסָּא [i] וְרָא [k] אֶכֶל
[l] שְׁתָא [m] יְתֵב [n] דַּן
[o] קְרָא [p] עֲרַב [q] זְקַף
[r] עֲרַב [s] בְּעָא [t] חַסַל

24 * Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior.

25 * Dixit autem eis, Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur.

Mat. 20. d.25 Mar. 10. f.42

26 * Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.

27 * Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat:

28 * Vos autem estis qui † permansistis mecum in tentationibus meis.

mansistis

29 * Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum:

30 * Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

31 * Ait autem Dominus†, Simon, Simon, ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum:

Simoni, Simon

32 * Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.

33 * Qui dixit ei, Domine, tecum paratus sum & in carcerē, & in mortem ire.

34 * Et ille dixit, Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

Mat. 26. c.34 Mar. 14. c.30

35 * Et dixit eis, Quando misi vos sine sacculo & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis?

Mat. 10. b.9

36 * At illi dixerunt, Nihil. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet sacculum, tollat, similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.

37 * Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me, Et cum iniquis reputatus est. Etenim ea quæ sunt de me, finē habent.

Isai. 53. d.12

38 * At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladij hîc. At ille dixit eis, Satis est.

39 † Et egressus ibat secundùm consuetudinem in montem oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.

Mat. 26. d.36 Mar. 14. d.32 Ioh. 18. a.1

24 * ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.

25 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.

26 * ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.

27 * τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.

28 * ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

29 * κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν·

30 * ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

31 * Εἶπε δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.

32 * ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.

33 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 * ὁ δὲ εἶπε, Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

35 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, Οὐδενός.

36 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς, Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλήσει τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

37 * λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό, Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

38 * οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἱκανόν ἐστι.

39 * καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

---

[a] חִיּוּן [b] פְּנֵא
[c] מוֹת [d] טוֹב
[e] קְרָא [f] כְּפַר
[g] נְסַב [h] זְבַן
[i] כְּתַב [k] תְּלָא
[l] עִוֵּל [m] מָנָא
[n] שְׁלַם [o] סְפַק
[p] אֲזַל

[q] הֵימָנוּתָךְ וַאף אֲנָתְ בְּזִבְנִי [r] אֶתְפַּנִי וְשַׁרַר לְאַחָיִךְ׃ [s] שְׁמָעִין דֵּין אֲמַר לֵהּ מָרִי עַמָּךְ [t] מְסַיַּב אֲנָא וְלְבֵית אֲסִירָא
[u] וְלְמוֹתָא׃ [v] אֲמַר לָהּ יְשׁוּעַ אֲמַר אֲנָא לָךְ שְׁמָעִין דְּלָא [w] נָקְרָא תַּרְנְגְלָא יוֹמָנָא עָרְמָא דַּחֲלָתָא זַבְנִין [x] תְּכְפוּר וְלָא
יָדַע אֲנָתְ לִי וַאֲמַר לְהוֹן׃ [y] כַּר שַׁדַּרְתְּכוֹן דְּלָא כִּיסָא וְלָא תַּרְמַלָא וּמָסָנָא לְמָא חֲסַר לְכוֹן מְרֵם׃
[z] אָמְרִין לֵהּ וְלָא מְרֵם אֲמַר לְהוֹן מָן דְּאִית לֵהּ כִּיסָא [a] בָּסַב וְהָכְנָא אַף תַּרְמַלָא וּמִן דְּלֵית לֵהּ סַיְפָא
[b] נְזַבֵּן נַחְתֵּהּ וְנִזְבֵּן לֵהּ סַיְפָא׃ [c] אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּאַף הָדָא [d] דְּכְתִיבָא וְלָא [e] דְּחָתְמָלָא בִּי דְעָם [f] עָוְלָא
[g] אָתְמְנָא כְּהוֹן גֵּיר דַּעֲלַי [h] אֶשְׁתְּלַמוּ׃ [i] וְהִנּוּן אֲמְרִין לֵהּ מָרָן הָא הָרְכָא אִיהּ תְּרֵין סַיְפִין אֲמַר לְהוֹן [k] סַפְקִין׃
[l] וְנָפַק וְאָזַל אֵיךְ דַּמְעַר הֲוָא לְטוּרָא דְּבֵירַ זֵיתָא [m] וְאָזְלוּ בָתְרֵהּ נָאף תַּלְמִידוֹהִי׃

40 * Quumque peruenisset ad eum locum, dixit eis, Orate, ne intretis in tentationem.
41 * Et ipse recessit ab eis quasi ad iactum lapidis, positisque genibus precabatur.
42 * Et dicebat, Pater, si vis, prætereat me calix iste: veruntamen non voluntas mea,
43 sed tua fiat. * Et visus est ei Angelus de cælo confirmans eum.
44 * Quumque esset in angore, intentius orabat; & erat sudor eius quasi grumi sanguinis, cadebátque in terram.
45 * Et surrexit ab oratione sua, venitque ad discipulos suos, & inuenit eos dormien-
46 tes præ angustia. * Et dixit eis, Quid dormitis? surgite, & precamini, ne intretis in
47 tentationem. * Et adhuc eo loquente, ecce turba, & is qui vocabatur Iihoudo vnus ex duodecim, præibat eis; & accessit ad Ieschua, eumque deosculatus est. (Nam hoc signum dederat eis, Quẽcunque osculatus fue-
48 ro, ipse est.) * Dixit ei Ieschua, Iihoudo, osculo prodis Filium hominis?
49 * Quum autem viderent ij qui cum eo erant quod fiebat, dicunt ei, Domine noster,
50 Percutiemus eos gladiis? * Et percussit vnus ex eis seruum principis Sacerdotum, & abstulit ei auriculam eius dexteram.
51 * Respondit Ieschua, & ait, Satis est huc vsque. Et tetigit auriculam vulnerati illius, & sanauit eum.
52 * Et dixit Ieschua iis qui venerant contra seipsum, principibus Sacerdotum, & senioribus, & magistris militiæ templi, Tanquam aduersus latronem exiistis aduersum me cum gladiis & fustibus, vt prehenderetis
53 me. * Quotidie vobiscum eram in templo, nec extendistis in me manus: sed hæc est hora vestra & potestas tenebrarum.
54 * Et comprehensum eum adduxerunt in domum principis Sacerdotum. Schemeoun autem procul veniebat post eum.
55 * Cæterùm accenderunt ignem in medio atrij, & consederunt circa eum; seditque & ipse Schemeoun inter eos.
56 * Et vidit eum puella quædam sedentem ad ignem; eumque intuita, dixit, Et iste cum
57 eo erat. * Ipse autem abnegauit, & ait, Mulier, non noui eum.

---

40 וְכַד [1]מְטָא [m]לְהוֹן אֲמַר לְהוֹן [m]צַלּוּ דְּלָא [n]תֵּעָלוֹן [o]לְנִסְיוֹנָא׃ 41 וְהוּ [p]פְּרַק מִנְּהוֹן אֵיךְ [q]מַשְׁרְיָא כְּאַפָּא [r]וְסָם בּוּרְכָא וְסָצֵלָא הֲוָא׃ 42 וַאֲמַר אֲבָא אִן [s]צְבָא אַנְתְּ [t]נְעְבַרְנִי כָּסָא הָנָא בְּרַם לָא [u]צְבְיָנִי אֶלָּא דִּילָךְ נֶהֱוֵא׃ 43 [x]וְאִתְחֲזִי לֵהּ סַלָּאכָא מִן שְׁמַיָּא [y]דְּמְחַיֵּל לֵהּ׃ 44 וְכַד הֲוָא [z]בְּרְחַלְתָּא [a]תַּכִּיבָאִית מְצַלֵּא הֲוָא וַהֲוָת [b]דּוּעַתֵּהּ אַיִךְ [c]שְׁלְתָא דַּדְמָא וְנָפֵל עַל אַרְעָא׃ 45 וְקָם מִן [d]צְלוּתֵהּ וְאָתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי [e]וְאַשְׁכַּח אֲנוּן כַּד דְּמִכִין מִן [f]עָקְתָא׃ 46 וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא [g]דְּמְכִין אַנְתוּן קוּמוּ [h]וְצַלּוּ [i]תֵּעָלוֹן [k]לְנִסְיוֹנָא׃ 47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא כְּנִשָׁא וְהַו [l]דְּמְתְקְרֵא יְהוּדָא חַד מִן תְּרֵעסַר אֲתָא קֳדָמֵיהוֹן וְקָרֵב לְוָת [m]יְשׁוּעַ וְנַשְׁקֵהּ הָדָא גִּיר אָתָא יְהַב הֲוָא לְהוֹן דַּאינָא דְּנָשֵׁק אֲנָא הוּא׃ 48 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ יְהוּדָא בְּנוּשְׁקָתָא מַשְׁלֵם אַנְתְּ לְבַרַּהּ דַּאנָשָׁא׃

[1] מְטָא [m] צְלָא [n] עָלָל
[o] נְסָא [p] פְּרַק ענראית פור
[q] שְׁרָא [r] סוּם [s] צְבָא
[t] עְבַר [u] צְבָא [x] חֲזָא
[y] חֵיל [z] רְחַל [a] תְּכֵב
[b] דּוּעַ [c] הַמה רסיסים
[d] צְלָא [e] שְׁכַח בלשון מסא
[f] עִוֹק [g] רְמַד [h] צְלָא
[i] עָלַל [k] נְסָא [l] קְרָא

40 * Et cùm peruenissent ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem.

40 * γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

Mat. 26. d.39 Mar. 14. d.35 41 * Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positis genibus, orabat; 42 * Dicens, Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.

41 * καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο,

42 * λέγων, πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω.

43 * Apparuit autem illi angelus de cælo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.

43 * ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.

44 * Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

44 * καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.

45 * Cùm surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia.

45 * Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης·

46 * Et ait illis, Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

46 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.

Mat. 26. c.47 Mar. 14. g.43 Ioan. 18. a.3 47 * Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquauit Iesu vt oscularetur eum.

47 * Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο αὐτούς, καὶ ἤγγισε τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. Τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν.

48 * Iesus autem dixit illi, Iuda, osculo Filium hominis tradis?

48 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;

49 * Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, si percutimus in gladio?

49 * ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ παταξομεν ἐν μαχαίρᾳ;

50 * Et percussit vnus ex illis seruũ principis Sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram.

50 * καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.

51 * Respondens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc. Et cùm tetigisset auriculam eius, sanauit eum.

51 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τούτου. Καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.

52 * Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se, principes Sacerdotum & magistratus templi, & seniores, Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus?

52 * εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων.

53 * Cùm quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.

53 * καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ· ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

Mat. 26. f.53 Mar. 14. f.43 Ioh. 18. c.12. a. 54 Mat. 26. g.69 Mar. 14. g.66 Ioh. 18. c.25 54 * Comprehendentes autem eũ, duxerunt ad domum principis Sacerdotũ: Petrus verò sequebatur eum à longè.

54 * Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.

55 * Accenso autem igne in medio atrij, & circunsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

55 * ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

56 * Quem cùm vidisset ancilla quędam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

56 * ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.

57 * At ille negauit eum, dicens, Mulier, non noui illum.

57 * ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτόν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.

---

49 כַּד חָזוֹ דֵּין אִילֵּין דְּעִמֵּהּ מָרֵם דַּהֲוָא אָמְרִין לֵהּ מָרָן נְמְחָא אִנּוּן בְּסַיְפָא׃ 50 וּמְחָא חַד מִנְּהוֹן לְעַבְדֵּהּ

51 דְּרַב כָּהֲנָא וְנָסְבָה אֻדְנֵהּ דְיַסְרָא׃ 51 עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר כְּדוֹ עְרָמָא לְהָרָא וְקָרֵב [c] לְאֻדְנֵהּ דְּבַלַּע [d] וְאַסְיָהּ׃

52 וְאָמַר יְשׁוּעַ לְהָנוּן דַּאֲתוֹ עֲלוֹהִי רַבִּי כְּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא וְרַבִּי חֵילָא דַּהֵיכְלָא אַיְךְ דְּעַל [e] לְסַטָּיָא נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפָא

52 וּבְחוּטָרָא [f] דְּחֻרְבָּנָנִי׃ 53 כְּלְיוֹם עַמְכוֹן הֲוִית בְּהֵיכְלָא וְלָא [g] אוֹשְׁטָתוּן עֲלַי אִידָיָא אֶלָּא הָדָא הִי שָׁעְתְכוֹן וְשׁוּלְטָנָא

דְּחֶשׁוכָא׃ 54 וְאַחֲדוּ אֵיתְיוּהִי לְבֵיתֵהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְשָׁמְעוֹן אֲתָא הֲוָא בָּתְרֵהּ מֶן רוּחָקָא׃ 55 אַוְחַדוּ נוּרָא

[a] מְצָעֲרָ דָּרְתָא וְיָתְבִין הֲווֹ חַדְרֵיהּ וְיָתֵב אַף הוּ שָׁמְעוֹן בֵּינָתְהוֹן׃ [b] 56 וְחָזַתְהּ עַלֵּימְתָא חָדָא [d] וְיָתֵב לְנוּרָא

[e] וְחָזַת בֵּהּ וַאֲמָרָא אַף הָנָא עִמֵּהּ הֲוָא׃ 57 הוּ דֵּין כְּפַר וַאֲמַר אַנְחָתָא לָא יָדַע אֲנָא לֵהּ׃

[a] חֲזָא [b] מְחָא [c] אֲרְנָא כְּמוֹ אוֹתָן
[d] בְּלַע פֵּירוּשׁ גָּבָה [e] אֶסָּא
[f] מִן לְשׁוֹן יַיִן
[g] אֶחָד [h] וְשָׁט [i] יְחַד
מִירְשׁוֹ יְקָר
[j] עִבְרָא אִיתְכַּמּוֹךְ
[k] חֲזָא [l] יְתֵב
[m] חוּר

58 * Et paulò pòſt vidit eum alius, & dixit ei, Tu quoque ex ipſis es. Kipho verò ait, Non ſum.

59 * Et poſt vnam horam alius contendebat, dicebatque, Verè & iſte cum eo erat: etenim Galilæus eſt.

60 * Dixit Kipho, O homo, neſcio quid dicas. & ſtatim dum ipſe loqueretur, cantauit gallus.

61 * Et conuerſus Ieſchua, intuitus eſt Kipho: & recordatus eſt Schemeoun ſermonis Domini noſtri, qui dixerat ipſi, Priuſquàm cecinerit gallus, ter abnegabis me.

62 * Et egreſſus foras Schemeoun, fleuit amarè.

63 * Porrò homines illi qui tenebant Jeſchua, illudebant ei.

64 * Et obuoluebant eum, ac percutiebant eum in faciem ipſius, dicentes, Vaticinare quis te percuſſit.

65 * Aliáque quamplurima blaſphemabant ac dicebant in eum.

Lectio matutinis paraſceues Crucifixionis.

66 * Quumque illuxiſſet, congregati ſunt Seniores, & Principes, & Scribæ, & ſubduxerunt eum in domum congregationis ſuæ.

67 * Et inquiunt ei, Si tu es ille Meſchicho, dic nobis. Dixit eis, Si dixero vobis, non credetis mihi.

68 * Quòd ſi interrogauero vos, nec dabitis mihi reſponſum, nec dimittetis me.

69 * Ab hoc tempore erit Filius hominis ſedens à dextera virtutis Dei.

70 * Dicunt autem omnes, Tu es ergo Filius Dei? ait illis Ieſchua, Vos dicitis, quia ego ſum.

71 * Dicunt, Quid amplius requiruntur nobis teſtes? nos enim audiuimus ex ore ipſius.

CAP. XXIII.

1 ET ſurrexit omnis cœtus eorum, & adduxerunt eum ad Pilatum.

2 * Cœperuntque eum accuſare, dicentes, Iſtum inuenimus ſeducẽtem gentem noſtram, & vetantem argentum capitatim dari Cæſari: & dicentem de ſeipſo, ſe eſſe regem illum Meſchicho.

---

58 וּבַתַּר קַלִּיל [d] חֲזִיהִי אָחֳרָנָא וְאָמַר לֵהּ אַף אַנְתְּ מֶנְהוֹן אַנְתְּ כְּאַפָּא דֵּין אָמַר לָא הֲוִית׃ 59 וּבַתַּר שָׁעָא
חָדָא אָחֳרָנָא [c] סָחֲרָא הֲוָא וְאָמַר [f] שְׁרִירָאִית אַף הָנָא עִמֵּהּ הֲוָא אַף גְּלִילָיָא הוּ גְּיִר׃ 60 אֲמַר כְּאַפָּא גַּבְרָא
לָא יָדַע אֲנָא מָנָא אָמַר אַנְתְּ וּמִחָרָא כַּד הוּ מְמַלֵּל קְרָא תַּרְנְגֹלָא׃ 61 [g] וְאִתְפְּנִי יֵשׁוּעַ [h] וְחָר בְּכְאַפָּא [i] וְאִתְדְּכַר
שֻׁמְעוֹן [k] מִלֶּהּ דְּמָרָן דַּאֲמַר הֲוָא לֵהּ דַּקְדֶּם [l] דְּנֶקְרָא תַּרְנְגֹלָא [m] תֶּכְפּוֹר בִּי תְלָת זַבְנִין׃ 62 וְנַפֵּק לְבַר שְׁמָעוֹן בְּכָא
[n] סַרְיָאירָת׃ 63 וְגַבְרָא [o] דַּאחִידִין הֲוּו לְיֵשׁוּעַ [p] מְבַוְּחִין הֲוּו בֵּהּ׃ 64 [q] וּמְחַפִּין הֲוּו לֵהּ [r] וּמְחִין הֲוּו לֵהּ
עַל אַפֵּוהִי וַאֲמְרִין [s] אֶתְנַבָּא סַנּוּמָךְ׃ 65 וַאֲחָרְנָיָתָא [t] סַגִּיאָתָא [u] מְגַדְּפִין הֲוּו וַאֲמְרִין עֲלוֹהִי׃

[a] חֲזָא [b] חָרָא פירוש מריב
[c] שְׁרַר [e] פְּנָא [h] חוֹר
[i] דְּכַר כמוזכר
[k] מְלֵל [l] קְרָא [m] כְּפַר
[n] קְרַר [o] אֲחַד כמו׳ אחז
[p] בְּזַח [q] חֲפָא [r] מְחָא
[s] בָּבָא [t] גְּרַף

Mat.26. [58] * Et poſt puſillum alius videns eum, dixit, Et tu de illis es. Petrus verò ait, O
§.73 Mar.14. §.70 homo non ſum.

[59] *Et interuallo facto, quaſi horæ vnius, alius quidam affirmabat, dicens, Verè &
Ioh.18. c.26 hic cum illo erat. nam & Galilæus eſt.

[60] * Et ait Petrus, Homo neſcio quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente G cantauit gallus.

[61] *Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi Do-
Mat.26. c.34 Mar.14. c.30 mini, ſicut dixerat, Quia prius quàm gallus cantet, ter me negabis.

Ioh.13.d 38 [62] * Et egreſſus foras, Petrus fleuit amarè.

[63] * Et viri qui tenebant Ieſum, illudebant ei, cædentes.

[64] *Et velauerunt eum, & percutiebant faciem eius. & interrogauerunt eum, dicentes, Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit?

[65] * Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

Mat.27. a.1 Mar.15. a.1 Ioh.18. c.28 [66] * Et vt factus eſt dies, conuenerunt Seniores plebis & principes Sacerdotũ, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium ſuum, dicentes;

[67] * Si tu es Chriſtus, dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, non credetis mihi:

[68] * Si autem & interrogauero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.

[69] * Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.

[70] * Dixerunt autem omnes, Tu ergo es Filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego ſum.

[71] * At illi dixerunt, Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audiuimus de ore eius.

CAP. XXIII.

[1] ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum. A

Mat.27. a.2 [2] * Cœperunt autem illum accuſare, dicentes, Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem
Mat.22. b.21 Mar.12. b.17 tributa dari Cæſari: & dicẽtem ſe Chriſtum regem eſſe.

58 * καὶ μὴ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

59 * Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.

60 * εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.

61 * καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς.

62 * καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς.

63 * καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.

64 * καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἐτύπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;

65 * καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

66 * Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν,

67 * λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν· εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε·

68 * ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε.

69 * ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

70 * εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

71 * ὁ δὲ εἶπον, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

κγ'.

1 * Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἦγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον.

2 * ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

---

a קְרִינָא דִּצְפְּרָא וְעָרוּבְתָא b דְּזַקִיפוּתָא פט

66 וְכַד c נְגָהִרַת אֲתְכַּנְשׁוּ קַשִׁישֵׁא וְרַבִּי כָּהֲנָא וְסָפְרָא d וְאַסְקוּהִי לְבֵית כְּנוּשְׁתְּהוֹן׃ 67 וְאָמְרִין לֵהּ אִן אַנְתְּ הוּ
68 מְשִׁיחָא אֱמַר לַן אֱמַר לְהוֹן אִן e לְכוֹן לָא f תְּהֵימְנוּנַנִי׃ 69 וְאִן g אֲשַׁאֲלְכוֹן לָא h מְפַנְיִן אַנְתּוּן לִי פֻּתְגָמָא אוֹ
i שְׁרִין אַנְתּוּן לִי׃ 70 מִן הָשָׁא נֶהֱוֵא בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא יְתֵב מִן יְמִינָא דְּחַיְלָא דֶּאֱלָהָא׃ 71 אָמְרִין כֻּלְּהוֹן אַנְתְּ
הוּ וְהָכִיל בְּרֵהּ דֶּאֱלָהָא אֱמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אַנְתּוּן אָמְרִין אַנְתּוּן דַּאֲנָא אֲנָא׃ 72 אָמְרִין מָנָא חוּב k מְתְבְּעִין לַן סָהֲדָא
חֲנַן גִּיר שְׁמַעְנָן מִן פּוּמֵהּ׃ קפלאון כג 1 וְקָמוּ כֻּלֵּהּ כְּנִשְׁתְּהוֹן b וְאַיְתְיִיהִי לְוָתְהוֹן פִּילַטוֹס׃ 2 c וְשָׁרִיו d אָכְלִין קַרְצוֹהִי
וְאָמְרִין לְהָנָא e אִשְׁכַּחַן f דְּמַטְעֵא עַמָּן g וְכָאֵא דַּכְסֵף רִישָׁא לְקֵסַר לָא h נָהֵל וְאָמַר עַל נַפְשֵׁהּ דְּמַלְכָּא הוּ מְשִׁיחָא׃

a קְרָא b זְקַף c נְגַהּ
d פירוש סקפרגין׃ה
e שְׁכַח בלשון מצא
f מְעָא g כְּאָא h נְהַל

3 * Pilatus autem interrogauit eum, & dixit ei, Tune es Rex ille Iihoudæorum? Ait illi, Tu dixisti.

4 * Et dixit Pilatus principibus Sacerdotum & turbæ, Nullam inuenio occasionem aduersus hominem istum.

5 * At illi clamabant & dicebant, Conturbat gentem nostram dum docet per vniuersam Iihoudæam exorsus à Galilæa huc vsque.

6 * Pilatus verò quum audisset nomen Galilææ, interrogauit num vir Galilæus esset.

7 * Quumque cognouisset eum ad potestatẽ Heroudis pertinere, remisit eum ad Heroudẽ, propterea quòd in Ourischlem esset illis diebus.

8 * Heroudes autem quum vidisset Ieschua, gauisus est vehementer. desiderabat enim eum videre à multo tempore, eò quòd audierat de eo quamplurima: sperabatque se signum aliquod ab eo visurum.

9 * Et sermonibus multis interrogauit eum. Jeschua verò nullum ei responsum dedit.

10 * Stabant autem principes Sacerdotum & Scribæ, ac pertinaciter accusabant eum.

11 * Heroudes verò despicatui eum habuit ipse & milites eius. quumque illusisset ei, induit eum veste coccinea, & remisit eum ad Pilatum.

12 * Et eo ipso die facti sunt amici Pilatus et Heroudes inter sese: inimicitia enim fuerat antea inter eos.

13 * Conuocauit autem Pilatus principes Sacerdotum, & magistratus populi,

14 * Et ait illis, Obtulistis mihi hunc hominem, vt qui peruertat populum vestrum: & ecce, ego interrogaui eum diligenter in conspectu vestro, nullamque causam inueni in viro isto ex omnibus quibus detulistis eum.

15 * Sed ne Heroudes quidem. ipsum enim remisi ad eum, & ecce nihil dignum morte factum est ei.

16 * Eum igitur castigabo, dimittamque.

17 * Mos enim erat dimittendi eis vnum in Festo.

18 * Exclamauit autem vniuersa turba, & ait, Tolle hunc, & dimitte nobis Bar-Abba.

19 * Qui quidem propter seditionem & cædem factam in ciuitate, coniectus fuerat in domum vinctorum.

---

3 פִּילַטוס דֵּין שְׁאֲלֵהּ וַאמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא אֲמַר לֵהּ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃ 4 וַאמַר פִּילַטוס לְרַבֵּי כָּהֲנֵא
וְלִכְנֻשָׁא אֲנָא מֵדֵם [a] עֲלָתָא לָא מַשְׁכַּח אֲנָא עַל גַּבְרָא הָנָא׃ 5 הִנוּן דֵּין [k] מְעַקְּרִין הֲווּ וַאמְרִין [a] דְּשַׁגְּשֵׁה לְעַמָּא
כַּד [b] מַלֵּף בְּכָלַּהּ יְהוּד וְשָׁרִי מִן גְּלִילָא וְעַדְמָא לְהָרְכָא׃ 6 פִּילַטוס דֵּין כַּד שְׁמַע שְׁמָא דַּגְלִילָא שַׁאֵל דֵּאן גַּבְרָא הוּ
גְּלִילָיָא׃ 7 וְכַד יְדַע דְּמִן חֵזֵית [c] שׁוּלְטָנָא הוּ דְּהָרוֹדֵם שַׁדְּרֵהּ לְוָתֵהּ דְּהָרוֹדֵם מֶטֶל רַבְּאוּרְשְׁלֵם הֲוָא בְּהָנוּן יוֹמָתָא׃
8 הָרוֹדֵם דֵּין כַּד [d] חֲזֵיהִי לְיֵשׁוּעַ [e] חֲדִי טַב [f] צְבָא הֲוָא גֵּיר לְמֶחְזֵיהּ מִן זַבְנָא [g] סַגִּיאָא מֶטֶל דְּשָׁמַע הֲוָא עֲלוֹהִי
סַגִּיאָתָא [h] וּמְבַר הֲוָא דְּמֵדֵם אָתָא נֶחֱזֵא מָנֵהּ׃ 9 [i] וּמִלָּא סַגִּיאָתָא מְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ דֵּין מֵדֵם פָּתְגָמָא לָא
[k] אַהֵיבָה׃ 10 [l] קָימִין הֲווּדֵין רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא [m] וְעַוִּיזָאִית [n] אָכְלִין הֲווּ קֳרָצוֹהִי׃

[a] עַל [b] זְעֵם [c] שְׁנַש
[d] אֶלַף [e] שְׁלַט [f] חֲזֵא
[g] חֲרִי [h] צְבָא [i] סְגָא
[k] סְכַר [l] מַלֵּל
[m] תֵּב כְּמוֹ שׁוּב
[n] קוּם [o] עֲזַז
[p] פְּרוּשׁ מֹשִׁינִין

Mat. 27. b. 11 Mar. 15. a. 2 Ioh. 18. f. 33

3 * Pilatus autem interrogauit eum, dicens, Tu es rex Iudæorũ? At ille respondens ait, Tu dicis.

4 * Ait autem Pilatus ad principes Sacerdotum & turbas, Nihil inuenio causæ in hoc homine.

5 cõmouit * At illi inualescebant, dicẽtes, †Commouet populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc.

6 * Pilatus autem audiẽs Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset.

7 * Et vt cognouit quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus.

8 * Herodes autem viso Iesu, gauisus est valdè: erat enim cupiens ex multo B tempore videre eum, eò quòd audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

9 * Interrogabat autem eum multis sermonibus. at ipse nihil illi respondebat.

10 * Stabant autem principes Sacerdotũ & Scribæ, constanter accusantes eum.

11 * Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

12 * Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die. nam anteà inimici erant adinuicem.

13 * Pilatus autem conuocatis principibus Sacerdotum, & magistratibus, & plebe, 14 * Dixit ad illos, Obtulistis mihi hunc hominem, quasi auertentem po- C pulum: & ecce ego coram vobis interrogãs, nullam causam †inueni in homine isto, ex his in quibus eum accusatis.

inuenio

Ioh. 18. g 38. & 19. a. 4

15 * Sed neque Herodes. nam remisi vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum est ei.

16 * Emendatum ergo illum dimittam.

17 * Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, vnum.

18 * Exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam:

19 * Qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate & homicidium, missus in carcerem.

3 * ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, σὺ λέγεις.

4 * ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.

5 * οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε.

6 * πιλάτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι.

7 * καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρῴδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρῴδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

8 * ὁ δὲ ἡρῴδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.

9 * ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ.

10 * εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.

11 * ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρῴδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ.

12 * ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε πιλάτος καὶ ἡρῴδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς
13 ἑαυτούς. * πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν,

14 * εἶπε πρὸς αὐτοὺς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ·

15 * ἀλλ' οὐδὲ ἡρῴδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.

16 * παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

17 * ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.

18 * ἀνεκραξαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββᾶν·

19 * ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.

---

11 הֵרוֹדֵס דֵּין שָׁטֵה הוּ° וּפַלְחוֹהִי וְכַד ᵖמְבַזַּח ᵍאַלְבְּשֵׁה ʳנַחֲתָא ˢדַּוְחוֹרִיתָא וְשַׁדְּרֵה לְוָה פִּילַטוֹס׃

12 וּבְהַו יוֹמָא הֲווֹ רָחְמָא פִּילַטוֹס וְהֵרוֹדֵס עִם חֲדָדָא ᵗבְּעֲלְדְּבוּהָא הֲוָת גִּיר מִן קֶדֶם בֵּינָתְהוֹן׃

13 קְרָא דֵּין פִּילַטוֹס לְרַבִּי כָּהֲנָא ᵘוְלַאַרְכּוֹנֵא וְעַמָּא׃ 14 וַאמַר לְהוֹן קָרֵבְתּוּן לִי גַּבְרָא הָנָא אַיךְ ˣמַהֲפֵךְ
עַמְכוֹן וְהָא אֲנָא ʸעַקְבְּחֵה לְעֵינֵיכוֹן ᶻוְעִלְּתָא מָרֵם לָא אֶשְׁכַּחַת בְּגַבְרָא הָנָא מִן כָּל ᵃדְּמַרְשִׁין אַנְתּוּן בֵּהּ׃

15 אֶלָּא אַף לָא הֵרוֹדֵס שַׁדַּרְתֵּה גִּיר לְוָתֵהּ וְהָא לָא מָרֵם ᵇדְּשַׁוֵּא ᶜלְמַוְתָא ᵈסָעִיר לֵהּ׃ ᵉ16 אֶרְדֵּיוּהִי הָכֵיל
ᶠוְאֶשְׁבְּקִיוּהִי׃ ᵍ17 עֲיֵדָא גִּיר אִיתַ הֲוָא דְּנָשֵׁרָא לְהוֹן חַד בְּעַדְעָדָא׃ 18 קְעוֹ דֵּין כְּלֶהּ כְּנִשָּׁא וַאמְרִין שְׁקוֹלָיתִי
לָהָנָא וְשָׁרִי לַן לְבַרְאַבָּא׃ 19 הוּ אֵינָא דְּמָטַל אֶסְטַסִים וְקָטְלָא דַּהֲוָא בְּמְדִינְתָא וְרְמֵא הֲוָא בֵּית אֲסִירֵא׃

° פְּלַח פירושו אנשי מלחמה
ᵖ בִּזַּח ᵍ לְבֵשׁ ʳ נְחַת
ˢ פירוש חדעה שני
ᵗ עברית שכנה
ᵘ מן לשון יין
ˣ חֲפַךְ ʸ עָקַב פירוש חקר
ᶻ עָלַל ᵃ רָשָׁא פירוש קטרג
ᵇ שָׁוָא ᶜ מות
ᵈ סָעִיר בלשון עשה רַע ᵉ שָׁבַק
ᶠ פירוש מנהגה

20 * Rursum autem allocutus est eos Pilatus, dum vellet dimittere Ieschua.

21 * Illi verò vociferabantur, dicentes, Crucifige eum, crucifige eum.

22 * Ille autem tertiò dixit eis, Quid enim mali fecit iste? nullã occasionem dignam morte inueni in eo. castigabo eum igitur, & dimittam.

23 * At ipsi instabant alta voce, & rogabant eum, vt ipsum crucifigerent: & inualescebat vox eorum ac principum Sacerdotum.

24 * Pilatus autem iussit fieri postulationem eorum.

25 * Et dimisit eis illum qui propter seditionem & cædem coniectus fuerat in domum vinctorum [carcerem], illum quẽ petierant: Jeschua verò tradidit eorum voluntati.

Ad horam tertiam.

26 * Quumque abducerent eum, prehenderunt Schemeoun Kourinæum, qui veniebat ex villa, & imposuerunt ei crucem ferendam ponè Jeschua.

27 * Veniebat autem post eum multitudo populi, & mulierum illarum quæ plangebant & lamentabantur super eo.

28 * Et conuersus ad eas Jeschua, ait, Filiæ Ourischlem, ne flete super me, verùm super vobisipsis flete, & super filiis vestris.

29 * Ecce enim veniunt dies quibus dicent, Beatæ steriles, & vteri qui non pepererunt, & vbera quæ non lactauerunt.

30 * Tunc incipietis dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos.

31 * Quòd si in ligno viridi ista faciunt, in arido quid fiet?

32 * Porrò veniebant cum eo duo alij malefici vt trucidarentur.

33 * Quumque venissent ad locum quendam qui vocatur Caluaria, crucifixerunt eum illic, illosque maleficos, vnum à dextera eius, & alterum à sinistra.

Medio die.

34 * Ipse verò Ieschua dicebat, Pater, remitte eis, nesciunt enim quid faciunt. Et partiti sunt vestimenta eius, ac super eis iecerunt sortem.

---

20 תוב דֵין מַלֵּל עַמְּהוֹן פִּילַטוֹס כַּד צָבֵא דְּנֶשְׁרָא לְיֵשׁוּעַ ׃ 21 הַנּוֹן דֵּין קָעַיִן הַוּו וְאָמְרִין זְקוֹפְיֵהִי זְקוֹפְיֵהִי ׃

22 הוּ דֵין דְּתֵלָת זַכְנִין אֲמַר לְהוֹן מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עָבַד הָנָא מִדֵּם עִלְּתָא דְּשׁוּיָא לְמַוְתָא לָא אֶשְׁכַּחַת בֵּהּ אֲרֵדְיוּהִי

הָכֵיל וַאֲשַׁבְּקִיוּהִי ׃ 23 הַנּוֹן דֵּין הַכְּבִין הַוּו בְּקָלָא רָמָא וְשָׁאלִין הַוּו לֵהּ דְּנֶזְקְפִנֵיהִי וַעֲשַׁיִן הַוָא קָלְהוֹן דִּילְהוֹן

וְדַרְבֵי כָּהֲנֵא ׃ 24 פִּילַטוֹס דֵּין פְּקַד דְּתֶהֱוֵא שְׁאֵלְתְּהוֹן ׃ 25 וַשְׁרָא לְהוֹן לְהַוו דְּמָטַל אֶסְטַסִים וְקָטְלָא רְמָא

הָוָא בֵּית אֲסִירָא הַוּ דְשָׁאלוּ לְיֵשׁוּעַ דֵּין אַשְׁלֵם לְצֶבְיָנְהוֹן ׃ דְּתֵלַת שָׁעִין ע

26 וְכַד מְוַבְּלִין לֵהּ אֲחַדוּ לְשִׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דְּאָתֵא מִן קִרְיְתָא וְסָמוּ עֲלוֹהִי זְקִיפָא דְּנֶטְעַן בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ ׃

27 וַאֲתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ סוּגָאָא דְּעַמָּא וְנָשֵׁא אִילִין דְּמַרְקְדָן הַוַי וָאלִין עֲלוֹהִי ׃

---

a עֲשַׂן כמו חסן b שְׁאַל
c מן לשון יין
עבראית אשת דור
d אֲסַר e צְבָא f יִבֵּל
g סוּם h זְקַף i טְעַן j טָעַן
k רָכַר פירוש ספר אֵלָא
כמו ללפירוש זה ז
l קָעָא m זְקַף
n עֵלִילָה או ס בת
o שָׁוָא p שְׁכַח בלשון מצא
q רְדָא r תְּכַב s רוּם

20 * Iterùm autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum.

20 * πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν.

21 * At illi succlamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum.

21 * οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.

Mat. 27. c.23 Mar. 15. b.14

22 * Ille autem tertiò dixit ad illos, Quid enim mali fecit iste? nullã causam mortis inuenio in eo. corripiam ergo illum, & dimittam.

22 * ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρον ἐν αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

23 * At illi instabant vocibus magnis, postulantes vt crucifigeretur: & inualescebant voces eorum.

23 * οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων.

24 * Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum.

24 * ὁ δὲ πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.

25 * Dimisit autem illis eum qui propter homicidiũ & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: Iesum verò tradidit voluntati eorum.

25 * ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ἠτοῦντο· τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

Mat. 27. d.32 Mar. 15. b.21

26 * Et cùm ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem, venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.

26 * Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ.

27 * Sequebatur autem post illum multa turba populi & mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum.

27 * ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν.

28 * Conuersus autem ad illas Iesus, dixit, Filiæ Ierusalem, nolite flere super me; sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.

28 * στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰησοῦς εἶπε, θυγατέρες ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν·

29 * Quoniam, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & hubera quę non lactauerunt.

29 * ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν.

Isai.2.d. 39 Osee 10. b.8 Apo.6.d 16.9.a.6

30 * Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos; & collibus, Operite nos.

30 * τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε ἡμᾶς.

31 * Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

31 * ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται;

32 * Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, vt interficerentur.

32 * ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

Mat. 27. d.33 Mar. 15. b.22 Ioh. 19. a.17

33 * Et postquàm venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum; & latrones, vnum à dextris, & alterum à sinistris.

33 * καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν, καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

34 * Iesus autem dicebat, Pater, dimitte illis. non enim sciunt quid faciunt. Diuidentes verò vestimenta eius, miserunt sortes.

34 * Ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.

---

[h] וְאַתְּפְנִי לְוָתְהֵין יְשׁוּעַ וְאָמַר בְּנָת אוּרְשְׁלֵם לָא תְּבְכְּיָן עֲלַי בְּרַם עַל נַפְשְׁכֵין בְּכְיָן וְעַל בְּנֵיכֵין׃ 28
[i] וְהָא אָתְיָן יוֹמָתָא דְּבְהוֹן נְאמְרוּן טוּבֵיהֵין לְעַקְרָתָא וְלִכְרֵסָתָא דְּלָא יְלֵדוּ וְלַתְרֵיָא דְּלָא 29
[k] אֵינְקוּ׃
[l] תְּהֵידִין תְּשַׁרוּן לְמֵאמַר לְטוּרָא נְפוֹל עֲלַין וְלִרְמָתָא כַּסְיָנָן׃ 30 וְאִן בְּקוֹסָא רַשִׁיבָא הָלֵין עֲבִדִין 31
[m] בְּיבִישָׁא סָנָא נֶהֱוָא׃ 32 וְאִתַּיִן הֲווּ עִמֵּהּ תְּרֵין אַחֲרָנִין עָבְדֵי בִישָׁתָא דְּנֶתְקַטְלוּן׃ 33 וְכַד אֲתוֹ לְרוּכְתָא
חֲרָא דְּמִתְקְרֵיָא קַרְקַפְתָּא קַטְפוּהִי תַּמָּן וְלָהֳנוּן עָבְדֵי בִישָׁתָא חַד מִן יַמִּינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ׃
רַפְלְגֵהּ דְּיוֹמָא ע״א
34 הוּ דֵין יְשׁוּעַ אֲמַר הֲוָא אֲבָא שְׁבוֹק לְהוֹן לָא גִּיר יְדָעִין סָנָא עָבְדִין וּפַלְגוּ נַחֲתוּהִי וְאַרְמִיוּ עֲלֵיהוֹן פְּסָא׃

[h] פְּנָא [i] בְּנָא [k] אִתָּא
[l] אֲמַר טוב בלשון אשרי
[m] תַּר כמו שד
[n] וּנק [o] שְׁרִי [p] נְפַל
[q] רוּם [r] כְּסָא [s] יְבֵשׁ
[t] אֲתָא [u] קְרָא

35 * Stabat autem populus conſpiciens. & ſubſannabant eum etiam proceres, & dicebant, Alios ſeruauit, ſeruet ſeipſum: ſi hic eſt Meſchicho ille electus Dei.

36 * Quinetiam illudebant ei milites dum ac-
37 cederent, & offerrent ei acetum: * Dicerent-
que ei, Si tu es rex ille Iihoudæorum, ſerua te-
38 ipſum. * Erat autem etiam inſcriptio ſcripta ſuper eum, Ionicè, & Romanè, & Hebraicè, HIC EST REX ILLE IIHOVDAEORVM.

39 * Vnus autẽ ex maleficis illis qui ſuſtenſi erant cum eo, blaſphemabat eum, dicebátque, Si tu es Meſchicho ille, ſerua teipſum, & ſeruanos quoque.

40 * At obiurgauit eum ſocius eius, & dixit ei, Ne Deum quidem times, qui & ipſe ſis in eodem iudicio?

41 * Et nos quidem iuſtè: nam prout digni fuimus, & prout egimus, luimus pœnas: iſte verò nihil odioſum egit.

42 * Et dixit Jeſchua, Memento mei Domine mi, quum veneris in regnum tuum.

43 * Ait illi Ieſchua, Amin dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.

Ad nonam horam Feria ſexta Crucifixionis.

44 * Erat autem circiter hora ſexta, & factæ ſunt tenebræ ſuper vniuerſam terram, vſque ad horam nonam.

45 * Et Sol obſcuratus eſt, ſciſſáque ſuperficies portæ[velum] templi per medium.

46 * Et clamauit Jeſchua alta voce, dixitque, Pater mi, in manus tuas depono ſpiritum meum. hoc dixit, & tradidit ſpiritum.

47 * Quum vidiſſet autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, & ait, Verè hic homo iuſtus erat.

48 * Omnéſque cœtus illi qui coacti fuerant ad hoc ſpectaculum, quum vidiſſent quod actum fuerat, reuerſi ſunt percutientes pectora ſua.

49 * Stabant autem procul omnes noti ipſius Jeſchua, & fœminæ illæ quæ venerant cum eo à Galilæa, iſtáque ſpectabant.

Crepuſculo Sabbathi Annunciationis.

50 * Porrò vir quidam nomine Iauſeph, ſenator à Rometho ciuitate Iihoudææ, erat vir bonus & iuſtus:

---

35 קָאֵם הָוָא דֵין עַמָּא וְחָזָא [d]וּמַסַּיְקִין הֲווֹ בֵּהּ אָף [c]אַרְכְּוָנֵא וְאָמְרִין לַאֲחָרְנָא אַחֵי [f]נַחָא נַפְשֵׁהּ אִן הוּיוֹ מְשִׁיחָא
[g]גְּבִיהּ דַּאלָהָא׃ 36 וְמַבְזְחִין הֲווֹ בֵּהּ אָף [h]אֶסְטְרַטִּוטֵא כַּד קָרְבִין לְוָתֵהּ וּמַקְרְבִין לֵהּ חַלָּא׃ 37 וְאָמְרִין לֵהּ אִן אַנְתְּ
הוּ מַלְכָּא דְיִהוּדָיֵא [k]אַחֵא נַפְשָׁךְ׃ 38 אִיתּ הֲוָא דֵין אָף כְּתָבָא דַּכְתִיב לְעֵל מָנֵהּ [l]יוֹנָאִית וְרוּמָאִית וְעִבְרָאִית
הָנוּ מַלְכָּא דְיִהוּדָיֵא׃ 39 חַד דֵין מִן הָנוּן עָבְרֵי בִישְׁתָּא [m]דְּצַלִּיבִין הֲוֵו עִמֵּהּ מְגַדְּפָ֫ה חֲוָא עֲלוֹהִי וְאָמַר אִן אַנְתְּ
הוּ מְשִׁיחָא [n]פְּעֵא נַפְשָׁךְ וּפְעֵא אָף לַן׃ 40 וַכְאָא בֵּהּ חַבְרֵהּ וְאָמַר לֵהּ אָף לָא מִן אֱלָהָא דָּחֵל אַנְתְּ דְּאַף אַנְתְּ בֵּהּ אַנְתְּ
[o]בְּדִינָא׃ 41 וְחַנַן [p]כְּאנָאִית אַיךְ [q]וְשַׁוִּין הַוִּין גִּיר וְאַיךְ דַּעֲבַדְנָן [r]אָחְפְּרַעְנָן הָנָא דִּין מְרֵם [s]דַּסְכְּנָא לָא עֲבִיד לֵהּ׃ 42 וְאָמַר
לְיֵשׁוּעַ [t]אֶתְדַּכְּרִינִי מָרִי מָא דְאַתָא אַנְתְּ בְּמַלְכוּתָךְ׃ 43 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ [u]דְּיוֹמָנָא עִמִי תֶּהֱוֵא [v]בְּפַרְדֵיסָא׃

c קוּם d מְמַל
e מן לשון יון ענראית שרים
f חַיָּא g גִּבָּא
h מן לשון יון פירוש אנשי מלחמה i פירש הומץ
k חַיָּא l יוֹן m צְלַב n פְּעָא פירוש חפלש
o דון p כון q שָׁוָא r כְּרַע
s מְנָא t דְּכַר u יום
x מן לשון פרס ענראית גן עדן

35 * Et stabat populus spectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes, Alios saluos fecit, se saluum faciat, si hic est Christus, Dei electus.

35 * καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκλεκτός.

36 * Illudebant autem ei & milites, accedentes, & acetum offerentes ei:

36 * ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ,

Et 37 * †Dicentes, Si tu es rex Iudæorum, saluum te fac.

37 * καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

38 * Erat autem & superscriptio scripta super eũ literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis, HIC EST REX IVDAEORVM.

38 * ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

39 * Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens, Si tu es Christus, saluum fac teipsum, & nos.

39 * εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

40 * Respondens autem alter, increpabat eum, dicens, Neque tu times Deum, qui †quòd in eadem damnatione es?

40 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ;

41 * Et nos quidem iustè; nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gessit.

41 * καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.

42 * Et dicebat ad Iesum, Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.

42 * καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

43 * Et dixit illi Iesus, Amen dico tibi, Hodie mecum eris in paradiso.

43 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

44 * Erat autem ferè hora sexta: & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram, vsque in horam nonam.

44 * Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

45 * Et obscuratus est Sol: & velum templi scissum est medium.

45 * καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

Psal. 30. a.6 46 * Et clamans voce magna Iesus, ait, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expirauit.

46 * καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

47 * Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, dicens, Verè hic homo iustus erat.

47 * ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεὸν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

48 * Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua, reuertebantur.

48 * καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

49 * Stabant autem omnes noti eius à longè: & mulieres quę secutæ eum erant à Galilæa hæc videntes.

49 * εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Mat. 27. g.57 Mar. 15. d.43 Ioh. 19. g.38 50 * Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio, vir bonus & iustus:

50 * Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.

---

* עֲרַב b זְקַף c עָרֵא
d רוּם e יַד f פירושו שר מאה אנשי׳ מרחמה
g שְׁרַר h חֲנָא i חֲפַד
k חֲרִי פירושו חֹק
l קוּם m רְחַק n יְבַע
o אִתְתָא p חֲנָא
q מן לשון יין עבראית יעש
r טוב

51 * Iste non consenserat voluntati & facinori eorum: & expectabat regnum Dei.
52 * Iste inquam adijt Pilatum, & petiit corpus Ieschua. 53 * Et detraxit illud, inuoluitque linteo lineo, & posuit illud in monumento excisо, in quo nemo adhuc positus fuerat.
54 * Cæterùm dies erat Parasceues, & Sabbathum pòst illucescebat.
55 * Accesserunt autem mulieres istæ quæ cum eo venerant à Galilæa, & inspexerunt sepulchrum, & quomodò positũ esset corpus eius.
56 * Reuersæ verò parauerunt vnguenta, & aromata: ac Sabbatho quieuerunt, sicuti præceptum est.

CAP. XXIIII.

1 PRimo autem hebdomadis aurora adhuc obscura, venerunt ad monumentum, attuleruntque aromata illa quæ parauerant: erant autem cum eis mulieres aliæ.
2 * Et inuenerunt lapidẽ reuolutum à mo-
3 numento: * Et ingressæ sunt, nec inuenerunt corpus Ieschua.
4 * Factumque est dum ipsæ obstupescerent super hoc, ecce duo viri astiterunt super eis, quorum coruscabat vestimentum.
5 * Et perterrefactæ sunt, inclinaruntque facies suas in terram: at ipsi dixerunt eis, Quid quæritis viuentem cum mortuis?
6 * Non est hîc, surrexit. Reuocate in memoriam quæ collocutus fuerit vobis dum ipse
7 esset in Galilæa, * Dixeritque, Futurum vt ipse Filius hominis traderetur in manus hominum sceleratorum, crucique suffigeretur, ac tertia die resurgeret.
8 * Et ipsæ recordatæ sunt sermonum eius.
9 * Et reuersæ sunt à sepulchro, dicuntque hæc omnia illis vndecim & cæteris.
10 * Erant autem Mariam Magdeloitho, & Iouchan, & Mariam mater Iaakoub, & reliquæ cum eis erant, quæ hæc dicebant Apostolis.
11 * Et visa sunt in oculis eorum verba ista quasi deliria, neque crediderunt eis.
12 * Schemeoun autem surrexit, & cucurrit ad sepulchrum, & introspiciens videt lintea reposita tantummodo, abiitque dum miraretur apud se super hoc quod factum fuerat.

51 * Hic non cõsenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathea ciuitate Iudęę, qui expectabat & ipse regnum Dei.

52 * Hic accessit ad Pilatũ, & petiit corpus Iesu: 53 * Et depositum inuoluit in sindone, & posuit eum in monumento excisо, in quo nondum quisquam positus fuerat.

54 * Et dies erat parasceues, & Sabbathum illucescebat.

55 * Subsecutæ autẽ mulieres quæ cum eo venerant de Galilęa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius.

56 * Et reuertentes parauerunt aromata & vnguenta: & Sabbatho quidem siluerunt secundùm mandatum.

CAP. XXIIII.

Mat. 28. a.1 Mar. 16. a.2 Ioh. 20. a.1 VNa autem Sabbathi valdè diluculò venerunt ad monumentum, portantes quæ parauerant aromata.

2 * Et inuenerunt lapidem reuolutum à monumento.

3 * Et ingressæ, non inuenerunt corpus Domini Iesu.

4 * Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterũt secus illas in veste fulgenti.

5 * Cùm timerent autem, & declinarẽt vultum in terram, dixerũt ad illas, Quid quæritis viuentem cum mortuis?

Mat. 16. c.21. 17. c.23 Mar. 9.c 31 Sup. 9. c.20 6 * Non est hîc, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cùm adhuc in Galilæa esset, 7 * Dicens, Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia resurgere.

8 * Et recordatæ sunt verborum eius.

9 * Et regressæ à monumento, nuntiauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæ- B teris omnibus. 10 * Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quę dicebant ad Apostolos hæc.

11 * Et visa sunt ante illos sicut deliramẽtum verba ista, & non crediderunt illis.

12 * Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procũbens vidit linteamina sola posita, & abiit secum mirans quod factum fuerat.

51 * ὃς οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ·

52 * οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

53 * καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.

54 * καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευὴ, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.

55 * κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.

56 * ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν, κατὰ τὴν ἐντολήν.

κδ'.

1 * Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.

2 * εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου·

3 * καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

4 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.

5 * ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

6 * οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,

7 * λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

8 * καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

9 * καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.

10 * ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα·

11 * καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

12 * ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

---

5 וַתְּהִי בְּרַחֲלָתָא [g] וְכַפֵּי אַפַּיְהֶין בַּאֲרָעָא וַאֲמַרִין לְהֶין מָנָא [h] בָּעְיִן אֲנָהּוּן חַיָּא עִם [i] מֵיתָא׃

6 לַיְתוֹהִי חָנָן קָם לָהּ [k] עֲהַדִין דְּמַלֵּל עִמְּכִין כַּד הוּ בַּגְלִילָא׃

7 וְאָמַר הָוָא דְּעָהִיד הוּ בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא [l] דְּנֶשְׁתְּלֵם בִּאִידֵי אֱנָשָׁא [m] חַטָּיֵא [n] וְנֶצְטְלֵב וְלִתְלָתָא יוֹמִין [o] נְקוּם׃

8 וְחַנָּן [p] אִתְדַּכַּרִין [q] לְמִלְּוֹהִי׃

9 וַהֲפָכִי מִן קַבְרָא וַאֲמַרִין הָלֵין כְּלְהֵין לְחַד עֲסַר וְלִסְרָנָא׃

10 אִיהֲיהֵין הָוֵי דִּין מָרְיָם מַגְדְּלָיְתָא וְיוֹחַנָן וּמָרְיָם אֶמֵּהּ דְּיַעֲקוֹב וְסַרְנָא דְּעִמְּהֵין הָלֵין דַּאֲמַרִי הָוֵי לִשְׁלִיחָא׃

11 וְאִתְחֲזִי בְּעֵינֵיהוֹן [s] מְלָא הָלֵין אִיךְ [t] שָׁנְיָא וְלָא [u] מְהֵימְנוּ אֱנִין׃

12 שְׁמָעוֹן דֵּין קָם [v] וְרָהֵט לְקַבְרָא [x] וְאִדִיק חָזָא כְּתָנֵא [y] דְּסִימִין בְּלָחוֹד וַאֲזַל כַּר מִתְמַר בְּנַפְשֵׁהּ עַל מֵרֵם דַּהֲוָא׃

[g] כִּפָּא כמו כִּפְּךָ
[h] בָּעָא [i] מוֹת [k] עֶחֱד
[l] שְׁלַם [m] חַטָּא [n] צְלַב
[o] קוֹם [p] דְּכַר [q] מַלֵּל [s] שְׁנָא
[t] חָזָא [u] מַלֵּל
פֵּרוּשׁ דְּבָרִים מִבִּלְשׁוֹם
[v] הַיְמֵן [x] אַדִּיק
פֵּרוּשׁ הֵבִישׁ לְגַו
[y] סוֹם

Feria II. hebdomadis Candidatorum.

13 * Et ecce duo ex eis eo ipso die iter faciebant ad pagum nomine Emauos, distantem ab Ourischlem stadiis sexaginta.

14 * Ipsíque colloquebantur inter se de his omnibus quæ euenerant.

15 * Dumque ipsi colloquerentur, & sese mutuò rogitarent, venit ipse Ieschua, & assequutus est eos, & iter faciebat cum eis.

16 * Oculi autem eorum tenebantur, ne agnoscerent eum.

17 * Et dixit eis, Qui sunt hi sermones quos loquimini vnus cum alio dum ambulatis, mœstíque estis?

18 * Et respondit vnus ex eis, cui nomen Kleioupha, & dixit ei, Tune solus es extraneus ab Ourischlem, qui nescias quid factum sit in ea istis diebus?

19 * Dixit eis, Quid? Dicunt ei, De Jeschua illo à Nozrath, qui fuit vir Propheta, poténs que fuit in sermone & opere coram Deo, & coram vniuerso populo.

20 * Quem tradiderunt principes Sacerdotum & Seniores iudicio mortis, & crucifixerunt eum.

21 * Nos autem sperabamus eum esse qui redempturus esset Jsroiel. & ecce iam tres sunt dies, ex quo hæc omnia facta sunt.

22 * Sed & mulieres ex nobis obstupefecerunt nos, diluculò præuenientes fuerunt ad monumentum.

23 * Quæ quum non inuenissent corpus eius, venerunt, dicentes nobis, se vidisse Angelos illic, qui dicunt eum viuere.

24 * Quinetiam quidam ex nobis profecti sunt ad monumentum, & ita inuenerunt prout dixerant mulieres; ipsum verò non viderunt.

25 * Tunc dixit eis Jeschua, O expertes rationis, & graues corde ad credendum iis omnibus quæ locuti sunt Prophetæ!

26 * Nonne hoc futurum erat, vt pateretur Meschicho, & ingrederetur in gloriam suam?

27 * Et exorsus est à Mousche & ab omnibus Prophetis, & explicabat de se ex omnibus Scripturis.

28 * Et appropinquabant pago illi in quem proficiscebantur; et ipse fingebat eis quasi in locum longinquum iter haberet.

יוֹם תְּרֵין בְּשַׁבָּא [a] דְּחֵילָא עַד 13 וְהָא תְּרֵין מִנְּהוֹן בְּהֵי בְיוֹמָא אָזְלִין [a] חֲוַר פירושו לבן

לַהֲוָו לַקְרְיְתָא דְּשְׁמָהּ עַמָּאוֹם וּפַרְיָקָא מִן אוּרְשְׁלֵם [b] אֶסְטַדְיָתָא שְׁתִּין׃ 14 וְהֲנוֹן מְמַלְלִין הֲוָו חַד עִם חַד עַל כָּל הָלֵין [b] מן ושתין

כְּלְהֵין [c] דַּגְדָּשׁוּ׃ 15 וְכַד הֲנוֹן מְמַלְלִין הֲוֹוּ [d] וּבָעִין חַד עִם חַד אֲתָא הוּ יֵשׁוּעַ וּמַטִי אֲנוֹן וַמְהַלֵּךְ הֲוָא עִמְּהוֹן׃ [c] נגדש פירושו קהה

16 וְעֵינֵיהוֹן [c] אֲחִידָן הֲווֹ דְּלָא [f] נֶסְתַּכְּלוּנֵיהִי׃ 17 וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא אִנִּין [g] מִלֵּא הָלֵין דִּמְמַלְלִין אַנְתּוּן חַד עִם [d] בעא אחד

חַד כַּד מְהַלְכִין אַנְתּוּן [h] וְכַמִּירִין אַנְתּוּן׃ 18 וַעֲנָא חַד מָנְהוֹן דִּשְׁמֵהּ קְלֵיוֹפָא וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ כִּי בַּלְחוֹדָיךְ [e] נוּכְרָיָא [e] סגל [f] מלל

כִּן אוּרְשְׁלֵם וְלָא יָדַע אַנְתְּ מֵדֵם דַּהֲוָא בְּהָנוּן [i] יוֹמָתָא׃ 19 וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא אֲמְרִין לֵהּ עַל יֵשׁוּעַ הַוּ דְּמִן [g] כמר [h] נכר

נָצְרַתְּ גַּבְרָא דַּהֲוָא נְבִיָא [j] וְחֵילְתָן הֲוָא בְּמִלְּתָא וּבְעַבְדָא קֳדָם אֱלָהָא וְקֳדָם כָּלֵּה עַמָּא׃ [i] יום [j] חיל

Mar. 16. c.12

* Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalē, nomine Emmaus.

* Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus quæ acciderant.

* Et factum est, dum fabularentur & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.

* Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

* Et ait ad illos, Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes?

* Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus?

* Quibus ille dixit, Quæ? Et dixerūt, De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in †opere & sermone coram Deo & omni populo.

omni

* Et quomodo eū tradiderūt summi Sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

* Nos autē sperabamus quia ipse esset redempturus Israel: & nūc super hęc omnia, tertia dies est hodie quòd hæc facta sunt.

* Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quę ante lucem fuerunt D ad monumentum:

* Et non inuento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.

* Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt; ipsum verò non inuenerunt.

* Et ipse dixit ad eos, O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quę locuti sunt Prophetæ.

* Nonne hęc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

* Et incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso erant.

* Et appropinquauerunt castello quò ibant: & ipse se finxit longiùs ire.

13 * Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἰερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς·

14 * καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς·

16 * οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

17 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί;

18 * ἀποκριθεὶς δὲ εἷς ᾧ ὄνομα κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν, σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

19 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ·

20 * ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

21 * ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

22 * ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον,

23 * καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

24 * καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

25 * καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται·

26 * οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

27 * καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

28 * καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι.

---

m 20 וְאִשְׁתְּלַמוּתְהִי רַבִּי כָּהֲנֵא וְקִשְׁשֵׁא לְוִיֵּא דְּמַוְתָא וְזַקְפוּהִי ; 21 וְחִנַּן דִּין סַבְּרִין הֲוֵין דְּהוּא עָתִיד הֲוָא דְּנָפְרֵקְיוּהִי לְיִסְרָיֵל וְהָא חֲלָתָא יוֹמִין מִן דְּחֵלִין כְּלְהֵין ; 22 אֶלָּא אָף נָשֵׁא מִנַּן צַתְמְהָן קַרְמֵי הֲוֵי לְבֵית קִבְרָא ; 23 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ פִּגְרֵהּ אֲתוֹ אָמְרִין עֲלַן דְּמַלְאכָא חֲזִין חֲמָן וְאָמְרִין עֲלוֹהִי דְּחַיִּיהוּ ; 24 וְאַף אֲנָשֵׁא מִנַּן אֲזָלוּ לְבֵית קְבוּרָא וְאַשְׁכַּחוּ הָכְנָא אֵיךְ מָא דַּאֲמָרִי נָשֵׁא לָהּ דִּין לָא חֲזוֹ ; 25 הֲוִין אֲמַר לְהוֹן יַשּׁוּעַ אוֹ חֲסִירֵי רַעְיָנָא לְאָ הֲוָא חָלִין עָתִיד הֲוָא דְּנִסְיַבּר מְשִׁיחָא וְדִנְעוֹל לְחַשְׁבּוּחֵהּ ; 26 וְקָרֵבוּ הֲוָו לְקַרְיָתָא דְּאָזְלִין הֲוָו לָהּ וְהוּ מְסַבַּר הֲוָא לְהוֹן דְּאֵיךְ כַּלְּרוּכָא רְחִיקָא אָזֵל הֲוָא ;

m שְׁלַם ° רָן ° מות
p פְּרַק בלשון מלט
q חֲוָא ר תְּמַה ° אֶתְרָא
t חֲוָא ° חֲוָא ° אֲמַר
v חֲוָא ° רְעָא כמו רצה
w וְקַר ° חֵימָן ° עֲלַל
y שָׁבַח ° רוּכָא פירוש מקום

29 * At coegerunt eum; dicuntque ei, Mane apud nos, quoniam dies nunc inclinat ad tenebras. & ingressus est vt maneret cum eis.

30 * Factum est autem quum discubuisset cum eis, accepit panem & benedixit, fregitque & dedit eis.

31 * Et illicò aperti sunt oculi eorum, & agnouerunt eum: ipse verò ablatus est ab eis.

32 * Et dicebant alter alteri, Nonne cor nostrum ardebat in nobis dum colloqueretur nobis in via, & explicaret nobis Scripturas?

33 * Et surrexerunt ea ipsa hora, & reuersi sunt ad Ourischlem, & inuenerunt vndecim congregatos, & eos qui cum ipsis erant;

34 * Dicentes, Verè surrexit Dominus noster, & apparuit Schemeoun.

35 * Quinetiam ipsi renunciarunt ea quæ contigerunt in via; & quomodo innotuit eis dum frangeret panem.

Ascensionis Domini nostri.

36 * Quumque hæc loquerentur, Ieschua astitit inter eos, & dixit eis, Pax vobiscū: ego sum, ne timeatis.

37 * At ipsi perterrebantur & expauescebant: putabant enim se Spiritum videre.

38 * Dixit eis Jeschua, Quid commouemini, & quare ascendunt cogitationes in corda vestra?

39 * Videte manus meas & pedes meos, quia ego sum. contrectate me, & agnoscite. nam Spiritus carnem & ossa non habet, prout me videtis habere.

40 * Et quum hæc dixisset, ostendit eis manus suas pedésque suos.

41 * Quumque adhuc non crederent præ gaudio suo, & mirarentur, dixit eis, Habetis hic quid manducandum?

42 * Ipsi verò dederunt ei partem piscis assi,

43 & ex fauo mellis. * Et accepit, comeditque in eorum conspectu.

44 * Et dixit eis, Hi sunt sermones quos locutus sum vobiscum dum apud vos essem, oportere impleri quicquid scriptum est in Lege Mousche & in Prophetis & Psalmis de me.

45 * Tunc aperuit eorum mentem vt intelligerent Scripturas.

כט ואלצוהי ואמרין לה פוש לותן מטל דיומא הָשָׁא רכין[h]לה למחשך ועל דנקוא לותהון׃ ל והוא דכד
יתב עמהון נסב לחמא וברך ונקצא ויהב להון׃ לא ומחרא אתפחחי עיניהון ואשתדעוהי והו
אסתמך עמהון נסב לחמא וברך ונקצא ויהב להון׃ לב ואמרין הוו חד לחד לא הוא לבן יקיד הוא בגון כד מסלל עמן באורחא ומפשׁק לן
כתבא׃ לג וקמו בהה בשׁעתא ותהפכו לאורשׁלם ואשכחו לחדעסר דכנישין ולאולין דעמהון׃ לד כד אמרין
דשׁריראית קם מרן ואתחזי לשׁמעון׃ לה ואף הנון אשׁחעיו אולין דהוי באורחא ואיכנא אתידע להון כד קצא
לחמא׃ ורסולקה דמרן עה
לו וכד הלין מטללין הוו ישוע קם בינתהון ואמר להון שׁלמא עמכון אנא לא חדחלון׃ לז והנון אתרהבו

---

[h] רכין פירושו נפה [i] קוא [k] סמך [l] פתח [m] ידע [n] שׁקל [o] יקר [p] גו [q] קום [r] חפך [s] שׁרר [t] חוא [u] שׁעא או שׁעי [v] ירע [w] חצא [x] סלק [y] ריחל [z] רחב [a] אלץ [b] פוש פירושו נוח

29 * Et coëgerunt illum, dicentes, Mane nobiſcum†, quoniã adueſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cum illis.

Domine

30 * Et factum eſt, dum recũberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.

31 * Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipſe euanuit ex oculis eorum.

32 * Et dixerunt ad inuicem, Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

33 * Et ſurgentes eadem hora, regreſſi ſunt in Ieruſalem: & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum illis erant,

34 * dicentes, Quòd ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

E

35 * Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

Mar. 16. c. 14 Ioh. 20. c. 19

36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: ego ſum, nolite timere.

37 * Conturbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.

38 * Et dixit eis, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra?

39 * Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum. palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.

F

40 * Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes.

41 * Adhuc autẽ illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hîc aliquid quod manducetur?

42 * At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis.

43 * Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis.

44 * Et dixit ad eos, Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me.

G

45 * Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent Scripturas.

29 * καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.

30 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.

31 * αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν ⓐ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.

32 * καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

33 * καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς,

34 * λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη Σίμωνι·

35 * καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

36 * Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

37 * πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

38 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστὲ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

39 * ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτός ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

40 * καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

41 * ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;

42 * ⓑ οἱ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου·

43 * καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγε.

44 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι ⓒ οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.

45 * τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφὰς,

---

38 וְאָמַר לְהוֹן מָה־תְּהוֹן מְבַהֲלִין וּלְמָה סָלְקִין רְהִיטִין בְּלִבְּכוֹן׃ 39 חֲזוֹ יְדַי וְרַגְלַי דְּאָנָא אֲנָא גּוּשׁוּנִי וְחֲזוֹ דְּרוּחָא בְּסַר וְגַרְמִין לֵית לַהּ אֵיךְ דְּחָזִין אַנְתּוּן דְּאִית לִי׃ 40 וְכַד הָלִין אֲמַר חֲזוֹ אִידָוְהִי וְרַגְלָוְהִי׃ 41 וְכַד עַדְמָא לְהָשָׁא לָא מְהֵימְנִין הָווּ מִן חֶדְוְתְהוֹן וּמִתְתַּמְהִין הָווּ אֲמַר לְהוֹן אִיתְ לְכוֹן מְדֵם תְּנָן לְמֵאכַל׃ 42 הַנוֹן דִּין יְהָבוּ לַהּ מִנָּתָא מִן נוּנָא׃ 43 וְנָסַב אֲכַל לְעֵינֵיהוֹן׃ 44 וַאֲמַר לְהוֹן הָלִין אֶנִין מִלָּא דְּמַלֶּלֶת עִמְּכוֹן כַּד לְוָתְכוֹן הֲוִית וּדְוָלָא הֲוָא דְּנֶשְׁתַּטַּר בְּנָמוֹסָא דְמוּשֶׁא וּבְנְבִיָא וּמִזְמוּרָא עֲלַי׃ 45 הֵידִין פְּתַח רָעְיָנְהוֹן לְמִסְתַּכְלוּ בְּכְתָבָא׃

---

a חֲזָא b זוּעַ c חֲשַׁב d חֲזִין e לֵב f יְדַ g גְּשַׁשׁ h יְדַע i חֵימִן j חֲרָא k תְּמַהּ l פירוש פא m אֲכַל n מְנָה o טוּת p פירוש נופת q מַלֵּל r וְלָא פירוש ארוך s שְׁלֵם t זְמַר u רְעָא בסורית v סְכַל

46 * Et dixit eis, Ita ſcriptum eſt, & ita expediebat pati Meſchicho, & reſurgere à domo mortuorum tertio die:

47 * Et prædicari in eius nomine pœnitentiam in remiſſionem peccatorum in cunctis gentibus, ita vt exordium eſſet ab Ouriſchlē.

48 * Vos autem eſtis teſtes horum.

49 * Et ego mittam ſuper vos promiſſum Patris mei: vos autem expectate in Ouriſchlem ciuitate, vſquequò induamini virtute ex alto.

50 * Et eduxit eos vſque in Beth-Anio, & eleuauit manus ſuas, eiſque benedixit.

51 * Et factum eſt dum benediceret eis, ſeparatus eſt ab eis, & conſcendit cælos.

52 * Ipſi autem adorauerunt eum, et reuerſi ſunt ad Ouriſchlem cum gaudio magno.

53 * Et omni tempore erant in templo glorificantes & benedicentes Deum. Amin.

Abſolutum eſt Euangelium ſacroſanctum Lucæ Euangeliſtæ.

---

46 וַאמַר לְהוֹן דְּהָכַנָא כְּתִיב וְהָכַנָא זַרְק [b] דְּנֶחֱשׁ מְשִׁיחָא [c] וְדַנְקוּם מִן בֵּית [d] מֵיתֵא לַתְּלָתָא יוֹמִין ׃

47 [e] וְדַנֶהְכְּרֵז בַּשְׁמֵה [f] תְּיבוּתָא [g] לְשׁוּבְקָנָא דַחֲטָהֵא בְּכָלְהוֹן עַמְמֵא [h] וְשׁוּרְיָא מִנֶהֱוֵא מִן אוּרְשְׁלֵם ׃

48 וְאַנְתוּן אִנּוּן סָהֲדֵא דְּהָלֵין ׃

49 וְאָנָא אֶשַׁדַּר עֲלֵיכוֹן [i] מִלְכָנָא דַאבִי אַנְתוּן דֵּין [k] קָנוּ בְּאוּרְשְׁלֵם מְדִינְתָא עַדְמָא [l] דְּתֶלְבְּשׁוּן חַיְלָא מִן [m] רוּמָא ׃

[b] חֶשֶׁשׁ [c] קוּם [d] מוֹת [e] כְּרֵז [f] תֵּב [g] שְׁבַק [h] שָׁרֵי [i] מַלְד [k] קְוֵא [l] לְבַשׁ [m] רוּם

Psal. 18. a. 7.

46 * Et dixit eis, Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.

47 * Et prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma.

Actor. 1. b. 8. Ioh. 14. d. 26. & 15. d. 26. Actor. 1. a. 4. mittam

48 * Vos autem testes estis horum. 49 * Et ecce ego† mitto promissum patris mei in vos: vos autē sedete in ciuitate, quoad vsque induamini virtute ex alto.

50 * Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus suis benedixit eis.

Ioh. 15. d Mar. 16. d. 19. Actor. 1. b. 9.

51 * Et factum est: dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.

52 * Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno.

53 * Et erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Amen.

46 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ·

47 * καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ.

48 * ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.

49 * καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.

50 * Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς βηθανίαν· καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.

51 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

52 * καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

53 * καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν· ἀμήν.

---

46 * נַפְקַ רוּם יְרוּשְׁלֶם וְאָמַר כְּתִיב הָכֵן וְהָכֵן אִתְפְּרַשׁ מְשִׁיחָא וְקָם מִן מֵתַיָּא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה

47 * וְיִתְכְּרֵז בְּשׁוּמֵהּ תּוּבָא וְשׁוּרְיָא דְּחוֹבִין לְכָל עַמְמַיָּא מִן יְרוּשְׁלֶם שְׁרִיָּא

48 * אַנְתּוּן סָהֲדִין בְּכָל אִלֵּין

49 * וְהָא אֲנָא מְשַׁלַּח עֲלֵיכוֹן מֵימְרָא דַּאֲבָהָתִי וְאַנְתּוּן יָתְבִין בְּקִרְיָא דִּירוּשְׁלֶם עַד דְּתִתְלְבְּשׁוּן חֵילָא מִן קֳדָם יְיָ

50 * נְפַק יָתְהוֹן לְבֵית עַנְיָא וְאָרִים יְדוֹהִי וּבָרֵךְ אִנּוּן

51 * וַהֲוָא כַּד מְבָרֵךְ לְהוֹן אִתְפְּרַשׁ מִנְּהוֹן וְסַלֵּק לִשְׁמַיָּא

52 * הִנּוּן דִּין סְגִידוּ לֵהּ וְהָפְכוּ לְאוּרְשְׁלֶם בְּחֶדְוְתָא רַבְּתָא

53 * וְהָווּ בְּכָל זִבְנִין בְּהֵיכְלָא מְשַׁבְּחִין וּמְבָרְכִין לֵאלָהָא אֲמִין׃

* מָבָר נמו נשר

שְׁלַם אֲוַנְגֶלְיוֹן קַדִּישָׁא דְּלוּקָס * מְסַבְּרָנָא׃

Τέλος τοῦ κατὰ λουκᾶν ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS IN EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

HIC EST Iohannes Euãgeliſta vnus ex diſcipulis Domini, qui virgo à Deo electus eſt: quem de nuptijs volentẽ nubere vocauit Deus. Cui virginitatis in hoc duplex teſtimoniũ datur in Euãgelio, quòd & præ cęteris dilectus à Deo dicitur, & huic matrẽ ſuam pendens in cruce commẽdauit Dominus, vt virginem virgo ſeruaret. Denique manifeſtãs in Euangelio quod erat ipſe incorruptibilis verbi opus inchoans, ſolus verbũ carnem factum eſſe, nec lumen à tenebris comprehenſum fuiſſe teſtatur, primum ſignũ ponens quod in nuptijs fecit Dominus, oſtẽdens quòd ipſe erat; vt legentibus demonſtraret, quòd vbi Dominus inuitatus ſit, deficere nuptiarum vinum

ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܕܪܘܙܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܕܡܠܠ ܘܐܟܪܙ ܝܘܢܐܝܬ ܒܐܦܣܘܣ:

ܒܫܡ ܡܪܢ ܘܐܠܗܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܗܬܡܝܢ ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܕܪܘܙܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܒܪܘܬܐ

ܩܪܝܢܐ ܘܐܬܪܐ ܕܡܪܢ ܐ ܩܦܠܐ ܕܡܪܢ ܐ

ܒܪܝܫܝܬ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܡܠܬܐ ܘܗܘ ܡܠܬܐ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܠܘܬ ܐܠܗܐ ܘܐܠܗܐ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܗܘ ܡܠܬܐ:

ܗܘ ܒܪܝܫܝܬ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܠܘܬ ܐܠܗܐ. ܟܠ ܗܘ ܐܬܥܒܕ ܒܝܕܘܗܝ. ܘܠܐ ܚܕ ܕܐܬܥܒܕ ܠܐ ܒܝܕܘܗܝ.

ܐܝܬ ܒܗ ܚܝܐ ܗܘܐ. ܘܚܝܐ ܗܘܐ ܢܘܗܪܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܘܢܘܗܪܐ ܗܘ ܒܚܫܘܟܐ ܢܗܪ.

ܘܚܫܘܟܐ ܠܐ ܩܒܠܬܗ. ܗܘܐ ܒܪ ܐܢܫ ܕܫܕܝܪ ܡܢ ܐܠܗܐ ܫܡܗ ܝܘܚܢܢ.

ܗܢܐ ܐܬܐ ܠܣܗܕܘܬܐ ܕܢܣܗܕ ܥܠ ܢܘܗܪܐ ܕܟܠ ܢܗܝܡܢ ܒܗ. ܠܐ ܗܘ ܗܘ ܢܘܗܪܐ

ܐܠܐ ܕܢܣܗܕ ܥܠ ܢܘܗܪܐ. ܗܘ ܗܘ ܢܘܗܪܐ ܫܪܪܐ ܕܟܠ ܐܢܫܐ ܕܐܬܐ ܠܥܠܡܐ.

ܒܥܠܡܐ ܗܘܐ ܘܥܠܡܐ ܒܗ ܐܬܥܒܕ ܘܥܠܡܐ ܠܐ ܝܕܥ ܠܗ.

ܠܘܬ ܝܕܝܗ ܐܬܐ ܘܝܕܝܗ ܠܐ ܩܒܠܘܗܝ.

ܘܟܠ ܗܢܘܢ ܕܩܒܠܘ ܠܗ ܝܗܒ ܠܗܘܢ ܫܘܠܛܢܐ ܕܢܗܘܘܢ ܒܢܝ ܐܠܗܐ ܠܗܠܝܢ ܕܡܗܝܢܝܢ ܒܫܡܗ.

ܕܠܐ ܡܢ ܕܡܐ ܘܠܐ ܡܢ ܨܒܝܢ ܒܣܪ ܘܠܐ ܡܢ ܨܒܝܢ ܕܒܪ ܐܢܫ ܐܠܐ ܡܢ ܐܠܗܐ ܐܬܝܠܕܘ.

ܘܡܠܬܐ ܒܣܪܐ ܗܘܬ ܘܫܪܝܬ ܒܝܬܢ. ܘܚܙܝܢ ܠܝܩܪܗ ܐܝܟ ܕ ܝܚܝܕ ܡܢ ܐܒܐ.

ܘܡܠܝܐ ܗܘ ܒܛܝܒܘܬܐ ܘܒܫܪܪܐ.

ܝܘܚܢܢ ܣܗܕ ܥܠܘܗܝ ܘܩܪܐ ܘܐܡܪ ܗܢܐ ܗܘ ܕܐܡܪܬ ܥܠܘܗܝ ܕܒܬܪܝ ܐܬܐ ܗܘ ܕܩܕܡ ܗܘܐ ܠܝ.

ܡܛܠ ܕܩܕܡ ܗܘܐ ܠܝ ܗܘ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܢܐ ܐܬܝܬ ܒܪ ܡܢ ܕܗܘ ܩܕܡ ܠܝ ܗܘ ܐܬܐ.

ܘܡܢ ܡܠܝܘܬܗ ܐܢܚܢܢ ܟܠܢ ܩܒܠܢ ܘܚܢܬܐ ܥܠ ܚܢܬܐ.

ܕܢܡܘܣܐ ܐܬܝܗܒ ܠܢ ܒܝܕ ܡܘܫܐ. ܚܢܬܐ ܘܫܪܪܐ ܐܬܝܗܒ ܠܢ ܒܝܕ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ.

ܐܠܗܐ ܠܐ ܚܙܐ ܡܢ ܫܪܪ. ܒܪ ܝܚܝܕ ܕܗܘ ܐܠܗܐ ܕܐܝܬ ܒܚܘܪܐ ܕܐܒܐ ܗܘ ܐܬܝܠܕ ܠܢ.

ܘܗܘ ܐܬܚܙܝ ܠܢ ܘܐܢܚܢܢ ܚܙܝܢ ܠܗ ܘܡܣܗܕܢ ܠܗ.

ܘܗܢܐ ܗܘ ܣܗܕܘܬܗ ܕܝܘܚܢܢ ܟܕ ܫܕܪܘ ܠܘܬܗ ܝܗܘܕܝܐ ܟܗܢܐ ܘܠܘܝܐ ܡܢ ܝܪܘܫܠܡ

ܕܢܫܐܠܘܢ ܠܗ ܡܢ ܐܢܬ. ܘܐܘܕܐ ܠܐ ܟܦܪ ܘܠܐ ܟܚܕ ܘܐܡܪ ܕܠܐ ܐܢܐ ܡܫܝܚܐ.

ܘܫܐܠܘܗܝ ܡܢ ܐܝܟ ܐܢܬ ܐܠܝܐ ܐܢܬ ܐܘ ܢܒܝܐ ܐܢܬ ܐܡܪ ܠܐ.

ܐܡܪܘ ܠܗ ܡܢ ܐܢܬ ܕܢܬܝܒ ܠܐܡܪܝܢ ܠܢ ܡܐ ܐܡܪ ܥܠ ܢܦܫܟ.

ܐܡܪ ܐܢܐ ܩܠ ܩܪܐ ܒܡܕܒܪܐ ܐܬܝܪ ܠܘ ܐܬܝܪ ܐܡܪ ܐܝܬ ܐܢܐ ܩܠ ܩܪܐ ܒܡܕܒܪܐ

ܐܬܝܪ ܠܘ ܐܬܝܪ ܐܡܪ ܐܝܬ

debeat,& veteribus immutatis,noua omnia quę à Chriſto inſtituũtur appareant.Hoc autem Euangeliũ ſcripſit in Aſia,poſtea quàm in Pathmos inſula Apocalypſim ſcripſerat, vt cui in principio canonis incorruptibile principiũ prænotatur in Geneſi,ei etiã incorruptibilis finis per virginẽ in Apocalypſi redderetur,dicẽteChriſto:Ego ſum alpha & Ω mega.Et hic eſt Iohannes qui ſciens ſuperueniſſe diem receſſus ſui,cõuocatis diſcipulis ſuis in Epheſo, per multa ſignorũ experimenta promens Chriſtum,deſcendẽs in defoſſum ſepulturę locum,facta oratione poſitus eſt ad patres ſuos; tã extraneus à dolore mortis quàm à corruptione carnis inuenitur alienus . Tum poſt omnes Euangelium ſcripſit:& hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel ſcriptorum temporis diſpoſitio vel librorũ ordinatio ideò à nobis per ſingula non exponitur,vt ſciendi deſiderio collato & quærẽtibus fructus laboris & Deo magiſterij doctrina ſeruetur.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

CAP. I.

IN PRINCIPIO erat Verbum , & Verbum erat apud Deũ,& Deus erat verbum.

Hoc erat in principio apud Deum.

Omnia per ipſum facta ſunt:& ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt.

In ipſo vita erat,& vita erat lux hominum:

Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non conprehenderunt.

Matt.3. a.2. Mar.1. a.2. Fuit homo miſſus à Deo,cui nomen erat Iohannes. Hic vênit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine , vt omnes crederent per illum.

Non erat ille lux: ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine.

Infr.3. c.19. Erat lux vera , quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundũ.

Heb.11. a.3. In mundo erat , & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit.

In propria venit,& ſui eum non receperunt.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

κεφαλ. α'.

1 ΕΝ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν
πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.
2 οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.
3 πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς
αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.
4 ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.
5 καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.
6 ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα
αὐτῷ Ἰωάννης.
7 οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.
8 οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός.
9 ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.
10 ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.
11 εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

---

2 יַד
3 נִחַר כְּמוֹ חֹר וְרָד
פֻּחַד

2 הֲנָא אִיתַוהִי הֲוָא בְּרִישִׁיהּ לְוָת אֱלָהָא׃
3 כָּל בְּאִידֵה הֲוָא וּבְלְעָדוֹהִי אָף לָא חֲדָא הֲוָה מִדֵּם דַּהֲוָא׃
4 בֵּהּ חַיֵּא הֲוָא וְחַיֵּא אִיתַיהוֹן נוּהֲרָא דִּבְנֵינָשָׁא׃
5 וְהוּ נוּהֲרָא בְּחָשׁוֹכָא מַנְהַר וְחָשׁוֹכָא לָא אַדְרְכֵהּ׃
6 הֲנָא בַּר נָשָׁא דְּאִשְׁתַּדַּר מִן אֱלָהָא שְׁמֵהּ יוֹחָנָן׃
7 הָנָא אֵתָא לְסָהֲדוּתָא דְּנַסְהַד עַל נוּהֲרָא דְּכֻלְּנָשׁ נְהֵימִן
8 לָא הוּ הֲוָא נוּהֲרָא אֶלָּא דְּנַסְהַד עַל נוּהֲרָא׃
9 אִיתַוהִי הֲוָא גְּיר נוּהֲרָא דַּשְׁרָרָא דְּמַנְהַר לְכֻלְּנָשׁ
10 בְּעָלְמָא הֲוָא וְעָלְמָא בְּאִידֵה הֲוָה וְעָלְמָא לָא יְדָעֵהּ׃
11 לְדִילֵהּ אֵתָא וְדִילֵהּ לָא קַבְּלוּהִי׃

12 * Jis autem qui receperunt eum, dedit potestatem vt filij Dei fierent, ijs, [inquam,] qui credunt in nomen eius.

13 * Ji qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt.

14 * Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & spectauimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ ac veritatis.

15 * Jouchanon testatus est de eo, & clamauit & ait, Hic est de quo dicebam, Ponè me venit, & fuit ante me, quoniã prior me est.

16 * Et ex plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

17 * Quandoquidem Lex per Mousche data est; veritas autem & gratia per IESCHVA Meschicho fuit.

Matutinis Dominicæ post Epiphaniam.

18 * Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus ille Deus qui est in sinu Patris sui, ipse annunciauit.

19 * Et hoc est testimonium ipsius Jouchanon quando miserunt ad eum Jhoudæi ab Ourischlem, Sacerdotes & Leuitas vt interrogarent eum, Tu quis es?

20 * Et confessus est, neque negauit: & confessus est, Non sum ego Meschicho.

21 * Et interrogauerunt eum rursus, Quid ergo? Jlijo es? & ait, Non sum. Es tu propheta? & ait, Minimè.

22 * Dixerúntque ei, Ecquis es? vt demus responsum ijs qui miserunt nos: quid dicis de
23 teipso? * Ait, Ego sum Vox clamantis in deserto, Complanate viam Domini prout di-
24 xit Eschaio propheta. * Jlli autem qui missi
25 fuerant ex Perischæis erant. * Et interrogauerunt eum ac dixerunt ei, Quid igitur baptizas si tu non es Meschicho, neque Jlijo,
26 neque propheta? * Respondit Jouchanon, & dixit eis, Ego baptizo in aqua, sed inter vos stat ille, quem vos nescitis.

27 * Js est qui ponè me venit, & fuit ante me: is, [inquam,] cuius nõ sum dignus qui soluam corrigias calceamentorum.

28 * Hæc in Beth-Anio facta sunt trans Jourdenon, vbi baptizabat Jouchanon.

---

21 אֵילֵין דֵּין דְּקַבְּלוּהִי יַהֵב לְהוֹן [k] שׁוּלְטָנָא דִּבְנֵיָא דֵאלָהָא נְהֲווֹן לַאילֵין [l] דַּמְהֵימְנִין בִּשְׁמֵהּ ׃ 13 אֵילֵין דְּלָו מִן
דְּמָא וְלָא מִן [m] צְבְיָנָא דְּבִסְרָא וְלָא מִן צְבְיָנָא דְּגַבְרָא אֶלָּא מִן אֱלָהָא [n] אִתְיְלִדוּ ׃ 14 [o] וּמִלְּתָא בְּסָרָא הֲוָא [p] וְאִנּוּן בֵּן
[q] וְחָזִין [r] שׁוּבְחֵהּ שׁוּבְחָא אַיִךְ [s] דְּיִחִידָיָא דְּמִן אֲבָא דְּמַלֵּא [t] טֵיבוּתָא [u] וְקוּשְׁטָא ׃ 15 יוֹחָנָן סְהֵד עֲלוֹהִי וְקָעָא וְאָמַר
הָנוֹ הֲוֵאמְרֵת דְּבָתְרִי אִתָא וַהֲוָא לֵהּ קְדָמַי מָטֵל דְּקַדְמַיָא הוּ מֶנִּי ׃ 16 וּמִן [x] מַלְיוּתֵהּ חֲנַן כְּלַן נְסַבְנָן וְטֵיבוּתָא חֲלָף
טֵיבוּתָא ׃ 17 מָטֵל וְנָמוּסָא בְּיַד מוֹשֶׁא [y] אִתְיְהֵב שְׁרָרָא דֵּין וְטֵיבוּתָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲוָאת ׃
דְּצַפְּרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר [z] דַּנְחָא ב

18 אֱלָהָא לָא חֲזָא אֱנָשׁ מִן מְהוֹם יְחִידָיָא אֱלָהָא הַו דְּאִיתָוהִי [b] בְּעוּבָא דַאבוּהִי הוּ [c] אִשְׁתַּעִי ׃ 19 וְהָדָא הִי סָהֲדוּתֵהּ דְּיוֹחָנָן

[k] שָׁלַט [l] הַיְמֵן
[m] צְבָא [n] יֶלֶד [o] מִלָּל
[p] צַפְּן [q] חֲזָא [r] שִׁבְחָ
[s] יְחִיד [t] טוֹב פירושו אמת
[u] מְלֵא [v] יְהֵב
[x] דָּנַח כמו זרח
[y] עוּבָא פירושו חיק
[z] שְׁעָא פירושו הגיד

12 * Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.

13 * Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

14 * Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis; & vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.

15 * Iohannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens, Hic erat quem dixi, Qui post me venturus est, ante me factus est; quia prior me erat.

16 * Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

17 * Quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christũ facta est.

18 * Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus Filius qui est in sinu Patris ipse C enarrauit.

19 * Et hoc est testimonium Iohannis, quando miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas ad eum, vt interrogarent eum, Tu quis es?

20 * Et confessus est, & non negauit: & confessus est, Quia non sum ego Christus.

21 * Et interrogauerunt eum, Quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Non sum. Propheta es tu? Et respondit, Non.

22 * Dixerunt ergo ei, Quis es, vt responsum demus his qui miserunt nos? quid dicis de teipso?

23 * Ait, Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.

24 * Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis.

25 * Et interrogauerũt eum, & dixerunt ei, Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?

26 * Respondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum D stetit quem vos nescitis.

27 * Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus, vt soluam eius corrigiam calceamenti.

28 * Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi erat Iohannes baptizans.

12 * ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

13 * οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

14 * καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

15 * ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων, οὗτος ἦν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

16 * καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

17 * ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο.

18 * Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

19 * καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ;

20 * καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.

21 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ.

22 * εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ, ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;

23 * ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ προφήτης.

24 * καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων.

25 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης;

26 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·

27 * αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

28 * ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων.

---

[a] שָׁאַל [b] יָרֵא [c] יָרֵא [d] יָרֵא

בַּר שַׁדְּרוּ לְוָתֵהּ יְהוֹדָיֵא מִן אוּרְשְׁלֵם כָּהֲנַיָּא וְלֵוָיֵא [e] דְּנִשְׁאֲלוּנֵיהִי אֲנַתְּ מַן אֲנַתְּ ׃ [d] 20 וְאוֹדִי וְלָא כְפַר וְאוֹדִי דְּלָו
אֲנָא אֲנָא מְשִׁיחָא ׃ 21 וְשַׁאֲלוּהִי חוֹב מָנָא הָכִיל אִלֵּיָא אֲנַתְּ וְאָמַר לָא אֵיתַי נְבִיָּא אֲנַתְּ וְאָמַר לָא ׃ 22 וְאָמְרוּ לֵהּ
[f] נְתַל [g] שְׁוָא וּמָנוּ אֲנַתְּ [f] דְּנֵתֵל פָּתְגָמָא לְאִילֵּין דְּשַׁדְּרוּן מָנָא אָמַר אֲנַתְּ עַל נַפְשָׁךְ ׃ 23 אֲמַר אֲנָא קָלָא דְּקָרֵא בְּמַדְבְּרָא [g] דַּשְׁווּ אוֹרְחָה
[h] שַׁדַּר דְּמָרְיָא אַיכְנָא דַּאֲמַר אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא ׃ 24 וְהָנוּן דִּין [b] דְּאִשְׁתַּדְּרוּ מִן פְּרִישֵׁא הֲווֹ ׃ 25 וְשַׁאֲלוּהִי וְאָמְרוּ לֵהּ מָנָא
[i] עֲמַד פְּרוּשׁ סַגִּי הָכִיל [i] מַעֲמֵד אֲנַתְּ אִן אֲנַתְּ לָא אִיתַיִךְ מְשִׁיחָא וְלָא אִלֵּיָא וְלָא נְבִיָּא ׃ 26 עֲנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן אֲנָא מְעַמֵּד אֲנָא
[k] קוֹם בְּמַיָּא בֵּינָתְכִין דִּין [k] קָאֵם הוּ דַּאֲנַתּוּן לָא יְדָעִין אֲנַתּוּן לֵהּ ׃ 27 הָנוֹ הוּ דְּבָתְרִי אֲתָא וַהֲוָא לֵהּ קְדָמַי הוּ דַּאֲנָא לָא
[l] שְׁרָא שָׁוֵא אֲנָא [l] דַּאֲשְׁרֵא עַרְקָא דְּמְסָנְוּהִי ׃ 28 הָלֵין בְּבֵית עַנְיָא הֲווֹ בְּעִבְרָא דְּיוֹרְדָנָן אֵיכָא דְּמַעְמֵד הֲוָא יוֹחָנָן ׃

Ad Oblationem Dominicæ poſt Ephaniam.

29 * *Poſtero autem die vidit Jouchanon Ieſchua venientem ad ſe, & ait, Ecce Agnus ille Dei qui tollit peccatum mundi.*

30 * *Hic eſt de quo dicebam, Ponè me venit vir, & fuit ante me, quoniam prior me eſt.*

31 * *Et ego non noueram eum, ſed vt innoteſcat Iſroeli, propterea veni aqua baptizatum.*

32 * *Et teſtatus eſt Jouchanon, dixítque, Conſpicatus ſum Spiritum deſcendentem de cælis quaſi columbam, manſitque ſuper eum.*

33 * *Et ego non noueram eum, ſed qui miſit me vt baptizarem aqua, ille mihi dixerat, Super quem viſurus es deſcendentem Spiritum & commorantem ſuper eum, hic baptizat in Spiritu Sanctitatis.*

34 * *Et ego vidi, & teſtor hunc eſſe Filium Dei.*

35 * *Cæterùm alio die ſtabat Jouchanon, & duo ex diſcipulis eius.*

36 * *Et intuitus Jeſchua ambulantem, ait, Ecce Agnus Dei.*

37 * *Audierúntque duo eius diſcipuli dum diceret, & abierunt poſt Ieſchua.*

38 * *Et conuerſus Jeſchua reſpexit eos venientes poſt ſe, dixitque eis, Quid quæritis? Dicunt ei, Magiſter noſter vbi degis?*

39 * *Dixit eis, Venite, & videbitis. Illi autem venerunt & viderunt vbi degeret, & apud eum fuerunt die illo: & erat quaſi hora decima.*

40 * *Vnus autem ex ijs qui hæc audierant à Jouchanon & abierant poſt Jeſchua, erat Andreas frater Schemeoun.*

41 * *Iſte vidit prius Schemeoun fratrem ſuum, & dixit ei, Inuenimus Meſchicho.*

42 * *Et adduxit eum ad Jeſchua. Intuitus autem eum Jeſchua, ait, Tu es Schemeoun filius Jauna* [Columbæ] *tu vocaberis Kipho* [Petra].

Ad Oblationem Dominicæ III. poſt Epiphaniam.

43 * *Porrò die altero voluit Jeſchua exire in Galilæam, & inuenit Philippum, dixítque, ei, Poſt me venito.*

---

29 וְלִיּוֹמָה דְּבָתְרָא חָזָא יוֹחָנָן לְיֵשׁוּעַ דְּאָתָא לְוָתֵהּ וְאָמַר הָא [b] אָמְרֵה דְּאֱלָהָא הַו דְּשָׁקֵל [c] חַשִׁיתֵהּ דְּעָלְמָא ׃

30 הָנוֹ הַוֵי דְּאָנָא אֲמֵרֵת עֲלוֹהִי דְּבָתְרַי אֵתָא גַּבְרָא וַהֲוָא לֵהּ קָדְמַי מָטֵל דְּקַדְמַי הוּ מָנִי ׃ 31 וְאָנָא לָא יְדַע

[d] יְדַע [e] אֵתָא [f] עַמַּד [g] סְהֵד [h] חֲזָא [i] נְחֵת [k] קָנָא

[b] פרשושת [c] חַטָּא

[a] רְנַח כמו זרח

[k] וְקוּרְבָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר [a] נַחְתָא ג

[i] קום

✣ ל ✣ הנשוא ואחר הנושא ואחר הפועל

29 * ולזיומה דבתרא חזא מעמי ליחנן לישוע דאתא לותה ואמר הא אמרה דאלהא הו דשקל חשיתה דעלמא׃

30 הנו הוי דאנא אמרת עלוהי דבתרי אתא גברא והוא לה קדמי מטל דקדמי הו מני׃ 31 ואנא לא ידע

ידע אתא עמד סהד חזא נחת קנא

* רנח כמו זרח

ולזיומה דבתרא חזא יוחנן לישוע דאתא לותה ואמר הא אמרה דאלהא הו דשקל חשיתה דעלמא ׃

30 הנו הוי דאנא אמרת עלוהי דבתרי אתא גברא והוא לה קדמי מטל דקדמי הו מני ׃ 31 ואנא לא ידע

חזית לה אלא דנתידע ליסראל מטל הנא אתית אנא דבמיא עאמד ׃ 32 ואסהד יוחנן ואמר דחזית לרוחא

דנחתא מן שמיא איך יונא וקויית עלוהי ׃ 33 ואנא לא ידע חזית לה אלא מן דשדרני דאעמד במיא הו אמר

לי דאינא דחזא אנת דנחתא רוחא ומקויא עלוהי הנו מעמד ברוחא דקודשא ׃

34 ואנא חזית ואסהדת דהנו ברה דאלהא ׃ 35 ולזיומא אחרנא קאם הוא יוחנן ותרין מן תלמידוהי ׃

29 * Altera die vidit Iohannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce Agnus Dei,
peccata ecce qui tollit † peccatum mundi.
30 * Hic est de quo dixi, Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat.
31 * Et ego nesciebam eum, sed vt manifestetur
Israeli †in Israel, propterea veni ego E in aqua baptizans.
32 * Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum.
Matt. 3. d. 16. Mar. 1. b. 19. Luc. 3. ci 22.
33 * Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto.
34 * Et ego vidi: & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.
35 * Altera die iterum stabat Iohanes, & ex discipulis eius duo.
36 * Et respiciens Iesum ambulantem, dicit: Ecce Agnus Dei.
37 * Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.
38 * Conuersus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi quod dicitur interpretatum Magister, vbi habitas?
39 * Dicit eis: Venite, & videte. Venerũt, & viderunt vbi maneret, & apud eum F manserũt die illo: hora autem erat quasi decima.
40 * Erat autem Andreas frater Simonis Petri, vnus ex duobus qui audierant à Iohanne, & secuti fuerant eum.
41 * Inuenit hic primùm fratrem suum Simônem, & dicit ei, Inuenimus Messiam, quod est interpretatum, Christus.
42 * Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.

43 * In crastinum voluit exire in Galilæam: & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus, Sequere me.

29 * Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, & λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.
30 * οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.
31 * κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.
32 * καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.
33 * κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
34 * κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
35 * τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.
36 * καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ.
37 * καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ.
38 * στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ῥαββὶ, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε, ποῦ μένεις;
39 * λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει· καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.
40 * ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου, & ἀκολουθησάντων αὐτῷ.
41 * εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν μεσσίαν· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ὁ χριστός.
42 * καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος.

43 * Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι.

---

37 וַיִּשְׁמְעוּ תַּרְיֵהוֹן תַּלְמִידוֹהִי כַּד אֲמַר הָא אִמְּרֵה דְאֱלָהָא׃ 36 וְחַר בִּישׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ וְאֲמַר הָא אִמְּרֵה דְאֱלָהָא׃
38 וְאִתְפְּנִי יְשׁוּעַ וַחֲזָא אֲנוּן דְאִתַּיִן בָּתְרֵה וְאֲמַר לְהוֹן מָנָא בָּעַיִן אֲנַתּוּן אֲמְרִין לֵהּ רַבִּן אֵיכָא הֲנָא אַנְתְּ׃ 38 וַיִּשׁוּעַ׃
39 אֲמַר לְהוֹן תּוֹ וְתֶחְזוֹן הֲנוּן דַּיִן אַתּוּ וַחֲזוֹ אֵיכָא דַּהֲנָא וְלְוָתֵהּ הֲוֵו יוֹמָא הַהוּא וְאִית הֲוַי אֵיךְ שָׁעָא עָסַר׃ 40 חַד דִּין
מִן הָנוּן דַּשְׁמַעוּ מִן יוּחָנָן וְאִזְלוּ בָּתְרֵה דְּיֵשׁוּעַ אִיתַהוּהִי הֲוָא אַנְדְּרֵיאָס אֲחוּהִי דְּשִׁמְעוֹן׃ 41 הָנָא הֲוָא לוּקְדֵם לְשֶׁמְעוֹן
אֲחוּהִי וְאֲמַר לֵהּ אֶשְׁכַּחְנָיְהִי לְמְשִׁיחָא׃ 42 וַאֲיְתֵיהּ לְוָתְ יְשׁוּעַ וְחַר בֵּהּ יֵשׁוּעַ וַאֲמַר אַנְתְּ הוּ שִׁמְעוֹן בְּרֵהּ דְיוֹנָא
אַנְתְּ תֶּתְקְרָא כִּאפָּא׃ דְּקוּרְצָא דְּתַרְגּוּמֵהּ רֵישׁ בְּשָׁבָא דְּתַרְגּוּמֵהּ דְּכָתַר דִּכְתָא ד
43 וְלְיוֹמָא אַחֲרָנָא צְבָא יֵשׁוּעַ לְמִפַּק לַגְלִילָא וְאַשְׁכַּח לְפִילִיפּוֹס וַאֲמַר לֵהּ תָּא בָּתְרִי׃

מ בְּנָא ס בְּעָא
ס אִתָּא פ חֲזָא
פ שְׁבַח נלשון מצא
צ אִתָּא ק חוֹר
ק קְרָא
ר נְפַק ש אִתָּא

44 * Ipse verò Philippus erat ex Beth-zaiodo [domo piscationis,] ex ciuitate Andreæ & Schemeoun.

45 * Philippus autem inuenit Nathanail, & dixit ei, Illum de quo scripsit Mouscheh in Lege, & in Prophetis, inuenimus, qui est Jeschua ille filius Jauseph ex Nozrath.

46 * Dixit ei Nathanail, A Nozrath potest quicquam boni esse? Dixit ei Philippus, Veni, & videbis.

47 * Vidit autem Jeschua ipsum Nathanail venientem ad se, & ait de eo, Ecce verè filius Jsroiel, in quo dolus non est.

48 * Dixit ei Nathanail, Vnde me cognoscis? ait illi Ieschua, Priusquam tè vocaret Philippus, quum esses sub ficu, vidi te.

49 * Respondit Nathanail & dixit ei, Magister mi, tu es ille filius Dei, tu es ille rex Jsroiel.

50 * Dixit ei Jeschua, Propterea quòd dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis? maiora his videbis.

51 * Dixit ei, Amin amin dico vobis, Deinceps videbitis cælos apertos, & Angelos Dei, dum ascendent & descendent ad Filium hominis.

Matutinis Dominicæ qua ingreditur Ieiunium.

CAP. II.

1 CÆterùm die tertio factum est conuiuium in Kotne ciuitate Galilææ: matérque Ieschua illic aderat.

2 * Quin & ipse Jeschua, ac discipuli eius, vocatus est ad illud conuiuium.

3 * Et defecerat vinum, quum dixit ei mater ipsius Jeschua, Vinum non habent.

4 * Dixit ei Jeschua, Quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea.

5 * Dixit eius mater ministris, Quodcunque dixerit vobis, facite.

6 * Erant autem ibi hydriæ lapideæ sex quæ positæ fuerant ad purgationem Jihoudæorum capientes singulæ binas metretas aut ternas.

7 * Dixit eis Jeschua, Jmplete has hydrias aqua: & impleuerunt eas ad summum vsque.

---

44 הוּ דֵין פִּילִיפּוֹס אִיתּוֹהִי חֲוָא מִן בֵּית [c] צַיְדָא מִן מְדִינְתָּהּ דְּאַנְדְּרֵיאוֹס וְדִשְׁמְעוֹן ׃ 45 וּפִילִפּוֹס אַשְׁכַּח לְנַתַנְאִיל

וְאָמַר לֵהּ הַוּ דַכְתַב עֲלוֹהִי מוֹשֶׁא בְּנָמוֹסָא [d] וּבְנְבִיֵא אֶשְׁכַּחְנָיְתִי דְּיֵשׁוּעַ הוּ בַר יוֹסֵף דְּמִן נָצְרַת ׃

46 אֲמַר לֵהּ נַתַנְאִיל מִן נָצְרַת מָשְׁכַּח מִדְּם [e] דְּטָב נֶהֱוֵא אֲמַר לֵהּ פִּילִיפּוֹס [f] תָּא וְתֶחְזֵא ׃

47 [g] וַחֲזָיְתִי יֵשׁוּעַ לְנַתַנְאִיל כַּד אָתֵא לְוָתֵהּ וְאָמַר עֲלוֹהִי הָא [h] שַׂרְיָאִית בַּר יִסְרָיֵל [i] דְּנָכְלָא לַית בֵּהּ ׃

48 אֲמַר לֵהּ נַתַנְאִיל מִן אֵיכָא יָדַע אַנְתְּ לִי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ עַר לָא [k] נֶקְרִיךְ פִּילִיפּוֹס כַּד תְּחֵית תְּחָא אֲנָתְ [l] חֲזֵיתָךְ ׃

49 עָנָא נַתַנְאִיל וְאָמַר לֵהּ רַבִּי אַנְתְּ הוּ בְּרֵהּ דַּאֱלָהָא אַנְתְּ הוּ מַלְכֵּהּ דְּיִסְרָיֵל ׃

עַל דַּאֲמַרֵת לָךְ דַּחֲזֵיתָךְ תְּחֵית תְּתָא [m] מְהֵימַן אֲנָתְ [n] דְּרַבְרָבָן מִן הָלֵין תֶּחֱזֵא ׃ 51 אֲמַר לֵהּ אַמִּין אַמִּין אֲמַר

[c] צוד
[d] שְׁכַח
[e] טוב [f] אֱתָא
[g] חֲזָא [h] שָׁרַר [i] נְכַל
[k] קְרָא [l] חֲזָא
[m] תֵּימַן [n] לְגַב

Ierem. 23. a. 5. Ezec. 34. c. 23. 37. f. 24. 8. 25. Dan. 9. f. 24. g. 25.

44 * Erat autem Philippus à Bethsaida, ciuitate Andreæ & Petri.

44 * ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου.

45 * Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei, Quem scripsit Moyses in Lege & Prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph, à Nazareth.

45 * εὑρίσκει φίλιππος τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, ἰησοῦν τὸν υἱὸν ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ ναζαρέτ.

46 * Et dixit ei Nathanael, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & vide.

46 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναὴλ, ἐκ ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ φίλιππος, ἔρχου καὶ ἴδε.

G

47 * Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo, Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.

47 * εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

48 * Dicit ei Nathanael, Vnde me nosti? Respondit Iesus & dixit ei, Prius quàm te Philippus vocaret, cùm esses sub ficu, vidi te.

48 * λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ, πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε.

49 * Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Israel.

49 * ἀπεκρίθη ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ, ῥαββεί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

50 * Respondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: maius his videbis.

50 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις· μείζω τούτων ὄψει.

Mat. 24. c. 30. 28. d. 18.

51 * Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, Amodò videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes, & descendentes, supra Filium hominis.

51 * καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

CAP. II.

β'.

1 ET tertia die nuptiæ factę sunt in Cana Galilææ: & erat mater Iesu ibi.

1 * Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ.

A

2 * Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias.

2 * ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

3 * Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, Vinum non habent.

3 * καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, οἶνον οὐκ ἔχουσι.

4 * Et dicit ei Iesus, Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea.

4 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοί γύναι; ἔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.

5 * Dicit mater eius ministris, Quodcumque dixerit vobis, facite.

5 * λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

6 * Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationẽ Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas.

6 * ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

7 * Dicit eis Iesus, Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum.

7 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

---

* פְּתַח ᵉ נְפַרְ ᵈ עוֹם ᵉ שְׁתָא ᵇ קְרָא ᵉ אֲתָא ᵉ שַׁמֵּשׁ ᵉ טוֹם ᵉ דְּכָא כמו זכה ᵍ אֲמַר ʰ מְלָא

אֲנָא לְכוֹן דְּמִן הָשָׁא חֲזוֹן שְׁמַיָּא ᵒ דְּפְתִיחִין וּמַלְאכוֹהִי דֵאלָהָא כַּד סָלְקִין ᵖ וְנָחֲתִין לְוָת בְּרֵהּ דֵאנָשָׁא׃

דְצַפְרָא דְחַד בְּשַׁבָּא רַעֲלָל ᵃ צוֹמָא ד״ת ,קפלאון ב

1 וְלְיוֹמָא דַתְלָתָא הֲוָת ᵇ מְשְׁהוּתָא בְּקָטְנָא מְדִינְתָא דְגְלִילָא וְאִמֵּהּ דְיֵשׁוּעַ תַּמָּן הֲוָת׃ 2 וְאַף הוּ יֵשׁוּעַ

וְתַלְמִידוֹהִי ᶜ אֶתְקְרִיאוּ לְמֶשְׁתּוּתָא׃ 3 וְחַסַר חֲוָא חַמְרָא וַאמְרָא לֵהּ אִמֵּהּ לְיֵשׁוּעַ חַמְרָא לֵית לְהוֹן׃

4 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מָא לִי וְלִכִי אִנְתְתָא לָא עִדְכִיל ᵈ אַתַת שָׁעָתִי׃ 5 אָמְרָא אִמֵּהּ ᶜ לְמַשַׁמְשָׁנֵא מְרֵם וַאמַר

לְכוֹן עֲבְדוּ׃ 6 אִית הֲוִי דִין תַּמָּן אַגָּנֵא דְכַאפָּא שַׁת ᶠ דְסִיסָן ᵍ לְתַדְכִיתָא דִיהוּדָיֵא ʰ וְאִתֵּן תְּרִין תְּרֵין רַבְעִין אוֹ

תְלָתָא׃ 7 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ ⁱ מְלַו אִנֵין מַיָּא לַאגָּנֵא וּמַלִו אִנֵין עַדְמָא לְעֵל׃

8 * Dixit eis, Haurite adhuc & offerte præcipuo discumbenti [architriclino] itaq; obtulerunt.

9 * Quum autem gustasset ipse architriclinus aquas illas quæ factæ fuerant vinum, nesciebat autem vnde esset: sed ministri sciebant, quippe qui impleuissent eas aqua, vocat architriclinus sponsum.

10 * Et dixit ei, Vnusquisque prius vinum bonum offert, & quum inebriati fuerint [conuiuæ] tunc quod minimum est: tu autem seruasti vinum optimum nunc vsque.

11 * Hoc fuit primum signum quod edidit Jeschua in Kotne Galilææ, & notam fecit gloriam suam: & crediderunt in eum discipuli eius.

Ad Oblationem Sabbathi fuscitationis Loozar.

12 * Postea descendit in Capharnachum ipse, & mater eius, & fratres ac discipuli eius, illícque fuerunt paucis diebus.

13 * Et propè erat Pezcho Jhoudæorum, & ascendit ad Ourischlem Jeschua.

14 * Ac inuenit in templo eos qui vendebant boues & oues, & columbas, & trapezitas sedentes.

15 * Fecítque sibi flagellum è fune, ac omnes eiecit è templo, & oues & boues, & trapezitas: & effudit nummos eorum, mensásque subuertit.

16 * Et ijs qui vendebant columbas ait, Tollite hinc ista, neque faciatis domum patris mei domum mercatus.

17 * Et recordati sunt eius discipuli scriptum esse, Zelus domus tuæ deuorauit me.

18 * Responderunt autem Jhoudæi & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis vt ista facias?

19 * Respondit Jeschua, & dixit eis, Destruite templum hoc, & tribus diebus ego erigam illud.

20 * Dicunt ei Ihoudæi, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum istud, & tu tribus diebus illud eriges?

21 * Ipse verò hoc dicebat de templo corporis sui.

22 * Quum autem surrexißet à domo mortuorũ, recordati sunt discipuli eius quòd hoc dixissет: & crediderunt Scripturis, & sermoni quem dixerat Jeschua.

---

8 אֱמַר לְהוֹן [k]זְלוּעוּ [l]מַכִּיל [m]וְאֵיתוֹ לְרֵישׁ סְמָכָא וְאֵיתִיו׃ 9 וְכַד טְעֵם הַו רֵישׁ סְמָכָא מַיָּא הָנוּן דַּהֲוָו חַמְרָא
וְלָא יָדַע הָוָא מִן [n]אֵיכָּא הָוָא מְשַׁמְּשָׁנֵא דֵּין יָדְעִין הָוֹו דְּהֵנוּן [o]מְלוּ אֵנוּן לְמַיָּא קָרָא רֵישׁ סְמָכָא לְחַתָּנָא׃
10 וְאֲמַר לֵהּ כָּל־נָשׁ לוּקְדָם חַמְרָא טָבָא [p]סַיְתָא וּמָא [q]דַּאֲרְוִיו הֵידֵין אֵינָא [r]דַּבְצִיר אַנְתְּ דֵּין [s]נְטַרְתָּיהִי לְחַמְרָא טָבָא
עַדְמָא לְהָשָׁא׃ 11 הָדָא הִי אָתָא קַדְמָיְתָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ בְּקַטְנָא דַּגְלִילָא [t]וְאוֹרַע [u]שׁוּבְחֵהּ [x]וְהֵימְנוּ בֵּהּ תַּלְמִידָוֹהִי׃
דְּקוּרְבָא דְשַׁבְתָּא [z]דְּנוּסַמֵּהּ [a]וְלַעְזַר׃
12 בָּתַר הָדָא נְחֵת לַכְּפַרְנַחוּם הוּ וְאִמֵּהּ וְאַחְוָהִי וְתַלְמִידָוֹהִי וְתַמָּן הָוֹו קַלִּיל יוֹמָתָא׃ 13 וְקָרִיב הָוָא פִּצְחָא
דִּיהוּדָיֵא וְסָלֵק לְאוּרְשְׁלֵם יֵשׁוּעַ׃ 14 וְאַשְׁכַּח בְּהַיְכְלָא לְהֵלֵּין דְּמְזַבְּנִין [b]תּוֹרָא וְעָרְבָא וְיוֹנָא [d]וְלַמְעַרְפָּנֵא דְּיָתְבִין׃

[k] זְלַע כמו זחח או שאב
[l] פירושו עוד
[m] אֶתֵּן
[n] עבראיה אמזזה
[o] מְלָא
[p] אֶתָא
[q] רְוָא
[r] בְּצַר
[s] נְטַר
[t] יְרַע
[u] שְׁבַח
[x] הֵימֵן
[z] נְחַם בלשון קום
[a] לְעַזָר
[b] תַּוְרָא כמו שור
[c] פירושו צאן
[d] עֲרַף

8 * Et dicit eis Iesus, Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

9 * Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factum, & non sciebat vnde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam: vocat sponsum archi B triclinus;

10 * Et dicit ei, Omnis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc.

11 *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ: & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eũ discipuli eius.

12 * Post †hoc descendit Capharnaum ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius: & ibi manserunt non multis diebus.

13 * Et propè erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam:

14 * Et inuenit in templo vendẽtes oues & boues, & columbas, & numularios sedentes. C

15 * Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque & boues, & numulariorum effudit æs, & mensas subuertit.

16 * Et his qui columbas vendebant, dixit, Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domũ negotiationis.

17 * Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.

18 * Responderunt ergo Iudæi & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?

19 * Respondit Iesus, & dixit eis, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. D

20 * Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

21 * Ille autem dicebat de templo corporis sui.

22 * Cùm ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat. & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixit Iesus.

Infr. 4. f. 46.

hæc

Mat. 26. f. 61. 27. c. 40. Mar. 14. f. 58. 23. c. 29.

8 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ· καὶ ἤνεγκαν.

9 * ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον· καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν Ⓓ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ. φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος·

10 * καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, Ⓒ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

11 * ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ.

12 * Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναούμ, αὐτὸς Ⓒ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

13 * καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς.

14 * καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους.

15 * καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας· Ⓒ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.

16 * καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον ἐμπορίου.

17 * ἐμνήσθησαν οὖν οἱ Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με.

18 * ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

19 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

20 * εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;

21 * ἐκεῖνος Ⓒ δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

22 * ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ Ⓒ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ἰησοῦς.

---

5 וְאָמַר לְהוֹן פְּרִגְלָא מִן חַבְלָא וְלָכְלְהוֹן [f] אַפֵּק מִן הֵיכְלָא וְלָעֲרְבָא וְלַחֲוָרָא וְלַמְעָרְפָנָא וְאַשַׁד [g] עוּרְפָנְהוֹן וּפָתוֹרֵיהוֹן

6 חֲפַךְ : וַהֲוָה תַּמָּן דְּמָבְנִין יַוְנָא אֲמַר שְׁקוּלוּ הָלֵין מָכָּא וְלָא [h] תֶּעְבְּדוּנָה לְבֵיתָהּ דַּאֲבִי בֵּית [i] תְּאגוֹרְתָא :

17 [k] וְאִתְדַּכָּרוּ תַּלְמִידוֹהִי דִּכְתִיב דַּטְנָנָה דְּבֵיתָךְ [l] אֲכָלַנִי :

18 [m] עֲנוֹ דֵין יְהוּדָיֵא וַאֲמָרוּ לֵהּ מָנָא אָתָא

19 [n] מְחַוֵא אָנָת לַן דְּהָלֵין עָבֵד אַנְתְּ : עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן [o] סְתוּרוּ הֵיכְלָא הָנָא וְלִתְלָתָא יוֹמִין אֲנָא [p] מְקִים

20 אֲנָא לֵהּ : אֲמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לְאַרְבְּעִין וְשֵׁת שְׁנִין [q] אִתְבְּנִי הֵיכְלָא הָנָא וְאַנְתְּ לִתְלָתָא יוֹמִין מְקִים אֲנָתְ לֵהּ :

21 הוּא דֵין אֲמַר הֲוָא עַל הֵיכְלָא דְּפִגְרֵהּ :

22 כַּד קָם דֵין מִן בֵּית [r] מֵיתֵא [s] אִתְדַּכָּרוּ תַּלְמִידוֹהִי דְּהָדָא

אֲמַר הֲוָא [t] וְהֵימְנוּ לִכְתָבָא [u] וְלִמְלְתָא דַּאֲמַר יֵשׁוּעַ :

---

[e] מן לשון יון עבראית השוש
[f] נְפַק
[g] פירושו מעות
[h] עֲבַד
[i] תְּגַר [k] דְּכַר [l] אֲכַל
[m] עָנָא [n] חֲוָא
[o] סְתַר בלשון הרס
[p] קוֹם [q] בְּנָא [r] מוֹת
[s] דְּכַר [t] הֵימֵן [u] מַלַל

Matutinis Dominicæ poſt Epiphaniam & de Baptiſmo.

23 * *Quum autem eſſet Jeſchua in Ouriſchlem in Pezcho die feſto, multi crediderũt in eum, qui viderunt ſigna quæ edebat.*

24 * *Ipſe autem Jeſchua non credebat eis ſemetipſum, quippe qui noſſet omnes.*

25 * *Nec indigeret vt quiſquam ei teſtaretur de quouis homine, ipſe enim nouerat quid eſſet in homine.*

CAP. III.

1 *ERat autem ibi vnus ex Periſchæis, cui nomen erat Nikodimous princeps Jhoudæorum.*

2 * *Hic venit ad Jeſchua noctu, & dixit ei, Magiſter mi, ſcimus te à Deo miſſum fuiſſe doctorem: nemo enim poteſt hæc ſigna edere, quæ tu edis, niſi qui Deum habeat ſecum.*

3 * *Reſpondit Jeſchua, & dixit ei, Amin amin dico tibi, Niſi quis genitus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.*

4 * *Dixit ei Nikodimous, Qui fieri poteſt vt naſcatur homo ſenex? nunquid poteſt iterum in vterum matris ſuæ duabus vicibus introire & gigni?*

5 * *Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Amin amin dico tibi, Niſi quis genitus fuerit ex aqua & Spiritu, non poteſt ingredi regnum Dei.*

6 * *Quod natum eſt ex carne, caro eſt; & quod natum eſt ex Spiritu, Spiritus eſt.*

7 * *Ne mireris quòd dixerim tibi, Oportet vos naſci denuò.*

8 * *Spiritus quò loci vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat & quò vadat, ita eſt quiſquis genitus eſt ex Spiritu.*

9 * *Reſpondit Nikodimous, & dixit ei, Quomodo poſſunt hæc fieri?*

10 * *Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Tu es doctor in Jſroiel, & hæc neſcis?*

11 * *Amin amin dico tibi, Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, ſed teſtimonium noſtrum non recipitis.*

וְצַפְרָא דְּמַר בְּשַׁבְּתָא וְכַתַּר [a] נַנְחָא [b] נִדְמַעְמוּרִיתָא ׀

[2] כַּד אִיתַוְהִי חֲנָא יְשׁוּעַ בְּאוּרְשְׁלֵם בְּפָצְחָא בְּעַדְעָא סַגִּיאֵא [c] הֵימְנוּ בֵּהּ [d] דַּחֲזוֹ אָתְוָתָא דְּעָבֵד ׃ [4] הוּ דֵּין יְשׁוּעַ

לָא מְהֵימֵן חֲנָא לְהוֹן נַפְשֵׁהּ מֶטֶל דְּהוּ יָדֵע חֲנָא לְכֹלָּנָשׁ ׃ [5] וְלָא סָנִיק חֲנָא דֶּאנָשׁ [e] נְסַהַר לֵהּ עַל כָּל בַּרְנָשׁ הוּ גֵּיר יָדֵע

חֲנָא מָהֵימֵן חֲנָא לְהוֹן נַפְשֵׁהּ מֶטֶל דְּהוּ יָדֵע חֲנָא לְכֹלָּנָשׁ ׃ [1] אִית חֲנָא דֵּין חַבְּרָן חַד מִן פְּרִישֵׁא

נִיקַדֵּימוֹס שְׁמֵהּ חֲנָא [a] אַרְכוֹנָא דִּיהוּדָיֵא ׃ [2] חֲנָא אֲתָא לְוָת יְשׁוּעַ בְּלֵלְיָא וְאֲמַר לֵהּ רַבִּי יָדְעִינַן דְּמִן אֱלָהָא [b] אֶשְׁתַּדַּרְתְּ

[c] מַלְפָּנָא לָא גֵּיר אֱנָשׁ מָשְׁכַּח הָלֵין אָתְוָתָא לְמֶעְבַּד וְאִנְתְּ עָבֵד אַנְתְּ אֶלָּא מִן דַּאלָהָא עִמֵּהּ ׃ [3] עָנָא יְשׁוּעַ וְאֲמַר

לֵהּ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דֶּאן אֱנָשׁ לָא [d] מְתִילֵד מִן דְּרִישׁ לָא מָשְׁכַּח [e] דְּנֶחֱזֵא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃

[a] דְּנַח [b] עַמַר
[c] הֵימֵן [d] חֲזָא
[e] אֲתָא כְּמוֹ אוֹת
[f] סְחַר
[a] פִּירוּשׁ שַׁרְמַן לְשׁוֹן יָן
[b] שְׁרַר [c] אַלַף
[d] יְלַד [e] חֲזָא

23 * Cùm autem esset Ierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quę faciebat.

24 * Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eò quòd ipse nosset omnes.

25 * Et quiá opus ei nõ erat vt quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

23 * ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

24 * αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας·

25 * καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

CAP. III.

γ'.

1 ERat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

2 * Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei, Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3 * Respondit Iesus & dixit ei, Amen, amen dico tibi, Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei.

4 * Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo renasci, cùm sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire & renasci?

5 * Respondit Iesus, Amen, amen dico tibi, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu†, non potest introire in regnum Dei.

6 * Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex Spiritu, Spiritus est.

7 * Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuò.

8 * Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, † & quò vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu.

9 * Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri?

10 * Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?

11 * Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

1 * Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν ἰουδαίων.

2 * οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

3 * ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

4 * λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι;

5 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

6 * τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

7 * μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

8 * τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.

9 * ἀπεκρίθη νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;

10 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

11 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε.

---

4 אָמַר לֵהּ נִיקְדִימוֹס אֵיכָנָא מְשְׁכַּח דְּנָחֵילַ גַּבְרָא [f] סָבָא וְלָטָא מְשְׁכַּח הוּב לְכַרְסָא דְּאִמֵּהּ דְּתָרֵתֵין זַבְנִין [g] לְמֵעַל [h] וְנֵתִילַ׃ 5 עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ אֲמִין אֲמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּאֵן אֱנָשׁ לָא מְחֵילַ מִן מַיָּא וְרוּחָא לָא מְשְׁכַּח דְּנָעוּל לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 6 מַה [i] דְּאִתְיְלִיד מִן בְּסָרָא בְּסָרָא הוּא וּמַה דְּאִתְיְלִיד מִן רוּחָא רוּחָא הוּא׃ 7 לָא [j] תְּתְדַּמַּר דְּאָמְרִית לָךְ [k] דְּוִלָּא לְכוּן [l] לְמֶתְיְלְדוּ מִן דְּרִישׁ׃ 8 רוּחָא אֲתַר [m] דְּצָבְיָא [n] נָשְׁבָא וְקָלֵהּ שָׁמַע אַנְתְּ אֶלָּא לָא יָדַע אַנְתְּ דַּאמְרִית לָךְ [o] אֲתְיָא וְלַאיכָא אָזְלָא הֲכַנָּא [p] אִיתַּוֹהִי כְּלָנָשׁ דְּאִתְיְלִיד מִן רוּחָא׃ 9 עָנָא נִיקְדִימוֹס וְאָמַר לֵהּ אֵיכָנָא [q] מְשְׁכַּח הָלֵין [r] לְמֶהְוָא׃ 10 עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ [s] מַלְפָּנֵהּ דְּיִסְרָיֵל וְהָלֵין לָא יָדַע אַנְתְּ׃ 11 אָמִין אָמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּמַמְלִלִינָן [u] וְיָדְעִינָן מְסַהְדִינָן [x] וְסָהֲדוּתָן [y] לָא מְקַבְּלִין אַנְתּוּן׃

f פירושו זקן
g עַלַל h וְלַד
i דְּמַר k פירושו אדך
l וְלַד m עָבָא n נְשַׁב
o פירושו אשמוה
p אִתָּא q אִירֵת
r שְׁכַח בלשון יכל
s חַיָּא t אַלַף
u יְדַע x חֲוָא x סְהַד

12 * Si terrena dixi vobis, neque creditis quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis mihi?

Matutinis medij ieiunij.

13 * Porrò nemo ascendit in cælum nisi qui descendit è cælo, Filius hominis qui ipse est in cælo.

14 * Et quemadmodum extulit Mousche serpentem in deserto, ita futurum est vt extollatur Filius hominis.

15 * Vt quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

16 * Ita enim dilexit Deus mundum vt Filium suum vnicum dederit, vt quisquis credit in eum, nõ pereat, sed habeat vitã æternã.

17 * Non enim misit Deus Filium suum in mundum vt condemnet mundum, sed vt seruetur mundus per eum.

18 * Qui credit in eum non condemnatur, qui verò non credit, iam condemnatus est, quippe qui non crediderit in nomen vnigeniti Filij Dei.

19 * Hæc est autem condemnatio, quia Lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras potius quàm Lucem, fuerunt siquidem opera eorum mala.

20 * Quisquis enim odiosa mala agit, odit Lucem: nec venit ad Lucem, ne arguantur opera
21 eius. * Qui verò agit veritatem, venit ad Lucem vt innotescant opera ipsius, quòd in Deo facta sint.

Ad Oblationem Encæniis Ecclesiæ.

22 * Postea venit Jeschua & discipuli eius in terram Jhoudææ, & illic conuersabatur cum eis, & baptizabat.

23 * Baptizabat autem & Iouchanon in In-Joun, quod est iuxta crepidinem Scholim; quoniam aquæ erant illic multæ: & veniebant & baptizabantur.

24 * Nondum enim coniectus fuerat Jouchanon in domum vinctorum. 25 * Orta est autem quæstio vni ex discipulis Jouchanon cũ Jhoudæo quodam de purgatione.

26 * Et venerunt ad Jouchanon, & dixerunt ei, Magister noster, Js qui tecum erat vltra Jourdenon, de quo testimonium perhibuisti, en & ipse baptizat, multique veniunt ad eum.

---

12 אִין דְּבַארְעָא אֲמְרֵת לְכוֹן וְלָא מְהֵימְנִין אַנְהוֹן אֵיכַנָא אִן אֲמַר לְכוֹן דְּבַשְׁמַיָא ᶻ תְּהֵימְנוּנְנִי ׃
דְצַפְרָא דְפָרְגֹּה ᵃ דְשׁוּמָא ח

13 וְלָא אֱנָשׁ סְלֵק לַשְׁמַיָא אֶלָּא הַוּ דְנָחֵת מֶן שְׁמַיָא בְּרֵהּ דֶאֱנָשָׁא הוּ ᵇ דְאִיתָהוֹהִי בִּשְׁמַיָא ׃ 14 וְאֵיכַנָא ᶜ דְאָרִים
מוֹשֶׁא חֲוְיָא בְּמַדְבְּרָא הָכַנָא עֲתִיד ᵈ לְמֶהְתַּרְמוּ בְּרֵהּ דֶאֱנָשָׁא ׃ 15 ᵉ דְכֹלָנָשׁ ᶠ דְמְהֵימֵן בֵּהּ לָא ᶠ נֶאבַד אֶלָּא נֶהֱוֹוֹן לֵהּ חַיֵּא דְלְעָלַם ׃
16 הָכַנָא גִּיר ᵍ אַחֵב אֱלָהָא לְעָלְמָא אֵיכַנָא דִּלְבְרֵהּ ʰ יְחִידָיָא ⁱ נְתֵל דְכֹל דְמְהֵימֵן בֵּהּ לָא נֶאבַד אֶלָּא נֶהֱוֹוֹן לֵהּ חַיֵּא
דְלְעָלַם ׃ 17 לָא גִּיר שַׁדַּר אֱלָהָא לַבְרֵהּ לְעָלְמָא ᵏ דְנִדּוֹנְיוּהִי לְעָלְמָא אֶלָּא ˡ דְנֶחֵא עָלְמָא בְּאִדֵּהּ ׃ 18 מַן דְמְהֵימֵן בֵּהּ לָא
ᵐ מְתְדִּין וּמַן דְּלָא מְהֵימֵן מַן כַּדוּדִין הוּ דְּלָא מְהֵימֵן בִּשְׁמֵהּ דִּיחִידָיָא בְּרֵהּ דֵאלָהָא ׃ 19 הָנוֹ דִּין דִּינָא דְנוּהֲרָא אֲתָא

ᶻ חַיְמֵן
ᵃ צוֹם
ᵇ אִית כמו יש ᶜ רוֹם
ᵈ רוֹם ᵉ הַיְמֵן ᶠ אֲבֵד
ᵍ אַחֵב כמו אוהב
ʰ יְחִד ⁱ נְתַל
ᵏ דִּין ˡ חֲיָא ᵐ דִּין

12 * Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis cælestia, credetis?

12 * εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;

13 * Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis qui est in cælo.

13 * Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

14 * Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis:

Num. 21 c. 9.

14 * καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου·

15 * Vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

15 * ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον·

16 * Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

1. Ioh. 4. b. 9.

16 * οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

17 * Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.

17 * οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

18 * Qui credit in eum, non iudicatur. qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non † credidit in nomine vnigeniti Filij Dei.

credit

18 * ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

19 * Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem: erant enim eorum mala opera.

Sup. 1. a. 9.

19 * αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.

20 * Omnis enim qui † malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

mala

20 * πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

21 * Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

21 * ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.

22 * Post hęc venit Iesus & discipuli eius in terram Iudæam: & illic morabatur cum eis, & baptizabat.

22 * Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν.

23 * Erat autem & Iohannes baptizans in Ænon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

Infr. 4. a. 1.

23 * ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο.

24 * Nondum enim missus fuerat Iohannes in carcerem.

24 * οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.

25 * Facta est autem quæstio ex discipulis Iohannis cũ Iudæis de purificatione.

25 * ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ.

26 * Et venerunt ad Iohannem, & dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

Sup. 1. c. 19.

26 * καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

---

* נְחַר כמו זהר
° אִירַת ᵖ סְנָא
ᵍ כַּסַּס ʳ פירושו אמת
ˢ וְרַע ᵃ חֲרַת כמו חדש
ᵇ כמו עזרה ᶜ חֲפַךְ ᵈ עֲמַר
ᵉ אִתָּא ᶠ בְּעָא
ᵍ דְּכָא כמו זכה
ʰ אֲתָא ⁱ סְחַר ᵏ סְנָא

לְעָלְמָא וְאִתְבוּ בְּנֵינָשָׁא לְחֶשׁוּכָא יַתִּיר מִן ⁿ דְּלִנְהֲרָא ° אִיתַיְהוֹן הֲווֹ גִּיר עֲבָדַיְהוֹן בִּישָׁא׃ ²⁰ כָּל גִּיר ᵖ דְּסַנְיָתָא עֲבַד
סָנֵא לִנְהֲרָא וְלָא אָתֵא לְוָת נְהֲרָא דִּלָּא ᵍ נֶתְכַּסְסוּן עֲבָדְוֹהִי׃ ²¹ הַו דִּין דְּעָבֵד ʳ שְׁרָרָא אָתֵא לְוָת נְהֲרָא ˢ וְנֶתְחֲזוֹן
עֲבָדְוֹהִי דְּבֵאלָהָא עֲבִידִין׃ דְּקוּרְבָּא ᵃ דְּחוּרַת ᵇ עָרְתָא ט

²² בָּתַר הָלִין אֲתָא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידְוֹהִי לַאַרְעָא דִּיהוּד וְתַמָּן ᶜ מֶתְהַפַּךְ הֲוָא עִמְּהוֹן ᵈ וּמַעֲמַד׃ ²³ אַף יוֹחָנָן דִּין מַעֲמַד
הֲוָא בְּעִין יַן דְּעַל גֻּבָּ שָׁלִים סָטֵל דְּמַיָּא אִיתּ הֲווֹ תַּמָּן סַגִּיאָא ᶜ וְאִתְיִן הֲווֹ וְעָמְדִין׃ ²⁴ לָא גִּיר עֲדַכִּיל נְפַל הֲוָא יוֹחָנָן
בֵּית אֲסִירָא׃ ²⁵ הֲוָת הֲוָת דִּין ᶠ בְּעָתָא לְחַד מִן תַּלְמִידְוֹהִי דְּיוֹחָנָן עִם יְהוּדָיָא חַד עַל ᵍ דְּכִיתָא׃ ²⁶ וְאַתּוֹ
לְוָת יוֹחָנָן וְאָמְרוּ לֵהּ רַבִּן הַו דְּעִמָּךְ הֲוָא בְּעִבְרָא דְּיוֹרְדָנָן דַּאנְתְּ ⁱ סַהֲדְתָּ עֲלוֹהִי הָא אָף הוּ מַעֲמַד ᵏ וְסַגִּיאָא אָתִין לְוָתֵהּ׃

27 * Respondit Jouchanon, & dixit eis: Non potest homo recipere quicquam ex animi sui voluntate, nisi datum ei fuerit de cælo.

28 * Vos estis mihi testes me dixisse: Non sum Meschicho, sed missus sum coram eo.

29 * Qui habet Sponsam, Sponsus est: amicus autem Spōsi illius, qui stat & audit eum, gaudio magno gaudet propter vocem Sponsi. hoc ergo gaudium meum ecce impletum est.

30 * Illum oportet crescere, me verò minui.

31 * Is enim qui supernè venit, supra omnes est: is autem qui de terra, de terra est, & terrena loquitur: is qui è cælo venit, supra
32 omnes est. * Et quod vidit & audiuit, testatur: & testimonium eius nemo recipit.

33 * Qui autem recipit eius testimonium, ob-
34 signauit Deum esse veracem. * Is enim quem Deus misit, verba ipsius Dei loquitur: non enim in mensura dedit Deus Spiritum.

35 * Pater diligit Filium, & omnia dedit in manus eius.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui verò nō †satisfactus est de Filio, non videbit vitam, sed ira Dei commorabitur super eum.

† אתספק hoc in loco plura significat quàm vt vno verbo exprimi possit.

CAP. IIII.

1 COgnouit autem Jeschua audisse Perischæos ipsum discipulos multos facere, magisque baptizare quàm Jouchanon:

2 (Quanquam ipse Jeschua non baptizaret sed discipuli eius.)

3 * Et reliquit Jihoudæam, & venit iterum in Galilæam.

Nocte diei genuflexionis Pentecostes.

4 * Opus autem erat ei vt veniens transiret per Schamaritanos.

5 * Venit itaque in vrbem Schamaritanorum, quæ vocatur Schocar, iuxta tumulum agri, quem dedit Jaakoub Jausephfilio suo.

6 * Eratque ibi fons aquarum Jaakoub: ipse autem Jeschua fatigatus erat ex labore itineris, sedebatque ad fontem, & erat hora sexta.

---

27 עָנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן לָא מְשְׁכַּח בַּרְנָשָׁא [l] לְמִסַּב מִן [m] עִבּוּה נַפְשֵׁהּ מַדֵּם אֱלָּא אִן [n] אִתְיְהֵב לֵהּ מִן שְׁמַיָּא׃

28 אַנְתּוּן סָהֲדִין אַנְתּוּן לִי דַּאֲמַרִת דְּלָא הֲוִית מְשִׁיחָא אֱלָּא שְׁלִיחָא אֱנָא דְּקָדָמוֹהִי׃ 29 מַן דְּאִית לֵהּ [o] כַּלְתָּא

חֲתָנָא הוּ [p] רַחֲמֵהּ דֵּין דְּחַתָּנָא הַוּ [q] דְּקָאֵם [r] וְצָאֵת לֵהּ [s] חֲדוֹתָא רַבְּתָא חֲדָא מָטֵל קָלֵהּ דְּחַתָּנָא חֲדָא הָכֵיל חֲדוֹתָא דִּילִי הָא

[t] מְסַלְיָא׃ 30 לְהַוֹו הוּ וְלֵא הָנָא [u] לְמָרְבָא וְלִי [x] לְמֶבְצַר׃ 31 הַו גֵּיר דְּמִן לְעֵל אֵתָא לְעֵל מִן כֹּל הוּ וְהַו דְּמִן אַרְעָא מִן

אַרְעָא הוּ וּמִן אַרְעָא מְמַלֵּל הַו דְּמִן שְׁמַיָּא אֵתָא לְעֵל מִן כֹּל הוּ׃ 32 וּמֶחֱזֵה דַּחֲזָא וְשָׁמַע מַסְהֵד [y] וְסַהֲדוּתֵהּ לָא אֱנָשׁ

מְקַבֵּל׃ 33 הַו דִּין דְּקַבֵּל סָהֲדוּתֵהּ חָתֵם דַּאלָהָא [y] שְׁרִירָא הוּ׃ 34 אֵינָא גֵּיר דַּאלָהָא [z] מַלֵּא הוּ דַּאלָהָא

מְמַלֵּל לָא הָנָא גֵּיר [a] בְּכֵילָא יַהֵב אֱלָהָא רוּחָא׃ 35 אֲבָא [b] מְחֵב לַבְּרָא וְכֹל מִדֵּם יַהֵב [c] בְּאִידֹהִי׃ 36 מַן דְּמְהֵימֵן בִּבְרָא

[l] נְסַב [m] עִבְדָא [n] יְהֵב
[o] כַּלָּה [p] רְחֵם
[q] קוּם [r] צוּת פירושו שמע
[s] חֶדְוָא [t] מְלָא [u] רַבְּרְבָא
[x] בְּצַר [y] סָהֵד
[y] פירושו אמיתי
[z] מַלֵּל [a] כול ופירוש שיעור
[b] אָהֵב כמו אוהב [c] יַד

27 * Respondit Iohannes & dixit, Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo.

27 * ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναταί ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

28 * Ipsi vos mihi testimoniũ perhibetis, quod dixerim, Non sum ego Christus: sed quia missus sum ante illum. Supr. 1. 6. 20.

28 * αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

29 * Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocẽ sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.

29 * ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.

30 * Illum oportet crescere: me autem minui.

30 * ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν· ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

31 * Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, super omnes est.

31 * ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί.

32 * Et quod vidit & audiuit, hoc testatur: & testimonium eius nemo accipit.

32 * καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.

33 * Qui †accepit eius testimonium, signauit quia Deus verax est. autem accepit

33 * ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν.

34 * Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. non enim ad mensuram dat Deus Spiritum. Rom. 3. 2. 4. Infr. 8. 6. 26.

34 * ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα.

35 * Pater diligit filium: & omnia dedit in manu eius.

35 * ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. 1. Io. 5. b. 10.

36 * ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

CAP. IIII.

δ'.

1 VT ergo cognouit Iesus quia audierunt Pharisæi quòd Iesus plures discipulos facit, & baptizat, quàm Iohannes: Sup. 3. 6. 22.

1 * Ὡς οὖν ἔγνω ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ ἰωάννης·

2 * Quanquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius:

2 * καίτοιγε ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·

3 * Reliquit Iudæam, & abijt iterum in Galilæam.

3 * ἀφῆκε τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

4 * OPORTEBAT autẽ eum transire per †Samariam. mediam

4 * ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς σαμαρείας.

5 * Venit ergo in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sichar, iuxta prędium quod dedit Iacob, Ioseph filio suo. Gen. 33. d. 19. 48. d. 22. Ios. 24. g. 32.

5 * ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχὰρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

6 * Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. hora† erat quasi sexta. autem

6 * ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

---

a טָפַס b חָזָא f רָגַז
c עִמַּר בשׁין שׂמל
d לְמַר
e בֶּרֶךְ g מלשׁין
h עֲבַר i אִתָּא g קְרָא
k גְּנַב כמו גבעה
l פירושו מקור לְאָא כמו לֹאה
m חָוָא

אָיתַי לָהּ חֵזָא דְּלָעֲלַם וּמִן דְּלָא d מְהַטְפִּים לְכַרְעָא לָא e נָחֲזָא חֵזָא אֶלָּא f וּוְגִזָה דְּאַלָּהָא נְקַוָּא עֲלוֹהִי ׃
מפלאין ד i יְדַע דֵּין וְשׁוּעַ דְּשָׁמַעוּ פְּרִישָׁא דְּתַלְמִידָא סַגִּיאָא עֲבַד h וּמְעַמֵּד יַתִּיר מִן יוֹחָנָן ׃
2 כַּד לָא הָוָא הוּ וְשׁוּעַ מְעַמֵּד הָוָא אֶלָּא j תַּלְמִידוֹהִי ׃ 3 וְשָׁבְקָה לִיהוּד וְאָתָא לָהּ חוּב לְגָלִילָאָ ׃
דְּגָלְיָא דְיוֹם c בּוּרְכָא d דְּפָנְטִיקוֹסְטֵי ד
4 מֵעִבְרָא הָוָה לֵהּ דֵּין f דְּאָתָא נָעֵבַר עַל בֵּית שָׁמְרָיָא ׃ 5 וְאָתָא לְמַדִינְתָּא דְשָׁמְרָיָא g דְּמִתְקְרְיָא
שְׁכַר עַל k גְּנַבְּ קְרִיתָא דְיָהֵב הָוָא יַעֲקוֹב לְיוֹסֵף בְּרֵהּ ׃ 6 וְאִית חֵזָא חַמָּן l מַעְיְנָא דְמַיָּא דְיַעֲקוֹב הוּ דֵּין וְשׁוּעַ k לְאָא
m הָוָא מִן עֲמָלָא דְאוֹרְחָא וִיתֵב הָוָא לֵהּ עַל מַעְיְנָא וְאִית m הֲוֵי שֵׁת שָׁעִין ׃

7 * Venit autem mulier ex Schomerin vt hauriret aquam: & dixit ei Jeschua, Da mihi aquam bibendam.

8 * Porrò discipuli eius introierant in vrbem vt emerent sibi cibum.

9 * Dicit ei mulier illa Schamaritana, Quomodo tu, Jihoudæus cùm sis, à me petis potum quæ sum mulier Schamaritana? nulla enim intercedit familiaritas Jihoudæis cũ Schamaritanis.

10 * Respondit Jeschua & dixit ei, Si scires donum illud Dei, & quis est iste qui dicit tibi, Da mihi potum, tu petijsses ab eo, & dedisset tibi aquas viuas.

11 * Dicit ei mulier illa, Domine mi, situlam non habes, & puteus profundus est; vndenam tibi sunt aquæ viuæ?

12 * Nunquid tu es maior patre nostro Jaakoub, is qui dedit nobis puteum hunc, ipseque ex eo bibit & filij eius ac eius oues?

13 * Respondit Jeschua & dixit ei, Quisquis bibet ex istis aquis, iterum sitiet.

14 * Quisquis autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternũ: sed aquæ illæ quas ego dabo ei, fient in eo fons aquarum salientium in vitam æternam.

15 * Dicit ei mulier illa, Domine mi, da mihi ex his aquis, ne rursus sitiam, nec veniam hinc haustum.

16 * Dixit ei Jeschua, Abi voca virum tuum, & veni huc.

17 * Dicit ei, Non habeo maritum. dixit ei Jeschua, Benè dixisti, Non habeo maritum.

18 * Quinque enim maritos habuisti, & iste quem nunc habes, non est maritus tuus, hoc verum dixisti.

19 * Dixit ei mulier illa, Domine mi, video te esse prophetam.

20 * Patres nostri in hoc monte adorauerunt, vos autem dicitis in Ourischlem esse locum illum vbi oportebat adorare.

21 * Dicit ei Jeschua, Mulier crede mihi, venit hora, quum neque in hoc monte, neque etiam in Ourischlem adorabitis Patrem.

---

7 וְאָתַת אִנְתְּתָא מִן שֹׁמְרִין [a] דְּתֵּמְלֵא מַיָּא וְאָמַר לַהּ יֵשׁוּעַ [o] הַבִּילִי מַיָּא [p] אֶשְׁתֵּי׃ 8 תַּלְמִידוֹהִי דֵּין [q] עַלּוּ
חַוָּו לַמְרִינְתָא דְּנִזְבְּנוּן לְהוֹן סַיְבְרְתָא׃ 9 אָמְרָא לַהּ הֵי אַנְתְּתָא שֹׁמְרָיְתָא אַיכְנָא אַנְתְּ יְהוּדָיָא אַנְתְּ וּמִנִּי שָׁאֵל
אַנְתְּ לְמֶשְׁתֵּי [r] דְּאִיתַי אַנְתְּתָא שֹׁמְרָיְתָא לָא גִּיר [s] מְתְחַשְׁחִין יְהוּדֵיא עִם שֹׁמְרָיֵא׃
10 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לַהּ אִלּוּ יְדָעָא [t] מַתְּבְרְתָא דַּאלָהָא וּמַנּוּ הָנָא דְּאָמַר לֵכִי [u] הַב לִי אֶשְׁתֵּי אַנְתִּי שָׁאֲלָא [v] וְהֲוָיְתִי
לַהּ וְיָהֵב לֵכִי מַיָּא חַיֵּא׃ 11 אָמְרָא לַהּ אַנְתְּתָא הֵי מָרִי לָא [x] דְּוֹלָא אִית לַךְ [y] וּבְרָא עַמִּיקָא אַיכָּא לַךְ מַיָּא
חַיֵּא׃ 12 לְמָא אַנְתְּ רַב אַנְתְּ מִן אֲבוּן יַעֲקוֹב הַוּ דְּהוּ יָהֵב לַן בְּרָא הָדֵא וְהוּ מָנַהּ [z] אֶשְׁתִּי וּבְנָוהִי [a] וְעָנֵהּ׃
13 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לַהּ כָּל דְּנֶשְׁתֵּי מִן הָלֵין מַיָּא חוֹב [b] נָצָהֵא׃ 14 כָּל דֵּין דְּנֶשְׁתֵּי מִן מַיָּא דֵּאנָא אֶתֵּל

[a] מִלָּא [b] יַהֵב [c] שְׁתָא
[d] עַלַל
[e] אִיתֵי כמו ש
[f] חֲשַׁח [g] יַהֵב [h] חֵיָא
[i] דְּלָא וכמו דלי
[k] כמו באר
[l] שְׁתָא [m] עַן כמו אתן
[n] עְתָא כמו צמא

7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus, Da mihi bibere.

8 Discipuli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent.

9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu, Iudæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? non enim coütuntur Iudæi Samaritanis.

10 Respondit Iesus & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.

11 Dicit ei mulier, Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam viuam?

12 Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?

13 Respondit Iesus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:

14 Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

15 Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, vt non sitiam: neque veniam huc haurire.

16 Dicit ei Iesus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.

17 Respondit mulier, & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Iesus, Bene dixisti, quia non habeo virum.

18 Quinque enim viros habuisti: & nunc quem habes, non est tuus vir, hoc verè dixisti.

19 Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu.

20 Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Ierosolymis est locus vbi adorare oportet.

Deu. 12. & 6.

21 Dicit ei Iesus, Mulier crede mihi, quia veniet hora, quando neq; in monte hoc neque in Ierosolymis adorabitis Patrem.

7 ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, δός μοι πεῖν.

8 (ἡ) γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.

9 λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις, πῶς σὺ ἰουδαῖος ὢν, παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις.

10 ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν.

11 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;

12 μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

13 ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν·

14 ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

15 λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.

16 λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.

17 ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν, οὐκ ἔχω ἄνδρα· λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

18 πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

19 λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.

20 (ἡ) πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

21 λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

לֵה לָא נָצְהָא לְעָלַם אֶלָּא מַיָּא דְּנָתִן דַּיְהַב אֲנָא לֵה נְהֲווֹן בֵּהּ מַעְיְנָא [c] דְּנָבְעִין לְחַיֵּא דְּלְעָלַם ׃

15 אָמְרָא לֵה לְהָי אֲנָחְתָא הַב לִי מִן הָלֵין מַיָּא דְּלָא חוּב [d] אֶצְהֵא וְלָא הַוִית [f] אָתְיָא [g] דְּלְוָא מִן הָרָכָא ׃

16 אֲמַר לָהּ זֵשׁוּעַ [h] זְלִי [i] קְרִי לְבַעְלְכִי וְתֵי לְהָרָכָא ׃ 17 אָמְרָא לֵה לֵית לִי בַּעְלָא אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ שַׁפִּיר אֲמַרְתִּי

דְּלֵית לִי בַּעְלָא ׃ 18 חַמְשָׁא גְּבַר בַּעְלִין הֲוֹו לְכִי וְהָנָא דְּאִית לְכִי הָשָׁא לָא הָוָא בַּעְלְכִי הָדָא [k] שַׁרִירְתָא אֲמַרְתִּי ׃

19 אָמְרָא לֵהּ לְהָי אֲנָחְתָא מָרִי [l] חָזְיָא אֲנָא דְּנָבְיָא אַנְתְּ ׃

20 אֲבָהָתִין בְּהָנָא טוּרָא סְגִדוּ וְאַנְתּוּן אָמְרִין אֲנָחְנָן דְּבְאוּרְשְׁלֵם הוּ אֲתַר [m] דְּלָא הָוָא [n] לְמִסְגַּד ׃

21 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנָחְתָא [o] הֵימְנִינִי [p] דְּאָתְיָא שָׁעָתָא דְּלָא בְּהָנָא טוּרָא אַף לָא בְּאוּרְשְׁלֵם תְּסְגְּדוּן לַאֲבָא ׃

[c] נִבַּע
[d] יְהַב [e] צְהָא [f] אִתַּא
[g] דְּלָא פירושו שאב
[h] אֲזַל [i] קְרָא
[k] שְׁרִיר אמת
[l] חֲזָא
[m] פירושו אדיך [n] סְגִד
[o] הֵימִן [p] אֱתָא

22 * Vos adoratis quod neſcitis, nos autem adoramus, quod ſcimus; nam vita [ſalus] ex Jihoudæis eſt.

23 * Sed venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate; etenim Pater tales adoratores poſcit.

24 * Spiritus enim eſt Deus, & ij qui adorant eum in Spiritu & veritate oportet vt adorent.

25 * Dicit ei mulier illa, Scio Meſchicho eſſe venturum, & quum venerit ille docebit nos omnia.

26 * Dixit ei Jeſchua, Ego ſum qui loquor tecum.

27 * Eoq; loquente venerunt diſcipuli eius, & mirati ſunt eum cum muliere loqui: nemo autem dixit, Quid quæris? aut quid loqueris cum ea?

28 * Et reliquit hydriam ſuam mulier, & profecta eſt in vrbem, dixitque:

29 * Venite, videte virum qui dixit mihi quicquid feci: num ipſe eſt Meſchicho.

30 * Jtaq; exierunt ex vrbe quidam, venerunt q; ad eum.

31 * Et interea efflagitabant ab eo diſcipuli eius dicentes ei, Magiſter noſter comede.

32 * Jpſe verò dixit eis, Eſt mihi cibus vt comedam quem vos neſcitis.

33 * Dicunt diſcipuli inter ſe, Num quis attulit ei quid edendum?

34 * Ait illis Jeſchua, Cibus meus eſt vt faciam voluntatem eius qui miſit me, & perficiam eius opus.

35 * Nonne dicitis, Poſt quatuor menſes venit meſsis? Ecce dico vobis, Attollite oculos veſtros, & ſpectate terras, quippe quæ albeſcant, & iam peruenerint ad meſſem.

36 * Porro is qui metit, mercedem accipit, cogitq; fructus in vitam æternam: ſatorq; ac meſſor pariter gaudebunt.

37 * In hoc enim ſermo ille verus eſt. Alius eſt qui ſeminat, & alius qui metit.

38 * Ego miſi vos ad id metendum in quo non laboraſtis: alij ſiquidem laborauerunt, & vos introiſtis in laborem eorum.

---

22 אַנְחוּן סָגְדִין אַנְחוּן לְמַדְיָ וְלָא יָדְעִין אַנְחוּן חֲנַן דִּין סָגְדִינַן לְמָא דְיָדְעִינַן דְּחַיֵּא מִן יְהוּדָיֵא אִנּוּן׃

23 אֲלָא אַתְיָא שָׁעָתָא וְהָשָׁא [1] אִיתֵיהּ אִמַּתַי [2] דְּסָגוּדֵא שַׁרְיָא נָסְגְּדוּן לַאבָא בְּרוּחָא וּבַשְׁרָרָא אֲף אֱבָא גִּיר דַּאיךְ הָלֵין הוּ סָגוּדָא בָּעָא׃

24 רוּחָא הוּ גֵּיר אֱלָהָא וַאילֵין דְּסַגְּדִין לֵהּ בְּרוּחָא וּבַשְׁרָרָא וְלֵא דְּנָסְגְּדוּן׃

25 אָמְרָא

[1] אֵלֵף

לֵהּ אַנְתְּא חֵי יְדָעָא אֲנָא דְּמְשִׁיחָא אִתָּא הוּ [1] מַלֵּף לַן כֹּל מִדְּם׃

26 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא דְּמִתְמַלֵּל

[1] אִתָּא [2] דְּמַר

אֲנָא עִמָּכִי׃

27 וְכַד מְמַלֵּל [1] אִתּוֹ תַּלְמִידְוֹהִי [2] וּמְתַדְּמְרִין הֲווֹ דְּעִם אַנְתְּא מְמַלֵּל לָא דֵין אֱנָשׁ אֲמַר מָנָא בָּעָא אַנְתְּ אוֹ מָנָא עִמָּהּ מְמַלֵּל אַנְתְּ׃

28 וְשָׁבְקַת [1] קוּלְתָהּ אַנְתְּא וַאזְלַת לְמָרִינְתָא וַאמְרָא

[1] קוּלְתָא פירושו כד

29 תָּוֹ [1] חֲזֵי גַּבְרָא

[1] אַתָּא [2] חֲזָא

דַּאמַר לִי כֹּל מִדְּם דְּעֲבֵדָה לְמָא הָוִי מְשִׁיחָא׃

30 וְנַפְקוּ אֱנָשָׁא מִן מְרִינְתָא וַאתֵין הֲווֹ לְוָתֵהּ׃

[1] יְדַע

[2] אִית עברית משתחים

4.Reg.17 c.28.g. 36.

* Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est. 22

* Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum. 23

2.Cor.3. d.17.

* Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. 24

* Dicit ei mulier, Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. cùm ergo venerit, ille nobis nunciabit omnia. 25

* Dicit ei Iesus, Ego sum qui loquor tecum. 26

* Et continuò venerunt discipuli eius: & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit, Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? 27

* Reliquit ergo hydriam suam mulier: & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus: 28

* Venite & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci. nunquid ipse est Christus? 29

* Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum. 30

* Interea rogabant eum discipuli, dicentes, Rabbi, manduca. 31

* Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. 32

* Dicebant ergo discipuli adinuicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare? 33

* Dicit eis Iesus, Meus cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, vt perficiam opus eius. 34

* Nónne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis, Leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem. 35

Mat.9. d.37. Luc.10. d.2.

* Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. 36

* In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. 37

* Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alii laborauerunt, & vos in labores eorum introistis. 38

22 * ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστίν.

23 * ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

24 * πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

25 * λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

6 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

27 * καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἢ, τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;

28 * ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις,

29 * δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

30 * ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

31 * ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, ῥαββὶ, φάγε.

32 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

33 * ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

34 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.

35 * οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.

36 * καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

37 * ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

38 * ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

---

31 וּבֵינָתַ֫יִם הַלְּיִן [b] בְּעָיִן חַוּוֹ מָנֶה תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ רַבַּן לְעֵם׃ 32 הוּא דֵין אֲמַר לְהוֹן אִיתַי [c] מְאכוֹלְתָא
דְּאכוֹל אִינָא דְּאִנְתּוּן לָא יְדָעִין אִנְתּוּן׃ 33 אָמְרִין תַּלְמִידֵא בֵּינֵיהוֹן לְמָא אֱנָשׁ [d] אַיתִי לֵהּ מֵדֵם לְמֵאכַל׃
34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מֵאכוֹלְתִי דִּילִי אִיתֵיהּ דְּאֶעְבֵּד [e] צֶבְיָנֵהּ דְּמָנְדְּשַׁדְרַנִי [f] וְאֶשַׁלְמִיוּתֵהּ לַעֲבָדֵהּ׃
35 לָא אִנְתּוּן אָמְרִין דְּבַתַר אַרְבְּעָא יַרְחִין אָתֵא חֲצָדָא הָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [g] דַּאֲרִימוּ עֵינֵיכוֹן [h] וְחֲזוֹ אַרְעָתָא [i] דַּחֲוִרוּ
[k] וּמְשַׁיוּ לַחֲצָדָא מִן כַּדּוּ׃ 36 וְאִינָא דְּחָצֵד אִגְּרָא נָסֵב וְכָנֵשׁ פְּאֵרָא לְחַיֵּא דְּלְעָלַם [l] וְזָרוֹעָא וְחָצוֹדָא אֲכַחֲדָא
[m] נֶחֱדוּן׃ 37 בְּהֲדָא גֵּיר אִיתֵיהּ [n] מֵלְּתָא דְּשַׁרְרָא דַּאחֲרִין הוּ זָרַע וְאַחֲרִין חָצֵד׃ 38 אֲנָא שַׁדַּרְתְּכוֹן [o] לְמֶחְצַד
מַדֵּם דְּלָא הֲוָא אַנְתּוּן [p] לְאִיהוֹן אַתֶּרֵנָא גֵּיר לְאִיו וְאַנְתּוּן [q] עֲלֹהוּן עַל עֲמָלְהוֹן דְּהַנּוּן׃

[a] הֵעֵיא [c] אֵכֶל
[b] אִתֵּיא
[c] צְבָא [f] שְׁלֵם
[d] רוּם [h] חֲזֵא [i] חֵיוַר
[e] מְטֵל [l] זְרַע [m] חֲדָא
[n] מִלָּל [o] חֲצַד
[p] לְאֵיא כמו לאה
[q] עֲלָל

39 * Ex illa autem vrbe multi crediderunt in eũ Schamaritani propter ſermonem mulieris illius quæ teſtata fuerat: Dixit mihi quicquid
40 fecit. * Quumq; veniſſent ad eum illi Schamaritani efflagitarunt ab eo vt apud ipſos maneret, & manſit apud eos biduum.
41 * Et plurimi crediderunt in eum propter ſermonem ipſius.
42 * Ac dicebant mulieri illi, Non amplius propter ſermones tuos credimus in eum; nos enim audiuimus & ſcimus hunc eſſe verißi mè Meſchicho illum Seruatorem orbis.

Veſpere feriæ III. Hebdomadis v. Ieiunij.

43 * Duobus autem pòſt diebus exijt Jeſchua illinc & abijt in Galilæam.
44 * Ipſe enim Ieſchua teſtatus fuerat Prophetam in ciuitate ſua inhonorum eſſe.
45 * Quum autem veniſſet in Galilæam, receperunt eum Galilæi, qui viderant ſigna omnia, quæ ediderat in Ouriſchlem in die feſto; nam & ipſi venerant ad diem feſtum.
46 * Venit autem iterum Jeſchua in Kotne Galilææ, vbi fecerat ex aqua vinum. Et erat in Capharnachum ſeruus regius quidam cuius filius ægrotabat.
47 * Iſte audijt veniſſe Jeſchua ex Jhoudæa in Galilæam, et profectus eſt ad eum; petijtq; ab eo vt deſcenderet & ſanaret filium ſuum, propèenim erat vt moreretur.
48 * Dixit ei Jeſchua, Niſi ſigna & miracula videritis, non credetis.
49 * Dixit ei ſeruus ille regius, Domine mi, deſcende priuſquam mortuus ſit puer.
50 * Dixit ei Jeſchua, Vade, filius tuus viuit. Et credidit vir ille ſermoni quem dixerat ei Jeſchua, & abijt.
51 * Quum autem deſcenderet, obuiam facti ſunt ei ſerui ipſius & annunciarũt ei dicentes, Filius tuus viuit.
52 * Et ſciſcitatus eſt ab eis quonam tempore ſanitati reſtitutus fuiſſet. Dicunt ei, Heri ſeptima hora reliquit eum febris.
53 * Et agnouit pater eius id contigiſſe ea ipſa hora qua dixerat ei Jeſchua Filius tuus viuit. & credidit ipſe, & domus eius tota.
54 * Hoc ſignum ſecundum rurſus edidit Jeſchua quum veniſſet à Jhoudæa in Galilæam.

---

39 מִן הַי מְדִינְתָא דֵין סַגִיאֵא [r] הֵימְנוּ בֵּהּ שָׁמְרָיֵא מָטֶל מִלְּתֵהּ דְּאִנְתְּתָא הַי [s] דְּמַסְהֲדָא הֲוָת דְּאֲמַר לִי כֹּל מַדֶם דְּעֲבֶדֶת׃
40 וְכַד [t] אֲתוֹ לְוָתֵהּ הַנּוּן שָׁמְרָיֵא [u] בְּעוֹ מֶנֵּהּ דְּנֶהֱוֵא לְוָתְהוֹן וַהֲוָא לְוָתְהוֹן תְּרֵין יוֹמִין׃ 41 וְסַגִיאֵא הֵימְנוּ
42 בֵּהּ מָטֶל [x] מִלְּתֵהּ׃ וְאָמְרִין הֲווֹ לְאִנְתְּתָא הַי דְּמַכִּיל לָא הֲוָא בְּמִלְּתָכִי מְהֵימְנִינַן בֵּהּ חֲנַן גְּיר שְׁמַעַן
וְיָדְעַן דְּהָנָא אִיתָוהִי [y] שֵׁרְיָרְאִית מְשִׁיחָא [z] מַחֲיֵנֵהּ וְעָלְמָא׃ [a] יא
43 דְּרְמְשָׁא דַּתְלָתָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְתָּא [b] דְּחַמְשָׁא [c] דְּצוֹמָא יא
44 וּבְתַר תְּרֵין יוֹמִין נְפַק יְשׁוּעַ מִן תַּמָּן וַאֲזַל לְגַלִילָא׃ 45 הוּא גְּיר יְשׁוּעַ סְהֵד דְּנְבִיָּא בְּמְדִינְתֵהּ לָא [d] מְתְיַקַּר׃
כַּד דֵּין אֲתָא לְגַלִילָא קַבְּלוּהִי גְּלִילָיֵא [e] דְּחָזוֹ אָתוּתָא כָּל דַּעֲבַד בְּאוּרְשְׁלֵם [f] בְּעַדְעָדָא אִתּוֹ הֲווֹ גַּיר וְאַף הֵנּוּן לְעַדְעָדָא׃

[r] חֵימִן [s] סְהַד [t] אִתָּא [u] בָּעָא [x] מַלֵּל [y] שְׁרַר [z] חַיֵּא [a] עוּם [b] יְקַר פרושו כבר [c] חֲזָא [d] אָתָּא נמו אות [e] פרושו חג

39 * Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbũ mulieris testimonium perhibẽtis, Quia dixit mihi omnia quęcunque feci.

40 * Cùm venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret: Et mansit ibi duos dies.

41 * Et multò plures crediderunt in eum propter sermonem eius.

42 * Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus quia hic est verè Saluator mundi.

43 * Pòst duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam.

44 * Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia Propheta in sua patria honorem non habet.

Mat. 13. §. 57. Mar. 6. a. 4. Luc. 4. d. 24. Matt. 4. b. 12. Mar. 1. b. 14. Luc. 4. b. 14.

45 * Cùm ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

46 * Vênit ergo iterum in Cana Galileæ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum.

Sup. 2. b. 9.

47 * Hic cùm audisset quia Iesus aduenisset à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum vt descenderet & sanaret filium eius: incipiebat enim mori.

48 * Dixit ergo Iesus ad eum, Nisi signa & prodigia videritis, non † creditis.

credetis

49 * Dicit ad eum Regulus, Domine, descẽde priusquàm moriatur filius meus.

50 * Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & ibat.

51 * Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei: & nuntiauerunt dicentes, quia filius eius viueret.

52 * Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora septima reliquit eum febris.

53 * Cognouit ergo pater, quia illa hora erat qua dixit ei Iesus, Filius tuus viuit. & credidit ipse & domus eius tota.

54 * Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cùm venisset à Iudęa in Galilęam.

39 * ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς, μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

40 * ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ᾽ αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

41 * καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

42 * τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

43 * Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

44 * αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

45 * ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

46 * Ἦλθεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον· καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ.

47 * οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.

48 * εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε.

49 * λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικὸς, κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.

50 * λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο.

51 * ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

52 * ἐπύθετο οὖν παρ᾽ αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

53 * ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς, καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

54 * Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

---

46 אֲתָא דֵין חַוִּר יְשׁוּעַ לְקַטְנָא דַּגְלִילָא אֵיכָא דַּעֲבַד מַיָּא חַמְרָא וְאִית חָיָא בַּכְפַרְנַחוּם עֲבַד מַלְכָּא חַד דַּבְּרֵהּ כְּרִיהּ חָיָא׃ 47 הָנָא שְׁמַע דְּאַתָא חָיָא יְשׁוּעַ מִן יְהוּד לַגְלִילָא וְאָזַל לְוָתֵהּ וּבָעָא חָיָא מֶנֵּהּ דְּנֵחוּת וְנָאסָא לַבְּרֵהּ קָרִיב חָיָא גִּיר לְמָמָת׃ 48 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ אִן אָתְוָתָא וְתִדְמְרָתָא לָא תְּחָזוּן לָא תְּהֵימְנוּן׃ 49 אֲמַר לֵהּ הַו עֲבַד מַלְכָּא מָרִי חוּת עַרְלָא מָאֵת לֵהּ טַלְיָא׃ 50 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ זֵל בְּרָךְ חֵי הוּ וְהֵימֵן הַו גַּבְרָא בְּמִלְּתָא דַּאֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ וְאָזַל׃ 51 כַּדְיָן נְחֵת חָיָא אַרְעוּהִי עַבְדוּהִי וְסַבְּרוּהִי אֲמְרִין לֵהּ בְּרָךְ חָיָא׃ 52 וְשָׁאַל אֱנוּן דְּבָאנָא עֲדָנָא אִתְחֲלֵם אֲמְרִין לֵהּ אֶתְמָלִי בַּשְׁבַע שָׁעִין שְׁבַקְתֵּהּ אֲשָׁתָא׃ 53 וְיָדַע אֲבוּהִי דַּהֲהִי שָׁעָתָא דְּבָהּ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ דְּבָרֵךְ חָיָא וְהֵימֵן הוּ וּבֵיתֵהּ כֻּלֵּהּ׃ 54 דָּנָא תּוּב אָתָא דְּתִנְיָנָא עֲבַד יְשׁוּעַ כַּד אֲתָא מִן יְהוּד לַגְלִילָא׃

ᵃ בְּרֵהּ
ᵇ נְחַת ʰ אֲסָא
ᶜ מוּת ᵏ דְּמַר
ᵈ נְחַת ᵐ מוּת ⁿ אָזַל
ᵉ חָיָא ᵖ מַלֵּל
ᶠ אַרְע כמו פגש
ᵍ סְבַר כמו בשר
ᵍ פרושו זמן ˢ אֵשׁ ᵛ יְדַע
ᵍ

Matutinis Dominicæ III.
Ieiunij.

CAP. V.

1 POst hæc erat dies festus Iihoudæorum, & ascendit Ieschua ad Ourischlem.

2 * Est autem illic in Ourischlem locus quidam baptisterij qui vocatur Hebraicè Beth-Chesdo [domus misericordiæ:] erántque in eo quinque porticus.

3 * Et in his iacebant plebs multa ægrotantium, & cæcorum, claudorúmque & aridorum, ac expectabant motum aquarum.

4 * Angelus enim aliquando descendebat in baptisterium & turbabat eis aquas: isq; qui primus descendebat post turbationem aquarum, sanitati restituebatur à quocunque dolore afficeretur.

5 * Erat autem illic homo quidam qui tricesimum octauum annum agebat in mala valetudine.

6 * Hunc vidit Ieschua iacentem, & cognouit eum multo tempore egisse in morbo, dixítque ei, Vis sanitati restitui?

7 * Respondit ægrotus ille, & ait, Etiam Domine mi. nemo est autem quum turbatæ fuerint aquæ qui mittat me in baptisterium; sed prius quàm ego venerim, alius ante me descendit.

8 * Dixit ei Ieschua, Surge, tolle lectum tuum, & ambula.

9 * Eóque momento sanitati restitutus est vir ille, ac surgens sustulit lectum suum & abijt. erátque dies ille Sabbathum.

10 * Dicunt autem Iihoudæi ei qui sanatus fuerat, Sabbathum est, non licet tibi tollere

11 lectum tuum. * Ille verò respondit, & dixit eis, Ille qui effecit me sanum, ipse dixit mihi, Tolle lectum tuum & ambula.

12 * Et interrogauerunt eum, Quis est vir ille qui dixit tibi, Tolle lectum tuum & ambula?

13 * Is autem qui sanatus fuerat, nesciebat quis esset. Ieschua enim subduxerat sese per turbam multam quæ erat in illo loco.

14 * Post aliquod tempus inuenit eum Ieschua in templo, & dixit ei, Ecce sanus es, ne peccaueris amplius, ne quid deterius tibi contingat quàm à principio.

דצפרא דחד בשבא דתלתא דעומא יב קפלאון ר

1 בתר הלין הוא [a] עדעדא דיהודיא וסלק ישוע לאורשלם : 2 איה הוא דין חמן באורשלם [b] דוכתא
חדא [c] דמעמודיתא [d] דמתקרויא עבראית בית חסדא ואיה הוא בה חמשא [e] אסטוין : 3 ובהלין [f] רמין הוו עמא
סגיאא [g] דבריהא [h] וסמיא וחגיסא וביבשא [i] ומסכין הוו [k] לזועא דמיא : 4 סלאכא גיר בזבן זבן נחת הוא לה
לממעודיתא ומזיע הוא להון למיא ואינא דקדמיא נחת הוא מן בתר זועא דמיא [l] מתחלם הוא כל כאבא אינא דאית הוא
לה : 5 איה דין חמן גברא חד דתלתין ותמנא שנין איתוהי הוא [m] בכורהנא : 6 להנא חזא ישוע דרמא [n] וידע
דזבנא סגיאא איה לה ואמר לה צבא אנת דתתחלם : 7 ענא הו כריהא ואמר אין מרי לית לי דין אנש דמא [o] דאתחזיע

a פירושו חג
b עבראית מקום
c עמד קרא
d מן לשון עין אולמים
e רמא
f בדד
g סמא
h סכא זוע
i חלם בדד
k זוע
l ירע
m זוע

CAP. V.

ε'.

Leui.23. a.5. Deut.16 a.1.

1 POst hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

1 * Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

A

2 * Est autem Ierosolymis super Probatica, piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque porticus habens.

2 * ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα.

3 * In his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum.

3 * ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

4 * Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.

4 * ἄγγελος γὰρ κυρίου κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.

5 *Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

5 * ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

6 *Hunc cùm vidisset Iesus iacentem, & cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei, Vis sanus fieri?

6 * τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;

7 * Respondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.

7 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

8 * Dicit ei Iesus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

8 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει.

9 * Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbathum in die illo.

9 * καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράβαττον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

10 * Dicebant ergo Iudæi, illi qui sanatus fuerat, Sabbathum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.

Exo. 20. b.11. Iere. 27. d.24.

10 * ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράβαττον.

11 * Respondit eis, Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.

11 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει.

12 * Interrogauerunt ergo eum, Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

12 * ἠρώτησαν οὖν αὐτόν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει;

13 * Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit à turba constituta in loco.

13 * ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ἤδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

14 * Postea inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi, Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

14 * μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται.

---

* רָמָא עַמַּד בּלשון סורית
* אֲסָא
* עֲבַד
* שְׁאַל * אֲסָא
* גְּנַי
* שְׁכַח בלשון סורית
* חֲטָא

[8] רָמָא עַמַּד בּלשון סורית מַיָּא [9] נַרְמֵיתְנִי [10] בְּמַעֲמוּדֵיתָא אֶלָּא עַד אֲנָא אָתֵא אֲנָא אַחֲרִין מִן קֳדָמַי נַחֵת׃ [8] אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃ [9] וּבַר שָׁעָתָה אִתְחַלַּם גַּבְרָא הָוֵקִם שְׁקַל עַרְסֵהּ וְהַלֵּךְ וְהוּ הַהוּ יוֹמָא שַׁבְּתָא הָוָת׃ [10] וְאָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לְהַהוּ [11] דְּאִתְאַסְיָ שַׁבְּתָא הִי לָא שַׁלִּיט לָךְ דְּתֶשְׁקוֹל עַרְסָךְ׃ [11] הוּ דֵּין עָנָא וְאָמַר לְהֵין הַהוּ [12] דְּעַבְדַנִי חַלִּיסָא הוּ אֲמַר לִי דְּשָׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃ [12] וְשַׁאלוּהִי מַנּוּ גַּבְרָא הָנָא דְּאָמַר לָךְ דְּשָׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃ [13] הַו דֵּין [14] דְּאִתְאַסְיָ לָא יְדַע הֲוָא מַנּוּ יְשׁוּעַ הֲוָא [13] בְּגִיר [14] אִתְגְּנִי הֲוָא לֵהּ בְּכֻנְשָׁא סַגִּיאָא דְּאִית הֲוָא בְּרוּכְתָא הִי׃ [14] בָּתַר זְבַן [15] אַשְׁכְּחֵהּ יְשׁוּעַ בְּהֵיכְלָא וַאֲמַר לֵהּ הָא חַלִּים אַנְתְּ חוּב לָא [16] תֶּחֱטֵא דִּלְמָא נֶהֱוֵא לָךְ מֵרֵם דְּבִישׁ מִן קַדְמָיָא׃

15 * Et profectus est homo ille, dixítque Jihoudæis Jeschua eum esse qui sanauerat eum.

16 * Ac propterea persequebantur Jihoudæi Jeschua, & studebant eum interficere, quòd ista fecisset Sabbatho.

17 * Ipse verò Jeschua dixit eis, Pater meus vsque adhuc operatur, & ego operor.

18 * Et propterea magis studebant Jihoudæi eum interficere, non tantum quòd soluisset sabbathum, sed etiam quòd Deum patrem suum esse dixisset, ac seipsum coæqualem fecisset Deo.

Lectio defunctorum.

Respondit autem Jeschua & dixit eis,

19 * Amin amin dico vobis, Non potest Filius quid agere ex voluntate suiipsius, nisi quod viderit Patrem agentem: ea enim quæ Pater facit, hæc itidem & Filius facit.

20 * Pater siquidem diligit Filium, & quæcunque agit ostendit ei, & quæ sunt maiora istis opera demonstrat ei, vt vos miremini.

21 * Sicut enim Pater suscitat mortuos & viuificat eos, ita & Filius quos vult viuificat.

22 * Non enim Pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio.

23 * Vt vnusquisque honoret Filium, prout honorat Patrem, qui non honorat Filium, non honorat Patrem qui misit eum.

24 * Amin amin dico vobis, is qui audit sermonem meum, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, nec subibit iudicium: sed transiuit à morte in vitam.

25 * Amin amin dico vobis, Venit hora & nunc est quando mortui audient vocem Filij Dei, & ipsi qui audierint, viuent.

26 * Quemadmodum enim Pater habet vitam in seipso, sic etiam dedit Filio vt habeat vitam in seipso.

27 * Ac tribuit ei potestatem exercendi quoque iudicij.

28 * Quod verò Filius hominis sit, Ne hoc miremini, nam venit hora, quando ij omnes qui sunt in sepulchris audient vocem eius.

29 * Et prodibunt ij qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ; ij autem qui mala fecerunt in resurrectionem damnationis.

---

15 וַאזַל הַו גַּבְרָא וְאֲמַר לִיהוּדָיֵא דְּיֵשׁוּעַ הוּ הַו [a] דְּאַחְלֶמֵהּ׃ 16 ומֶטַל הָדָא רָדְפִין הֲווֹ יְהוּדָיֵא לְיֵשׁוּעַ [b] וּבָעִין
הֲווֹ [c] לְמֶקְטְלֵהּ דְּהָלֵין עָבֵד הֲוָא בְּשַׁבְּתָא׃ 17 הוּדֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן אֲבִי עַדְמָא לְהָשָׁא עָבֵד אַף אֲנָא עָבֵד אֲנָא׃
18 ומֶטַל הָדָא [d] יַתִּירָאִית בָּעִין הֲווֹ יְהוּדָיֵא לְמֶקְטְלֵהּ לָא בַלְחוֹד [e] דְּשָׁרָא הֲוָא שַׁבְּתָא אֶלָּא אַף דַּעַל אֱלָהָא אֲבוּהִי
אִיתַוהִי אֲמַר הֲוָא [f] וּמְשַׁוֵּא הֲוָא נַפְשֵׁהּ עִם אֱלָהָא
עָנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן׃ 19 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא מָשְׁכַּח בְּרָא עָבֵד מִדֵּם מִן [g] צְבוּת נַפְשֵׁהּ אֶלָּא מִדֵּם
דְּחָזֵא לַאבָא דְּעָבֵד אִילֵין גֵּיר דַּאבָא עָבֵד הָלֵין אַף בְּרָא׃ 20 אֲבָא גֵּיר רָחֵם לַבְּרֵהּ וְכֹל מִדֵּם דְּעָבֵד
[h] מְחֵוֵא לֵהּ וַדַּיְתִירִין מִן הָלֵין עֲבָדָא מְחֵוֵא לֵהּ דַּאנְתוּן [d] תְּתַדְּמְרוּן׃ 21 אֲיכְנָא גֵּיר דַּאבָא [e] מְקִים מִיְתָא וּמַחֵוֵא לֵהּ הַכְנָא

[a] חֶלֶם [b] בְּעָא [c] קְטַל [d] וְתַר [e] שְׁרָא [f] שָׁוֵא [g] צְבָא

[h] פירושו במחזה [c] תַּוֵּא [d] רַמַּר [e] קוּם מות

15 Abiit ille homo, & nuntiauit Iudęis quia Iesus esset qui fecit eum sanum.

16 Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in Sabbatho.

17 Iesus autem respondit eis, Pater meus vsque modò operatur: & ego operor.

18 Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non solùm soluebat sabbathum, sed & patrẽ suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.

19 Respondit itaque Iesus, & dixit eis: Amen, amen dico vobis, non potest Filius à se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientem: quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit.

20 Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera, vt vos miremini. D

21 Sicut enim Pater suscitat mortuos & viuificat: sic & Filius quos vult viuificat.

22 Neque enim Pater iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit Filio.

23 Vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.

24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet vitam æternam, & in iudicium nõ venit: sed †transiet à morte in vitam. transijt

25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint, viuent.

26 Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso.

27 Et potestatẽ dedit ei etiam iudicium facere, quia Filius hominis est.

28 Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem †eius. Filij Dei.

29 Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Mat. 25. d. 46.

15 ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

16 καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.

17 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.

18 διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ.

19 Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

20 ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

21 ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.

22 οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ,

23 ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱόν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

24 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.

25 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.

26 ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ·

27 καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.

28 μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

29 καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

אַף בְּרָא לַאילִין דְּצָבָא מַחֲאָ׃ 22 לָא הֲוָא גִיר אֲבָא [h] דָּאִן לַאנָשׁ אֶלָּא כְּלָּה דִינָא יַהֲבָה לַבְּרָא׃ 23 וְכְלָנָשׁ

[g] חַיָּא [h] דין
[i] יְקַר
[k] מְלַל [l] חַיִּמָן
[m] מוֹתָא [n] אִתָּא
[o] אִית כְּמוֹתְהוֹן
[p] חַיָּא [q] קְנוּמָא פירושו עצם
[r] שְׁלַט [s] רְמַר [t] אִתָּא
[u] צְפַק [v] טוּב [w] קוּם [x] נִיש

Matutinis Dominicæ III. post Epiphaniam.

30 * Non possum ex voluntate meiipsius quicquam agere, sed prout audio, iudico: & iudicium meum rectum est: non enim quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.

31 * Si ego testor de meipso, testimoniũ meum non est verum.

32 * Alius est ille qui testatur de me, & scio verum esse eius testimonium quod testatur de me.

33 * Vos misistis ad Iouchanon, & testimonium præbuit veritati.

34 * Ego verò ab homine non capio testimonium, sed hæc dico vt vos seruemini.

35 * Ille erat Lucerna ardens & lucens: vos autem voluistis vosmetipsos glorificare ad horam in eius luce.

36 * Ego autem habeo testimonium maius testimonio Iouchanon, opera enim quæ dedit mihi Pater meus vt ea perficerẽ, ipsa inquam opera quæ perago, testantur de me quod Pater meus miserit me.

37 * Et Pater qui misit me, ipse testatur de me. nec vocem eius vnquam audistis nec speciem eius vidistis.

38 * Et sermo eius non manet in vobis, quia in eum quem misit ille, vos non creditis.

39 * Scrutamini scripturas, quia in illis vos putatis vitam æternam habere, & ipsæ sunt quæ testificantur de me.

40 * Nec vultis venire ad me vt vitam æternam habeatis.

41 * Gloriam ab hominibus non capio.

42 * Sed noui vos dilectionem Dei non habere in vobis. 43 * Ego veni in nomine Patris mei, neque recipitis me: si alius venerit in nomine proprio, illum recipietis.

44 * Quomodo potestis credere qui gloriam alius ab alio captetis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quæratis? 45 * Num putatis me accusaturum vos coram Patre? est qui vos accuset Mousche ille in quo speratis.

46 * Si enim Mousche crederetis, mihi quoque crederetis, Mousche enim de me scripsit.

47 * Quòd si scriptis illius non creditis, quomodo verbis meis credetis?

30 * Non possum ego à meipso facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est. quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.

31 * Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimoniū meum non est verum.

Mat. 3. d. 17. 32 * Alius est qui testimonium perhibet de me: & scio quia verum est testimonium † quod perhibet de me.

eius

Supr. 1. b. 15. ci 19. 33 * Vos misistis ad Iohannem: & testimonium perhibuit veritati.

34 * Ego autē non ab homine testimoniū accipio: sed hæc dico vt vos salui sitis.

35 * Ille erat lucerna ardens & lucens. Vos autem voluistis ad horā exultare in luce eius.

36 * Ego autē habeo testimoniū maius Iohanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater vt perficiam ea: ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me.

Mat. 3. d. 17. 17. a. 5. Deut. 4. b. 12. 37 * Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me. neque vocem eius vnquam audistis, neque speciem F eius vidistis.

38 * Et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis.

39 * Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.

40 * Et non vultis venire ad me vt vitam habeatis.

41 * Claritatem ab hominibus non accipio.

42 * Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

43 * Ego veni in nomine Patris mei, & non † accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.

accipistis

44 * Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam quę à solo Deo est, non quęritis?

45 * Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrē. est qui accusat vos, Moyses, in quo vos speratis.

46 * Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. de me enim ille scripsit.

Gen. 3. c. 13. 22. d. 18. & 49. b. 10. Deu. 18. c. 15. 47 * Si autem illius literis non creditis, quomodo verbis meis credetis?

30 * Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με
31 πατρός. * ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής·

32 * ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

33 * ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ·

34 * ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

35 * ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

36 * ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.

37 * καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε·

38 * καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

39 * ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ·

40 * καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε.

41 * δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.

42 * ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

43 * ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.

44 * πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ
45 ζητεῖτε; * μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλ-
46 πίκατε. * εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

47 * εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

---

38 וּמִלָּתֵהּ לָא [l] מְקַנְיָא בְכוֹן מְטַל דִּבְהוּ דְהוּ שַׁדַּר אִנְתּוּן לָא [m] מְהַימְנִין אִנְתּוּן׃ 39 [o] בְּצוּ בְּחֶבֵא דַּבְהוֹן מְסַבְּרִין אִנְתּוּן דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם אִיתּ לְכוֹן וְהֵנִין סָהֲדִין עֲלַי׃ 40 וְלָא [p] צָבְיִן אִנְתּוּן [q] דְּתֵיתוּן לְוָתִי דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם נֶהֱוִין לְכוֹן׃ 41 [r] שׁוּבְחָא מִן בְּנֵינָשָׁא לָא נְסֵב אֲנָא׃
42 אֶלָּא [s] יְדַעְתְּכוֹן דְּחוּבֶּה דַּאלָהָא לַיְת בְּכוֹן׃ 43 אֲנָא אֵתִית בִּשְׁמֵהּ דְּאַבִי וְלָא מְקַבְּלִין אִנְתּוּן לִי אֵן אֲחָרִין נְאֵתָא
44 בְּשְׁמֵהּ נַפְשֵׁהּ לְהוֹ תְּקַבְּלוּן׃ אֵיכַנָא מְשְׁכְּחִין אִנְתּוּן [t] לְמֵהֵימְנוּדְשׁוּבְחָא חַד מִן חַד מְקַבְּלִין אַנְתּוּן וְשׁוּבְחָא דְּמִן חַד
45 אֱלָהָא לָא [u] בָּעֵין אַנְתּוּן׃ לְמָא סָבְרִין אַנְתּוּן דְּאֲנָא [v] מְקַטְרֵג אֲנָא לְכוֹן קֳדָם אֲבָא אִיתָהוֹי מִן דְּמְקַטְרֵג לְכוֹן מוֹשֶׁא
47 הוּ דְּבָה סַבְּרָתוּן׃ 46 אֱלוֹ גֵיר בְּמוֹשֶׁא הֵימְנְתּוּן הֲוֵיתוּן מְהֵימְנִין בִּי מְהֵימְנִין הֲוֵיתוּן מוֹשֶׁא גֵיר עֲלַי כְּתַב׃ 47 וְאַן לְכְתָבוֹהִי דְּהוּ לָא
מְהֵימְנִין אַנְתּוּן אֵיכַנָא [z] לְמִלַּי דִּילִי תְּהֵימְנוּן׃

[a] חֲזָא [b] מַלֵּל
[c] קָוָא [d] חֵימֵן [e] בָּעָא
[f] צְבָא [g] אֲתָא
[h] שְׁבַח [i] יְדַע [k] חֲבַב
[l] חֵימֵן
[m] בְּעָא
[n] קְטֵרֵג מֹשֶׁה
[o] מַלֵּל

Ad Oblationem Dominicæ IIII. post Epiphaniam.

CAP. VI.

1 POst hæc profectus est Jeschua trans mare Galilææ quod est Tiberiadis.

2 * Et post eum abierunt cœtus multi; quoniam videbant signa quæ edebat in ægrotis.

3 * Et ascendit Jeschua in montem, ibique sedebat cum discipulis suis.

4 * Propè autem erat festum Pezcho Jhoudæorum.

5 * Et sustulit Jeschua oculos suos, viditque turbam multam venientem ad se; & dixit Philippo, Unde ememus panem vt isti edant?

6 * Hoc autem dicebat dum tentaret eum, ipse enim sciebat quid esset facturus.

7 * Dixit ei Philippus; Ducentorum denariorum panis nō sufficeret eis quum quid minimum singuli eorum acciperent.

8 * Dixit ei, Unus ex discipulis suis Andreas frater Schemeoun Kipho.

9 * Est hic puer quidam habens secum quinque placentas hordeaceas, & duos pisces, sed hæc quid sunt ad hos omnes?

10 * Dixit eis Jeschua, Efficite vt omnes homines discumbant, erat autem gramen multum in illo loco. Et discubuerunt viri numero quinquies mille.

11 * Et accepit Jeschua panem, & benedixit ac distribuit illis qui discumbebant. similiter etiam de piscibus quantum volebant.

12 * Quumque saturati fuissent dixit discipulis suis, Colligite fragmenta quæ superfuerunt, ne quid depereat.

13 * Collegerunt itaque & impleuerunt duodecim cophinos fragmentis illis qui superfuerunt his qui comederunt ex quinque panibus hordeaceis.

14 * Isti autem homines quum vidissent signum quod ediderat Jeschua, dicebant, Verè hic est Propheta ille qui vēturus erat in mundum.

15 * Jeschua verò cognouit eos venturos ad corripiendum eum vt ipsum facerent regem, & subduxit sese in montem illum solus.

Feria IIII. hebdomadis V. Ieiunij.

16 * Quum autem esset vespera, descenderunt discipuli eius ad mare.

דְּקוּרְבָא דְּפַסְחָא דְּיַהֲדָאֵי: קפלאון ו

1 בָּתַר הָלֵין אֲזַל יֵשׁוּעַ לְעֵבְרָא דְיַמָּא דְּגַלִּילָא דְּטִבֶּרְיוֹם: 2 וְאִזְלוּ בָּתְרֵהּ כְּנִשָּׁא סַגִּיאָא מֶטֹל דְּחָזִין הַווֹ
3 אָתְוָתָא דְּעָבֵד בְּכָרְיֵהּ: וְסַלֵּק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא וְהַמָּן יָתֵב הֲוָא עִמֵּהּ תַּלְמִידְוֹהִי: 4 קָרִיב הֲוָא דֵּין
5 עִדְעָרָא דְּפִצְחָא דְיהוּדָיֵא: וַאֲרִים יֵשׁוּעַ עֵינְוֹהִי וַחֲזָא כְּנִשָּׁא סַגִּיאָא דְּאָתָא לְוָתֵהּ וְאָמַר לְפִילִפּוֹס אֵיכְּמָא
6 נְזַבֵּן לַחְמָא דְּנֵאכְלוּן הָלֵין: 7 הָדֵא דֵּין אֲמַר כַּד מְנַסֵּא לֵהּ הוּ גֵּיר יָדַע הֲוָא מָנָא עֲתִיד לְמֶעְבַּד: אֲמַר לֵהּ
8 פִּילִפּוֹס דְּמָאתֵין דִּינָרִין לַחְמָא לָא שַׂפֵּק לְהוֹן כַּד קְלִיל קְלִיל חַד חַד מֶנְהוֹן: נָסַב
9 אַנְדְּרֵיאָס אֲחוּהִי דְּשִׁמְעוֹן כֵּאפָא: אִית פְּחָנָא טַלְיָא חַד דְּאִית עֲלוֹהִי חֲמֵשׁ גְּרִיצָן דַּסְעֲרָא וְתַרֵין נוּנִין אֶלָּא הָלֵין

---

1 דְּנַח זרח
2 חֲזָא במו אות
3 כְּרִיב לְמַר פירושו חג
4 רוּם עֵין טָגָא פירושו אימה
5 אֵכַל נְסָא עֲבַר
6 נְסַב
7 עבראית פא גְּרִיץ

CAP. VI.

ϛ'.

Mat. 14. b. 13. Mar. 6. c. 32. Luc. 9. a. 10.

1 POst hæc abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis:

1 * Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβεριάδος.

2 * Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat A ſuper his qui infirmabantur.

2 * καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς· ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.

3 * Subijt ergo in montem Ieſus: & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

3 * ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Exo. 12. c. 15. Leu. 23. a. 5. Deu. 16. a. 2.

4 * Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Iudæorum.

4 * ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων.

5 * Cùm ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde ememus panes, vt manducent hi?

5 * ἐπάρας οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν φίλιππον, πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;

6 * Hoc autem dicebat tentans eum. ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.

6 * τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἤμελλε ποιεῖν.

7 * Reſpondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes nō ſufficiunt eis, vt vnuſquiſque modicum quid accipiat.

7 * ἀπεκρίθη αὐτῷ φίλιππος, διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ.

8 * Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simōnis Petri.

8 * λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου,

Mat. 14. c. 17. Mar. 6. c. 38. Luc. 9. b. 13.

9 * Eſt puer vnus hic qui habet quinque panes ordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?

9 * ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;

10 * Dicit ergo Ieſus, Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quinque millia. B

10 * εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ· ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.

11 * Accepit ergo Ieſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant.

11 * ἔλαβε οὖν τοὺς ἄρτους ὁ ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.

12 * Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis, Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant.

12 * ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται.

13 * Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis†, quę ſuperfuerunt his qui manducauerant.

13 * συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν.

& duobus piſcibus

14 * Illi ergo homines cùm vidiſſent quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant, Quia hic eſt verè Propheta qui venturus eſt in mundum.

14 * οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.

15 * Ieſus ergo cùm cognouiſſet quia venturi eſſent vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in mōtem ipſe ſolus.

Mat. 14. c. 23. Mar. 6. c. 46.

15 * ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, πάλιν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

16 * VT autem ſerò factum eſt, deſcenderunt diſcipuli eius ad mare.

16 * Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν·

---

16 * סְמַךְ פרושו והקום
15 * מְנָא
14 * אָבָא קְצָא כמו קיץ
13 * אֲבַר מְלָא
12 * מן לשון יון קְצָא
11 * יתר חָזָא שְׁרַר
10 * אֲתָא חֲטַף עֲבַר
9 * צום נְחַת

Mm 4

17 ‡ Et conſederunt in naui & tranſibant ad Capharnachum : porrò tenebræ ingruerant, nec venerat ad eos Ieſchua.

18 ‡ Mare autem intumeſcebat aduerſus eos, propterea quòd ventus magnus perflabat.

19 ‡ Et prouecti erant quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta quum aſpexerunt Ieſchuà ambulantem ſuper mare, dumque appropinquaret ipſorum naui, timuerunt.

20 ‡ Ipſe verò Ieſchua dixit eis, Ego ſum, ne timeatis.

21 ‡ Cupiebant autem excipere eum in nauim, & eo momento nauis illa adfuit regioni illi in quam proficiſcebantur.

22 ‡ Poſtero autem die turba illa quæ ſtabat trans mare, viderunt nullam aliam eſſe nauim illic præter eam quam conſcenderant diſcipuli, & non ingreſſum fuiſſe cũ eis Ieſchua cum diſcipulis ſuis in nauim.

23 ‡ Veniebant autem naues aliæ ex Tiberiade ad crepidinem loci illius vbi comederant panem quum benedixiſſet Ieſchua.

24 ‡ Quúmque vidiſſet turba illa illic non eſſe Ieſchua, nec etiam diſcipulos eius, conſcenderunt illas naues, venerúntque in Capharnachum, & quærebant Ieſchua.

25 ‡ Quum autem inueniſſent eum trans mare, dicunt ei, Magiſter noſter quando huc veniſti?

26 ‡ Reſpondit Ieſchua & dixit eis, Amin amin dico vobis, quòd quæritis me non eſt quia videritis ſigna, ſed quia comederitis panem & expleti ſitis.

27 ‡ Ne operemini cibum qui perit, ſed cibum illum qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. hunc enim Pater ſignauit Deus.

28 ‡ Dicunt ei, Quid faciemus vt operemur opera Dei.

29 ‡ Reſpondit Ieſchua & dixit eis, Hoc eſt opus illud Dei, vt credatis in eum quem ille miſit.

Oblationis quotidianæ.

30 ‡ Dicunt ei, Quodnam ſignum edis vt videamus & credamus in te? quid operaris?

---

17 [c] וְיִתְבוּ בַּסְפִינְתָא [d] וַאֲתִין הֲווֹ לְעֵבְרָא לַכְפַרְנַחוּם וְחַשְׁכַת הֲוָא לַהּ וְלָא אֲתֵי הֲוָא לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ ׃
18 יַמָּא דֵין [c] אָזְדְקַף חֲוָא עֲלֵיהוֹן מָטַל דְרִיחָא רַבְּתָא נָשְׁבַת הֲוַת ׃ 19 וְדַבְּרוּ אַיךְ [f] אֶסְטַדְיָתָא עָסְרִין וְחַמְשָׁא אוֹ
חֲלָתִין [g] וַחֲזוֹ לְיֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל יַמָּא וְכַד קָרֵב לְוָת סְפִינַתְהוֹן דְחִלוּ ׃ 20 הוּא דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן אֲנָא אֲנָא לָא
דְחָלִין ׃ 21 [h] וְצַבּוּ הֲווֹ [i] דְנִקַבְּלוּנֵיהִי בַּסְפִינְתָא וּבָהּ בְּשָׁעֲתָא סְפִינְתָא הֲי הֲוַת לְוָת אַרְעָא הֲי דַאזְלִין הֲווֹ לַהּ ׃
22 וְלְיוֹמָא דְבָתְרֵהּ הַו כְּנְשָׁא [k] דְקָאֵם הֲוָא בְּעֵבְרָא דְיַמָּא חֲזָו דְסְפִינְתָא אַחֲרִתָא לֵית הֲוָא תַּמָּן אֶלָּא אִן הֲי דְסַלְקוּ
לַהּ תַּלְמִידָא וְלָא עַל הֲוָא עִמְהוֹן יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידוֹהִי לַסְפִינְתָא ׃
23 [l] אֲתַאת [m] חֲיָא [n] גֻּבָּא דוּכְתָא הֲי דַאכָלוּ בָהּ לַחְמָא כַּד בָּרִיךְ יֵשׁוּעַ ׃

[c] יתב [d] אֵתָא
[e] זקף בלשון רום
[f] מן לשון יון
[g] חֲנָא
[h] עִבְרָא [i] קַבֵּל
[k] קום
[l] אֵתָא [m] חֵיָא
[n] גֻּבָּא כמו גבעה

17 * Et cùm ascendissent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum. & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad eos Iesus.

17 * καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς·

18 * Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

18 * ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

19 * Cùm remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulantem supra mare, & proximum naui fieri: & timuerunt. C

19 * ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.

20 * Ille autem dicit eis, Ego sum, nolite timere.

20 * ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

21 * Voluerunt ergo eum accipere in nauim: & statim nauis fuit ad terram quã ibant.

21 * ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

22 * Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in nauim, sed soli discipuli eius abijssent:

22 * τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, εἶδον ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον.

23 * Aliæ verò superuenerunt naues à Tyberiade iuxta locum vbi manducauerant panem, gratias agente †Domino.

23 * ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου.

agente Deo.

24 * Cùm ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas, & venerũt Capharnaum quærentes Iesum.

24 * ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν.

25 * Et cùm inuenissent eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc venisti?

25 * καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας;

26 * Respondit eis Iesus, & dixit, Amen amen dico vobis, Quæritis me non quia D vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

26 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.

27 * Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signauit Deus.

27 * ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.

Sup. 1. c. 32. Mat. 3. d 17. & 17 a. 5. 1. Ioh. 3. d. 25.

28 * Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus vt operemur opera Dei?

28 * εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν, τί ποιοῦμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ;

29 * Respondit Iesus, & dixit eis, Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille.

29 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.

30 * DIXERVNT ergo ei, Quod ergo tu facis signum, vt videamus & credamus tibi? quid operaris?

30 * Εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

---

24 וְכַד חָזָא הַמוֹן עַמָּא דְּלָא הַנָא תַּמָּן יֵשׁוּעַ אַף לָא [o] תַּלְמִידוֹהִי סְלִקוּ לְהַלִּין אֶלְפָּא וְאַתוֹ לִכְפַרְנַחוּם [p] וּבְעַיִן הַווֹ
לֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃ 25 וְכַד [q] אֶשְׁכְּחוּהִי בְּעֶבְרָא דְיַמָּא אָמְרִין לֵהּ רַבִּן אֵמָתַי [r] אֲתֵיתָ לְהָכָא׃ 26 עָנָא יֵשׁוּעַ
וַאֲמַר לְהוֹן אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּבָעִין אַנְתּוּן לִי לָא הֲוָא מֶטֶל [s] דַּחֲזַיתוּן [t] אָתְוָתָא אֶלָּא דַּאֲכַלְתּוּן לַחְמָא וְסַבַּעְתּוּן׃
27 לָא תֶּפְלְחוּן [u] מֵאכוֹלְתָא דַּאבְדָא אֶלָּא מֵאכוֹלְתָא [x] דְּמְקַוְיָא לְחַיֵּא דְלְעָלַם [y] אַיְדָא דְּבַרֵהּ דְּאֱנָשָׁא [z] נְתֵל לְכוֹן
לְהַנָּא גִּיר אֲבָא חָתַם [a] אֱלָהָא׃ 28 אָמְרִין לֵהּ מָנָא נַעֲבַד [b] דְּנִפְלְחַ עֲבִדָא דֵאלָהָא׃ 29 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר
לְהוֹן הָנוֹ עֲבָדָא דֵאלָהָא דְּתַהֵימְנוּן בְּמַן דְּהוּ שַׁדַר׃
דְּקָרְבָא דְּכֻלְיוֹם יז 30 אָמְרִין לֵהּ מָנָא אָתְ עָבֵד אַנְתְּ [c] וְנֶהֵימֵן כָּךְ מָנָא [d] סָעַר אַנְתְּ׃

[o] לְמַר [p] בְּעֵא
[q] שְׁכַח בלשון מזרח
[r] אֵתָא
[s] חֶזָא [t] אָתָא כמו אות
[u] אֲכַל [x] קְוֵא
[y] נְתַל [z] פְּלַח
[a] חֲזָא [b] חֵימֵן
[c] סַעַר פרושו עשה

31 * Patres noſtri Maneno comederunt in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis ad comedendum.

32 * Dixit eis Jeſchua, Amin amin dico vobis, Mouſche non dedit vobis panem illum è cælo, ſed Pater meus dat vobis panem illum veritatis è cælo.

33 * Panis enim Dei, is eſt qui deſcendit de cælo, & dat vitam mundo.

34 * Dicunt ei, Domine noſter, ſemper da nobis panem iſtum.

35 * Dixit eis Jeſchua, Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, haudquaquam eſuriet; & qui credit in me, non ſitiet in æternum.

36 * Sed dixi vobis, Vidiſtis me neque creditis.

37 * Quicquid dat mihi Pater meus, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eijciam foras.

38 * Quia deſcendi è cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.

39 * Hæc eſt autem voluntas eius qui miſit me, vt quicquid dedit mihi, non perdam ex eo, ſed ſuſcitem illud vltimo illo die.

40 * Hæc eſt enim voluntas Patris mei, vt quiſquis videt Filium & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego ſuſcitabo eum
41 vltimo illo die. * Jihoudæi verò murmurabant de eo, quòd dixiſſet, Ego ſum panis ille qui deſcendi de cælo.

42 * Et dicebant, Nónne hic eſt Jeſchua filius Jauſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Et quomodo dicit iſte, E cælo deſcendi?

43 * Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Ne murmuretis vnus cum alio.

44 * Nemo poteſt venire ad me, niſi traxerit eum Pater qui miſit me: & ego ſuſcitabo eum vltimo illo die.

45 * Scriptum eſt enim in Prophetis, Futuros omnes doctos à Deo. Quiſquis igitur audiuit à Patre, & didicit ab eo, venit ad me.

46 * Non quòd viderit quiſpiam Patrem, niſi is qui à Deo eſt, ipſe vidit Patrem.

Oblationis quotidianæ.

47 * Amin amin dico vobis, Quiſquis credit in me, habet vitam æternam.

---

31 אֲבָהַיִן d מַנָּא אֲכָלוּ בְמַדְבְּרָא אַיכְנָא דִּכְתִיב דְּלַחְמָא מִן שְׁמַיָּא יְהַב לְהוֹן ᵉ לְמֵאכַל׃ 32 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ
אָמִין אָמִין אֲנָא לְכוֹן דְּלָא הָנָא מוּשֶׁה יְהַב לְכוֹן לַחְמָא מִן שְׁמַיָּא אֶלָּא אֲבִי יְהַב לְכוֹן לַחְמָא ᶠ דְּקוּשְׁטָא מִן שְׁמַיָּא׃
33 לַחְמָה גֵּיר דֵּאלָהָא אִיתָהִי הוּ ᵍ דְּנָחֵת מִן שְׁמַיָּא וְיָהֵב חַיֵּא לְעָלְמָא׃ 34 אֲמְרִין לֵהּ מָרָן בְּכָל זְבַן ʰ הַב
לָן לַחְמָא הָנָא׃ 35 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא לַחְמָא דְּחַיֵּא מַן דַּאתֵא לְוָתִי לָא ⁱ נְכְפַּן וּמַן ᵏ דְּמְהֵימְן בִּי לָא
ˡ נְצְהֵא לְעָלַם׃ 36 אֶלָּא אֲמַרְת לְכוֹן ᵐ דַּחְזַיְתוּנְנִי וְלָא מְהֵימְנִין אַנְתוּן׃ 37 כָּל דְּיָהֵב לִי
אֲבִי לְוָתִי ⁿ נֵאתֵא לָא ᵒ אַפְקֵה לְבַר׃ 38 דְּנָחֵתִת מִן שְׁמַיָּא לָא הָוָא דַּאעְבֵּד ᵖ צְבְיָנִי אֶלָּא
צְבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדַּרְנִי׃ 39 הָנוֹ דֵּין צְבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדַּרְנִי דְּכָל דְּיָהֵב לִי לָא ᵍ אֲוִבֵּר מִנֵּהּ אֶלָּא ʳ אֲקִימְיוּהִי

ᵉ כתו הסן ᶠ אֲמַן
ᵍ קוּשְׁטָא כתו קושטא
ʰ נְחֵת ⁱ יְהֵב
ʲ כְּפַן ᵏ חֵימֵן
ˡ צְהֵא כתו אזא
ᵐ חֲזֵא ⁿ אֲתָא
ᵒ נְפֵק ᵖ עְבֵיד
ᵍ אֲבַר ʳ קום

31 * Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis manducare.

Exo. 16. a.4. d.14. Num. 11 b.7. Pſal. 77. c.24. Sap. 16. c.20.

31 * ὁ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστι γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

32 * Dixit ergo eis Ieſus, Amen amen dico vobis, nõ Moyſes dedit vobis panem de cęlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.

32 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

verus

33 * Panis enim † Dei eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.

33 * ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

34 * Dixerunt ergo ad eum, Domine, ſem per da nobis panem hunc.

34 * εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν, κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.

Eccle. 24 c.29.

35 * Dixit autem eis Ieſus, Ego ſum panis vitæ; qui venit ad me, non eſuriet: & qui

in æternum

credit in me, non ſitiet † vnquam.

35 * εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

36 * Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me & non † creditis.

36 * ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.

credidiſtis.

37 * Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eijciam foras.

37 * πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

38 * Quia deſcendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

38 * ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

39 * Hæc eſt enim voluntas eius qui miſit me, Patris: vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.

39 * τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

40 * Hæc eſt autem voluntas Patris mei qui miſit me: vt omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

40 * τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

41 * Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi.

41 * ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ·

Mat. 13. b.55.

42 * Et dicebant, Nónne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſcendi?

42 * καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

43 * Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis, Nolite murmurare inuicem:

43 * ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων.

44 * Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

44 * οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με, ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Iſai. 54. f.13.

45 * Eſt ſcriptum in Prophetis, Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.

45 * ἐστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρός με.

Mat. 11. d.27.

46 * Non quia Patrẽ vidit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo: hic vidit Patrem.

46 * οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα.

47 * AMEN amen dico vobis, Qui credit in me, habet vitam æternam.

47 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃ 40 הָנֵו גֵּיר צְבְיָנֵה דְּאבִי דְּכֹל דְּחָזֵא לַבְרָא וּמְהֵימֵן בֵּהּ נֶהֱוֹון לֵהּ חַיֵּא דְּלְעָלַם וַאֲנָא אֲקִימְיוּהִי
בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃ 41 יְהוּדָיֵא דֵּין רַטְנִין הֲוָא עֲלוֹהִי דַּאמַר דְּאֲנָא אֲנָא לַחְמָא דְּנְחֵתֵת מִן שְׁמַיָּא׃
42 וְאָמְרִין חֲווֹ לָא הֲוָא הָנָא יֵשׁוּעַ בַּר יוֹסֵף הַו דַּחֲנַן יָדְעִין לַאבוּהִי וְלְאִמֵּהּ וְאֵיכַנָא אֵמַר הָנָא דְּמִן שְׁמַיָּא נְחֵתֵת׃
43 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאַמַר לְהוֹן לָא תֵּרְטְנוּן חַד עִם חַד׃ 44 לָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח דְּנֵאתֵא לְוָתִי אֶלָּא אִן נַנְגְּדֵהּ אֲבָא דְּשַׁדְּרַנִי
וַאֲנָא אַקִימְיוּהִי בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃ 45 כְּתִיב גֵּיר בַּנְבִיֵא דְּנֶהֱווֹן כֻּלְהוֹן מַלְפֵּא דַּאלָהָא כָּל מַן דְּשָׁמַע הָכֵיל מִן אֲבָא
וְיָלַף מָנֵהּ אָתֵא לְוָתִי׃ 46 לָא הֲוָא דְּחָזֵא אֱנָשׁ לַאבָא אֶלָּא מַן דְּמִן אֱלָהָא אִיתוֹהִי הַו חֲזָא לַאבָא׃
47 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן דְּמַהֵימֵן בִּי אִית לֵהּ חַיֵּא דְּלְעָלַם׃

* רשן ᶜ נחת
ᵘ קום ˣ אלף
ʸ ילף כמו אלף
ᶻ אידת כמו יד
ᵃ מהימן

48 * Ego ſum panis vitæ.

49 * Patres veſtri comederunt Maneno in deſerto, & mortui ſunt.

50 * Hic eſt autem panis ille, qui deſcendit de cælo, vt comedat homo ex eo, & nõ moriatur.

51 * Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcẽdi: & ſi quis ederit ex hoc pane, viuet in æternum. & panis quem ego dabo, corpus meũ eſt, quod pro vita mundi do.

52 * Rixabantur autem Jihoudæi alius cum alio, & dicebant: Quomodo poteſt iſte corpus ſuum dare nobis ad comedendum?

53 * At dixit eis Jeſchua: Amin amin dico vobis, niſi comederitis corpus Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, nõ habebitis vitam in vobis.

54 * Porro qui comedit ex corpore meo, & bibit ex meo ſanguine, habet vitam eternam, & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo illo die.

55 * Corpus enim meũ verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.

56 * Qui comedit corpus meum, & bibit meũ ſanguinem, in me manet, & ego in eo.

57 * Sicut miſit me Pater viuens, & ego viuo propter Patrem; & qui comederit me, etiam ipſe viuet propter me.

58 * Hic eſt panis ille qui deſcendit è cælo, non eſt ſicut illud quod comederunt patres veſtri Maneno, et mortui ſunt: qui comederit ex hoc pane, viuet in æternum.

59 * Hæc dixit in ſynagoga dum doceret in Capharnachum.

60 * Multi autem, qui audierunt, ex diſcipulis eius dicunt: Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire?

Matutinis feriæ quartæ Septimanæ Paſſionis.

61 * Jeſchua verò ſciens apud ſe murmurare de hoc diſcipulos ſuos, dixit eis: Hoc vos offendit?

62 * Si videritis igitur Filium hominis aſcendentem eò loci vbi erat à principio?

63 * Spiritus eſt qui viuificat, corpus non prodeſt quicquã: verba quæ ego loquor vobiſcum, ſpiritus ſunt, & vita ſunt.

---

48 אֲנָא אֲנָא לַחְמָא דְחַיֵּא׃ 49 אֲבָהַיכוֹן אֲכָלוּ מַנָּא בְמַדְבְּרָא [b] ומִיתוּ׃ 50 הָנָּו דֵין לַחְמָא דְנָחֵת
מִן שְׁמַיָּא [c] דְּנֶאכוֹל אֱנָשׁ מָנֵּהּ וְלָא נְמוּת׃ 51 אֲנָא אֲנָא לַחְמָא חַיָּא דְמִן שְׁמַיָּא [d] נָחֵת וְאִן אֱנָשׁ נֵאכוֹל מִן
הָנָא לַחְמָא [e] נְחֵא לְעָלַם וְלַחְמָא אַיְנָא דַּאֲנָא [f] אֶתֵּל פִּגְרִי הוּ דְעָלְמָא יְהֵב אֲנָא׃
52 [g] נָצֵין חֲווֹדֵין יְהוּדָיֵא חַד עִם חַד וְאָמְרִין אֵיכָנָא מְשַׁכַּח הָנָא פִּגְרֵהּ [h] דְּנֶתֵּל לַן [i] לְמֵאכַל׃
53 וַאֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּאִן לָא תֵּאכְלוֹן פִּגְרֵהּ דַּבְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא [k] וְתָשְׁחוֹן דְּמֵהּ לַית לְכוֹן חַיֵּא
[l] בְּקִנּוּמְכוֹן׃ 54 דְּאֵכֵל דֵּין מִן פִּגְרִי וְשָׁתֵא מִן דְּמִי אִית לַהּ חַיֵּא וְאֲנָא [m] אֲקִימִיוּהִי בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃
55 פִּגְרִי גֵּיד [n] שַׁרִירָאִיה [o] אִיתַוּהִי [p] מַאכוּלְתָּא וְדִמִי שַׁרִירָאִיה אִיתַוּהִי [q] מַשְׁתְיָא׃

[a] מוּת [b] אֲבַל [c] נְחַת [d] חַיָּא [e] נְחַל [f] נְצָא [g] קְנוּמָא פירושו עצם [h] נְתַל [i] אֲבַל [k] שְׁתָא [l] קום [m] שְׁרַר [n] אִית [o] אֲבַל [p] שְׁתָא

48 * Ego sum panis vitæ.
49 * Patres vestri manducauerunt manna in deserto: & mortui sunt.
Exo. 16. a.13.
50 * Hic est panis de cælo descendens: vt siquis ex ipso manducauerit, non moriatur.
51 * Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. Siquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi F vita.
52 * Litigabant ergo Iudæi adinuicem, dicentes, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?
53 * Dixit ergo eis Iesus, Amen amen dico vobis, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.
54 * Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.
55 * Caro enim mea, verè est cibus, &
1.Co. 11 f.27. sanguis meus verè est potus.
56 * Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.
57 * Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me.
58 * Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna: & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.
59 * Hæc dixit in synagoga docēs in Capharnaum.
60 * Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt, Durus est hic sermo. & quis potest eum audire?

61 * Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat?
Sup. 3. b.13. 62 * Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, vbi erat prius?
63 * Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquam. verba quę ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

48 * ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.
49 * ⓐ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.
50 * οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.
51 * ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.
52 * ἐμάχοντο οὖν ⓐ ἰουδαῖοι πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;
53 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.
54 * ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ·
55 * ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.
56 * ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.
57 * καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ.
58 * οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον ⓐ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.
59 * Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ.
60 * πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;
61 * Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;
62 * ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;
63 * τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάλημκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν.

---

48 [a] קוא
49 [a] אבל [b] חיא
50 [a] מות [b] חיא [c] אלף
51 [a] קשא [b] שמע [c] חשש
52 [a] למד [b] פשל [c] חזא
53 [a] חוא [b] חנא פירושו הועיל
54 [a] מלל

55 מַן דְּאָכַל פַּגְרִי וְשָׁתֵא דְמִי בְּי מְקָוָא וְאָנָא בֵּה׃
56 וּמַן דְּיָהֵבְלַנִי אָף הוּ נְחֵא מֵטָלָתִי׃
57 וּמִיתוּ מַן דְּאָכַל מִן חָנָא לַחְמָא נְחֵא לְעָלַם׃
58 חָנֵי לַחְמָא דְנָחֵת מִן שְׁמַיָּא לָא חָנָא אַיִךְ הוֹ דְּאָכְלוּ אֲבָהַיכוֹן מָנָּא וּמִיתוּ מַן דְּאָכַל מִן חָנָא לַחְמָא נְחֵא לְעָלַם׃
59 חָלִין אֲמַר בְּכְנִישְׁתָּא כַּד מַלֵּף בְּכְפַרְנַחוּם׃
60 וְסַגִּיאֵא דְשָׁמְעוּ מִן תַּלְמִידְוֹהִי אָמְרִין קַשְׁיָא חִי מְלָתָא הָדָא מַנוּ מְשְׁכַח לְמֶשְׁמְעָה׃
61 יְשׁוּעַ דְּצַפְרָא דְּאַרְבְּעָא בְּשָׁבָא דְשָׁבְתָּא דְּחַשָּׁא יט
דֵּין יְדַע בְּנַפְשֵׁהּ דְּרָטְנִין עַל הָדָא תַּלְמִידְוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן הָדָא סַכְשְׁלָא לְכוֹן׃
62 אֵן חֶזְוֹן הָכֵיל לַבְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא דְסַלֵּק לַאתַר דְּאִיתַוֹהִי חָוָא מִן קֳרֵים׃
63 רוּחָא הִי דְּמַחֲיָא פַּגְרָא לָא מַהֲנָא מִדֵּם מְלָלַי דְּאָנָא מַלֵּית עִמְכוֹן רוּחָא אֵנִין וְחַיֵּא אֵנִין׃

64 * Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. nouerat enim à principio quinam essent ij qui non credebant, & quis eum proditurus esset.

65 * Et dicebat eis, Propterea dixi vobis neminem posse venire ad me, nisi datum fuerit ei à Patre meo.

66 * Propter hunc sermonem multi ex discipulis eius abierunt retrorsum, nec ambulabant cum eo.

67 * Dixit autem Jeschua dodecadi suæ, Num & vos vultis abire?

68 * Respondit Schemeoun Kipho, & ait, Domine mi, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

69 * Nósque credimus & scimus te esse Meschicho Filium Dei viuentis.

70 * Dixit eis Jeschua, Nónne ego elegi vos duodecim, & ex vobis vnus Satanas [aduersarius] est?

71 * Loquebatur de Iihoudo filio Schemeoun Scariouto, futurum enim erat vt ipse proderet eum, vnus ex duodecim.

Matutinis feriæ IIII. hebdomadis v. Ieiunij.

CAP. VII.

1 POst hæc ambulabat Jeschua in Galilæa, nolebat enim ambulare [versari] in Jihoudæa propter Jihoudæos, quippe qui studerent eum trucidare.

2 * Prope autem erat festum Jihoudæorum Conopea.

3 * Et dixerunt ei fratres ipsius Jeschua, Recede hinc & vade in Jihoudæam, vt videant discipuli tui opera quæ facis.

4 * Nemo enim quicquam facit in occulto, & vult ipse in aperto esse: si hæc facis, ostende teipsum mundo.

5 * Nam ne fratres quidem eius credebant in ipsum Jeschua.

6 * Dixit eis Jeschua, Tempus meum nondum adest: tempus autem vestrum semper est paratum.

7 * Non potest mundus vos odisse: me autem odit, quoniam ego testor de eo, opera eius mala esse.

---

64 אֶלָּא אִיתְ אֲנָשָׁא מֶנְכוֹן דְּלָא [h] מְהֵימְנִין יָדַע הֲוָא גִּיר יֵשׁוּעַ מִן קַדִּים מַן אֱנוֹן אִילֵין דְּלָא מְהֵימְנִין וּמַנוּ הַוּ דְּמַשְׁלֵם
לַהּ׃ 65 וְאָמַר הֲוָא לְהוֹן מֶטֹל הָנָא אֶמְרֵת לְכוֹן דְּלָא אֱנָשׁ מָשְׁכַח [i] דְּנֵאתֵא לְוָתִי אִן לָא [k] יְהִיב לֵהּ מִן קֳבֵי
׃ 66 מֶטֹל הָנָא [l] מִלְּתָא סַגִּיאָא מִן תַּלְמִידָוהִי אֶזָלוּ [m] לְבֶסְהַדְרָהוֹן וְלָא מְהַלְכִין הָנוּ עִמֵּהּ ׃
67 וְאָמַר יֵשׁוּעַ לַתְּרֵעסַרְתֵּהּ לְמָא אַף אַנְתוּן [n] צָבְין אַנְהוּן [o] לְמֵאזַל ׃ 68 עָנָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְאָמַר מָרִי
לְוָת מַן נֵאזַל [p] מֶלֵּא דְחַיֵּא דְלָעָלַם אִית לָךְ ׃ 69 וַחֲנַן [q] הֵימְנַן [r] וְיַדְעִין דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא
חַיָּא ׃ 70 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הֲוָא אֱנָא [s] גְּבִיתְכוֹן לַתְּרֵעסַר וּמִנְכוֹן חַד סָטָנָא הוּ ׃
71 אָמַר הֲוָא עַל יְהוּדָא בַר שִׁמְעוֹן סְכַרְיוֹטָא הוּ גִּיר עֲתִיד הֲוָא [t] דְּנַשְׁלְמִיהִי חַד מִן תְּרֵעסַר ׃

[h] חַיְמִן
[i] אִתְיָא [k] וְיהֵב
[l] מִלֵּל [m] הֶסְתַּר פירוש אתור
[n] צְבָא [o] אֵזַל
[p] מַלֵּל [q] חַיְמֵן
[r] יַדַּע
[s] גְּבָא
[t] שְׁלֵם

64 * Sed sunt quidam ex vobis, qui non credũt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.

64 * ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν· ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν.

65 * Et dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.

65 * καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

66 * Ex hoc multi discipulorũ eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

66 * ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.

67 * Dixit ergo Iesus ad duodecim, Nunquid & vos vultis abire?

67 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;

68 * Respondit ergo ei Simõ Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

68 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

69 * Et nos credimus & cognouimus quia tu es Christus filius Dei.

69 * καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Mat. 16. c. 16. Mar. 8. c. 29. Luc. 9. c. 20.

70 * Respondit eis Iesus, Nónne ego vos duodecim elegi: & ex vobis vnus diabolus est?

70 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν;

de Iuda Scariotis

71 * Dicebat autẽ †Iudam Simonis †Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duodecim.

71 * ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτου· οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

CAP. VII.

ζ.

1 POst hæc autẽ ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

1 * Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

Leu. 23 f. 34.

2 * Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia.

2 * ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία.

3 * Dixerunt autem ad eum fratres eius, Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videant opera tua quæ facis.

3 * εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς·

4 * Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palàm esse. si hæc facis, manifesta teipsum mundo.

4 * οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ·

5 * Neque enim fratres eius credebant in eum.

5 * οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

6 * Dicit ergo eis Iesus, Tempus meum nondum aduenit: tempus autem vestrum semper est paratum.

6 * λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω παρέστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.

7 * Non potest mundus odisse vos. me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quia opera eius mala sunt.

7 * οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν.

רַבְּפְרָא דְאַרְבְּעָא בְּשַׁבָּא דְשַׁבְּתָא דרר וְשׁוֹמָא כ קפלאון ז

1 בְּתַר הָלֵין מְהַלֵּךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בַּגְלִילָא לָא גַּיר צָבֵא הֲוָא [a]לְמֶהֱלַךְ בִּיהוּד מֶטֶל דִּיהוּדָיֵא [b]בָּעֵין הֲווֹ [c]לְמִקְטְלֵה׃
2 וְקָרִיב הֲוָא [c]עִדְעָנָא דְיַהוּדָיֵא׃ 3 וַאֲמַרוּ לֵהּ אֲחָוֹהִי לְיֵשׁוּעַ שַׁנָא לָךְ מֵכָּא [f]וְזֵל לִיהוּד [g]דְּנָחֲזוֹן
תַּלְמִידָיִךְ עֲבַדָא דְעָבֵד אַנְתְּ׃ 4 לַית גַּיר אֱנָשׁ דְּעָבֵד מֶרֶם [h]בְּטוּשְׁיָא וְצָבֵא הוּ [i]דְּבְגָלְיָא נָהֲוֵא אִן הָלֵין עָבַד
אַנְתְּ חַנָּא נַפְשָׁךְ לְעָלְמָא׃ 5 אַף לָא גַּיר אֲחָוֹהִי [k]הֵימְנוּ הֲווֹ בֵּהּ בְּיֵשׁוּעַ׃
6 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ זַבְנִי דִילִי עִדְמָא לְהַשָּׁא לָא מְטָא זַבְנִכוֹן דֵּין דִּילְכוֹן כְּכָל [l]עִדָּן מְטַיָב׃
7 לָא מְשַׂכַּח עָלְמָא [m]לְמִסְנָכוֹן לִי דֵּין סָנֵא מֶטֶל דַּאֲנָא [n]מַסְהֵד אֲנָא עָלוֹהִי דַּעֲבָדוֹהִי בִּישִׁין אֲנוֹן׃

[a] חֲלַךְ [b] בָּעָא [c] קְטַל
[d] פירושו חג
[e] עבראית סכות
[f] אֲזַל [g] חֲזָא
[h] טָשָׁא [i] גְּלָא
[k] הֵימִין
[l] פירושו זמן
[m] סְנָא [n] סְהַר

8 * Vos aſcendite ad feſtum hoc, ego nunc non aſcĕdo ad hoc feſtum: quia tempus meum nondum impletum eſt.

9 * Hæc dixit, & quieuit in Galilæa.

10 * Quum autem aſcendiſſent fratres eius ad feſtum, tunc & ipſe aſcendit, non manifeſtè, ſed velut in occulto.

11 * Jhoudæi autem quærebant eum in feſto, & dicebant, Vbi eſt ille?

12 * Et murmur multum propter eum fuit in turba. erant enim qui dicebant, Bonus eſt. alij verò dicebant, Minimè, ſed ſeducit populum.

13 * Nemo autem palàm loquebatur de eo propter metum Jhoudæorum.

14 * Quum autem dimidiati eſſent dies feſti, aſcendit Jeſchua in templum, & docebat.

15 * Et mirabantur Jhoudæi, dicentes, Quomodo nouit iſte literas quum non didicerit?

16 * Reſpondit Jeſchua & ait, Doctrina mea non mea eſt, ſed eius qui miſit me.

17 * Qui voluerit exequi voluntatem eius, intelliget doctrinam meam num ex Deo ſit, an ego ex voluntate mei ipſius loquar.

18 * Qui ex voluntate mentis ſuæ loquitur, gloriam ſuiipſius quærit. is autem qui gloriam eius qui miſit ipſum quærit, verax eſt, & iniquitas in corde eius non eſt.

19 * Nónne Mouſche dedit vobis Legem? nemo autem ex vobis cuſtodit Legem.

20 * Quid quæritis me interficere? Reſpondit turba & ait, Dæmonium habes: quis quærit te interficere?

21 * Reſpondit Jeſchua, & dixit eis, Vnum opus operatus ſum, & omnes miramini.

22 * Propterea Mouſche dedit vobis circunciſionem, non quòd ex ipſo Mouſche ſit, ſed ex Patribus eſt, & Sabbatho circunciditis hominem.

23 * Quòd ſi homo circunciditur die Sabbathi, ob idque non ſoluitur Lex Mouſche, de me murmuratis qui totum hominem ſanauerim die Sabbathi?

24 * Ne iudicaueritis per acceptionem vultus [perſonarum], ſed iudicio recto iudicate.

25 * Dicebant autem quidam ex Ouriſchlem, Nónne hic eſt quem quærunt interficere?

---

8 אַנְחוּן °סַקוּ לְעַדְעָרָא הָנָא אֲנָא לָא סָלֵק אֲנָא הָשָׁא לְעַדְעָרָא הָנָא מֶטֶל דְּזַבְנָא דִּילִי לָא עַרְכִיל שְׁלֵם ׃

9 הָלֵין אֲמַר °וּפָשׁ לֵהּ בְּגַלִּילָאָא ׃ 10 כַּד דֵּין סְלֵקוּ אֲחוֹהִי לְעַדְעָרָא הָדֵין אָף הוּ סְלֵק לָא בְּגְלַיָּא אֶלָּא אַיְךְ

דַּבְטוּשְׁיָא ׃ 11 יְהוּדֵיָא דִּין °בָּעִין הָוֵי לֵהּ בְּעַדְעָרָא וַאֲמְרִין הָוֵי ׳אַיכוֹ הוּ ׃ 12 וְרֶמָנָא סַגִּיאָא

°בְּטָלְחָה אִית הָוָא בְּכֶנְשָׁא אִית הָוֵי גַיר דַּאמְרִין דְּטָב הוּ וַאחֳרָנָא אָמְרִין הָוֵי לָא אֶלָּא °מַטְעֵי לְעַמָּא ׃

13 לָא דֵּין אֱנָשׁ °גַלְיָאִית מְמַלֵּל הָוָא עֲלוֹהִי מֶטֶל °דְּחַלְתָּא דְּיהוּדָיֵא ׃ 14 כַּד דֵּין פְּלֵגוּ יוֹמָתָא דַּעַדְעָרָא

סְלֵק יְשׁוּעַ לְהֵיכְלָא °וּמְלַף הָוָא ׃ 15 וּמְתַדְּרִין הָוֵי יְהוּדָיֵא וַאמְרִין אֵיכְנָא יָדַע הָנָא סִפְרָא כַּד לָא יְלַף ׃

16 °עָנָא יְשׁוּעַ וְאַמַר יוֹלָפָנִי לָא הָוָא דִּילִי אֶלָּא דְּהוּ דְשַׁדַּרְנִי ׃ 17 מַן דְּצָבֵא דְּנֶעְבֵּד °צְבְיָנֵהּ °מֶסְתַּכַּל °יוֹלָפָנִי

° נסק
° פוש פירו נוח
° בעא כמו אוכח
° רמז
° טעא " גלא ° דחל
° ילף כמו אולף
° דמר
° עבד ° סכל ° ילף

8 * אנתון סקו לעדעדא הנא אנא לא סלק אנא השא לעדעדא הנא מטל דזבנא דילי לא ערכיל שלם ׃

9 * והלין אמר ופש לה בגלילאא ׃ 10 * כד דין סלקו אחוהי לעדעדא הדין אף הו סלק לא בגליא אלא איך

דבטושיא ׃ 11 * יהודיא דין בעין הוי לה בעדעדא ואמרין הוי אייכו הו ׃ 12 * ורמנא סגיאא

בטלחה אית הוא בכנשא אית הוי גיר דאמרין דטב הו ואחרנא אמרין הוי לא אלא מטעי לעמא ׃

13 * לא דין אנש גליאית ממלל הוא עלוהי מטל דחלתא דיהודיא ׃ 14 * כד דין פלגו יומתא דעדעדא

סלק ישוע להיכלא ומלף הוא ׃ 15 * ומתדרין הוי יהודיא ואמרין איכנא ידע הנא ספרא כד לא ילף ׃

16 * ענא ישוע ואמר יולפני לא הוא דילי אלא דהו דשדרני ׃ 17 * מן דצבא דנעבד צבינה מסתכל יולפני

8 * Vos ascendite ad diem festum hunc. ego †non ascēdo ad diem festum istum: B quia meum tempus nondum impletum est.

† enim non ascendam

8 * ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.

9 * Hæc cùm dixisset,ipse mansit in Galilæa.

9 * Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

10 * Vt autem ascenderunt fratres eius: tunc & ipse ascendit ad diem festum, nō manifestè,sed quasi in occulto.

10 * ὡς δὲ ἀνέβησαν ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

11 * Iudæi ergo quærebant eum in die festo,& dicebant: Vbi est ille?

11 * ⓐ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος Ⓖ;

12 * Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebāt: Quia bonus est. Alij autem dicebant: Non, sed seducit turbas.

12 * καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον, οὔ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.

13 * Nemo tamen palam loquebatur de illo,propter metum Iudæorum.

13 * οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων.

14 * Iam autem die festo mediante,ascēdit Iesus in templum,& docebat.

14 * ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε.

15 * Et mirabantur Iudęi,dicentes:Quomodo hic literas scit,cùm non didicerit?

15 * καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;

16 * Respondit eis Iesus,& dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.

16 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς Ⓒ εἶπεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.

17 * Si quis voluerit voluntatem eius facere:cognoscet de doctrina,vtrū ex Deo C sit,an ego à meipso loquar.

17 * ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.

18 * Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit. qui autem quærit gloriam eius qui misit eum, hic verax est,& iniustitia in illo non est.

18 * ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

19 * Nónne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem?

19 * οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, Ⓒ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον;

20 * Quid me quæritis interficere? Respō dit turba,& dixit: Dæmoniū habes: quis te quærit interficere?

Exo.20. c.20. & 24.a.3 Supr.5. c.18.

20 * τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος Ⓒ εἶπε, δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

21 * Respondit Iesus,& dixit eis: Vnum opus feci:& omnes miramini.

21 * ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, Ⓒ πάντες θαυμάζετε.

22 * Propterea Moyses dedit vobis circūcisionem; non quia ex Moyse est, sed ex D patribus,& in sabbatho circuneciditis hominem.

Leui.12. a.3. Gen.17. b.10.

22 * διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον.

23 * Si circumcisionem accipit homo in sabbatho,vt non soluatur lex Moysi:mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbatho?

23 * εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος Ⓖ ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;

24 * Nolite iudicare secundum faciem: sed iustum iudicium iudicate.

24 * μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

25 * Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis, Nónne hic est quem quærunt interficere?

Deut.1. c.26.

25 * ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν· οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

---

18 מִן דִּמֵּן צְבוּת רְעֵינֵהּ מְסַהֵּל שׁוּבְחָא לְנַפְשֵׁהּ בָּעֵא הַוֵּי דִין דְּשׁוּבְחָא דְמַן דְּשַׁדַּרֵהּ בָּעֵא שָׁרִיר הוּ וְעַוְלָא בְּלֵבֵהּ לָא אִית׃

19 לָא הַיְבָא מוֹשֶׁא יְהַב לְכוֹן נָמוֹסָא וְלָא אֱנָשׁ מִנְּכוֹן נָטַר נָמוֹסָא׃ 20 מָנָא בְּעִין אַנְחוּן לְמֶקְטְלַנִי עֲנָא כְנִשָּׁא וְאָמְרִין דַּיְוָא אִיתְלָךְ מַנוּ בָּעֵא לְמָקְטְלָךְ׃

21 עֲנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן חַד עֲבָדָא עֲבַדְתְּ וְכֻלְכוֹן מְהַדְּמְרִין אַנְחוּן׃ 22 מָטַל הָנָא מוֹשֶׁא יְהַב לְכוֹן גְּזוּרְתָא לָא הַוָא מָטַל דְּמֶנֵּהּ הִי מִן מוֹשֶׁא אֶלָּא מִן אֲבָהָתָא הִי וּבְשַׁבְּתָא גָּזְרִין אַנְחוּן בַּרְנָשָׁא׃ 23 וְאִן בַּרְנָשָׁא מְחַגַּר בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא מָטַל דְּלָא נְשְׁחְרָא נָמוֹסָא דְמוֹשֶׁא עֲלַי רְטִנִין אַנְחוּן דְּכֻלֵּהּ בַּרְנָשָׁא אַחְלֵמְתּ בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא׃ 24 לָא חֲזוֹן דִּינִין בְּמַסַּב בַּאפָּא אֶלָּא דִינָא כְאנָא דוֹנוּ׃ 25 וְאָמְרִין הַוּוֹ אֲנָשָׁא מִן אוּרְשְׁלֵם לָוֹ הָנוֹ הוּ דְּבָעִין לְמָקְטָלוּ׃

ᵉ צְבָא ᵉ רְעָא כמו רֹאשׁ

ᶠ שְׁבַח ᶠ בְּעָא ᵍ קְטַל

ʰ דְּמַר ⁱ גְּזַר ופירושם מוֹרֶה

ᵏ אַב ˡ שְׁרָא

ᵐ רְטַן ⁿ חֲלַם ᵒ נָסַב

ᵖ כון ᵠ דין ʳ כמו חֹלֶה

ˢ בְּעָא

26 * Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt: nunquid norunt Seniores noſtri hunc verè eſſe Meſchicho?

27 * Sed nouimus vnde hic ſit: Meſchicho autem quum venerit nemo cogniturus eſt vnde ſit.

28 * Et extulit Jeſchua vocem ſuam dum doceret in templo, aitque: Et me noſtis, & vnde ſim noſtis: & ex voluntate mei ipſius non veni, ſed verax eſt qui miſit me, quem vos non noſtis.

29 * Ego verò noui eum, quippe qui ab ipſo ſim, & ipſe me miſit.

30 * Itaque quærebant eum prehendere, nemo autem iniecit in eum manus, quoniam nondum venerat hora eius.

31 * Multi autem ex turbâ crediderunt in eum, dicúntque: Meſchicho quum venerit, num maiora ſigna edet his quæ iſte edit?

32 * Et audierunt Periſchæi turbas loquentes de eo iſta, ipſíque miſerunt & principes Sacerdotum miniſtros vt prehenderent eum.

33 * Et ait Jeſchua, Modicum adhuc temporis vobiſcum ſum, & abibo ad eum qui me miſit.

34 * Et quæretis me, nec me inuenietis: & vbi ego ſum, non poteſtis venire.

35 * Dicunt Jihoudæi apud ſe, Quò futurum eſt vt iſte proficiſcatur, vt nos non inueniamus eum? num ergo ad regiones Gētium profecturus eſt, & docturus Ethnicos?

36 * Quis eſt hic ſermo quem dixit, Quæretis me, & me non inuenietis; & vbi ego ſum, vos non poteſtis venire?

Lectio in Commemorationem Doctorum Eccleſiæ.

37 * Die autem illo magno qui erat vltimus feſti, ſtabat Jeſchua & clamabat, dicens, Si quis ſitit, veniat ad me & bibat.

38 * Quiſquis credit in me, ſicut dixerunt Scripturæ, flumina aquæ viuæ fluent ex ventre eius.

39 * Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant ij qui crederent in eum: nondum enim datus fuerat Spiritus, quia nondum glorificatus fuerat Jeſchua.

---

26 וְהָא גְּלָיְאִיה מְמַלֵּל וּמְרֵם לָא אָמְרִין לֵהּ דְּלְמָא יְדָעוּ קַשִּׁישִׁין דְּהָנוֹ שַׁרִירָאִיה מְשִׁיחָא׃ 27 אֶלָּא לְהָנָא גְּלֵיא שְׁרַר
יְדָעִינַן מִן אַיְמָכָא הוּ מְשִׁיחָא דֵּין אֵמַתַי דְּאֵתֵא לָא אֱנָשׁ יָדַע מִן אַיְמָכָא הוּ׃ 28 וְאַרִים יֵשׁוּעַ קָלֵהּ כַּד מַלֵּף יְדַע כמו אימה
בְּהֵיכְלָא וְאָמַר וְלִי יְדָעִין אַנְתּוּן וּמִן אַיְמָכָא אֲנָא יָדְעִין אַנְתּוּן וּמִן עִבוּת נַפְשִׁי לָא אֶתֵית אֶלָּא שָׁרִיר הוּ מִן דְּשַׁדַּרְנִי הוּ׃ 29 דְּאַנְתּוּן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן לֵהּ׃ 30 אֲנָא דֵּין יָדַע אֲנָא לֵהּ דְּמִן לְוָתֵהּ אֲנָא וְהוּ שַׁדַּרְנִי׃ וּבְעוֹ לְמֵאחֲדֵהּ
וְלָא אֱנָשׁ אַרְמִי עֲלוֹהִי אֵידָיָא מְטַל דְּלָא עַדְכַּל אֶחַת הֲוֹת שָׁעָתֵהּ׃ 31 סַגִּיאֵי דֵּין מִן כְּנִשָּׁא הַיְמִנוּ בֵּהּ וְאָמְרִין
מְשִׁיחָא מָא נְאֵתֵא לְמָא דְּיַתִּירָן מִן הָלֵין אָתְוָתָא דְּעָבֵד הָנָא עָבֵד׃ 32 וְשָׁמְעוּ פְּרִישֵׁא לְכָנְשָׁא דַּהֲמַלִּין עֲלוֹהִי
הָלֵין וְשַׁדַּרוּ הֵנוּן וְרַבֵּי כָּהֲנֵא דַּחֲשָׁא דְּנֵאחְדוּנֵיהִי׃ 33 וְאָמַר יֵשׁוּעַ קְלִיל חוּב זַבְנָא עִמְכוֹן אֲנָא וַאֲזַל אֲנָא לְוָת אֲתַר

---

[1] גְּלֵיא [2] שְׁרַר [3] יְדַע [4] אֵתָא [5] בְּעָא [6] אֲתַר [7] יַר [8] אֲתָא [9] אֲזַל [10] אֲתַר

[x] יְדַע כמו אימה
[y] רוּם [z] אֵלֵף
[a] עִבְרָא [b] אִתְתָא [c] אֲחַר [d] רְמָא [e] יַר [f] חַיְמֵן [g] עִתַּר [h] אָתָא [i] בפירושו משמשין בשאר זמנין [k] אֲחַר

26 * Et ecce, palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerũt principes quia hic eſt Chriſtus?

26 * καὶ ἰδὲ παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν Ⓖ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

27 * Sed hunc ſcimus vnde ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit vnde ſit.

27 * ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχῃ, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.

28 * Clamabat ergo Ieſus in templo docens, & dicens, Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis. & à meipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis.

28 * ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ ἰησοῦς καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

29 * Ego ſcio eum, & ſi dixero, quia neſcio eum, ero ſimilis vobis mendax. ſed ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.

29 * ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.

30 * Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora eius.

30 * ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

31 * De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet quàm quę hic fecit?

31 * πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;

32 * Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt principes † & Phariſæi miniſtros, vt apprehenderent † eum.

Sacerdotum Ieſum

32 * ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας οἱ φαρισαῖοι καὶ Ⓖ ἀρχιερεῖς, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.

33 * Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicũ tempus vobiſcum ſum: & vado ad eum qui me miſit.

33 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.

Inf. 13. & 33.

34 * Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ego ſum, vos non poteſtis venire.

34 * ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

35 * Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quò hic iturus eſt, quia non inueniemus eum? nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes?

35 * εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας;

36 * Quis eſt hic ſermo quem dixit, Quęretis me, & non inuenietis: & vbi ſum Ego, vos non poteſtis venire?

36 * τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Leu. 23. f. 27.

37 * In nouiſſimo autem die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clamabat, dicens, Siquis ſitit, veniat ad me, & bibat.

37 * Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω.

Deu. 18. c. 15. Ibel. 2. g. 28. Acto. 2. c. 17.

38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura: flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.

38 * ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος Ⓖ ζῶντος.

39 * Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum. nondum enim erat Spiritus † datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus.

sanctus

39 * Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος Ⓖ, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον· ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.

בְּעָא שכח בלשן מצא | מִן דְּשַׁדַּרְנִי׃ 34 וְתִבְעוּנַנִי וְלָא מְשַׁכְּחִין וְאֵיכָא דְאָנָא אִיתַי לָא מָטָאן׃ 35 אֲמָרִין
יְהוּדָיֵא בְּנַפְשְׁהוֹן לַאוֹכָא עָתִיד הָנָא לְמֵאזַל דַּחֲנַן לָא מְשַׁכְּחִינַן לֵהּ לְמָא כִּי לַאתְרָוָתָא דְּעַמְמָא עָתִיד דְּנָאזֵל וְנַאלֵף
לְחַנְפֵּא׃ 36 מָנָא הִי הָדָא מִלְּתָא דַּאמַר דְּתִבְעוּנַנִי וְלָא תְּשַׁכְּחוּנַנִי וְאֵיכָא דַּאנָא אִיתַי אַנְתּוּן לָא מָטָאן
לְמֵאתָא׃ בְּרוּכְרָנָא דְּעַרְעָתָא כא

37 בְּיוֹמָא דֵּין רַבָּא דְּאִיהוֹהִי אַתְרָיָא דְּעַרְעָא וְאַמַר אֵן אֱנָשׁ צְהֵא וְאֵתָא לְוָתִי וְנֶשְׁתֵּא׃
38 כָּל מַן דְּמְהֵימִן בִּי אֵיכָנָא דְּאַמְרוּ כְּתָבָא נַהֲרָוָתָא דְּמַיָּא חַיֵּא נְגִדוּן מִן כְּרְשֵׁהּ׃ 39 הָדָא דֵּין אֲמַר עַל רוּחָא

N n 4

---

[a] בְּעָא [b] שְׁכַח בלשן מצא [c] אֲזַל [d] אֲתַר [e] פירושו גוים [f] אֲלַף [g] פירושו חג [h] קוּם [i] אֲתָא כמו צמא [j] אֵתָא [k] שְׁתָא [l] נַחַר [m] רְדָא כמו [n] קַבֵּל [o] חֵימָן [p] יַהֵב

40 * Multi autem ex turba quum audiſſent ſermones eius dicebant, Hic verè eſt Propheta.

41 * Alij dicebant, Iſte eſt Meſchicho. Alij dicunt, Num ex Galilæa veniet Meſchicho?

42 * Nónne Scriptura dicit, Ex ſemine Dauid & ex Beth-lechem pago ipſius Dauid venturum Meſchicho?

43 * Et factum eſt diſſidium propter eum in turba.

44 * Erant autem qüidam ex eis qui volebant eum prehendere, ſed nemo iniecit in eum manus.

Matutinis diei ſabbathi hebdom.

v. Ieiunij.

45 * Et venerunt miniſtri illi ad ſummos ſacerdotes & Periſchæos, dixerúntque eis Sacerdotes, Quare non adduxiſtis eum?

46 * Dicunt eis miniſtri, Nunquam ita locutus eſt homo vt loquitur vir iſte.

47 * Dicunt eis Periſchæi, Num & vos ſeducti eſtis?

48 * Num quis ex proceribus aut ex Periſchæis credidit in eum?

49 * Niſi populus iſte qui neſcit Legem? maledicti ſunt.

50 * Dixit eis Nikodimous vnus ex ipſis, is qui venerat ad Jeſchua noctu:

51 * Num Lex noſtra reum peragit quempiam, niſi audierit ab eo prius, & cognouerit quid faciat?

52 * Reſponderunt ac dicunt ei, Nunquid & tu ex Galilæa es? ſcrutare & vide prophetam ex Galilæa non ſurrexiſſe.

---

40 סַגִּיאֵא דִין מִן כְּנִשָּׁא דִשְׁמַעוּ [p] מִלָּוהִי אָמְרִין הָדֵו הָנָו [q] שְׁרִירָאִית נְבִיָּא׃ 41 אַחֳרָנֵא אָמְרִין הָדֵו הָנָו
מְשִׁיחָא אַחֳרָנֵא אָמְרִין דַּלְמָא מִן גְּלִילָא אָתֵא מְשִׁיחָא׃ 42 לָא הָוָא כְּתָבָא אֲמַר וּמִן זַרְעֵה דְּדָוִיד וּמִן בֵּית לְחֶם
קַרְיְתָא דְּיִלֵּה דְּדָוִיד אָתֵא מְשִׁיחָא׃ 43 וַהֲוָת הָוָה [r] פְּלִגוּתָא בְּכְנִשָּׁא׃ 44 וְאִית הָוָו אֲנָשִׁין
מָנְהוֹן [s] דְּצָבְיִן הָוָו [t] דְּנֵאחְרוּנֵיהִי אֶלָּא לָא אֱנָשׁ [u] אַרְמִי עֲלַוהִי אִידָיָא׃

דְּצַפְּרָא דְּיוֹם שַׁבְּתָא דְּשָׁבְּתָא דְּרֵ [v] דְּצוֹמָא כב

45 [b] וְאֲתוֹ [c] דַּחֲשָׁא חָנוּן לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא וְאָמְרוּ לְהוֹן כָּהֲנֵא לְמָנָא לָא [d] אַיְתִיתוּנֵיהִי׃ 46 אָמְרִין לְהוֹן
דַּחֲשָׁא לָא מָמְחוֹם הֲכַנָא מַלֵּל בַּרְנָשָׁא אֵיךְ דְּמַלֵּל הָנָא גַּבְרָא׃ 47 אָמְרִין לְהוֹן פְּרִישֵׁא לְמָא אַף אַנְחוֹן [e] טָעֲיְתוּן׃
48 לְמָא אֱנָשׁ מִן רִישֵׁא אוֹ מִן פְּרִישֵׁא הֵימְנוּ בֵּהּ׃ 49 אֶלָּא אִן עַמָּא הָנָא דְּלָא יָדַע נָמוּסָא [f] לִיטִין אִנּוּן׃ 50 אֲמַר
לְהוֹן נִיקְרִימוֹם חַד מִנְּהוֹן הוּ דַּאתָא הָנָא לְוָת יְשׁוּעַ בְּלֵילְיָא׃ 51 דַּלְמָא נָמוּסָא דִילַן [g] מְחַיֵּב לְבַרְנָשָׁא אֶלָּא אִן נְשְׁמַע
מִנֵּהּ לוּקְדָם [h] וְנֵדַע מָנָא עָבַד׃ 52 [i] עֲנוֹ וַאמְרִין לֵהּ לְמָא אַף אַנְתְּ מִן גְּלִילָא אַנְתְּ [k] בְּצִי [l] וְחֲזִי דִּנְבִיָּא מִן גְּלִילָא לָא [m] קָאֵם׃

---

[p] מִלֵּל [q] שְׁרַר
[r] פְּלַג
[s] צְבָא [t] אֲחַר [u] רְמָאָה
[v] צוֹם [b] אֲתָאָה
[c] פירושו משמשין
[d] אֲיְתָאָה
[e] טְעָאָה
[f] לוּט
[g] חוֹב [h] יְדָעָ
[i] עֲנָאָה [k] בְּעָאָה
[l] חֲזָאָה [m] קוֹם

Deeſt hoc in loco in exemplari Syriaco hiſtoria Adulteræ vndecim verſiculis comprehenſa.

40 * Ex illa ergo turba cùm audissent hos sermones eius, dicebant; Hic est verè Propheta.

41 * Alij dicebant, Hic est Christus. Quidam autem dicebant; Nunquid à Galilæa venit Christus?

42 Mich.5.a.2. Mat.2.a.6. * Nónne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Beth-lehem castello vbi erat Dauid, venit Christus? G

43 * Dissensio itaque facta est in turba propter eum. 44 * Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

45 * Venerunt ergo ministri ad Pontifices & Pharisæos. Et dixerũt eis illi: Quare non adduxistis illum?

46 * Responderunt ministri, Nunquã sic locutus est homo, sicut hic † homo.

loquitur

47 * Respõderunt ergo eis Pharisei: Nunquid & vos seducti estis? 48 * Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis? 49 * Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt.

50 Sup.3.a.2. * Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipsis:

51 Deu.17.b.8.& 19 d.15. * Nunquid lex nostra iudicat hominẽ: nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? 52 * Responderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare†, & vide quia à Galilea prophe-

scripturas

ta non surrexit. 53 * Et reuersi sunt vnusquisque in domum suam.

CAP. VIII.

1 IEsus autem perrexit in montem Oliueti: 2 * Et diluculo iterũ venit in templum, & omnis populus venit ad eum, A & sedens docebat eos. 3 * Adducunt autem Scribæ & Pharisæi mulierẽ in adulterio deprehensam: & statuetunt eam in medio: 4 * Et dixerunt ei, Magister, hæc mulier modò deprehẽsa est in adulterio.

5 Leui.20.b.10. * In lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? 6 * Hoc autem dicebant tentantes eum: vt possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. 7 * Cùm ergo perseuerarent interrogantes eum: erexit se, & dixit eis, Qui sine peccato est vestrum, primus in

Deu.17.b.7.

illam lapidem mittat. 8 * Et iterum se inclinans, scribebat in terram. 9 * Audientes autem†, vnus post vnum exibant, incipientes à senioribus: & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans. 10 * Erigens autẽ se Iesus, dixit ei, Mulier, vbi sunt qui te accusabant? 11 * Nemo te condemnauit? Quæ dixit: Nemo Domine. Dixit autem Iesus, Nec ego te comdemnabo, Vade, & iam amplius noli peccare.

hæc

40 * πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον
41 Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. * ἄλλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ
χριστός· ἄλλοι ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς
42 ἔρχεται; * οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαβὶδ,
καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου ἦν δαβὶδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται;
43 * σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν.
44 * τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέ-
45 βαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας. * ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, διατί
46 οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; * ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέπο-
τε οὕτως ἐλάλησεν οὐθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.
47 * ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς
πεπλάνησθε;
48 * μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν
φαρισαίων;
49 * ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπάρατοί
50 εἰσι. * λέγει νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς
πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν,
51 * μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ
πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ γνῷ τί ποιεῖ;
52 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλι-
λαίας εἶ; ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας
οὐκ ἐγήγερται.
53 * καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

η'.

1 * Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.
2 * ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς
ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.
3 * ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν
γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν
ἐν μέσῳ,
4 * λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ ἐπαυτο-
φώρῳ μοιχευομένη.
5 * ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῶν μωσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας
λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;
6 * τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι κατηγο-
ρίαν κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν
7 εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος. * ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες
αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν,
πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.
8 * καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.
9 * οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι
ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως
τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν
10 μέσῳ οὖσα. * ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμε-
νος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κα-
τήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν;
11 * ἡ δὲ εἶπεν, οὐδείς, κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ ἐγώ
σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε.

Ad Oblationem Dominicæ 11. poſt Epiphaniam.

CAP. VIII.

12 * *Rurſum autem allocutus eſt eos Jeſchua, & ait, Ego ſum Lux mundi: qui poſt me venit, non ambulabit in tenebris, ſed inueniet ſibi lumen vitæ.*

13 * *Dicunt ei Periſchæi, Tu de teipſo teſtificaris, teſtimonium tuum non eſt verum.*

14 * *Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Etiamſi ego teſtificer de meipſo, verum eſt teſtimonium meum, quippe qui nouerim vnde venerim & quò vadam: vos autem neſcitis vnde venerim, neque quò vadam.*

15 * *Vos corporaliter iudicatis, ego neminem iudico.*

16 * *Veruntamen ſi iudicauero, iudiciũ meum verum eſt: quia non ſum ſolus, ſed ego & Pater meus qui miſit me.*

17 * *Sed & in Lege veſtra ſcriptum eſt, teſtimonium duorum virorum verum eſſe.*

18 * *Ego ſum qui teſtificor de meipſo, & Pater meus qui miſit me teſtatur de me.*

19 * *Dicunt ei, Vbi eſt tuus Pater? reſpondit Jeſchua & dixit eis, Neque me noſtis, neque Patrem meum: ſi me noſſetis, & Patrem meum noſſetis.*

20 * *Hæc verba locutus eſt in Gazophylacio dum doceret in templo: & nemo prehendit eum, nondum enim venerat hora eius.*

21 * *Dixit eis iterum Jeſchua, Ego vado, & quæretis me, ac moriemini in peccatis veſtris: & quò vado, vos non poteſtis venire.*

22 * *Dicunt Jihoudæi, Num ergo interfecturus eſt ſeipſum, qui dicat quò ego vado, vos non poteſtis venire?*

23 * *At dixit eis, Vos ex inferis eſtis, & ego ex ſupernis: Vos eſtis ex hoc mundo, ego non ſum ex hoc mundo.*

24 * *Dixi vobis vos morituros eſſe in peccatis veſtris: niſi enim credideritis me eum eſſe, moriemini in peccatis veſtris.*

25 * *Dicunt ei Jihoudæi, Tu quis es? Dixit eis Jeſchua, Etiam id quod incæpi loqui vobiſcum.*

דְּמוֹרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא רב דְּבָתַר נַיְחָא כג קפלאון ח

[a] וְנַח זוח
[b] חֲשַׁד
[c] סְהַד
[d] עבראיז גם אם
[e] פֵּירוּשׁ אימוז
[f] אֵתָא
[g] פְּגַר [h] דין
[i] דין [k] חָוָא
[l] סְהַד

12 חוּב דַּיִן מַלֵּל עַמְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר אֲנָא אֲנָא נְהִירָה דְּעָלְמָא מַן דְּבָתְרִי אָתֵא לָא נְהַלֵּךְ [b]בְּחָשׁוּכָא אֶלָּא נְשְׁכַּח לֵהּ
נְהִירָא דְּחַיֵּא ׃ 13 אָמְרִין לֵהּ פְּרִישָׁא אַנְתְּ עַל נַפְשָׁךְ [c]סַהֲדוּתָךְ לָא הֲוָת שַׁרִירָא ׃ 14 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לְהוֹן [d]אַפֵּן אֲנָא מַסְהֵד אֲנָא עַל נַפְשִׁי שַׁרִירָא הִי סָהֲדוּתִי מֶטֹל דְּיָדַע אֲנָא מִן [e]אַיְמָכָא [f]אִתִית וְלַאיכָא אָזֵל אֲנָא אַנְתּוּן
דַּיִן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן מִן אַיְמָכָא אִתִית וְלָא לַאיכָא אָזֵל אֲנָא ׃ 15 אַנְתּוּן [g]פַּגְרָנָאִית [h]דַּיְנִין אַנְתּוּן אֲנָא לֵאנָשׁ לָא
דַּיִן אֲנָא ׃ 16 וְאַן [i]דַּאַן דַּיְנִי דַּיְנִי שַׁרִיר הוּ מֶטֹל דְּלָא [k]הֲוִית בַּלְחוֹדַי אֶלָּא אֲנָא וַאבִי דְּשַׁדְּרַנִי ׃ 17 וּבְנָמוֹסְכוֹן
דִּין כְּתִיב [l]דִּסְהָדוּתָא דְּתֵרִין גַּבְרִין שַׁרִירָא הִי ׃ 18 אֲנָא אֲנָא דְּסָהֵד אֲנָא עַל נַפְשִׁי וַאבִי דְּשַׁדְּרַנִי סָהֵד עָלַי ׃

1.Ioh. 1. b. 5.

* ITERVM ergo locutus est eis Iesus, dicens, Ego sum Lux mundi. qui sequitur me, nō †ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitæ.

ambulabit

* Dixerunt ergo ei Pharisæi, Tu de temetipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum.

* Respondit Iesus, & dixit eis, Etsi ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio vnde veni, & quò vado: vos autem nescitis vnde venio, aut quò vado.

* Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quenquam.

* Etsi iudico ego, iudicium meum verum est: quia solus non sum, sed ego & qui misit me, Pater.

Deut. 17 b. 6. & 19. d. 15. Mat. 18. b. 16. 2. Co. 13 a. 1. Heb. 10. c. 20.

* Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est.

* Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso: & testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater.

* Dicebant ergo ei, Vbi est Pater tuus? Respondit Iesus, Neque me scitis, neque Patrem meum. si me sciretis: forsitan & Patrem meum sciretis.

* Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

* Dixit ergo iterum eis Iesus, Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire.

* Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit, Quò ego vado, vos non potestis venire?

* Et dicebat eis, Vos de deorsum estis, ego de superius sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo.

* Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris. si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

principium quia principium quod

* Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis Iesus, †Principium qui & loquor vobis.

12 * Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

13 * εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι, σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς; ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

14 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθὴς ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.

15 * ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα·

16 * καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

17 * καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν.

18 * ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

19 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν.

20 * Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἔπιασεν αὐτόν· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

21 * εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

22 * ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

23 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

24 * εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

25 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

כה אָמְרִין לֵהּ [m] אַיכּוֹ אֲבוּךְ עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן וְלָא יָדְעִין אַנְתּוּן וְלָא לַאֲבִי אִלּוּ לִי יְדָעִין [n] הֲוֵיתוּן אַף לַאֲבִי יְדָעִין הֲוֵיתוּן׃ כ [o] הָלִּין מְלָּא מַלֵּל בֵּית גִּנְזָא כַּד [p] מְלֵף בְּהֵיכְלָא וְלָא אֲנָשׁ [q] אַחֲדֵהּ לָא גִּיר עֲדִכְיל [r] אֲתַת הֲוַת שָׁעְתֵהּ׃ כא אֲמַר לְהוֹן תּוּב יֵשׁוּעַ אֲנָא אָזֵל אֲנָא [s] וְתִבְעוֹנַנִי [t] וְתִמּוּתוּן בְּחַטָּהֵיכוֹן וְאֵיכָא דְּאָנָא אָזֵל אֲנָא אַנְתּוּן לָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן [u] לְמֵאתָא׃ כב אָמְרִין יְהוּדָיֵא לְמָא כִּי נַפְשָׁא קָטֵל דַּאֲמַר דְּאֵיכָא דְּאָנָא אָזֵל אֲנָא אַנְתּוּן לָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן [v] לְמֵאתָא׃ כג וְאֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן מִן דַּלְתַּתָּא אַנְתּוּן וַאֲנָא מִן דֵּלְעֵלָּא אֲנָא אַנְתּוּן מִן הָנָא אַנְתּוּן [w] חַמְיָן עָלְמָא אֲנָא לָא חַיִּית מִן הָנָא עָלְמָא׃ כד אֲמַרִית לְכוֹן דְּתִמּוּתוּן [x] בְּחַטָּהֵיכוֹן אֵין לָא גִּיר [y] תְּהֵימְנוּן דְּאָנָא אֲנָא תְּמוּתוּן בְּחַטָּהֵיכוֹן׃ כה אָמְרִין יְהוּדָיֵא אַנְתְּ מַן אַנְתְּ אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַפִּין [z] דְּשַׁרִית דְּאַמַּלֵּל עִמְּכוֹן׃

m כמו איכה
n חזא
o מלל
p אלף
q אחד
r אתא
s בעא
t מות
v אתא
w חמין
x חטא
y שרי בירושלמי התחיל

26 * Multa habeo quæ de vobis dicam & iudicem: sed is qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc ipse loquor in mundo.

27 * Neque nouerunt eum de Patre ipsis verba facere.

Lectio feriæ IIII. hebdomadis Candidatorum.

28 * Dixit eis iterum Jeschua, Quum extuleritis Filium hominis, tunc agnoscetis me eum esse, nihilque ex voluntate mei ipsius facere: sed sicut docuit me Pater meus, similiter ipse loquor.

29 * Et qui me misit mecum est, neque me reliquit solum Pater meus, quoniam ego quod gratum est ei, facio semper.

30 * Quumque hæc loqueretur, multi crediderunt in eum.

31 * Dixit autem Jeschua Jhoudæis illis qui crediderunt in ipsum, Si vos permanseritis in sermone meo, verè discipuli mei estis.

32 * Et cognoscetis Veritatem, & ipsa Veritas asseret vos in libertatem.

33 * Dicunt ei, Semen sumus Abrohom, & nunquam seruitutem cuiquam seruiuimus: quomodo dicis, Eritis filij ingenui?

34 * Dixit eis Jeschua, Amin amin dico vobis, Quisquis committit peccatum, seruus est peccati.

35 * Seruus autem non permanet in æuum in domo: Filius verò in æuum permanet.

36 * Si ergo ipse Filius asseruerit vos in libertatem, verè eritis filij ingenui.

37 * Scio vos esse semen Abrohom, sed quæritis me interficere, propterea quòd sermoni meo capiendo non sufficiatis.

38 * Ego id quod vidi apud Patrem meum loquor; vos autem id quod vidistis apud Patrem vestrum, agitis.

39 * Responderunt & dicunt ei, Pater noster Abrohom est. dixit eis Jeschua, Si filij essetis Abrohom, opera Abrohom faceretis.

40 * Nunc autem ecce studetis me interficere virum qui veritatem locutus sum vobiscum, quam audiui à Deo: hoc Abrohom non fecit.

---

26 סַגִּי אִית לִי עֲלֵיכוֹן לְמֵאמַר וְלְמִדַּן אֶלָּא מַן דִּשְׁדַּרַנִי שַׁרִיר הוּ וַאֲנָא אִילֵּין דְּשָׁמְעֵת מִנֵּה הָלֵין הוּ מְמַלֵּל אֲנָא בְּעָלְמָא׃ 27 וְלָא יַדְעוּ דְעַל אֲבָא אֵמַר לְהוֹן׃

28 אֵמַר לְהוֹן חוּב יְשׁוּעַ אֵמָתַי דַּתְרִימוּנַה לְבְרֵה דַּאנָשָׁא הָיְרִין תֵּרְעוֹן דַּאנָא אֲנָא וּמֵרֵם מִן צְבוּתַנַפְשִׁי לָא עָבַד אֲנָא אֶלָּא אַיכְנָא דַּאלְפַנִי אֲבִי הָכְנָה הוּ מְמַלֵּל אֲנָא׃ 29 וּמַן דְּשַׁדַּרַנִי עִמִּי אִיתוֹהִי וְלָא שַׁבְקַנִי בַּלְחוֹדַי אֲבִי מְטוֹל דַּאנָא מֵרֵם עָבֵד לֵה עָבֵד אֲנָא בְּכָלְזְבַן׃ 30 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא סַגִּיאָא הֵימְנוּ בֵּה׃

31 וְאָמַר יְשׁוּעַ לְהָנִין יְהוּדָיֵא דְּהֵימְנוּ בֵּה אִן אַנְתוּן תְּכַרִּין בְּמֵלָתִי שַׁרִירָאִית תַּלְמִידַי אַנְתוּן׃

[a] רוּן [b] יְדַע [c] קְרָא [d] חַיִר [e] רוּם [f] יַדַּע [g] צְבָא אַלַף
[g] פירושו כן [h] אִית כמו ש [i] שְׁבַק [k] חֵימֵן [l] כַּתַּר פירושו המתין [m] מַלֵּל [n] שְׁרַר

26 * Multa habeo de vobis loqui & iudicare. sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

26 * πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον.

27 * Et non cognouerunt quia patrem eis dicebat Deum.

Sup. 3. d. 33. Rom. 3. a. 4.

27 * οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.

28 * DIXIT ergo eis Iesus, Cùm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor:

28 * Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ.

29 * Et qui me misit, mecum est: & non reliquit me solum, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper. D

29 * καὶ ὁ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ· ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30 * Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

30 * Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

31 * Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis:

31 * ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ.

32 * Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.

32 * καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

33 * Responderunt ei, Semen Abrahę sumus, & nemini seruiuimus vnquam: quomodo tu dicis, Liberi eritis?

33 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;

34 * Respondit eis Iesus, Amen amen dico vobis, Quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.

Rom. 6. c. 14. 2. Pet. 2. d. 19.

34 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας.

35 * Seruus autem non manet in domo in æternum: filius †manet in æternum.

autem

35 * ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

36 * Si ergo vos Filius liberauerit, verè liberi eritis.

36 * ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.

37 * Scio quia filij Abrahæ estis: sed quęritis me interficere, quia sermo meus nō capit in vobis.

37 * οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

38 * Ego quod vidi apud Patrem, loquor: & vos quæ vidistis apud Patrē vestrum, E facitis.

38 * ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ. καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωρᾶκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε.

39 * Responderunt & dixerunt ei, Pater noster, Abraham est. Dicit eis Iesus, Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.

39 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε.

40 * Nunc autem, quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui à Deo. hoc Abraham non fecit.

40 * νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν.

---

32 וְתֵדְעוּן שְׁרָרָא וְהוּ שְׁרָרָא נְחַרְרְכוּן׃

33 אָמְרִין לֵהּ זַרְעָה חֲנַן דְּאַבְרָהָם וְלִין מְהוּם עַבְדוּתָא לְאֱנָשׁ אֵמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָלְמַן

34 עָבֵד חֲטִיתָא עַבְדָא הוּ דְּחַטִיתָא׃

35 וְעַבְדָא לָא מְקַוָא לְעָלַם בְּבַיְתָא בְּרָא דִין לְעָלַם מְקַוָא׃

36 הוּ הֲכִיל דְּבְרָא נְחַרְרְכוּן שְׁרִירָאִית הֱווֹן בְּנֵי חָארָא׃

37 יְדַע אֲנָא דְּזַרְעָה אַנְתּוּן דְּאַבְרָהָם אֱלָא בָּעֵיז אַנְתּוּן לְמִקְטְלַנִי מֶטֶל דְּלָא סָפְקִין אַנְתּוּן׃

38 אֲנָא מִדֶם דְּחָזִית לְוָת אֲבִי מְמַלֶל אֲנָא וְאַנְתּוּן מִדֶם דְּחַזְיִתּוּן לְוָת אֲבוּכוּן עָבְדִין אַנְתּוּן׃

39 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ אֲבִין דִילַן אַבְרָהָם הוּ אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִלוּ בְּנוֹהִי הֲוִיתּוּן דְּאַבְרָהָם עָבְדוּתִי דְאַבְרָהָם עָבְדִין הֲוִיתּוּן׃

40 הָשָׁא דִין הָא בָּעֵיז אַנְתּוּן לְמִקְטְלַנִי לְגַבְרָא דְשַׁרְרִתָא סַלֶלֶת עַמְכוֹן אֲיִדָא דְשָׁמְעָה מִן אֱלָהָא הָדֵא אַבְרָהָם לָא עָבַד׃

---

* יַדַע P פירושו אמת
* חַבַר פירושו נתן תרותא
* פירושו מעולם S חַבַר
* חָטָא V קָנָא X חַבַר
* שְׁרַר Z חַבַר פירוש הפקיר
* בְּעָא a קְטַל b מְלַל c
* חָזָא d עָנָא e
* פירושו אמת f

41 * Vos autem facitis opera Patris vestri. dicunt ei, Nos ex scortatione nō sumus, vnus est nobis Pater Deus.

42 * Dixit eis Jeschua, Si Deus esset Pater vester, diligeretis me: ego enim à Deo exij & veni: neque ex voluntate mei ipsius veni, sed ille misit me.

43 * Quare sermonem meum non agnoscitis? quia non potestis audire eloquium meum.

44 * Vos ex patre criminatore [diabolo] estis, & cupiditatem patris vestri vultis exequi. Is est qui à principio fuit homicida, & in veritate non perstitit, quia non est veritas in eo. Et quotiescunque loquitur mendacium, de suo loquitur, quoniam mēdax est, & pater ipsius mendacij.

45 * At quoniam ego veritatem loquor, non creditis mihi.

46 * Quis ex vobis arguet me de peccato? quòd si veritatem loquor, vos quare non creditis mihi?

47 * Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis quia ex Deo non estis.

48 * Respondérunt Jihoudæi, & dicunt ei, Nónne bene dicimus te Schamaritanum esse & dæmonium habere?

49 * Dixit eis Jeschua, Dæmonium non habeo, sed Patrem meum honoro, vos autem opprobrio me afficitis.

50 * Ego verò non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet.

51 * Amin amin dico vobis, Quicunque sermonem meum custodierit, mortem non videbit in æternum.

52 * Dicunt ei Jihoudæi, Nunc nouimus te dæmonium habere. Abrohom mortuus est & prophetæ: & tu dicis, Qui sermonem meum custodierit, non gustabit mortem in æternum?

53 * Num tu maior es patre nostro Abrohom qui mortuus est, & prophetis, qui mortui sunt? quem tu teipsum facis?

54 * Dixit eis Jeschua, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui me glorificat, de quo dicitis, Deus noster est.

---

41 אַנְתּוּן דֵּין עָבְדִין אַנְתּוּן עֲבֵדַי דַּאבוכוּן אָמְרִין לֵהּ חָנַן מִן זְנִיוּתָא לָא הֲוֵין חַד אֲבָא אִית לַן אֱלָהָא ׃

42 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִלּוּ אֱלָהָא הֲוָא אֲבוכוּן מְחֲבִין הֲוֵיתוּן לִי אֲנָא גֵּיר מִן אֱלָהָא נָפְקֵת וְאִתֵית וְלָא הֲנָא מִן צְבוּת נַפְשִׁי אַתִית אֶלָּא הוּ שַׁדְּרַנִי ׃ 43 מָטוּל מָנָא לָא מְשַׁתְּוְדְעִין אַנְתּוּן עַל דְּלָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן שְׁמְעִין מִלַּתִי ׃

44 אַנְתּוּן מִן אֲבָא אִיתֵיכוּן וְרִגְּהַת דַּאבוכוּן צָבִין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד הוּ דְּמִן בְּרִ יִשִׁית קְטֵל אֲנָשָׁא הוּ וּבִשְׁרָרָא לָא קָאֵם מָטוּל דַּשְׁרָרָא לַיִת בֵּהּ וְאִמַתַי דְּמַלֵּל מָטוּל דְּדַנָּלָא הוּ מְמַלֵּל אַף אֲבוּהִ ׃

45 אֲנָא דֵּין דַּשְׁרָרָא מְמַלֵּל אֲנָא לָא מְהֵימְנִין אַנְתּוּן לִי ׃ 46 מַנוּ מָנְכוּן מַכֵּס לִי עַל חֲשִׁיתָא וְאִן שְׁרָרָא מְמַלֵּל אֲנָא אַנְתּוּן לְמָנָא לָא מְהֵי מָנִין אַנְתּוּן לִי ׃

---

z זְנָא h חֵינָא
i אֲחַב כמו אהב k אִתָא
l צְבָא m מַלֵּל n יְדַע
o פיר׳ מלשון p רְגַז q צְבָא
r קום s בְּרֵךְ כמו נוב
t דְּגַל כמו שקר
u הֵימֵן x כְּסֵס

41 * Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornicatione non sumus nati. vnum patrem habemus Deum.

41 * ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα, ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν.

42 * Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis vtique me. ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à meipso veni, sed ille me misit.

42 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε.

43 * Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

43 * διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

1. Ioh. 3. b. 8. 44 * Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere. ille, homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.

44 * ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

45 * Ego autem† quia veritatem dico, nō creditis mihi.

45 * ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.

46 * Quis ex vobis †arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi?

46 * τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;

1. Ioh. 4. a. 6. 47 * Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

47 * ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.

48 * Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nónne benedicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

48 * ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;

49 * Respondit Iesus, Ego dæmonium non habeo: sed honorifico patrē meum, & vos inhonoratis me.

49 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με.

50 * Ego autem non quæro gloriam meā: est qui quærat, & iudicet.

50 * ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων.

51 * Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum.

51 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

52 * Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognouimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est & Prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum.

52 * εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται· καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα;

53 * Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem teipsum facis?

53 * μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς;

54 * Respondit Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est; est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est.

54 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐάν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι.

---

47 מִן דְּמִן אֱלָהָא אִיתַוהִי מְלֵא וַאלָהָא שְׁמַע מִטֶל הָנָא אַנְתוּן לָא שָׁמְעִין אַנְתוּן מִטֶל דְּלָא חַוַיחוּן מִן אֱלָהָא׃

48 עֲנוֹ יְהוּדָיֵא וְאָמְרִין לֵהּ לָא שַׁפִּיר אָמְרִינַן דְּשָׁמְרָיָא אַנְתְּ וְדַיְוָא אִיתְלָךְ׃ 49 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לֵית דַּיְוָא

לָא אִיתַי אֶלָּא לַאבִי מְיַקַּר אֲנָא וְאַנְתוּן מְצַעֲרִין לִי׃ 50 אֲנָא דֵין לָא בָּעֵא אֲנָא שׁוּבְחִי אִיתַי הוּדְבָעָא וְדָאֵן׃

51 אָמִין אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמָן דְּמַטַרְתִּי נָטַר מֵוְתָא לָא נָחֲזֵא לְעָלַם׃ 52 אֲמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא

דְּדַיְוָא אִיתְלָךְ אַבְרָהָם מִיתַ וְנְבִיֵא וְאַנְתְּ אֲמַר אִנְתְּ דְּמָן דְּמַטַרְתִּי נָטַר מֵוְתָא לָא נְטַעֲמִנֵּהּ לְעָלַם׃

53 לְמָא אִנְתְּ רַב אִנְתְּ מִן אֲבוּן אַבְרָהָם דְּמִית וּמִן נְבִיֵא דְּמִיתוּ מַנּוּ עָבֵד אִנְתְּ נַפְשָׁךְ׃ 54 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ

אִן אֲנָא מְשַׁבַּח אֲנָא נַפְשִׁי שׁוּבְחִי לָא הֲוָא מְרֵם אִיתַוהִי אָבִי דְּמְשַׁבַּח לִי הוּ וְאָמְרִין אַנְתוּן דַּאלָהַן הוּ׃

[a] עֲנָא [b] פירושו ד [c] וַיקַר [d] צְעַר [e] שְׁבַח [f] דון [g] מַלֵּל [h] מוֹת [i] אִירַת [j] מַלֵּל

55 *Neque nouistis eum: ego verò noui eum: & si dixero me eum non nosse, ego ero mendax sicut vos: sed noui eum, & sermonem eius seruo.

56 *Abrohom pater vester desiderabat videre diem meum; viditque, & gauisus est.

57 *Dicunt ei Jihoudæi, Nondum quinquaginta annos natus es, & Abrohom vidisti?

58 *Dixit eis Jeschua, Amin amin dico vobis, antequam fieret Abrohom, ego sum.

59 *Et sustulerunt lapides vt obruerẽt eum: Jeschua verò abdidit sese, & exiuit è templo, transijtque per medium eorum, & abijt.

Matutinis Dominicæ ignis Ieiunij.

CAP. IX.

1 QVumque præteriret vidit hominem cæcum ab vtero matris suæ.

2 *Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes, Magister noster, quis peccauit, hic, an parentes eius, vt cæcus nasceretur?

3 *Dixit eis Jeschua, Neque ipse peccauit, neque parentes eius: sed vt spectentur in eo opera Dei.

4 *Oportet me operari opera eius, qui misit me donec dies est: venit nox quum nemo potest operari.

5 *Quandiu in mundo fuero, Lux sum mundi.

6 *Quumque hæc dixisset, conspuit in terram, & pinsuit lutum ex sputo, & illeuit oculis illius cæci.

7 *Dixitque ei, Vade, laua, in baptisterio Schiloucho [Missus]: abijt itaque, lauit, & venit videns.

8 *Vicini autem eius, & ij, quibus visus fuerat prius quum mendicaret, dicebant: Nónne hic est qui sedebat & mendicabat? Erant qui dicerent, Jpse est:

9 *Et erant qui dicerent, Non, sed quispiam perquàm ei similis. Jpse verò dicebat, Ego

10 sum. *Dicunt ei, Quomodo aperti sunt oculi tui?

11 *Respondit & dixit eis, Vir nomine Jeschua, fecit lutum, & illeuit oculis meis, ac dixit mihi, Vade laua te in aquis Schiloucho. Abij itaque, laui, & visum recepi.

12 *Dicunt ei, Vbi est ille? ait illis, Nescio.

---

55 וְלָא [1]יְדַעְתּוּנֵיהִי אַנָא דֵין יָדַע אֲנָא לַהּ וְאִן אֲמַר אֲנָא דְּלָא יָדַע אֲנָא לַהּ הֲוֵא אֲנָא לִי כַּדְבָּא [k]אַכְוָתְכוֹן אֶלָּא יָדַע

[1] יְדַע [k] פירושו כמוכם

אֲנָא לַהּ [l]וּמִלַּתַהּ נָטַר אֲנָא ׃ 56 אַבְרָהָם [m]אֲבוּכוֹן [n]דְּנִחֵא יוֹמִי וַחֲזָא וְחַדִי ׃ 57 אֲמְרִין לַהּ יְהוּדָיֵא

[l] מַלֵּל [m] פרושו תמר

עַדְכִיל כַּר חַמְשִׁין שְׁנִין לָא [o]הֲוִיתְ וְלַאבְרָהָם חֲזִיתְ ׃ 58 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַד לָא נֶהֱוֵא

[n] חֲזָא [o] הֲוֵיתָ

אַבְרָהָם [p]אֲנָא אִיתַי ׃ 59 וְשָׁקְלוּ כְּאפֵא [q]דְּנֶרְגְּמוּנֵיהִי וְיֵשׁוּעַ [r]אֶתְטַשִׁי וְנָפַק מִן הֵיכְלָא וְעָבַר [s]בֵּינָתְהוֹן וְאָזַל ׃

[p] אִיתַי כמו יש

דְּצַפְרָא דְּחַר כְּשַׁנָּא [t]דְּאִשְׁתָּא דְּצוּמָא כח קפלאון ט

[q] נֶרְגֵּם [r] טְשָׁא [s] בֵּין

[t] כמו אש

1 וְכַד עָבַר חֲזָא גַּבְרָא [b]סַמְיָא דְּמִן כְּרֵס אִמֵּהּ ׃ 2 וְשַׁאלוּהִי תַּלְמִידְוֹהִי וַאמְרִין רַבִּן מַנוּ חֲטָא הָנָא אוֹ אֲבָהָוֹהִי

[b] סְמֵא

דְּכַד סְמֵא [c]נֶחֱילַד ׃ 3 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הוּ חֲטָא וְלָא אֲבָהָוֹהִי אֶלָּא [d]דְּנֶתְחֲזוֹן בֵּהּ עֲבָדְוֹהִי דַאלָהָא ׃

[c] יֶלֶד [d] חֲזָא

55 * Et non cognouistis eum, ego autem noui eum. Et si dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.

56 * Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum: & vidit, & gauisus est.

57 * Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

58 * Dixit eis Iesus, Amen amen dico vobis, Antequam Abraham fieret, ego sum.

59 * Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

55 * καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτὸν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῖν, ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτὸν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.

56 * Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη.

57 * εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτὸν, πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας;

58 * εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι.

59 * ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

CAP. IX.

Θ'.

1 ET præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate:

1 * Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.

2 * Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes, Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?

2 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββεί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;

3 * Respondit Iesus, Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo.

3 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.

4 * Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. venit nox, quãdo nemo potest operari.

4 * ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.

5 * Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.

5 * ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.

6 * Hæc cùm dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius:

6 * Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσε χαμαὶ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ.

7 * Et dixit ei, Vade, laua in natatoria Siloé, quod interpretatur Missus. Abijt ergo, & lauit: & venit videns.

7 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.

8 * Itaque vicini & qui viderant eum prius quia mẽdicus erat, dicebant, Nónne hic est qui sedebat, & mendicabat?

8 * οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;

9 * Alij autem, Nequaquam, sed similis est ei. Ille verò dicebat, Quia ego sum.

9 * ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν· ἐκεῖνος ἔλεγε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

10 * Dicebant ergo † ei, Quomodo aperti sunt tibi oculi?

10 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί;

11 * Respondit, Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit: & vnxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatoriam Siloé, & laua. Et abij, & laui, & †vidi.

11 * ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, καὶ νίψαι· ἀπελθὼν οὖν καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.

12 * Et dixerunt ei, Vbi est ille? Ait, Nescio.

12 * εἶπον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, οὐκ οἶδα.

---

4 לִי וְלֹא לְמֶעְבַּד עֲבָרָא דְּמָן דְּשַׁדְרַנִי עַד אִיתְמָא הוּ אָתֵא לֵילְיָא דְּאֱנָשׁ לָא מְשָׁכַח לְמִפְלַח׃
5 כְּמָא דְּבְעָלְמָא אֲנָא נְהִירָה אֲנָא דְּעָלְמָא׃ 6 וְכַד אֲמַר הָלֵין רַק עַל אַרְעָא וְגָבַל טִינָא מִן רוּקָה וְמָשַׁ עַל
עֵינַוֹהִי דְּהוֹ סַמְיָא׃ 7 וַאֲמַר לֵה זִל אֲשִׁיג בְּמֵעֲמוֹרִיתָא דְּשִׁילוּחָא וְאִזַל אֲשִׁיג וְאִתָא כַּד חָזֵא׃ 8 שְׁבָבְיוֹהִי דַּיִן
וַאֲילֵין דַּחֲזֵא הֲוָא לְהוֹן מִן קֳדָם דְּיָתַר חֲנָא אָמְרִין הֲוָו לָא הֲוָא הָנָו חַמוֹ דְּיָתֵב הֲוָא וְחָנַר אִית דַּאמְרִין הֲוָוְהוּוִי׃
9 וְאִית דַּאמְרִין הֲוָו לָא אֶלָּא דְּמָא דַּמֵּא לֵה הוּדִין אֲמַר הֲוָא דַּאנָא אֲנָא׃
10 אֲמְרִין לֵה אֵיכְנָא אִתְפַּתְחִי עֵינָיךְ׃ 11 עָנָא וַאמַר לְהוֹן גַּבְרָא דְּשׁמֵה יְשׁוּעַ עֲבַד טִינָא וְמָשׁ עַל עֵינַי וַאמַר
לִי זִל וַאֲשִׁיג בְּמַיָא דְּשִׁילוּחָא וְאִזַלֵת אֲשִׁיגֵת וְאִתְחֲזִי לִי׃ 12 אֲמְרִין לֵה אֵיכוֹ אֲמַר לְהוֹן לָא יְדַע אֲנָא׃

* פירושו צריך עֲבַד
† יום כְּלַח רַקק טוש
‡ אֲזַל שׁוּג פירוש רחץ
* עֲמַר בלשון סבל שְׁרַח
† עבראית שכנגד
‡ חֲנַר פירושו שאל לחכמי בשערי בתים
* דְּמָא פְּתַח אֲזַל
† שׁוּג חָזָא גיפה

13 * Et adduxerunt eum, qui prius cæcus fuerat, ad Periſchæos.

14 * Erat autem ſabbathum, quum fecit lutum Jeſchua, & aperuit ei oculos ipſius.

15 * Rurſus autem interrogarunt eum Periſchæi, Quomodo viſum recepiſti? ille verò dixit eis, Lutum impoſuit oculis meis, & laui, & recepi viſum.

16 * Et dicebant quidam ex Periſchæis, Homo iſte non eſt à Deo qui ſabbathum non cuſtodiat. Alij autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna edere? & diſſidium erat inter eos.

17 * Dicunt rurſus cæco illi, Tu quid dicis de eo qui aperuit tibi oculos tuos? ait illis, Ego dico eum prophetam eſſe.

18 * Nec verò credebant de eo Jhoudæi quòd cæcus fuiſſet, viſumque recepiſſet vſquequo vocarunt parentes illius qui viſum receperat.

19 * Et interrogarunt eos, Hiccine eſt filius ille veſter, quem vos dicitis cæcum natum eſſe, quomodo nunc videt?

20 * Reſponderunt autem parentes eius, & dixerunt, Scimus hunc eſſe filium noſtrum, & cæcum natum eſſe.

21 * Quomodo autem nunc videat, aut quis aperuerit oculos eius neſcimus. quinetiam ipſe ad annos ſuos progreſſus eſt, eum interrogate, ipſe pro ſemetipſo loquatur.

22 * Hæc dixerunt parentes eius, quòd timerent à Jhoudæis: conſtituerant enim Jhoudæi, vt ſi quis confiteretur eum eſſe Meſchicho, ab ipſis eijceretur è ſynagoga.

23 * Propterea dixerunt parentes eius, Ad annos ſuos progreſſus eſt, ipſum interrogate.

24 * Et vocauerunt ſecunda vice virum illum qui fuerat cæcus, ac dicunt ei, Glorifica Deum. nos enim nouimus hunc peccatorẽ eſſe.

25 * Reſpondit ille, & dixit eis, An peccator ſit, neſcio, ſed vnum ſcio me cæcum fuiſſe, & ecce nunc video.

26 * Dicunt ei iterum, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos tuos?

27 * Ait illis, Dixi vobis, nec audiuiſtis. quidnam vultis audire? num & vos diſcipuli eius vultis fieri?

---

[13] זַאִיתְיוּהִי לְהַו דְּמֶן קַדִּים סַמְיָא הֲוָא לְוָה פְּרִישָׁא׃ [14] אִיהֵיהּ הֲוָת דֵּין שַׁבְּתָא כַּד עֲבַד טִינָא יֵשׁוּעַ וּפַתַּח [z]אֵתָא [a]אִית
[b]סוּם [r]שׁוּג רחץ
לֵהּ עֵינְוָהִי׃ [15] וְתוּב שַׁאלוּהִי פְּרִישֵׁא אַיכַּנָא אִתְחֲזִי לָךְ הוּ דֵּין אֲמַר לְהוּן טִינָא [b]סָם עַל עֵינַי [c]וַאשְׁיגֵת וְאִתְחֲזִי
לִי׃ [16] וְאָמְרִין הֲוֹו אֲנָשֵׁא מֶן פְּרִישֵׁא הָנָא גַּבְרָא לָא הֲוָא מֶן אֱלָהָא הוּ דְּשַׁבְּתָא לָא נָטַר אַחֲרֵנָא דֵּין אָמְרִין הֲוֵי [c]חַטָּא [d]אָתָא כמו אות
אַיכַּנָא מָשְׁכַח גַּבְרָא [d]חַטָּיָא הָלֵין [e]אָתְוָתָא לְמֶעְבַד וּפַלְגוּתָא אִית הֲוָת בֵּינַיְהוּן׃ [17] אָמְרִין תּוּב לְהַו [f]סַמְיָא אַנְתְּ [e]סְמָא [f]תַּיְמִן
מָנָא אַמַר אַנְתְּ עֲלוֹהִי דְּפַתַּח לָךְ עֵינֶיךְ אֲמַר לְהוּן אֲנָא אָמַר אֲנָא דַּנְבִיָא הוּ׃ [18] לָא דֵּין [g]הַיְמִנוּ הֲוֵי עֲלוֹהִי יְהוּדָיֵא
דְּסַמְיָא הֲוָא וַחֲזָא עַדְמָא [h]דַּקְרוּ לַאבָהַוהִי דְּהוּ דַּחֲזָא׃ [19] וְשַׁאלוּ אֱנוּן אִן הָנוּ בֵּרְכוּן הוּ דַּאִתְחֲזָא אָמְרִין אַנְתוּן [h]קְרָא
דְּכַד סְמָא [i]אָתְיֶלֵד אַיכַּנָא הָשָׁא חָזֵא׃ [20] [k]עָנוּ דֵּין אֲבָהַוהִי וַאמְרוּ [j]יָדְעִינַן דְּהָנוּ בְּרַן וְדְכַד סְמָא אָתְיֶלֵד׃ [i]יִלֵּד [k]עָנָא [j]יִדַע

13 *Adducunt eum ad Phariſæos qui cæcus fuerat.
14 *Erat autem ſabbathum quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius.
15 *Iterum ergo interrogabãt eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis, Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & C laui: & video.
16 *Dicebant ergo ex Phariſęis quidam, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbathum non cuſtodit. Alij autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.
17 *Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Quia propheta eſt.
18 *Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuiſſet & vidiſſet: donec vocauerunt parentes eius qui viderat.
19 *Et interrogauerunt eos, dicentes, Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?
20 *Reſpõderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt: D
21 *Quomodo autem nunc videat, neſcimus, aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus, ipſum interrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.
22 *Hæc dixerunt parẽtes eius, quoniam timebant Iudæos. iam enim conſpirauerant Iudæi, vt ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.
23 *Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet, ipſum interrogate.

24 *Vocauerunt ergo rurſum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo: nos ſcimus quia hic homo peccator eſt. E
25 *Dixit ergo eis ille, Si peccator eſt, neſcio: vnũ ſcio, quia cæcus cùm eſſem modò video.
26 *Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?
27 *Reſpondit eis; Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri?

13 *ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν.
14 *ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.
15 *πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω.
16 *ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές, οὐκ ἔστι οὗτος ἄνθρωπος παρὰ θεοῦ· ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.
17 *λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ; ὅτι ἠνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.
18 *οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν, καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος.
19 *καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;
20 *ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη.
21 *πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.
22 *ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται.
23 *διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.
24 *ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν.
25 *ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω.
26 *εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;
27 *ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;

---

21 אֵיכָנָא דֵּין חָשָׁא חֲזָא אוֹ מַנוּ פְּתַח לֵהּ עֵינְוֹהִי לָא יְדַעְנָן אָף הוּא [m]עַל לֵהּ לִשָׁנְוֹהִי לֵהּ שְׁאֲלוּ הוּ חֲלָף נַפְשֵׁהּ נְמַלֵּל׃
22 חֲלִין אֲמַרוּ אֲבָהָוֹהִי מְטָל [n]דְּחַלִין הֲוֹו מִן יְהוּדָיֵא [o]פְּסַקוּ הֲוֹו גַיר יְהוּדָיֵא דְּאַן אֱנָשׁ [p]נְוֹרָא בְּהַדְמְשִׁיחָא הוּ
23 [q]נַפָּקוּנֵיהִי מִן כְּנוּשְׁתָא׃ 23 מְטָל הָנָא אֲמַרוּ אֲבָהָוֹהִי דְּעַל לֵהּ לִשָׁנְוֹהִי לֵהּ שְׁאֲלוּ׃
24 [r]וְקָרַאוּהִי לְגֻבְרָא דְּתַרְתֵּין זְבְנִין לְהַוָה [s]דְּאִיתְוֹהִי הָנָא סַמְיָא וַאֲמְרִין לֵהּ שַׁבַּח לַאלָהָא חֲנַן גַיר יַדְעִינַן דְּהָנָא גַבְרָא
25 [t]חַטָיָא הוּ׃ 25 עָנָא הוּא[u]וַאמַר לְהוֹן אִן חַטָיָא הוּ לָא יַדַע אֲנָא חָדָא דֵּין יַדַע אֲנָא דְּסַמְיָא הֲוִית וְהָשָׁא הָא חָזֵא אֱנָא׃
26 אָמְרִין לֵהּ תּוּב מָנָא עֲבַד לָךְ אֵיכָנָא פַּתַח לָךְ עֵינָיִךְ׃ 27 אֲמַר לְהוֹן אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא שְׁמַעְתּוּן מָנָא
[u]וְצֵבִין אַנְתּוּן [x]לְמִשְׁמַע לְמָא אָף אַנְתּוּן [y]תַּלְמִידָא צָבִין אַנְתּוּן לְמֶהֱוָא לֵהּ׃

[m] עֲלֵל
[n] דְּחֵל [o] פְּסֵק נפשוקא
[p] יְדַע [q] נְפַק
[r] קְרָא [s] אִיתַי
[t] חֲשָׁא
[u] אֲבָא [x] שְׁמַע לְמַר [y]

28 * Ipſi autem ei conuitiati ſunt, dicúntque ei, Tu es diſcipulus eius · nos enim diſcipuli ſumus Mouſche.

29 * Et ſcimus Mouſche Deum collocutum fuiſſe, hunc autem neſcimus vnde ſit.

30 * Reſpondit vir ille & ait illis, In hoc ergo mirandum eſt, quòd vos neſciatis vnde ſit, & oculos meos, meos inquam, aperuerit.

31 * Scimus autem Deum vocem peccatorum non exaudire: ſed qui eum reueretur & exequitur voluntatem eius, hunc exaudit.

32 * Ab æuo auditum non eſt aliquem aperuiſſe oculos cæci nati.

33 * Niſi à Deo eſſet iſte, non potuiſſet hoc facere.

34 * Reſponderunt ac dicunt ei, Tu totus in peccatis natus es, & tu doces nos? & eiecerunt eum foras.

35 * Et audijt Jeſchua eum eiectum fuiſſe foras: & inuenit eum ac dixit ei, Tune credis in filium Dei?

36 * Reſpondit ille qui ſanatus fuerat & ait, Quis eſt Domine mi, vt credam in eum?

37 * Dixit ei Jeſchua, Vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.

38 * At ille ait, Credo, Domine mi: & procidens adorauit eum.

39 * Et dixit Jeſchua, Ad iudicium mundi huius veni, vt ij qui non vident, videant, & ij qui vident, cæci fiant.

40 * Et hæc audierunt ex Periſchæis illi qui cum eo erant, ac dixerunt ei, Num & nos cæci ſumus?

41 * Ait illis Jeſchua, Si cæci eſſet is, non eſſet peccatum vobis: nunc autem dicitis, Videmus: propterea peccatum veſtrum perſtat.

Veſpere ſanctificationis Eccleſiæ, & Conſecrationis Epiſcoporum.

CAP. X.

1 AMin amin ego dico vobis, Qui nō intrat per oſtium in caulam ouium, ſed aſcendit per locum alium, ipſe fur eſt & latro.

2 * Is verò qui intrat per oſtium, paſtor eſt ouium.

3 * Atque huic cuſtos oſtij [ianitor] reſerat oſtium, & oues audiunt vocem eius: & oues ſuas vocat nominibus ſuis, & educit eas.

---

28 חֲנוּן דַּיִן זְצַחִיוּהִי וַאֲמְרִין לֵהּ אַנְתְּ הוּ תַּלְמִידֵהּ דְּהַו חֲנַן גִּיר תַּלְמִידָא חֲנַן דְּמוֹשֶׁא ׃ 29 וְיָדְעִינַן דְּעַם מוֹשֶׁא
ᵗ צְחִיא ᵘ יְדַע
אֲלָהָא מַלֵּל לְהָנָא דַּיִן לָא יְדְעִינַן מִן ᵇ אֵימֶכָא הוּ ׃ 30 עָנָא הוּ גַּבְרָא וַאֲמַר לְהוּן בְּהָדָא הוּ תְּכִיל ᶜ לְמֶתְמַרוּ דַּאנְתוּן
ᵇ פירושו אימוּת ᶜ וְתַמַר
לָא יָדְעִין אַנְתוּן מִן אֵימֶכָא הוּ ᵈ וְעֵינַי דִּילִי פַּתַח ׃ 31 יָדְעִינַן דַּיִן דַּאלָהָא ᶜ דְּחַטָּיָא לָא שָׁמַע אֶלָּא לְמַן דְּדָחֵל
ᵈ עַיִן ᶜ חַטָּא ᶠ צְבָא
מָגֵהּ וְעָבֵד ᶠ צְבְיָנֵהּ לְהַו הוּ שָׁמַע ׃ 32 מִן עָלַם לָא ᵍ אֶשְׁתְּמַעַ דְּפַתַח אֱנָשׁ עֵינֵי דְּסַמְיָא ʰ דְּאִתְיְלֵד ׃ 33 אִלּוּ
ᵍ שְׁמַע ʰ יְלֵד ᶠ עֲבַר
לָא מִן אֱלָהָא הֲוָא לָא מָשְׁכַח חֲוָא חַדָּא ᵗ לְמֶעְבַד ׃ 34 ᵏ עֲנוֹ וַאֲמְרִין לֵהּ אַנְתְּ כְּלָךְ בַּחֲטָהֵא ˡ אִתְיְלַדְתְּ וְאַנְתְּ
ᵏ עֲנָא ˡ יְלֵד ᵐ אַלַף
מַלֵּף אַנְתְּ לַן ⁿ וְאַפְקוּהִי לְבַר ׃ 35 וְשָׁמַע יְשׁוּעַ דְּאַפְקוּהִי לְבַר ᵒ וְאַשְׁכְּחֵהּ וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ מְהֵי מִן אַנְתְּ בְּבְרֵהּ דַּאלָהָא ׃
ⁿ נְפַק ᵒ שְׁכַח בלשון מגא
עָנָא הוּ ᵖ דְּאַחֲסִי וַאֲמַר מָנוּ מָרִי ᵠ דַּאהַימֵן בֵּהּ ׃ 37 אֲמַר לֵהּ יַשׁוּעַ ʳ חֲזַיְתֵיהִי וְהוּ דְּמְמַלֵּל עִמָּךְ הוּיוּ ׃
ᵖ אֲסָא ᵠ הֵימִן ʳ חֲזָא

28 * Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus.

29 * Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde sit.

30 * Respondit ille homo, & dixit eis, In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis F vnde sit, & aperuit meos oculos.

31 * Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

32 * A seculo non est auditum quia quis aperuit oculos cæci nati.

33 * Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam.

34 * Responderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.

35 * Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cùm inuenisset eum, dixit ei, Tu G credis in filium Dei?

36 * Respondit ille, & dixit, Quis est Domine, vt credam in eum?

37 * Dixit ei Iesus, Et vidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est.

38 * At ille ait, Credo Domine. Et procidens adorauit eum.

39 * Et dixit ei Iesus, In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant.

40 * Et audierunt quidam ex Pharisæis qui cum ipso erant: & dixerunt ei, Nunquid & nos cæci sumus?

41 * Dixit eis Iesus, Si cæci essetis, non haberetis peccatum. nunc verò dicitis, Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

CAP. X.

1 AMen, amen dico vobis, Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed A ascendit aliunde: ille fur est & latro.

2 * Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.

3 * Huic ostiarius aperit: & oues vocem eius audiunt: & proprias oues vocat nominatim, & educit eas.

28 * ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον, σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί.

29 * ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μωσῆ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

30 * ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς·

31 * οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.

32 * ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἠνέῳξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.

33 * εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.

34 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

35 * ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

36 * ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστὶ κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;

37 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετά σου, ἐκεῖνός ἐστιν.

38 * ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

39 * καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.

40 * καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

41 * εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

ι.

1 * Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής·

2 * ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων.

3 * τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.

---

28 הוֹדִין אִמַּר מְהַיְמִין אֲנָא מָרִי וְנִפַּל סְגֵד לֵהּ ׃ 29 וַאמַר יְשׁוּעַ לְרֵינֵהּ דְעַלְמָא הָנָא אִתִּית דַאיְלִין דְלָא חָזִין נָחְזוּן וַאילֵין דְחָזִין נְסַמוּן ׃ 40 וְשַׁמְעוּ מִן פְּרִישֵׁא אִילֵין דְעִמֵּהּ הֲווֹ הָלֵין וַאמְרוּ לֵהּ לְמָא אַף חֲנַן סְמֵיא חָנַן ׃ 41 אִמַּר לְהוֹן יְשׁוּעַ אִלּוּ סְמָא ᵛ הֲוַיתוּן לַית הָוָת לְכוֹן חֲטִיתָא הָשְׁתָא דֵין אָמְרִין אֲנַחְנוּ ˣ דְחָזִינַן סָטַל הָנָא

ᵗ דוּן ᵘ סְמָא ᵛ חֲוָא ˣ חֲטָא ʸ קוּם ᶻ קַיְמָא ᵃ דְחָזִין ᵇ וְפִירוּשׁוֹנָא ᶜ דְאַפְּסְקוּפָא כוֹ קַפְלָאוֹן ᵈ עָאל ᵉ פִּירוּשׁוֹ מִכְלָא ᶠ פִּירוּשׁוֹ פְּרִיץ ᵍ רַעְיָא כִּלְשׁוֹן פַּרְנָס ʰ עָנָא כְּמוֹ שֵׂה ⁱ עָרְבָא פִּירוּשׁוֹ כִּבְשׂוֹת ᵏ נִפַּק

4 * ܘܟܕ ܦܛܪ ܐܢܘܢ ܩܕܡ ܗܘ ܐܙܠ . ܘܥܡܐ ܕܝܠܗ ܒܬܪܝܗ ܐܙܠܝܢ ܠܗ ܡܛܠ ܕܝܕܥܝܢ ܩܠܗ .

5 * ܠܓܒܪ ܢܟܪܝ ܠܐ ܢܬܒܥܘܢ ܐܠܐ ܢܪܕܘܢ ܡܢܝܗ ܡܛܠ ܕܠܐ ܝܕܥܝܢ ܩܠ ܢܟܪܝܐ .

6 * ܗܕܐ ܡܬܠܐ ܐܡܪ ܠܗܘܢ ܝܫܘܥ ܘܗܢܘܢ ܠܐ ܝܕܥܘ ܡܐ ܗܘ ܕܡܡܠܠ ܥܡܗܘܢ .

7 * ܐܡܪ ܠܗܘܢ ܝܫܘܥ ܬܘܒ ܐܡܝܢ ܐܡܝܢ ܐܡܪ ܐܢܐ ܠܟܘܢ ܕܐܢܐ ܗܘ ܬܪܥܐ ܕܐܘܪܝܐ .

8 * ܟܠ ܐܠܝܢ ܕܐܬܘ ܓܢܒܐ ܗܢܘ ܘܠܨܐ . ܐܠܐ ܠܐ ܫܡܥܘ ܠܗܘܢ ܐܘܪܝܐ .

9 * ܐܢܐ ܗܘ ܬܪܥܐ . ܡܢ ܕܥܠ ܒܝ ܢܬܪܥܐ ܘܢܦܩ ܘܢܥܘܠ ܘܢܫܟܚ ܡܪܥܝܐ .

10 * ܓܢܒܐ ܠܐ ܐܬܐ ܐܠܐ ܕܢܓܢܘܒ ܘܢܩܛܘܠ ܘܢܒܕ . ܐܢܐ ܐܬܝܬ ܕܢܗܘܘܢ ܠܗܘܢ ܚܝܐ ܘܢܬܝܪ ܢܗܘܘܢ ܠܗ .

11 * ܐܢܐ ܗܘ ܪܥܝܐ ܛܒܐ . ܪܥܝܐ ܛܒܐ ܢܦܫܗ ܡܫܠܡ ܥܠ ܐܘܪܝܐ .

12 * ܐܓܝܪܐ ܕܠܐ ܗܘ ܪܥܝܐ ܘܠܐ ܐܘܪܝܐ ܕܝܠܗ ܢܟܪܝ ܚܙܐ ܠܕܐܒܐ ܐܬܐ ܘܫܒܩ ܠܐܘܪܝܐ ܘܪܕܐ . ܘܕܐܒܐ ܐܬܐ ܘܒܙܥ ܘܦܪܫ ܠܐܘܪܝܐ .

13 * ܐܓܝܪܐ ܗܘ ܕܪܕܐ ܡܛܠ ܕܐܓܝܪܐ ܗܘ ܘܠܝܬ ܠܗ ܥܠ ܐܘܪܝܐ ܠܒܗ .

14 * ܐܢܐ ܗܘ ܪܥܝܐ ܛܒܐ . ܘܝܕܥ ܐܢܐ ܠܝܕܝ ܘܝܕܥܢ ܠܝ ܝܕܝ .

15 * ܐܝܟ ܕܝܕܥ ܐܒܐ ܠܝ ܘܐܢܐ ܝܕܥ ܠܐܒܐ . ܘܢܦܫܝ ܐܢܐ ܡܫܠܡ ܥܠ ܐܘܪܝܐ .

16 * ܘܐܝܬ ܠܝ ܐܦ ܐܚܪܢܐ ܕܠܐ ܡܢ ܗܕܐ ܪܦܬܐ ܐܢܘܢ ܐܦ ܠܗܢ ܐܝܬ ܠܝ ܕܐܝܬܝ ܘܩܠܝ ܢܫܡܥܘܢ . ܘܢܗܘܐ ܕܝܢ ܓܕܐ ܚܕ ܪܥܝܐ ܚܕ .

17 * ܥܠ ܗܕܐ ܐܒܐ ܪܚܡ ܠܝ ܕܐܢܐ ܡܫܠܡ ܢܦܫܝ ܕܬܗܐ ܠܝ ܬܘܒ .

18 * ܠܐ ܐܝܬ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܢ ܠܘܬܝ ܐܠܐ ܐܢܐ ܡܫܠܡ ܠܗ ܡܢ ܪܥܘܬܝ . ܫܠܝܛ ܐܢܐ ܕܐܫܠܡ ܠܗ ܘܫܠܝܛ ܐܢܐ ܕܬܗܐ ܠܗ ܬܘܒ . ܗܕܐ ܦܩܕܢܐ ܩܒܠܬ ܡܢ ܐܒܝ .

19 * ܘܗܘܬ ܦܘܠܓܐ ܬܘܒ ܒܝܗܘܕ ܥܠ ܗܠܝܢ ܡܠܐ .

20 * ܘܐܡܪܝܢ ܣܓܝܐܝܢ ܡܢܗܘܢ ܕܫܝܕ ܐܝܬ ܒܗ ܘܫܛܐ ܗܘ ܠܡܐ ܠܘܬܗ ܫܡܥܝܢ .

4 * *Quumque emiserit oues suas, præcedit eas, & oues eius sequuntur eum, quippe quæ norint vocem eius.*

5 * *Extraneum verò nequaquam sequuntur oues, sed fugiunt ab eo, quia non norunt vocem extranei.*

6 * *Hanc parabolam dixit eis Jeschua: illi verò non cognouerunt quid colloqueretur eis.*

7 * *Dixit autem eis iterum Jeschua, Amin amin dico vobis, Ego sum ostium ouium.*

8 * *Jjque omnes qui venerunt, fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oues.*

9 * *Ego sum ostium: & per me siquis intrauerit, seruabitur: ingredietúrque ac egredietur, & pascua inueniet.*

10 * *Fur non venit nisi vt furetur, ac vt trucidet, & perdat: ego veni vt vitam habeant, & quod abundantius est, habeant.*

11 * *Ego sum pastor ille bonus: & pastor bonus animam suam ponit pro ouibus.*

12 * *Mercenarius autem qui non est pastor, & cuius non sunt oues, quum videt lupum venientem, deserit oues, & fugit: venit autem lupus, rapit & dissipat ei oues.*

13 * *Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non est ei cura ouium.*

14 * *Ego sum pastor bonus, & agnosco meas, & agnoscor à meis.*

15 * *Sicut nouit me Pater meus, & ego cognosco Patrem meum, & animam meam pono pro ouibus.*

16 * *Habeo autem & oues alias quæ non sunt ex hoc ouili, eas quoque oportet me adducere; & audient vocem meam, fiétque grex vnus omnium, vnusque pastor.*

17 * *Propterea Pater meus diligit me, quia ego pono animam meam, vt iterum eam assumam.*

18 * *Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam ex mea voluntate: possum enim eam ponere, possumque rursus eam assumere: quia hoc mandatum accepi à Patre meo.*

19 * *Et factum est iterum dissidium inter Jihoudæos propter hos sermones.*

20 * *Et dicebant multi ex eis, Dæmonium habet, & insaniendo insanit. quid auditis eum?*

---

4 וּמָא דַּאפֵּק עָנֵה קְדָמֵיהּ אָזֵל וְעָרְבוֹהִי דִּילֵהּ אָזְלִין בָּתַר נוּכְרָיָא דִּין לָא אָזְלָא 5
עָנָא אֶלָּא עָרְקָא מִנֵּהּ דִּלָּא יָדְעָא קָלֵהּ דְּנוּכְרָיָא : 6 הָדָא מְתַלָּא אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ וְהִנּוּן דִּין לָא יְדָעוּ מָנָא מַלֵּל
עִמְּהוֹן : 7 אֲמַר לְהוֹן דִּין תּוּב יְשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּאֲנָא אָנָא תַּרְעָה דְּעָנָא :
8 וְכָלְהוֹן אִילֵּין דְּאַתוֹ גַּנָּבָא אִנּוּן וְגַיָּסָא אֶלָּא לָא שְׁמָעָה אִנּוּן עָנָא : 9 אֲנָא אָנָא תַּרְעָא וּבִי אִן אֱנָשׁ נֵעוֹל
וְנֵפוֹק וְרָעְיָא נָשְׁכַּח : 10 גַּנָּבָא לָא אָתָא אֶלָּא דְּנָגְנוּב וְדָנָקְטוֹל וְדַנּוֹבֵד אֲנָא אָתֵית דְּחַיָּא נֶהֱוֹון
לְהוֹן וּמְרֵם דְּיַתִּיר נֶהֱוֵא לְהוֹן : 11 אֲנָא אָנָא רָעְיָא טָבָא וְרָעְיָא טָבָא נַפְשֵׁהּ סָאִם חֲלַף עָנֵהּ :
12 אֲגִירָא דִּין דְּלָא הֲוָא רָעְיָא וְלֵו דִּילֵהּ אִנּוּן עָרְבָא מָא דַּחֲזָא דְּאַתָא שָׁבֵק עָנָא וְעָרֵק וַאֲתָא דְּאַבָּא חָטֵף

---

a עָנָא זאן b נְכַר
c כְּלָא ופירוש משל
d אַתָּא e עוֹל f חַיָּא
g נְפַק f פירושו מרבץ
h אֲבַר i אַתָּא k טוֹב l טוּם
m כמו צאנו n לָו כמו לא
o דְּאַבָּא כמו דאב

4 Et cùm proprias oues emiserit, ante eas vadit: & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.

5 Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerũt vocem alienorum.

6 Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.

7 Dixit ergo eis iterum Iesus, Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium B ouium.

8 Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oues.

9 Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur & pascua inueniet.

10 Fur non venit nisi vt furetur & mactet & perdat. Ego veni vt vitã habeant, & abundantius habeant.

11 Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animã suam ponit pro ouibus suis.

Isai. 40. c. 11. Ezc. 34. c. 23. & 37. f. 24.

12 Mercenarius autem & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues.

13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est: & non pertinet ad eum de C ouibus.

14 Ego sum pastor bonus: & cognosco †meas, & cognoscunt me meę.

oues

15 Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem: & animam meam pono pro ouibus meis.

Mat. 11. d. 27. Luc. 10. d. 22.

16 Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere: & vocẽ meam audient, & fiet vnum ouile & vnus pastor.

17 Proptera me diligit pater: quia ego pono animam meam, vt iterum sumam eam.

Mat. 28. d. 19. Mar. 16. d. 15. Luc. 24. g. 47. Actor. 10. f. 35. 13. g. 47. & 15. b. 7. Gal. 1. b. 9. Eze. 37. f. 22. Isai. 53. b. 7.

18 Nemo †tollit eam à me: sed ego †pono eam à meipso. potestatem habeo ponendi eam: & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo.

tollet ponam

19 Dissensio iterum facta est inter Iudęos propter sermones hos. 20 Dicebant autem multi ex ipsis, Dæmonium habet & insanit: quid eum auditis?

4 καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ· ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

5 ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

6 ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

7 εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.

8 πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.

9 ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.

10 ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

11 ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

12 ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα·

13 ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει· ὅτι μισθωτός ἐστιν, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.

14 ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.

15 καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

16 καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

17 διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

18 οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

19 σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους.

20 ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;

---

[a] אֲנִי [c] יָדַע [d] סוּם
[e] פירושו מכלא
[f] פירושו צריך
[g] אֹתָא [h] שָׁמַע [i] כמו שמע
[k] רָעָא [l] סוּם [m] נָסַב
[n] צָבָא [o] סוּם
[p] פָּרַת [q] מְלַל
[r] פירושו שד
[s] שָׁנָא פירושו שנא

13 וַמְכַדַּר לַהּ לְעַנָא׃ 13 אֲנִינָא דִּין עָרַק מֶטֶל [b] דַּאגִירָא הוּ וְלָא בְּטִיל לַהּ עַל עָנָא׃ 14 אֲנָא אָנָא רָעְיָא טָבָא וְיָדַע
אָנָא לְדִילִי [c] וּמְחַיְּדַע אֲנָא מֵן דִּילִי׃ 15 אַיכְנָא דְּיָדַע לִי אֲבִי וְאָנָא יָדַע אֲנָא לַאבִי וְנַפְשִׁי [d] סָאם אֲנָא חֲלַף עָנָא׃
16 אִית לִי דִּין אַף עָרְבָא אַחֳרְנָא אִילֵּין דְּלָא הֲווֹ מִן [e] טִירָא הָנָא וְאַף לְהוֹן [f] וְלָא לִי [g] לְמֵיתְיְהוּ אֱנוּן [h] וְנֶשְׁמְעוּן קָלִי
וְהָווֹ [i] עָנָא כְּלָהּ חָדָא וְחַד [k] רָעְיָא׃ 17 מֶטֶל הָנָא אֲבִי רָחֵם לִי דְּאָנָא [l] סָאם אֲנָא נַפְשִׁי דְּהוּב [m] אֶסְבְּיָהּ לָא הֲוָא
אֲנָשׁ שָׁקֵל לַהּ מִנִּי אֶלָּא אֲנָא סָאם אֲנָא לַהּ מִן [n] צְבִינִי׃ 18 שְׁלִישׁ אֲנָא גִּיר [o] דְּאסִימְהָ וְשַׁלִּישׁ אֲנָא דְּהוּב אֶסְבְּיָהּ
דְּהָנָא פּוּקְדָנָא קַבֶּלֶת מִן אֲבִי׃ 19 וַהֲוָת חוּב [p] פַּלְגוּתָא בַּיְנֵי יְהוּדָיֵא מֶטֶל [q] מֶלָּא הָלֵין׃
20 וְאָמְרִין הֲווֹ סַגִּיאֵא מִנְהוֹן [r] וְדַיְוָא אִית לַהּ [s] וּמְשׁוֹנָא שְׁנָא מָנָא שְׁמְעִין אַנְהוֹן לַהּ׃

21 * Alij autem dicebant, Hæc verba non ſunt dæmoniaci; nunquid dæmonium poteſt oculos cæci aperire?

Lectio Encænijs Eccleſiæ.

22 * Factum eſt autem feſtum Encæniorum in Ouriſchlem, erátque hyems.

23 * Et ambulabat Jeſchua in templo in porticu Schelemoun.

24 * Et cinxerunt eum Jhoudæi, dicúntque ei, Quouſque tandem retines animam noſtram? Si tu es Meſchicho dic nobis apertè.

25 * Reſpondit Jeſchua, & dixit eis, Dixi vobis, neque credidiſtis. at opera quæ ego facio in nomine Patris mei, ipſa teſtantur de me.

26 * Sed vos non creditis quia non eſtis ex ouibus meis quemadmodum dixi vobis.

27 * Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, ipſæque poſt me veniunt.

28 * Et ego do eis vitam æternam, neque peribunt in æternum, ac nemo rapiet eas à manu mea.

29 * Pater enim meus qui dedit mihi, omnibus maior eſt, nullúſque poteſt è manu Patris mei rapere.

30 * Ego & Pater meus vnum ſumus.

31 * Et ſuſtulerunt rurſus Jhoudæi lapides vt obruerent eum.

32 * Dixit eis Jeſchua, Multa opera præclara à Patre meo oſtendi vobis, propter quodnam operum illorum lapidatis me?

33 * Dicunt ei Jhoudæi, Non propter opera bona lapidibus petimus te: ſed quoniam blaſphemas, & quum tu ſis homo, facis teipſum Deum.

34 * Dixit eis Jeſchua, Nonne ita ſcriptum eſt in Lege veſtra, Ego dixi, Dij eſtis.

35 * Si eos dixit Deos, propterea quòd ad eos factus eſt ſermo Dei, & non poteſt Scriptura ſolui;

36 * Quem Pater ſanctificauit & miſit in mundum, dicitis ei, Tu blaſphemas, quia dixi vobis me eſſe filium Dei?

37 * Quod ſi non facio opera Patris mei, ne credatis mihi.

---

22 אַחֲרְנָא דֵּין אֲמְרִין הָווֹ הָלֵין מָלֵּא לָא הָווֹ דְּדַיְנָא לְמָא דַיְיָא מְשַׁכַּח עַיְנָא דְּסַמְיָא לְמִפַּתַּחוּ׃

[a] קְרֵינָא [b] דְּחוּדְתָּ [c] עִדְתָּא כז

23 הֲוָא הֲוָא דֵּין [d] עִאדָא דְּחוּדְתָּא בְּאוּרְשְׁלֵם [e] וְסַתְוָא הֲוָא׃ 24 וּמְהַלַּךְ הֲוָא יְשׁוּעַ בְּהֵיכְלָא [f] בְּאַסְטְוָא דְּשְׁלֵימוֹן׃

25 [g] וְחַדְּרוּהִי יְהוּדָיֵא וַאֲמְרִין לֵהּ עַדְמָא לֵאמָתַי נַסֵּב אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא אֱמַר לַן [h] גַּלְיָאִית׃

26 עָנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא [i] מְהֵימְנִין אַנְתּוּן וַעֲבָדָא דְּאָנָא עָבֵד אֲנָא בַּשְׁמֵהּ דַּאבִי הִנּוּן סָהֲדִין עֲלַי׃

27 אֲלָא אַנְתּוּן לָא מְהֵימְנִין אַנְתּוּן מֶטֶל דְּלָא הֲוֵיתוּן מִן עָרְבֵי אַיכַּנָא דַּאמְרֵת לְכוֹן׃

28 [k] עָרְבֵי דִּילִי קָלִי שָׁמְעִין וַאנָא יַדַּע אֲנָא לְהוֹן וְהִנּוּן [l] אָתַיִן בָּתְרִי׃ 29 וַאנָא יְהֵב אֲנָא לְהוֹן חַיֵּא דְּלְעָלַם

[a] סְמָא [b] פְּתַח
[c] קְרָא [d] חֲדָא כמו חדש
[e] כמו עדה [f] נַעַר
e פירוש חורף f מן לשון יין
[g] חֲדַר כמו חזר
[h] גְּלָא [i] הֵימֵן
[k] פירוש כבשות
[l] אָתָא

21 * Alij dicebant, Hæc verba non sunt dæmonium habentis. nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

21 * ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

22 * FACTA sunt autem Encænia in Ierosolymis: & hyems erat.

2. Mach. 4. f. 56. 59.

22 * Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν.

23 * Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.

23 * καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος.

24 * Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palàm.

24 * ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ.

25 * Respondit eis Iesus, Loquor vobis: & non creditis. opera qnæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me:

25 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, Ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ·

26 * Sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis sicut dixi vobis.

26 * ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.

27 * Oues meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me.

27 * τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι·

28 * Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. F

28 * κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.

29 * Pater meus qui dedit mihi, maior omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris mei.

29 * ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

30 * Ego & pater vnum sumus.

30 * ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν.

31 * Sustulerunt ergo iterum lapides Iudæi, vt lapidarent eum.

31 * ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.

32 * Respondit eis Iesus, Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

32 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;

33 * Responderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; & quia tu homo cùm sis, facis teipsum Deum.

33 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν.

34 * Respondit eis Iesus, Nónne scriptum est in Lege vestra, quia Ego dixi, dij estis?

Psal. 81. b. 6.

34 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, Θεοί ἐστε;

35 * Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui scriptura:

35 * εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή·

36 * Quem Pater sanctificauit & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemas: G quia dixi, Filius Dei sum?

36 * ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι;

37 * Si non facio opera Patris mei: nolite credere mihi.

37 * εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι.

וְלָא נאבדון לְעָלַם וְלָא אֱנָשׁ נָחְטוף אִנון מִן ידי׃ 29 אֲבִי גַּיר דִּיהַב לִי מִן כָּל רַב הוּ וְלָא אֱנָשׁ מְשַׁכַּח דְּמִן אִידֵה
דְאַבִי נָחְטוף׃ 30 אֲנָא וַאבִי חַד חָנַן׃ 31 וְשַׁקְלוּ חוב יְהוּדָיֵא כְּאַפָּא לְמִרְגְּמֵה׃ 32 אֲמַר לְהון יְשׁוּעַ סַגִּיאָא
עֲבָדָא שַׁפִּירָא מִן לָוָת אֲבִי חַיִּיתְכון מְטָל אַיְנָא עֲבָדָא מְגַחון רָגְמִין אַנְתון לִי׃ 33 אֲמְרִין לֵה יְהוּדָיֵא לָא חֲנָא מְטָל
עֲבָדָא שַׁפִּירָא רָגְמִינַן לָךְ אֶלָּא מְטָל דְּמְגַדַּף אַנְתְּ וְכַד אִיתָיךְ בַּרנָשָׁא עָבֵד אַנְתְּ נַפְשָׁךְ אֱלָהָא׃ 34 אֲמַר לְהון יְשׁוּעַ
לָא חֲנָא כְּתִיב בְּנָמוסְכון דַּאנָא אֲמָרֵת דְּאֱלָהֵא אַנְתון׃ 35 אִן לְהָנון אֲמַר אֱלָהָא מְטָל דַּלְוָתְהון הֲוָת מִלְּתֵה
דְּאֱלָהָא וְלָא מְשַׁכַּח כְּתָבָא דְנָשְׁחְרָא׃ 36 לַאינָא דַּאבָא קַדִּישֵׁה וְשַׁדְּרֵה לְעָלְמָא אַנְתון אֲמְרִין אַנְתְּ מְגַדַּף
דַּאמְרֵת לְכון דִּבְרֵה אֲנָא דְּאֱלָהָא׃ 37 וְאִן לָא עָבֵד אֲנָא עֲבָדָא דַּאבִי לָא תְּהֵימְנוּנָנִי׃

---

m אֲבַד ל יַד	
n רְגַם ד סְקַל	
o חָנַן ל חגד	
p אִירַת	
q מַלַּל	
r שְׁרָא	
s הֵימֵן	

38 * Sin autem facio, etiamsi mihi non credatis, illis operibus credite: vt sciatis & credatis Patrem meum in me esse, méque in Patre meo.

39 * Et studebant iterum prehendere eum: at euasit ex eorum manibus.

40 * Et abijt trans Jourdenon in eum locum vbi fuerat Jouchanon, prius dum baptizaret; fuítque illic.

41 * Veniebant autem homines quam plurimi ad eum, & dicebant, Jouchanon ne vnum quidem signum edidisse: quæcunque autem Jouchanon dixerat de viro isto, vera esse.

42 * Multíque crediderunt in eum.

Ad Oblationem Quadragesimæ.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam, qui morbo detinebatur, Looz ar, ex Beth-Anio [domo afflictionis,] pago, frater Mariam & Mortho.

2 * Porrò ista Mariam ea erat quæ vnxit aromate pedes ipsius Jeschua, abstersitque capillis suis: erat frater istius Looz ar qui morbo laborabat.

3 * Miserunt autem ambæ sorores eius ad Jeschua & dicũt; Domine noster, ecce is quem tu diligis valetudine laborat.

4 * Jeschuá verò dixit, Jste morbus lætalis nõ est, sed pro gloria Dei vt glorificetur filius Dei propter eum.

5 * Diligebat autem ipse Ieschua Mortho, & Mariam & Looz ar.

6 * Quumque audisset eum ægrotare, mansit in eo loco vbi erat duos dies.

7 * Postea verò dixit discipulis suis, Venite, eamus rursum in Jihoudæam.

8 * Dicunt ei discipuli eius, Magister noster, modò Jihoudæi quærebant te lapidibus obruere, & rursum illuc abis?

9 * Dixit eis Jeschua, Nonne sunt horæ duodecim in die? & si quis ambulauerit interdiu, non impingit, quippe qui videat lucem mundi huius.

10 * Si quis verò noctu ambulauerit impingit, quippe cui lux non adsit.

11 * Hæc dixit Jeschua: & postea subdit eis, Looz ar amicus noster dormit, sed proficiscor eum excitaturus.

---

38 אִזְדִין עָבֵד אֲנָא ˣ אַפֵּין לִי לָא מְהֵימְנִין אַנְתּוּן לְהוֹן לַעֲבָדָא הֵימְנוּ ʸוְתֶדְעוּן וְתְהֵימְנוּן דַּאבִי בִּי וַאנָא בַּאבִי ׃ ˣ מורכב אף אן ʸיַדַע

39 ᶻוּבְעוֹ הֲווֹ תּוּב ᵃדְּנֶאחְדוּנֵיהִי וְנַפֵּק לֵהּ מִן בֵּית ᵇאִידֵיהוֹן ׃ 40 וַאזַל לֵהּ לְעֶבְרָא דְיוּרְדְנָן לְדוּכְתָא אֵיכָא ᶻבְּעָא ᵃאֶחָד ᵇיַד

41 דְּאִיתּוֹהִי הָוָא יוּחַנָּן מֶן קְרִיתּ כַּר ᶜמַעֲמַר הָוָא וַהֲוָא תַּמָּן ׃ 42 ᵈוְאִתּוֹ אֲנָשָׁא סַגִּיאֵא לְוָתֵהּ וַאמְרִין הָווֹ דְיוּחַנָּן אָף ᵈעָמַר ᵉאִתָּא

לָא חָדָא אָתָא עָבַר כָּל מִדֶּם דֵּין דַּאמַר יוּחַנָּן עַל גַּבְרָא הָנָא שַׁרִיר הוּ ׃ 43 וְסַגִּיאֵא ᶜהֵימְנוּ בֵּהּ ׃ ᵉהֵימֵן

דְּקוֹרְבָא דַּארְבְּעִין כח קפלאון יא

44 אִית הָוָא דֵּין חַד ᵃדַּכְּרִיהּ לַעֲזַר מֶן בֵּית עַנְיָא קְרִיתָא אֲחוּהּ דְּמַרְיֵם וְדְמַרְתָא ׃ ᵃבְּרֵהּ ᵇאִית

45 ᵈמְשַׁחַת בְּבֻסְמָא רַגְלוֹהִי דְיֵשׁוּעַ ᵈוְשׁוּיַת בְּסַעֲרָה אֲחוּהּ הָנָא דְּהָנָא לַעֲזַר דַּכְּרִיהּ הָנָא ׃ 46 מַרְיֵם דֵּין הָנָא ᵇאִיהִיהּ הַי ᵈמְשַׁח שָׁוִא בלשון קטן

47 וְשַׁדְּרִין הַרְתַּיהֵין

38 * Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite: vt cognoscatis & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.

39 * Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit de manibus eorum.

40 * Et abijt iterum trans Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes baptizans primùm: & mansit illic.

41 * Et multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

42 * Et multi crediderunt in eum.

38 * εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

39 * ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

40 * καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

41 * καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.

42 * καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & A Marthæ sororis eius.

2 * Maria autem erat quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.

Mat. 26. 7. Luc. 7. 37. Inf. 12. 3.

3 * Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

4 * Audiens autem Iesus, dixit eis, Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei: vt glorificetur filius Dei per eam.

5 * Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam & Lazarum.

6 * Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

7 * Deinde post hęc dicit discipulis suis, Eamus in Iudæam iterum.

8 * Dicunt ei discipuli, Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare: & iterum vadis illuc?

9 * Respondit Iesus, Nónne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt.

10 * Si autem ambulauerit in nocte, offendit; quia lux non est in eo.

11 * Hæc ait. & post hæc dicit eis, Lazarus amicus noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum.

ια'.

1 * Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

2 * ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.

3 * ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

4 * ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς.

5 * ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.

6 * ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας·

7 * ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.

8 * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

9 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὧραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει.

10 * ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

11 * Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

---

a בְּרֵה f מוּרַת
b שְׁכַח h אֲחַב או חֲבַב
c פירושו עמד
d לְמַר i אִתָּא m בְּעָא
e רְגֵם o יום
g תְּקַל פירושו כשל
j נְהַר כמו זהר
k רְחֵם l עוֹר הקץ

אַחְוֵהּ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרָן מָרָן הָא הַו דְּרָחֵם אַנְתְּ פְּרִיהּ׃
חֲלָף g תְּשִׁבּוּחְתָּא דְּאַלָּהָא דְּנְשַׁתְּבַח בְּרֵהּ דְּאַלָּהָא מְטַלְּתֵהּ׃
5 h מָחֵב הֲוָא דֵּין הוּ יֵשׁוּעַ לְמָרְתָּא וְלִמְרַיָם וְלֶלְעָזַר׃
6 וְכַד שְׁמַע דְּכִרְיהּ i כַּתֵּר בְּדוּכְתָּא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא
תְּרֵין יוֹמִין׃ 7 וּבָתַרְכֵן אֲמַר k לְתַלְמִידְוהִי l הַו נְאוֹל הוּב לִיהוּד׃
8 אֲמְרִין לֵהּ תַּלְמִידְוהִי דַּבָּן הֲשָׁא
יְהוּדָיֵא m בְּעֵין הֲווֹ n לְמִרְגְּמָךְ וְהוּב אָזֵל אַנְתְּ לְהַמָּן׃
9 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תַּרְתֵּעְסְרָא שָׁעִין אִית בְּיוֹמָא וְאִן
אֱנָשׁ מְהַלֵּךְ o בְּאִיטָמָא לָא p מְתְהָקֵל מְטֵל דְּחָזֵא נוּהֲרֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃
10 אִן אֱנָשׁ דֵּין בְּלֵלְיָא נְהַלֵּךְ מְתְהָקֵל
מְטֵל q דְּנְהִירָא לַית בֵּהּ׃ 11 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ וּבָתַרְכֵן אֲמַר לְהוֹן לֶעָזַר r רָחְמַן שְׁכֵב אֶלָּא אֲזֵל אֲנָא s דַּאֲעִירְוהִי׃

12 ‡ Dicunt ei discipuli eius, Domine noster, si dormit benè valebit.

13 ‡ Hoc autem Jeschua dixerat de morte illius: at illi putarũt de dormitione somni ipsum
14 dixisse. ‡ Tunc dixit eis Jeschua explicatè, Loozar mortuus est.

15 ‡ Et gaudeo me illic non fuisse propter vos vt credatis. sed illuc proficiscamini. ‡ Ait
16 Thouma, qui dicitur Gemellus, discipulis sociis suis, Eamus & nos, vt moriamur cũ eo.

17 ‡ Venit autem Jeschua in Beth-Anio, [domũ afflictionis] & inuenit eum iam quartum diẽ agere in domo sepulchri [monumento.]

18 ‡ Erat autem Beth-Anio iuxta tumulum Ourischlem distans ab ea quasi stadiis quin-
19 decim. ‡ Et multi ex Jhoudæis venerant ad Mortho & Mariam vt lenirent corda earum propter ipsarum fratrem.

20 ‡ Mortho autem vt audiuit Jeschua venire, exijt ei obuiam: Mariam verò domi sedebat.

21 ‡ Et dixit Mortho ipsi Jeschua, Domine mi, si hîc fuisses, mortuus non fuisset frater meus.

22 ‡ Sed & nunc scio fore, vt quæcunque petieris à Deo det tibi.

23 ‡ Dixit ei Jeschua, Surrecturus est frater
24 tuus. ‡ Dixit ei Mortho, Scio resurrecturum in consolatione [resurrectione] die illo no-
25 uissimo. ‡ Dixit ei Jeschua, Ego sum Consolatio [Resurrectio] & Vita: & qui crediderit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet.

26 ‡ Porrò quisquis viuit & credit in me, in æternum non morietur. Credis hoc?

27 ‡ Dixit ei, Etiam Domine mi, Ego credo te esse Meschicho Filium Dei, qui venturus erat in mundum.

28 ‡ Quumque hæc dixisset, abijt vocatum Mariam sororem suam clanculum, & dixit ei, Magister noster venit, & vocat te.

29 ‡ Mariam autem quum audijsset, surrexit citò, & veniebat ad eum.

30 ‡ Ipse verò Jeschua nondum venerat in pagum: sed erat in eo ipso loco vbi occurrerat
31 ei Mortho. ‡ Quinetiam illi Jhoudæi qui erant cum ea domi & consolabantur eam, vt viderunt Mariam citò surrexisse & exisse, abierunt post eam. arbitrabantur enim eam abijsse ad monumentum vt fleret.

---

12 אָמְרִין לֵה תַּלְמִידוֹהִי מָרַן אִן דְּמֵךְ [a]מֶתְחֲלֵם׃ 13 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר עַל מוֹתֵהּ וְהִנּוּן סְבָרוּ דְעַל [b]מַרְמְצָא הוּ
[a] חֲלֵם [b] דְּמֵךְ [c] יְשֵׁן

14 דְּשִׁנְתָא אֲמַר׃ 14 הֵידֵין אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ [c]פְּשִׁיקָאִית לַעֲוָר מִית לֵהּ׃ 15 וְחַדָּא אֲנָא דְלָא הֲוֵית תַּמָּן מֶטֻלְתְּכוֹן
[c] פְּשִׁיק פּיר׳ תרגם [d] חָיְמָן

16 דְּהַהֵימְנוּן אֶלָּא תַּלְכוּ לְתַמָּן׃ 16 אֱמַר תָּאוּמָא [a] דְּמָתְאמַר [b] תָּאמָא לְתַלְמִידָא חַבְרָוהִי [c] נֵאזֵל אַף חָנָן [d] נְמוּת עִמֵּהּ׃
[a] אֲמַר תְּאֹם [b] אֲזַל [c] מוּת [d] אִית גְּנַב כְּמוֹ גִּבְעָה

17 וַאֲתָא יֵשׁוּעַ לְבֵית עַנְיָא וְאַשְׁכַּח דַּאֲרְבְּעָא לֵהּ יוֹמִין [c]דְּאִיתַּוְהִי בְּבֵית קְבוּרָא׃ 18 אִיהֵיהּ הֲוָת דֵּין בֵּית עַנְיָא עַל
[e] פְּרַק מִלְּשׁוֹן רוּחַ

[f] גֻּבָּא אוּרְשְׁלֵם כַּד [g] פַּרְיָקָא מָנָה אֵיךְ [h] אָסְטָרְוָתָא חַמְשְׁתַּעְסַר׃ 19 וְסַגִּיאָא מִן יְהוּדָיֵא [i] אַתְיָאִין הֲווֹ לְוָת מָרְתָא וּמַרְיָם
[f] גֻּבָּא פִּיר׳ תרגם [g] מִן לְשׁוֹן יָן [h] אֶתְנָא [i] אֲתָא

[k] דְּנֶחְלִין כְּלֵהֵין מֶטֶל אֲחוֹהִין׃ 20 מָרְתָא דֵּין כַּד [l] שְׁמָעַת דְּיֵשׁוּעַ אָתָא נָפְקַת [m] לְאוּרְעֵהּ מָרִים דֵּין בְּבֵיתָא [n] יָתְבָא תַּוָּת׃
[k] מְלֵא בִּלְשׁוֹן נוּחַם [l] שְׁמַע [m] אַרְעָא פִּירוּשׁוֹ פְּנֵא

21 וַאֲמַרַת מָרְתָא לְיֵשׁוּעַ מָרִי אִלּוּ חָנָן הֲוֵית לָא [o]מָאֵת הֲוָא אָחִי׃ 22 אֶלָּא אַף הָשָׁא יָדְעָא אֲנָא דְּכָמָא [p]דְּתִשְׁאַל לַאלָהָא יְהַב לָךְ׃
[o] יָתֵב [p] מוּת

---

21 ‡ Dixit ergo Mortho ad Jeschua, Domine, si hîc fuisses, non mortuus esset frater meus.

22 ‡ Sed & nunc scio, quæcunque petieris à Deo, dabit tibi Deus.

23 ‡ Dixit ei Jeschua, Surrecturus est frater
24 tuus. ‡ Dixit ei Mortho, Scio surrecturum in resurrectione die illo nouissimo.

25 ‡ Dixit ei Jeschua, Ego sum Resurrectio & Vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet.

26 ‡ Et quisquis viuit & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

27 ‡ Dixit ei, Etiam Domine mi, Ego credo te esse Meschicho Filium Dei, qui venturus erat in mundum.

28 ‡ Quumque hæc dixisset, abijt & vocauit Mariam sororem suam clanculum, dicens, Magister venit, & vocat te.

29 ‡ Illa verò vt audiuit, surrexit celeriter, & venit ad eum.

30 ‡ Jeschua autem nondum venerat in pagum, sed adhuc erat in loco illo vbi occurrerat
31 ei Mortho. ‡ Judæi autem qui erant cum ea domi & consolabantur eam, vt viderunt Mariam surrexisse celeriter & exisse, secuti sunt eam, existimantes quòd ad monumentum iret vt fleret ibi.

---

21 וַאֲמַרַת מָרְתָא לְיֵשׁוּעַ מָרִי אִלּוּ הֲוֵית לָא מֵת הֲוָה אָחִי׃ 22 אֶלָּא אַף הָשָׁא יָדְעָא אֲנָא דְּכָל מָה דִּתְבָעֵי מִן אֱלָהָא יִתֵּן לָךְ׃

23 אֲמַר לַהּ יֵשׁוּעַ יְקוּם אָחִיךְ׃ 24 אֲמַרַת לֵהּ מָרְתָא יָדְעָא אֲנָא דְּיְקוּם בִּתְקוּמְתָא בְּיוֹמָא בָּתְרָאָה׃

25 אֲמַר לַהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא הוּא תְּקוּמְתָא וְחַיֵּי כָּל דְּמְהֵימִן בִּי אַף אִם מִית יֶחְיֵה׃ 26 וְכָל דְּחַי וּמְהֵימִן בִּי לָא יְמוּת לְעָלְמִין
[a] מְלֵא בִּלְשׁוֹן נוּחַם

[a] הַאִמְרַת הָדָא׃ 27 אֲמַרַת לֵהּ אִין מָרִי אֲנָא הֵימְנָא דְּאַנְתְּ הוּא מְשִׁיחָא בַּר אֱלָהָא דְּאָתֵי לְעָלְמָא׃
[a] אַרַע פִּירוּשׁוֹ פְּנֵא

28 וְכַד אֲמַרַת הָכֵין אֲזָלַת וְקָרֵת לְמָרְיָם אֲחָתָהּ בְּסִתְרָא וַאֲמַרַת מָרֵךְ אִתְיָא וְקָרֵי לָךְ׃ 29 הִיא כַּד שְׁמָעַת קָמַת בִּתְקוּפָא וַאֲתַת לְוָתֵהּ׃
[a] יָתֵב [b] מוּת [c] שָׁאַל

30 וְיֵשׁוּעַ לָא אֲתָא לְכַפְרָא אֶלָּא עוֹד הֲוָה בְּהַהוּא אֲתַר דַּאֲרְעֵהּ מָרְתָא׃ 31 וְיְהוּדָאֵי דַּהֲוֹוּ עִמָּהּ בְּבֵיתָא וּמְנַחֲמִין יָתַהּ כַּד חֲזוֹ לְמָרְיָם דְּקָמַת בִּתְקוּפָא וּנְפָקַת בָּתְרַהּ סְבָרִין דְּאָזְלַת לְקִבְרָא לְמִבְכֵּי תַּמָּן׃

12 * Dixerunt ergo discipuli eius, Domine, si dormit, saluus erit.

13 * Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret.

14 * Tunc ergo Iesus dixit eis manifestè, Lazarus mortuus est:

15 * Et gaudeo propter vos, vt credatis, quoniam non eram ibi. sed eamus ad eũ.

16 * Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiscipulos, Eamus & nos, & †vt moriamur cum eo.

17 * Venit itaque Iesus: & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem.

18 * Erant autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadijs quindecim.

19 * Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham & Mariam, vt consolarentur eas de fratre suo.

20 * Martha ergo vt audiuit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.

21 * Dixit ergo Martha ad Iesum, Domine si fuisses hîc, frater meus non fuisset mortuus.

22 * Sed & nunc scio, quia quæcunque poposceris à Deo, dabit tibi Deus.

23 * Dicit illi Iesus, Resurget frater tuus.

24 * Dicit ei Martha, Scio quia resurget in resurrectione, in nouissimo die.

Sup. 5. c. 29. Luc. 14. c. 14. Sup. 6. 433. c 47

25 * Dixit ei Iesus, Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet.

26 * Et omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

27 * Ait illi, Vtique Domine, ego credidi quia tu es Christus Filius Dei†, qui in D hũc mundũ venisti.

viui

hoc

28 * Et cùm † hęc dixisset, abijt, & vocauit Mariam sororem suã silentio, dicens, Magister adest, & vocat te.

surrexit

29 * Illa vt audiuit †surgit citò, & venit ad eum.

30 * Nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei Martha.

31 * Iudæi ergo qui erant cum ea in domo, & cõsolabantur eam, cùm vidissent Mariam, quia citò surrexit & exijt, secuti sunt eam, dicentes, Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi.

12 * εἶπον οὖν ⓘ μαθηταὶ αὐτῷ, κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται.

13 * εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.

14 * τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παρρησίᾳ, λάζαρος ἀπέθανε.

15 * καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.

16 * εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

17 * ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.

18 * ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε·

19 * καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.

20 * ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.

21 * εἶπεν οὖν μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.

22 * ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν, δώσει σοι ὁ θεός.

23 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.

24 * λέγει αὐτῷ ἡ μάρθα, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

25 * εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται·

26 * καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο;

27 * λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

28 * καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα, ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.

29 * ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς

30 αὐτόν. * οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.

31 * οἱ οὖν ἰουδαῖοι ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.

---

23 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ קָאֵם אֲחוֹכִי׃ 24 אָמְרָא לֵהּ מָרְתָא יָדְעָא אֲנָא דְּקָאֵם בְּנוּחֲמָא בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃

25 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא נוּחֲמָא וְחַיָּא וּמַן דְּמְהַימֵן בִּי אַפֵּין נְמוּת נְחֵא׃ 26 וְכֹל דְּחַי וּמְהַימֵן בִּי לְעָלַם

לָא נְמוּת מְהַימְנָא אַנְתִּי הָדָא׃ 27 אָמְרָא לֵהּ אִין מָרִי אֲנָא מְהַימְנָא אֲנָא דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דֵּאלָהָא

דְּאָתָא לְעָלְמָא׃ 28 וְכַד אָמְרַת הָלֵין אָזְלַת קְרַת לְמִרְיָם חָתָהּ כַּסְיָאית וַאמְרָא לֵהּ רַבָּן אַתָּא וְקָרֵא לֵכִי׃

29 וּמִרְיָם כַּד שְׁמְעַת קָמַת עָגַל וַאתְיָא חָוַת לְוָתָהּ׃ 30 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ לָא עָרִיל אֲתָא הָוָא לַקְרִיתָא אֶלָּא בְּהּ

הָוָא בְּהָי דּוּכְתָא דְּאַרְעָתָהּ מָרְתָא׃ 31 אַף הָנוּן דֵּין יְהוּדָיָא דְּאִית הָווּ עָמָהּ בְּבֵיתָא דְּמְבַיְּאִין הָווּ לָהּ דְּחָזוּ לְמִרְיָם

דְּעָגַל קָמַת נָפְקַת אֲזָלוּ לְהוֹן בָּתְרָהּ סְבָרוּ לְהוֹן גִּיר דְּלִקְבְּרָא אָזְלָא לְמִבְכָּא׃

[a] קוּם נְחֵם ר׳ ל קִימְהָא [b] חַיִּין [c] מוּת [d] חַיָּא

[e] אַתָּא [f] קְרָא [g] בְּסָתָר [h] קוּם פירושו פתאם [i] אַתָּא עבראית מקום [j] אַרְעָא כמו ערע [k] בְּכָא [l] חֲזָא

32 * Ipsa verò Mariam quum venisset vbi erat Jeschua, vt vidit eum, procidit ad pedes eius, & dixit ei, Si hic fuisses Domine mi, mortuus non fuisset frater meus.

33 * Jeschua verò quum vidisset eam flentem, & Jhoudæos illos qui venerant cum ea flentes, infremuit spiritu suo & turbauit seipsum. 34 * Et dixit, Vbi posuistis eum? & dicunt ei, Domine noster, veni, vide.

35 * Et obuenerunt lachrymæ ipsi Jeschua.

36 * Itaque dicebant Jhoudæi, Videte quantum amabat eum.

37 * Quidam autem ex ipsis dixerunt, Non poterat hic qui aperuit oculos cæci illius efficere, vt & iste non moreretur?

38 * Jeschua verò cùm infremuisset intra semetipsum, tum venit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis erat eius impositus ostio.

39 * Et dixit Ieschua, Tollite lapidem hunc. Dixit ei Mortho soror ipsius mortui, Domine mi, iam fœtet, quatuor enim dierum est.

40 * Dixit ei Ieschua, Nonne dixi tibi si credideris, fore, vt videas gloriam Dei?

41 * Proinde sustulerunt lapidem illum. Et ipse Jeschua eleuauit oculos suos sursum & ait, Pater, gratias ago tibi quod me audieris.

42 * Ego verò sciebam me semper à te exauditum iri, sed propter hanc turbam adstantem hæc dixi, vt credant me à te missum esse.

43 * Quúmque hæc dixisset, clamauit alta voce, Loozar, veni foras.

44 * Et exijt mortuus ille manus & pedes vinctus fasciis, vultúmque sudario. Dixit eis Jeschua, Soluite eum & sinite abire.

45 * Itaque multi ex Jhoudæis qui venerant ad Mariam, quum vidissent quod fecerat Jeschua, crediderunt in eum.

46 * Quidam autem ex eis profecti sunt ad Perischæos, & dixerunt eis quicquid fecerat Jeschua.

Matutinis feriæ IIII.
Passionis.

47 * Et congregati sunt principes Sacerdotum & Perischæi, & dicebant, Quid agemus? nam vir iste signa multa edit.

32 * Maria ergo cùm veniſſet vbi erat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.

32 * ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.

33 * Ieſus ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum:

33 * ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν·

34 * Et dixit, Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei, Domine, veni & vide.

34 * καὶ εἶπε, ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.

35 * Et lachrymatus eſt Ieſus.

35 * ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς.

36 * Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eum.

36 * ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.

Sup: 9. a. 6.

37 * Quidam autem ex ipſis, dixerunt, Non poterat hic qui aperuit oculos cæci, † facere vt hic non moreretur?

37 * τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

38 * Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

38 * ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

39 * Ait Ieſus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha ſoror eius qui mortuus fuerat, Domine, iam fœtet, quatriduanus eſt enim.

39 * λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.

40 * Dicit ei Ieſus, Nónne dixi tibi quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei?

40 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;

41 * Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem eleuatis ſurſum oculis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audiſti me.

41 * ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

42 * Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum qui circunſtat, dixi, vt credant quia tu me miſiſti.

42 * ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

43 * Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamauit, Lazare, veni foràs.

43 * καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

44 * Et ſtatim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & F facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſus, Soluite eum & ſinite abire.

44 * καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας χειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

45 * Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant, quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum.

45 * πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

46 * Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus.

46 * τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς.

47 * COLLEGERVNT ergo Pontifices & Phariſæi cõcilium, & dicebant, Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit.

47 * Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ.

---

41 וַיִּשְׂאוּ כְאֶפָּא הָי וְהוּ יֵשׁוּעַ[i] אֲרִים עֵינָוהִי לְעֵל וַאמַר אֲבָא[f] מוֹדֵא אֲנָא לָךְ[g] דִּשְׁמַעְתָּנִי׃

42 וַאֲנָא יַדַע אֲנָא דְּבְכֹל זְבַן שָׁמַע אַנְתְּ לִי אֶלָּא מֶטֶל כְּנִשְׁא הָנָא[h] דְקָאֲם אֲמַר אֲנָא הֲלֵין דַּנְהַיְמְנוּן דַּאנְתְּ[i] שַׁדַּרְתָּנִי׃

43 וְכַד אֲמַר הֲלֵין קְעָא בְּקָלָא[k] רַמָא לַעֲזַר[l] תָּא לְבַר׃

44 וְנָפַק הַו[m] מִיתָא כַּד אֲסִירָן[n] אִידוֹהִי וְרַגְלַוהִי[o] בְּפַסְקִיתָא וַאפּוֹהִי[p] בְּסוּדָרָא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ[q] שָׁרָאוּהִי וְשָׁבוּקוּ אֱזֵל׃

45 וְסַגִיאָא מֵן יְהוּדָיֵא[r] דְאַתוֹ לְוָת מַרְיָם כַּד[s] חָזוֹ מַדֵם דַעֲבַד יֵשׁוּעַ[t] הַימַנוּ בֵּהּ׃

46 וַאנָשִׁין מִנְהוֹן אֱזלוּ לְוָת פְּרִישֵׁא וַאמַרוּ לְהוֹן כָּל מַדֵם דַעֲבַד יֵשׁוּעַ׃

47 וְאִתְכַנְשׁוּ רַבֵי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא וַאמְרִין הָוֵו מָנָא נַעֲבֵד דְּהָנָא גַּבְרָא[b] אָתְוָתָא סַגְיָאָא עָבֵד׃

48 אִן נַשְׁבְּקִנֵה כְּדֵן כֹּלְהוֹן מְהֵימְנִין בֵּהּ וְיֵתוֹן רוֹמָיֵא[u] וְנְסַב אַתְרָנָא[v] וְעַמָנָא וּלְכַף קוּרְיָנָא[w] דִּילָנָא׃

49 וְחַד מִנְהוֹן קַיָפָא[x] דַהֲוָה רַב כָּהֲנַיָא[y] דִּי בְשַׁתָא הַהִיא אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוֹן לָא יְדַעְתּוּן מִדַם׃

50 וְלָא מְחַשְׁבִין דְּמִן קֳדָמַיכוֹן[z] טָב דְּיִתְקְטֵל חַד גַּבְרָא[a] עַל עַמָא וְלָא כָּל עַמָא אֶתְבַּר׃

51 וְלָא מִן נַפְשֵׁהּ אֲמַר דֵּן אֶלָּא דְּרַב כָּהֲנַיָא הֲוָה בְּשַׁתָא הַהִיא אִתְנַבִי דְּיֵשׁוּעַ[b] עֲתִיד לְמִתְקְטֵל עַל עַמָא׃

52 וְלָא עַל עַמָא בִּלְחוֹדֵיהוֹן בְּלַחֲדָא אֶלָּא דִּבְנֵי אֱלָהָא דִּי בְכָל אַתְרַיָא אִתְבַּדְרוּ אִתְכְּנִשׁוּ לְחַד׃

53 וּמִן יוֹמָא הַהוּא וּלְהָלְאָה מְתַיְעֲצִין הֲווֹ לְמִקְטְלֵהּ׃

54 וְיֵשׁוּעַ[c] לָא הֲוָה מְהַלֵךְ בְּגַלְוָתָא בֵּין יְהוּדָיֵא[d] אֶלָּא מִתַמָן אֲזַל לְגַבֵי מְדִינְתָא דְּקָרִיבָא לְמַדְבְּרָא לְקַרְיָא דְּאֶפְרַיִם[e] וְתַמָן הֲוָה שָׁרֵי עִם תַּלְמִידוֹהִי׃

---

* רום [f] וְרֵא [g] שְׁמַע
[h] קום [i] שְׁדַר
[k] דום [l] אֶתָא [m] מות
[n] וד * פירוש קשור
[o] עבראית מסוה [p] שְׂרָא
[q] אֶתָא [r] חֶזָא [s] מִימַן
[t] חשש
[u] אֶתָא כמו אות

48 * Quòd ſi ita ſinamus eum, omnes homines credent in eum: veniéntque Romani, tollent locum noſtrum ac Gentem noſtram.

49 * Vnus autem ex eis cuius nomen eſt Kaiopho, erat ſummus Sacerdos anni illius, & dixit eis, Vos nihil ſcitis.

50 * Neque cogitatis expedire nobis vt vnus homo moriatur pro populo, & tota gens non pereat.

51 * Hoc autem ex propria voluntate non dixit, ſed quia erat ſummus Sacerdos anni illius, vaticinatus eſt fore vt Jeſchua pro gente moreretur.

52 * Nec tantum pro illa gente, ſed etiam vt filios Dei, qui diſperſi ſunt, congreget vnà.

53 * Itaque ab illa die machinabantur vt interficerent eum.

54 * Ipſe verò Jeſchua non ambulabat palàm inter Iihoudæos: ſed profectus eſt illinc in regionem quæ eſt prope deſertum in arcem quæ vocatur Ephrem, & illic verſabatur cum diſcipulis ſuis.

Matutinis ſeptimanæ ſuſcitationis Loozar.

55 * Propè autem erat Pezcho [hilaritas] Iihoudæorum: & aſcenderunt multi ex vicis ad Ouriſchlem ante feſtum, vt purificarent ſeipſos.

56 * Et quærebant ipſum Jeſchua, & dicebant alius ad alium in templo, Quid putatis? non venturum eſſe ad feſtum?

57 * Principes autem Sacerdotum & Periſchæi præceperant vt ſi quis noſſet vbi eſſet, indicaret eis vt prehenderent eum.

CAP. XII.

1 IEſchua verò ſex ante Pezcho diebus venit Beth-Anio vbi erat Loozar ille, quem ſuſcitauerat à mortuis ipſe Jeſchua.

2 * Et fecerunt ei illic cœnam, & Mortho miniſtrabat: Loozar autem vnus ex diſcumbentibus erat cum eo.

3 * Mariam autem accepit alabaſtrum aromatis nardi præſtantiſſimæ multi pretij, & vnxit pedes Jeſchua, exterſitque capillis ſuis: & impleta eſt domus odore aromatis.

---

48 וְאִן שָׁבְקִינָן לֵהּ הָכַנָא כָּלְהוֹן אֲנָשָׁא מְהֵימְנִין בֵּהּ וְאֵתִין רְהוֹמָיֵא שָׁקְלִין אַתְרַן וְעַמַּן׃

49 חַד דֵּין מֶנְהוֹן דְּשְׁמֵהּ קַיְפָא רַב כָּהֲנֵא הָוָא דְּהַי שַׁנְתָא וַאֲמַר לְהוֹן אַנְתוֹן לָא יָדְעִין אַנְתוֹן מְרֵם׃

50 וְלָא מְתְחַשְׁבִין אַנְתוֹן דְּפַקַּח לַן דְּחַד גַּבְרָא נְמוּת חֲלָף עַמָּא וְלָא כְּלֵהּ עַמָּא נְאבַד׃

51 הָדֵא דֵּין מִן צְבוּרָא נַפְשֵׁהּ לָא אֲמַר אֶלָּא מְטַל דְּרַב כָּהֲנֵא הָוָא דְּהַי שַׁנְתָא אֶתְנַבִּי דַּעְתִּיד הָוָא יֵשׁוּעַ דְּנָמוּת חֲלָף עַמָּא׃ 52 וְלָא בַּלְחוֹד חֲלָף עַמָּא אֶלָּא דְּאַף בְּנָיָא דַּאלָהָא דְּמְבַדְּרִין נְכַנֵּשׁ לַחֲדָא׃

53 וּמִן הָו יוֹמָא אִתְחַשַּׁבוּ הָווֹ דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי׃ 54 הוּדֵין יֵשׁוּעַ לָא מְהַלֵּךְ הָוָא גַּלְוַאית בֵּית יְהוּדָיֵא אֶלָּא אֶזַל לֵהּ מִן תַּמָּן לַאתְרָא דְּקָרִיב לְחוּרְבָא דְּכַרְכָא דְּמִתְקְרָא אֶפְרִים וְתַמָּן מִתְהַפַּךְ הָוָא עִם תַּלְמִידַוֹהִי׃

---

a שְׁבַע b חִימֵן

c חֲשַׁב d מוּת e אִבַּר

f עִבְרָא g נִבְרָא

h בְּדַד גּוּר

i קְטַל j גְּלָא

k חֶבְרָ l פירושו מכאר

m קְרָא n חֲבַד o לְמַד

48 * Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum † locum & gentem.

49 * Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, eùm esset pontifex anni illius, dixit eis, Vos nescitis quicquam.

50 * Nec cogitatis quia expedit nobis vt vnus moriatur homo pro populo, & nō tota gens pereat.

51 * Hoc autem à semetipso non dixit: sed cùm esset pontifex anni illius, prophetauit quia Iesus moriturus erat pro gente:

52 * Et non tantùm pro gente, sed vt filios Dei qui erant dispersi, congregaret in vnum.

53 * Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum.

54 * Iesus ergo iam non palàm ambulabat apud Iudæos, sed abijt inde in regionem iuxta desertum in ciuitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.

48 * ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

49 * εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν.

50 * οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

51 * τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

52 * καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν.

53 * ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

54 * ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

55 * PROXIMVM autem erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent seipsos.

56 * Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur adinuicem, in templo stantes, Quid putatis, quia non venit ad diem festum †?

57 * Dederant autem Pontifices & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet vt apprehendant eum.

55 * Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.

56 * ἐζήτουν οὖν τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;

57 * δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

CAP. XII.

Mat. 26. a. 6. Mar. 14. a. 3. 1 IEsus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus quem suscitauit Iesus.

2 * Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat: Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo.

3 * Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici, pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vnguenti.

ιβ'.

1 * Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου ἦν λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

2 * ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει· ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.

3 * ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.

וְנַפְּרֵשׁ דְּשַׁבְתָּא * דְּנוּחֲמֵהּ דְּלַעְזָר ל

55 קְרִיב חֲוָא דְיֵין * פִּצְחָא דִיהוּדָיֵא וְסַלְקוּ סַגִּיאֵא מִן קוּרְיָא לְאוּרְשְׁלֵם קֳדָם * עַדְעָדָא * דְּנַדְכִּין נַפְשָׁהוֹן׃

56 וּבְעַיִן הֲווֹ לֵהּ לְיֵשׁוּעַ וְאָמְרִין הֲווֹ חַד לְחַד בְּהֵיכְלָא מָנָא סָבְרִין אַנְתּוּן דְּלָא אֲתָא לְעַדְעָדָא׃ 57 וְרַבָּי כָּהֲנֵא דִּין

קפלאון יב

וַפְּרִישָׁא פְּקָדוּ הֲווֹ דְּאִן אֱנָשׁ * גְּרַע * אֵיכּוֹ * נְבַדֵּק לְהוֹן אֵיךְ * דְּנֵאחְדוּנֵיהִי׃

1 וְיֵשׁוּעַ דִּין קֳדָם שִׁתָּא יוֹמִין דְּפִצְחָא אֲתָא לְבֵית עַנְיָא אֵיכָּא * דְּאִיתַּוְהִי הֲוָא לַעְזָר הוּ * דַּאקִים מִן בֵּית * מֵיתָא הוּ יֵשׁוּעַ׃

2 וַעֲבַדוּ לֵהּ תַּמָּן * חֲשָׁמְתָּא וּמַרְתָּא מְשַׁמְּשָׁא הֲוָת וְלַעְזָר חַד מִן * סְמִיכֵא הֲוָא דְּעַמֵּהּ׃ 3 * מַרְיָם דִּין שְׁקֵלַת * שָׁטִיפְתָּא

דְּסָמָא דְּנַרְדִּין * רִישָׁנָא סַגִּי * דְּמַיָּא וּמְשָׁחַת רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ * וְשַׁוְיַת בְּסַעֲרָה רַגְלוֹהִי * וְאִתְמְלִי בֵּיתָא מִן * רֵיחֵהּ דְּסָמָא׃

* נחם [b] פִּצְחָא פירושו גול
* עבראיה חג [d] דְּכָא כמו זבח
* בעא [f] יִרְצֶה כמו איפוד
[h] בְּרַךְ פירושו הגיד [i] אֶחָד
* אית [b] קוּם [c] מוּרַת
[e] הוא משתה בערב [e] טָמָךְ
[f] הוא בית שמן [g] רֵישׁ כמו ראשון [h] עבראית מחיר
[g] שָׁוָא בלשון קנט [k] מָלָא

4 ‡ *Et dixit Jihoudo Scariouto vnus ex discipulis eius, is qui eum erat proditurus.*

5 ‡ *Quare non venijt vnguentum illud trecentis denarijs, & datum est pauperibus?*

6 ‡ *Hoc autem dixit non quòd de pauperibus curam haberet, sed quia fur erat, & marsupium haberet, & quicquid conijciebatur in illud, ipse portabat.*

7 ‡ *Dixit autem Jeschua, Omitte eam, in diem sepulturæ meæ seruauit illud.*

8 ‡ *Semper enim pauperes habebitis vobiscum, me verò non semper habebitis.*

9 ‡ *Et audierunt cœtus multi ex Jihoudæis illic esse Jeschua: venerúntque non tantùm propter Jeschua, sed etiam vt viderent Loozar illum, quem excitauerat à mortuis.*

10 ‡ *Et consilium inierunt principes Sacerdotum vt & Loozar interficerent.*

11 ‡ *Siquidem plurimi ex Jihoudæis propter eum abibant, & credebant in Jeschua.*

Dominica Palmarum.

12 ‡ *Cæterum postero die turba illa multa quæ venerat ad festum, quum audissent Jeschua venire ad Ourischlem:*

13 ‡ *Tulerunt ramos palmarum, & exierunt ei obuiam, clamabántque ac dicebant, Ouschano, [Serua quæso] Benedictus ille qui venit in nomine Domini Rex Isroiel.*

14 ‡ *Jnuenit autem Jeschua asinum & insedit ei, sicut scriptum est.*

15 ‡ *Ne timeas filia Tzehioun, Ecce rex tuus venit ad te, & equitat super pullum filium asinæ.*

16 ‡ *Hæc autem nesciebant discipuli eius in illo tempore: sed quum glorificatus esset Jeschua; recordati sunt discipuli eius quòd ea essent scripta de eo, & hæc fecissent ei.*

17 ‡ *Porrò testabatur turba illa quæ cum eo erat, quòd vocasset Loozar è sepulchro, & suscitasset eum à mortuis.*

18 ‡ *Ac propterea exierant ei obuiam cœtus multi, qui audierant eum signum hoc edidisse.*

19 ‡ *Perischæi verò dicebant alius ad alium, Videtis vos nihil proficere? ecce enim totus mundus post eum abijt.*

---

4 וַאמַר יְהוּדָא סְכַריוֹטָא חַד מֶן תַּלְמִידוֹהִי הוֹ דַּעֲתִיד הֲוָא ᵐ דְּנַשְׁלְמִיהִי ׃ 5 לְמָנָא לָא ᵐ אֶזְדַּבַּן מָשְׁחָא
הָנָא בִּתְלַת מְאָא דִינָרִין ° וְאִתְיְהֵב ᵖ לְמִסְכִּנֵא ׃ 6 חֲדָא דֵין אֲמַר לָא הֲוָא מָטַל דְּעַל מִסְכִּנֵא ᵍ בְּשִׁיל הֲוָא לַהּ
אֶלָּא מָטַל דְּגַנָּבָא הֲוָא ᵍ וְגַלוֹסְקָמָא לְוָתַהּ הֲוָא וּמִדְּ ᵗ דְנָפֵל הֲוָא בַּהּ הוּ ᵗ טְעִין הֲוָא ׃
7 אֲמַר דֵּין יְשׁוּעַ ˢ שְׁבוּקֵיהּ לְיוֹמָא דְּקְבוּרִי נְטַרְתֵּהּ ׃ 8 בְּכָל ˢ זְבַן גֵּיר מִסְכִּנֵא אִית לְכוֹן עִמְּכוֹן לִי דֵּין לָא
בְּכָל זְבַן אִית לְכוֹן ׃ 9 וְשָׁמְעוּ כְּנִשָּׁא סַגִּיאָא מֶן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן הוּ יְשׁוּעַ ° וְאַתוֹ לָא מָטַל יְשׁוּעַ בַּלְחוֹד אֶלָּא אַף
ᶻ דְּנָחֲזוֹן לַעֲזַר הַו ᵗ דַאקִים מֶן בֵּית מֵיתֵא ׃ 10 ² וְאִתְרְעִין רַבֵּי כָּהֲנֵא דְּאַף לְלַעֲזַר ᵇ נָקְטָלוּתֵיהִי ׃
11 מָטַל דְּסַגִּיאָא מֶן יְהוּדָיֵא מָטְלִין הֲוֹ ᶜ וַמְהֵימְנִין בְּיֵשׁוּעַ ׃

ᵐ שָׁלֵם ᵃ זְבַן ° יְהַב
ᵖ בְּמוֹעֲנוֹס ᵛ בְּטַל
ᵍ מִן לְשׁוֹן יִן פִּירוּשׁוֹכִיס
ᵗ מְעַן פִּירוּשׁוֹנְסָא
ˢ שְׁבַק ᵗ זְבַן כְּמוֹ זְמַן
ᵘ אָתָא ᵗ חֲוָא ᵗ קוּם
ᵗ רְעָא מִלְּשׁוֹן יִן
ᵇ נְקָל ᶜ חַיְמִין

4 Dixit ergo vnus ex discipulis eius Iudas † Iscariotes, qui erat eum traditurus:

Scariotis

5 Quare hoc vnguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis?

6 Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

7 Dixit ergo Iesus, †Sine illam, vt in diem sepulturæ meæ seruet illud.

Sinite

8 Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper † habebitis.

habetis

9 Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantùm, sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mortuis.

10 Cogitauerunt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficerent:

11 Quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum.

4 * λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι,

5 * διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;

6 * εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.

7 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἄφες αὐτὴν εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό.

8 * τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

9 * ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι. καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

10 * ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν·

11 * ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν ἰησοῦν.

12 In crastinum autem turba multa quæ venerat ad diem festum, cùm audissent quia venit Iesus Ierosolymam:

13 Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei, & clamabant, Hosan-na, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel.

14 Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est,

Mat. 21. a. 7. Mar. 11. a. 7. Luc. 19. f. 35. Zach. 9. b. 9.

15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.

16 Hæc non cognouerunt discipuli eius primùm: sed quando glorificatus est Iesus: tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei.

17 Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis.

18 Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum.

19 Pharisæi ergo dixerũt ad semetipsos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mũdus totus post eum abiit.

12 * τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα,

13 * ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

14 * εὑρὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμμένον,

15 * μὴ φοβοῦ θυγάτερ σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

16 * ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

17 * ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

18 * διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.

19 * οἱ οὖν φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

וְיַחַד כְּשַׁבָּא דְּאִשְׁתָּעָא לְא 12 וְלְיוֹמָא אַחֲרָנָא כְּנִשָּׁא סַגִיאָא אֵינָא דְאַתָא לְעַרְעָא כַּד שְׁמַעוּ דְּיֵשׁוּעַ
אַתָא לְאוּרְשְׁלֵם׃ 13 שְׁקִלוּ [b] סוּכָא [c] דְּרַקְלָא וְנַפְקוּ [d] לְאוּרְעֵהּ [c] וְקָעֲיִן הֲווּ וְאָמְרִין [f] אוֹשַׁעְנָא בְּרִיךְ הוּ דְּאָתָא בִּשְׁמָהּ
דְּמָרְיָא מַלְכָּא דְיִסְרָיֵל׃ 14 [g] אַשְׁכַּח דֵּין יֵשׁוּעַ חֲמָרָא [g] וְיָתֵב עֲלוֹהִי אֵיכְנָא דִּכְתִיב׃ 15 לָא תְּדַחֲלִין בְּרַתְּ צִהְיוֹן הָא
מַלְכֵּכִי אָתָא לָכִי וְרָכִיב עַל עֵילָא בַּר אֲתָנָא׃ 16 הָלֵין דֵּין לָא יְדָעוּ תַלְמִידוֹהִי בְּהָו זַבְנָא אֶלָּא כַּד [h] אִשְׁתַּבַּח יֵשׁוּעַ [i] אָתְדַּכָּרוּ
תַּלְמִידוֹהִי דְּהָלֵין [k] כְּתִיבָן הֲווֹ עֲלוֹהִי וְהָלֵין עֲבַדוּ לֵהּ׃ 17 וְסָהֲדָא הֲוָא כְּנִשָּׁא הַהוּא דַּהֲוָה עִמֵּהּ כַּד קְרָא לְלַעְזָר מִן קֻבְרָא
[l] וְאַקִימֵהּ מִן בֵּית [m] מֵיתָא׃ 18 וּמִסְּהַר הֲדָא נְפַקוּ לְקוּבְלֵהּ כְּנִשָּׁא סַגִיאָא דִּשְׁמַעוּ [n] דְּאַתָא הֲדָא עֲבַד׃
19 פְּרִישָׁא דֵּין אָמְרִין הֲווּ חַד לְחַד [o] חֲזִין אַנְתּוּן דְּלָא [p] מַוְתְּרִין אַנְתּוּן מִדֵּם וְהָא עָלְמָא כֻּלֵּהּ אֲזַל לֵהּ בָּתְרֵהּ׃

[a] פירושו חג
[b] סוך [c] עבראית חמרים
[d] אֶרַע [e] קָעֲאֵי יִשַׁע
[e] יתב
[h] שְׁבַח [i] דְּכַר
[k] כְּתַב
[l] קום [m] מוּת [n] כמו אות
[o] חֲזָא [p] יִתַּר

20 * Erant autem & quidam ex Gentibus, qui aſcenderant vt adorarent in feſto.
21 * Iſti quum veniſſent, acceſſerunt ad Philippum illum qui erat à Beth-zaiodo [domo piſcationis] Galileæ, & rogarunt eum, ac dicunt ei, Domine mi, vellemus videre Jeſchua.
22 * Venit autem ipſe Philippus, & dixit Andreæ, Andreas verò & Philippus dixerunt Jeſchua.

Matutinis 11. Feriæ hebdom. Paſſionis.

23 * Porrò Jeſchua reſpondit & dixit eis, Venit hora qua glorificetur Filius hominis.
24 * Amin amin dico vobis, Niſi granum frumenti ceciderit, & mortuum fuerit in terra, ipſum ſolum manet: ſin autem mortuum fuerit, fructus multos adfert.
25 * Qui amat animam ſuam, perdet eam: qui verò odit animam ſuam in hoc mundo, conſeruabit eam in vitam æternam.
26 * Si quis mihi miniſtrat, poſt me veniat: & vbi ego fuero, illic erit etiam miniſter meus: qui mihi miniſtrauerit, honorabit eum Pater.
27 * Nũc anima mea ecce turbata eſt: & quid dicam? Pater mi, libera me ab hac hora: ſed propterea veni in hanc horam.
28 * Pater glorifica nomen tuum. Et vox audita eſt è cælo, Glorificaui, & iterum glorificaturus ſum.
29 * Turba autem quæ adſtabat audijt, & dixit, Tonitru eſſe factum. Alij autem dicunt, Angelus collocutus eſt ei.
30 * Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Non propter me extitit hæc vox, ſed propter vos.
31 * Nunc iudicium eſt mundi huius, nunc princeps huius mundi eijcitur foras.
32 * Et ego quum ſublatus fuero è terra, traham omnes ad me.
33 * Hoc autem dixit vt indicaret qua morte moriturus eſſet.
34 * Dicunt ei turbæ, Nos audiuimus ex Lege Meſchicho in æternum permãſurum: quomodo dicis fore vt tollatur Filius hominis? quis eſt iſte Filius hominis?
35 * Dixit eis Jeſchua, Modicum ad tempus Lux vobiſcum eſt: ambulate dum Lucem habetis, ne tenebræ vos deprehendant: etenim qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.

---

20 אִיתַ֣ו הֲוַ֣ו דִּ֗ין אַף֙ מִן֙ עַמְמַ֣א אֲנָשַׁ֔א דְּסַלְקוּ֙ לְמֶסְגַּ֣ד בְּעַדְעָדָ֔א ׃
21 הַלִּ֗ין אֲתַ֙ו֙ קְרִ֣בוּ לְוָ֔ת פִּילִיפּ֖וֹס הַ֣ו דְּמִ֑ן בֵּ֣ית צַיְדָ֔א דַּגְלִילָ֖א וְשַׁאלוּהִ֣י וַאמְרִ֔ין לֵ֖הּ מָרִ֣י צְבִ֔ינַן דְּנֶחֱזֵ֖א לְיֵשׁוּעַ ׃
22 וְאָתָ֣א הוּ֩ פִּילִיפּ֙וֹס וַאמַ֣ר לַאנְדְּרֵ֔אוֹס וְאַנְדְּרֵ֣אוֹס וּפִילִיפּ֔וֹס אֲמַ֖רוּ לְיֵשׁוּעַ׃
23 וְיֵשׁוּעַ֩ דֵּ֙ין עָנָ֜א וְאמַ֣ר לְהוֹן֮ אֶתַ֣ת שָׁעָתָ֒א֒ דְּנֶשְׁתַּבַּ֖ח בְּרֵ֥הּ דְּאֱנָשָׁ֑א ׃
24 אָמִ֣ין אָמִ֣ין אֲמַ֔ר אֲנָ֖א לְכ֑וֹן דְּפֵרְדָתָ֣א דַּחִטְתָ֗א אִן֙ לָ֣א נָפְלָ֔א וּמִיתָ֖א בְּאַרְעָ֑א בַּלְחוֹדֵ֣יהּ פֵּישָׁ֔א אִן֙ דִּ֣ין מָיְתָ֔א סַגִּיאָ֖א מַיְתֵ֥א ׃
25 מַן֙ דְּרָחֵ֣ם נַפְשֵׁ֔הּ אָבֵ֖ד לַ֑הּ וּמַן֙ דְּסָנֵ֣א נַפְשֵׁ֔הּ בְּעָלְמָ֖א הָנָ֑א נָטְרִ֣יהּ לְחַיֵּ֔א דְּלְעָלַ֖ם ׃
26 אִן֙ לִ֣י אֱנָ֔שׁ מְשַׁמְּשַׁ֖נִי מַן֙ דִּלִ֣י מְשַׁמְּשַׁ֔נִי נֵיקָרְיוּתִ֖י אֲבָ֑א ׃
27 הָשָׁ֣א נַפְשִׁ֔י הָ֖א שְׁגִישָׁ֑א וּמָנָ֣א אֵמַ֔ר אֲבִ֖י פַּצְנִ֣י

---

a סְגֵר b אִתָּא c צוּר d אֶבְנָא e חֲשַׁשׁ f אִתָּא g שְׁבַח h פִּיר׳ גרגר i עבראיז דגן k פֵּירוּשׁ עִמּר l מוֹת m פּוּשׁ אן ניח n מוֹת o אִתָּא p אֲבַר q נְטַר r אִתָּא s אֵירֵת t יקר כמו כבד u שְׁנַשׁ v אֲמַר w בְּצָא פי׳ טוש

20 * Erant autem quidam Gentiles ex his qui aſcenderant vt adorarẽt in die feſto. D

21 * Hi ergo acceſſerunt ad Philippum qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabãt eum,dicentes,Domine, volumus Ieſum videre.

22 * Venit Philippus ; & dicit Andreæ. Andreas rurſum & Philippus dixerunt Ieſu.

20 * ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ.

21 * οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες, κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.

22 * ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ.

23 * Ieſus autem reſpondit eis, dicens, Vênit hora,vt clarificetur filius hominis.

24 * Amen, amẽ dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit,ipſum ſolum manet. ſi autẽ mortuum fuerit,multum fructum affert.

25 * Qui amat animam ſuã, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodiet eam.

26 * Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ſum ego,illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum Pater meus.

27 * Nũc anima mea turbata eſt. Et quid dicam ? Pater, ſaluifica me ex hac hora.Sed propterea vẽni in horam hanc.

28 * Pater, clarifica nomen tuum. Vênit ergo vox de cælo†: Et clarificaui, & iterũ clarificabo.

29 * Turba ergo quæ ſtabat & audierat, dicebat tonitruum eſſe factum. Alij † dicebant;Angelus ei locutus eſt.

30 * Reſpondit Ieſus,& dixit,Non propter me hæc vox vênit,ſed propter vos.

31 * Nunc iudiciũ eſt mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras.

32 * Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.

33 * Hoc autem dicebat ſignificans qua morte eſſet moriturus.

34 * Reſpondit ei turba, Nos audiuimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternũ: & quomodo tu dicis,Oportet exaltari filium hominis? † Quis eſt iſte filius hominis?

35 * Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicũ lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucẽ habetis, vt non vos tenebræ cõprehendant:& qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.

23 * Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

24 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει.

25 * ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.

26 * ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.

27 * νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.

28 * πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.

29 * ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

30 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.

31 * νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω.

32 * κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.

33 * τοῦτο δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

34 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

35 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε, ὡς τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

מִן הָרֵא שְׁעָתָא אֶלָּא מֵטֶל הָנָא ᵃ אִתִּית לְהָדֵא שָׁעָתָא ׃ 28 אֲבָא שַׁבַּח שְׁמָךְ וְקָלָא ᵇ אִשְׁתְּמַע מִן שְׁמַיָּא שַׁבַּחֵת וְחוּב מְשַׁבַּח
אֲנָא ׃ 29 וְכֻנְשָׁא ᵛ דְּקָאֵם הֲוָא שְׁמַעוּ וַאמְרִין רַעֲמָא הֲוָא אַחֲרָנֵא דִּין אָמְרִין מַלְאָכָא מַלֵּל עִמֵּה ׃ 30 עָנָא יְשׁוּעַ
וְאָמַר לְהוֹן לָא מֶטַלְתִּי הֲוָא קָלָא הָנָא אֶלָּא מֶטַלְהֵכוֹן ׃ 31 הָשָׁא ˣ דִּינֵהּ הוּ דְּעָלְמָא הָנָא הָשָׁא ʸ אַרְכּוֹנָא דְּעָלְמָא הָנָא
ᶻ מֶשְׁתְּדֵא לְבַר ׃ 32 וַאֲנָא מָא ᵃ דְּאִתְרוֹמֵמִת מִן אַרְעָא ᵇ אֶגְדֵּר כֻּלָּנָשׁ לְוָתִי ׃ 33 הָדֵא דִּין אֲמַר ᶜ דַּנְחַוֵּא בְּאֵינָא מָוְתָא
ᵈ מָאֵת ׃ 34 אָמְרִין לֵהּ בָּנְשָׁא חֲנַן שְׁמַעַן מִן נָמוֹסָא דַּמְשִׁיחָא לְעָלַם ᵉ מְקָוֵא אַיכַּנָא אָמַר אַנְתְּ דַּעֲתִיד הוּ ᶠ דְּנֶתְחֲרִים
בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא מַנּוּ הָנָא בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא ׃ 35 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ קְלִיל אַחֲרִין זַבְנָא נוּהֲרָא עַמְכוֹן הוּ הַהֲלִכוּ עַד אִית לְכוֹן
נוּהֲרָא דְּלָא חֲשׁוּכָא ᵍ נַדְרְכִכוֹן וּמִן דַּמְהַלֵּךְ בְּחֲשׁוּכָא לָא יָדַע לְאֵיכָא אָזֵל ׃

ᵃ אִתָא שְׁמַע
ᵇ קוֹם
ᶜ דִּין ᵛ מִן לשון יִן פִּי׳שׁר
ᶻ שְׁרָא ᵃ רוֹם ᵇ נְגַד בלשון משך
ᶜ חֲוָא ᵈ מוּת
ᵉ קַוָּא ᶠ רוֹם
ᵍ דְּרָךְ בלשון חשׁוּ

36 * Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est Jeschua, & profectus occultauit se ab eis.

37 * Quúmque hæc omnia signa edidisset coram eis, non credebant in eum.

38 * Vt impleretur sermo Eschaio prophetæ dicentis, Domine mi, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est?

39 * Propterea non poterant credere, quia rursus dixit Eschaio.

40 * Obcæcati sunt oculi eorum, & tenebris offusa sunt corda eorum, ne videant oculis suis, intelligántque cordibus suis, & conuertantur, & sanem eos.

41 * Hæc dixit Eschaio, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo.

42 * Veruntamen etiam ex proceribus multi crediderunt in eum: sed propter Perischæos non confitebantur, ne extra synagogam eijcerentur.

43 * Dilexerunt enim gloriam hominum potius quàm gloriam Dei.

44 * Jeschua verò clamauit & ait, Qui credit in me, nõ in me credit, sed in eum qui misit me.

45 * Et qui me videt, videt eũ qui misit me.

46 * Ego Lux veni in mundum, vt quisquis crediderit in me, non maneat in tenebris.

47 * Et qui audierit sermones meos & non custodierit eos, ego non condemno eum: non enim veni vt condemnem mundum, sed vt seruem mundum.

48 * Qui reijcit me, nec recipit sermones meos, habet qui condemnet eum: sermo quem locutus sum, ille iudicaturus est ipsum vltimo illo
49 die. Quia ego ex meipso nõ sum locutus, sed Pater meus qui misit me: ipse dedit mihi mãdatum quid dicam, & quid loquar.

50 * Et scio mandatum eius vitam æternam esse: quæ igitur loquor, prout dixit mihi Pater meus, ita loquor.

Lectio in Lotione secreta.

CAP. XIII.

1 ANte festum autẽ Pezcho sciebat Jeschua venisse horam vt discederet ex hoc mundo ad Patrem suum, & dilexit suos qui erant in hoc mundo, & vsque in finem dilexit eos.

---

36 עַד אִית לְכוֹן נְהוֹרָא [h]הֵימְנוּ [i]בִּנְהוֹרָא דִּבְנוֹהֲרָא תְּהֲווֹן הֵלֵּין מַלֵּל יֵשׁוּעַ וְאָזַל [k]אֶתְטַשִּׁי מִנְּהוֹן׃
37 וְכַד הֲלֵין כְּלְהֵין [l]אָתְוָתָא עֲבַד קֳדָמֵיהוֹן לָא הֵימְנוּ בֵּהּ׃ 38 [m]דְּתִתְמְלֵא [n]מִלְּתָא דְּאִשַׁעְיָא נְבִיָא דְּאָמַר מָרִי מַנוּ
הֵימֵן לְשָׁמְעָן [o]וְדְרָעָה דְמָרְיָא לְמַן [p]אִתְגְּלִי׃ 39 [q]מֶטֶל הָנָא לָא [r]מְשְׁכְּחִין הֲווּ דְנְהֵימְנוּן מֶטֶל דְּאָמַר אֱמַר אִשַׁעְיָא׃
40 [s]דְּעַוַּרוּ עֵינֵיהוֹן [t]וְאַחְשִׁכוּ לִבְּהוֹן דְּלָא [u]נֶחְזוּן בְּעֵינֵיהוֹן [v]וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלִבְּהוֹן [x]וְנֶתְפְּנוּן וְאַסֵּא אִנּוּן׃ 41 הֲלֵין אֲמַר
אִשַׁעְיָא כַּד חֲזָא [y]שׁוּבְחֵהּ וּמַלֵּל עֲלוֹהִי׃ 42 אַף מִן רֵישָׁא דֵּין סַגִּיאָא הֵימְנוּ בֵּהּ אֶלָּא מֶטֶל פְּרִישָׁא לָא [z]מְדִּין הֲווֹ
דְּלָא נֶהֱווֹן לְבַר מִן כְּנוּשְׁתָּא׃ 43 [a]רְחֲמוּ גֵּיר שׁוּבְחָא דִּבְנֵינָשָׁא יַתִּיר מִן שׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא׃
44 יֵשׁוּעַ דֵּין קָעָא וַאמַר מַן [b]דְּמְהֵימֵן בִּי לָא הָוָא בִּי מְהֵימֵן אֶלָּא בְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃ 45 וּמַן דְּחֵי חָזָא לְמַן [c]דְּשַׁדְּרַנִי׃

[h] חַיִּמֵן [i] גְּהַר כמו זהר
[k] טְשָׁא [l] אָתָא כמו אותות
[m] מְלָא [n] מַלֵּל כמו אורוע
[o] גְּלָא [p] שְׁכַח בלשון יכל
[q] עַוַּר [r] חֲשַׁךְ [s] חֲזָא
[t] סְכַל [u] כְּנָא בלשון שוב
[x] שְׁבַח [y] וְרָא [z] רְחֵם
[a] חַיִּמֵן [b] שַׁדַּר

* Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit,& abscondit se ab eis.

* Cùm autem tanta signa fecisset coram eis,non credebant in eum.

Isai.53. a.1. Rom.10. c.16. * Vt sermo Isaiæ Prophetæ impleretur,quem dixit, Domine, quis credidit auditui nostro? & brachiũ Domini cui reuelatum est?

* Propterea non poterãt credere, quia iterum dixit Isaias.

Isai.6.c. 9.10. Mar.13. b.14. Mar.14. b.12. Luc.8. b.19. Act.28. f.27. Rom.11. b.8. * Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum: vt non videant oculis,& G non intelligant corde, & cõuertantur,& sanem eos.

* Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius,& locutus est de eo.

* Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos nõ confitebantur, vt de synagoga non eiicerentur.

* Dilexerunt enim gloriam hominum magis,quàm gloriam Dei.

* Iesus autem clamauit, & dixit, Qui credit in me,nõ credit in me,sed in eum qui misit me.

* Et qui videt me,videt eum qui misit me. * Ego lux in mundũ veni: vt omnis qui credit in me,in tenebris nõ maneat.

* Et si quis audierit verba mea,& non custodierit:ego non iudico eum, non enim veni vt iudicem mũdum, sed vt saluificem mundum.

Mar.16. d.16. * Qui spernit me, & non accipit verba mea; habet qui iudicet eum: sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.

* Quia ego ex me ipso non sum locutus,sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.

* Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor: sicut dixit,mihi Pater,sic loquor.

CAP. XIII.

Mar.16. a.2. Mar.14. a.1. Luc.22. a.1. ANte diem autẽ festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius vt trãseat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexisset suos qui erãt in mundo, in finem dilexit eos.

36 * ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

37 * Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν;

38 * ἵνα ὁ λόγος ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε, κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;

39 * διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἡσαΐας·

40 * τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

41 * Ταῦτα εἶπεν ἡσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ.

42 * ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς φαρισαίους, οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

43 * ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

44 * ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.

45 * καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.

46 * ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ.

47 * καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

48 * ὁ ἀθετῶν ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

49 * ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.

50 * καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ.

ιγ'.

1 * Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

---

46 אֲנָא נְהִירָא [d]אֲתֵית לְעָלְמָא דְּכָל מַן דְּמְהֵימִן בִּי לָא נְקוּף בְּחָשׁוּכָא ׃ 47 וּמַן דְּשָׁמַע [c]מֵלַי וְלָא נָטַר לְהֵין אֲנָא לָא

[f]דַּאן אֲנָא לֵה לָא גַיר אֲתֵית דַּאדוּן לְעָלְמָא אֶלָּא [g]דַּאתֵא לְעָלְמָא ׃ 48 מַן [h]דְּמָלֵם לִי וְלָא מְקַבֵּל [i]מֵלַי אִית מַן [k]דְּדַאן

לֵה מָלְתָא דְּמַלְּלַת הִי דַּינָא לֵה בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא ׃ 49 דַּאנָא מִן נַפְשִׁי לָא מַלֵּית אֶלָּא אֲבָא [l]דְּשַׁדַּרְנִי הוּ יַהֵב לִי

[m]פּוּקְדָנָא מָנָא אֵמַר וּמָנָא אֲמַלֵּל ׃ 50 וְיָדַע אֲנָא דְּפוּקְדָנֵה חַיֵּא אִנּוּן דַּלְעָלַם אִילֵּין הֲכֵיל דַּמְמַלֵּל אֲנָא אֵיכְנָא

דַּאמַר לִי אֲבִי הֲכַנָא מְמַלֵּל אֲנָא׃

[a]אִתָא [b]מַלֵּל [c]דוּן

[d]חַיָּא [e]טְלַם פרושו מאס

[f]מַלֵּל [g]דוּן

[h]שְׁרַר בלשון שוח [i]פִּקָּד

[k]קְרָא [l]שַׁוֵּג [m]רָזָא

[a]נְעַר תפרשו חג

[b]מְטָא [c]שְׁנָא בלשון חד

[d]אֶחֱב כמו אהב

[e]קֳדָם דִּין [d]עִדָּן דְּפִצְחָא יַרְדָּא הֲוָא יֵשׁוּעַ [e]דְּמָטָת שָׁעָתָא [f]דְּנֶשְׁנָא מִן הָנָא עָלְמָא לְוָת אֲבוּהִי [g]וְאָחֵב לְדִילֵהּ

דְּבְהָנָא עָלְמָא וְעַד סָפָא לְחַרְתָּא אַחֵב אִנּוּן ׃

2 * Quúmque facta eſſet cœna, iniecerat ſe Satanas in cor Jihoudo filij Schemeoun Scariouto; vt proderet eum.

3 * Jpſe autem Jeſchua quum ſciret Patrem omnia dediſſe ſibi in manus, et ſe à Deo exiſſe, & ad Deum abire:

4 * Surgit à cœna, & deponit veſtimenta ſua; acceptáq; ſindone, præcinxit lumbos ſuos.

5 * Et iniecit aquam in peluim, & cœpit abluere pedes diſcipulorum ſuorum, & abſtergere ſindone qua erat lumbos præcinctus.

6 * Quum autem veniſſet ad Schemeoun Kipho, dixit ei Schemeoun, Tu Domine mi, pedes meos lauabis mihi?

7 * Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Quod ego facio, tu neſcis nunc; poſtea verò cognoſces.

8 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Jn æternum non lauabis mihi pedes meos. Dixit ei Jeſchua, Niſi lauero te, nullam habes partem mecum.

9 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Ergo Domine mi, non ſolùm pedes meos laues mihi, ſed & manus meas, ſed & caput meum.

10 * Dixit ei Jeſchua, Js qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes ſuos tantùm lauet: totus enim mundus eſt, & vos mundi eſtis, ſed non omnes.

11 * Nouerat enim Jeſchua eum qui ipſum prodebat: propterea dixit, Vos omnes mundi non eſtis.

12 * Quum autem abluiſſet pedes eorum, aſſumit veſtimenta ſua, & diſcubuit, dixítque eis, Scitis quid fecerim vobis?

13 * Vos vocatis me Magiſter noſter, & Domine noſter, & bene dicitis, ſum etenim.

14 * Si ego igitur Dominus veſter & Magiſter veſter ablui vobis pedes veſtros, quanto magis vos debetis alij aliorum pedes lauare?

15 * Hoc enim exemplum dedi vobis, vt quemadmodum feci vobis, vos etiam faciatis.

16 * Amin amin dico vobis, Non eſt ſeruus maior domino ſuo, neque Apoſtolus maior eo qui ipſum miſit.

17 * Si hæc noueritis, Beati eſtis ſi ea feceritis.

---

[a] וְכַד הֲוָת [b] חֶשְׁמִיתָא [c] רְמֵא הֲוָא לֵהּ לְסָטָנָא בְּלִבֵּהּ דִּיהוּדָא בַּר שִׁמְעוֹן סְכַרְיוֹתָא [d] דְּנַשְׁלְמִיוּהִי ׃

[e] הוּדֵין יֵשׁוּעַ מָטֵל דְּיָדַע הֲוָא דְכֹל מִדְּם יְהַב אֲבָא [f] בְּאִידָוֹהִי וְדְאֵתֵן אֱלָהָא נְפַק וְלָוַת אֱלָהָא אָזֵל ׃

[g] קָם מִן חֲשָׁמִיתָא [h] וְסָם [i] נַחְמוֹהִי וְשַׁקַל [j] סְרוּנָא [k] מְחָא בְּחַצּוֹהִי ׃ [l] וְאִרְמִי מַיָּא [m] בַּמְשָׁגְתָא וְשָׁרִי לַמְשָׁגוּ רַגְלֵא דְתַלְמִידוֹהִי [n] וַמְשַׁוִּא הֲוָא בְּסִרוּנָא דִּמְחָא בְּחַצּוֹהִי ׃

[o] כַּד דֵּין אָתָא לְוָת שִׁמְעוֹן כֵּאפָא אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן אֲנָתְ מָרִי רַגְלַי מְשֵׁיג אֲנָתְ לִי ׃

[p] עָנָא יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לֵהּ מִדְּם [q] וְעָבֵד אֲנָא אֲנָתְ לָא יָדַע הָשָׁא בְּהַרְכִּין דֵּין [r] תִּדַּע ׃

[s] אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָא לְעָלַם לָא [t] מְשֵׁיג אֲנָתְ לִי רַגְלַי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן לָא מְשֵׁיג אֲנָא לָךְ לַית לָךְ עַמִּי [u] מְנָתָא ׃

[v] אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרִין מָרִי לָא בַּלְחוֹד רַגְלַי תְּשֵׁיג לִי אֶלָּא אַף [w] אִידַי אַף רֵישִׁי ׃

[h] חֲשַׁם [i] רְמָא [k] שְׁלֵם
[l] יַד [m] מִדְּם [n] לבושיו
[o] כמו בלשון יון קפירשו
תגר [p] רְמָא [q] שַׁוִּיג
[r] שְׁנָא בלשון קנח

[s] יִרַע [t] שַׁוִּיג כמו רחץ
[u] פירושו חֵלֶק
[v] יַד

2 * Et cœna facta, cùm diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simônis † Iscariotes,

Scariotis

3 * Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit:

4 * Surgit à cœna; & ponit vestimenta sua: & cùm accepisset linteum, præcinxit se.

5 * Deinde † misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus.

mittit

6 * Venit ergo ad Simônem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pedes?

7 * Respondit Iesus, & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.

8 * Dicit ei Petrus, Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus, Si non lauero te, non † habebis partem mecum.

habes

9 * Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus & caput.

10 * Dicit ei Iesus, Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus B totus. Et vos mundi estis, sed nō omnes.

11 * Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum. propterea dixit, Non estis mundi omnes.

12 * Postquam ergo lauit pedes eorum, & accepit vestimenta sua, † cùm recubuisset, iterum dixit eis, Scitis quid fecerim vobis?

& 13 * Vos vocatis me Magister, & Domine: & bene dicitis; sum etenim.

14 * Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes.

15 * Exemplū enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

Inf. 15. c. 20. Mat. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40.

16 * Amen amen dico vobis, Non est seruus maior domino suo, neque Apostolus maior est eo qui misit illum.

17 * Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.

2 * καὶ δείπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ·

3 * εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει·

4 * ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια· καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν.

5 * εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος.

6 * ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

7 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

8 * λέγει αὐτῷ πέτρος, οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα· ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.

9 * λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν.

10 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.

11 * ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

12 * ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;

13 * ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ.

14 * εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

15 * ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

16 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

17 * εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

---

10 אָמַר לֵהּ יְשׁוּעַ הוּ [z] דַּסְחָא לָא סְנִיק אֶלָּא רַגְלוֹהִי בַּלְחוֹד נְשִׁיג כֻּלֵּהּ גֵּיר דְּכָא הוּ אַף אַנְתּוּן [a] דְּכַיָּא אַנְתּוּן אֶלָּא לָא כֻלְּכוֹן׃ 11 יָדַע הֲוָא גֵּיר יְשׁוּעַ לְהַוְדַּמְשְׁלֵם לֵהּ מָטוּל הָנָא אֲמַר דְּלָא תְּוָא כְּלְכוֹן דְּכַיָּא אַנְתּוּן׃

12 כַּד דַּיִן אֲשִׁיג רַגְלֵיהוֹן שְׁקַל נַחְתּוֹהִי [b] וְאִסְתַּמַּךְ וַאֲמַר לְהוֹן יְדָעִין אַנְתּוּן מָנָא עֲבֵדֵת לְכוֹן׃

13 אַנְתּוּן [c] קָרִין אַנְתּוּן לִי רַבַּן וּמָרַן וְשַׁפִּיר אָמְרִין אַנְתּוּן [d] אִיתַי גֵּיר׃

14 אִן אֲנָא הָכֵיל מָרְכוֹן וְרַבְּכוֹן אֲשִׁיגֵת לְכוֹן רַגְלֵיכוֹן כְּמָא אַנְתּוּן [e] חַיָּבִין אַנְתּוּן דְּחָשִׁיגוּן רַגְלֵא חַד דְּחַד׃

15 הָנָא גֵּיר [f] טוּפְסָא [g] יְהֵבֵת לְכוֹן דְּאֵיכְנָא דְּאֲנָא עֲבֵדֵת לְכוֹן אַף אַנְתּוּן תֶּעְבְּדוּן׃ 16 אָמִין אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן

דְּלַיִת עַבְדָּא דְּרַב מִן מָרֵהּ וְלָא שְׁלִיחָא דְּרַב מִן דְּשַׁדְּרֵהּ׃ 17 אִן הָלֵין [g] תַּדְעוּן [i] טוּבָנָא אַנְתּוּן אִן תַּעְבְּדוּן אִנּוּן׃

[a] סָחָא פרושו רחץ
[b] וְנָטַל כמו וזכה
[c] קְרִי אַתֶּם
[d] אֵית כמו ש
[e] חוב כמו בלשון יון
[f] יְהַב
[g] יָדַע פרושו אשרי

18 * Non de vobis omnibus dico, scio enim quos elegerim: sed vt Scriptura adimpleatur. Is qui edit mecum panem, sustulit aduersum me calcaneum suum.

19 * Jam nunc dico vobis priusquam fiat, vt quum factum fuerit, credatis me eum esse.

20 * Amin amin dico vobis, Quisquis recipit quem ego mitto, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui misit me.

21 * Hæc dixit Jeschua & infremuit spiritu, & testatus est, dixítque; Amin amin dico vobis, Unus ex vobis prodet me.

22 * Intuebantur autem discipuli alius alium, quippe qui non nossent de quonam dixisset.

23 * Erat autem ex discipulis ipsius vnus recumbens in sinu eius, is quem amabat Jeschua.

24 * Huic innuit Schemeoun Kipho vt sciscitaretur ab eo quisnam esset de quo diceret.

25 * Incubuit itaque discipulus ille pectori ipsius Jeschua, & dixit ei, Domine mi, quisnam iste est?

26 * Respondit Jeschua & ait, Ille est cui intinctum panem dedero. Proinde intinxit Jeschua panem, dedítque Jihoudo filio Schemeoun Schariouto.

27 * Ac post panem tunc ingressus est in eum Satanas. Et dixit ei Ieschua; Quod facis, fac citò.

28 * Hoc autem nemo sciebat ex discumbentibus illis de quare dixerat ei.

29 * Quidam enim ex eis putabant propterea quòd marsupium ad latus esset ipsius Jihoudo, precipiendo præcepisse ei Jeschua, vt emeret quod requirebatur ad festum, aut vt daret quidpiam pauperibus.

30 * Ipse verò Jihoudo accepit panem eo momento, & exijt foras. Nox autem erat quum exijt.

Matutinis Dominicæ v. post Resurrectionem.

31 * Porrò dixit Jeschua, Nunc glorificatus est Filius hominis, & Deus glorificatus est in eo.

32 * Quòd si Deus glorificatus est in eo, Deus quoque glorificat eum in sese, & statim glorificabit eum.

---

18 לָא הֲוָא עַל כֻּלְכוֹן אֲמַר אֲנָא יָדַע אֲנָא גְּיר לַאילֵין [k] דַּגְבִית אֶלָּא דַּכְתָבָא נָשְׁלַם [l] וְהוּ דַּאכֵל עִמִי לַחְמָא [l] אֲרִים [k] גְּבָא [l] רוּם עֲלַי עָקְבֵּה׃ 19 מִן הָשָׁא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן מִן קֳדָם דְּנֶהֱוֵא דְּמָא דַּהֲוָא [m] תְּהַימְנוּן דְּאָנָא אֲנָא׃ 20 אָמִין אָמִין [m] מִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן דְּמְקַבֵּל לְמַן דְּמִשְׁדַּר אֲנָא לִי מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃ 21 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ [n] וְאִתְעַזַּז בְּרוּחֵהּ [o] וְאַסְהֵד וְאֲמַר אָמִין אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּחַד מִנְּכוֹן [p] נַשְׁלְמַנִי׃ 22 [q] חֲרוּ דֵּין תַּלְמִידָא חַד בְּחַד מָטֵל דְּלָא יָדְעִין הֲוֵו דְּעַל מַנוּ אֲמַר׃ 23 אִית הֲוָא דֵּין מִן [r] תַּלְמִידָוהִי חַד דַּסְמִיךְ הֲוָא [s] בְּעוּבְהֵּ הוּ דְּרָחֵם הֲוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ׃ 24 לְהָנָא רְמַז שִׁמְעוֹן כֵּאפָא [t] דְּנִשְׁאֲלִיוְהִי דְּמַנוּ הוּ דַּאמַר עֲלַוהִי׃ 25 וְנָפַל הוּ תַּלְמִידָא עַל [v] חֲדְוֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וַאמַר לֵהּ מָרִי מַנוּ הָנָא׃ 26 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר הוּ הוּ דְּצָבַע אֲנָא לַחְמָא

[k] גְּבָא רום [l] מִימֵן [m] אָמֵן [n] עַזַּז [o] סְתָר כמו׳ מעז [p] שְׁלֵם [q] חוֹר [r] לְמַר [s] עובא כמו חק [t] שְׁאַל [v] חַדְיָא כמו חדש

18 * Nō de omnibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim. Sed vt adimpleatur ſcriptura; Qui māducat mecum panem, leuauit contra me calcaneum ſuum.

Pſal. 40. b. 10.

18 * ὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα ὃς ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὸ πέρναν αὐτοῦ.

19 * Amodo dico vobis, prius quàm fiat: vt cùm factum fuerit credatis, quia ego ſum.

19 * ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γένεσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι.

20 * Amen, amen dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autē me accipit, accipit eum qui me miſit.

Mat. 10. d. 40. Luc. 10. c. 16.

20 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

21 * Cùm hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen dico vobis: quia vnus ex vobis tradet me.

Mat. 26. b. 18. Mar. 14. b. 8. Luc. 22. b. 21. Inf. 21. d. 20.

21 * Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

22 * Aſpiciebant ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.

22 * ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει.

23 * Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.

23 * ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς.

24 * Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei, Quis eſt de quo dicit?

24 * νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει.

25 * Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?

25 * ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, κύριε τίς ἐστίν;

26 * Reſpondit Ieſus: Ille eſt cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simōnis, Iſcariotæ.

26 * ἀποκρίνεται ὁ ἰησοῦς, ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν ἰούδᾳ σίμωνος ἰσκαριώτῃ.

27 * Et poſt buccellam, tunc introiuit in eum Satanas. Et dicit ei Ieſus, Quod facis, fac citius.

27 * καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον.

28 * Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium ad quid dixerit ei.

28 * τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.

29 * Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus, Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis vt aliquid daret.

29 * τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.

30 * Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit continuò. erat autem nox.

30 * λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ.

31 * Cvm ergo exiſſet, dixit Ieſus, Nunc clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.

31 * Ὅτε ἐξῆλθε. λέγει ὁ ἰησοῦς, νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ.

32 * Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum.

32 * εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.

יָהֵב אֲנָא לֵה וְצִבְעָ יִשׁוּעַ לַחְמָא וְיָהֵב לִיהוּדָא בַּר שָׁמְעוֹן סְכָרְיוֹטָא ׃ 27 וּבָתַר לַחְמָא הַיְדִין [x] אֶתְעַל בֵּה סָטָנָא
וַאֲמַר לֵה יֵשׁוּעַ מַדֵּם דְּעָבֵד עָבֵד [y] בְּעָגַל ׃ 28 הָרָא דֵּין לָא אֱנָשׁ יְדַע מִן הָנוֹן דְּמֵיכָא דְּעַל מָנָא אֲמַר לֵהּ
29 אֲנָשִׁין גֵּיר מְנַהְוִין סְבָרוּ מָטֶל [z] דְּגֻלוֹסְקָמָא צָאדְוֹהִי הֲוָא דִּיהוּדָא דְּמֶפְקַד פְּקַד לֵהּ [a] דְּנִזְבֵּן מַדֵּם [b] וְמָתְבְּעָא
לְעַרְעָא אוֹ [c] דְּנָתֵל מִדֵּם לְמִסְכְּנֵא ׃ 30 הוּדֵּין יְהוּדָא נְסֵב לַחְמָא בַּר שָׁעֲתָה וְנָפַק לֵהּ לְבַר לֵילְיָא הֲוָא וּדֵין כַּד נְפַק ׃
דְּצַפְרָא וָתַר בְּשַׁבָּא דח וְדָתַר [d] מְיָמְתָא לד
31 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ הָשָׁא [e] אֶשְׁתַּבַח בְּרֵהּ דַּאֱנָשָׁא וֶאֱלָהָא אֶשְׁתַּבַח בֵּהּ ׃ 32 וְאִן אֱלָהָא אֶשְׁתַּבַח בֵּהּ
וְאַף אֱלָהָא מְשַׁבַּח לֵהּ בֵּהּ וּמֵחָרָא מְשַׁבַּח לֵהּ ׃

[x] עָלַל
[y] פרושו פתאם
[z] מן לשון יון ופרושו כיס
[a] זְבַן [b] בְּעָא
[c] נְתַל
[d] קוּם
[e] שַׁבַּח

33 * Filioli mei paulisper adhuc vobiscum sum: & quæretis me. sed quemadmodum dixi Iihoudæis; Quò ego vado, vos non potestis venire: etiam vobis nunc dico.

34 * Præceptum nouum do vobis vt diligatis alius alium: prout ego dilexi vos, vos quoque diligatis alius alium.

35 * In hoc nouerit vnusquisque discipulos meos vos esse, si dilectio fuerit in vobis vnius ad alium.

36 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine noster quò vadis? Respondit Jeschua & dixit ei, Quò vado non potes nunc venire post me, tandem verò venies.

37 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine mi, quare non possum post te ire nunc? animam meam pro te ponam.

38 * Dixit ei Jeschua, Animam tuam pro me pones? Amin amin dico tibi, non cantabit gallus vsque quò me abnegaueris tribus vicibus.

In commemoratione Thoumæ Apostoli & Philippi.

CAP. XIIII.

1 NOn turbetur cor vestrum: credite in Deum, & in me credite.

2 * Multæ sunt mansiones in domo Patris mei: alioqui dixissem vobis; Proficiscor paraturus vobis locum.

3 * Et si proficiscor paraturus vobis locum; rursus veniam & assumam vos ad me, vt vbi ego sum, & vos quoque sitis.

4 * Et quò vado scitis, & viam scitis.

5 * Dixit ei Thouma, Domine noster, nescimus quò abeas: & quomodo possumus viam scire?

6 * Dixit ei Jeschua, Ego sum Via, & Veritas, & Vita: nemo venit ad Patrem meum

7 nisi per me. * Si me nossetis, etiã Patrem meũ nossetis: & iam nunc cognoscitis eum, & eum vidistis.

8 * Dixit ei Philippus, Domine noster ostende nobis Patrem & sufficit nobis.

9 * Dixit ei Jeschua, Hoc toto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? Philippe, qui me videt, videt Patrem: quomodo ergo tu dicis, Ostendè nobis Patrem?

---

33 בְּנַי קַלִיל אַחֲרִין עִמְכוֹן אֲנָא ׀ וְתִבְעוּנַנִי וַאיכַנָא דַּאמְרֵת לִיהוּדָיֵא דְּלַאיכָא דַּאנָא אָזַל אֲנָא אַנְתוּן לָא מְשְׁכְּחִין
אַנְתוּן [d] לְמֵאתָא אָף לְכוֹן אֲמַר אֲנָא הָשָׁא ׃ 34 [c] פּוּקְדָנָא [f] חַדְתָא יָהֵב אֲנָא לְכוֹן [g] דַּתֶּחֱוִיתוּן [h] מַחֲבִין חַד לְחַד אַיכַנָא
דַּאנָא אֲחֵבְתוּן אָף אַנְתוּן תֶּחֱבִין חַד לְחַד ׃ 35 בְּהָדָא [i] נֶדַע כָּלְנָשׁ דְּתַלְמִידַי אַנְתוּן אִן [k] חוּבָא נֶהֱוָא בְּכוֹן חַד לְוָת חָד׃
36 אֱמַר לֵהּ שָׁמְעוֹן כְּאפָא מָרַן לַאיכָא אָזֵל אַנְתְּ עָנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר לֵהּ לַאיכָא דַּאזֵל אֲנָא לָא מְשְׁכַּח אַנְתְּ הָשָׁא [l] דְּתֵאתֵא
בָּתַרַי לְחָרָא דֵּין תֵּאתָא ׃ 37 אֱמַר לֵהּ שָׁמְעוֹן כְּאפָא מָרַי לְמָנָא לָא [m] מְשְׁכַּח אֲנָא דֵּאתֵא בָּתְרָךְ הָשָׁא נַפְשִׁי חֲלָפָיךְ
[n] סָאִם אֲנָא ׃ 38 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ נַפְשָׁךְ חֲלָפַי סָאִם אַנְתְּ אַמִין אַמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּלָא [o] נָקְרָא תַּרְנְגְלָא
עַדְמָא [p] דְּתָכְפּוֹר פַּי חֵלְתְּ זַבְנִין ׃

[a] תֵּבַע [b] אֵתָא [c] פְּקַד חַדַת כמו חדש [e] חֵוָא [f] אַחֵב [g] יְדַע [k] כמו אהבת [l] אֵתָא [m] שְׁכַח בלשון יכל [n] טוּם [o] קָרָא בלשון שור [p] כְּפַר

33 * Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Iudæis: Quò ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modò.

Sup. 7. c. 34. Leu. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Inf. 15. b. 28.

34 * Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.

35 * In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

36 * Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Respondit Iesus, Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequêris autem postea.

37 * Dicit ei Petrus, Quare non possum te sequi modò? animam meam pro te ponam.

Mat. 26. d. 35. Mar. 14. c. 29. Luc. 22. d. 31.

38 * Respondit ei Iesus, Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

33 * τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι· ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἀρτι.

34 * ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

35 * ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

36 * λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

37 * λέγει αὐτῷ πέτρος, κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἀρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

38 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

CAP. XIIII.

ιδ'.

† Et air discipulis suis. neque formidet.

1 NOn turbetur cor vestrum†. Creditis in Deum, & in me credite.

1 * Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

2 In domo Patris mei mãsiones multæ sunt. si quo minùs, dixissem vobis, Quia vado parare vobis locum.

2 * ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν.

3 Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.

3 * καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς ἦτε.

4 Et quò ego vado scitis, & viã scitis.

4 * καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.

5 Dicit ei Thomas, Domine nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire?

5 * λέγει αὐτῷ θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;

6 Dicit ei Iesus, Ego sum Via, & Veritas, & Vita. nemo venit ad Patrem, nisi per me.

6 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.

7 Si cognouissetis me, & Patrem meũ vtique cognouissetis: & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum.

7 * εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν.

8 Dicit ei Philippus, Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

8 * λέγει αὐτῷ φίλιππος, κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.

9 Dicit ei Iesus, Tãto tempore vobiscum sum: & non cognouistis me? Philippe, qui vidit me, vidit Patrem: & quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem?

9 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

---

* דְּבַר כמוזכר
בירושלמי עכר
ב פירושו מדורים
* דְּבַר בלשון נקי
* אית
* יְדַע ב פירושו אמת
* חֲזָא
* חֲזָא
* יְדַע כמורגי

* בְּרוּכְרָנָא דְּתָאוֹמָא שְׁלִיחָא נִרְפִּילִיפּוֹס לח קְפַלָּאוֹן יד
ב לָא נֶתְרַגַּז לִבְכוֹן הֵיסַנוּ בַּאלָהָא וּבִי הֵיסַנוּ׃
ג סַגִּיאִין אֱנוּן אֲוָנֵא בֵּית אֲבִי וְאִן לָא אֲמַר הֲוֵית לְכוֹן דְּאִזֵל אֲנָא דְּאֵטַיֵּב לְכוֹן אַתְרָא׃ ג וְאִן אָזֵל אֲנָא אֵטַיֵּב לְכוֹן
אַתְרָא חוּב אִתָא ד וְאִדְבָרְכוֹן לְוָתִי דְּאִיכָא דְּאֲנָא ה אִיתַי וְאַף אַנְתוּן תֶּהֱווֹן׃ ד וְלָאיכָא דְּאִזֵל אֲנָא יָדְעִין אַנְתוּן וְאוֹרְחָא
יָדְעִין אַנְתוּן׃ ה אֲמַר לֵהּ תָּאוֹמָא מָרָן לָא יָדְעִינַן לָאיכָא אָזֵל אַנְתְּ וְאֵיכָנָא מָשְׁכְּחִינַן אוֹרְחָא ו לְמֵרַע׃ ו אֲמַר לֵהּ
יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא אוֹרְחָא ז וְשָׁרָרָא וְחַיֵּא לָא אֱנָשׁ אָתֵא לְוָת אֲבִי אֱלָּא אִן בִּי׃ ז אִלּוּלֵי יְדָעִין הֲוֵיתוּן אַף לַאבִי יָדְעִין
הֲוֵיתוּן וּמִן הָשָׁא יָדְעִין אַנְתוּן לֵהּ ח וְחֲזֵיתוּנֵיהּ׃ ח אֲמַר לֵהּ פִּילִיפּוֹס מָרָן חַזֵּי לַן וְכַדּוּלַן׃ ט אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הָנָא
בְּלֵהּ זַבְנָא עִמְכוֹן אֲנָא וְלָא יְדַעְתָּנִי פִּילִיפֵּא מַן דְּחָזֵי חָזֵי לַאבָא וְאֵיכָנָא אַנְתְּ אֲמַר אַנְתְּ חַזֵּי אַבָּא׃

10 * Non credis me in Patre meo, & Patrem meum in me esse? porrò verba illa quæ ego loquor, à meipso non loquor: Pater autem meus, qui in me manet, ipse facit opera ista.

11 * Credite me esse in Patre meo, & Patrem meum in me.

12 * Sin minus, saltem propter opera credite. Amin amin dico vobis, Qui credit in me, opera illa quæ ego facio, & ipse faciet, ac maiora his faciet, nam ego ad patrẽ meum proficiscor.

13 * Et quicquid petieritis in nomine meo, faciam vobis, vt glorificetur Pater in Filio suo.

14 * Quod si petieritis à me in nomine meo, ego faciam.

Vespere Dominicæ Pentecostes.

15 * Si diligitis me, mandata mea seruate.

16 * Et ego postulabo à Patre meo, & alium Consolatorem dabit vobis, vt sit vobiscum in æternum.

17 * Spiritum veritatis, quem mundus non potest recipere, propterea quòd non videt eum nec eum nouit: vos autem cognoscitis eum, quoniam apud vos manet, & in vobis est.

18 * Non relinquam vos orphanos: venturus sum enim ad vos paulò post.

19 * Et mundus non videbit me, vos autem videbitis me: quia viuo ego, & vos viuetis.

20 * In illo die scietis me esse in Patre meo, & vos in me, & me in vobis.

21 * Apud quem sunt præcepta mea, & qui custodit ea; is ille est qui diligit me: is autem qui diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, ac ostendam ei meipsum.

22 * Dixit ei Jhoudo non ille Scariouto, Domine mi, quare nobis ostensurus es teipsum, non autem mundo?

23 * Respõdit Jeschua & dixit ei, Qui diligit me, sermonem meum seruat: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, mansionemque apud eum faciemus.

24 * Is autem qui non diligit me, sermonem meum non seruat: & sermo ille quem auditis, meus non est, sed Patris qui misit me.

25 * Hæc locutus sum vobiscum, quum apud vos essem.

---

10 לָא ᵐ מְהֵימִן אַנְתְּ דְּאֲנָא כָּאבָי וְאבִי בִּי ᵃ וּמִלָּא אִילֵין דְּאֲנָא מְמַלֵּל אֲנָא מִן נַפְשִׁי לָא מְמַלֵּל אֲנָא אֶבִי דֵּין דְּבִי ᵒ עָמַר
הוּ עָבֵד עֲבָדָא הַלֵּין׃ 11 הֵימְנוּ דְּאֲנָא כָּאבָי וְאבִי בִּי׃ 12 וְאִן לָא אֶפֵּין מִטֻּל עֲבָדָא הֵימְנוּ אַמִּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּמַן דְּמְהֵימֵן בִּי עָבְדָא אִילֵּן דְּאֲנָא עָבֵד אֲנָא אַף הוּ נָעְבֵד ᵖ וַדַּיְחִירִין מִן הָלֵּין נָעְבֵד דְּאֲנָא לְוָת אֲבִי אָזַל אֲנָא ׃
13 וּמַדֵּם ᵍ וְתִשַּׁאלוּן בְּשֻׁמִי אֶעְבֵּד לְכוֹן ʳ דְּנִשְׁתַּבַּח אֲבָא בַּבְרָה ׃ 14 וְאִן תִּשַּׁאלוּנַנִי בְּשֻׁמִי אֵנָא עָבֵד אֲנָא ׃
דְּרַמְשָׁא דְּחַר בְּשַׁבָּא ᵈ דְּפַנְטִיקוֹסְטִי לו
15 אִן רַחֲמִין אַנְתּוּן לִי ᵇ פּוּקְדָנַי ᶜ טַרוּ ׃ 16 וְאֲנָא ᵈ אֶבָּעֵא מִן אֲבִי וַאחֲרָנָא ᵉ פַּרַקְלִיטָא ᶠ נֶתֵּל לְכוֹן דְּנֶהֵוֵא עִמְּכוֹן
לְעָלַם ׃ 17 רוּחָא דִּשְׁרָרָא הוּ דְּעָלְמָא לָא מְשָׁבַּח ᵍ לְמִקַּבְלֵהּ מִטֻּל דְּלָא ʰ חָזְיֵהּ וְלָא יַדְעֵהּ אַנְתּוּן דֵּין יְדָעִין אַנְתּוּן

ᵐ חַיָּמָן ᵃ מַלֵּל
ᵒ פּירוּשׁוֹ יֹשֵׁב
ᵖ יְתַר
ᵍ שְׁאַל ʳ שְׁבַח
מִן לְשׁוֹן יָן
ᵇ פְּקַד ᶜ טְעַר ᵈ בְּעָא
ᵉ מִן לְשׁוֹן יָן פֵּירוּשׁוֹ מְנַחֵם
ᶠ נְתַל ᵍ קַבֵּל ʰ חֲזָא

* Non credis quia ego in patre, & pater in me est? verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. 10

* Non creditis quia ego in patre & pater in me est? 11

* Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado. 12 B

Patrem Ioan. 16. c. 23. Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22. Mar. 11. c. 24.

* Et quodcumque petieritis † in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur Pater in filio. 13

* Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. 14

* Si diligitis me: mãdata mea seruate. 15

* Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum. 16

* Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia nõ videt eum, nec scit eum. vos autem † cognoscitis eum: quia apud vos manet †, & in vobis erit. 17

cognoscetis manebit

* Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos. 18

* Adhuc modicũ: & mundus me iam non videt. Vos autem videtis me: quia ego viuo, & vos viuetis. 19

* In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. 20

* Qui habet mandata mea, & seruat ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. 21

Scariotis

* Dicit ei Iudas, non ille † Iscariótes, Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & nõ mundo? 22

* Respondit Iesus, & dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus, & mansionem apud eũ faciemus. 23

* Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed eius qui misit me, Patris. 24

* Hæc locutus sum vobis apud vos manens. 25

10 * οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

11 * πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.

12 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι.

13 * καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.

14 * ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

15 * Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

16 * καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα,

17 * τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν· ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

18 * οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

19 * ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.

20 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

21 * ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.

22 * λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης, Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

23 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

24 * ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

25 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων.

---

1 יְתֹם
2 חָנָא תִּיתֵי בְּרַע
3 פָּקַר אֲחֵב רְחֵם
4 חָנָא
5 מַלֵּל אִתָּא
6 עֲבַד
7 שְׁדַר אִית כְּמוֹשׁ

לַהּ דְּלָוְתְכוֹן עַמַּר וּבְכוֹן הוּ׃ 18 לָא שָׁבֵק אֲנָא לְכוֹן יַתְמֵא אֲתָא אֲנָא גַּיר לְוָתְכוֹן קָלִיל אַחֲרִין׃ 19 וְעָלְמָא לָא חֲזֵא
לִי אַנְתּוּן דֵּין חֲזוֹנַנִי דֵּאנָא חַי אֲנָא אַף אַנְתּוּן תִּחְיוֹן׃ 20 בְּהַהוּ יוֹמָא תֵּדְעוּן דֵּאנָא בְאַבִּי וְאַנְתּוּן בִּי וַאֲנָא
בְּכוֹן אֲנָא׃ 21 מַן דְּאִית לְוָתֵהּ פּוּקְדָנַי וְנָטַר לְהוֹן הַו הוּ מְחֵב לִי הַו דִּין דְּרָחֵם מִן אֲבִי וַאֲנָא
אֶרְחֲמִיוּהִי וְאַחֲוִיוּהִי נַפְשִׁי׃ 22 אֲמַר לֵהּ יְהוּדָא לָא הָוָא סְכָרְיוֹטָא מָרִי מָנוֹ לִין עֲתִיד אַנְתְּ לְמְחֲוִי נַפְשָׁךְ וְלָא הָוָא
לָעָלְמָא׃ 23 עָנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ מַן דְּרָחֵם לִי מִלְּתִי נָטַר וַאבִי יְרָחֲמִיוּהִי וְלַוָתֵהּ אֲתֵינַן וַאוֹנָא לְוָתֵהּ
עִבְדִינַן׃ 24 הַו דְּלָא רָחֵם לִי מִלְּתִי לָא נָטַר וּמִלְּתָא דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן לָא הָוַת דִּילִי אֶלָּא
דְּשַׁדַּרְנִי׃ 25 הָלֵין מִלִּית עִמְּכוֹן כַּד לְוָתְכוֹן׃ אִיתַי

26 * Ipse verò Consolator Spiritus ille Sanctitatis, quem missurus est Pater meus in nomine meo, ille docebit vos omnia, & suggeret vobis quæcunque dico vobis.

27 * Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non prout dat mundus, ego do vobis. Ne turbetur cor vestrum, nec expaueſcat.

28 * Audistis me dixisse vobis, Abeo, & redeo ad vos. Si diligeretis me, gauderetis me abire ad Patrem meum, quia Pater meus maior me est.

29 * Nunc autem eece dixi vobis priusquam fiat, vt quum factum fuerit, credatis.

30 * Amplius non loquor vobiscum multa: venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam.

31 * Sed vt sciat mundus me diligere Patrem meum, & prout præcepit mihi Pater meus, similiter facio. Surgite, abeamus hinc.

CAP. XV.

1 EGo sum Vitis illa Veritatis, & Pater meus est agricola.

2 * Omnem palmitem qui in me fructus non edit, tollit: eum autem qui edit fructus, purgat, vt fructus plurimos adferat.

3 * Vos iam mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobiscum.

4 * Manete in me, & ego in vobis, quemadmodum palmes non potest edere fructus à semetipso nisi permanserit in vite: ita nec vos nisi permanseritis in me.

5 * Ego sum Vitis, & vos palmites: qui permanet in me, & ego in eo, iste adfert fructus quamplurimos, quoniam sine me nihil potestis facere.

6 * Nisi verò quis in me permanserit, proijcitur foras instar palmitis arescentis, & colle-
7 ctores conijciunt eum in ignem vt comburatur. * Sed si permanseritis in me, & sermones mei permanserint in vobis, quicquid volueritis postulare, fiet vobis.

Matutinis Dominicæ Pentecostes.

8 * In hoc glorificatus est Pater, vt fructus multos adferatis, & eritis discipuli mei.

9 * Prout dilexit me Pater meus, ego quoque dilexi vos: permanete in charitate mea.

---

26 הוּדַיִן ʸ פַּרַקְלִיטָא רוּחָא דְקוּדְשָׁא הַוּ דְּמִשְׁדַּר אֲבִי בִּשְׁמִי הוּ ᶻ יַלֶּפְכוּן כְּלְמֶדֶם ᵃ וְנַעְהַדְכוּן כָּל מָא דַאמַר אֲנָא לְכוּן ׃
27 שְׁלָמָא שָׁבֵק אֲנָא לְכוּן שְׁלָמָא דִּי לִי יְהַב אֲנָא לְכוּן לָא הֲוָא אַיכְנָא דְיָהַב עָלְמָא אֲנָא יָהַב אֲנָא לְכוּן לָא ʰ נְתַדַּוַד
לִבְכוּן וְלָא נְדְחַל ׃ 28 שְׁמַעְתּוּן דַּאנָא אָמְרֵת עִמְכוּן דְּאֵזֵל אֲנָא וַאתֵא אֲנָא לְוָתְכוּן אִלּוּ רָחֲמִין ᶜ הֲוַיתוּן לִי חֲדִין
הֲוַיתוּן דְּאֵזֵל אֲנָא לְוָת אֲבִי דַּאבִי רַב הוּ מִנִּי ׃ 29 וְהָשָׁא הָא אֲמֵרֵת לְכוּן עַדְלָא נְהֲוֵא דְּמָא דַהֲוָא ᵈ תְּהֵימְנוּן ׃
30 מֵכְיל לָא אֲמַלֵּל עִמְכוּן ᶜ סַגִּיאָתָא אֵתָא גִּיר ᶠ אַרְכוּנֵהּ דְּעָלְמָא וּבִי לַיתְ לֵהּ מִדֻּם ׃ 31 אֶלָּא ᵍ וְנֵדַע עָלְמָא דְּרָחֵם
אֲנָא לַאבִי וְאֵיכְנָא דְּפַקְּדַנִי אֲבִי ʰ הָכְוָת עֲבֵד אֲנָא ⁱ קוּמוּ ᵏ נְאזַל מָכָּא ׃ קפלאון יח

1 אֲנָא אֲנָא ʲ גפתא ᵐ דְּשַׁרְרָא וַאבִי הוּ פַּלָּחָא׃ 2 כָּל ⁿ שְׁבֶשְׁתָּא דִבִי פְּאֵרָא לָא יַהֲבָא שָׁקֵל לֵהּ וַאיְנָא דְיַהֲבָא פְּאֵרָא

ʸ מן לשון יון עבראית מנחם
ᶻ אַלֵּף ᵃ עַהֵד פירושו הוכיר
ᵇ דַּוַד פירושו עכר
ᶜ חַיָּא ᵈ תֵּימֵן ᵉ קְנָא
ᶠ מן לשון יון עבראית שר
ᵍ נֵדַע ʰ פירושו כן
ⁱ קוּם ᵏ אַזַל ˡ כמו גם
ᵐ פירושו אבמת
ⁿ פירושו שרע

26 * Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.

27 * Pacem relinquo vobis, pacē meam do vobis. non quomodo mundus dat, ego do vobis. Nō turbetur cor vestrum, neque formidet.

28 * Audistis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est.

29 * Et nunc dixi vobis prius quàm fiat: vt cùm factum fuerit, credatis.

30 * Iam non multa loquar vobiscum. venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

31 * Sed vt cognoscat mundus quia diligo Patrem: & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc.

Act. 2. c. 10.

CAP. XV.

1 EGo sum Vitis vera: & Pater meus agricola est.

2 * Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, †tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

tollit

3 * Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.

Sup. 13. c. 10.

4 * Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis.

5 Ego sum Vitis: vos palmites. qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.

6 * Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittēt, & ardet.

7 * Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

8 * In hoc clarificatus est Pater meus: vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.

9 * Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

26 * ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν.

27 * εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.

28 * ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι.

29 * καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε.

30 * οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.

31 * ἀλλ' ἵνα γνῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ· ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

ιέ.

1 * Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι.

2 * πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.

3 * ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν.

4 * μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.

5 * ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν αὐτῷ· οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

6 * ἐάν τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτά, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι καὶ καίεται.

7 * ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.

8 * Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα, καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί.

9 * καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

---

* מְנַחֵם רוּחַ קוּדְשָׁא הַיְתָא ׃ 3 אַנְתּוּן מִן כְּרוֹ דִּכְיִן אַנְתּוּן מְטַל מִלְּתָא וּמַלֶּלֶת עִמְּכוֹן ׃
4 קַוּוֹ בִי וְאֶנָא בְּכוֹן הֵיכְנָא דְּשָׁבְשְׁחָא לָא מְשַׁבְּחָא דְּתֶחֱל פְּרָא מִן נַפְשֶׁהּ אֶן לָא מִקְוְיָא בְּנַפְתָּא הֲכַנָּא אַף לָא אַנְתּוּן אֶן לָא תְּקַוּוֹן בִּי ׃ 5 אֶנָא אֶנָא נַפְתָּא וְאַנְתּוּן שְׁבָשְׁתָּא מִן דְּמִקְוֵא בִי וְאֶנָא הַהּ הָנָא מַיְתָא פְּרָא סַגְיָא מְטַל
דְּדָלָא אֲנָא לָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד מִדֵּם ׃ 6 אֶן לָא דֵּין אֱנָשׁ מִקְוֵא בִי וְאִתְרְמֵא לְבַר אֵיךְ שְׁבָשְׁתָּא וְיִבְּשָׁא
וְלָקְטִין רַמִּין לָהּ בְּנוּרָא וְיִתְאַקַד ׃ 7 אִן דֵּין תְּקַוּוֹן בִּי וּמִלַּי נִקְוְיָן בְּכוֹן כָּל מָא וְיִתְעֲבוֹן לְמֶשְׁאַל נֶהֱוֵא לְכוֹן ׃
דְּצַפְרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּפָנְטִיקוֹסְטֵי לז
8 בְּהָדָא מְשַׁבַּח אֲבָא דְּפְּרָא סַגְיָא תֵּיתוּן וְתֶהֱווֹן

10 * Si præcepta mea cuſtodieritis, manebitis in meipſius dilectione, quèadmodum ego cuſtodiui præcepta Patris mei, & permaneo in dilectione eius.

11 * Hæc locutus ſum vobiſcum, vt gaudium meum ſit in vobis, & impleatur gaudium veſtrum. 12 * Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis alius alium, prout ego dilexi vos.

13 * Charitas maior iſta nulla eſt, quá quis animam ſuam ponat pro amicis ſuis.

14 * Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quicquid præcipio vobis.

15 * Non amplius vocaturus ſum vos ſeruos, quandoquidem ſeruus neſcit quid faciat herus ipſius. amicos autem meos vocaui vos; quoniam quicquid audiui à patre meo, notum feci vobis.

16 * Non vos elegiſtis me, ſed ego ipſe elegi vos, atque poſui vos: vt & vos abeuntes afferatis fructus, & fructus veſtri permaneant: vt quicquid rogaueritis Patrem meũ 17 in nomine meo, det vobis. * Hæc præcipio vobis vt diligatis alius alium.

18 * Quòd ſi mundus oderit vos, ſcitote quòd prius quàm vos, me odio habuerit.

19 * At ſi ex mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum eſt amaret: ſed non eſtis ex mundo; ego enim elegi vos ex mundo, propterea odit vos 20 mũdus. * Memẽtote ſermonis quẽ ego dixi vobis, Non eſt ſeruus maior hero ſuo. Si me inſectati ſunt, & vos inſectabuntur: quòd ſi ſermonem meum ſeruarunt, veſtrum quoque 21 ſeruabunt. * Sed hæc omnia agent in vos propter nomen meum, quippe qui non nouerint eum qui miſit me.

22 * Niſi ego veniſſem & allocutus eſſem eos, non haberent peccatum: nunc autem nullus eſt ipſis prætextus pro peccatis ſuis.

23 * Is qui me odit, & Patrem meum odit.

24 * Quòd ſi opera non feciſſem ante oculos eorum, quæ nemo alius fecit, non haberent peccatum; nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum. 25 * Vt impleatur ſermo ille qui ſcriptus eſt in Lege ipſorum, Oderunt me immeritò. * Quum autem venerit Conſolator ille quem ego miſſurus ſum vobis à Patre meo, Spiritus ille veritatis qui à Patre meo prodit, ille teſtabitur de me.

---

10 אִן פּוּקְדָנַי [h] תִּטְּרוּן חֻקּוֹן בְּחוּבָא דִּילִי אֵיכַּנָא דַּאֲנָא נָטְרֵת [i] פּוּקְדָנְוָתִי דַּאבִי וְמִתְקַוֵּא אֲנָא [k] בְּחוּבֵּהּ ׃

11 הָלֵּין מִלֶּלֵת עַמְּכוֹן [l] דְּחַדְוָתִי תֶּהֱוֵא בְּכוֹן [m] וְתֶשְׁתַּמְּלֵא חַדְוָתְכוֹן׃ 12 הָנַו פּוּקְדָנִי דְּהַחֲבוֹן חַד לְחַד אֵיכַּנָא דַּאנָא

אַחֲבְתְּכוֹן ׃ 13 חוּבָא דְּרַב מִן הָנָא לֵית דַּאנָשׁ נַפְשֵׁהּ [n] נְסִיב חֶלַף רָחֲמוֹתִי ׃ 14 אַנְתוּן רָחֲמַי אִנְתוּן אִן תַּעְבְּדוּן כָּל

דְּמַפֶּקֶד אֲנָא לְכוֹן ׃ 15 לָא [o] מְכֵיל קָרֵא אֲנָא לְכוֹן עַבְדָּא מְטָל דְּעַבְדָּא לָא יָדַע מָנָא עָבֵד מָרֵהּ רָחֲמַי דִּין [p] קְרִיתְכוֹן

מְטָל דְּכָל דְּשְׁמַעְתָּ מִן אֲבִי [q] אוֹדַעְתְּכוֹן ׃ 16 לָא הָוָא אַנְתוּן [r] גְּבִיתוּנַי אֶלָּא אֲנָא הוּ גְּבִיתְכוֹן [s] וְסַמְתְּכוֹן דְּאִף אִנְתוּן

[t] תְּאזְלוּן [v] תַּיתוּן פְּאֵרָא וּפְאֵרִיכוֹן [x] נְקַוּוֹן דְּכָל דְּתֶשְׁאלוּן לַאבִי בְּשְׁמִי [y] נְהֵל לְכוֹן ׃ 17 הָלֵּין מְפַקֶּד אֲנָא לְכוֹן

דְּתַחֲבוֹן חַד לְחַד ׃ 18 וְאִן עָלְמָא סָנֵא לְכוֹן [z] דַּעוּ דְּקַדְמֵיכוֹן לִי סָנָא ׃

---

[h] נְטַר [i] פִּקָּר [k] חֲכֵב [l] חֶדְוָא [m] מְלָא [n] סוּם

o פּירוּשׁוֹ עוֹד אוֹ בְּעִתּוֹ

[p] קְרָא [q] יְדַע

[r] גְּבָא [s] סוּם [t] אֶזַל [v] אִתָּא [x] בָּעָא [y] נְתַל [z] יְדַע

10 * Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione. 11 * Hæc locutus sum vobis: vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

Sup. 13. d. 34. Ephes. 5. b. 9. 1. The. 4. b. 9. 12 * Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. 13 * Maiorē hac dilectionem nemo habet, †vt animam suam ponat quis pro amicis suis. 14 * Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

quàm

dicam 15 * Iam nō †dico vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos C autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. 16 * Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & posui vos, vt eatis, & fructū afferatis; & fructus vester maneat: vt quodcunque petieritis Patrē in nomine meo, det vobis.

Mat. 28. d. 19. 17 * Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. 18 * Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. 19 * Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret. quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

1. Ioh. 3. a. 1. & 4. b. 7.

Sup. 13. b. 16. Mat. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40. Mat. 24. a. 9. 20 * Mementote sermonis mei quē ego dixi vobis. Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt: & vos persequentur. si sermonem meum seruauerunt: & vestrum seruabunt. 21 * Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum qui misit me. 22 * Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatū non haberent: nunc autem excusationē non habent de peccato suo. 23 * Qui me odit: & Patrem meum odit. 24 * Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit: peccatum non haberent. nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum. 25 * Sed vt adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis. 26 * Cùm autem venerit paracletus, quē ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimoniū perhibebit de me.

Pſal. 24. d. 19. Luc. 24. g. 49.

10 * ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

11 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

12 * αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

13 * μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

14 * ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

15 * οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.

16 * οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν.

17 * Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

18 * εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.

19 * εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

20 * μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.

21 * ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.

22 * εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.

23 * ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

24 * εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

25 * ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.

26 * ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

---

15 וְאלוּ מִן עָלְמָא הֲוֵיתוּן עָלְמָא לִדִי לֵהּ רָחֵם הֲוָא אֶלָּא הֲוֵיתוּן מִן עָלְמָא אֲנָא גְּבִיתְכוֹן מִן עָלְמָא מִטָּל הָנָא סָנֵא לְכוֹן עָלְמָא׃ 20 עֲהַדוּ מִלְּתָא דַּאנָא אֲמַרֵת לְכוֹן דְּלַית עַבְדָא דְּרַב מִן מָרֵהּ אֵן לִי רַדְפוּ אַף לְכוֹן נְרַדְפוּן וְאֵן מִלְּתִי נְטָרוּ אַף דִּילְכוֹן נְטָרוּן׃ 21 אֶלָּא הָלֵין כֻּלְּהֵין נְעַבְדוּן בְּכוֹן מִטָּל שְׁמִי דְּלָא יְדָעִין לְמַן דְּשַׁדְּרָנִי׃ 22 אִלּוּ אֲנָא לָא אֲתֵית מַלֶּלֶת עִמְּהוֹן לַית חוֹבָא לְהוֹן חֲטִיהָא הָשָׁא דִּין לַית עִלְּתָא עַל אֲפֵי חַטָּהֵיהוֹן׃ 23 מַן דְּלִי סָנֵא אַף לְאבִי סָנֵא׃ 24 וְאִלּוּ עֲבַדְנָא לָא עֲבֵדָת לְעִינֵיהוֹן אִילֵין דְּאנָשׁ אַחֲרִין לָא עֲבַד לַית חוֹבָא לְהוֹן חֲטִיהָא הָשָׁא דִּין וְחָזוֹ וְסַנוּ אַף לִי וְאַף לְאבִי׃ 25 דְּתִתְמַלֵּא מִלְּתָא דִּכְתִיבָא בְּנָמוֹסְהוֹן דְּסַנָאוּנִי מַגָּן׃ 26 מָא דִּין דְּאֵתֵא מִן עִם אֲבָא דְּקְלִיטָא הוּ דְּאנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן מִן לְוָת אֲבִי רוּחָא דַּשְׁרָרָא הוּ דְּמִן לְוָת אֲבִי נָפֵק הוּ סָהֵד עֲלַי׃

---

a חֵיוָא b גְּבָא c עֲהַד כמו חזה d מַלֵּל e רְדַף f נְטַר g אִתָּא h חֲטָא i עֲלַל k חֲזָא l סְנָא m מְלָא n מַלֵּל o סְנָא p פירושו חנם q מנחם r אמרת s סָהַד

17 * Sed & vos teſtamini, quippe qui à principio mecum ſitis.

CAP. XVI.

1 HÆc locutus ſum vobiſcum, ne offendamini.

2 * Eijcient enim vos ex ſynagogis ſuis, veniétque hora quum quiſquis interficiet vos, putabit oblationem ſe offerre Deo.

3 * Hæc autem facient, quoniam non norunt neque Patrem meum, neque me.

Ad Oblationem Pentecoſtes.

4 * Hæc locutus ſum vobiſcum, vt quum venerit tempus eorum reuocetis in memoriam ea quæ dixi vobis. hæc autem à principio non dixi vobis, quia vobiſcum eram.

5 * Nunc autem vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis?

6 * Hæc enim dixi vobis, & venit ægritudo, impleuítque corda veſtra.

7 * Sed ego veritatem dico vobis, ſatius vobis fuerit vt ego abeam: niſi enim abiero, Conſolator ille non veniet ad vos: ſin autem abiero, mittam eum ad vos.

8 * Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.

9 * De peccato quidem, quia non credunt in
10 me. * De iuſtitia autem, quia ad Patrem
11 vado, nec amplius videbitis me. * De iudicio verò, quia princeps mũdi huius iudicatus eſt.

12 * Adhuc multa mihi ſunt vobis dicenda,
13 ſed non poteſtis capere nunc. * Quum autem venerit Spiritus ille veritatis, deducet vos in omnem veritatem; non enim loquetur ex mente ſuiipſius, ſed quicquid audierit ipſe loquetur, & quæ futura ſunt, nota faciet vobis.

14 * Ipſe glorificabit me, quippe qui de meo
15 accipiet: & renũtiabit vobis. * Quicquid habet Pater meus, meum eſt: propterea dixi vobis, Ex meo accipiet & renuntiabit vobis.

Veſpere Dominicæ III. poſt Reſurrectionem.

16 * Pauliſper & non videbitis me, &
17 iterum pauliſper, & videbitis me, quippe qui abeam ad Patrem. * Dicebant itaque diſcipuli eius alius ad alium, Quid eſt hoc quòd dicit nobis, Pauliſper, & non videbitis me, & iterum pauliſper, & videbitis me: & Quia vado ad Patrem meum?

---

17 אַף אַנְתּוּן סָהֲדִין אַנְתּוּן דְּמִן שׁוּרְיָא עִמִּי אַנְתּוּן׃ 1 קפלאון יו הַלֵּין מַלֵּית עִמְכוֹן דְּלָא תֶּתְכְּשְׁלוּן׃

2 נַפְקוֹנְכוֹן גִּיר מִן כְּנוּשְׁתְּהוֹן וְתֵאתֵא שָׁעָתָא דְּכֹל דְּקָטֵל יָתְכוֹן נַסְבַר דְּקוּרְבָּנָא מְקָרֵב לַאלָהָא׃ 3 וְהַלֵּין

4 נַעְבְּדוּן מָטֶל דְּלָא יְדָעוּ וְלָא לְאַבִּי וְלָא לִי׃ דְּקוּרְבָּא דְּפַנְטִיקוֹסְטֵי לח הַלֵּין מַלֵּית עִמְכוֹן דְּמָא דֵּאתָא עַרְנְהֵין

5 מִנְּעָרוֹן אֲנִין דְּאָנָא אֲמֵרֶת לְכוֹן הַלֵּין דִּין מִן קֳדָם לָא אֲמֵרֶת לְכוֹן דְּעִמְּכוֹן הֲוִית׃ 6 הָשָׁא דִּין אֵזֵל אֲנָא לִי לְוָת מַן

7 דְּשַׁדְּרַנִי וְלָא אֱנָשׁ מִנְּכוֹן מְשַׁאֵל לִי לְאֵיכָא אֵזֵל אַנְתְּ׃ אֲמֶרֶת לְכוֹן גִּיר הַלֵּין וְאִתָּת כְּרִיוּתָא וּמְלֵת לִבְוּהְכוֹן׃

8 וְלָא אֱנָשׁ מְנְכוֹן מְשַׁאֵל לִי לְאֵיכָא אֵזֵל אַנְתְּ׃ אֲמֶרֶת לְכוֹן גִּיר אֲנָא לָא אֵזֵל אֲנָא מְפַרְקְלִיטָא לָא אֲתֵא לְוָתְכוֹן

9 אֶלָּא אֲנָא שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֲנָא אִזֵל אֵן גִּיר אֲנָא לָא אֵזֵל אֲנָא׃ 10 דְּמָא דֵּאתָא הוּ נַכְסִיוּתִי לְעָלְמָא עַל חֲטִיתָא וְעַל זְדִיקוּתָא וְעַל דִּינָא׃

11 אֵן דִּין אִזֵל אֲשַׁרָרִיוּתִי לְוָתְכוֹן׃ 12 עַל חֲטִיתָא הוּ דְּלָא מְהֵימְנִין בִּי׃ 13 וְעַל זְדִיקוּתָא וְעַל דִּינָא׃

[1] אֵזֵל מכתם מן לשון יון שַׁדַּר כוס או בקס [2] חֲטָאָא דוץ [3] שְׁרָרָא ופירושו ראשיות [4] נְפַק אֲתָא קְטַל סְבַר קְרֵב יְדַע [5] מן לשון יון עֶרֶן כמו זמן [6] עֵחֵר פירושו הזכיר [7] חֵנָא שַׁנֵּר כמו שלח [8] אֲתָא בְּרִיה מְלָא [9] לֵב פירושו פועל

perhibetis

27 * Et vos testimonium †perhibebitis quia ab initio mecum estis.

CAP. XVI.

1 HÆc locutus sum vobis, vt non scandalizemini. A

2 * Absque synagogis facient vos: sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.

3 * Et hæc facient vobis: quia non nouerunt Patrem, neque me.

4 * Sed hæc locutus sum vobis: vt cùm venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi: quia vobiscum eram.

5 * Et nunc vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me: quò vadis? 6 * Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.

7 * Sed ego veritatem dico vobis. expedit vobis vt ego vadam. si enim ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.

8 * Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. B

credi-derunt

9 * De peccato quidem: quia non †credunt in me.

10 * De iustitia verò; quia ad Patrem vado: & iam non videbitis me.

11 * De iudicio aũt: quia princeps mundi huius iam iudicatus est.

12 * Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modò.

13 * Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à semetipso: sed quęcunque audiet loquetur, & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis.

14 * Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

15 * Omnia quæcunq; habet Pater, mea sunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

16 * MODICVM, & iam non videbitis me: & iterum modicũ, & videbitis me, quia vado ad Patrem. 17 * Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicẽ, Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: &, quia vado ad Patrem?

27 * καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

ιϛ'.

1 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε·

2 * ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς, ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.

3 * καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ.

4 * ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.

5 * νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις;

6 * ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

7 * ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς·

8 * καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

9 * περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ.

10 * περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με.

11 * περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.

12 * ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.

13 * ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

14 * ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 * πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

16 * Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

17 * εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ὑμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; καὶ, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

---

9 עַל חַטִּיתָא דְּלָא מְהֵימְנִין בִּי׃ 10 עַל זְדִיקוּתָא דֵּין דְּלוָת אֲבִי אָזֵל אֲנָא וְלָא תְחֵין אַנְתּוּן לִי׃
11 עַל דִּינָא דֵין דַּאֲרְכוֹנָא דְעָלְמָא הָנָא דִּין הוּ׃ 12 תּוּב סַגִּי אִית לִי לְמֵאמַר לְכוֹן אֶלָּא לָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן
לְמֵאחַד הָשָׁא׃ 13 מָא דְּאָתָא דֵּין רוּחָא דַּשְׁרָרָא הוּ נְדַבַּרְכוֹן בְּכֻלְּהּ שְׁרָרָא לָא גֵיר נְמַלֵּל מֶן רֵעְיָן נַפְשֵׁהּ אֶלָּא
כְּל דְּיִשְׁמַע הוּ נְמַלֵּל וְעַתִידָא נְבַשַּׂר לְכוֹן׃ 14 הוּ נְשַׁבְּחִנִי מֶטֶל דְּמֶן דִּילִי נְסַב וְנְחַוִּיכוֹן׃ 15 כְּל מַדֵּם דְּאִית לַאבִי
דִּילִי הוּ מֶטֶל הָנָא אֲמַרֵת לְכוֹן דְּמֶן דִּילִי נְסַב וְנְחַוִּיכוֹן׃ דְּרָשָׁא דְּחַר בְּשַׁבָּא דג דְּבָתַר קְיָמְתָא לט

ר חַיְמָן זְדַק כמו צדק
ש חָנָא
ת מן לשון יין פירושו שר
א אֲמַר ב אָחַר ג אַחֵת
ד רַבַּר בלשון נחה
ה רְעָא כמו רצה ו יְרַע
ז שְׁבַח ח חָוָא ספר פירושו
ט קוּם י חֲזָא כ לְמַר

18 * Dicebant igitur, Quid illud eſt pauliſper quod dicit? neſcimus quid loquatur.

19 * Jeſchua verò ſciens eos velle ipſum interrogare, dixit eis, De hoc quæritis inter vos, quod dixerim vobis, Pauliſper & non videbitis me, & iterum pauliſper, & videbitis me.

20 * Amin amin dico vobis, flebitis vos & lamentabimini, mundus autem lætabitur, vòſque ægritudine afficiemini, ſed ægritudo veſtra in gaudium euadet.

21 * Mulier quum parit ægritudine afficitur, quia venit dies partus eius: quum autem pepererit filium, non meminit angoris ſui propter gaudium illud quòd natus ſit homo in mundo.

22 * Et vos quidem nunc ægritudine eſtis affecti. ſed iterum videbo vos, & lætabitur cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

23 * Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amin amin dico vobis, quicquid rogabitis Patrem meum in nomine meo, dabit
24 vobis. * Adhuc vſq; nihil petiiſtis in nomine meo: petite & accipietis, vt ſit gaudium veſtrum plenum.

25 * Hæc in parabolis locutus ſum vobiſcum: venit autem hora quando non loquar vobiſcum in parabolis, ſed apertè renuntiabo vo
26 bis de Patre. * In illo die petetis in nomine meo: & non dico vobis me poſtulaturum à
27 Patre pro vobis. * Ipſe enim Pater diligit vos, quippe qui dilexeritis me, & credideritis me à Patre exiiſſe.

28 * Prodij à Patre, & veni in mundum: & iterum relinquo mundum, & proficiſcor
29 ad Patrem. * Dicunt ei diſcipuli eius, En nunc apertè loqueris, nec parabolam vllam
30 dicis. * Nunc ſcimus te omnia ſcire, nec indiges vt quis te interroget: per hoc credimus te à Deo exiuiſſe.

Matutinis Dominicæ ignis poſt reſurrectionem & conſecrationem Presbyterorum.

31 * Dixit eis Jeſchua, * Credite: ecce enim
32 veniet hora, & iam venit, quũ diſpergemini vnuſquiſq; ad locum ſuũ, & relinquetis me ſolum. ſed nõ ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

---

18 * וַאֲמְרִין הָוֻו מָנָא הִי הָדֵא קַלִיל דַּאמַר לָא [d] יַדְעִינַן מָנָא מְמַלֵּל׃ 19 יֵשׁוּעַ דִּין יַדַּע [c] דְּבָעִין הָוֻו [f] לְמִשְׁאלוּתֵהּ וְאמַר
לְהוֹן עַל הָדָא בָּעֵין אַנְתוּן עַם חֲדָדָא דְּאמְרֵת לְכוֹן דְּקַלִיל וְלָא [g] תֲחֲזוּנָנִי וְתוּב קַלִיל וְתֲחֲזוּנָנִי ׃ 20 אָמִין אָמִין אֲמַר
אֲנָא לְכוֹן [h] דְּתֲבְכוֹן אַנְתוּן [i] וְתֵאלוֹן וְעָלְמָא [k] נָחֲדָא וַלְכוֹן [l] תֶּכְרֵא אֶלָא כְּרִיוּתְכוֹן לְחַדוּתָא תֶּהֲוֵא ׃ 21 אַנְתְּתָא מָא
דְּיַלְדָא כַּרְיָא לָהּ דַּמְטָא יוֹמָא [m] דְּמוֹלָדָהּ מָא דְּיַלְדַת דִּין בְּרָא לָא עָהֲדָא [n] אוּלְצָנָהּ מֶטֶל [o] חַדוּתָא [p] דְּאִתְיֵלֵד בַּרְנָשָׁא בְּעָלְמָא ׃
22 אַף אַנְתוּן הָשָׁא [q] כְּרָיָא לְכוֹן תּוּב דִּין [r] אֶחֱזֵיכוֹן וְנֶחְדֵּא [s] וְחַדְוַתְכוֹן לָא אֱנָשׁ נָסֵב מֶנְכוֹן ׃
23 וּבְהַו יוֹמָא לִי לָא [t] תֶּשְׁאלוּן מֵדֵם אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל מֵדֵם דְּתֶשַׁאלוּן [u] לְאבִי בְּשֵׁמִי [v] נְתֵל לְכוֹן ׃
24 עַדְמָא לְהָשָׁא לָא שְׁאִלְתוּן מֵדֵם בְּשֵׁמִי שְׁאַלוּ [x] וְתֶסְבוּן וְתֶהֱוֵא [y] חַדְוַתְכוֹן [z] מְשַׁמְלְיָא ׃ 25 הָלִין [a] בְּפִלָאתָא

a פירושו משל

[1] יֶרַע [2] בְּעָא [3] שְׁאל
[4] חֲזָא [5] בְּכָא
[6] אֶלָּא פִּיר קְנִין [7] חֶדְוָא
[8] כְּרָא [9] יְלַד [10] אֶרַע
[11] חֲדָא [12] יְלַד [13] כְּרָא
[14] חֲזָא [15] חֶדְוָא
[16] שְׁאַל [17] נְתַל [18] נְסַב
[19] חֶדְוָא [20] שַׁמְלָא

18 ‡ Dicebant ergo, Quid est hoc quod dicit, Modicū? nescimus quid loquitur.

19 ‡ Cognouit autem Iesus, quia volebāt eum interrogare: & dixit eis, De hoc quæritis inter vos, quia dixi; Modicum, & nō videbitis me; & iterum, modicum, & videbitis me.

20 ‡ Amen amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

21 ‡ Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.

22 ‡ Et vos igitur, nūc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

23 ‡ Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen amen dico vobis, Si quid petieritis Patrem in nomine meo, D dabit vobis.

Supr. 14. b. 13. Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22. Mar. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Iaco. 1. a. 5.

24 ‡ Vsque modò non petijstis quicquam in nomine meo: Petite & accipietis: vt gaudium vestrum sit plenum.

25 ‡ Hæc in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palàm de Patre

meo † annuntiabo vobis.

26 ‡ In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis.

27 ‡ Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia ego ex Deo exiui.

28 ‡ Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

29 ‡ Dicunt ei discipuli eius, Ecce, nunc palàm loqueris, & prouerbium nullū dicis.

30 ‡ Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi vt quis te interroget. in hoc credimus quia à Deo existi.

31 ‡ Respondit eis Iesus, Modò creditis?

Mat. 26. c. 31. Mar. 14. c. 27.

32 ‡ Ecce, venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis: & nō sum solus, quia Pater mecum est:

18 ‡ ἔλεγον οὖν, Τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.

19 ‡ ἔγνω οὖν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;

20 ‡ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται.

21 ‡ ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

22 ‡ καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν.

23 ‡ καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.

24 ‡ ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

25 ‡ Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν.

26 ‡ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν·

27 ‡ αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.

28 ‡ ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

29 ‡ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.

30 ‡ νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες.

31 ‡ Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἄρτι πιστεύετε;

32 ‡ ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, κἀμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι.

---

[a] אִתָּא [b] גְּלָא [c] בְּרִיךְ פירושו קיפר [d] בְּעָא [e] רְחֵם [f] חֵימָן [g] נְפַק [h] אִתָּא [i] גְּלָא [k] למשל [l] יְרַע [m] שְׁאַל [n] חֵימָן [o] אֵשׁ [p] קוּם [q] מן לשון עין [r] אִתָּא [s] בַּר כמו בר [t] שְׁבַק

25 מַתַלָּה עַמְכוֹן [b] אָתְיָא דֵּין שָׁעְתָא אִמְתַי דְּלָא אֶמְלֵל עַמְכוֹן בְּפַלָּאתָא אֶלָּא עֵין [c] בַּגְלָא [d] אֲבַרֵּךְ לְכוֹן עַל אֲבָא׃ 26 בְּהַהוּ יוֹמָא
דְּחֶשְׁאֲלוּן בִּשְׁמִי וְלָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֲנָא [e] אֶבְעֵא מִן אֲבָא עֲלֵיכוֹן׃ 27 הוּא גִּיר אֲבָא רָחֵם לְכוֹן דְּאִנְתּוּן [f] רְחֵמְתּוּנַנִי
וְהֵימְנְתּוּן דְּאֲנָא מִן לְוָת אֲבָא׃ [g] 28 נְפַקֵת מִן לְוָת אֲבָא [h] וְאֵתִית לְעָלְמָא וְהוּב שָׁבֵק אֲנָא לְעָלְמָא וַאֲזַל אֲנָא
לִי לְוָת אֲבָא׃ 29 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי הָא הָשָׁא [k] גַּלְיָאִית מְמַלֵּל אַנְתְּ וּפִלָאתָא וְלָא חֲדָא אָמַר אַנְתְּ׃
30 הָשָׁא [m] יְדָעִינַן דְּכֹל מִדֵּם יָדַע אַנְתְּ וְלָא סְנִיק אַנְתְּ דְּאִנָשׁ [o] נְשַׁאלָךְ בְּהָדָא [p] מְהֵימְנִין חֲנַן דְּמִן אֱלָהָא נְפַקְתְּ׃
רְצִפְרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא [s] דְּאִשְׁתָּא דְּכַתַר [t] קְיָמְתָּא [s] וְכִירְשׁוּנָיָא דְּקַשִׁישָׁא מ 31 אָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ הֵימְנוּ׃
32 דְּהָא [d] אָתְיָא שָׁעְתָא וְהָשָׁא אֲתַת [f] דְּתִתְבַּדְּרוּן אֲנָשׁ לַאתְרֵהּ וְתִשְׁבְּקוּנַנִי בַּלְחוֹדַי וְלָא הֲוֵית בִּלְחוֹדַי דְּאֲבָא עִמִּי הוּ׃

33 Hæc dixi vobis, vt in me habeatis pacem, in mundo vobis futura est oppressio: sed bono animo estote, ego vici mundum.

CAP. XVII.

1 HÆc locutus est Jeschua, & sustulit oculos suos in cœlum, dixítque, Pater mi, venit hora illa, glorifica Filium tuum, vt Filius tuus glorificet te.

2 Quemadmodum dedisti ei potestatem super omnem carnem, vt quotquot dedisti ei, det eis vitam æternam.

3 Hæc est autem vita æterna, vt cognoscãt te esse Deum Veritatis solum, & quem misisti Jeschua Meschicho.

4 Ego te glorificaui in terra: opus quod mihi dederas faciendum, absolui.

5 Nunc itaque glorifica me tu Pater mi apud temetipsum, ea gloria quam habui apud te priusquam fieret mundus.

6 Patefeci nomen tuum hominibus illis, quos dedisti mihi è mundo. tui erant & mihi eos dedisti, & seruarunt sermonem tuum.

7 Nunc noui quicquid dedisti mihi, à te esse.

8 Quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis, ipsíque receperunt, & verè norunt me à te exiisse, & crediderũt me à te missum fuisse.

9 Ego verò pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro iis quos dedisti mihi, quia tui sunt.

10 Et omnia mea tua sunt, & tua mea sunt, & glorificatus sum in eis.

11 Amplius non sum in mundo, illi autem in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo illo quod dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos.

12 Quum essem cum eis in mundo, ego seruabam eos in nomine tuo: illos quos dedisti mihi custodiui, & nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis vt impleretur Scriptura.

Dominica III. post festum Crucis.

13 Nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo, vt sit gaudium meum plenum in eis.

33 * Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

33 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

CAP. XVII.

ιζ.

1 HÆc locutus est Iesus: & subleuatis oculis in cælum, dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te.

1 * Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε, πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε.

Mat. 28. d. 18.

2 * Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.

2 * καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

3 * Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te, solum Deum verum, & quẽ misisti Iesum Christum.

3 * αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας ἰησοῦν χριστόν.

4 * Ego te clarificaui super terram: opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam.

4 * ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω·

5 * Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate quam habui prius quàm mundus fieret, apud te.

5 * καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρά σοι.

6 * Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant: & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt.

6 * ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.

7 * Nunc cognouerunt quia omnia quę dedisti mihi, abs te sunt:

7 * νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ εἰσιν.

8 * Quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt verè quia à te exiui, & crediderunt quia B tu me misisti.

8 * ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρά σου ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

9 * Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt.

9 * ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι.

10 * Et mea omnia, tua sunt: & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis.

10 * καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.

11 * Et iam non sum in mundo: & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: vt sint vnum, sicut & nos.

11 * καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.

12 * Cùm essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui: & nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur.

Inf. 18. b. 9.

Psa. 40. b 10. & 118 a. 8.

12 * ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.

13 * NVNC autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis.

13 * Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

---

a וְרַע b שָׁרַר c מֵימִן

d פירושו עוד

e נָטַר כמו נשר f חָוָא

g אֶבֶר h מְלָא

i פירושו חג

k חָוָא שמה

g דְּמָלָא דְיַהֲבַת לִי יְהֵא לְהוֹן וְהֵנוּן קַבְּלוּ a וְיַדְעוּ b שַׁרִירָאִית דְּמִן לְוָתָךְ נְפַקֵת c וְהֵימִנוּ דְאַנְתְּ שַׁדַרְתָּנִי ׃

9 וַאֲנָא עֲלֵיהוֹן בָּעֵא אֲנָא לָא חֲוָא עַל עָלְמָא בָּעֵא אֲנָא אֶלָּא עַל הֵנוּן דְיַהֲבַת לִי דִידָלָךְ אֵנוּן ׃ 10 וְכָל מֵדֵם דִידִילִי הוּ דִידָלָךְ הוּ וְדִידָלָךְ דִילִי הוּ וְמִשְׁתַּבַּח אֲנָא בְּהוֹן ׃ 11 d מִכֵּיל לָא חֲוִית בְּעָלְמָא וְהָלֵין בְּעָלְמָא אֵנוּן וַאֲנָא לְוָתָךְ אָתֵא אֲנָא

12 אֲבָא קַדִישָׁא e טַר אֵנוּן בִּשְׁמָךְ הַו דְיַהֲבַת לִי דְנָטְרוּן f חַד אֵיכְנָא דְחָנָן ׃ כַּד עַמְּהוֹן f חֲוִית בְּעָלְמָא אֲנָא נָטַר חֲוִית

g וְאֶבַד h מְלָא לְהוֹן בִּשְׁמָךְ לָאוֹלֵין דְיַהֲבַת לִי נָטְרַת וְאַנָשׁ מִנְהוֹן לָא אֲבַד אֶלָּא בְּרֵה g דְאַבְדָנָא h דְּנָתְמַלָּא כְּתָבָא ׃

דְחַד בְּשַׁבָּא דג וְכַתַּר i עָאלָא דַצְלִיבָא מא

k חֲוָא 13 וּכְעַן דְּמָלָא דְיִתְיְהֵב לִי אֲתָא אֲנָא וְהָלֵין מְמַלֵל אֲנָא בְּעָלְמָא דְּתֶחֱוֹוֹא b חַדְוָתִי מְשַׁמְּלָיָא בְּהוֹן ׃

14 * Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quippe qui non ſint ex mundo, ſicut & ego non ſum ex mundo.

15 * Non vt tollas eos ex mundo, rogo, ſed vt ſerues eos à malo.

16 * Non ſunt enim ex mundo, ſicut & ego non ſum ex mundo.

17 * Pater ſanctifica eos in veritate tua, quia ſermo tuus veritas eſt.

18 * Prout me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

19 * Et pro eis ego ſanctifico animam meam [meipſum] vt ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

20 * Neque pro eis rogo tantummodo, ſed & pro iis qui credituri ſunt in me per ſermonem eorum.

21 * Vt omnes ſint vnum, ſicut tu Pater meus in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint, vt credat mundus me à te miſſum eſſe.

22 * Et ego gloriam quam dediſti mihi dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus.

23 * Ego in eis, & tu in me, vt ſint perfecti in vnum, & vt cognoſcat mundus me à te miſſum eſſe, teque eos diligere, prout & me dilexiſti.

24 * Pater, eos quos dediſti mihi, velim vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum: vt conſpicetur illam gloriam meam quam dediſti mihi; quoniam dilexiſti me ante iacta mundi fundamenta.

25 * Pater mi iuſte, & mundus non nouit te, ego verò te noui, & ipſi norunt me à te miſſum eſſe.

26 * Et patefeci eis nomen tuum, ac patefaciam, vt dilectio illa qua dilexiſti me, ſit in eis, & ego ero in eis.

Nocte Paraſceues Crucifixionis.

CAP. XVIII.

1 HÆc dixit Jeſchua, & egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans vadum Kedroun, vbi erat hortus, in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius.

2 * Nouerat autem & Jihoudo ille proditor locum illum, quia ſæpiſſimè conuenerat illuc Jeſchua cum diſcipulis ſuis.

---

14 אֲנָא [c] יְהַבֶת לְהוֹן [d] מֶלְתָךְ וְעָלְמָא סְנָא אֱנוּן דְלָא הֲווּ מִן עָלְמָא אַיכַנָא דְאַנָא לָא [e] הֲוִית מִן עָלְמָא ׃
15 לָא הֲוָא [f] דְתֶשְׁקוֹל אֱנוּן מִן עָלְמָא בָּעֵא אֲנָא אֶלָּא [g] דְתִטַּר אֱנוּן מִן בִּישָׁא ׃ 16 לָא הֲווּ גַיר מִן עָלְמָא אַיכַנָא
דְאַנָא לָא הֲוִית מִן עָלְמָא ׃ 17 אָבָא קַדֵּשׁ אֱנוּן [h] בַּשְׁרָרָךְ [i] דְמֶלְתָךְ דִילָךְ שְׁרָרָא הִי ׃
18 אַיכַנָא דִלִי שַׁדַרְתְ לְעָלְמָא אַף אֲנָא שַׁדַרִת אֱנוּן לְעָלְמָא ׃ 19 וְעַל אַפַיהוֹן אֲנָא מְקַדֵּשׁ אֲנָא נַפְשִׁי דְנֶהֱווֹן אַף
הֵנוּן מְקַדְשִׁין בְּשְׁרָרָא ׃ 20 וְלָא הֲוָא עַל אַפַי הֲלֵין בָּעֵא אֲנָא אֶלָּא עַל אַפַי אִילֵין [k] דְמְהֵימְנִין בְּי [l] בְּמִלְתָהוֹן ׃
21 דְכֻלְהוֹן נֶהֱווֹן חַד אַיכַנָא דְאַנְתְ אֲבִי בִי וַאֲנָא בָךְ דְאַף הֵנוּן דְנֶהֱווֹן דְנֶהֵימִן עָלְמָא דְאַנְתְ [m] שַׁדַרְתָנִי ׃
22 וַאֲנָא [n] שׁוּבְחָא [o] דְיַהַבְתְ לִי יְהַבֶת לְהוֹן דְנֶהֱווֹן חַד אַיכַנָא דְחָנַן חַד חָנַן ׃

a יַחַב מַלַל b חֲוָא c שְׁקַל d נְטַר e שְׁרַר f מַלַל g חֵימַן h מַלַל i שַׁדַר k שַׁבַח l יַחַב

* Ego dedi eis sermonem tuũ,& mundus eos odio habuit , quia non sunt de mundo,sicut & ego non sum de mundo. 14

* Non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo. 15

* De mundo nõ sunt:sicut & ego non sum de mundo. 16

* Sanctifica eos in veritate . Sermo tuus veritas est. 17

* Sicut tu me misisti in mundum: ita & ego misi eos in mundum. 18

* Et pro eis ego sanctifico meipsum: vt sint & ipsi sanctificati in veritate. 19

* Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me. 20

* Vt omnes vnum sint , sicut tu Pater in me, & ego in te,vt & ipsi in nobis vnũ sint : vt credat mundus quia tu me misisti. 21

* Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis: vt sint vnum , sicut & nos vnum sumus. D 22

* Ego in eis, & tu in me : vt sint consummati in vnum: & cognoscat mũdus quia tu me misisti, & dilexisti eos , sicut & me dilexisti. 23

* Pater,quos dedisti mihi,volo,vt vbi sum ego , & illi sint mecum: vt videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. 24

* Pater iuste , mundus te non cognouit: ego autem te cognoui: & hi cognouerunt,quia tu me misisti. 25

* Et notum feci eis nomen tuum, & notũ faciam: vt dilectio qua dilexisti me in ipsis sit,& ego in ipsis. 26

14 * ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

15 * οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

16 * ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

17 * ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

18 * καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον.

19 * καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

20 * οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ.

21 * ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

22 * καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἓν ἐσμεν.

23 * ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοὶ, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

24 * πάτερ, ὃς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

25 * πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων· καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

26 * καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

CAP. XVIII.

Mat. 26. c. 36. Mar. 14. d. 32. Luc. 22. d. 39. 2. Re. 25 c. 23.

HÆc cùm dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, vbi erat hortus,in quem introiuit ipse & discipuli eius. A 1

* Sciebat autem & Iudas , qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis. 2

ιη'.

1 * Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 * ᾔδει δὲ καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

יורע ק אַחֵב או חַבֵּב
חזא ר רָמָא
כון בלשון ארק ירע
ירע ע חָבֵב ב עָרֵב
זקף ג רָגֵל ופירושו גזחא
בנן ס שָׂלַם
פירושו חסקום
לָמַד

23 אֲנָא בְּהוֹן וְאַנְתְּ בִּי דְּנֶהֱווֹן גְּמִירִין לְחַד וְיִדְּנֶדַע עָלְמָא דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי וְרַחֵמְתְּ אֲנוּן אַיכְנָא דְּאַף לִי אַחֵבְתְּ׃

24 אֲבָא הָנוּן דְּיַהֲבְתְּ לִי צַבָּא אֲנָא דְּאֶתֵּר דְּאֲנָא אַף הִנּוּן נֶהֱווֹן עִמִּי דְּנֶחֱווֹן חָזַיִן שׁוּבְחָא דִּילִי הַו דְּיַהֲבְתְּ לִי דְּאַחֵבְתָּנִי מִן קֻדָּם חַרְמֵיהָה דְּעָלְמָא׃ 25 אֲבִי כְּאֲנָא וְעָלְמָא לָא יְדָעָךְ אֶלָּא דֵּין יְדַעְתָּךְ וְהִנּוּן יְדָעוּ דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי׃

26 וְאוֹדְעֵת אֲנוּן שְׁמָךְ וּמוֹדַע אֲנָא דְּחוּבָא הַו דְּאַחֵבְתָּנִי נֶהֱוֵא בְּהוֹן וַאֲנָא אֶהֱוֵא בְּהוֹן׃

דְּלֵיתָא דְּעַרוּבְתָּא מב קפלאון יח

1 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ וְנָפַק עִם תַּלְמִידוֹהִי לְעֵבְרָא דְּקִדְרוֹן אֲתַר דְּאִית חָוָת גִּנְּתָא אֲיִיבָא דְּעַל הוּ וְתַלְמִידוֹהִי׃

2 יָדַע הָוָא דֵּין אַף יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא לְהוּבְהָא הַי מָטַל דְּסַגִּי זַבְנָא כְּנֵשׁ הָוָא תַּמָּן יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידוֹהִי׃

3 * Ille ergo Iihoudo assumpsit cateruam, & à principibus Sacerdotum, & Perischæis assumpsit ministros, venítque illuc cum laternis, & facibus, & armis.

4 * Ieschua verò quum sciret omnia quæ sibi obuentura erant, exijt, ac dixit eis, Quem quæritis?

5 * Dicunt ei, Ieschua Nazarenum. Dicit eis Ieschua, Ego sum. Stabat autem & Iihoudo proditor cum eis.

6 * Quúmque dixisset eis Ieschua, Ego sum, abierunt retrorsum, & eciderunt in terram.

7 * Et iterũ interrogauit eos Ieschua, Quem quæritis? Illi autem dixerunt, Ieschua Nazarenum.

8 * Ait illis Ieschua, Dixi vobis me eum esse. quòd si quæritis me, sinite hos abire.

9 * Vt impleretur sermo quem dixerat, Ex ijs quos dedisti mihi ne vnum quidem perdidi.

10 * Schemeoun autẽ Kipho habens gladium secum, distrinxit illum & percussit seruum principis Sacerdotum, & abstulit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen serui Molec.

11 * At dixit Ieschua Kipho, Mitte gladium in vaginam eius: Calicem quem dedit mihi Pater meus, an non bibam?

12 * Tunc caterua & Chiliarchæ, & ministri Iihoudæorum comprehenderunt Ieschua, & vinxerunt eum.

13 * Et eum adduxerunt ad Chanon primùm, quippe qui socer esset Kaiopho qui erat summus Sacerdos anni illius.

14 * Erat autem Kaiopho is qui consilium dederat Iihoudæis expedire vnum virum mori pro populo.

15 * Schemeoun autem Kipho, & vnus ex discipulis aliis veniebant post Ieschua. Illum autẽ discipulũ cognoscebat princeps Sacerdotum, & introijt vnà cum Ieschua in atrium.

16 * Schemeoun autem stabat foris ad ostium: exijt itaque alter ille discipulus quem cognoscebat princeps Sacerdotum, & dixit custodi portæ [ostiariæ] & introduxit Schemeoun.

17 * Dixit autem aduleſcentula ostiaria ipsi Schemeoun, Nunquid & tu ex discipulis es istius hominis? Dicit ei, Minimé.

ג הוּ הָכִיל יְהוּדָא דְּבַר [h]אֶסְפִּיר וּמִן לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא דְּבַר [i]דַּחֲשֵׁא וְאָתָא לְהַמָּן עִם [k]נַפְטְרָא [l]וְלַמְפִּירָא [m] וְזִינָא׃
ד יְשׁוּעַ דִּין דְּיָדַע הֲוָא כָּל מֶרֵם וַאֲתָא עֲלֵוהִי נְפַק וְאֲמַר לְהוֹן לְמַן [n]בָּעֵין אַנְתוּן׃ ה אָמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֲמַר
לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא [o]קָאֵם הֲוָא דִּין אַף יְהוּדָא [p]מַשְׁלְמָנָא עִמְּהוֹן׃ ו וְכַד אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא אֲזָלוּ [q]לְבֻסְתְּרָהוֹן
וְנָפְלוּ עַל אַרְעָא׃ ז וְתוּב שַׁאֵל אֲנוּן יְשׁוּעַ לְמַן [r]בָּעֵן אַנְתוּן הִנּוּן דִּין אֲמַרוּ לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃
ח אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ [s]אֲמַרִית לְכוֹן דְּאֲנָא אֲנָא וְאִן לִי בָּעֵין אַנְתוּן [t]שְׁבוּקוּ לְהֵלֵין אָזְלִין׃ ט דְּתֶשְׁלַם [u]מִלְּתָא דְּאֲמַר
דְּאִילֵין [b]דְּיַהֲבְתְּ לִי לָא [c]אֲוִבֵּדֶת מִנְּהוֹן אֲף לָא חַד׃ י שִׁמְעוֹן דִּין כְּאַפָּא אִית הֲוָא עֲלוֹהִי [d]סַפְסְרָא וְשַׁמְטֵהּ [e]וְמָחֵיהִי
לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְשַׁקְלֵהּ [f]אֲרֶנֵהּ דְּיַמִּינָא שְׁמֵהּ דִּין דְּעַבְדָּא מָלֵךְ׃

h מן לשון יון גדוד
i פירושו אנשי מלחמה
k פירושו בית הנר
l כמו לפיד m כלי זין
n בְּעָא o קוּם p שְׁלֵם
q בְּסָתֵר פירושו אחור
r בְּעָא s אֲמַר t שְׁבַק
u מֶלֶל b יְהֵב c אֲבַד
d פירושו חרב
e מְחָא
f כמו אחנו

Mat. 26. c.47 Mar. 14. c.43 Luc. 22. c.47

3 * Iudas ergo cùm accepiſſet cohortẽ, & à Pontificibus & Phariſęis miniſtros, venit illuc cum laternis & facibus, & armis.

4 * Ieſus itaque ſciens omnia quæ ventura erant ſuper ſe, proceſſit, & dixit eis, Quem quæritis?

5 * Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit eis Ieſus, Ego ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cũ ipſis.

6 * Vt ergo dixit eis, Ego ſum; abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. B

7 * Iterùm ergo interrogauit eos, Quẽ quæritis? Illi autem dixerunt, Ieſum Nazarenum.

8 * Reſpondit Ieſus, Dixi vobis, quia ego ſum. ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.

Sup. 17. b.12

9 * Vt impleretur ſermo quem dixit, Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.

10 * Simon ergo Petrus habẽs gladium, eduxit eum; & percuſſit Pontificis ſeruum, & abſcidit auriculam eius dexterã. Erat autem nomen ſeruo Malchus.

11 * Dixit ergo Ieſus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam: Calicem quem dedit mihi Pater, non †bibam illum?

vis vt bibam illum?

12 * Cohors ergo & tribunus & miniſtri Iudæorum comprehenderũt Ieſum, C & ligauerunt eum:

Luc. 3. a.2

13 * Et adduxerunt eum ad Annam primum: erat enim ſocer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius.

Sup. 11. f. 49

14 * Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Iudæis, Quia expedit vnum hominem mori pro populo.

15 * Sequebatur autẽ Ieſum Simon Petrus & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus Pontifici: & introiuit cum Ieſu in atrium Pontificis.

16 * Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo diſcipulus alius qui erat notus Pontifici, & dixit oſtiariæ: & introduxit Petrum.

Mat. 26. f.58 Mar. 14. f.54 Luc. 22. f.54

17 * Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria, Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille, Non ſum.

3 * ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων.

4 * ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

5 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι. εἰστήκει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν.

6 * ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί.

7 * πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον.

8 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.

9 * ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

10 * σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.

11 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;

12 * ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν.

13 * καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.

14 * ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

15 * ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής· ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως·

16 * ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον.

17 * λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί.

---

11 וְאָמַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא [g]סִים סַפְסָרָא [h]כְּחֶלְתָּה כָּמָא דַיְהֵב לִי אֲבִי לָא [i]אֶשְׁתֵּיוּתִי׃ 12 הֵידִין [k]אֶסְפִּיר [l]וְכִילַיַּרְכָּא
[m]וְדַחֲשָׁא דְיהוּדָיֵא [n]אַחֲרוּהִי לְיֵשׁוּעַ [o]וְאַסְרוּהִי׃ 13 [p]וְאִיתְיוּהִי לְוָת חַנָּן לוּקְדָם מֶטֶל דַּחֲמוּהִי הַוָא דְקַיָפָא
הַוָא דֵין קַיָפָא הַו רַמְלַךְ 14 לְיהוּדָיֵא דְפַקַח דְאַחַד גַּבְרָא [r]נְמוּת חֲלָף עַמָא׃ 15 שְׁמָעוּן דֵין כֵּאפָא וְאָחַר מִן תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא [s]אֲתֵין הַוִו בְּאָתְרָה
דְיֵשׁוּעַ לְהַוֵי דֵין תַּלְמִידָא יָדַע הַוָא לַהּ רַב כָּהֲנָא [t]וְעַל עִם יֵשׁוּעַ [v]לְדָרְתָא׃ 16 שְׁמָעוּן דֵין [x]קָאֵם הַוָא לְבַר לְוָת
תָּרְעָא וְנָפַק הַו תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא דְיָדַע הַוָא לַהּ רַב כָּהֲנָא וְאָמַר לְנַטְרַת תָּרְעָא [y]וְאַעֲלֵהּ לְשִׁמְעוּן׃ 17 אָמְרַת דֵין
עַלֵימְתָא נָטְרַת תָּרְעָא לְשִׁמְעוּן לְמָא אַף אַנְתְּ מִן [z]תַּלְמִידוֹהִי אַנְתְּ דְהָנָא גַּבְרָא אָמַר לָהּ לָא׃

[g] סום [h] פירוש נדנא [i] שְׁתֵא [k] מן לשון יון [l] מן לשון יון [m] משמשין [n] אֲחַר [o] אָסַר [p] אֲתָא [q] פירוש מועיל [r] מות [s] אֲתָא [t] עֲלַל [v] דור [x] קום [y] עֲלַל פירוש הבא [z] לְמַר

18 * Porrò ſtabant ſerui & miniſtri, et componebant ignem vt calfacerent ſe, quia frigus erat. Stabat autem & Schemeoun cum eis, & calfaciebat ſe.

19 * Princeps autem Sacerdotum interrogauit Ieſchua de diſcipulis et doctrina ipſius.

20 * Et dixit ei Jeſchua, Ego palam locutus ſum ad populũ, ſemperque docui in Synagoga & in templo, quò omnes Jihoudæi conueniunt; & nihil in occulto locutus ſum.

21 * Quid me interrogas? interroga eos qui audierũt quid collocutus ſim eis. ecce hi ſciunt quæcunque dixerim.

22 * Quumque hæc dixiſſet, vnus ex miniſtris qui adſtabat, percuſſit maxillam ipſius Ieſchua, & dixit ei, Itáne das reſponſum principi Sacerdotum?

23 * Reſpondit Jeſchua, & dixit ei, Si malè locutus ſum, teſtificare de malo; ſin autem benè, cur me cædis?

24 * Chanon autem miſit Jeſchua vinctum ad Kaiopho ſummum Sacerdotem.

25 * Et Schemeoun Kipho ſtabat & calfaciebat ſe; & dicunt ei, Nunquid & tu vnus ex diſcipulis eius es? At ille negauit; & dixit, Non ſum.

26 * Dicit ei vnus ex ſeruis ſummi Sacerdotis, cognatus illius cuius Schemeoum amputarat auriculam, Nonne ego vidi te cum eo in horto?

27 * Et iterum inficiatus eſt Schemeoun: & in ea ipſa hora emiſit vocem gallus.

Matutinis v 1. Feriæ Crucifixionis.

28 * Porrò abduxerunt Ieſchua à Kaiopho in prætorium, eratque manè. ipſi autem non introierunt in prætorium, ne polluerẽtur prius quàm comediſſent Pezcho.

29 * Exiuit autem Pilatus foras ad eos, & dixit eis, Quam accuſationem habetis aduerſus hunc virum?

30 * Reſponderunt ac dicunt ei, Niſi eſſet maleficus, ne tibi quidem tradidiſſemus eum.

31 * Dixit eis Pilatus, Accipite eum vos, eumque iudicate ſecundum legem veſtram. Dicunt ei Iihoudæi, Non licet nobis interficere quenquam.

---

18 וְקָיְמִין הֲווֹ עַבְדַּיָּא וְשַׁמָּשַׁיָּא [b] וְסָיְמִין חֲוַי נוּרָא [c] דְּנָשְׁחֲנוּן מְטַל [d] דְּקָרִישׁ הֲוָא דֵּין אַף שְׁמְעוֹן עִמְּהוֹן וְשָׁחֵן׃

19 רַב כָּהֲנָא דֵּין שַׁאלֵהּ לְיֵשׁוּעַ עַל תַּלְמִידוֹהִי וְעַל [e] יוּלְפָנֵהּ׃ 20 וַאֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא עִין [f] בַּגְלָא מַלֶּלֶת עִם

עָמָא וְבְכָל זְבַן אַלֶּפֶת בַּכְנוּשְׁתָּא וּבַהֵיכְלָא אֵיכָא דְּכָלְהוּן יְהוּדֵיָא מְתְכַּנְשִׁין וּמֵדֶם [g] בְּטוּשְׁיָא לָא מַלֶּלֶת׃ 21 מָנָא

מְשַׁאֵל אַנְתְּ לִי שַׁאֵל לְהָנוּן דִּשְׁמַעוּ מָנָא מַלֶּלֶת עִמְּהוֹן הָא הִנּוּן יַדְעִין כָּל מִדֶּם דַּאֲמַרִת׃ 22 וְכַד הָלֵין אֲמַר חַד מִן [h] רַחֲשָׁא

[i] דְּקָאֵם הֲוָא [k] מְחַיְהִי עַל [l] פַּכֵּהּ לְיֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ הָכְנָא יָהֵב אַנְתְּ פֻּתְגָמָא לְרַב כָּהֲנָא׃ 23 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אִן

[m] בִּישׁ [n] סְהַר [o] מְחָא אַנְתְּ סָהֵד עַל בִּישְׁתָא וְאִן דֵּין שַׁפִּיר לְמָנָא [o] מְחַיְתָנִי׃ 24 חַנָּן דֵּין שַׁדַּר לְיֵשׁוּעַ כַּד [p] אֲסִיר לְוָת קַיָפָא רַב כָּהֲנָא׃

25 וְשִׁמְעוֹן כְּאפָא [q] קָאֵם הֲוָא [r] וְשָׁחֵן וַאֲמְרִין לֵהּ לְמָא אַף אַנְתְּ חַד מִן תַּלְמִידוֹהִי אַנְתְּ וְהוּכְפַּר וַאֲמַר לָא הֲוִית׃

[a] קום [b] סום [c] שָׁחֵן
[d] פירוש אחחמם
[e] יִלְף [f] גְּלָא [g] טָשָׁא
[h] משמשין
[i] קוּם [k] מְחָא
[l] פי׳ לחי
[m] בִּישׁ [n] סְהַר [o] מְחָא
[p] אֲסַר [q] קוּם
[r] פי׳ אחחמם
[s] חָוִית

18 * Stabant autem serui & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se. erat autem cum eis & Petrus, stans & calefaciens se.

18 * εἰστήκειζον δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.

19 * Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. D

19 * ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ.

20 * Respondit ei Iesus, Ego palàm locutus sum mundo, ego semper docui in Synagoga, & in templo quò omnes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus sum nihil.

20 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν.

21 * Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce, hi sciunt quæ dixerim ego.

21 * τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.

22 * Hæc autem cùm dixisset, vnus assistens ministrorum, dedit alapam Iesu; dicens, Sic respondes Pontifici?

22 * ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ ἰησοῦ, εἰπών, οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;

23 * Respondit ei Iesus, Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

23 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;

Mat. 25. f.57 Mar. 14. f.53 Luc. 22 f.34 Mat. 26. g.69 Mar. 14. g.67 Luc. 22. f.56

24 * Et misit eũ Annas ligatum ad Caipham pontificem.

24 * ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.

25 * Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. Dixerunt ergo ei, Nũquid E & tu ex discipulis eius es? Negauit ille, & dixit, Non sum.

25 * ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος· εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί.

26 * Dicit ei vnus ex seruis Pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam, Nonne ego te vidi in horto cum illo?

26 * λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ;

27 * Iterum ergo negauit Petrus: & statim gallus cantauit.

27 * πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

28 * Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipsi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.

Mat. 27. a.2 Mar. 15. a.1 Luc. 23. a.1 Act. 10. d.28. & 11.a.3

28 * Ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.

29 * Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit, Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc?

29 * ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

30 * Responderunt, & dixerunt ei, Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.

30 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἂν σοί παρεδώκαμεν αὐτόν.

31 * Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos, & secundùm legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi, Nobis non licet interficere quenquam.

31 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

---

26 אֲמַר לֵהּ חַד מִן עַבְדַּא דְרַב כָּהֲנָא אֲחֵינֵהּ דְהַהוּ דַּפְסַק הַוָא שִׁמְעוֹן אֻדְנֵהּ לָא אֲנָא חֲזֵיתָךְ עַמֵּהּ בְּגִנְתָּא ׃

27 וְתוּב כְּפַר שִׁמְעוֹן וּבָהּ בְּשָׁעֲתָא קָרָא תַּרְנְגֹלָא ׃

28 אֵיתְיוּהִי דֵין לְיֵשׁוּעַ מִן לְוָת קַיָפָא לְפִרְטוֹרִין וְאִיתַּוהִי הַוָא צַפְרָא וְהִנּוּן לָא עַלוּ לְפִרְטוֹרִין דִלָא נְתְטַוְשׁוּן עַד אָכְלִין פִּצְחָא ׃

29 נְפַק דֵין פִּילַטוֹס לְבַר לְוָתְהוֹן וְאֲמַר לְהוֹן מָנָא מֵאכַל קַרְצָא אִית לְכוּן עַל גַּבְרָא הָנָא ׃

30 עָנוֹ וַאֲמְרִין לֵהּ אִלוּ לָא עֲבַד בִּישָׁתָא הָוָא לָא לָךְ מַשְׁלְמִין הֲוִין לֵהּ ׃

31 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס דּוּבְרוּהִי אַנְתּוּן וְדוּנוּהִי אַיְךְ נָמוֹסְכוּן אֲמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לָא שַׁלִיט לַן לְמֶקְטַל לֶאֱנָשׁ ׃

---

a אַח פיר׳ בראתו
b כמו אזנו
c חֲנָא d נַנָן e פיר׳ שור
f עֲרַב g זְקַף h אִתָא
i פירוש בית דין
k אִית l עֲלַל m טָוַשׁ
n פירוש סבא
o פיר׳ מלשיבותא
p עֲנָא q בִּישׁ r שְׁלַם
s רַבַּר בלשון לקח
t דִין u קְטַל

32 * Vt impleretur ſermo quem dixerat Jeſchua, quum patefaceret qua morte eſſet moriturus. 33 * Jntroiit autem Pilatus in prætorium, & vocauit Jeſchua, ac dixit ei, Tunc es rex Iihoudæorum?

34 * Dixit ei Ieſchua, A temetipſo dicis hoc, an alij dixerunt tibi de me?

35 * Dixit ei Pilatus, Num ego Jihoudæus ſum? filij gentis tuæ, & principes Sacerdotum tradiderunt te mihi: quid feciſti?

36 * Dixit ei Jeſchua, Regnum meum non eſt ex hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, decertarent miniſtri mei ne traderer Iihoudæis: Nunc autem regnum meum, meum inquam non eſt hinc.

37 * Dixit ei Pilatus, Ergo rex es? Dixit ei Jeſchua, Tu dicis me regem eſſe. Ad hoc ego natus ſum, & ad hoc ꝟeni in mundum, ꝟt teſtimonium perhibeam de veritate. Quiſquis eſt ex veritate, audit vocem meam.

38 * Dixit ei Pilatus, Quid eſt ꝟeritas? Et quum hoc dixiſſet, exiit rurſus ad Jihoudæos, & dixit eis, Ego ne ꝟnam quidem cauſam inuenio in eo.

39 * Moris eſt autem vobis, ꝟt ꝟnum dimittã vobis in Pezcho: vultis igitur dimittam ꝟobis hunc regem Iihoudæorum?

40 * At clamauerunt omnes, dicuntque, Non hunc, ſed Bar-Abba. Erat autem iſte Bar-Abba latro.

CAP. XIX.

1 TVnc Pilatus flagellauit Jeſchua.

2 * Et milites complicarunt coronam è ſpinis, & impoſuerunt eam capiti ipſius, & amicierunt eum veſtimentis coccineis:

3 * Et dicebant, Pax tibi, [Salue] rex Iihoudæorum. Et percutiebant eum in maxillas ipſius.

4 * Porrò exiuit iterum Pilatus foras, & dixit eis, En adduco eum ꝟobis foras, ꝟt noueritis me non inuenire poſt eum [in eo] ne ꝟnam quidem occaſionem.

Ad horam tertiam.

5 * Exiit itaque Ieſchua foras, exiſtente ſuper eum corona ſpinea, & veſtimentis coccineis: & dixit eis Pilatus, Ecce homo.

---

32 דְּהֶשְׁלֵם [p] מִלְּתָא דַּאֲמַר יֵשׁוּעַ כַּד [q] מוֹדַע בַּאיְנָא [r] מוֹתָא עֲתִידַנְמוּת׃ 33 עַל דֵּין פִּילַטוֹס [s] לַפְּרֶטוֹרִין [p] מַלֵּל [q] יְדַע [r] מוּת [s] מן לשון יין והוא ביתא דיבא

וְקָרָא לְיֵשׁוּעַ וְאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכְּהוֹן דְּיהוּדָיֵא׃ 34 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מִן נַפְשָׁךְ אֲמָרְתְּ הָדָא אוֹ אַחֲרִנָא אֲמַרוּ

לָךְ עֲלַי׃ 35 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס לְמָא אֲנָא יְהוּדָיֵא אֲנָא בְנֵי עַמָּךְ וְרַבֵּי כָּהֲנֵא [t] אַשְׁלְמוּךְ לִי מָנָא עֲבַדְתְּ׃

36 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מַלְכוּתִי דִּילִי לָא הָוַת מִן הָנָא עָלְמָא אִלּוּ מִן עָלְמָא הָוַת הָנָא מַלְכוּתִי [u] מְתְכַּתְּשִׁין הָווּ מְשַׁמְּשָׁנַי [t] שְׁלַם [u] כְּתֵשׁ פירוש גלחם x מפח

דְּלָא אֶשְׁתְּלֵם לִיהוּדָיֵא הַשְׁתָּא דִּין מַלְכוּתִי דִּילִי לָא חָוַרְת [x] מָכָא׃ 37 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס מָדִין

מַלְכָא אַנְתְּ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ דְּמַלְכָא אֲנָא לְהָדָא אִתְיְלִידְנָא [y] וְלְהָדָא [z] אֲתֵית לְעָלְמָא [z] דְּאֶסְהַד עַל שְׁרָרָא [y] יְלַד [z] אֲתָא [a] טְהַר

כָּל מַן דְּאִיתַוְהִי מִן שְׁרָרָא שָׁמַע קָלִי׃

Mat. 20. c.13

32 * Vt sermo Iesu impleretur quem dixit, significans qua morte esset moriturus.

32 * ἵνα ὁ λόγ⊙ τοῦ ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

Mat. 27. b.11 Mar. 15. a.2 Luc. 23. a.4

33 * Introiuit ergo iterùm in prætorium Pilatus, & vocauit Iesum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

33 * εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων;

34 * Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me?

34 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ;

35 * Respondit Pilatus: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti?

35 * ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποίησας;

36 * Respondit Iesus, Regnum meum non est de hoc mundo. si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis. Nunc autem regnum meum non est hinc.

36 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.

37 * Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Respondit Iesus, Tu dicis, quia rex G sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.

37 * εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς.

38 * Dicit ei Pilatus, Quid est veritas? Et cùm hoc dixisset, iterùm exiuit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam inuenio in eo causam.

38 * λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, τί ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπών, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.

Mat. 27. b.15 Mar. 15. a.6 Luc. 23. c.17

39 * Est autem consuetudo vobis vt vnum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Iudæorum?

39 * ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

40 * Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes, Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

40 * ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν· ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

CAP. XIX.

ιθ'.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. A

1 * Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε.

Mat. 27. c.27 Mar. 15. b.16

2 * Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: & veste purpurea circundederunt eum.

2 * καὶ ⊙ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν·

3 * Et veniebant ad eum, & dicebant, Aue rex Iudæorum: & dabant ei alapas.

3 * καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα.

4 * Exiuit ergo iterùm Pilatus foras, & dicit eis, Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia nullam inuenio in eo causam.

4 * ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω.

5 * Exiuit ergo Iesus foras, portans coronam spineam, & purpureum vestimentum. Et dicit eis, Ecce homo.

5 * Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρωπος.

---

38 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס מָנוֹ [b] שְׁרָרָא וְכַד אֲמַר חֲדָא נְפַק לֵהּ תּוּב לְוָת יְהוּדָיֵא וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא אָף לָא חֲדָא [c] עִלְּתָא
מְשַׁכַּח אֲנָא בֵּהּ׃ 39 [d] עֲיָדָא דִּין אִית לְכוֹן דְּחַד [e] אֶשְׁרִי לְכוֹן בְּפִצְחָא [f] צָבִין אַנְתּוּן הָכִיל אֶשְׁרִי לְכוֹן לְהָנָא מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃
40 [g] וְקָעוֹ כֻּלְּהוֹן וַאֲמָרִין לָא לְהָנָא אֶלָּא לְבַר אַבָּא [h] אִיתוֹהִי הָנָא דֵּין הָנָא בַּר אַבָּא גַּיְסָא׃ קפלאון יט [i] הָדֵין
פִּילַטוֹס נַגְּדֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃ 2 [j] וְאַסְטְרַטְיוֹטָא גְּדִלוּ כְּלִילָא מִן כּוּבָא [k] וְסַמוּ לֵהּ בְּרִישֵׁהּ [l] וְכַסְיוּהִי [m] נַחְתָּא [n] דַּארְגְּוָנָא׃
3 וַאֲמָרִין הָווּ שְׁלֵם לָךְ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא [o] וּמָחִין הָווּ לֵהּ עַל [p] פַּכּוּתֵהּ׃ 4 וְנְפַק פִּילַטוֹס תּוּב לְבַר וַאֲמַר לְהוֹן הָא
מַפֵּק אֲנָא לֵהּ לְכוֹן לְבַר [r] דִּתְרַעוּן דְּלָא מְשַׁכַּח אֲנָא בֵּהּ חֲדָא [s] עִלְּתָא׃ נתלת שעין מר
5 וְנְפַק יֵשׁוּעַ לְבַר כַּד אִית עֲלוֹהִי כְּלִילָא דְּכוּבָא [t] וְנַחְתָּא דַּארְגְּוָנָא וַאֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס הָאנַבְרָא׃

Sf 3

b פידוש אמת כמו עלילה
c נער d שלא e צבא
f קלע h אידך
i מן לשון יון פי׳ אנשי מלחמה
k סום l כסא
m פי׳ לבושי
n כמו ארגמן
o מרא p פי׳ לחזי
r נפק יצ׳ עלל
s נחרת

6 * *Quum autem vidissent eum principes Sacerdotum & ministri, clamarunt, dicentes, Crucifige eum, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Accipite vos, eumque cruci suffigite. ego enim nullam inuenio in eo causam.*

7 * *Dicunt ei Jhoudæi, Nos legem habemus; & prout est in lege nostra, reus est mortis, quippe qui seipsum faciat Filium Dei.*

8 * *Quum autem audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.*

9 * *Et introiit rursus in prætorium, & dixit Jeschua, Undenam es? Jeschua verò responsum non dedit ei.*

10 * *Subdit ei Pilatus, Mecum non loqueris? Nescis me habere potestatem dimittendi te, & potestatem crucifigendi te?*

11 * *Dixit ei Ieschua, Non haberes potestatẽ aduersus me vllam, nisi datum esset tibi supernè: propterea is qui me tradidit tibi, maius peccatum habet quàm tuum.*

12 * *Ob idque volebat Pilatus eum dimittere. Jhoudæi verò clamabant, Si hunc dimiseris, non es amicus Cæsaris. nam quicunque se regem facit, inimicus est Cæsaris.*

13 * *Quum audisset autem Pilatus hunc sermonem, adduxit Jeschua foras, & sedit pro tribunali in loco qui vocatur Rozziphtho* [pauimentum] *lapidum, Hebraicè verò dicitur Gaphiphtho* [peribolus].

14 * *Et erat Paraſceue Pezcho.*

Ad horam sextam.

Erat autem circiter hora sexta: & dixit Ihoudæis, Ecce Rex vester.

15 * *Illi verò clamabant, Tolle eum, tolle eum; crucifige eum, crucifige eum. Dixit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Dicunt ei principes Sacerdotum, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.*

16 * *Tunc tradidit eum ipsis vt crucifigerent eum. Acceperunt itaque Ieschua:*

17 * *Et abduxerunt eum, quum baiularet crucem suam, ad locum qui vocatur Karkaphtho,* [Caluaria;] *Hebraicè verò dicitur Gogoultho* [Cranium capitis].

18 * *Vbi crucifixerunt eum, et cum eo duos alios, vnum hinc, & alterum hinc; Jeschua autem in medio.*

---

6 כַּד דִּין [b] חֲזַאוּהִי רַבֵּי כַּהֲנָא [c] וְרַחֲשָׁא [d] קְעוּ וַאמְרִין [e] צְלוֹבֵיהִי צְלוֹבֵיהִי אֱמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס דְּבַרוּ אַנְתוּן [f] וְזוֹקְפוּהִי
אֲנָא גִיר לָא מַשְׁכַּח אֲנָא בֵּהּ [g] עִלְּתָא׃ 7 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לַן נָמוֹסָא אִית לַן וְאִיךְ דַּבְנָמוֹסַן [h] חַיָּב הוּ
[i] מִתְאַדַּעֲבַד נַפְשֵׁהּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃ 8 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטוֹס הָדָא [k] מִלְּתָא [l] יַתִּירַאִית דְּחֵל׃
9 [m] וְעַל תּוּב [n] לְפְרֶטוֹרִין וַאמַר לְיֵשׁוּעַ [o] אַיְמָכָא אַנְתְּ וְיֵשׁוּעַ דֵּין פְּתְגָמָא לָא יַהֲב לֵהּ׃ 10 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס
עַמִּי לָא מְמַלֵּל אַנְתְּ לָא יָדַע אַנְתְּ דְּשַׁלִּיט אֲנָא [p] דְּאשְׁרֵיךְ וְשַׁלִּיט אֲנָא [q] דְּאזְקָפָךְ׃
11 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לֵית הֲוָא לָךְ עֲלַי [r] שׁוּלְטָנָא אֶף לָא חַד אִלּוּלָא [s] יְהִיב הֲוָא לָךְ מִן לְעֵל מָטֵל הָנָא הוּ מַן דַּאשְׁלְמַנִי
לָךְ רַבָּא הִי [t] חֲטִיתֵהּ מִן דִּילָךְ׃ 12 וּמָטֵל הָדָא צַבֵּא הֲוָא פִּילַטוֹס [u] דְּנָשְׁרֵיוּהִי יְהוּדָיֵא דֵּין [v] קָעַיִן הֲווֹ דְּאן לְהָנָא

[b] חֲזָא פירוש משמשין
[c] קָעָא [d] צְלַב [e] וְזַקַף
[f] עְלַל [g] חוב [h] מות
[i] מַלַּל [k] יתר [l] עְלַל
[m] מן לשון יון
[n] עבראית איפה
[o] שְׁרָא [p] זְקַף [q] שְׁלַט
[r] יְהַב [s] חַטָּא
[t] שְׁרָא [u] קָעָא

6 * Cùm ergo vidissent eum Pontifices & ministri, clamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Accipite eum vos, & crucifigite. ego enim non inuenio in eo causam.

6 * ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.

7 * Responderunt ei Iudæi, Nos legem habemus: & secundùm legem nostram B debet mori, quia Filium Dei se fecit.

7 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.

8 * Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

8 * ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη·

9 * Et ingressus est prætorium iterum: & dicit ad Iesum, Vndè es tu? Iesus autem responsum non dedit ei.

9 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.

10 * Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?

10 * λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;

11 * Respondit Iesus, Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

11 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.

12 * Exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant, dicentes, C Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis† qui se Regem facit, contradicit Cæsari.

† enim

12 * ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες, ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι.

13 * Pilatus autem cùm audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

13 * ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ.

14 * Erat autem parasceue Paschæ,

14 * ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα,

Hora quasi sexta: & dicit Iudæis, Ecce rex vester.

ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

15 * Illi autem clamabant, Tolle, tolle; crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Respondérũt Pontifices, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

15 * οἱ δὲ ἐκραύγασαν, ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα.

16 * Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt†.

† eum.

16 * τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

17 * Et baiulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum, Hebraicè † Golgotha:

Mat. 27. d.33 Mar. 15. b.22 Luc. 23. a.33 autem

17 * καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτῷ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ,

18 * Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum.

18 * ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν.

שְׁרָא אַנְתְּ לָא חַוְיִתְ רַחֲמֵהּ דְּקַסַּר כָּל מַן גַּיר דְּנַפְשֵׁהּ מַלְכָא עָבֵד [z]סַקוּבְלָא הוּ דְּקָסַר׃ 13 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטוֹס הַדָא

[a] מִלִּל [b] נְפַק [c] יְתֵב
[d] כְּמוֹ בִּלְשׁוֹן יָן פִּירוּשׁ דּוּכָן
[e] פֵּיר׳ מְקוֹם
[f] קְרָא [g] אֲמַר [h] עֲרַב

[a] וְאִית [b] קָעֲיִן [c] שְׁקוּלֵיהִי [d] צְלוּבָיְהִי
[e] חֲוָא [f] שְׁקַל [g] עֲלַב [h] זְקַף [i] נְפַק
[j] פֵּיר׳ הַמְּקוֹם
[k] קְרָא [l] גַּלְגַּל

[z] פֵּירוּשׁ אוֹיֵב

19 * Quinetiam scripsit tabulam Pilatus, et imposuit cruci eius. Ita verò scriptum erat: HIC EST IESCHVA NAZARENVS REX ILLE IHOVDAEORVM.

20 * Hunc porrò titulum multi ex Jihoudæis legerunt; quia prope ciuitatem erat locus in quo erucifixus fuit Jeschua. Et scriptum erat Hebraicè, & Jonicè, & Romanè.

21 * Dixerunt autem principes Sacerdotum Pilato, Ne scribas, Rex ille Jihoudæorum: sed illum dixisse, Rex sum Jihoudæorum.

22 * Dixit Pilatus, Quod scripsi scripsi.

Ad horam nonam.

23 * Cæterùm milites quum crucifixissent Jeschua, sustulerunt vestimenta eius, & fecerunt quatuor partes, partem vnicuique ex militibus: porrò tunica eius erat absque sutura, à summo contexta tota.

24 * Dixerunt itaque alius ad alium, Ne scindamus eam; sed sorte experiamur de ea, cuiusnam futura sit. Et impleta est Scriptura, quæ dicit, Partiti sunt vestimenta mea inter se, & super vestem meam iecerunt sortem. Hæc fecerunt milites.

25 * Stabant autem ad crucem Ieschua mater eius & soror matris eius, & Mariam Klioupha, & Mariam Magdeloitho.

26 * Ieschua verò conspicatus matrem suam, & discipulum illum quem ipse amabat, adstantem, dixit matri suæ; Mulier, ecce filius tuus.

27 * Dixit autem discipulo illi, Ecce mater tua. Et ex illa hora recepit eam discipulus ille apud se.

28 * Posteà sciens Ieschua omnia absoluta esse, & vt impleretur Scriptura, dixit, Sitio.

29 * Vas autem positum erat plenum aceto. Illi verò impleuerunt spongiam aceto, & imposuerunt eam hyssopo, admouerunt̃que ori eius.

30 * Quum autem accepisset illud acetum Ieschua, dixit, Ecce consummatum est. & inclinauit caput suum, ac tradidit spiritum suum.

---

19 וְכָתַב אַף לוּתָא פִּילַטוֹס וְשָׂם עַל זְקִיפָה כְּתִיב הֲוָא דֵּין הָכְנָא הָנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃
20 וְלָהְנָא [f] דַּפָּא סַגִיאֵא מִן יְהוּדָיֵא קְרָאוּתֵי מֶטֶל דְּקַרִיבָא הַוָת לַמְדִינְתָּא [m] דּוּכְתָּא [n] דְּאִזְדְּקַף בָּהּ יֵשׁוּעַ וְכְתִיב הֲוָא עִבְרָאִית וְיוֹנָאִית וְרוּמָאִית׃
21 וְאָמְרוּ רַבֵּי כָּהֲנֵא לְפִילַטוֹס לָא תֵּכְתּוֹב דְּמַלְכָּא הוּ דִּיהוּדָיֵא אֶלָּא דְּהוּ אָמַר דְּמַלְכָּא אֲנָא דִּיהוּדָיֵא׃
22 אֲמַר פִּילַטוֹס [o] מְרֵם דְּכְתֵבֵת כְּתֵבֵת׃
דתשעשעין מו
23 [a] אֶסְטַרְטִיוֹטָא דֵּין כַּד זַקְפוּהִי לְיֵשׁוּעַ שְׁקָלוּ [b] נַחֲתוּהִי וַעֲבַדוּ לַאַרְבַּע [c] מְנָן מְנָתָא לַחַד מִן אֶסְטַרְטִיוֹטָא כּוּתִינֵהּ דֵּין [d] אִיתַיהּ חָוַרְת דְּלָא [e] חִיטָא מִן לְעֵל [f] זְקִירְתָא כְּלָהּ׃

[a] פי׳ צוּנא [m] המקום זקף
[n] פי׳ דבר [o] מן לשון מן
[b] פי׳ לבושיו
[c] מְנָא פי׳ חלקות
[d] אִירת
[e] חוט פי׳ הפר
[f] זקר פי׳ הפר

19 * Scripsit autem & titulum Pilatus: & posuit super crucem. Erat autem D scriptum, IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM.

19 * ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, ΙΗΣΟΥΣ ΟΝΑΖΩΡΑΙΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

20 * Hunc ergo titulũ multi Iudæorum legerunt: quia prope ciuitatem erat locus, vbi crucifixus est Iesus: Et erat scriptum Hebraicè, Grecè & Latinè.

20 * τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστὶ, ἑλληνιστὶ, ῥωμαϊστί.

21 * Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum, Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum.

21 * ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων.

22 * Respondit Pilatus: Quod scripsi scripsi.

22 * ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέγραφα.

23 * Milites ergo cùm crucifixissent eũ, acceperunt vestimenta eius (& fecerunt quatuor partes: vnicuique militi partẽ) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.

23 * Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος· καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου·

24 * Dixerũt ergo ad inuicem, Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt scriptura impleretur, dicens, Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestẽ meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

Mat. 27. d. 35. Mar. 15. c. 24. Luc. 23. c. 34. Psal. 21. c. 19.

24 * εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

25 * Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleopæ, & Maria Magdalene.

25 * εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή.

26 * Cùm vidisset ergo Iesus matrem, & discipulum astantem, quem diligebat, dicit matri suæ, Mulier, ecce filius tuus.

26 * ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου.

27 * Deinde dixit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in † sua.

† suam.

27 * εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια.

28 * Postea sciens Iesus, quia omnia iam consummata sunt, vt consummaretur Scriptura, dicit, Sitio.

Psal. 68. c. 22.

28 * μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ.

29 * Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi verò spongiam plenam aceto, hyssopo circumponẽtes, obtulerunt ori eius.

29 * σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

30 * Cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit, Consummatum est. Et inclinato F capite, tradidit spiritum.

30 * ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶπε, τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

---

24 וְאָמְרוּ חַד לְחַד לָא נְבַסְרִנַּהּ אֶלָּא נַפֵּס עֲלַהּ מָפַס דְּמַנּוּ תֶּהֱוֵא וְשַׁלֵּם כְּתָבָא דַּאֲמַר דְּפַלְגוּ נַחֲתַי בֵּינָתְהוֹן וְעַל לְבוּשִׁי אַרְמִיוּ פֻּסָּא הַלֵּין עֲבָדוּ אֶסְתְּרַטְיוֹטָא׃ 25 קַיְמָן הֲווֹ דֵּין לְוָת זְקִיפָה דְּיֵשׁוּעַ אִמֵּהּ וְחָמֵהּ דְּאִמֵּהּ וּמְרִיֵם הֲי דַּקְלְיוֹפָא וּמְרִים מַגְדְּלָיְתָא׃ 26 יֵשׁוּעַ דֵּין חָזֵהּ לְאִמֵּהּ וְלַהְלְמִידָא הַוּ דְּרָחֵם הֲוָא דְּקָאֵם וַאֲמַר לְאִמֵּהּ אֲנַתְתָּא הָא בְּרֵכִי׃ 27 וַאֲמַר לְתַלְמִידָא הַוּ הָא אִמָּךְ וּמִן הֲי שַׁעֲתָא דַּבְּרָה תַּלְמִידָא הַוּ לְוָתֵהּ׃ 28 בָּתַר הָלֵין יְדַע יֵשׁוּעַ דְּכֻלְּהוֹן שְׁתְּלֵם וְדֵנְתַּמְלָא כְּתָבָא אֲמַר צְהֵא אֲנָא׃ 29 וּמָאנָא סִים הֲוָא דְּמְלֵא חַלָּא הֲנוֹן דֵּין מְלוֹ אֶסְפּוּגָא מִן חַלָּא וְסָמוּ עַל זוּפָא וְקָרְבוּ לְוָת פּוּמֵהּ׃ 30 כַּד דֵּין שְׁקַל הַוּ חַלָּא יֵשׁוּעַ אֲמַר הָא אִסְתַּלֵּם וְאַרְכֵּן רֵישֵׁהּ וְאַשְׁלֵם רוּחֵהּ׃

ᵍ סְרַק ʰ פֵּיס ⁱ רְמָא
ᵏ פירוש גורל
ˡ קוֹם ᵐ לְמֵר ⁿ קוּם
ᵒ דְּבַר בלשון לקח
ᵖ שְׁלֵם ᵍ מְלָא ʳ צְחָא
כמו צמא ˢ פי׳ כלי
ᵗ סוּם ᵛ מְלָא
ˣ מן לשון יין ʸ פי׳ חומץ
ᶻ סוּם ᵃ פי׳ אזוב
ᵇ אַרְכֵּן פי׳ נטה

Vesperè Sabbathi Annunciationis.

31 * Iihoudæi verò quoniam Pareſceue erat, dicunt, Nequaquam pernoctabunt corpora iſta in cruce, quandoquidem Sabbathi illuceſcet dies (erat enim magnus dies Sabbathi illius) & efflagitarunt à Pilato, vt confringerent crura eorum ſuſpenſorum, atque tollerent eos. 32 * Venerunt itaque milites, & confregerunt crura prioris, & eius alterius qui crucifixus erat cum eo.

33 * Quumque venisſent ad Jeſchua, viderunt eum iam eſſe mortuum; neque confregerunt eius crura. 34 * Sed vnus ex militibus ferit eum in latere ipſius lancea, & ſtatim exiit ſanguis & aqua. 35 * Et qui vidit teſtatus eſt, & verum eſt teſtimonium eius; ipſeq; nouit ſe vera dicere, vt et vos credatis.

36 * Hæc autẽ facta ſunt vt impleretur Scriptura, dicens, Os non comminuetur in eo.

37 * Et rurſus alia Scriptura dicit, Reſpicient in eum quem perfoderunt.

38 * Poſthæc Iauſeph ille ex Rometho efflagitauit à Pilato, (ſiquidem diſcipulus fuerat Ieſchua, ſed occultus propter metum Iihoudæorum) vt tolleret corpus Jeſchua: & permiſit Pilatus. proinde venit, & ſuſtulit corpus Jeſchua. 39 * Venit autem & Nicodimous, (is qui primùm venerat ad Jeſchua noctu) & attulit ſecum miſturæ myrrhæ et aloes quaſi centum libras.

40 * Suſtulerunt itaque corpus Ieſchua, & obuoluerunt illud linteis et aromatibus, prout mos eſt Iihoudæis ſepelire.

41 * Erat eo in loco, in quo crucifixus erat Jeſchua, hortus, & in ipſo horto monumentum nouũ, in quo nemo adhuc poſitus fuerat.

42 * Itaque poſuerunt illic Ieſchua, propterea quòd Sabbatum intrabat, quodque prope eſſet monumentum.

Lectio matutina Dominicæ Reſurrectionis.

CAP. XX.

1 PRrimo autem hebdomadis venit Mariam Magdeloitho diluculo, quum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum; videtéque lapidem ſublatum à ſepulchro.

וְכַמְשָׁא דְשַׁבְּתָא דַּסְבַרְתָּא מז

31 יְהוּדָיֵא דֵּין מֶטֶל דַּעֲרוּבְתָא הַוָת אָמְרִין לָא [b]נְבוּתוּן פַּגְרָא הָלֵין עַל זְקִיפָא מֶטֶל דְּשַׁבְּתָא [c]נְנָהָא יוֹמָא הַוָא גִיר רַבָּא
יוֹמָא דְשַׁבְּתָא הַי [d]וְבָעוּ מִן פִּילַטוּס [e]דְנַתְבְּרִין שָׁקַיהוּן דְהָנוּן זְקִיפֵא [f]וְנַחְתוּן אִנּוּן׃ 32 [g]וְאַתוֹ [h]אֶסְטְרַטְיוֹטֵא
וְתַבְּרוּ שָׁקַוהִי דְקַרְמָיָא וְדָהוֹ אָחֳרָנָא [i]דְאִזְדַּקַף עִמֵּה׃ 33 וְכַד אֲתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ [k]חֲזוֹ [l]דְמִית לֵהּ מִן כְּדוּ וְלָא תַּבְּרוּ
שָׁקַוהִי׃ 34 אֶלָּא חַד מִן אֶסְטְרַטְיוֹטֵא [m]מַחֲיָהִי [n]בְּרַפְנֵהּ [o]בְּלוּכְיָא וּמֵחֳרָא נְפַק דְּמָא וּמַיָא׃ 35 וּמַן דַּחֲזָא
אַסְהֵד וְשַׁרִירָא הִי סָהֲדוּתֵהּ וְהוּ יָדֵע [q]דְּשָׁרְרָא אָמַר דְּאַף אַנְתּוּן תְּהֵימְנוּן׃ 36 הָלֵין גִיר הָוֵי דְּנָתְמַלְּאָ כְּתָבָא
דְּאָמַר דְּגַרְמָא לָא נֶתְחַבַּר בֵּהּ׃ 37 וְתוּב כְּתָנָא אָחֳרָנָא דְּאָמַר דַּנְחוּרוּן בְּמַן דְּדַקְרוּ׃

[a] עֲרֵב [b] בְּוּת פי׳ לין
[c] נְנָה [d] בְּעָא [e] תְּבַר כְּמו שבר
[f] נְחַת פי׳ יד
[g] אֵתָא [h] מן לשון יון
[i] זְקַף [k] חֲזָא [l] מות
[m] מְחָא כמו הכה
[n] רַפְנָא פי׳ צדיא
[o] מן לשון יון פי׳ חנית
[q] סָהֵד [q] עבראית אמת

31 * Iudæi ergo (quoniã Paraſceue erat) vt non remanerẽt in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogauerunt Pilatum vt frangerentur eorum crura, & tollerentur.

31 * Ⓘ οὖν ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ ϛαυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ ϛαββάτῳ· ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ ϛαββάτου· ἠρώτησαν τὸν πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν.

32 Venerũt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.

32 * ἦλθον οὖν Ⓘ ϛρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου καὶ ἑτέρου τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συϛαυρωθέντος αὐτῷ·

33 Ad Ieſum autem cùm veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura:

33 * ἐπὶ ὃ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη·

34 Sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua.

34 * ἀλλ' εἷς τῶν ϛρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ διέϛεως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

35 Et qui vidit, teſtimoniũ perhibuit: & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit quia vera dicit: vt & vos credatis.

35 * καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, ϗ ἀληθινὴ ἐϛὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιϛεύσητε.

Exo. 12. g.41 Num.9. b.12 36 *Facta ſunt enim hęc vt ſcriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo.

36 * ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὀϛοῦν οὐ συντριβήϗεται ἀπ' αὐτοῦ.

Zac. 12. c.10 37 * Et iterum alia ſcriptura dicit, Videbunt in quem transfixerunt.

37 * καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Mat.27. g.57 Mar. 15. d.42 Luc. 23. g.50 38 * Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autem propter metum Iudæorum) vt tolleret corpus Ieſu.

38 * μετὰ ταῦτα ἠρώτησε τὸν πιλάτον ὁ ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Sup. 3. a.1. & 7. g.50 39 * Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Ieſu. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primùm, ferés mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum.

39 * ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν.

40 * Acceperunt ergo corpus Ieſu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.

40 * ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, ϗ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐϛὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.

41 * Erat autem in loco vbi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

41 * ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐϛαυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη·

42 * Ibi ergo propter Paraſceuen Iudęorum, quia iuxtà erat monumentum, poſuerunt Ieſum.

42 * ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν ἰησοῦν.

CAP. XX.

κ'.

1 VNa autem Sabbathi, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebręA eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento.

Mat. 28. a.1 Mar. 16. a.1 Luc. 24. a.1

1 * Τῇ δὲ μιᾷ τῶν ϛαββάτων μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

---

[2] בְּחַד הַלִּין יוֹסֵף הַוּ דְּמִן רַמְתָא בְּעָא מִן פִּילַטוֹס מְטַל [y] דְּתַלְמִידָא הֲוָא דִּישׁוּעַ [z] וּמְטַשֵּׁא הֲוָא מִן [a] דְּחַלְתָּא דִּיהוּדָיֵא דְּנָשְׁקוֹל פִּגְרֵהּ דִּישׁוּעַ וְאַפֵּם פִּילַטוֹס וְאַתָא וְשָׁקַל פִּגְרֵהּ דִּישׁוּעַ׃ [39] וְאַתָא אַף נִיקְדִימוֹס הַוּ דַּאֲתָא הֲוָא מִן קֳדָם לֵילְיָא בְּקֵדְמָתָא וְאַיְתִי עַמֵּהּ [b] חוּנְטָתָא [c] דְּמוֹרָא וְדַעֲלוֹי אֵיךְ מָאָא [d] לִיטְרִין׃ [40] וְשַׁקְלוּהִי לְפִגְרֵהּ דִּישׁוּעַ וְכַרְכוּהִי בְּכֶתָּנָא וּבְבֻסְמָא אֵיכָנָא דְּאִית [e] עֲיָרָא לִיהוּדָיֵא דְּנִקְבְּרוּן׃ [41] אִית הֲוָת דֵּין בְּהָהִי [f] וּבְתָא [g] דְּאִזְדַּקַּף בֵּהּ יְשׁוּעַ [h] גִּנְּתָא וּבְהָ בְּגִנְּתָא בֵּית קְבוּרָא [i] חַדְתָּא דְּאִנָּשׁ עַדְכִּיל לָא [j] אֶתְחַסִּים הֲוָא בֵּהּ׃ [42] וְהָמוּהִי הָמָן לְיֵשׁוּעַ מְטַל דְּשַׁבְּתָא [k] עֲאלָא הֲוָת וּמְטַל דְּקָרִיב הֲוָא קְבוּרָא׃

[1] בְּחַד בְּשַׁבָּא דֵּין [c] אֶתָת מַרְיָם מַגְדְּלִיתָא בְּצַפְרָא עַד חֶשׁוּךְ לְבֵית קְבוּרָא [d] וַחֲזַת לְכַאפָּא דְּשָׁקִילָא מִן קַבְרָא׃

[y] לְמַד [z] מְשָׁא [a] דְּחַל [b] אֲתָא [c] חֲנַט [d] עֲלַי
הוא מן בשמים [e] מן לשון יון
[f] כְּרַךְ פי' גלי
[g] נְעַר פי' מנהּ
[h] פי' המקום
[i] זְקַף [j] גַּנַּן [k] חֲרַשׁ
במו חדש
[m] סום [n] עוֹל [o] קְרָא
[p] קוּם [q] אֲתָא [r] חֲזָא

2 * Cucurrit ergo & venit ad Schemeoun Kipho, & ad illum alium discipulum quem amabat Jeschua: aitque illis, Sustulerũt Dominum nostrum ab illo monumento, & nescio vbi posuerint eum.

3 * Exiit itaque Schemeoun & ille discipulus alius, veneruntque ad monumentum.

4 * Currebant autem duo illi simul; sed ille discipulus cursu præcessit Schemeoun, venitque prior ad monumentum.

5 * Et prospiciens vidit lintea posita, introeundo autem non introiuit.

6 * Venit autem Schemeoun post eum, & introiit in monumentum, conspexitque lintea

7 posita, * Et sudarium illud quo comprehensum fuerat caput eius, non cum linteis, sed inuolutum, positumque seorsum in vno

8 loco. * Tunc introiuit etiam discipulus ille qui venerat prior ad sepulchri domum, viditque & credidit.

9 * Nondum enim nouerant ex Scripturis, eum resurrecturum esse à mortuis.

10 * Abierunt itaque illi discipuli iterum ad locum suum.

11 * Mariam autem stabat ad sepulchrum, flebátque. Dum igitur fleret, prospexit in se-

12 pulchrum: * Videtque duos Angelos in albis sedentes vnum à ceruicali, & alterum à pedibus eius, vbi positum fuerat corpus Ie-

13 schua: * Et dicunt ei, Mulier, quid ploras? Dixit eis, Quia sustulerunt Dominũ meum, nec scio vbi posuerint eum.

14 * Hæc dixit, & conuersa est retrorsum, viditque Ieschua stantem, nec sciebat Jeschua esse.

15 * Dixit ei Jeschua, Mulier, quid ploras? & quem quæris? Illa verò putabat hortulanum esse. & dixit ei, Domine mi, si tu sustulisti eum, dic mihi vbi eum posueris; proficiscar eum sublatura.

16 * Dixit ei Jeschua, Mariam. & conuersa est, ac dixit ei Hebraicè, Rabbouni, quod dicitur, Magister.

17 * Dicit ei Jeschua, Ne me tetigeris, nondũ enim ascendi ad Patrem meum: sed proficiscere ad fratres meos, & dicito eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum.

---

[c] וְרָהֲטַת וְאַתָא לְוָת שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְלָוָת הַו תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא דְּרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וַאֲמָרָא לְהוֹן שְׁקָלוּהִי לְמָרַן מִן [d] רחט ריץ
[e] פיר׳ איפה
[f] סום [g] אֲתָא [h] אַדְיוֹק
פיר׳ הכיש [i] עָלַל
[k] פיר׳ בגוי משתן
[l] סים
[m] פיר׳ מסמה
[n] חֲזַק פיר׳ תכש
[o] פיר׳ עד כאן
[p] קום [q] מות

חַו בֵּית קְבוּרָא וְלָא יָדְעָא אֵנָא [f] אֵיכָא [g] סָמוּהִי: 3 וּנְפַק שִׁמְעוֹן וְהוּ תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא [h] וַאֲתֵין הֲווֹ לְבֵית קְבוּרָא:
4 וְרָהֲטִין הֲווֹ תְּרֵיהוֹן אַכְחֲדָא הוּ דֵין תַּלְמִידָא דְּהֵט קַדְמָה לְשִׁמְעוֹן וְאַתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא:
5 [i] וְאַדְיִק הֲוָא כַּתָּנֵא כַּד סָמִין [k] מֵעַל דֵּין לָא עַל: 6 אֲתָא דֵין שִׁמְעוֹן בָּתְרֵהּ וְעַל לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא [l] כַּתָּנֵא
כַּד [m] סִימִין: 7 [n] וְסוּדָרָא הַו [o] דַּחֲזִיק הֲוָא בְּרִישֵׁהּ לָא עִם כַּתָּנֵא אֶלָּא כַּד כְּרִיךְ וְסִים לַסְטַר בַּחֲדָא דוּכְתָא:
8 הָדֵין עַל אָף הַו תַּלְמִידָא דְּאַתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא וְהֵימֵן: 9 לָא גִּיר [p] עַרְכִּיל יַדְעִין הֲווֹ מִן כְּתָבָא
דְּעָתִיד הֲוָא [q] לְמֵקָם מִן [r] מִיתַא: 10 וַאֲזָלוּ הֵנוּן תַּלְמִידָא תּוּב לְרוּכָּהוֹן:

2 * Cucurrit ergo, & venit ad Simonẽ Petrum, & ad alium discipulum quem diligebat Iesus, & dicit illis, Tulerũt Dominum de monumento, & nescimus vbi posuerunt eum.

3 * Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.

4 * Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus prẽcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum.

5 * Et cùm se inclinasset, vidit posita linteamina: non tamen introiuit. B

6 * Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina posita:

7 * Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in vnum locum.

8 * Tunc ergo introiuit & ille discipulus qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & credidit.

9 * Nondum enim sciebant Scripturã, quia oportuit eum à mortuis resurgere.

10 * Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

11 Mat. 28. a. 1 *Maria autẽ stãbat ad monumentum foris, plorãs. Dum ergo fleret, inclinauit C se, & prospexit in monumentum:

12 Mar. 16. a. 5 Luc. 24. a. 4 * Et vidit duos angelos in albis, sedẽtes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum erat corpus Iesu.

13 * Dicunt ei illi, Mulier, quid ploras? dicit eis, Quia tulerunt Dominũ meum; & nescio vbi posuerunt eum.

14 * Hæc cùm dixisset, conuersa est retrorsum, & vidit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est.

15 * Dicit ei Iesus, Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eum, & ego eum tollam. D

16 * Dicit ei Iesus, Maria. Cõuersa illa, dicit ei, Rabboni (quod dicitur Magister.)

17 * Dicit ei Iesus, Noli me tangere (nõdum enim ascendi ad Patrem meum.) vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum & Deũ vestrum.

2 * τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

3 * ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.

4 * ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.

5 * καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μὴν εἰσῆλθεν.

6 * ἔρχεται οὖν σίμων πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα,

7 * καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.

8 * τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ ἐπίστευσεν.

9 * οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

10 * ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

11 * μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον·

12 * καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα ἰησοῦ.

13 * καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

14 * καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστι.

15 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ, κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτὸν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.

16 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ, ῥαββουνὶ, ὅ λέγεται, διδάσκαλε.

17 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.

---

11 מַרְיָם דֵּין קָיְמָא הַוָּת לְוָת קִבְרָא [s] וּבְכָיָא וְכַד בָּכְיָא [t] אַדְּיקַרַת בְּקִבְרָא ׃ 12 [u] וַחֲזַת תְּרֵין מַלְאכָא [x] בְּחֻורָא
13 דְּיָתְבִין חַד מֶן [y] אֲמָרוּהִי וְחַד מֶן רַגְלוֹהִי אֵיכָא [z] דְּסִים הֲוָא פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ ׃ 13 וְאָמְרִין לַהּ אַנְחָתָא מָנָא [a] בָּכְיָא אֲנָתִי
14 אָמְרָא לְהוֹן דְּשַׁקְלוּהִי לְמָרִי וְלָא יְדָעָא אֲנָא [b] אֵיכָא [c] סְמוּהִי ׃ 14 חֲדָא אָמְרָה [d] וְאִתְפְּנִית [e] לְבָסְחָרָה [f] וַחֲזַת לְיֵשׁוּעַ
15 דְּקָאֵם וְלָא יְדָעָא חָוָת דְּיֵשׁוּעַ הוּ ׃ 15 אָמַר לַהּ יֵשׁוּעַ אַנְחָתָא מָנָא בָּכְיָא אֲנָתִי וְלְמַן [h] בָּעְיָא אֲנָתִי הֵי דֵּין [i] סָבְרַת
16 [k] דְּגַנָּנָא הוּ וְאָמְרָא לַהּ מָרִי אִן אֲנָתְ [l] שְׁקַלְתֵּיהִי [m] אֵמַר לִי אֵיכָא [n] סַמְתֵּיהִי [o] אֲזַל אֶשְׁקְלִיוּהִי ׃ 16 אָמַר לַהּ יֵשׁוּעַ מָרְיָם
17 [o] וְאִתְפְּנִיַת וְאָמְרָא לַהּ עִבְרָאִית [p] רַבּוּנִי דְּמֵתְאמַר מַלְפָנָא ׃ 17 אָמַר לַהּ יֵשׁוּעַ לָא תְּתְקְרִבִין לִי לָא גִיר עָרְכִיל
סָלְקָה לְוָת אֲבִי זְלִי דֵּין לְוָת אָחַיי וְאֵמְרִי לְהוֹן סָלֵק אֲנָא לְוָת אֲבִי וַאֲבוכוֹן וְאֱלָהִי וַאֱלָהֲכוֹן ׃

[s] בְּכָא אדיק פי' הניס
[t] חֲזָא חֵוֵר פי' לגן
[x] פי' מראשותיו
[y] סום [z] בְּכָא [a] אפוּ
[b] סום [c] פְּנָא [d] בְּסָתַר
[e] אחור [f] חֲזָא [g] קום [h] בְּעָא
[i] סְבָר בלשון חשב
[k] גְּנַן [l] שְׁקַל [m] סום
[n] אֲזַל [o] פְּנָא
[p] פי' אדוני

18 * Tunc venit Mariam Magdeloitho, & euangelizauit discipulis se vidisse Dominum nostrum, eaque sibi dixisse.

Lectio vespertina Dominicæ nouæ.

19 * Quum autem esset vespera diei illius primi hebdomadis, & ianuæ essent clausæ vbi erant discipuli propter metum Iihoudæorum, venit Ieschua, stetitque inter eos, & dixit eis, Pax vobiscum.

20 * Hoc dixit, & ostendit eis manus suas & latus suum. Gauisi sunt itaque discipuli quum viderunt Dominum nostrum.

21 * Dixit autem eis Ieschua, Pax vobiscum. sicut misit me Pater meus, & ego mitto vos.

22 * Quúque hæc dixisset, insufflauit in eos, & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctitatis.

23 * Si remiseritis peccata cuiquam, remittentur ei; sin alicuius retinueritis, erunt retenta.

24 * Thouma autem vnus ex duodecim, is qui dicitur Gemellus, non erat illic cum eis quum venit Ieschua.

25 * Et dicunt ei discipuli, Vidimus Dominum nostrum. Ille verò dixit eis, Nisi videro in manibus eius locum clauorum, & coniecero in eum digitos meos, & immisero manum meam in latus eius, nequaquam crediturus sum.

Lectio matutina Dominicæ nouæ.

26 * Octo itaque post diebus, rursum intus erant discipuli, & Thouma cum eis, & venit Ieschua quum clausæ essent valuæ, stetitque in medio, ac dixit eis, Pax vobiscum.

27 * Dicitque Thoumæ, Infer digitum tuum huc; & aspice manus meas, & profer manum tuam, & immitte in latus meum, nec sis incredulus, sed fidelis.

28 * Et respondit Thouma, dixitque ei, Domine mi, & Deus mi.

29 * Dixit ei Ieschua, Nunc quia vidisti me, credidisti: Beati illi qui non viderunt me, & crediderunt.

30 * Multa porrò signa alia edidit Ieschua coram discipulis suis, quæ non sunt scripta in hoc libro.

---

21 הֵידֵין [u] אָמַר יֵשׁוּעַ לְהוֹן שְׁלָמָא [x] דְּחָזַת לְתַלְמִידָא [y] וְסָבְרַת לְמֶרַן וְהַלֵּין אֲמַר לָהּ׃
[z] קָרְיָנָא דְּרַמְשָׁא דְּיוֹמָא [a] חַד בְּשַׁבָּא וְתַרְעָא [b] אֲחִידִין הֲוֹו דַּאיְתֵיהוֹן הֲווֹ תַּלְמִידָא [c] דְּיַחְלָתָא
דְּיהוּדָיֵא אָתָא יֵשׁוּעַ קָם בֵּינֵיהוֹן וְאֲמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עֲמְכוֹן׃ 20 הָדָא אֲמַר [f] וְחַוִי אִנּוּן אִידּוֹהִי [g] וְסָטְרֵהּ [h] וַחֲדִיו
תַּלְמִידָא [i] דַּחֲזוֹ לְמָרַן׃ 21 אֲמַר לְהוֹן דֵּין יֵשׁוּעַ שְׁלָמָא עֲמְכוֹן אַיכַּנָא [k] דְּשַׁדַּרְנִי אֲבִי אַף אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן׃
22 וְכַד אֲמַר הָלֵין נְפַח בְּהוֹן וְאֲמַר לְהוֹן קַבְּלוּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃ 23 אִן חֲשִׁבְּקוּן חֲטָהֵא לְאֲנָשׁ [l] נְשִׁתַּבְּקוּן לֵהּ וְאִן
[m] תֵּאחֲדוּן דַּאֲנָשׁ אֲחִידִין׃ 24 תָּאוּמָא דֵּין חַד מִן תְּרֵעסַרְתָּא הַוֹ [n] דְּמֶתְאמַר [o] תָּאמָא לָא הֲוָא תַּמָּן הֲוָא עִמְהוֹן כַּד אֲתָא יֵשׁוּעַ׃

[u] אֵתָּה מַרְיָם [v] מַגְדְּלִיתָא [w] וְאָמְרָה לְתַלְמִידָא [x] דַּחֲזַת לְמָרָן וְהַלֵּין אֲמַר לָהּ׃
[y] קָרְיָנָא דְּרַמְשָׁא דְּיוֹמָא [z] חַד בְּשַׁבָּא [a] דַּתְרָעָא [b] מט
21 כַּד אֲתָא [c] יֵשׁוּעַ קָם בֵּינֵיהוֹן וְאָמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עִמְּכוֹן׃ 22 וְכַד אָמַר הָלֵין נְפַח בְּהוֹן וְאָמַר לְהוֹן קַבְּלוּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃
23 אִן חֲשִׁבְּקוּן חֲטָהֵא לְאֲנָשׁ [d] נְשִׁתַּבְּקוּן לֵהּ וְאִן [e] תֵּאחֲדוּן דַּאֲנָשׁ אֲחִידִין׃ 24 תָּאוּמָא דֵּין חַד מִן תְּרֵעסַרְתָּא הַוֹ [f] דְּמֶתְאמַר [g] תָּאמָא לָא הֲוָא תַּמָּן הֲוָא עִמְהוֹן כַּד אֲתָא יֵשׁוּעַ׃

[u] אֵתָּא [v] קְבַר כְּמוֹ נְשׁ׳
[w] חֲזָא [x] קָרָא
[y] חֲבֵרְת כְּמוֹ חַדְשׁ
[z] אֲמַר [a] אִית [b] דְּחַל
[c] חֲוִי הִבִּיט [d] פֹּעַל אִילוּ
[e] הֲוָא [f] שַׁבַּר שׁוּחָ
[g] שְׁבַק [h] אֲמַר [i] אֲמַל
[j] תְּאַם

18 Venit Maria Magdelene annuncians discipulis, Quia vidi Dominum; & hæc dixit mihi.

18 ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

19 Cùm ergo serò esset die illo, vna Sabbathorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli cõgregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.

Mar. 16. c. 14 Luc. 24. v. 36 1. Cor. 15. a. 5

19 Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

20 Et cùm †hoc dixisset, ostẽdit eis manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso Domino.

hæc

20 καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.

21 Dixit ergo eis Iesus iterũ, Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.

21 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν, εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.

22 †Hoc cùm dixisset, insufflauit: & dicit eis, Accipite Spiritum sanctum:

Hæc Mat. 18. c. 18

22 καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς, λάβετε πνεῦμα ἅγιον.

23 Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

23 ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

24 Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.

24 θωμᾶς δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς.

25 Dixerunt ergo ei alij discipuli, Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Nisi videro in manibus eius †fixuram clauorum, & mittam digitũ meum in locum clauorum, & mittã manum meam in latus eius; non credam.

figurã

25 ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

26 Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio† eorum, & dixit: Pax vobis.

26 Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ' αὐτῶν· ἔρχεται ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν, εἰρήνη ὑμῖν.

27 Deinde dicit Thomę, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis.

27 εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ, φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.

28 Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

28 καὶ ἀπεκρίθη θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.

29 Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt.

Inf. 21. d 25

29 λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

30 Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc.

30 πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

---

25 וְאָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידָא [p] חֲזִין לְמָרָן הוֹ דֵין אֲמַר לְהוֹן אִן לָא חָזֵא אֲנָא [q] בְּאִידְוֹהִי [r] דּוּכְיְתָא [s] דְּצִצָא וְרָמָא אֲנָא בְּהֵין

[s] עבראית יתדות

[t] צְבְעָתִי [u] ומְשֵׁט אֲנָא אִידִי [x] בְּרַפְנֵהּ לָא מְהֵימִן אֲנָא ׃

[c] כמו אצבעותי

[v] וְשֵׁט [x] פי׳ בזיו [y] קְרָא

26 וּבָתַר [b] תְּמָנְיָא יוֹמִין חוּב לְגַו הֲוּו תַּלְמִידָא וְתָאוֹמָא עִמְּהוֹן וְאָתָא יֵשׁוּעַ כַּד [c] אֲחִידִין תַּרְעָא קָם [d] בְּמִצְעֲתָא וְאָמַר

[b] כמו שמנה

[c] אֲחַד [d] פי׳ בתוך [e] אִתָא

לְהוֹן שְׁלָמָא עִמְּכוֹן ׃ 27 וְאָמַר לְתָאוֹמָא [e] אַיְתָא [f] עֶבְעָךְ [f] לְהָכָא [g] וְחֲזִי [h] אִידַי וְאַיְתָא אִידָךְ [k] וְאוֹשֵׁט בְּגַבִּי וְלָא

[f] פי׳ לפה

[g] חֲזָא [h] יַד [i] אִתָא [k] וְשֵׁט

חֲהֵוְא לָא מְהֵימְנָא אֶלָּא [l] מְהֵימְנָא ׃ 28 וַעֲנָא תָאוֹמָא וַאֲמַר לֵהּ מָרִי וַאלָהִי ׃

[l] הֵימִן [m] חֲזָא [n] טוב

29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הֲשָׁא חֲזֵיתַנִי הֵימְנְתְּ [n] טוּבַיְהוֹן לְאִילֵּין דְּלָא חֲזָאוּנִי וְהֵימְנוּ ׃

[o] פי׳ אשרי

30 סַגִּיאָתָא [o] דֵּין [p] אָתְוָתָא אַחֲרְנָיְתָא עֲבַד יֵשׁוּעַ קֳדָם

[p] אִתָא [q] כמו אמנה

תַּלְמִידְוֹהִי אִילֵּין דְּלָא כְּתִיכָן בְּכִתָבָא הָנָא ׃

31 ✱ *Quin & hæc ſcripta ſunt, vt credatis Ieſchua eſſe Meſchicho Filium Dei: & quum crediderit is habeatis in nomine eius vitam æternam.*

Ad oblationem Dominicæ nouæ.

CAP. XXI.

1 *POſtea rurſus oſtendit ſeſe Ieſchua diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis: oſtendit autem ſic:*

2 ✱ *Erant ſimul Schemeoun Kipho & Thouma qui dicitur Gemellus, & Nathanail, ille qui erat ex Kotne Galilææ, & Filij Zabdai, duoque alij ex diſcipulis.*

3 ✱ *Dixit eis Schemeoun Kipho, Abeo venatum piſces. Dicunt ei, Nos quoque imus tecum. Exierunt itaque & conſcenderunt nauiculam; & in illa nocte nihil piſcati ſunt.*

4 ✱ *Quum autem eſſet manè, ſtetit Ieſchua ad littus maris: neque nouerunt diſcipuli Ieſchua eſſe.*

5 ✱ *Et dixit eis Ieſchua, Pueri, num habetis quid ad manducandum? Dicunt ei, Non.*

6 ✱ *Ait illis, Coniicite rete à latere dextro nauiculæ, & inuenietis. Coniecerunt igitur, nec poterant attrahere rete præ multitudine piſcium quos continebat.*

7 ✱ *Dixit autem diſcipulus ille, quem amabat Ieſchua, ipſi Kipho, Hic eſt Dominus noſter. Ille verò Schemeoun, quum audiſſet Dominum noſtrum eſſe, accepta tunica ſua, præcinxit lumbos ſuos, (quandoquidem nudus erat) & deiecit ſe in mare, vt veniret ad Ieſchua.*

8 ✱ *Alij autem diſcipuli nauicula venerunt, (non enim multùm aberant à terra, ſed circiter ducentis cubitis) & trahebant rete illud piſcium.*

9 ✱ *Quum autem deſcendiſſent in terram, conſpiciunt prunas poſitas, & piſcem eis impoſitum, & panem.*

10 ✱ *Et dixit eis Ieſchua, Afferte ex piſcibus quos modò piſcati eſtis.*

---

31 אַף הַלֵּין דַּכְתִיבָן דְּתְהַימְנוּן דְּיֵשׁוּעַ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵה דֵּאלָהָא וּמָאדְהַימְנְתוּן נְהֲווּן לְכוּן בִּשְׁמֵה חַיֵּא דְּלָעָלַם׃

דְּקוּרְבָּא דְּתַר בְּשַׁבָּא חַרְתָּא נא קפאלון כא

1 בָּתַר הָלֵין חַוִי הוּב נַפְשֵׁה יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידְוהִי עַל יַמָּא דְּטִבֶּרְיוֹם חַוִי דֵּין הָכַנָּא׃ 2 אִיתַיהוּן חַוִי[b] אַכְחָדָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְתָאוֹמָא דְּמָתַאמַר[c] תָּאמָא וְנַתַנְאִיל הַוֵ דְּמִן קַטְנָא דַּגְלִילָא וּבְנֵי זַבְדַי וְתַרֵין אָחֳרִנִין מִן[d] תַּלְמִידָא׃

3 אֲמַר לְהוֹן שִׁמְעוֹן כֵּאפָא אָזֵל אֲנָא[e] צָוד נוּנָא אָמְרִין לֵה וַאף חֲנַן[f] אָתֵינַן עִמָּךְ וְנִפַּקוּ וְסַלְקוּ לְסַפִּינְתָּא וּבְהַהוּ לֵלְיָא[i] מְדֵם לָא[k] צָדוּ׃ 4 כַּד דֵּין הֲוָא צַפְרָא קָם יֵשׁוּעַ עַל יַד יַמָּא וְלָא יַדְעוּ תַּלְמִידָא דְּיֵשׁוּעַ הוּ׃

5 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ בְּנַי הַמְנָא[l] אִית לְכוֹן מִדְּמִיכְלִין אָמְרִין לֵה לָא׃

6 אֲמַר לְהוֹן סְקוּ לְיַמָּא מִן יַמִּינָא דְּסַפִּינְתָּא וְתַשְׁכְּחוּן וְסָקוּ וְלָא יְכִילוּ לְמִמְשְׁכֵה מִן סַגִּיאוּת נוּנָא׃

7 אֲמַר דֵּין תַּלְמִידָא דְּרָחֵם לֵה יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא הָדֵין הוּ מָרָנָא כַּד שְׁמַע שִׁמְעוֹן כֵּאפָא דְּמָרָנָא הוּ אִתְחֲגַר בְּכִתוֹנֵה דְּעָרְטֵלַי הֲוָה וְנָגַד לְיַמָּא׃

8 וְאִנּוּן תַּלְמִידָא אָתוֹ בְּסַפִּינְתָּא דְּלָא הֲווֹ רְחִיקִין מִן יַבָּשְׁתָּא אֶלָּא כְּמָאתַן אַמִּין גָּרְרִין הֲווֹ לְמִמְשְׁכָה לְנוּנָא׃

9 כַּד דֵּין נְחַתוּ לְיַבָּשְׁתָּא חֲזַיוּ גַּחֲלֵי דְּנוּרָא מְסַדְּרִין וְנוּנָא מְסַדַּר עֲלֵיהוֹן וְלַחְמָא׃

10 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הַבוּ מִן נוּנָא דְּצַדְתּוּן הַשְׁתָּא׃

---

[a] חַיִּין
[b] חֲדַת כמו חדש
[c] אוֹת [d] פי׳ יחד
[e] אֲמַר [f] תָּאֳמָא
[g] לְמַד [h] צוּד
[i] אַתָּא
[k] פי׳ מאומה
[l] צוּד

31 * Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius.

31 * ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

CAP. XXI.

κά.

1 POſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic: A

1 * Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

2 * Erant ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedæi & alij ex diſcipulis eius duo.

Sup.1.g. 45 Mat.4.c. 21 Mar.1.b 19.

2 * ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο·

3 * Dicit eis Simon Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderunt in nauim: & illa nocte nihil prendiderunt.

3 * λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σοὶ σύν. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

4 * Manè autem iam facto ſtetit Ieſus in litore: non tamen cognouerunt diſcipuli quia Ieſus eſt.

4 * πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι·

5 * Dicit ergo eis Ieſus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non.

Luc. 5. a.4

5 * λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

6 * Dicit eis, Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

6 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

7 * Dicit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus B eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

7 * λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν·

8 * Alij autem diſcipuli nauigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

8 * οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον· οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

9 * Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

9 * ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον.

10 * Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc.

10 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

---

5 וְאָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ [i] טְלָיֵא לְמָא אִית לְכוֹן מְדָם [m] לְמִלְעַם אָמְרִין לֵהּ לָא׃ 6 אֲמַר לְהוֹן [n] אַרְמוּ [o] מְצִידְתְּכוֹן מִן גַּבָּא דְיַמִּינָא דַסְפִינְתָא וּמָשְׁכְחִין אַנְחוּן וַאַרְמִיו וְלָא אֲשְׁכַחוּ לְמֶגְרַהּ לַמְצִידְתָּא מִן [s] סוּגָאָא דְנוּנֵא [y] וְאִתְחַרַת׃ 7 וְאָמַר תַּלְמִידָא דְוַדְחֵם הֲוָא לֵהּ לְשִׁמְעוֹן כַּד שְׁמַע דְמָרָן הוּ נְסַב [x] כְּתִינֵהּ [y] מְחָא בְחֲצוּהִי מֶטֶל [z] דְעַרְטֵלְיָא הֲוָא וְשַׁדָא בַּפִּשְׁה בְיַמָּא [a] דְאִתָא לְוָת יְשׁוּעַ׃ 8 אָחֳרְנָא דִין תַּלְמִידָא בַסְפִינְתָא אֲתוֹ לָא גֵיר רַחִיקִין הֲווֹ סַגִי מִן אַרְעָא [b] אֶלָּא אֵיךְ מָאתַיִן [c] אַמִּין וְנָגְרִין הֲווֹ לֵהּ [c] לְמִצִידְתָּא הָי דְנוּנֵא׃ 9 כַּד דִין סְלִקוּ לְאַרְעָא [d] חָזוֹ [c] גוּמְרָא כַּד [f] סִימָן וְנוּנָא כַּד סִים עֲלֵיהִין וְלַחְמָא׃ 10 וְאָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ [g] אַיְתוֹ מִן נוּנֵא [h] דְצַדְתּוּן הָשָׁא׃

1 ענראיה הנערים
m לְעַם פיר׳ אכל
n רְמָא o צוד p סְנָא
q אֶחָר r פיר׳ נגד פשתן
y פיר׳ אוך z פיר׳ ערום
a אַתָא b כמו אמת
c חֲזָא d חֵזוּ
e פיר׳ פחמים
f סום g אַתָא h צוד

11 * ܗܘ ܫܡܥܘܢ ܦܛܪܘܣ ܘܐܚܕ ܠܗ ܠܫܒܟܐ ܕܡܠܝܢ ܢܘܢܐ ܪܒܐ ܡܐܐ ܘܚܡܫܝܢ ܘܬܠܬܐ ܘܠܐ ܐܬܦܣܩ ܗܘ ܫܒܟܐ ܗܘ ܡܢ ܟܠ ܗܘ ܡܛܥܢܐ ܗܢܐ ܕܥܠ ܗܘ ܫܒܟܐ ܗܘ ܐܬܬܪ ܠܗ ܠܫܒܟܐ ܗܘ ܕܡܠܝܢ ܢܘܢܐ ܪܒܐ ܡܐܐ ܘܚܡܫܝܢ ܘܬܠܬܐ ܘܠܐ ܐܬܦܣܩ ܗܘ ܫܒܟܐ ܗܘ ܡܢ ܟܠ ܗܘ ܡܛܥܢܐ ܗܢܐ ܕܥܠ ܗܘ ܫܒܟܐ ܗܘ ܐܬܬܪ ܠܗ

11 * *Et aſcendit Schemeoun Kipho, traxitque rete in terram plenum piſcibus magnis, centum & quinquaginta tribus: & toto illo onere non ſciſſum eſt rete illud.*

12 * ܐܡܪ ܠܗܘܢ ܝܫܘܥ ܐܬܘ ܣܥܘ ܘܬܪܘܢ ܡܢ ܬܠܡܝܕܘܗܝ ܕܐܢ ܡܢ ܐܢܫ ܠܐ ܫܐܠ ܠܗ ܡܢ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥܝܢ ܕܡܪܢ ܗܘ ܐܢܘܢ ܐܬܘ ܣܥܘ ܘܬܪܘܢ ܡܢ ܬܠܡܝܕܘܗܝ ܕܐܢ ܡܢ ܐܢܫ ܠܐ ܫܐܠ ܠܗ ܡܢ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥܝܢ ܕܡܪܢ ܗܘ ܐܢܘܢ

12 * *Et dixit eis Jeſchua, Venite, prandete. Nemo autem ex diſcipulis audebat interrogare eum quis eſſet, quum ſcirent Dominum noſtrum eſſe.*

13 * ܐܬܐ ܝܫܘܥ ܘܩܒܠ ܠܚܡܐ ܘܝܗܒ ܠܗܘܢ ܘܢܘܢܐ ܐܦ ܗܢܘܢ ܐܬܐ ܝܫܘܥ ܘܩܒܠ ܠܚܡܐ ܘܝܗܒ ܠܗܘܢ ܘܢܘܢܐ ܐܦ ܗܢܘܢ

13 * *Acceſſit autem Jeſchua, & accepit panem & piſces, deditque eis.*

14 * ܗܕܐ ܬܠܬ ܙܒܢܝܢ ܐܬܚܙܝ ܝܫܘܥ ܠܬܠܡܝܕܘܗܝ ܟܕ ܩܡ ܡܢ ܒܝܬ ܡܝܬܐ ܗܕܐ ܬܠܬ ܙܒܢܝܢ ܐܬܚܙܝ ܝܫܘܥ ܠܬܠܡܝܕܘܗܝ ܟܕ ܩܡ ܡܢ ܒܝܬ ܡܝܬܐ

14 * *Hac iam tertia vice apparuit Ieſchua diſcipulis ſuis, quum reſurrexiſſet à mortuis.*

ܒܗܕܐ ܙܒܢܐ ܕܐܬܚܙܝ ܝܫܘܥ ܠܬܠܡܝܕܘܗܝ ܟܕ ܩܡ ܡܢ ܒܝܬ ܡܝܬܐ ܐܬܬܪ ܫܡܥܘܢ ܟܝܦܐ ܘܐܬܩܕܫ ܒܗ ܥܕܬܐ ܕܐܠܗܐ

In commemoratione Schemeoun Petri, & ſanctificatione Eccleſiæ, confecrationéque Epiſcopi.

15 * ܟܕ ܕܝܢ ܐܣܬܡܪ ܫܡܥܘܢ ܟܝܦܐ ܐܡܪ ܠܗ ܝܫܘܥ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܘܢܐ ܐܦ ܗܢܘܢ ܐܬܐ ܝܫܘܥ ܐܡܪ ܠܗ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܘܢܐ ܐܦ ܗܢܘܢ

15 * *Quum autem prandiſſent, dixit Jeſchua Schemeoun Kipho, Schemeoun Bariouna,* [fili Columbæ] *amas me pluſquàm hi? Dicit ei, Etiam Domine mi; tu noſti quòd amem te. Dixit ei Ieſchua, Paſce mihi agnos meos.*

16 * ܐܡܪ ܠܗ ܬܘܒ ܬܪܝܢ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܘܢܐ ܐܦ ܗܢܘܢ ܐܬܐ ܝܫܘܥ ܐܡܪ ܠܗ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܘܢܐ ܐܦ ܗܢܘܢ

16 * *Dixit ei iterũ ſecunda vice, Schemeoun Bariouna, amas me? Dicit ei, Etiam Domine mi; tu ſcis quòd amem te. Dixit ei Ieſchua, Paſce mihi oues meas.*

17 * ܐܡܪ ܠܗ ܝܫܘܥ ܬܠܬ ܙܒܢܝܢ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܘܢܐ ܐܦ ܗܢܘܢ ܐܬܐ ܝܫܘܥ ܐܡܪ ܠܗ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܘܢܐ ܐܦ ܗܢܘܢ

17 * *Dixit ei Ieſchua rurſum tertia vice, Schemeoun Bariouna amas me. At triſtis fuit Kipho, quòd dixiſſet ipſi tertia vice, Amas me? proinde dixit ei, Domine mi, Tu omnia ſapis, tu noſti quòd amem te. Ait illi Jeſchua, Paſce mihi ouiculas meas.*

18 * ܐܡܝܢ ܐܡܝܢ ܐܡܪ ܐܢܐ ܠܟ ܟܕ ܛܠܝܐ ܗܘܝܬ ܐܙܪܬ ܠܢܦܫܟ ܘܗܠܟܬ ܐܝܟ ܕܨܒܝܬ ܐܝܟ ܕܟܕ ܣܝܒ ܬܗܘܐ ܦܫܛ ܝܕܝܟ ܘܐܚܪܢ ܢܙܪ ܠܟ ܘܢܘܒܠ ܠܟ ܐܝܟ ܕܠܐ ܨܒܝܬ

18 * *Amin amin dico tibi, quum puer eſſes, tu ipſe cingebas lumbos tuos, & ibas quò volebas, quum autem ſenueris extendes manus tuas, aliuſque cinget tibi lumbos tuos, et ducet te quò nolles.*

19 * ܗܕܐ ܕܝܢ ܐܡܪ ܐܝܟ ܕܢܫܘܐ ܒܗ ܐܠܗܐ ܘܟܕ ܗܕܐ ܐܡܪ ܐܡܪ ܠܗ ܕܒܬܪܝ ܐܙܠ

19 * *Hoc autem dixit, vt indicaret qua morte glorificaturus eſſet Deum. Et quum hæc dixiſſet, ait illi, Poſt me venito.*

---

11 וַיַּעַל שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְנַגְדָּה לַמְצִידְתָּא לַאַרְעָא כַּד [i]מָלְיָא נוּנֵי [k]רַוְרְבָא מְאָה וְחַמְשִׁין וְתַלָּתָא וְכַהֲנָא כְּלֵהּ [l]וִיקְרָא
12 לָא [m]אֶצְטְרִיךְ מְצִידְתָּא מָנֵי׃ וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [n]תָּו [o]אֶשְׁתַּרוּ [p]מִן חַלְמִידָא לָא [p]מַמְרַח חָוָא [q]דְּנִשְׁאַלְיוּהִי
13 דְּמָנוּ דְיָדְעִין הֲוָו דְּמָרַן הוּ׃ קְרֵב דֵּין יֵשׁוּעַ וְשָׁקַל לַחְמָא וְנוּנֵי וְיָהֵב לְהוֹן׃
14 הָדָא [r]תְּלָת זַבְנִין [s]אִתְחֲזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידְוֹהִי כַּד קָם [t]מִן בֵּית [u]מִיתָא׃

[v]בְּרוּכְרָנָא דְשִׁמְעוֹן פְּטְרוֹס וַדְקוּדֶשׁ
[w]עִדְתָא [x]וְכִירוּטוֹנָא [y]דְאַפִּיסְקוּפָּא נב

15 כַּד דֵּין [z]אֶשְׁתַּרִיו אָמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּאפָא שִׁמְעוֹן בַּרְיוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מִן הָלֵין אֲמַר לֵהּ אִן מָרִי אַנְתְּ

[i] מְלָא [k] רַבָּב
[l] וְיקָר וּפִי׳ מסא
[m] עָרָא [n] אֻתָּא [o] שְׁרָא
[p] אַמְרַח [q] שְׁאַל [r] חָוָא
[s] מוּת [t] דְּכַר
[u] כמן עדה [c] מן לשון יון
[v] מן לשון יון
[w] עִבְרִית צוּפִים
[x] שְׁרָא

11 * Ascendit Simon Petrus,& traxit rete in terram, plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti essent, non est scissum rete.

11 * ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

12 *Dicit eis Iesus,Venite,& prãdete. Et discentium nemo audebat †discumbentium interrogare eum, Tu qui es? sciẽtes quia Dominus est.

12 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.

13 * Et venit Iesus,&†accipit panem,& accipit dabat †dat eis, & piscem similiter.

13 * ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

14 * Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, quum surrexisset à C mortuis.

14 * τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

15 * Cùm ergo prandissent,†dicit Simoni Petro Iesus, Simon † Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce agnos meos.

15 * Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, βόσκε τὰ ἀρνία μου.

16 * Dicit ei iterum, Simon † Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine; tu scis quia amo te. Dicit ei†, Pasce agnos meos.

16 * λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.

17 * Dicit ei tertiò, Simon †Iohannis amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia †scis: tu scis quia amo te. Dicit ei Iesus, Pasce oues meas.

17 * λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, βόσκε τὰ πρόβατά μου.

18 * Amen, amen dico tibi, cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas. cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis.

18 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.

19 * Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cùm hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.

19 * τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

יָדַע אַתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ[f] רְעִי לִי[g] אִמְרִי׃ 16 אֲמַר לֵהּ תּוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שָׁמְעוּן בַּרְיוֹנָא רָחֵם אִתְּ לִי אֲמַר לֵהּ אִין מָרִי יָדַע אַתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ רְעִי לִי[h] עֲרָבִי׃ 17 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ תּוּב דַּחֲלַת זַבְנִין שָׁמְעוּן בַּרְיוֹנָא רָחֵם אִתְּ לִי[i] וְכָרְיַת לֵהּ לְכֹאפָא דְּאֲמַר לֵהּ דַּחֲלַת זַבְנִין דְּרָחֵם אִתְּ לִי וְאֲמַר לֵהּ מָרִי כָּל מִדֵּם אִתְּ חָכֵם אִתְּ יָדַע אִתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ רְעִי לִי[k] נְקָוָתַי׃
18 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּכַד[l] טְלֵא הֲוַיְתְּ אִתְּ לְנַפְשָׁךְ אֲסַר הֲוַיְתְּ חַצַּיִךְ וּמְהַלֶּךְ הֲוַיְתְּ לַאיכָא דְּצַבֵּא אִתְּ מָא דִּין דַּסָּאבַת תֶּפְשׁוּט[m] אִידַיִךְ וְאָחֳרִין[n] נֵאסוֹר לָךְ חַצַּיִךְ[o] וְנוֹבְלָךְ לַאיכָא דְּלָא צָבֵא אִתְּ׃
19 הָדָא דִּין אֲמַר דַּנְחַוֵּא בַּאיָנָא[p] מוֹתָא עֲתִיד דַּנְשַׁבַּח לַאלָהָא וְכַד אֲמַר הָלִין אֲמַר לֵהּ תָּא בָּתַרִי׃

[f] רְעָא בלשון פרנס
[g] פיר׳ כבשי
[h] פיר׳ צאני
[i] כְּרַה
[k] פירושו רחלי
[l] פיר׳ בער
[m] סָאב פיר׳ זקן
[n] וְד [o] אֲסַר
[p] יִבֵל [q] מות
[r] אֵתָא

In Commemorationem Iouchanon Euangeliſtæ.

20 * *Conuerſus autem Schemeoun vidit diſcipulum illum, quem amabat Jeſchua ponè venientem, qui recubuerat in cœna ſuper pectus ipſius Jeſchua, dixeratque: Domine mi, quis eſt ille qui te prodit?*

21 * *Hunc quũ vidiſſet Kipho dixit: Jeſchua Domine mi, hic autem quid?*

22 * *Dixit ei Jeſchua: Si velim hunc manere vſquedum veniam, quid ad te? tu me ſequere.*

23 * *Exiuit itaque hic ſermo inter fratres, illum diſcipulum non eſſe moriturum: Jeſchua autem nequaquam dixerat, Non morietur; ſed: Si velim hunc manere vſque dum veniam, quid ad te?*

24 * *Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtatus eſt de his omnibus, quique ſcripſit hæc: & ſcimus verum eſſe teſtimonium eius.*

25 * *Sunt autem & alia quamplurima, quæ fecit Jeſchua: quæ ſi ſigillatim ſcriberentur, ne ipſe mundus quidem, vt puto, ſufficeret ijs qui ſcriberentur libris.*

Finitum eſt Euangelium ſacroſanctum Prædicatio Iohannis Euangeliſtæ, quod locutus eſt Ionicè Epheſi.

כ וְאִתְפְּנִי שְׁמְעוֹן וְחָזָא לְתַלְמִידָא הַו דְּרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ דַּאתֵּא בָּתְרֵה הַו דַּנְפַל הֲוָא בַּחֲשָׁמִיתָא עַל חֲדְוֵה דְּיֵשׁוּעַ וַאמַר מָרִי מַנוּ מַשְׁלֵם לָךְ׃ כא לְהָנָא כַּר חָזָא כְּאפָא אֲמַר לְיֵשׁוּעַ מָרִי וְהָנָא מָנָא׃ כב אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן צָבֵא אֲנָא דַּנְקוּא הָנָא עַדְמָא דַּאתֵּא בָּתְרִי׃ כג וְנֶפְקַת הָדָא מֶלְתָּא בֵּית אָחָא דְּהַו תַּלְמִידָא לָא מָאֵת יֵשׁוּעַ דֵּין לָא הֲוָא דְּלָא מָאֵת אֲמַר אֶלָּא אִן צָבֵא אֲנָא דַּנְקוּא הָנָא עַדְמָא דַּאתֵּא אֲנָא לָךְ מָא לָךְ׃

a כרכר
b מן לשון יון סוריאית מסברנא
c פְּנָא d חֲשַׁם
פי' משתה ערב c פי' חיקו
e קוא g מֵלֵל
h מות

B. Arias Montanus

Sup. 13. 6.25

* Conuersus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, sequẽtem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est qui tradet te?

20 * Ἐπιστραφεὶς ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;

* Hunc ergo cùm vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?

21 * Τοῦτον ἰδὼν πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, κύριε, οὗτος δὲ τί;

Sic

* Dicit ei Iesus, †Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.

22 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι.

Exiit

*†Exiuit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. & non

Si, vel, Si sic

dixit ei Iesus, Nõ moritur: sed, †Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?

23 * ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ', ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε;

Sup. 20. 30.

* Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus quia verum est testimoniũ eius.

24 * οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

* Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt, libros.

25 * ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

---

[i] סְתַם

24 הָנוּ תַלְמִידָא [i] דַּאסְהִד עַל הַלֵּין כְּלְהֵין וְאַף כְּתַב אֵנֵין [k] וְיָדְעִינַן חֵנַן דְּשָׁרִירָא הִי סָהֲדוּתֵהּ׃

[k] יְדַע

[l] כְּתַב

25 אִיתַיִן אַף אַחֲרָנָיָתָא סַגִּיאָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ אִילֵּין דְּאִלּוּ חָדָא חָדָא [l] סְתְכַּתְבָן הֲוַי אַף לָא הוּ עָלְמָא אַיְךְ דְּסָבַר אֲנָא סַפְקָנָא לַכְּתָבָא דְּסִתְכַּתְבִין הֲווֹ׃

[m] כְּרִז

שְׁלֵם אֲוֶנְגֶלְיוֹן קַדִּישָׁא [m] כְּרִזוּתָא דְּיוֹחָנָן אֲוֶנְגֶלִיסְטָא דְּמַלֵּל יוֹנָאִית בְּאֶפְסוֹס׃

Finis libri quatuor Euãngelistarum literis & lingua Syrorum, quem approbauit cum accurata diligentia Benedictus Arias Montanus à Philippo rege Catholico delegatus Doctor Theologus.

B. Arias Montanus